A végrehajtó bizottság tárgyalta

Új klubok, gyarapodó könyvállomány

A művelődési ház és a könyvtár helyzete

Az utóbbi hónapokban Gödöllő lakossága örömmel észlelte, hogy a városban pezsgőbb lett a művelődési élet, egyre több rendezvényre, hangversenyre kerül sor, egymás után nyílnak a képzőművészeti kiállítások. Ebből kitűnik, hogy a város vezetői arra törekszenek; Gödöllőt minden tekintetben a *környék kulturális központjává* tegyék.

Ezt bizonyítja, hogy a városi tanács művelődésügyi osztálya legutóbb a végrehajtó bizottság elé terjesztette a közművelődés irányításával foglalkozó két intézmény, a Petőfi Művelődési Ház és a Juhász Gyula járási-városi könyvtár munkájáról szóló jelentését.

Nincs szünnap!

A művelődési ház tevékenységéről utoljára 1971-ben hangzott el beszámoló a végrehajtó bizottság előtt. Azóta örvendetes változások következtek be. Ezt bizonyítják a látogatottságról árulkodó számadatok is: 1971-ben 8536-an, tavaly már több mint 14 ezren látogatták az intézményt. Természetesen jócskán növekedett a rendezvények száma is.

Mindezek ismeretében még örvendetesebb az, hogy az utóbbi időben a zenés-táncos délutánokkal és estékkel szemben inkább a művelődést szolgáló programok kerültek túlsúlyba. (1971-ben 24 táncest volt, az idén pedig az első félévben mindössze kettő. Emelkedett viszont a *filmvetítések* és a *gyermekműsorok* száma.) Az előző esztendőkben alig néhány klub és szakkör élt a művelődési házban. Tavaly ezek száma ugrásszerűen megnövekedett, s tovább szaporodott az idén is. Márciusban kezdte meg munkáját a képzőművészeti szakkör, tagjai *egyhetes alkotótáborban* is voltak Veszprémben. Szintén márciusban alakult az *amatőr filmklub*. Ez évtől a művelődési ház ad otthont a *zenei tagozatú* általános iskola tanulóinak szüleiből alakult *városi kamarakórusnak* is. Megkezdte munkáját az értelmiségklub, s novemberben indul a *gyermekklub*, amelynek tagjai között felmérést végeznek majd egy régebbi kísérlet folytatásaképpen, melynek célja a művelődési házak lehetőségeinek kutatása.

Tervezik, hogy létrehozzák a nyolcadikosok klubját, ahol elsősorban az önképzés igényét szeretnék kialakítani a fiatalokban.

Összesítve: jelenleg 11 klub, szakkör, művészeti csoport, valamint 15 tanfolyam dolgozik a művelődési házban. Ezzel elérték a teljes kihasználtság fokát, a jelenlegi körülmények között ***több csoportot már nem tudnak elhelyezni***, az ősz eleje óta megszüntették a keddi szünnapot is.

3 százalék

A klubok, szakkörök, tanfolyamok tagjainak és hallgatóinak száma jelenleg csaknem 650, tehát a város lakosságának 3 százaléka a művelődési ház rendszeres látogatója.

Ami azonban már kevésbé örömteli: az épület állapota *egyre romlik*, az egyik megrepedt falat alá is kellett dúcoltatni. A hibát *a közeljövőben* kijavítják. Máskülönben a művelődési ház technikai felszerelése egy 16 milliméteres *keskenyfilm-vetítővel* és *egy négysávos magnetofonnal* gyarapodott.

A *Juhász Gyula járási-városi könyvtárról* a végrehajtó bizottság megállapította, hogy fejlődött, különösen az *olvasói szolgáltatás* javult.

Könyvtár az állomáson

A könyvtár állományának gyarapítására tavaly 121 437 forint állt rendelkezésre, ebből 3600 könyvet és sokfajta egyéb kiadványt vásároltak.

A könyvtár több mint 31 ezer kötetét tekintve, feltűnően jó az ismeretterjesztő irodalom aránya; 40,4 százalék. A tanulóifjúság és a továbbtanuló felnőttek számára igyekeznek beszerezni a kötelező és az ajánlott olvasmányokat. A könyvtár jövő esztendei könyvvásárlási kerete például összesen 169 ezer forint.

Ismeretes, hogy a használaton kívüli blahafürdői állomás épületében könyvtárt alapítottak. A várótermet a Ganz Árammérőgyár több mint 20 ezer forintos társadalmi segítségével építették át, a nyitott terasz átalakításával pedig nagyszerű olvasótermet sikerült létrehozni. A Pest megyei Könyvtár csaknem 30 ezer forint értékű bútorral segített, ezt a közeljövőben szállítják. Az új könyvtár a tervek szerint 1974. április 4-én nyílik meg végső formájában. Klubkönyvtár lesz, remélhetőleg kielégítve a környék fiataljainak szórakozási igényeit. Nem ilyen biztató a kép a Dózsa György úti központi könyvtárban: már nagyon zsúfolt, rendezvényekre alkalmatlan, feltétlenül bővítésre szorulna. Hasonló nehézségekkel küzd a máriabesnyői és a királytelepi iskolában működő fiókkönyvtár is.

GÖDÖLLŐ

Kitüntetések

Magas kitüntetést kapott két nyugdíjba vonuló községi párttitkár. *Zupkó István*, az *Aszód* nagyközségi pártalapszervezet titkára, valamint *R. Nagy István*, a *Kerepes* községi pártalapszervezet titkára. Mindketten a *Munka Érdemrend ezüst fokozatát* kapták sok éves, kiemelkedő munkájukért. A kitüntetéseket *Kiss Emil*, az MSZMP gödöllői járási bizottságának titkára adta át.

Jó az út Valkóig

Tanyát vertek Gödöllőn a Palotakertben, a HÉV végállomásánál az Aszfaltútépítő Vállalat lakókocsijai és dolgozói. Valkótól a gödöllői vasúti sorompóig korszerűsítették az utat, ez a munka befejeződött.

Most új feladat megoldásához kezdenek, a Palotakert mellett elhaladó, a Valkóra haladó utat javítják, aszfaltozzák. Ez a 700 méter hosszúságú út balesetveszélyes kiskocaköves burkolatú.

Cs. J.

Magasban

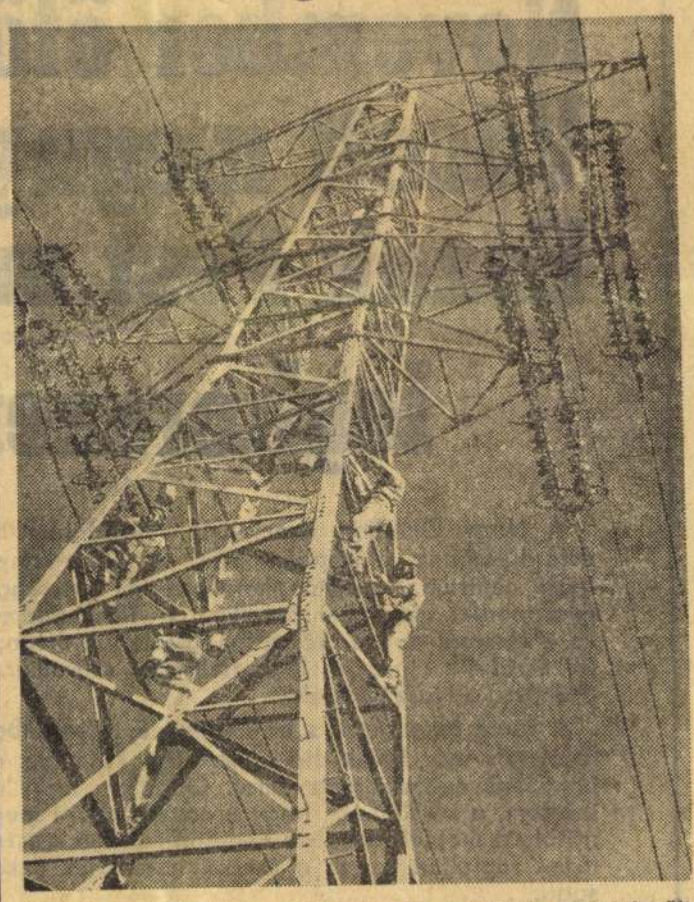

A Mátravidéki Hőerőműtől Kőbányáig újrafestik a magasfeszültségű villamos távvezeték tartóoszlopait. A munkát még tavasszal kezdték a Villamos Erőmű Tervező és Építő Vállalat dolgozói. A festők jelenleg Gödöllő határában dolgoznak.

KISTARCSAI NŐI TÁSKÁK

December 20-ra teljesítik a tervet

A Pest megyei Vegyi és Divatcikkipari Vállalat kistarcsai bőrdíszműüzemének 28 millió forint volt az idei teremelési terve. *Králisz József*, az üzem vezetője bizakodik.

— Úgy állunk, hogy december 20-ra teljesítjük az éves tervet. A brigádok

igazán szép jutalmat kapnak, ha teljesítik az utolsó negyedév tervét is;

brigádonként — a tagok számától függően — 20—30 ezer forintot osztunk szét.

Pedig a háromnegyed évi tervben még félmilló forintos lemaradás volt!

— Erre az évre nagy megrendelést kaptunk az NSZK-ból; havonta 1500—1800 darab női táskát készítünk, az anyagot ők adják hozzá. Ezenkívül gyártunk a Szovjetunió-nak, Lengyelországnak, Csehszlovákiának és Romániának. Tavaly például exportáltunk Kanadába és Ausztráliába is. Egyre munkaigényesebb megrendeléseket kapunk, nem ritka már az olyan táska, amelynek elkészítéséhez 130—140 percre van szükség.

A 28 millió forintos terv teljesítése körülbelül

250 ezer női táska elkészítését jelenti, 60—70 fazon variációjában.

A belföldi piacra csak a bedolgozók készítenek úgynevezett piperetáskákat.

— Üzemünk 1961-ben került Kistarcsára, a régi cserépgyár, majd sütőüzem épületeibe. Azóta sokat gyarapodtunk, márciusban adták át az új, modern szalagtermet. Jövőre a tervek szerint szociális létesítményekkel, fürdőkkel és öltözőkkel gyarapodunk.

Kezdődik a CLASP szerelése

Az Isaszegi úton épül fel a könnyűszerkezetes program keretében, hazánkban elsőnek a CLASP skót cég előregyártott elemekből összerakható iskolája. Az elemeket kamionok hozták az utóbbi hetekben Skóciából. Tehát az építés honosítási kísérletnek is tekinthető. (Gondoljunk a Dunakeszin átadott olasz FEAL-iskolára.)

A CLASP-iskola váza rácsos acélszerkezetből, a kitöltő falak pedig vasbetonból készültek. Alapozásra nincs szükség, mert az épület úgynevezett lepényalapra, egy hatalmas vasbetonlemezre kerül. (Ezt hamarosan le is fektetik, képünk az utolsó talajsimítási munkálatokat ábrázolja.) Az iskolának nyolc tanterme, étkezője lesz, természetesen a megfelelő irodákkal.

A szerkezeti elemek összeszerelését egy skót mérnök, a CLASP-cég alkalmazottja vezeti.

Nyúlak különrepülőgépen

Gödöllőről Vietnamba

Lassan tíz esztendeje már, hogy határoztak a hazai húsnyúltenyésztés fejlesztéséről. A munka 1967-ben kezdődött a Gödöllő melletti Kisállattenyésztési Kutatóintézetben. Azóta számos jelentős tenyésztési sikert értek el és jó néhány eredményt a tartás és a technológia terén is. Az intézet dolgozóinak is köszönhető, hogy hazánk nyúlhúskivitele néhány esztendő alatt megsokszorozódott. Csak példaként: 1960-ban Magyarország összes nyúlexportja 5 vagonnyi volt, az idén év végéig körülbelül 1300 vagonnyi lesz a kivitelünk. Ennek értéke pedig 13 millió dollár.

A világon először

Dr. Holdas Sándorral, az intézet prémesállat-tenyésztési osztályvezetőjével, a nyúlprogram vezető kutatójával beszélgetünk.

— Kísérleteink olyan jól sikerültek, hogy az utódokat nem tudtuk hol elhelyezni. A kísérletsorozatot abbahagyni nem lehetett, így terven felül kaptunk pénzt egy háromezer anya elhelyezésére alkalmas komplett nyúltelep felépítésére. A kivitelező a Bikali Állami Gazdaság. Két hét alatt készítik el ezt a fontos létesítményt, amely miután belép a tenyésztésbe, szaknyelven szólva évi százezres kibocsátású lesz.

Telepek Vietnamban

— Két, egyenként 500 anyás törzstelepet hozunk létre Vietnamban, a Bikali Állami Gazdasággal közösen. Az egyik Hanoi mellett lesz, a másik onnan 90 kilométerre. Először a technológiai berendezéseket küldjük hajóval Haiphongba. Az állatok terveink szerint jövő tavasszal indulhatnak, addigra mindkét telep elkészül.

— *Mennyiben különböznek ezek az európai nyúltenyészetektől?*

— Csaknem mindenben. speciálisan a trópusi viszonyokra kialakított ketreceket kellett készíteni, ezek korrózióvédett, pontbetesztett drótfonatokból készültek. Különleges az állatok etetője, erre azért van szükség, mert Vietnamban nem nyúlabrakot adnak az állatoknak, hanem egy bizonyos hínárhoz hasonló lédús növényt, amelyet rizskorpával kevernek össze. Ehhez könnyen cserélhető és mosható edényekre van szükség. A telepek rizsszalmával lesznek fedve a meleg miatt, a nálunk használatos hullámpala nem vál be. Ezeken kívül sok-sok kígyóhálóra van szükség, főképpen a kobrák miatt.

— *Az első szállítmány milyen fajtákat tartalmaz?*

— Tekintve, hogy ez lesz ott a két legelső telep, nehéz előre megmondani, melyik lesz az a fajta, amelyik tenyésztésre alkalmas trópusi viszonyok között is. Az első két telepre különrepülőgépen indulnak útnak a nyulak, lesz közöttük új-zélandi fehér, kaliforniai fehér, magyar óriás, bécsi kék, és német világos nagyezüst.

Az intézetben tervezték

— *Milyen szerepe lesz a vietnami közellátásban a nyúlhústenyésztő telepeknek?*

— Optimális számítás szerint az elküldött 1000 anyától ellik, átlagosan hat fiat mindegyik felnevel, a évente 35 ezer nyúl, amely a mértani haladvány szerint tovább szaporodnak, s talán két esztendő múlva már komoly szerepük lesz a távoli ország húsellátásában.

— *Ki tervezte a telepeket?*

— Az intézetünk szakemberei. Magam is részt vettem a munkában, sőt a helyszínen is jártam Vietnamban. Jelenleg mindkét telep építés alatt van, az előkészítés még a háborús viszonyok között kezdődött. Az a terv, hogy Vietnam minden megyeszékhelyén létesül egy telep, a már akklimatizálódott állatokból.

Az oldalt írta és összeállította:
Fehér Béla
A felvételeket készítette:
Ékes János

„Törzsgárdatag"

Övé volt a döntő szó

Fekete Mihály, feketedés. Feleki Kamill, Felix Maria, félközel... Melyik lexikonban következnek így a címszavak? *Szondy Lajos*, a gödöllői Munkácsy úti általános iskola hetedik osztályos tanulója nem tévesztett. Megválaszolta: az Új filmlexikonból. Nos, ez a válasz végképpen eldöntötte a rádióban elhangzó Játék a könyvtárban című vetélkedő első fordulójának kimenetelét. A balassagyarmatiak már nyert helyzetükből voltak kénytelenek tudomásul venni a gödöllői sikert.

Szondy Lajosnak mindenki gratulált, ő pedig nagyon boldog volt.

Szőkésbarna haja, úgymond mintha fésűt sose látott volna.

— *Melyik tantárgyat szeretted igazán?*

— A földrajzot, az élővilágot... és a biológiát. Azt hiszem, harmadikos voltam, Budapestről jöttem haza HÉV-vel, és azon gondolkoztam, hogy hány európai fővárost tudok felsorolni magamban. Majdnem mindegyiket tudtam. Akkor szerettem meg a földrajzot.

Akik jól ismerik, azt mondják, hogy Szondy Lajosnak kitűnő memóriája van. Egyszer a könyvtáros elővette valamiért a Műszaki lexikont, és a közelben álló Lali odaszólt, hogy tessék vigyázni, abból hiányzik a tizennyolcadiktól a huszonhetedik oldalig.

— *Szereted a könyveket?*

— Nagyon. Otthon is van hatvan, mind az enyém. Kaptam is, vettem is. A legutolsót a vetélkedő végén kaptam: Pap János: Kis történetek tudósokról, feltalálókról. Az ilyeneket jobban kedvelem, mint a szépirodalmat.

Szondy Lajos azok közé tartozik, akik szünetben is bemehetnek a könyvtárba, amely órák között egyébként nem fogadja a gyerekeket. „Törzsgárdatag." Ezek után talán nem is olyan meglepő, honnan tudja, mi Máriabesnyő elnevezésének eredete, ki tervezte a gödöllői kastélyt, és így tovább. Pedig mérnök szeretne lenni.

1973 NOV 3
1021

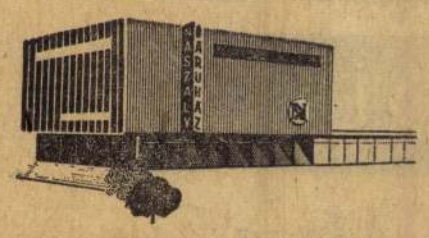

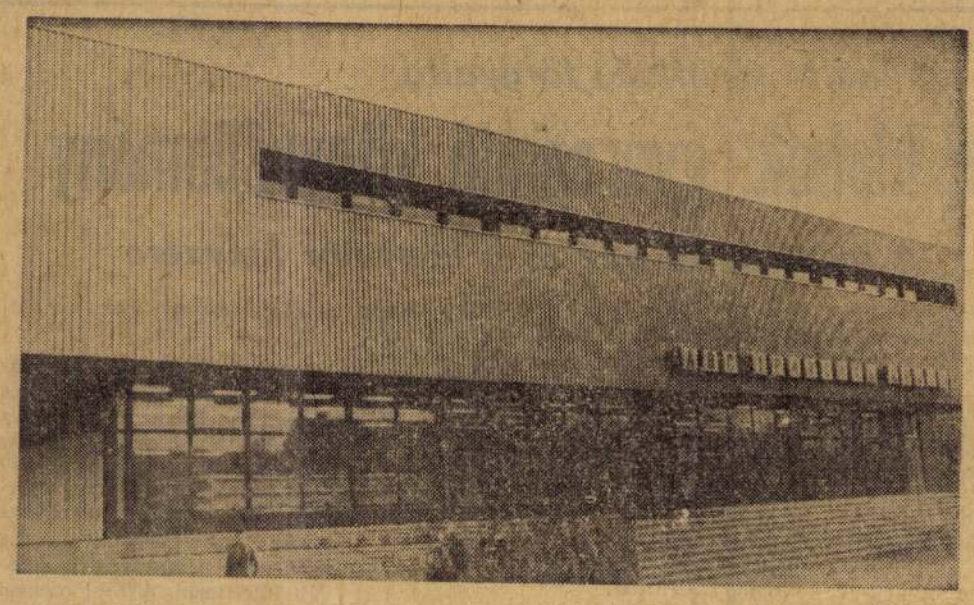

November ötödikén Vácott megnyílik Észak-Pest megye legkorszerűbb szövetkezeti áruháza

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 56. évfordulójának előestéjén Vác, a Duna-kanyar ipari centruma jelentős kereskedelmi egységgel gyarapodik: november ötödikén a MÁV-állomás és a buszpályaudvar közvetlen közelében megnyílik Észak-Pest megye legkorszerűbb szövetkezeti áruháza: a Naszály Áruház.

A város lakossága, s az idetévedő, környékbeli látogatók már hetek óta mustrálják, szemlélik az impozáns épületkomplexumot. Odabenn nagy az izgalom, a készülődés, hogy a november 5-i megnyitóig a megfelelő helyre kerüljön minden, tetszetősen foglaljon helyet a polcokon az áruk sokasága.

Képzeletbeli séta

Javasoljuk az olvasónak, hogy tegyen velünk egy képzeletbeli sétát a november első hétfőjén megnyíló Naszály Áruházban, s közben ismerkedjék meg a jelentős kereskedelmi létesítmény történetével is.

Az előzetes piackutatások, a közvélemény érdeklődését tükröző tanulmányok felhívták a Vác és Vidéke ÁFÉSZ figyelmét arra, hogy a városnak szüksége van egy korszerűen berendezett, s az áruk sokféleségét forgalomba hozó iparcikk-áruházra.

A városi tanács megfelelő telek biztosításával lehetővé tette, hogy olyan helyen épüljön fel az áruház, amely a vasút és a távolsági autóbuszok végállomásának szomszédságában van, a város belterületén fekszik, és ugyanakkor jól megközelíthető a helyi buszjáratokkal is.

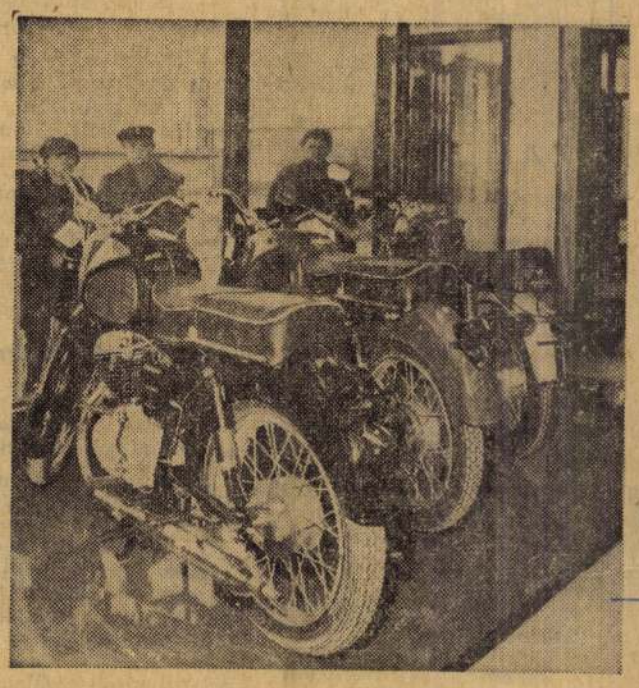

Így döntöttek arról, hogy az új áruház a műemlék jellegű Rókus-kápolna, a vasútállomás területe, s a szomszédos, már megnyílt ruházati áruház mellé kerüljön. Főbejárata a Deákvárra vivő Csikós József utcára néz. Tágas, sok lépcsős bejáraton érkezünk első állomáshelyünkre: a földszintre.

Élelmiszer, jármű

A bejárattól balra látjuk a kék színű csempékkel borított falrészt: előtte az önkiszolgáló élelmiszersarkot. Bevásárló tolókocsik segítik a kiválasztott áru tovább szállítását. A hűtőpultok külföldi licenc alapján készültek. (Megtudjuk azt is, hogy a Jászberényi Hűtőgépgyár az e típusú hűtőpultok készítésére külön gyárat épített Jászárokszálláson.)

A pénztárgépekről is azt tartják, hogy ma a legkorszerűbbek a hazánkban találhatók között. Teyler-féle gyártmányok, amelyek előtt négy méter hosszúságban futószalagok viszik a pénztárgépekhez és a csomagolóba az árut. Szövetkezeti áruházban még nem található ilyen korszerű berendezés, sehol az országban.

Nem messze csalogatja a vendéget a bárpultos presszó. Itt csillapíthatjuk a szomjúságunkat, felüdülhetünk egy fekete elfogyasztása után. Akarva, nem akarva meg kell állnunk a földszinti épületrész délnyugati sarkában helyet foglaló műszaki osztálynál, a járművek birodalmában.

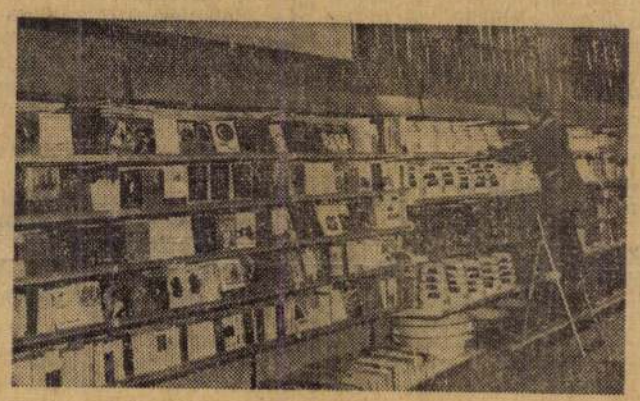

Vácott is mind többen lesznek gépkocsi-tulajdonosok, vásárolnak motorkerékpárt, kerékpárt. A Naszály Áruházban – gépkocsi kivételével – nemcsak kaphatók lesznek a különböző járművek, de ugyanott, a földszinti részlegben mindenki megvásárolhatja a szükséges tartalékalkatrészeket, idejében gondoskodhat a pótlásokról.

Tűzzománc technikával készült

Mielőtt felmennénk az emeletre, álljunk meg a lépcsőháznál. Mindenkit megragad a szemközti nagy falrészen a különleges technikai eljárással készült, s az egész felületet betöltő alkotás.

A Vác és Vidéke ÁFÉSZ vezetősége hosszas fontolgatás, latolgatás után úgy döntött, hogy ezt – a naponta több ezer vevő által látott, forgalmas helyen levő – részt nem színes reklámfotókkal, feliratokkal, hanem művészi alkotással díszítik. Döntésük csak helyeselhető, hiszen a kultúrált kereskedelemnek mindinkább velejárója a látványos, nagyvonalú belsőtér-kiképzés.

Petrilla István iparművész kapta a feladatot, hogy kellőképpen dekorálja a lépcsőfeljáró falterületét. A kicsiben elkészült mintatervezetet zsüri hagyta jóvá, s azután került sor a kivitelezésre.

Száznál több, apró, élénk színű testecskéből állították össze ezt a fali kompozíciót. Tűzzománc technikával készült. A történelmi és a mai Vácot ábrázolja egy-egy jellegzetes épülete, házcsoportja. Valamennyi magával ragadja a tekintetet.

Mi található az emeleten?

Az iparművészeti remek megtekintése után a lépcsőn folytatjuk utunkat, fel az emeleti osztályokra. Hófehér polcok sorakoznak itt, megrakva az iparcikkek sokaságával. Egy karcagi ktsz munkáját dicséri az ötletes megoldású, tetszetős pultsor.

Körülnézve láthatjuk a kerámia-, az üveg-, a porcelán- és a műanyag-részlegeket; kissé odébb a játékok, sportáruk, bizsutériák, ajándéktárgyak, hangszerek és hanglemezek gazdag választékát.

Távolabb van a villamossági és az elektroakusztikai alkatrészek osztálya. Bizonyára már a megnyitást követő napokban sokan felkeresik a háztartási készülékek, a rádió- és televíziókészülékek osztályát. A tetőre szerelt különleges antenna is jelzi, hogy itt lehet a városban először látni – az elárusítóhelyen – adás közben színes televíziót. A terem végében bútorok sokasága csábít a válogatásra.

Jól képzett eladósítók

Hiába korszerű az épület, remek a berendezés és gazdag az árukészlet, ha nem megfelelően képzett, udvarias és munkáját értő az elárusítógárda.

A Vác és Vidéke ÁFÉSZ igazgatósága hónapokkal ezelőtt megkezdte a Naszály Áruház személyzetének a toborzását. Az új létesítmény érthetően érdekelte a szakmabelieket. A meghirdetett pályázatokra sokan jelentkeztek részlegvezetőnek, elárusítónak. Gondoskodtak az utánpótlásról is: mintegy 30–35 főnyi kereskedelmi tanuló is szorgoskodik majd a pultok mögött.

S az elárusítók nem most kezdik a tanulást. A speciális részlegek (hangszer, óra stb.) jövendőbeli eladói hónapok óta a fővárosi szaküzletekben sajátították el a szükséges tudnivalókat, tettek szert előzetes gyakorlatra. Édelmann György áruházi igazgató mozgatja, irányítja majd a százas csoportot.

Két év alatt épült

Észak-Pest megye új áruháza – alapkövét 1971. szeptemberében helyezték el képletesen – a Pest megyei ÁFÉSZ-ek segítségéből, állami támogatásból, s a Vác és Vidéke ÁFÉSZ valamennyi dolgozójának, tagjának lelkes támogatásából épült. 36 millióba került. A szép kivitelezés a Pest megyei Tanácsi Építőipari Vállalat és a nagyszámú alvállalkozó összehangolt, jó munkáját dicséri.

A 16 alvállalkozó között találjuk a helyi, s a környékbeli ÁFÉSZ-ek szakipari részlegeit. A váci lakatosüzemben készültek az összes vasszerkezetek, a nyílászárók, s ugyancsak az ÁFÉSZ szállította az

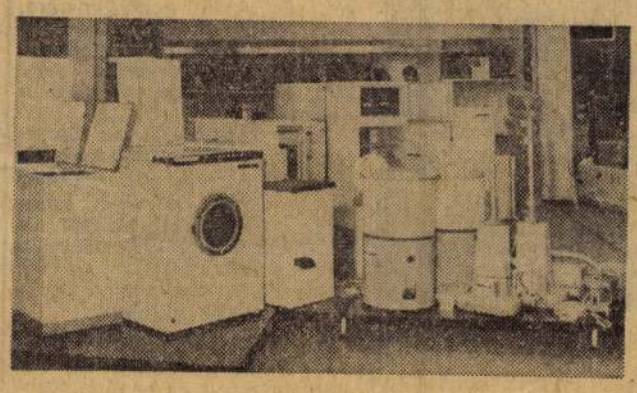

összes vasbeton-elemeket, mintegy 10 millió forint értékben.

Kovács László elnökigazgató és Tóth Józsefné áruforgalmi főosztályvezető – az építkezés, berendezés, áruszállítás parancsnokai – nyugodtabban alhatnak a következő hetekben. A kitűzött nagy cél megvalósult: elkészült a Naszály Áruház, amely 10 osztállyal, 100 eladóval, 10 000 cikkel és 20 milliós árukészlettel várja november ötödike után a vásárlók ezreit.

Nyitás: november 5-én 11 órakor. (x)

PETRILLA ISTVÁN

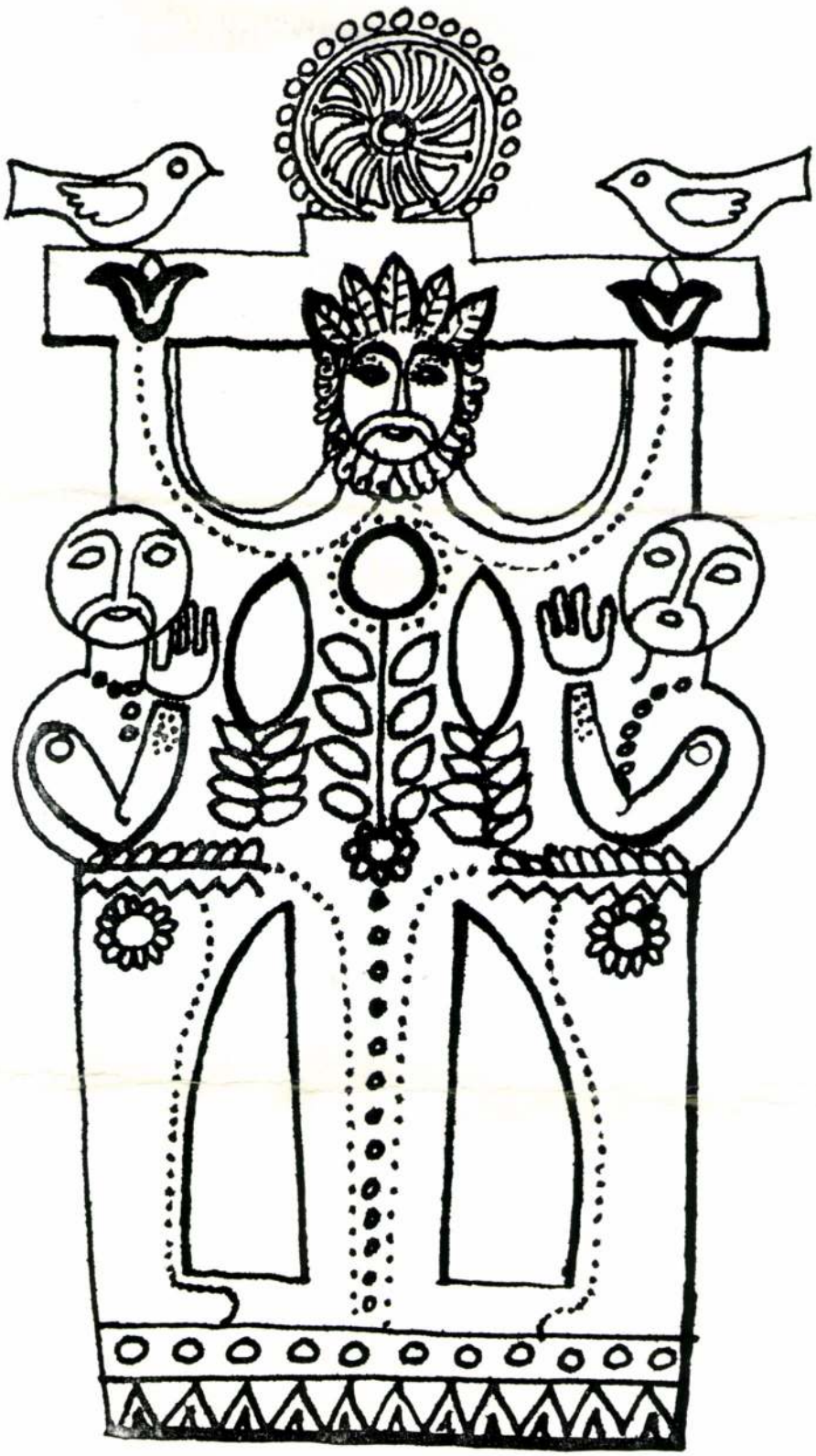

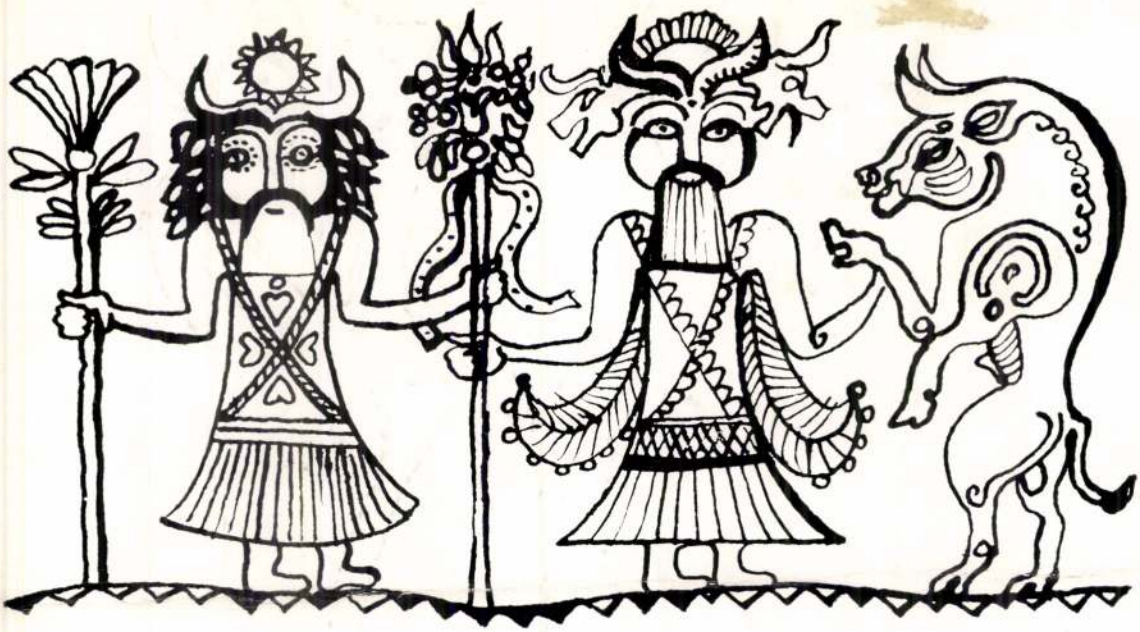

IX. ÉVFOLYAM, 1977. ÁPRILIS

4

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Petrilla István
P Rundschau
1967 SZEP 1.

1021

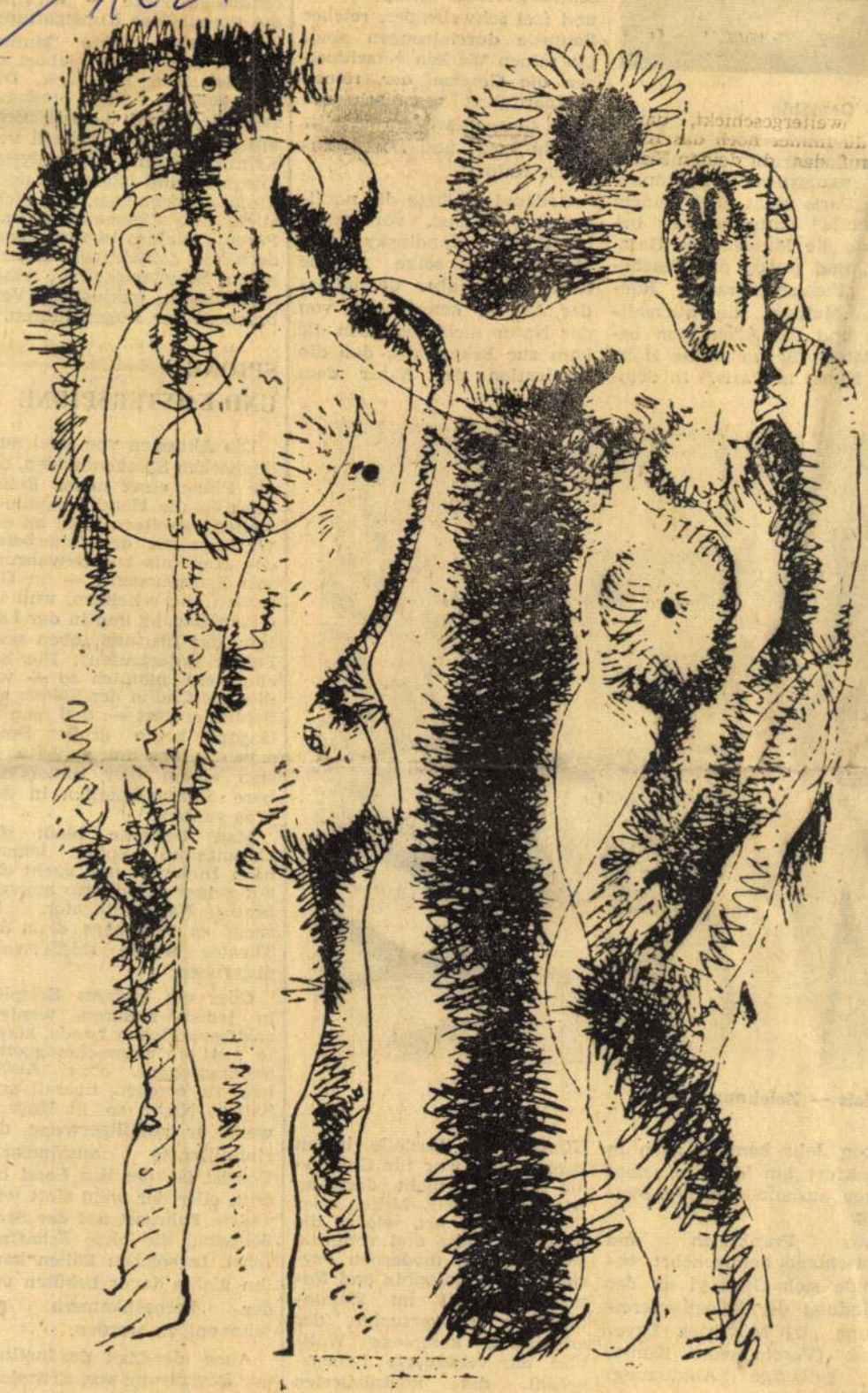

Grafik von István Petrilla

30 — Gemälde

Form konstruktiv aufzubauen und auszudrücken." So konnte ihn „Paris nicht nach seinem Ebenbild" umformen. Er besuchte die Museen, die Galerien, und erwog das Gesehene: „Picasso, Braque, Roualt, Matisse, die Surrealisten und die Abstrakten bedeuteten für mich die Höhe der Kunst in Paris." In dem- daß seine Bilder schwungvollem Temp und frei schwebender, Fantasie durchdrunge „In seinen Werken ver zen die Gesetze der Bildhaftigkeit organis dem tausendfarbigen der in Licht und Lu deten Natur."

Gadányi schätzte die nonfigurative Kunst, vor allem Mondrian, Kandinsky und Malewitsch; seine eigene Kunst blieb aber darstellender Art, er konnte sich von der Natur nicht losreißen. Er kam zur Erkenntnis, daß die Inspiration der Natur dem Künstler nur Vorteile bieten kann. Doch war für Gadányi die „Natur" nicht dasselbe, wie für Rubens, Millet, oder Courbet. Die Art, wie er die Natur auffaßte und verehrte, steht mit der modernen Psychologie, Philosophie und Naturwissenschaft im Zusammenhang: er versuchte, das erweiterte, komplexe Weltbild, das veränderte Lebensgefühl des komplizierten Menschen unserer Zeit auszudrücken.

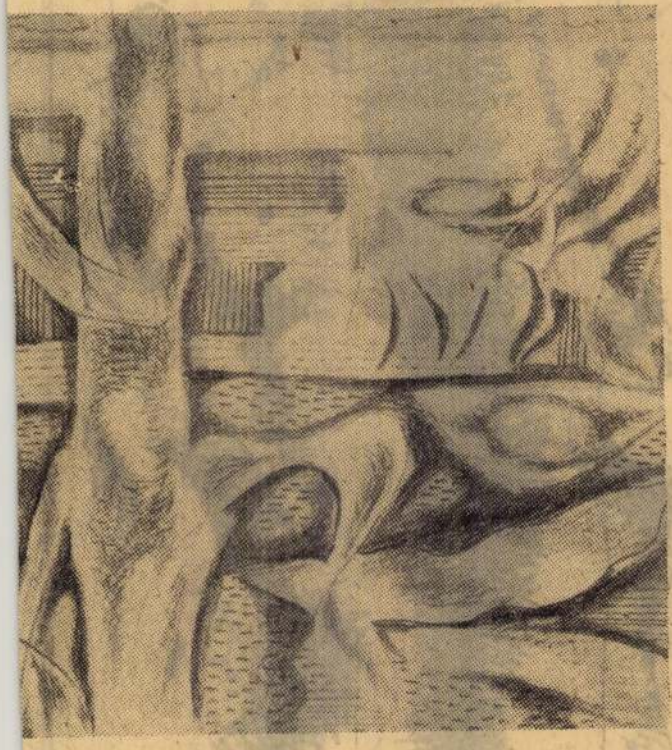

Mais — Zeichnung, 1952

lben Jahr kam es auch in ankfurt am Main zu seiner sten ausländischen Ausstelng.

Aus Frankreich und eutschland heimgekehrt, beiligte sich Gadányi an der ründung der Künstlervereigung „Új Művészek Egyelete" (Verein neuer Künst', geläufige Abkürzung: ME)

Er gehörte zu den grübeln, sich quälenden, ständig

Iván Dévényi

Krimis bekannten stereotypen Lösungen und fadenscheinigen Einfällen begnügen, also nicht allein eine allgemeine Krimi-Parodie liefern wollen, sondern die „objektiven ungarischen Schwierigkeiten" eines großzügigen, exklusiven Verbrechens vor Augen führen.

SPIONE UND KONTERSPIONE

Die Aktionen von zwei ausländischen Spionenbanden, die die Pläne einer neuen Erfindung in die Hand bekommen wollen, scheitern nicht an der Wachsamkeit der Mitarbeiter des „Instituts zur Bewahrung von Erfindungen", — im Gegenteil: sie scheitern, weil im Geschäftsgang und in der Leitung des Instituts „eben noch Fehler unterlaufen". Die Sache steht nämlich so — wie dies die Chefin der Spione am Schluß erklärt —, daß man in Ungarn keine großen Spionagen unternehmen dürfte, da sich einem hier unvorstellbare Schwierigkeiten in den Weg stellen.

Man bedenke bloß: der ahnungslose Spion kommt nach Budapest und sucht das auf seiner Landkarte angegebene Nationaltheater. Er sucht es vergebens, denn das Theater wurde mittlerweile abgerissen.

Oder ein anderes Beispiel: in jedem anderen, weniger gastfreundlichen Lande, könnte sich ein eingeschmuggelter Sabotageagent, ohne Aufsehen zu erregen, überall aufhalten. Nicht so in Ungarn, wenn er zufälligerweise der einmillionste ausländische Tourist ist, der das Land betritt; oder der weiß Gott wievielste Fahrgast auf der Straßenbahn, die ohne Schaffner fährt. In solchen Fällen kann ihn nichts davor behüten von der Fernsehkamera geschnappt zu werden.

Auch der Chef des Instituts zur Bewahrung von Erfindungen ist eine ganz eigenartige Budapester Erscheinung, der die falschen Abschriften der

1965 7
1021

Erkély alatti nézőtér-részlet
Détail de la salle, sous l'amphithéâtre
Деталь партера под балконом

AZ EGRI GÁRDONYI GÉZA SZÍNHÁZ

Eger központjának barokk magvát a századforduló táján épített eklektikus városrész öleli körül. E teljesen szétesõ városkép egységbefoglalására történő kísérletek eredményeinek tekinthetjük azokat az újabb épületeket, kisebb lakótelepeket, amelyeket közvetlen a barokk mag szomszédságában építettek fel a legutóbbi évek során. Az Eger patak két oldalán elhelyezkedő város hangulatos görbe utcácskáit itt felváltják a széles kertes utak, terek és az új középületek.

A városközpont nyugati felében az újabb épületcsoportok között említésre méltó a Hotel Eger, az MSZMP megyei szervezetének székháza, valamint az 1960—1964 között újjáépült és az elmúlt év végén megnyitott Gárdonyi Géza Színház. E három épület közötti csekély távolság, azok reprezentatív külseje, közvetlenül a történelmi városrész közelében az új építészet és a természet kapcsolatának gazdag lehetőségét mutatja. A következő években rendezendő utcarészek és terek, mai állapotukban is már sejtetni engedik az új központ korszerű látképét.

A Gárdonyi Géza Színház tömegével kiemelkedik a környező térből, s mint monumentális épület jelentős helyet foglal el a főútvonal torkolatánál. A színház, amely homlokzatán a húszas évek késő neobarokk stílusának jegyeit viselte magán, teljesen eltűnt. A régi épület központi tömegét korszerű homlokzati rész veszi körül mind a négy oldalon, és a színpad technikai felújításához tartozó nagyobb tömegű zsinórpadlás. A főhomlokzat hármas tértagolása,

Valyi Rózsi

Morandi: Csendélet – Nature morte – Натюрморт

ragadása tekintetében azonban nem tudja elfogadni Picassóék újabb értelmezését: a tárgyak „esszenciájának" jelzésszerű vonallal való lefixirozását, hanem megtartja a kompakt formát és azt a futuristáknál tapasztalt dinamizmussal igyekszik szuggesztívebbé tenni. Szürke-barna, vagy kék-zöld színben, kermény erővonalakkal, ferdült perspektívában megnyújtott, de anyagszerű tárgyai dinamikusan kifelé tendálnak a képből, szinte a végtelenbe és szinte átvágják a kép felső keretét.

Morandi tudatosan építi képeit, de belülről önmagát is. Ezért van az, hogy a legfrissebb külső hatások idején is meg tud őrizni egy bizonyosfokú egyéni előadásmódot. Pedig a legvarázsosabb egyéniségek, eszmék veszik célba a fiatal tehetséges bolognai festőt, aki továbbra is úgy nézi az asztalra helyezett tárgyait (szülei háztartásából kiszuperált butéliákat, petróleumlámpákat, régi vázákat, dobozokat) „olyan érzéssel, mint az egykori görögök azokat az erdőket, amelyekben a legszebb istennők lakoztak". (De Chirico szavai Morandiról a *Valori Plastici*-kiállítás katalógusában Firenze, 1922.)

De hiába próbálja szuggerálni De Chirico a tulajdonképpeni metafizikára Morandit, őt inkább Carrà plasztikai problémái érdeklik. A jóságos Carrà szavára nézi meg alaposan Assisiben Giottot, Velencében Carpacciót, különösen a szent Jeromos cellájában a polcon levő hétköznapi jelentéktelen tárgyakat, a *„Tárgyakat"*, amelyekről olyan sok szó esett akkoriban avantgarde-ista festőkörökben.

A tárgyak örökös szemmel tartása, a tárgyak lényegének megragadása, a felesleges momentumok kiküszöbölése a képből, a tiszta kompozíció most tehát a központi problémája s íme kapóra jön neki a párisi puristák (Ozefant és Le Corbusier) kubizmus utáni programja, amely a már korábban megismert korarenaissance térgeometriai elméletekkel együtt valóságos „geometriai furor"-t eredményezett nála.

Ekkor jelennek meg az aranymetszés szabályai szerint négy zónára osztott háttérbe szigorú rendben elhelyezett tárgyai, megfosztva minden érzelmi tartalomtól, jelentéstől. Csupasz, háttal fordított próbababák, kockák, cilinder formájú tárgyak, csiszolt plaszticitással, kemény vetett árnyékokkal, máskor üvegszerűen fényes és átlátszó felületen tükörképszerűen megduplázódott üres ajtó vagy képkeretek különféle térbeli helyzetben, teljes geometriai elvontságukban.

Külsőleg olyanok ezek a próbababák, mint De Chirico vagy Carrà tojásfejű fantomjai, de nem válnak időn és téren kívüli szimbólumokká. Morandi nagyon is konkrétan, a fizikai jelenségnél maradva próbálja kipuhatolni az aktív tér geometriai titkait — de nem misztikus. Inkább egy természettudós tapasztalati világgal szembeni kíváncsisága és óvatossága lakozott benne.

De Chirico és Carrà attraktív képeivel, sőt képcímeivel ellentétben szinte csökönyösen kihangsúlyozza, hogy csak csendéletet — valódi *Natura Morta*-t fest. Az önmaga képességeit is felmérő festő geometriai műveletei ezek az ún. metafizikai képei — olyanok mint egy gyönyörű zene, amiből valamilyen fatális véletlen folytán csak a benne rejlő matematikai arányokat érzékelhetnénk.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MŰVÉSZET

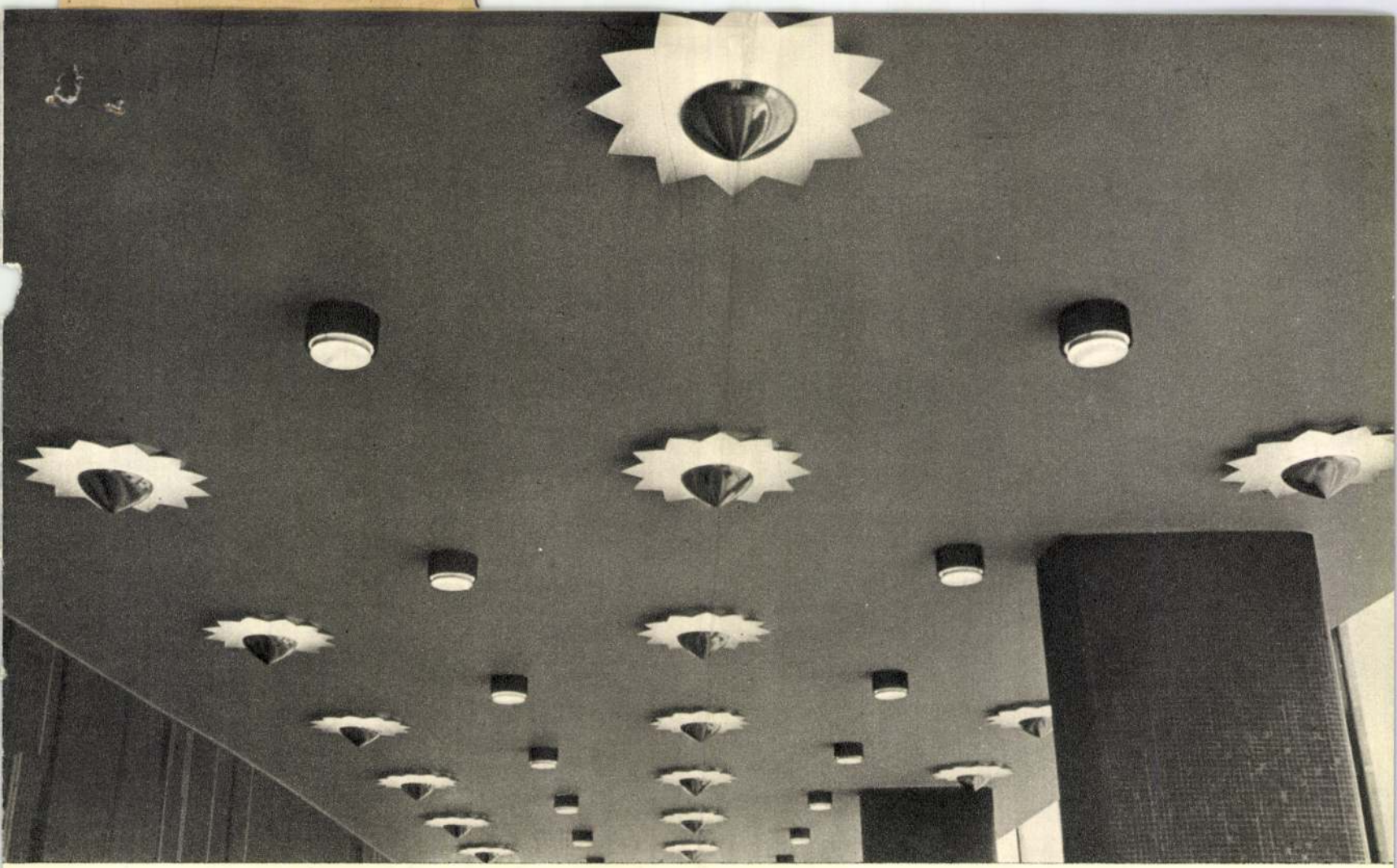

Földszinti mennyezet-részlet – Détail du plafond du rez-de-chaussée – Деталь плафона партера

az üvegborítású csarnokrész, a tömegében középen felette elhelyezkedő emeleti nézőtér körítő fala, valamint az efölött levő hasáb alakú zsinórpadlás, mind az anyagok, mind a színek hatásában egységes építészeti kompozíciót mutat. Az oldal és hátsó homlokzatok kialakítása ugyanilyen tömegformálási elgondolás alapján jött létre. Az arányban helyesen tagolt építészeti részletek hatását fokozzák a különböző formában, ritmikusan elhelyezett nyílászáró szerkezetek. A főhomlokzat két szintet magábafoglaló üvegburkolatának bal oldalán elhelyezett főbejárati rész a lépcsőzettel és a szabadon lebegő tetővel egymagában is esztétikailag megformált építészeti egység. A homlokzati üvegcsarnokban kifejezésre jut a természettel való közvetlenebb kapcsolat, amely a legújabb építészeti törekvések hazai eredményeit is kifejezi — szemben a természettől elzáró konvencionális homlokzati megoldásokkal. A belső terek és a külső felületek egységes felfogása következtében lehetővé vált, hogy a tartó pillérek és a nézőteret körülvevő fal burkolásán kívül a súlyos, tömör falfelületeket kiküszöbölhette a tervező.

A kétszintes csarnokot összekötő egykarú keménymészkőlépcső hangsúlyozza a terek könnyedségét. A tartóoszlopok és a falrészek mozaikburkolatát Petrilla István tervezte. A felületek ornamentikája korszerű és színvilágában a művész figyelembe vette a természet közelségéből áradó hangulatot. A piszkei vörösmészkőlapokkal burkolt padlózat remek színkompozíciót eredményezett a mozaik különböző tónusú szürkéivel, melynek összhangját kiemelik a törtfehér színű gipszrabicz mennyezetbe süllyesztett világítóernyők. A burkolóanyagok nemes egyszerűsége és a színek harmóniája fokozza a csarnok esztétikai hatását. A belsőépítész tartózkodó formai és színmegoldásai a csarnok kialakításánál egyaránt emelik a nézőtérre érkezők, várakozók hangulatát.

A nézőtér a színház funkcionális kerete. Központi része az épületnek, a belépőre elsősorban kellemes színeivel hat. E belső tér korszerű tervezésével egyedülálló feladatot oldott meg az építész, amikor háromszorosan torz felületen a nézőhelyre kiszerkesztett látósíknak megfelelően helyezte el a széksorokat. Az enyhén zöldes kárpitozású mahagóni borítású korszerű formájú székek, a szükséges akusztikát biztosító kőrisborítású falelemek, a színpad kerete eredményezte a nemes faanyagok kesernyés zöldesbarna színvilágát. A fehér színű gipsz mennyezet és az emeleti erkély mellvédje prizmaformákból komponált gipsz stukkómunka. A belsőépítész helyesen kerülte a régi függő csillár-rendszerű világítási megoldásokat. Helyettük a nézőtér mennyezetének építészeti formáját használta fel olyan módon, hogy oda részben rejtett, részben süllyesztett világítási armatúrákat tervezett. Ezek lehetővé tették egyrészt a nézőtér teljesen árnyékmentes megvilágítását, valamint a fokozatos elsötétítést. A bordázattal tagolt mennyezet fehér színét, mint fényvisszaverő felületet remekül választotta meg a tervező, azonban az erkély mellvédjének fehér színe már kifogásolható, különösen a színpadon játszó színészek szempontjából, mert előttük állandóan egy meglehetősen széles, horizontális fehér sáv lebeg. Az egész nézőtér zöldesbarna faburkolata, a mohazöld gyapjú velour nagyfüggöny, a falak rozsdavörös színe, a szürke gumi padlóburkolat eredményezte a belső tér, a színházaknál megszokott általános színvilágtól eltérő alapvető újszerűséget. A tervező helyesen kerülte a különféle oldal- és középpáholyok beépítését, ami megakadályozta volna a finom vonalú belsőtér képének harmonikus kialakításában.

Az épület másik funkcionális része: a színpad, a próbatermek, öltözők és műszaki helyiségek a lehetőségekhez

mérten, a rendeltetésnek megfelelelően korszerű formában kerültek elhelyezésre az épületen belül.

A földszinti és az emeleti csarnokokban elhelyezett ruhatár kiképzése és mozaik burkolása egyszerű formájával szervesen kapcsolódik a tér építészeti részleteihez. A pillérek között elhelyezett kárpitozott ülőpadok kényelmesek és esztétikusak.

A földszint bal oldali folyosóján berendezett büfé-dohányzó mérete kielégítő. Jó idő esetén egy belső zárt udvarral bővíthető. Létrehozásával a tervezőépítész a természet és az építészet kapcsolatának újabb lehetőségére mutatott példát. A burkolóanyagok színekben és anyagokban itt is jól összehangoltak, azonban a büfé feletti gipszrabicz mennyezet formája és fekete-fehér színe teljesen megbontja a tér hangulatának egységét, és mint dekoratív elem sem egészen megfelelő. A mértani formák, fehér és fekete színek nagyobb tömegeinek váltakozása nyugtalanságot áraszt, és a világítótestek is az öncélúság irányába mutatnak. Úgy gondoljuk, a büfé—dohányzó feladatának az élénkebb színek alkalmazása jobban megfelelt volna, az előadás szüneteiben ott tartózkodók felfrissüléséhez.

A bejárattól balra a csarnok üvegfala előtt felállított fehér márvány Gárdonyi-portré elhelyezése a térhez való kapcsolatában esetlegesnek mondható. A csiszolt fehér márvány posztamens a fehér szoborral — színeivel az egész térből kiesik. A szobor üvegfal előtti elhelyezése természetes nappali fénynél, a külső térrel való kapcsolata, rontja annak hatását. A megfoghatatlan háttér bizonytalanná teszi a szobor építészettel való kapcsolatát. Esti világításnál, amikor elölről kap fényt, a sötét üvegfal már megfelelőbb háttér.

A zsinórpadlás tömegének optikailag súlyos sötét színét megbontja Kiss Kovács Gyulának a főhomlokzati rész jobb oldalán elhelyezett [illegible] A színészetet megjelenítő [illegible] lebegése fellazítja az egyhangú síkot. A domborítás létrehozásánál a szobrászművész figyelembe vette az épület hármas tagolású, felfelé egyre csökkenő tömegeit és ennek kontrasztjaként a forma és vonaljáték ritmusára építette kompozícióját.

Az egri Gárdonyi Géza Színház teljes egészében nem új épület. A tervező építész és a belsőépítész figyelembe vette a régi épületet, megtartotta annak központi magvát és ehhez alakította a táji környezetnek megfelelő újabb funkcionális és homlokzati részleteket. Az ilyen jellegű újjáépítés mindig nagyobb feladat elé állítja az alkotókat, mint egy teljesen új létesítmény tervezése. Ebben az esetben az alkotók szerencsésen oldották meg a régi és új épületrészek kapcsolatát, valamint azt a művészi feladatot, hogy a külső homlokzati részek és a belső terek tömegei szervesen kapcsolódjanak egymáshoz. A burkolóanyagok nemessége, az egész belső enteriör színvilága kulturáltságot tükröz. A tervező építésznek az a törekvése, hogy nem a burkolóanyagok sokféleségével és azok színével, különböző képzőművészeti alkotásokkal akart hatásokat elérni, szinte maradéktalanul megvalósult. A felületek burkolóanyagai és színei harmonikusan kapcsolódnak egymáshoz, ami egy magasszintű kompoziciót eredményezett. A külsőségeket nélkülöző építészeti részletek hangulata csak keret ahhoz az eszméhez, ami az épület falai között a színjátszás művészete során a művészi teljesítményben kifejezésre jut.

Az egri Gárdonyi Géza Színház tervezési munkáit az ÉM Középülettervező Vállalat főmérnöke, Mányoki László építészmérnök és Mózer Pál belsőépítész végezte.

Molnár László

Gárdonyi Géza színház, Eger.
Ohmann Béla: Gárdonyi portré
Théâtre Géza Gárdonyi, Eger.
Béla Ohmann: Portrait de Gárdonyi
Театр им. Гезы Гардони. Эгер.
«Портрет Гардони» Белы Омана

Rádió TV Újság

Petrilla István szobrászművész

MRT rádió- és televízió-újság

1021

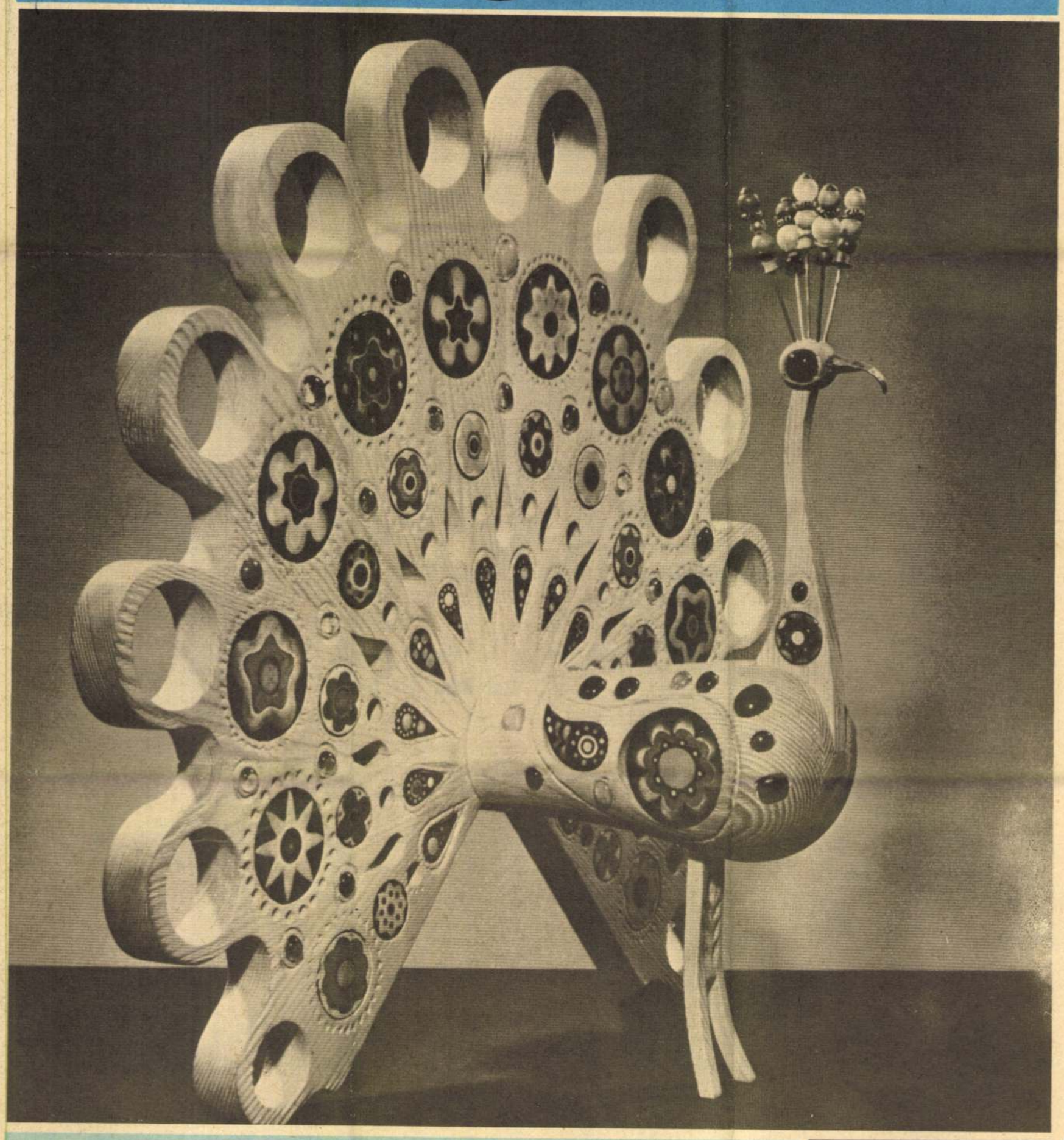

Az MRT elnökének nagydíja

– Petrilla István szobrászművész alkotása – az „Arany Páva"-sorozat győztesének.
(Döntő: vasárnap tv 1. műsor 20.05)

(Hemző Károly felv.)

13 | XIX. évf. 1974. IV. 1–7. Ára: 3 forint

A HÉT MŰSORÁBÓL

Bővülnek a vidéki rádióadások!

Még a múlt év szeptemberében elhatározta az MRT, hogy most április 4-től a pécsi stúdió kivételével valamennyi rádióstúdió magyar nyelvű műsorának idejét *30 perccel növeli.* A helyi lehetőségeket figyelembe véve a stúdiók fokozatosan térnek át a felemelt műsoridőre.

A *győri,* a *miskolci,* a *nyíregyházi* és a *szolnoki* stúdió az elmúlt hónapokban felkészült az egyáltalán nem könnyű feladatra. A hallgatók már az eddigi próbaműsorokból is érezhették, hogy a szerkesztők és riporterek a másfél órás műsorban minőségileg is többet, magasabb színvonalút akarnak nyújtani.

Mindegyik stúdió elsősorban több, szélesebb tematikájú, jobban megszerkesztett információs műsorra készül. A győri a már meglevő *Nyugat-dunántúli krónikát* akarja valóban nyugat-dunántúlivá tenni. A miskolciak *Borsodi Tükör* címmel mindennap jelentkező krónikaműsort indítanak, 18 órai kezdettel. A nyíregyházi stúdió ugyancsak naponta bevezeti az *Északtiszántúli krónikát.* A szolnokiak az eddig is rendszeresen jelentkező *Alföldi krónika* szerkesztését javítják. (A pécsi stúdió, amely eddig is másfél órás magyar nyelvű műsort készített, továbbra is a megszokott időben sugározza a *Déldunántúli híradót.*) Ezenkívül minden stúdió többször is ad a másfél órás műsorban információt — mindenütt kötelezőnek érzik a műsor elején elhelyezett *kezdő híradást,* s az adás végén a jövőben *hírösszefoglalóval* búcsúznak a stúdiók.

Természetesen az információ mellett a *zene* szerepe is nő, és nagyobb lehetőséget kapnak a hetente vagy havonta jelentkező *rétegműsorok,* a különféle egyedi, *tematikus* adások és a zenés-prózás *magazinok.*

A felszabadulás évfordulóján indul meg a szolnoki stúdióban a *szlovák* nyelvű műsor, egyelőre hetenként egy alkalommal. Az első (félórás) ilyen adás már április 1-én, hétfőn este 19 órakor elhangzik. Tovább bővül a pécsi stúdió nemzetiségi műsorainak ideje is: április 6-tól szombatonként 15-15 perccel lesz hosszabb a *szerb-horvát,* ill. a *német* nyelvű adás.

A VIDÉKI STÚDIÓK ÚJ ADÁSRENDJE

GYŐR
hétköznap 17.30—19.00
vasárnap 8.30—10.00

MISKOLC
hétköznap 17.30—19.00
vasárnap 18.00—19.00

PÉCS
hétfőtől péntekig 17.30—20.00
szombat—vasárnap 17.00—20.00

NYÍREGYHÁZA
hétfő—szerda—péntek 17.30—19.00
kedd—csütörtök—szombat—
vasárnap 18.00—19.00

SZOLNOK
hétfő 17.30—19.30
kedd—csüt.—szombat 18.00—19.00
szerda—péntek 17.30—19.00
vasárnap 9.00—10.00 és 18.30—19.00

Kalandozás dr. Szedő Miklóssal

Találóbb címe nem is lehetne a műsornak, mert térben és időben egyaránt kalandozásra hív *dr. Szedő Miklós,* akinek élményekben és sikerekben gazdag, több mint 50 esztendős művészi múltját hosszabb dél-amerikai tartózkodás is színesíti. Évek múltával ismét eljött a Rádióba. A stúdiófolyosókon, a Pagodában otthonosan mozog, hisz rengeteg szereplés emléke, izgalma fűzi őt ide.

Dr. Szedő Miklós és Tamássy Zdenkó

— *Hógyan és mikor kezdődött kapcsolata a Rádióval?*

— Éppen ötven éve, a Rákóczi úti kezdetleges stúdióban próbaéneklésre jelentkeztem, s ennek alapján egyéves szerződést kötöttek velem. (Akkoriban még senkinek sem volt itt ilyen hosszú időre szóló szerződése.)

— *Mit énekelt ezen a bizonyos meghallgatáson?*

— Egy régi magyar virágéneket; ezt a most elhangzó műsorban is eléneklem, „élőben."

— *Szerződése alapján mit kellett később énekelnie?*

— Mindent. Ez szó szerint értendő: operaáriát, dalokat, sanzonokat és magyar nótát egyaránt előadtam. Emlékszem, Kodály egyszer felelősségre is vont az utóbbiért, és egyben megkért, hogy énekeljek el neki is egy ilyen nótát. Eleget tettem a kérésnek, mire a mester csak ennyit mondott: „No persze, ha valaki így énekli, akkor nem csoda, ha a közönség szívesen hallgatja." A Rádiónak különben igen sokat köszönhetek, egyebek között bensőséges barátságomat *Lehár Ferenc*cel (az ő vezényletével énekeltem A víg özvegy rádióelőadásán) — és a His Master's Voice lemezgyárral kötött tízéves szerződésemet.

— *Egyéb „hőskori" emléke?*

— A 30-as években egy helyszíni közvetítésen történt. A Corvin moziban Kodály-matinén énekeltem. Az egyik dal előadása közben egy zömök, őszhajú férfi a színpad elé rohant, és felkiabált: „Így köll magyarul énekelni!" *Móricz Zsigmond* volt.

Boros Attila

HÉTFŐ, PETŐFI 18.20

Sportközvetítések

RÖPLABDA
Magyarország—Bulgária
Kedd tv 1. műsor 16.00
Savaria Kupa döntő
Csütörtök tv 1. műsor 14.20

LABDARÚGÁS
Tatabánya—Bp. Honvéd
Szerda tv 1. műsor 15.25
FTC—Ü. Dózsa
Szombat tv 1. műsor 17.25, P. 17.30
Körkapcsolás
Szerda P. 16.20, vas. P. 16.33

BIRKÓZÁS
Kozma István-verseny
Vasárnap tv 1. műsor 10.10

ASZTALITENISZ
Európa-bajnokság
Vasárnap tv 1. műsor 17.30

Zsebrádiószínház

A helyzet kulcsa

Azt hiszem, a Zsebrádiószínház bemutatóinál az író neve mellé társszerzőként nyugodtan felírhatnánk a *hallgató* nevét is. Ezek a rövid darabok ugyanis minden más drámai játéknál jobban igénylik a hallgatók alkotó közreműködését. Talán ebben van varázsuk is, és ezért válhattak kedvelt műsorrá rövid idő alatt.

Miféle drámai játék kerekedhet a kiszabott húsz percben? Mire a legelemibb kérdéseket feltennénk: ki ez az ember? honnan jött? mit akar? és mit akar tőle a másik? mit gondol a világról? a másikról? laszt is, semmire sem juthat a hallgatók élet- és emberismerete nélkül. Csak erre támaszkodva, csak a közös tudással jöhet létre a játék. Magam is erre támaszkodtam.

Egy férfi meg egy nő egy idegen lakásban, no és a kulcs! Ismerős — mondhatjuk sztereotip — helyzet. Mit magyarázzak? A hallgató az első pillanattól a cinkosom lesz, társszerzőm . . .

Benedek Katalin

HÉTFŐ, 3. MŰSOR 18.50

Rádiószínház

Hidegvér és fantázia

A művek megalkotásához általában elengedhetetlen a hidegvér és a fantázia. Ez olyan hétköznapi témáknál is érvényes, mint amilyen egy termelőszövetkezet irányítása. *Urbán Ernő* az utóbbi időben sajátos műfaj képviselője lett: az irodalmi igényű riport napjainkban szinte összeforrt Urbán nevével. A televízióban sugárzott sorozatai, sőt, még szépirodalmi művei is magukon viselik egy fáradhatatlan „falukutató" szenvedélyének jegyeit. Ezesetben a „falukutatás" a lehető legnemesebb értelemben értelmezendő. Urbán nemcsak meglátogatja hőseit, de velük él együtt, velük háborog, és még a vereségeiket is velük együtt szenvedi el. Nem rangos idegen a falun, hanem egy hazalátogató, szívós nyomozásokat folytató és kíméletlen igazságokat szembesítő író, aki néha — éppen a színtiszta igazság kedvéért — alig változtat anyagán, vállalja az ezzel járó veszélyeket is.

Ebben a — jobb jelző híján — *riportdrámának* jelzett művében is megtartotta a szinte naturális eredetet: házról házra jár benne egy ember sorsának nyomozása közben, s nem keres ügyes dramaturgiai fogásokat — ennek ellenére, a dráma egyre jobban növekszik, az ellentmondások fokozzák a feszültséget s habár szinte mindenki szubjektív történetekkel traktálja az írót, az igazság mégis — éppen, mert közben a beszélők jelleme is kibontakozik — egyre egyértelműbben kezd világítani. Az az ember, a sokat támadott és még ma is kétértelmű megvilágításban mutatkozó elnök csupán felvillan a drámában — vagy riportban? —, és mégis vitathatatlan számunkra, hogy ki képviseli az igazságot.

Aki szabályos drámát vár, aki szépítésre számít, csalódni fog. Ám aki az igazságra kíváncsi, aki élő emberekre és az ellentmondások mélyén meghúzódó küzdelemre kíváncsi, gazdagodni fog ezzel a művel. Kár, hogy olyan ritka pillanatok ezek. És *kár, hogy olyan kevés író avatkozik bele abba a történelmi küzdelembe, amely a falu boldogulásáért folyik!*

k. gy.

SZERDA, KOSSUTH 19.25

„Bácsi kérem, hol lehet itt focizni?"

A kérdés feltevésekor sokakban a régi grund-élmények megfakult képei bukkannak elő. A szakemberek azonban tudják, hogy az élsport számára „életbevágóan" fontos *gyermekfutball* megteremtéséhez — önmagában — akár a grundok százainak létrehozása is kevés lenne . . .

Az elmúlt évtizedben a sport forradalmának is tanúi lehettünk. S nem csupán az edzésmódszerek, a technikai eszközök fejlődéséről, ill. a sport és az orvostudomány (ill. a pszichológia) összefogásáról van szó — a *szemlélet* is megváltozott. Ami bennünket illet: alig vitatható pl. — bár a probléma csak egy a leglényegesebbek közül —, hogy labdarúgásunk első osztályának színvonala és az élmezőnyt állandóan felfrissítő tömegbázis nagysága egyenes arányban áll egymással. Az alkalmilag összeverődők, a ma még „csak úgy focizók" ösztönös, véletlenszerű kiválogatásán túl meg kell teremteni *a tudatos kiválasztás* folyamatosságát. A szelektálás, a tehetségek felfelé áramlásának mostani lehetőségeit bővítve a *Rádió* és a *Képes Sport* (az *OTSH*-val és az *MLSZ*-szel karöltve) 1973-ban meghirdette *tehetségkutató akcióját,* amely az idén és a következő években a megvalósulás stádiumába kerül. Ez év második felében *az 1959-ben született fiatalok* számára lehetőség nyílik tehetségük bizonyítására. A fővárost s az ország megyéit a labdarúgás legkiválóbb szakemberei járják majd végig, akik kb. négy csapatra való játékost választanak ki, őket a tatai edzőtáborban látjuk vendégül, a legjobbak pedig — valamelyik szeptemberi vasárnapon — a Népstadionban vizsgázhatnak, immár közönség előtt.

A Rádió természetesen végigkíséri az akciót, amelynek részleteiről az e heti *„Sport kettőtől hatig"* számol be. A műsor az élsport helyzetéről is beszél majd. Vendégei lesznek különféle sportágak (atlétika, asztalitenisz, birkózás, vívás

stb.) szakvezetői, játékosai. Az elmúlt időszak eredményeinek, kudarcainak tükrében ez tulajdonképpen erőfelmérés is München után — s valamiféle jelzés a Montreálba vezető úton. Körkapcsolást hallunk a szerdai labdarúgó-fordulóról, előzetest *a Rádió május 12-i kocogónapjáról,* megismerkedhetünk Heves megye sportéletével s a hazai és külföldi sportélet számos egyéb érdekességével is.

László György

„SPORT KETTŐTŐL HATIG":
SZERDA, PETŐFI 14.00

Petrilla Isidro

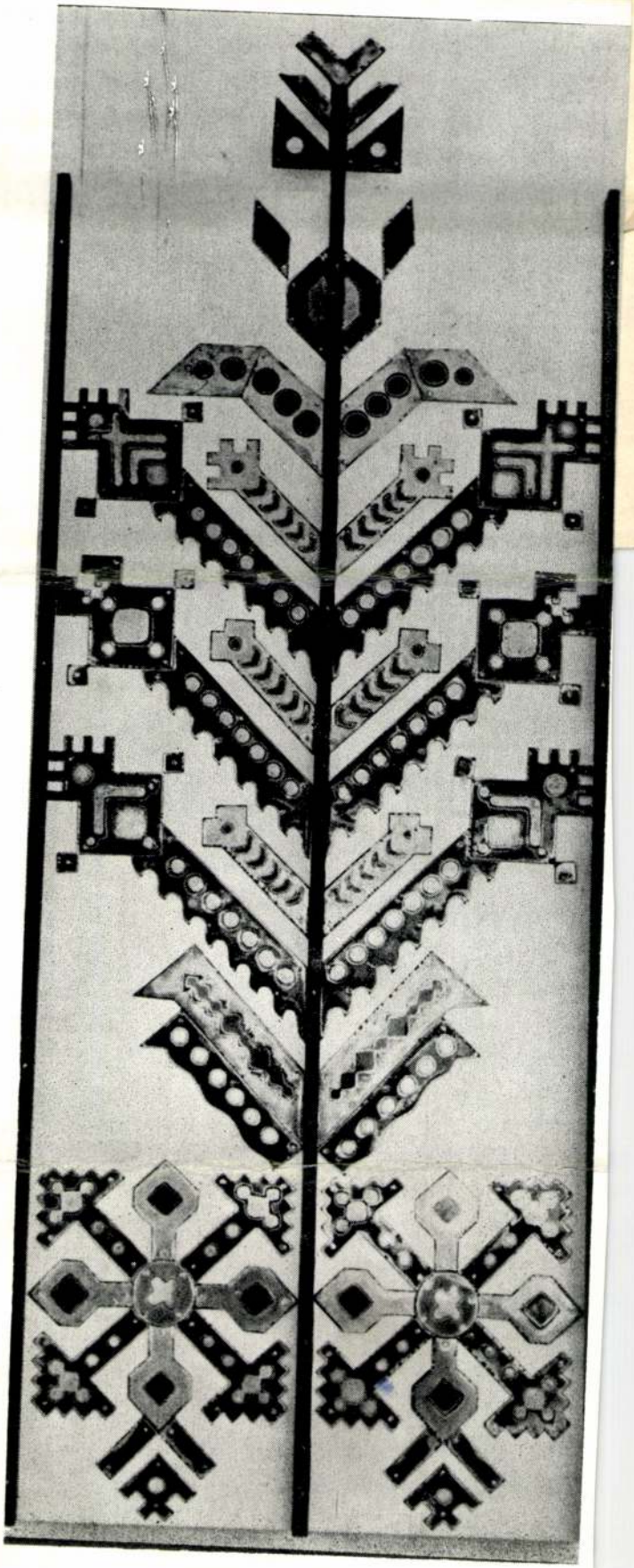

Sid. XIII. v. 4.

ndenek között á Házasság és fertelmesség nélkül való Á
raznákat pedig és á Házasságrontókat az Isten meg itéli

Pinxit et scripsit Georgius Petrus Herczeg. p. J. N. L. [illegible]

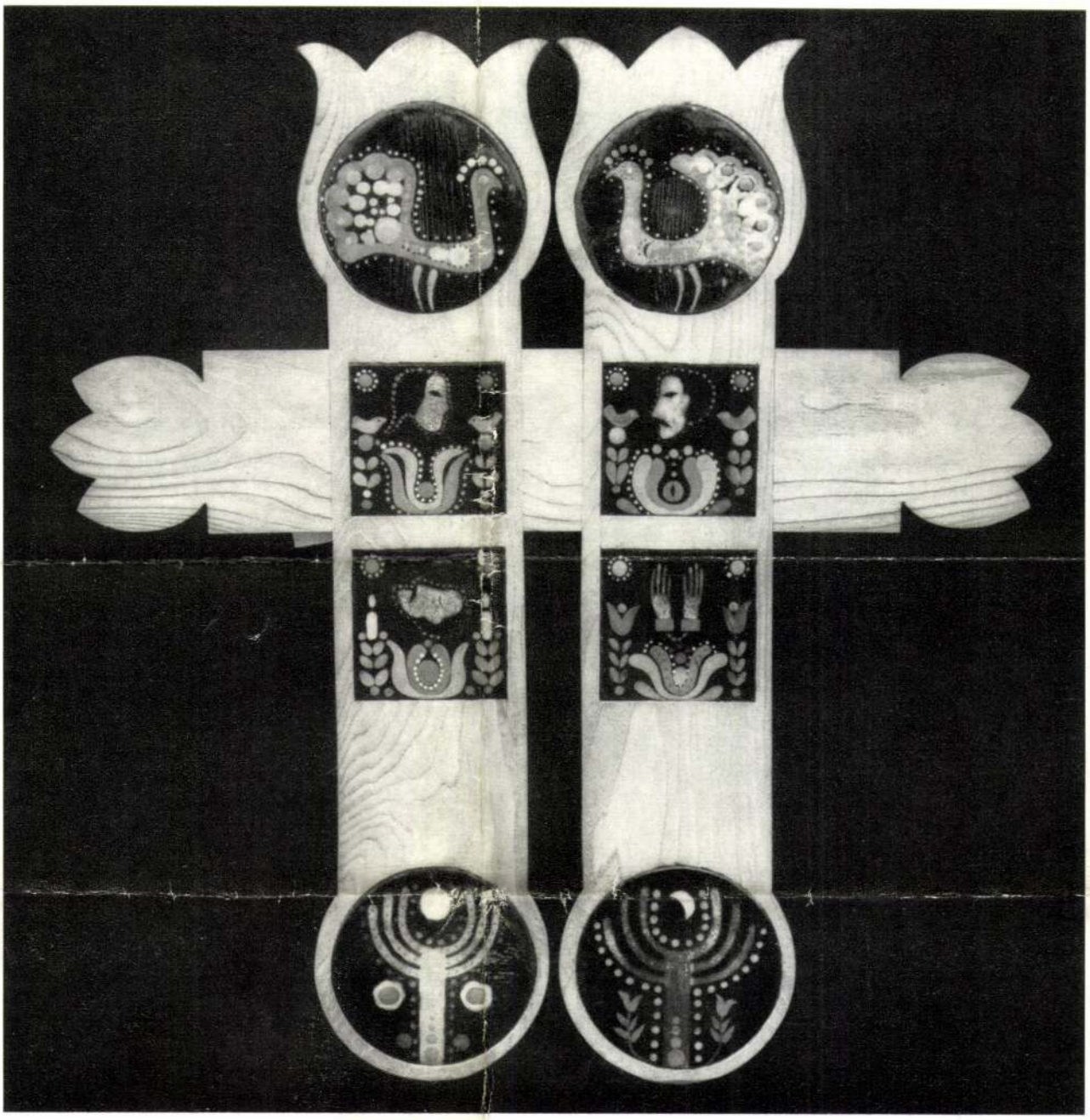

1

Das ungarische Kunstgewerbe in der Gegenwart

Ákos Koczogh

Wir besitzen nicht einen Keramiker, Textilkünstler oder Goldschmied, auch keinen Holzschnitzer, Innenarchitekten oder Glaskeramiker, von dem man sagen könnte, er repräsentiere das zeitgenössische ungarische Kunstgewerbe. Andererseits könnte ein einzelner Pole das moderne polnische Textilkunstgewerbe, ein einzelner Tschechoslowake die künstlerische Glasgestaltung der ČSSR oder ein einziger Georgier die Goldschmiedekunst Georgiens repräsentieren. Das ungarische Kunstgewerbe der Gegenwart ist keine einheitliche Erscheinung, denn es wird von vielen Künstlern mit unterschiedlichen künstlerischen Konzeptionen, Ausdrucksformen und Stilen geprägt. Schon die Bezeichnung «Kunstgewerbe» fordert zur Diskussion heraus, denn es gibt bei uns zwischen den handgefertigten – in individuellen Werkstätten geschaffenen – Erzeugnissen und den durch Vervielfältigung hergestellten Industrieprodukten – der «industriellen» Kunst, dem Design – keine starr begrenzte Unterscheidung, wie es in Ländern der Fall ist, die über eine entwickelte Industrie aber über ärmere kunstgewerbliche Traditionen verfügen.

Das zeitgenössische ungarische Kunstgewerbe besitzt volkstümliche und auch bürgerliche Traditionen; auch historische Überlieferungen sind in ihm stark ausgeprägt. Zu den letzteren zählen Tongefäße aus der Zeit der Völkerwanderung, Bronzegegenstände, gotische Kelche, Schöpfungen der Goldschmiedekunst aus der Epoche des Renaissanceherrschers König Matthias, Deckenmalereien in Kirchen usw. Das volkstümliche Erbe bereichert vor allem unsere Keramik, die Textilkunst und unsere Holzschnitzerei. Die volkstümlich-bürgerlichen Traditionen finden in unserer

1 István Petrilla · Ballade · 1973
Holz und Email · 60 × 50 cm

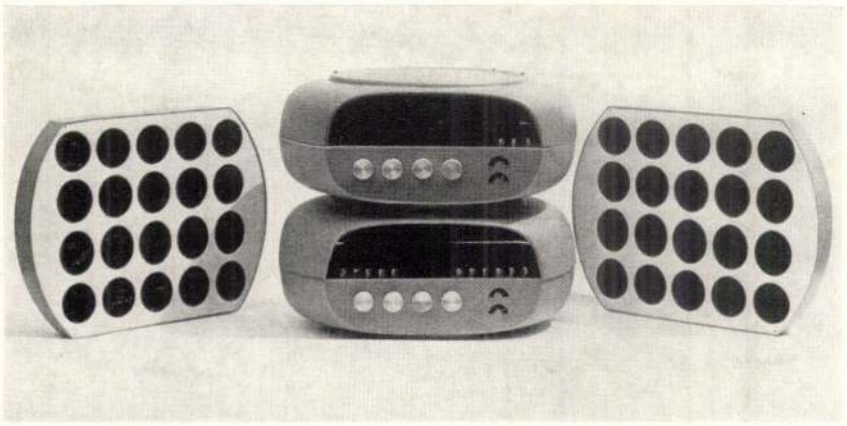

2

3

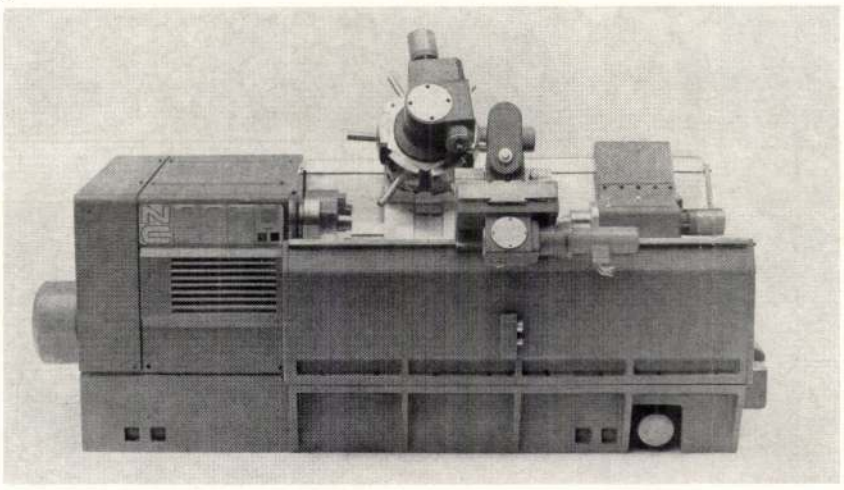

2 Tibor Bezzegh · Stereo-akustische Einrichtung · Anf. 70er Jahre

3 József Gollob · Werkzeugmaschine Anf. 70er Jahre

4 Tibor Bezzegh · Dia-Projektor mit Spiegel 1970/71

5 József Királi · Serienmöbel und Plastwandschmuck · 1972

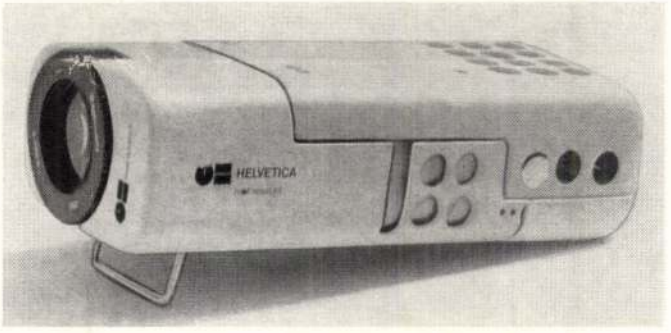

4

Glaskunst, aber auch im Bereich der Wohnkultur bzw. Möbelkultur ebenso viel Beachtung wie bei der Weiterentwicklung der Gobelinkunst der Gegenwart. Die aus verschiedenen Quellen geschöpfte Inspiration ergibt dennoch ein relativ einheitliches – wenngleich höchst vielfarbiges – Gesamtbild, was zum Teil auch daher rührt, daß im gegenwärtigen ungarischen Kunstgewerbe die älteren Meister nicht weniger tonangebend sind wie die jüngeren.

Unser Kunstgewerbe ist nicht von heute auf morgen das geworden, was es heute ist. Schon um die Jahrhundertwende befaßten sich namhafte ungarische bildende Künstler mit diesem Bereich der Kunst, und nach dem ersten Weltkrieg traten nacheinander bedeutende Innenarchitekten, Keramiker und Textilentwerfer hervor. Mehrere von ihnen hatten Kontakt zu den Wiener Werkstätten, zum Werkbund und später zur Bewegung des Bauhauses. Auch in Ungarn entstanden kleinere und größere Gruppen; dennoch war für die Zeitspanne zwischen den beiden Weltkriegen eher die Tätigkeit einzelner, großer Schöpfer charakteristisch, die auf zahlreichen internationalen Ausstellungen Preise gewannen. Besonders in der Keramik (István Gádor, Géza Gorka, Margit Kovács) errang Ungarn internationale Bedeutung. Viele von diesen Künstlern lehrten als Professoren an der Hochschule für Kunstgewerbe und erzogen jene Generation, die seit Mitte der fünfziger Jahre durch den Aufschwung der Wohn- und Bekleidungskultur dem Kunstgewerbe eine immer größere Bedeutung verlieh.

Heute gibt es in Ungarn rund hundertzwanzig namhafte Keramiker und sechzig Goldschmiede. Die Zahl der Textilentwerfer erreicht nahezu zweihundert. Ferner begegneten wir auf der letzten Ausstellung für Bekleidungskultur (1972) neunundachtzig Künstlern, die dort ihre Arbeiten ausstellten, während an der I. Biennale für Textilkunstgewerbe einunddreißig Künstler teilnahmen; und schließlich sahen die Besucher auf einer Ausstellung für Innenarchitektur im Herbst 1973 die Exponate von fünfundsiebzig Teilnehmern. Wenn man noch hinzunimmt, daß achtzig Formgestalter aktiv in der Werkzeug- und Maschinenindustrie mitarbeiten, daß die Zahl der registrierten Kunstgewerbler eintausend beträgt, von denen zweihundertsechundsechzig Mitglieder des Verbandes der ungarischen bildenden Künstler sind, dann ist es offensichtlich, daß es heute in Ungarn eine fruchtbare Tätigkeit auf dem Gebiet des Kunstgewerbes gibt, worüber die hier angeführten Zahlen nur einen flüchtigen Eindruck vermitteln können.

Petrilla István

PETRILLA ISTVÁN: BIKA ÁRÉNA II.

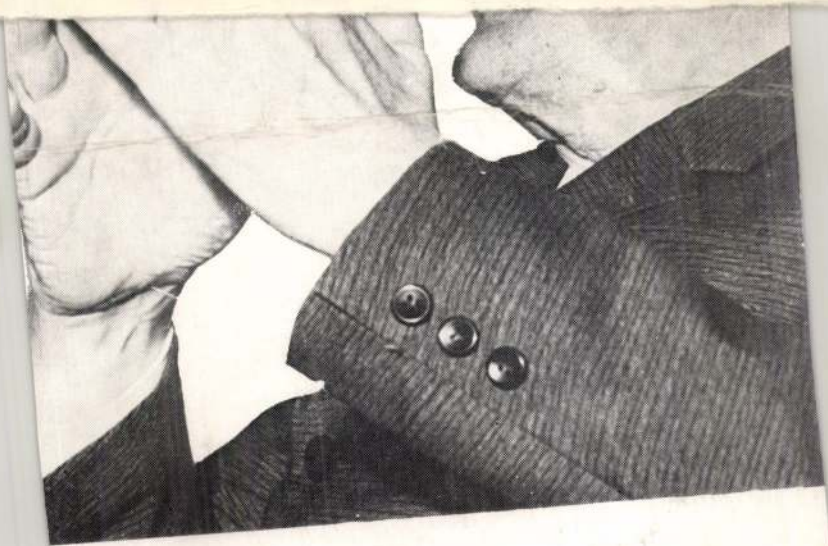

ÉVFOLYAM, 1975. DECEMBER

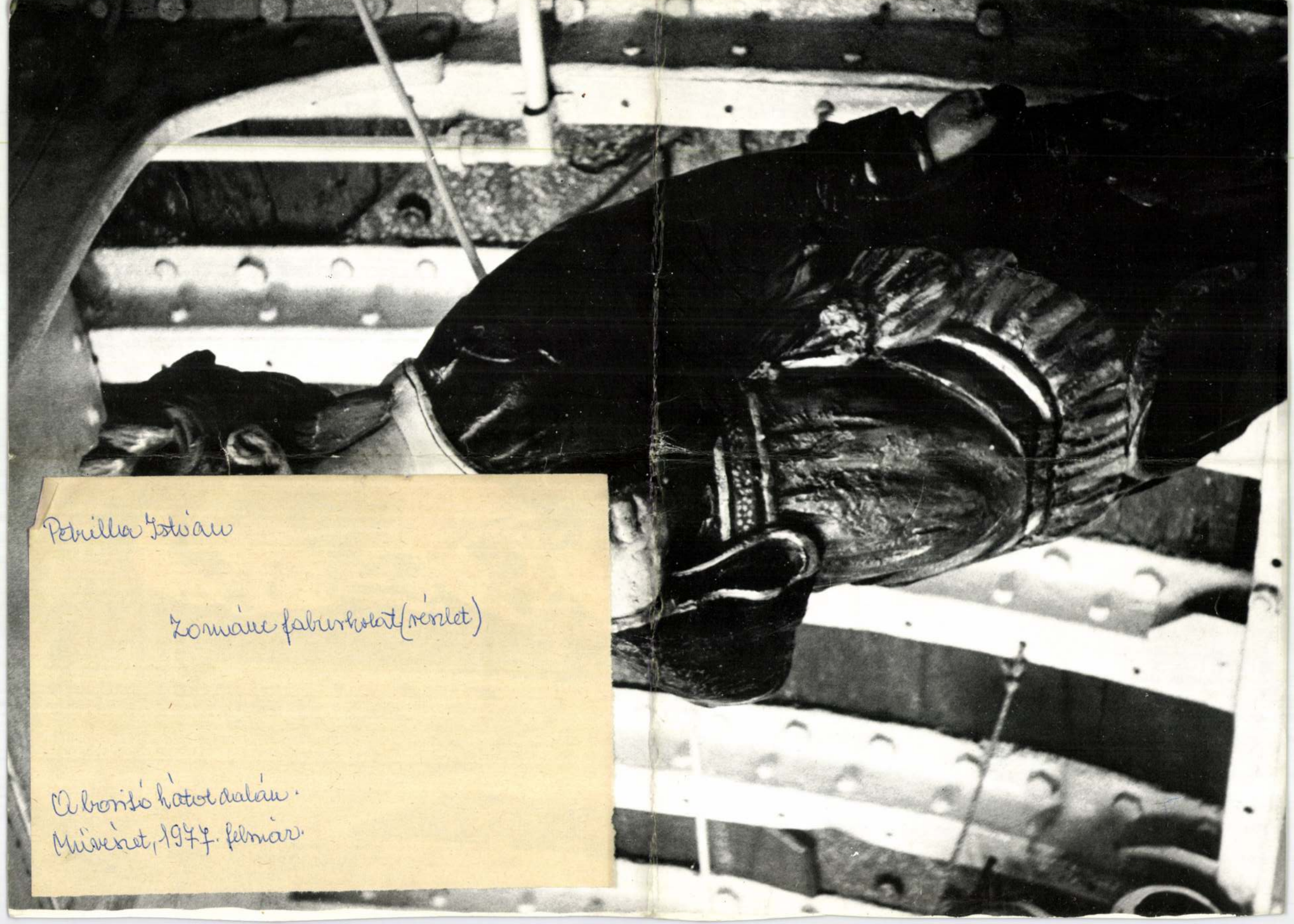

Petrilla István

Zománc fabuskolat (részlet)

A borító kátot dalán.
Művészet, 1977. felmáz.

Petrilla István

emlékezetünkben. Tegyük hozzá: Gulyás Pál írásaina
ert a tájékozatlanság felületén nem tapad egykönnyen
közömbösség jeges, síkos pálya is: hasravágódik rajta
Vissza a tablónkhoz—, Veres Péternek talán nem a le
nösebb portréját készítette Bérci. A 40—45 év körüli
kig megfáradt aggastyánt mutató képet. Emlékeinkbe
nos, közismert ősz, öreg, derűs Veres Pétert. Nem
eje van e fotón, hanem talán a Számadás ideje.
A „dokumentumok" körülölelnek bennünket, legfon
gában is ünnepi pillanatot jelentenek. A titok persze
, Bérci László Sinka-fotójának, József Attila Helikonban
ladár Ady és Csinszkájának, George Sand nagyanyánkf
ás rendű „minden titkai".
Elővehetném az értelmező szótárat, fölüthetném: port
em tudom, megnyugtató választ kapnék-e; mert valar
ennem már megfogalmazódni kezd. Vagyunk mi, portré
z értékek értékét. (Lehet: az értékek és igazságok e
négse oktalanság.) Van az érték, ami: talán igaz, érd
irágzásba pattan egyszer. S a legjobb portrét az készítł
etesebbet, aki a közösségéért elkötelezett, felelős emb
om adott pontja jelöli képzeletünk háromszögét.

3

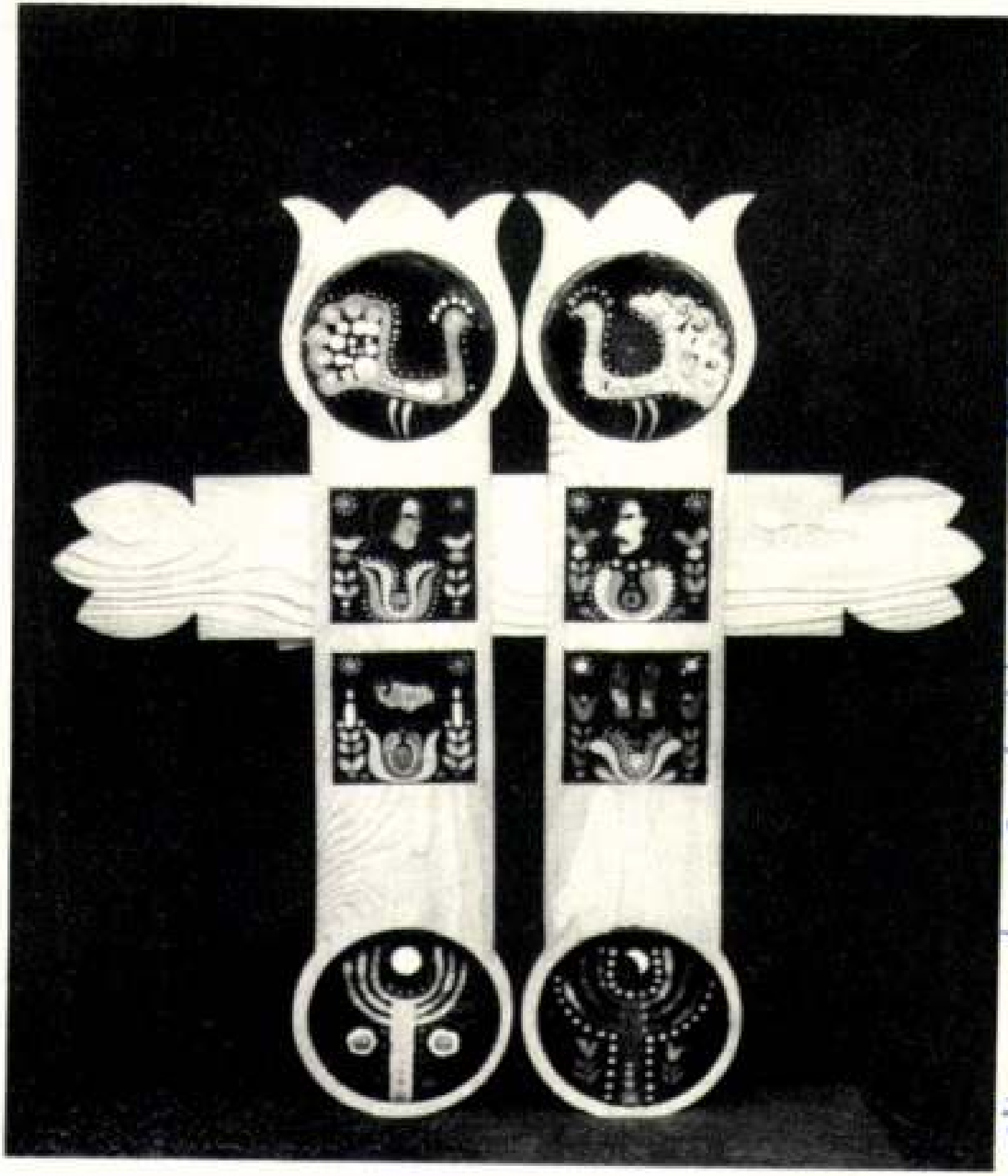

Petrilla Grodu: Kaliudnia
Wiadomości 1943, dec, 10th

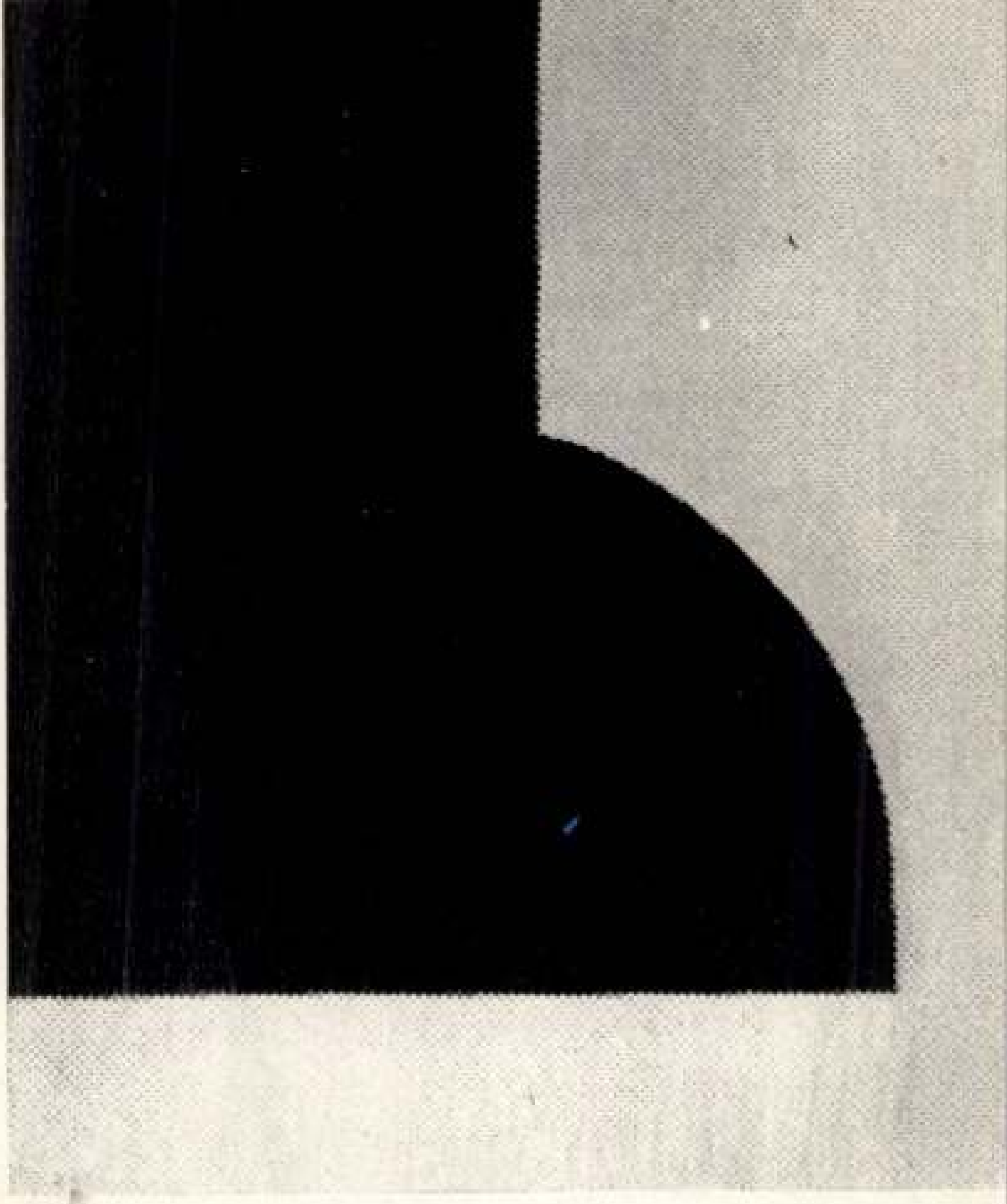

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Petrilla István

1973 JAN 15

Magyar Hírlap

1021

Dagesztán a hegyek országa; a név maga is ezt jelenti: hegyes vidék

Petrilla István rajza

vesz. A szálloda a tervek szerint 10
lió font sterlingbe kerül majd, és
éven belül készül el.

▲

Legújabb értesülések szerint Spar
országban tavaly 2,7 millió tonna ci
termett, vagyis 17 százalékkal több,
az előző évben. Ez a termelésnövek
rendkívül jelentős, hiszen a rossz id
rás Valenciában, Spanyolország legfo
sabb citromtermő vidékén, a termés
százalékát elpusztította.

▲

Az Egyesült Államok autógyártó ipara arra számít, hogy az idén az első negyedévben 2,6 millió járművet állít elő, 350 000-rel többet, mint 1972 hasonló időszakában.

▲

A FAO előrejelzései szerint a világ hús- és húskészítmény-fogyasztása az 1970. évi 93 millió tonnáról 1980-ig 133 millió tonnára nő. Ez a világ húsfogyasztásának évi 3,1 százalékos növekedését jelenti a lakosság évi 2,1 százalékos növekedésével szemben.

VÁSZONKÖTÖNY

PLÉD, TAKARÓ 50% ENGEDÉ

Kívánságra expresszben is

Figyelje hirdetéseinket

Most vegye igénybe kedvezm

RUHATISZTÍTÓ SZÖVETKEZET

Felvevőhelyeink a város mi

PETRILLA ISTVÁN

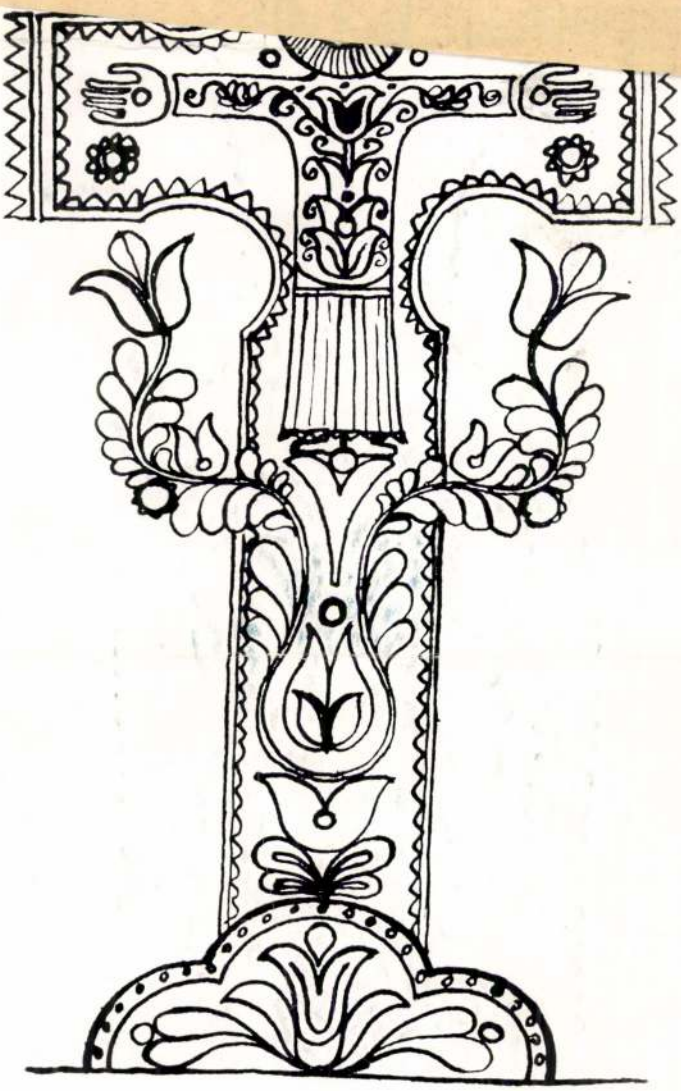

Ára: 6,— F

PETRILLA ISTVÁN

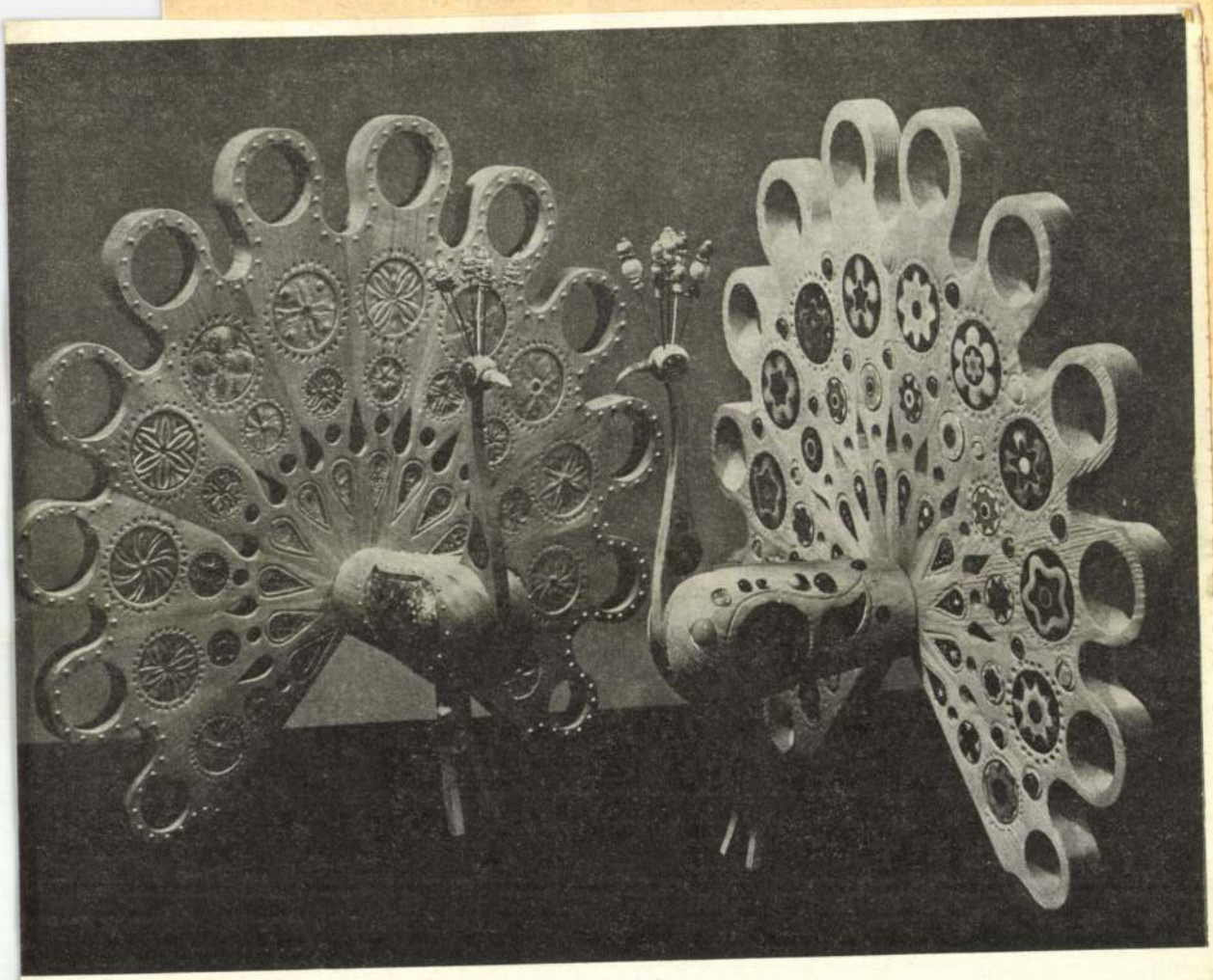

50

— Hozzátok könyörgök, emberek: az Ebet imádjátok!

Ám a kétszarvú szirtek fölött, az Eufrátesz folyamközi lapálya és az Ararát szarvai fölött, meredek lejtőkön és lankás hajlatokon a nap csakúgy ragyog, mint azelőtt.

— Hozzátok szólok, szeretők, szerelmesek: az Ölet imádjátok!

PETRILLA ISTVÁN

Ahol minden kitárt ajtó
a ti szívetek,
s ahol minden úton a ti álmotok
indul világgá —

Ahol úgy úszik végig a Duna az alkonyatban,
mint a búcsúsok kései éneke,
s ahol minden jegenye
égbelobbanó remény —

Csak itt, csak itt.

A SZIGLIGETI VÁRROMNÁL

Ragyog a néhány omladék

PETRILLA ISTVÁN

PETRILA ISTVÁN

76

Petrilla István,

16. Petrilla István: Sgraffito,
Egressy út, Panni cukrászda, 1963

A vázlatfüzetben ez a rajz bizonyára jól mutatott. Ekkora méretű felnagyitását azonban a legdekorativabb vonal sem győzi lendülettel.

Művészet, 1978. augusztus

A sgraffito például eredetileg technikának indult; díszítő ornamentikák valamilyen rétegre történő vésését, karcolásait jelentette. Műfajjá az ötvenes, hatvanas évek tömegigénye jelentősítette. Az új műfaj azután az épületek falára vetíthető kompozíciókban az eredeti technikát is módosította. Gyermekkorát a dekoratív vonal ajánlkozásai kísértik, amiket a túldimenzionált táblaképek, a felnagyított rajzok előadásakor nehéz nem igénybe venni. Már csak azért sem, mert a sgraffito a dekoratív vonal „hazai pályája", vagyis hogy a sgraffito esetében a dekoratív vonalnak kellene uralkodó vonallá válnia. Műfaji zavarok s más tisztázatlanságok okozták, hogy a legtöbb sgraffito ennek ellenére ábrázoló jellegű lett – mint láthatjuk, nem mindig előnyére.

A dekorativitás nem a hatvanas években keletkezett, csak akkor érte legnagyobb sikereit. Már a harmincas évek merkantil grafikájában polgárjogot nyert, s az azt követő idők alkalmazott grafikájában fokozatosan stabilizálódott ez a vonalhang, amely a mindenkori aktuális kapcsolódásokon túl éppúgy táplálkozik a műszaki rajzból (vonalzóval alakított művészet), mint a történeti nagy stílusok ornamentikájából. Ezért a képzőművészet határterületén működő alkalmazott grafikusok gyanakvóan szemlélték a nagyművészetnek ezt az elkalandozását, hiszen dekoratív hangnemben ők különbeket alkottak.

Az országos kiállításokon szereplő művek dekorativizmusában a stilizálás, a kifejező vonal bicsaklott dekoratívvá. Ezeknek a műveknek többjébe már a divat szuggerálta a dekorativitást. És bizony ma is találunk jócskán olyan műveket, melyekben a divatnak megfelelés, az egyenruhásítás eredményesen semlegesíti, lefödi, eltakarja az egyébként talán még meglévő önkifejezési igényt. Marad a sem nem dekoratív, sem nem kifejező, a szellemi és érzelmi fedezetet nélkülöző vonal, a két

16. Petrilla István: Sgraffito,
Egressy út, Panni cukrászda, 1963

A vázlatfüzetben ez a rajz bizonyára jól mutatott. Ekkora méretű felnagyítását azonban a legdekoratívabb vonal sem győzi lendülettel.

Petrilla István

Sgraffito

Egressy ut, Panni cukrászda, 1963.

Kovács Gyula: A kifejező és a dekorativ vonal I.

Művészet, 1978.augusutus - 28.oldal.

karcolásait jelentette. Műfajjá az ötvenes, hatvanas évek tömegigénye jelentősítette. Az úi műfai azután az épületek

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

1960 MÁJ 14

Megjelent a Kortárs májusi száma

A Kortárs új száma vezető helyen közli *Kun Béláné* most készülő könyvének, a „Visszaemlékezések"-nek *Itáliában* című részletét, amely egy 1920-beli élményt elevenít föl. A folyóirat szépprózai anyagából *Dobozy Imre Szegénysor* című elbeszélése és *Thurzó Gábor* kisregényének, a *Leningrádi éjszakáknak* folytatása emelkedik ki. Fiatal novellistanemzedékünk két ismert tehetsége jelentkezik új elbeszéléssel: *Szabó István* és *Sánta Ferenc*. *Tamás Attilának* a Toldi estéjéről, s *Czine Mihálynak* Bródy Sándor novelláiról írott tanulmánya szerepel még az irodalmi részben, amelynek verseit *Keszthelyi Zoltán, Ladányi Mihály, Simor András, Maróti Lajos, Kalász Márton, Buda Ferenc, Csuka Zoltán, Donga György, Darázs Endre, Kopré József, T. Nagy Sándor, Somlyó György, Csanády János* és *G. Szabó László* írták. Két külföldi költőt — a csehszlovákiai *Ondra Lysohorskyt* s a hazánkban tartózkodó bolgár *Nikolaj Szokolovot* — is bemutat egy-egy költeménnyel a lap. A Kortárs májusi számában megtaláljuk még a többi között *Gondos Ernő, Szeberényi Lehel, Tóth Sándor, E. Fehér Pál* tanulmányait és jegyzeteit, *Diószegi András, Juhász Mária, Fábián Katalin* kritikáit. A Krónika rovatban *Molnár István* a szovjet filmművészet „új hullámáról", *Hermann István*, Szabó Magda drámájáról, *Pogány Ö. Gábor* a Kukrinikszi-kiállításról közöl cikket. Ezúttal is bőséges grafikai anyag: *Berény Róbert, Bozsó János, Petrilla István* és *Würtz Ádám* művei díszítik a folyóiratot.

SZOBANÖVÉN[illegible]

Májusban a kedvező időjárás hatására — több a fény és a meleg — szépen fejlődnek szobanövényeink. A gondozás elsősorban a rendszeres öntözésből, permetezésből (harmatszerűen, állott vízzel) és a kártevők elleni védekezésből áll. A rovarkártevők elleni védekezőszerek többsége erős méreg (pl. nikotin stb.), tehát lakásban csak nagyon gondos elővigyázatossággal használhatók.

A kártevők fellépésének megakadályozására legjobb a megelőzés, ha növényeinket 8—10 naponként gondosan lemossuk, ezzel a kártevők elszaporodását meggátolhatjuk. Nagyon sok esetben nem kártevők, hanem gondozási hiba, élettani ok váltja ki a megbetegedést.

Most, a növekedés időszakában különösen elüt a beteg növény a többitől, mert csak satnyán, vagy egyáltalán nem fejlődik. Igyekezzünk megállapítani a baj okát, [illegible] megfelelő kezeléssel

dául a túlöntözés, a kiszáradás, a tápanyaghiány, a fényhiány, a naptűzés stb. Ha az okot megszüntetjük, növényünk — különösen, ha még nem szenvedett nagyobb kárt — gondos ápolással megmenthető.

A túlöntözésre rendszerint a növény leveleinek sárgászöldre színeződése (klorozis) is figyelmeztet. Csökkentsük ilyenkor az öntözést és nézzük meg a cserép alján a vízelvezető nyílást, hogy nincs-e eltömődve. Ha valamelyik növényünk esetleg nagyon kiszáradt, meglankadt, állítsuk cserepestől vízbe egy nagyobb edénybe és a leveleit is többször permetezzük meg. A többszöri kiszáradás a levelek sárgulását, pusztulását okozza.

Tápanyaghiányban szenvedő növényeinken most ne tápsókkal, hanem átültetéssel segítsünk. A fényhiányon csak úgy segíthetünk, hogy a lakás legvilágosabb helyén, az ablakok közelébe helyezzük el a cserepeket.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bp. Rundschau
1967 MAR 31.

Petrilla István

1021

LACHENDE

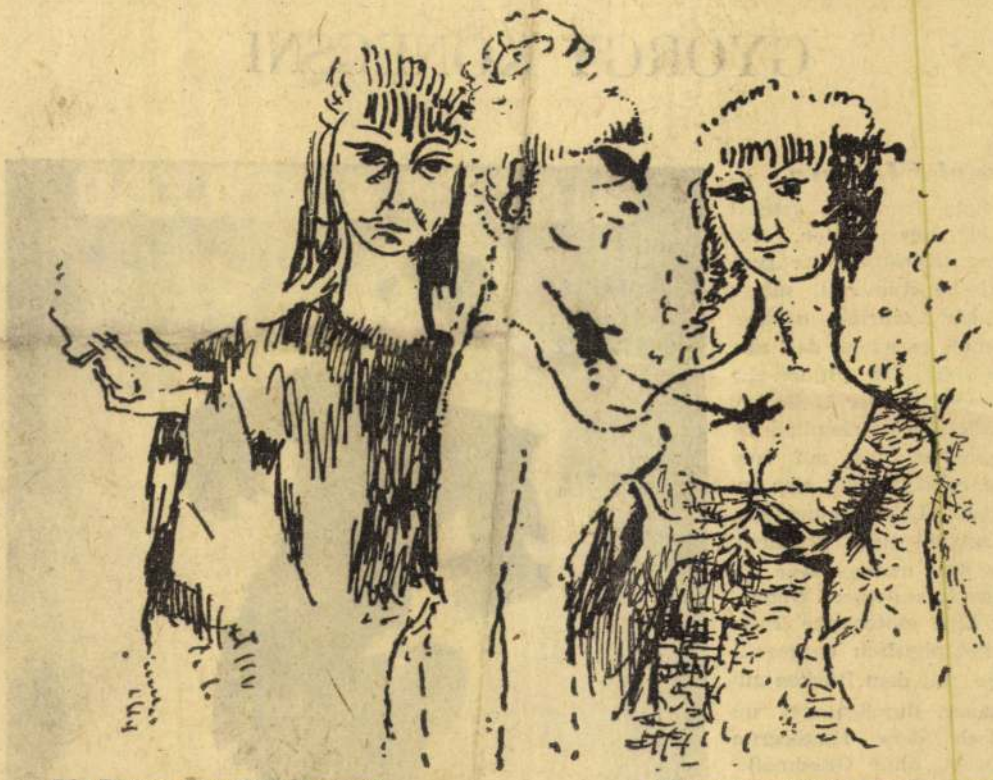

Die Damen vom Café dansant

Skizze von István Petrilla, 1967

Plakatkünstler

GYÖRGY KONECSNI

Zwei Plakate. Da
eine habe ich nicht geseher
nur in Reproduktion. Abe
Frigyes *Karinthy*, der groß
ungarische Humorist, sah e
1935 und schrieb darübe
„Ich muß gestehen, daß mic
dieses Jahr die Bilderscha
in den Sälen der Halle fü
Bildende Künste ziemlich ka
gelassen hat, bis auf zwe
Reklameplakate, die sich m
für das Leben einprägte
Eins zeigte eine großartig
Frau, das andere war di
Anzeige irgendeiner Gumm
sohle. Eine esoterische Figu
fast metaphysisch dargestell
wie sie, mit dem Rücken zur
Beschauer, durchgeistigt un
ätherisch dem Hintergrun
zuschwebt, ohne Gliedmaßer
ohne Augen, ohne Nase un
Mund, ohne Ziel und Über
zeugung, in das Nirvana eine
verwaschenen

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Petrilla István

ESTI HIRLAP

1981 AUG 22

1

1021

Rendbe hozzák a Klotild-palota kerámia díszeit

Négyszáznegyven négyzetméteres mozaikberakás

A Százados úti díszítőszobrász-stúdió szakemberei a főváros 85 nevezetes épülete — közöttük 15 műemlék — ornamentikáját állították helyre. Még ebben az évben befejezik a Felszabadulás tér 5. számú ház, a Klotild-palota kerámiadíszeinek rendbehozatalát, mozaikpadlójának restaurálását. A szobrászüzem munkatársai az egri színház előcsarnokának mozaikburkolatán dolgoznak. A mintegy 440 négyzetméternyi mozaikberakást *Petrilla István* festő- és grafikusművész tervei alapján állították össze. Mintegy egymillió-kétszázezer mozaikkockát építenek be. A díszítőszobrászok másik csoportja a szombathelyi MÁV-állomásépület faragott kődíszeit állítja helyre.

augusztus 22. csütörtök
lap
PILAP
s Tito
sújtotta

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1957 JUN 9
BP Rundschau

1021 Petrilla István

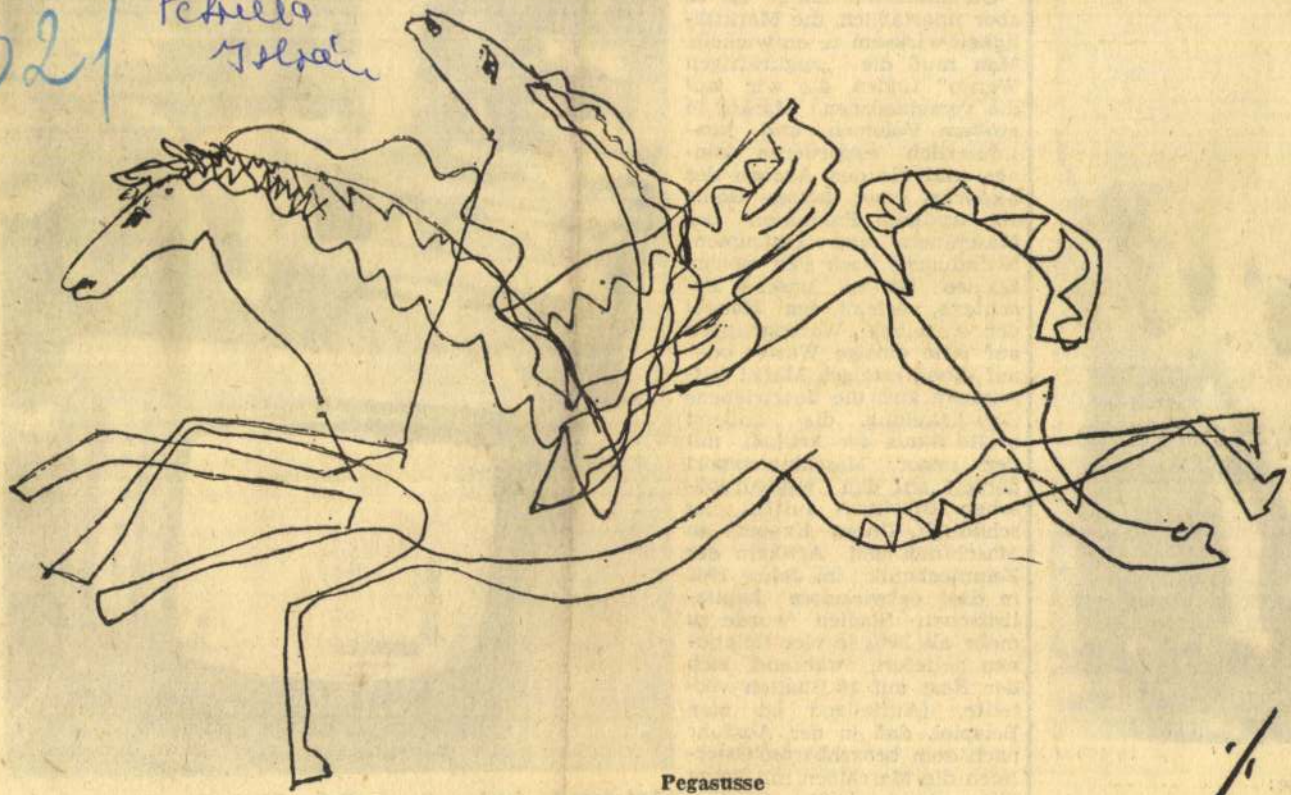

Pegasusse
Grafik von István Petrilla

konnte:

zu machen.

Gleichlaufend damit ist es aber unerläßlich, die Markttätigkeit wirksam zu entwickeln. Man muß die „zugkräftigen Waren" finden, die wir auf die verschiedenen Märkte in großem Volumen und kontinuierlich exportieren können und die den Ausbau des Exportes einer ganzen Reihe von anderen Produkten der Maschinen- und Instrumentenindustrie nach sich ziehen. Ebenso ist es, unseres Erachtens, verfehlt, den Handel der einzelnen Warengruppen auf eine einzige Ware oder auf einen einzigen Markt aufzubauen, auch die übertriebene Zerstückelung, die äußerst breite Skala der Artikel, mit der unser Maschinenexport derzeit auf den westeuropäischen Märkten auftritt, ist schädlich. Unser Export an Maschinen und Artikeln der Feinmechanik im Jahre 1966 in die entwickelten kapitalistischen Staaten wurde zu mehr als 50% in vier Relationen geliefert, während sich der Rest auf 18 Staaten verteilte, (Auffallend ist zum Beispiel, daß in der Ausfuhr nach dem benachbarten Österreich die Maschinen mit kaum 3% vertreten sind.)

Auf dem laufenden Band: Orion-TV-Geräte für den Export

PETRILLA ISTVÁN 1

amit szakkönyveink — sajnos

Egyre több képző- és iparművész dolgozik ebben a műfajban. Talán azért, mert a korábban gyakorolt technikában nem találták meg önmagukat, vagy mert az nem adott elég kifejezési lehetőséget, illetve nehezen találja meg az utat a közösséghez és az egyénhez. A kimondatlan, de fölismert művészi szükséglet és néhány művész belső igénye a 60-as évek közepén egybefonódott. Ebben az időben az Iparművészeti Főiskola díszítő szobrász és festő hallgatói olyan fémkompozíciókkal kezdtek kísérletezni, amelyek az új, modern épületekre könnyen és gazdaságosan összerakhatók, szerelhetők. Egyik céljuk az volt, hogy az oxidálódástól védő, tartós anyagot találjanak. Erre a legalkalmasabbnak a zománc bizonyult, azzal a további előnnyel, hogy kifejezőereje

FORRÁS 1977/4-78
Sümegi György: Állomások és eredmények

PETRILLA ISTVÁN 2

újabb lehetőségeket kínált. (A kísérletezésekhez jó kiindulást és egyben ösztönzést is adott az ipari forma és a Bauhaus gondolatkörének megismerése — Nagy Elemér előadásain — és az újra mindig fogékony mester, Z. Gács György inspirációja.) A hasonló irányba kutató fiatalok egy csoportja **komplex brigádot** alakított azzal az igénnyel, hogy egységes szellemben, különböző művészeti ágakban dolgozzanak együtt. (Bátori Sándor és Borz Kovács Sándor belsőépítészek, Artner Ottó díszítő szobrász, Borsodi László és Horváth Sándor kerámikusok, Kótai József ötvös, Stefániai Edit és Kátai Mihály díszítő-festő, stb.) A csoport elvállalta társadalmi munkában a Hámán Kató úti Úttörőház közösen kialakított terv szerinti belső és külső díszítését. Hiába nyerték

FORRÁS 1977/4-78
Sümegi György: Állomások és eredmények

PETRILLA ISTVÁN 3

meg közülük ketten a külső burkolási pályázatot, az ún. 9-ek bizottsága (Bernáth Aurél, Pátzay Pál, stb.) elutasította az „absztrakt" tervet. Végre az épület egészére kiterjedő díszítési tervnek csupán kis töredéke valósulhatott meg — a homlokzatra tervezett 30 m-es zománc-friz helyett — három zománcembléma alakjában. Talán törvényszerű, hogy éppen ebbe az Úttörőházba került Petrilla István ipari jellegű falburkolata 1965-ben. Hogyan jutott el eddig?
Jellemzően tanulságos az ő útja.

FORRÁS 1977/4-78
Sümegi György: Állomások és eredmények

PETRILLA ISTVÁN

Petrillának hosszabb, kísérletező és kutató évekbe tellett, míg a szokásostól eltérő ösvényre talált.

„A főiskola után 10 esztendő telt el, míg megismertem a zománctechnikát. 1969-ben rendszeresen jártam a budafoki gyár laboratóriumába, ahol kísérletezhettem. Néhány nonfiguratív próbálkozás után úgy éreztem, menthetetlenül unalmassá válik a munkám, ha nem találok olyan forrást, amely mély és kimeríthetetlen, és megszabadít az esztétizálástól. Nem érdekelt már a geometrikus absztrakció. A lírai absztraktot megtaláltam egy-egy lekopott falfelületen, vagy olajfoltos tócsában. Fölöslegesnek éreztem a mikroszkópikus fotók felnagyítását.

tete, war mit diesem Kreis, dessen apolitisches Verhalten und bürgerlicher Ästhetizismus ihm fremd waren, nur von weither bekannt.

Die tonangebenden Künstler des Gresham-Kreises waren die Maler *Robert Berény* (1887—1953), *István Szőnyi* (1894—1960) *Aurél Bernáth* (1895) und der Bildhauer *Pál Pátzay* (1896). Besonders die auch theoretisch sehr gebildeten beiden Künstler, *Bernáth* und *Pátzay*, klärten in ihren Studien die ästhetischen Prinzipien der Gruppe. Das Wesentliche dieser Grundsätze bestand darin, daß sie sich nicht zur kombattanten Gesellschaft der ungarischen „Acht" und der Aktivisten (*Kassák, Nemes-Lampérth, Uitz*) bekannten, sondern sich mehr den impressionistischen, intimen und artistischen Traditionen der einstigen Schule von Nagybánya anschlossen.

In der Ausstellung in Székesfehérvár sahen wir zahlreiche gut ausgewählte, blei-

József Egry: Balaton

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Budapesti Rundschau

Petrilla István

1967 DEC 29

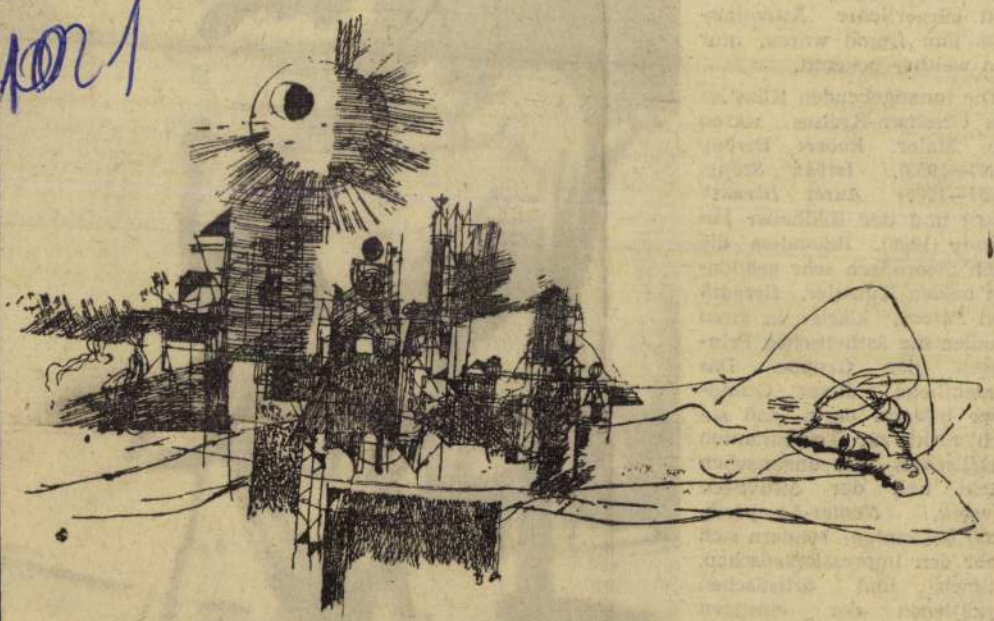

Luftspiegelung
István Petrilla

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Petrilla István

NÉPSZABADSÁG
1963 AUG 23.

PETRILLA ISTVÁN festő- és grafikusművész tervei alapján 440 négyzetméternyi mozaikdíszítés készül az egri Gárdonyi Géza Színház előcsarnoka számára.

*

Public Library

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 APR — 7

Petrilla István

Nógrád

szobrászművész

1021

Mai tévéajánlatunk

20.05 Arany pálya. Az elmúlt év októberében kezdődött hét ország kiemelkedő népművészeinek versenye. Az utóbbi hónapokban zajlottak le az előversenyek, majd az elődöntők, amelybe félszáz versenyző, illetőleg csapat jutott. Ma már kialakult a nemzetközi mezőny; minden országból 3 versenyző vagy csapat képviseli a hazai népi ének- és zeneművészetet. A műsor célja az volt, hogy a televízió segítségével ismerhessék meg hét ország televíziónézői saját és a környező országok remek népzenei kultúráját, a hagyományokat, egymás életét. Eddig sok nagyszerű produkcióval találkoztunk, jó és jobb között dönthetett a nemzetközi zsűri is, amely a döntőre 3 új taggal egészül ki: Niall Sheridannal a dublini Arany hárfa folklórfesztivál főtitkárával, Tiberiu Alexandruval, a bukaresti Folklór Intézet igazgatójával és A. Adnan Saygun törökországi professzorral, aki jól ismeri hazánk népzenei kultúráját, mivel úti- és munkatársa volt Bartók Bélának törökországi útján. A fesztivál díjnyertesének a Magyar Rádió és Televízió elnökének nagydíját nyújtják át ma este; a díj Petrilla István szobrászművész alkotása. A döntő valamennyi részvevője emlékplakettet kap, amelyet Somogyi József szobrászművész tervezett. Holnap közvetíti a televízió az Arany pával gálaestje s ezen az eseményen olyan versenyzők és együttesek is részt vesznek, akik nem jutottak ugyan a döntőbe, de nagy sikerük volt.

Falusi orvos

„Tőle

Szurdokpüspökibe
nya László éppen ö
je körzeti orvos.

Öt év hosszú idő. Arra mindenesetre elég, hogy egy fiatal orvos megismerkedjék a falujával, a környezetével, és nem utolsósorban a község lakóival.

A szurdokpüspöki orvos fiatal ember. Kislányuk van, most lesz négyéves, Pécsett végzett, az ottani egyetemen. Oda mindig visszahúzza a szíve, szeretettel emlékszik a dunántúli városra.

— Pedig azóta még nem is tudtunk visszamenni. Először azért, mert kötött a munka, utána a gyerek volt kicsi.

Falusi körzeti orvosnak len-

[illegible] várta mindössze. Aztán megnősült, családot alapított. Ma már nem cserélne senkivel.

— Megszokta a községet?

— Igen. Már az első év után azt mondtam, innen megyek nyugdíjba. Senkivel nem volt bajom. Amit mondok, megfogadják, érzem a tiszteletet és a tekintélyt, ami körülvesz.

— A felszerelés?

— Jó a kapcsolatom a községi tanáccsal. Nem sajnálják a pénzt a rendelőre. Tavaly átalakították az épületet. Nagyobb most a várószoba, szép ablakokat raktak be. Mindez jelentős összeget emésztett fel. Az idén már új vérnyomásmé-

Petrilla István, festőművész

Az Almási-téri Szabadidő Központban Petrilla István tűzzománc táblái látható, vasárnapig.

Láttuk, hallottuk.

1984. II. 2. Petőfi 10.45

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1982 SEP 13
BUDAPESTER RUNDSCHAU
István Petrilla

1021

In Kecskemét fand das achte Internationale Sommerlager für Emaillekünstler statt, deren schönste Werke wir unseren Lesern in dieser Nummer vorstellen. Bild oben: „Märchenvogel" von István Petrillax

„Vernünftige Ruhe und gemütliche Schwerfälligkeit"

Auch andere Vertreter
Geschichtsschreibung un
Gesellschaftswissenschaft
ser Zeit beschrieben der
garischen Nationalcharakter
nach diesem Muster. Sie
übertrugen die „unwirtschaft-
liche" Einstellung des „Un-
gartums" — der ungarischen
Gentrys — nicht nur auf die
gesamte Nation, sondern
sprachen ihr bereits ein zeit-
loses, gesamthistorisches Aus-
maß zu und ließen dabei die
Lehren früherer Zeiten au-
ßer acht, so die in der Tat
nicht als antimerkantil zu
bezeichnende Bereitschaft

Urteil des Ethnographen Já-
nos Kósa Anfang der vierzi-
ger Jahre lautete: „Die Mit-
glieder der adligen Gesell-
schaft ließen sich nicht zu sol-
chen Beschäftigungen herab.
Ihr Rechtsnachfolger, die un-
garische Mittelschicht, erbte
diese Einstellung und hegt
bis zum heutigen Tage eine
gewisse Aversion gegenüber
der kaufmännischen Lauf-
bahn.

Plakatkünstler

GYÖRGY KONECSNI

Zwei Plakate. Da
eine habe ich nicht gesehen
nur in Reproduktion. Aber
Frigyes *Karinthy*, der groß
ungarische Humorist, sah e
1935 und schrieb darüber
„Ich muß gestehen, daß mic
dieses Jahr die Bilderscha
in den Sälen der Halle fü
Bildende Künste ziemlich ka
gelassen hat, bis auf zwe
Reklameplakate, die sich mi
für das Leben einprägten
Eins zeigte eine großartig
Frau, das andere war di
Anzeige irgendeiner Gummi
sohle. Eine esoterische Figu
fast metaphysisch dargestell
wie sie, mit dem Rücken zur
Beschauer, durchgeistigt un
ätherisch dem Hintergrun
zuschwebt, ohne Gliedmaßen
ohne Augen, ohne Nase un
Mund, ohne Ziel und Über
zeugung, in das Nirvana eine

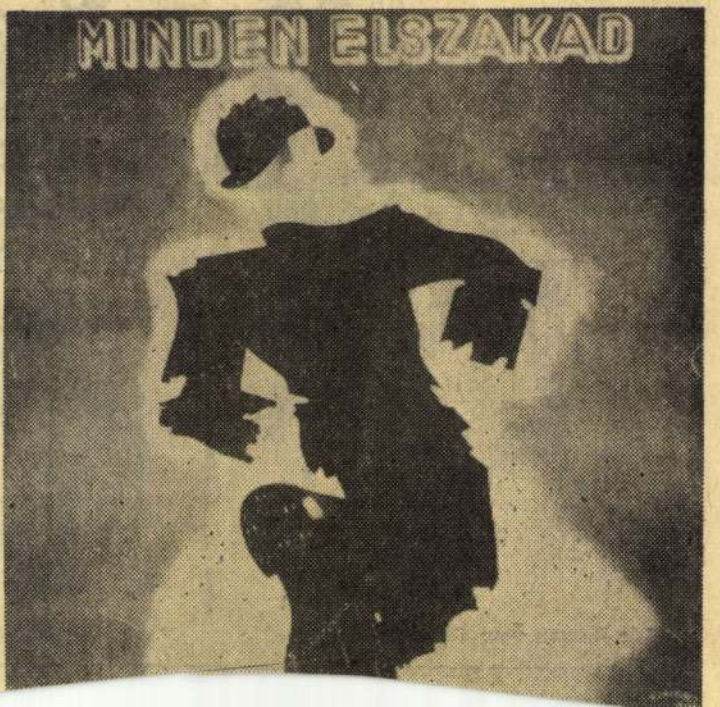

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Bp. Rundschau
1967 MAR 31.
Petrilla István
1021

LACHENDE

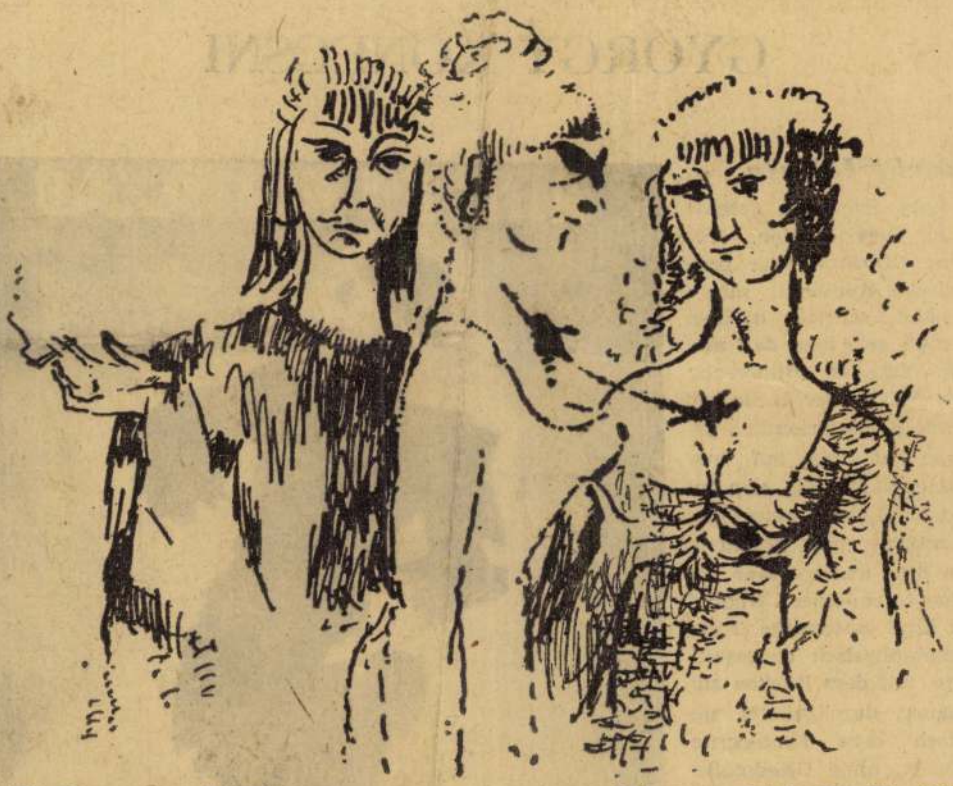

Die Damen vom Café dansant — Skizze von István Petrilla, 1967

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

1960 MÁJ 14

Megjelent a Kortárs májusi száma

A Kortárs új száma vezető helyen közli *Kun Béláné* most készülő könyvének, a „Visszaemlékezések"-nek *Itáliában* című részletét, amely egy 1920-beli élményt elevenít föl. A folyóirat szépprózai anyagából *Dobozy Imre Szegénysor* című elbeszélése és *Thurzó Gábor* kisregényének, a *Leningrádi éjszakáknak* folytatása emelkedik ki. Fiatal novellistanemzedékünk két ismert tehetsége jelentkezik új elbeszéléssel: *Szabó István* és *Sánta Ferenc*. *Tamás Attilának* a Toldi estéjéről, s *Czine Mihálynak* Bródy Sándor novelláiról írott tanulmánya szerepel még az irodalmi részben, amelynek verseit *Keszthelyi Zoltán, Ladányi Mihály, Simor András, Maróti Lajos, Kalász Márton, Buda Ferenc, Csuka Zoltán, Donga György, Darázs Endre, Kopré József, T. Nagy Sándor, Somlyó György, Csanády János* és *G. Szabó László* írták. Két külföldi költőt — a csehszlovákiai *Ondra Lysohorskyt* s a hazánkban tartózkodó bolgár *Nikolaj Szokolovot* — is bemutat egy-egy költeménnyel a lap. A Kortárs májusi számában megtaláljuk még a többi között *Gondos Ernő, Szeberényi Lehel, Tóth Sándor, E. Fehér Pál* tanulmányait és jegyzeteit, *Diószegi András, Juhász Mária, Fábián Katalin* kritikáit. A Krónika rovatban *Molnár István* a szovjet filmművészet „új hullámáról", *Hermann István*, Szabó Magda drámájáról, *Pogány Ö. Gábor* a Kukrinikszi-kiállításról közöl cikket. Ezúttal is bőséges grafikai anyag: *Berény Róbert, Bozsó János, Petrilla István* és *Würtz Ádám* művei díszítik a folyóiratot.

SZOBANÖVÉN

Májusban a kedvező időjárás hatására — több a fény és a meleg — szépen fejlődnek szobanövényeink. A gondozás elsősorban a rendszeres öntözésből, permetezésből (harmatszerűen, állott vízzel) és a kártevők elleni védekezésből áll. A rovarkártevők elleni védekezőszerek többsége erős méreg (pl. nikotin stb.), tehát lakásban csak nagyon gondos elővigyázatossággal használhatók.

A kártevők fellépésének megakadályozására legjobb a megelőzés, ha növényeinket 8—10 naponként gondosan lemossuk, ezzel a kártevők elszaporodását meggátolhatjuk. Nagyon sok esetben nem kártevők, hanem gondozási hiba, élettani ok váltja ki a megbetegedést.

Most, a növekedés időszakában különösen elüt a beteg növény a többitől, mert csak satnyán, vagy egyáltalán nem fejlődik. Igyekezzünk megállapítani a baj okát, [illegible] megfelelő kezeléssel

dául a túlöntözés, a kiszáradás, a tápanyaghiány, a fényhiány, a naptűzés stb. Ha az okot megszüntetjük, növényünk — különösen, ha még nem szenvedett nagyobb kárt — gondos ápolással megmenthető.

A túlöntözésre rendszerint a növény leveleinek sárgászöldre színeződése (klorozis) is figyelmeztet. Csökkentsük ilyenkor az öntözést és nézzük meg a cserép alján a vízelvezető nyílást, hogy nincs-e eltömődve. Ha valamelyik növényünk esetleg nagyon kiszáradt, meglankadt, állítsuk cserepestől vízbe egy nagyobb edénybe és a leveleit is többször permetezzük meg. A többszöri kiszáradás a levelek sárgulását, pusztulását okozza.

Tápanyaghiányban szenvedő növényeinken most ne tápsókkal, hanem átültetéssel segítsünk. A fényhiányon csak úgy segíthetünk, hogy a lakás legvilágosabb helyén, az ablakok közelébe helyezzük el a cserepeket.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Petrilla István

ESTI HIRLAP

1981 AUG 22

1

1021

Rendbe hozzák a Klotild-palota kerámia díszeit

Négyszáznegyven négyzetméteres mozaikberakás

A Százados úti díszítőszobrász-stúdió szakemberei a főváros 85 nevezetes épülete — közöttük 15 műemlék — ornamentikáját állították helyre. Még ebben az évben befejezik a Felszabadulás tér 5. számú ház, a Klotild-palota kerámiadíszeinek rendbehozatalát, mozaikpadlójának restaurálását. A szobrászüzem munkatársai az egri színház előcsarnokának mozaikburkolatán dolgoznak. A mintegy 440 négyzetméternyi mozaikberakást *Petrilla István* festő- és grafikusművész tervei alapján állították össze. Mintegy egymillió-kétszázezer mozaikkockát építenek be. A díszítőszobrászok másik csoportja a szombathelyi MÁV-állomásépület faragott kődíszeit állítja helyre.

augusztus 22. csütörtök

lap

PILAP

s Tito

újtotta

Petrilla István,

16. Petrilla István: Sgraffito,
Egressy út, Panni cukrászda, 1963

A vázlatfüzetben ez a rajz bizonyára jól mutatott. Ekkora méretű felnagyitását azonban a legdekorativabb vonal sem győzi lendülettel.

A sgraffito például eredetileg technikának indult; díszítő ornamentikák valamilyen rétegre történő vésését, karcolásait jelentette. Műfajjá az ötvenes, hatvanas évek tömegigénye jelentősítette. Az új műfaj azután az épületek falára vetíthető kompozíciókban az eredeti technikát is módosította. Gyermekkorát a dekoratív vonal ajánlkozásai kísértik, amiket a túldimenzionált táblaképek, a felnagyított rajzok előadásakor nehéz nem igénybe venni. Már csak azért sem, mert a sgraffito a dekoratív vonal „hazai pályája", vagyis hogy a sgraffito esetében a dekoratív vonalnak kellene uralkodó vonallá válnia. Műfaji zavarok s más tisztázatlanságok okozták, hogy a legtöbb sgraffito ennek ellenére ábrázoló jellegű lett – mint láthatjuk, nem mindig előnyére.

A dekorativitás nem a hatvanas években keletkezett, csak akkor érte legnagyobb sikereit. Már a harmincas évek merkantil grafikájában polgárjogot nyert, s az azt követő idők alkalmazott grafikájában fokozatosan stabilizálódott ez a vonalhang, amely a mindenkori aktuális kapcsolódásokon túl éppúgy táplálkozik a műszaki rajzból (vonalzóval alakított művészet), mint a történeti nagy stílusok ornamentikájából. Ezért a képzőművészet határterületén működő alkalmazott grafikusok gyanakvóan szemlélték a nagyművészetnek ezt az elkalandozását, hiszen dekoratív hangnemben ők különbeket alkottak.

Az országos kiállításokon szereplő művek dekorativizmusában a stilizálás, a kifejező vonal bicsaklott dekorativvá. Ezeknek a műveknek többjébe már a divat szuggerálta a dekorativitást. És bizony ma is találunk jócskán olyan műveket, melyekben a divatnak megfelelés, az egyenruhásítás eredményesen semlegesíti, lefödi, eltakarja az egyébként talán még meglévő önkifejezési igényt. Marad a sem nem dekoratív, sem nem kifejező, a szellemi és érzelmi fedezetet nélkülöző vonal, a két

16. Petrilla István: Sgraffito,
Egressy út, Panni cukrászda, 1963

A vázlatfüzetben ez a rajz bizonyára jól mutatott. Ekkora méretű felnagyítását azonban a legdekoratívabb vonal sem győzi lendülettel.

Petrilla István

Sgraffito

Egressy ut, Panni cukrászda, 1963.

Kovács Gyula: A kifejező és a dekorativ vonal I.
Művészet, 1978.augusutus - 28.oldal.

karcolásait jelentette. Műfajjá az ötvenes, hatvanas évek
tömegigénye jelentősítette. Az úi műfai azután az épületek

PETRÓ SÁNDOR festő gyűjtő

Egy miskolci orvos festményei

Új, állandó képzőművészeti kiállítás nyílik a Papszeren

Miskolc (ÉM – DK) – Miskolc város történelmét – legalábbis az árvíz utánit – már nem láthatja a közönség a Herman Ottó Múzeum kiállítási épületében. Láthat viszont egy szép képzőművészeti bemutatót. Valamit valamiért... A Miskolc város ünnepéhez kapcsolódó rendezvények sorában az egyik legjelentősebb a Papszeren holnap, pénteken délben nyíló tárlat, amelynek címe: A Miskolci Képtár és benne a Petró-gyűjtemény.

– A címmel is azt szeretnénk jelezni, hogy nemcsak a Petró-gyűjteményről van szó. A Miskolci Képtár és a műgyűjtő anyaga kiegészíti egymást. Miskolci Képtár alatt a múzeum törzs képzőművészeti anyaga értendő, ami önmagában is nagyon szép gyűjtemény. Ezt egészítette ki, gazdagította a Petró-féle adomány. Az így létrejött egység áttekintést ad – ahogy a korábbi kiállítás címe is jelezte – két évszázad magyar művészetéről – mondja Kárpáti László művészettörténész, a kiállítás egyik rendezője.

Petró Sándor híres miskolci belgyógyász orvos, műgyűjtő volt. Képezte magát hobbijában, kikérte jó szakemberek véleményét, de ösztönösen is ráérzett a jóra. A Petró-gyűjtemény a legjobb magyarországi magángyűjtemények közé tartozott, különösen a maga idejében, a hetvenes évek közepéig. „A gyűjtemény jellege és színvonala tekintetében a Wolfner-gyűjteményhez mérhető, azzal a különbséggel, hogy Munkácsy nem szerepel jelentőségének megfelelően, és Szinyei Merse megjelenése is valamivel halványabb. Ezt a két hiányosságot bőven kárpótolja a Petró-gyűjtemény sok más kiválósága, elsősorban a kiemelkedően gazdag Paál László-, Gulácsy- és Egry-kollekció, valamint a Borsos Miklós-művek számszerűleg is igen gazdag sorozata" – olvashatjuk a kiállításról készült ismertetőben.

Czóbel Béla portréja a műgyűjtőről. (A festményt egy másik műgyűjtő kölcsönözte hosszabb időre a múzeumnak.) *Fotó: Dobos Klára*

– Azt hiszem, Magyarországon egyedüli Borsos-plakett és éremkollekciója volt Petrónak – mondja a művészettörténész. – És ami még újdonság lesz: a képekkel, szobrokkal együtt kiállítjuk a szelence miniatűr gyűjteményt, illetve egy-két szőnyeget is szeretnénk kitenni, amennyire ezt a felület megengedi. De a Petró-gyűjtemény mellett bemutatjuk az új szerzeményeket is, például a nemrégiben megvásárolt Munkácsy-képet.

A város részéről visszatérő igényként fogalmazódott meg a Petró-gyűjtemény kiállítása. Ezért is járultak hozzá anyagilag is a tárlat létrehozásához, a belső tér felújításához. S igény volt a néhány évvel ezelőtt lebontott Miskolc Képtár anyagának újbóli megtekinthetősége is. Az új állandó kiállítás területe ugyan kisebb valamivel, mint a múzeum főépületében volt, de – mint mondják a szakemberek – ez a tér jobban installálható, és még intimebb is, mint a régi hosszú helyiség.

Természetesen jelölik a kiállítás rendezői, mely tárgyak valók a Petró-gyűjteményből. És a tervek szerint lesz egy „zug", ahol a műgyűjtőről készült alkotások láthatók.

97. máj. 8. É. Mc.

Médiaképviselők megyénkben

Miskolc (ÉM – MB) – „Szakmai és médianapok" címmel Borsod-Abaúj-Zemplén megye területfejlesztési eredményeinek bemutatására vállalkozott az Észak-magyarországi PR-Iroda, alkalmat teremtve ezzel az országos lapok képviselőinek, hogy közelebbről is megismerhessék, ezáltal hitelesebben bemutathassák régiónkat. Tegnap, a rendezvénysorozat első napján üzemlátogatáson, majd a megyeházán tartott előadássorozaton vettek részt.

Szalai József, a Csavar- és Húzottáru Rt. vezérigazgatója (középen) kalauzolja a vendégeket *Fotó: Bujdos Tibor*

Sikeresen zajlott a program első napja – ismertette M. Vadas Zsuzsa projektfelelős –, a résztvevők két üzemet látogattak meg délelőtt, ahol érdeklődve hallgatták a szerkezetátalakítással járó problémákat, és az elért eredményeket.

A megyeháza dísztermében tartott előadáson Gyárfás Ildikó, mint a Megyei Területfejlesztési Tanács elnöke beszámolt a résztvevőknek a tanács munkájáról, az elmúlt év eredményeiről. A pályázatok tükrében elmondható, hogy feléledtek a régi szakmák, úgymint a gépgyártás, üveggyártás – vélekedett.

T. Asztalos Ildikó, az Ipari, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Minisztérium államtitkára az idegenforgalom fontosságáról, a turizmusban rejlő bevételi lehetőségekről beszélt. Elmondta: a minisztérium segíti megyénket, hogy mind jobban megismertethesse valós arcát a világgal.

A szakemberek holnap Dél-Borsod eredményeivel, problémáival ismerkedhetnek meg Mezőkövesden.

Két borsodi cég rendelkezik ISO 14 000-rel

Budapest (MTI) – **Több hazai vállalat alkalmazza már sikerrel az ISO 14 000-es szabvány szerinti környezetvédelmi irányítási rendszert. A tanúsítvány elnyerhető úgy is, hogy az adott cég vállalja a rá vonatkozó valamennyi környezetvédelmi előírás teljesítését, a lemaradások felszámolását. Ezt a környezetre igényes vállalatvezetési stratégiával lehet megvalósítani. Az ISO 14 000-es tanúsítvány hazai tapasztalatairól szerdán rendeztek konferenciát Budapesten.**

A rendezvény alkalmából tartott sajtótájékoztatón elhangzott: eddig két cég, a Hejőcsabai Cement- és Mészipari Részvénytársaság, valamint a Mol Rt. Tiszai Finomító nyerte el az ISO 14 000-es tanúsítványt. További mintegy tíz cég lesz hamarosan jogosult a cím használatára, és több százra tehető a tanúsítvány iránt érdeklődő vállalatok száma. Elsősorban a cement-, olaj-, bútor-, papír-, nyomda- és vegyiparból mutatkozik érdeklődés. A tanúsítványra fordított pénz megtérül, amikor a vállalat stratégiai céljává válik a környezetvédelmi követelmények teljesítése. A tanúsítvánnyal ugyanis javulhat a cég társadalmi, piaci elfogadottsága.

A tanúsítvánnyal rendelkező cementipari, valamint az olajipari cég körülbelül 10-10 millió forintot költött a vezetési szisztéma alkalmazására. A címmel együtt járó környezetvédelmi feladatok, beruházások viszont további, ennek sokszorosát jelentő költségeket tesznek ki. A cementipari vállalatnál például csupán az anyagszállító pálya 1 kilométeres szakaszának zajszigetelése 50-60 millió forintba kerül. Ez szükséges ahhoz, hogy megfeleljenek a legújabb zajvédelmi követelményeknek. A légszennyezés csökkentése is számottevő anyagi teher. A bírságok sokszorosát költik környezetvédelmi beruházásokra. A 200-300 ezer forintos bírságösszeghez viszonyítva a környezetvédelmi fejlesztésekre 10-100 millió forint összegek jutnak.

Az olajfinomítónál a hulladékégető-mű rekonstrukcióját, valamint az egyik részlegnél a talajvíz szénhidrogén szennyezésének felszámolását kell elvégezni. Csupán a hulladékégető-mű rekonstrukciójára 300 millió forintot költenek.

Petróczy Gábor, építész

1. Pusztuló parasztház Zalában:

[1] A vizsgálatot az ÉVM MCB megbízásából Petróczy Gáborral (TTI) és S. Vasi Ildikóval (TTI) közösen végeztük.

1

Magyar Építőművészet, 1984. 2. 22-old.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DIÓSGYŐRI MUNKÁS
Petró János

1021

Romantikus kisvárosi utcarészletek, falusi házsorok és egzotikus tájak híres épületei rajzolódnak ki azokon a képeken, melyeket Petró János, gépgyárunk dolgozója készített és állított ki a műszaki klubban. Ötvenféle faanyagot használ fel intarzia képeinek készítéséhez.

Varga Sándor felvétele

Az első negyedév legszebb er

A blokksor hengerészei megirigyelték a sportolók eredményeit és a hétköznapok termelési olimpiáján olyan rekordot értek el, amely felér akár egy olimpiai aranyéremmel is.

Február 25-én, vasárnap a tervezett napi 2700 tonnát Molnár Árpád, Kádas Imre és Gombos József brigádja nem kevesebb, mint 770 tonnával szárnyalta túl, s 3470 tonnás ragyogó teljesítményükkel beállították a „kohászati csúcsot".

A kohászat termelési krónikájában nem egy rekord szerepel. A gyár történetében 1972. november 24-ér ugyancsak a blokksor henge részei kitűnő termelési ered ményt jegyezhettek fel. Ek kor 3128 tonna anyag hagy el a hengersort. Sokan úg vélték, hogy ezt az ere ményt már nem lehet fokozni. A három kitűnő brigád azonban rácáfolt a hitetlenkedőkre.

A nagyszerű eredmény elérésében közrejátszott a blokksor és a velük kapcsolatos műhelyek jó együttműködése. A termelőkollektívák jó összhangjának köszönhető, hogy a hengermű dolgozói jelentős előrehaladást értek el a na-

mében febru
rólag a blokksoron 4372 tonnával termeltek többet a tervezettnél. A hengerészek példája minden bizonnyal követőkre talál. Bízunk abban, hogy a legutóbb beállított „kohászati csúcs" előbb-utóbb megdől, s nemsokára újabb rekord termelési eredményről adhatunk hírt.

(Kriston)

Petró-gyűjtemény

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DÉLI HÍRLAP

* Fasor.

Ünnepélyesen megnyílt

A Petró-gyűjtemény kiállítása

1021

Nemes és mindenképpen dicséretes hagyomány nálunk, Miskolcon az, hogy a vizuális kultúra kincseinek kiállítását a zene, a költészet egy-egy remeke vezeti be. A szombaton déli 12 órakor megnyílt Petró-gyűjtemény kiállítását *Bákonyi Tamás, Gunde Péter, Czimer Sándor* Beethoven-variációkkal, *Zoltán Sára* pedig *Juhász Gyula* Gulácsy Lajosnak című versével tette emlékezetessé. Mint ismeretes, *dr. Petró Sándor* miskolci születésű, városunkban élő orvos, országhíres magángyűjteménye mind képzőművészeti, mind művészetpártoló körökben ismert. A páratlan értékű kép- és szoborgyűjtemény töredékeiben már látható volt Miskolcon, de olyan nagyszerű keresztmetszetet, mint amilyet a Miskolci Képtárban nyíló Petró-kiállítás adott, ilyennel még nem találkoztak a képzőművészet barátai.

A kiállítás jelentőségével függött össze az a nagy fokú érdeklődés, amely a megnyitót kísérte. Eljött a tárlatra szónoki minőségben *dr. Bodnár Ferenc*, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a Borsod megyei Pártbizottság első titkára, *dr. Havasi Béla*, a Miskolc városi Pártbizottság első titkára, *Moldován Gyula*, a városi pártbizottság titkára, *dr. Ladányi József*, a megyei tanács vb-elnöke, *dr. Fekete László*, a városi párt-vb tagja, a miskolci városi tanács vb-elnöke, *Tok Miklós*, a városi tanács vb-elnökhelyettese, és közéletünk számos prominens személyisége.

Dr. Bodnár Ferenc lírai hangvételű, bensőséges ünnepi megnyitóját egy szép Tornai-idézet után ekképpen folytatta:

— Dr. Petró Sándor, a Munka Érdemrend arany fokozatával kitüntetett érdemes orvos négy évtizedes művészetpártoló és műgyűjtői tevékenysége során több ezer darabot számláló, különböző műfajú, a képző- és iparművészetet egyaránt felölelő értékes, változatos, gazdag anyagot gyűjtött össze. Képzőművészeti gyűjteményét tudományos alapossággal és hozzáértéssel alakította ki, azzal a céllal, hogy a magyar festészet és szobrászat fejlődését a barokk kortól kezdve napjainkig bemutassa. A gyűjtemény számos olyan muzeális értékű festményt őriz, amely közgyűjteményeink állandó kiállításának is dísze lenne. A Petró-gyűjtemény most bemutatásra kerülő része a reformkortól napjainkig csaknem másfél száz műalkotással művészetünk fejlődéstörténetét érzékelteti. A magyar festészet fejlődéstörténetét bemutató kiállítást szobrászatunk legkiválóbb mestereinek néhány jellegzetes alkotása egészíti ki. A magyar szobrászatot *Pásztor Jánostól, Borsos Miklóstól, Vilt Tiborig* mintegy harminc szobor képviseli.

Dr. Bodnár Ferenc képzőművészeti értékű megnyitója után városunk friss státusú művészettörténésze, *Borbély László* tartott elmélyült tárlatvezetést.

PÁRKÁNY LÁSZLÓ

SZABADSÁG
NAPILAP
SZABADSÁG, IX., Ráday u. 27.
Telefon: 138-058, 337-748, 340-124

azlak a VDK-t

nökségek gyorshírben közölték, kijelentette: elrendelik a VDK át, ha az valamilyen formában sai offenzíváját — az amerikai e már bombázta is a VDK déli rehajtott amerikai légi akció a a, hogy 1968-ban megszüntették áldozat a polgári lakosság kö-

amely Phnom Penh-t köti össze a legnagyobb kambodzsai kikötővel.

A kambodzsai agresszió általános elutasításra talált szerte a világon. Több ország kormánya hivatalos nyilatkozatban ítélte el az intervenciót. Négy amerikai szenátor szavazást próbál kikényszeríteni a szenátusban. Céljuk: vonják meg a katonai szervektől a vietnami háborúhoz szükséges anyagi eszközöket. A szenátorok sajtóértekezleten szögezték le, hogy

a kongresszus nem tett eleget alkotmányos kötelezettségének, mert nem ítélte el a háborút és hallgatólagosan hozzájárult ahhoz, hogy hadüzenet nélkül folytassák a hadműveleteket Indokínában.

A legtöbb amerikai egyetemi városban tüntettek a diákok a beavatkozás miatt.

hogy kidol
arab állásp
szemben. I
teken be
melyben
hogy

**Egyipt
szünet
a BT előtt meghatározza azt az időpontot, amikor csapatait visszavonja valamennyi megszállt arab területről.**

Eban izraeli külügyminiszter Nasszer beszéde után nem sokkal

megerősítette Izraelnek azt a szándékát, hogy nem hajlandó kivonulni a megszállt területekről,

amíg — mint mondotta — „az igazi béke" helyre nem áll és Izrael elismert határai között nem élhet.

** Az ünnepi demonstrációt
pás menete nyitotta meg. A
nyakkendős kisdobosok hala
szegfűcsokrokkal köszöntötték
kat. A kisdobosok után az út
török katonás menetoszlopa k
lános és középiskolásai, gim
szakközépiskolák hallgatói és
fiataljai haladtak el a tribün
felvonulását a sportolók és a
sai, ejtőernyősei és lövészei z*

** A város mintegy kétszáz ü
tét a Lenin Kohászati Művek
lása nyitotta meg. Utánuk a
Az ötezer gépgyári felvonuló k
lési eredményeket elért szoc
dolgozói.*

Háromszáz millió forint fejlesztésre

Korszerűsítik a téglagyárakat

ikercsatornás alagútkemencét építettek, amelyből a 18—20 százalék nedvességet tartalmazó nyerstégla — 70 órás átfutási idő alatt — készárukent kerül ki. A gyakorlat során azonban kiderült, hogy ezzel a technológiával csak kisméretű téglákat gyárthatnak. Ezért most egy újabb kétcsatornás kemencét építenek, amellyel az égetés előtt a már különböző nagyságú üreges téglát kiszárítják.

orú földje

Petrisi kastély
(Aradmegye)
műkincsei.
Lásd
Vas. Ujs. 1869
470. l.

** (*A petrisi kastélyban az erdélyi és magyarországi határnál Aradmegyében*) nevezetes műkincsek vannak. E kastély jelenleg Stadion-Gourrief grófné tulajdona, s velenczei palotájaért cserélte be Blüdhord bankártól, s magával hozta ide a Foscari palota műkincseinek egy részét. Van itt több érdekes festmény közt Holbeintól és Giantitól is, gyönyörü etrusk és achat vázak, majolika és meisenni porczellánból gyüjtemény; Thorwaldsentől egy életnagyságu női szobor, stb. A termek, kárpitok fényesek. Egyik teremben az asztalok és tükrök keretei is porczellánból vannak, finom velenczei és brüsseli csipkék boritják a pompás butorzatot, majd meg fejedelmi gobbelinek vonják magukra a figyelmet. A szobrászat, fa- és elefántcsont-faragás, az érczöntés remekeivel találkozunk mindenütt.

PETRILLAX ISTVÁN

ZOMÁNCMŰVÉSZET

Kecskeméten az Erdei Ferenc művelődési központban kiállítást rendeztek a VIII. Nemzetközi Zománcművészeti Alkotótábor idén készült műveiből. Kilenc hazai és öt szovjet művész vett részt a tábor munkájában. Képünkön Petrillax István műve: Mesék madara.

UJ 35, sz. 43. o.

gfelelő szem. alapbér: Ft.

nkaidő: hónap.

-tól -ig.

ngedély kelte, száma:

jöv. adó és községfejl. hozzájár. kerül

.

.....

megbizó

PETRILLA ISTVÁN

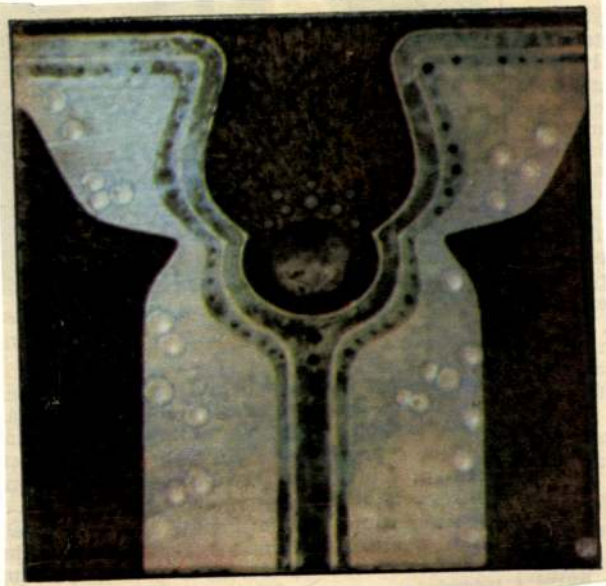

Petrilla István:
Fekete Madonna

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf. 44. sz. 24 o.

ŐDÉS
véb jogviszony létesitéséhez

zettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

esorolás

DONÁSZY MAGDA

Köd a Hunyadormon

Bús ködök ülnek az árva hegyormon:
A hajnali fényre ma várni, minek?
Hol van az ősz lila, sárga virága?
Csipkefa gyöngyeit hogy leli meg?

Tán kiderülne, ha fürge hadával
Jönne fütyülve az északiszél.
Szertefoszlana a köd kusza tornya,
Mind kiragyogna a lomb, a levél.

Nap szeme nyílna bíbor diadalban.
Hullna lobogva a tűz keleten.
Tükre lehetne, hogy visszaragyogja:
Harmat, a rozsdavörös levelen.

Ámde mihaszna a vágy, ha az ormon
szürke köd fénytelen fátyola leng.
Benne halódik az égi magasság,
S benne halódik a völgy, odalent.

Jaj, de mihaszna, mit ér, ha a szívben
Fel sose gyúll az örömteli fény,
S végtelen életen át csak az árnyék
Hamvad a vágy piros napja helyén.

NAGY GÁSPÁR

Ha regeszarvas lettem én

Ha rátalálnék vadcsapásra
azon én elindulnék, mennék.

Ha lányra lelnék
megint becsapnám és szeretném.

Ha vízre szállnék
vihart kérnék.

Ha lóra ülnék
lón, lovason lenne habos veríték

Ha megállnék
ha megállnék? — a mesében megállnék
a Csillagot etetném.

Ha lenne szerencsém
hát tinéktek köszönném.

Ha kezdeném
megint csak így kezdeném.

Ha végül megérhetném
talán meg is érteném.

Ha vadcsapásra leülnék
szarvasoknak regélnék.

Ha regeszarvas lettem én
hej! Hunor, Magyar! — magam elől elfutnék.

NAGY GÁSPÁR

A szerelem ideje

Hajnaltájban megfogtalak,
reggelre nyakamba kötötted a rétet,
délre a tóba húztál,
harangkondulásra elvesztettelek, érzem.

Tegnapelőtt és azelőtt tudom a nádba,
holnapra fehérebb lettem a hónál,
tegnap mindenütt kereslek,
holnapután sehol se voltál.

Petrilla István tűzzománc

ve tulajdonában a Kiss János utcában, a főépület szomszédságában van egy üres telek, amely alkalmas egy 16 tantermes általános iskola felépítésére. Tanulmányterveket már készíttettünk. Felvetődött az a gondolat, hogy már a jelen 5 éves tervben megindulhjon az építkezés. Mivel ennek anyagi feltételei jelenleg még nincsenek meg, a megvalósítás a következő 5 éves tervre marad. Meggyőződésünk, hogy az illetékes szervek, mindenekelőtt a kerületi tanács, a pártbizottság szívügyüknek tekintik a gyakorló iskola felépítését. A Fővárosi Tanács, továbbá a Művelődésügyi Minisztérium és más országos szervek pedig támogatni fogják terveinket.

— *A Hegyvidék, mint a kerületi tanács és a Hazafias Népfront lapja a maga szerény eszközeivel hasonlóképpen szorgalmazza ezeknek a terveknek realizálását.*

— Hogyan lehet valaki az intézet hallgatója? — tesszük fel a kérdést.

— Mint mondottuk — válaszol az *igazgató* — az érettségi vizsga letétele után lehet jelentkezni nálunk felvételi vizsgára. A pedagógus pályára való alkalmasság megállapítása céljából mindenekelőtt *alkalmassági vizsgát* kell tenni. Ezen a pályázók testi alkalmasságát, zenei hallását, színérzékét, és beszédkészségét vizsgáljuk meg. Ez — többek között — azt jelenti, hogy pl. beszédhibás, selypes-pösze beszédű, botfülű stb. növendékeket nem vehetünk fel — még akkor sem, ha ezt egyikmásik napilap szemünkre is hányja. Az *alkalmassági vizsgán* megfelelt jelöltek június végén, július elején tehetnek *felvételi vizsgát* mind a tanítói, mind az óvónői szakon magyar nyelvből és irodalomból, valamint történelemből.

— Milyen tárgyakat tanulnak a hallgatók az intézetben?

— A tanítóképzőben — veszi át a szót az *igazgatóhelyettes* — a pedagógus munkakör ellátásához szükséges szakismeretek elsajátíttatása mellett az általános műveltség fejlesztésére is törekszünk. A *3 éves tanítói szak* hallgatói marxizmus—leninizmust, pedagógiát, pszichológiát, logikát, egészségtant, az alsó tagozaton oktatott tárgyak módszertanát, irodalmat, nyelvtant és nyelvművelést, beszédművelést, orosz nyelvet, matematikát, éneket és zenét, rajzot és művészettörténetet, gyakorlati foglalkozást és testnevelést tanulnak. Ezenkívül valamelyik ismeretkör alaposabb megismerése céljából egy *speciális kollégiumot* kell választaniuk, mint pl. az úttörőcsapatvezetés, napközi otthoni nevelés, idegen nyelv oktatása, rajz, testnevelés, karének, zene stb.

A 2 éves *óvónői szak* tárgyai között sok hasonlót találunk — nem feledkezve meg persze arról, hogy az óvónőjelöltek a 3—6 éves gyermekek nevelésére képesítő studiumokkal foglalkoznak elsősorban; így pl. a beszédművelséssel, az énekkel és zenével, a rajzzal és kézimunkával, a testneveléssel, a bábjátszással, és megismerkednek az óvodai foglalkozások módszertanával.

Mindkét szak tantervében az *iskolai gyakorlatoknak*, illetve az *óvodai foglalkozásoknak* központi helyük van. A tanítói szakon az iskolai gyakorlatok a II. évfolyamon kezdődnek. A hallgatók 10—12 fős csoportokban látogatást végeznek a gyakorló iskolában; bemutató tanításokon vesznek részt, és maguk is tartanak órákat. Az óvónőjelöltek már a II. félévben megkezdik a gyakorlatot; óvodai foglalkozásokat látogatnak, s tanári irányítással maguk is megoldanak óvodai nevelési feladatokat.

— Ilyen sokirányú szakmai és pedagógiai munka irányítására megfelelő képesítésű és létszámú tanári testületre van szükség.

— Természetesen — válaszol az *igazgató*. Tanári testületünk létszáma 46, rajtuk kívül 34 megbízott előadó működik az esti tagozaton. Tanáraink igen széles körű tudományos és szakirodalmi tevékenységet fejtenek ki. Oktatóink számos tanulmányt, cikket, értekezést, tankönyvet, jegyzetet írnak és szerkesztenek. Résztvesznek a különböző szakmai és pedagógiai bizottságok munkájában; a tantervek előkészítésében és kidolgozásában; kísérleteket, vizsgálatokat végeznek és irányítanak; kiállításokat és tárlatokat rendeznek stb. Oktatóink közül ketten már megvédték kandidátusi értekezésüket, egy további kandidátusi értekezést benyújtottak, s készülőben van további 1—2 kandidátusi disszertáció.

— Nagyon örülnénk, ha be tudnánk mutatni az intézet minél több oktatóját. Értékes tudományos munkájukról és nem kevésbé figyelemreméltó közéleti tevékenységükről részletesebben is tájékoztatni kívánjuk a Hegyvidék olvasótáborát. Reméljük, erre mielőbb alkalmunk nyílik.

A Tanítóképző Intézet épületében levő *gyakorló iskolában* az intézmény egészére jellemző rend és tisztaság fogadja a látogatót. *Dr. Jáki Lászlóné* tájékoztatásából sok hasznosat és érdekeset tudunk meg az iskola működéséről. A gyakorlóiskolának (4 x 2 párhuzamos, tehát) 8 osztálya van, ezenkívül 3 napközis csoportja. A napközis termekben a korszerű felszerelés (rádió és tv, magnókészülék, írásvetítő, film- és diavetítő stb.) nem csupán az oktatás, hanem a „szabad idő" eltöltésének kedvező feltételeit is biztosítja. Az egyik napközis helyiség, az ún „tükrösterem" a bemutató tanítások céljára is kiválóan alkalmas. A pedagógusjelöltek a tükörfal mögötti részen helyet foglalva kísérhetik figyelemmel a bemutató óra minden mozzanatát, anélkül, hogy a gyerekeket jelenlétükkel feszélyeznék. A megfelelően elhelyezett mikrofonok a jobb hallási lehetőséget biztosítják. Az óra szövegét pedig magnetofonnal rögzítik.

Hogy néhány adatot is említsünk, az iskola kb. 200 tanulójából több mint 100 napközis. A nevelő testület létszáma 15, „természetesen" mindegyikük nő. (— Hogy elnőiesedett a pedagógus pálya!)

Rövid időre benézünk egy 4. osztályos rajzórára, amelyet *Nyergesné Rudolf Éva* szaktanár vezet, és ahol egy tanítónövendék végez pedagógiai megfigyelést. A gyerekek a „színválasztást" gyakorolják: különböző színű — papírból kivágott — ábrákat vizsgálnak meg abból a szempontból, hogy melyik szín milyen más színnel harmonizál. Jól ismerik a „meleg" és a „hideg" színek fogalmát, és ismereteiket megfelelően alkalmazzák.

A folyosókon a falba épített tárlókat látunk, amelyekben a gyermekek rajzait, kézimunkáit és egyéb alkotásait helyezik el.

Vendéglátóinktól megtudjuk, hogy igen jók a kapcsolataik a közeli üzemekkel, mindenekelőtt a MOM-mal, amelytől sok segítséget kapnak. Ugyancsak jó kapcsolatot építettek ki a vidéki tanítóképző intézetekkel is. A vidéki képzőkből és azok gyakorló iskoláiból sok oktató és nevelő látogat el hozzájuk tapasztalatszerzés céljából.

A látottak és hallottak alapján mindezt nem tekinthetjük véletlennek. Az első állami tanítóképző hagyományait őrző és továbbfejlesztő Budapesti Tanítóképző Intézet méltó a figyelemre; a kerület és az egész főváros hathatós támogatására és segítségére.

E. G.

1021

1979.VIII.15. 17,00 N. URH

Meditáció

- Időről és szabadságról.
- Antal Gábor irását olvassuk fel.

- Korunkban, amely minden sokszor riasztó gondja mellett mégis csak a tudományos és technikai forradalom időszaka érvényét kezdi veszteni nem kevés olyan filozófiai és tudományos a kcióma, amely pedig évtizedekig, esetleg évszázadokig állta az ellenérvek ostromát. Mennyire nevetséges és felelőtlen eljárás hát kiragadni néhány szót vagy akár mondatot is olyan szövegekből, amelyeket szerőzik semmi képpen sem szántak arra, hogy azokat márványtáblába vésség. Mert például igen csak könnyü lenne hatásos citátumokkal bizonyitani, hogy azok közül a fiatal irók, szociológusok, filmesek, zenészek, festők, szobrászok és épitészek közül, akik tavaly Mozgó Világ cimü folóyóiratban bizonyos körkédésekre válaszoltak egyesek kissé utópisztikusan képzelik el például a müvészetek és befogadóik viszonyát. Ám ha az egészetnézzük, a hat lapszámban közölt megnyilatkozások tartalmi és érzelmi summáját, akkor megérthetjük, hogy ha akadnak is naiv, vagy akár demagógiai jellegü követelések is a fiatal müvészek terveit és közérzetét rögzitő szövegei ben a lényeg mégis csak az, hogy e válaszok sok fontosat vesznek és vétetnek észre többek között a gicos forrásvidékének helyéről, helyeiről, ha ugytetszik talajviszonyairól. Sok olyasmit, amelyek mellett mintha elsiklottunk volna idáig. Bár összefüggéseiből kiragadottan citálni, mint már jeleztük felelőtlenség és nem is csupán akkor, ha leleplezni óhajtunk valamely, az aktuális feladatoktól elrugaszkodott lótuszevést, hanem akkor is ha egy pozitiv magatartást próbálnánk néhány szavas nyilatkozat-részlettel jellemezni, mégis megkockáztatnánk, ha egyetlen idézetecske erejéig is ilyen merészséget. Ugyanis egy viszonylag ifju épitész az 1946-ban született Petróczi Gábor, aki jelenleg a távlati lakásépités elvi előkészitésének szükebb gárdájához tartozik, a kérdésre, hogy szerinte milyen személetre van szükség ahhoz, hogy a befogadók, ebben az esetben a lakók igényeit a szakma jobban érzékelje, többek között ezt válaszolta: Éppen ebben a világban rá kell döbbennünk arra, hogy a tömegméretü probléákkal tömeges méreteket öltött egyedi elképzelések állnak szemben. Azért tartottuk szükségesnek ennek hangsulyozását, mert alig van olyan nyilatkozat a több mint félszáz között szóljanak azokban irókról vagy filmesekről, festményekről vagy kottákról, s legyen e tőmonda tok és bekezdések hangvétele csendesebb vagy kiáltozóbb ahol is ne fogalmazódna meg, ha tán nem is olyan pregnánsan, mint Petróczi Gábor szövegében ugyanaz Hogy tudnillik a nagy tömegek befolyásolásának vagy mint a lakásépités esetében konkrét szolgálatának, sőt kiszolgálásának igénye sokszor nincs szinkronban azokkal a valóban tömeges méreteket öltött egyedi elképzelésekkel, amelyek tudomásulvétele nélkül gellert kaphatnak a legnagyobb és legnagyszerübb erőfeszitések is. Nem érnek célba a jó törekvések, ha - most már az épitészet és azon belül is lakásépitészet szükebb körénél maradva - nem veszik tekintetbe a szakmában, hogy milyen

sokak számára okoz sulyos megrázkódtatást, ha egyjobbal szanálásra itélt házacskából egyszerre csak felköltöztetik őket a kilencedik emeltre. A fiatal épitészek, fimesek és szociológusok itt mintha csak összebeszéltek volna, egy sor konkrét példát hoztak fel annak dokumentálására, hogy a lakótelepeket a gazdaságosság és sürgősség vastörvényei ellenére is az eddiginál meggondoltabban kell tervezni és humánusabban kivitelezni. És ami nem kevsébészükséges fel kell készíteni az embereket, a fiatalabbakat is a lakótelepi életre. És ha majd a Mozgó Világ problémáinkra mozgékonyan reagálók szerkesztősége eljut az orvosokhoz és pszichológusokhoz is, szinte bizonyos, hogy ők sem feledkeznek majd meg arról, hogy a maguk tudományának és praxisának megközelitése pontjáról ne közöljék véleményüket milyen legyen egy korszerü lakás és mimindent kell még részben megteremteni, részben az utból eltakaritani ahhoz, hogy jobb legyen az élet a már elkészült és még kszülendő, készitendő és nem csupán termelendő lakásokban. Az emberségesebb létaz azonban szükség van a lakók, az olvasók, a nézők aktiv részvételére is. Az emlitett nyilatkozatok is azt a felismerést tükrözik, hogy enélkül a tömegek szolgálatára szegődött müvészeteknek nem lesz kellő idejük, a befogadóknak nem lesz elégséges szabadságuk ahhoz, hogy megteremtsék azt a kulturáltságot, amelynek célja az idő szabadsága és a szabad ság ideje. Egy, a Valóság juliusi számában olvasható tanulmány a cime: A negyedik dimenzió az otthon alakitásban annyiban rimel Petróczi Gábor már idézett mondatára, de tulajdonképpen egész nyilatkozatára is, más fiatal alkotóknak a Mozgó Világban közölt vallomására is, hogy nem elsősorban egy müvészeti vagy technikai szakma, hanem főleg a lakók problémáit veszi vélba. E tanulmány is felveti, hogy az épitőmüvészetnek és az épitőiparnak többet kell törődnie az egye di igényekkel. Nem utolsósorban azzal, hogy mindig együttmüködjenek, hogy a hasznosság és a harmónia soha nem váljon széjjel a lakások tervezésében és kialakitásában sem. A szerző azonban arra is rámutat, hogy mennyire akadályozza a lakások otthonos belakását az a bennünk lakókban oly mélyen élő szemlélet vagy beidegzés, amely a konkrét tér és a nem utolsósorban a konkrét idő kellemesen okos kihasználása helyett oly sok teret juttat valóságosan és jelképesen az öncélu reprezentálásnak. Távolról sem csak az utóbbi időben módossá lett falusi családoknál fordul elő, hogy továbbra is fennmarad a semmire sem használt tiszta szoba az uj kor szerüen tervezett és épitett házban is. A Tervezésfejlesztési és Tipustervező Intézet müszaki tanácsadója a Valóság cikkének szerzője tényekkel bizonyitja, hogy városi lakások, városi multu lakói is gyakran őrzik régen elavult életstilusok kényelmetlen maradványait otthonaikban. A szakember szerint is gondosabban megtervezett és nagyobb lakások kellenek ahhoz, hogy elmondhassa a szakma és az állam jobban figyel azokra a sablonokba nem merevithető vágyakra, amelyek ott mocorognak az emberekben és kibontásra várva. Ugyanakkor meg kell tanitani bennünket és nem adminisztratív eszközökkel nemcsak arra, hogy ne féljünk a kilencedik emelettől és hogy ennek érdekében próbáljuk valamiféle közösségi fórummá

formálni a többségükben ma még csak álkollektivának mondható lakósz etkezeti gyüléseket, összejöveteleket. Azt is meg kell tanulnunk a lakásban és a lakáson kivül, hogy ne csak azt érezzük meghittnek, ami avit és ne csak azt szépnek, ami pompázatos. Véletlenül került a kezembe a Valóság-beli tanulmány olvasása után a Müvészet cimü folyóirat uj száma és benne egy összeállitás Szabadidő és müvészet cimmel. Még sem egészen véletlen. Egy kcsit benne tükröződnek a kisebetüs valóság mostanában összetorlódott gondjai is, hogy ebben az összeállitásban sincs egyetlen olyan tanulmány, amely ne foglalkozna azzal miképpen lehet összeegyeztetni a világunk tömegméretü problémáit a tömeges méreteket öltött egyedi problémákkal. Például S. Nagy Katalin müvészettörténész érdekes irása Lakószoba festészet a cime többek közt azt a dilemmát veti fel, hogy a faluról városba került családok egy része már nem akasztja fel uj lakásában a régi himzéseket, de a hajdani katonafotókat sem, sőt a szentképek is lerkülnek a falról. Helyükbe tájképek, csendéletek, rendszerint giccses festmények kerülnek. Ezek az esztétikailag értéktelen giccsek azonban azt jelzik, hogy az emlitett familiák alkalmazkodni kivánnak uj környezetükhöz. Nem tudunk még elég okosan lakni. Részben a külső körülmények, részben a tervezői szemlélet, részben pedig saját beidegzéseink miatt. Az életforma váltás giccset is termel. A szabadidő többek közt azért, mert a társadalomnak a nagyxsalád mindennapjait, sokak nevelését és szórakoztatását is kell szolgálnia, sokszor elpereg a kiscsaládok az egyének ujjai közül. De hát mondjunk le például a korszerü épitészet formáiról és lehetőségeiről? Forditsuk vissza az időt? Romboljuk le a tömegkommunikáció és a tömegkultura folyamatát? Ez necsak objektive lehetetlen, de morálisan sem volna igazságos. A dilemmákból kivezető ut vagy legalábbis annak egy fontos állomása, a dilemmák nyilt és pontos feltárása A Mozgó Világ cimü lapban ugyanugy, mint mozgó világunk más fórumain.

- Elhangzott: Meditőció időről és szabadságról.

ÍESTERISKOLÁK

esteriskolának hagyományosan az olyan oktatási formát nevezik, ahol tudást szom-
ifjak csoportosulnak egy általuk elismert Mester köré, azzal a céllal, hogy minél töb-
negtanuljanak tőle. Egy mesteriskolának — szintén hagyományosan — *egy* mestere
hogyan is lehetne több, hiszen egy *személyes* alkotói felfogás átadásáról és átvéte-
van szó. A mi Mesteriskolánk igazából a Mesterek iskolája, bizonyítva *Reyner*
am választásának helyességét, amikor a modern építészetről írt könyvének a „*The*
of the Masters" címet adta: a mesterek korát éljük. Igaz, mióta a Fiatal Építészek
t hivatalosan is Mesteriskolának nevezik (1982), a mesterek száma erősen leapadt.
mesteriskolai felvétel egyike a kevés célnak (a kevés *szakmai* célnak), mely felé a
építész az egyetem elvégzése után törekedhet. Ha már megépült épületeken alig-
het mérni az előrehaladást, a felvétel a Mesteriskolára olyan akadály, melyet egye-
veszn[illegible], mások nem. Lehetőség a megmérettetésre, a megmérettetés kedvéért.
téves t[illegible]olyam elvégzése, a záró oklevél a későbbi szakmai „előbbrejutás" szem-
ából i[illegible] jelent ennyit. Vannak ugyan, akik szerint a mesteriskolai végzettség egy-
en pr[illegible]zskellék — nem valószínű, hogy ez döntő lenne.
Magy[illegible]pítőművészet korábban bemutatta az egyes mesteriskolás ciklusokon vég-
pítész[illegible]t. Az első ciklust elvégzett mesteriskolások munkáit az 1972/4 számban
az ol[illegible]só, majd lapunk 1974/6 és 1977/3 száma közli a második és harmadik ciklus
tóinak terveit és épületeit. A negyedik ciklus nem adott be anyagot; az ötödik
jelentkezett szándékával, hogy szeretne lapunk hasábjain bemutatkozni. Végül is
uk csak most, meglehetősen nagy késéssel állt össze (időközben a hatodik ciklus
kiadványt adott ki munkáiból).
rkesztőségünk úgy érezte, az ötödik ciklus bemutatása alkalom lehet arra, hogy a
graduális képzés és elsősorban a mesteriskola kérdésével nagyobb térbeli és időbeli
okban, kritikusan foglalkozzon. Ezért közlünk írásokat a cseh és az osztrák, a szá-
rdulós és a két világháború közötti posztgraduális oktatásról is.
e szembeállításokból levonható tanulságokat nem akarjuk az Olvasó helyett meg-
nazni. Csak egyetlen dologra utalunk: azt gondolnánk, hogy egy mesteriskola
, exkluzív légkörét legjobban a különböző országok ilyenfajta alkotóműhelyeiből
ilő tervek közti eltérések fogják éreztetni. Ezzel szemben Budapest, Liberec, Bécs
t ilyen téren legfeljebb színvonalbeli, de nem szemléletbeli különbségek fedezhetők
ég a libereci műterem rendelkezett a leghatározottabb arculattal). Figyelemre
, hogy amikor e sorok írója maga is mesteriskolás volt — öt évvel ezelőtt — még az
z társadalmi felelősségének kérdése volt az előtérben; az „alternatív építészet", a
ig részvétele a demokratizált tervezési folyamatban — aktuális problémáknak tűn-
kkor még Palladio villáival azért foglalkoztak, hogy kimutassák az arisztokrácia
i reprezentációjának építészeti kifejeződését (ld. Michael Müller híres, és azért
a sem haszontalan könyvecskéjét: „Villa als Herrschaftsarchitektur"). Ma e vil-
anulmányozva, úgy látszik, fontosabbak az alaprajz szerkesztésének szabályai, az
azott arányrendszerek, vagy akár a rajzmodor. E változásban nyilván jó, hogy újra
t fordít az építész a tulajdonképpeni „szakmára", az épület megjelenésére, hiszen
valami társadalmilag helyes, attól csúnya épület marad. Kérdés, meddig jutunk
omlokzatokkal. Bár... csak már látnánk őket, nem csupán papíron.

Moravánszky Ákos

lik ciklus bemutatkozásában Petróczy Gábor (TTI, vezető építész: Kleineisel János) nem vesz részt: kérése
gy az ő oldala maradjon üresen. E kérésnek ugyan nem tettünk eleget, de itt regisztráljuk.
eriskolások neve mellett munkahelyként azt a vállalatot jelöltük meg, ahol a FÉK ciklus ideje alatt dolgoztak.
— *A szerk.*

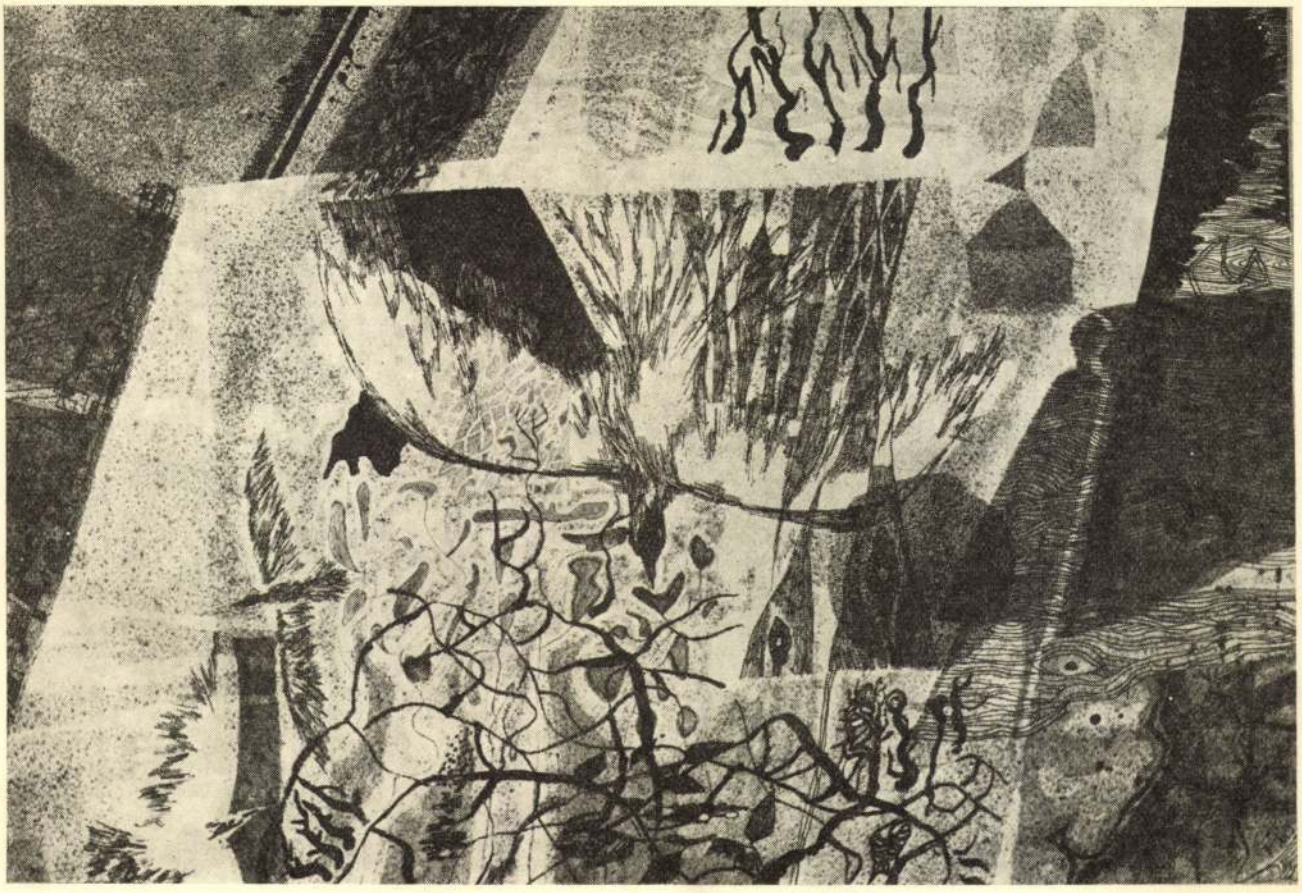

A SZAKMASZERETETRE VALÓ NEVELÉS A FŐ...

A régi iskolától — az újjáépítés idején — a legtávolabbra a *Finommechanikai és Műszeripari Szakközépiskola* került. A Virányos úti általános iskolában kapott helyet, s a kiköltözés óta a három osztály helyett csak 2—2 osztályt tudtak beiskolázni. És ez a beiskolázás is sok gondot okozott a tantestületnek. Nemcsak azért, mert a minimális lehetőség sincs meg az oktatásra, hanem azért is, mert a tanulók sokkal alacsonyabb osztályozási átlaggal kerültek ide. A Márvány utcai iskolában 360 jelentkezőből válogathatták ki a felvehető 80 tanulót, itt pedig 78-ból kellett kiválasztani. A XII. kerületből nem szívesen íratták be a szülők gyermekeiket, mert a tanítás délután folyik, ők délelőtt dolgoznak, így gyermekeiket délelőtt felügyelet nélkül kellett volna hagyniuk.

— Mikor alakult az iskola? — kérdezem *Bernhardt Rudolf* igazgatót.

— 1964-ben közös igazgatás alatt, Táncsics Mihály Gimnázium és Szakközépiskola címmel. 1969-ben, amikor felfejlődött a szakközépiskola négy évfolyamra, különváltak.

— Mire képesít a Finommechanikai és Műszeripari Szakközépiskola?

— Érettségi után felsőbb iskolában folytathatják tanulmányaikat, de el is helyezkedhetnek szakmunkásként: a műszerésztől, az anyagbeszerzőtől a diszpécserig sokféle beosztásba kerülhetnek (Zombori Ági volt tanítványunk már csoportvezető.) Minden évben különböző kérdésekkel levelet küldünk volt tanítványainknak: felmérjük, hogyan helyezkedtek el, mennyien maradtak a szakmában. Nagyon fontosnak tartom a szakmaszeretetre való nevelést. Az állam sokat áldoz a képzésükre, nem mehet kárba ez az összeg. 80—90% marad általában a szakmában. Az idén érettségizettek két éves szakmai gyakorlat után technikusi minősítő vizsgát tehetnek. Az ipar igényli, hogy minél több jól képzett szaktechnikus legyen. Egy embernek több típusú technikusi minősítése lehet, ha más-más területre megy át. A minőségi munka szempontjából jelentős a minősítő vizsga letétele, ez már vállalati érdek és általában a vállalat is fizeti.

— A nehéz évek után mit várnak az új iskolától?

— Sokat. Mindent! Ipari szakközépiskolában kevés gyakorlati oktatással, minimális szemléltetéssel, szakmát tanítani szinte lehetetlen. Szertár? Amit a tanár zsebében vagy aktatáskájában be tud hozni. Hiányoztak a megfelelő szaktantermek, műhelyek, laboratóriumok, gépi, kézi forgácsoló műhelyek, szerelő műhelyek, szaktantermek, tisztálkodási lehetőség; a műhelytanároknak és tanulóknak mosdó, zuhanyozó. Lesz könyvtárunk és lesz tornatermünk. Lesz KISZ-szoba...

CSAKNEM ÖTVEN MILLIÓ...

Kerületünkben a főváros egyik legszebb, legkorszerűbb oktatási intézménye nyitja meg kapuit az ősszel. Akik ezeken a kapukon belépnek, és akik közvetve, vagy közvetlenül részesei lesznek mindannak az értéknek, elméleti és gyakorlati tudásnak, amit ezek az iskolák nyújtanak, ne feledkezzenek meg arról az anyagi áldozatról sem, amit mindezért államunk, fővárosunk hozott. A Fővárosi Tanács negyedik ötéves tervéből, az oktatási intézményekre tervezett összeg 40%-át fordították erre az újjáépítésre.

— Fővárosunk legnagyobb középiskolai beruházása — mondta *Kádár László* főmérnök, a Fővárosi Tanács munkatársa. 1970. őszén kezdődött a bontás, az újjáépítés, ezt megelőzőleg az előkészítő munkák, amelyekkel a kiköltöztetett iskolák részére biztosítani igyekeztek az oktatás folytatásához a legminimálisabb feltételeket (a Németvölgyi úti iskola udvarán több tantermes barak, a Virányos úti iskola udvarán műhely stb.), mintegy 5 millióba kerültek. A régi iskola-újjáépítésének tervezésével a BUVÁTI Petes András építészmérnök irányítása mellett egész kollektíva foglalkozott. Az építkezést a Budapesti Lakásépítő Vállalat végzi.

— Az előirányzott 45 millió csak az építkezési költségeket foglalja magában. A berendezés és egyéb felszerelés további jelentős összegeket emészt fel. Legdrágább a Finommechanikai és Műszeripari Szakközépiskola gépi berendezése. Külön érdeme a tervezőknek és az építőknek, hogy az új oktatási irányelvek figyelembevételével felmerült módosításokat, a tanítást segítő változtatásokat menetközben és a költségkereten belül készségesen megoldották.

SCH. P.

Petrilla István: tűzzománc

Benedek István:

SZÉPKILÁTÁS

VI. Régi írások közt böngészve, a *Honművész* 1837. évi májusi számában bukkantam arra a hírre, amely szerint „Gyógysavó intézet" létesült Budán.

„A május 7-én kinyomtatva kiadott hirdetmény szerint Szuhányi dr., egyesülve Krauss Károly úrral, Budán a Svábhegyen, közel a kúthoz egy telket vásárlott, s azt gyógysavó intézetté alakítá, hol egyszersmind 10 szoba van készen vendégek számára. A szomszédságban fekvő s nyári lakásokkal felkészült házakon kívül két fogadó is van közel, hol az e nyáron által savóitalt használni akaró betegek szállást vehetnek. Mellfájásban, tüdő-gyengeségben, hosszas köhögésben, tüdő s egyéb sorvadásban, szorulásokban szenvedők kedvező foganattal használhatják a savóitalt, s a nevezett intézetnek Buda legregényesebb s egészségesebb vidékén fekvése is sokat tehet az említett betegek javulására; minél fogva e jótékony vállalatot nem lehet eléggé ajánlani az érdeklett közönség figyelmébe."

Hogy pontosabban mi lehetett a gyógy-savó, az, sajna, nem derül ki a közleményből. Ezidőtájt a Svábhegyen nagyon kevés víz volt, valamivel több tej, és lényegesen több bor — hogy aztán e folyadékokból ki milyen savóval kúrálta magát, ezt homály fedi. Az intézmény valahol a Városkút környékén lehetett, s nem sokáig működött: túlságosan vad vidék volt ez még akkoriban, egészséges emberek is csak fáradságosan közelíthették meg, nemhogy a sorvadásban vagy tüdőgyengeségben szenvedők. Gyógyintézethez nem elég a regényes fekvés: civilizáció is kell — ez pedig még három-négy évtizedig — váratott magára a Svábhegyen.

Egyelőre közelebb kellett sétahelyet is, gyógyhelyet is keresni. Mindkettőt megtalálta a pest-budai polgár a Városmajorban.

Erről is szól egy korai híradás: *Furkáts Tamás* beszámolója az 1803-as év szórakozóhelyéről:

„Most a díszes Világ mindennap a Város Majorjába vagy az úgy nevezett Budai Stod Márba szokott megjelenni, Pesten pedig a Promenádiba. Én pedig, mivel Budán lakom, magamat mindék a Stod Márba szoktam mulatni, a hol sok Svallérokat, Dulcinnákat nézvén, s némelykor uzsonnázván, az időt töltöm."

A „Stod Már" nyilvánvalóan a Stadtmeirei — vagyis a Városmajor szó — torzulása, mint ahogy a „svallérok" a lovagokat jelenti (chevalier), a „dulcinnák" a szépséges hölgyeket, a „promenadi" pedig a sétányt.

Maga a Városmajor ekkor még csakugyan polgárok, gavallérok és szép hölgyek sétahelye volt, mivel nemrégiben parkosították II. József kívánságára: fasorokat ültettek, vendéglőt építettek, térzenével szórakoztatták a sétálókat. Később mindinkább népmulatság színterévé vált: a környékbeli sváb parasztok és a laktanya bosnyák katonái szórakoztak a kimenős cselédlányokkal. A mostani templom helyén vurstli volt, lacikonyhával és ringlispillel — hiába mondanék körhintát helyette: a Garay János által ajánlott „keringcse" nem honosult meg; a Ringelspiel csak úgy átment köznyelvünkbe, mint a Wurstel.

A szabadságharc után ismét összeszedte magát a kissé elkanászodott népkert. A *Városmajori Intéző Bizottság* gondot fordított a parkra, s a polgárok újra fel-felkeresték, annál is inkább, mert igen jóvízű kútja volt (s ekkoriban Budán még nem volt könnyű vízhez jutni), és mert úgyis útba esett, ha a Laszlovszky-major vagy Zugliget felé igyekeztek, sőt esetleg éppen a Svábhegyre, amelynek ekkor még ez volt a legkényelmesebb útja.

Ezeken az előnyökön felbuzdulva *dr. Siklósy Károly* 1855-ben vízgyógyintézetet létesített a Városmajorban.

A vízgyógyászat — pontosabban a gyógyvizek és fürdők használata egészségügyi célból — évszázados múltra tekint vissza Budán. Különösen a török időkben fejlődtek ki a Gellérthegy körüli fürdők, amelyek azóta is működnek. Kevesebb lévén a gyógyszer is, s egyéb orvosi praktika is, mint manapság, a gyógyfürdő régente központi szerephez jutott a gyógyászatban. A város nagyszámú s egyébként kitűnő forrása nem elégíthette ki teljességgel a gyógyfürdőzés igényét, éppen azért nem, mert túlságosan beleépült a városba. Amit ma „kikapcsolódásnak" neveznek, azt akkor is igényelték az emberek, a képzelt és valóságos betegek egyaránt; olyan fürdőhelyre vágytak, amely munkahelyüktől és megszokott környezetüktől távol esik, és nemcsak magát a vizet nyújtja, hanem egyrészt az üdülőhely („Kurort") minden gyönyörűségét — a táj szépségeivel és a társadalmi élet örömeivel együtt —, másrészt mindazokat a ravasz vízgyógyászati módszereket, amelyeket nem is annyira az orvosi gondoskodás agyalt ki, mint inkább az üzleti érzék.

Ez a magyarázata annak, hogy ámbár Buda és Pest telve kitűnő fürdőkkel, az emberek mégis szívesen utaztak Trencsén-Teplictől Karlsbadig, sőt Plombière-ig a legkülönfélébb hazai és külföldi üdülőhelyekre, amennyiben a bukszájuk engedte.

Siklósy Károly okos gondolata az volt, hogy ha sikerül Buda dimbes-dombos vidékén olyan árnyas-napos-szélvédett völgyet találni, ahol kéznél a jó forrásvíz, s a vadregényes természet a civilizáció kényelmével párosul; közel is van az otthonhoz, mégis kívül esik rajta — akkor itt érdemes vízgyógyintézetet létesíteni.

Választása a Városmajorra esett — egyébként mást nem is igen választhatott: nem lévén más választék. A Svábhegyen ekkor még nem volt víz, Farkasréten ma se nagyon van, Zugligetben volt ugyan egy bő forrás, de az örökös széltől semmi sem véd; talán az Isten Szeme jöhetett volna még szóba, de forrása nem volt oly bővízű, mint a Városmajoré.

ÜZEMEINK ÉLETÉBŐL

A MOM

II. rész

Hogy a munkások mit adnak a gyárnak, az nyilvánvaló: eszüket, szívüket, két karjukat. S mit ad a gyár a munkásoknak? Ez a kérdés már összetettebb. Kezdjük a legfontosabbal, a lakással. (Legfontosabb, mert az természetes, hogy „kenyeret", vagyis megfelelő bért mindenki kap.) A vállalat 1972-ben 34 dolgozójának nyújtott segítséget lakásügyének megoldásához. A támogatásnak két forrása volt a részesedési alapból kölcsönt adtak; továbbá a lakásépítési alapból támogatták a vevő-, illetve bérlőkijelölési jogot. Figyelemre méltó, hogy a megsegítetteknek csaknem fele fiatal munkás. A részesedési alapból 500 ezer forintot, a lakásépítési alapból pedig 188 ezer forintot költött a vállalat erre a célra. A jövőben — várhatóan — ennél is

több pénzt tudnak szentelni lakásépítésre.

A másik nagy segítség a gyermekgondozási segély. Öt éve, hogy bevezették hazánkban ezt a — világon egyedülálló — társadalmi méretű gondoskodást. A MOM-ban évente átlagosan 180 kismama veszi igénybe, s csak nagyon kevesen maradnak otthon három esztendeig. Az okok a szakmunkásnak, a technikusnak, a mérnöknek három év nagy idő ahhoz, hogy ne essen ki a gyakorlatból. Aztán a szíve is visszahúzza. Másrészt pénzre, teljes keresetre van inkább szüksége. Harmadrészt ott van a vállalat óvodája, bölcsődéje, ahol nyugodtan elhelyezheti gyermekét. Az utóbbi két évben minden MOM-dolgozó gyermekét — ha kicsit késve is —, el tudták ezekben az intézményekben helyezni.

Ezenkívül van egy vezérigazgatói utasítás is — amely az MSZMP nőpolitikai határozatának nyomán született —, hogy a két- vagy többgyermekes anyák, illetve azok a mamák, akik egyedül tartják el gyermeküket — szombatonként nem dolgozhatnak. (Vagyis: számukra minden szombat szabad — minden anyagi hátrány nélkül.) Most már a férfiakon lenne a sor, hiszen van néhány apa hasonló sorban —, egyedül nevelik gyermekeiket —, így őket is megilletné a plusz szabad szombat.

Az üdültetés kérdése mellett sem lehet szó nélkül elmenni. A vállalatnak pillanatnyilag egy üdülője van, Gárdonyban, s bizony kicsi, kilenc szobájában egy szezonban 82 család üdülhet. Ezért újabban az IBUSZtól bérelnek szobákat Siófokon, Miskolc-Tapolcán és Hajdúszoboszlón. Az idén 126 család nyaralt IBUSZszobákban. A SZOT-tól 337 „felnőtt" és 38 családos-gyermekes beutalót kaptak, ezenkívül 15 gyógy-beutalót. A csereüdültetés révén 76 „MOM-gyereket" nyaraltattak Csehszlovákiában. Sajnos, most még nem sikerült mindenki megelégedésére megszervezni az üdülést. De biztató a jövő: miután Balatonakarattyán felépül a vállalati üdülő, jóval több dolgozó számára tudnak kellemes nyaralást biztosítani.

A jogok és kötelmek foglalata a kollektív szerződés. Az öt évre szóló vállalati alkotmány 1971-ben lépett életbe, s évenként — a fejlődésnek megfelelően — módosítják. Októberben a vállalati szakszervezeti tanács megtárgyalta a módosítást, majd széles körben, csoportos megbeszéléseken a dolgozók is elmondták észrevételeiket. (Csaknem 40 oldalnyi a hozzászólás, és a javaslat!) Ennek alapján, hosszas vita után lett törvény a javaslatokból. A leglényegesebb kérdés: a várható nyereség felosztása. A béreket 2,5 százalékkal emelték, több millió forintot fizettek ki jutalom gyanánt, s mindezen túl 17 napi bérnek megfelelő nyereségrészesedést kívánnak fizetni. Az úgynevezett borítékon kívüli juttatásnak ez is egy jelentős része.

Végül is, ha mérleget akarnánk készíteni, mit ad a MOM a dolgozóknak, cserben hagynak a számok, lehetetlen összegszerűen kiszámolni, hány és hány formában, mennyi és mennyi pénzt, gondoskodást kap egy-egy dolgozó. Annyi azonban bizonyos: nem járnak rosszul. Amit munkájukkal adtak, visszakapják.

EGY BRIGÁD ÉLETE

Az a kérdés, hogy mit adnak a munkások a gyárnak, mégsem olyan egyszerű. Hiszen nemcsak a gépek mellett, s nem csak bérért dolgoznak. Itt vannak például a kommunista szombatok. Hagyomány már a MOM-ban, hogy gyakorta ingyen, társadalmi munkában termelnek az idősebbek és a fiatalok egyaránt. Az is természetes ma már, hogy a munkásőrök és a KISZ-fiatalok, az ifjú gárdisták önként vállalják bizonyos feladatok elvégzését. És túl mindezen, itt van a legalapvetőbb, a szocialista brigádmozgalom. Ezrek és ezrek dolgoznak ma a MOM-ban e mozgalom keretében.

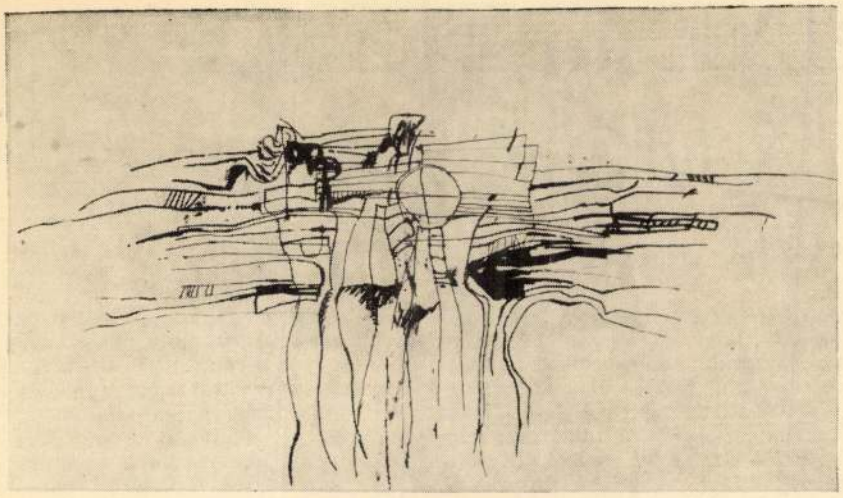

Petrilla István grafikája

Az ötlet jó volt. Siklósynak azonban vagy nem volt elegendő tőkéje, vagy nem volt elegendő üzleti érzéke. A vállalkozás nehézkesen indult, és nem is tudott kibontakozni mindaddig, amíg Siklósytól át nem vette a fiatal, energikus *dr. Vaskovics János*. Hogy milyen orvos volt Vaskovics, nem tudjuk, üzletembernek azonban mindenesetre kitűnő volt: pár év alatt úgy felvirágoztatta vízgyógyintézetét, hogy leányvállalatot létesített hozzá, éspedig a Svábhegyen.

Azzal kezdte, hogy a Városmajorban kibővítette a Siklósy-féle épületet, parkját és környékét rendbehozta, beszerzett minden elképzelhető fürdőeszközt: kádat, felsőzuhanyt, alsózuhanyt, körfürdőt, elrendelt hidegfürdőt, langyosfürdőt, melegfürdőt, gőzfürdőt, lemosást, felmosást, dörzsölést, pakolást, bevezetett ötféle diétát, háromféle sétát — „lépegés, andalgás, szökdelés" — továbbá légzőgyakorlatokat, reggeli tornát, ebéd utáni szieszta, esteli légkúrát. Szigorú házirend szabályozta az életet, ápoló és fürdős személyzet ügyelt fel a rend betartására. A doktor délelőtt és délután vizitelt, maga ellenőrizte a betegek életmódját, és gondoskodott gyógyszerelésükről. Természetesen a vizet nemcsak fürdésre és zuhanyozásra használták, hanem ivókúraként is, a doktornak ugyanis volt gondja arra, hogy alapos vegytani vizsgálat alá vétesse a forrás vizét, s megállapították, hogy kémiai összetételénél fogva ez a víz a legkülönfélébb betegségek csodálatos gyógyszere.

Mindezt onnan lehet tudni, hogy Vaskovics János egy könyvecskében megírta, és széltében terjesztette intézményének valamennyi érdemét. Kiderül a könyvecskéből, hogy ő maga is gyógyíthatatlannak látszó mellbetegségben szenvedett, eredménytelenül járta be a nagyvilág híres gyógyfürdőit, szomorú szívvel hazajött meghalni — de íme! — ekkor rátalált a városmajori csodaforrásra, amely egycsapásra úgy kikúrálta őt, hogy nyomban megvásárolta az intézetet, és most semmiféle áldozattól vissza nem riadva a nagyközönség rendelkezésére bocsátja — naponta 4 korona 50 krajcárért, nem számítva az orvosi vizsgálat, a gyógyszerek és a fürdőzés különdíjait. Az is kiderül a könyvecskéből, hogy eladdig éppen 99 beteg gyógyult ki súlyos nyavalyájából; fel is sorolja Vaskovics doktor lelkiismeretesen mind a 99 kóresetet: a soványak meghíztak, a kövérek lefogytak, az étvágytalanok megéheztek, a golyvások nyaka leapadt, a mellbajosok köhögni is elfelejtettek, a vérszegények kivirultak... Ezenkívül a reumások, migrénesek, köszvényesek, gyomorbetegek, szélhűdésesek és szívbajosok mind-mind igen jól jártak, nem is szólva az idegesekről, akiket szükség esetén nemcsak hideg lemosással, hanem vizes lepedővel is gyógyítanak, biztos hatást garantálva.

Azt hinné az ember, a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben még nem is ismerték az idegességet. De nagyon is ismerték: Franciaországban épp ekkor kezdte reklámozni Charcot professzor a hisztériát, amiről a Vaskovics-intézet egyik buzgó látogatója írja 1886-ban a Fővárosi Lapok tárcájában: „Még a neve is mily regényes! Úgy hangzik, mint Izolda, Athália, Euália, Stephánia, Melánia... Láttam egy hölgyet, aki bál alkalmával összezörrent vőlegényével, s efeletti fájdalma annyira hatott idegeire, hogy még azon az éjjelen álomkórba és érc-iszonyba esett... Inkább nem evett, semhogy ezüstkanálhoz nyúlt volna. Ez is idekerült a vízgyógyintézetbe, s jó sikerrel használta a városmajori és svábhegyi hideg lepedőket."

Ugyanennek az újságcikknek, amely — ismétlem — nem manapság íródott, hanem 1886-ban — van egy nagyon tanulságos része, érdemes egészében idézni:

„Ma minden ember izgatott és ingerlékeny. Azzá lett a jelen viszonyok közt. Az értelmiségnek úgyszólván csak kisebbik része az, amelyik nem jár fürdőbe, utazásra, s elenyészőleg kisebbik az, amelyik nem ideges.

Ez a bontonhoz tartozik. A flegmatikus emberek ma már csodaszülöttek, akiket meg is énekelnek.

S az ember azt hinné, csak Budapest és a nagyobb városok lakói szolgáltatják a jutalékot az idegesek kasztjához. Óh nem! A mezővárosokban és falvakban is kiképződnek kollégáink az idegességben. A betegségek nagy részének nem a véletlen, sem a túlságos munka, sem a meghűtés az oka, hanem az utóbbi évtizedek réme: a gond. Ez nyomja az emberek 99 százalékát, ez teszi őket beteggé.

De hát ez így van. Ezen — úgy látszik — egyhamarjában csak a hidegvíz segít valamit.

Magam is negyedik éve keresem föl a Vaskovits-féle budai gyógyintézetet, ahol nemcsak üdülést lelek, hanem rendesen erővel és flegmával is eltelve térek haza. És hogy egy év múlva újra visszakerülök ide, ennek nem az intézet az oka, hanem az, hogy a gond egy év alatt ismét elnyűvi idegeimet. Én abban a meggyőződésben élek, hogy amikor a vízgyógyintézetből elmegyek, s odahaza százezer forint várna rám: soha többé nem lennék ideges..."

Petrilla István: tűzzománc

Így adta első hangversenyét hazájában az az ember, aki — mint halványuló plakátokon is olvashatjuk —, együtt hangversenyezett Sztravinszkijjal, Ansermet-vel, koncertezett Paul Sacherrel. Csak harminc ember volt a teremben. — De ott volt Kodály Zoltán, Pásztory Ditta (Bartók felesége), és ott volt Tóth Aladár, aki a Pesti Napló 1937. március 26-i számában „Rácz Aladár, a cimbalom zsenije" című cikkében méltatta a későbbi jóbarát művészetét. Kodály Zoltán nem sokat beszélt, de azt mondta neki a hangverseny után: „... ma este nagyon sokat tanultam".

Dohnányi Ernő segítségével a Zeneakadémia tanára lett. Amikor 1948-ban először adták ki a Kossuth-díjat, Bartók és Kodály mellett ő is megkapta. Kossuth-díjas, kiváló művész lett, akinek alig tíz esztendővel korábban saját költségén kellett megrendeznie hangversenyét a budapesti Zeneakadémián. A hetvenedik születésnapja alkalmából a Munka Vörös Zászló Érdemrenddel tüntették ki.

1945. őszén volt az utolsó koncertje. Izületi fájdalmai miatt már nehéz volt a felkészülés, de még így is naponta félórát gyakorolt a hangversenyre. Ezen már ott volt a zeneértők hatalmas tábora és a művészvilág. Otthonában (ma Rácz Aladár út), a csendes hegyoldalba, öreg fák közé beékelődött kis házban sokszor keresték fel külföldi és magyar művész barátai, meglátogatta Jehudi Menuhin is. (A házba nem vezette be a villanycsengőt, magaszerkesztette különleges kis kolomp jelezte a vendég érkezését.)

Amikor már nem tudott betegsége miatt hangversenyekre járni, művész barátai játszottak otthonában, köztük Igor Ojsztrah is. Látogatói között volt a lengyel Fitelberg, a belga Arthur Grumiaux. Weöres Sándor látogatását versben örökítette meg:

„... Nyitottad az ablakot
Szállj be napsugár!
Hogy csivegett, csattogott
Rengeteg madár...

Fuvolázták nevedet
a kis madarak,
Mind másként!
Hát nem tudom
Hogy is hívjalak?

A tavasszal meglátogattam Rácz Aladárnét, meghatódva léptem a szinte múzeummá vált otthonba. Művészi életük emlékei, levelek, írások, művész barátok portréi Rácz Aladárról, magnószalagok és hanglemezsorozatok és sok-sok otthoni apróság, mely a művész kezenyomát őrzi. Yvonne asszony, a művésztárs és hűséges feleség egyre másra eleveníti fel az emlékeket, hogyan lett rendszeres szereplője 1935-től, hazajövetelüktől a rádiónak; hogyan segítették ismeretlen művészbarátok hazai elindulását; hogyan kezdődött egy életre szóló barátságuk a nemrég elhunyt Szabolcsi Bencével. Beszélt a tanítványokról és a kitűnő orvosbarátról, dr. Mindák Jenőről, aki az utolsó években naponta látogatta, s ha kellett, hajnalban ment fel hozzá, mielőtt a kórházba ment.

Petrilla István: tűzzománc

Lehet-e egy ilyen látogatásnak szebb befejezése, mint megszólaltatni a muzsikát, idézni a művészt... Rácz Aladárné feltette azt a hanglemezt, amelyet Bartók Péter készíttetett a művész játékát őrző magnószalagokról Amerikában, és amelyet a közelmúltban küldött meg az özvegynek... A klasszikus muzsika, a művész csodálatos játéka betöltötte a 15 esztendeje csendessé vált otthont.

SCHELKEN PÁLMA

---

tén régi bérleményüket a lakásosztály be tudja vonni lakásgazdálkodási keretébe.

Az első kategóriába tartozó 2960 igénylő közül 967-en állami bérlakást, 1778-an tanácsi értékesítésű (szövetkezeti) lakást és 215-en OTP-lakást igényelnek.

A második kategóriába tartozó 406 igénylő közül 169 nagyobb állami bérlakást, 193 nagyobb szövetkezeti lakást és 44 nagyobb OTP-lakást kér.

Az érdekeltek figyelmét szeretnénk felhívni arra, hogy állami bérlakást az a család igényelhet, ahol az egy főre eső jövedelem az 1500 Ft-ot nem haladja meg. Tanácsi értékesítésű (szövetkezeti) lakásnál a fizetési határ 2500 Ft/fő. Ennél nagyobb jövedelem esetén csak OTP társasházi elhelyezésre lehet igényt tartani.

A lakásosztály sokrétű tevékenységet végez. Igen fontos feladata, hogy évenként javaslatot tegyen a Végrehajtó Bizottságnak azon lakások elosztására, amit a Fővárosi Tanács VB. Lakásügyi Főosztálya biztosít a XII. ker. Tanács részére. Sok szempontot kell figyelembe venni, annál is inkább, mivel minden igényjogosult úgy véli, hogy olyan súlyos lakásprobléma, mint az övé, nincs még egy a kerületben. A lakásügyek intézésekor az előadónak a lehető legnagyobb türelemmel kell bánnia a sokszor nagyon is türelmetlen ügyféllel.

Vannak olyan esetek is, amikor valóban indokolt a lakáskérelem, azonban a jogszabályok értelmében azt 1975. előtt nem lehet megoldani. Ilyen például az olyan lakáskérelem, amelyet csak 1971-ben vagy azt követően nyújtottak be a lakásügyi osztályra. 1971-ben Budapesten ugyanis több mint 70 000 ember újította meg a lakáskérelmét, ezért elsősorban ezen igénylők lakáshelyzetét kell rendezni 1975-ig.

Az állam pénzügyi lehetőségei nem korlátlanok, és ez meghatározza a szétosztható lakások számát is. Egy új házgyári lakás létesítési költsége meghaladja a 400 000 forintot. Ebben benne foglaltatik az új lakótelepen felépített óvoda, között, közmű, közlekedés, iskola stb. költséghányada is. Mivel az építőipar képtelen utolérni a megnövekedett igényeket, ezért továbbra is indokolt a szigorú, kötött lakásgazdálkodás.

Nem egy esetben maguk az ügyfelek is hibásak lakáshelyzetük nehéz volta miatt. Sok-sok ezer szabály-

(Folytatás a 23. oldalon)

A MÁRVÁNY UTCAI ISKOLAKOMBINÁT

Szeptemberben több mint másfélezer diák léphet be a Márvány utcai újjáépített, kibővített, a mai pedagógiai irányelvek figyelembevételével berendezett iskolaépület három kapuján. A három kapu más-más iskolába, gimnáziumba és szakközépiskolába vezet, de egy céllal: századunk technikai és tudományos fejlődését követni tudó, a tudásban minél magasabb színvonalat elérő fiatalokat nevelni.

A Márvány utcai iskola 1910. táján épült, és a második világháborúban súlyosan megrongálódott épület újjáépítése 1970. szeptemberében kezdődött. A három középiskolát ideiglenesen a kerület különböző iskoláiban kellett elhelyezni. Nehéz idő volt ez a tanároknak, diákoknak egyaránt. Hogyan múlt el ez a három esztendő? Beszéljenek erről maguk az iskolák.

A tanulásban visszaesést nem jelentett — mondja *Bobor János, a Táncsics Gimnázium igazgatóhelyettese.* De sok nehézséget okozott a tanteremhiány: igen zsúfolt körülmények között tanítunk. Négy tantermet kaptunk a Németvölgyi úti iskolától, és mielőtt az iskola udvarán felépült a teremhiányt némileg pótló barak, négy műszakban tanítottunk reggel nyolc órától este fél nyolcig. A felső tagozatnak négy, a többi osztályoknak három órájuk volt. A jelen tanévben a demográfiai hullám következtében csökkent az osztálylétszám, és így csak az első osztály jár délután iskolába. A felszabadult délutáni órákat korrepetálásra, a tanulók egyetemi felkészítésére használjuk fel. A tanulószoba külön épületben, a Csörsz utcában van, s a könyvtár jelentős részét is itt helyeztük el. Az esti órákban itt tartották a klubfoglalkozásokat, ismeretterjesztő előadásokat és az osztályok KISZ-szervezeteinek az összejöveteleit.

— A tizenhat osztály létszáma 516 fő. Hogyan tudták megoldani pl. az előadótermek beosztását, a szertárak berendezését?

— Az általános iskolától kapott négy tanteremből kettő úgynevezett előadóterem: egyik fizikai, a másik kémiai. A kémiához saját magunk alakítottunk ki egy kis szertárat, a legszükségesebb vegyszerek részére. A fizikai szertárt a folyosóból választottuk le, itt történt a feladatlapok tömegének a sokszorosítása is. Az egyik barak-termet úgy rendeztük be, hogy legalább folyóvíz legyen, és ott tarthassuk a biológiai órákat, a szertárt a barak-folyosóból választottuk le. Szerencsére így is szép eredményt ért el biológiai tagozatunk. A felsőbb osztályok számára az Állatorvostudományi Egyetemen tartjuk a gyakorlati képzést: az egyetem a legmagasabb szintű gyakorlatok végzését biztosította. — Tornatermünk nem volt. A kerületi tanács segítségével a testnevelési órákat a kerületi iskolák tornatermeiben tartottuk egy-egy alkalommal, jelentős részét azonban a margitszigeti uszodában, amint azt a másik két kiköltöztetett iskola is tette.

— Hogyan készültek az órarendek?

— Rendkívüli feladat volt ilyen körülmények között órarendet csinálni, sok időt vett igénybe, egy egész „munkaközösség" készítette.

— Mit jelent az új iskola?

— Szeptembertől előreláthatólag tizenhat osztállyal indulunk. Ehhez rendelkezésre áll tizenkét tanterem, három nyelvi terem. Angol, német, orosz, továbbá biológiai tagozatunk van. Lesznek természettudományi, vegytani, kémiai, biológiai előadótermek, szertárak, gyakorlati foglalkozásra két műhely, és lesz tornatermünk. A nyelvi termeket — legalább részben — szeretnénk nyelvi laboratóriummá alakítani. A negyedik emeleten lesz a nagy könyvtár, amely a „kutató" részére is nyugalmas munkalehetőséget biztosít. És nem utolsó sorban szeretnénk a tantestület tagjainak nyugodt pihenését, illetve felkészülését biztosítani az óraközi szünetekben és a „lyukas" órákon, mert az elmúlt három esztendő erősen megviselte mindenkinek az egészségét, idegeit. Öröm lesz újból egy műszakban tanítani. Így jobban tudjuk a továbbtanulni szándékozóknak a felkészítést biztosítani. Bár az egyetemi felvételeknél — a mostoha viszonyok ellenére is — jó eredményt értek el diákjaink...

CSAK KÖSZÖNETET MONDHATUNK...

A *Kossuth Lajos Közgazdasági Szakközépiskola* 1970. óta két iskolában talált otthonra. Az első, második, harmadik osztályoknak délután tartották az órákat az Attila utcai Petőfi Sándor Gimnázium épületében, a negyedikesek délelőtt jártak az Attila utcai általános iskola kölcsönadott helyiségébe.

— Örültünk, hogy a Petőfi Gimnázium befogadott bennünket. Nagyon jó az együttműködés; a tantestület, az iskola igazgatósága a legmesszebbmenően támogat bennünket. A szocialista együttélés, segítés legszebb példája ez. Nagyon megkönnyítették munkánkat. Amit tudtak, rendelkezésünkre bocsátottak. Érettségi idején megtették, hogy amikor a mieink írták az érettségi dolgozatot, szabadnapot adtak a saját tanulóiknak. Az általános iskolával is nagyon jó a kapcsolatunk. Ezúton is köszönetünket szeretnénk kifejezni Kerekes Sándornak, a Petőfi Gimnázium, és Andó Dezsőnek, az általános iskola igazgatójának és tantestületének — mondta *dr. Dinnyés Illés* igazgató beszélgetésünk alkalmával.

— Hogyan oldották meg a „két helyen" történő tanítást?

— Tantestületünk tagjainak érdeme, hogy vállalták a többszöri beosztást s az ennek megfelelő nehezebb feladatot. Nehéz volt az órák beosztása. Aki esti tagozatban is tanít, annak három évig három műszakban kellett vállalnia az órákat. Az első években nagyon éreztük ennek a munkának a nehézségét, a második évben már bizonyos mértékig hozzáigazítottuk életünket az új körülményekhez: tanulók, tanárok, szülők egyaránt. A mostani, a harmadik év a legnehezebb, de most már éltet bennünket az a tudat, hogy a következő tanévet a korszerűen felépített iskolában kezdjük. Területileg nem lesz több tanterünk, de a szakköröknek, géptermeknek új helyiségeket is beállíthatunk. Különösen örülünk annak, hogy az új tantermek megfelelően lesznek berendezve, beszereztük az ügyvitel gépesítéséhez szükséges gépeket, és üzemeltetni is tudjuk. Most a tanárok csak bemutatják tanítványainknak, de a gyakorlatban nem ismerhetik meg.

— Hogyan oldották meg a szakköri foglalkozásokat az elmúlt években?

— A tanárok és a szülők leleményessége ezen is segített. A történelem szakkör múzeumokat látogat, és ott tartja meg a foglalkozást. A KISZ-munka sem szenvedett hátrányt. Klubfoglalkozásra a Városmajor utcában kaptunk két szépen berendezett helyiséget. Sajnos, a vidékről bejáró tanulóknak — akik nem voltak tanulószobások —, nem tudtunk helyet biztosítani a kényszerszabadidőkre. Itt segítettek a tanulótársak, meghívták magukhoz. Színházlátogatáskor szállást adtak a vidéki osztálytársaknak.

— Nem töltötték be a létszámot a XII. kerületi gyerekek?

— A külkereskedelmi ügyintézői tagozaton a beiskolázás országos. A számviteli és államigazgatási ágazatokra pedig kevesen jelentkeznek kerületünkből. Pedig mi várjuk, hívjuk a *XII. kerület általános iskolát végzett tanulóit.* Kerületünk iskolái jól foglalkoznak a tanulókkal, jó a nevelési és a tanulási szintjük is. Ebben az évben az a tervünk, hogy iskolai KISZ-szervezetünk közreműködésével néhány órás előadást tartunk leendő tanulóinknak a várható tananyagról, az iskoláról, a KISZ-ről.

— Milyen munkahelyen helyezkedhetnek el az iskola tanulói?

— A szakközépiskolákban három szakágazat van: külkereskedelmi ügyintézői, számviteli és államigazgatási (itt tanulnak gyorsírást és gépírást is). Az államigazgatási szakon képezik a tanácsi apparátusok részére az adminisztratív és ügyintéző utánpótlást. Pályaválasztási nyílt napokon ismerkednek meg tanulóink a szakmával. Bankok, külkereskedelmi vállalatok, ipari vállalatok fordulnak hozzánk, kérőlapot küldenek, hogy milyen végzettségű tanulókat küldjünk hozzájuk. Megírják, hogy milyen kedvezményt, továbbtanulási lehetőséget, fizetést biztosítanak. Ösztöndíjas tanulóink is vannak. Szakközépiskolánk növendékeinek 70—80%-a szakképesítésének megfelelően helyezkedik el.

Emlékek

RÁCZ ALADÁR ÉLETÉBŐL

„Egy genfi étteremben akkoriban egy kis vonószenekar játszott, s a hangszerek között volt a cimbalom is, melyen kiválóan játszott egy magyar művész, Rácz Aladár, akiből azóta igen megbecsült virtuóz lett. Beleszerettem a cimbalomba, nagyon tetszett egyszerű és telt szonoritása, s a muzsikus közvetlen kapcsolata a húrokkal — ujjai között tartott pálcikákkal játszott a húrokon —, de még a hangszer trapéz alakja is. Szerezni akartam egyet magamnak, és megkértem Ráczot, segítsen, érdeklődjék genfi kollégáinál. Csakugyan ajánlott egy öreg magyart, aki eladta nekem egyik hangszerét. Nagy boldogan Moreges-ba szállítottam, s hamarosan annyira megtanultam játszani rajta, hogy megkomponáltam »A róka« kiszenekarába beállított cimbalom szólamot..."

(Igor Sztravinszkij: Életem: — Bp., 1969.)

Zenei lapok, napilapok számtalanszor megírták életének nagy találkozásait, világhírű művészekkel való kapcsolatát. Tudunk Ansermét-vel, Sztravinszkijjal való barátságáról, írtak a művekről, amelyeket neki ajánlottak, a „Ragtime"-ről, amelyet I. Sztravinszkij számára komponált, — de arról, ami életében, művészetében komoly szerepet játszott, és amely egyben saját találmánya is volt — az újfajta cimbalomverőkről, illetve fogásról nem esett szó. Csupán a Zenei Lexikon említi, — de annál érdekesebben él a köztudatban.

„KLASSZIKUS VERŐ — CIGÁNY VERŐ"

Özvegye, nagyszerű művésztársa és állandó zongorakísérője mesélte, hogy néhány évvel ezelőtt egy nagyon tehetséges fiatal kis cigányfiúhoz hívták meg, hogy játékát meghallgassa.

— Megható volt, ahogy az egyszerű család — az apa gyári munkás — körülveszi a kisfiút, segítik, hogy zenei tanulását biztosítsák. Egy bandában játszó rokonuk is ott volt, aki a kisfiú játéka után külön felhívta a vendégek figyelmét arra, hogy a kis legény már „klasszikus ütővel" játszik.

— Mi az a klasszikus verő — kérdezte Yvonne asszony.

— Hát a Rácz Aladár szerkesztette cimbalomverő. Mi, cigányok az ő verőjét klasszikus verőnek nevezzük, azokhoz a nagy számokhoz, Bachhoz, meg a többihez való ez. Nekünk a bandában jó a régi is.

Még egykori budai otthonában, a Rácz Aladár úti kis házában láttam a ládát, mely őrzi a Rácz Aladár készítette klasszikus verőket, amelynek készítését, használatát átvették tanítványai is. Egyszer talán kerületünk egy múzeumába kerülnek ezek a verők, amelyek oly szép hangokat csaltak ki a cimbalomból, és amely hangok gyakran hangzanak el hangfelvételről a rádióban ma is.

HANGVERSENY — SAJÁT KÖLTSÉGEN

Fiatal korában párizsi lokálokban játszott Rácz Aladár. Később a cigányzenekarból átment szalonzenekarba, majd Svájcba utazott, és Genfben játszott. Amikor 1935-ben hazajött, felkereste Kun Imrét, és kérte rendezzen számára egy hangversenyt a Zeneakadémián. A kitűnő és nagy tekintélyű rendező nem vette komolyan. Eddig még nem volt ilyen hangverseny, a cimbalom erre nem való, ki hallgat meg egy önálló cimbalomkoncertet. Rácz Aladár makacs volt, — hitt a művészetében, amelyet külföldön már a nagy művészek is elismertek. Látva, hogy itt nem számíthat kezdeményezésre, feltette a kérdést: „...és ha én fizetem a költségeket, hajlandó megrendezni? Tessék megmondani, mibe kerül..."

Rácz Aladár és felesége

Bemutatjuk a Tanács Lakásügyi Osztályát

Igények és lehetőségek

Több esetben előfordult, hogy a félfogadási idő alatt nekem szegezték a kérdést: „Ha nem tudnak lakást adni, akkor minek vannak itt?..."

Úgy gondolom, nagyon is indokolt, hogy — legalább egy rövid cikk keretében — bemutatkozzék a lakásosztály: megismertesse munkáját, problémáit, szerteágazó tevékenységét olvasóinkkal.

A XII. ker. Tanács VB Lakásügyi Osztályának szervezeti felépítése a következő: 1 osztályvezető, 1 főelőadó, 2 előadó, 2 adminisztratív dolgozó. Bizonyára mindenki egyet ért azzal, hogy a tanácsi apparátuson belül az egyik legnehezebb ágazat a lakásügy. Társadalmunkban a lakáskérdés egyik legfontosabb társadalmi és politikai probléma, s államunk igen nagy erőfeszítéseket tesz a súlyos lakáshelyzet mielőbbi rendezésére.

Az 1972. szeptember 1. és október 1. közötti időszakban módosított lakáskérelmeket gépi úton dolgoztuk fel. Kerületünkben e szerint 3366 igazolt lakásigénylő volt. Közülük 1927-en a fizikai munkás, illetve a termelést közvetlen irányító kategóriába tartoznak. A lakásigénylők közül 423 családban kettőnél több gyermek található.

Az igénylők két nagy kategóriába sorolhatók. Az első kategóriába olyanok tartoznak, akik nem rendelkeznek ún. „bérleti viszonnyal" (pl. albérlők, ágybérők, családtagok stb.), tehát elhelyezésük esetén nem szabadul fel állami bérlakás. A második kategóriába azon családok sorolhatók, amelyek önálló főbérlettel rendelkeznek, de az általuk használt lakás a családtagok számához viszonyítva kicsi. Tehát nem megfelelő, zsúfolt körülmények között laknak. Nagyobb lakáshoz való juttatás ese-

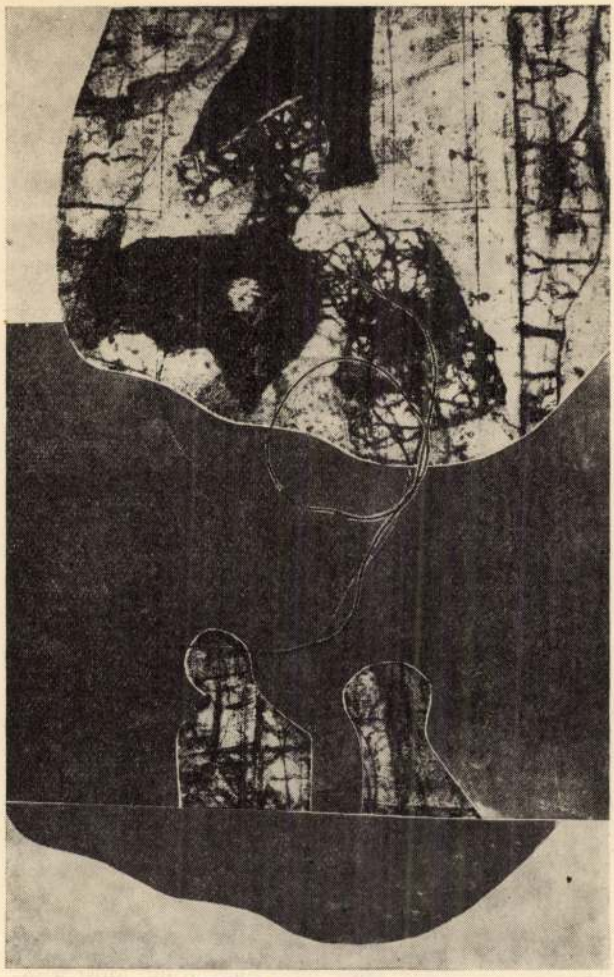

Jurida Károly grafikája

tésszerkezet természetes mintázatával, amelyet hol erősítenek, hol feloldanak a fonalakhoz fűzött csiszolt fagolyók, erezetüket eláruló elegáns farudacskák. Aztán itt vannak a falakat jól díszítő, meghitté tevő — hogyan is nevezzük? — applikációk, amelyek remek kombinációi a hímzésnek, a horgolásnak, a szövésnek... A mai útkeresés holnap már mérföldkő lesz, állomása egy érdekes művészasszony pályafutásának.

Jurida Károly neve sem idehaza, sem külföldön nem ismeretlen, rézkarcai eljutottak Moszkvába, Londonba, Tokióba, Szófiába, tavalyelőtt pedig a velencei Európai Grafikai Kiállításra. Műterme és első kiállítóhelye — lakása. Érdemes megemlíteni, hogy a Pelsőc utcai ház alaprajzát, formáját az emeleten lakó Petrilla Istvánnal közösen fogalmazták meg, gondosan ügyelve a rendelkezésükre álló tér minél ötletesebb kihasználására, a munkát serkentő széles nagy ablakokra.

Litografáláshoz — már kicsi lenne ez a lakás (amely, ne feledjük, egyben kettejük műterme), de a rézkarchoz éppen elegendő. Ráadásul a rézkarc olyan kimeríthetetlen gazdagságot kínál művelőjének, hogy más anyaggal, technikával — talán az egy rokonágon, a kisgrafikán kívül — egyelőre nem is kíván foglalkozni.

Műveiben a vonalak, a színek, a formák harmóniája mintha a zene elvont és mégis oly közeli, mindennapos élményét sugallná, meseszerűen, de a folklór élő erejével. Sajátos világ ez, ahol a lendületes, absztrakt foltok összemosódnak a való világ pasztell-könnyedségű ábrázolásával. A néző fantáziáját kitágítják ezek a rajzok, s éppen ez a művész célja: gondoljuk tovább vonalait, színeit, formáit! Jurida Károly kritikusai is erre mutatnak rá: intellektuális felszólítás rejlik a karcokban, játékos buzdítás új élmények befogadására.

A művész játékos és megjelenítő hajlamának másik igazolója számos könyvillusztrációja. Kiváltképp Krúdy-rajzait kedveli, s azt a sorozatot, amelyet a Petőfi Irodalmi Múzeum „Mártír Költők" című kiállítására készített.

1968-tól 1970-ig Derkovits ösztöndíjas volt, s e három év terméséért Nívódíjat kapott.

— Remek helyen lakunk — mondja. — A környék oly változatos, s a természet olyan gazdag errefelé, hogy nagyvárosban élő művész aligha kívánhat ennél többet. Ha alkotói csendre vágyunk, megteremthetjük, ha pedig vitára, gondolatcserére kerekedik kedvünk, csak felzörgetünk Petrilláékhoz.

Nos, kövessük Jurida Károly ötletét, s irány a hamarjában Pelsőc utcai alkotóháznak kikiáltott társas otthon első emeletére.

Petrilla István művészi fejlődése meglehetősen sajátos, hiszen iparművészként kezdte, de a zugligeti főiskola festő tanszakán végzett. Kitanulta az üvegtechnikát, foglalkozott mozaikkészítéssel, az elmúlt négy évben pedig a zománcégetés fortélyait tanulmányozta. Különböző korszakainak alkotásaival találkozhatunk az egri gyermekvárosban (homlokzati sgraffitto), a Budapest Körszállóban és a Mikroszkóp Színpad előterében (üvegkompozíció), az egri Gárdonyi Géza Színház halljában (mozaik), s most éppen a váci ÁFÉSZ iparcikk áruházának belső terébe tervez tűzzománc kompozíciót.

A zománcművészet története hosszú évszázadokat és világrészeket ölel fel, voltak korok, amikor elfeledték, s államok Európában, ahol sohasem honosodott meg. Napjaink Magyarországán újra virágzik, s Petrilla István az egyik úttörőnek számít.

A technológia nagy szakértelmet, sokrétű ismeretet követel. Az alapzománc az egymilliméteres acéllemezre kerül, természetesen csakis a megfelelő zsírtalanítás után. A 830—850 Celsius fokon történő első égetés után hol finom hegyű ecsettel, hol más, nem egyszer igen raffinált megoldással kerülnek fel a lemezre a színek, a formák. És közben minden munkafázist megszakít az újra és újra ismétlődő égetés. A kemence itt áll a lakásban, a falakon, a műterem nagyméretű asztalán pedig kész és félig kész tűzzománcok.

Az elnevezés aligha lehetne találóbb, kifejezőbb. A tűz ugyanis nem csupán a technológiában, hanem a színek ragyogásában is jelen van. Talán nincs is még egy anyag, amelyik így tudna életrekelteni. A piros valósággal lángol a kék mellett, a zöld pedig tavaszias harsogásba kezd a sárga közelében, amely szinte szikrázik a mélyérzésű bordó szomszédságában. És közben kecses leányarcban gyönyörködik a szem, s így együtt, az egészben egyszerre sejlik fel az antik Egyiptom és India, s a tegnapi-mai magyar népművészet megannyi bája és elevensége. Boldog ember az, aki ilyet alkothat.

Ami pedig Petrilla István lakását illeti: gyakorló lakberendezők is megirigyelhetnék váratlan, szellemes ötleteit. A jókora ablakon tavaszias fény kopogtat, s a budapesti panoráma mintha csak a művész egyik tűzzománca lenne. Ide látszik a Duna csíkja, s a képet egyfelől a Szabadság-szobor, másfelől a Parlament fogja közre, s az előtérben a Szabadság-hegy lassan rügybe boruló fái, bokrai ékesítik. S ha minden jól megy, rövidesen megszólalnak az első stiglicek, sárgarigók is.

Akkor pedig a három Pelsőc utcai művész azonnal ablakot tár, s rajzolni, beszélgetni kiköltözik a kertbe.

BENEDEK ISTVÁN GÁBOR

Petrilla István (Fotó: HARMATH)

Habozás nélkül válaszol:

— A közvilágítás. Felénk nagyon gyér. Kétszáz, sőt ötszáz méterre nincs villanykörte pl. a Diana utcában. A Felhő utcába is kellene, mert ott meg iskolásgyerekek járnak, hogy rövidítsék az utat hazafelé, de a sötétben félnek, és baleset is érheti őket. Engem úgy tud bosszantani, hogy tulajdonképpen 5—10 darab villanykörtéről van csupán szó, és az illetékes hatóság képtelen megérteni: ez a csekélység sok embernek nagyon fontos. És ezen kívül még ezernyi apró ügyem, csak győzze az ember erővel.

— És győzi?

— Igen — de nem egyedül. Segítő partnerek nélkül semmire se mennék, én már egy kis munkaközösséget hoztam létre magam körül, s ebbe a férjem is beletartozik.

— Hol tartja fogadóóráit?

Csodálkozik a kérdésen:

— Utcán, buszon, közértben, s természetesen: a lakásban. Hozzám minden este feljöhetnek. Mert azért én nagyon szeretem az embereket, s úgy érzem, értek is a nyelvükön.

Alacsony, gyors mozgású, pontosságot kedvelő és jó szervezőképességű ember *Teleki Miklós*. Rutinos tanácstag, tízéves múlt áll mögötte. És sikerek. Fáradozásainak számos eredményét élvezi már a körzete. Az Avar utcai „füstös körzet" az övé, ahol jól ismerik, és szeretik.

— Én szerencsés tanácstag vagyok. Nyugodt szívvel mondhatom, hogy amit eddig tőlem a lakók kértek, annak kilencven százalékát el is tudtam intézni. Tizennyolc ház tartozik hozzám, s valamikor azzal kezdtem, hogy a házfelügyelőktől elkértem a lakók névjegyzékét. Ismerkedtem velük, hogy tudjam, kire miben számíthatok, ha kell. Pontos naplót vezetek, sőt van már egy „archívumom" is, amely tanácstagi működésem minden dokumentumát őrzi.

— Mondjon egy kicsit többet elért eredményeiről!

— Eddig hét házat tartaroztattunk, megoldottuk a Győri út világítását, parkot építettünk, fásítottunk. Ezek a nagyobb ügyek. És számtalan olyan apróság, amely egy-egy családnak igazi örömet jelent.

Azt mondja: bár szabad idejéből rengeteget elvesz ez a megbízatás, mégsem panaszkodik. Nagyon ügyel arra, hogy a lakókat rendszeresen tájékoztassa az „ügyek állásáról". Megjegyzi:

— Nemcsak a papnak, a tanácstagnak sem szabad vizet prédikálnia, és bort innia. Ha arról győzi meg a lakókat, hogy a körzet tisztaságáért nekik is kell tenniük valamit, akkor elsőnek a tanácstag fogja meg a seprőt. Én sem csináltam másképp.

Budai Józsefnét 1963-ban választották tanácstaggá. A csillebérci rész az övé. Területe óriási, majdnem két négyzetkilométer. És ezt gyalog kell bejárnia.

— Nem tehetek mást. Ha valamit el akarok intézni ott a helyszínen, akkor gyalogolnom kell. Az én „népem" ott, a hegyen kertes házakban lakik, s amikor hazajön, bezárkózik; nem érdekli semmi, mert az „én házam az én váram". Mondhatom ezt nyugodtan, mert jól ismerem a környéket, itt születtem.

— Ez az elzárkózás a legnagyobb baj?

Tiltakozik:

— Nem. Azért időnként meg lehet mozgatni őket. Csak a jobb megértés kedvéért meséltem. Legnagyobb gond nálunk a víz, a villany, a salak és a csatorna. És szép időben az ide ránduló turisták, akik borzasztó pusztítást tudnak csinálni. Nálam nincsenek IKV-ügyek, és apróságok. „Csak" milliós tételek. A legnagyobb, hogy hosszú évek harcai után hamarosan megoldódik a vízgondunk. Huszonhárom milliót kaptunk rá. Itt jegyzem meg, hogy a lakók is kitettek magukért, mert 850 méter csatornát ástak ki társadalmi munkában.

Budainé a MOM-ban szocialista brigádvezető. Időnként mondja is a férje: „miért kell neked annyi mindent magadra vállalnod?" Neki azt feleli: „valakinek csinálnia kell". Most így beszél:

— Sok fáradozással, sok bosszúsággal, de sok örömmel is jár ez a munka. És én, tudja, nem olyannak születtem, aki közömbös mások sorsa iránt.

Az ötödik, *Szőcs Pál* is jubilál. Tíz éve tanácstag. Országos intézet igazgatója, igazi közéleti ember. Évekkel ezelőtt annyi funkciója volt, hogy már alig győzte. Aztán, ahogy közeledett az ötvenedikhez, munkája mellett csak két elfoglaltságához ragaszkodott: a munkásőrséghez és a tanácstagsághoz. Az utóbbiról így vall:

— Én nagyon szeretem az embereket, és megismerésük, a gondjaikkal való törődés nekem mindig élményt jelent. És még valami: akkor érzem jól magamat, ha tudom, hogyan gondolkodik a mindennapok embere (és mik keserítik, vagy fűszerezik az életét). Tanácstagságom ideje alatt szerzett tapasztalataim közül az egyik legfontosabb az, hogy az embereknek merni kell nemet mondani. A tanácstag akkor dolgozik jól, ha a sok önös érdek közül kiszűri azokat a gondokat, amelyek egy nagyobb közösséget foglalkoztatnak; ezek megoldásán töri a fejét.

(Fotók: Kertész Gyula)

Szőcs Pál

Ők öten így beszéltek. Közös szenvedélyük a kerülete szeretete és a benne lakó emberek érdekeinek képviselete.

HANKÓCZI SÁNDOR

PETRILLA híradó Hegyvidék 1973/1.

Balázs Klára

KÉPZŐMŰVÉSZEK OTTHONÁBAN

Pelsőc utca 6.

Szociológus tollára illő téma: hol beszélgessen, merre barátkozzon a magyar, ha budapesti? A kávéházak rendre bezártak (a Hungária is csak jövőre nyit, s ki tudja, milyen lesz?), az eszpresszókat pedig nem asztaltársaságoknak, vitázni eszmét cserélni óhajtó lelkes embereknek találták fel. Így hát maradnak a lakások — már akinek van, és az sem gyufásskatulyányi —, az otthoni összejövetelek, a szellemet felgyújtó, a lelket melengető esti összejárások.

Persze az sem közömbös, milyen a helyszín, mire, miféle gondolatokra, érzésekre inspirálnak a falak, a bútorok, a képek, a szőnyegek. Talán sohasem volt Magyarországon olyan általános a vágy a szép és korszerű távlatokat adó otthon iránt, mint éppen napjainkban. S vajon ki az, aki biztosan utat mutathatna a tartalmas otthoni környezetre vágyó embernek?

A képzőművészek bizonyosan, hiszen hivatásuk és szakmájuk a harmónia, az ötlet, a játékos szellem tárgyi megformálása.

Mindezek előrebocsátásával üljünk hát fel a Budára tartó 2-es autóbuszra, és nem sokkal a Lékay tér után, a XII. kerület második küszöbénél szálljunk le az arasznyi *Pelsőc utcánál.* Meghívásunk két családhoz, pontosabban *három képzőművészhez szól,* s ami a genius locit, a hely szellemét illeti: ihlető környékükre aligha panaszkodhatnak.

A nemrég épül ikerház földszinti traktusát Balázs Klára textiltervező és Jurida Károly grafikus lakja. Művészférj és művészfeleség aligha oszthatná meg náluk jobban, — vagy ha úgy tetszik — praktikusabban az élet és az alkotás gondjait, örömeit. Mivel nem kritikusként, hanem érdeklődő kíváncsiként kopogtattunk az ajtón, az udvariasság szabályai szerint hadd mutassuk be elsőként *Balázs Klárát.*

Az az évtized, amely a főiskola befejezése óta eltelt, bővelkedett munkában, fordulatokban. Első feladatait a Budapesti Finomkötöttárugyártól kapta: számos új kötésmintát alakított ki, és divatos női ruhadarabokat, vidám kis gyermekkabátokat, mackókat tervezett.

Ment az utcán, és a járókelőkön, a kirakatokban gyakran találkozott maga tervezte modellekkel — női ruhától a bébi tipegőig.

Az első perctől a kötőgép és az alapanyag lehetőségeiből indult ki. Igaz, egy idő után elkedvetlenítette a tíz- és százezres szérianagyság, hiszen a művész csak mint fogyasztó adhat igazat a gazdaságos termelésre törekvő üzletembernek, de mint alkotó naponta szeretne újat és érdekeset létrehozni.

A nő számára az anyaság minden vonatkozásban gyökeres fordulatot jelent, Balázs Klára ezt összekötötte az állásváltoztatással. Jelenleg az Iparművészeti Vállalat égisze alatt tevékenykedik, s évente csaknem száz divatrajzot és kötésmintát készít. A régi, kipróbált elv szerint dolgozik: a vállalat belvárosi üzemében alaposan elmélyed a külföldi és a hazai fonalak tanulmányozásában, a 18 síkkötőgép valamelyikén kipróbálja az anyag és a megmunkálás komplex lehetőségeit, majd odahaza nekilát rajzolni, divatot kreálni. A Képzőművészeti Alap zsűrije szigorú, de így sem marad el elismerésük: Balázs Klára modelljei az élvonalba tartoznak.

Persze nincs művészi habitus, amelyik itt megállna. Sokoldalú alkotókedvét bizonyítják kötött faliszőnyegei; ezek egytől egyig megőrzik a nyers kender, a gyapjú rusztikus anyagszerűségét, szépségük kiegészül a kö-

Jurida Károly, felesége és Petrilla István

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-743, 340-726
Jordan Petrov, bolgár grafikus
1984 JÚN 2
NÉPÚJSÁG (TOLNA)

1021

Bolgár plakátok

Bolgár plakátkiállítás nyílt Budapesten, a Bolgár Kultúra és Tájékoztató Központ kiállítótermében.

Jordan Petrov: S. O. S.

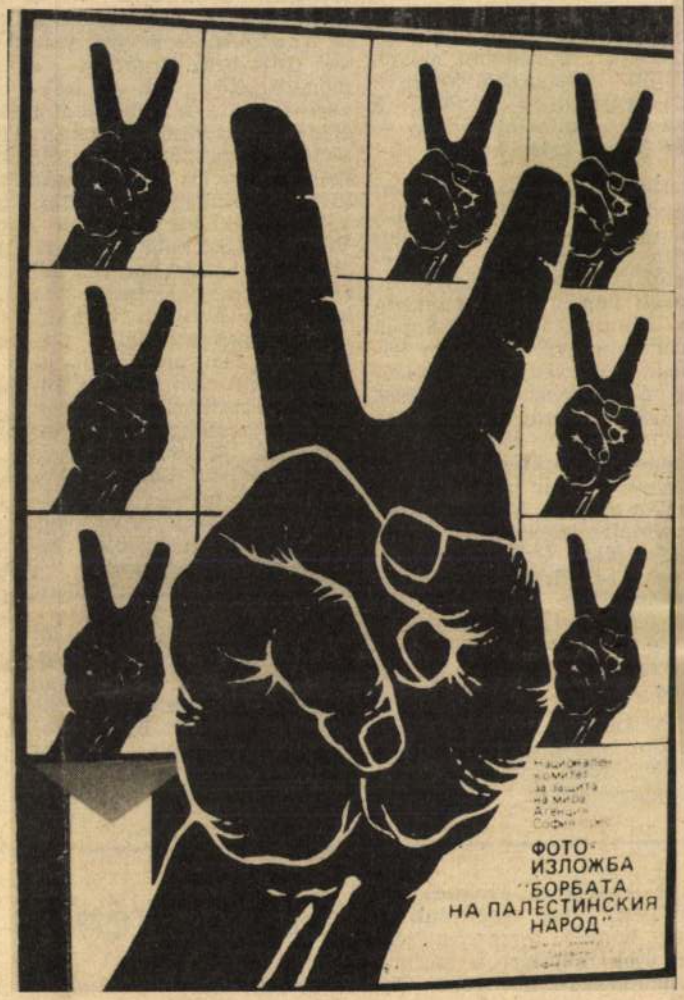

Jordan Petrov: Fotókiállítás plakátja

szavak. A kar mongolul „gar", a balta — „balt", a teve — „teme", a szakáll — „szahhal", a kölyök — „gölög", a bátor — „bátar", és így tovább. Bár a mongol nyelvben magyar szavak éppúgy nincsenek, ahogy a magyarban sincsenek mongol szavak, az egyezések mégsem a véletlen művei. Török nyelvekből kerültek jövevényként — s jóval a magyar honfoglalás előtt — ide is, meg oda is.

Ha a magyarság keleti eredete nem is igaz úgy, ahogy Kőrösi Csoma Sándor hitte, népünk igen régi keletű, kapcsolata egy sereg keleti néppel a nyelvünkben is kimutatható tény. Éppen a magyar nyelv finnugor jellegét végérvényesen bebizonyító Bundenz József (1836—1892) állította össze az első rövid mongol nyelvtant és mandzsu alaktant „tanulni vágyó magyar ifjaknak, ha netán nyelvük távolabbi kapcsolataira lennének kíváncsiak". Kara György professzor, az ELTE belső-ázsiai tanszékének vezetője fogalmaz így, s szavaiból az is kiderül, hogy akadtak ilyen kíváncsiak, ha nem is sokan.

Az első a 140 éve született Bálint Gábor volt (1844—1913). Már gimnazistaként megismerkedett az angol, francia, német, olasz, héber, arab, török, perzsa és újgörög nyelvvel, majd — a világhírűvé lett Vámbéry Ármin kalandos közép-ázsiai utazásán felbuzdulva — a mongollal és a mandzsuval is. Az első tudós magyar volt, aki (1871-ben) Urgában, a mongol „élő buddhák" székvárosában, a mai Ulánbátor elődjében gyűjtött nyelvvészeti anyagot, de az itt élő halha mongolok nyelvjárásán kívül tanulmányozta a Bajkál-környéki burjátokét és a Volgánál lakó kalmükökét is. Munkái kéziratban maradt részének megjelentetése a következő években várható. (Érdekességként: Bálint Gábor volt Magyarországon az eszperantó első művelt felkarolója is.) Párhuzam a magyar és a mongol nyelv terén című, 1877-ben megjelent könyve szerint Bálint Gábor hitt a két nyelv rokonságában, s nem vette észre, hogy az egyezések nagyobbik része török jövevényszó, a többi meg egyszerű véletlen.

Ám mindez csak előzménye a magyarországi mongolisztikának. E tudományág rendszeres művelése és oktatása — amint Kara professzor elmondja — „az első világháború után kezdődött, s Ligeti Lajos nevéhez fűződik, akár a tunguz kutatások a sinológia mega a tibetológia cso mányának fel Ligeti ismerte török népek ősi éppúgy megsemr iszlám, ahogy a a kereszténység. ben a mongol nyörűen megő buddhizmus mell tapintható külön buddhizmus alatt. A régi magyar méltóságnév, a „kende", valójában török, de már csak a mongol nyelv őrzi, ahogyan „kölyök" szavunk sem fordul elő egyik ismert török nyelvben sem.

Ligeti Lajos az utolsó nagy magyar orientalista, aki Kőrösi Csomáéval és Vámbéryével még némileg rokon körülmények között, sok nehézséggel küszködve töltött éveket Belső-Ázsiában, egyebek között mongol lámakolostorokban. A most 82 éves tudós által hozott könyvek, fanyomatok, kéziratok képezik a Magyar Tudományos Akadémia mongol gyűjteményének magvát. Ha Kőrösi Csoma volt az első európai, aki tudományos igénnyel tanulmányozta a tibeti nyelvű Kandzsurt, az északi buddhizmusnak ezt a 108 kötetes „Bibliáját", a mongol vi- professzor fogalmaz: „A mongoloknak nem sok idejük volt még saját műveltségüket fölgöngyölíteni: történeti és egyéb nehézségek gátolták őket. Akadémiájuk csak 1961-ben alakult. Ma már elég jelesen működnek, oda kell figyelni tudósaikra, dehát a társadalomtudományokban a nemzetközi színvonalhoz fölzárkózni, az nem megy gyorsan és könnyen. Mindaz, amit a nemzetközi tudományosság — és közte a magyar mongolisztika — elért, a mongol tudomány számára módszerként és tényanyagként tekintve egyaránt értékes lehet. S az sem mellékes, hogy a világ sok táján művelt mongolisztika öregbíti egy nagy múltú, de kis lélekszámú nép ősi kultúrájának és mai sikereinek hírét..."

NAGY KÁROLY

Több szén a Duna-tájról

A következő években 30 milliárd dinárt ruháznak be régi bányák korszerűsítésére és újak nyitására a szerbiai Duna-szakasz környékén. Ebből hétmilliárdot a jasenovaci és melnicei szénbányák modernizálására fordítanak, jelentős összeget emészt fel a Drmno mellett 3,5 millió tonnás szénkészlettel rendelkező új bánya létesítése is.

A program teljesítésével a szerbiai Duna-táj bányáiból évente több mint 11 millió tonna szenet termelnek ki a jövőben. Jugoszlávia bányái az idén mintegy 60 millió tonna különböző fajta szenet adnak.

ORSZÁGOS MAGYAR SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula

titkár urnak

BUDAPEST

IX. Rákos-u. 10.

Petrovácz Gyula

épitész

Élet. arch.

Váljubal

215, 216. l.

PETRIKA KRISTÓF

ÚJ MŰVÉSZET

1998/MÁRC.

P - 9396

21.o.

Megj.: Gál István: Fülep Lajos levelei

737. p

Budapest V. Vilmos császár út 34.

csvárad.

jubileumi nagygyűléssel ünnepelték meg

nagytermében. A műsoron Babits, Móricz,

zámos más munkatársa szerepelt.

tőművészet. Vác, 1932. c. kötetéről

. Kézirata sem maradt fenn.

PETRIKA KRISTÓF

Új művészet

1998. márc.

21. o.

PETRIKOVICS JÁNOS, csizmadiamester

Gr. Károlyi Ferenc megbízásából Petrikovics Szarvasics Z[illegible] csizmadiamester toborzóakciója eredményeként 1754-ben 300 szlovák család települt át Szarvasról Mezőberényből, Békéscsabáról, Tótkomlósról, Orosházáról, Gyuláról Nyiregyházára. Ezek asszonyai tartották meg a legutóbbi időkig ház fal lábazati részének festés szokását, magas művészi fejlettséggel. 58.old. 24.jegyz

MURAKÖZI ÁGOTA: Cifrázott pitvarok Ajakon 55.old

A Nyiregyházi Jósa András Muz. Évkönyve, XII-XIV. 1969-71. Bp. 1972

M.D.K.

Petrikovich Sámuel, asztalos m.

Veszprém Mester. 1861. V. 12-ből adat. Ekkor 35 éves.

Batári Ferenc: XIX. századi veszprémi asztalosok. 253. o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. I. Veszprém. 1963

Petrika András építész

Terverőnapokjának tervét díjazták az alábbi pályázatok (rajz, repro)

Kovács Ferenc: A tabáni Rácz gyógyfürdő tervpályázata, 1969

Magyar Építőművészet 1970/4 2 old.

Petrilla István

Tevamizsmőre'i

„Fejete Madonna" c. alkotása

a Szovjet Kultúra Házának Kiállításáry

Tükör

1982 okt. 31.

PETRLA Ferenc

CHIKÁN Bálint: Tessék választani - Magyar Hirlap, 1991. julius 5. 11.p.

11 szlovákiai magyar müvész kiállitása - Lajos u. Kiállitóház

Petrilla István

munkái a 8. Tecsteméti Tiállításon

Magyar Ifjúság
1982 okt.

PETRILLA István

FEKETE Judit: A zománc káprázatai. = Magyar Nemzet, 1992. január 31. 10.p.

Bp.,Budatétényi Galéria, Kecskeméti Zománcalkotó Közösség kiáll. 1992

Az elkészült szövegek
terminológiai egyeztetés,
vidités stb. - jogát, a sz
a szerző tudomásával a kéz
tartja magának. Publikálás
a szerzőgárda névsorát, a
az összefüggő fejezetek, i
nevét.

Budapest, 1987. szept.1.

A megbizást tudomásul vett

Petrilla István

A Madách Szinház előcsarnokában a Fiatal Képzőművészek Studiójának kiállitásán szerepelt grafikáival és zománc müveivel.
"Integetők" c. müvét bemutatja a lap.
Repr.
"Ez történt még a héten .." c. rovat.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1971. febr. 2o.
XV. évf. 8. sz. 18. lap

Pétrilla István
grafikus

Részt vett a tárlaton.

Kovács Gyula: I. Országos Zománcművészeti.....
Művészet, 1971.augusztus - 42.oldal

M.D.K.

Petrilla István

KECSKEMÉT, Aranyhomok szálló üvegfalai, ~~1962~~
1962.

Épitész: Janáky István

Üveg,kerámia és porcelán 1966-1967. Bp. 1967. 84.l á

MDK

Petrilla István

Csendélet kávéfőzővel, o.

Fekete korsó, o.

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Muz.

Petrilla István

Szerepel a Studió 1966 c.
kiállításon az Ernst
Múzeumban

Kritika 1966 VI. n. 50 old.

MDK

Petrilla István

Csendélet kávéfőzővel, o.

Fekete korsó, o.

Fiatalok Studiója 1966. Ernst Muz.

Petrilla Istvan
festő

M.D.4

Miltatás.

Kovács Gyula: Basha József művészete
művészet, 1967. november – 35 lap.

M.KD

Petsilla István, festő

Színes ablaka a Rátkai szinészklubbot díszíti.

—: Üvegfestészet 6.

ESTI HIRLAP, bn. 1967. nov. 2.

MDK.

Petrilla István

Üvegablakairól

Népszabadság1967 aug.8.

Petrilla István

Oszlopburkolat (2) mozaik,
~~12×~~ 12-12 m², kerámia,
(Franz János; Mélépített Fenes.
Élet és Irod., 1965. dec. 11. IX. Évf.
50. sz.)
alapsori rulatás.
Bpest VII. Ker. Kesztén 36.
Fenes Művészklub
Tájékoztató 64/65. képzőm. és Ipar-
művészeti Lektorátus 29 l.

Petrilla István

Sgraffito, fig. komp. 20 m?

Heves megye, Eger, Gyermekotthon, B. Ép. éllesem homlokzat.

Tájé rozlató, 64/65 - képző - és iparmüvészeti tartozás

41 l.

MDK

Petrilla István, festő

A Nagymező utcai Mikroszkóp Szinházat fogják díszíteni Petrilla István festőművész üvegablakai.

— : Hová kerülnek .....

7

NÉPSZABADSÁG Bp, 1967. aug. 8.

M.D.K .

Petrilla István

Korszerü mozaik-kompoziciók,

Rácz György: Uj murális képzőmüvészeti müfajok
Magyar Épitőmüvészet 1965/4. 60.-61.l.

K.D.K.

Petrilla István

Mozaik kompozició, repr.

Magyar Építőművészet 1963/4. sz. 59.1.

M.D.K.

Petrilla István

Székesfehérvár, Vörösmarty színház , alagsori társalgó

pillérburkolata.

Építész: Spránitz Tibor és Klemens Antal.

Magyar Építőművészet 1963/3. 64-68.l.

Petrilla István festő M.DK.

Az ujjáépülő egri szinház előcsarnokának mozaik berakási terve.

Napló

Magyar Nemzet 1963. augusztus 23. 4.1.

MDK

Petrilla István

Vörösmarty színház Székesfehérvár.
Építész Spránitz T.;belső ép. Hornicsek L.
Építésvezetők: Szendrői Péter, Haár Miklós
Képzőművészek: Vigh Tamás, Áron Nagy Lajos
Petrilla István, Berczeller Rudolf

Repr : Nagysori társalgó/Pillérburkolata : Petrilla

Magyar Építőművészet 1963. 3. szám 64. o.

Petrilla István
iparművész

M.D.V.

A kecskeméti Aranyhomok Szálló
üvegmozaik díszeit csinálta.

Kovács Gyula: A kecskeméti Aranyhomok Szálló meg
a képzőművészeti alkotások

Művészet, 1963. december - 20 lap.

Petrilla Isbán
(parmüvés)

M.D.K

A földszinti télihert üveg falának
kompozicióit alkotta, a kecskeméti
Aranyhomok Szállóban

Kovács Iszoa: A kecskeméti Aranyhomok Szálló
Művészet, 1963. december – 17 lap

Petrilla István, festő grafikus

[Petrila ??]

MDK

Tervei alapján 440 m²-nyi mozaikdíszítés
Készül az egri Gárdonyi Géza Színház elő-
csarnoka számára.

–: Kulturális hírek

9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. aug. 23.

MDK

Petrilla István

Társművészként szerepelt a kecskeméti Aranyhomok szálló épitésénél. /Épitéstervező Janáky István, Belsőépitész Király József/

Kovács Zsuzsa: A kecskeméti Aranyhomok szálló. Művészet 1963.dec. 17-20. lap.
Kovács Gyula :A kecskeméti Aranyhomokszálló meg a képzőművészeti alkotások. Művészet 1963. dec. 20-22. lap.

Petrilla István

Grafika (repr.)

Új Irás VI. évf. 1966. febr., 2. sz. Mű-
melléklet 1. old.

Petrilla István

A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának tagja.

Új Irás II. évf. 1966. febr., 2. sz., 2. l.

Petrilla István

Lapunk képrőművészeti: mellékletén most-a Fiatal Képrőművészek Stúdióját mutatjuk be... szembeszökő a stúdió fiataljainak változatos hangvétele... A sajzok közt fellelhetjük az anya és gyermekének időtlen múltba vesző kompozícióját, de Petrilla István e klasszikus figurációban is a mai formák lüktető hullámzását ~~érzékelteti~~ érzeteti.

Új Irás VI. évf. 1966. febr., 2. sz. Műmelléklet, 1. oldal

Petrilla István

kompozíciós szabadsága és a vonalak, valamint a színek esztétikai gazdagsága igazolják azon meggyőződésünket, hogy majd érett művészé válik.

Köpnek Éva: Studio 66. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1966. 24. sz. 182 l.

Petrilla István

Picasso hatás

Tárlat. Stúdió 66.
Pestmegyei Hírlap, 1966. máj. 8. vasárnap. 8-o.

Petrélka István

grafikus

M.D.K.

A Fészek alagsori suhatáría-
ban tömzsi kerámna oszlo-
pai vannak.

Frank János: Az átépített Fészek
Élet és Irodalom, 1965. dec. 11 - 8 lap.

Petrilla István, festő MDG

A 440 m²-s mozaikberakást Petrilla István tervei alapján állították össze.

– Rendbe hozzák a Klotild-palota kerámia díszeit 2

ESTI HIRLAP Bp. 1963. aug. 22.

08

Petrilla István

a Fényes Klubba keramika bemutatót készített.

Magyar Nemzet 1965. nov. 20.

MDK.

Petrilla István

Kiállitási kritika

Élet és Irodalom 1965 juli.1o.lap -

Petrilla István M.D.K.

A burkolás te ve

F.Á.: Hétfőn este ujra megnyilik az átalakitott Fészek Klub

Magyar Nemzet 1965. nov. 20. 7.1.

M.D.K.

Petrilla István

Üvegkompozició a kecskeméti Aranyhomok szálló drinkbárjában
/ 1959-62/ repr.

Épitész: Janáky István

Magyar Épitőművészet 1964 / 4 . 18-23. l.

Petrilla István festö

M.D.K.

A budapesti Központi Házasságkötö Terem Képzömüvészeti diszitése,

Épitész: Vedres György

Magyar Épitömüvészet 1964 / 4 . 48- 49. l.

MDK.

Petrilla István

Rövid riport a müvészről

Petőfi Népe 1965.márc.24. lap -

Petrilla István
grafikus

M.D.K

Rajz. (repro)

Kortárs, 1960. május. IV. évf. 712. lap.

M.D.K.

Petrilla István
festő

Az egri Gárdonyi Géza Színház tartóoszlopok és falrészek mozaik burkolatát tervezte.

Molnár László: Az egri Gárdonyi Géza Színház
Művészet, 1965. július - 22 lap.

M.D.K.

Petrilla István

grafikus

Egyéni kompozíciós munkáit állította ki az Építőművész Szövetségben.

Rácz György: Új művészi műfajok
Élet és Irodalom, 1965. jul 10-9 lap

Petrilla István M.D.K.

grafikus

Illusztráció

(repro)

Kortárs, 1960. május. IV. évfolyam. 679 lap.

M.D.K.

Petrilla István

Művei a kiállításon

Perneczky Géza : Fiatalok Studiója, 1966.
Kiállitás az Ernst Muzeumban

Magyar Nemzet 1966. ápr. 22. 4.l.

Tertilis latvēn

Petrilla István
grafikus

M.D.K.

A kiállításán mutlachilap töredék-
ből kirakott mozaikját mutatta be.

Vidos Loltán: Ujtörekvések a muzalis művészetben.
Művészet, 1966. április - 45 kap

Petrilla István
grafikus

M.D.K.

Rajz.
(repro)

Kortárs, 1960. május IV. évfolyam. 690 lap

M.D.K

PETRILLA István díszítő festő

Rajz a Kortárs 1960. májusi szá-
mában

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 114. sz. 4. l.

Petrilla István, grafikus

MOK

A Kortárs májusi számában vannak rajzai.

–: Megjelent a Kortárs májusi száma

Népszabadság. Bp. 1960. máj. 14. 10. l

Petrilla István

1973. szept.-ben részt vett a salgótarjáni zománc-
művészeti biennálén.

Népszava, 1973. szept. 28. 101. erf. 227 sz. 4p

Petrilla István

rajza

Magyar Állat 1973/14 4 old.

Petrilla István

Grafikus

Petrilla István grafikus a Pásva variációk előképét, és egyes motívumok forrásait, a munkamenetet mutatja be.

Petrilla István: Pásva variációk.
Művészet, 1974. május – 20 oldal.

Petrilla István

Operaház

Petrilla István alkotta az „Arany Páva"-t a Magyar Rádió és Televízió Arany Páva verseny nagydíjat.

Lengyelffy Miklós: Arany Páva 1973
Művészet, 1974. május – 20 oldal.

Petrilla István
grafikus

„Aranypáva II."

A bosztó hátlapján.
Művészet, 1974. május.

Petrilla István

A zománcművészeti kiállításon szere-
pel műve, melyen az applikáció al-
kalmazása a döntő.

Zománc...

1973. XI. 17. 19.00/Ka/11

Petrilla István

Salgótarjánban tegnap megnyílt a II. országos románcművészete biemálé. – Bohus Zoltán és Petrilla István a Nógrád megyei Tanács díját kapta meg.

Nógrád, 1973. szept. 14.

Petrilla István, nobrász

A legjobb együttes Petrilla István
Jálót paragott tűzzománc berakásokkal
ékesített alkotását kapja.

Morvay István: Arany Pára döntő

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. ápr. 7.

Petrilla István
A régi füstös ikonok és ikonosztázok
világát menti át a mai szemléletbe.
Részt vett az I. országos zománcmüve-
szeti biennálén.

Bojár Iván: Két országos kiállítás

Magyar Hírlap 1971/128 10 old.

Petrilla István
grafikus

Az művész a zománchépe-
het applikációként beépíti
munkáiba.

Bereczky Lóránd: Országos Zománemüvészeti Biennale.
MŰVÉSZET, 1973. december - 36. oldal

Petrilla István
grafikus

"Kálvária"
(zománc)

Bereczky Lóránt: Országos Zománcművészeti Biennale
Művészet, 1973.december - 36.oldal

Petrilla István iparművész

A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége az elmúlt évőszén létrehozta a művészeti nevelés, a munkás-művész találkozók központját a Rálkai Márton Klubban. A művészkiállítása kapcsán – a tűzzománc-művészetről társalgott a klub vendégeivel.

Kárpáti Sándor: A művészetek vonzásában
Munka, 1973... 8. 27. old.

Petrilla István, [ ]

L: Lantos Ferenc

P. Kürt: Kockázat nélkül 7.
Népszabadság, Bp. 1976. nov. 12

Petrilla István

A kecskeméti zománcművészeti alkotótelep kiállításán szerepelnek a művész művei Lantos Ferenc, Katai Mihály és Petrilla István nagyonalú művészetükkel felbontják azt a határt, amely a képzőművészetet az iparművészettől elválasztja. Mindhárman más-más forrásból merítve hasonló minőséghez jutnak.

Goór Imre: Megújuló zománcművészet Kecskeméten.
Forrás, 1976. 12. 84. old

Petrilla István

Megnyílt a II. Kecskeméti Zománcművészeti alkotótelep kiállítása. Szerepelnek a művész művei: életfa-részek variációit helyezte el a Kiskunsági Nemzeti Park főépületének felír falára. (említve és repr.)

Halász Ferenc: A zománc demokrati-zálódása.

Petőfi Népe, 1976. szept. 2.

Petrilla István festő

A 2 képzőművészeti világhét keretében Gyöngyösön nyílik meg a művész tűzzománcainak kiállítása.

Reggeli krónika II.

1976. IX. 20. Kossuth 6.00 Gné.

Petrilla István

A Kiskunsági Nemzeti Park é-
pületének zoomán tervezője Petrilla
István

Dr. Gajdosi István: Zoománc '76 - Kecskémet
Művészet, 1977. február - 12. oldal.

Petrilla István

Az idei zománcművészeti alkotói telepre meghívott 5 szovjet és 11 magyar művész állítja ki Kecskeméten nyári természet. A művész művei is láthatók.

Rózsa Gyula: Kecskeméti kiállítások
Népszabadság, 1975. aug. 30.

Petrilla István

A salgótarjáni József Attila Művelődési Központban rendezték meg a Zománcművészeti Biennálét, melyről Vadas József számol be "Falrahányt zománc" címmel.
A tárlaton résztvevő művészek felsorolása mellett, a kritika részletesen ismerteti munkájukat:
Katona Áron, Kákonyi István, Iványi Ödön, Somogyi Gábor, Fabók Gyula, Petrilla István, Lugossy Mária, Bohus Zoltán, Asztai Csaba, Mayer Berta, Szatmári Béla.
A részletes beszámolót, -Vadas József cikkét-, lásd: Fabók Gyula nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 6.
XIX. évf. 49. sz. 13. lap.

Petrilla István

A hacskerieti Megyei Művelődési Központ szinházterem előtti fordulóban elhelyezendő zomám kompozíció tervezésére kapott megbízást.

-----:Képzőmüvészeti pályázatok.

Müvészet,1976.junius - 48.oldal.

Petrilla István

1975-ben a Megyei Müvelődési Központban
a zománcművésztelep alkotóinak tárlatán részt vett.
ka aréna sorozatot mutatta be a kiállitáson

Forrás 1975/12/82
Pap:I nemzetközi zománcművészeti alkotótelep

Petrilla István

a Kiskunsági Nemzeti Park épületének zománc-terve (makett)

(repr.)

Művészet, 1977. 2.

Petrilla István, [ ]

L.: Melocco M.

Rózsa Gy.: Kecskemeéti ... 4.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. aug. 30.

Petrilla István

A Kecskeméti Katona József Múzeumban rendezett II. Orsz. Képző- és Iparművészeti Kiállításon szerepelnek a művész, zománc, - fém, - és faművei, melyek szellemben követik Kátay M. műveszetét.

Csáky L. György: A Katona József Múzeum Kiállítása.
Petőfi Népe, 1977. jul. 5.

Petrilla István, [ ]

L: Papp Oszkár

Rózsa Gy: Zománc, üveg, építészet 13.

Népszabadság, Bp. 1978 jan. 8.

Petrilla István

Petrilla István „Sgraffeto"-ja az Egressy úti Pauni cukrász-dában van. 1963-ban készült.

Kovács Gyula: Kifejező és dekorativ vonal. Művészet, 1978. augusztus - 28. lap.

Petrilla István

1975, Budafok

Az Iparművészeti Főiskola divszíti festő tanszékén 1958-ban szerzett diplomát. Mesterei F. Gács György és Mihaltz Pál voltak. Önálló kiállítása volt 1971-ben a Madách Kinkás előcsarnokában.

Címe 1121 Bp. Pelsőc u. 6.

Zománcművészeti Alkotótelep, Kecskemét 1975 VII. 15–VIII. 15

Petrilla István

Részben az alkalmazott grafikából, részben a népművészettől, részben a díszítő festészettől vett motívumok feldolgozását tartja fő feladatának

Vadas József: Imaginarius térben

Művészet, 1978. március - 11 lap.

Petrilla István

Megbírást kap ott Petrilla István, hogy a leninvárosi, Állami Ánu-házban zománcbetétes-tolópajzsot készítsen.

— : Közteri munkák.
Művészet, 1978. március – 48. lap.

MDK.

Petrilla István

Rövid kritika

Uj Irás 1966.2.

Petrila István, iparművész MDK

Z. Gács György tanítványa. Az egyik társalgóban készített újszerű technikával üvegfalat.

Granasztói Pál: A Kecskeméti nálladáról 7. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. aug. 11.

Petrilla István

A Fiatal Képzőművészek Stúdió-
jának VI. kiállításán szerepel.

Kecskemét 1966. jún.

Petrilla István MDK

Katedrális, tus

Studió 67. Fiatal képszőm. kiáll. Ernst Muz.1967.

Petrilla István

festőművész medenceburkola tot tervez a füredi Marina Hotel számára.

Magyar Nemzet, 1967. IX. 10. 12. Napló

Petrilla István

Monotypia I. 23,5 x 20,5; 23,5 x 9 cm

" II. 23,5 x 20,5; 23,5 x 9 "

Stúdió '70. Ernst Múzeum Bp. 1970. Kiáll. kat.
Ber.: Bereczky Lóránd

Petrilla István

Megbízták Kátai Mihályt és Petrilla Istvánt, hogy a kecskeméti Megyei Művelődési Központ színházi előcsarnoka részére 2 db. zománc, fa, fém, plikor anyagú „Kompozíciót" készítsen.

---------Köztéri munkák.

MŰVÉSZET, 1979. julius - 47. lap.

Petrilla István

Megbízták a művészt, hogy ajsó fogókat díó fa, zsmán betéltel a Varpa-losai Áruhán részére hi-nitsen.

— : Köztéri munkák, 1980-ban.
Művészet, 1981. február — 58. lap.

Pétrilla István [festő]

L: Siklós Mária

Torday Aliz: Üveghép és selyemkárpit 2

Esti Hirlap Bp. 1981. márc. 5

Petrilla István, iparművén

L. Mátis K.

Goór J. Művén telep .. 75-89.

Forrás, Kuskemét, 1980. márc. XII/3

Petrilla István, [ ]

L.: Buda Ferenc

Goór Imre: Építőműészet, – „Szabad nagykőn" 85-86

Forrás, Kecskemét, 1979. febr XI/2.

Petrilla István, szobrász

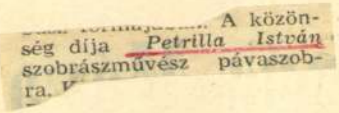

... A közönség díja *Petrilla István* szobrászművész pávaszobra. ...

Kristóf Károly: Döntők négy pántek estén 2.

Esti Hirlap, Bp. 1978. szept. 21

Petrilla István

Megbízták Petrilla István ácsot, hogy a csehszlovákiai, pozsonyi Bajkál Aruhár részére 24 db. románc betétes ajtófogantyút készítsen.

—: Köztéri munkák.
Művészet, 1979. április - 47. lap.

Petrilla István

Megbízást kapott a művész, hogy a Margitszigeti Thermál - szálló közlehedőfolyosóit fa - zománc betétes plasztikáival díszítse.

—: Közteri munkák.

Művészet, 1979. ~~november~~ december - 47. lap.

Petrilla István festőművész

A jövő hét vasárnapján megnyílik egy festőművész lesz a Bástya Galéria vendége. Azt követi majd többek között Farkas Tamás grafikus, Barabás Tamás és Petrilla István festőművészek tárlata.

Jó reggelt!

1981. VI. 20. 4.25 /FA/.

Petrilla István 6

A murális müvek folytatói lehetnek a zománc faldiszek/Fonyód:Delta, Vác:ÁFÉSZ áruház/, de zománcozott szobrot tervezett és megvalósulás előtt áll egy nagyméretü tükör terve/Hely_ Megyei Müvelődési Központ,Kecskemét./Résztvesz a kecskeméti Nemzetközi Zománcművészeti Alkotótepelen munkájában.

Forrás 1977/4/79
Sümegi: Állomások és eredmények

Petrilla István 7

szerepelt müveivel a salgótarjáni zománc biennálékom,önálló kiállitást rendezett a Madách szinház előcsarn kában/1971/ és Kecskeméten/1976/.Első szakmai sikere az 1973-ban megrendezett nemzetközi népzenei verseny fődija,az Arany Páva volt.

Forrás 1977/4/ 79
Sümegi György: Állomások és eredmények

Petrilla István

A művészetelepen született a Kiskunsági Nemzeti Park központi épületének terülőmintaszerü faldiszitési zománcterve.

Forrás 1977/4/79
Sümegi:Állomásom és eredmények

Petrilla István

Lantos, Kátai, Petrilla nagyvonalu müvészetükkel fel bontják azt a határt, amely a képzőművészetet az iparmüvészettől elválasztja. Mindhárman más-más forrásból meritve hasonló minőséghez jutnak.

Forrás 1976-11-84

Goór: Megujuló zománcmüvészet Kecskeméten

Petrilla István

Kátai,Lantos,Petrilla és Morelli művei szolgálják legjobbana kecsk méti kmnkrét alkotótelep konkrét feladatainak megfelelő célt.

Forrá s 1976-11-84
Goór Imre:Megujuló zománcművészet Kecskeméten.

Petrilla István

Kiállitott a Népmüvészet szellemében cimü tárlaton Kecskeméten.
Kiállitotta Kalocsai emlékmü és Kigyós kapu cimü müveit.

Forrás 1977/9/58
Á. Szabó János: Másodszor a Népmüvészet szellemében

Petrilla István kiáll

□ PETRILLA ISTVÁN festőművész festményeit augusztus 21-én, pénteken 8—18 óra között tekintheti meg a közönség a Bástya Galériában (Halászbástya).

– □ Petrilla István

2

Esti Hírlap, Bp. 1981 aug. 17.

Petrilla István

Pap Gábor: Vége jó – minden jó?
Fejezetek a VIII. Nemzetközi
Zománcművészeti Alapról

Művészet, 1983. április

Petrilla István

Sümegi György: A kecskeméti Zománc-
művészeti Alkotóteleprol

Művészet, 1983 - február

Petrilla István, festőművész

Katona Áron Sándor festőművész Dunaújvárosban, a Munkásművelődési Központ atelájában állította ki tűzzománc képeit.
A tűzzománc hatezeréves technika. – Már a 60-as évek közepe óta Kátai Mihály, Petrilla István, Stefániai Edit és még néhány művész elfogadotta tette munkásságával ezt a technikát.

A. Szabó János: Dunaújvárosi képszemle.
Fejér Megyei Hírlap, 1983. máj. 3.

Petrilla István

Kiállítás a Tessedik Klubban

Nyíregyháza 1986. VI. 12.

Petrilla Máriton, grafikus

Uj Mív. 2003. 9. p. 14.

milyen mértékben járult hozzá az eredmény

szerint meghatározott feltalálókkal a Megrendelő

nkában résztvevők a Megrendelőhöz újítást nem

sát a forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV.
ɔzó 1994. évi LXXXIX. törvény szabályozza.
gári Törvénykönyv vállalkozási szerződésekre

kvédelmi minősítése: üzemi titok.

2002. szeptember 30-ig tart.
veztetve a Megrendelő a fenti időtartamot

Petrilla Péter

A 3. sorszámú pályaterv /építészek: Kéri Gyula, Petrilla Péter, Kárpáti Zoltán, Szentesi Anikó/ az alábbi pályázaton III. díjat nyert:

/ismertetés, képpel/:

Városy Péter: A szolnoki területi vezető egészségügyi központ tervpályázata, 1970.
Magyar Építőművészet, 1971. 1.sz. 8-16. l.

Petrilla Péter

az alábbi pályázatom 110.000 forintos díjban részesült 16. sz., és a 30.000 forintos megvételben részesült 30.sz. pályamű egyik szerzője. /előbbi a Margitszigetre, utóbbi Harkányra vonatkozik/

Bakos Béla: ~~Gyógyfürdők és gyógyszállók tervpályázata~~ Gyógyfürdőszállók és gyógyfürdők tervpályázata, 1970. - Magyar Építőművészet, 1970.6.sz. 7-14. l.

Petrilla Péter építész

Terverősoportjának tervét díjazták az alábbi pályázaton (rajz, szepró)

Kovács Ferenc: A tabáni Rácz gyógyfürdő tervpályázata, 1969

Magyar Építőművészet 1970/4 2 old.

Pétrilla Péter, építész

részt vett a szálloda tervezésében

E. G.: Épül a margitszigeti Thermal 8.

Népszabadság, Bp. 1977. okt. 7.

Petrilla Péter és

Kori Gyula

a Szövetkezeti Országos Kivitelező és Tervező Vállalat mérnökeinek terve alapján épül fel a Margitszigeten a Hotel Termál.

május 12
3. old

Petrilla Péter

az alábbi tervpályázaton 3. díjban részesült 25.
számú terv egyik szerzője

Tokaji Béla: Fonyódi gyógyfürdő-gyógyszálló és melegvitzű strandfürdő tervpályázata, 1971.
Magyar Építőművészet, 1971.6.sz. 2-5.l.

Petrilla Péter, építész

Az új szálló egyik
tervezője.

Enyedy László: Fürdőszálló a Margitszigeten 3-5
Élet és Tudomány, Bp. 1979. jan. 5. XXXIV/1

br. Petrischevich Horváth Ferencné

úparmüvész

48 éves

(cukorbaj)

† 1946. XII. 23.

X. her ujhöztemető

Halotti főhony

328

GALÉRIA

TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

PETRLA FERENC

FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁRA

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA
PÉM ZS. PAM
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

2000. OKTÓBER 18-ÁN
SZERDÁN 17.00 ÓRAKOR

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ
OKTÓBER 27-IG

NYITVATARTÁS:
HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG
12.00 – 17.00 ÓRÁIG
SZOMBATON
9.00 – 12.00 ÓRÁIG

BACSÁK UTCA 10, DUNASZERDAHELY
TEL.: 0709/552 78 71

019

GALÉRIA

VÁS ÚCTIVO POZÝVA
NA OTVORENIE VÝSTAVY

FRANTIŠKA PETRLY

MALÍBY

VÝSTAVU OTVORÍ
PÉM ZS. PAM
KUNSTHISTORIK

18.OKTÓBRA 2000
V STREDU O 17.00 HOD.

VÝSTAVA JE OTVORENÁ
DO 27. OKTÓBRA

OTVÁRACIA DOBA::
PONDELOK – PIATOK
12.00 – 17.00
SOBOTA
9.00 – 12.00

BAČÁKOVA 10, DUNAJKÁ STREDA
TEL.: 0709/552 78 71

PETRÓ Sanda műgyűjtő

91 4. 23

Új Művészet

Petro, szobrász

---

186. Sportplakett./Motorverseny/. Szalagkeretben Szt. Kristóf, baljában gyermekkel, előtte motorversenyzők és a fogadalmi templom. Szalagon: ORSZÁGOS GYORSLEVENTE MO TÖRÖSNAP SZEGED. Lent embléma, címerben kettőskereszt, talpa L betűben folytatódik és gumikerék. -19-42. Hátlap sima. Éremkészítő: Petro. Aluminium 45+60 mm. 189. old. Kép róla 190. old. Fekete repr.

Csongor Győző-T. Simon Ilona: Szegedi emlékérmek és plaketten 153. old

A Móra Ferenc Múz. Évkönyve. 1969-1. Szeged, 1969
Szegedi Gyoda

Petro, szobrász

---

186. Sportplakett./Motorosverseny/. Szalagkeretben Szt. Kristóf, baljában gyermekkel, előtte motorversenyzők. és a fogadalmi templom. Szalagon: ORSZÁGOS GYORSLEVENTE MOTOROSNAP SZEGED. Lent embléma, címerben kettőskereszt, talpa L betűben folytatódik és gumikerék. -19-42. Hátlap, sima. Éremkészítő: Petro. Aluminium 45+60 mm. 189. old

Csongor Győző-T. Simon Ilona: Szegedi emlékérmek és plaketten 153. old

A Móra Ferenc Múz. Évkönyve. 1969-1. Szeged, 1969
Szegedi Nyomda

MDK

Petro Artur szobrászmüvész

Ady mellszobrán dolgozik. Nagyváradon állitják fel.

Esti Hirlap 276 sz. nov. 24. 3 old.

Petró Bálintné, statikus.

Mozgásserültek lakótelepe, Bp. II., Pincerner utcan. Építész: Pévényi Tamás / Kőszti-Ipartervi, Hegedűs Péter / Kőszti-Matisz /

Statikus: Petró Bálintné,
Gurubi Imre.

Magyar Építőművészet, 1987. 1., 16-old.

Petró Ernő

1924/25 I.

Ferképzomfoiskèvk

122. l.

Pető Gyula, építész

Iskolaépítési kutatás.

Az első komplex iskolaépítési kutatási Magyarországon
ÉVM kutatás, 1968–1970. A kutatást vezette Jeney Lajos.
A kutatócsoport tagjai: Mester Árpád, Pető Gyula
– és még többen.

Magyar Építőművészet, 1986. 2., 24. old.

PETRO JAKOB, kovácslegény, /Petrocaste/

A körmöci pénzverde személyzete:
A M.N.M.Éremtárában iratmásolatokban 1748-1768.években a személyzet fizetése.Ebből összeállitható az alkalmazottak névsora.
PETRO JAKOB, /Petrocaste/, kovácslegény, 1748. XII.28.-1749.V.10. 42.old.

HUSZAR LAJOS: Pénzverés Körmöcbányán 1748-1768. években 32.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LVI-LVII.évf. 1957-1958. Akad.Kiadó, Bpest. 1958.

MDK

Petró Miklós kassai szobafestő

bronzéremmel kitünt.

Iparm. kiáll. Kassán. Magy. Iparművészet, 1911.
286. o.

MDK

Petró Pal

Az Iparmüv.Társulat a limanovai csata emlékére plakettpályázatot irt ki s ezen 2oo koronás dijat nyert.

Művészet,1916, 82 l.

Plenio Petro kőfaragó

1550-60 között a Sárvár-i váron dolgozott.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970.

2341

PETRO Sándor gyűjt

Szőnyegek, szelencék, mintakürök, Miskolc, Borsod-Miskolci Múzeum, 1985. A kiáll. rend. a vezetőt vik Kaipáti Laszlo. Miskolc: HOM, 1985

[6] p. ill

PETROCASTE, JAKOB, kovácslegény, /Petro/

A körmöci pénzverő személyzete:
A M.N.M.Éremtárában iratmásolatokban 1748-1768.években emlitve a személyzet fizetése.Ebből összeállitható az alkalmazottak névsora.
PETROCASTE Jakob, /Petro/, kovácslegény, 1748.XII.28.-1749.V.10. 42.old.

HUSZÁR LAJOS: Pénzverés Körmöcbányán 1748-1768. években 32.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LVI-LVII.évf. 1957-1958. Akad.Kiadó, Bpest. 1958.

PETRÓ SÁNDOR mügyüjtő

gyüjteményéről, hamis képeiről,

A müvészet igazában van a szabadásg világa : Beszélgetés a hetvenéves Végvári Lajos művészettörténésszel. = Herman Ottó Muzeum Évkönyve, XXVII. 1989
10.p.
11.p.

ist der Gekreuzigte, der von einer Gestalt umfang
wird, in der man zunächst Gott-Vater sieht. Auf d
Mantel, der über die ausgebreiteten Arme fällt,
rechts »Gott« und links »Mensch« zu lesen. Christ
ist an einen Weinstock geheftet, aus dem Weinrank
und -trauben wachsen.

Die Einheit beider Gestalten wird durch die V
schmelzung ihrer Hände, die Zepter und Globus
Herrschaftszeichen halten, sinnfällig deutlich gemac
Unter den Armen deuten die Wolken als ein Himme
attribut auf die Erhöhung des Gekreuzigten. Sonne u
Mond sind hier ebenfalls Himmelsattribute; in der R
naissance wird ihnen wieder ein menschliches Gesi
gegeben. Über dem Haupt Christi steht die Inschri
tafel des Kreuzes mit den Anfangsbuchstaben des
tulus. An der Tafel ist unten eine Leiste mit der aus
schriebenen Kreuzüberschrift angebracht, die hier
Aufgabe einer Bildunterschrift erfüllt: »Jesus, der N
zarener, der Juden König.« Der Stamm des als euch

PÉTRÓCZI József egri fazekas. 1766-ban szerepel az egri városi adóösszeirásban.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Petróczi József, fararos

1766-ban szerepel az
ceri adóösszeírásban.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 378. old.

Petróczy

kassai mezeskalairos

l.

Mihalik Miklósbört

41. l.

falada
Csuh István
Sánhegánd

Petróczi Dalma

grafikus

1925–28

Érmiek 1930. 87. l.

T. 567.

z ostromlott vár, a hová épen három
z ágyúütegek és ~~sátrak~~ tábori sát-
pedig hegyek látszanak. Felirata:

chau

7 cm.

PETRÓCZI JÓZSEF, kárpitosmester

Mosolygó Antal az elemi elvégzése utan Mátészalkára ment, hogy Petróczi József mellett mesterséget tanuljon. Itt Mosolygó karpitossagot ~~x~~ tanult. 23.old

BUDAY GYÖRGY: Gondolatok Mosolygó Antal szobra alatt 21.old

Szabolcs-Szatmári Szemle, 1969. IV. 1.sz.

Petrócy Gábor

a miskolci Tiszai pályaudvar 1968-as tervpályázatán megvételben részesült 4.sz. pályamű egyik épületgépész-tervezője.

Molnár Péter: A miskolci Tiszai pályaudvar tervpályázata, 1968. - Magyar Építőművészet, 1969.2.sz. 3.l.

Petróczy Gábor,

a MÉSZ Mesteriskola Előadásai.

VII. ciklus 1982-84.

Petróczy Gábor: Tömeges lakásterveszés és-építés.

Magyar Építőművészet, 1989., 1-2 szám, 5-old.

Petrőczy Gábor, építész

l: Feszty Árpád

Rózsa Gy: A Feszty-körképről ... 7

Népszabadság, 1978 nov. 17.

Petróczy Gábor
építész

A Feszty körképet fantasztikus, minden építészeti képtelenséget magán viselő épületben helyezni el.

B.A.: Feszty körképcsarnok.
Művészet, 1979. április – 46. lap.

Pełgóczy Gábor, építkű

–: Nieskrisholán

13

Magyar
Építőművészet Bp. 1983

83/5

Petróczy Gábor, épitén

L: Eltér Ishán

– Szövetségi kirch

10-12

Magyar

Építőművészet, Bp.1983

83/4

Petróczy Gábor

PETRÓCZY Gábor: Meditáció a változásról és a változtatásról : Hogyan tovább épitészek? = a/3 1991.5.sz.

MÉSZ - Magyar Épitész Kamara

ma magyar épitészeti közélet

örökké élő élménye. Nagy balpárti volt az öregur világ
életében, lángoló hazafi és lelkes tisztelője a költészetnek.
Rajongott Vörösmartyért és Petőfiért, s engem, ki hét
gyermeke közül sorrendre [illegible]

volt a belső kitisztulás
tem első gyűjteményes ki
rásszal közösen a Párisi
lami nagy sikerem, mégis
den kiállitott művem elk
— Mi egyebet mond
Velencében ért, igazán
gondoltam, nem hogy szá

Asszon

— Ötórai teák cs

ször hivtalak, akkor mé
kétszer hivtalak. Csakho
nert a telefon időközben
— *Ha* megjavul a te
szeköttetést.
— Nem. Jó telefon
kötött össze, de mindjá
hivtalak, de mindannyisz
hogy a zsur elmarad, mer
— Semmi se történt?
tünk nem volt! Csupa
után. Asszony, mint ra

Petrocsevics János Pál

Pozsonyban nulctett
1744-ben vatkozott be
lásd

Fleischer Bécs 75 l.

1. Á s a t á s o k

A székesfehérvári Szent
korabeli bazilika és csatlakozó
tek falmaradványait 1862-ben ke
Henszlmann Imre feltárni, s pub
Ezek a falak részben az uttest
részben pedig a püspökkertben v
A püspöki kertnek csak egy kise
szében folyhattak az ásatások, m
tulajdonos a kertet kimélni aka
minek folytán a már kiásott fal
nyokat is betemették.

Országos jelentőségü, xxx
mányos érdek, sőt a nemzeti ér
pontjából is fontos, hogy a magy
lyok temetkező helye ismertté

Petrof Antal
Zongora-, pianino-
és harmonium gyáros
Temesvár

l.

Ezredévés kiáll
I. B. 27. l.

Malerei. Leipzig, 1913. 72—79. l. — HOFMANN—HECK, ANNE: Die österreichische Buchmalerei des XI. Jahrhunderts. Wien, 1937. 132— l. *(Die bildende Kunst in Österreich.)* Szerk.: Ginhardt, Karl.) — SWOBODA, K. M.: Neue Aufgaben der Kunstgeschichte. Brünn—Prag, Leipzig—Wien, (1935). 47— l. (Die Bilder Admonter Bibel des XII. Jahrhunderts c. fejezet.).

316 JAKUBOVICH EMIL: *Gróf Klebelsberg Emlékkönyv.* id. m. 169— l. — *u. a.: Magyar Könyvszemle,* 1932/34. 116. l. — HOFFMANN EDITH: A bécsből hazahozott magyar műkincsek kiállítása a M. Nemzeti Múzeumban. III. 17 kéziratok. *Magyar Művészet,* 1933. 289. l.

317 CSONTOSI JÁNOS: Az esztergomi főegyházi könyvtár kéziratai. *Magyar Könyvszemle,* 1882. 308. l. — VARJU ELEMÉR: Bernát szpalatói érsek kódexe az esztergomi főegyházmegyei könyvtárban. *Magyar Könyvszemle,* 1902. 199— l.

318 Fontosabb irodalom: SEBESTYÉN GYULA: A Pray-kódex kora. *Magyar Könyvszemle,* 1896. 46— l. — KARÁCSONYI [illegible]

Petrof Antal

temesvári zongora-
gyáros

l.

Berkeszi Temesvár

179. l.

jaként müködő, s a türcenek
ségét is ellátó Abdul Latif
zett Gül Baba magyar mohame
Durics Husszein Hilmi ur kö
bektási-dervisrend érdekelt
val immár egyházrendi jelle
ló állásfoglalás joga megha
gának illetékességét, ennél
kapcsolatos jogi vonatkozás
méltóságod döntését kérjük.

Minthogy a G
tartozó ingóságok a török k
maznak, s Abdul Latif efend
gyelői tisztsége is a török

Nagyméltóságu

Dr. H ó m

Petrof Antal

Zongoragyáros

cég

2 kiáll. szám

Közlezrkiáll

1271. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Petrof Antal
Zongoraggyáros
Temesvár.
Alapítva 1891.

Ha Ell lásd

Barát Temesvár

174. l.

MOBKA. 3155.

I V Ó

gyar Barátai Egyesületének a Müemlékek
utca 10./ tanácstermében
6 órakor tartandó
g y ü l é s r e.

ág jelentése.
sztmány megválasztása.
.

Az előkészitő bizottság nevében

Gerevich Tibor

PETROLO, Eduard, pozsonyi ávztalosvegéd

E.P., Tischlergesell, 16 hónapos leánya meghalt. (1849, 808 l)

(Otzonos Petzhold-dal?)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Petroni Vince

épitom

1644 be Cehn.

Kassán

+ K+83.l

A szegedi m. kir. állami f

Érte

.....

.....

.....

..... *tantárgyakb*

Magaviselete .....

Szeged, 191..... *év* .....

Látta az atya vagy helyettese:

MDK

Petroni Vince,ép.mester

1644.évbeli céhmester.
Kassa 17.sz.beli.ép.m.

Kemény Lajos: Kassai épitőmesterek Barokk és rokokó korszak. MMÉE Közl.1904 évf. XXXVIII kötet, III,füz. 88.l.

M.D.K.

Petroni Vince, építőmester

1644-ben cáhmester Kassán

Kemény Lajos: Kassai építőmesterek.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1904. 38.köt. 83-tól.

Petropoli

l.

Medvey 17. l.

PETRÓCZY Gábor épitész

Hozzászólása az 1991.január 11. én rendezett vitán a Magyar Épitészeti Kamaráról. = a/3 1991.2.

MDK

Rudnay Gyula festőművész

1878.jan.9.-én sz. a felvidéki Pelsőc városban.
1894-95-ben az Ip.Isk.diszitő-festői szakosztályán tanult.
Néhány hónapos római úttal megszakitva,1895-től 1900-ig tanult Münchenben, illetve nyaranta Nagybányán Hollósynál.
1911-ben a Párisi Áruház Lotz-termében Fasztor Jánossal közösen rendez kiallitast.

Bényi László:Rudnay Gyula.

[illegible] Gyula gyüjtm.kiall.1953.dec.hó.kat.3-18.1

PETRÓCZY Gábor építész

PETRÓCZY Gábor: Meditáció a változásról és a változtatásról : Hogyan tovább építészek? = a/3 1991.5.sz.

MÉSZ - Magyar Építész Kamara

ma magyar építészeti közélet

nov. 14.	34.	Tomisa:A népi b
nov. 28.	33.	Püspöki:A prófét népeknél
nov. 27.	33.	Messiásvárás Izr Schweitzer
nov. 21.	33.	(Török):A Messiásr felfogásba
nov. 28.	33.	Ladocsi:Messiás
nov. 14.	33.	Korzenszky:Messi

PETROLO, Eduard, pozsonyi asztalossegéd

E.P.,Tischlergesell,
16 hónapos lánya megh. [1849, 808 l.]

Pr.Z.

Petrossai Kincs

l.

E. G II. 293 l

Petrószki Pál MDK

Élmunkás, tus

Mücsarnok 196o.Képző- és Diszitőművészeti körök kiáll.

Petrotta József MDK

kéményseprőmester

Országház u. 22. ház.

1822-ben ifj. Kimmach Lajos nagyobb átalakításokat végzett rajta Petrotta József kéményseprőmester részére.

Repr. 60. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

38- 39. l.

Petrov János

Pétervásárról, 1752 –
ben vatkozott be –

Fleischer Bées 75. l.

M.D.K.

Petrov János, pétervásári?

1752. május 1-én iratkozok be a bécsi Képrőművészeti Akadémiára.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 378 old.

PETROV János pétervásári ? 1752 május 1-én iratkozott be a bécsi Képzőművészeti Akadémiára. /Fleischer 75./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Vitolij Petrov, szovjet-csuvas festő-tűzzománcművész.

Papp Gábor művészettörténész rendezte a Kecskeméti Galéria állandó zománcművészeti kiállítását. – Szükségesnek tartotta kiemelni a szovjet-csuvas Vitolij Petrov munkásságát, ő tavaly nyáron a kecskeméti alkotótelepen dolgozott, művei világszínvonalúak.

Heltai Nándor-Koloh Elek: a rendezők véleménye.
V. M: Képtár a Cifrapalotában.
Petőfi Népe, 1983. okt. 9.

J. Ny. Petrov festőművész. Szovjetunió: Vologda.

Nyolc művész mutatja be alkotásait az a kiállítás, amely az elmúlt héten nyílt meg a Miskolci Galériában a tárlat négy vologdai és négy miskolci képzőművész művein tartalmazza. Már 1979-ben a X. nyr. grafikai biennálé meghívott művészei voltak a vologdaiak. A négy művész: V. Ny. Korbakov, J. A. Szokolov, V. V. Jelgenyij és J. Ny. Petrov. – Érdekes, hogy a vendég művészek mennyire másképp látják városunkat. A számunkra szürkének, megszokottnak tűnő épületek képeiken újra régi fényükben ragyognak.

– adorján –: Barátainknál.
Borsodi Bányász, 1984. szept. 12.

Petrov-Vodkin

Nagy Zoltán: Művészet és forradalom. Kiállítás a Műcsarnokban.

8. Hering, viaszosvászon, olaj, 58 x 88.5 cm, 1918. (repr.)

8 Petrov-Vodkin: Hering, viaszosvászon, olaj, 58 × 88,5 cm, 1918

Művészet, 1988. ápr., 44-old.

Petrovácz Gyula

Liber Baptizatorum

336 l.

Petrovácz Gyula

írod

Pénzügyi Hirlap.

1933 nov. 3. (Meg Ell semmisítem a Tabán rendezésére kiírt tervpályázatot.)

U. 3650.

a arra, hogy a fizetési
legelőzékenyebben állapit-
os betartását nem téveszt-
kérjük ezért, hogy a mu-
i és a számlát rendszero-
ssék.

vagyunk szolgálatára ké-

kivál tisztelettel

RALYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

Petrovácz Gyula

irod

Dagad a Petrovácz-ügy. Nepszerü Tudományos és Technikai Napló. (Pesti Napló mellékletei.) 1932 aug. 3. u. 3171.

Az állástalan mérnökök a Mérnöki Kamarákos intézett beadványa ~~nyilatkozata~~ Petrovácz képviselőházi beszéde ellen, (1932 jun. 11. ülés), melyben azt mondta, hogy az épittetők, szivesebben fordulnak a közállásban fordit

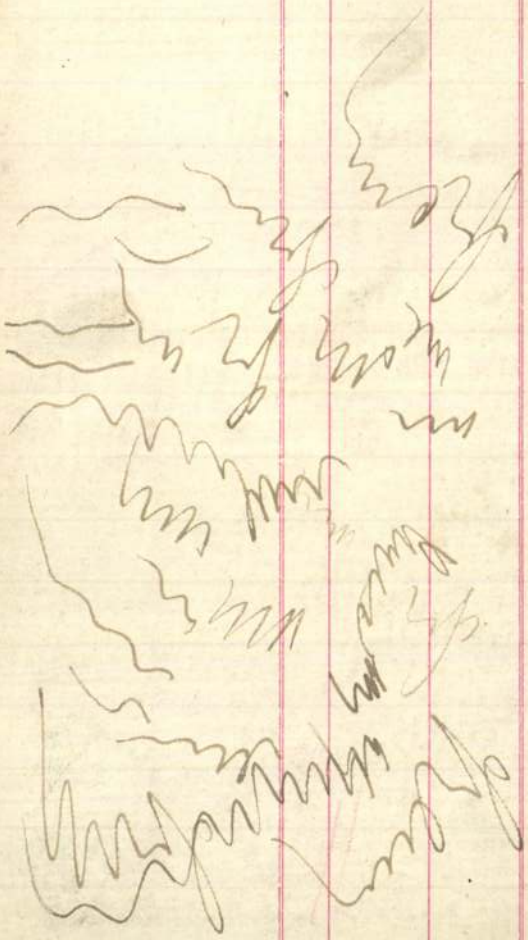

Petrovácz Gyula

irod

Foerk Ernő és Petrovácz Gyula: A kalocsai érseki főegyházmegye ujabb templomépitkezései 1907–1911. Bpest 1912.

Részletesen pontosan feldolgozva lásd Foerk E. csomagjában.

Köny

Petrovácz

Művészet 1911. 390

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engec

.....

a műhelyfőnöl

8. sorsz. Műhelyi mint

~~Fiert Ernés~~ Petrovácz

Józef

ép.

rod

Magyar Építőművészet

1910. 4 sz. 24–25 l.

SCHULEK JÁNOS
MŰÉPÍTÉSZ

TELEFON: JÓZSEF 406—68.

I. Horthy Miklós-út 86.
Telefon: 65—2—43.

A Müemlékek Országos Bizottságának,

B U D A P E S T .

VI. Aréna ut 41.sz.

Szépmüvészeti muzeum.

Petrovácz Gyula

irod

Pesti Napló 1933.

nov. 3. (Petrovácz Gyula különös „jóslata" a tabáni szerepályázat jövendő győzteséről.)

U. 3635

SZŐNYEGÁRÚHÁ

(NEUMANN, SCHWARCZ ÉS ADLER)

TELEFON A866-00

BUDAPEST, IV. KER. KÁROLY-KÖRÚT 74.

Petrovách Gyula

gütten nül. Óbecse

1877 márc. 25

25 templom

Thieme-Becker

XXVI, 502

Petrovácz Gyula

Építész

cród

Építő Ipar – Építő

Művészet. 1929. 44. l.

(P. Gy. nagy beszéle.)

105. kép. Koronázási palást. Egykor a
(Bud

< Petrovácz Gyula >

⊖

< > Huszonöt év a kalocsai érseki főegyházmegye épitőmunkájában. 1904–1929. Bp. 1929.

50 művét (templomát) ismerteti

Ism. Épitő Ipar – Épitő Művészet. 1929. 85, 86. l.

⊕ kalocsai érseki műszaki tanácsos; felső épitőipariskolai tanár, orsz. képviselő

56—57. kép. Párkánytöredékek
(Kőtár 45. és

Petrovácz Gyula

Csikeriai rk-templom,

fenti művi

Repr.

Építő Ipar — Építő Mű-

vészet. 1929. 85. l.

60. kép. Ívtöredék, XII. század
(Kőtár 36. szám)

< Petrovácz Gyula >

cikke

< 7 Kell-e új Városháza? Új Budapest 1929.

Petrovácz Gyula

Irod

Fábián Gáspár dr:
Kell-e új Városháza?
Építő Ipar – Építő Élet.
szerk. 1929. 21–22. sz.

62. kép. Mellvéd töredék, XI. század

< Petrovácz Gyula >

< 7 Földmüves. Az
Épitőmunkavezetők
Könyvtára. XXVI. füzete.
Szerk. Épitő Ipar
1910. 192. l.

Osztrák, XIX. század. 15.—

1689. CUKORSZÓRÓ, plated, ezüstözött réz. Osztrák, 1840 körül. 4.—

1690. KÉT PALACKTÁLCA, plated. Angol, XIX. század. 50.—

1691. KIS OVÁLIS TÁLKA, plated, két amorettel. Német, XIX. sz. 15.—

1692. KÉT CUKORTARTÓ-TÁLCA, plated, neobarok peremmel. 30.—

1693. KIS KÉZI MÉRLEG, sárgaréz, pénzeket utánzó sulyokkal. „Giovanni Catlinetti" műve. Tokban. Milanó, XVIII. század. 30.—

1694. KANDALLÓ-KÉSZLET, aranyozott bronz, gazdagon díszítve: álló óra, két amorettel és két girandole, egy-egy puttóval. Fehér márványtalpon. Francia, Louis Philippe. 850.—

1695. KÉT GIRANDOLE, öntött bronz, részben aranyozott, álló nőalakkal, három karral. Francia, késő empire. 450.—

1696. KÉT GYERTYATARTÓ, plated. Angol. Neobarok. 24.—

1697. KÉT GYERTYATARTÓ, plated, neobarok. Angol, 1850 k. 24.—

1698. ÖT KÖRMENETI LÁMPÁS, rézbádog, a magyar cimerrel és közülük 3 kerékgyártó, 1 fazekas és 1 cipész céh cimerrel. XIX. század eleje. 50.—

Petrovácz Gyula

vod
a

Építő Ipar – Építő Művészet. 1929. 164. l.
(A Angyalföld új temploma.)

Felsőmagyarország
1929. nov. 10.

venni a dicsfény körvonalait, sejt-
hasonlóan van elhelyezve, de csak a
eztethetünk arra, hogy a balkezét
észe, a gazdagon vetett ruha fod-
k állása. A másik alaktól eltérő a
összehajló ráncai mintha a dom-
. Hasonló ruhakezelési sajátossá-
kapubéllet szobordíszén is meg-

ösen rongált, amit a kőanyag rossz
k laposan kezelt relief, mely a keret

r 6. sz. ház építésénél találták. Székes-
VII., 1937, 69. l.; DERCSÉNYI: *Kőfaragvá-

*Szent Egyed apátság története és marad-

ENRIK határozta meg: *Zum Weiterleben*
anischen Bauplastik Ungarns, Ungarische
ink szerint azonban a relief a paradicsom
elég gyakori ábrázolása.
elemek továbbélése román épületplaszti-

Petrovácz Gyula

cród
z

Épitő Ipar – Épitő Művészet
1929. 172. l. (P. Gy. a
pápai udvar sig tagja.)

A Szent Szilveszter rend
paramesnoki keresztjét
Kapta.

végül az eredeti esztergomi t
megtaláljuk, közelíti meg a 12. szá
ból két oldalra élesen metszett aka
antik eredetű oszlopfőtípus felúj
korában, arra mutat, hogy az első
csatlakozott a Róma-eszméhez, an
golásához. Szent István, aki II. Sz
koronát, művészeti elgondolásána
művészeti programmban.[1]

Az akantuszleveles oszlopfő
nyargó kettős és hármas szalagfo
és comoi forrásból származik. Ez
szerint egész Európába szétrajza
hogy az 1000 körül épülő templom
zatban szereplő fonatos díszítmé
rőn, Zalavárott találjuk e díszítmé
István koporsójának is e fínoman
főbb dísze. A bazilikából szárma
különösen a 6. sz. érdemel figyel
abban a változatban fordul elő, h
zépső vastagabbat. *(19. kép.)* Ez a
védekhez hasonlóan kisebb, szimb
közre, erre mutat az említett töre
Említésre méltó, hogy a töredék

[1] Balogh József: *Szent István és a*

Petrovácz Gyula

cikk

Építő Ipar – Építőművészet · 1929. 181. l.

(P. Gy. ünnepélye.)

Pápai kitüntetése alkalmából.

déken szintén állatalakokat látunk, ő
rükben palmettával díszített medaillo
köríves csavart keret veszi körül.
eredeti alkalmazása. Már szerkeze
a csavart keret fölött más, később
volna helyet. A kőanyagnak ez a
beépítésre készült volna. Ez a körül
azt a feltevést támogatja, hogy
keretben, beépítve foglalt helyet. T
díszítménye lehetett, melynek felső

Eredeti formájában nagyon
töredékhez a 31. sz. faragvány. (55.
lesedő keresztet nyolcszirmú rozettá
san faragott levelek fogják körül. Hi
de a díszítmény félköralakban fogja l
kidolgozatlan részei itt is befalazás
feltételezzük, hogy a 17. sz. töredék
keltezését (XII. sz. eleje) megerősít

Eddig egy-egy elszigetelt töredél
első százévének kőfaragványairól. A
kal gazdagabb anyag tanúskodik.
csoportokat alkotó szépszámú töre
művészi stílusát.

Petrovácz Gyula

arck. repr.

Lex Mag Társ

~~58~~ 59. tábl.

Petrovácz Gyula

archépe Kövesdy
Györtól repr.

KMTárs 1939-40.
Horthy jub. kiáll.

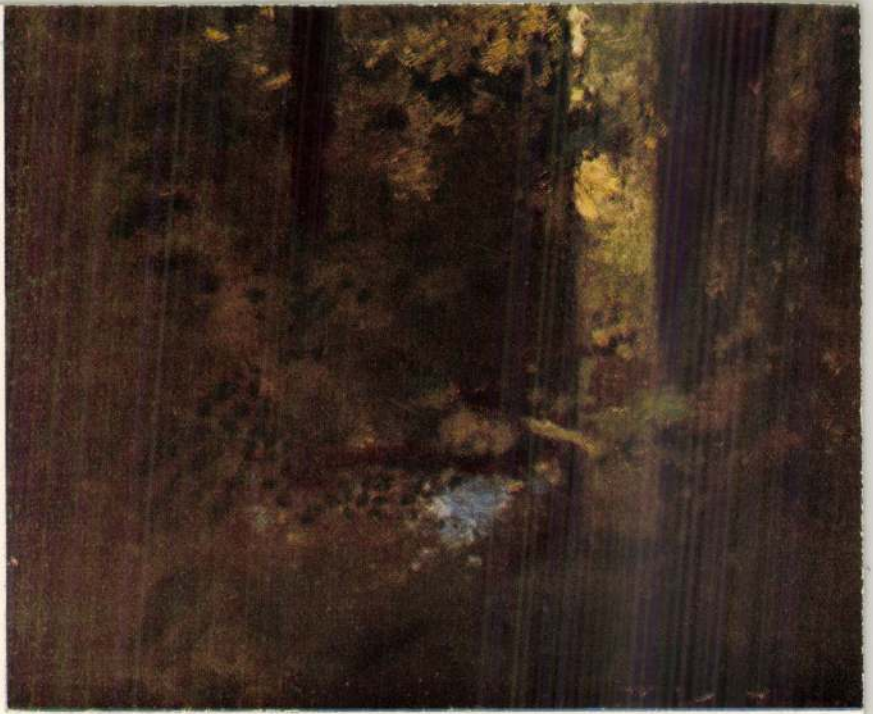

Petrovác Gyula

Életr. arck.

MadStr

331, 332. l.

s szőnyeg,
<200 cm
1600 körül

eppich,
<200 cm
, um 1600

XXI.

Petrovácz Gyula

építész

l.

Nemesvári 108. l

mauern (Fig. I)

erigen Theorien (Fig. II bis V).

Verticale Rückwa

Hinterschüttung grobes Geri

specif. Gewichte $\gamma = 1{\cdot}700^{t}$ p. m^3

$\gamma_1 = 2{\cdot}600^{t}$

Mauerkrone angenom

ürde sich der

i ermitteln mit

Mauerhöhe von 4·000 m

des Mauerwerkes $\gamma_1 = 2{\cdot}600^{t}$

" Hinterschüttg. $\gamma = 1{\cdot}500^{t}$

des Erdprismas auf C

$\mathfrak{M}_C = \frac{1}{2} \cdot 2{\cdot}348 \cdot 4{\cdot}0 \cdot \frac{2}{3} \cdot 2{\cdot}348 \cdot 1{\cdot}50$

$\mathfrak{M}_C = 11{\cdot}026$ tm. (2)

ormel 3.; $\mathfrak{M}_{C_1} = \frac{b}{6}(2a^2 + 2ab - b^2)\gamma_1$

ummen $b = 0{\cdot}900$ m; $h = 4{\cdot}000$ m

$= \mathfrak{M}_{C_1}$; $\gamma_1 = 2{\cdot}600^{t}$;

chnet sich $a = 1{\cdot}490$ m.

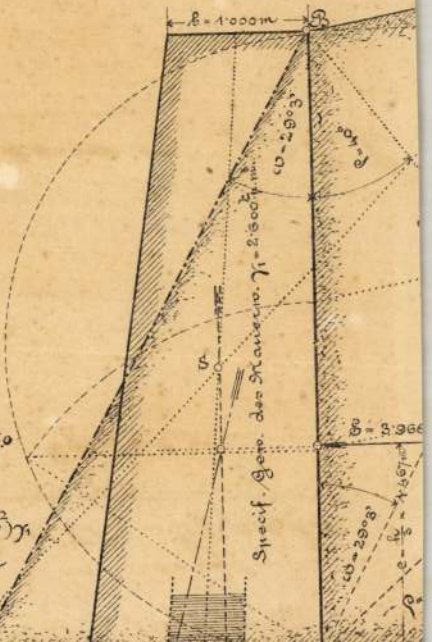

Petrovácz Gyula

Élet. arck.

Gellért

410. l.

Petrovácz Gyula

l.

Siklóssy F. K. T. tört

278. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Petrovácz Gyula

építész

lásd

Lex Magyar Társ

442. b. l.

$$\frac{3}{4} \times \frac{2}{3} = \frac{1}{2}$$

$$\frac{3}{4} \div \frac{2}{3} = \frac{9}{8}$$

Petrovácz Gyula

Pesti Napló 1938 márc. 30

Átdolgozzák a tabáni szálló építési terveit

(Saját tudósítónktól.) Nagy érdeklődéssel várták a tabáni gyógyszálló bizottság ülését, mert elterjedt annak a híre, hogy a *szálloda építését leveszik a napirendről.* Az ülés megvolt és — *döntés nem történt.* Nem mondották ki, hogy többé nem foglalkoznak a szálló építésével, de kiderült az is, hogy *még rengeteg tisztázásra váró kérdés van, amelynek eldöntése hosszú ideig tart.*

Az ülésen előbb *Harrer* Ferenc, később pedig *Petrovácz* Gyula elnökölt. *Wossala* Sándor tanácsnok a tervpályázat eredményét ismertette. *Lamotte* Károly alpolgármester azt fejtegette, hogy elsősorban kivitelre alkalmas részleges tervről kellene gondoskodni. *Harrer* Ferenc rámutatott arra, hogy nem lehet gyógyszállót olyan területen felépíteni, amelynek városrendészeti tervei nincsenek készen. K. *Császár* Ferenc azt javasolta, hogy az építési ügyosztályok a fürdőigazgatósággal együtt dolgozzanak ki konkrét javaslatot. *Cselényi* Pál szerint valamelyik díjnyertes terv mellett mégis állást kellene foglalni és annak alapján az építési ügyosztály elkészíthetné a terveket. *Becsey* Antal, *Katona* János, dr. *Darányi* Gyula szóltak még hozzá a tervekhez és *Petrovácz* Gyula javaslatára a következő indítványt fogadták el: A tabáni gyógyszállót úgy kell felépíteni, hogy az épületek *a Gellérthegyhez simuljanak.* A bizottság nem tartja szükségesnek egy újabb, szükebbkörű pályázat kiírását. Az elhangzott indítványok és észrevételek alapján is sürgeti a bizottság, hogy az építési programot a III. és XIII. ügyosztály készítse elő a fürdőigazgatóság bevonásával, a tervet lehetőleg négy hét alatt terjesszék elő az ügyosztályok. A tabáni gyógyszálló bizottság mandátuma április 21-én lejár s ezért felkérik a polgármestert, hogy a bizottság újjáalakításáról gondoskodjon.

fils ainé Párisban, Montagnon Neverl
kat, hanem a delfti és olasz mesterek

Az utánzatok közé sorozhatjuk a
habár ez ellentmondásnak látszik — a
edényeket, melyekkel Massier P. Cl
sikerült e régi, elfelejtett technikát a
sőt lüsterje sokkal több színárnyalatol

E rendkívül hatásos díszítő módo
nyeken alkalmazta. Massier különbe
melytől a siker jó részt függ — kiá
tott be, és ezeket is bordeaux-színű pli
érvényesült, anélkül, hogy a tömeg sz

A modern faïenceisták művei oly
még csak áttekintést is nyerni, de m
képet nyujtani. Daczára, hogy a fra
dolgoznak, még is észrevehető Dec
máz alatti aranyat (d'or sous couverte)
igen sokan utánozták, gyakran túls
mérséklettel használható. Habár a fra
hajolnak is, átalánosságban még is eg

Petrovácz Gyula

(10)

Magyar Művészet

1934. 55. l.

(76)

Petrovácz Gyula

Szinyei Ottó dr.

A tegedi fogadalmi templom. Magyar Iparművészet 1932.

28. P.

Petrovácz Gyula

~~[illegible]~~ irod.

Ki-Ki csoda?

645. l.

PETROVÁCZ *Gyula*, építész, • Obecse 1877 márc. 25. Tanulmányai végeztével Budapesten telepedett le s tanára lett az állami felső építőipariskolának. Foerk Ernővel közösen, főleg a kalocsai érseki főegyházmegye területén, számos templomot tervezett. — Irodalom: *Foerk* E. és *Petrovácz* Gy., A kalocsai érseki főegyházmegye újabb templomépítkezései 1907—1911. Bpest, 1912.

E. G. II. 294 l

706.

ra jobb felé nézve. Mellét kitüntetés diszíti s
möldöke, tajusza s körszakála fekete, szeme sötét-
a zsinóros és gallérja paszomant.

mra, méretei 69:55 cm.
iki ereklyemuzeumból. 107/95. № 71.

107/95:71

Petrovácz Gyula

író

MMÉE Kör

1934. 84. l. (Országos építésügyi nagygyűlés)

Petrilla István, ipari művén

KIÁLLÍTÁS A FÉSZEKBEN

Petrilla István tűzzománc kiállítása a Fészek-Klubban nyílt meg. A művész a bemutatott művekben egy szovjet és egy görögországi út emlékeit fogalmazza meg.

Hazai

Új Tü

43

XX III/24.

Petrovics Gyula

Irod

Pesti Napló 1935

máj. 19. (Béke a Képző-
művészeti Társulatban.)

Nagyságos

Dr Kentiványi Gyula
úrnak

H.

ÖTVENHARMADIK ÉVFOLYAM. 21—22. SZÁM. 1929 JÚNIUS 1.

ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő. Egyes szám ára 0.80 P — Postacsekkszám 49197. Hirdetési díj: $^{m}/_{m}$-kint 0.20 pengő

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., MÉNESI-ÚT 7/c. TELEFONSZÁM: JÓZSEF 432—95.

Kell-e uj Városháza?

Uy címmel írt a kitünően szerkesztett Uj Budapest című lapba egy rendkívül okos, nagyszerű meg'átású, teljesen gyakorlati alapon álló cikket műszaki gárdánk jeles fővárosi képviselője, *Petrovácz Gyula*, kinek eszmemenetét az alábbiakban közöljük:

A napisajtóban és a szaklapokban egyaránt nagy intenzitással vetődött felszínre az új Városháza építésének régikeletű problémája. Építészek és városrendezők előszedték a háborúelőtti boldog Nagy-Magyarországból átmentett terveket, amelyek új székesfővárosi Városháza építéséről és elhelyezéséről szólanak. Ezek a tervek — kivétel nélkül — az új városházának a főváros valamely más helyén, lehetőleg a Dunaparton való felépítését propagálják és egy monumentális új, nagy, hatalmas, modern városháza építését látják szükségesnek.

Tény az, hogy a mai városháza központi épületének Városház uccai nagy négyszöge — műemlék jellegű művészi alkotás, amely sem architektónikus okokból, sem a városszabályozás szempontjából nem tűri meg a lebontást, vagy átalakítást, szilárdság és alaprajzi elrendezés tekintetében pedig a városházi hivatalok elhelyezésére minden tekintetben alkalmas. Még akkor sem volna szabad ennek az épületnek az átalakítására, lebontására, vagy újjáépítésére gondolnunk, ha olyan pénzbőségben volnánk, mint aminek ellenkezőjében élünk. Tény az, hogy a Károly körúti rész a Károly körút méreteihez és az épület fekvéséhez képest szegényes. Ez a rész nem válik díszére a székesfővárosnak. Itt kell tehát keresni a Városház-kérdés rendezésének természetes megoldását. Ezt a részt kell az előbb említett szempontoknak megfelelően monumentális formák között új kiképzéssel ellátni és a Belváros közlekedési igényeinek, továbbá üzleti és szabályozási igényeinek a kielégítésével is az új városháza építésének tengelyévé tenni.

Ma azonban erre sem lehet gondolni. Pénzügyi nehézségeink sokkal nagyobbak, semhogy most még ezt aktuálisnak lehetne nevezni. De ha van a városházépítés problémájában valami, amire ma is gondolni kell a jövő érdekében, akkor csak ez lehet az egyetlen gondolat, aminek a megvalósítása a jövőre nézve reális elképzelést nyer.

A második tétel, amit jó lesz leszögezni, az, hogy a városházák sohasem szoktak perifériális kerületekbe vándorolni. A világon mindenütt, minden metropolisban a városháza a belvárosban van elhelyezve. Tehát azok a gondolatok, amelyek szerint a központi városházát a Ferencvárosban, az Erzsébetvárosban, vagy a Lipótvárosban akarják elhelyezni, már alapgondolatuknál fogva — elvi és gyakorlati szempontból egyaránt — tévesek.

A harmadik tétel, amit szintén szem előtt kell tartani, annak a kétségtelen ténynek a megállapítása, hogy az új székesfővárosi Városháza felépítésének időpontja még a következő évtizedekben sem lesz esedékes. Nem valószínű ugyanis, hogy a főváros pénzügyi helyzete rövidesen annyira megjavuljon, hogy az új városháza megépítésének az ötlete aktuálissá váljék. A székesfővárosra az elmult háborús esztendők óriási terheket raktak. A háború alatt elmaradozott a szociális fejlődés, aminek következtében egész sereg égető probléma vár megoldásra a közeljövőben. Ilyen körülmények között, az amugyis adókkal túlzottan terhelt polgárság vállaira semmiesetre sem lehet reárakni újabb terheket, különösen akkor, amikor egyelőre nem égetően szükséges építkezésekkel akarnak költségeket csinálni. Ha akadna a székesfővárosnak is egy Vigyázó grófja, aki erre a célra nagy végrendeleti hagyományt juttatna, — akkor talán fel lehet vetni az új Városháza megépítésének a gondolatát. Ebben az eset-

Központi fűtés **Tóth Imre és Társa**
V., Katona József u. 3. Telefon: 223-93
egészségügyi berendezések, szellőztetés, vízvezeték, csatornázás, épületbádogos stb. munkák

ben is csak a közel jövőben lehetne szó az építkezés megindításáról. Mi, akik a város polgárságával szemben komolyan érezzük a felelősséget, készséggel vállaljuk a „szűk látókörű", az „elmaradott" és ezekhez hasonló jelzőket, amelyekkel a tervező fantaszták és protektoraik bennünket megtisztelni szoktak. Mindezek ellenére arra fogok törekedni, hogy a főváros polgárságának vállairól ennek az új fenyegető tehernek a veszedelmét tőlem telhető erővel elhárítsam.

*

Megjegyzés Petrovácz Gyula cikkére. Fenti cikket, mint okos, a megváltozott viszonyokkal számoló, ma talán egyedül lehetséges megoldási módot a magam részéről is teljes mértékben helyeslem. Ez részemről nem jelent elvfeladást, csak a megváltozott viszonyokba való beletörődést. Mert most is vallom azt, mit 1918 tavaszán a Mérnökegyletben részletesen kifejtettem és megindokoltam, hogy *a Városházának legméltóbb helye a Dunaparton van.* Igen ám, csakhogy akkor még egy diesőségesnek mutatkozó háború minden reménysége fűtötte lelkünket, akkor mertünk nagyot és merészet gondolni. De ma? Nyomorultak vagyunk és bűn minden meglévőnek lebontása, mert hiszen nincs miből azt pótolni. Ez ma a vezérelv. Diadalhimnusz helyett koldusének.

Azonban legyen szabad nekem itt mégis felhívni a figyelmet egy lehetőségre!

Hogyan lehetne bontás nélkül a városházát a Dunaparton létesíteni, úgy, hogy azért a City se legyen elkerülve?

Itt a Vámház. Ybl Miklós remeke. Ez céljának ott úgy sem felel meg. Ez az épület monumentális és városháza céljára átalakítható. Illetve annak egyik szélső szárnyát képezhetné. Folytatásaként jönne hozzá a Dunaparton egy monumentális középrész (akár egy felhőkarcoló, ha úgy tetszik) és tovább a Dunaparton egy hasonló szárny mint a Vámház. Így a Dunaparton egy hatalmas középület emelkednék, mely a Parlament kiegyensúlyozója lehetne.

Ha nem a Városháza is lesz ez az épület, akkor gondolni kellene erre a lehetőségre, hogy később ne kelljen bontani, ha erről a monumentális dunaparti elhelyezésről lesz szó.

Dr. Fábián Gáspár.

Városrendezési problémák.

III. Az Erzsébet sugárút és Városháza.

Az *Erzsébet sugárút* a legaktuálisabb tengeri kigyónk. Ez is már harminc esztendős. Heuffel középítési igazgató idejében bukkant fel először. Elindult a Damjanich-utcából és csak a Dunánál állt meg. Ezt az iramot azonban nem sokáig bírta. Később az Erzsébet-körútnál veszi kezdetét és belefut a Károly-körútba. Hogy ez az útvonal fontos, hogy erre az útvonalra közlekedésügyi, közegészségügyi, városrendezési szempontból egyaránt szükség van, ehhez kétség nem fér. Ebben még csak vita sincsen. Ezt mindenki tudja. A közönség, a város urai, a kormány. Tehát akkor igazán azt kérdezi az ember, hogy miért nem csinálták meg? Mikor szükség van reá?

Azért, mert nem tudták, hogyan zárják le az út végét a Károly-körút felől. Mi kerüljön ide? Tér, Nemzeti színház vagy Városháza? Ez a kérdés pont harminc esztendő óta egy lépést sem haladt. Az igazán helyes megoldást ma éppen úgy nem tudjuk, mint ahogy 30 évvel ezelőtt sem tudtuk, amikor Palóczi Antal szorongatta a különböző hivatalok városrendezőit.

Most azután úgy áll a dolog, hogy ennek a művészi kérdésnek a sorsa egy héttagú bizottság szakértelmétől függ, melyben 2 mérnök, 1 köztisztviselő építész, 3 jogász és 1 iparos van, de nincsen egyetlen gyakorló, kimondottan tervezéssel foglalkozó építész! És ezek döntenek speciális tudást és művészi érzést igénylő probléma megoldása fölött!

A döntés megtörtént! A viszonyokhoz mérten helyesen.

A sugárút irányvezetése, méretezése ellen igazán nem lehet kifogást emelni. Nekem még külön is kedves és szimpatikus, mert a Wagner Ottó szép zsidó templomát nemcsak megkíméli, de szépségének érvényesülését is elősegíti. A sugárút befejezése pedig — árkádos zárt tér — a bizottság elé terjesztett négy megoldás közül a legsikerültebb. Szép.

Hogy mindezek dacára nem lelkesedem ezért a megoldásért, annak egyetlen oka, hogy a sugárút lezárásának művészi megoldása szoros kapcsolatban áll a városháza végleges elhelyezésének kérdésével. Ennek a megoldása pedig egyhamar aligha kerül sorra.

A sugárút kiépítése a mai gazdasági viszonyok mellett, a „jövő zenéje". Pénzügyi nehézségek állanak a közeli megvalósulás útjában. Így tehát volna idő, megkeresni a módját annak, hogyan lehetne ezt, a már elfogadott megoldást, a többi aktuális és vele összefüggő szabályozási kérdésekkel együtt úgy megoldani, mely a város teher biró képességével arányban áll.

A dolgok mai állásában sem az Erzsébet sugárút, sem a városháza egyhamar nem kerül megvalósulásra, mert ahhoz szükséges tőkét előteremteni a városnak aligha áll módjában.

Lássuk, miféle akadályokat kell leküzdeni azon esetben, ha az új városháza a mai helyén épül fel? Mert ez a kérdés korántsem egyszerű.

Annyi bizonyos, hogy a jelenlegi városháza egyrészét, sőt valószínű, hogy a nagyobb részét, okvetlenül le kell bontani, mert a mai teljesen zárt, ötudvaros megoldást megtartani nem lehet. Hová helyezik tehát azokat a hivatalokat, amelyek most, ezekben a lebontásra kerülő épületrészekben vannak? A másik kérdés, mi lesz a Gránátos utcai Martinelli tervezte résszel — amely műemlék, amelyet elbontani nem szabad? Hogyan fog ez a régi, bolthajtásos, kaszárnyának épült rész, beleilleszkedni egy teljesen modern alaprajzú és modern szerkezetű épülettömbbe? Hogyan formálódik ehhez — az új épület alaprajza — magassági beosztása? Mibe kerül a hivatalok költöztetése, a régi épületrész esetleges átalakítása? És mibe kerül ezzel szemben egy teljesen új városháza? Ezek mind olyan megoldásra váró feladatok, mint maga az Erzsébet sugárút torkolata és ezért csak azzal egyidejűleg és egységesen volna szabad eldönteni.

IV. Andrássy út Vilmos császár út torkolata.

Éppen pénzügyi szempontból volna fontos — a városháza elhelyezésének kérdésével kapcsolatban — az Andrássy út torkolatának a megoldásával foglalkozni. Ez a probléma egyidős az Andrássy úttal. Legutóbb, 15 évvel ezelőtt vetődött fel egy igen érdekes eszme. A Vilmos császár útba ferdén metsződő Andrássy utat egy térbe kell beszalasztani. Ez a tér, a Vilmos császár útra kitolt Erzsébet tér lenne. Az Erzsébet tér mai helyén épülhetne fel az új városháza. Pénzügyileg alighanem kedvezőbb megoldás. Városrendezési szempontból pedig semmivel sem áll mögötte az Erzsébet sugárúti megoldásnak.

Hogy ez az eszme szép is, jó is, legjobban bizonyítja, hogy azóta már sokan adoptálták. Csak éppen a hivatalos körök nem tudnak vele megbarátkozni. Nyilván, mert roppant egyszerű. De van ennek a megoldásnak még egy nagy előnye. Két legyet üt egy csa-

Mindenekelőtt tehát elintézendő a fürdőtörvény és rendeleteinek gyakorlati keresztülvitele.

Tehát a törzskönyvezés, a védőövek kijelölése, a *Balatoni Intéző Bizottság* által kidolgozott parcellázási és építésügyi szabályrendelettervezetek életbehelyezése stb., stb. A Balaton kérdéseinek megoldásában azonban a mai idők megkívánta mértéket és léptéket a törvény és rendeletek teljes terjedelmében való érvényesítése sem adhatja meg.

Lényegbe vágó gyökeres változtatásokra van szükség. Ezek hiányában a késedelem a befektetett tőkék pusztulását, a Balatonpart helyre nem hozható rossz és célszerűtlen beépítését, az elérhető és várható idegen- és belsőforgalom megakadályozását és így e réven is a nemzetgazdaság érezhető károsodását vonja maga után.

A Balatoni Intéző Bizottság által kidolgozott parcellázási és építésügyi szabályrendelet tervezetek mégha eredeti alakjukban és terjedelmükben is lépnének ki az életbe a dolog természeténél fogva sem oldhatják meg a balatoni fürdő és üdülő helyek rendezésének égető és fontos kérdését.

Anélkül, hogy a számbajöhető fürdő- és üdülőhelyek elrendezési tervei, sőt tovább menve, anélkül, hogy az egész Balatonpart mentére összefüggő általános beépítési tervek el nem készülnek, végleges és a jövőre kiható szabályozási (parcellázási) és építésügyi szabályrendeleteket elkészíteni nem lehet.

Addig is azonban életbe léptetendő, az átmeneti intézkedésnek jó és szükséges szabályozási és építésügyi rendelet-tervezet. Meg kell jegyezni, hogy még ez is jobb lehetett volna, ha legalább egy két nagyobb és a környező vidékre jellemző fürdőhely elrendezési terve már a tervezete elkészítésénél alapul szolgálhatott volna. Az is kérdéses a fürdőtörvény vonatkozó rendeletének alkalmazásánál, hogy elrendezési tervek nélkül a törvényben előírt külső és belső védövek helyes és jövőbelátó kijelölése lehetséges-e?

Nem kétséges tehát, hogy a rendelet-tervezetek az elrendezési és szabályozási terveket megelőzték, aminek megvalósítását a jelenlegi türhetetlenül rendezetlen, össze-vissza beépítési módok felette sürgőssé teszik. Az erre, de egyelőre legalábbis az ennek alapjául szolgálható *előkészítő felmérési munkáknak fedezetére törvényes mód és anyagi lehetőség kínálkozik* a fürdőtörvény rendeletei szerint, mint erre említett javaslataim megtételekor már rámutattam. *Hisszük és reméljük és a jelek arra mutatnak, hogy a kormány munkaprogramja során lehetővé fogja tenni ezen a Balaton-ügy szempontjából talán legfontosabb munkálatok megkezdését.*

A Balatoni Intéző Bizottság által kidolgozott építésügyi szabályrendelet tervezet körülírja az építési engedélyezés feltételeit és általános egészségügyi és szerkezeti kikötéseket tartalmaz. Életbeléptetése azonban a dolog természeténél fogva nem eredményezheti a balatonpart természeti szépségéhez és a mai kor emberéhez méltó építkezési módokat.

Nem lehet vitás, hogy a gyökeres javulás e téren csak a tervezési jogkör megszorításával érhető el.

Hiábavaló remény azt hinni, hogy bármilyen jól megszerkesztett építésügyi szabályrendelet megszüntetheti az ízléstelen és kontár kezektől származó építkezést. Ismételten rá kell mutatnunk arra, hogy miután az építőipari törvénytervezet kidolgozás alatt van és törvénnyé szentesítése előtt van még rá mód és lehetőség általa helyes mederbe terelni a balatonparti építkezések tervezésének problémáját. Az elhangzott javaslat szerint *a balatonparti, mint általában a fürdő- és üdülőhelyi építkezések tervezései fenntartott munkakörré nyilvánittassanak* a szerzett jogok korlátolt mérvű tiszteletben tartása mellett. Szerzett joga ugyanis csak annak a szakembernek lehessen, aki hozzáértő illetékes szakemberek részéről elismerve már eddig is megfelelő tervezői tevékenységet fejtett ki. *A fürdő és üdülőhelyi tervezések fenntartott munkakörré való nyilvánítása nem elképzelhetetlen és nem megvalósíthatatlan, mert a becsületes kivitelező iparosság kereseti lehetőségeinek inkább használ, mint árt, mert a kivitelező annak életbe léptetésétől kezdve jobb és szebb házakat épít, ami foglalkoztatásának csak hasznára válhat. Nem elképzelhetetlen, mert egyedül csak a kontárok és vándorrajzosok „művészi" tevékenységét szünteti meg, az építtetőnek és a köznek anyagi hasznára válik, mert jobb és szebb építményeket olcsóbban hoz létre és így a tervezési tiszteletdíj sokszorosát téríti meg ellenértékül. Végül nem jelentéktelen a köz szempontjából az ily módon korszerűen megvalósult építkezéseknek kihatása a belső és idegenforgalom emelése érdekében sem.*

A következő lényegbe vágó és mélyre nyuló megoldásra váró kérdés a hozzáértő hatósági műszaki és művészi ellenőrzés kérdése. Komoly formában ma ilyszerű ellenőrzésről, vagy irányításról beszélni sem lehet. A laikus községi és járási hatóságok, a technikai és építőművészi fejlettség mai korszakában e feladatnak még megközelíthetően sem felelhetnek meg.

A Balatoni Intéző Bizottság működése és az általa tervezett rendeletek életbeléptetése, bár segítenek, de lényegében nem oldhatják meg e kérdést. Ugyanis a rendelettervezetek a közigazgatás mai törvényes keretébe illeszkednek bele és egyébként is a fennt kifejtett okoknál fogva az

elrendezés és az építőművészi szempontokra lényeges befolyást nem gyakorolhatnak. A Balatoni Intéző Bizottság, mint csupán csak véleményező és indítványozó szerv hatósági jogkörrel nem rendelkezhet, a jegyző, vagy főszolgabíróval szemben, csak mint meghallgatott fél szerepelhet és legkiterjedtebb jogköre az, hogy az alispánhoz, vagy a belügyminiszterhez fellebbezhet.

Az egységes műszaki és művészi hatósági ellenőrzés kérdéséről, már többször esett szó. Tárgyaltuk a Mérnök- és Építészegylet balatoni értekezletén és tárgyaltuk a kerületi mérnöki intézmény felállítása kapcsán. Szükséges és megoldható még a mai pénzügyi lehetőségek között is úgy, hogy megterhelést az államháztartásnak ne jelentsen. Az építési és használhatósági engedélyezési díjak, megfelelő, bár mérsékelt megállapítása alkalmas fedezet lehetne egy kis számú, de jól megválasztott, hozzáértő műszaki és építőművészi ellenőrzés elindításához. A végleges megoldás, a hatáskör mértékének megállapítása és a mai törvényes és pénzügyi lehetőségek közé való mikénti beillesztésére szolgáló javaslattétel túlnőne e szerény közlemény keretein. De nem titkolható, hogy e kérdésben is sürgős cselekvésre van szüksége! *Ha kell törvényre, ami lehetővé teszi, hogy*

a laikus és hozzá nem értő hatósági közegek kezéből megfelelő hatáskörrel rendelkező szakemberekhez kerüljön, a műszaki és építőművészi irányítás és ellenőrzés munkája.

Összegezve, a balatoni építő munka során, általános érdekű legfontosabb tennivalók:

1. **Statisztikai adatok felfektetése, kidolgozása és közzététele.**
2. **Balatonpartvidék általános és a meglévő telepek részletes elrendezési terveinek elkészítése, illetőleg az ennek alapjául szolgáló előkészítő munkák sürgős megkezdése.**
3. **Balatonparti építkezések tervezési munkáinak fenntartott munkakörre való nyilvánítása.**
4. **Hozzáértő hatósági, műszaki és művészi ellenőrzés és irányítás megvalósítása.**

„A PASARÉTITEMPLOM ÉS A SZOVJETSTILUS“

című cikkünkkel kapcsolatban *Petrovácz* Gyula képviselő úr annak megállapítását kéri, hogy a főváros középítési bizottságának VIII. 28-án tartott ülésén, ahol a pasaréti templomterv elbírálásával foglalkoztak, a maga részéről nem ellenezte Rimanóczy Gyula tervének elfogadását. Közli velünk a *Fővárosi Közlöny* 41-ik számában is megjelent jegyzőkönyvnek idevonatkozó részleteit, amely szerint — többek között — „*Dorner* Gyula a tervet szerencsétlen alkotásnak tartotta, megállapította, hogy a külföldi folyóiratokban közölt hasonló alkotások nem ennyire csúnyák. Levakolva talán még jobb lenne, de a tervezett kőburkolat nagyon sivár. Térhatása a tervnek nincs. A torony vertikális motívummal és az aljában elhelyezett szoborral *olyan, mint egy téglafelvonó*. Az egész elgondolás nem illik a villakörzetbe. Ebből a szempontból már a városmajori templom is szerencsétlen, *de ez még ráadupláz*“. *Bartók* Ferenc szerint: „Szomorú, hogy a templomépítésben olyan stílust engednek meghonosodni, mely szakít az évezredes tradiciókkal. *Ilyen templomban a régi művészi felfogás szellemében alkotott szobrokat és képeket nem lehet elhelyezni*, ez a stílus a hívő lélekkel nem harmoniát, de kakofoniát teremt. Ezt katolikus templomnak elfogadni nem lehet...“ — *Nemes Nagy* Mihály: „az egész stílust szeretné az egyházművészetből kikapcsolni“.

Készséggel adunk helyet Petrovácz képviselő úr közléseinek, amelyekből csak az tűnik ki, hogy felszólalásunk indokolt volt, mert a bizottsági jegyzőkönyv adataiból is látható, hogy a terv megítélése mennyire szűk látókörű szempontok szerint történt. Könnyű volna vitába szállni az elhangzott kifogásokkal, azonban, aki „téglafelvonó“-hoz hasonlítja a tornyot, vagy aki — horribile dictu — arra hivatkozik, hogy a régi művészi felfogás szellemében alkotott szobrokat és képeket ilyen templomban nem lehet elhelyezni, az annyira elfogult, hogy kár volna minden szóért. Cikkünk célja éppen az volt, hogy *tradiciónak nevezett rögeszmék* szellemével szembeszálljunk. junk. A tradició sohasem jelenti az időben való megállást, ha azt jelentené, akkor a kultúra valahol nagyon messze tartana még. Megismételjük amit cikkünkben írtunk: olyan világban élünk, amelyben nagy termékenységgel bontakozik ki az új élet. Megállítani útján a természetes fejlődést nem lehet.

Végül készséggel állapitjuk meg azt is, hogy Petrovácz Gyula a katolikus naggyűlésen elhangzott beszédében a „*szovjetstílus*“ szó helyett, a „*szovjetáru*“ szót használta, amit szerinte a modernség ürügye alatt csempésztek be templomaink építészetébe. Nem tudjuk, hol fedezett fel Petrovácz Gyula ilyen istenellenes szovjetárut templomépítészetünkben, mivel azonban a modernség ürügyét említi, csak két templomra gondolhatunk, helyesebben csak egyre, mert igazán és következetesen korszerű templomunk csak egy van: *Árkay* városmajori temploma. Itt aztán igazán nehéz volna felfedezni valami istenellenes szovjetárut. Hiszen ezt a templomot egy igazán magyar és igazán istenfélő nagy művészünk alkotta.

Építőmunka 1933. 136-l.

Döntés előtt a Rókus-kórház újjáépítésének ügye

A főváros költségvetési vitája során *Petrovácz* Gyula felűnéstkeltő beszédet mondott a Rókus-kórház problémájának megoldásáról. Felszólalása befejezésekor tervezetet nyujtott át a polgármesternek s ez a tervezet *konkrét javaslatot* tartalmaz arra nézve, hogy *mi történjék a régi Rókus kórházzal.*

A Rókus-kórház ügye ezzel a tervezettel ismét napirendre került. Abban a helyzetben vagyunk, hogy elsőnek közölhetjük: a fővárosi Közmunkák Tanácsa a *Rókus*-problémát ezévi munkaprogramjába illesztette, tehát *az idén véglegesen elől*, mi történik a több mint másfélszázéves régi kórházzal,

lebontják-e, helyén park lesz-e, vagy pedig új, modern kórház.

Dr. *Salamon* Géza tanácsnok, a főváros közegészségügyi osztályának vezetője, a Rókus-kórház ügyéről a következőket mondotta munkatársunknak:

A város szívében okvetlenül kell kórház!

Évtizedek óta foglalkoztatja a közvéleményt, a törvényhatósági bizottságot az a kérdés, mi legyen a Rókussal. Előre kell bocsátanom, hogy *ma már ez nem közegészségügyi probléma, hanem kizáróag városrendezési kérdés* Közegészségügyi szempontból ugyanis a Rókus-kórház nem kifogásolható. *Orvosi berendezése felszerelése a legmodernebb*, az újításokkal tisztává, kifogástalanná tettük a kórházat. Ma már minden szakember elismeri, hogy

centrális fekvéssel szükség van egy olyan kórházra, ahová a sürgős orvosi segítségre szoruló betegeket be lehet szállítani.

Nem vonom kétségbe azt az állítást, hogy a kórház *csúnya*, az épület bizony nagyon régi, ezen azonban *gyökeres átépítéssel segíteni lehet.* Az átépítésnek azonban feltétlenül úgy kell megtörténnie, hogy *közben a kórház tovább üzemben lehessen, mert még rövidebb időre sem nélkülözhetjük ezt a 600 ágyas kórházat.* Az átépítésre számos terv készült már, a legújabb tervet *Petrovácz* Gyula készítette, amelyet az alábbiakban igyekszünk összehangolni az eddigi tervekkel.

A főváros közegészségügyi szakbizottságának ülésein *számtalanszor* foglalkoztak a Rókus kórház átépítésének ügyével. A bizottság tagjainak ugyanaz a véleménye, ami *Salamon* Géza tanácsnoké, hogy ugyanis a Rókus átépítése csak városrendezési kérdés. *1781-ben kezdte meg Pest városa a kórház építését és 1798-ban nyitották meg.* Az idők folyamán a kórház *ál andóan bővült*, újabb és újabb szárnyakat építettek az eredeti épülethez. Ma a Rákóczi út vonalába mintegy *30 méternyire* ugrik be a Rókus kórház épülete s ezáltal

erősen zavarja a Rákóczi-út forgalmát.

A kiugró épületrész *kétemeletes*, míg szomszédságában *ötemeletes* házak állanak, tehát *megrontja a Rákóczi-útnak nemcsak a vizszintes, hanem magassági vonalvezetését is.* Ez a legfontosabb szempont, amely sürgeti a Rókus kórház problémájának megoldását.

A *Pest* munkatársa beszélt *Petrovácz* Gyulával, aki elsősorban ugyancsak városrendezési problémának tekinti a Rókus ügyét. Álláspontját a következőkben fejtette ki:

— A Rókus-kórház problémája *négy szempontból* kell hogy foglalkoztasson bennünket. Először mint *kórháztechnikai* probléma, azután mint *városrendezési* probléma, harmadszor mint *közegészségügyi* probléma és negyedszer mint *kegyúri* templom probléma. *Mind a négy szempont megalkuvás nélkül összeegyeztethető.* A kórház üzemének lényegesebb zavarása nélkül *építhető a mai helyen egy új kórház és e helyezhető a templom is* úgy, hogy az a városrendezési kívánalmaknak mindenben megfelel és a forgalmi szempontokat is teljesen kielégíti, de a lelkényesebb kórháztechnikai igényeket is.

— Feltétlenül szükségesnek tartom, hogy a város belterületén egy baleseti, vagy sürgős eseti kórház álljon. Egy napon megolvastam, hogy a nappali órákban 47 mentőkocsi jött be a kórház udvarába, tehát merem állítani, hogy

24 óra alatt 50—60 mentőkocsi hoz beteget a Rókusba.

Világos, hogy *betegeket és balesetek áldozatait nem lehet a perifériákra életveszélyben kihurcolni*, ennélfogva tehát ilyen központi kórházra szükség van. De szüksége van a fővárosnak a Rókus-kórházra, mint *egyetlen tömbkórházára.*

Milyen a modern kórház?

— A mai modern kórházépítészet technikájának típusa a tömbkórház, mert *a pavillonrendszer már a multé.* A pavillonrendszer abból a korból származik, amikor még nem ismerték a röntgent, a rádiumot, nem dolgoztak elektrokardiogrammal, ritkábban használták a bakteriológiai vizsgálatot, a vérvizsgálatot vagy a szövettani vizsgálatot, szóval azokat a vizsgálatokat, amelyekkel ma kollaborálnak. *A tömbrendszernél ez mind egy épületben van, a pavillonrendszernél pedig a betegeket hordágyon vagy tolókocsikon kell az udvarokon, a kerteken, osztályról osztályra vinni.* A mi pavillonrendszerű kórházainkban, például *a Szent László-kórházban, az orvosok kerékváron járnak egyik pavillonból a másikba*, a Szent János-kórházban pedig a távolabb fekvő osztályokat, a tüdő- és idegbetegosztályt az orvosok csak *autón* tudják felkeresni. Ma pedig

az a fontos, hogy minden laboratórium, vizsgálati helyiség egy fedél alatt legyen.

Ezért mi kis alapterjedelmű, nagy magasságú kórházakat építenek.

A nagy magasság fontos, mert több levegőt, több világosságot ad és nagyobb csendet biztosit,

mert hiszen sem az utcai, sem az egyéb lárma nem hallatszik fel olyan erősen a magasba. A liftek korszakában magassági probléma már nincs, ugyszint legfelül

a tetőteraszok gyógycélokra is tökéletesen kihasználhatók.

A tömbkórháznál az adminisztráció egyszerű, a fenntartás olcsó, a fűtés lényegesen gazdaságosabb. Éppen ezért a ma elterülő jellegű Rókus-kórház átépítésénél nem tudok másra gondolni, mint *magas tömbkórházra.*

— Városrendezési szempontból nézve a kérdést, kétségtelen, hogy a Rákóczi-út vonalát kellemetlenül töri meg a Rókus-kórház épülete. Utban van azonkívül előtte a Patrona Hungariae szobor is, amely nem főforgalmi útvonalra való, hanem a szomszédos térre kívánkozik.

— Nézetem szerint *a Szent Rókus-kórház telkének szabályozása az egész Blaha Lujza-tér szabályozásával, beépítési módjával és forgalmi rendezésével együtt és egyszerre oldandó meg.* Olyan szabályozást kell készíteni, amely mellett *az új Rókus szakaszokban épülhet fel* anélkül, hogy az építkezés a mai kórház forgalmát és üzemét jelentősebb mértékben zavarná. A városházán tudomásom szerint nyolctíz különböző terv van. Van olyan terv is, amely szerint *lebontanák az egész kórház I. területét na onás a mögötte lévő bérházsömböt kisajátítanák és ott építenék meg az új Rókust.*

A Rókus-kápolna és a hurokvágány

— A Rókus-kórház átépítésével kapcsolatban meg kell oldani a *közlekedés* problémáját is.

A BSZKRT Rókus-kórházi végállomása sokáig nem tűrhető, a zaj a betegek idegeit kínozza.

Ez a villamosvégállomás és a kórház *nem egymás mellé való.* Hibás a végállomás azért is, mert az oda befutó kocsiknak más vonalakhoz nincs csatlakozásuk.

A helyzet enyhülne, ha a Rókus-kórháznál nem lenne végállomás, hanem ott csupán átfutó villamosvágányt építenének. A népszínházutcai vonalak forgalma bevezethető lenne a Rákóczi-úti vonalba, a rövid 29-es vonal végállomása áttelepíthető a Horthy-körtéri, a 38-as vonalé pedig a Széll Kálmán-téri pályaudvarra, a hosszú 20-as és a 28-as vonalat pedig célszerűbb rövidíteni és a Baross-téri pályaudvaron megfordítani. *Ezzel a Rókus-kórház csendje és nyugalma visszaállítható.*

Végül foglalkozni kell a Szent Rókus-templom elhelyezésének kérdésével. A mai kis kápolna eredetileg a *kórház* számára készült és *csak 300 lelket tud befogadni, míg az egyházközségnek 13.000 hivője van.* Véleményem szerint *a templom nem műemlék.* Helyette kalmas olyan templomot építeni, amelyet a földszinten árkád, az első emeleten pedig zárt folyosó kötne össze a kórházzal.

A karzatokat látogathatnák a kórház betegei és alkalmazottai, a templomhajó pedig az egyházközség híveinek rendelkezésére állana. A Patrona Hungariae szobor a templom elé kerülhetne. Az esetben, ha a Rókus-kápolna lebontását nem engednék meg, el tudok képzelni olyan megoldást, mint amilyet például a bécsi Mariahilfer-Strasséról ismerünk, ahol *az úttest közepén egy szigeten van egy kis kápolna.*

Ezekben ismertette Petrovácz Gyula a Rókus-kórház problémájának megoldásával kapcsolatos elvi szempontjait.

Ezeknek az elvi szempontoknak figyelembevételével készítette el tervezetét, amelyet legközelebbi cikkünkben ismertetünk s amely nyilván kiindulása lesz a régóta húzódó Rókus kórház

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Felkérem

az Ügető azon látogatóit, akik vasárnap »Drága II.« bemelegítését látták és hallották, hogy a lovat szídtam, nevüket és címüket velem közölni szíveskedjenek.

Székely Sándor
ügető-idomár, Kerepesi-út 9.

Pest, 1944. január 14.

Húsz éve halt meg gróf Zichy Géza, a félkezű zongoraművész

A »félkezű« gróf *Zichy* Gézáról emlékezik meg ma a rádió, mert ma *huszadik esztendeje* halt meg ez a kulturált lelkű magyar mágnás. A mai nemzedék talán a hírét sem hallotta, a nevére se igen emlékszik, a művészi munkásságáról pedig nyilván édeskevéset tudhat, mert hát mágnásember — művészpályán hogyan is boldogulhatna másképpen, mint valami dilettáns... Pedig hát nem így áll a dolog. E sorok írója történetesen, vagy négy évtizeddel ezelőtt, elég gyakran járt nála *Pozsonyban* és a daliás [illegible] vendégszerető házánál bőséges

[illegible] a Gyulai Pál-utca torkolatánál [illegible] etne 2000 személyes befogadására al-

Pákolz Győrgy

SZINHÁZ ÉS FILM

Szeleczky Zita

Szeleczky-premier a Madáchban

A Madách Színház főpróba nélkül ma este mutatja be Manfried *Rössner* német író vígjátékát *Első Anna és Harmadik Károly* címmel. A kétszemélyes vígjátékban hosszabb idő után ismét színpadra lép *Szeleczky* Zita, míg a férfiszerepet *Várkonyi* Zoltán játssza.

Erdély első filmje

Rövidesen bemutatásra kerül az Erdélyi Kárpát Film Kalotaszegi Madonna című nagy magyar filmje, amelyet a kazatért Erdély első filmjének tekinthetünk. Szerzője, Sefkedin Sefket bej, kolozsvári születésű, a film csaknem teljes egészében Körösön és Kalotaszegen készült s három főszereplőjén, Sárdy Jánoson, Ádorján Éván és Petrovics Ivánon kívül valamennyi színésze a kolozsvári Nemzeti Színház tagja.

Elkészült az EGY NAP A VILÁG

Az előírt határidőre befejezték *Vaszary* János *Egy nap a világ* című filmjének felvételeit. Az Andrássy Színház nagy darabsikere a szerző rendezésében az eredeti szereposztásban került a felvevőgép elé. Az új Kárpát-filmnek az Andrásy-színházi garnitúrán kívül egy »idegen« szereplője van: *Pákozdy* Ferenc.

MEDGYASZAY VILMA január 20-án este ½7 órakor a Zeneakadémián rendezi harmadik sanzón estjét, amelynek műsorán világirodalmi dalcsokor, Petőfi-dalok, asszonyi sanzón-ciklus, francia dalbemutató, nagyanyáink dalcsokra, Medgyaszay-potpourri és új sanzonok szerepelnek.

BALÁZS ÁRPÁD és Fráter Lóránd emlékének szenteite T. Uray Margit tegnapi emlék-délutánját, amelyet a nagy sikerre való tekintettel a népszerű előadóművésznő rövidesen megismétel.

KISS MANYI, aki a Madách Színházban befejezett vendégszereplése után hazautazott Zágonba, szüleinek meglátogatására, január utolsó napjaiban fellép a kolozsvári Színkörben, ahol három estéből álló operettciklust rendeznek a tiszteletére.

ANDRÁSSY MÁRTON, a kolozsvári Nemzeti Színház táncos-komikusa, aki mellesleg elsőrendű prózai színész, meghívást kapott egyik budapesti prózai színházhoz, ahol a tavasszal drámai szerepben mutatkozik be.

BALLÉPÉS JOBBRA

200

A Vidám Színház ezen a héten ünnepli Jean Létraz—Pünkösti Andor—Hegedüs Tamás »Ballépés jobbra« című zenés vígjátékának 200. előadását. Az utcán már megjelentek a nevezetes jubileum plakátjai, amelyeken óriási számjegyek jelzik a ritka széria-sikert.

A diadalmas asszony felújítása

Szeged, január 14. A szegedi Városi Színházban felújították *A diadalmas asszony* című operettet, amelynek zenéjét *Csajkovszkij* írta. Az operettet *Török* Emil igazgató rendezte és vezényelte, s a darab *Harsányi* Zsolt fordításában nagy sikert aratott.

Két magyar premier Helsinkiben

Helsinki, január 14. Tamperében két színház is magyar bemutatóra készül. A városi színház Bókay János Első szerelem című színjátékának bemutatójára készül, a munkásszínház pedig, amely az egész skandináv világban nagy tekintélynek örvend, Kodolányi János Földindulását adja elő.

FEDÁK SÁRI szombaton hagyja el a Pasor-szanatóriumot, ahol karácsony este vesemütétet hajtottak végre rajta. A népszerű Zsazsa egészségi állapota tökéletesen kielégítő.

A SZÍNHÁZI JEGYEK feketepiacán karácsony óta szakadatlanul tart a csúcsforgalom. A »Fatornyok« jegyeit például már kétszáz százalékos felárral árusítják a jegyüzérek.

DR. NÉMETH ANTAL, a Nemzeti Színház igazgatója, a színházi influenzafront legújabb betege. Németh Antalt lakásán ápolják.

TENGERPARTI RANDEVÚ címmel készült az első magyar-bolgár film, amelynek külső felvételeire az egész magyar együttes Bulgáriába utazott. A filmet pár napon belül bemutatják Budapesten.

A HÓNAPOK ÓTA Budapesten vendégszereplő világhírű artistacsaládot — hír szerint — a közeljövőben rokoni szálak is Budapesthez fűzik.

MÜLLER MÁRIA táviratot küldött Budapestre, hogy vasárnap a magyar fővárosba érkezik. Müller Mária operai vendégszereplésén kívül néhány vidéki városban is koncertet ad.

Színházak mai műsora

OPERA: Nincs előadás. — Nemzeti: *A kaméliás hölgy* (XX., 6). — KAMARA: *Fatornyok* (½7). MŰVELŐDÉS HÁZA: *Aida* (V. 4., ½6). — VÍG: *Warrenné mestersége* (½7). — PESTI: *Fecske és denevér* (½7). — FŐV. OPERETT: *A királynő csókja* (6). — ÚJ MAGYAR: *Az első* (½7). — MADÁCH: *Első Anna és Harmadik Károly* (prem. bérlet, ½7). — ANDRÁSSY: *Josephine* (½7). — VIDÁM: *Ballépés jobbra* (½7). — REVÜPALOTA: *Pénz ősfelsége* (½7). — KOMÉDIA: *Tilos a lógás* (½7). — KAMARA VARIETÉ: *Női kiszolgálás* (½7). — BÁBSZÍNJÁTÉK: *Toldi* (½7). — ERZSÉBETVÁROSI: *Egy boldog pesti nyár* (½5, 7). — JÓZSEFVÁROSI: *Az utolsó Verebély-lány* (½5, 7). — KISFALUDY: *Eső után köpönyeg* (½5, 7).

A mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap. H = Hétfő.

ADRIA (853—707): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 ⅛6 1/28; V Ü H 11 1 3 1/26 1/28.) — **ALKOTÁS** (355—374): **Éjféli gyors.** (¼4 1/26 1/28; Sz 1/22; V U 11 és 1/22-kor is.) — **ATRIUM** (153—034, 154—024): **Fény és árnyék.** (1/24 1/26 1/28; Sz V Ü 1/22-kor is.) — **BARLANG** (422—722): Második hétre prolongálva! **Kerek Ferkó.** (½2 ¼4 ⅛6 1/28.) Vasárnap d. e. 11 órakor: **Csákó és kalap.** — **BAROSS** (149—510): **Egy szoknya, egy nadrág.** (3 5 7; V 11-kor is.) — **BELVÁROSI FILMSZÍNHÁZ** (384—563): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 1/45 ⅛6 1/47 1/28; V 1/22 és ¼3-kor is.) — **BELVÁROSI HÍRADÓ** (181—244): **Margithídi kaland** (Tolnay, Szilassy, Rajnay). **Rajzos híradó Velencéről. Magyar, Ufa- és Európa-híradók.** (Folyt. egyórás előadások 10—21 óráig.) — **BETHLEN** (235—003): **Makrancos hölgy.** (1/24 1/26 1/28; Ü ½2; V 11 és 1/22-kor is.) — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Egy szoknya, egy nadrág.** (1/24 1/26 1/28; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Csipkerózsika.** — **CAPITOL** (134—337): **Rákóczi nótája.** (1/22 ⅛6 1/26 1/28; V E 11-kor is.) — **CORVIN** (138—988, 339—584): Második hétre prolongálva! **Sári bíró.** (3 5 1/28.) Vasárnap d. e. 11-kor: **A nőnek mindig igaza van.** — **CSABA** (146—040): **Makrancos hölgy.** (¼4 1/26 1/28; Sz Ü ½2; V 11 és 1/22-kor is.) — **DEÁK** (121—343, 125—952): **Agrólszakadt úrilány.** (1/22 ¼4 ⅛6 1/28; V Ü 11-kor is.) — **DUNA** (111—994): Második hétre prolongálva! **Katja.** (1/24 1/26 1/28; V Ü ½2-kor is.) — **ERZSÉBET** (222—401): Ötödik hétre prolongálva! **Szélhámosnő voltam.** (11 1/42 ¼4 ⅛6 1/28.) — **FORUM** (189—707): Negyedik hétre prolongálva! **Mesél az élet.** (¼4 1/26 1/28; V Ü ½2 órakor is.) Vasárnap d. e. 11-kor: **Lovasok és lovak világa.** — **GLÓRIA** (427—521): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 ⅛6 1/28; V Ü ½2-kor is.) — **HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ** (222—499): **Margithídi kaland** (Tolnay, Szilassy, Rajnay). **Rajzos híradó Velencéről. Magyar, Ufa- és Európa-híradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—21 óráig.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 ⅛6 1/28; V Ü 1/22-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Csipkerózsika.** — **KAMARA** (423—901): Ötödik hétre prolongálva! **Sziámi macska.** (1/12 ½2 ¼4 1/26 1/28.) — **KORZÓ** (182—818): **Gróf Monte Christo.** II. rész: **A bosszú.** (¼4 1/26 1/28; Sz ½2; V Ü 11 1/24 1/26 1/28.) — **MESEVÁR** (114—502): **Makrancos hölgy.** (¼4 1/26 1/28; V 1/22-kor is.) — **NEMZETI APOLLÓ** (222—002): Negyedik hétre prolongálva! **Fény és árnyék.** (¼4 ⅛6 1/28; Sz ½2; V Ü 11 és 1/22-kor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Egy szoknya, egy nadrág.** (1/44 ⅛6 1/28; Sz ¼2; V Ü 11 és 1/42-kor is.) — **OMNIA** (130—125): Tizedik hétre prolongálva! **Zenélő malom.** (1/22 ¼4 1/26 1/28; V 11-kor is.) — **OTTHON** (146—447): **Mintaférj.** (¼4 1/46 1/48.) — **PÁTRIA** (145—673): **Rákóczi nótája.** (10 1/12 ½2 ¼4 1/26 1/28.) — **PEST** (221—222): **Féltékenység.** (1/12 1/22 ¼4 1/26 1/28.) — **PETŐFI** (428—478): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 1/26 1/28; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Kalózszerelem.** — **RADIUS** (122—098, 120—564): Harmadik hétre prolongálva! **Makacs Kata.** (1/44 ¾6 1/48; Sz 1/22 ¼4 1/46 1/48; V Ü 11 1/44 ⅛6 1/48.) — **SZÉKELY** (226—425): Negyedik hétre prolongálva! **Rajongás.** (½12 ½2 1/24 ⅛6 1/28.) — **SZITTYA** (111—140): **Fény és árnyék.** (¼4 1/26 1/28; Sz V Ü 1/22-kor is.) — **TINÓDI** (225—602): **Mintaférj.** (¼4 1/26 1/28; Sz ½2; V 11 és 1/22-kor is.) — **TOLDI** (224—443): **Königsmark.** (10 3/12 ½2 1/44 ⅛6 1/48.) — **TURÁN** (120—003): **Egy szoknya, egy nadrág.** (11 ¼2 ¼4 1/26 1/28.) — **ÚJBUDA** (268—939): **Makrancos hölgy.** (1/24 1/26 1/28; H 1/22; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **URÁNIA** (146—046): Negyedik hétre prolongálva! **Akkor...** (3 5 1/48; V 11-kor is.)

Ujabb különös adat a Petiot-ügyben

Páris, ápr. 25. A Petiot-féle gyilkossági ügyben a vizsgálat lassan halad. A hatóságok munkája ez idő szerint a háttérben fekvő eseményekre terjed ki. Porchon butorkereskedő, Petiot egyik felhajtója, kijelentette a vizsgálóbiró előtt, hogy a Le Sueur--utcában történt eseményekről beszámolt volt a rendőrségnek. Miután ez a vallomás valószinünek hangzott, a vizsgálóbiró hétfőn kihallgatta az ügyben érdekelt rendőröket Porchon állitására vonatkozóan.

Két rendőr a leghatározottabban vitatta Porchon állitásának valódiságát. Egy harmadik rendőrbiztosi rangban levő tiszt azonban emlékezett egy Porchonnal folytatott beszélgetésre abból az időből, amidőn a gyanusitottaknál árvizsvizsgálatot tartottak. Porchon akkor az államügyészségre készült, hogy bejelentse egy orvos üzelmeit. Ez az orvos 50.000 frankért megigérte a hozzá fordulóknak, hogy az akkoriban még meg nem szállott Franciaországba szállitja őket. *A jelentkezőket azonban a másvilágra küldte és a hullákat házának udvarán ásta el.* A rendőrbiztos biztatta Porchont a bejelentés megtételére, később azonban egy ujabb találkozás alkalmával megtudta, hogy *az államügyészség nem vette komolyan Porchon bejelentéseit.* Amikor a Le Sueur-utcában a gyilkosságok nyomaira bukkantak, Porchon fölhivta a rendőrbiztost, hogy megmondhassa neki: most már nem lehet semmi kétség adatai helyessége iránt.

Rendelet a faanyagkészletek bejelentésének módositásáról

A Budapesti Közlöny szerdai száma közli az iparügyi miniszter rendeletét az egyes faanyagkészletek bejelentésére vonatkozó rendelkezések módositása tárgyában. A rendelet szerint a felsorolt faanyagokat a jövőben héthavonkint kell bejelenteni.

Marton Lászlóné sz. Dobozy Ilona megtört szivvel jelenti, hogy felejthetetlen drága férje

MARTON LÁSZLÓ

ny. Beszkárt főszámtanácsos

életének 65-ik, boldog házasságának 24-ik évében, hosszas szenvedés után visszaadta lelkét teremtőjének. Soha nem muló fájdalommal gyászolják még: egyetlen leánya, **Irén,** veje, testvérei, sógorai, sógornői, összes rokonai és barátai.

Temetése f. hó 26-án délután ½5 órakor lesz a Kerepesi-uti temetőben a róm. kat. egyház szertartása szerint. Az engesztelő szentmise f. év május hó 1-én d. e. 9 órakor fog megtartatni a ferencesek (Margit-körut) templomában.

Nyugodjék békében!

Felsőeőri Hegedüs Pál ny. m. kir. altábornagy mint férje, mély fájdalommal tudatja, hogy szeretett felesége, **jóságos édesanya, nagymama és anyós**

felsőeőri

Hegedüs Pálné

szül. Egressy-Galambos Margit

f. hó 24-én, életének 78-ik, boldog házasságának 52-ik évében váratlanul elhunyt.

Drága halottunkat 26-án d. u. ¼4 órakor fogjuk a farkasréti temetőből a református egyház szertartása szerint örök nyugalomra helyezni. **Áldott emlékét kegyelettel őrizzük!**

A gyászoló család.

Cim: Légrády Károly-u. 37., III. 4.

A Kantor Gottlieb Nemzetközi Szállitmányozási R. T. igazgatósága, felügyelőbizottsága és tisztviselőkara mély szomorusággal jelenti, hogy a vállalat igazgatósági tagja

kesseleőkeői

Majthényi János

kir. kamarás

rövid **szenvedés** után elhunyt. A megboldogultban vállalatunk igaz barátját és támogatóját vesztette el, aki buzgó lelkiismeretességgel vett részt annak vezetésében, s emlékét el nem muló hálával fogjuk megőrizni. A Kerepesi-temető halottasházából folyó hó 25-én kisértük utolsó utjára és az engesztelő szentmiseáldozat a Szervita-rend belvárosi templomában folyó hó 26-án reggel ½9 órakor mutattatik be az Egek Urának.

A PROVIDENTIA BIZTOSITÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG igazgatósága, felügyelőbizottsága és összes alkalmazottai mélységes fájdalommal tudatják, hogy az intézet vezérigazgatója és igazgatósági tagja

kápolnai MENCZER OSZKÁR ur

magyar királyi kormányfőtanácsos, okleveles gépészmérnök

f. hó 23-án, munkás és érdemben dús életének 62-ik évében tragikus hirtelenséggel elhunyt.

A Megboldogult földi maradványait f. hó 26-án, szerdán d. u. ¼4 órakor helyezik a Kerepesi-temető halottasházából örök nyugalomra. Az engesztelő szentmisét f. hó 27-én, csütörtökön reggel 9 órakor a kapucinus atyák budai, főutcai templomában mutatják be.

Budapest, 1944 április hó 25-én.

Áldott emlékét kegyelettel és szeretettel őrizzük!

Napi hirek

— **Napirend.** Április 26. Szerda. Róm. kat.: Sz. József. — Protestáns: Ervin. — A Nap kel 5 ó. 36-kor, nyugszik 19 ó. 48-kor, a Hold kel 8 ó. 13, nyugszik 23 óra 55 perckor.

Elsötétités este fél 10 órától reggel 5-ig.

Hajnali gondolatok

A rég tovatünt béke hajnalai is ébren találtak. Haligattam a város és a szemközti kert ébredését. A kicsi kápolna reggeli miséjére sietők lépései összeolvadtak a madarak reggeli zsoltárával.

Most, amikor millió aggódó gondolat hasit az ember agyba és szivbe, még hamarább elszáll szemünkről az álom, egyetlen rövid menedékhelyünk.

E hajnali órán már ezernyi gondos asszonyszem néz szét kutatva kis és nagy otthonok zürzavarában: mi a legnélkülözhetetlenebb, legértékesebb, amit szorgos kézzel össze kell készitenie, hogy családja bolyongását megkönnyitse. Közben gyorsan becsusztat egy-egy könyvet, arcképet vagy levelet, valami drága emléket. Gyorsan, zavartan, mielőtt a józan ész tiltó szava felébredhet. Mert most drága minden kis hely, ma csak a célszerüségnek van létjogosultsága, de az emberi szivnek ilyenkor még nagyobb szüksége van egy-egy ilyen kicsi mankóra.

A szemközti kertben egy rigóasszony hivja a párját. Nem veszi tudomásul, hogy az ő eleme, az azurkék ég hadszintérré vált. Támadások idején bizonyára megriadva nézi nagy társainak, a szörnyü acélmadaraknak keringését, de mire eljön a hajnal, csak azt érzi, hogy itt a tavasz. A levegőben már nem kavarognak szeszélyes elkésett hópihék és hamar elfelejti, hogy helyettük halálbombák hullanak Csöpp madárszivük csak a tavaszt és a szerelmet érzi és hivja a párját.

Kicsi madárasszony, terjeszd ki apró szárnyadat, szállj távoli kertek felé, ahol kegyetlen nagy madarak röpdösnek és hozz hirt az ott élő kedvesről. Segits asszonytársadon. kicsi madárasszony. **G. L.**

— **Prentzel admirális Budapestre érkezett.** A német haditengerészet és hadtudomány egyik kiválósága, Prentzel tengernagy, a Magyar-Német Társaság meghivására Budapestre érkezett, hogy itt előadást tartson. Fogadására a Keleti-pályaudvaron megjelentek: Tasnádi Nagy András m. kir. titkos tanácsos, a Magyar-Német Társaság elnöke és Kibédi Varga Sándor, a kultuszminisztérium külügyi osztályának ügyosztályfőnöke, a Magyar-Német Társaság főtitkára.

— **Városházi ujságirók tisztelgése dr. Keledy Tibor főpolgármesternél.** A városházi ujságirók tisztelgő látogatást tettek dr. *Keledy Tibor* főpolgármesternél, akit *Kelemen Géza* alosztályi vezető köszöntött. A főpolgármester meleg szavakkal köszönte meg az üdvözlést és munkájához a sajtó támogatását kérte.

— **A szombathelyi püspök első főpapi miséje.** Kovács Sándor megyéspüspök, vasárnap mondotta el első főpapi szentmiséjét a szombathelyi székesegyházban és ebből az alkalomból főpásztori szózatot intézett hiveihez. „Most ne azt nézzük — mondotta —, ami elválaszt, hanem ami egységesit. És a mi másvallásu testvéreinktől is azt kérem, hozzák azokat az értékeket, amikkel épiteni tudunk és mi is odavisszük azt és akkor erősek leszünk minden pogánysággal szemben. De vállalnunk kell az áldozatokat is, mert áldozat vállalása nélkül a boldogabb jövendőt nem tudjuk megszerezni."

— **Meghosszabbitották a Szent Margit-szobormü pályázatot.** A Szent Margit-szobormü tervének elkészitésére kiirt pályázat határidejét a polgármester 1944 május 31-én, szerda déli 12 óráig meghosszabbitotta. A pályaműveket a Fővárosi Képtárban (IV., Egyetem-utca 6.) kell benyujtani. A pályázati föltételeket tartalmazó hirdetmény példányait az érdeklődők a Központi Városházán, I. pavillon, II. em. 50 alatt dijmentesen megkapják.

— **Adomány a bombakárosultaknak.** A Szent István Társulat igazgató-választmánya 5000 pengőt szavazott meg a bombakárosultak támogatására.

— **Magyar fényképészek sikere a lisszaboni kiállitáson.** A stockholmi fényképkiállitás után most a lisszaboni nemzetközi fényképkiállitáson arattak a magyar amatőrök nagy sikert. A kiállitáson, — amelyen tiz nemzet 600 felvétellel vett részt — a magyar amatőrfényképezést 31 müvész felvételei képviselték. A portugál sajtó szerint, a magyar müvészek felvételei messze kimagaslanak a többi nemzet anyagából. A nemzetközi kiállitás magyar képei nemcsak a portugál, hanem a nemzetközi sajtó megitélése szerint is a mai fényképmüvészet legmagasabb fokát jelentik. A kiállitás megnyitásán megjelent a portugál államfő és elismerését fejezte ki Magyarország müvészeinek „brilliáns" bemutatkozásukért.

— **Rablógyilkosság elsötétités után.** Palicsfürdőn szombaton este az uton meggyilkolva találták *Marcikics Simonné* 56 éves szakácsnőt. A csendőri nyomozás során elfogták *Vörös István* szabadkai napszámost. Bevallotta, hogy ő a gyilkos. Elmondta, hogy *megkötözött áldozatának száját betömte,* majd a nála levő 1650 pengőt elrabolta. Amikor elfogták, az elrablott pénzből már csak 400 pengőt találtak meg nála. Az asszony fulladás következtében halt meg. Minthogy a gyilkosság elsötétités idején történt, az ügyet **rögtönitélő birósághoz** utalták.

— **A győri bombázásról és a Magyarország ellen intézett bombatámadások tanulságairól** ir a *Képes Vasárnap* legujabb száma. A lap vezetőhelyen emlékezik meg Hitler Adolfnak, a Németbirodalom Vezérének 55-ik születésenapjáról. A legidőszerübb események között, a „páncéltörő repülőgépek" müködésével foglalkozik a lap, majd képes beszámolóban ismerteti az olvasóval „Hogyan él ma a háborus Páris?" Tavaszi riport, képriport a szarvasról, az erdő királyáról, érdekes cikkanyag Capriról, amelyet a Vezuv hamuesővel árasztott el, továbbá miniatürök, rejtvények, tréfák teszik teljessé az e heti számot.

— **A Duna hősi halottainak emléke.** A MFTR igazgatósága a „Gróf Szapáry Gyula" gőzhajó elsüllyedésekor hősi halált halt kilenc altiszti és legénységi állományu alkalmazottjának lelkiüdvéért a belvárosi plébániatemplomban ünnepélyes gyászmisét mondatott. A rekviemen megjelent Dr. Markos Olivér államtitkár, dr. Szilassy Zoltán min. osztályfőnök, a kereskedelmi minisztérium hajózási osztályának főnöke, a folyami erők tiszti küldöttsége, Vincze Dezső főtörzskapitány, a német hajozási csoport képviselői Diestel Eberhard igazgató vezetésével s számos hatóság és hajózási vállalat képviselője, továbbá Zalay-Scholtz Andor alelnök-vezérigazgató vezetése alatt a MFTR Budapesten lévő összes tisztviselője, hajóstisztje, altisztje, a legénység és munkásság küldöttsége. A templomban a koporsónál zászlóval kivonult diszszakasz állt őrséget.

— **A jövőheti tejmennyiség.** Budapesten, valamint a hozzája csatolt megyei és községi városok területén a tejjegyekre a kereskedők 26-ától, szerdától 28-áig, péntekig a következő mennyiségeket szolgáltatják ki: az „A' és „B" jegyekre a változatlan mennyiséget, a „C" jegyre 0.2 litert és a „D" jegyre is 0.2 litert

— **A „B. 22"-es husszelvény érvényes 29-étől.** Budapesten és a közellátási szempontból hozzája csatolt megyei városokban és községekben kiadott husjegyek április 29-étől érvényes szelvényei közül a „B. 22"-es számu szelvényre marha, borju vagy lóhust, vagy bármely husból készült kolbászárut, vagy 23" számu szelvényre lóhust, vagy bármely husból készült kolászárut, vagy fekete bádog, aluminium dobozos konzervet lehet kiszolgáltatni. Az érvényesitett jegyek már 28-ától beválthatók. Az „A 21", „B. 24., 25" számu szelvények nem válthatók be.

— **Ötszáz pengő jutalom egy eltünt jegyző nyomravezetőjének.** Még április 6-án jelentette be a rendőrségen *Csóka Vendel* nyug. *vajkai* jegyző családja, hogy 71 éves édesapjuk Budapesten, a Pannónia-szállóból eltünt. Használati tárgyait a szállóban hagyta és ezért valószinünek látszik, hogy öngyilkosságra készült. A család most ötszáz pengő jutalmat tüzött ki annak, aki Csóka Vendelről hirt tud adni. Bejelentéseket a budapesti főkapitányság Marosi detektivcsoportjához kérnek.

— **Mammutcsontokat találtak Zala megyében.** Nagykanizsai jelentés szerint a *sármelléki* utépitésnél az ott dolgozó munkások *mammutcsontokra bukkantak.* Értesitették a Balatoni Muzeumot, innen szakértők szálltak ki és megállapitották, hogy a lelet *egy kétagyaru mammutkoponya.* Beszállitották a Balatoni Muzeumba.

Igazolványt vásárolt, mert nem akarta viselni a sárga csillagot

Egy rendőr a IX. ker. kapitányság folyosóján észrevette, hogy egy ott várakozó zsidónak látszó fiatalember nem visel sárga csillagot. Igazolásra szólitotta, a fiatalember ekkor zavartan *Jankovics Ferenc* ügynök nevére szóló arcképes igazolványt mutatott föl, amelyet *éppen akkor váltott ki az elöljáróságon.*

A rendőrnek gyanus volt a dolog és bekisérte a főkapitányságra. Itt vallatóra fogták és megmotozták. Kiderült, hogy igazi neve *Temin Aladár* és 28 éves fehérnemütisztitó. Azzal védekezett, hogy azért vette meg *a keresztény Jankovics névre szóló iratokat egy Weisz nevü embertől, mert nem akarta viselni a sárga csillagot.* Temin Aladárt közokirathamisitás büntette és a sárga csillag nem viselése miatt letartóztatták. A rendőrség egyben meginditotta a nyomozást a Weisz nevü ismeretlen férfi kézrekeritésére.

Vizállás

A Duna Budapestig apad, lejebb árad; Bécsig közepes, Bécs—Medve között magas, lejebb igen magas vizállásu. Schärding 416 cm. 36%, Passau 635 cm. 56%, Aschach 345 cm. 43%, Struden 718 cm. 61%, Krems 522 cm. 60%, Bécs 558 cm. 70%, holnapra 546 cm. 68%, Pozsony 651 cm. 71%, Medve 533 cm. 82%, Gönyü 614 cm 87%, Komárom 659 cm. 91%, Esztergom 626 cm. 89%, Budapest 748 cm. 94%, holnap 735 cm. 91%, Dunapentele 634 cm. 87%, Dunaföldvár 612 cm. 90%, Paks 778 cm 91%, Baja 836 cm 92%, Mohács 872 cm 93%, Bezdán 865 cm 93%, Gombos 804 cm 89%, Palánka 742 cm 91%, Ujvidék 830 cm 88%.

A Rába: Szentgotthard —8 cm. 8%. — **A Dráva:** Barcs 180 cm. 38%, Drávaszabolcs 220 cm. 50%.

A Tisza: Tokaj... apad, lejebb árad; Vásárosnaményig közepes, lejebb magas vizállásu. Visk 200 cm. 44%, Tekeháza 234 cm 45%, Tiszaujlak 339 cm. 47%, Vásárosnamény 685 cm. 58%, Tokaj 851 cm. 80%, Tiszafüred 817 cm 83%, Szolnok 846 cm 78%, Csongrád 884 cm 73%, Szeged 916 cm. 73%, holnap 922 cm. 74%, Zenta 822 cm. 76%, Titel 768 cm. 87%.

A Szamos: Dés 78 cm 31%, Szatmárnémeti 94 cm. 31%. — **A Bodrog:** Bodrogszerdahely 620 cm. 78%. — **A Hernád:** Hidasnémeti 93 cm. 32%. — **A Körösök:** Csucsa 76 cm. 28%. Nagyvárad —42 cm. 26%. Békés 246 cm. 37%. Gyoma 403 cm. 53%. — **A Maros:** Marosvásárhely 35 cm. 34%, Makó 270 cm. 51%.

A Balaton: Siófok 99 cm. 77%. — **A Velencei-tó:** Agárd 181 cm 76%.

Svédország elutasitó választ adott Angliának a golyóscsapágyak Németországba való kivitele ügyében

Amsterdam, ápr. 25. (Német TI) Stockholmi jelentések szerint — mint a brit hirszolgálat közli — a svéd kormánynak a válasza a szövetségesek jegyzékeire, hogy szüntessék be a golyóscsapágyak kivitelét Németországba, udvarias volt ugyan, de negativ. Svédország — mondja a jelentés — a következő szempontokat hozta fel:

1. A szövetségesek kivánságának elfogadása egyoldalu megszegését jelentené a nemrégiben kötött svéd kereskedelmi szerződésnek, amelyben az angol-amerikai hatalmak tudtával állapitották meg azoknak a golyóscsapágyaknak mennyiségét, amelyeket az 1944. évben Németországnak szállitanának.

2. Svédország teljes mértékben Németországtól függ életbevágó fontosságu szen, koksz, mütrágya és ipara számára szükséges vegyszerek dolgában, nem különben a vas tekintetében, a szövetségesek ugyanis most nincsenek abban a helyzetben, hogy ezeket az áruszállitásokat ellássák.

A Führer és a Duce találkozója

Berlin, ápr. 25. A Führer főhadiszállásáról jelentik: A Führer és a Duce április 22-én és 23-án találkozott. A kettejük között fennálló régi barátság szellemében folytatott megbeszélések során megvitatták a két országot és a közös célokat érintő politikai, katonai és gazdasági kérdéseket. A Duce tolmácsolta a Führernek a köztársasági-fasiszta kormánynak, mint az egész olasz nép egyedüli képviseletének azt az elhatározását, hogy még tevékenyebbé fokozza részvételét a harcban a háromhatalmi egyezmény szövetségeseinek oldalán. Ez az elhatározás meleg elismerésre talált és a birodalmi kormány hathatósan támogatja a Duce kormányának törekvését.

A hármasegyezmény hatalmainak szilárd elhatározása, hogy diadalmasan fejezzék be a háborut a Kelet bolsevistái és a Nyugat zsidósága és plutokratái ellen s ezzel uj és igazságos rend alapján biztositsák a népek életét, kifejezésre jutott azokban a fejtegetésekben is, amelyekben a Führer ismertette a hatalmi eszközöknek a küszöbönálló döntés érdekében való teljes harcbavetését és a háboru utáni idők célkitüzéseit.

A Führer és a Duce megbeszélései, amelyeken Ribbentrop birodalmi külügyminiszter, Keitel vezértábornagy és olasz részről Graziani tábornagy, valamint Mazzolini államtitkár is résztvett, megerősitették azt a rendületlen elhatározást, hogy a harcot vállvetve folytatni kell a végső győzelem kivivásáig és a tengely, valamint a hármasegyezmény hatalmai által kitüzött politikai célok megvalósitásáig.

A Führer és a Duce találkozóján résztvett Rahn olaszországi német nagykövet és meghatalmazott, valamint Anfuso berlini olasz nagykövet is.

A Führerrel történt találkozóval kapcsolatban a Duce szemlét tartott az egyik gyakorlótéren felállitott olasz hadosztályok felett, hogy meggyőződést szerezzen kiképzésük és felfegyverzésük fokáról. Résztvett a szemlén Graziani tábornagy is. Az olasz vendégeket Keitel vezértábornagy, a véderőfőparancsnokság vezetője és Fronn vezérezredes, a pótható parancsnoka kalauzolta. (MTI)

A Wilhelmstrasse a Führer és a Duce találkozójáról

Berlin, ápr. 25. Német illetékes helyről közlik tájékoztatásul: A külügyi hivatalban a külföldi sajtó képviselőinek mai értekezletén felolvasták a Führer és a Duce találkozásáról kiadott közleményt. Megállapitották, hogy a közlemény e megbeszélések irányáról és alapjáról elegendő felvilágositást nyujt, úgy hogy további nyilatkozatok e jelentős találkozásról feleslegesek.

Hangoztatták, hogy tulajdonkép csak párhuzamot lehet vonni egyfelől Mussolini, a Führer régi barátja között, aki mint a Németországgal szövetséges ország vezetője szerepelt ugy mint eddig, másfelől Badoglio között, aki abba helyezte reményét, hogy Moszkva követelései irányában tanusitott engedelmes előzékenységével továbbra is játszhatja eddigi siralmas szerepét mint kormányfő.

Ezzel kapcsolatban szembeállitják a tulajdonképpeni Olaszországban uralkodó rendezett életviszonyokat azokkal a zürzavaros állapotokkal, amelyek a megszállott déli részben tapasztalhatók. Ott ugyanis az angol-amerikai megszállás egyre erősebben megnyilvánuló kisérő jelensége, a megvesztegetés és az éhinség.

A találkozásnak ez a legujabb ténye — hangoztatják végül a Wilhelmstrassen — bizonyitja azoknak a külföldi jelentéseknek a képtelenségét, amelyek Mussolini ellen intézett merényletről szóltak.

A Szovjet nem vesz részt a philadelphiai munkaügyi értekezleten

Stockholm, ápr. 25. (Német TI) A moszkvai rádió jelentése szerint szovjet részről a Szovjet-Uniónak az ILO (nemzetközi munkaügyi értekezlet) értekezletéről való távolmaradását a következőkkel indokolják: Az ILO egyik szerve a népszövetségi tanácsnak, amelyben a Szovjet-Unió nem vesz részt. Éppen ezért a Szovjet-Unió nem tartotta szükségesnek, hogy képviselőt küldjön ki a philadelphiai értekezletre.

Hitler tolmácsának autóbalesete

Berlin, ápr. 25. (NST) Hitler Adolf tolmácsát, Schmidt követet autobaleset érte, amelynél a követ sulyosan megsebesült Állapota nem életveszélyes. Dr. Schmidtet, aki hivatalosan a külügyminisztérium miniszteri irodájának vezetője a nagy nyilvánosság nem is annyira ebben a minőségében ismeri, mint inkább tolmácsi mivoltánál fogva. Az összes fontosabb külpolitikai értekezleteken ő volt a hivatalos tolmács. Már Stresemann is magával vitte őt Thoiryba, amikor Briand-nal találkozott. Részt vett a godesbergi tanácskozásokon, ahol Hitler és Chamberlain szavait tolmácsolta, majd a müncheni értekezleten s jelen volt a Führer és a Duce valamennyi megbeszélésén is.

— **A „Hét sziget" változatos sorsa.** A balkáni félsziget nyugati partjának déli része mentén, az albániai part északdéli irányából délkeleti irányba fordulva huzódnak végig az Ioni-szigetek, amelyek „Hét sziget" néven szerepelnek a köztudatban, holott a számuk ennél nagyobb. A legészakibb sziget közöttük Korfu, majd Zakinthos, Paxos, Leukas, Ithaka és Kephalonia következnek. A két legdélibb sziget Kythera és Antikythera. Az Ioni szigeteket politikailag a történelem folyamán több izben összefogták és ezáltal bizonyos mértékig elszakadtak a szárazföldtől, eltérően a dalmát szigetektől. Közöttük Korfu szigetének a legmozgalmasabb a politikai történelme. Korfu a leglakottabb sziget, bizonyos mértékig oka volt az ókori ugynevezett peloponesusi háborunak, amelynek folyamán Krisztus előtt 229-ben római tulajdonba került. Utána még sokszor cserélt gazdát. Dél-Olaszországból kiindulva a normanok foglalták el és támaszpontul használták a Bizánc és Velence ellen inditott tengeri csatáik alkalmával. 1085-ig volt az egész szigetvilág norman kézben, addig, amig Robert Guiskard herceg meghalt. Utódai már nem tudták megvédeni. Korfu szigete a bizánci birodalom összeomlásakor az epirusi despota hatalmába került. Később az Anjouké lett, majd 1386-tól kezdődőleg a sziget négyszáz éven át a velencei köztársaság birtoka volt. A velenceiek nagymértékben meg is erősitették és a törökökkel szemben is eredményesen megvédték. A XVIII. században a sziget a velenceiek levantei kereskedelmének központja volt. Mint az adriai behajózás kulcspontja; hosszu időn át megőrizte fontos szerepét, még akkor is, amikor a velenceiek már nem tudták egyeduralmukat ezen a tengeren megőrizni. Leukas és Kephalonia átmenetileg török kézben is volt.

— **Olajat keresnek Alaszkában.** A belgrádi Donau Zeitung közli azt a lisszaboni jelentést, amely szerint Knox amerikai tengerészetügyi miniszter egymillió dolláros hitelkeretet kért az alaszkai olajkutatások céljára. Az amerikai tengerészet ottani területei akkora kiterjedésüek, mint Magyarország ...

— **Házasság.** *Nagy Márta* és *Szilárd József* házasságot kötöttek.

Walter Gitta és *Perlaki László* ápr. 22-én házasságot kötöttek.

Remete-pogányesti és tolcsvai *Sebastiani-Korányi Livia* és sipeki *Balás Géza* főiskolai tanársegéd csütörtökön d. u. 5 órakor a belvárosi főplébániatemplomban házasságot kötnek.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Most, hogy végre kitavaszodott, a villamoson utazni kényszerülő közönség nem csekély részét zavarja az, hogy a villamosokon minden logika figyelmen kivül hagyásával nyitják ki az ablakokat, ennek következtében olyan szörnyü huzat van, amelyet alig lehet elviselni. Sajnos, nem mindenki olyan egészséges, hogy kibirja az erős vagy akár a gyenge huzatot is. Magam fejidegzsábában szenvedek és mint érdekelt figyelem a többi utasokat is. Egy-egy huzatmentes sarokért sokszor közelharcot vivunk, sokan vagyunk tehát, akik arra kérjük a Beszkárt illetékes urait, ne bizzák az ablakok nyitogatását a kalauzok vagy a pályaudvari ellenőrök tetszésére, hanem rendeletileg szabályozzák, hogy a kocsiknak csak egyik oldalán legyenek nyitva az ablakok, esetleg a több kocsiból álló szerelvények első kocsijának ablakait mindkét oldalon hagyják csukva, hogy azok, akik betegség vagy erre való érzékenység folytán huzatmentes helyet kell, hogy keressenek, legalább egy zugot találjanak, ahol — ha mindjárt állva is — meghuzhatják magukat. Manapság ugyis elég a kellemetlenség és a baj, ezért mindenkinek saját és többi embertársai érdekében is vigyáznia kell egészségére. Ne nehezitse ezt meg a Beszkárt sem merő nemtörődömségből. Levelem szives közzétételét kérem, tisztelettel **M. L.-né** tisztviselőnő

Petrovácz Gyula

Magyar huszárgenerális az olasz történelemben

A magyarság minden időkben nagy és kiváló katonanemzet volt. Az évszázadok folyamán szinte megszámlálhatatlanul adta a nem mindennapi hősöket nemcsak a saját oltalmára, hanem bőven jutott belőlük a világnak minden tájára, országába is. Török elleni hadjáratok, kereszteshábo-ruk, itáliai harcok, amerikai szabadságharc: mind-mind felmutathatja az ő titáni magyar hőseit, akiknek hősi tetteit őszintén csodálta és csodálja ma is az elfogulatlan világ.

De ezek a hősök arra is alkalmasak voltak, hogy idegen nemzetek fiait, akik a magyar földre vetődtek, lekűzdhetetlen vonzással huzzák felénk. Sok ezer és tizezer idegenből Magyarországra szakadt kiváló katona vált magyarrá évszázados harcaink során és ez azt bizonyitja, hogy a magyar függetlenségi harcok igazsága és méltányossága annyira világos volt, hogy az idegenek első pillanatra átlátták a mint igaz ügyet a vérük hullása árán igyekeztek diadalra juttatni.

Közhuszárból generális...

A magyarrá vált idegen nagy katonák soraiból magasra kiemelkedik gróf *Frimont János*, aki 1759 január 3-án született egy elzász-lotharingiai főuri kastélyban és 1776-ban került el Magyarországra, mint a hirneves 8. számu, Wurmser-huszárezred önkéntes közhuszárja. A francia őrnagy fia előtte vadidegen, teljesen ismeretlen nép fiai, magyar huszárok közé került. A magyar lelkület, vérmérséklet és magyar élet olyan nagy hatást tett a francia fiatalemberre, hogy rövid idő alatt lelkes magyarrá változott és tökéletesen átformálódott.

Gróf Frimont János példátlan vitézségével csakhamar ismertté vált az egész ármádiában. 1787-ben már főhadnagy és mint ilyen, hősiesen harcolt Belgiumban *Namur* és *Maubeuge* ostrománál. Nyolc évvel később, nagy hőstettet hajt végre: *Frankenthalnál*, a Rajna mellett, magyar huszárjaival egy már francia kézbe került ágyut vágott ki, aminek nagy és fontos következménye lett: lovasságunk felfejlődhetett és fontos helyét megtarthatta.

Ekkor már a Mária Terézia-rend lovagja. 1797-ben őrnaggyá nevezik ki és ekkor a horvát huszárokhoz osztják be. 1800-ban ezredes. Ujra magyar huszárok felett parancsnokol. Genova ostrománál kitünteti magát. 1806-ban vezérőrnagy és a 9. színmagyar huszárezred tulajdonosa. 1809-ben az itáliai hadjáratban rengeteg ütközetben tüntette ki magát.

Magyar huszárok a Simplon-hágón

Amikor béke volt, Magyarország különböző vidékein élt csendes garnizoni életet gróf Frimont János. Többek között huzamosabb időt töltött Pécsett, Debrecenben, Sopronban és Kőszegen. Ebben az időben, 1813-ban már lovassági tábornok és két évmulva az Olaszországban küzdő osztrák haderő főparancsnoka lesz. Ebben az évben világraszóló nagy tettel öregbiti saját katonai jó hirnevét és a magyar huszár jó hirét: bravurosan, *rendkivül nehéz körülmények között huszárjaival átkel a Simplon-hágón.*

Nem kisebb katonát és hadvezért győzött le Frimont János, mint *Murat* nápolyi királyt, 1621 január 13-án. Ugyanebben az évben a sziciliai carbonaro-mozgalom elleni hadjárat főparancsnokává teszik meg. Végigvereksz magát a forró szigeten, leveri a lázongókat és május 24-én fényes diadalmenet élén *győzteskent vonul be Nápolyba.*

Már eddig is csupa fényes diadal volt a francia közhuszárból magyar tábornokká lett kiváló hadvezér életútja. Ezután még több siker, még számosabb diadal övezi alakját. A carbonarók leverése után egész Olaszország pacifikálását reája bizzák, a bécsi kongresszuson megalakult Szent Szövetség határozataképpen Frimont magyar huszárokkal fog a munkához, jól ismervén ennek a legnemesebb katonatipusnak minden kiváló erényét és győzhetetlen harci erejét. Számitása jól bevált: Novaránál, Alessandriánál, Torinónál, déli Itáliában és Sziciliában egyformán győznek a magyar huszárok...

A nápolyi király hálája: hercegi cim

Ferdinánd nápolyi és sziciliai király a tisztogatás hatalmas munkájának sikeres elvégzése után igen hálás Frimont iránt: hercegi cimmel jutalmazza meg, birtokot adományoz neki és évi 220 000 dukát jövedelmet biztosit számára. A dicsőség és anyagi jólét közepette most már nyugalomban élhet. 1825-től haláláig, 1831 december 26-áig, Padova város katonai főparancsnoka. Halála hirtelen következett be, 56 évi folytonos nehéz katonai szolgálat után, 73 éves korában.

Gróf Frimont Jánost, akinek Bihar vármegyében is voltak jelentékeny birtokai, a magyar föld és nép iránti szeretet folyományaképpen Padovából hazaszállitották és birtokainak székhelyén, az ópalotai kápolnában helyezték örök nyugalomra. A magyarok iránti szeretetéről Georg Ernő huszárőrnagy, ezredének hivatalos történetirója, többek között ezeket irta:

„A gróf rendkivüli módon szerette Magyarországot, ezt a földet választotta hazájának. A magyar nyelvet olyan tisztán beszélte, hogy azon az idegenben születettséget senki sem ismerte meg. Hallgatag, de igen sok lelki finomságot mutató ember volt. Hamvai Nagyvárad melletti birtokán, Palotán nyugosznak, egy, a lipcsei kereszt formájára rakott alaprajzu templomban, hogy minden, ami őt halálában is körülveszi, arra a hadseregre emlékeztesse, amelyben 56 évet szolgált annyi dicsőségben. Európának majdnem minden uralkodója rendjelekkel halmozta el."

Magyar mindhalálig

A nagy hadvezér a Mária Terézia-renddel járó bárságot magyar nemesi indigenátusra való természetes jognak tekintette. Ezért 1823 január 31-én ő maga és a felesége: *Mitterpacher Katalin*, valamint két gyermeke letették a megfelelő esküt. Most már egészen magyarnak érezte magát Frimont János és nagy megelégedettséggel vezette hatalmas bihari birtokát, amelyhez hat község tartozott: Ópalota, Kopacsel, Szurduk, Szentjános, Szentandrás és Ujpalota. A székhelyen, Ópalotán, Frimont remek Istenházát épittetett, nemes empire izlés szerint készült templomot. Berendezése nagy pompáju és fényüzéses és minden ma is teljesen ép benne.

Frimont, aki lehetett volna nápolyi herceg, osztrák gróf, osztrák örökös tartományi lovag, csupán a magyar bárságot tartotta meg, arra volt büszke, mert ez a végzetesen szeretett magyar földhöz és magyar nemzethez kötötte őt.

Teteme ma is ott nyugszik háboritatlanul a Nagyvárad melletti Palota templomának kriptájában, élénk bizonyitékául annak a régi, csodálatos á'formáló erőnek, amely a messzi földekről Magyarországra tévedt idegenekből rövid idő alatt hűséges magyar embereket formál és eltölti testük-lelkük minden zugát-porcikáját ennek a földnek, levegőnek, fajtának szeretetével.

Péchy-Horváth Rezső.

Érdekes tervek a Rókus-kórház ujjáépitéséről

Budapestnek többévtizedes problémája a Rókus-kórház. A kórház helyén már régen uj, korszerü és a városrendezési szempontoknak is megfelelő épülettömbre lenne szükség.

Petrovácz Gyula, az ismert épitész és városrendezési szakértő a Rókus-kórház ujjáépitéséről javaslatot dolgozott ki.

Petrovácz tervei szerint az uj kórházat 8—10 emelet magas épülettömbökben helyeznék el. Az ujjáépitésnél gondoskodni kell a Rákóczi-ut kiegyenesitéséről, mert a kórház mai épülettömbje jelenlegi helyzetében akadályozza a közlekedést és rontja a városképet is. Az ujjáépülő kórház homlokzata a Corvin-áruház épületével kerülne egy vonalba. Az elvesztett területekért magasságban kárpótolnák a kórházat. Petrovácz Gyula terve szerint *az átépités tartama alatt is biztositani lehet a kórházi üzem folytonosságát.* A jelenlegi Rákóczi-uti tömb mögött 40 méterrel hátrább épülne fel az uj kórház 100 méter hosszu, nyolcemeletes kettős épülettömbje, 15 méteres előkerttel. Mellette a szomszédos saroképület csatlakoznék két rövidebb öt emelet magas szárnyépületekkel. Hátul pedig a *Gyulai Pál-utca* és a *Rákosi Jenő-utcai* szárnyak kikerülésével ugyancsak két ötemeletes épületrész létesülne. Ezeket az épületeket külön-külön lehet felépiteni, tehát a mai kórház egyes részeinek lebontására csak akkor kerülne sor, ha az uj épületek megfelelő nagyságu részei már elkészültek és ott a gyógyitást folytatni lehet.

A Rókus-kórház mai épülettömbje 5500 négyzetméternyi területet foglal el és kórházi osztályainak 17.800 négyzetméter az alapterülete. A Petrovácz-féle tervezet szerint az átépités során a kórházi épületek számára csak 3200 négyzetméternyi területre lesz szükség, viszont a kórház emeleteinek szaporitásával 27.800 négyzetméter alapterületet lehet biztositani a különböző osztályoknak. Tehát 2300 négyzetméternél kevesebb terület elfoglalásával 10.000 négyzetméterrel nagyobb lesz az uj Rókus-kórház.

A Rókus-kórház átépitése különböző forgalmi reformokat is szükségessé tesz. *Meg kell szüntetni a teljesen nélkülözhető Rókus-kórházi villamos végállomást, amelynek zaja különben is sokat zavarja a kórházi betegeket.* A Népszinház-utcán közlekedő villamosjáratokat két relációra lehet csökkenteni, a 20-as és a 38-as járatokra, mig a 28-as és a többi itt közlekedő járat a Fiumei-uton át bonyolithatná le a forgalmat.

A kórház épitése a Rókus-kápolna szempontjából is előnyös lesz. Az előbb emlitett átépitéssel akkora térség keletkezik a kórház helyén, hogy a mai kápolna legalább 200 személyes templommá bővithető ki, melyet zárt folyosóval lehetne a kórházzal összekötni.

Változás a sajtóellenőrző bizottság vezetésében

A MTI jelenti: Sztójay Döme miniszterelnök Karkiss Cornél hadbiró, vezérőrnagyot, a sajtóellenőrző bizottság elnökét, a tisztségének ellátása alól saját kérelmére — közel öt éven át végzett értékes és önzetlen munkásságának elismerése mellett — felmentette s a sajtóellenőrző bizottság elnöki teendőinek ellátásával a sajtóügyek kormánybiztosának javaslatára vitéz Barabás Emil altábornagyot bizta meg.

Vitéz Endre László államtitkár felülvizsgáló köruton

Vitéz Endre László államtitkár Kassára érkezett, hogy felülvizsgálja a zsidókérdés megoldására hozott intézkedéseket. Dr. Horváth György főkapitányhelyettes kiséretében megtekintette a zsidók számára kijelölt körletet. Vitéz Endre László megelégedését fejezte ki, majd az esti órákban továbbutazott.

A nem tényleges katonák jelentkezési kötelezettsége

A honvédelmi miniszter falragaszok utján elrendelte, hogy minden 48 éves és ennél fiatalabb nem tényleges katonaviselt személy, aki katonai igazolványi lappal, vagy igazolványi pótlappal rendelkezik, a hirdetmény kifüggesztése után bekövetkező minden olyan végleges, vagy ideiglenes lakásváltoztatását, amely öt napnál előreláthatólag hosszabb ideig tart, a beköltözését követő 24 órán belül a rendőri bejelentési kötelezettségétől függetlenül, az igazolványi lapjában (pótlapjában) feltüntetett állománytestének irásban bejelenteni tartozik.

A bejelentést levelezőlapon, vagy levelezőlap nagyságu papiroson lehet megtenni és az bérmentesités nélkül adható fel az illetékes állománytest cimére. A cimoldal bal alsó sarkába a „hivatalos felszólitásra" szavakat kell fölirni. Azt a nem tényleges katonai személyt, aki az előirt jelentkezési kötelezettségét elmulasztja, a honvédelemről szóló törvény értelmében katonai fegyelmi uton fogják felelősségre vonni.

Felfüggesztették az IPOK önkormányzatát

A MTI jelenti: Az iparügyi miniszter az Ipartestületek Országos Központja önkormányzati szerveinek működését felfüggesztette és a központ ügyeinek vitelére Mike János szabómestert, a Keresztény Iparosok Országos Szövetségének ügyvezető elnökét miniszteri biztosul kirendelte.

A hadiüzemi munkások példás magatartása a légi támadások alkalmával

Az ellenséges légi terrortámadások alkalmával büszke öntudattal számolunk be arról, hogy a magyar hadiüzemi munkásság önfeláldozó bátorsággal, hősiességgel teljesitette kötelességét. Méltó maradt önmagához, méltó volt minden tekintetben a harctéren küzdő katona-testvéreihez. Felbecsülhetetlen értékeket mentett meg a nemzet számára.

A honvédelmi miniszter rendeletileg emlékezett meg a hadiüzemek munkásságának minden dicséretet megérdemlő, kiváló magatartásáról. E rendeletében gondoskodott arról is, hogy az anyagi károkat szenvedett vagy olyan munkások, akik szeretteiket vesztették el, megfelelő szabadságot kapjanak és segitségben részesüljenek.

A munkásság legnagyobb része máris lelkesen résztvesz a termelés sorsdöntő munkájában.

Az illetékes hatóságok azonban nyomatékosan felhivják azokat a hadiüzemi munkásokat, akik eddig a közlekedési nehézségek vagy amiatt, hogy családjukat vidéken helyezték el vagy bármi egyéb okból munkahelyüktől távol maradtak, hogy munkahelyükön azonnal jelentkezzenek és kapcsolódjanak be a termelő munkába. Azok ellen ugyanis, akik munkahelyükön haladéktalanul nem jelentkeznének, az illetékes hatóságok az eljárást megindítják.

A magyar nemzet büszkeséggel tekint a munka katonáira. A légitámadások fájdalmas csapásokat mérhettek ránk, de erőnk tudatára is rájöttünk. Ezen a földön uj Gábor Áronok születnek, akik vitéz katonáinkat hozzásegitik a végső győzelemhez.

Országos gyüjtés a légi támadások károsultjai számára

Tekintettel arra, hogy az ellenséges légi támadások károsultjainak megsegitésére az egész magyar társadalom megmozdult és már eddig is sokan juttattak önkéntes adományokat a hatóságokhoz és a sajtóhoz, a belügyminiszter rendeletet intézett a közigazgatási hatóságok vezetőihez, amelyben országos adománygyüjtést engedélyez a károsultak számára. Az adománygyüjtés lebonyolitásához elsősorban a sajtó, a társadalmi egyesületek, továbbá a főispánok részéről a szükség szerint alakitható társadalmi helyi bizottságok és helyi hatóságok segitségét kell igénybevenni. A készpénzadományokat a 151.006. sz. „B. M. A légi támadások áldozatainak megsegitése, letéti számla, Budapest" elnevezésü postatakarékpénztári számlára kell befizetni. Adományok ezenfelül bármely politikai napi és hetilap kiadóhivatalába is eljuttathatók. Természetben csak olyan adományokat lehet fölajánlani, amelyek huzamosabb időn át tárolhatók.

Tájékoztató a légi támadás károsultjai részére

A kormány hatályos rendelkezései lehetővé tették, hogy a légi támadások károsultjai azonnal segélyben részesülhessének és az elpusztult legszükségesebb ingóságok értékét az államkincstár azonnal megtéritse. Intézkednek a rendeletek arra vonatkozólag is, hogy az egyéb ingó és ingatlan javakban bekövetkezett károk megtérítésére szolgáló eljárások azonnal megindulhanak.

A kártalanitási eljárás azonban csak jelentkezésre indulhat meg, mert a hatóságok nem kutathatják fel hivatalból a károsult személyeket. *Ha tehát valakit* légi támadás következtében akár személyi (sebesülés, halál, eltünés), akár dologi (ingó és ingatlan javak megsérülése, megsemmisülése) *kár ér*, haladéktalanul *jelentkezzék* községekben a *községi előljáróságnál*, városokban a *polgármesternél*, Budapesten a *kerületi előljáróságnál*.

Jelentkezés nélkül nem áll módjában a hatóságoknak a károsultakat sem támogatásban, sem kártérítésben részesiteni.

Amikor a károsultak az emlitett hatóságnál jelentkeznek, kérjenek ott azonnal bejelentési ivet is. A bejelentési iven az ingó és ingatlanokban bekövetkezett károkat lehet bejelenteni. A bejelentési ivet kitöltve ugyanezeknél a hatóságoknál kell benyujtani.

A jelentkezés vagy bejelentés alapján induló eljárás során indokolt esetben a károsultak azonnali támogatást kaphatnak.

Ha azonban valaki az őt ért károkról a hatóságoknak bejelentést nem tesz, hiába várja odahaza a segitő kezet, mert bajáról a hatóságnak tudomása nincs és a hatóságok csupán azokat keresik fel, akik bajukat valamilyen módon bejelentették.

A községi előljáróságok, városok polgármesterei, Budapesten a kerületi előljárók a további teendőkről a jelentkezőket tájékoztatják.

A légi támadások károsultjai tehát saját érdekükben mielőbb jelentkezzenek a fentebb megjelölt hatóságoknál.

Befulladt bomba! Életveszélyes!

Ellenséges légi támadás után a tüzszerészek ily föliratu táblával jelölik meg a föl nem robbant, vagy később, bizonytalan időben fölrobbanó, ugynevezett hosszu késleltetésü bombák becsapódási helyeit és azok környékét. Város, ipartelep, vasutvonalak, stb. ellen végrehajtott ellenséges légi támadások folyamán ledobott világitó, gyujtó és robbanó hatásu stb. bombák között csaknem mindig szerepel hosszu késleltetésü bomba is. A hosszu késleltetésü bomba felrobbanása különleges gyujtószerkezeténél fogva a becsapódás után percek, órák, sőt napok mulva, időzitésének megfelelően bizonytalan időben történik.

A föl nem robbant bombák becsapódásukkor mélyen behatolnak a talajba, a becsapódás helye gyakran alig észrevehető, csak 20—40 cm. átmérőjü omladékos tölcsér marad hátra. Épületbe csapódva, több emeletet is átütnek, a mennyezetben megszorulnak, vagy a padlón fekszenek. Amennyiben ilyen föl nem robbant bombát észlelünk, azonnal távozzunk a hely színéről és tegyünk jelentést a légoltalmi önvédelmi szervezet (házparancsnok, háztömbparancsnok) utján a hatósági légoltalmi alkörzetparancsnokságának avagy pedig a legközelebbi hatósági közegnek (rendőr, csendőr).

A talált, nem működött világitó, gyujtó és egyéb bombákról, valamint ellenséges repülőgépekről ledobott ismeretlen eszközökről is tegyünk jelentést.

A fel nem robbant bombák piszkálása, megmozgatása, valamint a felrobbant bombák visszamaradt alkatrészeinek és egyéb ledobott eszközöknek elhordása életveszélyes, ezért tilos. A fel nem robbant bombák, bombaalkatrészek, stb. összeszedése és hatástalanitása különleges szakképzettséget igényel, éppen ezért ezt a feladatot az erre a célra kiképzett légoltalmi tüzszerészek végzik el.

A város, község, ipartelep, stb. légoltalmi tüzszerészei megállapitják a fel nem robbant és hosszu késleltetésü bombák veszélyes körzetét és ezek határán az utca betorkoláshoz „Befulladt bomba! Életveszélyes!" feliratu táblákat helyeznek el. A tüzszerészek által kijelölt veszélyeztetett területrészt a város, község, ipartelep légoltalmi parancsnoka a legrövidebb időn belül kiüriti és védett helyen felállitott őrökkel lezáratja.

Ezért három napi szükségletünknek megfelelő fontosabb holmijainkat magunkhoz véve azonnal távozzunk a veszélyeztetett és kiürített területről, ahová csak a zárlat feloldása után szabad belépni.

A csütörtöki kiürités! vonatok menetrendje

A budapesti I—XIV kerületi, továbbá Csepel, Kispest, Pestszenterzsébet, Budafok, Albertfalva, Pestszentlőrinc, Ujpest és rákospalotai előljáróságoknál működő vasuti tisztviselők által április 21-én, 22., 23. és 24-én kiadott kiürités! vonatok helyjegyeivel ellátott utasok elszállitása április 27-én, csütörtökön, az alábbi vonatokkal történik:

Az I/26. és I/v. számu vonat Budapest Nyugati pu.-ról 14.17-kor.

A II/26. sz. vonat Kőbánya felső pu.-ról 8.53-kor.

A II/v. sz. vonat Budapest Keleti pu.-ról 8.40-kor.

A III/v. sz. vonat Budapest Keleti pu.-ról 14.05-kor.

A IV/26. sz. vonat Budapest Keleti pu.-ról 7.45-kor.

Az V/26. és VI/v. számu vonat Budapesti Nyugati pu.-ról 7.40-kor.

A VII/26. és VII/v. számu vonat a Soroksári-utról 7.42-kor.

A VIII/26. és VIII/v. számu vonat Kelenföldről 10.15-kor.

A IX/26. és IX/v. számu vonat Budapest-Déli pu.-ról 7.25-kor.

A X/v. számu vonat Budapest-Déli pu.-ról 8.40-kor.

A XI/26. és XI/v. számu vonat Kelenföldről 9.00-kor indul.

A MÁV igazgatósága felhivja a közönség figyelmét, hogy a felsorolt vonatokon azok az utasok is utazhatnak, akik helyjegyeiket már korábban megváltották, de valamilyen ok miatt már nem utazhattak el.

Hol találhatók a főváros nyilvános óvóhelyei?

Dr. *Bódy László* h. polgármester röpcédulákon tájékoztatja a főváros közönségét arról, hol találhatók a nyilvános óvóhelyek, árokóvóhelyek és segélyhelyek. A tájékoztatót a lakóházak légoltalmi parancsnokától mindenki megkaphatja. Az emlitett helyeket kerületek szerint a következő helyeken rendezték be:

I. kerület: Segélyhely József-körut 2., József-az Attila-utca 10a. — körut 3., József-körut **II. kerület:** Nyilvános 53., Harmincketteses-óvóhelyek: Batthyány-tere 2., Baross-utca 3., tér 2. (Vásárcsarnok), Baross-utca 61—69, se-Szénа-tér 1-a. és Margit-körut 1., segélyhe- —11., Tisza Kálmán-lyek: Batthyány-tér 6. tér 4., Rákóczi-tér 7., (vásárcsarnok), Mar- Jázmin-utca 6., Ba-czibányi-tér 1. (isko- ross-utca 67—69. — IX. la), Tölgyfa-utca 10. kerület. Nyilvános óvó-(tüdőbeteggondozó). — helyek: Boráros-tér 6. **III. kerület:** Nyilvános Lónyay-utca 62., Nagy-óvóhelyek: Kolosy-tér vásártelep (árok), Vá-és Fő-tér 3. (csak hi- sárcsarnok dunai kikö-vatalos időn kivül), tő (árok), Gyáli-uti segélyhelyek: Vörös- piac (árok), Gróf Hal-vár y-ut 93. (iskola), ler-téri piac (árok), Timár-utca 16. (isko- Kvassay Jenő-uti vil-la), Fő-tér 3. (előljá- lamos megálló, Kán-róság). — **IV. kerület:** utcai villamos megálló nyilvános óvóhelyek: (árok), Soroksári-ut Horthy István-körut 1 111. (árok), Határer-—3. (vásárcsarnok), dőnél villamos megálló Kálvin-tér 1., Kecske- (árok), Bakáts-tér 14. méti-utca 14., Appo- (árok), segélyhely nyi-tér 1., Piarista- (előljáróság, hivatalos utca 4., Városház-utca időn kivül), segélyhe-20., Petőfi Sándor-utca lyek: Horthy István-3., Muzeum-körut 1-b., körut 1., Bakáts-tér Károly király-ut 4. és 14., Mester-utca 19. Központi Városháza **X. kerület.** Nyilvános (csak hivatalos időn óvóhelyek: Martino-kivül), segélyhelyek: vics-téri piac (árok), Városház-utca 9. (Vá- Kerepesi-uti piac rosháza), Cukor-utca (árok), segélyhelyek: 6. (iskola). — **V. ke-**Szent László-tér 1—3. **rület:** Nyilvános óvó- és Elnök-utca 3. — helyek: Szent István-**XI. kerület.** Nyilvános körut 2., Szent István- óvóhelyek: Horthy M.-körut 3., Berlini-tér 8 körtér, Horthy Mik-—9., Váci-ut 4., Gróf lós-ut 1. és Fehérvári-Tisza István-utca 16., uti vámnál. Segélyhe-Gróf Tisza István-utca lyek: Horthy Miklós-24. és Erzsébet-tér 8., ut 27. Fehérvári-ut 10. segélyhelyek: Szemere- — **XII. kerület.** Nyil-utca 3—5., Markó-utca vános óvóhelyek: Hi-22., Pannónia-utca 81., degkuti-ut 4-c., Kriss-Sziget-utca 8—10. tina-tér 8—10., segély-**VI. kerület:** Nyilvá- helyek: Márvány-utca nos óvóhelyek: Jókai- 32. és Hidegkuti-ut 4. utca 40., Teréz-körut — **XIII. kerület.** Nyil-13., Teréz-körut 7—9., vános óvóhelyek: Ró-Teréz-krt 15. és Mus- bert Károly-körüti vil-solini-tér 4., Teréz- lamos megálló (árok), körut 12., Teréz-körut Vizafogó-uti villamos 2., Teréz-körut 1-a., megálló (árok), Gyön-1-b. és Király-utca 70., gyösi-uti villamos meg-Ferdinánd-téri piac álló (árok), ujpesti (árok), Ferdinánd-téri hidnál villamos meg-villamos megálló álló (árok), segély-(árok), segélyhelyek: hely: Szent László-ut Felsőerdősor 20. és 59. — **XIV. kerület.** Szondy-utca 41. — **VII. Nyilvános óvóhely:** a kerület:** Nyilvános óvó- Bosnyák-téri piacon hely: Rákóczi-ut 38., (árok), segélyhelyek: segélyhelyek: Akácfa- Bessey-ut 69. és Kál-utca 15. és Murányi- di-utca 32.

A tájékoztató röpcédulákon közli a polgármester az egyes segélyhelyek telefonszámait is.

Adakozz a 151.006 sz. csekkszámlán a bombakárosultak javára!

miután az építészeti szakma számos tervezési jogosultságot nyert alacsonyan kvalifikált egyénnel higult fel. Ha tehát várható, hogy ilyen vagy olyan formában létrejön a legtekintélyesebb – s ereje miatt az építész többség számára a legnagyobb veszélyt jelentő – prominenseket tömörítő társaság, különösen szükség van a kulturális, s most már hozzáteszem: a szakmaetikai kérdések parlamentáris formában történő nyilvánosságra hozatalára, megtárgyalására alkalmas Fórum létrehozására.

Van azonban itt is egy valószínűnek látszó, s igen kevés sikerrel biztató megoldási változat, éspedig pontosan az, amit épppen a jelenlegi helyzet kínál. Nevezetesen, hogy a kamara alapszabálya kiegészül a Szövetségre vonatkozó passzusokkal. Eleve rossz pszichológiai kondicionáltság mellett történne mindez. Az egyik oldalon defenzivában, eleve vert helyzetben igyekeznek majd az ebbe a munkába bevont MÉSZ-képviselők azt a maximumot elérni, ami az alkú során egyáltalán lehetséges lesz. A másik oldalon viszont részben a belső megosztottság miatti bizonytalankodásból, a munkába való belefáradásból, a támadásokból és támogatás hiányának az érzékeléséből fakadó engedékenység a legnagyobb veszély. Ettől a hibridtől nem sok jó remélhető. A kamara hatalmi-szervezeti majoritása eldöntött kérdésnek látszik, a kettős tagság, a kettős vezetés, a kettős ügyrend pedig nyilvánvaló képtelenség. Igy aztán minél több kultúra kerül majd a gazdaságba, feltehetően annál több vész is el belőle.

Valószínűnek látszik tehát, hogy az igazi megoldás az önálló kulturális szervezet létrehozása lenne. De Fórumot és nem Egyesületek Szövetségét kellene alakítani. Félreértés ne essék: nem az elnevezésen, hanem a tartalmon van a hangsúly. Nem várható el ugyanis minden építésztől, hogy valamilyen kiscsoport tagja legyen. A kulturális Fórumon minden független számára biztosítani kellene a teljesjogú részvételt, beleértve az alapítás jogát is.

Történelmünk keserű tapasztalataiból tudjuk, hogy elvenni, megszüntetni egyszerű dolog, teremteni, fenntartani és változtatni viszont rettenetesen nehéz. A Fórum létrehozása és működtetése sem lenne egyszerű feladat. Hiszen magasak a követelmények: függetlennek kellene lennie, nem állhatna semmilyen formában alárendelt, kiszolgáltatott helyzetben a kamarával, sőt ellenkezőleg! A Fórum feladata lenne a Kamara építésztársadalom általi ellenőrzésének az intézménye.

De elképzelhető-e egyáltalán, hogy egy közjogi szervezetet majd magánjogi testület fog ellenőrizni, esetenként pressszionálni? Csak annyiban, amennyiben a sajtó ellenőrzi a politikát és a gazdaságot. Nyilvánvalóan csak abban az esetben képzelhető el, ha a magánjogi testület, a Fórum, az építészkar közakaratából működik. Mint ahogyan a fennmaradását és létét is csak az biztosíthatja, ha olyan valóságosan létező feladatokat lát el, amelyekre a Kamara alkalmatlan vagy inkompetens. Ezek a feladatok a vázolt manifesztáló funkcióján kívül ismertek, hiszen az előkészítő fázisban többen felsorolták: a tervpályázatok lebonyolítása (beleértve a zsüriküldést is), a Mesteriskola alapitványának a kezelése, az igény szerinti nemzetközi kapcsolatok ápolása, előadások szervezése. És különösen a belső kohéziót, önazonosságot erősítő és életbentartó rituáléknak, szakmai ünnepeknek, elismeréseknek a ceremoniális lebonyolítása. (Az Egyletben annak idején ilyen volt a közösen elfogyasztott egy tál étel.)

Létrehozásához és főleg a fenntartásához persze a kinyilatkoztatás önmagában nem lenne elegendő, ehhez pénz is kell. A biztonságos anyagi alapokra helyezés amiatt is szükséges, hogy elkerülhető legyen a volt MÉSZ demoralizáló gyakorlata: a tagság a közmunkát "önfeláldozóan" végző tisztikara iránt érzett háláját ne a kötelességévé tett sajnálkozásával róhassa le, az ingyenmunkáért cserébe pedig a vezetés ne formálhasson jogot magának a tagság kizárásával történő autokratikus döntésekhez.

A függetlenség és egyenrangúság megvalósítása mögött is a finanszirozás hatalmas kérdőjelei tornyosulnak. Még nem tudhatjuk, hogy az általános - állampolgári - fizetési kötelezettségei mellett a kamarai tagsági díjjal, jövedelme utáni járadékkal, netalán még kötelező felelősségbiztosítással is terhelt tervező fog-e, tud-e a kulturális intézménye fenntartására is áldozni. Ha nem tud, vagy nem akar, akkor vagy nem lesz az építészeknek közös kulturális fóruma, vagy az menthetetlenül a Kamara jármába kerül, s ezzel az értelme is megkérdőjeleződik. A "demokrácia" mint mindenütt, úgy itt is nagyon drága. Áltatni nem kell magunkat, de a kamaraalakítás aktusa talán arról győzhet meg minket, hogy az építészek ha annak szükségét érzik és értelmét látják, a bizonytalanra is áldoznak.

Itt szeretném megjegezni: hogyha ez a várakozás nem igazolódik, akkor a "tagság nélküli kamara", végsősoron pedig anyagi alapok híján a "kamara nélküli kamara" állapota jöhet létre. Amennyiben ugyanis a belépési kérelmek csupán olyan szándéknyilatkozatok vagy helyfoglalások, amelyek véglegesítésére - az előírt összeg befizetésére - csak a kamara működéséhez igényelt közjogi garanciák elnyerése után fog sor kerülni, akkor bizonytalan ideig interregnum jöhet létre. A "semmi" állapota az újonnan választott vezetői testülettől rendkívül felelősségteljes magatartást követelne. Ha pánik tör ki soraikban, vagy letargia lesz úrrá rajtuk, ha elfáradnak vagy rossz kompromisszumokba hajszolják magukat, ha rövidtávú elkötelezettségekkel feláldozzák a hosszabb távú célokat, vagy átadják a helyüket az anarchiának, elvész az esélye annak, hogy a rendszerváltás zavaros átmeneti időszakában az építészek valóban alakitói – és nem csak elszenvedői – lesznek sorsuk alakulásának.

Kevés dologról állítható olyan egyértelműséggel, hogy a jövő értelmes és élhető világának a záloga, mint az építészcsoportok képződései. Hamarosan ki fog derülni, hogy természetes veszélyérzetétől hajtva, mennyire hallgat az építésztársadalom az önszerveződési ösztönére. Persze nem ismeretlen jelenséggel állunk szemben, az építésztársadalom többirányban rétegzett, az építészek hitük, szükebb hazájuk, életlehetőségeik, egymáshoz sodort történeti kényszerhelyzeteik szerint korábban is keresték a szövetségeseiket. A csoportvédelem alá helyezkedés azonban ebben a gyarmatosító piaci időszakban az egyetlen racionális megoldásnak látszik.

De mi a tényleges helyzet ma? "Önszerveződöttnek" nevezhetjük az építész társadalmat? Egyáltalán felmérhető-e a belső hálózatok rendszere? Jó lenne feleletet kapni a kérdésekre. A nem formalizált hálózatról csak a külső, verifikálható jelenségek alapján vázolhatók fel a leginkább szembetűnő motivációk. De talán ez sem lesz érdektelen.

A folyamatot figyelve érzékelhető, hogy az építész érdekcsoportosulások hálózatának kialakulása többlépcsős differenciálódáson megy keresztül. A puha-diktatúra éveiben a lokálpatrióta öntudat fellobbanása a vidéki építészcsoportok markáns kiemelkedését eredményezte. A néhány fővárosi, kizárólagosnak hitt szellemi kör mellett az öntudatosodásnak ez a mozgalma a legerősebb csoportképző erőnek bizonyult. Önálló, helyi szervezetekként való fellépésüket a MÉSZ vezetői riadtan igyekeztek megakadályozni, minden eszközt bevetve, hogy ellenőrzésük alá vonják őket. (Még az 1989 telén tartott közgyűlésre is a vidéki szervezeteket a központ alá soroló reformterv került beterjesztésre.) Persze az önrendelkezés akarata erősebbnek bizonyult a központ szervezeti-hatalmi érdekeinél. A szűk vezető építészoligarchia centralizációs kisérlete kudarccal végződött. Megjegyzendő, hogy ekkor szakad meg az építészelit, a "századok" közötti egyetértés is: az eddig közösen képviselt, meglehetősen absztrakt "építészet ügye" - mint fölérendelt cél - elveszíti kohéziót biztosító erejét a regionális emancipációval szembe. A központ egység-őrző törekvésének kudarca talán a legpregnánsabban a Kós Károly céh létrejöttében öltött testet. Integrálási, koncentrálási próbálkozása ellenére mégis létrejött az elmúlt évtizedek legjelentősebb, a hatalommal szemben működő alternatívát felmutató, területileg megszervezett eszmei-érdekvédelmi szövetség.

Ma már, s méginkább holnap, kizárólag a "hely szelleme", a fővárosi uralom ellenében motivált lokálpatriotizmus aligha bizonyulhat elegendő csoportkohéziós erőnek. Ugyanúgy, mint a fővárosban, a csoportok vidéken is differenciálódnak. Sőt polarizálódnak, mégpedig ezidáig szinte egyetlen érdes felület mentén. Tudom, hogy a másfél évtizede ebben a bonyolult, kapaszkodók nélküli világban folyamatosan emancipálódó, önmagukat szellemileg szinte kiismerhetetlenül diffúznak látó építészek ingerült elutasítására számíthatok ha vitáikról, beszélgetéseikről, baráti köreik összetételéből azt a következtetést vonom le, hogy a lényegi vízválasztó Makovecz Imre munkásságának a megítélése, tényleges vagy vélt eszméihez való viszony. Pedig ezen a ponton kérlelhetetlenül szétvált a magyar építésztársadalom: mellette vagy ellene?!

Azt hiszem azon túl, hogy az eszmék ereje az építészek csoportképződéseinél mindig is fontos motiváció volt, mégsem alakul ki a jelenlegi helyzet, ha a politikai élet a függetlenségre vágyó értelmiség számára nem volna olyan agressziv és elviselhetetlen, mint amilyen. Egyfelől ugyanis tény, hogy az építészeti eszmék többnyire nem mások, mint ad hoc magánidelógiák. Sok esetben még arra sem tartanak igényt, hogy logikai kapcsolatot teremtsenek két egymással esetleg ellentmondó állítás között. Másfelől azonban a dolgok mai állása szerint majdhogy nem minden kijelentésnek, - hát még az eszméknek és ideológiáknak, legyenek azok akár "szakmaiak" is - súlyuk, helyük és következményük van. Nem arról van szó, hogy a politikai ideológiák direkt építészeti ideológiákká transzformálódnak (vagy legalábbis ez a legritkább eset), hanem fordítva: a magánideológiák "megfejtései" (elsősorban zürzavarosságuk miatt) politikai következtetésekre adnak alkalmat. Végsősoron itt tehát nem, vagy nem csak építészetről van szó.

Az építészek sem tudják, sőt többnyire nem is akarják kivül helyezni magukat a jelen társadalmi-közéleti, hangulati hatásain. Tartoznak valahová, mégha bizonytalan és öndefiniálatlan módon is, valamilyen eszme vagy szociológiailag megragadható körrel inkább szimpatizálnak mint egy másikkal. Vagyis az építész kettős minőségében van jelen a közéletben: állampolgárként és szakemberként. De leginkább egyetlen emberként, tekintettel a hivatására, az ideológia-érzékeny építészeti tervezésre. Két minősége szükségképpen összekeveredik, s aligha tudja szétválasztani egymástól őket. Márpedig ma, a merre menjünk, kik vezessenek, kiknek higgyjünk kérdéseinek idején az iránytmutató építészeti munkák is "tartoznak valahová". Ha alkotója "nem beszél", munkáinak értelmezésein, szakmai megfejtésein keresztül, még akkor is, - sőt többnyire pontosan ilyenkor -, ha az alkotás a szabad szellem függetlenségi nyilatkozataként készül.

Az építészcsoportosulások differenciálódásában az eszmei-ideológiai befolyásoltság várhatóan a közeljövőben is motiváló tényező marad. Ha viszont lefut a politikai átrendeződés időszaka és netalán egy értelmes konszenzusba belenyugszik az értelmiség, ha nem kerülünk a permanens társadalmi-közéleti háború állapotába, akkor nyilvánvalóan a politikai eszmék - hangsúlyozom áttételeken át, de ható – ereje elpárolog a szakmai életből.

Jóllehet az eszmék, az építészeti ethoszok jelentőséggel bírnak hazánkban (egyébként a századforduló óta folyamatosan), önmagukban nem elléggé erős ragasztóanyagok. Szükségképpen másként viszonyulnak a világhoz - hitüktől függetlenül - a tervező cégek tulajdonosai, irányítói, vagy a munkásságuk alapján kivételezett helyzetben lévő építészarisztokraták, mint az alkalmazottaik, le egészen az ingyen munkát vállaló volontőrökig. Más a világképe a tisztán tervezésből élő építésznek, és más az építési vállalkozónak, aki mellesleg tervet is készit, akár reklámfogásként ingyen is, hiszen a bevételkiesésének ezért a kisebbik hányadáért bőségesen kárpótolja a kivitelezésért elszámolt nyeresége. De merőben más mentalitású az üzleti világban mozgékony, dinamikus tervező építészmenedzser, aki számára ez a professzió szellemi vállalkozásának elsődlegesen anyagi hasznot igérő területe, mint az a művész tervező, aki elött a dicsőség lebeg, s ráadásul még gyámoltalan is a piacon. Nyilvánvalóan dif ferenciáló, s egyben az összetartozást erősítő tényező generációs összetartozás, mint ahogyan motivál a "mester és tanítványai" kapcsolat, bár jelenleg sokkalta kisebb mértékben, mint azt az építészeti hivatástól elvárnánk. Az elmúlt évtizedek proletarizáló és egyben látszategyenlősítő tendenciái a tekintélyek megcsorbulásaiban tetten érhetők. Ha viszont az építészek - némi külső, nem elképzelhetetlen hatásokra - hivatásrendi hierarchiába rendeződnek, akkor olyan archaikus mítoszok is újjáéledhetnek, mint az újracéhesítés vágya, s ez a mester ethoszt feltámasztva az iskolaszerű csoportosulások felé tolhatja el az építészek önszerveződé sét.

Az önszerveződés, a baráti-eszmei körök, társaságok, csoportok, asztaltársaságok létezése azonban kétélű fegyver. Nélkülük értelmes és közvetlen építészeti közélet aligha képzelhető el. Ám építészeink múltbéli kiterjedt szakmai társaséletének példázata alapján aggályosan is nézhetünk e folyamat elé. Nem elképzelhetetlen ugyanis, hogy az informális szervezetek - mint annakidején a harmincas évek közepétől - rövidesen jóval nagyobb jelentőségre tesznek szert, mint a formálisak. Hogy a kifelé jogszerű döntések valójában majd egyes műtermekben vagy kávéházi asztalok mellett, szűk körben születnek. A szakma maffiásodásának kétségtelen nehéz lesz az útját állni. Bizonyos, hogy szinte felbecsülhetetlen károkat okozhatna, megbéníthatná a szakma természetes belső mobilitását, szigorú alá-fölérendeltségi viszonyokat eredményezhetne. De hatása erkölcsi téren válhatna a legpusztítóbbá. Ellene csak az önszerveződött csoportok belső ellensúlyképzései és a belső konfoktusoknak nyilvánosságot teremtő Fórum, illetve az építésztöbbség közös akaratát kifejező kamarai határozat lehet a hatásos fegyver.

Az önszerveződő építésztársadalom konfliktuskezelő erejében talán amiatt bízhatunk, mert már ma is érzékelhető egy igen nagy horderejű változást sejtető tendencia. Míg az elmúlt évek mértékadó lelkülete a helyi hatalommal való - többnyire látszat - szembenállásból, oppozíciós magatartásból merítette erkölcsi erejét, addig a jövőben a politikai-igazgatási és gazdasági hatalommal való nyílt és akaratlagos összeműködés várható. Ezen keresztül nyilhat lehetőség a piac biztosítására, a helyi hatalomban való részvétellel pedig a tanácsadói és döntéshozói szerepkör megerősödésére. Mindez várhatóan anyagi és személyes, sőt kari presztizs növekedést is eredményezhet. Vagyis meghozhatja azt a kettős eredményt, amiért idáig oly nagy hókuszpókuszokkal reménytelenül küzdöttek. Nyilvánvaló az is, hogy a lokális beágyazódásából civil öntudatra szert tevő "virilista" építészt még a szakmája rangban netalán fölötte álló építész-tekintélyeinek is tiszteletben kell tartania, s ez jótékony hatással lehet a belső monopolizáló törekvések megfékezésére. Ha tehát a csoporthálózat csomópontjai a feszességüket, erejüket a helyi, lokális hatalmakhoz való rögzítésükből is nyerhetik, akkor az építészek a jövőben nem fognak elszenvedő passzivitással függni a - bármilyen - szakmai központtól, hanem éppenséggel fordítva: a szakmai centrumok léte fog függni fenntartóik akaratától. Erre a nem csupán "adófizetői" öntudatra remélhetőleg mihamarabb, teljes mélységében ráébred az építtésztársadalom összes állampolgára.

Ám egy veszélyre itt is fel lehet készülni. Ha a kamara szervezete regionális tagolódású lesz, akkor várhatóan a helyi kis hatalmakban a helyi hatalmasságok fognak irányítani vagy a háttérből befolyást gyakorolni. Amennyire kívánatos a regionális, lokális önszerveződés a központ ellensúlyképzéséhez, annál veszélyesebb lehet, ha a helyi hatalom koncentrálódik a "végeken". Az óvatosság megítélésem szerint indokolt, éppen emiatt a lokális összefonódásokat, a helyi despotizmus létrejöttét részben a központ által látom megelőzhetőnek azáltal, hogy a főhivatali tevékenységet ("külügy", "belügy", "birói testület") a kezében tartja, s csak a valóban helyi jelentőségű kérdéseket decentralizálja. A kamara szakmai önkormányzati szerv. Értelmét a kari érdekek képviseletéből és a karon belüli konfliktusok egyensúlyozásából nyeri. Csoport, s ezen belül netalán személyi érdekek érvényesítéséhez nem nyújthat közjogi fedezetet. Az összefonódások megakadályozásának igazi ellenszere csak a helyi civil öntudat, a helyi nyilvánosság működése lehet. Figyelmeztetésként itt elmondható az ismert politológiai közhely: minden közösség azt az elnyomó rendszert érdemli meg, amelyet meghagy maga fölött. Nyilvánvalóan az építésztársadalom is azt fogja kapni, amit érvényesülni hagy, azok az ambiciók fognak elszabadulni, amelyeket nem fog korlátozni.

Befejező gondolatként még ennyit: a tartalom és főként meggyőződés nélküli szavakban hangoztatott "építészegység" mint önérték nem lehet a szakma vezéreszméje. Megbomlása, természetes és befolyásolhatatlan folyamat eredménye. Következménye egy élhetőbb lét lehetőségkibomlásának, a sokáig rejtett különbségek manifesztálódásának. Kétségtelen persze, hogy a konfliktusokat a különbözőségekből fakadó ellentétek élesztik. De még kellene tanulni együttélni a különbözőségekkel, s meg kellene tanulni nyílt, nem látszategységbe elhallgatott megoldásokat találni az ellentétek kezelésére. Hogy az építész-közélet ne egymás elpusztításának állandó szinterévé váljon, az építészek pedig ne egy hivatali fensőség alattvalóivá, értelmes intézményekkel kellene berendezni az építésztársadalmat. S ha a jószándékkal létrehozott bármely szervezet, legyen az formális vagy informális, testület vagy kiscsoport, gazdasági, igazgatási, netalán kulturális diktatúrát akarna megvalósítani, s ezt az építészek nem akadályozzák meg saját önszerveződéssel, szakmai nyilvánossággal, saját ellenzék kiállításával, akkor ezért ma már csak és kizárólag önmagukat kárhoztathatják.

Még semmi sem dőlt el.

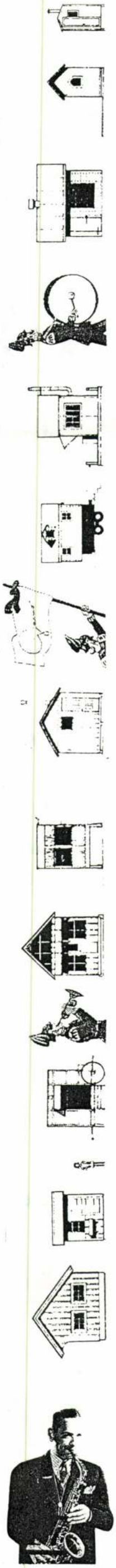

a/3
ARCHITECTURAL JOURNAL
ÉPÍTÉSZETI LAP

Petróczy Gábor

Meditáció a változásról és a változtatásról (Hogyan tovább építészek?)

1991. február 21-én, a kora délutáni órákban, közel 40 éves fennállása után megszünt a Magyar Építőművészek Szövetsége, közismertebb nevén a MÉSZ és létrejött az Építészkamara.

Feltételezhetően nem kevés azok száma, akik elégtétellel nyugtázzák, hogy az építészek megszabadultak "sztálinista" kényszerintézményüktől, s új alapokon, saját akaratuk szerint rendezhetik soraikat. Tény azonban, hogy a MÉSZ közvetlen vesztét nem tagsága többségének akarata, hanem ügyetlen taktikai hibák okozták. Ennélfogva sokan becsapottnak érzik magukat, s a status quo helyreállítására törekednek. Ez a meglehetősen kusza, részigazságokkal és személyi motivációkkal is terhelt állapot indított arra, hogy megkíséreljem a jelenlegi helyzetünket összefüggéseiben áttekinteni: felidézni az ominózus közgyűlés előtt felhalmozódott feszültségeket, amelyek aztán robbanáshoz vezettek, majd választ keresni arra, hogy mi is történt az utolsó közgyűlésen. Bár tudom, hogy kockázatos vállalkozás, de a jövőnket illető találgatásokkal is megpróbálkozom, annak a kérdésnek a kapcsán, hogy milyen akadályokra és veszélyekre számíthatunk. Mindannyian tudjuk, hogy nem kevesebbről, mint az építészetervezők szakmagyakorlását és közéletét meghatározó feltételrendszer kialakításáról, ezzel együtt pedig a hatalmi poziciók újraelosztásáról, az építészelit – legalábbis egy részének – átrendeződési folyamatáról van szó. A tét tehát nem lebecsülendő.

Tekintettel arra, hogy ez az írás technikai okok miatt két részletben kerül közlésre, úgy gondoltam, hogy a gyorsan értelmüket vesztő aktualitások miatt, rendhagyó módon kezdődjön a végével, az előttünk álló lehetőségek felvázolásával.

Közgyűlés után

Ellenzőinek, támadóinak legjelentősebb táborát eleve sikerült kiiktatni a főiskolai végzettséggel rendelkezők tervezéshez szerzett jogainak a józan elismerésével. Ezzel leszűkült a kamarai rendszer megvalósulásával egzisztenciájukat veszélyben érzők tábora. A kivülrekedők erejét nehéz felbecsülni – itt különösen a vidéki „műszaki középkáderekre" gondolok -, s ezzel összefüggésben azt is, hogy az ellenzők, akik kikerülhetnek akár a „kamaraképesek" táborából is, hozzá nyúlnak-e a nagyonis kézenfekvő ideológiai fegyverhez. Nevezetesen ahhoz az érvhez, hogy a kamara "antidemokratikus" intézmény.

A szakmai érdekek érvényrejuttatásának valóban nem egyetlen lehetősége a kamara. Számos olyan civilizált ország létezik ma a világon (Svédország, Finnország, Anglia, Egyesült Államok, stb.), ahol nincsenek közjogilag védett szakmai-hivatásrendi szervezetek. A liberális elvek szerint működő társadalomszabályozástól idegenek a külön hivatásrendi jogok és kötelezettségek, a foglalkozási ágakhoz kötődő privilégiumok. Miként a bolsevik tipusú diktartórikus rendszer nem tűri a szuverén hatalmával szembe ellensúlyt képező markáns érdekmanifesztációt, úgy – az ellenkező oldalon – a liberális szellemben szervezett társadalom és gazdaság sem nyújt állami, közjogi garanciát az elitarianus, tekintélyelvű szerveződéseknek, amelyekben a verseny korlátozóit érzékeli. Kétségtelen persze, hogy a nem kamarai jellegű érdekérvényesítés olyan polgári jogrendben és azt életbentartó gazdasági-politikai, s nem utolsó sorban társadalomlélektani mechanizmusban gyökerezik, amelynek hébe-hóba már létező elemeinek szerves egésszé való egybefonódása nálunk még a közeljövőben sem igen várható. Mégis ezzel az érveléssel számolni lehet, egyfelől amiatt, mert a politikai hatalmi harc egyik legerősebb alternatívája éppenséggel ebből az eszmekörből nyeri a legitimitását. Másfelől hosszabb távra, s főként a holnapi Európára tekintve joggal feltételezhető, hogy a kamarai intézménytipus anakronizmussá válik.

Mindennek nem csupán eszmei jelentősége van. Ezen a ponton akár el is dőlhet a „lenni vagy nem lenni" kérdése. Az imént említett két szélső – történetileg megvalósult, tehát nem ideáltipikus – formáció között azonban még számos lehetőség és változat kinálkozik, amely már kevésbé egyértelműen írható le a kamarai rendszer ellenségeként vagy barátjaként. Jövőnk éppenséggel ebbe a bizonytalan irányba a legnyitottabb. Hogy egyáltalán lesz-e kamarai törvény, s ha lesz, akkor az tényleges tartalmában mit fog jelenteni: hajlandó lesz-e a kormányzat a hatalmát megosztani, s ha igen, mely rendelkezési területéről mond le, többek között ezek azok a kérdések, amelyeket ma csak feltehetünk, megfelelni rájuk aligha tudunk. Csak annyi látszik bizonyosnak, hogy a döntés politikai megitélés függvénye lesz.

Minden szakmai kamara valódi célja – múltban és jelenben, külföldön vagy itthon –, gazdasági előnyök, s ettől el nem választhatóan magasabb presztizs biztosítása az illető csoport részére. A gazdasági érdekek érvényesítése, kiváltképp a piac korlátozása, nyugodjon akár a legszakmaibb elveken is, a lényegét tekintve politikai természetű. Az is bizonyos, hogy minél mélyebb a gazdasági válság és minél erőteljesebbek a társadalmi feszültségek (az egzisztenciák vészhelyzetbe kerülései miatt), annál egyértelműbb, hogy az anyagi-egzisztenciális érdekek érvényesítése politikai eszközök igénybevétele nélkül szinte lehetetlen. Igy aztán a depressziós időszakokban – amilyenben most nyakig vagyunk – az is világossá szokott válni, hogy a szakmainak szánt döntéseknek, intézkedéseknek többnyire politikai következményei vannak. Vagyis amit egy csoport, egy szakma elérni kíván, az a szűkösség miatt sérti, korlátozza egy másik csoport, szakma érdekeit. Márpedig a veszélyeztetett helyzetbe kerülők – például a Kamarából, s ezáltal a piacról kiszorulók – aligha hagyják magukat, „igazságos döntés" pedig nyilvánvalóan politikai alku eredménye lesz, mégpedig az erősebb, a fontosabb csoport javára. A kamarai törvényt tehát a politikai erőviszonyok alakulása befolyásolni fogja, abba – hacsak valami pártpolitikai fondorlat vagy eddig nemigen tapasztalt parlamenti figyelmetlenség nem következik be –, a koalíciós pártoknak komoly beleszólásuk lesz.

Ezt úgy vélem mindenkinek tudnia kell, különösképpen a státus-inkonzisztenciába szenvedő kamarai tagságnak. Gyakorlati jelentősége pedig abban áll, hogy korántsem közömbösek az intézmény függelmi viszonyai, az államigazgatási hierarchiában ténylegesen betöltött helye, hiszen ez fogja meghatározni a jogkörét, tárgyalási pozicióját, végeredményében azokat a jogosítványokat, amelyekről az államigazgatás hajlandó lesz a javára lemondani. A leendő kamarát tehát úgy tekinteni, mintha az már az elképzelt formában létezne, hiba lenne. Mint ahogyan hiba lenne közigazgatási-hatalmi vakuumban gondolkodni, azt képzelve, hogy a szakma szabályozására vonatkozó feltételekbe „kívülről" nem szólhatnak bele. Az eredményes működéshez éppen, hogy kooperációs hajlandóságra lesz szükség. Hatékonysága függvénye lesz a tárgyalókészségnek, aminek feltétele viszont, hogy a szakma részéről jogi, igazgatási, közgazdasági, s nem kevésbé politikai kérdésekben is felkészült szakemberek üljenek le az asztalokhoz.

Erre figyelmeztet egyébként a történeti tapasztalat is. A két világháború között a Mérnöki Kamara korántsem működött olyan felhőtlenül, mint ahogyan a megszépítő emlékezetekben fennmaradt. Viszont a hajdani ideák, várakozások és a konkrét gyakorlat egymásra vetítése bizonyos vonatkozásaiban még ma is megszívlelendő tanulságokkal szolgálhat. Mindenekelőtt azzal, hogy nehezen várható el a törvényhozástól a hivatásrendi intézményrendszer létrehozásához szükséges jogalapok gyors megalkotása. Erre például az ellenérdekeltség és a megfelelő politikai konstelláció kivárásáig – a liberális után a konzervativ kurzusig – korábban 45 évet kellett várni. Amikor létrejött, a funkciója szerint a szakszerűségnek kellett volna érvényt szereznie, de kénytelen volt utat engedni a politikai szempontok érvényesülésének. Privilégiumokat kívánt biztosítani a legmagasabb műszaki végzettségűeknek, viszont a megalakíthatóságának feltétele volt az alacsonyabb kvalifikációjúak egyenjogusítása. Piacszabályozó szerepet szántak neki, de végülis más, közjogi státussal nem rendelkező szervezetek döntöttek helyette az igazán jelentős munkák elosztásáról. Ambivalens helyzetének oka legfőbbként az volt, hogy labilis kompromisszumok eredményeként született törvény része lett, amely törvény lehetővé tette az egymásnak feszülő érdekcsoportok közötti változó erőviszonyok rugalmas (diszponibilis) jogszabályokkal való követését.

Ezek után nézzük meg, hog milyen fő változatokkal számolhatunk a jelenünkben megvalósítani kivánt kamarát illetően. Alapvetően hárommal: a kizárással, a nem teljesértékű, vagyis látszat megoldással, és az "erős" kamarával.

Ha nem nyer törvényi megerősítést a kamara, ha a törvényhozás kizárja ezt az intézménytipust, akkor ennek az eshetőségnek nyilvánvalóan az a kellemesebb változata, ha a döntést a szakma elfogadja. A most kamarának titulált intézmény-kezdet Szövetséggé (vissza) változhat, s lehetőség nyílik a szervezet teljeskörű újragondolására. Ezt a változatot azonban nem tartom esélyesnek. Sem azt nem tartom valószínűnek, hogy sikertelenül jár a szakmai kamarai lobby – orvosok, mérnökök, szinészek, stb. – mára már komoly politikai nyomásgyakorló ereje, sem azt, hogy az építészek lemondanának arról, amit önrendelkezésük megteremtése érdekében már idáig elértek, akár az érdekképviseletük „árnyékkormányként" való működtetése árán is.

Ami politikai eredményként a leginkább valószínűsíthető az kettő: vagy kompromisszum születik, vagy valóban megkapják az erre igényt tartó hivatások az önkormányzásukhoz szükséges széleskörű jogosítványaikat.

A kompromisszumnak, s ezen belül is a látszatmegoldás születésének viszonylag jó esélyét látom. Mondhatni a jelenlegi és a várható politikai erőviszonyok szinte predesztinálják ezt a változatot. Azt természetesen még csak sejteni sem lehet, hogy a parlamenti pártok közötti alkudozások eredményeként a kamarai törvényben mennyi ténylegesen is használható szabad rendelkezés marad, vagy a végrehajtó hatalom milyen mélységben fog ragaszkodni a felügyelet ellátásához. Arra viszont számítani lehet, hogy látszatmegoldás esetén meglehetősen áttekinthetetlenné változna a helyzet. Ha netán egy olyan kamarának nevezett intézmény működne, amely a szakma teljes szabályozására törekedne, ám ezt szűk, vagy bizonytalan körre szóló jogosítványai miatt csak a tagságtól nyert külön felhatalmazása alapján tehetné meg, akkor ez legitimációs válságot eredményezne, mélyebbet mint a volt MÉSZ esetében. A tagság folyamatosan hűségnyilatkozat tételre lenne kötelezve annak minden negativ következményével együtt (saját korlátozásukat kellene elviselniük a hosszabbtávú érdekeik érvényesülése miatt, miközben senki sem lehetne biztos abban, hogy a másik nem szegi meg a szóbeli szerződést), s ez az intézmény erejét és függetlenségét csorbítaná, következésképpen működésének az értelmét kérdőjelezhetné meg. Várhatóan ebben az esetben a kamara az építésztársadalom „bábkormánya" lesz.

Végül a harmadik lehetőségként még előttünk áll az „erős" kamara létrejöttének az eshetősége is. Talán túl direkt az összevetés, de a logika azt mondatja, hogy egy „erős" (kényszer) kamara működtetésének „erősen kézben tartott" konzervativ túlsúlyos kormányzat kedvezne. Mindenesetre ez a változat jelenthetné a legtisztább, az Alapszabály-tervezetben lefektetett célnak megfelelő megoldást. Az „erős" kamarának azonban a szakmán belül súlyos következményei lehetnek. Erről, mivel úgy hiszem van esély a létrejöttére, kicsit részletesebben szeretnék szólni.

Ahhoz, hogy a valóban semmiből hatékony gazdasági érdekképviseleti rendszer váljon, „erős" intézményre van szükség. Mégpedig két irányba kell erősnek lennie: kifelé is és befelé is. Kifelé amiatt, hogy az államigazgatási rendszerbe való betagozódása (melynek szintjét, kapcsolódási formáit, alárendeltségének jellegét, s egyáltalán a tényleges jogosítványait még nem ismerhetjük), a lehető legjobb alkupozíciót, tárgyalási helyzetet teremtse meg. Gondoljunk a hazai építésztervezők eminens érdekei közül arra, hogy milyen erőre és befolyásra lenne szükség ahhoz, hogy – a jelenleg javasolt, csak a legszűkebb építészarisztokráciának az érdekeit figyelembe vevő megoldással szöges ellentétben – a külföldi szakerők beáramlását, illetve az építési vállalkozók tervezésének a korlátozását el lehessen érni. Befelé, a szakma irányába az „erő" amiatt kell, hogy rendeltetését, a belső viszonyok feletti jogszerű és alkotmányos uralmat a kellő eréllyel gyakorolhassa. Az „erő" viszont azzal a következménnyel járhat, hogy a szervezet az építészek számára eddig még soha nem tapasztalt önálló életre kelhet. A teendő tehát: pozicióerősítés a kormányzat felé, befelé viszont ellensúly képzése vele szembe.

Félő ugyanis, hogyha az „erős" Kamara kezdi meg működését, akkor várhatóan a tagság egy tőle távolságot tartó, rideg, barátságtalan, általa alig megközelíthető, tekintélyes bürokratikus hatósággal fogja magát szembetalálni. Mivel a Kamara valóságos tömegszervezet, ehhez még egy kényszerű, ámbár nem szükségszerű momentum is járul: a közvetlen képviseletet a választott képviseleti rendszer váltja fel. Ha arra gondolunk, hogy az elidegenedés, eltávolodás még az alacsony presztizsű és rendelkezési jogok birtokában nem lévő MÉSZ-nél is bekövetkezett, a következményeket nem becsülhetjük le.

A hatalmi szuverén elszabadulásának megakadályozására a kamara „belső demokratizmusa" – aminek „fejlesztéséről" annak idején feltételezhetően majd annyi szó fog esni – nem valószínű, hogy elegendő. Megitélésem szerint ezt csak a szervezetten működő szakmai nyilvánosság ellensúlyozhatja. Intézményeként pedig a belső problémák, konfliktusok, s egyáltalán a szakma ügyeinek a megbeszélésére alkalmas, nagyon nyitott, az ambicióknak is érvényesülést engedő kulturális Fórum. Mondhatni, ha a Kamara lesz az építészkar kormánya, akkor a kulturális Fórumnak kell a Parlamentjének lennie.

Ezen a ponton röviden összefoglalnám a kamarai előkészítő munka alatt oly sok dilemmát okozó egyik fő kérdésről vallott nézetemet.

Hogy az építészet gazdasági és kulturális szférái két különböző entitás, a többség számára végülis tisztázódott az elmúlt idők során. Minthogy azonban az utódlási háborúban a két hadban álló fél gyakorlatilag a másik bekebelezésére törekedett, az elvek elvek maradtak. Még azok a személyek is, akik az egyik alkalommal világos okfejtéssel a két félteke elválasztása mellett érveltek, már egy másik esetben, valamely térfél elkötelezettjeként megengedhetőnek tartották a keveredést. Azoknak, akik figyelmesen elolvasták az Építészkamara Alapszabály-tervezetét, bizonyára feltünt, hogy az új szervezet a kamarai funkcióktól teljességgel idegen feladatokat is magához kíván vonni (munkaközvetítést, tervpályázatok lebonyolítását), nem az elvi ismeretek hiánya, hanem un. kompromisszumteremtés miatt, valójában és végeredményében azzal a hatalomkoncentrálási szándékkal, hogy az építészek általános csúcsszerveként működhessen. Holott nyilvánvaló, hogy a gazdasági és a kulturális szféráknak egymástól el kell különülniük, máskülönben összekeveredve menten hierarchikus viszonyba rendeződnek, s ennek az eredménye a mindenki által megélt sajáttörténelmi tapasztalatok alapján könnyen megjósolható. A leendő Kamarának éppen ezért nem lehet feladata a kulturális misszió ellátása. Hivatali hatóságként minden valószínűség szerint a kulturális kérdéseknek csupán a bekebelezésére lenne alkalmas, azok feldolgozására már nem. Meggyőződésem szerint ezért volt hiba a MÉSZ megszüntetése, mert a kamarai védőőrizet alá helyezése nem igér jó megoldást. A két fő intézménytipus tehát csak akkor működhet megfelelően, ha egymástól független és egymással egyenrangú.

Minthogy az Építészkamara-kezdemény megalakult, vezetőségét megválasztotta, üdvös lenne, ha az építészkar bizalmáról biztosítaná a választott testületet, s nem akadályozná a munkájukat. (Károsnak tartanám tehát a status quo követelését, méginkább a rendezés jogi útra terelését.) Ezzel azonban még nem oldódnak meg a problémák. Elsősorban a kulturális jellegűek, s ez még korántsem minden. Hogy a kamara ne nőhesse és élhesse túl önmagát, működésének az építésznyilvánosság által történő „külső" ellenőrzésére lesz szükség, kiváltképp ha „erős" lesz. Ez viszont csak abban az esetben járhat eredménnyel, ha sikerül a közvetlen képviseleti rendszer kulturális szervezeteinek hálózatát köréje szőni. E hálózatnak két lényegi eleme lehet: az egyik az építészek saját akaratából és elhatározásából létrejövő, önfenntartó csoportosulásai, a másik a már említett kulturális Fórum.

És akkor mi lesz a MÉSZ-szel? Hiszen a vesztét a megtartását akarói okozták, s kevéssé valószinű, hogy a vereségbe beletörődnek. Itt mindenekelőtt annak a 303 építésznek a feltehetően nagyobbik hányadáról van szó, akik a MÉSZ-t változatlan formában szerették volna megtartani, figyelmetlenségből azonban céljukkal ellentétes helyre adták le a szavazatukat. Továbbá arról a 186-ról, akik viszont a kultúra és a gazdaság intézményeinek a szétválasztása mellett voksoltak, vagyis egyértelműen és világosan elutasították a létrejött megoldást. Akárhogy is számoljuk, többen lehetnek mint az a 245 szavazó, akik ugyan nem erre a végeredményre voksoltak, de az általuk kivánt változat győzedelmeskedett. A kérdés mostmár az, hogy a többség még ma is ugyanazt az álláspontját képviseli-e mint akkor ott a közgyűlésen? A többség feltehetően tudomásul vette a létrejött megoldást. A MÉSZ megtartó erőinek legerősebb csoportja, a „nosztalgia"-frakció, viszont ebbe az eredménybe így nem nyugodhat bele. Kiváltképp, hogy kulturális szervezetre valóban szükség van!

Úgy vélem, hogy az építészek parlamentjét, a MÉSZ felélesztésével megalakítható elitklub nem helyettesítheti. Ami egyáltalán nem azt jelenti, hogy egy esetleges restaurációs kisérlet eredményeként – akár a legzártabb formában, szigorú szelekciós elvek vagy netán a szabadkőműves páholyok szabályai szerint működtetve – az építészek elitklubja nem fog megalakulni, akár hivatottan a „szakmai anomáliák rendezésére" is.

Elitklub iránt az építészarisztokrácia részéről amióta a művészépitész emancipálódott az épitő-vállalkozó tevékenységétől, szinte folyamatosan igény van. Feltehetően ilyen meggondolásokból jöhetett létre 1902-ben az akkori MÉSZ (mégha tagsága nem is volt szélsőségesen leszűkítve) az építész tömegek kulturális-közéleti igényeinek kielégítésére alakult Egylet mellett. Gyakorlatilag az 1951-ben életreparancsolt – az előbbivel csupán névrokonságban álló MÉSZ is a szükkörű tagságának köszönheti „átütő" erejét. Végülis a „század" uralkodása idején újra jelentkező igény is érthető volt,

CD
Sokszorosítás

Uj rendszert alkalmaznak a fizetéseknél a külföldi áruházakban. A pénzt csőposta viszi a kasszához és csőpostán jön a visszajáró összeg is. Az egész művelet pár pillanat, nem kell várni, tolongani, sorbanállni.

Ujabb vatikánvárosi jelentés a légitámadás pusztításáról

Róma, nov. 9.
(Német Távirati Iroda)

A legszembetűnőbb kár, amely a Szent Péter-székesegyházat a november 5-i angol-amerikai bombatámadás következményeképpen érte az, hogy *az apsis legszélsőbb pontján lévő nagy tojásalakú aranyozott üvegablak részben elpusztult.* Ezt a Bernini műalkotást tizenöt szilánk fúrta át. A kupola kerek részének a bombatámadás irányába eső nagy ablakai, valamint az északi szentségkápolna négy ablaka összetörtek. A kormányzósági palota közelében lezuhant bombákCanali bíborosnak és Tardini helyettes államtitkárnak dolgozószobáit, a fejedelmi termeket és a folyosókat erősen megrongálták; a tetőzetek leestek, a világítótestek lezuhantak, a berendezési tárgyak egymásra estek. *Ezenfelül a Vatikánváros élelmiszerhivatalának pincéiben jelentős anyagi kár esett;* itt nagyobb üvegtartályokban és palackokban borokat és szeszneműeket tároltak és ezek az üvegtartályok és palackok mind összetörtek. (MTI)

Lisszabonban várják az Azori-szigetekről hazatérő németeket

LISSZABON, nov. 9.
(Német Távirati Iroda)

A *Carvalha Araujo* portugál személyszállító hajót, amely az Azóri-szigetekről Lisszabon felé indult, keddre várják ide. A hajón vannak azok a német alattvalók, akik az Azóri-szigeteken telepedtek le, de akiknek az angol-portugál szerződés következményeképpen lakóhelyüket el kellett hagyniok. (MTI)

Dánia továbbra is segíti Finnországot

Helsinki, november 9.
(Német Távirati Iroda)

Grostol, a Finnország megsegítésére irányuló dániai mozgalom titkára, aki jelenleg a finn fővárosban tartózkodik, ujságírók előtt kijelentette, hogy *Dánia ellátási helyzete nem rosszabbodott s Dánia továbbra is segíteni fogja Finnországot.* A dániai jó termés további élelmiszerszállítmányok küldését teszi lehetővé, amelyek különösen a finn gyermekeknek jutnak majd. Egy nagy almaszállítmány, amelyet a finn gyermekek számára küldtek, már megérkezett Finnországba és azt a lehetőséghez képest újabb szállítmányok követik. A télen 800 finn gyermek tartózkodik majd Dániában, készülük 100 még karácsony előtt hazatér Finnországba. (MTI)

Folytatódnak a súlyos harcok a Monte Cassinótól Venafróig terjedő elhárító-szakaszon

Berlin, november 9.

A Cassino felé vezető átjáróút elzárása arra ösztönözte az 5. amerikai hadsereg kötelékeit, hogy vasárnap újabb támadóhadműveleteket indítsanak az oldalozó német záróállások ellen. Ezzel nem csökkenő hevességgel folytatódnak a súlyos harcok a Volturno felső völgyében a Monte Cassinótól egészen Venafróig terjedő elhárító szakaszon. Az amerikai kötelékek az igen erős tüzérségi támogatás és a heves csatarepülőgéptevékenység ellenére sem tudták seholsem áttörni a német vonalakat vagy átkarolni a német erőket.

A harcok keménységének, amely az amerikai csapatok rendkívül nagyarányú elhasználódását vonja magával, csalhatatlan jele, hogy most már — mindenesetre elsőízben — brit tartalékokat is harcbavetettek. Igy a Monte Cassino lábainál nemcsak amerikai, hanem brit foglyokat is ejtettek. A csaknem ezer méter magas hegytömb nem csupán erős elhárító bástyát, hanem egyúttal kedvező kitörési támaszpontot is jelent a rendkívül tevékeny német védők számára.

Az amerikai és brit csapatok is tapasztalhatták ezt, amelyek csak minden talpalatnyi földért folyó kemény harcok árán tudták megmászni a két elől lévő dombcsúcsot, a gránátosok dühös ellentámadása azonban visszaűzte őket a völgyekbe. Az amerikaiak és britek csupán ezekben a harcokban több mint 380 halottat vesztettek.

A Via Casilina és Venafro között erős ellenséges erők kerülő utakon, szakadékos terepen át ismét megkísérelték a német vonalak hátába jutni, azonban egy amerikai harccsoport kivételével, amely nagy veszteségek árán visszavonult, elvágták, felmorzsolták vagy foglyul ejtették őket.

A Volturno-könyöktől északra az 5. hadsereg erős rohamkötelékei kísérleteket tettek, hogy Venafrótól északnyugatra és északkeletre megmásszák a hegyeket. Az 1052 méter magas, meredek Monte Corno lábainál, valamint a Pozzilitól Maria Oliveton át Raccaravindoláig húzódó hegyi lejtőkön időnként súlyos harcok folytak, azonban a támadók nem tudták elérni a kitűzött felfejlődési teret. A súlyos német védelmi fegyverek csatarepülőgépek támogatásával már az előtérben véres aratást rendeztek a szorosan egymás mellett haladó angol-amerikai támadó oszlopok között.

Mivel az ellenség újabb jelentős inváziós csapatokat von össze a Volturno terében, ez arra mutat, hogy Clark tábornok éppen itt, mindenáron el akarja érni a kívánt eredményt. A német ellenállás azonban olyan áldozatokra kényszeríti, hogy — mint az a foglyok kijelentéséből kitűnt — különösen a San Maria Oliveto néhány nap alatt máris rettegett névvé vált az angol-amerikai csapatok között.

A keleti szárnyon a 8. brit hadsereg kötelékeinek az a céljuk, hogy a Trigno-torkolattól nyugati és északnyugati irányban való egyidejű támadással áttörjék a német utóvédek vonalát. Casalan Guidánál és Casal Bordinónál azonban felfogták és heves helyi harcokban visszaszorították a brit erőket. Hasonló kudarccal végződött az a brit előretörés, amelynek célja az észak felé vezető parti útvonal átlépése volt. E harcokban hat brit páncélost lőttek ki. Biztos jelek arra mutatnak, hogy Montgomery tartalékok odavonásával közvetlen a part mentén akar erősebb nyomást kifejteni, mivel a német állások és mozdulatok épp ott szorítják erősen támaszpontját, úgyhogy az erős német tüzérségi tűz érzékeny veszteségeket okoz csapatainak. (MTI)

Munkásokat szállítanak Dé'-Olaszországból Abesszíniába

Róma, november 9.
(Német Távirati Iroda)

Mint a Corriere della Sera jelenti, a megszállott Délolaszországban az angolszászok Hailé Szelasszié külön kívánságára megkezdték az olasz munkások kényszerű elszállítását Abesszíniába. Sokezer olasz menekült a megszállott területről az arcvonalon át a fasiszta köztársaság területére, hogy elkerülje a rabszolgasorsot.

POLITIKAI NAPILAP MEGJELENIK MINDEN HETKÖZNAP DÉLBEN
Felelős szerkesztő: MAKKAI JANOS
Szerkesztő: vitéz BERY LASZLO
Felelős kiadó: Dr. BATHORY-HUTTNER JANOS
Nyomatott a Stádium Sajtóvállalat körforgógépein. — Felelős: Győry Aladár igazgató

A szerencsétlen svéd mérkőzés következményei:

Vághy Kálmán lemondott és a legfelsőbb sporthatóság felszólította az MLSz-t, hogy a jövőben egységes szellemű válogatottat szerepeltessen

Budapest és az ország sporttársadalma még mindig a magyar labdarugás fekete vasárnapjáról beszél: a németországi 7:0 és 8:2-s vereségek sem hasonlíthatók talán ahhoz a vereséghez. amit itthon szenvedett a magyar válogatott a svédektől. Mert a svédek jó labdarugók voltak mindig, de Budapesten soha nem győzték le a magyar csapatot, még a döntetlent sem tudták kiverekedni nálunk és

nem tartoztak a világ labdarugó nemzeteinek élcsoportjába, mint régebbi ellenfeleink, az osztrákok és az olaszok.

A magyar sportvilág elkeseredett és kavarog a szerencsétlen mérkőzés után

„A jövőben válogatott csapatban egységes felfogású labdarugók szerepeljenek"

Az Országos Sport Központ és a Magyar Labdarugók Szövetsége vitéz Tárczay-Felicides Román miniszteri osztályfőnök elnöklésével hétfőn értekezletet tartott a svédektől elszenvedett katasztrofális vereség ügyében. Az értekezleten résztvett Juhász István kormányfőtanácsos, az MLSz elnöke, vitéz Ginzery Dénes társelnök, Barcsai János ügyvezető elnök és Ipolyvölgyi Ferenc titkár is.

A Társadalmi Sport és a Testnevelés Vezetője felvetette a kérdést, vajjon *a súlyos arányu vereséggel kapcsolatban nem merültek-e fel olyan körülmények, amelyek vizsgálat megindítását tennék szükségessé.* Beható eszmecsere után az értekezleten résztvevők egyértelműen megállapították, hogy ilyen körülmények nem forogtak fenn, de — a határozott balszerencse mellett — *leszögeztek olyan tanulságokat is, amelyeket hasonló sajnálatos vereségek lehetőség szerinti elkerülése végett a sportvezetés* és az MLSz elnöksége a jövőben fokozott mértékben szem előtt fog tartani.

Vitéz *Tárczay-Felicides* Román dr., a Társadalmi Sport és Testnevelés vezetője felhívta az MLSz figyelmét arra, hogy

a jövőben fokozott mértékben szem előtt tartsák az elvet, mely szerint válogatott csapatban egységes játékfelfogású labdarugók szerepeljenek.

Ettől az elvtől sohase térjen el az MLSz.

A szövetségi kapitány benyujtotta lemondását

Amint az előrelátható volt, a bűnbak,

Vághy Kálmán szövetségi kapitány a valószínűtlenül súlyos kudarc után benyujtotta lemondását az MLSz elnökének.

Később Vághy Kálmán így nyilatkozott:

— *A játékosokat nem terheli semmi felelősség, én követtem el néhány hibát. A fiatalokat is játékba akartam hozni, ezért dobtam a harcba megfitalitott védelmünket. A nagyváradi csatárok éppen az utóbbi hetekben játszottak gyengébben, ezért tekintettem el a játékuktól. Azt hittem, a technika érvényesül majd a rendkívül úri módon játszó svédekkel szemben. Arra azonban nem gondolhatott senki, hogy a védelmünk teljesen összeomlik, fejét veszti és ilyen szörnyű vereséget szenvedünk...*

Egyelőre nem tudni még: az MLSz elnöksége elfogadta-e Vághy Kálmán szövetségi kapitány lemondását, vagy nem.

Elutaztak a svédek, akik életük legszebb napjait töltötték Budapesten

A svédek elutaztak Budapestről. Azt mondták: a világon sehol nem érezték magukat olyan remekül, mint nálunk, Budapesten. Az MLSz vezetősége valóban fényes műsort dolgozott ki a svéd vendégek számára: moziba jártak, ökölvívómérkőzést néztek végig, bejárták Budapest legszebb pontjait, legvidámabb helyeit, megismerték a paprikás csirkét és a túrós csuszát s elvitték őket a budafoki borpincébe is.

Egyedül az szomorította a kedves svéd fiúkat, hogy Ödéhn, a fiatal válogatott balhátvéd szerencsétlenül járt és kettős lábtörést szenvedett.

Egyébként azonban áradoztak Budapestről, kimondhatatlanul boldogok voltak a fényes diadal után, amely egész váratlanul érte őket s *látszott rajtuk, kissé sajnálják is a levert, összetört magyar fiúkat.*

És sajnálták a magyar közönséget is, amely a vállán vitte ki őket, de a szájuk szélén mély vonásokat húzott a keserűség..

Csütörtökön nyit a Műjég

November 11-én, csütörtökön tárulnak ki a városligeti műjégpálya kapui, hogy befogadják a korcsolyázás rajongóit. Mikor a Budapesti Korcsolyázó Egylet vezetőségénél érdeklődtunk a késői nyitás iránt, tudatták velünk, hogy az új fagyasztógépek felállítása miatt szenvedett halasztást a hó elejére tervezett nyitás. A jégpálya reggel nyolctól este nyolcig áll a nagyközönség rendelkezésére.

Az ifjúsági ökölvívó-bajnokság második fordulója

Hétfőn este bonyolították le az egyéni ifjúsági ökölvívó bajnokság második fordulóját a Nemzeti Sportcsarnok edzőtermében. *Eredmények:*

PEHELYSULY: Kovács Kistext győzött *Sipos* WMTK ellen, *Török* MAVAG győzött *Fenekes* NSO ellen, *Osváth* Pestszentlőrinc győzött *Kondor* Simontornya ellen, *Kovács* BVSC győzött *Fekete* Maglód ellen.

VÁLTOSULY: Incze Beregszász győzött *Balogh* NSC ellen, *Marsita* Törekvés győzött *Bóla* Beregszász ellen, *Csabai* BTK győzött *Kurucz* NSC ellen, *Szentesi* NSC győzött *Stiglicz* BLE ellen, *Marton* BTK győzött *Berkes* NSC ellen, *Budai* KISOK győzött *Bóla* WMTK ellen, *Budai* KISOK győzött *Bóla* WMTK ellen, *Záhorszky* WMTK győzött *Mursai* Makó ellen, *Nümann* Ozd győzött *Horváth* Hoffer SC ellen.

KÖZÉPSÚLY: Simon BLE győzött *Szabó* NSC ellen, *Bán* BTK győzött *Nagy* WMTK ellen, *Németh* Makó győzött *Lázits* BLE ellen, *Lovasi-Tarján* MAFC győzött *Szabó* Kistext ellen.

FÉLNEHÉZS: Heincz WMTK győzött *Pirok* III. ker. MOVE ellen, *Bicsák* WMTK győzött *Német* Hoffer SC ellen, *Kovács* NAC győzött *Crene* Makó ellen.

NEHÉZSULY: Novák BVSC győzött *Kraf* III. ker. MOVE ellen, *Bajos* Törekvés győzött *Radó* MPSE ellen.

— **Nürnberg kiváló formában van:** vasárnap Berlinben egy nagyszabású ökölvívó viadalon őrlási fölénnyel győzött Saling ellen. Ten Hoff, a nehézsúlyú bajnok pontozással verte Dregesteint.

A Magyar Nemzeti Diákszövetség tiltakozott a kultuszminiszternél a délerdélyi magyar iskolák bezárása ellen

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter hétfőn délelőtt hivatalában fogadta a Magyar Nemzeti Diákszövetségbe tömörült ifjúsági szervezetek és pedig a Hungaria, az Emericana, a Turul Szövetség, a MEFHOSz, a Katolikus Diákszövetség, a Protestáns Diákszövetség, a Kolozsvári Magyar Diákok Szövetsége, a Területi Szövetségek és a Csaba Bajtársi Egyesület vezetőinek küldöttségét, amely dr Rajczy Imrének, a Magyar Nemzeti Diákszövetség vezértitkárának vezetésével jelent meg előtte.

A küldöttség átadta a vallás- és közoktatásügyi miniszternek az egyetemi és főiskolai ifjúság memorandumát, amely rámutat arra, milyen mélységes fájdalommal tartja napirenden a magyar ifjúság azt a tényt, hogy a román kormány délerdélyi véreink szellemi életének központjai közül legutóbb három középiskolát bezáratott s ezzel a délerdélyi magyar ifjúság egy részének színe-virágát, az említett három középiskola legfelsőbb osztályainak hallgatóságát a legbizonytalanabb sorsnak tette ki. A magyar ifjúság úgy érzi, hogy a nemzet egész közvéleményének ad hangot, amikor ez ellen tiltakozó szavát felemeli.

Ha nem ezt tenné, délerdélyi véreink joggal hihetnék, hogy küzdelmükben magukra vannak hagyatva. De tiltakoznia kell a magyar ifjúságnak ez ellen az intézkedés ellen azért is, mert akkor éri ez a súlyos intézkedés a délerdélyi magyar ifjúságot, amikor a kormány a magyarországi román ifjúság részére a közép- és főiskolai oktatást teljesen szabaddá és zavartalanná tette. A Magyar Nemzeti Diákszövetségben tömörült egyetemi és főiskolai ifjúság mindezekre tekintettel és tudatában annak, hogy a magyarság súlyos harcában a teljes egység és fokozott fegyelem mindennél fontosabb, *bizalommal fordul a magyar kormányhoz azzal a kéréssel, hogy a román kormánynak a délerdélyi magyar ifjúság életérdekét sujtó intézkedésének megszüntetésére minden intézkedést tegyen meg.*

Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter megnyugtatta az egyetemi és főiskolai egyesületek vezetőit, hogy a magyar kormány minden rendelkezésre álló diplomáciai eszközzel arra törekszik, hogy a román kormány orvosolja sérelmes intézkedését, amely a három iskola bezárásával a délerdélyi magyarságot érte. Rámutatott a miniszter válaszában még arra, hogy a magyar kormány történelmi felfogásunknak megfelelően nemzetiségeink iránt barátságot és megértő politikát folytat, amely nemcsak románajku, hanem minden hazai idegenajku polgárunk számára biztosítja jogai szabad gyakorlását, valamint azt, hogy nyelvükben és szokásaiban háborítatlanul élhessenek közöttünk.

A küldöttség megnyugvással és köszönettel fogadta Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter szavait. A miniszter végül még arra kérte az ifjúság vezetőit, hogy megnyugtató kijelentéseit tudassák a magyar egyetemi és főiskolai ifjúsággal.

Petrovácz Gyula ismertette a Rókus-kórház átépítési terveit

A közgyűlés befejezte a fővárosi költségvetés általános vitáját

A székesfőváros törvényhatósági bizottsága *Homonnay* Tivadar főpolgármester elnöklésével hétfőn folytatta Budapest jövőévi költségvetésének általános vitáját. *Gáró* László hosszabb beszédben elismeréssel nyilatkozott a polgármester munkaprogramjáról. Érdeme a polgármesternek, hogy a mostani pártpolitikai mozgolódások idejében pártpolitikán felül maradt és sohasem engedte a pártpolitikát a közérdek terhére érvényesülni. Javasolta, hogy *a főváros túlméretezett adminisztrációját már most építsék le, a felesleges személyzet elbocsátásával.* A főváros minden polgárára ezidő szerint átlagban 200 pengő adóteher esik. Javasolta, hogy a fiúiskolákban a női tanerőket férfiakra cseréljék ki, továbbá, hogy a régi Nemzeti Színház telkét a főváros szerezze meg, végül, hogy a polgármester tegyen lépéseket, hogy a főváros a békekötés után Délkelet-Európa világkereskedelmi gócpontja legyen.

Petrovácz Gyula megállapította, hogy a költségvetésben az élni- és dolgozniakarás és a jobb jövő előkészítésére való törekvés látszik. *A költségvetés visszatükrözi a polgármester agilitását,* előrelátását és munkaszeretetét. Általános figyelem közben ismertette a Rókus-kórház problémáját és az átépítési terveket. Az átépítéssel a Rákóczi-úti oldal kiegyenlíthető, ezzel a városkép nemcsak javul, hanem megszűnik a forgalmi szükület is. A Rókus-kápolnát át kellene helyezni a Gyulai Pál utca torkolatába.

Kabakovits József aggodalmának adott kifejezést, hogy az amúgyis csökkentett beruházásokat a jövő évben a polgármester nem tudja megvalósítani. A fővárosnak inkább arra kell szorítkoznia, hogy az adminisztráció a háború alatt is jól tudjon megfelelni feladatainak. *Szabó* Imre megállapította, hogy Magyarországon alkotmányos élet folyik, a főváros Trianon ellenére is új alkotásokkal sorakozott Európa nagy világvárosainak sorozatába. Hangoztatta, hogy itt csak idegen érdek válthatja ki azt, hogy a szenvedélyek elfajulása szembeállítsa a nemzet fiait egymással. Vigyázzunk a pénz egészségére, mert ha a pénz beteg, a lelkek is betegek lesznek. Temesváry László árkérdésekkel foglalkozott

Behatóan foglalkozott a közellátási kérdésekkel és sürgette a feketepiac megszüntetését. Millok Sándor kifejte te, hogy ma mindenkinek ereje megfeszítésével kell dolgozni és áldozatot vállalni.

Payer Hugó elfogadta a költségvetést és hangoztatta, hogy Budapest a súlyos idők ellenére fejlődik, a háború ötödik évében is nagyarányú munka folyik itt.

Indítványozta, hogy a polgármester dolgoztassa fel azokat az adatokat, amelyek fényt vetnek arra, hogy Budapest mit jelent az országnak. Kérte a harmadik alpolgármesteri állás megszervezését és tíz elsőosztályú műszaki főtanácsosi állás felállítását, amely a harmadik fizetési osztállyal legyen egyenlő. A felszólalásokra Beliczay Imre pénzügyi tanácsnok válaszolt. A közgyűlés kedden délután félötkor kezdi a költségvetés részletes vitáját.

Churchill nem jelent meg a bolsevista forradalom évfordulója alkalmából a szovjetnagykövetségen rendezett ünnepségen

LONDON, november 9.

A Nemzetközi Sajtótudósító jelenti:

A Szovjetunió újonnan kinevezett londoni nagykövete, Gusev, hétfőn este a bolsevista forradalom évfordulója alkalmából fogadást rendezett, amely a Reuter-iroda jelentése szerint „évek óta a legfényesebb fogadás" volt az angol fővárosban. A vendéglátó szerepét Gusev és az emigrációs kormányok mellé kinevezett Orlov szovjetkövet látta el. *Winston Churchill brit miniszterelnök nem volt jelen a fogadáson,* — teszi hozzá a Reuter-iroda diplomáciai levelezője.

Ezer szövetkezeti asszonycsoport dolgozik eredményesen az országban

A *Magyar Szövetkezeti Liga* női tagozata hétfőn ünnepi ülést tartott a Magyar Satjó Házában *Anna* királyi hercegasszony elnöklésével. *Antal* István nemzetvédelmi és propagandaminiszter képviseletében *Traeger* Ernő miniszteri osztálytanácsos jelent meg és az ülésen résztvett dr. *Wünscher* Frigyes felsőházi tag, a Hangya alelnök-vezérigazgatója és felesége, *Stolpa* Józsefné, *Ravasz* Lászlóné, *Imrédy* Béláné és a magyar női társadalmi élet több más kiválósága. Dr. *Wehner* Józsefné ügyvezető elnök üdvözölte *Anna* királyi hercegasszonyt, aki ezután megnyitotta az ülést és hangsúlyozta a szövetkezeti nőmozgalom eröteljes és áldásos munkájának jelentőségét.

A megyitó után dr *Leisen* Erzsébet, a női tagozat vezetője számolt be a szövetkezeti nőmozgalom nyolcéves munkásságáról. A mozgalom célja, hogy különösen a falusi háziasszonyokat megtanítsa arra: *családuk vagyonát hogyan használhatják fel gyümölcsözően.* Ma már *ezer szövetkezeti asszonycsoport dolgozik az országban és másfélmillió magyar asszony egy év alatt legalább egy háztartási bemutatón, vagy előadáson és legalább egy gazdasági tájékoztatón vesz részt.*

Évenkint a Liga mintegy *ötmillió pengő készpénzt és elemi erejű tüzelőanyagot, valamint ruhát oszt ki az arra rászorultak között.* Dr. *Bene* Lászlóné titkár, a mozgalom propagandatevékenységét ismertette, majd *Czettler* Jenő felsőházi tag és *Közi-Horváth* József országgyűlési képviselő méltatták a szövetkezeti nőmozgalom gazdasági, kulturális és szociális jelentőségét.

Esti Ujság szerkesztőségének telefon-száma: 14-44-00

Petrovácz Gyula

Petrovácz Gyula

irod

Épitő Ipar – Épitő

Művészet. 1925. 26. l.

(A kaposvári rk. templom.)

Román Stilben

fenti tervezte

Szávai Gyula I. II.
Szebeni Dezső I.
Szederkényi Ferenc I. II.
Székely István I. II.
Székely János I.
Székely Mihály I. II.
Szeman László I. II.
Szentiványi Tibor I. II.
Szentkirályi Ede I. II.
Szentkuti Károly I. II.
Szentpáli Gyula I. II.
Szentpéteri László I. II.
Szenttornyay András I. II.
Szenzenstein Antal I. II.
Szepes Tivadar I. II.
vitéz Szeredy Vilmos I.
Szerémy Nándor I. II.
Szigeti H. Jenő I. II.
Szíj Károly I. II.
Szikla Péter I. II.
Sziklai László I. II.
Sziklai Miklós I. II.
Szikszay Gergely I. II.
Szilvási Antal I. II.
Szirmai Kornél I. II.
Szivós István I. II.
Szkotniczky Rezső I. II.
Szondy György I. II.
Szőcs István II.
Vági András I. II.
Valatin János I. II.
Vankó Richárd I. II.
Váradi Endre I. II.
Varga István I. II.
Varga László I.
Varga Oszkár I. II.
Várkonyi Hunor I.
Vass István I. II.
Vaska Győző I. II.
Vasvári Vilmos I. II.
Vercseg László I. II.
Vértessy Kornél I. II.
Vidáts Zoltán I. II.
Vigh István I.
Visky Gy. László I.
Vojnich Pál I. II.
Vörös Imre I. II.
Wagner Walter I. II.
Walter Márton I. II.
sz. Warga János I. II.
Wasváry-Nagy Ferenc II.
Weber Ferenc I.
Weigel Ottó I. II.
Weigerding Béla I. II.
Werkner Jenő I.
Willoner János I. II.
Winkler György I. II.
Winter József II.

Petrovácz Gyula

építész-mérnök.

Petrovácz Gyula tanár a bácsalmási r. k. templom újjáépítésének és a kalocsai főkáptalan több gazdasági épületének terveit készítette s építését vezette.

5. *Petrovácz Gyula*, okleveles mérnök, szaktanár, tanitotta a *rendes tanfolyamon* az első féléven a mértant, a második évfolyamon az építéstannak az alapozásra és a vasszerkezetekre vonatkozó részét s a vasszerkezeti rajzot, továbbá a földmértant, a harmadik évfolyamon a hidépítéstant s a hidépítési rajzot. Az *építő-ipari téli tanfolyam* első évfolyamán az építéstannak a kőmívesmunkára vonatkozó részét s a kőmívesmunka rajzot, a harmadik évfolyamon az építéstannak az ácsmunkára vonatkozó részét (II. rész) s az ácsmunkarajzot, továbbá a földmértant; ezen kívül a rendes tanfolyam másodéves és az építő-ipari téli tanfolyam harmadéves tanulóival a városon kívül földmértani gyakorlatokat tartott. Heti órák száma a rendes tanfolyamon az első félévben 5 előadási és 4 rajzóra, a második félévben 7 előadási és 4 rajzóra, az építő-ipari téli tanfolyamon és a rendes tanfolyam első félévén 9 előadási s 12 rajzóra.

Az építő-ipari téli tanfolyam harmadik évfolyamán osztályfő volt.

Kolbenheyer Gyula. A budapesti m. k. állami felsőépítő ipariskola értesítője az 1904/5 iskolai évről. (VII év) Budapest, 1905. 25 és 28. l.

25, 28. l

Petrovácz Gyula tanár elkészítette az *akasztói* és *miskei* katholikus körök épületének terveit, továbbá egy családi ház és egy nyaraló terveit s vezeti ezek építését. Meg van bizva egy, Bácsalmáson épülő szálloda építésének műszaki ellenőrzésével. Tervezte továbbá a bajmoki templom ujjáépítését Föerk Ernő tanár közreműködésével.

Heti órák száma, a rendes tanfolyamon az első félévben 9, a második félévben 8, a téli tanfolyamon s a rendes tanfolyam első félévén 15 előadási óra.

A tanári tanácskozmányok jegyzője volt s vezette az ifjusági önképzőkör működését.

a mértant, a harmadik évfolyamon a ... folyam másodéves és az építő-ipari téli tanfolyam harmadéves ... városon kívül földmértani gyakorlatokat tartott. Heti órák száma a rendes tanfolyamon az első félévben 6 előadási és 4 rajzóra, a második félévben 7 előadási és 4 rajzóra; a rendes tanfolyam első osztályában és a téli tanfolyamon 12 előadási és 6 rajzóra.

Az építő ipari téli tanfolyam első évfolyamán osztályfő volt.

u. az. VIII év. Budapest. 1906. 41 és 45 l.

Huszonegyedik évfolyam.

Előfizetés helyben
Egy évre ... ... 24 kor.
Egy hóra ... ... 2 kor.
Vidéken:
Egy évre ... ... 28 kor.
Egy hóra ... ... 2k.40f.
Szerkesztőség:
Aradi és csanádi egyes. vasutak palotájában. Telefon-szám 357.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

Hirdetés
6 hasábos petit sor egyszer 20 fillér, minden következő 16 fillér.
Nyilttér petit sor 40 fill.
Kiadóhivatal:
Aradi Nyomda Részvény Társaság.
József főherczeg-ut 22
Telefon-szám 151.

ARAD, | Felelős szerkesztő: Stauber József. | 190 .....

Huszonegyedik évfolyam.

Előfizetés helyben
Egy évre ... ... 24 kor.
Egy hóra ... ... 2 kor.
Vidéken:
Egy évre ... ... 28 kor.
Egy hóra ... ... 2k.40f.
Szerkesztőség:
Aradi és csanádi egyes. vasutak palotájában. Telefon-szám 357.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

Hirdetés
6 hasábos petit sor egyszer 20 fillér, minden következő 16 fillér.
Nyilttér petit sor 40 fill.
Kiadóhivatal:
Aradi Nyomda Részvény Társaság.
József főherczeg-ut 22
Telefon-szám 151.

ARAD, | Felelős szerkesztő: Stauber József. | 190 .....

Az örök eszmények győzelme

Irta: SZÁSZ ZOLTÁN

Még most is, amikor egy háborús összeütközés lehetősége hol fokozódó, hol csökkenő izgalomban tartja a világot, még ezekben a lélegzetfojtó napokban, sőt hetekben is általános érdeklődés fordul egy új francia könyv felé. Helyesebben szólva nem is egy könyv felé, mivel ez még a maga egészében nem jelent meg, hanem csak néhány ujságközlemény felé, mely az öt kötetre tervezett mű első kötetét tartalmazza. *Tardieu*, a francia politikai élet legérdekesebb s talán legmagasabb színvonalú alakja indította meg ezt a hatalmas művet, melynek már címei is sokat mondanak. Mert van az egésznek címe, éspedig ez: »*La Revolution à refaire*«, ami »az újracsinálandó forradalmat« jelent s van a most napvilágra kerülő első kötetnek címe: »*Le souverain captif*«, magyarul körülbelül: »A fogoly államfő«. Tardieu egy hatásos és sokatmondó cselekedettel különben már hetekkel ezelőtt beharangozta a megjelenését. Belfort választópolgáraihoz levelet intézett, melyben bejelentette, hogy nem lép többé fel képviselőnek, mert a képviselői mandátumot s általában a mai francia parlamentarizmust nem tartja alkalmasnak arra, hogy rajtuk keresztül eszméiért hathatósan küzdjön. A visszavonulás a politikai életből, főleg ha mindenféle elégedetlenkedő nyilatkozatok előzik meg, azt a hitet ébresztheti, hogy egy ambícióiban csalódott s kielégítetlen ember tette. Ez a hit, már amennyire normális ambíciókra és indokolt elégedetlenségekre célozna, téves volna. Tardieu, aki jelenleg hatvanegy éves, tizenegyszer volt miniszter s háromszor miniszterelnök, ami Franciaországban is nagy rekord. Emellett mindenféle fontos külföldi megbizatásokat teljesített s nagy szerepe volt Clemenceau oldalán a békeszerződések lábraállítása körül. Még ellenségei is elismerik széles szellemi láthatárát, páratlan éleselméjűségét s fölényes szónoki és írói képességét. Fiatal korában politikai csodagyermeknek számított — a mai politikában a csodagyermekek negyvenévesek — s később is egyre növekedett a presztizse. Persze, olyan karriert, amilyent Sztalin, Mussolini és Hitler csináltak, Tardieu nem futott be. Az ilyesmi azonban a demokrácia lényegével ellenkezik, különösen a franciáéval, amelynek nagy gondja van arra, hogy a fák ne nőjjenek az égig.

Most csupán műve már megjelent részeinek legnagyobb nyomatékkal előadott s vezető jelentőségűnek szánt fejezeteiről legyen szó. A francia forradalom hármas jelszavát a szabadság-egyenlőség-testvériséget tárgyalja benne. Az ügynevezett »örök elveket«, ahogyan a franciák mondják. Kritikájában, melyet ezek ellen intéz, már kiindulásakor megkönnyíti a dolgát. A testvériséget, miután csak éppen megemlíti, elejti, nem vonja kritika alá s a *souverainité*-t, a nép önrendelkezési jogát teszi a helyére. Már ezzel gyöngíti mindazt, amit a hármas jelszó ellen ír, mert hiszen ezek csak a testvériséggel együtt alkotnak befejezett egészet, teljesednek igazi társadalmi programmá. Vitathatatlan, hogy Tardieu sok helytállót és finomat mond, csakhogy ez nagyobbára mellékes, árnyalati kérdésekre vonatkozik, döntő rohamai a szabadság és egyenlőség ellen azonban erőtlenül visszahullanak. Mert hiszen az a megállapítás, hogy a szabadság, már mint az egyén szabadsága az államhatalommal szemben, korlátlanul alkalmazva, anarchiává fajul, teljesen eltekintve attól, hogy ezerszer elmondott érv, egyben olyasmit támad, amit a társadalmi szabadság egyetlen komoly védője se követel. A demokratikus szabadság nem akar más lenni, mint érvényesítése annak az elvnek, hogy az egyik egyén szabadsága csak a másik egyén szabadságában találhatja korlátjait, ami egészen más, mint a korlátlan szabadság követelménye. Az így értelmezett, a társadalmi érdekeknek alávetett szabadság-fogalomban már benne van az egyenlőség elvének józan alkalmazása is, ami megint számol azzal, hogy a természetben nincs egyenlőség s így az államban is csak arról lehet szó, hogy a törvény minden állampolgárnak, tekintet nélkül származására, felekezetére, nemzeti vagy társadalmi jellegére, ugyanazt a jogi szabadságot biztosítsa. Hogy mindez nem a fejlődés teteje, az szintén kétségtelen, de mindenesetre egy olyan fejlődési magaslat, aminek elérése a civilizáció hatalmas eredménye. Így fogva fel az örök elveket, a szabadságot és az egyenlőséget, ezek se anarchiára, se a társadalom elkaszárnyásítására nem vezetnek, hanem minden más társadalmi berendezkedésnél jobban biztosítják az emberek, e kétes értékű s a jóra rest lények számára a viszonylagos boldogságot. Egészen szigorúan véve, persze »öröknek« ezeket az elveket nem lehet nevezni. A föld kihülhet, az emberi faj elpusztulhat, a világürből is kiveszhet minden olyan lény, mely társadalmi életre hajlamos s így minden olyan elvnek a képzete is, mely a társadalmi igazságot szolgálja, az enyészet martalékává lehet. De ha nem fogjuk fel ezt az »örököt« egészen szigorúan logikai értelemben, hanem benne csupán szónoki hangsúlyozását látjuk annak a meggyőződésnek, hogy amióta emberek élnek, mint eszmény s amíg emberek fognak élni, mint feladat időszerű a hármas forradalmi jelszó, akkor bátran állíthatjuk eléjük díszjelzőül az »örök« megjelölést.

Nagyon is becseseknek ígérkeznek azok a még meg nem jelent fejezetek, amelyekben Tardieu azt akarja kimutatni, hogy ezek az örök elvek a francia demokráciában még nem valósultak meg. Ez ugyanis kétségtelen. Egyetlen demokráciában se valósultak még meg a maguk teljében; se az amerikaiban, se Angliában, se Svájcban. Tardieu már közölt visszapillantásaiban a demokráca történetére, aztán azokra a véleményekre, amikben nagy szellemek álláspontja az általános választójoggal szemben nyilatkozik meg s végül a szám szerepére a politikai életben, az derül ki, hogy a demokrácia nem hogy elavult volna, hanem ellenkezőleg fontos részeiben sok országban túlkorán került alkalmazásba, hogy önmagában bölcs és célszerű, de az emberiség egyes rétegei számára túlmagas ideál, hogy nem a mult már megméretett és könnyűnek talált hagyatéka, hanem a jövő megvalósítandó programja. Illusztris és jóhiszemű kritikusai a multban is kivétel nélkül csak az általános választójogról nylatkoztak elítélőleg, de sohasem arról a kívánalomról, hogy az állami hatalom birtokosai olyan szabadon választott személyek legyenek, akik a szabadságjogok útján állandó társadalmi ellenőrzésben részesülnek s megfelelő alkotmányos formák között helyükről elmozdíthatók. Ezek előtt az elit-lények előtt, akik a demokráciát kritizálták, legtöbbször valami cenzusos vagy plurális választójogon felépülő alkotmány lebegett, de egyáltalában nem holmi parancsuralom, amelyben így vagy úgy hatalomra jutott csoportok ellenőrzés nélkül s örök időkre azt csinálhatnak a néppel, amit akarnak. Mindent összevéve tehát azt lehet mondani, hogy a demokráciának az a kritikája is, amit a nagy francia államférfi eddig felvonultat, inkább csak ennek az uralmi formának megnemesítésére, finomabb szerkezeti kidolgozására, átszellemesítésére ösztönöz, de egyáltalában nem a parancsuralom méltánylására vagy pláne megkívánására.

Tardieu eddigi működése különben arra vall, hogy ő is idegen az ilyesmitől. Persze, hogy a jövőben mit fog cselekedni, hogy milyen elvek alapján szeretné újra csinálni a nagy forradalmat s kiszabadítani az államhatalmat abból a fogolyhelyzetből, melyben szerinte Franciaországban sínylődik, ezt még legfeljebb sejteni, de tudni nem lehet. Valószínű azonban, hogy ez a felépítő munka jobban fog neki sikerülni, mint a támadó, mint az örök eszményekkel való kritikai viaskodása. Ebből a viaskodásból ugyanis az örök eszmények győzelmesen kerültek ki.

Gömbös miniszterelnök elutazott Rómából

Róma, március 28.

Gömbös Gyula miniszterelnök és felesége ma délután 2 óra 45 perckor *elutazott Rómából.*

A miniszterelnök búcsúztatására a pályaudvar előtti téren *hatalmas tömeg gyült egybe, amely a magyar kormányfőt lelkes ünneplésben részesítette. Mussolini* miniszterelnök *Suvich* külügyi államtitkár társaságában már a pályaudvaron várta a magyar mniszterelnököt. Gömbös Gyula búcsúztatására megjelent még a pályaudvaron *Vollgruber* osztrák követ az osztrák követség tagjaival, a magyar követség valamennyi tagja, *Barcza* György szentszéki magyar követ a szentszéki követség tagjaival, báró *Aloisi*, a külügyminisztérium kabinetfőnöke, gróf *Senni* külügyi szertartásfőnök a külügyminisztérium több magasrangú tiszviselőjével, *Goggia* tábornok római hadtestparancsnok, *Dentice d'Accadia*, Róma helyettes kormányzója, valamint a római katonai alakulatok parancsnokai és több magasrangú állami tisztviselő. Megjelent a szenátus és a képviselőház küldöttsége is. Báró *Villani* Frigyes kvirináli magyar követ Gömbös miniszterelnökkel együtt utazott el, akit Firenzéig kísér.

A magyar miniszterelnök ellépett a tiszteletére kivezényelt díszszázad előtt, mialatt *a zenekar a magyar Himnuszt játszotta.* Ezután a magyar kormányfő *néhány percig beszélgetett Mussolinival,* majd elbúcsúzott a búcsúztatására megjelent előkelőségektől és a »Lél« termeskocsiba szállva, az ablakból még egyszer búcsút intett a tiszteletére megjelent előkelőségeknek.

A vonat pontosan 2 óra 45 perckor hagyta el a pályaudvart a magyar Himnusz hangjai mellett. Mussolini felemelt karral köszöntötte Gömbös miniszterelnököt és mindaddig, míg a vonat a kanyarodóban el nem tűnt, felemelt karral, *mosolyogva intett búcsút Gömbös Gyulának.*

Díszszemle a római repülőtéren Mussolini és Gömbös Gyula jelenlétében

A Littorio repülőtéren vasárnap fényes *repülőünnepet* rendeznek.

A szombati díszszemlén a Littorio repülőtéren *Mussolini is megjelent Gömbös Gyula és felesége társaságában.* A két miniszterelnök *ellépett a katonai alakulatok sorfala előtt,* majd *Valle* légügyi államtitkár felolvasta a kitüntetett olasz repülők névsorát. A kitüntetettek legnagyobb része a keletafrikai harctéren bekövetkezett hősi halála után kapta meg a kitüntetést.

Ruhája, kosztűmje nem sokat mutat, Pompás külsőt csak a róka ad

Mégis Petrovácz tervei szerint építik meg a herminamezői plébániatemplomot

Kompromisszum létesült a templomépítkezések ügyében — Jövőben csak nyilvános tervpályázat útján lehet építkezni

Petrovácz 30.000 pengős tiszteletdíját az egyházközségének adja
Ez a harmadik nagy templomépítése Budapesten

Még két templomot építenek és ezzel befejeződik a magyar főváros nagy templomépítési programja

(Saját tudósítónktól. Újra napirendre tűzték a templomépítkezéseket. *Úgy a Herminamezői, mint a kelenföldi plébánia templomok létesítését sürgeti a főváros.*

A napirendretűzés ténye annyit jelent, hogy *előzetesen a pártokkal letárgyalták ezt a kényes ügyet.* Legutóbb *Zsitvay* Tibornak, a kormánypárt elnökének indítványára vették le az ügyet a napirendről. A kormány községi frakciója ugyanis furcsának találta, hogy *Petrovácz* Gyula, a Wolff-párt egyik alvezére tervei szerint kívánják az egyik templomot felépíteni.

A pártközi konferencián, amelyen erről tárgyaltak, *Zsitvay* Tibor nem jelent meg és ezzel kapcsolatban különféle pletykák terjedtek el. Azóta már megállapítottuk, hogy *a híreszteléseknek semmi komoly alapjuk nincs.* Zsitvay egyszerűen nem kapta meg a meghívót és azért maradt távol, de azóta vele is megbeszélték a templomépítkezéseket.

A kormány községi frakciója bizonyos feltételek mellett hozzájárult a két új templom felépítéséhez, de kikötötte, hogy *az eddigi rendszer megváltozik.* A pártközi konferencián *Szendy* Károly polgármester kijelentette, hogy *egyelőre több templomot nem építenek.* A templomépítési program ugyanis ezzel a két építkezéssel *bezárult. 1940-ig nem is gondolnak arra, hogy új templom építésére tegyenek javaslatot.* Addig kialakulhat a megfelelő gyakorlat ezen a téren is és az eddigi hibás rendszer helyébe olyan léphet, amely megfelel a közönség vallásos érzésének, figyelembe veszi a művészi szempontokat, mellőz minden pártpolitikát és egyesek érvényesülési mohóságának véget vet.

Budapest az elmult évtizedben nagyon sok templommal gazdagodott, más kérdés azonban, hogy *a művészi szempontok* megfelelő módon érvényesültek-e.

Nincs nyilvános pályázat a két új templom tervezésére!

A két új templom építése ügyében a polgármesteri előterjesztés a multtal szemben alig változott. Az építészek azt kifogásolták, hogy *nem írtak ki a tervezésre nyilvános pályázatot.* Az egyházközség mellőzhette a konkurrenciát, de furcsa, hogy a főváros sem írt ki tervpályázatot. Ezt a város is elismeri és kijelenti, hogy *többé ilyesmi nem fordul elő.* Ebben a két esetben azonban az előmunkálatok már annyira előrehaladtak, hogy *az eddigi helytelen rendszeren változtatni bajos volna.*

A *lágymányosi templom* építésére még a háború előtt indultak meg a tárgyalások. 1927-ben a ciszterci rend és a főváros megállapodott egymással. A terveket *Wälder* Gyula műegyetemi tanár elkészítette. Három épületből álló komplexum létesült, amelynek egyik része az új templom. Ebben az esetben valóban nehéz volna új pályázatot kiírni, hiszen *csak már a felépített két épületrész kiegészítéséről van szó.* A főváros annyit kötött ki, hogy az építkezéseket saját szerveivel bonyolítja le. *270.000 pengőt ad a főváros, az egyházközség pedig 80.000 pengővel járul hozzá az építkezésekhez.* Az építkezés lebonyolítása *két évet fog igénybevenni.*

A *Hermina-mezői plébánia* templom létesítése is elég bonyolult. Annak idején az egyházközség maga akarta felépíteni a templomot és 1928-ban a terveket elkészíttette *Petrovácz* Gyula Wolff-párti bizottsági taggal. Hamarosan kiderült, hogy *az egyházközség nem tudja a szükséges pénzt előteremteni, sőt még a fővárosnál is visszariadtak a magas költségektől.* Erre a terveket módosították, és a templomot most már *400.000 pengő költséggel meg lehetne építeni.* Háromszázezer pengőt ad a főváros és 100.000 pengőt vállal az egyházközség, mégpedig úgy, hogy *ebben az összegben benne van Petrovácz Gyula honoráriuma, amelyet ő nem vesz fel, tekintettel arra, hogy ennek az egyházközségnek elnöke és munkáját mint ajándékot kívánja az egyházközség rendelkezésére bocsátani.* Ez a templomépítkezés is *két esztendeig fog tartani.*

Mecénás vagy ügyes üzletember

Petrovácz Gyula szerepe nagyon érdekelte a fővárosi bizottsági tagokat. *Petrovácz* a Wolff-párt egyik vezető tagja és katolikus körökben nagyon szeretik. A Wolff-párt vezető embere saját adatai összeállítása szerint *1929-ig 118 építkezést tervezett, ebből 47 templom, 17 plébániaépület, 21 iskola, 14 középület és csak 7 magánépület, valamint 12 gazdasági épület. Petrovácz*ot tehát a köz mindig sokkal erősebben támogatta, mint a magánosok. *Kilencvenkilenc esetben fordult feléje a köz bizalma és csak 19 esetben a magánosoké.*

A fővárosi templomépítési akció során *Petrovácz eddig két nagy templomot épített Budapesten és most építik meg tervei szerint a harmadikat.*

A laikusok önkéntelenül azt kérdezik: nem összeférhetetlen-e egy fővárosi bizottsági tagnak a főváros számára valamit építenie? Nem olyan egyszerű ez az ügy. Igaz, hogy a főváros számára építették ezeket a templomokot, sőt a főváros pénzén, legalább nagyrészben, de *sohasem a főváros épített, hanem az egyházközségek és így az egyházközségek adták a megbízást, tehát a bizottsági tag nem került szerződéses viszonyba a fővárossal.*

Szendy polgármester kivette egyházközségek kezéből a templomépítkezéseket és így a régi rendszert folytatni nem lehetett. A polgármester szerint ugyanis csak a főváros építhet, hiszen a pénz legnagyobb részét ő adja, *az egyházközségek csupán hozzájárulhatnak a maguk gyüjtésével a templom létesítéséhez.* Ha *Petrovácz* most építkezne, a főváros számára dolgozna és ez *összeférhetetlen volna.*

Petrovácz Gyula azonban ezúttal mecénás. Ingyen dolgozik! A templom tervezésének, költségvetésének, művezetésének és leszámolásának tiszteletdíját *az egyházközség rendelkezésére bocsátja.* Nem kap pénzt, tehát neki legfeljebb *csak köszönet jár.*

Így világították meg a helyzetet a bizottságok tagok elé és ez az oka annak, hogy *a templomépítkezések ügyében tervezett radikális intézkedések ezúttal elmaradtak.*

Ingyen kapja-e a főváros a tervezési munkálatokat vagy fizet érte?

Ha az előterjesztést valaki figyelmesen elolvassa, kiderül, hogy *Petrovácz Gyula ingyen dolgozik, de végeredményképpen a fővárosnak e munka ellenértékét felszámítják.* A templom építése 400.000 pengőbe kerül. Ebből 300.000 pengőt kell viselnie a fővárosnak, 100.000 pengő hozzájárulási kötelezettsége pedig az egyházközségnek van. A polgármester javaslata szószerint így hangzik: »*A Budapest Herminamezői római katolikus egyházközség a templom építési költségeihez való hozzájárulás címén 100.000 pengőt hajlandó rendelkezésre bocsátani, mely összegben bennfoglaltatik a templom tervezésének, költségvetésének, művezetésének és leszámolásának tiszteletdíja is, amelyet a tervező Petrovácz Gyula építészmérnöktanár díjtalanul bocsát az egyházközség rendelkezésére*«. Többet nem árul el a polgármesteri előterjesztés. Ebből tehát nem lehet megállapítani, hogy *készpénzben mennyit fog fizetni az egyházközség.*

Érdeklődtünk a főváros illetékes ügyosztályában, ahol azt a választ kaptuk, hogy *körülbelül 30.000 pengőre gondolnak, amelyet az egyházközség fel fog számítani Petrovácz tiszteletdíja címén a fővárosnak.* Előre ezt nem is lehet megállapítani, mert a mérnöki díjszabás szerint fogják a költségeket elszámolni.

Az egyházközség eszerint *megfizetteti Petrovácz tiszteletdíját. Petrovácz* valóban mecénás az egyházközségével szemben, annak ad ajándékot, ellenben *az egyházközség Petrovácz munkájának ellenértékét felszámítja a fővárosnak.*

Ilyen körülmények között felvetődött az a kérdés, vajjon *nem forog-e fenn mégis összeférhetetlenség esete.* Az összeférhetetlenségi rendelkezések értelmében ugyanis bizottsági tag még akkor is összeférhetetlen, ha ellenszolgáltatás nélkül építkezési munkák megszerzésénél eljár, de a főváros jogászai szerint *Petrovácz esetében inkompatibilitás nem áll fenn.*

A Nep két kikötése

Zsitvay Tibor, a Nep elnöke nem csinál titkot abból, hogy *a templomépítkezések terén történt eddigi gyakorlatot nem helyesli.* A hitélet kimélyítése szerinte is nagyon fontos és így örült neki, hogy az elmult évtizedben a sok templom megépült. Most sem volt ellene a templomépítésnek, csupán *a módot helytelenítette.*

A Nep községi frakciója foglalkozott ezzel az üggyel és úgy döntöttek, hogy két javaslatot fognak beterjeszteni a templomépítkezésekkel kapcsolatban. Eszerint:

1. A jövőben templomtervezést és építkezést csak a főváros csinálhat. Az egyházközségek ezekbe nem folyhatnak bele. Megbízást csak abban az esetben adhatnak, ha a költségeket ők fedezik és nem a fővárostól kérik.

2. Meg kell állapítani a gyüjtés és a főváros hozzájárulásának arányszámát. *A jövőben a főváros csak abban az esetben építsen templomot, ha a hívek a templomköltségek egy részét fedezik.*

Befejeződött a templomépítési program

Ez a két kikötés csak elvi jelentőségű, mert *a főváros templomépítési programját már befejezte.*

Előttünk van az eredeti program, amelyet 1928-ban készítettek el. Ebben panaszkodnak, hogy *a Regnum Marianum építkezése pénzhiány miatt hosszabb idő óta szünetel* (azóta ezt a templomot már befejezték), a Ferenc József fogadalmi templom, a Lipótváros lőportárdülői, a tripoliszi, a külső ferencvárosi, az angyalföldi templomok építkezése megakadt és csak az állam, illetve főváros segítségével lehetett befejezni.

Annakidején a következő templomépítkezéseket határozták el:

1. Megépült a Ferdinánd téren a *Lipótvároslőportárdülői plébániatemplom.* Az egyházközség teljesen szegény volt, nagyrészt munkáscsaládok vannak a környéken és így *a főváros volt az építtető.*

2. A Béke téren *Petrovácz* megépítette *az angyalföldi plébániatemplomot.* Az eredeti tervek szerint a főváros 400.000 pengőt adott erre a célra, az egyházközség pedig 100.000 pengőt.

3. *A belső józsefvárosi plébániatemplom megépítésétől a főváros elállott.* Az egyházközség megvásárolta a Reviczky ucca 9. számú házat, itt van ideiglenes kápolna és itt működik a plébánia is. Beépítetlen fővárosi terület a plébánia körzetén belül nincs. Ezen a környéken különben is sok a templom és *Szendy polgármester nem tart szükségesnek új templomot.*

4. A *külső ferencvárosi templom* megépült az Ecsery ucca és Üllői út sarkán.

5. Ugyancsak *befejezték a tisztviselőtelepi Ferenc József fogadalmi templomot.* Az anyagi kérdések elég bonyolultak voltak, de a hatóságok végül előteremtették a szükséges pénzeket.

6. A külső Váci úton *megépült a tripoliszi templom.* Az építkezési költségekhez az egyházközség nem járulhatott hozzá komolyabb összeggel, mert ezen a környéken nagyon szegény emberek laknak.

7. VI. kerületben először a Dalnok uccában akarták az új templomot megépíteni, de később a *Szondy ucca 68.* szám alatt létesült.

8—9. A *Kada ucca,* illetve a külső *Soroksári-úti iskolákban* két tantermet alakították át az egyházközségek részére. E két új templom létesítéséről is *lemondott a főváros,* mert a környék nem fejlődik annyira, hogy okvetlenül szükséges lenne a templomépítés.

10. A *városmajori templom építési költségeit a hívek adták össze.* A főváros hozzájárulása egészen jelentéktelen volt.

11—12. A kelenföldi és a Herminamezői templomok építéséről most döntenek.

13. A zuglói új templom építése is *elmarad.*

14. A középső ferencvárosi templom *most épül.*

Szendy polgármesternek az a felfogása, hogy a főváros elment az áldozatkészség legszélső határáig. A templomépítkezések sorát most tehát lezárják, kisebb átalakításokra, tatarozásra sor kerülhet, de *legalább 1940-ig új templom építésére nem gondol a főváros.*

Az ellenzék a legutolsó pártközi konferencián ezeket a bejelentéseket tudomásul vette. Örömének adott kifejezést, hogy ilyen sok új templom létesült, csupán azt fájlalták, hogy *nem vették figyelembe a Mérnök- és Építészegyletben tömörült szakemberek kérését, nem írtak ki minden alkalommal nyilvános versenytárgyalást,* mert minden valószínűség szerint ebben az esetben *komoly műalkotásokkal gazdagították volna a magyar fővárost* és nem uniformizálták volna a templomokat. Nemcsak *Petrovácz* Gyula, hanem egy másik építész is, akit az egyházközségek pártoltak, három-három templomot épített. Ez semmi esetre sem volt helyes.

Paizs Ödön

Kiadó lakások a budai Dunaparton

szemben a Parlamenttel, a Lánchídtól öt percnyire, **Margit rakpart 27.** sz. alatti bérpalotában **május 1-re** kiadó, de már április havában beköltözhető

1, 2 szoba hallos garszónlakások

Központi fűtés, állandó meleg víz, lefelé is használható lift.
Vasárnap is megtekinthető.

Mindazon mérgezési esetek leküzdésénél, melyeket romlott ételek okoznak — tehát főleg húsmérgezés vagy gombamérgezés előfordulásakor — a gyorsan ható természetes »Ferenc József« keserűvíz azonnali használata rendkívül fontos segédeszköz. Az orvosok ajánlják.

Ezüst-kék-rókák, keppek rendkívül olcsón **PALUGYAI** szűcs, IV., Bécsi u. 5.

Pest. 1944. jan. 15.

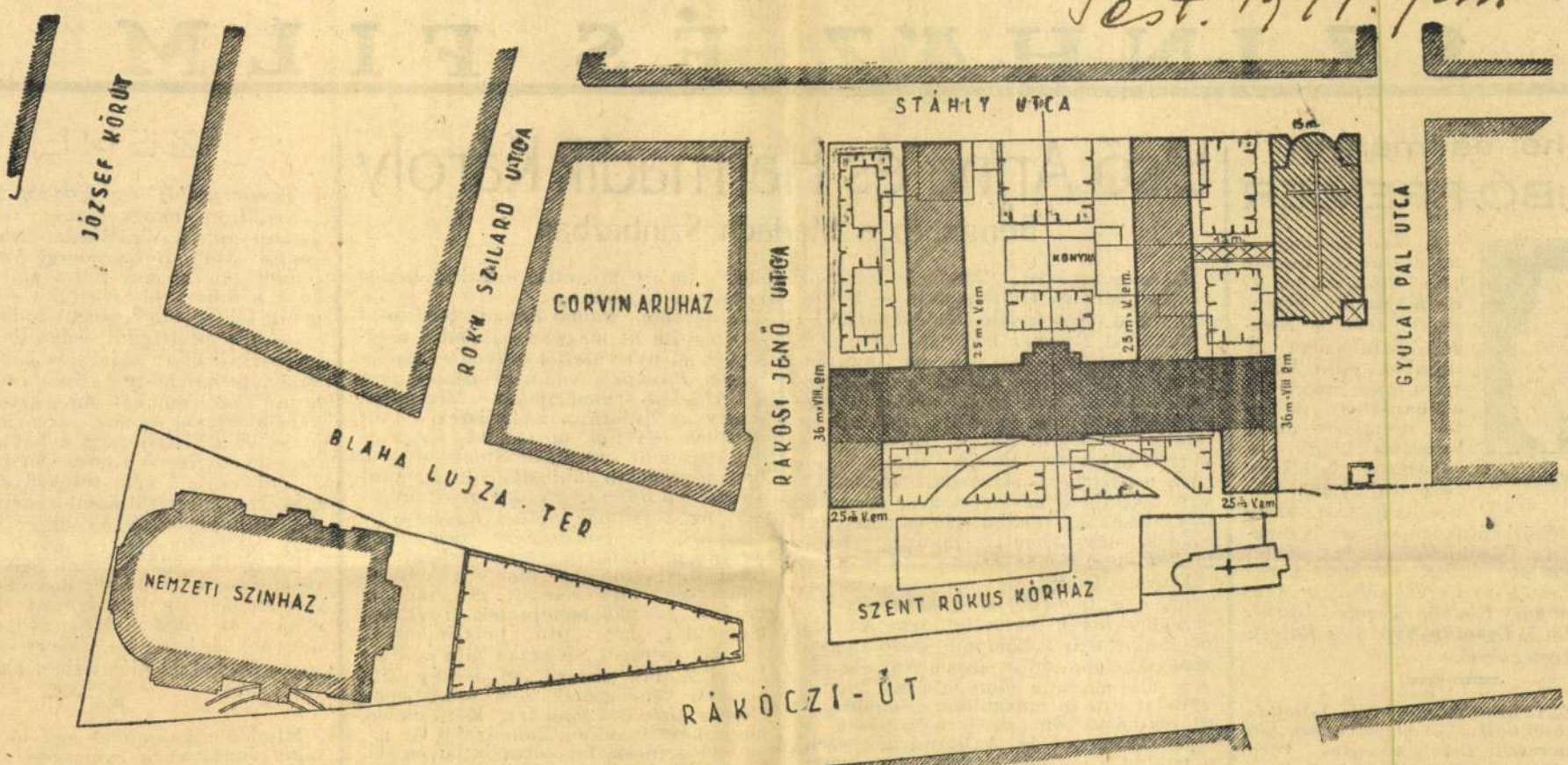

ILYENNEK TERVEZIK AZ ÚJ RÓKUST

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa — mint azt tegnapi cikkünkben megírtuk — *ezévi programjába felvette a Rókus-kórház problémájának megoldását. Petrovácz* Gyulának a főváros közgyűlésén elhangzott felszólalása irányította rá az illetékesek figyelmét a kérdésre. *Petrovácz* részletes tervet is készített, amelynek egyik példánya a Közmunkatanács, másik példánya a polgármester előtt van. *A Pest facsimilében közli a Petrovácz-féle rendezési terv alapraizát s ez értesülésünk* szerint az illetékesek tetszését annyira megnyerte, hogy

a végleges rendezés vagy Petrovácz terve szerint, vagy annak felhasználásával történik majd meg.

Az érdekes terv megmagyarázására, mint legilletékesebbnek, *Petrovácz* Gyulának adjuk át a szót. *Petrovácz* a Rókus-kórház telkének beépítésére s az új Rókus megépítésére készített tervét az alábbiakban világította meg munkatársunk előtt:

Nyolcemeletes front!

— **Tervem elkészítésénél abból indultam ki, hogy a Rókus-kórház tömbjének olyan szabályozására van szükség,** amelynél *az új kórház szakaszokban épülhet fel, anélkül, hogy az építkezés a mai kórház forgalmát és üzemét jelentősebb mértékben zavarná.* Megoldásom a következő: a mostani Rákóczi-úti tömb mögött, ennek teljes kikerülésével körülbelül

40 méterrel hátrább

felépíthető a duplatraktusos főtömb, amely

100 méter hosszú és 8 emeletes

vonna 15 méter széles előkerttel és főbejárattal a Rákóczi-út felé. Mellette *a szomszédos Bíró vendéglő és Corvin áruház épületekhez csatlakozva két rövid 5 emeletes és 25 méter magas szárnyépület, miáltal az előkert egy cour d'honneur jelleget kapna. Hátul, a jelenlegi Gyulai Pál-utcai és Rákosi Jenő utcai szárnyak kikerülésével, 18 méterrel az utcavonaltól beljebb ugrasztva két szárnyépületet lehetne építeni, ezek magassága ugyancsak 25 méter lenne.* Az ötemeletes szárnyépületekben *a betegszobák* lennének elhelyezhetők.

— Ezzel az elrendezéssel

zavartalanul működhetnének átépítés alatt a kórház

és működhetne az ott felépített konyha is, mert *ezek lebontására csak az új épületrészek elkészülte után kerülne a sor.* A konyha mellett még mindig marad elég tágas udvar, két oldalon viszont *kert* keletkezne, amely alkalmas arra, hogy *az üdülők ott is tartózkodhassanak,*

a Gyulai Pál-utca mentén pedig a visszaugrasztás egy 50×55 méteres teret eredményez. Ezen a téren kényelmesen elférne a Szent Rókus templom épülete.

— Tervem lényege tehát az, hogy a *Rókus-kórháznak a Rákóczi-útba nyúló részét e kellene bontani, hasonlóképpen el kellene távolítani a Rókus-kápolnát,* viszont az új Rókust a meglévőnek telken olyan elrendezéssel kell felépíteni, amelynél a felépítés alatt a mai kórházi épületek legnagyobb részében tovább folyhatna a betegápolás.

— A mai rókuskórházi épülettömb *5500 négyzetméter* területet foglal el s ha ezt — az alagsort is beleértve — az emeletek számával beszorozzuk, *17.800 négyzetméter kórházterület áll rendelkezésre.* A vázolt építési megoldás csak 3200 négyzetméter alapterületet igényel, tehát 2300 négyzetméterrel *kevesebbet,* mint az eddigi, mégis beszorozva az *emeletek* számával, 27.800 négyzetméter hasznos kórházterületet eredményez, tehát kereken 10.000 négyzetméterrel *többet,* mint ami most rendelkezésre áll. Emellett azonban még egy

3200 négyzetméteres tetőterasz is van,

mint új gyógy- és üdülőterület, ami *sokkal értékesebb, mint a mai forgalmas és átjárókkal megszaggatott kert.*

Az átépített kórház tehát lényegesen nagyobb lenne, mint a mai, bár kisebb alapterületű.

Igy nemcsak a meglévő osztályok helyezhetők el *kényelmesebben és praktikusabban,* nemcsak a segéd- és ápolószemélyzet juthat *megfelelő méretű,* egészséges tartózkodóhelyiségekhez, nemcsak ambulancia betegei kaphatnak megfelelő *váróhelyiségeket* a mai *kellemetlen* folyosói várakozók helyett, nemcsak a tudományos intézmények részére nélkülözött fejlődési területek állnak rendelkezésre, hanem

új osztályokkal is növelhető a kórház

és végre a prosectura is bekerülhet a kórház tömbjébe.

A Rákóczi-út 52 méter széles lesz

— Az a körülmény, hogy a kórházi szárnyak 18 méterrel *hátrább* kerülnek a Rákosi Jenő-utcától és a betegosztályok a *magasabb* emeleten helyezhetők el, kedvező a betegekre abból a szempontból is, hogy

az épület távolabbra kerül a villamossínektől és a zaj intenzitása csökken.

Különösen javulna a helyzet, ha a Corvin-áruház mellett *nem lenne végállomás,* hanem mint korábbi nyilatkozatomban kifejtettem, ott csupán *átfutó* villamosvágányok lennének.

Ezekben ismertette tervét *Petrovácz* Gyula. A terv megvalósítása esetén

a Rókus-kórház előtt 52 méterre szélesedne a Rákóczi-út.

A fővárosnak ez az egyébként reprezentatív útvonala a modern új Rókus megépítésével *megszépülne,* közlekedése *megjavulna.*

A mellékelt vázlaton látható *a mai* Rókus-kórház alaprajza, *a sötéten árnyékolt rész pedig az új kórház alaprajza.* A Közmunkatanácsnál *Bessenyey* Zénó elnök, a fővárosnál *Szendy* Károly polgármester *Petrovácz* Gyula tervét *kiadott tanulmányozás céljából a szakértőknek,* azzal, hogy a *legsürgősebben* tegyék meg észrevételeiket, mert a Közmunkatanács és a főváros illetékes szervei *végleg a Rókus kórház átépítésének ügyében végleges döntést akarnak.*

Pakots György

A párisi állatkert szénhiánnyal küzd

Páris, január 15. A szénhiány a párisi állatkert őreit különböző mulatságos ötletekre késztette, hogy kedvenceik érdekében legalább részben enyhítsék a fűtési nehézségeket. Az oroszlánokat és tigriseket időnként kikergetik a szabadba, hogy *a futással felmelegedjenek.* A zsiráf fekvőhelyét *nagy melegítőpalackkal látták el,* a trópusi madarak ketrecében pedig *nagy villanylámpákat helyeznek el,* amelyeket időnként meggyujtanak. Az aránylag csekély meleg is jólesik azonban szegény madaraknak, amelyek így jó hangulatban töltik a telet. A legnagyobb gondot *a vízilovak fürdővizének felmelegítése okozza,* mert a víznek legalább 16 fokosnak kell lennie, különben a víziló nem megy bele, ha pedig hosszabb időn át nem kap fürdőt, elpusztul.

Páskándy János miniszteri tanácsos hirtelen meghalt

Pénteken este *Batthyány*-utca 59. számú házban lévő lakásán hirtelen meghalt dr. *Páskándy* János miniszteri tanácsos, a belügyminisztérium egyesületi osztályának vezetője.

Egy ál-festőművész és barátnője végig fosztogatta Pécset

Pécs, január 15. *Singer* Pálné pécsi asszony pénteken bejelentést tett a rendőrségen, hogy csütörtökön este lakását ismeretlen tettes kifosztotta és onnan 15.000 pengő értékű ágyneműt és fehérneműt vitt el. A rendőrség már pénteken délben elfogta a tettest *Csurmann* Tivadar 19 éves pécsi lakos, állítólagos festőművészt. Kihallgatása során több bűncselekményt is beismert. Többek között azt, hogy *Fischer* Ilona 21 éves foglalkozás nélküli leánnyal — akinek udvarolt — megtévesztette *Márkus* Adolf pécsi szabómestert és tőle 8200 pengőt kicsalt. Hogy ezt az összeget visszafizethesse, az elsötétítés alatt betört több pincérleány lakásába s különböző összegű ruhaneműt és készpénzt vitt el. A rendőrség *Csurmannt* és *Fischer* Ilonát átszállította az ügyészség fogházába. Az ügy valószínűleg rögtönítélő bíróság elé kerül.

— **Magyar művészeti kiállítás nyílik meg Bernben.** *Zürichből* jelentik: Bern művészeti csarnokában január 22-én kiállítás nyílik meg, amelyen bemutatják a jelenkori magyar művészetet. Svájcban ez az első ilynevű kiállítás. Védnöke Atter szövetségi tanácsos és báró *Bakách-Bessenyey* György magyar követ. A kiállításra 250 festményt és szobrot gyüjtöttek egybe.

— **Madridban összeomlott egy nyolcemeletes ház.** *Madridból* jelentik: Egy épülőfélben lévő nyolcemeletes lakóház ismeretlen okból összeomlott. Az ott dolgozó kétszáz munkás nagyrésze a romok alá került. Eddig nyolc halottat és hatvan súlyosan sebesültet találtak a ház romjai alatt.

KIRÁLY (Kairó) kávéház-étteremben

VI. **Lövölde-tér.** Tel **224-678.**

Szendi Lajos

szellemes humorával

Kóczé Gyula

gyönyörű muzsikával

Gyakran van úgy, hogy nem tudjuk, mi hiányzik?

Lehangoltak, tespedtek vagyunk, úgy érezzük, mintha valami betegség fenyegetne, pedig nem fáj semmink. Egyszerű a megállapítás: nem vagyunk rendben, mert a szervezetnek feltétlenül szükséges fütőanyagi, a kalóriák hiányoznak. A mai szükös időkben ez tömegjelenség. A hiányzó kalóriákat tehát pótolni kell. Ez ma nem gond. A jóízű SALVE tápszerben egyesített védő-tápanyagok mind a fiatal, mind az öreg szervezetet erősítik, az ellenállóképességet fokozzák, védnek a betegségektől. Töle új erőre kapunk, közérzetünk felélénkül.

SALVE... üdv, üdvös mindenkinek!

SZINHÁZ ÉS FILM

A hét eseménye: A BIBÓ-PREMIER

Kiss Ferenc

A jövő hét egyetlen színházi eseménye *Bibó* Lajos új drámájának bemutatója lesz a Nemzeti Színházban. A darabot, mint ismeretes, már január első napjaiban kitűzték premierre, de A kaméliás hölgy várakozáson felüli sikere miatt többszörös halasztást szenvedett. Időközben az író kétszer is megváltoztatta a darab címét és így pénteken *Napfoltok* végleges címmel kerül bemutatásra *Kiss* Ferenc, *Makay* Margit, *Somogyi* Bogyó, *Timár* József, *Pataky* Jenő, *Lehotay* Árpád és *Rajczy* Lajos szereplésével.

AZ ERKÉLYJELENETRŐL nem túlzottan előnyös beállításban az utóbbi időben túlsokat szerepelt fiatal színésznő ellen újabb eljárást indítottak. A művésznő ugyanis az inkriminált, sőt súlyos büntetésben megrótt cselekménye helyett újabban harsány és nem túlságosan szalónképes éjféli telefonbeszélgetésekkel zavarja a ház nyugalmát.

SZILASSY LÁSZLÓ, aki meglehetős hosszú idő óta nem szerepelt a színpadon, szerepet vállalt egyik magánszínházunk tavaszi zenés ujdonságában, amelynek bemutatóját husvétra tervezik.

ANADÁT, Zilahy Lajos »Valamit visz a víz« című világsikerű regényének női főszereplőjét játssza legközelebb Karády Katalin a regény magyar filmváltozatában, amelyet ifjabb Oláh Gusztáv rendezett.

HORVÁTH ÁRPÁD és a Vígszínház között végleg megszakadtak a tárgyalások. Az érzékeny főrendező semmiáron sem hajlandó visszatérni a Vígszínházhoz, ahol e pilanatban egy állandó rendező maradt: Hegedüs Tibor, a színház igazgatója. A hír szerint Csathó Kálmánt kívánja megnyerni a Vígszínház több rendezésre.

A JAPÁN hazaszeretet legszebb példáit a történelem szolgáltatta. Nippon lányai sem maradnak el a férfihősök mögött s ez a heroizmus nem egy világsikerű alkotásra serkentette az írókat. A Hunnia rövidesen bemutatja »Cseresnyevirág« című francia filmjét, amely a japán nő alakjának állít emléket Micsuko Tanaka szereplésével, aki köztudomásúlag Meinl Gyulának, a kávékirálynak elvált felesége.

AZ UJ MAGYAR SZINHÁZBAN most dolgozzák ki »Az első« vidéki vendégjátékának programját. Amennyiben a művészek elfoglaltsága engedi, az első turnéja Kolozsváron kezdődik, Szegeden folytatódik és az ország legtöbb viéki városát bejárja. A »Földindulás« óta ez lesz az első pesti darab, amely teljes együttesével országos körútra megy.

JANUÁR 19-ÉN lesz a Zeneakadémián a magyar fúvós kamaramuzsika előadás sorozatának első hangversenye.

Első Anna és Harmadik Károly

Bemutató a Madách Színházban

Az avantgardista Madách Színház Shakespeare és Molière után — közbeiktatva a *Betnár*-féle *Homokpadot* — Maunfried *Rössner* bécsi író kétszemélyes vígjátékát mutatta be, nyilván farsangi ajándékul abban a színházban, ahol az őszi jelek szerint a legnemesebb írói és színházi törekvések találtak hajlékot. Ez a kétszemélyes vígjáték, amely tavaly filmszalagon már megjárta Budapestet, semmikép sem tekinthető az impozáns program folytatásának, inkább afféle farsangi ráadás, egy szelet mazsolás bécsi kuglóf...

Harmadik Károly operaírónak készül, míg felesége a gyakorlati női elvekhez híven operettet írt. A férj megbukik már a kiadónál, mire az asszony akcióba lép és első udvarlója révén, aki maga a nagyhatalmú kiadóvállalat ura és igazgatója, elfogadtatja az ominózus operát, természetesen a saját operettjét is. A házasságot ezen a ponton az erjedő szakmai féltékenységen kívül halovány árnyékként meglegyinti a szerelmi féltékenység is, az író azonban gondosan óvakodik attól, hogy ezt a feszültséget igazi drámai maggá izzítsa. A történet mindvégig könnyed és felszínes, bohó dialógusokkal és jóízűen naiv fordulatokkal csónakázik a végkifejlet felé.

Mannfried *Rössner* tagadhatatlan dialóguskészséggel rendelkezik, sőt ahhoz is ért, hogy a vékonypénzű meséből három felvonásra való fordulatot, játékötletet és mint mindottuk, némi feszültséget csiholjon. Az egész dolog nem veszélyes, nem súlyos, de van némi megejtő kedvessége és az a felszínes alak- és jellemábrázoló tehetsége, amely a két vázlatos figurát rokonszenves pongyolaságában élethűen állítja színpadra. Sem első Anna, sem harmadik Károly nem tartozik a nemesveretű színpadi hősök közé, de nem esnek át egészen a veszélyes papírkorridoron, vagyis amit művelnek s ahogy művelik, annak feltétlen köze van az élethez.

A darabot *Bubik* Árpád fordította és dolgozta át magyar színpadra meglepően jó nyelvezettel frissen és szellemesen. *Pünkösti* Andor rendezése arra a kötelező tömörítésre törekedett, amely az ilyesfajta technikára épített darabok egyetlen menedéke. Ez gazdag színpadi tapasztalatainak birtokában maradéktalanul sikerült is, amit Mannfried *Rössner* íróilag nyujtani tudott, azt a színház virtuóz ügyességgel használja ki. Segítségére van ebben *Neogrády* Miklós merészen ötletes háromrészes színpada, amely a Madách amúgysem túlméretezett játékterét a nézőtér »légköbmétereinek rovására megtoldja két apró pótszínpaddal.

A két szerepet *Szeleczky* Zita és *Várkonyi* Zoltán játssza. Szeleczky Zita operetti vendégjátéka óta most lépett először prózai színpadra. Kétségtelen, hogy képességeiből komolyabb és nemesebb színészi feladatra is bőven tellene. El kell azonban fenntartás nélkül fogadnunk és ismernünk, hogy amit első Anna vázlatos alakja mögé rejtőzve nyujt, az elragadóan kedves, tehetséges és vonzó. Ez a szerepkör, sőt ez a szerep egy kombattáns értékű színpadi játékba illesztve egész más beállításban csillantaná meg, de éppen a két személyre korlátozott játék és az örökös dialógus-mondás kényszere igazolja, hogy friss ötletekkel, fáradhatatlanul és lenyügöző játékossággal áhítozza a színpadot.

Várkonyi Zoltánnak lenne kötelessége, hogy a félszeg és bumfordi férfiasságában megejtő ifjú zenetitánt bonviváni hangszereléssel szólaltassa meg. *Várkonyi* látható zavarral küzd. Semmi sem áll távolabb tőle, mint ez a hecserli-fanyar komponista, akinek az egész jelleme és alakja túl könnyű és elskiccelt számára. A könnyed szerelmes szerepben épp az ellenkező hatást éri el, bár becsületesen és lelkesen dolgozik.

Baróti Géza

Bartók Béla „Zongoraötös"-e

A *Waldbauer*-vonósnégyes legutóbbi estjének műsorán egy *Malipiero*- (»Rispetti e strambotti«) és egy *Beethoven*-mű (F-dur, op. 59.) mellett *Bartók* 1904-ben írt »Zongoraötös«-e állott. Azok a zenénbelüliek, akik ma kiállnak Bartókkal és Bartókért, — de úgylátszik nem elég erősek még Bartók új zenéjében — a négytételes zongoraötös előadása után helytelenítették a huszonhároméves Bartók kamarazenéjének felelevenítését. Kétségtelen, hogy a »Zongoraötös« Bartók akkori tanulmányainak hatása alatt keletkezett, könnyűszerrel felismerhető Brahms, azután Liszt majd R. Strauss hatása. És ha megelégszünk a hatások megfigyelésével, akkor csakugyan nem vehetjük észre e kompozíció különlegességeit. Aki azonban jobban ismeri a mintaadó Brahms- és Liszt-stílust, az észrevehette a lassú tételekben bátrabban használt zongoraszólam mellett azt is, hogy Bartók nem egészen azonos e stílussal, megkapóan igaz hangjai a szokott fordulatok mögül szólnak: mindenhol van egy kis elhajlás, a használt anyaggal való azonosság valamiféle hiánya. Ilyen különlegességei indokolták a »Zongoraötös« előadását, amelyért mindenképpen hálásak vagyunk a Waldbauer-vonósnégyesnek és a zongoraszólamot igyekvően játszó *Faragó* Györgynek.

MADRIDBÓL jelentik, hogy Károlyi Gyula Barcelonában, Valenciában és Madridban adott hangversenyei után San Sebastiánban, Bilbaóban és Pamplonában lép a hangversenydobogóra.

GUSTAV FRÖHLICH, a közkedvelt német filmbonviván, aki legutóbb egy nagy történelmi filmben játszott vezetőszerepet, legközelebb Vaszary János »Ártatlan vagyok« című vígjátékának filmváltozatában szerepel a budapesti közönség előtt.

ZENE

Musszorgszkij és *Kodály* műveiből összeállított hangversenyt hallottunk tegnap este a Vigadóban. Megbízható, pontos volt *Böszörményi Nagy* Béla zongorajátéka, meg tudja mutatni azt, amit a művekről elképzel, szándékait pedig főként nagy tárgyi tudása, intellektutális adottságai sugallják. Muszszorgszkij: »Egy kiállítás képei« című nehéz, technikailag szinte megoldhatatlan problémákat támasztó művét győzte erővel és még arra is maradt ideje, hogy visszaadja a hangulati ellentéteket. *Koréh* Endre énekelt dalokat, elsősorban arra törekedve, hogy a műveken keresztül saját zenei képességeit csillogtassa. Nagy sikere volt. Kodály két férfikarra írt művét adta elő a Budai Dalárda *Lisznyai Szabó* Gábor vezénylésével. Lelkiismeretes, apró részleteiben is kidolgozott előadásuk elismerést érdemel. A hangverseny legnagyobb érdeme, hogy nagy és értékes zeneműveket jó előadásban hallottunk.

*

Minden alkalommal nagyobb közönséget vonzanak a hangversenyterembe *Rácz* Aladár cimbalomestjei. Az érdeklődés növekedése természetes következménye annak a különleges zenei élvezetnek, melyet a nagy művész játéka vált ki a hallgatóságból. Műsorszámai közé még véletlenül sem csúszik értéktelen mű. *Scarlattit, Couperint, Rameaut, Bonportit, Bachot* szólaltatja meg a legtisztább, kiforrott művészet biztos, csalhatatlan eszközeivel. Mindenképpen új az, amit csinál, hiszen elődei nem voltak. *Stravinszki cimbalomversenyt írt számára*, ennek budapesti bemutatása azonban, sajnos, egyre késik. Minél gyakrabban szeretnénk hallani, hiszen sohasem csalódtunk benne, mindig őszinte elragadtatással hallgattuk finom, átszellemült játékát. Az ideálisan jó zongorakíséretről *Rácz* Aladárné gondoskodott.

K. G.

MISKOLCON tegnap este Dohnányi Ernő és Zathureczky Ede adott szonátaestet. A városi Zenepalotában a miskolci közönség krémje ünnepelte a magyar zene két nagyságát.

FÖLDÉNYI LÁSZLÓ Herczeg Ferenc »Aranyszárnyak« című darabjában a Vígszínház színpadára lép. Szerepét a Fővárosi Operett Színház »A királynő csókja« című darabjában előreláthatólag Pártos Gusztáv veszi át.

NAGY meglepetést keltett a színházi világban, hogy Csortos Gyula a Nemzeti Színház beteg igazgatójának, Németh Antalnak személyesen kívánt jobbulást. Merészebb szakértők ebből arra következtetnek, hogy Csortos mégis fellép egyszer a Nemzetiben.

»NŐI KISZOLGÁLÁS« a címe a Kamara Varieté parodisztikus revűujdonságának, amelyben Feleky Kamill, a színház új tagja valósággal burleszk-parádét rendez, estéről-estére viharos kacagásokat idéz fel a nézőtéren.

A színházak mai, holnapi és jövőheti műsora

OPERA. Vasárnap d. e.: Bohémélet (11); este (a Magyar Művelődés Házában): Az arany meg az asszony; Bajazzók (6). Hétfő: Nincs előadás. Kedd: Bűvös vadász (Bsz., ½6). Szerda: Walkür (Wagner-bérlet B, 5). Csütörtök (a Magyar Művelődés Házában): A denevér (½6). Péntek: Manon (I., ½6). Szombat Nyugat lánya (VIII., 6). Vasárnap d. e.: Jancsi és Juliska; A babatündér (11); este: Tannhäuser (Bsz., ½6). Hétfő: Nincs előadás. Kedd: Traviata (III., 6). Szerda: Carmen (IV., ½6). — NEMZETI. Szombat: A kaméliás hölgy (6). Vasárnap d. u.: Tartuffe (½3); este: A kaméliás hölgy (6). Hétfőtől péntekig minden este: A kaméliás hölgy (Bsz., 6). Szombat: Napfoltok (bemutatóbérlet, ½7), Vasárnap d. u.: Déryné ifiasszony (½3); este: Napfoltok (I., ½7). — KAMARA. Minden este és vas. d. u.: Fatornyok (3, ½7). — MAGYAR MŰVELŐDÉS HÁZA. Szombat: Kis filharmónia (H 3., ¼4); Farsangi est (½7). Vasárnap: Matiné (½11); Film (½3); Opera vendégjátéka (V. 2., 6). Hétfő és kedd: Film (4, ½7). Szerda: Nincs előadás. Csütörtök: A denevér (V. 1., 6). Péntek: Leventék ünnepiestje (6). Szombat: Eisemann szerzői est (6). Vasárnap: A kaméliás hölgy (F 5, 10); Művészdélután (¼4); Művészest (½7). — VÍG. Szombat, vasárnap d. u., hétfő, kedd, szerda, péntek, szombat, vasárnap: Warrenné mestersége (3, ½7). Vasárnap este, csütörtök és jövő vasárnap d. u.: Két boldog hét (3, ½7). — PESTI. Minden este és vas. d. u.: Fecske és denevér (3, ½7). — FŐV. OPERETT. Minden este és vas. d. u.: A királynő csókja (½3, 6). Vas. d. e.: Latyi Matyi mint Robinzon (11). — ÚJ MAGYAR. Minden este és vas. d. u.: Az első (3, ½7). — MADÁCH. Szombat (A 1.), vasárnap (B 1.), hétfő (C), kedd (D), szerda (E), csütörtök (F), péntek (G), szombat (H 2.), vasárnap (este J 2.): Első Anna és Harmadik Károly (½4, ½7). — ANDRÁSSY. Szombat, vas. d. u., kedd, csütörtök, szombat és jövő vas. d. u.: Josephine (3, ½7). Vas. este (A), hétfő (B), szerda (E), péntek és jövő vasárnap este (F): Vidám kabaré (3, ½7). — VIDÁM. Minden este és vas. d. u.: Ballépés jobbra (½4, ½7). — REVÜPALOTA. Minden este, hétfő, szombat és vas. d. u.: Őfelsége a pénz (½4, ½7). — KOMÉDIA. Minden este, hétfő, szombat és vasárnap d. u.: Őfelsége a pénz (½4, ½7). — KAMARA. Minden este, hétfő és szombat d. u. (½4, ½7), vasárnap (2, ½5, 7): Női kiszolgálás. — NEMZETI BÁBSZÍNJÁTÉK. Hétfő és péntek kivételével minden este: Panoptikum (½7). Hétfő és péntek: Toldi (½7). Csütörtök, szombat és vasárnap d. u.: Mesejáték (½4). — ERZSÉBETVÁROSI. Csütörtökig bezárólag: Egy boldog pesti nyár. — JÓZSEFVÁROSI. Csütörtökig bezárólag: Az utolsó Verebély-lány. — KISFALUDY. Csütörtökig bezárólag: Eső után köpönyeg. (A három utóbbi színház könapi előadásai: ½5, 7, vasárnapi előadásai ½3, ½5, 7 órakor kezdődnek.)

A mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap. H = Hétfő.

ADRIA (353—707): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 ¼6 ½8; V Ü H 11 1 3 ¼6 ½8.) — **ALKOTÁS** (355—374): **Éjféli gyors.** (¼4 ¼6 ½8; Sz ½2; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **ATRIUM** (153—034, 154—024): **Fény és árnyék.** (½4 ½6 ½8; Sz V Ü ½2-kor is.) — **BARLANG** (422—722): Második hétre prolongálva! **Kerek Ferkó.** (½2 ¼4 ¼6 ½8.) Vasárnap d. e. 11 órakor: **Csákó és kalap.** — **BAROSS** (149—510): **Egy szoknya, egy nadrág.** (3 5 7; V 11-kor is.) — **BELVÁROSI FILMSZÍNHÁZ** (384—563): **Egy szoknya, egy nadrág.** (½4 ½5 ¼6 ¼7 ½8; V ½2 és ¼3-kor is.) — **BELVÁROSI HÍRADÓ** (181—244): **Margithídi kaland** (Tolnay, Szilassy, Rajnay). **Rajzos híradó Velencéről. Magyar, Ufa- és Európa-híradók.** (Folyt. egyórás előadások 10—21 óráig.) — **BETHLEN** (225—003): **Makrancos hölgy.** (¼4 ¼6 ½8; Ü ½2; V 11 és ½2-kor is.) — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 ¼6 ½8; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Csipkerózsika.** — **CAPITOL** (134—337): **Rákóczi nótája.** (½2 ¼4 ¼6 ½8; V Ü 11-kor is.) — **CORVIN** (138—888, 339—584): Második hétre prolongálva! **Sári bíró.** (3 5 ½8.) Vasárnap d. e. 11-kor: **A nőnek mindig igaza van.** — **CSABA** (146—040): **Makrancos hölgy.** (¼4 ¼6 ½8; Sz Ü ½2; V 11 és ½2-kor is.) — **DEÁK** (121—343, 125—952): **Ágrólszakadt úrilány.** (½2 ¼4 ¼6 ½8; V Ü 11-kor is.) — **DUNA** (111—994): Második hétre prolongálva! **Katja.** (¼4 ¼6 ½8; V Ü ½2-kor is.) — **ERZSÉBET** (222—401): Ötödik hétre prolongálva! **Szélhámosnő voltam.** (Sz ½2 ¼4 ¼6 ½8.) — **FORUM** (189—707): Negyedik hétre prolongálva! **Mesél az élet.** (¼4 ¼6 ½8; V Ü ½2 órakor is.) Vasárnap d. e. 11-kor: **Lovasok és lovak világa.** — **GLÓRIA** (427—521): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 ¼6 ½8; V Ü ½2-kor is.) — **HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ** (222—499): **Margithídi kaland** (Tolnay, Szilassy, Rajnay). **Rajzos híradó Velencéről. Magyar, Ufa- és Európa-híradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—21 óráig.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 ¼6 ½8; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Csipkerózsika.** — **KAMARA** (423—901): Ötödik hétre prolongálva! **Sziámi macska.** (½12 ½2 ¼4 ¼6 ½8.) — **KORZÓ** (182—818): **Gróf Monte Christo. II. rész: A bosszú.** (¼4 ¼6 ½8; Sz ½2; V Ü 11 ¼4 ¼6 ½8.) — **MESEVÁR** (114—502): **Makrancos hölgy.** (¼4 ¼6 ½8; V ½2-kor is.) — **NEMZETI APOLLO** (222—002): Negyedik hétre prolongálva! **Fény és árnyék.** (¼4 ¼6 ½8; Sz ½2; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 ¼6 ½8; Sz ½2; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **OMNIA** (130—125): Tizedik hétre prolongálva! **Zenélő malom.** (½2 ¼4 ¼6 ½8; V 11-kor is.) — **OTTHON** (146—447): **Mintaférj.** (¼4 ¼6 ½8.) — **PÁTRIA** (145—673): **Rákóczi nótája.** (10 ½12 ½2 ¼4 ¼6 ½8.) — **PEST** (221—222): **Féltékenység.** (½12 ½2 ¼4 ¼6 ½8.) — **PETŐFI** (428—478): **Egy szoknya, egy nadrág.** (¼4 ¼6 ½8; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Kalózszerelem.** — **RADIUS** (122—098, 120—564): Negyedik hétre prolongálva! **Makacs Kata.** (¼4 ¼6 ½8; Sz ½2 ¼4 ¼6 ½8; V Ü 11 ¼4 ¼6 ½8.) — **SZÉKELY** (226—425): Negyedik hétre prolongálva! **Rajongás.** (½12 ½2 ¼4 ¼6 ½8.) — **SZITTYA** (111—140): **Fény és árnyék.** (¼4 ¼6 ½8; Sz V Ü ½2-kor is.) — **TINÓDI** (225—602): **Mintaférj.** (¼4 ¼6 ½8; Sz ½2; V 11 és ½2-kor is.) — **TOLDI** (224—443): **Königsmark.** (10 ½12 ½2 ¼4 ¼6 ½8.) — **TURÁN** (120—003): **Egy szoknya, egy nadrág.** (11 ½2 ¼4 ¼6 ½8.) — **ÚJBUDA** (268—999): **Makrancos hölgy.** (¼4 ¼6 ½8; H ½2; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **URÁNIA** (146—046): Negyedik hétre prolongálva! **Akkor...** (3 5 ½8; V 11-kor is.)

munkásai is emberek, nem pedig földiekkel játszó égi tünemények s az ujságírásban is fordulhatnak elő hibák és kisiklások, de ezeknek megtorlására teljesen elég az 1914-es törvény.

De most egyszerre megint a sajtóreform követelésétől hangos a párt. »Jöjjön a sajtóreform!« A párt ma már azt is kimondta, hogy sürgős, elfelejtette azonban megmondani, hogy *miért* az. Mintha a párt egyszerre »hadiállapotban levőnek« találná magát a sajtóval. De végre nem a sajtó tehet arról, hogy egyik mandátumot a másik után semmisítették meg! Nem a sajtó tehet a legutóbbi választás eredményéről! Nem a sajtó tehet a tejeskannában támadt viharról. A sajtó az események tükre. És nem tudjuk, micsoda politikai bölcseség van abban, hogy a tükröt összetörjék. Megrendszabályozni a tükröt, — akkor majd csupa szépséget mutat! És jön megint a régi nóta jó sajtóról és rossz sajtóról. Melyik a jó sajtó, melyik a jó kritika? Amely csak ünnepel, csak elismer, csak dicsér. De bezzeg rossz a sajtó és káros működést fejt ki, szabadossá lesz, amint nem rajong értünk, amint nem az elismerés virágait szórja pártunk minden egyes tagjának lába elé.

Mi azt hisszük, hogy ha mai hangulata elszáll, a kormánypárt is elsietettnek fogja tartani ezt a — sürgetést. Ezt a sürgősséget, amelynek semmi alapja nincs. Mert egy *alkalmi sérelemre* ráméretezni egy reformot — ez elképzelhetetlen! Ez lehetetlen! Arról már nem is beszélünk, hogy nem sajtóreform az, amelyet a sajtó ellen követelnek. Arról már nem is beszélünk, hogy a sajtó hivatása nem egy-két képviselő érzékenységével mérendő. A sajtó nem csinált magából pártkérdést, a párt sem csinálhat magából sajtókérdést. Igaz, megfigyelhető bizonyos eldurvulás a sajtó hangjában, de milyen csodálatos, hogy politikai okfejtéseinek »költői képeiben« nem az ellenzéki sajtó nyujt valóságos rovartani gyüjteményt, — »darazsak«, stb. — hanem túlnyomórészt a kormánypárt sajtója. Mindig volt kormánypárti sajtó, de nem ilyen kormánypárti sajtó.

Hajdanában a kormánypárti sajtó mérsékelt, hajdanában a kormánypárti sajtó szelidítette meg a polémiák harcnemét az ujságírásban, hajdanában a kormánypárti sajtó képviselte az ujságírás hangjának kényességét. Most az ellenkezőjét látjuk. De végre ez sem ok a sajtóreformra, amelyre ürügyet talán keresnek a pártpolitikában, de amelyre okot — legalább is a mi meggyőződésünk szerint, és azt hisszük, az egész független közvélemény meggyőződése szerint — nem találnak. Lehet, hogy impozánsabb lett volna más előzmények nélkül ez a nagy sürgősség, de az időrendi véletlenekről végre is senki sem tehet.

Az igazságügyminiszter úr komoly és mérsékelt hangú felszólalásában olyasmit mondott, hogy a sajtóreform munkálatainál figyelembe fogják venni a mai pártértekezleten mondottakat. Mi mindenesetre sajnálnók, hogyha a sajtóreform munkálataiban nem azt vennék elsősorban figyelembe, hogy mit követel a sajtó érdeke, hanem azt, hogy mit mondtak a pártértekezleten. Bizonyára csak valami félreértésről lehet szó, az igazságügyminiszter úr egész reformtevékenységében fölötte állt mindig a pártszempontoknak és azokat sohasem engedte benyomulni jogászi munkájában, amelynek egyetlen vezérlő iránya mindig az egyetemes magyar nemzeti érdek volt.

De vagyunk bátrak emlékeztetni az igazságügyminiszter urat minisztériumának legnagyobb és legklasszikusabb hagyományára: *Deák* Ferencre. A hitbizományi javaslat vitájában, amikor arról volt szó, hogy Deák Ferenc 1848. év után is híve volt-e és híve lett volna-e a hitbizományok megszüntetésének, az igazságügyminiszter úr azt mondta, hogy Deák Ferenc az országbírói értekezleten már nem sürgette a hitbizományok megszüntetését s nem sürgette azóta sem, pedig ha akarta, lett volna rá módja és alkalma. Nos, a sajtószabadság mellett azonban 48 előtt és után is és a kiegyezés előtt és után is minden alkalommal hitet tett. És ha arról még lehet vitatkoznunk, hogy mi volna ma Deák álláspontja a hitbizományok kérdésében, azt vitathatatlanul tudja mindenki, hogy mi volna ma Deák álláspontja a sajtó kérdésében. És mi nem tehetünk róla, számunkra ma is az a szellem az irányadó, amelyet Deák Ferenc képviselt a reformpolitikában, nem pedig az a szellem, amely ma a kormánypárt értekezletén szólalt meg, a sajtóreformot sürgetve. S amelynek szíves figyelmébe ajánljuk *Lázár* Andor igazságügyminiszternek egy multheti, nagyon megszívlelésre méltó nyilatkozatát: »*A törvényalkotások állandó sürgetése szerintem nem áll a nemzet érdekében*«.

Szendy polgármester hozzálát a városrendészeti kérdések megoldásához

Két és fél milliót vesznek be az árverésre kerülő telkekből Mire fordítják ezt a pénzt? – Két új templom s parkok épülnek

(Saját tudósitónktól.) A városházán ebben az évben nehezen indult meg a munka, de ennek oka az, hogy *Szendy Károly polgármester alaposan előkészítette az esztendő programját.*

Hamarosan *három közgyűlés lesz egymás után.* Jövő szerdán ül össze először a főváros törvényhatósági bizottsága, március 4-ikén hozzálátnak a lakbérleti szabályrendelet megalkotásához és amint végeznek vele, újra tanácskozik a főváros közgyűlése. Nemcsak a folyó ügyeket intézik el, hanem *fontos városrendezési problémák is sorra kerülnek.*

A legközelebbi városrendészeti tervek

Egészen új módszerrel szerez pénzt a polgármester a városrendészeti kérdések megoldására. *Eladják árverés útján* a főváros felesleges ingatlanait és a befolyó pénzen újakat szereznek.

Sorrendben az történik, hogy *először megtartják az árveréseket és azután a befolyó pénzekből mindinkább nagyobb és nagyobb összegeket fordítanak városrendezési célokra.* Lényegében azonban mindenekelőtt azt kellett eldönteni, hogy *tulajdonképpen mire is kell a pénz.*

Elsősorban az új Horthy Miklós híd építésével kapcsolatban a hídhoz vezető utak területére eső ingatlanokat kell megszerezni. Ki kell sajátítani a fővárosnak a kelenföldi pályaudvar mellett lévő Etele tér telkeit is.

A Nagyszombat utca és Szőlő utca sarkán lévő úgynevezett Királyhegy még magánkézben lévő telkeit is meg kell szerezni. Itt *park lesz.* Ez a jövő fejlődése céljából elkerülhetetlen.

Óbuda rendezésére s a Margithíd budai hídfőjénél az utak kiszélesítésére szükség van *több telek megszerzésére.*

Régóta megoldandó feladat a Pascal-malom és környékének megszerzése. Itt is *parkot* fognak kiképezni.

Mindent összevéve, *legalább két és félmillió pengőre van szükség.* Ezt a pénzt akarja megszerezni a főváros a telkek eladásából.

Milyen telkeket ad el a főváros?

Elkészítették már az értékesítésre kerülő telkeknek a listáját. A pénteken összeülő pénzügyi bizottság meg fogja vitatni ezt az ügyet és *az árveréseket a lehető legrövidebb időn belül kiírják.*

Az *I. kerületben* az Attila-uccai szegényház 1800 négyszögöles területét parcellázzák. A kikiáltási ár négyszögölenként 210—450 pengő lesz. Legalább 400.000 pengőt fog bevenni a főváros ennek a hatalmas telektömbnek értékesítéséből. Ennek az összegnek egyik részéből a Kamaraerdőben új szegényházi pavillont építenek, a többi pénzt pedig városrendezési célokra használják fel.

A *II. kerületben* nyolc telket fognak értékesíteni. Az ár négyszögölenként 45 pengőnél kezdődik és 620 pengőnél végződik. Ezeknek a telkeknek eladásából 300.000 pengőnél több fog befolyni.

Óbudán mindössze három telket értékesítenek. Itt az árak nagyon olcsók. 42—45 pengő a kikiáltási ár. 40.000 vagy 50.000 pengő az elérhető jövedelem az árverésből.

A *Lipótvárosban* ugyancsak öt területet értékesítenek, de ezek nagyon drágák, a kikiáltási ár 500 és 600 pengő között van, tehát csak ezekből a telkekből 600—700.000 pengőt fog bevenni a főváros.

A *VI. kerületben* alsóerdősoruccai, szövetséguccai telkeket értékesítenek, a külső területeken pedig négy telket bocsátanak áruba. A kikiáltási ár 60—260 pengő négyszögölenként. Itt is lesz vagy 160.000 pengő eredmény.

A *VIII. kerületben* két nagyfuvarosuccai telket értékesítenek és több mint 100.000 pengő bevételt remélnek.

A *X. kerület* szerepel a legnagyobb tétellel. Nem kevesebb, mint huszonhat telek értékesítéséről van szó, a legolcsóbb négyszögölenként 80, a legdrágább 180 pengő.

A *XI. kerületben* nyolc olyan telket talált a főváros, amelyet könnyen nélkülözhet. Itt az a cél is vezette, hogy *a magántőkének minél előbb lehetőséget nyujtson az építkezésre,* mert ennek a környéknek fejlődése szempontjából nagyon fontos. *A legolcsóbb telek 50 pengő, a legdrágább pedig 325 pengő négyszögölenként.*

Két új templom épül

Két új templom építésére is gondolnak. Az egyik a Kelenföldön épül meg 450.000 pengő költséggel. A ciszterci-rend 100.000 pengőt ajánlott fel, az egyházközség 80.000 pengőt ad, így a fővárosnak 270.000 pengőt kell előteremtenie. Az új templomot a ciszterci rendház mellett építik meg és visszaszáll a főváros tulajdonába a Szent Imre herceg út 3. számú ingatlan a rajtalevő kápolnával együtt. Ennek az értékét 100.000 pengőre becsülik. Az új templom építése két esztendőt vesz igénybe.

A másik templom a Herminamezőn, a Kassai téren épül. A költség 400.000 pengő, az egyházközség 100.000 pengőt ad, *a fővárosnak magának 300.000 pengőt kell erre a célra fordítani.* A városházán sokat beszélnek arról, hogy *az új templom terveit Petrovácz Gyula építészmérnök-tanár, Wolff-párti bizottsági tag már elkészítette.* A Wolff-párt egyik vezető tagja tehát *a főváros 300.000 pengős hozzájárulása révén nagy munkához jutott,* hiszen az egyházközség pénze nem lett volna elég az építésre.

Miért kell megvennie a fővárosnak a külső kelenföldi kápolna telkét?

Van még egy másik furcsa ügy is, amelyet most rendezni akarnak.

A külső kelenföldi Szent Gellért helyi lelkészség temploma céljaira egy telket kellene a fővárosnak megvásárolnia. *Olyan kényszerítő körülmények szerepelnek, amelyek miatt nehéz ettől eltekinteni.*

A templomot egy ambiciózus katolikus pap építtette, mégpedig idegen telken. A telektulajdonos egyáltalában nem katolikus, sőt ellenkezőleg. Olyan szerződést kötöttek, hogy *a Kápolnaegyesület évi 3000 pengő bért fizet addig, míg az egyházközség a telket megveszi.* A szerződés 1940-ben jár le és *a szerződés lejártával az igazán nem árja telektulajdonos szabadon rendelkezik a telken lévő felépítményekkel, tehát a kápolnával is.*

Az egyházközség a vételárat nem tudja előteremteni, a furcsa és kellemetlen ügyet tehát csak úgy lehetne megoldani, *ha a főváros az ingatlant 42.000 pengőért megvásárolná.*

Még egy kedves gesztust mutat a főváros az egyik szerzetesrend felé. Az Isteni Megváltó Leányainak a Nagyboldogasszony útja mentén 1260 négyszögöles városi telket akarnak átengedni. Ez a telek határos a rend tulajdonában lévő Szent Imre herceg úti leánygimnáziummal, amelynek eddig nem volt udvara és játszótere. A telek ára elég jelentős volna, négyszögölenként 110 pengő, a rendnek azonban *43 százalékkal olcsóbban adja a főváros és így 63.000 pengőt fizetnek az Isteni Megváltó Leányai ezért a telekért.*

Megvalósul Óbudán a nagy park

A főváros törvényhatósága már elhatározta, hogy Schmidt Miksa örökségét átveszi és *Óbudán hatalmas parkot létesít.* A parkterület kiegészítésére több telket kell megvenni. 77.000 pengőért megvásárolják most a legszükségesebb telkeket. A fővárosnak ennek a területnek megszerzése *nem jelent anyagi áldozatot,* mert a Schmidt-féle hagyatékból el fogják adni azokat a területrészeket, amelyeket a park céljaira nem tudnak felhasználni.

Óbuda szabályozása szükségessé teszi *az Újlaki-rakpart rendezését is.* A Pannonia Evezős Klub átköltözik a Margitszigetre. A klub már megkapta a területet a Szigeten. Most 30.000 pengő kártalanítást kér azért, hogy a mostani helyéről, az Ujpesti rakpartról elköltözködik.

A Széchenyi-fürdő mellett új kutat fúrnak

A főváros magánépítési szakbizottsága különben ülést tartott. Elhatározták, hogy hozzálátnak a Széchenyi-fürdő mellett létesítendő második artézi kút fúrásához.

A Mészáros uccai új leánygimnázium terveit némileg módosították.

A XIII. kerületi elöljáróság tervpályázati bizottságába *Katona* Jánost és *Petrovácz* Gyulát küldték ki.

Néhai *Berg* Károly alapítványt létesített és az alapítványi vagyon 4000 pengős kamatát kizárólag munkaképtelenné vált, vagy a szerencsétlenségeknél elhalt építőiparosok és azok hozzátartozóinak segélyezésére fogják fordítani.

A fehérsastéri iskola bontását befejezték s a területet planirozták. Mivel a vállalkozó elkésett a munkával, *hétezer pengő bánatpénzt kell fizetnie.* A cég kérte ennek az összegnek elengedését, a bizottság azonban *ragaszkodik az összeg megfizetéséhez.*

Az osztálysorsjáték

A 35. Osztálysorsjáték V. osztályának főhúzása, 6. nap.

15.000 pengőt nyert: 48578
10.000 pengőt nyert: 13562 77897
4000 pengőt nyert: 72077
3000 pengőt nyert: 2357
1000 pengőt nyert: 9738 23873 29493 36853 53225 83786
800 pengőt nyert: 3443 27002 34254 36447 40260 43455 49225 69682
600 pengőt nyert: 18442 35003 45526 47851 48525 54886 57632 69491 79616
500 pengőt nyert: 10412 13799 15801 20917 22992 45233 46309 46929 51694 55228 58497 66172 72445 78391 79054
400 pengőt nyert: 2556 4193 5537 10251 12344 13440 13762 14182 16825 19977 20999 25121 27662 27860 32397 34914 35321 36250 37255 38076 38425 40737 41771 41896 42548 47296 47672 50492 51153 51437 52617 53901 53929 54901 55434 58729 59822 60046 65752 67115 69838 72210 81952 82159

A húzást csütörtökön folytatják.

A szenvedő, beteg nőket reggel éhgyomorra egy kis pohár természetes »**Ferenc József**« keserűvíz 2—3 óra alatt könnyű, lágy bélkiürüléshez segíti és ezáltal igen sok esetben rendkívül jótékony hatással van a beteg szervekre. Az orvosok ajánlják.

Ma: Tudományos és Technikai Napló (Melléklet)

Ára 16 fillér

Budapest, 1936 — 87. évfolyam 41. szám — Szerda, február 19

ELŐFIZETÉSI ARAK:
Egy hóra 4.— pengő
Negyedévre 10.80 pengő
Félévre 21.60 pengő

Egyes szám ára
Budapesten, vidéken és a pályaudvarokon 16 fillér
Ünnepnapokon 24 fillér
Vasárnap 32 fillér

PESTI NAPLÓ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
VII. ker., Rákóczi út 54.
Telefon: 455—50-től 57-ig
464—13, 464—19.
Jegypénztár, hirdetési-, előfizetési-, utazási- és könyvosztály:
VII., Erzsébet körut 18—20.
Szerkesztőség Bécsben:
I., Kohlmarkt 7.

Közép-Európa rekonstrukciója

Irta: Friedrich István

Esnek a búzaárak. Napról napra olcsóbb lesz a búza. Csökken a kereslet, csökken az ár. A malmok nem tudnak lisztet exportálni, tehát csak kisebb tételekben vásárolnak búzát. Nem is fog ez a helyzet rövidesen változni, mert az osztrák malmok se fognak a legközelebbi jövőben mint vásárlók jelentkezni. Van bőven orosz búzájuk. Sőt, legközelebb Csehszlovákiából is fog búza nagyobb mennyiségben Ausztriába kerülni. Csehszlovákia ugyanis a többmillió métermázsa felhalmozott készletét mostanában készül értékesíteni és ez a szándéka — ha a jelek nem csalnak — a jelenleg folyamatban lévő osztrák-csehszlovák gazdasági tárgyalások folyamán, fontos momentumot fog képezni. Igaz, hogy a rendelkezésre álló csehszlovák búzakészletek nem elsőrendű minőségűek, de viszont az árát is ennek megfelelően szabják meg. Ebből azután az következik, hogy csak a keverési célokra használható prima magyar búzák lesznek az osztrák piacon értékesíthetők.

Szóval megéltük azt, hogy a csehszlovák búza mint konkurrens áru jelenik meg a középeurópai piacon. Ez nézetem szerint olyan nagy és fontos gazdaságpolitikai esemény, hogy arról igazán nem lehet eleget írni és beszélni. Ezt a fordulatot tudomásul kell venni a vezérlő honfiaknak, akik valamennyien — saját beképzelésük szerint — tarsolyukban a marsallbotot hordják.

Íme megtörtént, illetőleg meg fog történni, hogy nyugati szomszédunk, akihez bennünket a római paktum alapján is a legszorosabb kollaborációs viszony fűz, részint szovjet búzát, részint csehszlovák búzát importál akkor, amikor Magyarországon a búza ára kereslet híján lefelé tendál.

Ilyen viszonyok között tehát nagyobb figyelmet kellene tanusítani a csehszlovák miniszterelnök ama propozíciójának, hogy a középeurópai országoknak agrárproduktumaik értékesítése terén közös egyetértéssel kellene fellépniök. Hogy gazdaságpolitikailag át kell szervezni a Duna-medencét, mert bebizonyult, hogy a nagy közös vagy egymással kooperáló gazdasági területek mégis csak több előnyt jelentenek az érdekelt népeknek, mint az egymással hadakozó autarchiák.

Schuschnigg osztrák kancellár legutóbbi prágai útjával kapcsolatban azt hangoztatta, hogy az ő csehszlovák útja és a cseh fővárosban tartott előadása a gazdasági csillagzat jegyében áll. Mert szerinte, akárhogy is vesszük, a gazdasági kérdések bizony döntő fontosságúak a politikai elhatározásokra is. Igaz viszont, hogy azt is kiemelte, hogy Ausztria külpolitikai vonalvezetésében a prágai út után nem fog bekövetkezni semmiféle változás sem. A római szerződés, — mondotta — amely távolról sem exkluzív megállapodás, igenis lehetővé teszi, hogy kereskedelempolitikai és kulturális téren az összes középeurópai országok között is a régen kívánt modus vivendi megvalósuljon.

Íme tehát Hodzsa Milán csehszlovák kormányelnök nézete és álláspontja, sőt kezdeményezése, aki országával ezidőszerint kívül áll a római paktumon és íme Schuschnigg osztrák kancellár készsége, aki az olasz-osztrák-magyar barátsághoz továbbra is ragaszkodik.

Természetesen hozzá kell tenni ehhez, hogy ez a közeledés, amint Schuschnigg hangsúlyozza, elsősorban a gazdaságpolitikai együttműködést célozza. Igaz viszont, hogy úgy ő, mint Hodzsa Milán annak a reményüknek adnak kifejezést, hogy a kereskedelempolitikai és kulturális kooperáció pedig elő fogják készíteni egy jobb politikai atmoszférának a kialakulását is.

És ne jöjjenek most nagy dühbe a vezérlő honfiak, de bizony én is azon a nézeten vagyok, hogy a kereskedelempolitikai együttműködésből és a kulturális drótsövények ledöntéséből csak előny fakadhat. Az összes középeurópai népekre nézve, de különösen nekünk magyaroknak.

Nekünk a mai helyzetből csak kárunk van. Gazdaságpolitikai hátrányunk, amit agrárexportunk bizonytalansága dokumentál. Kulturális téren is csak káros, mert akadályozza a magyar szó szabad röpdösését. Miért kapálódzzak, kiabálják tehát minden kísérlet és kezdeményezés ellen, miért támadjak neki minden más országbeli államférfiúnak, aki a lehetőségek és adottságok demarkációs vonalain belül egy jobb jövő felé akar elindulni? Talán azért, mert nem helyezkednek azonnal arra a platformra, amelyen a magyar külpolitika felelős tényezői állanak?

Az biztos, hogy *dolce far niente*. Hogy legkényelmesebb semmit se csinálni és azzal vigasztalódni, hogy a legutóbbi párizsi tárgyalásoknak nem volt semmi reális alapja és célkitűzése. Hogy Hodzsa és Schuschnigg fáradozásaiból úgysem lesz semmi. De ez az a jó öreg időelmélet, amelyet már túlontúl ismerünk. Amellyel tizenhat éven át azt akarják belénk szuggerálni, hogy a galambokat számunkra sütögeti.

És azt se tudom véges eszemmel felfogni, hogy miért lázadoznak a restauráció hívei és harcosai a kereskedelempolitikai és kulturális közeledés gondolata ellen? Miért? Hát nem ők is azt akarják, hogy Magyarország gazdaságilag megerősödjön és a magyar kultúra útjaiból az akadályok eltűnjenek?

Azok pedig, akik a revízió követelését helyezik előtérbe, nem látják azt be, hogy a gazdasági téren való prosperálás elősegítése és a kulturális fejlődés lehetővétele mégis csak pozitívabb út, mint a szentimentális sopánkodások.

Tény és tagadhatatlan, hogy a Dunavölgyében gazdaságpolitikai téren a konstruktív gondolat kezd hódítani. Az is biztos, hogy a nagyhatalmak ezt a szándékot helyesnek és üdvösnek tartják, sőt támogatják. Miért ne vegyünk részt tehát mi magyarok is ebben az építő munkában? Pláne, ha az nemcsak gazdasági téren, hanem kulturális téren is előnyöket, pozitívumokat ígér.

A gazdaságpolitikai közeledés és a kulturális viszonosság elősegítése nem front Németország ellen és nem szembehelyezkedés Olaszországgal. Hiszen ezt mindenki hangsúlyozza, aki a Duna-medence rekonstrukciós munkájában vezető szerepet játszik.

Ennek a konstruktív munkának különben is az a lényege, hogy ne csak az akadályokról és politikai meg lélektani nehézségekről beszélgessünk, hanem azokat a lehetőségeket ragadjuk meg, amelyek gazdasági és kulturális téren kínálkoznak.

Az új Közép-Európát nem azok a mindig okosabbak fogják felépíteni, akik csak a nehézségeket képesek latolgatni, de a járható utaknak a világért sem akarnak nekivágni. Nem! Hanem azok, akiknek nem derogál az egyes téglákat egymásra rakosgatni. Igen, a téglahordók!

SÜRGŐS...

»...az elnök rámutatott arra, hogy a párt képviselőcsoportja szükségesnek látja a sajtóreform mielőbbi törvényhozási előkészítését és javasolja, hogy a pártértekezlet a sajtóreform sürgősségét mondja ki. A pártértekezlet egyhangúlag hozzájárult az elnök indítványához és kimondta a sajtóreformra a sürgősséget.«

Az elnök: *Ivády* Béla, a párt pedig, amelynek értekezlete ily csodálatos érzéket tanusított a problémák időszerűsége iránt: a *nemzeti egység pártja*. Ez a párt volt az, amely a *választójogi reform* követelésével szemben azt mondta, hogy *nem* sürgős, a jogi kérdések maradhatnak a ciklus végére, előbb jöjjenek *a nagy közgazdasági kérdések*, vagy mint propagandájuk hirdette, a »*kenyérkérdés*«. Most egyszerre nem a közgazdasági kérdés a sürgős, most egyszerre mégis csak sürgős lett egy jogi reformkérdés, amely azonkívül alkotmányjogi is, hiszen a sajtóról van szó, a sajtó pedig a magyar alkotmányos élet fontos tényezője.

Már most természetesen felmerül a kérdés, hogy milyen fejlődési rendellenesség mutatkozik itt — a közgazdasági problémák rovására és mi az, ami miatt ilyen váratlanul előtérbe nyomul a sajtóreform problémája.

Egy nappal a pártértekezlet előtt a Nep főtitkárának választókerülete határozta el, hogy memorandumban kéri a kormányt, »küszöbölje ki a magyar életből a vádaskodás, a tekintélyrombolás felháborító módszereit« és ugyanaz a memorandum »tiltakozását fejezi ki a nemtelen és jóizlést mélyen sértő sajtótámadásokkal szemben«. Amikor a sajtóban a Nep főtitkár tejszállítását szóvátették, a főtitkár nagyon helyesen, összeférhetetlenségi bejelentést tett önmaga ellen. A döntés a zsüri joga.

A Nep-főtitkár kerületében »pártkülönbség nélkül« tiltakoztak a sajtótámadások ellen. Ez végre is csak rokonszenves, hiszen a hűség mindig rokonszenves és nem tennők itt szóvá, ha az egységes párt értekezletén kétségtelenül merő véletlenségből nem ugyanazok az »érvek« vonultak volna fel a sajtó ellen. Nem, az úgynevezett Marton-ügyet nem emlegették, de épúgy beszéltek a gyászos emlékű 1918-ról és épúgy beszéltek arról, hogy azt a szellemet le kell törni, mint a népgyűlésen elfogadott memorandum beszélt. Most nézzünk szemébe a kérdésnek: hol van itt 1918? Melyek azok a jelenségek, amelyek valami »megrendszabályozás«-félét követelnek a sajtóval szemben? 1918-ban a háború utolsó évében voltunk s a közélet valóban vészes, rettentő jelenségek színtere volt. Ma azonban Magyarország a rend szigete a hullámokverte Európában. Parlamenti életünk kifogástalanul funkcionál. A nemzet nagy külpolitikai kérdéseiben annak az igazi nemzeti egységnek impozáns hatalma érvényesül, amely nem merül ki egy pártban, de minden pártot és minden magyar embert magában foglal.

A politikai harcok szigorúan megmaradnak az alkotmányos élet keretei közt, jogrendünk földkérge szilárd és megingathatatlanabb, mint bárhol e földrészben. Minden hivalkodás nélkül megállapítjuk, hogy ebből az eredményből a sajtót is megilleti némi érdem, — megállapíthatjuk, mert minden illetékes tényező is megállapította már. A komoly magyar sajtó ezekben az időkben nem élezi ki az ellentéteket, ellenkezőleg, fékez, mérsékel, tompít; közvéleményképző munkájában mindig a kiegyenlítődés szelleme vezeti, híven nagy hagyományaihoz, amelyek természetesen szemben állnak mindenféle totalitásos gondolattal és híven multjához, amelyben mindig a közéleti tisztaságért folytatott harcok fegyvere volt. A sajtó

Serédi bíboros-hercegprímás: „Soha annyi hazugságot nem hirdettek, mint ma!"

(A Reggel tudósítójától.) Vasárnap, kora reggel, sűrű hóesésben, alacsonyan járó szürke fellegek alatt szentelte fel *Serédi* Jusztinián bíboros-hercegprímás *a herminamezői Szent Lélek-plébánia új templomát*, amely az Andrássy út tervezett meghosszabbításában, a Kassai téren épült, *Petrovácz* Gyula tervei szerint. Háromhajós román bazilika ez, amelynek impozáns tornya és hatalmas tömbje messzire látszik. A templomszentelés misztikus és megrázó szertartása mintegy két és félóráig tartott. Akkor *felöltöztették az új oltárt, ékes takaróval borították be, virágokkal díszítették, fellobbantak az új oltáron az első gyertyalángok és*

a bíboros-prímás bemutatta az új istenházában az első ünnepi misét.

Evangélium után nagyhatású szentbeszédben szólt a templomot zsúfolásig megtöltő hívek seregéhez. Megköszönte az áldozatkészséget, elsősorban a kegyúr, a székesfőváros bőkezűségét, amely lehetővé tette a templomépítést. Majd így szólt:

— Az egyház tanítására nagyobb szükségetek van most, mikor látjátok, hogy

soha a világon annyi hazugságot nem hirdettek, mint ma, vallási, szociális, gazdasági, bel- és külpolitikai téren!

Ne engedjétek magatokat elcsábíttatni ígéretekkel, káprázatokkal! Hirdessenek *bármiféle pogány tanításokat különböző országokban*, jusson eszetekbe, amit a pogány Rómának kiáltott oda *Tertullianus*, mikor minden bálványimádás szabad volt, csak éppen a keresztény hitet üldözték. Kiáltsátok ti is Tertullianussal: *nálatok mindent szabad imádni, csak az igaz Istent nem!*

Agyonlőtte magát és menyasszonyát egy súlyos beteg vasúti tiszt

a Sopron melletti Kishöflányban

Sopron, november 14.

(A Reggel tudósítójának telefonjelentése.) Vasárnap reggel *tragikus öngyilkosságot* fedeztek fel a Sopron melletti *Kishöflány* községben. A község közelében, egy szép, nem régen épült modern villában lakott néhány hónap óta *Trenkó* János nyugalmazott MÁV tiszt és *Brüder* Henrik osztrák fogorvos válófélben levő felesége. Vasárnap reggel a villa kertésze jelenteni akart valamit gazdájának. *Hiába kopogott az ajtón, nem kapott választ.* Erre még két alkalmazott kíséretében *feltörték az ajtót*, behatoltak Trenkó hálószobájába, ahol *megdöbbentő látvány fogadta őket.*

A szoba közepén, a földön két véres, átlőtthalántékú holttest feküdt.

Az asztalon *nagymennyiségű pénz, többezer pengő és számos irás.* Értesítették a csendőrséget, amely a búcsúlevelekből megállapította, hogy mi történt. Trenkót és a szép fiatalasszonyt szerelem fűzte egymáshoz és úgy tervezték, hogy az asszony válóperének befejezte után *összeházasodnak.* Trenkó azonban *súlyos tüdőbajban szenvedett*, ezért nyugdíjazta fiatalon a vasút.

Tudták, hogy nem élhetnek sokáig együtt, mire elhatározták, hogy együtt mennek a halálba.

Trenkó *végrendelkezett*, minden bútordarabjára kis cédulát tűzött, hogy kire hagyja, *pénzét kirakta az asztalra*, ezután *főbelőtte Brüdernét, majd maga ellen fordította a fegyvert.*

Vadregényes éjszakai hajsza, félmeztelen, véresfejű ember után, egy épülő lipótvárosi ház állványain

(A Reggel tudósítójától.) Vasárnapra virradó éjszaka *Szijártó* Ferenc rendőrfőtörzsőrmester észrevette, hogy a *Hollán* utca és *Sziget* utca sarkán épülő bérházból *lárma hallatszik.* Az állványokon keresztül felment a negyedik emeletre és belépett egy félig fölépült helyiségbe, amelyben *asszonyok és férfiak aludtak: az épülőfélben lévő ház munkásai. A szoba közepén*

derékig meztelen férfi állt, fejéből dőlt a vér,

karjával vadul hadonászott és ordított. Látszott, hogy teljesen ittas. Az alvók fel-felriadva, haragosan intették csendre, a rendőr is le akarta csillapítani, de a részeg ember *neki ugrott, megütötte, majd elrohant. Emeletről emeletre, állványról állványra futott, a rendőr pedig a nyomában.* Az egyik fal tetején sikerült megragadni a karját, de *a részeg beleharapott a rendőr kezébe*, mire az egy pillanatra elengedte, ő pedig

macskaügyességgel kúszott le egy gerendán a tetőről a földszintre,

ahol biciklire ugrott és szitkozódva menekült. Olyan ittas volt azonban, hogy *leesett a gépről*, a rendőr utólérte és egy segítségére siető másik őrszemmel együtt rávetették magukat, megkötözték, majd bevitték a főkapitányságra. A félmeztelen embert pokrócokba takarták és lefektették. Vasárnap délig tartott, amíg kialudta a mámorát. *Kovács* Jánosnak hívják, napszámos, késő éjszaka

részegen tért vissza az épülő házba,

amelyen dolgozott. Elbotorkált az üres szobáig, amelynek a földjén társaival együtt aludni szokott és *sorra költögette fel az ülő munkásasszonyokat.* Ebből támadt a botrány, amelyre egyébként nem emlékszik. Őrizetbe vették.

TÖRLEY
RÉSERVÉ AMÉRICAIN

Oxidált fémszálas ruháit rendbehozza Mayer kelmefestő és vegytisztítógyár V., Deák Ferenc utca 16. szám.

A világháború alatt agyonlőtte feleségét és annak elcsábítóját egy orosz hadifogyot, s most öngyilkos lett

Székesfehérvár, november 14.

(A Reggel tudósítójának telefonjelentése.) Az elmúlt éjjel az *Aranybulla út* árkában

átvágott nyakú haldokló emberre

bukkant egy rendőrjárőr. A sebesült a mentőkocsiban meghalt. Mikor a holttestet megvizsgálták, kitűnt, hogy *balkarján is át vannak vágva az erek* s a boncolásnál

nyakcsigolyájában egy szőlőmetsző kés letört hegyét találták.

A rendőrség *gyilkosság gyanúja* alapján indította meg a nyomozást, mert a sebesült közelében *nem találtak semmiféle kést.* Vasárnap délutánra megállapították, hogy a halott *Nagy István 52 éves kövezőmester, aki saját szőlőmetsző késével lett öngyilkos.* A kést azért nem találták meg, mert az éjszakai nagy eső iszapja eltemette az árokban.

Az öngyilkos 1918-ban mint katona szabadságra jött haza a harctérről és megtudta, hogy felesége egy orosz hadifogollyal viszonyt kezdett. *Nagy* haragjában

mind a kettőt agyonlőtte.

A hadbíróság rövid tárgyalás után *felmentette* és visszaküldték a harctérre. A kövezőmester azóta is *búskomor* volt és többször emlegette, hogy egyszer végez magával.

A halálra készíti elő a nemzetet, aki a hagyományokra tör!

— mondotta Miskolcon Farkas István püspök

Miskolc, november 14.

(A Reggel tudósítójának telefonjelentése.) Vasárnap díszközgyülésen ünnepelte fennállásának százéves fordulóját a *Miskolci Polgári Kaszinó.* *Porcs* Kálmán elnöki megnyitója után az ünnepi beszédet *Farkas István tiszáninneni református püspök* mondotta:

— Örömmel állapítom meg, — mondta többek között — hogy a miskolci polgári kaszinóban

mindig sikerült megőrizni a felekezeti békét.

Akármilyen templomba is járunk, egyfor-

Ön nem volt
még abban a szaküzletben, ahol testápolási szereit vásárolni szokta és nem kért
3 darab 48 filléres, vagy
2 darab 72 filléres
DIANA FOGKRÉMET
s ehhez hozzá
1 doboz 72 filléres
DIANA PÚDERT
tetszés szerinti színben
mindössze 1.44 pengőért.
Pedig a Diana-púder így tulajdonképen ellenérték nélkül kapja s ennek az a célja, hogy egyszer minden kockázat és befektetés nélkül saját magán kipróbálhassa. Meg fog győződni róla, hogy a Diana-púder minőségben és árban verhetetlen magyar készítmény, mely a legjobb külföldi gyártmányokkal legalábbis egyenrangú. Az arcbőrhöz krém nélkül is hamvasan tapad, nem pereg le, a ráncokat pörsenéseket, mitesszereket és egyéb szépséghibákat tökéletesen eltünteti, vonzó, tartós illata van, minden egyéni színárnyalatban kapható.
E propaganda-akció keretében, mely november hó 30-ig tart, mindenkinek alkalma van egyszer kipróbálni és biztos, hogy aki egyszer használta, állandóan híve marad.
Azok között, akik kipróbálás után az eredményről írásban beszámolnak és legtalálóbban megindokolják, hogy miért jobb a Diana-púder annál a készítménynél, amelyet eddig használtak, külön jutalmakat oszt szét a
DIANA
Ipari és Kereskedelmi Rt.
Budapest, XIV., Angol utca 19.

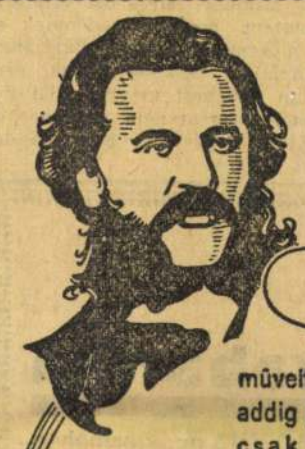
Joh. Strauss

műveit valószínűleg mindaddig játszani fogják, amíg csak tánc lesz, mert alkotásai dallamos és nemes zenei hangok. Otthoni tánchoz mindig jó zenét szolgáltat (öt világrészből) a 99/G tipusu ORION zeneszekrény
ORION-RADIO
Kapható minden Orion rádiókereskedőnél
Pontos kiszolgálással — részletre is MORVAI RÁDIÓ Erzsébet körút 40. Telefon: 134-364.
Kérje díjtalanul képes árjegyzékünket!

MOZIK
Corso: Egy szélhámos naplója ½6 ½8, ½10
Forum: VIKI ½6, ½8 és ¾10
Kamara: Ejszaka kezdödött... ¾6, ¾8, ¾10
Uránia: Anyák és fiúk 5, ½8, ½10

KÁVÉHÁZAK
Belvárosi Café Restaurant és Bar Klotild-palota
Bucsinszky Kávéház Erzsébet körút 30 Tel. 1-360-99
Szeiffert kávéház Esténként cigányzene II., Margit körút 5/a.
Deák Kávéház reggelig hanguiat

ÉTTERMEK
Gundel GELLÉRT LIGET
TARJÁN (LUKÁCS-FÜRDŐ) TELEFON 1-574-06
Holub Söröző Kossuth Lajos ucca 12
Schrettner étterem XIV., Gyarmat ucca 42 Tel.: 2-966-05 Kitünő jazz-zenekar

MAJESTIC AZ ÜDÜLŐK KIRÁLYA luxuspenzió, Svábhegyen, a Fogas megállónál tündéri kilátással, fejedelmi fürdőszobás lakosztályokkal és ellátással, legnagyobb komforttal Nászutasok paradicsoma Telefon: 16-54-16

EZ IS — AZ IS
Tokaji a borok királya, Fuchs-tokaji a koronája
Lerakat: TOKAJI MINTAPINCE Telefon: 181-274. FUCHS LÁSZLÓ, Budapest, V., Nádor ucca 5.

SIDOL tém- és ablaktisztitószer

Igyunk Rajna tokajit Teréz körút 1/c.

Tenyésztett Jolie igazgyöngy divatékszer-boltjában, Kígyó u. 4—6.

Antik bútorok Mária Terézia üvegcsillárok, porcellánok és festmények Magyar Vacuum Cleaner beraktározo vállalat helyisegeiben, Fortás, V., Visegrádi u 62. Tel. 290-698.

Rózsadomb Kafé-Restaurant (Keleti Károly ucca 9.) Tánc, zene, vacsora!
Spolarich Kávéház Sárai Elemér cigányzenekara muzsikál, László Imre énekel
DR. FEHÉRVÁRY-SZEMINÁRIUM (jogiskola) Múzeum u. 15.

SZÁLLODÁK
Lánchíd-penzió II., Pala ucca 11/a, a Lánchíd budai oldalán. Csendes úri magánház. Központi fütés. Állandó melegvíz.

MULATÓK
Zanzibar Reggelig táno Jókai ucca 31

DÉNES JÓZSEF Nemzeti Szálló Éttermei
Grinzing Károly király út 3a Telefon: 1-372-57 Romantikus vacsorázóhely. Bécsi hangulat. Pelikán Schramli-zenekar
Gábé buffet konyhája italai elismerten jók, olcsók Rákóczi út 41

EZ IS — AZ IS
DKW és BMW AUTOMOBILOK Majláth M. Lehel ucca 2.
Calderoni és Társa látszerészek V. kerület, Vörösmarty tér 1. szám
IZÉ Európa legjobb rejtvényújsága. Minden pénteken

„Kétszínű, aki gyalázza a forradalmat, de ragaszkodik a trón rombadöntéséhez!"

— mondotta Griger vasárnap Szécsényben

Szécsény, november 14.

(A Reggel tudósítójának telefonjelentése.) A kereszténypárt vasárnap zászlóbontó nagygyülést tartott, amelynek közönsége

lelkesen ünnepelte Ottó királyfit.

Dräxler János elnöki megnyitója után gróf *Vay* Artúr felsőházi tag beszélt.

— Ma ugyanolyan tanokat hirdetnek, mint 1919-ben, csak más cégér alatt — mondotta.

— Istent támadják, Jézust ócsárolják és pogányságot hirdetnek!

Magyarországnak megvan a jussa az élethez, *mi nem akarunk senki gyarmata lenni*, mi Szent István birodalmát követeljük. A kormány kötelessége a király hazatérésének előkészítése és a koronázás.

A szent korona nem páncélteremben való, hanem annak fejére, akit törvényesen megillet.

A kerület volt kereszténypárti képviselőnője, báró *Bői-Orosdy* Fülöpné, kijelentette, hogy maga is nagybirtokos, de mint törvényhozó mindig arra törekedett, hogy a nép értékes rétegei földhöz jussanak. Gróf *Széchenyi* György többek közt a következőket mondotta:

— Ha átnézünk a Rajna partján, azt látjuk, hogy *a sajtószabadság megszünésével kezdetét vette a vallásüldözés.* A legkiválóbb egyházi férfiak gyüjtőtáborban vagy börtönben ülnek, az iskolákban katolikus hittant tanítani nem szabad. Ha idejében nem szállunk szembe minden szabadságtipró mozgalommal, mi is oda jutunk, ahová ezek jutottak.

Griger Miklós a királyság helyreállításáról beszélt.

— Azok, — mondotta — akik a törvényes királyság helyreállításának ellenségei, magukat lelkes kurucoknak képzelik, de ezek a kurucok sem vagyont, sem életet, sem szabadságot nem áldoznak, nem kockáztatnak semmit, mert

ahhoz, hogy valaki 1500 kilométer távolságból nyelvet öltögessen a királyra, sem bátorság, sem férfiasság nem kell.

Mi azért vagyunk legitimisták, mert szembenállunk a forradalmakkal és a forradalmárokkal. Kétszínű, aki gyalázza a forradalmat, de ragaszkodik a trón rombadöntéséhez!

Tobler János beszédében beszámolt a királyfinál tett látogatásáról.

Vasárnap összeült az OTI parlamentje

(A Reggel tudósítójától.) Vasárnap délelőtt 9 órakor nyitotta meg a *budai Vigadó* nagytermében az *OTI* közgyűlését *Huszár* Aladár, a Társadalombiztosító Intézet elnöke, aki megnyitóbeszédében

visszautasította azokat a támadásokat, amelyek az OTI-t érték és amelyeknek jelentékeny része szakismeret hiján, tetszetős frázisokkal akar hangulatot kelteni az intézet ellen.

Ezután *Horváth* István vezérigazgató ismertette az OTI mult évi működését. Közölte, hogy az intézet az elmult esztendőben

12 millió pengő táppénzt fizetett ki

Összesen *110.000 biztositottnak nyujtottak kórházi ápolást és 7000 tüdőbeteget kezeltek kórházakban, teljes esztendőn keresztül.* Elmondotta, hogy az intézetnek némely ágazatát fokozott mértékben vették igénybe a biztositottak, ezért van egy-két ágon

összesen egymillió pengős költségvetési hiány.

Az öregségi ágazat vagyona viszont ebben az évben már *130 millió pengő.* Idén *14 milliót fordítottak építkezésre.* A vezérigazgató beszéde után *Chorin* Ferenc felsőházi tag, a GyOSz elnöke, azt fejtegette, hogy *nem szabad kötelezettségekkel túlterhelni sem a Társadalombiztosító Intézetet, sem pedig a munkaadókat és a biztositottakat.*

— Az öregségi biztositás tőkéjét úgy kell elhelyezni, — mondotta Chorin — hogy azok visszajussanak a termelésbe és értékállók maradjanak.

Peyer Károly kifogásolta, hogy a minisztérium *nem intézi el az OTI ügyeit:* a tavalyi negyven felterjesztés közül *harmincötre egyáltalán nem érkezett még válasz.*

Határozati javaslatot olvasott fel, amelyben követelte, hogy

építsenek a jövő esztendőben kisemberek számára 1000 kertes családi házat, külön intézetet a rokkantak és aggok részére,

Füredy Lajos után *Lillin* József hibáztatta, hogy az orvosi rendelőkben a biztositottaknak *túl hosszú ideig kell várakozniuk* és ez súlyos anyagi kárt jelent mind a betegek, mind munkaadójuk számára. Követelte, hogy a jövő esztendőben az *állam az eddiginél nagyobb összeggel járuljon hozzá az OTI terheihez. Vági* István

a Társadalombiztositó Intézet önkormányzatának mielőbbi helyreállítását sürgette.

Dombay József egy megtörtént eset kapcsán azt panaszolta, hogy *az igazságszolgáltatás munkája túlságosan lassú:* ha az OTI elutasít valamely jogos kívánságot, *hónapokig tart, amíg a szegénysorsú beteg igazságot kap a bíróságtól.* Ezután *az általános vita beszüntetését* indítványozták. Ez ellen a közgyűlési tagok egy része *zajosan tiltakozott* és többen *fel akartak szólalni a vita folytatásának érdekében. Petres* József alelnök, aki most az ülést vezette, kijelentette, hogy *előbb* szavazzanak s *majd a szavazás után szóljanak hozzá az indítványokhoz.* Óriási *kavarodás és zaj keletkezett.* Az elnök *szavazásra bocsátotta a kérdést* és a közgyűlés úgy határozott, hogy *az általános vitát be kell fejezni.*

Ezután *a 120 indítvány megvitatását* [illegible] sor.

A részletes vita során *Heim* József, *Rohály* János, *Sós* Sándor, *Pál* Endre és *Légrády* Ferenc szólaltak fel. *Ezután az igazgatóság javaslatait a többség elfogadta.* Az OTI közgyülésének vége felé *táviratot kézbesítettek* Huszár Aladár elnök kezéhez. A távirat, amelyet az *elnök nem olvasott fel* a közgyűlésen, így szólt:

»OTI közgyűlés, Budai Vigadó. Az intézet státusa által biztositott elömeneteli lehetőségek mellett, mi még százéves korunkban sem juthatunk be a XI. fizetési osztályba. Ekkora méltánytalanság egyetlen magyar közhivatalban sincsen. Ezért felkérjük a t. közgyűlést, hogy egyszer már a mi sorsunk rendezését is szivesked-jenek napirendre tüzni. Hazafias tisztelettel: 900 OTI-dijnok és kezelő.«

mán lehetünk hű hazafiak és jó magyarok!

Ezután *éles hangon bírálta a szélsőségek aknamunkáját,* majd így fejezte be szavait:

— Béküljetek meg egymással, magyarok, és *haladjatok tovább a hagyományok útján.*

Lehet, hogy Mussolini, vagy Hitler nagy emberek a maguk országában, a maguk népe előtt de a mi útunk adva van.

A halálra készíti elő a nemzetet az, aki a hagyományok ellen tör!

Gaál Olivér nyilatkozata. A kemecsei választókerületben megtartott országgyűlési képviselőválasztáson Kemecsén megtartott népgyülésen tartott beszédemet a lapok hiányosan közölték, s annak az élharcos és élkuvasz kifejezést megelőző része nem közöltetett. Ennek a hiányos közlésnek következményeként jelentkezett aztán, hogy a beszédemben használt fenti két szót, illetve összehasonlítást sokan kifogásolták. Minden félreértés elintézéseként kijelentem, hogy beszédemnek ez a része sem a Nemzeti Egység Pártjának megyei titkárjaira, összességükben, sem a választásban résztvett megyei NEP-titkárokra személy szerint nem vonatkozott, s azokat azáltal megsérteni sem szándékoltam. *Gaal Olivér.*

A REGGEL kacagó rejtvénykabaréja
nov. 28-án, vasárnap d. u. 5³⁰-kor a ZENEAKADÉMIA nagytermében
Bársony Rózsi, Sólyom Janka, Góth Sándor, Salamon Béla és társulata
Muráti Lili, Mezey Mária, Beregi Oszkár, Gárdonyi Lajos és társulata
Pártos Gusztáv, Kardos vokálkvartett, Szendy Lajos, Dénes György, Gál Dezső, Pethes Sándor
lépnek fel a mulatságos és teljesen újszerű rejtvény-kabarén.
Konferál: Békeffi László
Rendező: Gál György
Jegyek: P —.80-tól P 5.—ig a Koncert hangversenyirodában (IV., Váci ucca 23) kaphatók
A REGGEL olvasói 30%-kal olcsóbb jegyet válthatnak a 2-ik oldalon található szelvény ellenében

Petrovácz Gyula

Építő Ipar - Építő Művészet 1926
13.l

A gazdasági épületek ötven esztendeje.

A gazdasági épületek szerkezeteiben az elmult ötven év jelentős változást hozott be a beton és vasbeton-szerkzetek alkalmazása valamint a kátránypapirfedés, bőrlemezfedés és műpalafedés bevezetése révén.

A beton mint burkolat csaknem általános használatot nyert mindennemű állattartásra szolgáló épületben, mert hézagmentessége és vizhatlansága az istállók talajának trágyalével való fertőzését gátolja. Mint a trágyacsatornák legjobb anyaga, gondosan konzerválja ezt a legértékesebb gazdasági mellékterményt és viszi a beton trágyalékutakba és trágyatelepekre, ahol érlelő hatását kifejtheti.

A vasbetonszerkezetek elterjedése az istállók jászol-problémáját, a sertésólak ketrecproblémáját, a hizlaldák és szállások egyszerü módon való megtervezésének problémáját oldotta meg hézagmentessége, kis méretei és tüzbiztonsága miatt. De a terények eltartására szolgáló épületeknél is a magtáraknak és silos-oknak tüzbiztos szerkezettel és legegyszerübb formákkal való megtervezését tette lehetővé és a vasbetonhordók bevezetésével nemcsak az olcsóbb bortárolást, de a pincék épitésének végtelenül való egyszerüsbödését segitette elő.

A kátránypapirfedés (bőrlemezfedés) bevezetése a tetőhajlásnak minimálisra való redukálásával és könnyü tetőszerkezet lehetővétételével a szénapajták, gabonapajták, dohánypajták formáit változtatta meg, azok belső jobb kihasználását mozditotta elő, olcsóbb megépitését tette lehetővé.

Mindhárom szerkezeti ujitás a lefolyt ötven év eredménye és a gazdasági épületek külső megjelenésében is jelentős változást teremtett.

Petrovácz Gyula.

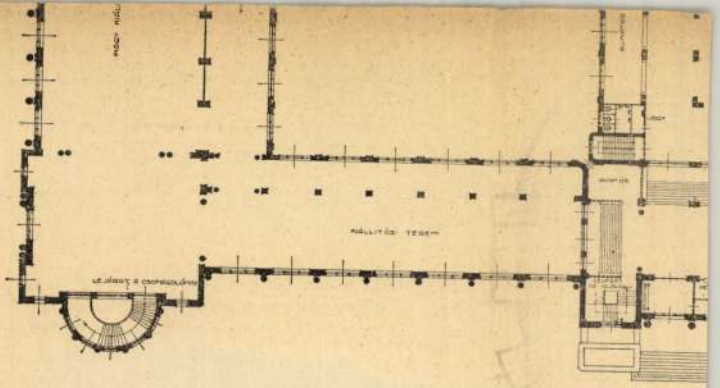

Petrovácz Gyula

A régi ügyosztályok visszaállítása a főváros adminisztrációjában. A nov. 3-án megtartandó közgyülésen Petrovácz Gyula bizottsági tag szóvá teszi a felhagyott ügyosztályok visszaállítását. Indítványozni fogja, hogy a törvényhatósági bizottság közgyülése írjon fel a kormányhoz az ügyosztály-összevonást elrendelő szanálási rendelet visszavonása érdekében. Kérje fel a kományt a 16 régi ügyosztály és a harmadik alpolgármesteri állás visszaállításának engedélyezésére. — A tisztviselők nagy örömmel fogadták Petrovácz indítványát, melyet a közgyülés is pártkülönbség nélkül támogat, és ennek sikerében rendületlenül bízik.

Építő Ipar - Építő Művészet. 1926, 164. l

Petrovácz Gyula

Pesti Napló 1937 nov. 16.

Soha nem hirdettek annyi hazugságot, mint ma — mondta a hercegprímás

(Saját tudósítónktól.) Fényes ünnepségek között szentelte fel vasárnap dr. *Serédi* Jusztinián bíboros-hercegprímás az új herminamezői Szentlélek-plébániatemplomot, amely a Kassai téren, a Közmunkák Tanácsa által kijelölt és adományozott telken épült fel *Petrovácz* Gyula tervei szerint. Az új templom 3 hajós és kereszthajós román bazilika, 3000 befogadóképességgel. Az építési költség 400.000 pengő volt, amelyből 300.000 pengőt a főváros adott, mint kegyúr, 100.000 pengőt pedig a hívek áldozatkészsége hozott össze. A hívek adományából került ki a templom berendezése is.

A hercegprímás szentbeszédében kifejtette, hogy a templomokra és azokan keresztül az egyház tanítására nagy szükség van különösen napjainkban, amikor látjuk, hogy *soha a világon annyi hazugságot nem hirdettek mint ma, vallási, szociális, gazdasági, bel- és külpolitikai téren egyaránt.* Ne engedjétek magatokat elcsábíttatni ígéretekkel és káprázatokkal! — mondta a főpásztor. — *Hirdessenek bármiféle pogány tanításokat különböző országokban, jusson eszetekbe, amit a pogány Rómának kiáltott oda Tertulianus:* »Nálatok mindent szabad imádni, csak az igaz Istent nem!«

A templomszentelés után az egyházközségi kultúrházban ünnepi ebéd volt, amelyen *Mihalovics* Zsigmond a hívek köszönetét tolmácsolta a hercegprímásnak, továbbá a fővárosnak. Utána *Szendy* Károly polgármester szólalt fel, aki örömét fejezte ki azon, hogy immár a kilencedik új kegyúri templom felszentelésén vehet részt. A mostani sorsdöntő időkben, amikor a társadalmi, szociális és gazdasági igazságok áligazságoknak bizonyulnak, csak Krisztus és az Egyház igazsága marad meg változatlanul. *A magyarságnak is csak akkor lesz jövője, ha bízik az Egyház vezetésében.*

Ha a magyar városok polgársága követni fogja az ő vezetőit, ha belátva ez eszme fontosságát, folytatja szervezkedését városonként és egymás között, ez a munka hivatva lesz uj irányt adni az ország sorsa további alakulásának. A városi polgárság hatékonyabb befolyása jelenteni fogja az ipar és kereskedelem fejlődését, az ország gazdasági erősödését, a magyar müveltség terjedését a demokratikus haladást és az okos, átgondolt szociális politikát, megannyi nagy eszmét, amelyet a főváros tudatosan tűzött ki zászlajára. S ha tovább is lankadatlanul követi e zászlót, ebben a jelben győzni fog.

Petrovácz Gyula

PETROVÁCZ GYULA
felsőépitőipariskolai tanár,
nemzetgyűlési képviselő.

Épitő Ipar – Épitő Művészet
1926. 1–4. sz.

TÖRLŐVÉDŐ

Petrovácz Gyula

Horthy Miklós kormányzót december 19-én a Képzőművészeti Társulat dísztagjává választják

A *Képzőművészeti Társulat* választmánya dr. *Glattfelder Gyula* csanádi püspök elnöklésével a Műcsarnokban ülést tartott. Az elnök megnyitójában kegyeletes szavakkal emlékezett meg *Zala György* alelnök és *László Fülöp*, a világhirű arcképfestő elhunytáról, akiknek emlékét jegyzőkönyvileg örökitették meg. A művészalelnöki tisztségre egyhanguan dr. *Hültl Dezső* müépitészt jelölték.

Ezután az elnök nagyfontosságu, s a magyar művészet számára különös megbecsülést tartalmazó bejelentést tett. Eszerint *nagybányai vitéz Horthy Miklós*, Magyarország kormányzója *tudomásul vette a társulat tiszteleti dísztagjává történt jelölését. A kormányzó megválasztása ünnepies keretek között, a Műcsarnok Biedermeier-kiállitásának oszlopcsarnokában, december 19-én, vasárnap délelőtt tizenegy órakor fog megtörténni a közélet és a művészvilág kiválóságainak jelenlétében.*

Az elnök ez ünnepies bejelentése után meleg szavakkal méltatta a művészetbarát *Esterházy*-nemzetség kétszázötvenéves hercegi jubileumát, amely alkalommal a társulat üdvözlő iratot intéz tiszteleti tagjához, dr. *Esterházy Pál* herceghez. Megemlékezett az elnök a Nemzeti Szinház százéves jubileumáról, továbbá dr. *Hóman Bálintnak*, a művészetbarát kultuszminiszternek és dr. vitéz *Haász Aladárnak*, a művészeti ügyosztály vezetőjének kormányzói kitüntetéséről. Ezután *Petrovácz Gyula* müépitészt, a társulat igazgatóját ünnepelte a választmány ötvenedik templomépitése alkalmából.

Petrovácz Gyula igazgató a választmányt a társulat ügyvezetéséről tájékoztatta, *Paur Géza* főtitkár pedig jelentést tett a társulat legközelebbi kiállitásairól.

Pesti Hirlap

1937. dec. 11.

tamadja. Majd leírja a Limanowa és L
zött ezen hadművelet kelet felé való
megbizott erők, német és osztrák csapatok
leg magyar huszárok és honvédek, tová
légionisták Pilsudski akkori ezredes vez
hősi és önfeláldozó harcait az orosz tule
gül pedig magyar seregtesték döntő beav
E hivatalos adatok alapján megirt k
tette be azután Julier Ferenc ezredes n
kott szakavatottságával, hanem meleg k
érzéssel, több mint 50 résztvevő — ha
noktól az akkori fiatal hadnagyig — na
mányait, irásbeli és szóbeli közléseit. És
kivül eleven, friss, megkapó, sokszor s
leirások, ezek adják meg a műnek külö
gét, külön becsét és értékét!
Felelevenednek előttünk ezen ide-od
borzalmas, elkeseredett és kemény ha
mozzanatai, napjai, órái és őszinte csodála
tölti el lelkünket a fölényes magyar vezeté
katona haláltmegvető bátorsága, páratla
kötelességtudása és áldozatkészségének
gyogó példáin.
Mély meghatottsággal, de egyuttal
fogja olvasni a magyar katona e hősi
csak a világháboru egykori harcosa, ha

bizonyos művészetpolitikai
követelték. A mai ember nyomoru
ga,degenráltsága sok tekintetbe
lenikmeg a képen. Egy odavázolt
tetőn a mai nyomorult,küzdő emb
parnasszusa ez. Ez más volt,mint
Rafael Parnasszusa,ahonnan legu
tották az embert.Azonban a mai
hamisan járna el,ha alakjait vi
vinné Rafael Parnasszusára.Kört
Expresszios formák,csak vonalak.
redukált,ritmikusan táncoló ala
Kézmozdulataiban,a test tartásá
ritmus nyilatk zik meg.Ez a kin
mai ember ritmusa.Más,mint azok
a mennyországi boldogságban tán
alakoknak a tánca,melyeket Fra
lico képén látunk.

DR. CZAPIK GYULA
PRELÁTUS KANONOK.

NAGYCSÜTÖRTÖK.

Az ünnep tárgya.

Két nagy eseménynek évfordulóját ünnepli az Anyaszentegyház ezen a napon. Az egyik az *Oltáriszentség rendelése*, a másik pedig az *áldozópapság alapítása*. E nap tulajdonképen örömünnep lenne tehát, ámde belevegyül mégis Jézus szenvedésének emléke is.

Üdvözítőnk az Oltáriszentség és az áldozópapság rendelésének alkalmául a zsidóknak egyik ősi, igen szép szertartását használta föl. A kiválasztott népnek törvénye ugyanis megparancsolta, hogy Egyiptomból való kiszabadulásának emlékére minden évben megtartsák *a húsvéti bárány vacsoráját*. Ez a húsvéti bárány a Messiásnak volt előképe, aki ártatlanul föláldozza majd magát az emberekért. A zsidó szertartások előírták, hogy ezt a húsvéti bárányt imák és énekek között költsék el.

Krisztus Urunk megtartotta ezt a törvényt is. Ezen a napon kötelezte ugyanis e törvény *utoljára* a zsidókat. Amint említettük, e szertartás a Messiás jövendő áldozatára vonatkozott. de már másnap a keresztfán megtörtént ez az áldozat és így a húsvéti báránynak, mint *előképnek*, nem volt már többé értelme.

Jézus régebben megígérte már, hogy testét hagyja itt táplálékul. Most, halálának előestéjén, beváltotta ezt az ígéretét és az Oltáriszentséget rendelte számunkra. Apostolainak és azok utódainak pedig hatalmat adott, hogy ezen Oltáriszentség átváltoztatását teljesítsék az Ő emlékezetére.

Nagycsütörtök szertartásai.

Nagycsütörtökön több szertartást végeztet az Egyház. Ezek közül *minden* templomban elvégzik a nagymisét, az ünnepélyes áldozást, a körmenetet és az oltárfosztást. A *püspöki templomokban* azonban ezenfelül még olajszentelés és lábmosás is van. Nézzük e szertartásokat egyenkint:

1. *A nagymise.* E nap a szentmise alapításának évfordulója. Érthető tehát, hogy a lehető legnagyobb ünnepélyességgel mondatja az Egyház e napon a szentmisét. Az Oltáriszentség színét, a fehéret használják e napon. A misében azonban a glória után elhallgat az orgona, a csengő és a harang, annak jeléül, hogy az Oltáriszentség rendelésének nagy örömébe az Úr szenvedésének gyásza is belevegyül.

Nagycsütörtökön minden templomban csak egy szentmisét szoktak mondani.

2. *Ünnepélyes áldozás.* E napon van évfordulója annak, hogy a világon a legelső szentáldozást kiosztották. Üdvözítőnk maga végezte ezt az utolsó vacsorán, az elsőáldozók pedig az apostolok voltak. Ennek emlékére régen az egész hívősereg áldozott a papsággal együtt. Ma nagyon sok helyen ismét behozták ezt a gyönyörűszép szokást. Aki tehát nagycsütörtökön teheti és áldozik, az lehetőleg a nagymise keretében tegye azt.

3. *A körmenet.* Három szentostyát változtat át a pap a nagycsütörtöki szentmisében. Eggyel ő maga áldozik, a másik kettőt pedig egy üres kehelybe teszi, hogy az egyikkel a nagypénteki csonkamisében áldozhassék, a másikat pedig nagypénteken az Úr koporsójára helyezzék ki imádásra. Ezt a két szentostyát tartalmazó kelyhet a nagycsütörtöki szentmise után, ünnepélyes körmenetben, az egyik mellékoltárra, vagy a sekrestyében felállított tabernákulumba viszik. Ugyancsak ide helyezik el a főoltárról az Oltáriszentséget is.

4. *Az oltárfosztás.* Minthogy a következő napokon nincsen szentmise, régente e két napot használták fő. az oltárok alapos megtisztítására. Ezért eltávolították az oltárról a díszeket, sőt a terítőket is. Jelképes értelme is van azonban ennek a szertartásnak. Jézust megfosztották ruháitól a poroszlók és ezért Jézus oltárán sem hagynak e napokon díszeket.

A püspöki templomokban e napokon végzik még:

1. *az olajszentelést.* Régente ugyanis nagyszombaton történtek a tömeges keresztelések. E keresztelésekhez a nagycsütörtöki mise keretében szentelte a püspök az olajakat. Ezzel a szentelt

gimnáziumával és későbbi rendházával harmonizáló kéttornyos barokk templomot. Mindamellett nem a régi barokkkorabeli szerkezetekkel tervezi, hanem a legmodernebb vasbeton keretszerkezettel és gerendás síkmennyezettel boltozat helyett. A keretszerkezetek záradékát enyhe hajlású vasbeton ívek képezik, ezek, mint mestergerendát helyettesítő boltövek osztják szakaszokra a főhajót, és teszik lehetővé olcsó és modern födémszerkezet létesítését. Így ölelkezik a történelmi stílus a legmodernebb szerkezettel ebben a bazilikális elrendezésű háromhajós templomban, melynek főhajója 17 méter magas és remek térhatást ígér. A templom 2300 hívő befogadására épül és 19,000 köbméter beépített térfogattal bír, építési költségei 416,000 pengőre vannak előirányozva. Az új Buda gazdagabb lesz, ha ez a templom felépül, egy nemes és értékes templommal.

Ugyancsak a folyó évben kezdődik meg a *herminamezői: Szent Lélek plébánia-templom* építkezése a meghosszabbított Andrássy-út törésénél létesülő XIV. kerületi Kassai-téren.

Ezt a templomot jelen sorok írója, mint harminc éves templomépítő munkásságának ötvenedik templomát tervezte meg. Ez a templom háromhajós, román stílű bazilika, melynek 10 méter alapméretű és 57 méter magas tornya van hivatva az Andrássy-út törés pontját láthatatlanná és érezhetetlenné tenni. Téglaarchitektúrával készül: nyers tégla homlokzata vakolt felületekkel váltakozik, de egyáltalán nem kötött stílformákkal, hanem a modern szerkezetekből folyó szabadabb formaképzéssel, ami főleg a torony felépítésében észlelhető.

A templom összhosszúsága 66 méter, szélessége 20 m, a kereszthajóban 30 m, a főhajó belső magassága 15 méter. Hasznos belső alapterülete 1,000 négyzetméter, és így befogadóképessége 3,000 lélek. Ennek dacára beépített térfogata csupán 16,000 légköbméter, építési költsége pedig 400,000 pengőre van előirányozva. Herminamező katolikusai szívesen hozzák össze azt a százezer pengőt, amivel nekik az építkezés költségeihez hozzá kell járulniok.

Ez utóbbi két templom 1937 végére teljesen elkészül és helyet ad az utána következő új templomok építési előkészületeinek. Ezek között a legsürgősebb volna a **zuglói Szent Antal-templom** végleges épületének felépítése, mert a 80,000 lakosú **Rákosváros** egyre fejlődő népessége a mai templom szűk falait éppúgy feszegeti, mint a 60,000 lakosú **Szent Imre-város** katolikussága az ő ideiglenes templomáét, de a főváros többi részén épült kisméretű szükségkápolnák is egyre hangosabban kiáltanak bővebb és nagyobb Istenházak után.

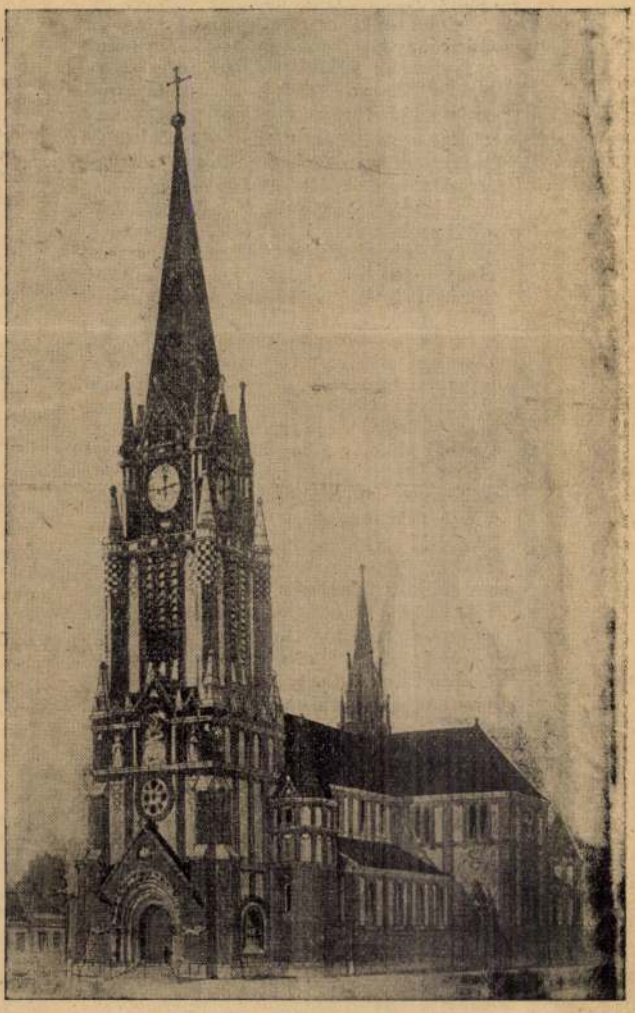

A herminamezői Szent-Lélek plébánia-templom.

A ciszterciták temploma, rendháza és gimnáziuma.

nek elő. Meg kell azonban jegyeznem, hogy ma tradicionális stílusban is csak modern templomot lehet építeni. A ma rendelkezésre álló modern anyagok és modern szerkezetek révén minden építkezés akaratlanul is modern lesz alakjában, anyagában, méreteiben és külső megjelenésében is, ha a tervező ragaszkodik is bizonyos történelmi építő-motívumokhoz, azokat sohasem szolgailag másolva alkalmazza, hanem szabadon, a mai méretigényeknek, szerkezeteknek és anyagoknak megfelelően újjátervezi és úgy applikálja, hogy az a templom eredetiségét, önállóságát és ilyen értelemben vett modernségét semmiben sem alterálja.

Ezt a tételt illusztrálja a már épülő *Haller-téri középferencvárosi templom.* Román stílusban épül, de minden sablon mellőzésével, eredeti felfogásban, úgy, ahogy az dr. Fábián Gáspár, a gyakorlott templomtervező lelkében fogant meg. Igy, ahogy ő elképzelte, senki más nem tervezhette meg, annyira egyéni és sajátos művészi munka.

Teljes kőhomlokzata van, de nem a Lehel-téri régieskedő mészkőkváderes homlokzat, hanem a mai idők burkoló kőanyaga, a sárgás-vörös, változatos színű pilisvörösvári kő és tagozatai, párkányai és falsíkjai ennek természetéhez igazodva új, eredeti és igen tetszetős képet adnak. Különösen szép ez a 48 méter magas oldaltoronynak, a Mester-utca tengelyébe állított campanillének kiképzésében. Ez a Páli Szent Vincéről elnevezett templom 2700 hívő számára épül 56 méter hosszúsággal, 31.50 m széleséggel és 15 m magassággal. Beépített térfogata 19,000 köbméter és ehhez képest építési összköltsége 340,000 pengő, igazán nagyon olcsó. Már tető alatt van, a folyó évben teljesen elkészül és dísze lesz nemcsak a Ferencvárosnak, hanem az egész székesfővárosnak.

Az idén kezdik el *Kelenföldön* a ciszterci-rend Szent Imre herceg-úti telkén a gimnázium mellett a plébániatemplom építkezését, melyet Wälder Gyula műegyetemi tanár barokk stílusban tervezett meg.

Ő annyira ismeri ezt a stílust, annyira beleélte magát és annyi kiváló egyéni művet épített ebben a nemes stílusban, hogy szinte képtelenség volna tőle egyebet várni, mint a gyönyörű

Petrovácz Gyula

orszgy. képviselő, a herminamezői egyházközség alelnöke.

Cedularva

Új templomaink.

Budapesti rk. Egyházközségek Tudósítója. Szent Imre városi egyházközség. 1936. 1. 7.

Budapest székesfőváros kegyúri templomépítkezései néhány évig szüneteltek, mert a költségvetés nem tudott fedezetet kiszakítani a templomépítési alap dotálására. Az elmult évtől kezdődőleg azonban — dacára a mondva-csinált szanálásnak, — újból belekerült a költségvetésbe a templomok építésére szánt összeg, és megkezdődött a templomépítkezések második ciklusa: szigorúan betartva a Hercegprímás úr Ő eminenciája által megállapított építési sorrendet. Az elmult ciklus utolsó temploma a *Lehel-téri Boldog Margit-templom* volt, melyet szigorú román stílusban, régi magyar műemlékrészletek pontos átültetésével terveztek és építettek meg.

Ennek mintegy reakciójaként a kegyúri templomépítkezések szünetelési ideje alatt, tisztán a buzgó hívek áldozatából két templom épült: a városmajori plébánia-templom és a pasaréti-úti ferences zárda-templom, az úgynevezett modern építési felfogás szerint. Különösen az úttörő *városmajori templom* volt sok ellentétes véleménynek ütköző pontja: a templomépítési tradíciókhoz való ragaszkodás, vagy azokkal való szakítás vitájában. A *pasaréti templomot* már kevesebb kritikával fogadták, igaz, hogy ezen már láthatók is a kompromisszumos megoldás és megalkuvás vitathatatlan nyomai.

Az új templomépítési ciklus ismét viszatér a tradíciók elhagyni látszott útjára és a most épülő, illetve építés alá kerülő három új kegyúri templomnál az egyházközségek egymástól függetlenül, de egyformán a történelmi stílusokban való építés mellett döntöttek és ezt írták tervező építészeik-

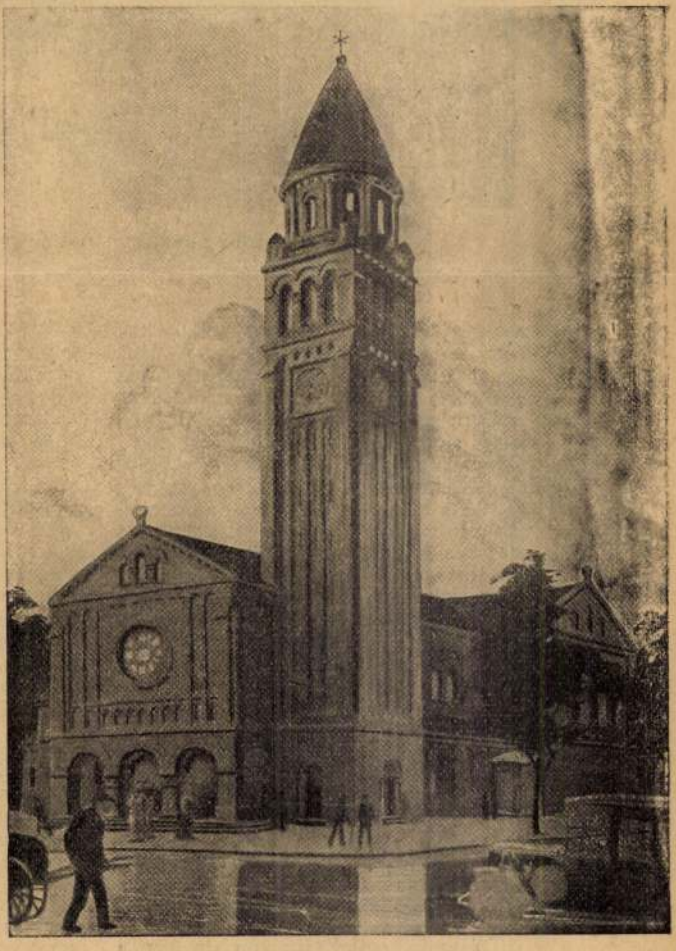

A Haller-téri középferencvárosi templom.

Építhet-e egy Wolff-párti bizottsági tag a fővárosnak templomot?

Nem írtak ki nyilvános tervpályázatot a herminamezői katolikus templom építésére — Petrovácz Gyula inkább lemond tervezői tiszteletdíjáról, de ragaszkodik ahhoz, hogy tervei szerint építsenek

(Saját tudósítónktól.) A *Pesti Napló* két nappal ezelőtt már megírta, hogy *a főváros két új templomot akar építeni.* A pénzügyi bizottság pénteki ülésén már szerepel is ez a kérdés. Az egyik templom 400.000 pengőbe kerül, ehhez a főváros hozzájárulása 300.000 pengő, a másik templom építési költsége 450.000 pengő, a főváros részéről 270.000 pengő hozzájárulásra volna szükség.

Ez a hír nemcsak a városházi köröket mozgatta meg, ahol különösen az ellenzék érdeklődik az építkezés részletei iránt, hanem *a Mérnök- és Építész Egylet is furcsának találja, hogy ilyen komoly közmunka anélkül létesült, hogy tervpályázatot kiírtak volna.* Senkit sem vezet személyi ellentét az építőművészekkel szemben, ellenben az a felfogás, hogy *a szabad versenynek érvényesülnie kell, hiszen a templomok mindenütt a város díszei és az építőművészet szárnyalása éppen az ilyen nagyszabású építkezéseknél mutatkozhatik meg.* Mindinkább erősödik az a törekvés, hogy *csak nyilvános pályázattal építsék a fővárosban a templomokat.*

Petrovácz Gyula, Wolff-párti bizottsági tag, a nagy templomépítő

A kommün utáni időkben a fővárosban igen sok templomot építettek. A templomépítők között előljárt *Petrovácz* Gyula, a Wolff-párt vezetőembere, de van egy másik építész is, *Fábián* Gáspár, aki szintén *egymaga három templomot épített a magyar fővárosban.*

Az építészek nem is beszélnek már arról, hogy a megépült templomok művészi szempontból mennyit érnek, de magát azt a tényt kifogásolják, hogy *a templomépítés valósággal sablónná válik, ha egy építész tömegesen építi a templomokat.* Ez művészi szempontból semmi esetre sem helyes.

A legnagyobb baj az, hogy nyilvános tervpályázatot nem írnak ki a templomépítésekre. Eddig úgy építették a templomokat, hogy *az egyes egyházközségek megindították a gyűjtést és ennek révén jogot formáltak ahhoz, hogy a templomtervezés felett is ők döntsenek.* Aki tehát építeni akart, annak az egyházközségekkel jóba kellett lenni, hiszen a megbízást onnan kapta. Az építészek azt vitatták, hogy a gyűjtés is a közösség áldozatkészsége, tehát nem helyes, ha a tervpályázat kiírását mellőzik, de nem szabad elfelejteni azt sem, hogy *a gyűjtés csak egy kis részét teszi ki minden alkalommal az építkezés költségének, a lényeges összeget maga a főváros adja,* tehát a nyilvános tervpályázatot semmi körülmények között sem lehet mellőzni.

Petrovácz Gyulát nagyon szeretik katolikus körökben és bizonyosan nagyon jó kapcsolatai vannak az egyházközségekkel úgy Budapesten, mint vidéken. Erre mutat az a statisztika, amelyet az ő adatai alapján állítottak össze 1929-ben. Eszerint *a Wolff-párt vezető embere 118 építkezést tervezett, ebből 47 templom, 17 plébániaépület, 21 iskola, 14 középület és csak hét magánépület, valamint 12 gazdasági épület. Petrovácz* Gyulát tehát a munkák kiadásánál *a köz sokkal erősebben támogatta, mint a magánosok. Kilencvenkilenc középületet* — ezek közül a legtöbb a templom — épített és *csak 19 esetben fordult feléje a magánosok bizalma.*

Mindez most azért vetődött fel, mert *a két új templom közül az egyik tervezését ismét Petrováczra bízták, illetve Petrovácz Gyula a terveket már el is készítette.*

Nem összeférhetetlen-e bizottsági tagnak a főváros számára templomot építeni?

Ha laikus ember értesül arról, hogy egy bizottsági tag templomot épít, önkéntelenül azt kérdezi, hogy *nem összeférhetetlen-e egy bizottsági tagnak a templomépítés, hiszen városatyának tilos a fővárossal szerződéses viszonyba kerülni?*

Petrovácz Gyulát eddig semmiféle kellemetlenség nem érte ezen a téren, mert előállt az a furcsa helyzet, hogy *bár a templomot a főváros pénzén építették, mégsem a főváros építtetett, hanem az egyházközség, amellyel viszont nyugodtan léphet szerződéses viszonyba a fővárosi bizottsági tag.* Ha tehát *Petrovácz* Gyula a fővárosnak épített volna, úgy összeférhetetlen lett volna, ellenben megmaradhatott bizottsági tagnak, mivel a *templomépítő nem a főváros, hanem az egyházközség volt.*

Jogilag nem számít az semmit, hogy *a főváros rendszerint a költségek kétharmadát adja,* és a legjobb esetben az egyharmada gyűlt össze az egyházközség tagjainak áldozatkészségéből.

Szendy polgármester kiveszi az építkezést az egyházközségek kezéből

Az egyházközségek építkezése nem történt egészen simán. Annakidején ezekkel a kérdésekkel *Szendy* Károly polgármester foglalkozott, mint *tanácsnok.* Készített is erről egy előterjesztést, amely természetesen a kérdés kényessége miatt *nagyon óvatos volt.*

Az előterjesztés szerint »a fővárosi lakosság hiteléletének fellendülése és állandó fejlődése kívánatossá tették az intenzívebb lelki gondozást, amelynek velejárójaként szükségessé vált a régi nagy plébániai és egyházi körzetek felosztása. Az új körzeteknek szükségük volt templomokra, a főváros nemcsak ingyentelket adott a templomok építésére, hanem az egyházakat támogatta is temeplomépítési törekvéseikben.« »A római katolikus templomok megépítésénél — mondja az előterjesztés — az az elgondolás látszott célravezetőnek, hogy *az egyházközségek a templomok megépítésére a hívek körében indítják meg a gyűjtési akciót és ezen gyűjtés eredménye, valamint az egyházi adójövedelmek egy részének templomépítés céljára való lekötése, hozzáadva a főváros hozzájárulását, fogják biztosítani a templom megépítését.*«

A terv szép volt, a valóság azonban egészen másképpen festett. A jelentés erről ezt árulja el: »Ennél az elgondolásnál előnyösnek mutatkozott az a vélelem, hogy *a hívek saját egyházközségükben, saját templomuk céljaira nagyobb áldozatés munkakészséget fognak tanusítani.* Ez a vélelem azonban az illetékesek legnagyobb erőkifejtése mellett *sem mutatta azt az eredményt, mely a templomépítések nyugodt menetét és akadálytalan befejezését biztosíthatták volna.*«

A jelentés azután elmondja, hogy a Regnum Marianum építkezését abba kellett hagyni, csak később fejezhették be. Zavarok voltak a Ferenc József fogadalmi templom, a Lipótváros lőportárdűlői, a tripoliszi, a külsőferencvárosi és az angyalföldi templomok építése körül. »Egyiknél sem látszik biztosítottnak — emeli ki a jelentés — az építkezés befejezése anélkül, hogy *a főváros az eredetileg tervezett hozzájárulási összegnek legalább a kétszeresét ne volna kénytelen biztosítani.*«

A polgármester még mint tanácsnok rendet akar teremteni, és ezért *magát az építkezés vezetését igyekezett az egyházközségektől visszaszerezni.* A legfőbb indoka az volt, hogy a főváros mint kegyúr az egyes templomoknál »az építkezés költségeinek **mintegy 60—70 százalékát feltétlenül** viselte«. Hivatkozott arra is, hogy az egyházközségeknél *nincs meg a szükséges gyakorlat és szaktudás és az előállható személyi okok csak súlyos bonyodalmakat okozhatnak.* Az egyházközségek hitelműveleteiket is elég gyakorlatlanul intézték, tehát a polgármester azt a megoldást ajánlotta, hogy »*a főváros a plébánia templomok megtervezését és nyers felépítését saját hatáskörében eszközölje, a belső berendezés és felszerelés munkáját pedig végezze el maga az egyházközség*«. Ezt az okos indítványt kénytelenek is voltak elfogadni, de *mindmáig még nyilvános versenypályázatot nem írtak ki egyetlen egy templomra sem.*

Petrovácz érdekesen oldotta meg a problémát

E pillanatban tehát az a helyzet, hogy *Szendy polgármester nem tagadhatta meg Szendy tanácsnokot, tehát csak a város építhet, nem pedig az egyházközség.* Ha a város épít és nem az egyházközség, akkor *Petrovácz vagy tervez és ebben az esetben lemond bizottsági tagságáról, vagy pedig átengedi a teret más építőművésznek.*

Petrovácz a Herminamezői római katolikus plébánia terveit már elkészítette. Az első terv 1928-ban készült el, az építési költségek azonban oly *magasak voltak,* hogy azokat sem az egyházközség, sem a főváros fedezni nem tudta. Erre megindultak a tárgyalások és az építési terveket úgy redukálták, hogy *a templom jelenleg 400.000 pengővel megépíthető.* Petrovácz Gyula erre kijelentette, hogy *ragaszkodik az építési terveihez, de lemond a tiszteletdíjáról.*

Ezt a megoldást az adminisztráció *elfogadta,* nem bizonyos azonban, hogy az önkormányzat testületei is ezen az álláspontón lesznek. Az építészek semmi esetre sem tartják helyes megoldásnak, mert mindig hangoztatták, hogy nem *személyek ellen küzdenek, művészi szempontok csak a verseny útján készülhetnek, tessék tehát kiírni nyilvános tervpályázatot, mert hátha annak a révén művészibb elgondolás valósul meg.*

A pénteki pénzügyi bizottság és a jövő heti közgyűlés elé mindenesetre az a terv kerül, hogy Petrovácz építse meg ezt a templomot is. Ebben az előterjesztésben olvassuk a következőket: »A budapesti Hermina-mezői római katolikus egyházközség a templomépítési költségeihez való hozzájárulás címén 100.000 pengőt hajlandó rendelkezésre bocsátani, amely összegben *bennfoglaltatik a templom tervezetének, költségvetésének, művezetésének és leszámolásának tiszteletdíja is, amelyet a tervező Petrovácz Gyula építészmérnöktanár díjtalanul bocsát az egyházközség rendelkezésére.*«

A városházán úgy értelmezik, hogy *az egyházközség a teljes százezer pengőt be fogja fizetni és tervezés vagy ezzel kapcsolatos munkálatok címén nem fogja csökkenteni a templomépítéshez való hozzájárulás összegét.* Éppen ezért nem akarják elfogadni az előterjesztésnek a következő passzusát: »Felhívja a közgyűlés a polgármestert, hogy a munkák megindítása iránt csak akkor tegye meg a szükséges intézkedéseket, ha *az egyházközség az általa felajánlott százezer pengőt a templom tervezésének, költségvetésének, művezetésének és leszámolásának a díját kitevő összeg levonásával teljes egészében a székesfőváros rendelkezésére bocsátotta.*«

Abban senki sem kételkedik, hogy Petrovácz — ha egyszer már kijelentette, hogy nem fogad el pénzt a munkájáért — nem fogja felvenni a tiszteletdíjat, de ha ez így van, úgy *az egyházközség a 100.000 pengőből semmit sem vonhat le.*

A városházi ellenzéknek az a felfogása, hogy éppen ilyen kegyeleti esetek megvalósításánál *nem helyes, ha zavaros helyzet áll elő,* tehát nagyon üdvösnek találnák, ha nem kellene ilyen jogi bűvészmutatványokat végezni az összeférhetetlenségi intézkedések körül, hanem *a főváros egyszerűen írjon ki minden középület építésére* — tehát a templomokéra is — *nyilvános tervpályázatot.* Ebben az esetben minden zavar eltűnik.

„Területi engedményt ajánlottak fel Bulgáriának"

London, február 20.

A *Daily Mail* bécsi tudósítója úgy értesül, hogy Románia és Jugoszlávia szövetségeseikkel való tanácskozás után *területi engedményt ajánlottak fel Bulgáriának, ha belép a Balkán Szövetségbe.* Jugoszlávia hajlandó a Caribrod környékén levő volt bolgár területet visszaadni, Románia pedig esetleg a déli Dobrudzsában ad területi engedményt Bulgáriának.

Tízévi fegyházra ítélték a táti legényt, aki agyonlőtte szerelmesét

(Saját tudósítónktól.) *Ecker* Mihály 20 éves asztalosegéd *Tát* községben évek óta udvarolt *Dinnyés* Katalinnak. A jómódú legény feleségül akarta venni az árva lányt, de *a szülők ellenezték a házasságot.* Maga Dinnyés Katalin sem fogadta szívesen Ecker-t, és kérte, hogy ne látogassa meg többé. Ecker kétségbeesésében elhatározta, hogy *végez a leánnyal és önmagával.* Mult év november 8-án *agyonlőtte a leányt,* aztán önmaga ellen fordította a revolvert, amely azonban ekkor már csütörtököt mondott.

Szuronyos fogházőr vezette csütörtökön reggel a pestvidéki törvényszék *Mendelényi*-tanácsa elé a gyilkos legényt, aki *sírva* mondta el, hogy *halálosan szerette a leányt s elkeseredésében követte el tettét.*

— Katica is szeretett engem. Mind a ketten boldogok voltunk. Kati is panaszkodott, hogy otthon szekálják, *keservesen sírt, hogy inkább a halálba megy.* November 3-án megmutattam a revolvert Katicának, de *könyörgött, hogy még ne végezzünk magunkkal.* November 8-án ismét felkerestem. Katica megint panaszkodott, hogy nevelőszülei megszidták. *Mind a ketten sírtunk, összecsókoltuk egymást,* aztán hazaszaladtam a revolverért és pár perc mulva visszamentem. Katicának mondtam, hogy elhoztam a pisztolyt. *Ismét összeölelkeztünk s ekkor Katica arra kért, úgy lőjjem le, hogy ne lássa a revolver csövét.* Félrefordult... sírt ő is... én is — fullad zokogásba a legény hangja — ... a háta közepéhez illesztettem a revolvert és elsütöttem. Azután számba tettem a revolver csövét, öngyilkos akartam lenni, de többszöri próbálkozásra sem tudtam elsütni a pisztolyt. *Dühömben fejbevertem magam a revolverrel és elszédülve zuhantam Katica mellé,* aki ekkor már vértócsában élettelenül feküdt a padlón.

Számos tanut hallgattak ki, majd a tárgyalást *délután folytatták.* A tanukihallgatások befejeztével és a perbeszédek elhangzása után a törvényszék *az esti órákban hirdette ki ítéletét,* amelyben bűnösnek mondta ki a vádlottat *szándékos emberölés bűntettében és ezért tízévi fegyházra ítélte, ezenkívül kötelezte áldozata temetési költségeinek megfizetésére.*

Az ítélet ellen *fellebbezéseket* jelentettek be.

Ezüst-kékrókák, keppek rendkívül olcsón SCHMIDEG szűcs, IV, Párisi ucca 3

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Csütörtökön ismét elítélték Hauptmant, a Lindbergh-bébi elrablóját és a kivégzés idejét is megállapították. Úgylátszik, hogy a banditát tulajdonképpen életfogytiglani börtönre ítélték, havonkénti böjttel és halálos ijesztéssel egybekötve.

Ismét megsemmisítettek egy mandátumot és még a peticionált képviselő szavazati jogát is elvették. Hadd lássa ő is, milyen kényelmetlen, amikor valakit nem engednek szavazni!

Beszélgetés a kávéházban: »Olvasta? A budapesti uccán bevezetik a repülőbiráskodást a szabálytalanul közlekedők ellen.« »Képzelem, hogy az új rendelet életbeléptetése után hogy fognak repülni — a biciklisták.«

A nap aktuális kérdése: »Vajjon az abesszin hadvezetőség még meddig meri hirdetni a győzelmet?«

A nap hőse: Azana spanyol miniszterelnök, aki kijelentette, hogy ellensége a parancsuralomnak. Egyelőre önmagának is nehezen birta megparancsolni, hogy uralkodjon.

Betiltották Németországban Chaplin filmjét. A néma film betiltása hangos feltűnést keltett.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvasta? Szenzációs autótalálmányt szabadalmaztattak. Az új kocsi automatikusan a levegőbe fog emelkedni.« »Az semmi. Olyan kocsit kell kitalálni, amely automatikusan fizeti a havi részleteket.«

Mindenben első a Pesti Napló

— Küldöttségek Gömbös miniszterelnöknél. A hadirokkantak küldöttsége csütörtökön délben tisztelgett *Gömbös* miniszterelnök előtt. Árvátfalvi *Nagy* István képviselő, a HONSz országos elnöke megköszönte a miniszterelnöknek a hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvák támogatását, tájékoztatta a kormányelnököt a rokkantügy aktuális kérdéseiről. *Cseh-Szombathy* László és *Tóth* András képviselő ismertette a hadigondozottak kívánságait. A miniszterelnök biztosította a küldöttség útján a hadigondozottak összességét *további pártfogásáról*, kijelentette, hogy méltányos és jogos kérelmeiket megvizsgálja és a lehetőség szerint teljesíteni fogja. — A miniszterelnök fogadta a könyvkötők, szíjgyártók, bőröndösök, bőrdíszművesek, kesztyűsök és kötszerészek ipartestületének küldöttségét. *Karczag* Vilmos elnök köszönte meg a miniszterelnöknek az iparosság érdekében tett intézkedéseket. *Gömbös* Gyula elmondotta, hogy a kisiparban nemcsak azt a nagy értéket látja, amelyet produktív munkája a gazdasági élet számára jelent, hanem a nagy erkölcsi értéket is, amely ennek a nemzetfenntartó társadalmi rétegnek hazafias lelkületében rejlik. Megígérte, hogy a jövőben is mindenkor támogatni fogja az iparosérdekeket.

— Fabinyi pénzügyminiszter mond sorlegbeszédet a Bethlen Gábor-emlékvacsorán. A Bethlen Gábor Szövetség közgyűlését *Tasnádi Nagy* András elnökletével 27-én félhatkor a Gellért-szállóban tartja. A közgyűlés után a szálló márványtermében félkilenckor emlékvacsorát rendeznek, amelyen a Bethlen Gábor-sereggel kezében *Fabinyi* Tihamér pénzügyminiszter mond beszédet.

— Miniszteri elismerés. Az iparügyi miniszter *Blahos* Rudolf budapesti fényképésznek több évtizedet meghaladó ipari tevékenységéért elismerését fejezte ki.

— Elkészült a kényszerkartellről szóló törvényjavaslat. Az iparügyi minisztériumban elkészítették a kényszerkartellről szóló törvényjavaslatot. *Kerettörvény lesz* és arról intézkedik, hogy az olyan iparágakban, amelyekben a kartell szüksége mutatkozik, az iparügyi miniszter *elrendelheti a kényszerkartellt*. Hír szerint a kényszerkartellt legelőször a *malomiparban* fogják megalakítani.

— Kormányfőtanácsosi kinevezés. A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére dr. *Eredics* Ferenc szombathelyi ügyvédnek a közélet terén szerzett érdemei elismeréséül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta.

— Házasság. Szatmári és geönci dr. *Matolcsy* Mátyás 24-én, hétfőn délben ½1 órakor tartja esküvőjét a Kálvin téri református templomban dr. verebélyi *Verebélyi* Tibor egyetemi tanár leányával, *Erzsébettel*.

— Fagyhullám Európában és Amerikában — tavasz Izlandban — nyár Dél-Afrikában. *Londonból* jelentik: Míg Európa és Amerika nagyobb részét dermesztő magyhullám seperte végig, addig Izlandban *példátlanul korán köszöntött be a tavasz*. Az olvadás már február első felében megkezdődött. A sziget déli részén már minden hó és jég elolvadt. — Dél-Afrikát páratlanul heves *hőhullám perzseli*. Északi Transzvaal hőmérséklete 112 fok Fahrenheit az árnyékban, úgyhogy a legcsekélyebb szellő sem enyhíti a fullasztó forróságot és a városok lakói a szabadban töltik az éjszakákat. A tartós szárazság és hőség teljesen elégette a mezőket és legelőket.

— Miért nem segíthette meg Magyarország 1920-ban Lengyelországot? *Varsóból* jelentik: A *Czas* »Olvasóink szava« című rovatában igen meleghangú magyarbarát cikk jelent meg Wladiszlav *Tyszkievicz* tollából.

— Azokban az időkben, — írja a cikk — amelyeket béklyóba vert 30 milliós nemzetünk ellen elkövetett erőszakoskodások sorozata jellemez, nem volt aki szót emeljen értünk. Európa hallgatott, mint a sír. Rendkívül fájdalmas lett volna ez a részvétlenség, ha mellénk nem áll az a nemes nemzet, amelyet az évszázadokon át kiontott hősi vér tradíciói kötnek hozzánk. Most, amikor a történelem kereke megfordult, *Lengyelország nem feledkezhet meg a Kárpátokon túli testvérnemzetről*. 1920-ban, amikor az újjászületett lengyel nemzet erőpróbáját vívta, s a vörös áradat nyugat felé hömpölygött, csak Franciaország küldött fegyvert és kiképző tiszteket, de a többi hatalom, sőt háborús szövetségeseink is megtagadták a segítséget. S íme a háború utáni Európa legszerencsétlenebb, de eszményeihez mindig hű nemzete *30.000 lovasból álló hadtestet ajánlott fel Lengyelországnak*. A csehszlovák kormány kijelentette, hogy *a magyar segélynyujtást casus belli-nek tekinti*. A csehszlovák szociáldemokraták határozatot hoztak, hogy inkább viselik egy háború veszedelemes terheit, mintsem eltűrjék Horthy katonának csehszlovák területen való átvonulását. *Magyarország segítsége tehát Csehszlovákia ellenállásán meghiúsult*. Most, amikor Magyarország megnyomorítva sínylődik, kötelességünk, hogy híven kitartsunk oldala mellett.

— Húszezer pengőt érő ékszereket loptak el egy ékszerésztől. A rendőrségen a Kálvin téri Selinger-féle ékszerészség feljelentést tett, amelyben közölte, hogy raktárából *20.000 pengő értékű ékszer eltűnt*. A nyomozás adatai szerint *két nő* követte el a lopásokat. A nőket előállították a főkapitányságra. *Tagadják*, hogy ők a tolvajok, de a lakásukban tartott házkutatás során néhány ékszert és olyan feljegyzést találtak, amelyekből arra következtet a főkapitányság, hogy *ők a tolvajok és a lopott ékszereket orgazdáknak eladták*. Pénteken döntenek sorsukról.

— A Darkó-ügy az Ügyvédi Kamara választmánya előtt. A Budapesti Ügyvédi Kamara csütörtökön este tartott választmányi ülésén dr. *Bánlaky* Zoltán ügyvéd napirend után felszólalt és szóvátette, hogy *Darkó* Magdolna ügyvédjét, dr. Horváth Józsefet sem a rendőrségen, sem a Siestaszanatóriumban nem engedték ügyfelével beszélni. Az ügyvéd kijelentette, hogy ez az egész ügyvédi kar sérelme. A választmány utasította az ügyvédet, hogy sérelmét írásban terjessze be.

— Frontharcosok a kék ív ellen. Az *Országos Frontharcos Szövetség* VI. ker. főcsoportja szerdai disztáborozásán dr. *Wagner* Károly ny. államtitkár bevezető beszéde után határozati javaslatot fogadott el, amely többek között hangsúlyozza, hogy egy pótstatisztikai kék ív kibocsátása feldúlta a főcsoport tagjainak nyugalmát és félő, hogy a kérdőív újabb surlódásoknak, felekezeti villongásoknak lesz szülője. Felkérik az *Országos Elnökséget* és a *Szövetség* minden országgyűlési tagját, hogy az illetékes helyeken eljárva, eszközöljenek ki mielőbb megnyugtató kijelentéseket. A főcsoport *nem azonosíthatja magát olyan mozgalmakkal, amelyek magyar és magyar közé akár felekezeti, akár társadalmi vonatkozásban éket akarnak verni*, mert félti a nagynehezen helyreállított belső békét.

— 7 kommunistát, 10 katolikus lelkészt és 15 katolikus ifjúsági vezért fogtak el Németországban. *Berlinből* jelentik: A titkos államrendőrség a Rajnavidéken és Westfáliában nyomozást folytat, amelynek célja, hogy felderítse, milyen kapcsolatban állott egymással egy katolikus ifjúsági egyesület és a törvényellenes német kommunista szervezet, továbbá, hogy megakadályozza a két szervezet által közösen tervezett hazaáruló mozgalom továbbterjedését. A nyomozás során eddig *hét kommunista vezért, tíz lelkészt és a katolikus ifjúsági szövetség 15 világi vezetőjét tartóztatták le*.

— »Turul« díszőrség az országzászlónál. Február 23-án, vasárnap délben 12 órakor impozáns látványban lesz része a főváros közönségének. A szabadságtéri országzászlóhoz az egyetemek és főiskolák legnagyobb ifjúsági szervezetének, a »Turul« Szövetségnek díszszázada vonul fel az őrségváltásra Kató Sándor vezetésével. Ez alkalommal *Urmánczy* Nándor, az Ereklyés Országzászló Bizottság elnöke mond ünnepi beszédet, majd megkoszorúzza és emlékszalaggal díszíti fel a »Turul« Szövetség zászlóját. A díszőrség felvonulásánál ott lesz a szövetség fővezérsége is, élén dr. *Végváry* József fővezér, országgyűlési képviselővel. Őrségváltás közben a postászenekar ad hangversenyt.

— Eltűnt egy volt jugoszláv pilóta. A főkapitányságon csütörtökön megjelent *Dikán* Lajos volt jugoszláv pilóta felesége és bejelentette, hogy férje *eltűnt* pestszenterzsébeti, Fráter György ucca 3190. hrsz. alatt lévő lakásukról. Dikán 1932 október 5-én egy jugoszláv katonai repülőgéppel leszállt Pestszenterzsébeten és azt mondotta, hogy *megszökött* az újvidéki repülőtérről. Eljárás indult ellene, azután Magyarországon maradt és megnősült. Most nem tudják, hol van. Országszerte keresik.

— Megszavazták Budapest útépítési programját. A főváros út- és csatornaépítési bizottsága dr. *Lamotte* Károly alpolgármester elnöklésével ülést tartott. Először az ezévi útépítési programot tárgyalták le. *Bechtler* Péter azt kérte, hogy a Sósfürdő tájékán építsék ki az utakat. *Müller* Antal elpanaszolta, hogy a VIII. kerületi utak negyven évvel ezelőtt épültek és azóta teljesen leromlottak. *Sáfár* Ferenc, a XI. kerületi uccák kiépítését sürgette, *Pásztor* Imre a perifériák útjainak megépítését hangsúlyozta. *Millok* Sándor rámutatott arra, hogy különösen Budát favorizálják. *Gyurkovics* Henrik az Álmos ucca meghosszabbítását szorgalmazta. *Dorner* Gyula Budát vette védelmébe. *Király* Kálmán tanácsnok minden kérdést alaposan megvilágított. A bizottság ezután hozzájárult az Újlaki rakpart rendezéséhez. A Gubacsi út környékét is rendbehozzák. A Közmunkák Tanácsa a Rakovszky-parkot átengedte a fővárosnak. A Városligetben lovaglóutat fognak építeni. A székesfővárosi kertészet költségeit megszavazták. *Bechtler* Péter a munkások helyzetének javítását kérte. Végül hosszas vita után az angyalföldi szennyvízátemelő telep öt darab zsilipét munkába adták.

— Istvánffi Gyula özvegye a Természettudományi Múzeumnak ajándékozta férje kéziratgyüjteményét. *Istvánffi* Gyula műegyetemi tanár özvegye férjének értékes kéziratgyüjteményét és könyvtárának személyi vonatkozású darabjait *a Természettudományi Múzeum növénytárának ajándékozta*. Istvánffi Gyula szervezte meg annakidején az Országos Szőlészeti és Ampelológiai Intézetet, amelynek évekig igazgatója volt.

— A mezőcsáti kerületben vasárnap megkezdődik a kisgazdapárt választási agitációja. Szombaton *Némethy* Vilmos vezetésével több független kisgazdapárti képviselő és *Reibel* Mihály kereszténypárti képviselő utazik a mezőcsáti kerületbe *Farkas* Olivér ellenzéki jelölt támogatására. A képviselők vasárnap gyűléseket tartanak a kerület községeiben. *Eckhardt* Tibor előreláthatólag március 1-én érkezik Mezőcsátra. Itt említjük meg, hogy a kerületben *Tóth* József asztalosmester, a budapesti asztalosipartestület alelnöke is fellép, mint nemhivatalos kormánypárti jelölt.

— Halott egy angol hadihajó kabinjában. *Londonból* jelentik: Audley Alltrees Hogg holttestét ma a Földközi tengerről legutóbb visszaérkezett *Ramillies nevű páncélos hajón lévő kabinjában megtalálták*. A hajó Sheernessben állomásozik. A nyakon több mély vágás látszott; a közelében lévő pohár el volt törve. Azt hiszik, hogy halálát *baleset* okozta. A vizsgálat megindult. Audley Alltrees Hogg rövid időn belül akarta megtartani esküvőjét.

— Autobuszközlekedés Kelenföld és Farkasrét között. A Sashegy déli lejtőjén elterülő sasadi városnegyed egyre népesedő lakossága képviseletében a *Sasadi Ingatlantulajdonosok Egyesülete* már régebben mozgalmat indított, hogy a nagy áldozatok árán megépített *Sasadi úton* keresztül *Kelenföld lakossága közvetlen közlekedéshez jusson a Farkasréttel és a Svábhegy vidékével*. Ennek a közérdekű kérdésnek a megoldásával foglalkozott most a Sasadi Ingatlantulajdonosok Egyesületének választmánya s dr. *Pap* Géza ny. belügyi államtitkár indítványára elhatározta, hogy felkéri a törvényhatósági közgyűlés pártvezéreit arra, hogy csak abban az esetben járuljanak hozzá a BART-engedélyek megújításához, ha az általa felajánlott *Lenke tér—Sasadi út—Farkasrét-i* autobuszvonal mielőbbi létesítésére is kötelezettséget vállal. A Szent Imre város lakossága szintén sürgeti már a hegyvidékkel összekötő eme autobuszvonal gyors megvalósítását, akár a *BART*, akár a *Beszkár* útján.

Petrovácz Gyula

vrád
2

ÉIÉM. 1930. 21–22. sz
87. 1 (Petrovácz Gyula
a parlamentben.)

MŰEMLÉKEK ORSZ

401/1907 szám.

A .....

Bizottságunk «Kiadványai»-nak tekintetes Igazgatóság vezetése alatt küldeni.

< Petrovácz Gyula >

beszéde

a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége közgyűlési lakomáján.

< > A mérnöki munka hiszmusza.

ÉIÉM. 1930. 11-12.

sz.

?

tályát elvégezte-e?

ros- és kereskedőtanonc iskola II-ik osztályát

ászatot, kereskedelmet s iparszerűen folytatott

belül 3 év óta akár egyfolytában, akár meg-

an)?

i minőségben van-e alkalmazásban?

vagy magánszolgálatban ugyannál a munkaadónál

állandóan van-e alkalmazva?

át alkalmazva?

szt-e?

séges mennyiség a központi választmánynál
. sz.) kapható.

Székesfővárosi házinyomda 1914.

Petrovácz Gyula

terveste a bpesti törökőri plébániatemplomot (Kerepesi-út) ókeresztény bazilika stílusban. (1928)

Horvtemplép 25. l.

Petrovácz Gyula

tervezte a domonkos-
rendiek Thökölyutcai
plébániatemplomának Szent
Margit és a Domon-
kos oltárait.

Hosvtemplép
45. l.

Petrovácz Gyula

tervezte a bpesti
Béke-téri rk. pléb-
templomot. Épült
1929-ben.

Horvtemplép

46.l

Brivac

Petrovácz Gyula
okl. mérnök
kormány főtanácsosi
címet kapott.

ÉIÉM, 1930. 45-46 sz
183. l. - 184. l.

MÜEMLÉKEK ORSZÁ

1030/1913. sz.

Van szerencsénk a tekint
teni, hogy a Müemlékek Országo
harmadik kötetét a tekinte
számára a Franklin-nyomda ut

Petrovácz Gyula

zvod
z

Kertész 1940
216-1

Petrovácz Gyula

l.

Liber Byzobrai

435. l.

Petrovácz Gyula

Thieme Becker
XXVI. 502. l.

Lyka

Petrovácz Gyula

l.

La Rosée

79. l.

80. l.

86. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Petrovácz Gyula

épitész

herminamezei templom

erőd

Jajmegszent

63. l.

ária koronázása és szentek.

Petrovácz Gyula

Könyve

L.) Földmérés. II. kiadása

Bp. 1914.

Egitő Munkaverezetek Könyvtára.

és oktatására nézve

atárjárás utánra tegyük. ~~Egyébként sem~~
~~ylegvégigdulta volna ezt a vidéket,~~
~~áláthattak volna az nagyméretü monostor-~~
~~itést és méghozzá igen magas szinvonalu~~
dik épitési szakasz ~~korszerünek mondható~~
is a 13.század első két évtizedében dol-
~~ik~~ és adta és norman és
~~k~~, a legfrissebb gelnhauseni kora góti-
s évek első felénél, legfeljebb közepénél
elképzelni, hogy azok a bambergi meste-
ján az ebrachi mühely végleg kiszoritott
na ide, amidőn ~~volt ugyanx épitési kon-~~
is
ehetett. ~~és~~ Marad tehát az a lehetőség,
rok elkerültek, a zavaros idők legfel-
de a mühely nem züllött szét, és a nyuga-
kába állott~~ak~~.

Petrovácz Gyula

terverte szerint 1917 –
ben épültek a kalocsai
állami önálló gazdasági
nepiskola épületei.

vród
Winkler Pál

Kalocsa története –
Kalocsa 1927. 101. l.
102. l.

~~2088. Nádler Róbert.~~

2088. Erdei őrház.

A hegyes vidék előtt
hez korlátos ut vezet. Nyit
selő asszony áll és nézi az u
lette balról különféle edények
bos fa diszlik. A háttérben fe
alól balra: „Nádler Róbert“.

Fa, méretei 20.2 : 1
Vétetett az 1901: XI
(682/901.)

Elszámoltatott 1902:
Az elszámolást elfoga
rat. (592/902.)

904: VV. 30.

92258-901

Petrovácz Gyula
épitész

vrod

Épitő Ipar
1913. 52. 7.
(A szegedi fogadalmi templom épitő tervei.)

Petrovácz Gyula

Szód

Tér és Forma. 1932.
271. l. (Hogy vélekedik Petrovácz Gyula a tervező magam épitészekről?)

Petrovácz Gyula

Írod

Zeitler Sándor:
A pasaréti templom
és a szovjetstílus.
Építőminka
1933. 6-7. szám -

PERSPE

ÉPITŐMŰV
SZEM

Petrovácz Gyula

vod
z

Márkus László

Szovjetsilus,

Pesti Hirlap

1933.

Fenti szovjetsi-
mamak bélyegezte
Rimanóczy pasa-
reti uti templomat.
Erről szól a cikk.

Petrovácz Gyula

építész-tanár

ród

Horusitzky Henrik:

A Herminamezei templom alapozási viszonyairól. Bp. 1936.

Az új templom tervét fenti készítette

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Petrovácz Gyula

A VI. ker. Béke-terü és a X. ker. Kerepesi úti (törökőri) uj rom. kat. templomokat fenti terverte

Liber Kőrépitk

23. l.

228

en Reliquienschrein im Ungarischen
ine an die Reliefdarstellungen des
tellung zu sehen ist, während die
rziert sind. Beide, Anfangs des
enbürger Kelche spätgotischer
s auf, wie Ofen, Kassa oder die
eit ist in der Goldschmiedekunst
der Monumental~~en~~kunst. In folge
zeugnisse der sächsischen Gold-
r Künstler kaum zu unterscheiden.
hmiede waren Klausenburg und Maros-
sächsischen Meister hauptsächlich in
. Obwohl in den Goldschmiedeinnungen
st ausschliesslich Ungarn vorkommen,

Petrovácz Gyula

środ

z

Liber Kőlépítk

26. I.

Szászvárosi Könyvtár berendezési d.

IX. 146.

o Turchi l'Orbetto.

en. † Rómában 1648-ban.

ó, kissé jobbrafordult. Jobb ke-
ljának ujjai között, lelógó fehér
zemöldöke fekete, szeme sötét-
és visszahajtott kézelőjét csipke
yfüzér, ruhája magas, gallérja

7·5 cm. — Lelt. sz. 1155. — Véte-
esiminitől 600 lirán (538·80 K).—
r 17-én (279–94). — Az elszámo-
rczius 26-iki 12620 és az 1895
őadmányi ivet. — Az elszámolást
28-iki 4561 (635–900) és az
ln. sz. leirat (464–901).
jstr. 7. l. — Verzeichniss N° 22. —

III

47 (1155)
656 (532).

47

Petrovácz Gyula

építész

l. élet-

Karczagmagyarország

788. l.

542.

545.

lai által folytatott tervezési tevékenységet kifogásolta, mert megengedhetetlen, hogy a tervezőhivatal munkáját ugyanaz a hivatal ellenőrizze, a tervezési tevékenység elvonja a hivatalokat ellenőrző és adminisztráló munkájuktól.

Az új építőstílus eltévelyedésére mutat példát a Salzburgban most készült kétemeletes házhomlokzat,

Petrovácz Gyula

Építő Ipar – Építő Művészet
1929. jun. 1.

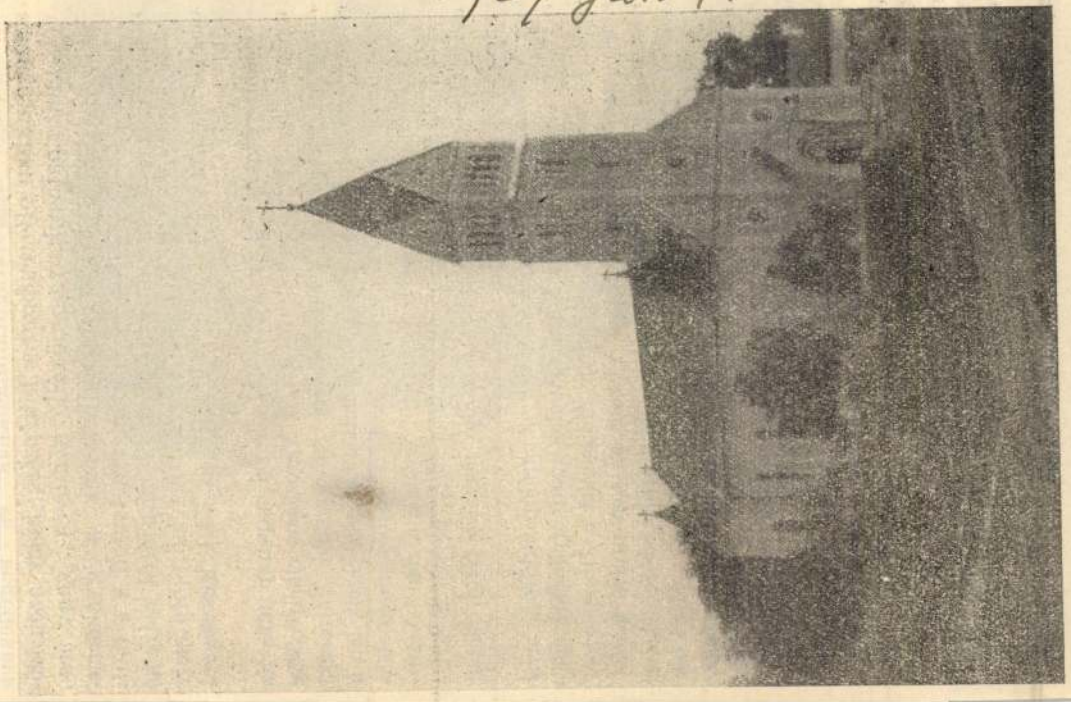

Csikeriai r. k. templom. Petrovácz Gyula műve.

789.

I

373.

789. Antonio Pereda.

Sz. Valladolidban 1599-ben. † Madridban 1669-ben.

A Szentháromság.

Középütt két angyal tartja a világgömböt, mely mellett jobbról az Atyát és balról a Fiút látjuk, kik áldásra emelt jobbal vannak ábrázolva. Fölöttük galamb alakjában a Szentlélek lebeg és fényességével a globust árasztja el. Körülöttük nyolcz Cherub tünik szemünkbe. Az Atya-Isten feje dicssugarakat szór; hosszú haja, bajusza és szakálla ősz; bő ujjú köntöse rózsaszinű és palástja kék. A Fiú-Isten fejét gloria veszi körül; haja, bajusza és szakálla barna; testére piros palást csavarodik; kezein és lábain pedig a sebek látszanak.

Vászon, méretei 143 : 230 cm. — Mündler: XIV. 53.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

a) Az Esterházy-Képtárban. 1835: VIII. 9. *A. Pereda:* Die heilige Dreifaltigkeit. — 1844: VIII. 18. *A. Pareda:* Die heilige Dreifaltigkeit. — 1865, 1866, 1867, 1869: XIV. 53.

Petrovácz Gyula

László

Fábián emlékkönyvéből

Y. L.

Petrovácz Gyula

tervezte a bpesti rózsahegyi utcai Orsolyaszűzek kápolnáját

erőd

Biertempl

XII. l.

Petrovácz Gyula

terverte a bajai kissá-
volyi rk. plébánia, a
csikériai rk, a kelebiai
rk. templomokat.

vöd

Biertempl

IX. l.

HELYSÉG

NAGYBICCSE.

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Sir

KOR

16

ŐRZÉSI HELYISÉG

Templom.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Sirkő.

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JE

FÉNYKÉP, RAJZ

Petrovácz Gyula

tervezte a soltvadkerti rk. templom bővítését 1918.

irod

Biertempl

XI l.

tervezte a csaszártöltési templomot 1920. ban.

-ősség

n.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS Koszta Máton adománya.

EGYÉB ADAT Koszta csa lád címerével.

kerüst, bodrony zománcos a
hata áttört lombdíszes lapi
valamint kosara résibén bod
lemezből idomított vizág-
nodus alatti és feletti gyűrűn
esus maria" felirat.
te család címere látható

Petrovácz Gyula

épitész

orsz. képviselő

Életr. arch.

ivód

Haeffler

341. l.

Petrovácz Gyula

1) X. Kerepesi-ut (török-öri szent Teréz-templom. Terveste fenti. Épült 1928.

2) XIII. Béke-téri templom és plébánia. Tervezte fenti. Épült 1929-ben.

3. XIV. Kassa-téri szent-lélek-templom és plébánia. Terveste fenti. Épült 1936-37.

Halász Bp. 20

71. l.

III. A KAROLINGOK ÉS AZ OTTÓK RENESZÁNSZA.

Nagy Károly a cseppfolyós állapotban lévő Európa népeit Róma óta első ízben tudta birodalommá szervezni. Műve elsősorban politikai tett, de a német-római birodalom császára nem lett volna birodalomszervező tehetség, ha nem látja át, hogy kulturális síkon is ki kell építenie, teljessé kell tennie művét. A cél: a római birodalom nagyságát és erejét elérő birodalom alapítása; a legcélravezetőbb eszköznek pedig a római mintakép hűséges utánzása látszott. Birodalmat lehetett ugyan a frank erőkre alapítani, de csak Róma fősége alatt lehetett megtartani és kormányozni. Az északi népek Dél utáni vágyódása először Nagy Károlyban tudatosodik. Róma nélkül nincs császárság, mert a Város jelenti azt a mágikus erőt, mely századokon át összetartotta a római birodalmat. Rómát kell új életre hívnia, aki a birodalmat akarja, a római államszervezetet, kultúrát, hogy a birodalom életerős, századokkal dacoló

Petrovácz Gyula

archeje repr. -

Siklóssy FKT. tört. -

599. l. -

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Petrovácz Gyula

lásd
z
Csikvári Szeged

96.l.

MOB példány 3722-4

XII.

A FŐSZÉKESEGYHÁZ BELSŐ ÉPITÉSZETI KIKÉPZÉSE

A székesegyházba belépve, a fehér és az arany színek harmonikus együttese ragadja meg a figyelmet. A széles hajó, a beléje nyíló kápolnákkal mintegy csarnoktemplom benyomását kelti. A magas oszloprendek, hatalmasan kiülő főpárkányok és a merész csehsüveg-boltozatok kellemesen hatnak. A fehér és arany szín uralkodik. Feltűnő a székesegyház belső kiképzésének hasonlósága a budapesti Egyetemi temploméval. Az erősen kiülő főpárkány a szentélyen is körbefut, épúgy mint az előbb említett templomnál. Jellemző a kápolnák kettős belső íve. A diadalívet azonban itt nem szabadon álló oszlopok, hanem félpillér-kötegek támasztják alá. A főhajónak a szentélybe való átmenete az Egyetemi temploméhoz hasonlóan,

fedélszék (Foerk restaurálása) igen jól hat, a szentélyt az alacsonyabb fedélszék hangsúlyozza. A huszártorony zavarja az egységes hatást. A mellékhajók főpárkányvonala neikfut a toronynak anélkül, hogy ott folytatódnék. A főhajónak 5 kisebb méretű ablakát lehet látni, melyek kb. az első főpárkány alatti ovális nyílások magasságának felelnek meg. A déli oldalon a mellékhajó bejárata feletti magasság=ban négy ablak nyílik. A sekrestyék egyemeletesek, két=két ablakkal. A főhajó és a szentély találkozásánál ívesen kiképzett főpárkány mesteri kézre vall. A déli torony alsó felén nyert elhelyzést a már említett Ascherik=emléktábla.

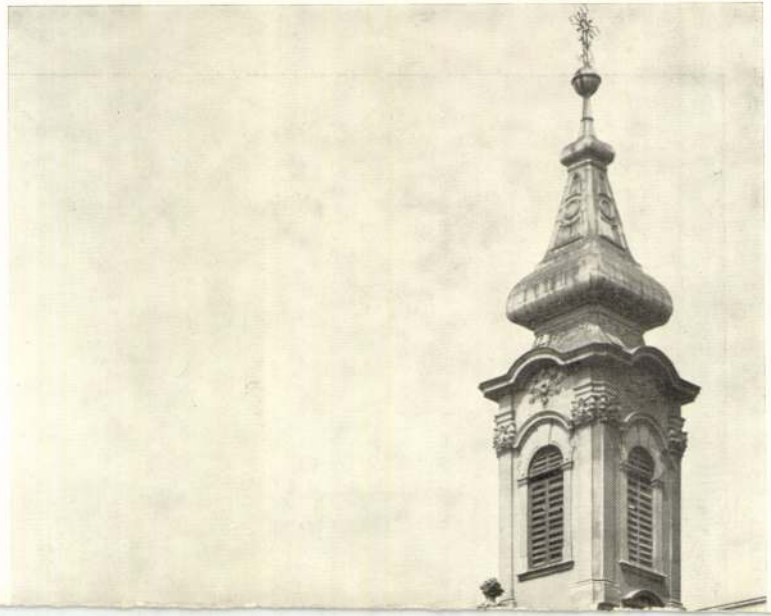

Petrovácz Gyula
építész

2. A Szt. Flórián

erod
=
Winkler
Pál:
A kalocsai
érseki
főszékes-
egyház
1010-től
napjainkig.
Kalocsa,
1929.
7. l. 76. l. III. l

Fverkkel együtt restaurálta
a kalocsai székesegyházat

lapot kérem póstafo
visszaküldeni.
Doktor ur levelében e
nem lettek felküldve
és kérem ezeket is ért
Ha esetleg az 500 Pengő
Terméketes valamit lek
ha csak valamivel is
Kiváló tisztelettel és n

Petrovácz Gyula

Erod
2

A Megfagyott Mussi-
kus extra száma a
39-ik évfordulóra
1898-1937. 11-l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Petrovácz Gyula

áll. felső építőipari is-
kolai tanár, v. nem-
zetgyűlési képviselő,
kalocsai érseki műnaki
tanácsos, műl. Óbecsén
1877. ben. 1920 óta bi-
zottsági tag.

Bondmonogr.

42. l.

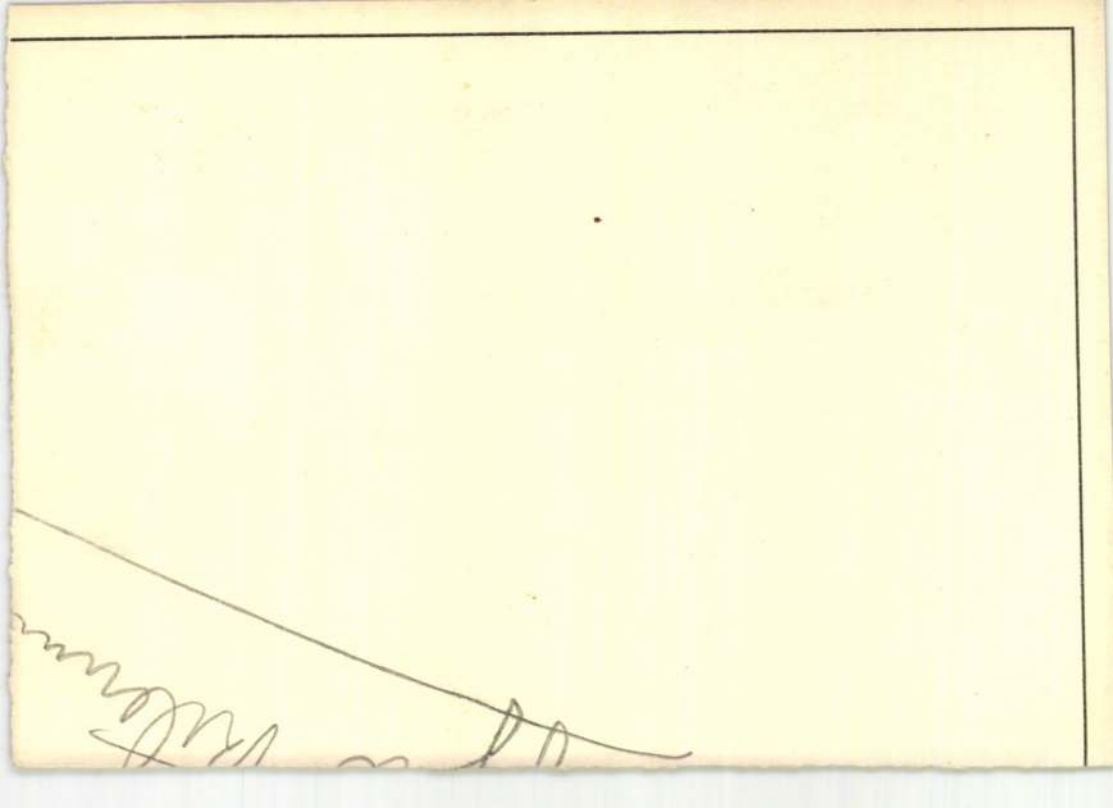

Petrovácz Gyula

tervezte a mihály-
geszei (Nográd-Hont om)
(?) rk. templomot.

ivod
Biertempl
X. l.

A m. postatakarékpénztártól

BUDAPEST
46 X. 16 11
VÉVE

16136

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
Budapest
IX. Hőgyes Endre u. 10.

Hivatalból
Díjmentesítve

Petrovácz Gyula.

épitész

élet.

lásd

archéssel

Lengyel László dr

Vidor Gyula dr

Magyar országgyülési almanach 1931 — 1936. Bp. 238

239. l.

e 1931.

MOB kotár

1516. sz

Gyula

Rákos-u. lo.sz.

Petrovácz Gyula

épitész és

képviselő

irod.

Farkas Zoltán:

Budapesti levél.

Forum. 1933. 194 l.

az első nemzeti-

kiállítás ellen

való képviselő-

házbeli felszolalá-

sát bírálja -

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő- és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Petrovácz Gyula

Főoltár a soltvadkerti templomban.
Terverte fenti
Repr.

Magyar Építőművészet

1934. 6-7 sz.

28 l.

Petrováce Gyula

orsz. képviselő, törvh-
biz. tag.
Kormány fotanácsosi
cím

MAGYAR. EPITOMUVESZET
1930. 10–11. 12. 40. l.
(Uj Kormány fota-
nácsosok.)

Petrovácz Gyula

az angyalföldi rk. templom

serverte fenti. Repr.

MAGYAR. EPITOMUVESZET

1930. 7-8. sz. 26. l.

Neogot.

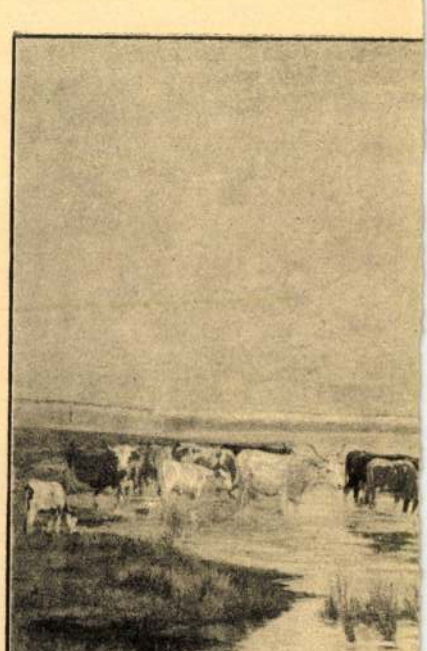

Aggházy Gy

Petrovácz Gyula

a pápa a Szent Szilveszter-
rend Közép keresztjével
Szentette ki

MAGYAR-EPITOMUVESZET

1929. 9–10. sz.
19. l.

Petrovácz Gyula

mérnök

vészt vett az alábbi
épitherés konstruktiv
részeben.

Foerk Ernő. A negedi
fogadalmi templom
épitőtervei. Külön-
lenyomat az Épitő
Ipar 37. évf-ból.
Bp. 1914.

ntézmények képviselői is meghivandók.

ugusztus 16.

zter meghagyásából:

Zadány

niszteri tanácsos.

(Petrovácz Gyula)

cikke

( ) A gazdasági épületek ötven esztendeje

Epitő Ipar — Epitő

Műveszet. 1926. 13. l.

~~4. 7.~~

Archeppel

ZS ~~206/68008~~

Petrovácz Gyula

150 templom címem kiadta öröss templom terveit (falusi és tanyai templomok)

A cím nem biztos

A könyvet én nem ismerem

Közölte, Lechner Jenő.

A könyv ádító-lag az 1920-30. as években felent meg.

anikes rézben Frank Ernővel egyitt ismals-

(Petrovacz Gyula)

cikke

( ) A műszaki alpolgármester hatáskörc.
Építő Ipar – Építő
Művészet. 1930. jan. 1.

közoktatásügyi Miniszterétől

kérvári egyházmegye
atalos használatra a
Bizottságának megküldöm
évi augusztus hó 22 n
meghagyásából

L. H.

tanácsos

(Petrovácz Gyula)

építész
könyve

( ) Huszonöt év a kalocsai érseki egyházmegye építő munkájában. 1904–1929. 50 l. Bp. 1929.

Gent (1771)

Amidőn ehe
lálak és k
lor. Reáv,
legesh üdvö
Kel

Petrovácz Gyula

l.

Oberbauer 1938

134. l.

Sz. [redacted]

Magyarországi Szentcsanyi Gyula

Bp

öszönettel igazol$^{om}_{juk}$ a mai napon lefizetett 40 P f

Negyven Pengő [redacted] fillér

ely összeget b. számláj$^{a}_{uk}$ javára irtam. irtuk.

Kiváló tisztelettel

SEILER LAJOS ÉS TÁRS

Budapest, VI. Aradi-ucca

193 5 Fi hó 5 n.

46561 FOSNER BUDAPEST

Petrovácz Gyula

l.

Harrer Kázmér

262. l. – 264. l.

265. l. 275. l.

277 l.

4 vol.

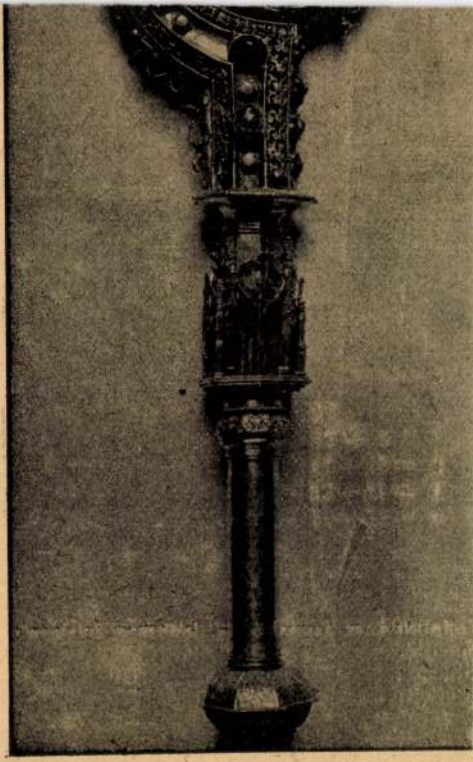

249. kép. *Oláh Miklós pásztorbotja, 1490 k*

Petrovácz Gyula

terverte törökori Kis
Szent Terez egyházközség
pleb. templomát öke-
rentéig bazilika stilben
1923-ban. 1928-ban
épült

Hauseregyházkörös

248, 249-l

Neppel

A Sandomir-nemzetség számára készült, ettől Jungingeni Ulrik, a német lovagrend nagymestere szerezte meg, ki 1408-ban Zsigmond császárnak és magyar királynak ajándékozta, az pedig Pálóczy György esztergomi érseknek. — Először az 1528-as leltárban.

Bock 126—129. l. (Képe I. tábla.) — Zalka János: Az esztergomi kenet-kürtök. Magyar Sion, I., 1863., 868—877. l. (Képe 870. l. után.) — Blümelhuber Ferenc: A szent olajok edényei és a kehely. Új Magyar Sion, III., 1872., 261—262. l. — Blümelhuber Ferenc: Az egyházi művészet régészeti és gyakorlati kézikönyve. Esztergom, 1873., 262—263. l. — Maszlaghy Ferenc: Levelek a bécsi világkiállításról. Új Magyar Sion, IV., 1873., 948. l. — Otte—Czobor: A középkori egyházi művészet kézikönyve. Bp. 1875., 167. l. — Henszlmann: A bécsi 1873. évi világtárlatnak magyarországi kedvelőinek régészeti osztálya. Bp. 1875—76., 181—182. l. (Képe 184. l. után.) — Esztergomi kincsek. Esztergom, III. 1876., 20. és 25. szám. — Cs-r-i: A magyar műipar és történeti kiállítás. AÉ, X., 1876., 156. l. — A műtörténelmi kiállításról. Vas. Ujs., 1876., 326. és 344. l. — Árvízkárosultak, 1876., 45. l., 1497. szám. — I. A.: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, X., 1876., 489—490. és 510. l. — A műipari és történelmi kiállításból. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 519. l. — A műtörténelmi kiállításról. Vas. Ujs., 1876., 326. l., 344. l. — Dankó 83—86. l. (Képe XXII. táblán.) — Pulszky Károly: Az esztergomi főegyház

Petrovácz Gyula

tervezte az angyalföldi szent László pléb. templomot és paplakot 1927-ben, a templomot neogotikus stilben. Felyintelsek 1929. nov. 10.

Hauszereszházköz

179, 180 – 182. l. képekkel.

239. kép. *Mátyás király kálváriájának teteje.*

(Petrovácz Gyula)

cikke

(-) Az egyházközségek és a templomépítés.

Hauseregyházközs.

86 – 89. l.

Archégyel

Petrovácz Gyula

Petrovácz Gyula kalocsai érseki műszaki tanácsos, felső építőipariskolai tanár, országgyűlési képviselő: *Huszonöt év a kalocsai érseki főegyházmegye építőmunkájában.* Budapest, 1929. Kis 8°, 1 l. szöveg és 50 l. fényképmásolat. Apostol nyomda nyomása.

Petrovácz Gyula

lásd okv.

Révai XXI. 686. l.

Erdélyért!

„Magyar szívünk egész melegével siessünk azok megsegítésére, akiknek önhibájukon kívül mostoha a sorsa".

Vasárnapi szám

ÁRA 10 FILLÉR

A hőmérséklet alig változik

Budapesten délben a hőmérséklet 20 fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 766 mm, gyengén emelkedő irányzatú. Várható időjárás a következő huszonnégy órára: Délkeleti szél. Éjjel és reggel sok köd. Nappal túlnyomóan derült idő. A hőmérséklet alig változik.

Függetlenség

Vasárnap, 1940 okt. 13.
Budapest, VIII. évf., 234. sz.

Telefonszám: 1-444-00

Szerk. és kiadóhiv.: Bpest, VIII., József-körút 5. szám.

SZERKESZTI
VITÉZ KOLOSVÁRY-BORCSA MIHÁLY

Előfizetési ár egy hóra 1 P 50 fillér

Megszakad az angol-román diplomáciai viszony

A német tan-hadosztály parancsnokságát ünnepélyesen fogadták Bukarestben

Németország Antonescu kívánságára küldte alakulatait Romániába

Szombaton újabb hatalmas légitámadás volt Anglia ellen

Bukarest, október 12.

Szombaton délben megérkezett Bukarestben a német tan-hadosztály szállásczináló parancsnoksága.

A város szélén fekvő Mogoscaia-pályaudvaron a román polgári és katonai hatóságok nevében Horia Sima helyettes miniszterelnök, a vasgárda vezére, Sturdza külügyminiszter, Pantazi tábornok, hadügyi államtitkár és Joanitiu tábornok, vezérkari főnök várták a német katonákat.

Ott volt *Fabricius* német követ is *Just* ezredes katonai és *Gerstenberg* ezredes repülésügyi attaséval, továbbá *Ghigi* olasz követ a követség két attaséjával, a japán ügyvivő és a japán katonai attasé, valamint a spanyol ügyvivő.

A pályaudvart német és román zászlókkal díszítették fel.

A román hadsereg díszszázaddal képviseltette magát. *Felvonultak a vasgárda alakulatai, valamint a német nemzeti szocialista párt romániai szervezetének egyik csoportja is.* A román tisztikar tagjai közül igen sokan voltak jelen.

A román vezérkari főnök üdvözölte Hansen német lovassági tábornokot

A német tan-hadosztály szállásczináló parancsnokságának különvonata *pontban déli 12 órakor futott be a Mogoscaia pályaudvarra.* A kivezényelt román díszszázad tisztelgett, a vasgárdisták és az előkelőségek fölemelt jobbkarral köszöntek.

A német különítmény parancsnoka, Hansen lovassági tábornok elsőnek szállt ki a vonatból.

Fabricius német követ lépett először hozzá, s szívélyesen üdvözölte. Ezután *Joanitiu* román vezérkari főnök intézett néhány üdvözlő szót a német parancsnokhoz.

A kivezényelt román katonazenekar a Deutschland-Liedet és a Horst Wessel-indulót, majd a román királyhimnuszt játszotta.

Hansen lovassági tábornok ezután törzskara kíséretében a fogadtatására megjelent előkelőségekkel együtt a pályaudvar előcsarnokába ment és

itt ment végbe a hivatalos fogadás.

Joanitiu tábornok, román vezérkari főnök német nyelven beszédet mondott, amelyben *Antonescu* tábornok nevében szívélyesen üdvözölte román földön a német parancsnokságot.

Beszélt arról, hogy a román és a német hadsereg együttműködése már a multban is megnyilvánult s a mai történelmi időkben újból kifejezésre jut.

Dicsérte a német hadsereg kiváló tulajdonságait, amelyeket a román nép csodál és nagyraértékel, majd leszögezte, hogy *Románia bizalomteljesen várja a további együttműködést.* Hiszi és óhajtja, hogy az újabb *német—román kapcsolatok véglegesek és széttéphetetlenek lesznek.*

Antonescu kívánságára korszerű kiképzésben részesítik a román hadsereget

Hansen tábornok a maga és tisztjei nevében köszönetet mondott az üdvözlésért s rámutatott arra, hogy

a német parancsnokságot már útközben is mindenütt hasonló szívélyességgel fogadták, ami igen jó előjele a tervbevett együttműködésnek.

A német parancsnok felkérte a román vezérkari főnököt, tolmácsolja köszönetét *a miniszterelnöknek és Mihály királynak is.*

— A német hadsereg — folytatta *Hansen* tábornok — eleget tett *Antonescu* tábornok, államvezető kívánságának, amely arra irányult, hogy

oktassa ki a román hadsereget a háború legújabb tapasztalataira.

— A Führer engem bízott meg ennek a feladatnak a vállalásával — fejezte be a német parancsnok szavait. — Biztosítom önt, tábornok úr, hogy

úgy én, mint a parancsnokságom alatt álló tancsapatok a legszintébben igyekezni fogunk teljesíteni ezt a feladatunkat.

Úgy hisszük, hogy ezzel szolgáljuk legjobban a román hadsereggel való együttműködés ügyét és országaink javát.

A fogadás ünnepségei után a német tanhadosztály szállásczináló parancsnoksága *tábori szürke automobilokon a fővárosba hajtott.* A Kisseleff-sugárúton, amely a Mogoscaia-pályaudvarról a belvárosba vezet,

pillanatok alatt nagy tömeg verődött össze, noha a német csapatok megérkezésének hírét az utolsó percig titokban tartották.

A Bukarestben élő németek lelkes ünneplléssel fogadták a katonákat és virágokat dobáltak autóikra.

Délután 4 órára jelezték a szállászczináló parancsnokság repülőtechnikai osztagának érkezését a baneasai repülőtérre.

Bulgáriában nincs német katonaság

Berlin, október 12.

Berlinben határozottan cáfolják azokat a híreket, mintha Bulgáriában német katonák tartózkodnának. Ami az Anglia elleni támadást illeti, az angol propaganda szeretné siettetni a német katonai akciót — mondják Berlinben —, azonban Németország nem hagyja magát siettetni és akkor cselekszik, amikor erre az időt legalkalmasabbnak látja. (Bud. Tud.)

A Romániában lévő angolok elutazása után kerül sor a diplomáciai kapcsolat megszakítására

Belgrád, október 12.

A „Vreme" bukaresti jelentése szerint Hoare bukaresti angol követ felszólította a Romániában tartózkodó angol állampolgárokat, hogy sürgősen hagyják el Romániát.

A lap londoni jelentése arról számol be, hogy angol körökben nincsenek megelégedve a román kormánynak azzal a válaszával, amelyet a bukaresti angol követ legutóbb tett közbelépésére adott. Londoni politikai körökben úgy tudják, hogy az angol kormány megvárja, amíg az angol állampolgárok elhagyják Romániát és ezután kerül sor a diplomáciai viszony megszakítására.

Berlini tudósítás alapján beszámol a lap arról is, hogy az angol sajtó a román petróleumvidék bombázását követeli. Német részről ezzel kapcsolatban megállapítják, hogy minden előkészületet megtettek arra, hogy ezek a tervezett bombázások sikertelenek legyenek.

Amerika felkészületlenül nem vállalhat egy támadó-háborút

Newyork, október 12.

Willkie köztársasági elnökjelölt választási hadjárata közben egy bostoni beszédben hangoztatta, hogy *Roosevelt* képtelen a kormányzásra. Ő a békét akarja fenntartani és ha megválasztják, *Európába egyetlen amerikai katonának sem szabad áthajóznia.*

A *New York Journal* azt írja, hogy washingtoni katonai és tengerészeti körökben *nagy gondot okoz az az egyre terjedő vélemény, hogy amennyiben az Egyesült Államok háborúba keverednek, akkor két arcvonalon kell küzdeniök.* Az ellenzék meggyőződése, hogy az Egyesült Államok épp olyan felkészületlenül állnak most, mint Anglia volt, amikor Chamberlain megüzente a háborút Németországnak. Az Egyesült Államok ipara *ma még nincs abban a helyzetben, hogy egyszere ellássa hadianyaggal Angliát és saját magát.*

Willkiehez közelálló körök azt hangoztatják, ha az Egyesült Államok belesódródnak a háborúba, akkor támadó hadjáratot kellene inditania teljesen felkészületlenül.

Óriási tűzvészeket okoztak a szombati német bombatámadások Londonban

Szétszórtak a Csatornában egy angol hajókaravánt a német messzehordó ütegek

BERLIN, október 12.

A védelmi főparancsnokság közli:

Könnyű harci repülőgépek kötelékeinek bombái pénteken nagy rombolásokat okoztak az angol fővárosban. Az egymás után fellobbanó tüzek egyes helyeken nagy tűzvésszé fejlődtek; lángjuk jól tájékoztatta a sötétség beálltakor a megtorló támadásokat végrehajtó nehéz harci repülőgépek kötelékeit. Sok közép- és nehézkaliberű bomba hatalmas tüzeket okozott a Themze-kanyar és Leyton között. Ugyancsak sok bombatalálatot figyeltek meg a Themze-parton és a Battersey-park környékén.

Más repülőkötelékek Liverpool, Birkenhead és Manchester kikötő- és iparnegyedei ellen intéztek hatalmas támadásokat. Az Alexandra-kikötő hűtőházaiban, valamint a Kanada-kikötőtől keletre nagy tűz ütött ki, amely gyorsan továbbterjedt. Ugyancsak több nagy tüzet figyeltek meg a Stanley- és a Kanada-kikötő között. A liverpool—bootlei kikötőberendezéseket szintén több telitalálat érte; a találatok következtében kigyúltak. Több repülőgép egyenként támadást intézett Délanglia vasúti berendezései és pályatestjei ellen.

Középangliában és Skócia keleti partvidékén több hadiüzemet és a lakosság ellátását biztosító üzemet bombáztunk eredményesen. A keleti partvidéken egy fontos hadiüzem teljesen leégett.

A hadsereg és a haditengerészet messzehordó ütegei éjjel a doveri partvidéknél tűz alá vettek egy angol hajókaravánt és szétugrasztották.

A skót keleti partvidék előtt elterülő tengerrészen egy német repülőgép zuhanó repüléssel megtámadott egy több felfegyverzett hajóból álló hajókaravánt. Egy 8000 tonnás hajó nem folytathatta útját; a hajóról hatalmas füstfelhők szálltak fel.

A Hebridáktól délre egy másik erősen biztosított hajókaravánt ért bombatámadás. Két hajót oly súlyos találat ért, hogy a hajóknak meg kellett állniok.

Egy tengeralattjáró egy ellenséges hajókaravánból rövid idő alatt három gőzöst süllyesztett el összesen 21.000 brutto regisztertonnatartalommal.

A brit légi erő a szombatra virradó éjjel is terrorakciókat hajtott végre több holland helység ellen, ahol emberéletben és anyagiakban nagyobb kár esett. Egyébként az ellenség támadó tevékenysége csak néhány éjjeli berepülésre korlátozódott; ezek a Német-öböl és az északnémet partvidék ellen irányultak.

Az október 11-re virradó éjjel a brit haditengerészet kisebb egységei megkísérelték Cherbourg bombázását. A parti tüzérség háromperenyi tüzelése visszatérésre kényszerítette a támadókat. Röviddel ezután a hajnali szürkületkor egy nehéz brit cirkáló közeledett Cherbourg felé. A cirkáló közeledését a felderítő repülők azonnal jelentették. A cirkálót tűz alá vették, úgyhogy vissza kellett fordulnia, mielőtt még megkezdhette volna a tüzelést. Katonai természetű kár sem a kikötőben, sem Cherbourg városban nem esett, csak néhány francia lakóházat ért találat.

Az ellenség a pénteki nap folyamán összesen 13 repülőgépet vesztett; közülük tíz légharcban pusztult el, hármat pedig a légelhárító tüzérség lőtt le. Egy német repülőgép elveszett. (MTI.)

Tüzek a londoni Cityben és Newingtonban

A szombatra virradó éjjel a német légi erő már a sötétség beálltakor újra elkezdte támadásait London, valamint Dél- és Középanglia katonai célpontjai ellen. A koraregeli órákban is még sok német bombázógép tartózkodott London fölött. Az első hazafelé szálló gépek rádiójelentést adtak, amely szerint a Cityben, valamint északon és Newingtonban nagy tüzeket lehetett megfigyelni.

Bombatalálat érte a Times palotáját

London, október 12.

A *Times* londoni épületét egy *nehéz bomba eltalálta.* A bomba jelentékeny kárt okozott a belső irodákban és külsőleg is némileg megrongálta az épületet. A lap továbbra ist megjelenik. (MTI.)

— Nagyapa, olyan lámpánk van amelyik megtakaritja a saját árát!

Tungsram Krypton lámpa az! (A 40 dekalumenes 110 voltos Krypton lámpa például 3 pengőt takarit meg átlagos égéstartama alatt régebbi lámpákhoz képest.)

Halvanezer kötet könyvet ajánlottak fel eddig az erdélyi akcióra

A Függetlenség munkatársa kérdést intézett Pasteiner Iván dr. egyetemi könyvtári főigazgatóhoz, a közgyüjtemények országos főfelügyelőjéhez

az erdélyi könyvakció jelenlegi állásáról.

Pasteiner Iván főigazgató a következőket mondotta:

— A közgyüjtemények országos főfelügyelőségének erdélyi osztályához fennállásának három hete alatt

mintegy 60.000 kötet könyv érkezett be.

A tudományos intézetek közül messze kimagaslik a Magyar Tudományos Akadémia 13.000 kötetes, a közintézmények közül pedig az Országos Stefánia Szövetség 8400 kötetes adománya. Ezek az adatok természetesen nem véglegesek.

Kolozsvárra, Nagyváradra, Sepsiszentgyörgyre 3300—3300 kötet könyvet küldtünk el.

Marosvásárhelyre, Szatmárnémetibe és Nagykárolyra szintén elmentek az első szállítmányok.

— Végül ezen az úton is a könyvkiadókhoz, tudományos társulatokhoz, könyvkereskedőkhöz s nem utolsó sorban a könyvolvasó magyar társadalomhoz fordulok: küldjenek minél több 1918—1940 között megjelent magyar könyvet és folyóiratot az erdélyi osztály Eszterházy-utca 30. szám alatti helyiségeibe.

P698A

Évek multán is megbizhatónak és szépek a

Junghans

ÓRÁK A CSILLAGVÉDJEGGYEL

s immár 80 éve világhirüek

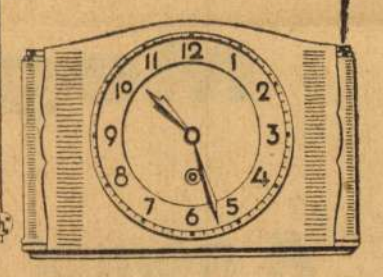

minden óraszaküzletben kaphatók.

Johan Béla belügyi államtitkár megtekintette Erdély közegészségügyi intézményeit

Kolozsvár, október 12.

Johan Béla belügyi államtitkár, *Tomcsik* József miniszteri tanácsos, valamint *Krüger* Aladár honvédfőorvos kíséretében *megszemlélte Erdély közegészségügyi intézményeit.*

Útját *Kolozsvárott* kezdte, majd Szolnok-Doboka, Beszterce-Naszód, Maros-Torda, Csik Udvarhely és Háromszék vármegyék megtekintése után visszatért *Kolozsvárra.*

Második ottléte alkalmából munkatársaival megtárgyalta tapasztalatait és megszabta a legsürgősebb tennivalók irányát. Intézkedett a zöldkeresztes védőnőképző intézet megnyitásáról, valamint az annyira sürgős bábaképzés felől.

Kolozsvári tartózkodása alatt tisztázta mindazoknak az intézményeknek meglehetősen bonyolult helyzetét, amelyek a belügyi és közoktatásügyi kormányzatot közösen érdeklik.

Az államtitkár *Kolozsvárról Nagyváradra* utazott és az ottani egészségügyi intézmények megtekintés után visszatér Budapestre.

Százmillióba kerülne az új városháza építése

Mint ismeretes, régebb idő óta szó van a központi városháza átépítéséről úgy, hogy abban az üzemi székházak is elhelyezést nyerjenek. A főváros felkérésére a Közmunkák Tanácsa eszmei pályázatot is hirdetett a városháza elhelyezésére és az ezzel kapcsolatos szabályozási problémák megoldására.

A pályázat abszolut eredménnyel járt, aminek következtében *a főváros kiirhatta a mostani központi városháza átépítésének tervpályázatát* is, amelyre *az értékes pályaművek egész sorozata érkezett be.* Amikor már úgy látszott, hogy ezzel a kérdés végleg és közmegelégedésre eldőlt, egyszerre csak új hangok jelentkeztek, amelyek *egészen új városháza épitését sürgetik* éspedig a ferencvárosi Dunaparton.

A kérdésre vonatkozóan *Petrovácz* Gyula törvényhatósági bizottsági tag, aki városrendezési és építési ügyekben elsőrendű szaktekintély, érdekes nyilatkozatot tett, amelyben rámutat arra, hogy amíg a tervpályázatok nem dőltek el, egyetlen hang sem emelkedett a mai városházának az átépítése ellen, *csak most, a döntés után kezdődnek polémiák, hogy a dunaparti városháza mellett csináljanak hangulatot.*

Petrovácz Gyula végül nyilatkozatában rámutat arra, hogy egy új városházának a város peremén, a Dunaparton való felépítése több mint százmillió pengőbe kerülne és arra a végkövetkeztetésre jut, hogy ezt a kérdést nem szabad hangulatkeltéssel megoldani, hanem — mint eddig — a helyes reálpolitikai úton kell maradni.

— **Féláru utazás az Országos Protestáns Napokra.** Az ezévi Országos Protestáns Napokra, amelyet az Országos Bethlen Gábor Szövetség a visszatért Erdély jegyében rendez meg, magas vasúti kedvezmények állanak a felutazó közönség rendelkezésére. Az ország bármely részéből Budapestre és vissza való utazásra 50 százalékos kedvezményre jogosító igazolványok már kaphatók minden IBUSz-irodában, a megbízottaknál és legtöbb protestáns lelkészi hivatalnál. Ezek az igazolványok nemcsak Budapestre és vissza jogosítanak félárú utazásra, hanem azonfelül Budapestről bárhová egy oda- és vissza való utazásra is a magasabb kocsiosztályon, az alacsonyabb kocsiosztályú jegy megváltása ellenében. Budapestre legkorábban október 24-én, legkésőbben november 5-én lehet felutazni, a Budapestről való visszautazásra október 26-tól november 7-ig **érvényesek az igazolványok.**

Nagysikerű olasz bombatámadás Hasten-Bagush repülőtere és vasúti berendezései ellen

Harckocsikat zsákmányoltak Észak-Afrikában az olasz csapatok

VALAHOL OLASZORSZÁGBAN, október 12.

Az olasz főhadiszállás 127. számú közleménye:

Északafrikában egyik gyorsoszlopunk felderitő útján két elhagyott ellenséges harckocsit zsákmányolt teljes felszereléssel.

Repülőgépeink bombatámadást intéztek Hasten-Bagush repülőtere és vasúti berendezései ellen s megzavarták az ellenség el-gasabai katonai előkészületeit. Valamennyi repülőgépünk visszatért támaszpontjára.

Az ellenséges légierő bombázta Benghazi, Bardia és Sidi Barrani városokat. A támadás következtében öten megsebesültek, a lakóházakban és a benghazii székesegyházban pedig jelentős károk keletkeztek; a többi kár jelentéktelen.

Keletafrikában az ellenség légi támadást intézett Burgavo (Szomáli) Neghelli, Asmara, Gura, Adi-Ugri és Assab ellen. Emberéletben és anyagiakban csak kevés kár esett. (MTI.)

Ennyit szállítottak Angliának Európa országai a háboru előtt

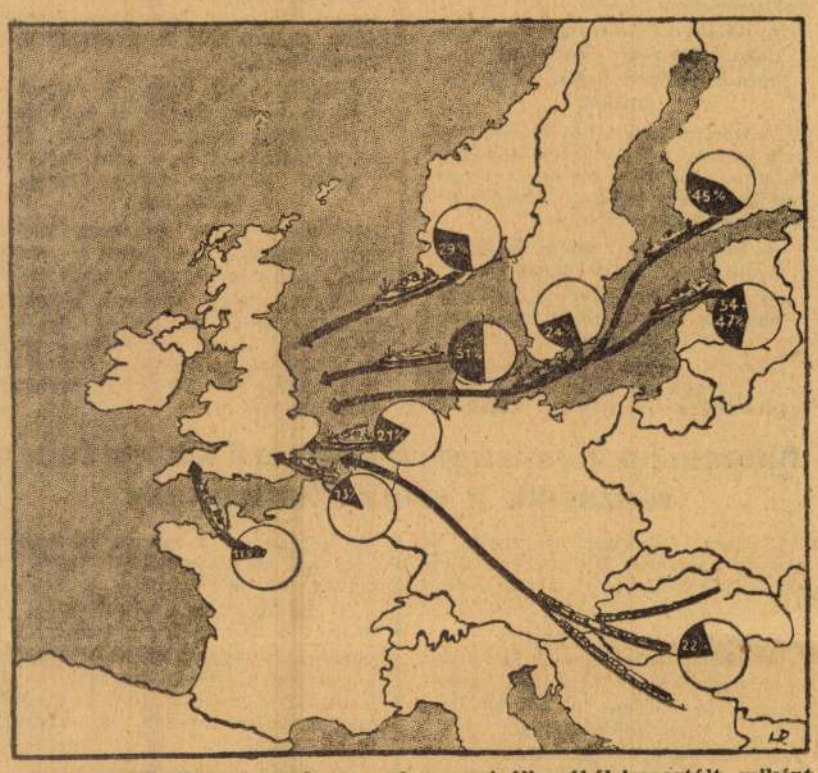

Anglia Európának csaknem valamennyi államából importált, miként térképünkön látható és igy fedezte fontos közszükségleti cikkeinek jórészét.

Láthatjuk, hogy például Dánia feleslegének **több mint felét szállította** Britanniának. Ezek a szállitmányok azonban a többiekkel együtt mint megszüntek az elmúlt háborús esztendő folyamán. A vásárló Anglia szerepét egy bizonyos mértékig Németország vette át. Angliának mindent, amire szüksége van, Kanadából, Ausztráliából, Uj-Zeelandról, Argentinából és az Egyesült Államokból kell behoznia — feltéve, hogy elegendő hajótér áll rendelkezésére e **meghosszabbodott, veszélyeztetett** utakon. Európát a németek elzárták Angliától.

Német harcirepülőgépek sikeres támadása egy angol hajókíséret ellen

Berlin, október 12.

Az elmult éjszaka a német harcirepülőgépek egyik hulláma bombázott egy nagy hajókíséretet és azt részben szétszórta. Egy *8000 tonnás* gőzöst, mély repülés közben ledobott bomba találat ért és a gőzös oldalra dőlve mozdulatlan maradt. Egy *6000* tonnás másik gőzöst oly súlyos találat ért, hogy hatalmas tüz- és vizcsóvák csaptak össze felette. A hajó megkiséreltе, hogy a kiséretből kiváljon, de azután szintén mozdulatlan maradt.

Az elmúlt éjszaka sem sikerült az angol gépeknek Berlin közelébe jutniok

Berlin, október 12.

Az elmult éjszaka külön-külön repülő angol gépek megkiséreltek, hogy nyugatról *Berlin* felé előnyomuljanak. Mint az elmult napokban, az angoloknak *most sem sikerült a birodalmi főváros közelébe jutniok.* Valamennyi gépükkel kénytelenek voltak, tekintettel a rendkivül erős elhárító tüzre, visszafordulni és kevéssel ezután a birodalom területéről eltüntek. Egy városra bombákat dobtak le, de csak nem katonai károkat okoztak. *(MTI.)*

Egy nap alatt 215.000 kiló bombát dobtak Londonra

Berlin, október 12.

A *Német Távirati Iroda* értesülése szerint a német repülők szombaton ismét *rendkivül hatásosan bombázták Londont.* Az Anglia ellen kora reggel támadásra indult német harcirepülőgépek egyrésze déltájban már vissza is tért.

A legénység jelentése szerint *London valamennyi városrészében újabb hatalmas tüzek támadtak.* Sürű fekete füstfelhők úsznak kilométer hosszúságban a város háztengere felett. Dél-Anglia egyik helységében repülőink egy csapattábor ellen intéztek támadást. *A tábor nagyobb részét bombákkal megsemmisitettük és egyrészét gépfegyvertűzzel árasztottuk el.* Néhány angol vadászgépkötelék légi harcba keveredett a német harcirepülőgépekkel és vadászkiséretükkel. A harc során hét *Hurricane-* és *Spitfire-típusú ellenséges repülőgépet lelőttünk.* Két német repülőgép eddig még nem tért vissza támaszpontjára.

A német légierő az utolsó 24 óra alatt egyedül Londonra 215.000 kilogram bombát dobott le. (MTI.)

— **Habán Jenő előadása a japán rádióban.** Tokióból jelentik: A japán rádió felkérte *Habán* Jenőt, a tokiói magyar követség sajtóelőadóját, hogy a japán rádióban magyarnyelvű előadássorozatot tartson. *Habán* Jenő *„Japán a regék tükrében“* címmel október 13-án középeurópai idő szerint 20 óra 45 perckor tartja első előadását rövidhullámon 25.42 és 31.46 méteer hullámhosszon.

— **A „Ferenc József“ keserüvíz** régóta kitünően bevált háziszer megrögzött székrekedésnél és annak mindenféle káros következményeinél; biztos, enyhe és gyorsan ható természetes hashajtó, mely számos betegségnél az emésztést javítja és az étvágyat fokozza. Kérdezze meg **orvosát!**

BIZTOS VÁLASZFAL

az állomások reagenseiben a

Standard

Szuper készülékben levő ant. szelektivitás szabályzó. *(Standard szabadalom)*

Standard Radio

Királyi udvari hangszergyár

Sternberg

Rákóczi-út 60. Legjobb választék. Csere. Javítás. Kedvező fizetési feltételek.

Hangszereit és rádióit bemutatja

MOGYORÓSY

hangszergyár, Budapest, Rákóczi-út 71. Csere, részlet. T. 13-16-81.

Osztály sorsjegyet vegyen vagy rendeljen a szerencsés

Suchtár Bankháznál

Üllői-út 6., a Kálvin-térnél!

Nagy szám-választék!

Nagy nyerési esély!

Figyelmes kezelés!

Azonnali nyereménykifizetés!

Rendelés lev.-lapon v. telefonon

132—293

Oltisz Világszabadalom!
a kázismert, legtökéletesebb
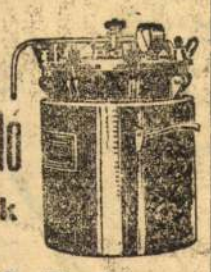
olajregeneráló készülék
Gyártja:
KOCH JENŐ, Budapest
VI, Szondy-utca 53. Telefon: 12-04-85
Referenciák egész Európából.

Berlinbe várják a francia kormány egyik tagját, aki lehetőséget kap arra, hogy a legmagasabb vezető német egyéniségekkel tárgyalásokat folytasson —i. —ő.

A repülőgépgyártás versenye

Az angolok a győzelembe vetett hitüket tudvalevőleg arra a reményre alapítják, hogy az Egyesült Államok segítségével repülőgépgyártásukat — a hozzátartozó pilótakiképzéssel egyetemben — a német gyártás többszörösére tudják emelni és addig is az angol szigetvilág ellent fog állani a német megrohanásnak vagy légi bombázásnak. Csillagászati számok forognak az angol közvéleményben az amerikai repülőgépgyártás teljesítményeiről és ebből nyer erőt az angol nép a legsúlyosabb megpróbáltatások napjaiban.

Éppen a mai nap folyamán olyan hírek érkeztek be, amelyek számadataikkal a valószínűséget többé-kevésbbé megközelíthetik. Biztos adatokról természetesen nem lehet szó, mert ezeket az illetékes körök nem árulhatják el.

A különböző forrásból származó hírek ellentmondók. Ezeket minden bírálat nélkül egyszerűen egymás mellé állítjuk, mert a hírek hitelességét nem ellenőrizhetjük.

A *Magyar Nemzet* szombati számában zürichi tudósítás alapján már közölte William *Knudsennek*, a USA fegyverkezési tanácsa elnökének első jelentését. Eszerint a gyártást a szeptember havi 950 repülőgépről 1940 január elején *havi* 1250-re, július elején 1500-ra, 1942 január elején pedig 3000-re emelik. Szeptember havában 2400 repülőgépmotort gyártottak.

A *Magyarország* repülési szakértője közölte, hogy *Németország* repülőgépipara 35 repülőgép- és 20 motorgyárból áll, amely gyárakhoz mintegy 120—130 üzem tartozik több mint 600.000 munkással. E gyárak angol és amerikai források szerint *havonta* 1000—1500 repülőgépet és körülbelül 2000 repülőgépmotort gyárthatnak. *Anglia* 80 nem teljesen korszerű gyárában mintegy 350.000 munkás dolgozott, de az állandó bombázások miatt nem teljes erőkifejtéssel. Az említett szakértő véleménye szerint az angol repülőgépipar 40 százaléka elpusztulhatott. *Kanadában* is csak 150.000 munkás áll munkában és a szakértő az ottani termelést csak *évi* 600—800 gépre becsüli. Az *Egyesült Államok* 120 gép- és motorüzeme 240.000 munkással havonként átlag 1000—1300 gépet épít és a szakértő szerint jövőre eléri a német termelést.

Az *NST* legújabb római hírében az olasz *Messaggero* cikkét közli, amely szerint még az amerikai szakértők sem becsülik az Egyesült Államok havi repülőgéptermelését többre, mint *500 gépre*, amiből 200 feltétlenül a USA saját szükségletének kielégítésére kell, úgyhogy legfeljebb 300 gépet lehetne Angliába szállítani.

(T. I.)

Nehéznek tartják a balkáni nyilt kérdések megoldását

Szófia, október 12.

(A „Magyar Nemzet" szófiai tudósítójának telefonjelentése.) A Balkánon nagy feltűnést keltettek a *Völkischer Beobachter* és más német lapok intései egyes államok felé, hogy nincs helye Európában azoknak, akik *kétszínű semlegességet* folytatnak. Jelentősnek látszanak még a bolgár sajtó ismételt figyelmeztetései a török és a görög merevséggel szemben. A szófiai *Slovo* és a *Mir* úgy vélik, hogy a Trieszttől Galacig formált *katonai félkör* világosan rámutat Délkelet jövő alakulására. A sajtóhangok mellett *lázas diplomáciai tevékenység* mutatkozik a Balkánon, amelynek célja egyrészt a fenyegető válság kirobbanásának elkerülése, másrészt a balkáni semlegesség megőrzése. Mindkét irányú kísérletet jólértesült helyen borulátóan ítélik meg. Különböző diplomáciai lépésekről tanuskodik az a tény, hogy *a görög király pénteken is állandóan tanácskozott kormányával* az új katonai intézkedésekről és a görög terület felett elszálló idegen repülőgépekről. A helyzetet jellemzik még a további események: *Saydam* török miniszterelnök hosszasan tárgyalt *Vinogradov* orosz nagykövettel; a római török követ *sietősen visszatért állomáshelyére*, állítólag új utasításokkal; november 1-re összehívják a török országgyűlést és feltűnést keltett még *Filov* bolgár miniszterelnök és *Rendell* szófiai angol követ tanácskozása.

A Balkánon felmerült nyilt kérdések megoldását rendkívül nehéznek tartják. A görög és a török álláspontban még mindig nem lehetett változást felfedezni. A tengely befolyása viszont úgyszólván napról-napra láthatóan növekszik a Balkán egyéb részein. Erre vall az hír, hogy az angol—román viszony tovább romlik, az angol kolónia állítólag hétfőn elhagyná Romániát, amit az angol diplomaták visszahívása is követhet. Az angol olajszakemberek egy nagyobb csoportja már meg is érkezett Szófiába.

A bolgár—német viszony, illetve Szófia növekvő fontosságát mutatják a közeljövőben történő látogatások is. *Rust* német közoktatásügyi miniszter *Filov* bolgár miniszterelnök tavalyi útját viszonozza, az új szófiai német kultúrintézet felavatására érkezik meg kedden igen nagyszámú kísérettel, de várják még *Darré* német, *Tassinari* olasz és *Teleki* Mihály magyar földmüvelésügyi miniszterek látogatását Bagrianov hazatérése után. Október 14-én viszont bolgár gazdasági bizottság megy Berlinbe. Itt említjük még meg, hogy megtörtént *az első angol alattvaló kiutasítása Szófiából*. Az illető *Hedley* garázstulajdonos.

T. Gy.

Német hadijelentések

Berlin, október 12. *(Német Távirati Iroda.)*

A véderő főparancsnoksága közli:

Könnyű harci repülőgépek kötelékeinek bombái pénteken nagy romhalásokat okoztak az angol fővárosban. Az egymásután fellobbanó tüzek egyes helyeken nagy tűzvésszé fejlődtek; lángjuk jól tájékoztatta a sötétség beálltakor a megtorló támadásokat végrehajtó nehéz harci repülőgépek kötelékeit. Sok közép- és nehézkaliberű bomba hatalmas tüzeket okozott a Temze-kanyar és Leyton között. Ugyancsak sok bombatalálatot figyeltek meg a Temze-parton és a Battersey-park környékén.

Más repülőkötelékek Liverpool, Birkenhead és Manchester kikötő- és iparnegyedei ellen intéztek hatalmas támadásokat. Az Alexandra-kikötő hűtőházaiban, valamint a Kanada-kikötőtől keletre hatalmas tűz ütött ki, amely gyorsan továbbterjedt. Ugyancsak több nagy tüzet figyeltek meg a Stanley- és a Kanada-kikötő között. A liverpool—bootlei kikötőberendezéseket szintén több telitalálat érte; a találatok következtében kigyúltak. Több repülőgép egyenként támadást intézett Dél-Anglia vasúti berendezései és pályatestei ellen.

Kelet-Angliában és Skócia keleti partvidékén több hadiüzemet és a lakosság ellátását biztosító üzemet bombáztunk eredményesen. A keleti partvidéken egy fontos hadiüzem teljesen leégett.

A hadsereg és a haditengerészet messzehordó ütegei éjjel a doveri partvidéknél tűz alá vettek egy angol hajókaravánt és szétugrasztották. A skót keleti partvidék előtt elterülő tengerrészen egy német repülőgép zuhanó repüléssel megtámadott egy több felfegyverzett hajóból álló hajókaravánt. Egy 8000 tonnás hajó nem folytathatta útját; a hajóról hatalmas füstfelhők szálltak fel.

A Hebridáktól délre egy másik erősen biztosított hajókaravánt ért bombatámadás. Két hajót oly súlyos találat ért, hogy a hajóknak meg kellett állniok. Egy tengeralattjáró egy ellenséges hajókaravánból rövid idő alatt három gőzöst süllyesztett el összesen 21.000 bruttoregisztertonna tartalommal.

A brit légi erő a szombatra virradó éjjel is terrorakciókat hajtott végre több holland helység ellen, ahol emberéletben és anyagiakban nagyobb kár esett. Egyébként az ellenség támadó tevékenysége csak néhány éjjeli berepülésre korlátozódott; ezek a Német-öböl és az északnémet partvidék ellen irányultak. Az október 11-ére virradó éjjel a brit haditengerészet kisebb egységei megkísérelték Cherbourg bombázását. A parti tűzérség három percnyi tüzelése visszatérésre kényszerítette a támadókat. Röviddel ezután a hajnali szürkületkor egy nehéz brit cirkáló közeledett Cherbourg felé. A cirkáló közeledését a felderítő repülők azonnal jelentették. A cirkálót tűz alá vették, úgy hogy vissza kellett fordulnia, mielőtt még megkezdhette volna a tüzelést. Katonai természetű kár sem a kikötőben, sem Cherbourg városában nem esett, csak néhány francia lakóházat ért találat.

Az ellenség a pénteki nap folyamán összesen 13 repülőgépet vesztett; közülük tíz légi harcban pusztult el, hármat pedig a légelhárító tüzérség lőtt le. Egy német repülőgép elveszett. *(MTI.)*

Glaise-Horstenau heti jelentése

Berlin, október 12.

A *Német Távirati Iroda* katonai heti jelentése:

Dr. *H. C. Glaise-Horstenau*, a Német Távirati Iroda katonai szerkesztője írja:

A német légi erő megtorló támadásai uralták az eseményeket a múlt hétfőn, a támadások második hónapjának kezdetén is. Különösen egy döntő mozzanat nyomult előtérbe: az öt héttel ezelőtt megkezdődött angliai csata nem lankadó erővel folytatódik tovább. Az egész vonalon a legélénkebb tevékenység jellemzi ezt a csatát. Senki sem vitathatja már komolyan azt, hogy az angolok teljes mértékben és minden korlátozás nélkül védelembe vonultak vissza s hogy a szárazföldi állásaik és a szárazföldi segítség elvesztése után még egyedüli védekezési lehetőségüket csak a természet különös kegyéből kapott szigetfekvésüknek köszönhetik. A birodalmi terület ellen siralmas eredménnyel kizárólag éjjel végrehajtott támadások csak megerősítik ezt a megállapítást. Az angol vadászok harcikészsége és támadókedve is érezhetően csökkent s ezt a német repülők naponta újból és újból tapasztalhatják. Ennek oka a repülőterek és repülőgépgyárak ellen intézett támadások érezhető igen súlyos hatása.

A támadások ötödik hetében a harci cselekmények színhelye a sziget csaknem valamennyi grófságára kiterjedt, de emellett a támadások súlypontja következetesen London, az ország szíve ellen irányul s egyidejűleg a szünet nélkül folyó nagyarányú támadások erőssége is növekedett. *(MTI.)*

(Érdekesnek találjuk megjegyezni, hogy a világháború alatt az osztrák-magyar hadsereg u. n. „Höfer jelentéseit" is *Glaise-Horstenau* — akkori cs. és kir. vezérkari százados — írta. A szerk.)

Olasz hadijelentések

Valahol Olaszországban, október 12. *(Stefani.)*

Az olasz főhadiszállás 127. számú közleménye:

Észak-Afrikában egyik gyorsoszlopunk felderítő útján két elhagyott ellenséges harckocsit zsákmányolt teljes felszereléssel.

Repülőgépeink bombatámadást intéztek Hasten-Bagush repülőtere és vasúti berendezései ellen s megzavarták az ellenség el-gasabai katonai előkészületeit. Valamennyi repülőgépünk visszatért támaszpontjára.

Az ellenséges légi erő bombázta Benghazi, Bardia és Sidi Barrani városokat. A támadás következtében öten megsebesültek, a lakóházakban és a benghazii székesegyházban pedig jelentős károk jelentkeztek; a többi kár jelentéktelen.

Kelet-Afrikában az ellenség légi támadást intézett Burgano (Szomáli), Neghelli, Asmara, Gura, Adi-Ugri és Assab ellen. Emberéletben és anyagiakban csak kevés kár esett. *(MTI.)*

Angol hadijelentések

London, október 12.

A mult éjszaka első felében — mint a *Reuter-iroda* jelenti — az ellenség légi támadásai tovább folytak az ország ellen. A támadások főként London vidéke ellen irányultak, azonban délen, délkeleten, Wales néhány pontján, Skóciában és Északnyugat-Angliában is több helyen bombákat dobtak le.

London vidékén házakon és üzletekben károk keletkeztek. Többen életüket vesztették és megsebesültek. London más kerületeiben is van áldozat, azonban jelentések róluk még nem érkeztek.

Pénteken este alkonyatkor bombákat dobtak Merseysidere és az este beálltakor újból bombázták Merseysidet és néhány más északnyugati várost. Mindegyik támadás alkalmával keletkezett kár; az áldozatok száma csekély.

Angliában másutt egymástól nagy távolságra levő vidékekre estek bombák; a károk csekélyek. *(MTI.)*

A „Times" épületét nehéz bomba érte

London, október 12. *(Reuter.)*

A *Times* londoni épületét egy nehéz bomba eltalálta. A bomba jelentékeny kárt okozott a belső irodákban és külsőleg is némileg megrongálta az épületet. A lap továbbra is megjelenik. *(MTI.)*

Sok új német tengeralattjáró készül

Berlin, október 12. *(Német Távirati Iroda.)*

A londoni rádióban kijelentés hangzott el, hogy a következő télen újabb tengeralattjáró-támadás várható az angol haditengerészeti és kereskedelmi hajózás ellen. A hajótér-veszteségről legutóbb közölt számok azt bizonyítják, hogy *a német hajógyárakban sok új tengeralattjáró készül és hogy Németország a nehézségek mellett is ki tudta képezni az új tengeralattjárók legénységét.*

Angol álhír az olaszországi német szénszállítás megakadásáról

Berlinből jelenti a *Német Távirati Iroda:*

A londoni rádió szombaton ismét azt állította, hogy a brit légi haderő Németország elleni támadásai következtében Olaszország ellátása is károsodást szenved, mivel Olaszország szeptemberben a Németországból biztosított szénszállítmánynak csak a felét kapta meg. Az Olaszországba való német szénszállítások megakadásának egyik főoka a vasútvonalak megrongálása.

Ebből egyetlen szó sem felel meg a valóságnak. Az angol légi haderő éjszakai támadásai alkalmával Németországban *sehol sem rombolt szét fontos vasútvonalakat és az Olaszországba való német szénszállítás sem akadt meg.* Németország Olaszországnak szeptemberben is, úgymint az előző hónapokban, a szerződésben lekötött havi egymillió tonnát lényegesen felülmúló szénmennyiséget szállított. *(MTI.)*

Bombarakományt vivő német vadászgépek

London, október 12. *(Reuter.)*

A légügyi és belbiztonsági minisztérium hivatalosan közli szombaton kora délután:

Bombarakománnyal ellátott ellenséges vadászok szombaton reggel újból bombákat dobtak nagy magasságból London több pontjára. Néhány bomba esett Kent és Sussex grófságokra is. *(MTI.)*

(Az új típusú német vadászgépekről a *Magyar Nemzet* az NST jelentése nyomán már október 9-i számában hírt adott. *A szerk.)*

Petrovácz Gyula a százmilliós dunaparti városháza fantasztikus tervéről

A főváros pénteki közgyűlésén *Petrovácz* Gyula — mint jelentettük — szóbahozta a központi városháza és az üzemi székházak építésének kérdését. Hangoztatta, hogy nem „új" városházát akarnak építeni, hanem a régit átépíteni, még pedig a mostani helyén és a Károly-körúton, ahol mindössze a homlokzatot kell mintegy 8—10 méterrel hátrább tolni.

Nem vonta eddig kétségbe senki, hogy a mostani hely a legmegfelelőbb városháza céljára, még az eszmei tervpályázaton is mindenki emellett foglalt állást. Azonban újabban felmerült *egy fantasztikus terv*, még pedig, hogy a Dunaparton, a Fővámtér és az Elevátor között kellene egy hatszáz méter hosszú új városházát építeni. Ki hitte volna, hogy így rá fognak licitálni a városháza átépítését tervező építészekre, pedig ez a dunaparti terv, Petrovácz számítása szerint, *százmillió pengőt jelentene.*

Ugyanis a Dunaparton legalább 15.000 négyszögöl terület belekerülne 10 millió pengőbe, a kisajátítások is 10 millió kiadást jelentenének, az építkezés legalább 15 millió lenne, nem is szólva az alapozás rendkívüli költségeiről. Még rengeteg ilyen kiadás merülne fel s kérdés, mi lenne a mostani városháza 11 000 négyszögölnyi telkével s mit kapna a főváros a Dunapartontól?

Kapna egy, a város peremén, excentrikusan fekvő városházát, amely ez idő szerint még megfelelő közlekedési eszközökkel sincs ellátva, amelynek létesítése *újabb milliókba* kerülne. Nem szabad tehát a hangulatkeltésnek engedni, hanem mint eddig, a helyes reálpolitikai úton kell maradni — fejezte be *Petrovácz* Gyula nyilatkozatát.

GÁZAJTÓ
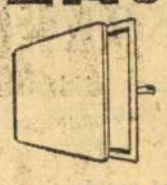
olcsón és azonnal
HAIDEKKER
Iroda: Kerepesi-út 58/9
Üzlet: Andrássy-út 21/9

SEMLER magyar királyi udvari szállító
férfi és női szövet különlegességek
Budapest, V., Deák Ferenc-utca 12. sz.
Alapítva 1850

Erdélyi kereskedők figyelmébe!
Nyakkendők, nyakkendőselymek, sálkendők dus választékban
DARVAS nyakkendőselyem gyári lerakat
Budapest, V, Wekerle Sándor-utca 18.
Dalia-nyakkendő kizárólagos gyártása.
Eladás csak nagyban.

A „Times“ palotáját is bomba találta

Berlin, október 12.

(A „Magyar Nemzet“ berlini telefonjelentése.) A Balkánról szombaton Berlinben kevesebbet beszéltek, mint pénteken. Az ismételten bejelentett hivatalos közlemény még nem látott napvilágot, de közzététele most már csak órák kérdése lehet.

Stockholmi jelentés szerint a legutóbbi légi támadás során a *Times* palotáját is bomba találta, a ház főhomlokzata összeomlott és belsejében is jelentékeny károkat szenvedett.

*

Az a hír, hogy *Vilma* holland királynő az angol légi haderő javára újabb nagyobb adományt tett, Berlinben nagy csodálkozást keltett, mert az angol bombázók épp az utóbbi napokban több holland várost és községet bombáztak. Nem szabad feledni, hogy a holland királyi ház a számkivetésbe az ország aranyának javát magával vitte és most pénzének egy részét az angol bombázóknak juttatja — írják a német lapok.

*

Diplomáciai forrásból úgy értesülünk, hogy a román—magyar vita anyagát Berlin és Róma tudomására hozzák. Diplomáciai körökben azt hiszik, hogy ezek a panaszok arra késztetik majd a tengelyt, hogy bizonyos javaslatokat tegyen a surlódások megszüntetésére.

v.

De Bono átadta Francónak az olasz uralkodó kitüntetését

Róma, október 12.

(A „Magyar Nemzet“ római tudósítójának telefonjelentése.) A *De Bono* tábornagy vezetése alatt álló rendkívüli olasz misszió pénteken adta át Madridban *Franco* tábornoknak az olasz uralkodó által adományozott Annunziata-rendet. Az olasz lapok hosszú tudósításban számoltak be ennek az aktusnak rendkívül ünnepélyes, meleg lefolyásáról, mint az olasz—spanyol barátság beszédes jeléről. *De Bono* tábornagyot és kíséretének tagjait, mikor több autón az olasz követségről a kormánypalotába mentek, festői egyenruhás marokkói lovasok kísérték. A kormánypalota előtt katonai díszőrség fogadta őket, a spanyol és az olasz himnusz hangjai mellett. A trónteremben *Franco* tábornok az egész spanyol kormány és a falang politikai juntája élén fogadta az olasz tábornagyot, akinek rendkívül meleghangú beszédére a spanyol államfő hasonló melegséggel válaszolt. Mindkét beszéd hangsúlyozta *a két ország zavartalan barátságát* és eszményeiknek közösségét.

Az olasz lapok az eseményhez fűzött megjegyzéseikben hangsúlyozzák, hogy az olasz—spanyol barátság Caesar ideje óta fennáll és sohasem zavarta meg ellenségeskedés, míg Anglia mindenkor Spanyolország ellensége volt és most is Spanyolország érdekei ellen intrikál. Anglia fáradozásai és reményei azonban — írja a *Giornale d'Italia* — hasztalanok, mert Spanyolország jól tudja, hogy csak Olaszország és Németország tudja biztosítani számára az őt megillető helyet Európában. A *Telegrafo*-ban *Ansaldo* hangsúlyozza, hogy a madridi ünnepség *sokkal többet jelentett politikai udvariassági ténynél.* A világ láthatja, hogy mi az eredménye Serrano *Suner* berlini és római látogatásának. Senkit se vezessen félre az, hogy Suner Berlinben és Rómában nem írt alá külön szerződést. Spanyolország és a tengely szoros baráti viszonya minden papírszerződésnél gazdagabb eredményeket fog hozni.

—ff —gy.

Az angol követ vasárnap elhagyja Bukarestet

Bukarest, október 12.

(A „Magyar Nemzet“ bukarest tudósítójának telefonjelentése.) Berlinben rámutatnak arra, hogy a balkáni sajtó egybehangzó véleménye szerint *nem felelnek meg a valóságnak* azok a hírek, amelyek szerint Bulgária *bizonyos követelésekkel* lépett volna fel Görögországgal szemben.

*

Szombaton nagy ünnepélyességgel fogadták a német katonai küldöttséget a román fővárosban. A német katonai vezetők délután *Antonescu* tábornoknál jelentek meg kihallgatáson, utána *Sturza* külügyminisztert látogatták meg.

*

Bukarestben elterjedt hírek szerint az angol követ vasárnap utazik el a román fővárosból, a követség vezetését angol ügyvivő veszi át. Az angol állampolgárok már majdnem mind elhagyták Romániát, egyesek azonban még mindig letartóztatásban vannak. Az angol követ szombaton utoljára megjelent Antonescu tábornoknál, hogy fele letet kapjon felett kérdéseire, de *a megbeszélések eredménytelenül végződtek.*

*

Egész Románia területén megalakult most már a *Pro Transsylvania* társaság, amelynek elnöke *Maniu* Gyula lett. A román politikus hangsúlyozta, hogy az egyesülés magánjellegű és csupán csak arra irányul, hogy *a románok érdekeit Erdélyben megvédje.*

*

Jorga volt miniszterelnök elhatározta, hogy lapját, az *Independente Romanescu*-t hetenként egyszer újból megjelenteti.

A USA feloldotta az embargót a szovjet felé

Zürich, október 12.

(A „Magyar Nemzet“ zürichi tudósítójának telefonjelentése.) Románia és Anglia diplomáciai szakításának már csak a formaságai vannak hátra. A legutolsó bukaresti jelentések szerint a romániai angolok túlnyomórésze Constanzán át szombaton elhagyta Romániát és hétfő délig valamennyi angol állampolgár elutazik. A követség és a konzulátus személyzetének nagy része szintén már szombaton Constanzába ment, hogy onnan Isztanbulba hajózzon. Bukarest utcáin szombaton délután nagy katonai autókon német alakulatok vonultak át s az utcák közönsége lelkesen üdvözölte őket. Közben, ép úgy mint péntek délután, körrepülés volt a főváros felett.

*

Az amerikai kormány *megengedte* hétmillió dollár értékű amerikai szerszámgép Oroszországba való kivitelét. A gépeket a szovjetkormány már hónapokkal ezelőtt megrendelte Amerikában, de a közben elrendelt *kiviteli tilalom* miatt nem tudta hazaszállítani. Hír szerint *Umanszky* washingtoni orosz nagykövet Sumner *Welles* külügyi államtitkárral folytatott legutóbbi megbeszélése alkalmával szóvátette ezeknek a szerszámgépeknek ügyét, amelyekre az orosz gyáriparnak sürgősen szüksége van. Ugyancsak hozzájárult az amerikai kormány ahhoz, hogy *az oroszok amerikai*

tankhajókat béreljenek összesen 100.000 tonna űrtartalommal.

*

Roosevelt elnök szombaton, amerikai idő szerint este hét órakor mondja el beszédét az ohioi Daytonban, az ottani Columbus emlékünnepen. A beszéd mottója: *egy mindenkiért, mindenki egyért.* Az elnök beszédét sok angolszász rádiótársaság közvetíti.

*

Isztanbulból jelentik: Izmet *Inönü* köztársasági elnök november elsejére összehívta a nemzetgyűlést, melyen a kormány részéről *fontos külpolitikai nyilatkozatok* fognak elhangzani. A török vezérkar az utóbbi napokban több új védelmi intézkedést tett. Szombaton a török rádió a hivatalos jellegű hírközlések során a háborúról és Törökország helyzetéről szólva, hangsúlyozta, hogy ha Törökországot be akarják keverni a konfliktusba, ebből a súlyos bonyodalmak egész sora fog támadni. A jelek szerint a Balkán, sőt Szovjet-Oroszország is hirtelen támadó bonyodalmak veszedelme előtt áll és *a legközelebbi tizennégy nap valószínűleg nagy eseményeket fog hozni.* Törökország *felkészülten* várja az eseményeket. A török rádió hangsúlyozta, hogy az Anatólián át vezető utat *kétmillió szurony védi* és ha valaki támadó kísérletet tesz, meg fogja tanulni, hogy igen nehéz feladatra vállalkozott. Hasonló szellemben írnak a török lapok is. Az *Aksam* szerint Törökország, ha szükség lesz, keményen megvédi nemzeti függetlenségét. Hasszan *Tangus* képviselő a keletanatóliai Marazsenben tartott politikai nagygyűlésen hangsúlyozta, hogy Törökország azzal, hogy függetlenségét mindenkor megvédi, a békét szolgálja, de felkészülten áll minden fenyegetéssel szemben. Törökországnak több, mint ötven városában voltak az utóbbi napokban hasonló gyűlések.

*

Bostonból jelentik: Wendell *Willkie* egy választási ülésen az eddigi beszédeinél is élesebben *támadta az izolációs politikát,* arra hivatkozva, hogy ma már mindenki látja, hogy Amerikát is veszedelem fenyegeti. A köztársasági elnökjelölt az amerikai ipar és kereskedelem körében megkísérelt veszedelmes hírveréssel is szembeszállt, majd hangsúlyozta, hogy az Egyesült Államoknak minden hatalmában álló támogatással erősítenie kell Nagy-Britannia ellenállását.

*

A londoni légvédelem főparancsnokának kíséretében *Majszkij* szovjetnagykövet bejárta a londoni szegénynegyed óvóhelyeit és megnézte a többi között a vasutasok nagy óvóhelyét is. Többszáz vasúti munkás volt az óvóhelyen és megkérte a nagykövetet, hogy beszéljen hozzájuk. Majszki egy felborított kézikocsira állott és rövid beszédet intézett a munkásokhoz, hangsúlyozva, hogy a szívélyes fogadtatás nemcsak őt örvendeztette meg, hanem még nagyobb örömet fog kelteni hazájában.

– Nagyapa, olyan lámpánk van amelyik megtakarítja a saját árát!

Tungsram Krypton lámpa az!
(A 40 dekalumenes 110 voltos Krypton lámpa például 3 pengőt takarít meg átlagos égéstartama alatt régebbi lámpákhoz képest.)

A hadviselő felek felkészülnek 1941-re

Belgrád, október 12.

(A „Magyar Nemzet“ belgrádi tudósítójának telefonjelentése.) A balkáni közvélemény szerint a szombati nap új fejezetet jelent a Balkán politikai történetében. A német katonai küldöttség megérkezése Bukarestbe s a pompás fogadtatás arra mutat, hogy Románia teljes mértékben Németország felé orientálódott, a román politika ezentúl teljesen igazodik majd a német vonalhoz. A romániai fordulat egyes Balkán-államokban különféle visszahatásokat váltott ki. *A bolgár sajtó és a politikai közvélemény újabb revíziós törekvéseket árul el.* Érdekes, hogy míg két héttel ezelőtt Görögország volt a legveszedelmesebb terület, most *Törökország idegeskedik.* Német részről a kedélyek megnyugtatására hangsúlyozzák, hogy a német csapatok célja kizárólag a román katonák kiképzése és a petróleummezők biztosítása. A Balkánon nagy érdeklődéssel várják *a petróleumvidékek körüli fejleményeket.* A román kőolajforrások és a legközelebbi angol bázis közt igen nagy a távolság. Cyprus szigete messzebb van Ploestitől, mint Berlin Londontól. *A román peróleumforrások bombázása tehát nem könnyű feladat az angolok részére.* Kérdés még az is, mi lesz Törökország álláspontja akkor, ha Cyprus felől angol repülők támadásait. Cyprus szágot Románia felé, vagy mit szólna ahhoz Törökország, ha német repülők indulnának bombatámadásra a cyprusi angol támaszpontok ellen ugyanezen az útvonalon. Német katonai körök szerint már a jövő hét elején a román kőolajforrások környékét úgy megerősítik, hogy nyugodtan várhatják az angol repülők támadásait. Cyprusszigetén is felkészülve várják az esetleges repülőtámadásokat. Mindezek az előjelek azt mutatják, hogy *egyelőre még csak a hadállások elfoglalásáról van szó,* a szemben álló felek felkészülnek 1941-re, de a hadi gépezet működése még nem kezdődött el.

*

Athénből érkező jelentések szerint az ottani olasz követ felszólította az olasz állampolgárokat, hogy minél gyorsabban térjenek vissza hazájukba. Szombaton délután *Metaxas* újabb megbeszélést tartott az athéni török követtel.

*

A belgrádi *Politika* vasárnapi száma a lap berlini tudósítójától jelentést közöl, amely szerint *Franciaország és a tengely közt béke készül.* A cikk továbbá a következőket írja:

— A vezető hatalmak Európában arra törekednek, hogy állandóvá tegyék Európában mai katonai és gazdasági helyzetüket. Több szempontból úgy látszik, hogy ez akkor lesz csak lehetséges, ha a tengelyhatalmak és Franciaország közt normális kapcsolatok alakulnak ki, azaz, ha a két ország békét köt. Éppen ezért lehetséges, hogy *a német—francia viszony tekintetében fordulat áll be.* Feltételezik, hogy a legutóbbi brenneri találkozó alkalmával a francia—német békéről is tárgyaltak. Egyébként rövidesen

INDUL AZ ŐSZI KÖNYVIDÉNY!

IRODALMI ESEMÉNY!
HARSÁNYI ZSOLT
ÉLNI JÓ
Rubens életének monumentális freskója
Négy kötet.
Ára 16 pengő.

HATALMAS TÁRSADALMI KORRAJZ
C. HUTCHINSON
TESTAMENTUM
Az orosz lélek felejthetetlen, megrázó regénye.
1200 oldal.
Ára 8 pengő.

A TÖRTÉNETTUDOMANY UJ ÉRTEKE
H. A. L. FISHER
EURÓPA TÖRTÉNETE
Második kötet.
A renaissance, a reformáció és a felvilágosodás kora.
Ára 8 pengő.

A LEGUJABB ORVOSKÖNYV
VICTOR HEISER
KORUNK ORVOSA
Az „Egy orvos bejárja a világot“ szerzőjének érdekes, új műve.
Ára 4 pengő.

SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET KIADÁSA
MEGTEKINTHETŐK MINDEN KÖNYVESBOLTBAN

100 millióba kerülne a dunaparti városháza — mondja Petrovácz Gyula

Hosszantartó tárgyalások és megfontolások eredménye volt, hogy a központi városházat átépitik és pedig ugy, hogy abban az üzemi székházak is elhelyezést nyerjenek. A főváros felkérésére a Közmunkák Tanácsa eszmei pályázatot hirdetett a városháza elhelyezésére és az azzal kapcsolatos szabályozási problémák megoldására. A pályázat abszolut eredménnyel járt és ennek következménye volt, hogy a főváros kiirhatta a mostani központi városháza átépitésének tervpályázatát is, amely, mint ismeretes, kiváló eredménnyel járt és értékes pályaművek egész sorozata érkezett be. Amikor már ugy látszott, hogy ezzel a kérdés végleg és közmegelégedésre el van döntve, egyszerre csak uj hangok jelentkeztek, amelyek egy egészen uj városháza épitését hangoztatják és pedig a ferencvárosi Dunaparton.

Ebben az ügyben kérdést intéztünk *Petrovácz* Gyula törvényhatósági bizottsági taghoz, aki városrendezési és épitési ügyekben maga is elsőrendü szaktekintély.

Petrovácz Gyula a következő rendkivül érdekes dolgokat mondotta:

— Elsősorban hangsulyoznom kell, hogy ugy a városháza elhelyezési, mint később az átépitési tervpályázatok elbirálásában nemcsak a főváros és a Közmunkák Tanácsának, hanem a minisztériumok és a Műegyetem szakértői is résztvettek.

— Amikor az eszmei elhelyezésre vonatkozó tervpályázat eldőlt, a négy I. dijjal jutalmazott pályaművek összevonásából kiderült, hogy mindössze a városháza Károly-körúti homlokzatát kell mintegy 8—10 méterrel hátrább tolni s esetleg a Közmunkák Tanácsa épületének Madách-terével szemben egy hasonló térnek a kiképzése volna kivánatos, amivel a probléma kifogástalan megoldást nyerne.

— Hangsulyoznom kell azonban azt, hogy sem a tervező épitészek, sem a zsüri tagjai közül egyetlenegy sem mondotta, hogy ez a megoldás helytelen, vagy hibás volt. Az elhelyezési tervpályázat ezzel teljesen és tökéletesen le is záródott s ennek alapján a főváros ki is irta az épitési tervpályázatot, amellyel kapcsolatban ugyancsak hangsulyoznom kell, hogy nem „uj" városházát akarunk épiteni, hanem csak a régit átépiteni és pedig ugy, hogy a központi városházának müemléket jelentő részét még érinteni sem szabad.

— Az épitési pályázat rendkivül sok, szép és értékes tervet eredményezett, amelyek azon az elven épültek fel, hogy az Elektromosművek és a Tisza Kálmán-téri Gázművek székházát ide, a város központjába kell hozni, amely közlekedési szempontból is Budapest közönségének legjobban megfelel. Természetesen, mint városi központban a városháza hivatalainak is itt kell elhelyezést nyerniök. Ennek a tervpályázatnak az eredményére büszkék lehetünk, mert olyan problémát oldott meg, amelynél nehezebb és nagyobb problémát tervpályázaton száz esztendőn keresztül nem oldottak meg.

— Nyomatékosan rá kell mutatnom arra is, hogy mindaddig, amig a tervpályázatok el nem dőltek, tehát az előkészitési periódusban, egyetlen hang sem emelkedett az ellen, hogy városházát más helyen épitsünk és az üzemi székházakat ne az átépitett városházban, hanem máshol helyezzék el. Csak most, a döntés után kezdődnek polémiák, hogy a városközpontot központi jellegéből kiforgatva, egy fantasztikus terv: a dunaparti városháza mellett csináljanak hangulatot.

— Ez abban csucsosodik ki, hogy a városháza mostani telkén meg kellene nagyni a régi városházának tisztán csak a Városház-utcai szárnyát és a kápolnát, a többit pedig parkirozni kellene, vagy autóparkoló helynek fenntartani. Az ilyen épületnek a láthatóság szempontjából való kiemelésére azonban feltétlenül le kellene bontani majd a főpostapalotát és azokat az épületeket, amelyek a Városház-utcai homlokzatra való rálátást gátolják.

— A régi városháza helyett — folytatta Petrovácz Gyula —, az uj elgondolások szerint, a Fővám-tér és az Elevátor között egy kb. 600 méter hosszu uj városházát kellene épiteni, előtte és mögötte parkkal, egészen a Lónyai-utcába benyulva. Eddig a részig tehát minden ottlévő épületet ki kellene sajátitani és lebontani.

— Nem akarok apróbb részletekbe bocsátkozni, de azt megmondhatom, hogy ehhez 15.000 négyszögölnyi területre van szükség, ami *legalább is 10 millió pengőbe kerülne. Ki kellene sajátitani több nagy bérházat, kb. ezer lakóval, ami ujabb 10 millió kiadást jelentene. Az uj városház épitkezési költségei legalább 15 millióra rugnak. A Dunaparton az alapozás rendkivül nehéz, azért ez külön 4 millió többletköltséget jelentene. Ez összesen 39 milió pengő. Ha a mostani központi városháza 11.000 négyszögölnyi telkét nem lehet értékesiteni, akkor ez a városnak, ölenkénti 1000 pengővel számolva, ujabb 11 millió pengős veszteséget jelent.* Ez eddig is már 50 millióra rug. Ha még számitásba vesszük, hogy a központi városháza környékének kiképzése miatt a főposta épületét is le kellene bontani, ami a befutó kábelvezetékek miatt a posta megállapitása szerint *23 millióba kerülne, továbbá a Szerviták templomának és épületének lebontásával járó 12 milliót, amihez még járul egy épülettömbnek a Pilvax-közig való lebontása, ami szintén 15 millió pengő költséggel jár, ez végeredményben azt jelenti, hogy egy uj városházának a Dunaparton való felépitése több mint 100 millió pengőbe kerülne.*

— Kérdés, *mit kapunk ezért?* Kapunk egy, a város peremén, excentrikusan fekvő városházát, amely ezidőszerint még megfelelő közlekedési eszközökkel sincs ellátva, amelynek létesitése ujabb milliókba kerülne. Nem szabad tehát hangulatkeltésnek engedni, hanem mint eddig, a helyes reálpolitikai uton kell maradni — fejezte be *Petrovácz* Gyula értékes és érdekes fejtegetését.

KIRÁLYI UDVARI HANGSZERGYÁR
Sternberg
Rákóczi-ut 60. Legjobb választék. Csere. Javitás. Kedvező fizetési feltételek.

Készpénz, részletfizetés, csere ellenében kapható
Barta és Társa
VI., Podmaniczky-utca 39. VII., Rákóczi-ut 30

Uj Szent László-szobrot kiván Nagyvárad

Teljes egy hónap telt el a felszabadulás felejthetetlen ünnepnapjai óta. Az erdélyi községekben még ott állanak a diadalkapuk, de a fenyőfagallyak tűlevele már megsárgult rajtuk, a virágfüzérek elhervadtak. Az ujjongó öröm elmélyült, leszállt a szivek termékeny, legbensőbb régióiba. Az ünneplést felváltották — mint a kormányzói szózat kivánta — a munka hétköznapjai. Előtérbe nyomultak *a mindennapi élet feladatai és gondjai.*

Ötnapos idegenforgalmi körutunk alatt több mint 1500 km-t futottunk be Erdélyben, de a legtöbb helyütt bizony szó sem lehetett „futásról", legfeljebb keserves döcögésről. *Az erdélyi utak elhanyagoltsága minden képzeletet felülmul.* Ez annál sulyosabb forgalmi akadályoztatást jelent, mivel a vasuti vonalak hiányossága miatt Kolozsvár és a Székelyföld között egyelőre csak kocsi-, autó- és autobuszközlekedéssel lehet biztositani az összeköttetést. A légijáratok természetesen nem alkalmasak tömegforgalom lebonyolitására. Megfelelő utak hiányában komoly nehézségekkel jár a gazdasági vérkeringés megindítása is. *A faiparból és kereskedelemből élő székelyek nem találnak piacot és nem tudnak például cementhez sem jutni,* amelyre pedig feltétlenül szükség van a legsürgősebb tatarozási és épitkezési munkálatokhoz. A közlekedési bajok nehezitik meg az árak természetes kiegyenlitődését is.

Ha néhány mondatba kellene összefoglalnom az erdélyi tanulmányut benyomásait, alig lenne elkerülhető az a közhely, hogy az éremnek két oldala van. Az egyik oldal: a természeti szépségeknek és kincseknek kimerithetetlen, testet-lelket lenyügöző gazdagsága, a másik oldal: az uj határmegvonás következtében előállt sulyos gazdasági nehézségek. *E nehézségeket csak fokozza a román területről galád kegyetlenséggel kiüldözött magyar menekülteknek egyre növekvő száma,* valamint az a tény, amelyre már *Teleki* miniszterelnök is rámutatott: a bécsi döntéssel *Erdély szegényebb fele* tért vissza, ezt a szegénységet tehát csak tevékeny áldozatkészséggel, szorgalmas munkával, elszánt akarással és tudással lehet és kell pótolni. A rendkivüli feladatok rendkivüli teljesitményt követelnek.

Ezeknek előrebocsátása után következzenek azok az erdélyi és székelyföldi pillanatfelvételek, amelyek a *Nagyváradon, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Szovátán, Székelyudvarhelyen, Csikszeredán, Tusnádon, Gyergyószentmiklóson* és *Borszéken* keresztül vezető szemleutunkon készültek. Ezek a pillanatfelvételek teljességre annál kevésbé tarthatnak igényt, mivel egy-egy helyen, sajnos, csak egészen rövid időt tölthettünk: napi átlagban 300 km-t vágtattunk olyan utakon, amelyek a legjobb esetben is csak 30—40 km-es sebességet engednek meg a gépkocsiknak.

Három héttel ezelőtt jártam a hazatért Nagyváradon. Az utcák most már visszanyerték mindennapi képüket és — ha lehetséges — még elszomoritóbban tárul elénk e nagymultu és nemes hagyományu város *épületeinek, utburkolatainak rettentő leromlottsága, a huszonkétesztendős román uralomnak e terhes öröksége.* A legszebb álom teljesült: Nagyvárad ujból magyar. *Miről álmodik most Szent László városa?... Szent Lászlóról.* Milyen megható, hogy a nagyváradiakat ezerféle gondjuk és problémájuk, tennivalójuk közepette is napnap után foglalkoztatja a kérdés, mi lesz a Szent László-szobor sorsa?

A Szent László-téri szobor talapzata még mindig üres, a régi Szent László-szobor pedig ott áll a püspöki székesegyház bejáratánál, ahová a románok számüzték. Most arra gondolnak a nagyváradiak, hogy *a kiszélesedett, hatalmas Szent László-téren nem érvényesülne kellően, valósággal elveszne az aránylag kicsiny, alig másfélszeres életnagyságu, álló alakot ábrázoló régi szobor.* Ezt tehát ott szeretnék hagyni a székesegyház előtt, mig *a Szent László-térre uj, nagyszabásu lovasszobrot kivánnak,* olyant, amely mindenképpen méltó lenne a város és egyben a magyar honvédség védőszentjének uralkodói és emberi nagyságához. A városnak persze, fogához kell vernie minden fillért, hiszen óriási áldozatokat kell hoznia rozoga középületeinek és utjainak ujjáépitéséért, honnan vegyenek most pénzt uj szoborra?

Itt bizony nincs más hátra — érzik ezt a nagyváradiak is —, minthogy országos mozgalom induljon s ennek segitségével valósuljon meg legforróbb vágyuk.

Nagyváradtól alig nyolc kilométernyire fekszik a kedves Félix-fürdő, amelynek artézi kutja Európa leggazdagabb hővizü forrása. *Naponta közel 17 millió liter 49 C fok melegségü kénes viz áramlik a forrásból,* amelyet messzeföldről felkeresnek a csuzos és a reumás betegek. A fürdőépületeken aranyozott évszám — 1892 — hirdeti, hogy *itt mindent magyar kultura, magyar tőke, magyar munka hozott létre.* A bérlő részvénytársaság igazgatója bevallja, hogy *a huszonkétéves román uralom alatt semmiféle épitkezés, semmiféle beruházás nem történt,* csupán „karbantartották" az épületeket. Igen ám, de *milyen* karban?

A falakról mállik le a vakolat, a fürdőkről, szállókról, pavillonokról leri a vétkes elhanyagoltság. Az első pillanatra meglátszik, hogy a cél itt nem a fürdőkultura fejlesztése volt, hanem az, hogy minél kevesebb befektetéssel, minél kisebb fáradsággal, minél több pénzt keressenek. A fürdőközönség legnagyobb része Brassóból, Aradról és Temesvárról érkezett. *A kénes forrásviznek olyan páratlan a gyógyhatása, hogy minden beruházást indokolttá és gyümölcsözővé tehet.*

A fürdőtelepről távozóban különös látvány tárul elénk. Ott, ahol az elhasznált fürdőviz az árokba ömlik, valósággal nyüzsögnek a fürdőruhára vetkőzött vékonypénzü nagyváradi polgárok és polgárasszonyok, nyakig merülve a pezsgő meleg vizben, amely megszabaditja őket csuzos és reumás kinjaiktól. Ez a kép *a legmeggyőzőbb propaganda* a forrásviz rendkivüli gyógyhatása mellett.

A Sebes-Körös partján szaladt velünk tovább a gépkocsi. Szavakba nem foglalható, meghatott elragadtatás árasztotta el szivünket, amikor a lebukó nap utolsó sugarai bearanyozták a Királyhágó szerpentin utját, a hegyoldal bársonyos pázsitját, a körbefutó bércek erdőinek ezer szinben pompázó lombrengetegét. Nehezen bucsuzunk ettől a tündéri látványtól. Erdély földjén robogtunk tovább Kolozsvár felé.

Ludvig Dénes

Dörge Frigyes
bank rt-nál, Budapest, Kossuth Lajos-utca 4.
(Városház-utca sarok)
órási kereslet osztálysorsjegyekben.
Rendeljen Ön is azonnal levelezőlapon vagy telefonon: 189-280.
Jövője iránt bűni követ el, ha a szerencse útját nem veszi igénybe.

A főpolgármester Erdély megsegitéséről

A Belsőlipótvárosi Keresztény Társas Kör évadnyitó társasvacsorát rendezett, amelyen megjelent *Karafiáth* Jenő főpolgármester, *Szendy* Károly polgármester és *Body* László alpolgármester is. *Lázár* Ferencnek, a társaskör elnökének üdvözlő beszéde után *Homonnay* Tivadar beszélt a keresztény és szociális eszmék jelentőségéről s a tőlünk elszakitott három országrész, a Felvidék, Kárpátalja és Erdély egy részének visszatéréséről.

Karafiáth Jenő főpolgármester érdekes és tanulságos beszédben számolt be erdélyi körutjáról. Alkalma volt meggyőződni *a román uralom szörnyü pusztitásairól* és megilletődött hangon

+ AUTOKRAT +
Törv. véd.
amerikai rendszerü rugónélküli
SÉRVKÖTŐ
Kijlel. nappal viselhető, könnyü, kellemes, egyoldali 16, kétoldali 28 P
MAUTNER V., Báthory-u. 15.10-es vill. végáll. Tel.: 117—943. Prospektus dijtalan

Az őszi és téli
szövetujdonságok
raktárra érkeztek
Fajtában, szinben, mintában
választékunk rendkivül gazdag!
Kérjük kirakataink megtekintését
NAGYKOVÁCSY ÜZLETHÁZ

Finom kabátkelmék ramocsaházi Naményi-nál IV. Szervita-tér 8

Budapesti gyógyszertár
belterületen, első házbérrel, erősen fejlődő forgalommal, készpénzért azonnali átvételre is
eladó.
Ajánlatokat „Gyógyszertár" jeligére Leopold Cornél hirdetőbe, Teréz-körut 3. kérek.

jelentette ki, hogy mélyen megrenditette az, amit Erdélyben látott. *Összefogó áldozatos és fáradságos munkára van szükség, hogy eltüntessük, jóvátegyük az elmult huszonkét esztendő pusztitásait* és bekapcsolhassuk Erdélyt és gyönyörü fürdőhelyeit idegenforgalmunk hálózatába. Mindent el kell követnünk, hogy testvéreinket többé soha el ne szakithassák tőlünk. *Munkát és áldozatot nem sajnálva, segitsük az erdélyi részeket,* hogy ott élő testvéreink több mint huszéves szenvedéseit és nélkülözéseit elfeledtessük.

Szendy polgármester rádióelőadása

Szendy Károly polgármester szombaton igen érdekes előadást tartott a rádióban „A fővárosi népmüvelés a szabadidőmozgalom szolgálatában" cimmel. Bevezetőjében hangoztatta a polgármester, hogy a népmüvelés egyike a legfontosabb nemzetpolitikai feladatoknak. A mult században a liberális, materialista világszemléletet terjesztette a szabadoktatást, mig a mai népmüvelés a nemzeti kultura és a keresztény világnézet terjesztésére törekszik. A fővárosi népmüvelés szervezetten és intézményesen gondoskodik arról. hogy a dolgozó, kispénzü emberek kulturemberhez méltóan élhessenek. A népmüvelés eszmei célkitüzése a nemzeti eszmények és a müveltség tervszerü, céltudatos terjesztése utján elősegiteni a magyar nemzet lelki egységének kialakulását.

A szabadidő szociális problémái közül legelső és legfontosabb a hétvégi fizetéses szabadidő biztositása. Ebben az irányban kétségkivül már sok intézkedés történt, de még erőteljesebb intézkedésekre van szükség. A főváros alkalmazottainak szociális gondozása és védelme terén tagadhatatlanul példát mutat. Örömmel lehet megállapitani, hogy a nagyobb gyárak, vállalatok ezt a példát követni igyekeznek.

Rámutatott a polgármester arra, hogy mindenekfelett jó lakás kell ahhoz, hogy az elhasznált fizikai és szellemi energiák pótolhatók legyenek. Éppen ezért a főváros jelentős szociális lakásépitési munkatervet hajt végre. Igen fontos volna, hogy a nagy vállalatok és a magántőke erőteljesebben vegyenek részt a kislakások épitésében. A népmüvelés a legkülönbözőbb ismeretek megszerzésére ad alkalmat, amelyekre a családi élet keretében feltétlenül mindenkinek szüksége van. Fontos feladat az egészségügyi ismeretek terjesztése is.

A szabadidő felhasználására irányuló cselekvések örömre és szórakozásokra akarják serkenteni a tömeget. Pusztulásra van itélve az a nemzet, amelynek fiai nem tudnak szivből örülni. A népmüvelési mozgalom az elmult évben 1210 müsoros est, hangverseny, szinházi előadás keretében 287.505 hallgatónak nyujtott nemes szórakozást. Ennek a kérdésnek fontossága inditotta a polgármestert arra, hogy a Városi Szinházat a fővárosi népmüvelésnek engedje át.

IGMÁNDI KESERÜVIZ
minősége egyedüli

A polgármester végül hangsulyozta, hogy a mozgalom csak akkor lesz igazán átütőerejü, ha ezt a kulturpolitikai akciót megfelelő szociálpolitika követi. A székesfőváros ezen a téren is átérzi feladatait és kötelességeit, amelyeket mindenkor teljesiteni is fog.

Vásároljon a BAROSS SZÖVETSÉG tagjainál!

UJ TÉRKÉPEK!
KÖNYV FÖLDGÖMB
AUTÓ-, TURISTA- ÉS IRODAI TÉRKÉPEK
KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében, Budapest-IV., Kamermayer Károly-utca 3, A Központi Városháza épületében. Alapitva 1873.

SIMAY
SELYEM, SZÖVET
IV., Petőfi Sándor-u. 17
Régiposta-uteával szemben.

Ezüstróka, kékróka és nercek
szolid árban
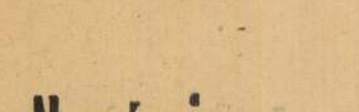
Varsányi Lajos
szücsmester
Budapest, IV., Muzeum-körut 7.
Telefon: 883—042.

Női, leány-, gyermek- és intézeti egyenruhák
SCHICK
intézetek és zárdák szállitója
IV., Kamermayer Károly-u. 3.
Telefon: 3—891—41.

Budán Versényi
női és uri divatkülönlegességek szaküzlete
II., Csalogány-utca 52
(Széna-tér sarok)

Kézimunka
BERGER és FEISZINGER
IV., Régiposta-utca 14.
Fonalak, vásznak

Vászon, fehérnemü, csecsemő-, intézeti, menyasszony kelengyék
legelőnyösebben
Triznyai Sándor
cégnél
IV., Petőfi Sándor-utca 7.

Női kabát, női ruha
készen, olcsón
Kovács
MUZEUM-KÖRUT 21

Függönyanyag, butorszövet, butorkreton, csipkék, fátyolok
Hoepfnerné ÉS TARSA
BUDAPEST, IV., HARIS-KÖZ 2. Telefon 187-308

Kalapokat
Nagy Ferencnél
vásároljunk!
VII., Károly király-ut 1. és VII., Erzsébet-körut 27.

Cipő elegáns, jó, olcsó
Domonkos-nál
VI., Teréz-körut 27. szám
Nagy választékban 50 éves cég.

Olbrich
RETIKÜLJEI szépek jók olcsók
TERÉZ-KÖRUT 3

Szemüveg
LÁTCSŐ
FOTÓ
Calderoni és Társa
Vörösmarty-tér 1. szám

ÉKSZER
Bittner
Lajos
IV., Prohászka-u. 8.

EHALL
Andrássy-ut 15
Legnagyobb keresztény vállalat.
Kedvező részletfizetésre.

Bundát
szőrmét
POREMBA szücstől
IV., Károly-körut 28. Telefon

LEIDENFROST
Budapest, IV., Pázmány Péter-tér 5.
SZÖVET- és SELYEM-KÜLÖNLEGESSÉGEK

KALAP
KŐSZEGI
KALAPOSMESTERTŐL
IX., RÁDAY-UTCA 26.

ING
Keztyü
Harisnya
Alsóruházat
mérték szerint is
Bazsó
VIII., BAROSS-UTCA 66. Telefon.

Férfikalapot
Wacha János
kalaposmestertől
IV., Muzeum-körut 43

WANDERER CONTINENTAL
irodagép vezető világmárka!
Vezérképviselet:
GOŸ és KOVALSZKY
V., NADOR-UTCA 11. SZÁM.

Ágyneműkülönlegességek, paplan, matrac
SMARZ PAPLANOS MESTER
Budapest, XI., Horthy Miklós-ut 18.
Telefon: 456—759.
Többszörös aranyéremmel kitüntetve

Költözködést
helyben, vidékre és külföldre zárt butorkocsiban és teherautóval szakszerüen vállal
Lehrner Mátyás
szállitmányozó és beraktározó
Budapest, V., Váci-ut 6.
Telefon: 112—157.

Hálók,
kombinált szobák, ebédlők, konyhák, vidékre kérjen árajánlatot:
BERTALANNÉ
Keresztény Butorszalon,
Rákóczi-út 82. sz. I. em.

Cipőt
Balázstól
Muzeum-körut 11. sz.

Nyaralóba porcellán, üveg
ILOVSZKY-tól
JÓZSEF-KÖRUT 59.

Bundák
szépek, olcsók
Kókay Endre
szücsmesternél
Vilmos császár-ut 10.
Telefon: 386—784.

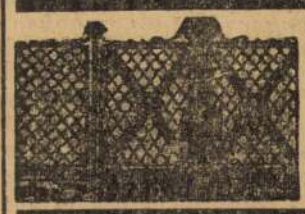
Szitaáru, sodronyszövetek, drótkerités, ágybetétek
kicsinyben és nagybani eladása
Hicker és Társa
Ferenc József-rakpart 23. szám

Vászon, fehérnemü, kelengye
MÖSSMER
cégnél
IV., VÁCI-UTCA 1.

Magyar kristály és porcellán
Kossuch János
IX., Vámház-körut 5.

KASCH
kalaposmester
férfikalap-szaküzlete
VIII., BAROSS-UTCA 61. SZÁM
Alapitva 1853

RÓZSIKA kalapszalon
különlegességek megérkeztek!
Alakitás 3 pengőtől — Ugyanott ruhamodellek. Fazonár 18 P-tól.
IV., Kigyó-utca 4-6. Félemelet

ARANY EZÜST ÉKSZER
gyártás, beváltás, alakitás
WINTERMANTEL SZOMBATHY
VII., DOHÁNY-UTCA 7.

Zománcedények
Függönytartók
háztartási cikkek, evőeszközök, horgászati felszerelés, kályhák, tüzhelyek
Jeszenszky Jenő
Ráday-utca 17. Telefon: 185—435.

Modern és stilmübutorok
GYÖRFFY IMRE
kárpitosmester, lakberendező
IV., Irányi-utca 15. szám.
(Belvárosi mozgónál.) Telefon: 184-209.

VALÓDI EZÜST
EVŐESZKÖZÖK
DISZTÁRGYAK
HENGER ANTAL
ezüstárugyár, IV., Dalmady-u. 9.

ZÁSZLÓK
BITTNER ÉS TÁRSA
IV., Prohászka-u. 8.

IRÓGÉP
számoló- és sokszorositógép eladás, javitás, karbantartás, kölcsönzés
Ifj. Horváth Lászlónál
VII., Wesselényi-utca 49.
Telefon: 131—632.

P.10.- Valódi csak a piros gyürüvel! P.10.-

»TINTENKULI«
a tühegyü ÁTLÁTSZÓ töltőtoll.
Ceruzaszerü irás, de tintával.
Gyári lerakat:
ECKER KÁLMÁN, Budapest, VIII., Vas-u. 12.
Névaláirás hevésse díjtalan.

KULI
négyszinü irón fekete testben, kezelése egyszerü
P 8.—

Felkérjük olvasóinkat, hogy vásárlásnál hivatkozzanak mindig a Nemzeti Ujságra

Engelthaller és Nád keztyüsök gyártmányai: Margit-körut 11, Horthy M.-ut 46, Krisztina-körut 32.

Napihírek

Az olasz király és császár születésnapja

Róma, november 11.

Az olasz lapok meleg cikkekben emlékeznek meg *III. Viktor Emánuel király és császár 71-ik születésnapjáról.* A Tribuna hangsúlyozza, hogy ez már *az ötödik győzelmes háború,* melyet Olaszország az ő uralkodása alatt megvív. Tiranai jelentés szerint a király és császár születésnapját *Albániában is nagy fénnyel ünnepelték meg.*

Berlin, november 11.

A Führer az olasz császárnak és királynak születésnapja alkalmából *táviratilag szerencsekívánatait fejezte ki.*

— **Rodolfo Mosca előadásával megnyílt a budapesti olasz kulturintézet tanfolyama.** A budapesti olasz kulturintézet felső tanfolyamának megnyitásán az intézet igazgatójának bevezető szavai után Rodolfo Mosca, a Pázmány-egyetem olasz művelődéstörténeti tanszékének tanára tartott bevezető előadást „A jelenkori olasz történelem" című kollégiumához. Az előadó általános képet vázolt az olasz történelemről 1871-től 1900-ig. Utalt az ebben a korszakban végrehajtott olasz alkotásokra, amely mögött azonban az olaszság lelkében általános elégedetlenség lakozott, mely végül kormányzati; pártpolitikai és külpolitikai válsággá fejlődött. Mégis azt kell mondani, hogy a válság tetőfokán nyert megfogalmazást Itáliának, mint nagyhatalomnak beillesztése az európai rendbe.

A Vitézi Rend ünnepe

A főváros Vitézi Széke vasárnap tartotta idei vitézi értekezletét a pesti Vigadóban. A mintegy négyezerfőnyi közönség soraiban megjelent vitéz tiszabeői *Hellebronth* Antal ny. tüzérségi tábornok, vitéz dálnoki *Bartha* Károly honvédelmi miniszter, vitéz *Keresztes-Fischer* Lajos tüzérségi tábornok, vitéz *Littay* András gyalogsági tábornok, vitéz *Jány* Gusztáv altábornagy, hadseregparancsnok, vitéz *Imrédy* Béla nyug. miniszterelnök, vitéz *Jaross* Andor ny. miniszter, *Karafiáth* Jenő főpolgármester, *Szendy* Károly polgármester, *Takách-Tholvay* József gróf ny. altábornagy és még sokan mások.

A Hiszekegy után *Holényi* János ny. tábornak, a főváros vitézi székének kapitánya megnyitóbeszédében megemlékezett vitéz nagybányai Horthy Miklós bölcs országlásának eredményeiről. Ezután vitéz *Horváth* Gyula ny. tábornok, a főváros vitézi társadalmi bizottságának elnöke számolt be a bizottság működéséről. A továbbiakban vitéz *Igmándy-Hegyessy* Géza ny. testőraltábornagy, ügyvezető vitézi törzskapitány bejelentette, hogy *a visszatért erdélyi és keletmagyarországi részeken megindult a vitézek megszervezése.* Kiemelte, hogy a *vitézi rend zárt rendben, egyenes úton halad előre és követi főkapitányát, vitéz nagybányai Horthy Miklóst a nemzeti célok megvalósítása felé.*

— **Meghalt Pittman szenátor, a washingtoni szenátus külügyi bizottságának elnöke.** Az amerikai Renóból jelentik: Key Pittman szenátor, a szenátus külügyi bizottságának elnöke, vasárnap reggel 68 éves korában szívszélhűdés következtében meghalt. Utóda a külügyi bizottság elnökségében, mint a német távirati iroda értesül, George demokrata szenátor lesz, aki több izben bírálta Roosevelt kormányát.

Házasság

Matolcsy Oszkár ezredes és neje, született zilahi *Matolcsy* Irén leányát, *Máriát* eljegyezte *Gazsi* Lajos főhadnagy, *Gazsi* Lajos Pest vármegye ny. árvaszéki ülnöke és neje, *Preisinger* Marianna fia.

Hunyadi-Buzás Lívia és *Oltai* Rudolf testnevelési tanár november 12-én délelőtt fél 11 órakor tartják esküvőjüket az egri főszékesegyházban.

Zwickl Magda és *Bencsik* Gergely m. kir. főhadnagy november 11-én házasságot kötöttek.

Szabó Juliska és *Csépe* József november 12-én délután 3 órakor tartják esküvőjüket Hasznoson a Mária Magdolna-templomban.

GÁZFŐZŐTANFOLYAMOK BUDÁN. A volt iskolatársnők szövetsége november hónapban a következő tanfolyamokat nyitja meg: 1. **Kezdők** részére november 13-tól minden szerdán és pénteken. Tananyag: az egyszerű polgári konyha ételeinek elkészítése, a gáztűzhely helyes és takarékos használatának ismertetése. 2. **Haladók részére:** november 11-től minden hétfőn és csütörtökön. Tananyag: a finom francia konyha, hústalan napok, cukorral és zsírral való takarékosság. Tandíj mindkét tanfolyamon anyagmegtérítéssel együtt 22 pengő. 3. **Háztartási alkalmazottak részére: kezdőknek** november 12-től minden kedden, **haladóknak** november 16-tól minden szombaton. Tandíj 10 pengő. A tanfolyamok délután 5 órakor kezdődnek, hat hétig tartanak. Beiratkozás november 8-tól minden délelőtt 9—1-ig és délután 5—7-ig, a II., Batthyány-utca 8. sz. alatti polgári leányiskola irodájában.

Göring és Laval tanácskozása

Vichy, november 11.

Hivatalos jelentés szerint *Laval* helyettes miniszterelnök és külügyminiszter vasárnap délelőtt Vichybe érkezett. *Párisi tartózkodása alatt megbeszélést tartott Göring birodalmi tábornaggyal.*

A találkozáson jelen volt *Brinon* nagykövet is. A Havas-iroda magyarázó közleménye szerint a találkozó beleilleszkedik azoknak a tárgyalásoknak keretébe, amelyek a francia-német együttműködés politikájából következnek. A különböző híresztelésekkel szemben az igazság az, hogy *nem volt szó béketárgyalásokról és ilyenekről nem is lesz szó mindaddig, amíg a német-angol háború tart.* A francia és a német hatóságok tanácskozásainak eredményeképpen *a megszállt és a meg nem szállt övezet forgalmát könnyítik.*

A német távirati iroda Stockholmból úgy értesül, hogy londoni jelentés szerint *Pétain tábornagy fagyos hűvösséggel válaszolt arra az üzenetre, amelyet az angol király október végén intézett hozzá.*

— **A csikországi székelység hálairata a kormányzóhoz.** Nagyarányú seregszemlére gyűlt össze a csikországi székelység, hogy az anyaországhoz történt visszatérésért hálát adjon a Gondviselőnek, másrészt kifejezésre juttassa ragaszkodását Magyarország kormányzója iránt. Az egybegyűlteket Sándor László ny. főkapitány üdvözölte, majd Vákár P. Arthur előterjesztette a székelység hűségnyilatkozatát és hálairatát, amelyet a kabinetiroda útján juttatnak el a kormányzóhoz.

— **Ravasz László püspök első unokájának megkeresztelése.** Szükkörű családi ünnepen ment végbe Ravasz László református püspök első unokájának, ifj. Uray Sándor dr. miniszteri titkár és felesége, Ravasz Vera fiacskájának megkeresztelése. Nagybátyja, Szabolcska László dr. budahegyvidéki református lelkipásztor részesítette a keresztség szentségében az újszülöttet, aki a Márton nevet kapta.

A japán császárság nagy ünnepe

Tokió, november 11.

A japán nép most ünnepli a császári uralkodóház *alapításának 2600-ik évfordulóját.* Az egész ország ünnepi díszbe öltözött, valamennyi háborús korlátozást felfüggesztették. *Konoye* herceg miniszterelnök szerencsekívánatait tolmácsolta a császárnak azon a nagyszabású ünnepségen, amelyet ez alkalommal rendeztek. *Hitler* vezér és kancellár az ünnep alkalmából táviratban *legszívélyesebb jókívánságait fejezte ki a császárnak.*

— **Petrovácz Gyula támogatást kért a képzőművészeti társulat számára.** A főváros közgyűlésén hétfőn Gidró László azt indítványozta, hogy a csikmegyei Marosfőn építsen a főváros szászgyas üdülőtelepet. Szöke Gyula a kórházak kibővítéséről beszélt. Hatolkay Kázmér szerint rendetlenek a köztemető útvonalai. Petrovácz Gyula sürgette az erdők és a kilátók védelmét, a Gellért-hegyi és a János-hegyi kioszkok modernizálását. Nagy elismeréssel szólt arról a támogatásról, amelyben a főváros a képzőművészeket részesíti. Indítványozta, hogy a képzőművészeti társulat számára szavazzanak meg húszezer pengő támogatást. Dicsérte a fővárosi képtár új szerzeményeit s javasolta, hogy a művészeti osztály ügykörét bővítsék ki egyházművészeti ügykörrel. Magyar Miklós, Gazdi Jenő, Dongó Orbán, Miklós Ferenc, Csoma Zsigmond, Nyáry Miklós után Kertész Elemér az új katonai laktanyák építését tette szóvá. Hajnóczy Béla után Gidró László indítványozta, hogy a főváros kérjen a kormánytól százmillió pengőt s ezt fordítsák keresztény kereskedők és iparosok önállósítására.

Tisztítsa

meg olykor szervezetét a bélben felhalmozódott sok káros salaktól akkor is, ha nincs székrekedése. Jó tisztító hashajtó a DARMOL

— **Az új budai görögkatolikus paróchus beiktatása.** Sztankai András dr.-t, a budai görögkatolikus magyar plébánia új parókhusát vasárnap iktatták be ünnepélyesen tisztségébe. A kegyúr fővárost Huszthy Károly tanácsnok képviselte. A beiktatást Véghseő Dániel tb. kanonok, kerületi esperes végezte a megyéspüspök megbízásából.

— **Kemal Atatürk halálának évfordulója.** Isztanbulból jelentik: Vasárnap egész Törökországban nemzeti gyásznapot tartottak Kemal Atatürk halálának második évfordulója alkalmából. Valamennyi színház, klub és vendéglő zárva volt Atatürk halálának órájában gyászünnepségeket tartottak és szerte az országban az egész lakosság ötperces néma csenddel adózott emlékének. Inönü elnök és a kormány valamennyi tagja megjelent az isztanbuli néprajzi múzeumban az elnök koporsója előtt.

— **Az Emericana nagykáptalanja.** A Foederatio Emericana hatalmas szervezete vasárnap tartotta idei nagykáptalanját. Ezt megelőzően szombaton Pongrácz Jenőné grófné elnökletével patrona- és priorissagyűlés, Mészáros János dr. elnökletével pedig protektorgyűlés volt, amelyen Schmidt Sándor, Kemenes Illés, Schwartz Elemér és Schandl Károly szólaltak föl. A vasárnapi nagykáptalant ezidén szükebb keretek között tartották meg a Szent Gellért-szállóban. Kemenes Illés kommendátor bevezetője és a jelentések meghallgatása után Bertzik Árpád kancellár ismertette az Emericana mult évi munkáját. Ezután került sor az „Emericana ezüst liliomának" átadására, amelyet az idén a kecskeméti Jaziga-korporációnak ítéltek oda.

— **Bonczos-telep a makói árvízkárosultak otthona.** Makó város az idei árvíz által rombadöntött házak helyére a hajléktalan sokgyermekes családok számára 14 ikerházat építtetett, amelyet vasárnap délelőtt 11 órakor adtak át közgyűlés keretében. Az átadáson megjelent vitéz Bonczos Miklós államtitkár, Bárczay János, a Mép országos alelnöke, valamint Fejér Miklós főispán is. Bécsy Bertalan polgármester megnyitó beszédében üdvözölte az államtitkárt és bejelentette, hogy az új telepet Bonczos-telepnek nevezték el. Vitéz Bonczos Miklós beszédében levonta az árvízveszedelemből szerzett tanulságokat.

A délszláv sajtófőnök Budapesten

Milojevics Predrag, a délszláv központi sajtóiroda vezetője, aki *Ullein-Reviczky* Antal követségi tanácsos, a külügyminisztérium sajtó és kulturális osztályvezetője meghívására három napig Budapesten tartózkodik, *vasárnap megtekintette a város nevezetességeit,* majd délben fél 1 órakor tisztelgő látogatást tett *Csáky* István gróf külügyminiszternél. Hétfőn *Rasics* budapesti délszláv követ és felesége a Dunapalota-szállóban villásreggelit adott *Milojevics* sajtófőnök tiszteletére. A villásreggelin *Ullein-Reviczky* Antal követségi tanácsos, a külügyminisztérium sajtóosztályának főnöke feleségével, valamint számos más előkelő személyiség is részt vett. Este *Ullein-Reviczky* Antal külügyi sajtófőnök estebéden látta vendégül a délszláv sajtófőnököt. Az estebéden a magyar sajtó és rádió vezetői is megjelentek.

— **Az országos tűzrendészeti felügyelő erdélyi szemleútja.** Vitéz nádudvari Kiss Lajos országos tüzrendészeti felügyelő vitéz Endre László alispánnal, az országos tüzrendészeti szervezet elnökével vasárnap Kolozsvárra érkezett, hogy felülvizsgálja a tűzrendészettel kapcsolatos ujjászervezési munkálatokat.

— **Megkezdi működését a magyar polgári büntetőbíráskodás a visszatért erdélyi területeken.** A Budapesti Közlöny legközelebbi száma közli a minisztérium 7.980/1940. M. E. számú rendeletét, amely a visszacsatolt erdélyrészi területeken a magyar polgári büntetőbíráskodás működésének megkezdéséről és az ezzel kapcsolatban szükséges intézkedésekről szól. A rendelet szerint a büntetőbíráskodás az újonnan felállított királyi bíróságok működésének megkezdésével veszi kezdetét. A főhatalom átvételének napja előtt elkövetett büncselekmények miatt abban az esetben indul meg bünvádi eljárás, ha a román bíróság eljárást még nem indított, vagy még jogerős véghatározatot nem hozott, vagy jogerős büntetőhatározatot hozott, de azt még nem hajtották végre, továbbá minden a Btk. 7. paragrafusa alá eső ügyekben. Az olyan ügyekben, amelyekben új eljárásnak a fenti rendelkezések szerint nincs helye, az elítélt a magyar bíróságnál annak megállapítását kérheti, hogy a büncselekményt nem követte el. A román bíróság által kiszabott szabadságvesztést-büntetést nem lehet végrehajtani még akkor sem, ha a végrehajtás már folyamatban volt. A rendelet lehetővé teszi az új eljárás során az elítéltek dologházba, vagy szigorított dologházba utalását, a fiatalkorúak ügyeiben pedig a magyar jogszabályokat alkalmazza.

Érdekképviseleti hivatal keres

30—35 év közötti őskeresztény, a könyvelés minden ágazatában perfekt, pár éves gyakorlattal biró

főtisztviselőt

Ajánlatok curriculum vitae-vel „Papírszakmás előnyben" jeligén HARSÁNYI hirdetőbe, V. Zsitvay Leó-utca 16. küldendők.

Abdullah nem tudott angolbarát arab egyesülést létrehozni

Istanbul, november 11.

Politikai körök véleménye szerint Abdullah transjordániai emirnek az a vállalkozása, hogy a közelkeleti arab államok unióját létrehozza, meghiusultnak tekinthető. A Faruk királlyal folytatott tárgyalás, amelyen az emir az izlám szolidaritására hivatkozott, nem hozott eredményt, mert *Egyiptom királya nem adta fel tartózkodó magatartását.* Sziria arab köreiben úgy gondolják, hogy *Abdullah Bagdadba is ellátogat hasonló célból,* de itt is kevés kilátása van eredményre, mert *Anglia süllyedő tekintélye az arab világban nagy tartózkodást vált ki. (TP)*

— **Magyarnyelvű előadás a tokiói rádióban.** Habán Jenő dr. a tokiói magyar követség sajtóelőadója vasárnap este a tokiói rádióban magyarnyelvű előadást tartott a japán császárság fennállásának 2600. évfordulója alkalmából.

Antal István, Bonczos Miklós, Lukács Béla és Bárczay János beszéltek vasárnap

A magyar élet pártja *párkányi* választókerületének választmányi ülésén *Antal* István államtitkár ismertette az ország időszerű külső és belső kérdéseit. Hangoztatta, hogy *a mai időkben tovább kell építeni az államot, társadalmat, közgazdaságot az idők reális követelményének irányában.* A belső egység, rend, nyugalom és a termelő munka zavartalansága nemcsak élet-, de *egyenesen sorskérdés számunkra.* Ezzel teszünk nagy barátainknak is szolgálatot. Gazdasági téren *egy tervszerű gazdasági rendszer bevezetésével a maximumra kell fejlesztenünk a termelő erőket.* Lelki téren békére, bizalomra van szükségünk. A mi keresztény és nemzeti politikánkban a szegedi ellenforradalmi mult és *Gömbös* Gyulától kezdve az alkotás és beteljesedés korszaka van.

Losonc város magyarsága ünnepelte a cseh elnyomás alól történt felszabadulás második évfordulóját. Vitéz *Lukács* Béla, a Mép országos elnöke mondott ünnepi beszédet. Részletesen ismertette azokat a megpróbáltatásokat, amelyeket a magyar kisebbségnek kellett elszenvednie az idegen uralom alatt, aztán rámutatott azokra a gazdasági, szociális feladatokra, amelyek ma megoldásra várnak.

A *tisza-marosi* választókerület népe *Kiszomboron* gyűlést rendezett a kerület képviselőjének, vitéz *Várnay* Lászlónak tiszteletére. Az ünnepségen fölszólalt *Bárczay* János, a Mép országos alelnöke is. Vitéz *Bonczos* Miklós államtitkár beszédében hangoztatta, hogy a bevonulások alkalmával nagyszerűen bebizonyosodott, hogy *az ország társadalmának lelkes áldozatkészsége nem volt hiábavaló.* Most még jobban össze kell fognunk, *a széthúzást csirájában el kell fojtanunk.*

Zárt ajánlati versenytárgyalási HIRDETMÉNY

Szabolcs vármegye árvaszéke a 24.522—1940. sz. számú véghatározatával elrendelte Elek Mária serdültkorú tulajdonát képező Demecser és Kék község határában fekvő mintegy 527 kat. holdat kitevő ingatlanának 1941. évi április hó 1-től kezdődően hét évre 1948. év március hó 31-ig leendő bérbeadását.

Bérbeadás tárgyát képezik a fenti ingatlan, valamint az ingatlanhoz tartozó összes élő és holt gazdasági felszerelések. A birtokon 49 kat. hold dohánytermelési engedély van. A birtok nagy része a Demecser és Nyirbogdány közötti köves országút mellett fekszik s az bármikor megtekinthető.

A haszonbérbeadás zárt ajánlati verseny alapján történik. A zárt ajánlat benyujtásának határideje **1940 november 27-ike déli 12 óra.** Ugyanezen a napon történik az ajánlatoknak a felbontása és felülbirálása.

A zárt ajánlatok Szabolcs vármegye árvaszékének elnökéhez nyujtandók be. Az ajánlattevők kötelesek az árvaszék elnökének kezéhez 5000 pengő bánatpénzt letenni, vagy ezen összegről szóló gyámpénztári pénzek elhelyezésére kijelölt nyiregyházi pénzintézet által kiállított betéti könyvet átadni.

A zárt ajánlati részletes feltételek a hivatalos órák alatt megtekinthetők Szabolcs vármegye árvaszékének elnökénél, vagy Pika Tibor dr. vm. árvaszéki ülnöknél a Demecser község Elöljáróságánál, vagy az érdeklődőknek kívánatra postán is megküldi.

Nyiregyháza, 1940. évi november hó 5-én.

Pika Tibor dr.,
vm. árvaszéki ülnök.

Ujmagyarság Színház, művészet

Két bemutató lesz a héten

Két magánszínház tart pénteken este bemutató előadást soron következő újdonságából: a Vigszínházban *Innocent Vincze* Ernő „Vadmadár" című darabja, a Magyar Színházban pedig *Fekete* István „Hajnalodik" című színjátéka kerül bemutatásra. Innocent Vincze Ernő, aki ezúttal először szerepel a Vigszínházban, eddig már több sikeres átdolgozással tette ismertté a nevét a Nemzeti Színházban. A „Vadmadár" című modern tárgyú színdarabjának meséje arról szól, hogy három fiatalember, egy elvált asszony és két férfi összekerül egy vidéki kastélyban és ott bonyolódik tovább életük sorsa. A női főszerepet *Muráti* Lili játssza, a két férfi főszereplő *Szilassy* László és *Somló* István. A Vigszínház újdonságát *Hegedüs* Tibor rendezi.

A Magyar Színház bemutatója egyben szerzőavatás is. *Fekete* István először szerepel a színpadon és mint író, tulajdonképpen csak két éve dolgozik. Vidéki intéző, aki két évvel ezelőtt tünt fel az egyik vadászlapban érdekes tárcáival, természetleírásaival és vadászelbeszéléseivel. Tavaly jelent meg a „Zsellérek" című regénye, ebben az évben pedig a „Csi" című állatregény, amely a könyvpiac komoly sikerei közé tartozott. Fekete István színdarabjában *Páger* Antal és *Szilágyi Szabó* Eszter alakítják a főszerepeket. Igy nemcsak a szerző, hanem a női főszereplő is új a Magyar Színházban: Szilágyi Szabó Eszter az elmult évben még a szegedi városi színházban játszott.

Kalotaszegiek Budapesten

A kalotaszegi ballada-együttes ötvennégytagú csoportja szombaton késő éjjel érkezett Budapestre, hogy a Magyar Művelődés Háza színpadán bemutassa a „Csáki bíró leánya" című háromfelvonásos dramatizált balladát. A Szentimrey Jenő vezetésével érkezett együttes vasárnap délután koszorút helyezett a Hősök emlékművére, hétfőn délelőtt pedig Szendy Károly polgármester fogadta őket, meleg szavakkal köszöntve a főváros vendégeit. A ballada-együttes a próbákat hétfőn délután megkezdette s érdeklődéssel várt előadásait kedd estétől kezdve tartja a Művelődés Háza színpadán.

Csáki bíró lánya

a kalotaszegi balladaegyüttes vendégjátéka A MAGYAR MŰVELŐDÉS HÁZÁBAN, november 12—17-ig.

14 és 15-re minden jegy elkelt.

* **A Mansz erdélyi estje.** Nagy müélvezetben volt része a közönségnek a magyar asszonyok nemzeti szövetsége VIII. kerületi csoportja által rendezett jótékonycélú erdélyi esten. Máté Marianne fiatal szavalóművésznő megkapó sikerrel adott elő verseket, majd Simonyiné Groh Klára hegedűművésznő szerepelt és játszott különböző zeneműveket ragyogó művészettel és tehetséggel. Kály Mária zongoraművésznő finom kisérete mellett. A három lelkes művésznő áldozatkészsége és a csoport buzgó munkálkodása szép jövedelmet hozott az erdélyi akció részére.

Bárdos Lajos előadása

A székesfővárosi zenekar vasárnap délutáni hangversenysorozata keretében az énekkari művelődés egyik legalaposabb ismerője, Bárdos Lajos az énekkart ismertette. Ragyogó tehetségü karmesterünk pompásan összefogott, tömör, szellemes szabadelőadást tartott az énekkari művelődésről. A kitünő Cecilia-kórus egy sor gyönyörü példával szemléltette az előadást. A közönség önfeledt gyönyörüséggel szivta magába a szebbnél-szebb dallamokat, olyannyira, hogy Bárdos végül a hallgatóságot is megénekeltette. Csak úgy zugott, zengett a Magyar Művelődés Háza hatalmas nézőtere a lelkes énektől...

Uj életet varázsol iskolába, énekkarba a **Magyar Népdal**

Jól bevált kiadványairól tájékoztatót küld: MAGYAR KÓRUS, Budapest, Ferry O.-utca 55

* **Erdélyi írók Érsekújváron.** Érsekújvárról jelentik: Az erdélyi írók előadókörútjuk során november 12-én, kedden Érsekújvárra látogatnak. A helybeli kulturális és társadalmi egyesületek ezen a napon erdélyi estet rendeznek, amelyen Tamási Áron, Molter Károly és Tompa László is közreműködnek.

* **Dr. Plank tánciskola Andrássy-út 24**

* **A székesfővárosi zenekar kiállotta a tűzpróbát,** mert nehéz, szép müsort játszott hétfői estjén — a gyakorlottkezü, kitünő dologbeli tudású Ferencsik János vezényletével — a lelkes igyekvésével arányban álló biztonsággal és rátermettséggel. A székesfővárosi zenekart ez a hangverseny avatta kiválóvá fejlődhető, valóban hiánytpótló, jó zenekarrá. A Jupiter szimfónia (Mozart) mellett előadásra került Bartók remeke: (az egyik filharmóniai-esten bemutatott) zenéje hurós és ütőhangszerekre és cselesztára, (örülünk, hogy a székesfővárosi zenekar lépést halad a legnagyobb igényü mai zenével!), továbbá a Till Eulenspiegel (Strauss Richard), végül Rachmaninov csillogó rapszódiája, Paganini témája felett, zongorára és zenekarra, Károlyi Gyula elragadó közreműködésével. (H).

* **A mi szücsünk a Váci-utcai Palugyai.**

De Valera: A szabadságot az uj nemzedék meg fogja védeni

London, november 11.

De Valera a Mayo-grófságbeli Castlebarben szemlét tartott a helybeli önkéntesek 6000 főnyi csapata fölött. A szemle után mondott beszédében kijelentette: *eljött az idő, hogy valamennyi 25 és 30 év közötti férfi felvételét kérje a hadseregbe.* Biztatta az ujoncokat, hogy időt nem veszítve tökéletesitsék kiképzésüket. Befejezésül hangsúlyozta, *a legnagyobb szükség van arra, hogy Irország lakosságát figyelmeztesse a leselkedő veszedelmekre. Ha a megpróbáltatás órája eljön, a szabadságot az uj nemzedék meg fogja védeni.*

Newyork, november 11.

A *New York Enquirer* című vasárnapi ujság diplomáciai körökhöz közel álló személyektől szerzett értesülései alapján azt jelenti, hogy *befejeződtek az angol előkészületek Irország megtámadására és megszállására.* A lap szerint Anglia egyszerre szárazföldi s légitámadást tervez. Dublint, valamint a corki és loughswillyi erődítményeket állítólag hadihajók fogják lőni, Észak-Irországból pedig százezer ember hatol majd be.

Stockholm, november 11.

A Sunday Times politikai levelezőjének tudósítása szerint valamennyi párt képviselője élénk vitát folytatott az ir kikötők megszállásának kérdéséről. A megszállás az érvelések szerint nemcsak Anglia, hanem Irország érdekében is állna. 1938-ban visszavonták az irországi angol állásokat. *Most igyekezni fognak, hogy újból helyreállitsák az 1938 előtti állapotot.*

— **Leütötték Ulmer Tibort, az ismert úrkocsist.** Ulmer Tibort, az ismert ügetőversenyistálló tulajdonost és úrkocsist szentetornyai birtokán ismeretlen egyén leütötte. Ulmer Tibor a halántékán sulyosan megsérült és eddig kideritetlen körülmények között mindkét lába a térde alatt eltörött. Támadójának kézrekerítésére megindították a nyomozást.

— **A Hargitaváralja** jelképes székely község november 17-én, vasárnap délután 6 órakor a Pesti Vigadóban müsoros ünnepséget rendez a menekült székelyek javára. Jegyek VIII. Festetich-utca 18. sz. alatt kaphatók.

Izgalmas jelenetek a nyiregyházi kaszinó közgyülésén

Nyiregyháza, november 11.

Nyiregyháza város társadalmi életében izgalmas esemény zajlott le a nyiregyházi kaszinó legutóbb tartott rendkivüli közgyülésén. Több keresztény jobboldali kaszinótag indítványt nyujtott be, hogy *ezentúl a kaszinónak csak keresztény tagjai lehetnek,* másik indítványban pedig azt javasolták, hogy *azok, akik a multban a szabadkőmüves páholyoknak bármilyen viszonylatban is tagjai voltak, a kaszinóban tisztséget ne viselhessenek.*

Az elnöklő sasi *Szabó* László dr. ügyvédi kamarai elnök az alapszabályszerű indítványokat elnöki jogaira való hivatkozással *levette a napirendről.* Kinos feltünést keltett az a kijelentése, hogy *sajnálkozik, amiért az ő elnöksége alatt a zsidókérdést tárgyalják a kaszinóban, holott a kaszinónak „csak" negyvenhét zsidó tagja van, s a liberális szabadkőmüves szellemüek száma sem több ennél.* Az elnök szavai megbotránkozást keltettek a közgyülésen megjelent tagok körében, s *ennek a megütközésnek a közgyülés végén Török Dezső apátkanonok adott kifejezést felszólalásában.*

Az izgalmas hangulatban *tiz elnöklő választmányi tag mondott le tagságáról,* köztük a jobboldali gondolkodásáról közismert *Borbély* Sándor alispán is, aki egyébként a kaszinó alelnöke volt.

Károly nem vette el Lupescunét

Róma, november 11.

Madridi jelentések szerint Károly exkirály, aki Lupescunéval együtt még most is Sevillában tartózkodik, a sajtó képviselői előtt kijelentette, hogy *Lupescunét nem vette feleségül. (TP)*

November 12., 16. és 17-én, délután ½3 órakor

ügetőversenyek

— **Helyesbités.** Vasárnapi számunkban a magyar élet párthelyiségében a miniszterelnök részvételével tartott vacsoráján felszólaltak névsorában tévesen közöltünk egy nevet. A szónokok közül sorrendben harmadiknak felsőszakonyi Csillingh Dezső Istvánné, nemes Kenyeres Gizella szólalt fel.

Aknák Ausztrália körül

Melbourne, november 11.

Vasárnap kiadott hivatalos jelentés szerint az elmult hét utolsó napjaiban *a Victoria és Tasmania közötti tengerszorosban több ellenséges aknát halásztak ki és megsemmisitettek el.* Sok aknaszedő hajó indult el Tasmaniába a tengerszorosoknak az aknáktól való megszabadítására.

Halálozás

Thordai *Drasche-Lázár* Arthur életének 94-ik évében hosszas szenvedés után Budapesten elhúnyt. Holttestét a Bécs melletti Mauerba szállították, ahol a Drasche-család sírboltjában helyezték örök nyugalomra.

Pivnik István nyugalmazott református igazgató-tanító november 10-én életének 58-ik évében Székesfehérváron elhúnyt. Temetése kedden délután fél 3 órakor lesz Mezőszentgyörgyön.

Ifj. *Somorjay* Ernő honvédhadnagy életének 26-ik évében Baján hirtelen elhúnyt. Temetése hétfőn délután 3 órakor volt a farkasréti temető halottasházából.

Kisszakasz

A Kisszakasz milliméterscor ára 40 fill. Legkisebb hirdetés (10 mm) 4 P. Álláskeresőknek 50% kedvezmény

SVÁBHEGYI **MAJESTIC**

Lomnic, Kis-Majestic, 5-emeletes luxuspenzió a Fogasmegállónál.

Azüdülők paradicsoma

Legnagyobb komfort. Fürdőszobás, erkélyes lakosztályok. Hidegmeleg folyóviz. Tündéri kilátás. Diétás konyha. Árak 9 pengőtől. Telefon: 165-416 vagy 165-286.

Tanyásbirlok

15 hold, Pesthez, vasúthoz közel, sürgösen eladó. Telefon: 299-709.

Hangszer

KERESZTÉLY

hirneves zongoraterme, V., Vilmos császár-út 66. Legjobb zongorák legolcsóbban, részletre is. Családás sohasem érheti! Legeslegolcsóbban vásárolhat

ZONGORÁK

harmóniumok őskeresztény cégnél. Mendölné, Bezerédi-utca 10. Telefon: 14-64-11.

Vétel, eladás

Irógépek újak, 2 évi részletre is kaphatók. Használt és ujjáépitett irógépek eladása és cseréjése. — Irógép-kellékek, karbantartások, szakszerű javitások. KELEMEN JÓZSEF irodagépszaküzlete, Szolnok, Baross-utca 13. Őskeresztény cég — A Baross-Szövetség tagja

Zálogcédulát aranyat, ezüstöt, brilliánst legdrágábban vesz SINGER I., Egyetem-utca 11

RÉSZLETFIZETÉSRE szőnyegek, átvetők, ebédlőszőnyegek, futószőnyegek, paplanok, fotelágyak, ruhaszövetek, függönyök. Lakásberendezőnél, Baross-u. hetvennégy.

ALPAKKA- evőeszközök, nagy választékban. Kanál 80, villa 80, nagy kés 1.60, kávéskanál 45 fillér, sülfes tálak olcsón. Rosenfeld Népszinház-u **31**

ARANYAT, FOGARANYAT EZÜSTÖT, BRILLIÁNST és **ZALOGJEGYET** mindenről legdrágábban vesz BAROSS ékszerház, Baross-utca 88. Telefonáljon 134-770.

1941-es modell

SVÉD IRÓGÉP

SVED ACEL

HALDA

VILÁGMÁRKA!

TISZTA IRÁS, TÖKÉLETES KIDOLGOZÁS!

Pirkner és Zellner

Bpest IV, Mária Valéria-u. 1. Telefonok: 182-239, 182-697

Ruházkodás

Használt ruhákért csodálatos árakat fizet FISCHBEIN, Dob-u. 25. T: 423-582

JÓ ÉS OLCSÓ **BUNDÁT** PILÁT SZÜCSTŐL, FERENC KRT. 32.a.3

Használt férfiruhákért, egyenruhákért fehérneműért, cipőért legmagasabb árat fizetem RUHAÜZLET, Népszinház-u. 16 Telefon: 135-208.

HIVJA 340-278

Sok pénzt kap használt civil- és egyenruhákért.

Ujmagyarság Sport, versenyek

A Ferencváros és az Ujpest megerősitette helyzetét

A vasárnapi labdarúgóbajnoki forduló az élcsapatok poziciójának megerösödésére vezetett. *A Ferencváros saját pályáján a Tokod ellen 4:1 (2:0) arányban győzött,* Sárosi dr. (2) és Kiss, valamint Pósa góljaival, *az Ujpest pedig Szombathelyen 4:0 (3:0) arányban verte a Haladást.* A Ferencváros 20 és az Ujpest 17 pontjával alaposan megugrott a mezöny többi tagjától, akiket a Szeged vezet 14 ponttal. A vasárnap további eredményei: WMFC—Szeged 3:3 (2:1), Törekvés—Gamma 1:0 (0:0), Elektromos—Diósgyör 3:0 (0:0), Salgótarján—Szolnok 3:2 (1:0), Beszkárt—Kispest 5:1 (4:1). Az NB II. kolozsvári csoportjában *a NAC válogatott-jelölt belső hármasának pazar játékával 7:0 arányban lehengerelte a Szatmári SE-t,* a Nagybányai SE pedig nagy harcban 2:1-re verte a kolozsvári atlétákat.

Sportkicsek

() **Válogatott keret az olaszok ellen.** A szövetségi kapitány hétfőn este keretet állitott össze a küszöbön álló válogatott mérkőzésre. A névsor: Körmendy kapus, Pákozdy, Biró és Pósa hátvédek, Sárosi III., Polgár, Lázár és Balogh fedezetek, Kincses, Sárosi dr., Kovács, Sárvári, Bodola és Gyetvai csatárok. Meghivást kapott még Juhasz, Pintér és Szabadkai. A keret csütörtökön 2 órakor a Latorca-utcában edzőmérkőzést játszik.

() **Görög-rómaiban revancsot vettek a német birkózók.** A vasárnapi nemzetközi viadalon a klaszikus birkózónemben a németek bizonyultak jobbnak, 5:2 arányban verték csapatunkat, amelyből csak a légsúlyú nagyváradi Tözser és a nehézsúlyú Bóbis tudott győzni. Tözsér remek küzdelemben Pulheim felett győzedelmeskedett, Bóbis pedig kicsi hiján betussolta a nagynevü Hornfischert.

A vasárnapi megyei lóversenyek eredménye

I. Hadseregi sikverseny. (1850 méter.) 1. Losonczy tüzérek, 4 éves pejkanca *Szives* (Mészáros főhadnagy, 1½), 2. Gábor tüzérek *Crataegus* (Bogyay főhadnagy, 1¼), 3. Jurisich tüzérek *Baka* (Gróf Széchényi főhadnagy, 4). Fm.: Adisababa, Máv, Dévény, Döre. Ötnegyedhossz, nyakhossz. Tot.: 10:24, helyre: 13, 13, 20, befutó: 61.

II. Akadályverseny-hendikep. (4000 méter.) 1. Erdőmajori ménes, idös pejherélt *Quarnero* (Peinlich, 6), 2. Gróf Szechényi E. *Sunion* (Mészáros, 5), 3. Gróf Pejacsevich A. *Lectica* (Mészáros főhadnagy, pari). Fm.: Fék, Honvéd, Siber, Diva. Nyakhossz, három és félhossz. Tot.: 10:101, helyre: 16, 15, 12, befutó: 843.

III. Gátverseny-hendikep. (2400 méter.) 1. Klapka tüzérek, 6 éves sárgaherélt *Futó bolond* (Hujber, 2), 2. Bedő G. *Blagueur* (Wolbert, 5), 3. Papolczi istálló *Ringató* (Direr, 6). Fm.: Albula, Dodónéni, Siber, Aratás, Ary, Royales. Kéthossz, két és félhossz. Tot.: 10:31, helyre: 14, 22, 21, befutó: Futó bolond—Blagueur 143, Futó bolond—Ringató 72.

IV. Kisérleti eladóverseny. (1100 méter.) 1. Mándy P., 2 éves pejkanca *Hanna II.* (Kovács L. II., 2), 2. Dr. Mészáros Gy. *Hamupipőke* (Stygár, 6), 3. Dr. Bossányi L. *Ave Caesar* (Török, 5). Fm.: Virtus II., Tigár, Barázda, Caissopeia, Reményem, Tünemény II. Nyakhossz, kéthossz. Tot.: 10:35, helyre: 16, 19, 14, befutó: Hanna II.—Hamupipőke 111, Hanna II.—Ave Caesar 75.

V. Nyeretlen kétévesek versenye. (1000 méter.) 1. Herceg Festetics, 2 éves sötétpejmén *Cobold* (Török, 6), 2. Marquise A. de Bona *Dampierre* (Stygár, 1¼), 3. Magda istálló *Felhő II.* (Pozsonyi, 6). Fm.: Palotás, Hiába, Hóvihar, Pattantyús II., Góliát, Livia, Balga, Gárdista, Jó napot!. Nyakhossz, egy és félhossz. Tot.: 10:66, helyre: 25, 18, 27, befutó: Cobold—Dampierre 175, Cobold—Felhő II. 645.

VI. Welter-hendikep. (1100 méter.) 1. Smutny I. úrnő, 3 éves sárgakanca *Ceremoni* (Török, 5), 2. Kinizsi tüzérek *Mire való* (Stygár, 4), 3. Gombolai E. úrnő *Dongó* (Györi, 16). Fm.: Fertő, Admiral, Pogány, Csicsóné II., Ne lásd, Hedie, Fricska, Eldorádó, Pók II. Nyakhossz, nyakhossz. Tot.: 10:65, helyre: 25, 20, 33, befutó: Ceremoni—Mire való 201, Ceremoni—Dongó 759.

VII. Hendikep. (1600 méter.) 1. Gascoigne A. D. F. úrnő, 3 éves sötétpejmén *Troubadour* (Török II., 16), 2. Col Milton *Hargita* (Török, 5), 3. Bartos A. úrnő *Pompa* (Novák, 10). *Fm.:* Derwish, Adoma, Kópia, Symptom, Kongo, Vaklárma, Virulj, Számum, Lehel, Happy Boy, A tempo, Sári, Mester, Kujon, Arriva bene. Fejhossz, egyhossz. Tot.: 10:267, 66, 23, 67.

Teléléseink a keddi ügetőre

I. futam. *Dry — Bóvli.*
II. futam. *Csatafia — Zivez.*
III. futam. *Little Tich — Erzsike.*
IV. futam. *Carthago — Gulliver.*
V. futam. *Apród of Pamuk — Lepsi — Csalóka.*
VI. futam. *Tanoda — Négus II. — Csalafinta.*
VII. futam. *Lenke II. — Thymian.*
VIII. futam. I. rész: *Lucifer — Dália;* II. rész: *Eszter — Maya.*
IX. futam. *Jutka — Dusi — Előre.*

A versenyek a szokásos időben, délután fél 3 órakor kezdődnek a Kerepesi-úti pályán.

zők, akik más község határában szerezték meg kisbirtokaikat, a telepítési alapból *építési kölcsönhöz* juthassanak, ha a gazdálkodásukhoz szükséges lakóházakat, gazdasági épületeket önerejükből felépíteni nem képesek. Ugyanez a fejezet foglalkozik a lakóhelyet változtatott birtokszerzők közjogi jogosultságainak a biztosításával is.

A telepítési alap

A XI. fejezet a folytatni kívánt birtokpolitika pénzügyi alátámasztását biztosító *telepítési alap* létesítésével foglalkozik. A telepítési alap a gazdatartozások rendezésével kapcsolatban a Nemzeti Banktól felvehető *100 millió pengős kölcsönből kihasított 15 millió pengőn kívül* az első 10 évben legalább évi *2 millió*, a további 10 évben legalább évi *2½ millió pengőből* alakíttatik és az alapot táplálják 15 millió pengő értékben a leadásra kerülő köztartozás-hátralékföldek visszatérő jövedelmei is. Ugyancsak az alaphoz kell csatolni a javaslat szerint az eddig elővásárlási célra rendelkezésre bocsátott fedezeteket is.

Hogy a javaslat végrehajtása során a különböző szakvélemények minden vonatkozásban biztosíthatók legyenek, a földmüvelésügyi miniszter javaslattevő és véleményező szervként *Országos Telepítési Tanácsot* létesít.

Ingatlaneldarabolás ellenőrzése

A XII. fejezet *ingatlaneldarabolásra* vonatkozó és más földbirtokpolitikai jogszabályokat *módosító rendelkezéseket* tartalmaz. Ezek közül különösen érdekkel bírnak azok a rendelkezések, amelyek *az ingatlaneldarabolásokat a jövőben általában a minisztérium ellenőrzése alá helyezik*, az ingatlaneldarabolási járulék megszüntetésére vonatkozó rendelkezések, az állam elővásárlási jogának kis- és nagyközségekben falusi lakóházakra kiterjesztése és végül az erdőkre vonatkozó elővásárlási jogszabályok törvényesítése. Módot ad a fejezet arra is, hogy különösen népesedési okokból *egyes területeket minisztériumi rendelettel fokozottabb felügyelet alá lehessen venni*, ahol az államot szélesebbkörű elővásárlási jog, illetve vétójog illeti meg.

A XIII. fejezet a vegyes és zárórendelkezéseket tartalmazza; *hároméves földadómentességet* biztosít a más községből átköltözött birtokszerzőknek és általában *vagyonátruházási és okirati illetékmentességet* biztosít a jelen törvényjavaslat alapján megszerzett ingatlanok esetében. Ugyanez a fejezet rendelkezik az egyes törvényhatósági és községi birtokok birtokpolitikai szempontból való felügyeletéről, valamint *földbérlőszövetkezetek* szaporítása érdekében azok támogatásáról.

Gillet páter, a Szent Domonkos-rend generálisa Budapesten

(Saját tudósítónktól.) Pénteken reggel Budapestre érkezett Martinus Stanislav *Gillet* pater, a Szent Domonkos rend magiszter generálisa, aki Rómában él s a francia egyházi életnek és a katolikus tudományoknak egyik legismertebb kiválósága. Nemcsak mint a középkori teológiának és a skolasztikus filozófiának kitűnő művelője, hanem mint kultúrpolitikus is Európaszerte ismert. *Gillet* pater három napig marad Magyarországon, ez idő alatt alkalmat talál, hogy a magyar politikai és egyházi élet legkiválóbb személyiségeivel megbeszéléseket folytasson. Vendégül látja őt báró *Apor* Gábor, a külügyminiszter állandó helyettese, szombaton este pedig *Teleki* Pál gróf ad tiszteletére vacsorát, amelyen a főhercegi család is jelen lesz. Vasárnap és hétfőn a Nouvelle Revue de Hongrie nevében *Verseghy* Nagy Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter és báró *Kornfeld* Móric felsőházi tag látja vendégül. Mindezekre a fogadtatásokra *Serédi* Jusztinián bíboros hercegprímás is elkíséri a Szent Domonkos rend magiszter generálisát.

Darkó Magda nélkül tárgyalt pénteken az árvaszék

(Saját tudósítónktól.) Péntek délben kellett volna az árvaszék előtt megjelenni *Darkó* Magdának és édesanyjának, *Kubinyi* Andornénak. Helyettük dr. *Burger* Dénes ügyvéd jelent meg az árvaszéki tárgyaláson. Dr. *Fabinyi* Rudolf és dr. *Bakody* Aurél ideggyógyászoktól *bizonyítványokat* hozott, amelyek szerint *a leány olyan idegállapotban van, hogy kihallgatása nem kívánatos, mert ez az idegállapotot súlyosbítaná.*

Az árvaszéki tárgyalást Darkó Magda nélkül tartották meg: az ügyvédek sokszor hevesen összecsaptak. A leány ügyvédje, dr. *Horváth* József a tárgyalás során azt kérte az árvaszéktől, rendeljenek ki *gondnokot* a kiskorú érdekeinek védelmére.

A leányt az árvaszék minden körülmények között meg akarja hallgatni, tőle akarják tudni: csakugyan feleségül akar-e menni dr. *Sárga* Ferenchez. Hogy mikorra tűzik ki az új tárgyalást, azt a felek még nem tudják. Az időpontot dr. *Nagy* Endre árvaszéki ülnök *írásban* közli az érdekeltekkel. Sárga Ferenc ügye egyébként már a *tábla* előtt fekszik, a Kállay-tanács szombaton vagy hétfőn foglalkozik a kérdéssel: fenntartja-e az előzetes letartóztatást, vagy pedig szabadon bocsátja a nőrablással gyanúsított volt rendőrdíjnokot.

A főváros pénzügyi bizottsága levette a napirendről Petrovácz templomépítési tervét

Közmunkát csak nyilvános tervpályázat után lehet odaítélni
Aktuális gazdasági problémák a főváros legfontosabb bizottságában

(Saját tudósítónktól.) A főváros pénzügyi bizottsága hosszú szüneteltetés után *újra összeült.* Az ellenzék sürgette a bizottság összehívását és előrelátható volt, hogy *a tárgyalások nem fognak simán lepereg*ni.

Az ellenzék ezuttal megelégedett azzal, hogy a nyilvánosság előtt kérte a polgármestert, hogy *a jövőben ne csak az adminisztráció dolgozzék, hanem foglalkoztassák az önkormányzatot is. Szendy* Károly polgármester erre elmondotta, hogy talán soha ennyi dolga nem volt a főváros tisztviselőkarának, mint éppen most. Nyolcszáz tisztviselő csak a népszámlálás statisztikai adatainak feldolgozásával van elfoglalva, készítik az országgyűlési és a községi választói névjegyzéket. A mult év zárszámadásait most fejezik be. A sok munka mellett ki kell szolgálni a közérdekeltségekre felügyelő hatóság vizsgálóbiztosait, akik a különböző üzemektől mindenféle jelentéseket kérnek. Az önkormányzat üzempolitikai bizottsága szintén vizsgálódik, szakértőkkel dolgozik és a szakértők ugyancsak kimutatásokat követelnek, amelyeket el kell készíteni. A karácsonyi szünet után eltelt *hat hetet arra használta fel a városi adminisztráció, hogy egy egész csomó nagyon fontos javaslatot dolgozott ki, amelyek most mind egymás után az önkormányzat szervei elé kerülnek.*

Petrovácz templomépítési tervét levették a napirendről

Az első nagy meglepetés az volt, hogy *a két jobboldali párt most már nem dolgozik olyan harmónikusan, mint a multban.* Már az ülés elején suttogtak arról, hogy *a Nep sem helyesli azt a rendszert, amelyet Wolffék a templomépítés körül megvalósítottak.*

A bizottsági tagok sorba adták egymásnak a *Pesti Napló* cikkét, amelyből kiderül, hogy a herminamezői templomépítés terveit *Petrovácz* Gyula már elkészítette. A keresztény községi párt alvezére különben mint nagy templomépítő ismeretes. Nemcsak a fővárosban, hanem vidéken is igen sok templomot épített. Petrovácz 1929. évi saját összeállítása szerint *118 építkezése közül 47 templom, 17 plébániaépület, 21 iskola és 14 középület volt, tehát 99 esetben nem magánosok gondoltak rá, hanem a központ kapta a megbízatást a munkálatok elvégzésére.* A fővárosnak is épített a bizottsági tag, de mégsem volt összeférhetetlen, mert *a főváros a templomépítés költségeit átutalta az egyházközségeknek és a megbízást az egyházközségek adták a Wolff-párt vezető emberének.*

Ezt a rendszert nem volt hajlandó a polgármester folytatni és most *Petrovácz inkább lemondott a tiszteletdíjáról, de ragaszkodott ahhoz, hogy a herminamezői templomot az ő tervei szerint építsék meg.* A fővárosnak ennek ellenére mégis meg kellett volna fizetni Petrovácz tiszteletdíját, de *ezt az összeget az egyházközség kapta volna.* Az előterjesztés szerint ugyanis »a templom tervezésének, költségvetésének, művezetésének és leszámolásának díját az egyházközség hozzájárulásából le lehetett volna vonni.«

A NEP községi frakciója a leghatározottabban kijelentette, hogy *ilyen ügyet nem szavaz meg és erre nem lehetett mást csinálni, mint levenni az ügyet a napirendről.*

Zsitvay Tibor nyílt ülésen javasolta, hogy a templomépítéseket vegyék le a napirendről, mert »a kérdés nincs kellőképpen előkészítve és érdemi részben is aggodalomra adna okot.«

Az ellenzék nevében *Rassay* Károly helyeselte ezt a megoldást és rámutatott arra, hogy *most, amikor szanálnak, még kegyeletes célokra sem lehet ily nagy összegeket fordítani.*

Petrovácz terve tehát egyelőre *lekerült a napirendről.* Az építészek most azt kívánják, hogy *egyszer s mindenkorra vessenek véget az eddigi rendszernek: írjanak ki nyilvános tervpályázatot* minden templom építésére és ne az építő személye, hanem a munkája legyen döntő tényező a megbízás odaítélésénél.

Ne legyen protekció a közmunkák kiadásánál!

Az útépítési kérdések is sorra kerültek. *Büchler* József azt kifogásolta, hogy *bizonyos munkák kiadásánál furcsa dolgok történtek.* A törökbálinti útburkolási munkálatokat kiadták egy vállalkozónak, aki azt 20.000 pengőért vállalta, később visszavették a megbízást csak azért, hogy egy másik vállalkozónak 25.000 pengőért adják oda. Itt *valaminek történnie kellett.* A Kapy uccában nemrégiben feltöltötték az árkot, amely azonban hamarosan bedőlt. *A főváros csak jó munkát fogadjon el, ne legyen protekció a közmunkák kiadásánál.*

Müller Antal a javítási munkálatokat a kisiparosoknak kívánta juttatni.

Király Kálmán tanácsnok azt magyarázta, hogy a törökbálintúti útburkolásnál a versenytárgyalás eredményét azért kellett megsemmisíteni, mert *a felülvizsgálatnál kiderült, hogy az elfogadott ajánlat irreális volt.*

Igen kínos volt, hogy *Büchler* József magából kikelve közbekiáltott:

— Ki volt a titokzatos telefonáló, akinek jelentésére felülvizsgálták a döntést?

A pénzügyi bizottság valósággal zsongott, de *a bizottsági tag a közbeszólásokra nem kapott választ. Király* Kálmán csupán azt magyarázta, hogy *protekció sehol sem érvényesül és a Kapy uccánál talajsüppedés történt, de azóta ezen a bajon is segítettek.*

Az új lipótvárosi, úgynevezett *Rakovszky*-parkot a főváros átvette és a Horthy Miklós kertváros csatornázásához is hozzájárultak. A Fővárosi Cirkuszt bérbeadták. A Széchenyi-fürdőben pedig második artézi kutat fognak fúrni.

A főváros felesleges telkeit eladják, hogy a városrendezés céljaira pénz álljon rendelkezésre

A főváros körülbelül *két és félmillió pengő értékű telket fog értékesíteni*, s a pénz legnagyobb részéből városrendezési célokra új telkeket vásárol. Azt is indítványozták, hogy a *budai hegyvidéken ne adjon el a főváros telkeket*, de *Rassay* Károly éppen ellenkező álláspontot foglalt el, hiszen az a cél, hogy *ezen a környéken gyönyörű villanegyedek épüljenek. Bessenyey* Zénó, a Közmunkák Tanácsának elnöke még bejelentette, hogy *az új építési szabályrendeletben gondoskodtak a kilátás védelméről is.*

Deményi Aladár javaslatára az egyik lipótvárosi telek eladását felfüggesztették, mert *erre az ügyvédek jóléti intézménye tart igényt.*

Wolff Károly indokolatlan alkotási lázat lát kialakulóban. Nagy tervek vannak a levegőben, de *senki sem tudja, hogy honnan szerez rájuk a főváros pénzt.* Az állam a forgalmiadóból nagyobb összegeket engedhetne át. A MABI és az OTI ne immobilizálja magát, mert ez veszedelmes. Egyáltalában jobb volna, *ha a MABI és az OTI járulékait leszállítanák.*

Szendy polgármester elmagyarázta, hogy *a két és félmillió pengőből a közgyűlés határozata értelmében csak 800.000 pengőt használnak fel egyéb kiadásokra, a többi pénz mind városrendezési célokat szolgál.*

Különös harc egy kórház körül

A *Szent Imre Magyar Országos Katolikus Kórház- és Szanatórium-Egyesület* telket kért a fővárostól kórház céljaira. Nemcsak az ellenzék, élén *Rassay* Károllyal, hanem *a Wolff-párt egyik csoportja Lázár Ferenc vezetésével, valamint a Nep-hez tartozó bizottsági tagok azt firtatták, van e ennek az egyesületnek pénze az építkezésre.*

A Wolff-párti bizottsági tagok kardoskodtak az egyesület mellett, a polgármester végül előadta, hogy nagy katolikus megmozdulásról van szó. Egyelőre nincs még pénz, de a főváros átengedi a telket, *részint kölcsönt vesznek rá fel, részben pedig megindul az országos gyüjtés.*

Wolff Károly látta a kelletlen hangulatot és egy *közvetítő indítvánnyal próbálta megmenteni a helyzetet.* Azt javasolta, hogy elvben mondják ki a város készségét a telek átengedésére, de *csak akkor adják oda a területet, ha az egyesület anyagi garanciákat mutatott fel.*

Rassay Károly kijelentette, hogy »*ez egy közönséges luft-üzlet*«, *Bánóczi* László és *Láng* Lajos kimutatták, hogy *lehetetlenség 800.000 pengős kórházat felépíteni, amikor a legjobb esetben 100.000 pengő van rá együtt.* Ilyen dologból *csak bajok lehetnek.*

Wolffék magukra maradtak. *A Nep Wolffék ellen, az ellenzékkel szavazott*, de azért a kormánypárt nem állt teljesen Rassay indítványa mellé sem, amely a leghatározottabban elutasítani kívánta a kórháztervet, hanem *kiegyezett abban, hogy leveszik az ügyet a napirendről.*

Wolffék mindenesetre nemcsak a templomépítési ügyben, hanem *ebben a kérdésben is vereséget szenvedtek.*

Nagyon szürke lesz a közgyűlés napirendje

A főváros szerdai közgyűlésének napirendje nagyon szürke lesz, mert *még két fontos napirendi kérdés tárgyalását elhalasztották.*

A drágaság miatt az inségakciót az adminisztráció szűkíteni kívánja. A rendelkezésre álló összeg ugyanis nem elégséges arra, hogy a tavalyi méretekben folytassák az inségenyhítést. *Zsitvay* Tibor megegyezett az ellenzékkel, hogy *valami megoldást találnak és ezért ezt a kérdést is levették a napirendről.*

Nem fogják tárgyalni a Kiscelli-kastély környékén létesítendő parkot sem. *Bródy* Ernő, *Büchler* József, *Kozma* Jenő, *Rassay* Károly ugyanis *elégnek tartják a Schmidt Miksa által hagyományozott telket a létesítendő park céljaira.* A város vezetősége ragaszkodott a park helyesebb megoldásához és ezért *inkább egyelőre lekerült a kérdés a napirendről.*

Megszavazták még a *Pannonia Evezős Klub* 30.000 pengős segélyét. Erre azért van szüksége az egyesületnek, mert *az Ujlaki rakpartról áttelepítik a Margitszigetre.* Kilencen szavaztak a javaslat mellett, heten ellene.

Volt még több apróbb kérdés is, amelyekhez azonban hozzájárultak.

A telepítési javaslat

Cél: az egy család eltartására alkalmas önálló kisgazdaságok számának szaporítása, törpebirtokok kiegészítése és falusi családi otthonok alapításához házhelyek juttatása

Eszközök: ingatlaneldarabolás, tartós haszonbérletek létesítése, földbérlőszövetkezetek alakítása és támogatása, telepítés

Darányi Kálmán földmüvelésügyi miniszter a képviselőház pénteki ülésén beterjesztette »A telepítésről és más földbirtokpolitikai intézkedésekről« szóló törvényjavaslatot.

A javaslat tartalmát és főbb rendelkezéseit hivatalos közlés alapján az alábbiakban ismertetjük:

A javaslat a birtokpolitikai szempontból szükségesnek tartott jogszabályokat tizenhárom fejezetben foglalja össze.

A javaslat célja

Az I. fejezet *a javaslat célját* határozza meg, megállapítja a végrehajtásra hivatott szervet és kijelöli a szükséges jogorvoslatok elbírálására hivatott bíróságot. A javaslat céljául *az egy család eltartására alkalmas önálló kisgazdaságok számának szaporítása, törpebirtokok kiegészítése* és a falusi lakosság részére családi otthonok alapítása végett *házhelyek* juttatása jelöltetik meg. Ezt a célt minden szokásos birtokpolitikai eszközzel: közérdekű ingatlaneldarabolások foganatosításával, tartós haszonbérletek létesítésével, földbérlőszövetkezetek alakításával és támogatásával és ahol — népesedési, de különleges birtokmegoszlási viszonyok miatt — elkerülhetetlen, telepítéssel is szolgálni kívánja. A javaslat végrehajtását a gyors és szakszerű lebonyolítás biztosítása céljából *a földmüvelésügyi miniszterre*, illetve szükség esetében a földmüvelésügyi minisztérium keretében felállítható *Országos Telepítési Igazgatóságra* bízza. Minden olyan közigazgatási határozat ellen azonban, amely a javaslat által érintett személy jogos magánérdekét sértheti, biztosítja a bírói jogorvoslat lehetőségét, *panaszjogot adva az illetékes kir. ítélőtáblához.*

Milyen területeket lehet felhasználni?

A javaslat II. fejezete tartalmazza *a birtokpolitikai célokra felhasználni kívánt területek meghatározását.* A szükséges területeket elsősorban az államot illető, még le nem adott *vagyonváltságföldek és köztartozás-hátrálékok fejében leadásra kerülő földek* felhasználásával, valamint *a szabadkézből, egyesség, csere vagy elővásárlás útján megszerezhető ingatlanok* felhasználásával kívánja biztosítani. Arra való tekintettel, hogy az évtizedeken át folytatni kívánt birtokpolitikai tevékenységet nem lehet arra felépíteni, hogy csak ott és azok a földek használtassanak fel, amelyek maguktól megmozdulnak, minimálisra korlátozva, módot ad a javaslat arra is, hogy *a mezőgazdasági ingatlanok bizonyos fajtái részben vagy egész terjedelmükben átengedésre kötelezés alapján is felhasználhatók legyenek.* Teljes egészükben átengedési kötelezettség alá vonja a javaslat a *nemzeti közmüvelődési alapítványnak* mezőgazdasági ingatlanait, valamint *a hitelintézeteknek a törvény hatálybalépte előtt árverésen szerzett mezőgazdasági ingatlanait.*

Mezőgazdasági területeiknek csak bizonyos hányada erejéig vonja átengedési kötelezettség alá a javaslat *az ezer holdnál nagyobb területtel és hétezer koronánál több kataszteri tiszta jövedelemmel biró védett birtokoknak* a teherrendezésük során értékesítésre kerülő részeit; az egy község határában fekvő vagy több község határában lévő, de területileg összefüggő olyan birtokokat, amelyeknek a mezőgazdasági területe *a háromezer holdat*, illetve azok kataszteri tiszta jövedelme *a harmincezer koronát* meghaladja; *az 1914 július 28-a után szerzett* és egy község határában fekvő vagy több község határában fekvő, de összefüggő olyan birtokokat, amelyeknek mezőgazdasági területe az *ezer katasztrális holdat*, illetőleg azok kataszteri tiszta jövedelme a *tizezer koronát* meghaladja és végül a *hitbizományi kötöttség alól felszabaduló ingatlanokat.* Az átengedésre kötelezés mértéke az összes mezőgazdasági területnek a kataszteri tiszta jövedelem szerint számított ¼—⅔-*ig* terjedhet a tekintetbe jövő ingatlan nagysága vagy jellege szerint.

A kedvezményezettek

Külön rendelkezéssel kedvezményezi a javaslat az *önkéntes felajánlás* eseteit, a *háromnál több gyermekkel biró* átengedésre kötelezetteket, a kulturális célokat szolgáló közérdekű *alapok és alapítványok*, a középiskolákat fenntartó *tanítórendek* és általában a kulturális vagy jótékony célokat szolgáló intézményeket fenntartó *egyházi javadalmasok* ingatlanait, valamint a több gazdasági alkalmazottat foglalkoztató birtokokat. A termelés folytonosságát biztosítandó, a kötelezést általában *csak egy izben* engedi meg és gondoskodik arról is, hogy azok a birtokok, amelyeknek felhasználására csak későbbi időben kerülhet sor, a termelésük zavartalanságát előmozdító *hatévi mentességet* biztosító tanusítványokhoz juthassanak.

Minden eszközzel biztosítani igyekszik a javaslat azt, hogy átengedésre, kötelezésre *csak a legritkább esetben* legyen szükség, azért módot ad arra, hogy a tekintetbe jövő birtokosok — ott, ahol arra közszempontokból szükség van — *önkéntes elidegenítésekkel, kis haszonbérletek vagy földbérlőszövetkezetek létesítésével* tehessenek eleget a rájukháruló kötelezettségeknek.

Az átengedés szabályozása

A III. fejezet *az átengedésre kötelezési eljárást szabályozza.* Az alakítandó vagy kiegészítendő kisbirtokokat elsősorban *tulajdoni formájában* kívánja az új birtokszerzőknek juttatni, ezért a tulajdonosokat általában főképpen a tulajdonátengedésre kívánja kötelezni. Figyelemmel azonban a mezőgazdasági lakosság jelentős részének pénzügyi erőtlenségére, a birtokok egyes kategóriáira *a haszonbérletbe való átengedési kötelezettséget* is megállapítja. Haszonbérletbe való átengedésre csak *a 3000 kat. holdon felüli*, illetőleg 30.000 koronánál nagyobb kat. tiszta jövedelmü mezőgazdasági területtel rendelkező birtokokat és *a hitbizományi kötöttségből felszabaduló ingatlanokat* lehet kötelezni.

A *kishaszonbérletek* céljaira kötelezhető ingatlanokat a tulajdonostól a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetsége veszi haszonbérbe s ez az intézet áll szemben a tulajdonosokkal és a kishaszonbérlőkkel kötelezettként, illetve jogosítottként. A haszonbérletbe való átengedés kötelezettsége e javaslat szerint az egyébként kijelölhető területnek legfeljebb *kétharmadáig* terjedhet és módot adnak arra is, hogy az egyelőre kishaszonbérbe átvett ingatlanokat azok haszonbérlői később *tulajdonul is megszerezhessék.*

A felhasználni kívánt ingatlan *becsértékét*, illetve haszonbérlet esetében a *haszonbér összegét* és a haszonbér egyéb feltételeit a tulajdonossal egyetértésben kell megállapítani. Ha a tulajdonossal megegyezni nem lehet, a becsértéket, illetve a haszonbérösszeget a földmüvelésügyi miniszter, illetve a tulajdonos vagy más érdekeltek panasza alapján a kir. ítélőtábla állapítja meg.

Kártalanítás

A IV. fejezet *az átengedésre kötelezettek kártalanítását* tárgyalja. Kártalanításként tulajdoni átengedés esetében a *becsérték kétharmadrészét* nyomban *készpénzben* kell megfizetni, egyharmadrészét pedig a kincstár törleszti *25 év alatt*, évi 3½ százalékos kamatozás mellett. Abban az esetben, ha a haszonbérletbe átvett ingatlan tulajdoni átengedésére kerül sor, a becsértéket a tulajdoni átvétel időpontjában fennálló állapot szerint kell megállapítani.

Az V. fejezet a *jelzálogos hitelezők* és más érdekeltek jogainak biztosítására tartalmaz rendelkezéseket; ez a fejezet tartalmazza az esetleges *kegyúri terhek* megváltására, a kincstár által fizetett összegeknek a jelzálogos hitelezők közötti felosztására, a haszonélvező haszonélvezeti jogainak biztosítására vonatkozó, valamint a haszonbérbe adott ingatlanok felhasználása esetében irányadó szabályokat.

Hátralékok földben lerovása

A VI. fejezet az illeték- és adóhátralékok fejében *15 millió pengő erejéig földben lerovásra kerülő ingatlanok* tárgyában rendelkezik. A hátralékos köztartozások akár *önkéntes felajánlás*, akár *kötelezés* alapján kerülhetnek lerovásra. Földben való lerovásra azonban csak olyan mezőgazdasági ingatlanok tulajdonosait lehet kötelezni, amely ingatlanoknak a kat. tiszta jövedelme az *5000 koronát*, a fennálló köztartozás hátraléka pedig járulékaival együtt az *5000 pengőt* meghaladja.

Az együttesen kezelt közadókból *csak egy izben*, az 1935 december 31-én fennállott hátralékot lehet földben leróni, míg az öröklési, ajándékozási és ezekkel kapcsolatos vagyonátruházási illetékek a jövőben is mindaddig földben róhatók le, amíg a javaslatszabta tizenötmilliós határt el nem érte. A köztartozáshátralékok fejében átvételre kerülő földek becsértékét is a tulajdonossal egyetértésben kell megállapítani. Megegyezés hiányában ilyen esetekben is biztosítva van a tulajdonosoknak a bírói panaszjog.

Az új birtokszerzők

A VII. fejezet foglalkozik *a felhasználás* előkészítésével, valamint a *kisbirtokban részesítendők kiválasztásával.* Kisbirtokhoz juttatását a javaslat szerint *magánérdekből senki sem követelheti*, még ha az előírt feltételeknek megfelelne is. Tulajdoni formában kisbirtokot juttatni vagy törpebirtokot kiegészíteni csak olyanoknak lehet, akik a vételár *harminc százalékát előre lefizetni képesek*, haszonbérlet esetében pedig a kishaszonbérlet *egyévi bérének megfelelő óvadékot* letétbe tudják helyezni és a szükséges gazdasági felszereléssel is rendelkeznek. Ezekből a feltételekből, amelyekkel a komolytalan, önállóságra még meg nem érett igények jelentkezését óhajtja a javaslat kizárni, kivételt csak a felhasználás következtében állásukat vesztett *gazdasági cselédek és hadirokkantak* érdekében tesz. Ugyanez a fejezet gondoskodik *a gazdasági iskolát végzettek, vitézek, hadirokkantak és frontharcosok fokozottabb figyelembevételéről és a háromnál többgyermekes családok kedvezményezéséről.*

Birtokbavezetés és tulajdonszerzés

A javaslat VIII. fejezete az új birtokszerzőkkel kötendő adásvételi és haszonbérleti *szerződések* tárgyában, valamint a birtokbavezetés és tulajdonszerzés körüli eljárás tekintetében s végül a keletkezett új kisbirtokoknak *túladósodása és elaprózódása* ellen felvett rendelkezésekről intézkedik.

A fejezet szerint *huszonöt évnél hosszabb törlesztési határidőt a birtokszerzők sem kaphatnak*, gondoskodik viszont, hogy azok az új kisbirtokosok, akik lakóhelyüket változtatva, más község határában szereznek birtokot, az első években *fizetési könnyitésekben* részesittessenek. A birtokbavezetést a tulajdonos termelésének zavarása nélkül, kellő időben történt előre értesítése mellett kell foganatosítani. Mind az adásvételi szerződéssel, mind haszonbérleti szerződéssel birtokba vezetett kisbirtokos, utóbbi azonban csak *tizévi pontos teljesítés után* — a vételár, illetve becsérték *ötven százalékának lefizetése* után telekkönyvi tulajdont igényelhet.

A vételárhátralék letörlesztéséig, de legalább a tulajdoni bejegyzéstől számított *harminckét évig* a kisbirtok elidegenítési és terhelési, egyesítési és osztódási *tilalom* alatt áll. Megengedi azonban a javaslat, hogy a termelés folytatásához szükséges kölcsönök a kisbirtok teherbíróképességének a határáig a földmüvelésügyi miniszteri engedéllyel felvehetők legyenek.

Meg nem felelő birtokszerzők kimozdítása és a visszavásárlási jog

A IX. fejezet *a feltételeknek meg nem felelt birtokszerzők kimozdításával és a keletkező kisbirtokok visszavásárlásával* foglalkozik. Ez a fejezet ad lehetőséget arra, hogy a javaslatban pontosan körülírt esetekben az egyes feltételeknek meg nem felelő birtokszerzők mindaddig, amíg telekkönyvi tulajdont nem szereztek, *birtokukból kimozdíthatók legyenek. Visszavásárlási jogot* biztosít a fejezet egyik szakasza az államnak abban az esetben, ha a telekkönyvi tulajdon bejegyzésétől számított *harminckét éven belül* a birtokszerző meghal s örökösei nem tudnak megegyezni a tekintetben, hogy a kisbirtok egy kézben maradjon. Ilyen esetekben az állam a visszavásárlási jogot gyakorolva, *a kisbirtokot a leszármazó örökösök legalkalmasabbikának juttatva*, gondoskodhatik arról, hogy a többi örököstárs is kisbirtokhoz jusson vagy azokat örökrészük erejéig a telepítési alapból készpénzben kielégíti.

Mind kimozdítás, mind visszavásárlás esetében gondoskodás történik a birtokszerzők által befizetett összegek elszámolásáról, valamint építkezési, beruházási költekezéseinek a megtérítéséről.

Csoportos telepítés

A X. fejezet tartalmazza *a csoportos telepítésekre* vonatkozó rendelkezéseket. A szükséges középületek, utak, uccák, közös legelő, közös erdő biztosításával már az első megszálláskor biztosítja a később *községgé fejlődés* lehetőségeit. Módot ad arra, hogy különösen olyan birtokszer-

Jókai • Molnár
Shakespeare • Wilde
művei fillérekért

	Régi ár	Új ár
Beksics: Ködös problémák. Regény. 300 oldal	3.—	—.40
Drasche: Éva kis keze. Regény. 384 oldal....	1.60	—.30
Földi: A másik élet. Regény. 189 oldal.....	6.—	—.80
Gyulai: Vázlatok és képek. 560 oldal.....	8.—	1.80
Tartalma: Egy régi udvarház. Nők a tükör előtt. Vén színész. Három beteg. Egy anya. Glück-Szerencse úr. A fösvény halála. Az első magyar komikus.		
Jakab: Falu. 136 oldal.....	5.—	1.—
Jókai művei: (Népszerű kiadás.) Kalózkirály. 114 oldal	2.—	—.60
— Carinus. A nagyenyedi két fűzfa. 139 oldal	1.60	—.40
— Szegény gazdagok. 552 oldal.....	11.20	2.40
— Délvirágok. 291 oldal.....	3.20	—.60
— Milyenek a nők. 318 oldal	3.20	—.60
— Árnyképek. 135 oldal.....	3.20	—.60
— Elbeszélések. 150 oldal.....	2.60	—.60
— Szélcsend alatt. 288 oldal	4.80	—.80
— Egy ember, aki mindent tud. 178 oldal....	4.—	—.80
— Észak honából. 166 oldal.....	1.60	—.40
— A magyar nép élce. 280 oldal.....	4.80	—.80
Jósika: (Népszerű kiadás.) A könnyelmüek. 262 oldal	3.20	—.60
— A zöld vadász. 604 oldal.....	4.80	—.60
— A két mostoha. 340 oldal.....	3.20	—.40
— Sziklarózsa. 636 oldal	6.40	—.80
Karinthy: Két álom. 45 oldal	—.80	—.20
Krúdy: Útitárs. Regény. 120 oldal.....	2.—	—.30
Molnár: Hétágú sip. 248 oldal.....	3.50	—.70
Szikra: A tóparti remete. Regény. 112 oldal ..	3.60	—.60
Tóth: Száz esti levél. 408 oldal.....	2.40	—.50
Shakespeare: III. Richard. 150 oldal.....	3.—	—.60
— A makrancos hölgy. 185 oldal	2.40	—.50
— Windsori vig asszonyok. 163 oldal.....	2.40	—.50
— Hamlet, dán királyfi. 243 oldal.....	3.—	—.60
— Tévedések játéka. 87 oldal.....	—.80	—.30
— A két veronai ifjú. 104 oldal.....	—.80	—.30
— Sok hühó semmiért. 124 oldal.....	80.—	—.30
Strindberg: Az apa	1.80	—.40
Wilde művei: A kritikus mint művész. 218 oldal	4.50	—.70
— A szent kurtizán. — A jelentéktelen asszony. 115 oldal	3.50	—.70
— De Profundis. — Az emberi lélek és a szocializmus. 186 oldal	3.50	—.70
— Gránátalmaház. 190 oldal.....	4.50	—.70
— Lady Windermere legyezője. — Bunbury. 160 oldal	3.50	—.70
— Mesék és történetek. 136 oldal.....	3.50	—.70
— Vera. — Az eszményi férj. 180 oldal.....	3.50	—.70
— Versek. Radó Antal tanulmányával. 176 old.	4.50	—.70

Kapható Az Est könyvkereskedésében, VII., Erzsébet körút 18—20.

Baróthy főügyész nyilatkozata Barna bankár letartóztatásáról

„Valutázáson tettenérték"

— *Az Est tudósítójától* —

Tőzsdei körökben hétfőn este nagy feltünést keltett az a hir, hogy a valutarendőrség detektívjei megjelentek *Barna* Lipót ismert bankár Nádor ucca 26. szám alatti irodájában és a bankárt, valamint alkalmazottait felszólították, hogy felvilágositásadás céljából *jelenjenek meg a valutaügyészség lipótkörúti székházában.*

Csütörtökön este befejezték a nyomozást. *Barna* Lipótot fizetési eszközökkel elkövetett visszaélés bűntette címén

előzetes letartóztatásba helyezték.

A bankár felfolyamodást jelentett be.

Baróthy Pál főügyész,

a budapesti ügyészség elnöke a következő közlést tette Az Est munkatársa előtt:

— Bizalmas bejelentés folytán, több napon át történt figyelés után, *Barna* Lipót bankárt február 17-én

tettenértük, amikor bankházában Huszár Károllyal 5000 líra zugforgalomban való eladására valutaüzletet kötött

és ebből 1950 lírát 39.50-es árfolyamon le is szállított és a többiek leszállítását *folytatólagosan eszközölte volna.*

— A nyomban foganatosított házkutatás rendjén lefoglalt iratokból, a kihallgatott tanuk vallomásából, a nyomozás eddigi adataiból ezidőszerint az a tényállás nyert megállapítást, hogy Barna Lipót bankár a devizazárlat óta február közepéig folytatólagosan, közelebbről meg nem határozható napokon a bank üzletében megjelent, eddig még ismeretlen férfiaktól és nőktől mindenféle fajta, de különösen csehkorona, francia frank, angol font, silling és dollár valutákat vett a *mindenkori napi zugárfolyamon,* azokat rendesen aznap, vagy másnap a tőzsdén eddig ismeretlen egyéneknek egynéhány ponttal magasabb árfolyamon

zugforgalomban eladta.

Ezen eladásokból átlag havi 4—500 pengő és az ügyletekből körülbelül 28—*30.000 pengő tiszta nyeresége volt.* E nagy zugforgalmi valutaügyletek vételi és eladási tételeiről készített feljegyzéseket dossziékban elhelyezte és amikor az ügyletet már lebonyolította,

a vonatkozó belégeket megsemmisítette,

hogy esetleges bűnvádi eljárás folyamatbatétele esetén bizonyíték ne legyen.

— Barna Lipót ügyleteiben résztvettek üzleti alkalmazottai, nővére: *Kertész* Sándorné, ennek lánya, *Kertész* Lili, könyvelője, *Csőre* Károlyné és pénztárosa, *Glück* Anna. A több napig tartó kihallgatás után az ügyészség Barna Lipót bankár előzetes letartóztatását fizetési eszközökkel elkövetett visszaélés bűntette miatt elrendelte, *a többiek fogvatartását megszüntette.* Barna Lipót a határozat ellen felfolyamodást jelentett be, *a nyomozás továbbra is folyamatban van.*

Uj rendszert kívántak a pénzügyi bizottságban a fővárosi templomépítések ügyében

Egyelőre levették a kérdést a napirendről

— *Az Est tudósítójától* —

Ma ült össze *a főváros pénzügyi bizottsága, amelynek összehivását az ellenzék sürgette.* Az ülés meglehetősen izgatott hangulatban kezdődött. *Lamotte* Károly alpolgármester nyitotta meg az ülést és az 1935. évi költségvetési hitelek ügyét tűzte napirendre.

Büchler József az ellen szólalt fel, hogy *az autonómia szerveit két hónap óta nem foglalkoztatják,* nem tárgyal sem a pénzügyi bizottság, sem a közgyűlés. Ha közgyűlést tartanak, túlzsúfolják a programot és igy fontos ügyeket *túlgyors tempóban kell letárgyalni.*

Bánóczy László után *Szendy* polgármester válaszában hangsúlyozta, hogy az adminisztráció ereje megfeszitésével dolgozik, ennyi munkája talán soha nem volt még.

Készséggel hozzájárul, hogy a nagyobb tanulmányt igénylő kérdéseket *levegyék a napirendről.*

A templomépítések ügye

A pénzügyi bizottság első érdemleges pontja

a templomépítések ügyek

lett volna. Az egyik templomot *Petrovácz* Gyula, a Wolff-párt vezetőembere tervezte. Váratlanul szót kért *Zsitvay* Tibor és azt mondta, hogy a templomépítések

nincsenek eléggé előkészitve s az érdemi részben is aggodalomra adnak okot,

éppen ezért *kéri annak napirendről való levételét,* hogy ebben az ügyben a megfelelő tárgyalások megindulhassanak.

Rassay Károly teljes egészében magáévá tette Zsitvay álláspontját.

Anélkül, hogy érdemben akarna hozzászólni a kérdéshez, azt javasolta, hogy *az ilyen természetű kérdéseket*

halasszák el arra az időre, amikor a szanálási problémákat már megoldották.

Előttünk áll a szanálás minden bizonytalansága, ilyen hangulatban *lehetetlen bármilyen nemes célokra ilyen nagy összegeket megszavazni.*

A polgármester erre

levette a templomépítéseket a napirendről,

csupán annyit tett hozzá, hogy véleménye szerint *az ügyek elő voltak készítve.*

Ismét előtérbe került a közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslat

— *Az Est tudósítójától* —

Lázár Andor igazságügyminiszter a mult évi költségvetési beszédében bejelentette, hogy törvényjavaslatot készit elő, amely *a közigazgatási bíróságok felügyeleti jogkör szempontjából az igazságügyminiszterium hatáskörébe osztja.* Ez a törvényjavaslat még a mult év nyarán el is készült és úgy volt, hogy egyike lesz a képviselőház által ősszel elsősorban letárgyalandó törvényjavaslatoknak. A kormány azonban ezt a törvényjavaslatot politikai okok miatt levette a napirendről és ezekután úgy volt, hogy a törvényjavaslat elodázódik és *esetleg teljesen bizonytalanná is válik.*

Értesülésünk szerint

most ismét előtérbe került a törvényjavaslat ügye.

A kormány elhatározta, hogy a már elkészített javaslatot röivdesen, minden valószinűség szerint *még a költségvetés előtt a képviselőház elé terjeszti és tárgyaltatja.* Politikai körökben az ellenzék részéről a törvényjavaslat benyujtását a közigazgatási bíróság peticiós tárgyalásaival is összefüggésbe hozták. Ezzel szemben a kormányhoz közelálló politikusok azt hangoztatják, hogy *ez a feltételezés téves,* amit az is bizonyít, hogy a törvényjavaslat már a mult év nyarán elkészült.

A benyujtandó törvényjavaslat a közigazgatási bíróságot, amely eddig egyrészt a miniszterelnökség, másrészt a belügyminisztérium és a pénzügyminisztérium hatáskörébe tartozott, *teljes egészében az igazságügyminisztérium ellenőrzése alá helyezi* és az igazságügyminisztériumnak a közigazgatási bírósággal szemben általánosságban ugyanolyan jogkört biztosít, mint amilyet a királyi bíróságokkal szemben gyakorol.

Székrekedés?
DARMOL
a kedvelt és bevált hashajtó

Hol az a férfi, aki látta „Irma" halálugrását?

— *Az Est tudósítójától* —

Jelentette tegnap *Az Est,* hogy a *Béke tér 10. számú ház IV. emeletéről levetette magát egy 40 év körüli ismeretlen nő,* akinek személyazonosságát nem sikerült megállapitani.

A rendőri nyomozás során a házfelügyelő, *Csurgó* István, elmondta, hogy délben *egy ismeretlen férfi* bekopogtatott a házfelügyelői lakás ajtaján. Amikor kinyitották az ajtót az ismeretlen férfi beszólt:

»Menjenek ki az udvarra«, — mondta nyugodt hangon — »egy nő fekszik ott.«

A házfelügyelő kiment, megtalálta az ismeretlen halott nőt, aztán az idegen után sietett, de az *pillanatok alatt eltűnt.* A rendőrség most *keresi azt a férfit,* aki beszólt a házfelügyelői lakásba, mert az a gyanúja, hogy *van valami köze az öngyilkossághoz.* Az ismeretlen nő zsebében találtak

egy zsebkendőt, amelybe Irma név van hímezve.

Ezért átnézték a főkapitányság eltünési osztályának eltünési bejelentéseit, hogy *eltünt-e a napokban egy Irma nevű nő,* de egyelőre nem lehetett megállapitani az öngyilkos személyazonosságát.

Véres ütközetek a tembieni fronton

Addisz Abeba, február 21
(Az Est tudósítójától)

Dessziéből jelentik, hogy néhány nap óta a tembieni front valamennyi szakaszán heves és véres ütközetek folynak. Ras *Kassza* és Ras *Szejum* csapatai

kétségbeesett ellenállást fejtenek ki az olaszok ellen,

akik főleg nehéz tüzérséggel harcolnak s naponta körülbelül *10.000 gránátot lőnek az abesszin vonalakra.*

Hararból az a jelentés jött, hogy

az ogadeni harcvonalon három három nap óta elkeseredett ütközetek vannak.

Ras *Nasibu* és alvezére, Tahle, kétségbeesett erőfeszitést fejtenek ki, hogy bekerítsék az olasz sereg szárnyát s ezzel visszavonulásra kényszerítsék, *de hadműveleteik nem sikerültek. (T)*

Nagy visszaélés a makói hagymaszövetkezetnél

Makó, február 21
(Az Est tudósítójának telefonjelentése)

Kínos botrány pattant ki *a makói hagymaszindikátus mai ellenőrzőbizottsági ülésén.*

A szindikátusban a termelő érdekeltségeket képviselő makói hagymakertészeti szövetkezetnek egyik alkalmazottja, *Kiss* László, aki a termelők részére a mult évi értékesitésből járó prémiumok kifizetésére az utalványokat szokta kiállítani, ilyen

utalványokat hamisított

és ezeknek összegét felvette a szindikátus pénztárából.

Tekintettel arra, hogy többezer termelőről van szó, e pillanatban még nem lehet megállapitani a kárt. Délig

35 esetben derült ki a hamisítás.

A vizsgálat folyik.

Az értéktőzsde első kötései

— *Tudósítás a 16. oldalon* —

Az értéktőzsdén a hivatalos forgalom *vontatottan* indult.

Bauxit (137) 138, Kohó (16.75) 16.5, Kőszén (368.5) 370—369, Salgó (31.6) 31.8—31.6, Urikányi (74.5) 75.25—74.70, Ganz (22.8) 22.5—22.6, Rima (58.2) 59—58.8, Nasici (71.5) 71.75, Nova (19) 19, Gyapjúmosó (8.7) 8 6, 1935. évi pénztárjegy (100) 100, 1910. évi fővárosi kötvény (222) 219, 1911. évi fővárosi kötvény (46.75) 47, 1914. évi fővárosi kötvény (344.5) 341—340, 1927. évi fővárosi kötvény (77.5) 76.75.

A BELLEVUE
kávéházi helyiségében
kávéházi reggelik,
feketék, uzsonnák.
KAVÉHÁZI ARAK!
Összes napilapok — folyóiratok.
Külön uccai bejárat

SZENZÁCIÓNHÁZ

A Király-színház volt bérlőjét felelősségre vonta a Színigazgatók Szövetsége

Spitz a Rivieráról írt válaszában magyarázkodik

A *Király-színházat*, mint ismeretes, cserbenhagyta a bérlője, a Berlinből Bécsbe került egykori varieté- és színházigazgató, *Spitz* Arthúr és a minap — mint *Az Est* jelentette — a Rivieráról küldött táviratában február 16-ikától számított két hétre *felmondott a színház egész társulatának*. Az együttes egy ideig még játszott, de azután a színházat *be kellett zárni* és most az elnémult színház hoppon maradt tagjainak az a terve, hogy *szombaton ismét megnyitják a színházat* és — ha átmenetileg is — ismét tartanak előadásokat.

A Budapestről eltávozott bérlő dolga nemcsak a színház tagjait foglalkoztatta, de érdekelte a *Budapesti Színigazgatók Szövetségét* is, amely őt annak idején *felvette tagjai sorába*. A Szövetség elnöksége ezért hivatalos levélben *felelősségre vonta Spitz Arthurt és felvilágosítást kért tőle eljárásáról és távozása okairól.*

A Szövetség elnöksége *tegnap terjedelmes választ kapott Spitz Arthurtól*, aki *németnyelvű* levelében elmondja a már ismert eseményeket és magyarázza, hogy »*a színház további vezetéséért nem vállalhatta a felelősséget*« és nem látott más »*kiutat*«, mint hogy »*február utolsó napjára felmondja az összes szerződéseket és a házat bezárja*«, amihez a kollektív szerződés — szerinte — módot nyujtott.

»Az utóbbi hónapok különböző *izgalmai*«, — írja a többi közt a Király-színház volt bérlője — »párosulva *nagy anyagi veszteségekkel*, amúgy is gyönge egészségi állapotomat úgy megrontották, hogy ezidőszerint *fizikailag is képtelen vagyok* a színházat tovább vezetni. Én a legjobb elhatározásokkal mentem Budapestre, de őszintén el kell ismernem, hogy *egy idegen számára a budapesti talaj nagyon nehéz ahhoz*, hogy ott sikeresen működhessen.«

... Spitz Arthur magyarázkodó levele *Nizzában kelt egy szanatóriumban*. Ő a Cote d'Azur-ön gondozza az egészségét, a színészei pedig itt Budapesten törik a fejüket, hogyan szerezhetnék meg konzorciális alapon elmaradt gázsijuk egyharmad, vagy akár csak egytized részét is.

Konstantin vendégjátékát engedélyezte a belügyminiszter

Kétnapos *izgalmas bonyodalom* előzte meg Leopoldine *Konstantin*, a kitünő német színművésznő budapesti vendégjátékát, amelynek első estjét *vasárnapra* hirdeti a *Kamaraszínház*.

A színház igazgatóságának kérvényét *vendégjáték engedélyezése* dolgában ugyanis *a főváros polgármestere szerdán elutasította* azzal, hogy az ismert okoknál fogva *nem ad engedélyt külföldi társulat vendégszereplésére*.

A polgármester végzését az igazgatóság *megfellebbezte a belügyminiszterhez*, ahol a nagyszerű művésznő fellépése érdekében, aki a férje révén tudvalévően *magyar állampolgár*, a budapesti osztrák követség útján *az osztrák külügyminisztérium is intervenialt*. A fellebbezést *tegnap, csütörtökön* intézte el a belügyminiszter: megváltoztatva a polgármester végzését, *engedélyezte, Leopoldine Konstantin vendégjátékát.*

PESTI SZÍNHÁZ

VI., Révay ucca 18

A párizsi szezón legnagyobb bohózat-sikere!

Szerdán, február 26-án először

MACKÓ

(Bichon)

Irta: Jean de Letraz. Forditotta: Stella Adorján

Főszereplők:

Dénes György, Esterházy Ilona, Góth Sándor, Góthné Kertész Ella, Kabos Gyula, Mály Gerő, Sulyok Mária, Vaszary Piroska

Jegyrendelés: 15-4-38

• **Bemutatják Wagner Richárd vejének drámáját.** *Wagner* Richárd egyik leányának férje, Houston Steward *Chamberlain* »Antigone halála« címmel drámát irt, amelyet a Wagner Richárd-hét ünnepségei során a *detmoldi* Landestheaterben fognak először bemutatni. Azután *Berlinben is* színrekerül.

Együtt ült tegnap valamennyi pesti igazgató

Ilyesmi is csak nagyritkán fordul elő: tegnap délután félhéttől hétig *együtt ültek az összes »aktiv« budapesti színházigazgatók* és békés harmóniában tanácskoztak egymással.

Ott ült az asztalnál *Márkus* László az Operaház, *Németh* Antal a Nemzeti Színház, *Roboz* Imre a Vígszínház és a Pesti Színház, *Wertheimer* Elemér és *Bródy* Pál a Magyar Színház és az Andrássy-úti Színház, *Bárdos* Artúr a Belvárosi Színház képviseletében és még a Terézkörúti Színpad is képviseltette magát.

A sok igazgatón kívül még néhány színházi rendező és díszlettervező is ott volt a társaságban, amely a *Fészek-klub* egyik termében tartotta meg a *szombati nagy jelmezbál* színházi produkciói dolgában utolsó tanácskozását.

• **Romain Rolland a bécsi színházi kongresszuson.** Szeptemberben, mint ismeretes, *nemzetközi színházi kongresszus* lesz Bécsben, amelyen *Magyarország is* nagyszámú kiküldöttel képviselteti magát. Mint *Bécsből* jelentik, *Párizsból* már közölték a kongresszus előkészítő bizottságával, hogy a francia delegáció vezetője *Romain Rolland lesz.*

Dohnányi londoni tárgyalásai a Filharmonikusok vendégszerepléséről

A Filharmóniai Társaság elnökkarnagya, *Dohnányi* Ernő Londonban vendégszerepelt. Három hangversenye volt. A világhírű zongoraművész-karmester és zeneszerző ezen a héten visszaérkezik Londonból, átveszi hivatalát a Zeneművészeti Főiskolában és a filharmónia élén.

Dohnányi Ernő, mint értesülünk, Londonban tárgyalásokat kezdett arról is, hogy *tavasszal a Filharmóniai Társaság zenekarával vendégszerepeljen az angol fővárosban.* Amennyiben a kitünő zenekar vendégszereplését *össze tudják kapcsolni egy belga turnéval is*, megvalósul a vendégszereplés. A zenekar *két este játszana Londonban* Dohnányi vezényletével.

„HERNANI"

A Nemzeti Színház mai felújítása

Több mint száz éve, hogy a Comédie-Française-ben a fiatal Victor *Hugo* »*Hernani*«-ja barátok és ellenfelek irodalmi közelharcában alaphangjához méltó hősiességgel elbukott. Ma már époly kevéssé értjük ezt a hatalmas bukást, mint a mai felújítást. A »Századok legendája« halhatatlan írója, örökéletű ódák és balladák költője irt néhány dagályos darabszöveget, megzenésítette verseivel s a francia kegyelet époly féltékenyen őrzi ezt is, mint a költő valamelyik magánlevelét vagy akár szabószámláját. A francia nyelv diadala a darab, idegen nyelven idegen. Nem kerülhet át belőle más, mint a szöveg puszta váza, a költői hang aranyfedezete nélkül.

Hernani, a hercegi rablólovag megszabadul gyülölt ellenfelének, V. Károlynak szerelmi versengésétől, de áldozata lesz egy gyöngébb vetélytárs szerelmi gyülöletének. Az emberfélékre méretezett bábok gipszfiguráiból a francia nyelv varázsa nélkül üresen kong a szó, csak csonka operaszöveg marad, muzsika nélkül. Victor Hugo igen nagy francia iró és Hernani magyarul nagyon gyönge darab.

A színészek dolga nehezebb, mint a kritikusé. Ők testtel lélekkel állnak ki a darab mellett. A maguk síkján ők is hősök. *Mátray* Erzsi, *Táray, Abonyi, Kürti* minden hitükkel és tudásukkal szivügyükké teszik a felújítást. A nagy költő halálának ötvenéves fordulóján fogadják őszinte részvétünket. (H—ó.)

Roswaenge mégis eljön Budapestre és három szerepet énekel

Az Operaház többször hirdette az idén egy-egy berlini tenorista vendégfellépését. Eddig Marcel *Wittrisch* és Helge *Roswaenge* énekeltek volna, ha a hirdetett előadásokra eljöttek volna Budapestre; de *betegség címén lemondtak.*

Most végre mégis kapunk egy vendéget a berlini operaház tagjai közül. Helge Roswaenge válaszolt az Operaház levelére és megírta, hogy most már biztosan eljön.

Március 7-én az *Aidá*-ban, március 10-én az *Alarcosból*-ban, március 12-én pedig a *Rigolettó*-ban fog vendégszerepelni.

• **Két magyar közreműködő két kopenhágai Bach-estén.** Fritz *Busch* vezényletével *április 2-án és 3-án* előadásra kerül *Kopenhágában Bach* hatalmas műve, a *Máthé-passió. Teljes egészében* adják elő: az egyik estén az első részét, a másik estén a másodikat. Előadásában *két magyar művész* is közre fog működni: *Pataky* Kálmán énekli a tenorszólamot, *Szánthó* Enid pedig az alt-szólamot.

• **Gigli lánya fellépett az apjával.** Benjamino *Gigli*, a nagy olasz tenorista a mult héten két minőségben aratott sikert egy *római* jótékonycélú hangversenyen: *mint művész és mint apa.* Együtt lépett fel *a leányával, Rina Giglivel*, aki énekesnő, mégpedig — a kritikák szerint — kiváló énekesnő, akire méltán büszke lehet világhírű papája.

Hlatky Endrét, a rádió igazgatóját baleset érte Dalmáciában

A rádió műsorigazgatója, dr. *Hlatky* Endre Dalmáciában töltötte szabadságát. Visszatérőben hajója Raguza és Spalato között kikötött egy kis szigeten. Hlatky visszatérve a kirándulásról, oly szerencsétlenül botlott el a kikötőben, hogy *bal bokájának ugrócsontja eltörött.* Lába most térdig gipszkötésben van és így néhány hétig nem mehet be hivatalába.

Kölcsön adták Sz. Tüdős Klárát

Heltai Jenő darabjának ruháit tervezi

Heltai Jenő »A néma levente« című darabját már próbálják a Magyar Színházban *Hevesi* Sándor rendezésében. A színház igazgatósága azzal a kéréssel fordult az Operaház igazgatójához, hogy a Mátyás király korában játszódó darab kosztümjeinek tervezésére *engedje át Szunyoghné Tüdös Klárát, az Operaház kitünő kosztümtervezőnőjét, szabómühelyeinek főnökét.*

Márkus László tegnap válaszolt a Magyar Színháznak. *Heltai Jenőre való tekintettel hozzájárult Sz. Tüdös Klára magyar-színházi »vendégszerepléséhez«.*

Bethlen Margit mond bevezetőt az erdélyi parasztszínészek első előadásán

Március 1-én hat napra terjedő vendégjátékot kezd a *Városi Színházban az erdélyi székely parasztszínészek* társulata, amelyet *Szentimrey* Jenő iró vezet, akinek »Kalotaszegi ballada« című darabjában mutatkozik be — énekkel, tánccal, népi viseletben — a paraszt-együttes mintegy *ötven tagja.*

A kalotaszegiek társulata már február 26-án Budapestre érkezik és 28-án este *főpróbát tart* a sajtó és meghivottak számára. Első nyilvános előadásuknak lesz egy *kétségtelenül nagy vonzóerejü* külön érdekessége: az előadást *Bethlen* Margit grófnő, a kiváló irónő *konferánsza fogja bevezetni.*

Orra: sárga
Szája: gesztenyebarna
Szemhéja: zöld
Orrsövénye: vörös

NEM FUTURISTA KÉP, HANEM TELEVÍZIÓHOZ KÉSZÜL AZ ILYEN KIFESTÉS

Párizs, február 20
(Az Est tudósítójától)

A francia rádió is követi a német és az angol példáját és megkezdi kísérleteit *televíziós leadásokkal.* A kísérletek bonyolultak már csak azért is, mert *nem mindenki alkalmas arra, hogy távképleadásnál szerepelhessen.* Különösen fontosnak tartják az állandóan szereplő *bemondók* megválasztását. A televíziónál a bemondónak természetesen nemcsak a *hangját* hallják, hanem *mozgófényképét* is látják az előfizetők. Nem mindenki alkalmas erre a szerepre.

Igy például *nem használhatók kerekarcú nők, mert ezeknek arca a távfényképen elmosódik.* Ugyancsak használhatatlanok *a szőkék.* Előnyben részesítendők a hosszúkás arcúak, akiknek orra álló, eléggé erős, úgy, hogy arcuk *megfelelően »plasztikus«.* Különös gondot kell fordítani a *kifestésre.* Az arcot *világosssárgára* kell festeni, az orrcimpákat *sötétsárgára,* az orrlyukak kerületét *vörösre,* a száját *gesztenyebarnára,* a szempillát *feketére,* a szemöldököt is feketére, magát a szemhéjat viszont *zöldre.* Ha közelről megnézünk egy ilyen nőt, *őszinte borzalom* tölt el bennünket, távfényképezésben viszont csakis ilyen kikészítés után tünik az arc *csinosnak és szabályosnak.*

Ezenkívül még a rádiónál is gondosabban fognak vigyázni arra, hogy a bemondó vagy a bemondónő hangja *tiszta és kiejtése teljesen szabályos legyen.*

Jó üzlet az olcsóság

Szakértő ajánotta — a főváros üzempolitikai bizottságában — az alapdíjas rendszert. Ami közérthetően azt jelenti, hogy csökkenő egységártól várja a fogyaszás emelkedését. Mentől olcsóbb lesz a villany, annál többet fognak fogyasztani. Annál többen fogják a villanylámpát bekapcsolni, villanyt égetni. Magyarul: legjobb üzlet az olcsóság. Olyan tétel, amit a szakértő tudományosan fejez ki, de amit a laikus annál őszintébben, annál mélyebben érez. Érzi a zsebén, a jövedelmén, a kiadásain, a háztartási könyvén át. Szakértő és laikus. Üzem és fogyasztó. De a kettő érdekét oly egyszerű egyeztetni. Ha a fogyasztó kevesebbet fizet, az üzem többet keres. Ez a látszólag fordított számtan a legegyszerűbb számadás. Olcsóság a a legjobb üzlet. Annak is, aki vesz, annak is, aki elad. Ez érvényes a magángazdaságban, tehát érvényes a közüzemben is. Hiszen a mind a kettő egyformán a közönségből él. Csak a közönségből. És mindig a közönségből.

Felépítik a baleset-kórházat és mellette a nagy bérpalotát a Tisza Kálmán téren

A belügyminiszter helybenhagyta a telekvásárt
A Közmunkatanács engedélyezte a terveket

— Az Est tudósítójától —

A belügyminiszter azon a napon, amelyen elutasította az OTI albertfalvai telekvásárlásának a tervét, *jóváhagyta az OTI Tisza Kálmán téri telekvásárlását.*

Az OTI megvásárolta a fővárostól a régi Gázgyár területének egy részét, 3800 négyszögölet, négyszögölenkint 410 pengőért, *összesen tehát 1,600.000 pengőért.* Ezt a vételárat e hónap végén fizeti ki a városnak az OTI.

Itt *1600 négyszögölön építi fel a baleseti kórházat.* Már el is készültek a tervek. Az elnökség elgondolása szerint kertben építik fel a baleseti kórházat, a Fiumei út és a Dologház ucca sarkán s a fennmaradó 2200 négyszögölnyi területen később *bérházat építenek.* A kórház és a bérház között 15 méter *parkozott savot hagynak.* Az OTI elnökségében nagy vita folyt a megoldásról. Az volt a vita tárgya, hogy *szabad-e bérházat építeni ilyen közel a kórházhoz?* Az elnökség tagjai szakértői véleményekre hivatkoztak, amelyek szerint legalább *30—40 méter parkozott sávot kell hagyni a kórház és a lakóház között.* Erdekes viszont, hogy a Közmunkatanács, amelynek bemutatta a tervrajzokat az OTI, minden szakértői vélemény ellenére hozzájárult a teleknek ilyenmódon történő beépítéséhez s jóváhagyta a terveket.

Az OTI telekvásárlásához, illetőleg a telek eladásának *a február 26-i közgyűlésen járul hozzá a főváros* és ugyanezen a napon válik esedékessé az OTI fizetési kötelezettsége a várossal szemben.

MŰSOROK

Csütörtök, február 20 — Csütörtök, február 20

SZÍNHÁZ

OPERA: *A nürnbergi mesterdalnokok.* (B. bérlet. Kezdete ½7. Vége 11 után). — **NEMZETI:** *Ifj. Horváth Pál.* (N. bérlet. Kezdete ½8. Vége ½11 után). — **VIG:** *Érettségi.* (Kezdete 8. Vége ½11). — **MAGYAR:** *Házasság.* (Kezdete 8. Vége 11). — **BELVÁROSI:** *Szent Johanna.* (Kezdete 8. Vége 11 után). — **PESTI:** *Kilencágú korona.* (Kezdete 8. Vége ½11 után). — **VÁROSI:** *Nincs előadás.* — **KIRÁLY:** *Nincs előadás.* — **ANDRÁSSY UTI:** *Méltóságos asszony.* (Kezdete 8. Vége ½11 után). — **KAMARA:** *Budapest—Wien.* (Kezdete 8. Vége ¾11). — **TERÉZKÖRUTI:** *Farsangi est* (9). — **KOMÉDIA:** *Halló, Tel-Aviv* (9). — **ERZSÉBETVÁROSI:** *Három ember a hóban* (6, ¾9). — **JÓZSEFVÁROSI:** *Bécsi tavasz* (6, ¾9). — **KISFALUDY:** *Nincs előadás.*

MOZI

ADMIRÁL (537—07. Margit körút 5.): Címzett ismeretlen (Ágay, Kabos). Négy és fél muskétás (Szőke Szakáll, Halmay, Verebes) (½4, ½7, ½10).
ALKOTÁS (553—74. Alkotás u. 11.): Keresztes hadjárat (Cecil B. de Mille világfilmje). Csókra születtem (Eggerth Márta). Híradó (½4, ½7, ¾10).
ATRIUM (540—24, 530—34. Margit körút 55.): Nem élhetek muzsikaszó nélkül (Jávor, Somogyi, Vaszary). Híradók (½4, ½6, ½8, ½10).
BUDAI APOLLÓ (51—5—00. Csalogány u. 46.): Címzett ismeretlen (Ágay I., Ráday, Kabos). Andok hőse (Jack Holt). Híradó (½4, ½7, ½10)
CAPITOL (343—37. Baross tér 32.): Kati (Gaál Franciska). Híradók (½4, ½6, ½8, ½10).
CASINÓ (831—02. Esküt út 1.): A gárdahadnagy (Gustav Fröhlich). Híradók (½4, ½6, ½8, ½10).
CITY (111—40. Vilmos császár út 36.): Kubai táncos (Rumba: George Raft). A kis ördög (Betty Boop rajzfilm). Brazíliai őserdők (kultúrfilm). Híradók (4, 6, 8, 10).
CORSÓ (874—02. Váci u. 9.): Bűn és bünhődés (Dosztojevszki regénye: Harry Baur). Híradó (Mindennap: d. e. 11, d. u. ½4, ½6, ½8, ½10).
CORVIN (395—84. József körút és Üllői út sarok): Kati (Gaál Franciska). Híradók (½4, ½6, ½8, ½10).
DAMJANICH (348—03. Damjanich u. 1.): Címzett ismeretlen (Ágay, Ráday, Kabos). Keresztes hadjárat (Loretta Young) (½4, ½7, ½10).
DÉCSI (259—52, 213—43. Teréz körút 28.): Roberta (Iréne Dunne). Híradók (4, 6, 8, 10).
ELIT (161—51. Lipót körút 16.): Címzett ismeretlen (Ágay Irén, Ráday, Kabos). Dubarry (Alpár Gitta) (4, 7, 10).
FÓRUM (897—07 895—43. Kossuth Lajos u. 18.): Az eszményi férj (Karl Ludwig Diehl). Híradók (½4, ½6, ½8, ½10).
JÓZSEFVÁROSI (346—44. Kálvária tér 7.): Címzett ismeretlen (Ágay, Ráday, Kabos). Dubarry (Alpár Gitta) (4, ¾7, ¾10).
KAMARA (440—27. Dohány u. és Nyár u. sarok): 17-ik hétre prolongálva! Az új földesúr. Híradó (4, 6, 8, 10).
METRO (26—0—09. Teréz körút 60.): Nem megyek az esküvőmre (Joan Crawford). Híradó (Mindennap: 2, 4, 6, 8, 10).
NYUGAT (271—62. Teréz körút 41.): Négy és fél muskétás (Szőke Szakáll, Verebes). Csókok városa (Tullió Carmiatti). A bajor Alpok (kultúrfilm). Gyerünk a dsungelbe (trükkfilm) (4, ¾7, ¾10).
OLYMPIA (429—47. Erzsébet körút 26.): Álmok kertje (Garry Cooper). Andok hőse (Jack Holt). Híradó (4. 7. 10)
OMNIA (301—25. József körút és Kölcsey u. sarok): A kubai táncos (Georg Raft). A dsungel titka (kultúrfilm). Betty Boop rajzos trükkfilm). Híradók (4, 6, 8, 10).
OTTHON (367—96. Beniczky u. és Baross u. sarok): Címzett ismertlen (Ágay, Ráday, Kabos). Négy és fél muskétás (Szőke Szakáll, Verebes) (4, ¾7, ½10).
PALACE (365—23. Erzsébet körút 8.): Barátságos arcot kérek (Szőke Szakáll, Ráday Imre, Szörényi Éva). Híradók (4, 6, 8, 10).
PÁTRIA (456—73. Népszínház u. 13.): Címzett ismeretlen (Ágay Irén, Ráday Imre). Dubarry (Alpár Gitta) (4, 7, 10).
PHÖNIX (379—10. Rákóczi út 68.): Négy és fél muskétás (Szőke Szakáll, Ottó Walburg). Szfinksz (Lionell Attwill). Cigányrapszódia Híradó (4, ¾7, ½10).
RÁDIUS (220—98. Nagymező u. 22—24.): Nem élhetek muzsikaszó nélkül (Somogyi Erzsi, Jávor Pál). Színes rajzfilm. Híradók (4, 6, 8, 10).
REX (321—75. István út 39.): Címzett ismeretlen (Kabos Gyula, Ágay Irén). Keresztes hadjárat (Cecil B. de Mille frandiózus filmje) (3, ½7, ½10).
ROYAL APOLLÓ (419—02, 429—46. Erzsébet körút 45.): Prolongálva! Cafe Moskva (Tőkés Anna, Csortos, Kiss Ferenc). Híradók (4, 6, 8, 10).
SAVOY (460—40. Kálvin tér—Üllői út 2.): Dubarry (Alpár Gitta). Címzett ismeretlen (Ágay Irén, Ráday Imre) (½4, ½7, ½10).
SIMPLON (69—1—89. Horthy Miklós út 74.): Címzett ismeretlen (Kabos, Ágay Irén). Dubarry (Alpár Gitta). Híradó (½4, ½7, ½10).
STUDIÓ (40—8—40. Akácfa u. 4.): Második hétre prolongálva! Mazurka (Pola Negri). Híradók (4, 6, 8, 10).
TIVOLI (230—49. Nagymező u. 8.): Címzett ismeretlen (Ágay Irén, Ráday, Kabos). Dumay, Verebes) (4, 7, 10).
TURÁN (264—20. Nagymező u. és Mozsár u. sarok): Címzett ismeretlen (Ágay, Kabos). Négy és fél muskétás (Szőke Szakáll, Halmayw, Verebes) (4, 7, 10).
URÁNIA (460—46.): Rákóczi út 21.): Nem élhetek muzsikaszó nélkül (Somogyi Erzsi, Jávor Pál) és a kísérő műsor (½4, ½6, ¾8, ¾10).
VESTA (32—6—39. Erzsébet körút 39.:) Címzet ismeretlen (Ágay Irén). Dubarry (Alpár Gitta). Híradó (½4, ½7, ¾10).

Pénteken tárgyalja a főváros pénzügyi bizottsága az inségjárulék emelését

— Az Est tudósítójától —

A főváros pénzügyi bizottsága péntek délelőtti ülésének napirendjére tűzte a polgármester *az inségjárulék emelésére vonatkozó javaslatát.* A polgármester azt indítványozza, hogy felterjesztésben kérje a közgyűlés a kormánytól *az inségjárulék felemelését.*

A nagyobb deficit elkerülése végett kívánják ezt a felterjesztést intézni. A kereseti adó alapja után eddig *két százalék* inségjárulékot vetettek ki és ennek *három százalékra leendő emelését kérik.* A jövedelmi adó és társulati adó 20 százalékos ínségjáruléka változatlan maradna. Az inségadó emelése következtében körülbelül *egymillió pengővel emelkednék a főváros inségjárulék-bevétele.* A járulék emelésére azért van szükség, mert az inségenyhítő kiadások *meghaladják a költségvetési előirányzatot* és a mult esztendőben már nagyrészt elköltötték az 1936-ra előirányzott inségadóbevételt. A kormányhoz intézendő felterjesztés szövege a pénzügyi bizottság ülése után a jövő szerdai közgyűlés elé került.

SZÖKE SZAKÁLL
nagysikerű magyar bohózata:
BARÁTSÁGOS ARCOT KÉREK!
Mától! Kizárólagos joggal PALACE

Gustav Fröhlich és Lida Baarova
ötletes vígjátéka:
A gárdahadnagy
Mától CASINO

NUNGESSER ÉS COLI ÜZENETE A HULLÁMSÍRBÓL

Hal gyomrában, üvegpalackban megtalálták a két eltűnt francia óceánrepülő utolsó levelét

Bone (Algir), február 20
(Az Est és a United Press tudósítójától)

Minden jel arra vall, hogy *a Nungesser-Coli-rejtély* tisztázódott. A két kiváló francia repülő, mint emlékezetes, közvetlenül Lindbergh vakmerő kísérlete után útnak indult, hogy *ellenkező irányban* repülje át az Atlanti óceán északi felét és azóta *nyomtalanul eltűnt.*

Gépük roncsa sem vetődött partra és ezért sokáig azt gondolták, hogy *nem is a tenger fölött érte őket baj, hanem talán már az amerikai szárazföldön.* Számtalan kutatócsoport indult útnak, de mindegyik eredménytelenül tért vissza. Időnként kalandos hírek röppentek világgá arról, hogy megtalálták a két franacia repülőt valami elhagyatott helyen, de a cáfolat sohasem maradt el. Úgy látszik, azoknak volt igazuk, akik belenyugodtak abba, hogy a francia repülés e két nagy reménysége *az óceán hullámsírjában lelte halálát.* Egy *Bourrut* nevű algiri halász három kiló súlyú halat fogott, amelynek gyomrából *üvegpalack került elő.* A palackban papíredénula volt, amelyen ceruzairással a következő szavak állanak:

»A második tartály felrobbant. Megkíséreljük, hogy leszálljunk a nyílt tengerre. Szélesség 47 fok, hosszúság 17 fok. Coli.«

A papírdarabot a halász beszolgáltatta Algirban a hatóságoknak, amelyek nyomban intézkedtek, hogy írásszakértő hasonlítsa össze a cédulán álló sorokat *Coli valamelyik hiteles kéziratával.*

Nyilvános pályázattal építsék a fővárosban a templomokat!

— Az Est tudósítójától —

Szendy Károly polgármester hozzálátott városrendezési programjának megvalósításához. A főváros 2.5 millió pengő értékű telket ad el és ebből olyan újabb telkeket vásárol, amelyek városrendészeti szempontból fontosak. Több új parkot fognak létesíteni és többek között

két új templom emelésére is gondolnak.

Az egyik Kelenföldön épülne meg 450.000 pengő költséggel, a másik pedig a Herminamezőn 400.000 pengő építési összegért.

Éppen a templomépítésekkel kapcsolatban a *városházi ellenzék egészen új rendszert akar meghonosítani.* Kifogásolják azt, hogy a templomépítésekre rendszerint nem írnak ki nyilvános versenypályázatot, pedig éppen

a templomépítésben kellene érvényesülnie a legerősebben a művészi szempontoknak

és ezeknél a munkálatoknál minden esetleges protekciót ki kell küszöbölni. Ha a főváros épít, úgy természetes, hogy kiírják a nyilvános tervpályázatot, ellenben *a templomépítés terén különös gyakorlat honosodott meg.*

A templom létesítésének gondolatát rendszerint az egyházközség veti fel. Gyüjtenek is valamit, de végeredményképpen

az építés költségeit rendszerint legalább kétharmad részben a főváros mint kegyúr adja.

A város azonban ennek ellenére nem maga épít, hanem *a százezreket mint segélyt utalja át az egyházközséghez, amely azután az építési ügyekben maga intézkedik.* Ezen a rendszeren akarnak változtatni és azt mondják, hogy *ha a főváros már ilyen nagy anyagi áldozatot hoz, úgy a művészi szempontokat minden protekció nélkül kell érvényre juttatni.*

A Hermina-mezőn a Kassay téren kívánják az egyik új templomot emelni. A fővárostól 300.000 pengőt kértek, az egyházközség 100.000 pengőt — ígért. Azért mondjuk, hogy *ígért,* mert igen sokszor előfordult már az, hogy *az egyházközség tagjai vallási lelkesedésből anyagi képességeiket túlságosan magasra értékelték s később kiderült, hogy nem tudnak olyan nagy áldozatot hozni, mint amilyenre magukat képesnek tartották.*

Ez a kérdés azért is foglalkoztatja a városházi ellenzéki köröket, mert a templom építési terveit *Petrovácz* Gyula, a Wolff-párt egyik vezető bizottsagi tagja, kereszténypárti országgyülési képviselő, *már el is készítette.* Ha az ellenzék álláspontja győzedelmeskedik és a főváros 300.000 pengőjéért maga a főváros épít és ezt az összeget nem mint segélyt utalja át az egyházközségnek, úgy

Petrovácz nem épithet, mert bizottsági tag a fővárossal nem léphet vállalkozói viszonyba.

Sokan azt magyarázták, hogy Petrovácz így is inkompatibilis. Azonban ez tévedés, mert *Petrovácz Gyula ezt már nem először csinálja, és eddig még csak összeférhetetlenségi eljárás sem indult ellene.*

Petrovácz Gyula működéséről 1929-ben egy jelentés látott napvilágot, amelyben fel van sorolva, hogy mit épített. Eszerint a Wolff párt vezető embere a következő építészeti munkákat végezte el:

17 templom
17 plébánia-épület
21 iskola
14 középület
7 magánépület
12 gazdasági épület.

118 munka közül tehát mindössze hét megbizást kapott Petrovácz Gyula magánépület emelésére.

Azóta hét esztendő telt el, de a Wolff-párt vezető tagjának további munkásságáról nincs statisztika.

Több templomot épített Petrovácz a magyar fővárosban is.

Ezek közül a kimutatás a következőket említi meg:

Budapest—Kerepesi út
Budapest—Béke tér
Budapest—Angyalföld
Budapest—Törökőr.

Ezenkívül ő építette *az Orsolya-rend budapesti székházát és iskoláját.*

Egyetlen egy esetben sem indult Petrovácz ellen inkompatibilitási eljárás, mert *sohasem a főváros épített, hanem az illetékes egyházközség, a főváros csupán segélyeket folyósít ezeknek az egyesületeknek.*

A mérnöképítész egyesületnek nem tetszik ez a rendszer, a fővároshoz memorandumban fordultak és

az építészek azt kérik, hogy a főváros csak nyilvános tervpályázat útján döntsön az építendő templomok sorsáról.

Az eddigi rendszert meg kell fordítani. Az egyházközségek gyüjtsenek és a hívők áldozatkészségéből összegyült pénzt szolgáltassák be a fővárosi pénztárába és *Budapest városa mint kegyúr így megépítheti a templomokat.*

Azana spanyol miniszterelnök a parancsuralmak végnapjairól

Madrid, február 20
(Az Est tudósítójától)

Izgalmas napja volt a spanyol fővárosnak. Minden kormánycáfolat ellenére megállapítható, hogy a szelső jobboldal

katonai államcsínnyel

akarta elütni a baloldali néparcvonalat választási győzelmének gyümölcsétől. Az államcsíny tervének kipattanása után *a munkáspártok forradalomra szervezkedtek.*

Az események siettették a baloldal kormányrajutását.

Az éjszaka megalakult új spanyol kormány miniszterelnöke *Azana* és kormányának legtöbb tagja az úgynevezett *köztársasági baloldal vezető politikusai közül való.* A munkáspártok nem léptek be a kormányba, de a parlamentben támogatni fogják.

Figyelemreméltó *Azana* ma reggeli, első hivatalos nyilatkozata:

— Legelső kötelességünk, — mondta — hogy *a spanyol demokráciát egészséges alapra helyezzük.* A legutóbbi órák eseményei bizonyítják, hogy *ez sürgős teendő. Gil Robles politikai szempontból elintézett ember* és a királypártiaknak most *új szövetséges után kell nézni.* A fasizmusnak nincs jövője Spanyolországban, de megmondhatom, hogy véleményem szerint *egész Európában küszöbön állanak a parancsuralmak végnapjai.* (T)

500.000 angol tenyésztő tiltakozik a jugoszláv baromfidömping ellen

London, február 20
(Az Est tudósítójától)

A *Daily Express,* lord *Beaverbrook* lapja, amely mindig állást foglalt a szankciós politika ellen, hatalmas cikkben számol be arról, hogy a szankcióknak Angliában elsőnek

félmillió baromfitenyésztő esett áldozatul.

Jugoszlávia azelőtt tojás- és baromfikivitelének negyedrészét *Olaszországba szállította.* Amikor a szankciók életbeléptek, nem szállíthatott többé Olaszországba és ezért *kárpótlást követelt a Népszövetség többi tagjaitól.* Anglia

különleges kedvezményekben

részesítette Jugoszláviát. Megengedte, hogy évente 25 millió tojást szállítson vámmentesen Angliába, továbbá 480.000 pujkát egypennys kedvezményes vámért (3 penny helyett) és 740.000 csirkét ugyancsak egypennys kedvezményes vámért. Ezek a kedvezmények *az olasz—abesszin háború egész tartamára* szólnak. December 21-én lépett életbe ez a rendelkezés. Utána hat hét alatt 1.600.000 tojást küldött Jugoszlávia Angliába. Február közepéig 96.500 pujka érkezett Angliába Jugoszláviából (tavaly ennyi idő alatt csak 32.000), továbbá 1110 mázsa másfajta baromfi (tavaly ennyi idő alatt csak 506 mázsa). Valóságos jugoszláv

baromfidömping zúdul tehát Angliára

és ez komoly kárt okoz az angol baromfitermelőknek, akiknek eddig *nem kellett ilyen nagymennyiségű olcsó külföldi áruval versenyezniök.* Az angol

Nemzeti Baromfi Tanács tiltakozást jelentett be a jugoszláv dömping ellen

és figyelmeztette a kormányt arra, hogy ezzel a rendszabállyal *teljesen tönkreteszi az angol baromfitenyésztést.* Elpanaszolják, hogy az angol baromfitenyésztők lesznek áldozatai a nemzetközi alkudozásokna. Anglia kárpótolni akarja Jugoszláviát az elmaradt jövedelmekért. — *de ki kárpótolja az angol baromfitenyésztőket?* — kérdik s a lap *erőteljesen helyesel nekik.*

GAÁL FRANCISKA
Kati
CORVIN Mától CAPITOL Holnaptól: CORSO

Vidám farsangi esték a
Vígszínházkávéház
SOROZOJEBEN GRILLJÉBEN szombaton
TÜRK BERTA tomboló sikerű tréfás dalai
FELLEGI TERRY bécsiestje

LAPZÁRTA

Összeomlás fenyegeti a francia gazdasági életet

Diktátori hatalmat kap a Blum-kormány

Páris, június 16.

(A 8 Órai Ujság távirati tudósítása)

Reggel hat óráig tartó viharos ülésen a francia kamara 347 szavazattal 246 ellenében elfogadta a felhatalmazási törvényjavaslatot, amely pénzügyi téren ügyszólván diktátori hatalmat ad a Blum-kormánynak.

Vincent-Auriol pénzügyminiszter a spekulációt és a horribilis nemzetvédelmi költségeket, valamint vagy 60 milliárdnyi francia tőke kimenekülését okolta a frank válságával, majd Flandin és Paul Reynauld élesen támadták a kormányt, amelynek népfront politikája már 23 milliárd frankjába kerül a nemzetnek és Franciaország gazdasági összeomlását vonhatja maga után.

Blum miniszterelnök hajnali 4 órakor mondott „védőbeszéde" után a kommunisták által is támogatott baloldali pártok megszavazták a rendkívüli felhatalmazást.

Minden csepp eső áldás a természetnek!

— A 8 Órai Ujság tudósítása —

Ma reggel kiadós esőzés indult meg Budapesten, amelynek lakói végre felüdültek a tikkasztó kánikula után. *Pár nap óta az ország számos* vidékén

megindult az esőzés,

amelyet várva várt az egész gazdatársadalom, mert hiszen ezen az esőn mulott jórészt, hogy nem áll-e be az a katasztrófa, amelyet a tartós szárazság termésünkre nézve jelent. Az esőzéssel kapcsolatban kérdést intéztünk dr. *Mutschenbacher* Emilhez, az *OMGE* ügyvezető igazgatójához, aki a következőket mondotta munkatársunknak:

— Ma minden csepp eső áldást jelent a termésre és a növényzetre.

Az idén nem kaptunk májusi esőt csak az utolsó két napon s így a föld teljesen kiszikkadt, a gabona fejlődése túlságosan gyors volt, viszont a növényzet, a kapások fejlődése elmaradt. Hogy mennyi volt a mai eső és hol volt nagyobb csapadék, egyelőre nem tudjuk, de *az utolsó napokban kapott jelentéseink szerint*

Magyarország déli megyéiben, Békés, Csongrád és Csanád megyékben, továbbá a Dunántúl középső részein az utóbbi két-három nap alatt ismételten volt esőzés,

amely mindenütt nagyon sokat használt. Reméljük, hogy az esőjelentések tovább folytatódnak és olyan csapadékot kapunk, amely feljavíthatja termésilátásainkat.

Egy dán ál-ujságiró csalásai Esztergomtól Bajáig

Baja, június 16.

(A 8 Órai Ujság tudósítása)

Néhány nappal ezelőtt Bajára érkezett és a Központi szállóban szállott meg egy elegáns, csak németül és franciául beszélő fiatalember, aki a bejelentőlapon dr. Karl *Nordfolk* dán ujságíró, a kopenhágai ujságírói kamara titkára nevén jelentette be magát. A fiatalember, aki idegenforgalmi dolgok iránt érdeklődött, nyakában értékes fényképezőgéppel járt-kelt és költekező életmódot folytatott, feltűnt a rendőrségnek, amely bizalmasan arról értesült, hogy *az állitólagos dán ujságíró-titkárt az esztergomi rendőrség már hosszabb idő óta körözi,* mivel ott sorozatos csalást követett el.

Tegnap délután detektívek jelentek meg az ujságíró szállodai lakásán, ahol a fiatalember élénken tiltakozott, hogy külföldi állampolgár létére zaklatják. A detektívek azonban a rendőrségre kísérték, ahol kiderült, hogy semmiféle elfogadható hivatalos okirata nincs, még útlevele sem, és megállapították, hogy azonos azzal a dr. Karl *Pettersennel,* aki Esztergomból fizetés nélkül megugrott, miután több embertől pénzt csalt ki és szállodai lakását sem fizette meg. Kiderült az is, hogy *a fényképezőgépet egy bajai látszerésztől csalta ki* és a rendőrség azonnal le is foglalta a gépet. A fiatalembert, aki a bajai szállóban bérelt lakását sem tudta kifizetni, a rendőrség letartóztatta és rövidesen Esztergomba kísérteti, ottani viselt dolgainak kinyomozására.

Eső, szél

A Meteorológiai Intézet ma déli időjelzése:

Hűvös idő. Keletre is kiterjeszkedő északnyugati-északi szél. Az eső országszerte tovább tart.

Budapesten a déli hőmérséklet + 18 Celsius fok, légnyomás 759 mm, mérsékelten süllyedő

Orvtámadás... tudatos hamisítás...

Petrovácz Gyula feltünően éles támadása után levették a napirendről a belvárosi templom ügyét

— A 8 Órai Ujság tudósítása —

A főváros magasépítési bizottságának tagjai ma reggel táviratot kaptak, amely meghivást tartalmazott a ma délelőtt tartandó sürgős ülésre. Az ülés napirendjén szerepelt *a belvárosi templom felemelése és eltolása,* amelyre vonatkozóan minden részletre kiterjedő tervezetet és költségvetést tervezett az illetékes műszaki ügyosztály.

Az elgonolások szerint a templomot északi irányba 12 méterrel, nyugati irányban 10 méterrel tolják el és egy 6 méterrel magasabban fekvő platóra helyezik, ugyanakkor pedig monumentális lépcsőzetet építenek le, egészen a Dunához. Ennek a nagyarányú műszaki vállalkozásnak a költségei úgy oszlanak meg, hogy

az emelés és eltolás 1,100.000 pengőbe, a restaurálás 390.000 pengőbe, a közlekedési okok miatt szükséges térrendezés pedig egymillió pengőbe kerül.

A bizottság ülését *Lamotte* Károly helyettes-polgármester nyitotta meg és mindenekelőtt a XIII. kerületi elöljárósági épület vállalatba adását tárgyaltatta. A bizottság tagjai indítványokat tettek a munkálat vállalatbaadására, a bizottság azonban úgy határozott, hogy új versenytárgyalást ir ki a munkálatokra.

Ezután kezdődött

az izgalmas vita

a belvárosi templom sorsáról. A Nep képviseletében *Wellisch* Andor a tervek sürgős végrehajtását kívánta. Utána *éles felszólalásban tiltakozott a terv ellen a keresztény községi párt nevében Petrovácz Gyula,* aki szerint

vandalizmus volna egy ősrégi műemléket, csupán közlekedési okokból, eltolni.

Valóságos *orvtámadás* a városkép ellen — mondta — ennek a tervnek az erőltetése. *Hamisitás az, hogy a Műemlékbizottság valaha ilyen határozatot hozott volna.* A technikai példák is *tudatosan hamisak,* mert egy különböző időszakokban épített háromhajós templomot, amely egyébként is törmelékfalazatból épült, *nem lehet helyéről áthelyezni.*

Európában nem volt olyan vandál épitész, aki ilyesmire vállalkozott volna.

Pártom nevében követelem, — folytatta, — hogy *szüntessenek be minden ilyen további tervezgetést és indítványozom, hogy ezt az ügyet végérvényesen vegyék le a napirendről.* A polgármester urat pedig arra kérem, hogy ne hagyja magát befolyásoltatni laikusoktól és álszakemberektől.

Wossala Sándor tanácsnok felvilágosításai után a bizottság úgy határozott, hogy a belvárosi templom eltolásának ügyével egyelőre nem foglalkozik és az ügyet leveszi a napirendről.

Eleseti a vörös repülők olasz réme

Róma, június 16.

Spanyolországból érkezett híradás szerint Guido Presel 23 éves bolzanoi származású repülőönkéntes a spanyolországi harcokban életét vesztette. Presel a nemzeti oldalon harcoló önkéntesek egyik legkitűnőbb pilótája volt és valóságos réme a vörös repülőknek. Presel összesen 23 vörös repülőgépet lőtt le a polgárháború kezdete óta. *(MTI.)*

A MAI TŐZSDÉK

Érték: javuló

A mai értéktőzsdén egy árnyalattal javult az irányzat, vagy legalább is megakadt az a sorozatos árhanyatlás, mely különösen a mezőgazdasági helyzet figyelembevételével folyt az értéktőzsdén. A mai országos esőzés barátságosabb hangulatot teremtett és hogy ennek erőteljesebb árjavulás nem volt a következménye, csak az üzlettelenségnek tulajdonitható, amennyiben komoly vételi megbizások hiányában nagyobb árfejlődésre nem nyilt lehetőség. A külföldi tőzsdék lanyhasága sem nyujt ösztönzést a spekuláció nagyobbarányú tevékenységére s ez viszont a külpolitikai helyzet bizonytalanságával magyarázható. A fixpiacon üzlettelenség mellett tartott az irányzat.

Az értéktőzsde első árfolyamai: Concordia maloné 7.90—8, Bauxit 264—262.50, Kohó 33.20, Drasche 30, Kőszén 470—471, Salgó 48.50—48.10, Urikányi 67.50—67.40, Fegyver 96—96.25, Ganz 30.40—29.90, Rima 117—116.60, Nasici 99.50, Nova 22.05, Trust 94—93.50, Magyar Cukor 192, Juta 37, Műtrágya 65.50, Telefon 17, Állami pénztárjegy 100, 1914-es fővárosi kötvény 345, 1927-es 92—91.75 pengő.

Termény: gyengülő

A kiadós országos esőzés igen jótékony hatással van a termés helyzetére és ennek következtében a terménytőzsde irányzata gyengült, noha a tengerentúli gabonapiacokról rendkívül szilárd irányzatot és feltűnő nagy áremelkedést jelentettek. A világpiaci gabonaárak ellensúlyozzák úgy a határidőüzlet, mint a készárupiacon a nagyobb árhanyatlást és így az árveszteség nem volt nagyarányú.

A készáru üzletben, úgy a búza, mint a rozs és a tengeri 15—20 fillérrel olcsóbban cserélt gazdát, mint tegnap. A határidőüzletben tartott nyitás után ugyancsak lemorzsolódtak az árak és 10—15 filléres árveszteség mutatkozik úgy az új októberi rozsnál, mint a tengerinél.

A *határidőüzlet első kötései:* új rozs októberre 16.90—16.78, tengeri augusztusra 12.20—12.12 pengő.

Felelős szerkesztő:
NAGY SAMU

Kiadja a 8 Órai Ujság Lapkiadó Rt. Felelős kiadó **Faragó Aladár** igazgató. — Szerkesztőség: V., Honvéd-utca 10. sz. Telefon: *1-153-60. Kiadóhivatal: VI., Andrássy-út 47. Telefon: *1-272-30, 1-272-39. Fiókkiadóhivatal: Telefon 1-199-92 és utazási iroda: VI., Andrássy-út 16. Telefon: 1-289-81.

Nyomatott a Pallas Irodalmi és Nyomdai r.-t. körforgógépein. (Felelős: Győry Aladár igazgató.)

SZINHÁZ • MOZI • SPORT

Intim hírek

TARNAY VERA, *Tarnay Ernőnek, a Vígszínház főrendezőjének gimnazista-leánya tegnap leérettségizett.*

*

SZEMERE LÁSZLÓ, *a fiatal tenorista, akit a „Szép Heléna" Páris szerepére vettek kombinációba, két hangversenyre Karlsbadba kapott meghívást.*

*

EGRY ISTVÁN, *a Vígszínház fiatal színésze nyerte a Színházi Élet ezidei epizódista-jutalmát.*

*

ANDAY PIROSKA, *a bécsi Staatsopper énekesnője Budapestre jön nászútra. Összeköti a kellemest a hasznossal: június 29-ikén „Carmen"-t énekli az Állatkertben.*

*

BOKOR MARGIT *a „Rózsalovag"-ot énekli Strassburgban, az ünnepi játékok során.*

*

A NEMZETI SZINHÁZ *június 20-án zárja idei szezonját. Az új szini évad szeptember 3-ikán kezdődik centenáris díszelőadással. — A Magyar Színház szezonja június 30-ikán ér véget, addig mindennap a „Júniusi esték" van műsoron, amelyben Gyurkovits Mária csodás hangja és nagyszerű énekművészete rendkivüli sikert aratott.*

*

A „VASÁRNAP VÁROM A BABÁMAT" *valamikor népszerűbb volt, mint most a „Szomorú vasárnap". Sándor Stefi kreálta Dezsőfi László táncos komikussal. Az ő ajkukról hangzottak el a „Gyere, te niemand", „Egy lyukkal beljebb" és más andalító dalok. Ezeket Sándor Stefi most kiviszi Amerikába, Newyorkba, ahol több a magyar, mint Szegeden és ahol most Király Ernő énekel Király Mancival, a feleségével. Bársony Lajos és felesége, Pálfy Boriska is ott nótázott. Érdeklődésre tarthat számot a magyar szónak ilyetén küzdelme a messze Nyugaton.*

*

SZÖKE SZAKÁLL *befejezte bécsi szereplését és most állandó tartózkodásra Londonba költözött.*

*

LUKÁCS PÁLNÉ *elindult Hollywoodból Budapest felé. Útközben meglátogatja férjét, aki Londonban játszik.*

*

A SCHWARTZ-NŐVÉREK, *akik nálunk is nagyon népszerűek, héthónapos szerződést kaptak most Párisba, a Folies Bergérebe.*

*

KORNGOLD ERIK *operája, „A holt város", a jövő szezonban a római királyi Operaházban is bemutatásra kerül. Ugyanesak műsorába illeszti a római Operaház Richard Strauss operáját: „Az árnyéknélküli asszony"-t is.*

*

FELIX WEINGARTNER *dirigálta a tokiói osztrák követség hangversenyét, amelyen felesége: Carmen asszony is közreműködött.*

Megkezdődött az állatkerti operaszezón

A Rigolettót játszották. Gildát az új koloratur-sztár, *Gyurkovics* Mária énekelte, ezúttal is óriási sikerrel. *Liontas* Konstantin csengőhangú hercege, *Érdy* Pál nagyhangú Rigolettója mellett *Sándor* Mária és *Vera* Viola, *Vermes, Szalmári* és *Arany* egészitették ki az együttest. *Komor* Vilmos gondosan és lendülettel dirigált.

Jubilál a súgó

A Nemzeti Színház jubiláló sugójáról beszélik, hogy *betéve tudja az „Ember tragédiája"*-t. Amikor *Bakó* László, a színház néhai hatalmas fizikumu, lobogó temperamentumu művésze kapta meg Ádám szerepét, a súgólyukból kedélyesen hangzott felé:

— *Bakó ügyes légy, óriást vesztesz el!*

Szinházi és szerzői kongresszus Párisban

Június 14-ikén nyilt meg Párisban a szinházi kongresszus, amely június 19-ikéig, szombatig tart. Elnöke: Jules Romain, előadói: Heltai Jenő, dr. Huszka Jenő, Ludwig *Koerner*, Charles *Delac* igazgató, dr. Cesare *Ludovici*, *Herterich*, Paul *Blauchard* és mások. A szerzők 12. nemzetközi kongresszusa tegnap nyilt meg; a köztársaság elnöke jelen volt a megnyitáson.

Szerdai műsor

NEMZETI: A kerék, A legyező (C bérlet, 8). — MAGYAR: Júniusi esték (IV. bérlet, 8). — TEREZKÖRUTI: Fritz Grünbaum és társulatának németnyelvű vendégjátéka (9). — FŐVÁROSI NAGY CIRKUSZ: Rivelsék és a kisérőműsor (4, 8). — MAGYAR MŰSZINKÖR: Egy bolond százat csinál (háromn. 5).

Hírek a filmvilágból

Táncol a város

A *Décsi* és az *Atrium* nyári mulattatásul szánt ujdonsága. Bécsi operettfilm, sok mókával. A jókedvű jelenetekben Hans *Moser, Slezák* és a kedves Friedl *Cepa* szórakoztatják a közönséget vidám, ötletes játékukkal. A kisérő műsorban egy remekül fotografált és pompás zenével illusztrált si-film kelt őszinte elragadtatást.

HÁROM VILÁGRÉSZT tart izgalomban az a gyilkossággal tetézett turfbotrány, amelynek érdekes megoldását végül is *Charlie Chan*-re, a híres honolului mesterdetektivre bizták. A nagy port felvert turfbotrány persze filmre került „Charlie Chan a turfon" címmel és a mesterdetektiv szerepét, mint rendesen, Warner Oland alakitja.

Rádióját nyaralásra is magával viheti, de az engedélyokiratot is tartsa magánál.

Ünnepi keretek közt kezdték meg a nyitott versenyuszoda épitését

Hóman Bálint tette meg az első kapavágást

Ma délelőtt negyed tizenegy órakor szép ünnepség keretében kezdődtek meg a nyitott versenyuszoda építkezési munkálatai, amely a Margitszigeten a pólópálya és a Nemzeti Sportuszoda közt létesül. *Hóman* Bálint kultuszminiszter tette meg az első kapavágást.

Dr. Kelemen Kornél, az OTT elnöke, a Nemzeti Uszósport Alapítvány nevében üdvözölte a kultuszminisztert.

— Hosszú harcok után sikerült a magyar úszósportnak ezt az újabb hajlékát megteremteni, — mondotta a többi között. — Legyen ez az úszósportnak és a magyar sportsikereknek újabb erőforrása.

Hóman Bálint kultuszminiszter az üdvözlő beszédre válaszolva ezeket mondotta:

— Legyőztük az akadályokat és kívánom, hogy ez az uszoda pillére legyen a magyar sport újabb dicsőségének.

Az Uszószövetség nevében ifj. *Horthy* Miklós, a MUSz elnöke köszönte meg Hóman Bálint kultuszminiszternek, hogy állást foglalt a nyitott uszoda megépítése mellett.

— A magyar sport sokat köszönhet a kultuszminiszter úrnak, — mondotta többek közt. — Ő akadályozta meg, *hogy egyes sportszerűtlenül gondolkodó köröknek nem sikerült a magyar úszósportot megfosztani ettől az újabb hajlékától, amely bizonyára növelni fogja az eddigi magyar sportsikereket.*

Hóman Bálint *háromszoros kapavágásával* ért véget a bensőséges ünnepség, amely után nyomban megkezdődtek a nyitott versenyuszoda építkezési munkálatai.

Fischer Budapestre jön

Megkezdődött a nemzetközi úszószezon s a *MAFC Csik—Gróf—Lengyel* és *Borg* találkozója után nagy érdeklődésre számithat a *III. ker. TVE* versenye, amelyet június 27-én bonyolitanak le. Ebben a küzdelemben, amely egyúttal *a MUSz válogatott versenye, a német Fischer is elindul, aki Európában legerősebb ellenfele Csiknek.*

KIS SPORTHIRADÓ

A MOTESz női játékbizottsága többévi munka után egyik kiemelkedő állomásához érkezett. Vasárnap délután 5 órakor rendezi meg az első osztrák—magyar nemzetközi női zsinórlabda mérkőzést a *BBTE* sporttelpén.

Szombaton és vasárnap este fél 9 órai kezdettel zajlik le a *Kerékpáros Szövetség* nemzetközi motorvezetéses mérkőzése. A négy tagból álló magyar mezőnnyel szemben Van *Hőck* holland bajnok, *Kirmsee* és *Damerow* német versenyzők küzdenek majd meg a kétnapos torna bajnokságáért. Szombaton még az 50 kilométeres motorvezetéses magyar bajnokságot is lebonyolitják. Erre a hat év óta szünetelő versenyszámra egyszerre hét versenyző jelentkezett.

Tommy Farr, a nehézsúlyú angol bajnok tegnap este a londoni *Harringay*-arénában 12.000 néző előtt ütötte ki a harmadik menetben *Neusel* német bajnokot. — *Schmeling* Angliába utazott, hogy ott megmérkőzzék Tommy *Farral*, *Neusel* legyőzőjével. Az ugyancsak a *Harringay*-arénában megrendezendő mérkőzés holnap este kerül lebonyolitásra.

A magyar sporttársadalom részvéte mellett temették el tegnap délután teljes katonai pompával *Dobner* Rezső alezredest, a Lövész Szövetség alelnökét.

Döntetlenül végződött a *BBTE—BLK* hölgytenisz csapataink küzdelme. Eredmény 3:3.

Június hó 17-én délután fél 3 órakor

ügetőversenyek

LÓSPORT

Csütörtökön: ügető

A csütörtöki nap átlagos versenyprogrammot hoz, amelyben a nyilt hendikepek képviselik az érdekességet, a sportértéket pedig az *Orosz Miklós emlékverseny.*

Ezen a napon debütál egyébként a kétévesek egy kis kollekciója.

Az egyes versenyekben, — amelyeket holnapi számunkban

végső információink során

még igyekszünk a fogadás szempontjából jobban megvilágítani, — a következő pályázókat látjuk esélyeknek:

I. Háromévesek versenye: Itt tipünk *(Csákó)*, de csak zárójelben, mert nevezve van a nap főversenyére is. Ha ott indul, itten *Décse, Légyott I.* és *Lilly* válnak az esélyek sorrendjévé.

II. Amateur verseny: Ezt jó dolognak látjuk *Big Bill* számára, mert utolsó futása előtt, érzésünk szerint, túl volt melegítve s ezúttal az út 100 méterrel rövidebb is és így a végén nem fog leállni a papírt s a klasszist képviselő ló. Kívüle *Alkotástól* és *Elsőmtől* várunk jó szereplést.

III. Nyeretlen kétévesek versenye: Itt a melegítés a fontos. Munkáik szerint *Cserebogár*, a nyugodt ügetésű *Rozmaring* az esélyek.

IV. Gépies hendikep: Tanoda Zivatart és *Edömért* meg tudja verni, ha simán hozza át őt *Dózsa* a fordulókon.

V. Kettős-fogatú: Alsós—Brokát, Témafogat, Mira-fogat.

VI. Orosz Miklós emlékverseny: Tempo D. az első sánsz. *Ully*, ha simán üget, kemény ellenfél.

VII. E *nemzetközi hendikep* előtt tessék megfigyelni *Éber B.*-t. Ha üget, nyernie könnyen lehet, mert jó hendikephez jutott. Megfelelő hajtóval *Torkos*, továbbá *Lord of Pamuk* az esélyek.

VIII. Nemzetközi verseny: A jó *Galagonyát* bajosan tudja itt megverni a feljavult *Bájos* és *Balla. Pusztaberény* volna a második esély, de nem itt várjuk starthoz.

IX. Mélyvádeska-díj. Ez a *Pusztaberény* testére szabott verseny. Rajta kívül a jól dolgozó *Lastát* és — profihajtóval: *Első fiát* lehet kombinálni.

X. A krassói díj Rabló és *Divna* párharcát igéri. *Dundi* a következő esély.

XI. Hendikep: Még pedig nehéz. *Vorst lovai, Johny F. F.* és prímás az esélyek benne. A meglepetés lova pedig *Bosiljka.*

XII. Uzsoki-díj: Rémes társaság! *Pletyka?, Csatafia, Pusztakürtös.*

BUNDA -átalakitások legújabb párisi modellek után szezon előtti árban
Ezüst és kék **rókák** olcsón
SCHMIDEG SZÜCS PÁRISI-UTCA 3. Telefon: 18-85-34

MDK

Petrovácz Gyula épitész

Szőnyi Ottó dr: A szegedi fogadalmi templom. MI. 1932. 28 l. Képekkel.

MDK

Petrovácz Gyula épitész

Középitkezések listája. Pesti Napló mell. 1932. jul. 27. 2k 2 l.

MDK

Petrovácz Gyula felsőép.ip.isk.tanár

Kinek jutottak a középitkezések... Népszerü Tud. és technikai napló. Pesti Napló mell. 1932.jul.13.

MDK

Petrovácz Gyula felső épitőiparisk.tanár

Vegyesek. Épitő Ipar. 1912. 29.sz. Jul. 21. 283 l.

M.D.K.

Petrovácz Gyula építész

irodájával együtt résztvett a Kongresszus végrehajtóbizottságának munkájában

XII. Congrès International des Architectes Budapest. Compte-rendu. Bp.1931. 17.old.

Petrovácz Gyula, épitész MDK

a választmány tagja lett.

A végrehajtó bizottság tisztikarának kialakitása.
1929 ápr.22.-én.

Nemzet közi épitész kongresszus Budapesten. MMÉE.Közl.
135.136.1

1929.máj.26.

Petrovácz Gyula, MDK

irod

Népszerü Tudományos és Technikai Napló
A Pesti Napló ingyen melléklete. 1932.jul.13.

MDK

Petrovčas Gyula.

Irod

Mérnöki Tudományos és Termelési Napló
A Pesti Napló Irányon mellékletе. 1932. jul. 13.

MDK

Petrovácz Gyula

Magyar Mivészet 1934. 2. sz. 55.l.

MDK

Petrovácz Gyula

A Béke-téri és Kerepesi-uti róm.kat. templom Petrovácz Gyula tervei szerint épült fel.

Liber Középitk. 23.lap

M.D.K.

Petrovácz Gyula, építész tanár

tervei szerint felépült a Baja-Kiscsávolyi új róm. kath. plébánia templom.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1924. XVL. évf.

okt. 15. sz. 4. old.

Petrovácz Gyula, építész M.D.K.

Foerk Ernővel közös terve megvételben részesült a Szent Imre kollégium új templom és iskola pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910. XXXI. évf.

mérc. 16. sz. 11. old.

Petrovácz Gyula M.D.K.

építész

készítette a kalocsai
uj kőrséghára terveit.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910. XXXI. évf.

Jan. 12. sz. 11. old.

M.D,K.

Petrovácz Gyula, építés

és Foerk Ernő körös
tervei alapján épült fel
Zákonyban hrg. Odescal-
chi Miklós kastélya

Vállalkozók lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

ápr. 12 sz. VI. old.

Petrovácz Gyula, építész

és Foerk Ernő tervei szerint épül Bácsföldváron a rk. templom.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

márc. 17. sz. 12. old.

M.D.K.

Petrovácz Gyula, építész

a Foerk Ernő körös terve alapján építették újjá a bácsmegyei Tiszakálmánfalva róm. kath. templomát.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

jan. 15. sz. 8. old.

Petrovácz Gyula, építész M.D.K.

Foerk Ernővel közösen nyert megbízást a kalocsai siékes egyház alapos restaurálására

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

márc. 31. sz. 11. old.

Petrovácz Gyula, építész M.D.K.

nyert megbízást a bácsmegyei Gara község r. k. templomának bővítésére és restaurálására.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

ápr. 28. sz. 11. old.

M.D.K.

Petrovácz Gyula, bpesti epítész

és Foerk Ernő tervertér a halocsai érseki hatóság megbízásából a tavankuti r.k. templomot.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

ápr. 1. sz. 12. old.

M.D.K.

Petrovácz Gyula, épitész-tanár

tervei szerint Kalocsa város, kb. 100.000 K. költségével, emeletes bérházat épittek.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

nov. 28. sz. 10. old.

M.D.K.

Petrovácz Gyula, építész-tanár

és Foerk Ernő közös tervei szerint a pestmegyei Gyón községben építendő új rom. kath. templomra kürtök a versenytárgyalást

Vállalkozók Lapja, Bp. 1915. XXXVI. évf.

márc. 10. sz. 7. old.

M.D.K.

Petrovácz Gyula, építőipari-tanár

tervei szerint bővítik ki a bácsmegyei r.k. templomot Bajmokon.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

okt. 24 sz. 8. old.

Petrovácz Gyula építész M.D.K.

Kaposvár, Hősök temploma / Jézus Szive templom/

1925.

Zádor Mihály: Kapovár, Bp. 1964. 245.l.

PETROVÁCZ Gyula épit sz

Foerk Ernő munkatársa 1905-től

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990
51-52.p.

kiadandó és most meginduló közmunkák kérdésének — egész komplexumát ne halasszák-e esetleg nyárutóra, — mikorra is a pénzügyi helyzet megítélése előnyösebbnek látszik!

De ebben döntés még nem történt.

Remélhető, hogy az illetékes szakosztályok referátuma alapján, ebben a kérdésben is közeledés jöhet létre.

Különösen kedvezően hat a közmunkák mielőbbi kiadhatásának lehetősége annak kapcsán, hogy Minister úr ő Excellentiája személyesen érdeklődik az ügyek állása és a dolgok menete iránt, — és azok sorsának intézésében a legmelegebb jóindulattal szándékozik részt venni. Ezek után bizton remélhetjük, hogy a közmunkák mielőbbi kiadása megtörténik! Különben is mint fennen jeleztük, a tervbevett halasztás is minden bizonnyal most már elmarad, — és az újonnan meginduló tárgyalások a legjobb eredménnyel kecsegtetnek.

Az előkészítő tervezet a meggondolási bizottságban már olyan stádiumba jutott. — hogy annak továbbvitele immár véglegesen biztosítottnak látszik!

Jegyezte:

Cyrano

U. i. Lapzártakor értesülünk arról a körülményről, hogy a tervbevett közmunkák sürgős kiadását illetőleg akadályok merültek föl, — melyek elhárítása ügyében azonban minden lehetőt megtesznek.

KRÓNIKA

Wossala Sándort tanácsnokká választották meg. A főváros magasépítési osztálya élére végre egy építész került, aminek az egész építészi kar maradék nélkül örvendez. Még nagyobb az örömünk azonban az új tanácsnok személyét illetőleg. Mert karunk egyik büszkesége került vezető pozicióba. Egy csendben élő, szorgalmas, tehetséges és abszolut becsületes tisztviselő nyerte el jutalmát. Jam pridem opportet! De ha kissé várnia is kellett Wossalának. míg idáig eljutott, legyen vigasztalása az az osztatlan bizalom, mely a választásokat eltöltötte nemes személyével szemben, mikor egyhangúlag emelték a főváros egyik legelőkelőbb poziciójába. Ad multos annos!

Wossala Sándor életrajzi adatai a következők: Máriafalván született 1874-ben. Édesatyja, *Wossala* János őrnagy, földbirtokos volt. Középiskoláit a soproni áll. főreáliskolában, egyetemi tanulmányait a Kir. József Műegyetemen végezte, ahol építészi oklevelet nyert. Diplomájának megszerzése után Kiss István műegyetemi magántanár irodájában, majd *Cziegler* Győző műegyetemi tanár oldalán működött. 1904-ben lépett a főváros szolgálatába, ahol fokozatos előlépés során 1927 január 1-én műszaki főtanácsos lett. A világháborúban az olasz fronton mint népfelkelő százados teljesített szolgálatot. Megkapta a Signum Laudist a kardokkal és a Ferenc József rend lovagkeresztjét. Rendkívüli műveltsége folytán a fővárost számtalan külföldi kongresszuson képviselte. Különösen a köztemetők széppé tételén fáradt sokat. Az ő elgondolásai a kerepesi temető gyönyörű árkádos sirboltjai, a rákosi temető pompás épületei az ő alkotásai. Majd a szociálpolitikai osztály élén 4600 kislakás építését vezette.

Forster Gyula államtitkár vetett véget *annak az áldatlan harcnak*, mely éket vert a mérnökök és az építőmesterek közé, mikor a Mérnökegylet ankétján megjelenvén, kijelentette az igazságot, hogy *nem lát olyan súlyos ellentéteket a küzdő felek közt, amit eliminálni ne lehetne. Barátságosan kell foglalkozni a kérdésekkel, s akkor a két testület* megérti egymást. *A maga részéről szívesen támogatja* bármikor *ezt a munkát.*" Le kell szögeznünk a kiváló műszaki férfiunak eme enyhületet adó bölcs és mérsékelt szavait, mely nem politika, hanem igazság, méltányosság és szeretet, mely nélkül sem egyesek, sem közületek és testületek egy országban sem prosperálhatnak. Igenis a tervező mérnök és kivitelező építőmester egymásra vannak utalva, egymást kell elsősorban támogatniok, szeretniök, mert egymás nélkül nem élhetnek, mert nem alkothatnak. Ezt az igazságot fejtette ki a nemeslelkű és igazságot szerető államtitkár és mi hisszük azt, hogy az ő bölcsessége meg fogja találni az útat, hogy a béke helyreálljon és mérnök és építőmester megtalálják egymást.

Petrovácz Gyula felemelte szavát a képviselőház ülésén az üzleti érdekből eredő városképrontás ellen. „Lehetetlen városrendezésről beszélni — mondta a kitűnő szónok — ha a városrendezők által elképzelt tervek közé egyszer csak bejön az iparfelügyelő és agyag- vagy homokbányát engedélyez anélkül, hogy összeköttetésbe lépne azokkal, akiknek hivatása a természeti szépség és a városkép védelme. Emlékezteti a Házat a badacsonyi bazaltbányák esztétikai rombolására, a budai agyag- és kőbányák borzasztó pusztításaira, amelyek nemcsak esztétikai szempontból károsak, hanem még veszélyesek is. *Nem lehet közömbös Budapest lakosságára nézve, hogy engedélyeznek-e vagy sem bányákat olyan vidékeken, amelyeknek esztétikai szépségét tönkreteheti a bánya.* Meg kell hívni a bányák engedélyezésénél a városrendezési ügyosztályt, vagy a Közmunkák Tanácsát.

A Mérnöki Kamara állásközvetítése. A Budapesti Mérnöki Kamara ezúton közli, hogy a mérnökök állásközvetítésének munkáját a Kereskedelemügyi miniszternek 962/K. M. II/1931. számú rendeletével jóváhagyott ügyrend alapján fölvette. Fölhívja a kamara azokat az állásnélküli mérnököket — és pedig tekintet nélkül arra, hogy kamarai tagok-e vagy sem —, akik az állásközvetítést igénybe venni szándékoznak, hogy a kamaránál jelentkezzenek állásközvetítési adataik beszolgáltatása végett. A Budapesten lakó mérnökök csak személyesen, a nem Budapesten lakók személyesen vagy írásban jelentkezhetnek. A jelentkezők jelentkezési ívet kapnak kitöltés végett.

A Mérnöki Kamara közgyülése. A Budapesti Mérnöki Kamara 1931. évi rendes közgyülését nem március 22-én, hanem május hó 3-án, vagy határozatképtelenség esetén május hó 17-én tartja. A Kamara t. tagjai a közgyüléshez intézendő esetleges önálló indítványaikat április hó 3-án déli 12 órájáig nyujthatják be írásban a Kamara titkárához.

A polgármesteri ügyosztályok vezetése. A polgármester rendeletileg intézkedett az ügyosztályok vezetői állásainak betöltéséről: az I. (elnöki) ügyosztály vezetésével Gallina Frigyes dr. tanácsnok urat; a III. (városrendezési és magánépítési) ügyosztály vezetésével Csármann Ferenc tanácsnokot, a IV. (közjogi, katonai és illetőségi) ügyosztály vezetésével Szlovák Pál dr. tanácsnokot, az V. (közlekedési) ügyosztály vezetésével Kovácsházy Vimos tanácsnokot, a VI. (pénzügyi) ügyosztály vezetésével Lamotte Károly dr. tanácsnokot, a VII. (közoktatási) ügyosztály vezetésével Bódy László dr. tanácsnokot, a VIII. (közélelmezési) ügyosztály vezetésével Vajna Ede tanácsnokot, a IX. (közjótékonysági és szociálpolitikai) ügyosztály vezetésével Schuller Dezső dr. tanácsnokot a a X. (közegészségügyi) ügyosztály vezetésével Salamon Géza dr tanácsnokot bízta meg.

Békásmegyeri községháza és jegyzői lakás terveinek elkészítésére hirdet május 15-re tervpályázatot a község elöljárósága.

A berlin nemzetközi lakásügyi és városépítési kongresszus és kiállítás. A Nemzetközi Lakásügyi és Városépítési Szövetség immár 13. kongresszusát az idén Berlinben tartja junius hó 1—5. napjain. Az idei kongresszus két főtárgya: 1. A lezüllött és túlzsufolt lakónegyedek szanálása. 2. A közlekedés problémája a városrendezéssel és regionális városterveződéssel kapcsolatban. Ezekhez Budapest székesfőváros is küldött két részletes előadást. A kongreszus, épúgy mint a tavalyi római, nagyon látogatottnak ígérkezik. A tárgyalásokkal kapcsolatban a vendégek megtekintik Berlin és Potsdam jelentékeny közhasznú epitkezéseit és a helyszínen tanulmányozzák a nagyszabású városrendezési munkálatokat, meglátogatják a Spreewald telepeit, Drezdát, Hamburgot és Essent. A kongresszussal egyidejüleg építészeti kiállitást is rendeznek, amelyen Budapest székesfőváros szintén részt vesz, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa és a Magyar Mérnök- és Építészegylet társaságában, nevezetes modern városrendezési és építési anyaggal, külön magyar teremben. A kongresszusra jelentkezni lehet a szövetség vezetőségénél: „International Federation for Housing and Town Planning", 25 Bedford Row London W. C. 1.

A debreceni városháza tervpályázatánál I. díjat 15.000 P-őt nyert Györgyi Dénes, II. díjat Barát és Novák 10.000 P. III. díjat Neuschloss Kornél dr. és Gyenes Lajos 5000 P. Megvették Rerrich Béla tervét 5000 P és Csanak és Rimanóczy tervét 2500 P.

A Szent Gellérthegy rendezésének tervpályázatán I. díjat 4000 P. nyertek: Pogány Mór, Friedrich Lóránt, Szabó Lajos, Hollós Rezső. II. díjat 2000 P. nyert Neuschloss Kornél és Gyenes Lajos Rezső. II. díjat 2000 P. nyert Neuschloss Kornél és Gyenes Lajos, Árkay Aladár, Almássi Balogh Lóránt. 1000 pengőért megvették Vasváry László, Kopeczky Raul, Gerstenberger — Árvé, Sebestyén Artur és Loránt, Böhm és Hegedüs tervét. A művek a Vigadóban vannak kiállítva.

A Magyar Építőművészet legujabb száma hozza a Mecseken építendő tüdőbeteg szanatórium pályaterveit. Ezekből a pályatervekből világosan kitűnik Wälder Gyula I. dijjal jutalmazott pályaművének kimagasló előnye, mely főként abban nyilvánul meg, hogy az óriási épületet csaknem kizárólag egy traktussal, szárnyépületek nélkül oldja meg, mely utóbbiak a hegyoldali terepet véve alapul, igen nagy hátrányt jelentenek nemcsak a kivitelt illetőleg, hanem az így adódó kedvezőtlen égtájakat tekintve is. Wälder nagyszerűen eltalálta a legegyszerűbb, legjobb és legcélszerűbb és ezzel a leggazdaságosabb megoldást és terve méltán érdemelte ki a kivitellel való megoldást.

Építési engedélyek

A városrendezési és magánépítési szakbizottság márc. 18-án és 28-án tartott ülésén a következő építési engedélyek kiadását javasolta

A) *Nagyobb építkezések:* A Fővárosi Alk. Nemzeti Szöv. I., Horthy Miklós-úton 4491 új hrsz. négyem. társasház, terv. Martonosi Baráth Lajos I., Margit-rakpart 15 sz.; Csángó Zsigmondné IV., Vármegye-u. 7. ötem. bérház, terv. Fodor Gyula VII., Aréna-út 64; dr. Katona Lajos és neje VII., Stefánia-út 37, 2 drb. kétem. bérvilla, terv. Hegyi S., Dévényi E. és Körmendy Nándor V., Zoltán-u. 12; dr. Sebő Rezső és Sigler Andor VI., Alsórákosi-rétek 30292 hrsz., hétem. bérház, terv. Neudörfer László VII., Erzsébet-körút 12; Nemessányi Lajos I., Horthy Miklós-út 4496 hrsz., egyem. bérház, terv Urbán Lajos VIII., Tisza Kálmán-tér 9; Halász Aladár II., Fő-u. 51, ötem. mansardos bérház, terv. Halász Aladár VIII., Futó-u. 3. sz. B) *Emeletes családi és lakóházak:* Borján Lajos I., Bornemissza-u. 3146 hrsz., terv. ifj. Sally József I., Major-u. 19; Havas Ferenc III., Muraközi-u. 14, terv. Heininger Géza Pesterzsébet, Pacsirta-u. 99; Szabó Mihály VII., Alsórákosi-rétek 31268 hrsz. terv. Müller Alajos Pestújhely, Temető-u. 17; Schmalhoffer Károly VI., Béke-u. 26437 hrsz. terv. Szultzberger Gyula Hüvösvölgy, gr. Klebersberg Kunó-út 236; Dvorák Ferenc A. I., Sasad-dülő 2404 hrsz., terv. Herth Imre I., Fürj-u. 26; Vaskó Endre II., Battay-u. 4, terv. Sorg Antal X., Gergely-u. 8; dr. Horváth Kálmán I., Plósz Lajos-u. 13, terv. Árkay Bertalan I., Városmajor-u. 54; Finály Zsigmond és neje III., Laktanya-u. 19, terv. Székely és Motl III., Lajos-u. 92; Kremmer Lajos III., Szépvölgy-u. 23, terv. Kiss Sándor III., Föld-u. 30; dr. Szegfü Gyula II., Endrődi-u. 34, terv. Mester és Kiss VII., Egressy-út 5; dr. Hankiss Jánosné és társa II., Hadapród-u. 11615 hrsz., terv. Zajmusz Vince II., Hadapród-u. 7; Horváth Zoltán I., Czakó-u. 11, terv. Hendrich Antal II., Budai László-u. 5/b; Lammel Kálmán I., Kende-u. 5002. hrsz., terv. Seitz Richárd I., Zólyomi-út 64; Paulai Szent Vincéről nevezett Irgalmas Nővérek rendje I., Nagybolodgasszony-útja 5080 új hrsz., terv. Csonka Ferenc I., Baranyai-út 29; Müller László I., Dezső-u. 7388—1 hrsz., terv. Hendrich Antal II., Budai László-u. 5/b; Magyar Ált. Ingatlan Bank r.-t. I., Somlói-út 5127 hrsz, terv. dr. Baráth Béla és Novák Ede II., Halász-u. 1; Kallós Bertalan és neje III., Ürömhegy-dülő 22300 hrsz., terv. Kallós Adolf V., Katona J.-u. 21; dr. Szojka Ernő I., Elek-u. 16, terv. Perndl Flóris VII., Huszáru. 10; Redőssy Károly I., Gyöngyvirág-út 6, terv. Ágota Antal VI., Podmaniczky-u. 51. C) *Földszintes családi és lakóházak:* Elischer János VI., Forgács-u. 56, terv. ifj. Palatinus János VI., Forgács-u. 65; Liener Antal III., Testvérhegy-dülő 20463 hrsz., terv Hörcher Elemér II., Zsigmond-u. 14; Diószeghy Antalné I., Gazdagrét 1928 hrsz., terv. Varga Árpád Pestújhely, Bosnyák-u. 61; Bánhidi Alfréd VII., Kerékgyártó-u. 30779 hrsz., terv. Fülöp Lajos X., Heves-u. 43; Deák Istvánné VI., Szent László-u. 71, terv. Molnár Imre VI., Rákospatak-u. 1940 hrsz.; Steharnik Lipót VII., Kövér Lajos-u. 22, terv. Gregorecz István Csepel, Fő-utca 107; Sitkey Eszter VII., Kerékgyártó-u. 30779 hrsz., terv. Lux József IV., Régiposta-u. 15; Régner Ferenc VII., Jávorka Ádám-u. 31260 hrsz., terv. Géczy János VII., Thököly-út 17; dr. Szeghő Sándor VII., Istvánffy-u. 30909 hrsz., terv. Sághy Lajos VII., Zuglói-u. 1992 hrsz.; Végh Lipót VII., Alsórákosi-rétek 31260. hrsz., terv. Tolnay Elemér VIII., Sárkány-u. 8; Ignácz Mihályné VI., Savanyúkút-u. 29989 hrsz., terv. Makovszky Lajos VII., Hajtsár-út 139/b; Banay Ferencné I., Sopron-u. 19; Vill Antal I., Bikszády-út 3792, Grimmel József II., Medve-u. 38.

A)) *Nagyobb építkezések:* Dr. Lichtenstein Izidorné X., Névtelen-u. 41399. háromemeletes bérház, terv. Szekeres Ferenc VII., Thököly-út 120; Hidegkúti-úti bérvilla r.-t. II., Hidegkúti-út 31, kétemeletes manzardvilla, terv. Bodánszky Géza és Ferenc VI., Andrássy-út 32; Stéger József és neje II., Alvinczi-u. 18, kétemeletes lakóház és támfalas kerítés, terv. Kiss Sándor III., Föld-u. 30; Holmann Pál VII., Bácskai-u. 32300, kétemeletes bérvilla és kerítés, terv. Takács Árpád V., Vilmos császár-út 22; Balázs Károly és neje X., Apaffy-u. 80. egyemeletes ráépítés és belső átalakítás, terv. Simkovics Lajos X., Apaffy-u. 80; Árpádházi boldog Margitról elnevezett Budapest—Lipótvárosi Lőportárdülő r. kath. egyházközség, VI., Ferdinánd-tér, plébániatemplom, terv. Möller István I., Krisztina-körút 159. B) *Emeletes családi és lakóházak:* Hikisch Jenő I., Csörsz-u. 10, terv. Hikisch Rezső I., Városmajor-u. 32; Tóth Valéria I., Gébics-u. 7966, terv. Hahn Lajos Agárdi-út 16/b; Locke Jenő I., Zajzon-u. 2326, terv. Strébl Miklós I., Aladár-u. 22; Dr. Szász Lajos I., Németvölgy-dülő 8165, terv. Kovács József V., Lipót-körút 24; Dr. Wilhelm Jenő III., Bécsi-út 9, terv. Laykauf Károly Margit-körút 13; Udvardy Mihály I., Sasad-dülő 2326, terv. Sógor Lajos I., Vas Gereben-u. 18; Láhm Béla I., Tarczali-út 18, terv. Bereczky István Aréna-út 64; Vándorffy Kálmán I., Bikszádi-út 3254, terv. Irsy László Lipótmezei-út 6; Koch Rudolf X., Dömsödi-út 11, terv. Horváth és Társa IV., Bástya-u. 25; Dömötör Lajos, I., Kovászna-u. 11, terv. Piros Béla V., Tátra-u. 8. C) *Földszintes családi és lakóházak:* Budai Sándor I., Kelenföld, 4038, terv. Kraszner Ferenc VI., Szent László-út 46; Bukovisc Andorné I., Kelenföld 3769, terv. Nagy Ferenc I., Horthy Miklós-út 56; Balla János I., Kelenföld 3833, terv. Aradi Ignác X., Kalocsai-u. 37; Bori István I., Fehérvári-út 3906, terv. Gál Sándor Bánát-u. 8; Peredy Károly I., Kelenföld-dülő 4038, terv. Máder Károly és Ferenc III., Bokor-u. 9; Dr. Biró József II., Törökvész 11958, terv. Trimmel József II., Medve-u. 38; Lefkánics Tóth József és neje VI., Dorozsmai-u. 29989, terv. Könyves Mihály László I., Névtelen-u. 40400, terv. Hamari József Pestsashalom, Rákospalota, Zombor-u. 70; Hanák István VII., Cobolány-u. 31484, terv. Szabó József Rákosszentmihály, Rákóczi-út 16; Faragó Ferenc X., Mogyoródi-u. 167, terv. Nagy Ferenc VII., Miskolci-u. 55; Végh György VII., Cinkotai-út 109, terv. Kovács János, X., Pascal-u. 20; Czája Gusztáv VI., Reitter Ferenc-u. 139, terv. Pandler Mihály Üteg-u. 38; Klein Lipótné III., Fehéregyházi-út 18770, terv. Domonkos István VI., Aréna-út 63; Özv. Koch Edéné VII., Vágujhely-u. 31268, terv. Takács József VII., Lőcsei-út 9; Péli Kálmánné VI., Miskolczi-u. 29989, terv. Pintér András VII., Répássi-u. 15.

SEMPER NEMES VAKOLAT
Központi iroda:
Budapest
VI., Lövölde-tér 2-a
Telefon: József 313—60

2. Tömbszegély építési mód (Randbebauung). Ez a mód lényegesen jobb ez előbbinél, de nagy hibája az egyenlőtlen világítás, az összeépített kertek célszerűtlensége és elégtelensége, a veszélyes forgalom az egyenlő értékű utcák következtében. A már kialakult részeknél ezen beépítési módot meg kell tartani, azonban városrendezési terveinket, melyek az új területeken is ezen beépítési módot írják elő, haladéktalanul át kell alakítani.

3. Sávépítési mód (Streifenbebauung). A tudomány mai állása mellett ezen beépítést tartjuk a leghigiénikusabbnak és a legcélszerűbbnek és legolcsóbbnak. Ezért mindenütt, ahol lehetséges, ezen építési módot kell előírni, s a beépítetlen területek e szerint legyenek átalakítandók. — Céltudatos települési politika szükséges, mely nagy területeket megszerez, fentiek szerint felnyit (aufschliessen) és értékesít. A sávépítési mód kétféle lehet:

a) magas (kb. 4 emeletsorig) bérházak, társasházak;

b) alacsony, családi sorházak. Ezen utóbbiak létesítését a hatóságoknak a legnagyobb mértékben támogatni kell, takarékossági, higiéniai és politikai szempontból, hogy minél több egzisztencia saját otthonhoz juthasson.

4. Szabadon álló villaépítési mód.

5. Iparterületek részére biztosított területek.

6. Műemlékek, mint pl. a Vár; fürdőváros, mint pl. a Tabán és egyéb speciális beépítési móddal bíró területek.

Felszólalásomban hangsúlyoztam, hogy ha az építésügyi szabályzatot övezetek helyett ilyen csoportosításban létesítenék, úgy az sokkal egyszerűbben és célszerűbben lenne kezelhető, mint a jelenben.

Nagyon lekötelezne a t. Szerkesztőség, hogyha jelen helyreigazító soraimnak nb. lapjában helyt adna.

Maradok igaz tisztelettel

Münnich Aladár

Eljegyzés. *Berczel* Gabit eljegyezte *Hübner* Tivadar. Gratulálunk!

SZAKIRODALOM

ORBÁN FERENC. Családi ház tervezése. Az építészetről a közönséghez. Élet r. t. kiadása 1931. Orbán Ferenc építész, felsőépítőipariskolai tanár egyike legkiválóbb esztétáinknak, aki a gyakorlati élet küzdelmeit végigharcolva szűri le bölcs és eredeti tapasztalatait és esztétikai elveit. Mert az építész harcos ember. Küzdenie kell elsősorban az építtetővel, még mielőtt a tégla lerakása kezdetét venné. Minden építkezés egy regénytéma. Érdekfeszítő, izgató, küzdelmes. Egy ilyes küzdelem szülöttje ez a könyv is, azért oly értékes és érdekfeszítő. A való életet adja. A nagyközönség számára íródott, vajha az építészet lelke iránt közömbös nagyközönségünk széles rétege elolvasná. Mert a hihetetlen közöny ködét nehéz áttörni. Ez a könyv kitünő módszerrel próbálja. Amit azonban a közönségnek szán, azt jó elolvasni a tervezőknek is. Mert a kényelem, a harctól való fázás, a viták elkerülése, nem utolsó sorban a megbízás elvesztése feletti félelem, az építészt sokszor meghunyászkodóvá, a parancsoló építtető nyakatekert és hibás kívánságainak hű tolmácsolójává teszi. Igy jön létre az a rengeteg sok rossz épület kívül és belül, melyre kitünő szerzőnk fáradtságot nem kímélve, rajzban és írásban ad példát könyvében. De ebből a könyvből, — mely arzenálja az okos válaszoknak — a félénk építész anyagot is meríthet, mit kelljen mondania a lehetetlen kívánságokra és hogy oszlassa el az építtető helytelen nézeteit és térítse a helyes útra. *Ez egy nagyszerű könyv!* Gratulálunk szívből szerzőjének. Egy bölcs ember józan, szeretettől átitatott sehol sem bántó és mindig célba találó megjegyzései. Minden építész asztalán ott a helye, hogy mikor az építtető hozzá fordul, átolvasás céljából neki adja. Azután könnyebben megy majd a tervezés.

(Dr. F. G.)

MAGYAR ÉPITŐ MŰVÉSZET. 1930. 12. szám. Führer Miklós nagyszerű lapjának multévi utolsó füzete a szegedi Templomtér monumentális építkezéseivel foglalkozik, annak legszebb felvételeit mutatja be. Mindig örülünk, ha laptársunk pompás, aktuális és mindig magyar szellemű füzeteit ismertethetjük, hisz ez a lap immár 30 év óta hozza a magyar pályázatokat és így gyűjteménye a közelmúlt építészeti kulturájának.

HIVATALOS RÉSZ

A MAGYAR MÉRNÖKÖK ÉS ÉPITÉSZEK NEMZETI SZÖVETSÉGE igazgató-választmányi ülésén az elnökség javaslatára nagy lelkesedéssel elhatározta, hogy február 7-én tartandó évi rendes közgyülésén *Gömbös* Gyula honvédelmi minisztert és *Wolff* Károly dr.-t tiszteleti tagjaivá megválasztja a nemzeti ügy körül szerzett érdemeik elismeréseül. A választmány a műszaki alpolgármesteri állás kérdését tárgyalta s elhatározta, hogy annak megszervezése és betöltése érdekében a keresztény pártoknál eljár. A választmány a székesfőváros törvényhatósági bizottságába megválasztandó mérnöki érdekképviseleti helyekre *Borus* Ferenc gépészmérnököt, *Farkass* Kálmán ny. h. államtitkárt, *Sándy* Gyula műegyetemi tanárt és *Schmitterer* Jenő építészmérnököt jelölte. Elhatározta végül, hogy a soproni bányamérnöki és erdőmérnöki főiskolának a pécsi tudományegyetemhez való csatolásának megakadályozása érdekében felirattal fordul a földmívelésügyi és a pénzügyminiszterekhez.

HÉTFŐN, *január hó 19-én d. u. fél 7 órakor* A MŰ- ÉS KÖZÉPITÉSI SZAKOSZTÁLYOK EGYÜTTES ÜLÉSE. Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. *Dr. Viola Rezső* előadása: *Városépítési tapasztalatok és műszaki igazgatás a külföldi nagyvárosokban.* (Vetített képekkel.) 3. Folyó ügyek, indítványok.

HÉTFŐN, *január hó 26-án d. u. fél 7 órakor* A MŰ- ÉS KÖZÉPITÉSI SZAKOSZTÁLYOK EGYÜTTES ÜLÉSE. Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Prelat. Prof. dr. *Richard Hoffmann* németnyelvű előadása: *A modern templomépítészetről.* 3. Prof. *Albert Bosslet* németnyelvű előadása: *Az alkotóművész állás pontjáról.* (Vetített képekkel.) 4. Folyó ügyek, indítványok.

A PÁRISI MAGYAR DIÁKEGYESÜLET UTAZÁSI OSZTÁLYA f. évi február hó 1-én 15 napos párisi tanulmányutat rendez. Részvételi díj: 300.— P. Köztisztviselőknek 290.— P. Diákoknak: 240.— P.

Tervpályázat

HATÁRIDŐMEGHOSSZABBITÁS. A debreceni városháza tervpályázatának határidejét a város polgármestere 1931. január hó 15-től március 2-ig meghosszabbította.

HÁRS GYÖRGY soproni építészmérnök pályázott a kecskeméti közvágóhíd megépítésére. A sok pályázó közül a bizottság neki ítélte oda az első és a harmadik díjat.

AZ ORCZY-HÁZ R.-T. pályázata a Károly-körúti bérházra 1931. márc. 14-én jár le. Pályadíjak: 2500, 1500 és 1000 pengő.

Versenytárgyalási hirdetmény

Elektromos Művek óbudai transzformátor-ház föld-, kőműves-, elhelyező-, vasbetonmunkáira *jan. 26-án,* továbbá u. az sportház építésére *jan. 21-én,*

Debreceni Iskolanővérek háromemeletes rendház *január 20-án,*

Maglódi-úti szeretetotthon vasbetétes működő falburkoló munkáira *február 6-án,* csempeburkolatra *febr. 7-én,* padlóburkolatra *febr. 5-én,*

Tata csendőrlaktanya építésére *jan. 17-én,*

Államépítészeti hivatal Nyiregyháza nyirbátor—pircsei útépítésére *febr. 5-én* versenytárgyalást tart.

arra használta fel, hogy ez idő alatt maga tanulmányozhassa az ügyeket, amelyeket azután este tárgyalt meg referenseivel.

Ez a szüntelen és szakadatlan munka, amelyet nagy felelőssége tudatában és a székesfőváros közönségének áldozatos szolgálatában fejtett ki, nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a gyilkos betegség ily rohamosan kifejlődhetett benne és váratlanul ragadhatta el akkor, amikor egyik komoly jelöltje volt az egyik alpolgármesteri állásnak.

Halálának híre mindenütt, de különösen a városházán igen nagy részvétet keltett.

Karkas Rezsőt a székesfőváros a Kerepesi-temetőben kijelölt díszsírhelyen vasárnap délután 3 órakor örök pihenőre elhelyezte. A székesfőváros közönsége nevében *Berczel* Jenő dr. alpolgármester, a Mérnöki Kamara nevében *Sándy* Gyula alelnök búcsúztatta a halottat. Emlékét kegyeletes lélekkel fogjuk megőrizni.

Rumbach Dezső kitüntetése. *Rumbach* Dezső nyugalmazott székesfővárosi tanácsnoknak a kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére, buzgó és eredményes közszolgálati elismeréseül a m. kir. kormányfőtanácsosi címet adományozta. — *Rumbach* Dezső talán kissé elkésett, de mindenképpen méltányos és megérdemelt kitüntetésével egy hosszú és munkásságban gazdag köztisztviselői pálya nyerte el jutalmát. Az a harmincöt esztendő, amelyet a nyugalomba vonult tanácsnok a főváros műszaki ügyosztályaiban eltöltött, alkotásokban gazdag emberöltő volt, amelyekben a most kitüntetett *Rumbach* Dezső sokat tevékenykedett nagy szorgalommal, kiváló hozzáértéssel és megingathatatlan tisztességgel.

A Kisfaludy Társaság Greguss jutalmának nyertesei. A Kisfaludy Társaság idei Greguss-jutalma az 1924—29. legkiválóbb építőművészeti alkotása számára volt esedékes. A társaság alapos szemlét tartva, ennek a hat esztendőnek építőművészeti alkotásai felett, a gazdag termésből, *Lyka* Károly rendes tag előadói javaslata alapján, egyhangú határozattal ennek az évkörnek két 1929-ben befejezett építőművészeti alkotását találta a jutalmazásra legérdemesebbnek, mindkettőt egyenlő értékben, aeque loco. A kitüntetett művek: a budapesti Baár-Madas református leánynevelőintézet épülete, *Medgyaszay* István alkotása, a magyaros törekvésű építőművészetnek az utóbbi hat év alatt legkiválóbb terméke, s a győr-gyárvárosi római katholikus templom, *Árkay* Aladár műve, a modern irányú építőművészetnek az utóbbi hat év alatt legjobb alkotása.

Lég és gázvédelem. A Magyar Mérnök- és Építész Egylet szakosztályi ülésén *Petróczy* István ny. repülő ezredes beszélt városaink védelméről, hogyha az emberiség gonoszsága ismét háborút szabadítana reánk.

A jövő háborúját technikai eszközökkel fogják megvívni és a magyar mérnök feladata a kellő szervezkedés módjának megtalálása. A mérnök mellett építésznek is kell közreműködnie, hogy a háztetők támadását veszélytelenné tegye és hogy a bombák ellen bombabiztos férőhelyet teremtsen.

A határ mindössze negyedórányira van Budapesttől. Oda, a határra megfigyelőket kell állítani érzékeny apparátussal felszerelve. Védeni kell a várost a gyújtóbombától, amely mindössze száz gramm súlyú, de magas hőfokot fejt ki és főleg a háztetőket veszélyezteti, miután a gyönge tetőhéjjazatot áttörte.

Gondoskodni kell férőhelyekről, amelyekhez sem a gáz, sem a robbanó és robbantó bomba le nem jut.

Felére csökkent az 1930-iki lakásépítkezés. A fővárosi statisztikai hivatal októberi füzete ismerteti az 1930-iki építkezést és összehasonlításokat tesz a tavalyival szemben. Október végéig 589 földszintes, 97 egyemeletes, 19 kétemeletes, 20 háromemeletes, 13 négyemeletes, 8 ötemeletes, és 6 hatemeletes bérház épült, illetőleg van építkezés alatt. Ez összesen 752 darab épület, 1929-ben viszont 873 házépítési engedélyt adtak ki. Az emeletráépítések száma 1929-ben 128 volt, 1930-ban 70-re csökkent és amíg 1929-ben az újonnan keletkezett lakások száma 6239 volt, 1930-ban összesen 3682 épült. Ezekből egy- és kétszobás 2869. Ebből is látható, hogy a nagylakások építkezése a minimumra csökkent.

Petrovácz Gyula fontos nyilatkozata a műszaki alpolgármesteri állás megnevezéséről. „A harmadik alpolgármesteri állás betöltése körül *heves viták és nagy erőfeszítések lesznek mindjárt az első közgyűlésen.* Már 1920-ban el akarta határozni a törvényhatósági bizottság közgyűlése, hogy öt műszaki ügyosztályt állít fel. Most is az a tendencia nyilvánul meg — és pedig magában az új fővárosi törvényben — hogy *a műszaki ügyosztályok száma szaporíttassék és a törvényben kifejezetten bent szereplő harmadik alpolgármesteri állás, amely nincs jogi minősítéshez kötve, műszaki minősítésű legyen.* Ennek a közgyűlési akaratnak az érvényesülése elé ismét ugyanolyan nehézségek gördülnek, mint 1920-ban, tudniillik *általános tisztújítás* előzi meg a szabályrendelet megalkotását, holott az új műszaki ügyosztályok megalkotása *előzetes szabályrendelet elkészítését kívánja meg* és csak a szabályrendelet megalkotása után lehet az új állásokat betölteni. Ebben a szabályrendeletben kell majd intézkedni arról, hogy *hány új műszaki ügyosztály szerveztessék* és ugyanitt kell intézkedni arról is, hogy *az egyik alpolgármesteri állás műszaki minősítésű főtisztviselővel legyen betöltendő.* Az 1920-as közgyűlés összehívásakor a mérnöki kamarának akkori elnöke, *Zielinski* Szilárd vette magához a kezdeményezést és mindjárt az alakuló közgyűlésen olyan értelmű indítványt tett, hogy *a tisztújítás tartassék függőben mindaddig, amíg a műszaki minősítésű alpolgármesteri állás megszervezése kérdésében a törvényhatósági bizottság nem nyilvánította a maga akaratát.* Tartozom kijelenteni, hogy nem akarom kivenni a mérnöki kamara elnökének a kezéből a kezdeményezést, de szükségesnek tartom, hogy *minden illetékes tényezőt figyelmeztessek arra a lehetetlen helyzetre,* ami előáll, ha előbb tartjuk meg a tisztújítást és csak azután hozunk szabályrendeletet, amely utólag dönt a műszaki ügyosztályok felállítása és a műszaki minősítésű alpolgármesteri állás megszervezéséről. Be kell tölteni előbb csak *két* alpolgármesteri állást, a *harmadik* alpolgármesteri állás betöltésével várjunk addig, amíg a közgyűlés ezt a szabályrendeletet megalkotja. Én a dolog természetes rendjének azt tartanám, ha *a mérnöki kamara elnöke, aki tagja a törvényhatósági bizottságnak, megbeszélésre ülne össze a műszaki minősítésű örökös tagokkal és a mérnöki kamara által megválasztandó érdekképviseleti tagokkal.* Ezen a megbeszélésen részletesen megvitathatnák a helyzetet és állásfoglalásukat illetékes hely elé terjeszthetnék."

A Mérnök- és Építészegylet hétfőn tartotta meg a kislakásos ankét záróülését, melyen *Münnich* Aladár műépítész összefoglaló beszédében megállapította, hogy a kispolgárság lakásviszonyai csak úgy válhatnak egészségesebbé, ha azokat céltudatos, átfogó városi telepítési politika irányítja, a jelenlegi anarchisztikus állapotok helyett. — Szükség volna rá, hogy az új építésügyi szabályzat minden módon elősegítse, egységes, modern telepek létrejöttét s ezeket megfelelő utcavezetéssel, építési könnyítésekkel, hatósági díjak mérséklésével támogassa. Szükséges, hogy Pestmegye az elővárosokra vonatkozólag megreformálja építési szabályzatát. Az elfogadott határozati javaslatokat különböző hatóságoknak fogják beterjeszteni.

Helyreigazítás. Nagybecsű lapjuk legutóbbi száma az új építésügyi szabályzat előkészítésével foglalkozik és ezen cikkben az én felszólalásomat is megemlíti azzal, hogy övezet helyett sávelnevezést kértem volna.

Félreértések elkerülése végett tisztelettel közlöm a t. Szerkesztőséggel, hogy Közmunka Tanácsi felszólalásomnak tárgya a következő volt:

Véleményem szerint az övezeti beosztást és az övezet szót is, teljesen el kell vetni. E helyett világosan „beépítési módokat" kell feltüntetni. Ezen beépítés módok a következők:

1. Telek körülépítési mód, mely csak a szorosan vett City-ben engedhető meg.

Nem lehet véletlen műve ez a törvényesség, mert egyetlen méret kivételével minden főméretnél megtaláljuk.

Pollack ez utolsó művét ma talán jobban megbecsüljük, mint valaha s Hunfalvy Pál éles kritikáját megbocsájtó kritikával olvassuk. Ugy találjuk, hogy a Muzeum palotája, a nemzeti mult tárháza az ezeréves történelemnek mindennél méltóbb monumentuma. Inkább az, mint a XIX. század végének azon történelmi muzeumai, melyek ügyeskedő épitészkezek egyes műemlékekből mozaikszerűen raktak össze. Ez megfelelhetett egy kiállitás mulandóságának — viszont a halhatatlanság pantheonját inkább találjuk meg egy nagyszerüen megkomponált épitészeti műremekben, amilyen a Magyar Nemzeti Muzeum.

KRÓNIKA

A mérnökegylet közgyülése. A magyar mérnökök legrégibb és legnagyobb egyesülete a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet márc. 27—28-án tartotta 59. évi közgyülését. Buday Béla államtitkár elnöki megnyitójában azt fejtegette, hogy a mérnöki kamara megalakulása és különféle speciális mérnöki egyesülések létrejötte után is a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet feladata maradt a magyar mérnöki tudomány és irodalom egyetemesirányu és mérnöki alkotások napi aktuálitásával is állandóan lépést tartó művelése, valamint a mérnöki kar közéleti érvényesülésével kapcsolatos kérdések irodalmi megvitatása. E cél érdekében az immár hatvanadik évfolyamába lépő egyleti közlönyt kell a mainál kedvezőbb anyagi helyzetbe hozni. Majorossy Gyula főtitkár tiszti jelentésében beszámolt az egyleti életnek a mult év folyamán előfordult nevezetesebb eseményeiről. Méhes Zoltán igazgató az 1926. évi költségvetést ismertette. A kiadásból 620 millió korona jut az egyesület közlönyére, 70 millió korona a könyvtárra, mely a műegyetem könyvtára után az ország leggazdagabb műszaki könyvtára. Lósy Schmidt Ede könyvtáros, ki beszámolójában a magyar tárgyu, magyar vonatkozásu műszaki irodalom fejlesztésének fontosságára mutatott reá. Ezután Majorossy Gyula főtitkár és ifj. Goszleth Lajos titkár ismertették a Hollán-, Kossuth közgazdasági, a Wellisch, — Kéler Napoleon és az épitészeti nagypályázat, valamint a Fábián-jutalom eredményét. Végül a közgyülés az egylet alelnökévé K. Virágh Andort választotta meg és elhatározta, hogy az egylet alapitásának hatvanadik évfordulóját 1927-ben méltó keretek között fogja megünnepelni és az előkészületekkel az elnökséget bizta meg.

A Magyar Épitőmesterek Egyesületének közgyülése. Március 31-én tartotta a Magyar Épitőmesterek Egyesülete ezidei közgyülését, amelynek az uj vezetőség megválasztása, az elmult évi jelentés ismertetése és a vállalkozói kar legégetőbb kérdéseinek megbeszélése voltak a programm pontjai. Az uj tisztikar a következő tagokból áll: Elnök: Alpár Ignác. Alelnök: Pintér Oszkár. Főtitkár: Wihart Ferenc. II. titkár: Klenovits Pál. Ügyész: Dr. Kálmán László. Pénztáros: Sturm Károly. Ellenőr: Mód Lajos. Háznagy: Rothauser Lajos. Helyettes háznagy: Bloch Imre. Könyvtáros: Prokisch János. Jegyzők: Delmár Béla, ifj. Sorg Antal, Lux József. Számvizsgálók: Havel Imre, Karvaly Gyula, Prendl Flóris. Választmányi tagok: Biró Gyula, Dávid Károly, Fejér Lajos, Mann Mihály, Németh László, Paulheim Ferenc, Pucher István, Rothauser József, Sorg Antal, Ziegler Géza. Választmányi póttagok: Lomjánszky István, Lázár Géza, Feledi Ferenc, Wannenmacher Fábián, Weninger Ferenc, Győry Rezső. Fegyelmi tanács tagjai: Elnök: Alpár Ignác. Hável Lipót, Kondor Márton, Wihart Ferenc, Bloch Leó. A választás egyhangu volt és a szép számmal egybegyült tagok nagy lelkesedéssel éljenezték meg uj vezetőségük minden tagját.

Halálozás. Valtinyi József műsz. főtanácsos meghalt. Valtinyi József 1869-ben született és a budapesti műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet. 1893 februárjában lépett a főváros szolgálatába. 1917-ben műszaki tanácsos lett. Valtinyi József a főváros főtisztviselői karának egyik legértékesebb és legszimpatikusabb tagja volt, aki a közlekedési ügyosztályban a BESzKÁRT, sikló és a fogaskerekü ügyeit intézte.

Az épitőmesterek ipartestületének közgyülése. A Budapesti Épitőmesterek Ipartestülete március 28-án, vasárnap délelőtt tartotta rendes évi közgyülését, amelyen a tagok nagy számmal jelentek meg s amelyet Alpár Ignác elnök vezetett. Az 1925. évi működésről szóló jelentést, amely az Ipartestületi Közleményekben jelent meg és részletes áttekinthető képét adja annak a sokirányu s az épitőmesteri érdekeket minden tekintetben kiválóan szolgáló müködésnek, amelyet a testület kifejtett, felolvasottnak tekintették és elfogadták. Ugyanígy elfogadták az 1925. évi zárószámadásokat és az idei

[redacted]

tak annak megfelelően, hogy az Ipartestület kat is vehessen fel, továbbá a pengőszámitás érvényesitése érdekében. Fedor-Csák épitőmester inditványára kimondották, hogy el lehet tekinteni az alapszabályok által előirt 50 aláirástól a benyujtott inditványoknál abban az esetben, ha az elnökség előzetes megbirálás után az inditvány tárgyalásához hozzájárul. Pintér Oszkár részletesen ismertette az épitőmesterek háza ügyének történetét és annak mai állapotát. A közgyülés szükségesnek mondta ki a házszerzés kérdésének megoldását, valamely megfelelő forma utján. A közgyülés részben ujra, részben pedig ezuttal először a következőkkel töltötte be a megüresedett tisztségeket. Elöljárósági rendes tagok 3 évre: Báthory István, Bauknecht Tamás, Katona Mihály. Kondor Márton, Medek Tibor, Molnár István, Perndl Flóris, Szerenchy Géza. Póttagok: 1. Nándor Pál. 2. Melczer Károly, 3. Molnár Sándor, 4. Rothauser József, 5. Wannenmacher Fábián, 6. Bene Károly, 7. Benkő Béla, 8. Szücs Jenő, 9. Lukoviczky Emil, 10. Horváth Lajos, 11. Berey Lajos. Számvizsgálók egy évre: Kappéter Béla, Kirschner József, Klenovits Pál.

A Magyar Kőmüvesmesterek Országos Szövetsége — mint azt lapunk legutóbbi számában is közöltük — március hó 29-én az Asztalosmesterek Otthonában tartotta alakuló közgyülését, melyen az ország kőmüvesmesterei nagy számban voltak képviselve. A közgyülés által megejtett választás eredményeként az Országos Szövetség elnökévé: Szvetics József, társelnökévé: Németh Vilmos, ügyv.-elnökévé: Tóth István, budapesti kőmüvesmesterek, alelnökévé: Tóth István, Budapesti József (Budapest), Unterreiner József (Csepel), Dinnyés László (Gödöllő), titkárává: Németh Gyula, jegyzőjévé: Ackert Lajos, pénztárnokokává: Szabó Mihály, Sally József (Budapest), elnöki tanácstagokul: Bocsák Antal (Kispest) Stefkovics Sándor, Dancs László, ifj. Trimmer József (Budapest), felügyelőbizottsági tagjaiul: Paár Ede (Vecsés), Hochhauser Ferenc, Nagy Sándor, Pálfi Pál, Cziglina Géza (Budapest) választatott.

Uj épitőmesterek. Az épitőmesteri képzettség megvizsgálására szervezett bizottság (Budapest, VII. Thököly-ut 74.) előtt az utóbbi időben az épitőmesteri szak-

vizsgát letették és képesitő bizonyitványt nyertek a következők: (név és születési dátum) 1. Obrincsák Ernő, Budapest, 1890 április 6-án 79/923. sz. a. VII., Bethlen-utca 10. II. 1. — 2. Németh János okl. mérnök, Győr, 1896 febr. 14-én 43/926. sz. a. Szombathely, Nádasdy-u. 16. — 3. Fa Sándor, Veszprém m. Pápa, 1900 augusztus 9-én, 64/925. sz. a. Pápa, Hunyadi János-u. 5. — 4. Weisz Sándor, Budapest, 1896 dec. 9-én, 61/926. sz. a. Budapest, VI., Izabella-u. 73. — 5. Schön Mátyás, Pest m. Pilisvörösvár, 1896 márc. 8-án, 13/926. sz. a. Pilisvörsvár, Pest m. — 6. Kappéter István, okl. m. Budapest, 1893 május 28-án, 27/926. sz. a. Budapest, VI., Eötvös-u. 36. — 7. Nagy Jenő okl. mérn. Hont m. Nagybörzseny, 1894 márc. 28. 19/926. sz. a. Diósgyőr, vasgyár. — 8. ifj. Ébner Mihály, Moson m. Rajka, 1896 dec. 21-én 113/923. sz. a. Pápa, Hunyadi János-u. 4b. — 9. Rácz Ferenc, Marostorda m. Marosvásárhely, 1901 dec. 1-én, 32/926. sz. a. Budapest, VII., Huszár-u. 6. II/1. — 10. Fehér Jenő okl. m. Székesfehérvár, 1872 jan. 16-án, 25/926. — 11. Horváth Tibor okl. épitész, Sopron, 1898. márc. 5-én, 26/926. sz. a. Budapest, VI., Andrássy-ut 38.

Olvasó és pihenő a Tavaszi Vásáron. A Tavaszi Vásár vezetősége az Iparcsarnokban egy olvasó és pihenő termet fog berendezni, melyek keretében a Magyar Szaklapok Országos Egyesületének kollektiv kiállitása gyanánt, a vásárlátogató közönség olvashatja majd a magyar szaklapoknak változatos gyüjteményét. (Kiállitás ápr. 17—26-ig.)

A kultuszminiszter a tervező épitészekről. A mult számunkban közöltük Petrovácz Gyula értékes interpellációját a nemzetgyülésen, melyre a magyar kultuszminiszter, gróf Klebelsberg Kunó oly nagyfontosságu nyilatkozatot tett, melyet alábbiakban az utókor számára megörökiteni érdemesnek tartjuk. A felelet igy szól:

T .Nemzetgyülés! Ugy Petrovácz igen t. barátom, mint az előttem szólott igen t. képviselő ur foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy az épitkezés sablónos tervek, vagy pedig ad hoc tervezés alapján lesz-e lebonyolitva. Nagyon köszönöm Petrovácz igen t. barátomnak, hogy rámutatott az egész épitkezés kérdésének közgazdasági jelentőségére, amire én beszédemben rövidség okából nem tértem ki. De mindenesetre a kormány — és itt nem kulturpolitikáról van szó — a legnagyobb sulyt helyezi arra, hogy a tavasszal minden vármegyében nagyarányu épitkezés induljon meg, hogy az épitkezéssel kapcsolatos kisipart a beruházás révén országszerte és nemcsak a fővárosban alimentálja.

A tervezésnél korábban, amikor — azt hiszem, 10 évvel ezelőtt — népoktatásügyi államtitkár voltam, teljesen összhangban az épitési osztállyal azt a praxist követtem, hogy minden objektumot ad hoc terveztem. Ezt tettük azért, mert az állam pénzügyeinek akkori helyzete mellett azt a pár százalékos többletet, amit az ilyen ad hoc tervezés jelent, könnyen elbirtuk. Most némileg változott a helyzet, de a mi tapasztalataink is a sok állami iskolai épitkezés során kikristályosodtak, ugyhogy abban a helyzetben vagyunk, hogy a kis objektumok számára — értem ez alatt az egy tantermes iskolát tanitói lakással — több variáns áll rendelkezésünkre, amelyet az államépitészeti hivatalok az épittető közegeknek vagy felekezeteknek rendelkezésükre bocsáthatnak. Ezeknél meglehetősen egyszerü épületekről van szó. Ezeknek a mintaterveknek alkalmazása nagyobb nehézségekbe tehát nem ütközik.

De én teljes tudatában vagyok annak, hogy a magyar épitészmérnökök és általában a magyar épitészek rendkivül nehéz helyzetben vannak. Ezért a nagyobb objektumokat, ahol két-három tanteremről és tanitói lakásról van szó, semmiesetre sem fogjuk sablónok alapján épiteni, hanem ezeket odaadjuk tervezés végett egyes épitészeknek; és ha ezen az alapon épitjük meg az iskolákat, meg vagyok győződve róla, hogy ez a magyar épitészetnek is bizonyos kereseti lehetőségeket fog nyujtani, amire súlyt kell fektetnünk, mert a magyar honoratior-osztálynak igen értékes csoportjáról van szó.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet 660. (rendes) választmányi ülése 1926 március 24-én. Elnök: Sándy Gyula. Jelen van 17 tag. Távolmaradását kimentette 3 tag. Elnök az ülés megnyitása után jegyzőkönyv hitelesitésére felkéri Chatel Vilmos és Jendrassik Kornél nagyválasztmányi tagokat. Főtitkár jelenti, hogy az Épitészeti nagypályázatra 5 pályamű érkezett be. Felolvassa a birálóbizottság elnöke Hoepfner Guido jelentését, mely szerint egyik pályázat sem üti meg teljesen a mértéket. Dicséretre ajánlja a Coordinata, Teatrum és Szinművészet jeligéjü pályázatokat. Első szerzője Kapuszta Gusztáv épitőmester, a Teatrum szerzője Gotthard Zsigmond műépitész, a harmadik szerzője még nem nevezte meg magát. A Wellisch-pályázatra 4 terv érkezett be. Első dijat Ibolya jeligés terv, szerzője Freiszer Lipót, másodikat Tiszamentén jeligéjü nyerte, melynek szerzője Borsos László. A két szerző a Kir. József Műegyetemen épitészeti szakosztályának IV. éves hallgatója. A Kéler Napoleon és Kossuth közgazdasági pályázatra nem érkezett be egy pályamunka sem. Főtitkár ismerteti az 1926—27. évi épitészeti nagypályázatnak a mű- és középitési szakosztályok által javasolt programmját, melynek tárgya: A Vörösmaty-tér, Dorottya-utca és József-tér közt fekvő telektömbön üzlet- és irodaház tervezése. Továbbá az 1926. évi Kéler Napoleon-pályázatnak a mű- és középitési szakosztályok által javasolt programmját, melynek tárgya: egy a Börzsöny-hegység egyik kisebb lejtésü oldalán vadászlak tervezendő, lehetőleg a helyszinén kitermelhető kő- és faanyag felhasználásával. Igazgató a Hollán birálóbizottság jelentését ismerteti. A birálóbizottság felemlitésreméltónak tartotta a Közlöny 1925. év folyamán megjelent közlemények közül dr Bierbauer Virgilnek: A palatinus-stilus viszonya az európai klasszicizmushoz és Gloetzer Józsefnek: A lánghőmérsékletnek összefüggése a füstgázok szénsavtartalmával cimü cikkelyeket, de szem előtt tartva a pályadijak odaitéléséről szóló szabályzat ama rendelkezését, hogy elsősorban a technikai tartalmu és a szerző önálló kutatásán vagy elméletén alapuló közlemények részesitendők jutalmazásban, I. helyen dr. Janicsek József: Az elméleti rézsü és alkalmazása a mélyépitésben; II. helyen Magyar Kálmán: Füstgázdiagramm szilárd tüzelőszerekre cimü cikkelyét találta jutalmazásra érdemesnek. Dr. Janicsek József cikkelyének a 800.000 koronás, Magyar Kálmán cikkelyének a 400.000 koronás Hollán-pályadijat itélte oda. — Végül bejelenti, hogy a Műegyetem a Fábián-jutalmat 1925. évre Molnár László okl. mérnöknek itélte oda. — Végül Chatel Vilmos bucsuztatta el Sándy Gyula lelépő alelnököt. Visszatekint három évi működésére, rámutat munkájának gyümölcseire s az Egylet köszönetét tolnácsolja eredményes működéséért. Sándy alelnök meleg szóval megköszöni az ünneplést, biztositja az Egyletet

Petrovácz Gyula

* **A képzőművészeti társulat választmányi ülése.** Az országos magyar képzőművészeti társulat kedden délután a Műcsarnokban választmányi ülést tartott, amelyen részt vettek: *Esterházy* Pál herceg, *Fáy* István vallás- és közoktatásügyi államtitkár a kormány képviseletében, továbbá *Karafiáth* Jenő főpolgármester és sokan mások a magyar művészet képviselői és műpártolói közül. *Glattfelder* Gyula csanádi püspök mondott elnöki megnyitót. Hangoztatta azt a reményét, hogy a magyar művészet fejlődésének, a szellemi fejlődés fellendülésének hamarosan új korszakát lehet köszönteni. *Oswald* István, a Kuria volt elnöke a műpártolók nevében *meleg szavakkal üdvözölte a főpásztori jubileumát ünneplő Glattfelder Gyula püspököt,* majd *Paur* Géza főtitkár előterjesztése után *harmadszor választották igazgatóvá Petrovácz Gyulát.* Helyettes igazgató *Gesztessy* Ferenc lett, *Csánky* Dénest, *Hedry* Aladárt, *Haranghy* Jenőt, vitéz *Székely* Károlyt és *Megyaszay* Istvánt pedig az igazgatóság tagjaivá választották. *Pipics* Zoltán titkár a társulat jövő programját ismertette és a választmányi ülés Glattfelder Gyula püspök zárószavaival ért véget.

Új Magyarság

1941. márc. 19.

10. I. kerületi ág. ev. templom. ◆ Ev. luth. Kirche im I. Bezirk. ◆ Chiesa evangelico-agostiniana del I. distretto. Église luthérienne du I. Arrondissement. ◆ Aug. Ev. Church in the I. Distric.
(Schulek János)

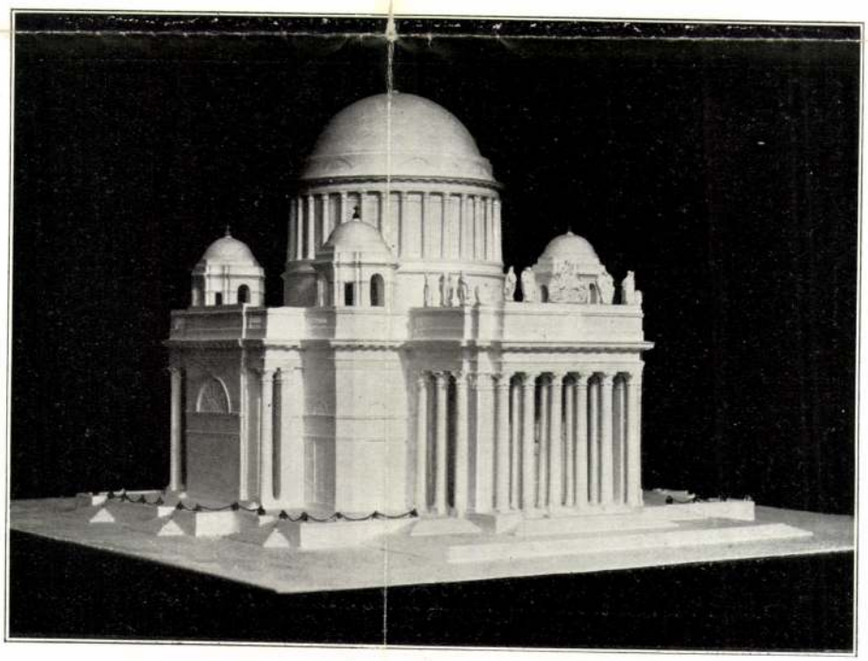

11. Ferenc József fogadalmi templom mintája. ◆ Model der Franz Joseph-Votivkirche. Modello della chiesa votiva »Francesco Giuseppe«. ◆ Modèle de l'église votive François Joseph. Model of the Francis Joseph Votary Church.
(Dr. Lechner Jenő)

8. Béke-téri r. k. templom. ▲ Röm. Kath. Kirche am Béke-Platz.
Chiesa romano-cattolica di Piazza Béke. ◆ Église catholique de la place Béke.
Roman-Catholic Church in the Béke-Place.
(Petrovácz Gyula)

9. Kerepesi-úti r. k. templom. ◆ Röm. Kath. Kirche auf der Kerepesi-Strasse.
Chiesa romano-cattolica della Strada Kerepesi. ◆ Église catholique de la rue Kerepesi.
Roman-Catholic Church in the Kerepesi-Street.
(Petrovácz Gyula)

Dísz-tér 11. számú ház átépítése. Tervezte RAY REZSŐ műépítész

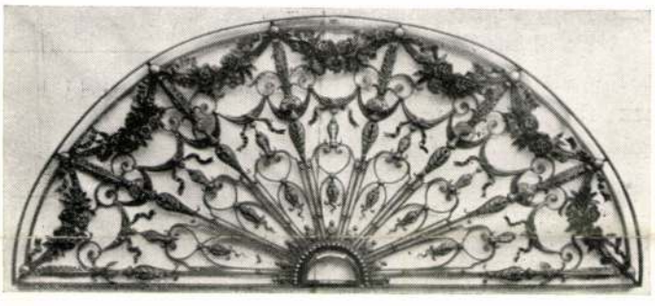

Az összes lakatos- és műlakatos-munkákat készítette TEICHNER ÁDÁM ezüstkoszorús műlakatos-mester Budapest

Hogy vélekedik Petrovácz Gyula okleveles mérnök, orsz.-gyülési képviselő, törvényhatósági bizottsági tag a tervező magánépítészekről:

„Végtelenül hibásan gondolkozik az, aki azt hiszi, hogy aki érdekeit egy műegyetemi tanárban látja biztosítva, az majd *Senki Jánoshoz* vagy nem tudom kihez fog fordulni, ezekhez a szegény állástalan építészekhez és ezekben látja biztosítva az ő építkezési tervének megvalósítását. Át fogja engedni építkezését egy *Versuchskaninchennek,* egy kezdő, esetleg járatlan építész kezébe? Az építtető számításba veszi azt is, hogy akire az építkezését bízza, az *szolgálati eskü által is kötelezi magát a tisztességre,* a teljes megbízhatóságra és szerintem is ez a közszolgálati eskü olyan tényező, amely a közszolgálatban álló mérnökök felé tereli az építtető figyelmét és *sokkal jobban megnyugtatja, ha ilyen ember csinálja az építkezési terveket,* mintha azokat más, ilyen fegyelmi és szolgálati esküvel nem biró ember végzi. *Nem mondtam, hogy a fiatalok haljanak éhen,* örülnék, ha a bizalom feléjük irányulna ...

— Méltóztassanak megengedni, hogy ha valaki pályáján megfelelőnek bizonyul, akkor később *minden pályázat nélkül* magához vonzza az építtetők bizalmát *(középíttetők bizalmát!)* és azontúl minden pályázat nélkül is állandóan hozzájönnek és felkérik a munkálatok elvégzésére ... (Országgyűlési Napló 1932 júl. 11.)

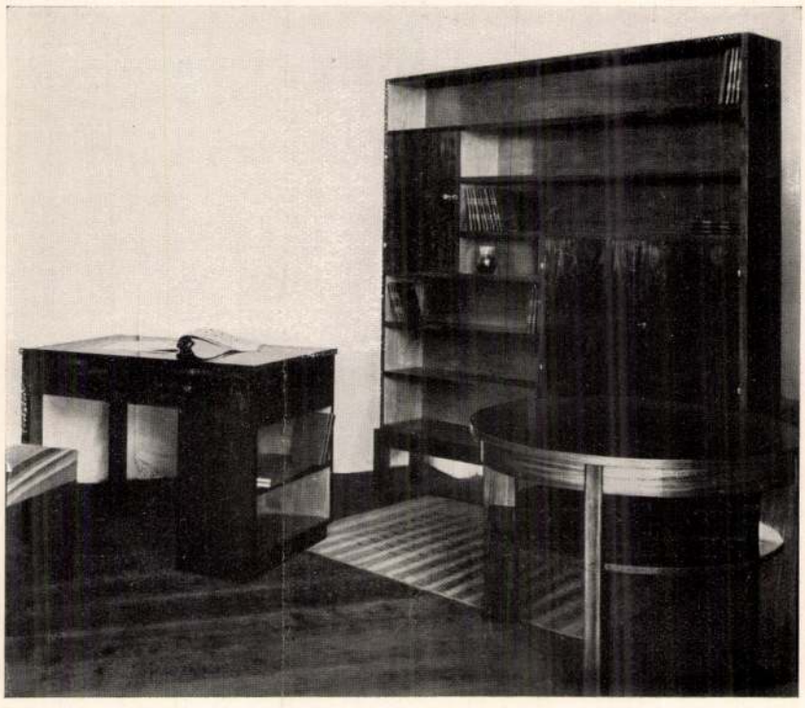

Velits Miklós: Dolgozószoba

Tér és Forma
1932.

Színház Zene Film Művészet

BÁRSONY RÓZSI bucsuzik

Jövő vasárnap (26-án este) a Magyar Színház közönségétől, mert régebbi szerződései értelmében eleget kell tennie filmkötelezettségeinek. A „Történnek még csodák" című pompás zenés komédia ezért jövő vasárnap este kerül utoljára színre ebben az évadban. Ma, vasárnap délután és jövő vasárnap délután mérsékelt helyáru előadásban játsszák a kitűnő darabot a premier ragyogó szereposztásában. Jegypénztári telefon: 33-8-33.

Marton Sándor szinpadi kiadó a Fővárosi Operettszinház bérlőjelöltje

A Fővárosi Operettszínház az idei szezonban már valószínűleg *alkalomszerűen sem nyílik meg.* Ezideig a jövő szezonra sem jelentkezett olyan bérlő, akit a színháztulajdonos részvénytársaság alkalmas jelentkezőnek ítélt volna; most aztán komoly, tőkeerős jelölt jelentkezett *Marton* Sándor dr. színpadi kiadó személyében, aki azzal a kikötéssel, hogy nem köteles a színházat egész szezonban nyitvatartani, hajlandó a színházat bérbevenni. Martonnak — akinek igazgatójelöltje *egy fiatal írórendező* — az a szándéka, hogy *három, máris menedzsirozására bizott operettet itt mutasson be* és azokat addig óhajtaná műsoron tartani, amíg sikerük van. Októberben, decemberben és márciusban, akarja egyébként a három premiert megtartani.

A színháznak ilyen feltételek mellett való bérbeadása persze *nehézségekbe ütközik,* mert *a közbeeső időben nem lehetne a színházat bérbeadni.* A bérlőjelölt ugyanis — *nem tudja garantálni, hogy bizonyos időben és időpontra — be is csuk.* Mert hátha a darabjainak olyan sikere lesz, hogy — *nem tud becsukni ...*

Eddig ennek az ellenkezőjét lehetett volna inkább garantálni ...

Az ügyvéd dilemmája

Scala

Szövegkönyvét vérbeli író írta. Az elfoglalt férj és elhanyagolt asszony ezerszer megírt témájához fölényes drámairói készséggel nyul hozzá a költő, aki a kissé hosszadalmas bevezetés után villámcsapásszerű hirtelenséggel indítja el a cselekményt, amely azután lélekzetelállító tempóban robog tovább a végkifejlésig. A dráma csúcspontja — mint amerikai filmekben annyiszor — itt is *egy esküdtszéki tárgyalás,* amelynek keretein belül mély emberi érzések és kényes erkölcsi igazságok között vezeti a szerző a téma fonalát a poétikus befejezésig. A főszerepekben *Myrna Loy, William Powell* és egy ismeretlen színésznő elsőrendűt produkálnak. Az amerikai filmszínészek *most kezdik megtanulni az egyszerűséget.* Meglepően jók. Bátran az idei szezon legjobb filmjei közé sorolható — érdekes, hogy szezon végére maradt... *(Kábel.)*

* **Operaház.** A népszerű sorozatban Operaházunk a „Lakmét" tűzte műsorára, a főszerepben Makláry Irénnel, Orosz Juliával, Gere Lolával, Réthy Eszterrel, Bársony Dorával, Farkassal, Laurisinnal és Mallyval. Mally Győző először énekelte ezúttal Fredericet. Legutóbb a Carmen Moralesét alakította, kellemes, csengő baritonjával s a Lakméban is bevált.

* **Debreceni dalosok Bulgáriában.** Szófiából jelentik: A debreceni dalosok és túristák, akik jelenleg tanulmányúton vannak Bulgáriában, Várnában kegyeletes ünnepélyt tartottak a névtelen hős síremlékénél, majd elzarándokoltak Ulászló sírjához és ott letették a honi földből magukkal hozott rögöket. Várnából a társaság Szófiába utazott, ahol a debreceni dalosok a katonai kör helyiségében hangversenyt rendeznek. Bemutatkozásukat városszerte nagy érdeklődéssel várják.

* **Mozdulatművészeti tehetségverseny.** A mozdulatkultúra egyesület május 21-én este fél kilenc órakor tartja a Zeneművészeti Főiskola kamaratermében tehetségversenyét. A művészi verseny zsürijében művészi életünk kiváló személyiségei foglalnak helyet.

Petrovácz Gyula lett a Képzőművészeti Társulat uj igazgatója

A Képzőművészeti Társulat *Glattfelder* Gyula dr. csanádi püspök elnöklete alatt választmányi ülést tartott. Az elnök megnyitójában megemlékezett az Iparművészeti Társulat 50 éves jubileumáról s a társulat elnökét, József Ferenc dr. főherceget, táviratilag üdvözölték. Megemlékezett az elnök a főváros művészi szépítésében is résztvett Gerlóczy Károly egykori alpolgármester centennáriumáról és Vastagh Györgyről, akinek Görgey-lovasszobrát most fogják leleplezni a Prímásbástyán. Kegyeletes szavakkal parentálták el Koszkol Jenő festőművészt és Neuschloss Knüsli Kornél műépítészt, a társulat elhunyt művésztagjait. A tárgysorozat előtt *Barkász* Lajos nyilatkozatot tett, amelyben kijelentette, hogy a társulat adminisztrációjának ténykedéseit bíráló körlevelüknek személyi célzata nem volt. A tárgysorozat folyamán jelentést tettek a szakbizottságok kiegészítéséről és az igazgatóság megalakulásáról. A társulat új igazgatója Petrovácz Gyula országgyűlési képviselő lett, az igazgatóság tagjai pedig *Erődi-Harrach* Tihamér dr., *Csilléry* András dr., *Gesztessy* Ferenc dr., *Mihalovits* Miklós, *Vastagh* György és *Wälder* Gyula.

Az elnök méltatta a betegsége miatt visszavonult régi igazgató, *Hódossy* Gedeon dr. érdemeit, majd meleg szavakkal üdvözölte *Petrovácz* Gyula új igazgatót. *Petrovácz* Gyula válaszában hangoztatta, hogy a Képzőművészeti Társulat erkölcsi tekintélyének emelésére, anyagi egyensúlyának biztosítására s a művészek érdekeinek istápolására kíván törekedni, amelyhez kérte a választmány támogatását. Ezután Paur Géza főtitkár tett jelentést a Képzőművészek Egyesülete jubileumi kiállításáról és a III. Nemzeti Képzőművészeti Kiállításról, majd Petrovácz Gyula igazgató ismertette a társulat ezutáni kiállítási programját. A Műcsarnokban június havában rendezik meg Budapest székesfőváros iskoláinak rajzkiállítását.

A július—augusztusi szünet után szeptemberben a rádió tizéves fennállása alkalmából rendezendő rádió- és televizió-kiállítás színhelye lesz a Műcsarnok. Ezt követi október és november hónapokban a magyar-olasz kulturális egyezmény értelmében rendezendő nagy olasz reprezentatív kiállítás, majd decemberben a rendes téli általános kiállítás, amelynek keretébe illesztik be *Székely* Bertalan centennáriumi kiállítását és az akvarell- és pasztellfestők gyüjteményes kiállítását is. A kiállítási program ismertetése után Szcitovszky Béla dr. terjesztette be a „kigondoló bizottság" javaslatait. Napirend után Mihalovits Miklós, Márton Ferenc és Kukán Géza tette szóvá a külföldi kiállítások rendezése terén a művészeket ért sérelmeket, amelyeknek orvoslása érdekében a társulat felirattal fordul a kultuszminiszterhez.

Nem olyan időket élünk

A kéz, amelyik ezt a legújabb *Bourdet* darabot a *Vígszínház* számára kiválasztotta, habozhatott, de nem tévedett. A színmű veszedelmesen hasonlít az élethez. Az is ilyen terjengős eleinte lapos, részletező, nem lehet tisztán látni, hogy mit akar velünk s az események zajtalanul közelednek hozzánk, mire észbe kapunk: nyakunkon a baj. Mire megúnná az ember a Vígszínházban három asszonyi nyelv fullánkjainak felvonulását, már benne is vagyunk az új stílű darabban, a színen meggyúl a villany és jelentős lesz minden semmiség. Az alapos előkészítés mellett kissé sokáig várat magára az író, de aztán nehéz tőle elválni, az ember belemelegszik a dologba, a két francia familia, a két fitestvér és a két világszemlélet hadakozásába.

A jeles francia családot jellemző zavarban találjuk: kötvények, járadékok, vállalatok, birtokok, gyárak és vagyoni felfordulások taglalása folyik a szemünk előtt, bőszítő részletezéssel. Mint e naturáliák fényűző függvényei jelentkeznek csak a szerelem, az ifjúság jogai, a családi boldogság, a szív szava és az erkölcs, helyesebben, az egész érzelmi világ, minden érzékeny berendezésével. Jérome úrnak fő az üzlet, fivérének, az ugyancsak rokonszenves Marcel úrnak fő a szív. De mivel az üzletek összeomlóban vannak, Jérome úr képes arra is, hogy kibékül az általa is mélyen lenézett Marcel úrral és azzal a cigánynépséggel, amelyet Marcel úr, a bohém, családjának mer nevezni. A két család a bajban megtalálja egymás kezét, váll váll mellett küzd tovább, de mit tesznek azok a gaz lyonniak?... Ezek a gaz lyonniak még a két kibékült testvér szövetségével is elbánnak, új viharfelhők tornyosulnak, új családot és új tőkét kell magukhoz csatolniok a Laroche familia bevonásával. A Laroche familiának van egy félkegyelmű és nyomorék fia, ehhez a magasabb vagyoni érdekek nevében hozzá kényszerítik Marcel úr hamvas leányát. Ahogy ezt a becstelen harakirit Edouard *Bourdet,* a szerző, végrehajtja a tisztességes, a csöndes és jószívű Marcel-féle családon, az a színműírásban az egyszerűség és a józanság, a realitások és a vállalati tőke diadala. Az észé, az akaraté, a brilliánsé és a női hiúságé. És ahogyan aztán visszacsinálja az egészet és ahogyan szemünk előtt ülteti trónra a jóságot, az önzetlenséget és atiszta szívet: az a másik bravúr.

Lakatos László a fordításban a fenti címet választotta, noha találóbb lett volna a *Zord idők* elnevezés. Az ember az ilyen cím után, hogy *Nem olyan időket élünk,* akaratlanul is választ vár a komoly szerzőtől, hogyhát milyen időket is élünk tulajdonképpen?... Erre azonban Bourdet nem válaszol a darabban, mert ő az aranyimádók és hangulatrajongók közti örökké zűrzavaros hadihelyzetet tárja föl. Az érdekek és az érzelmek harcát. Jellemző a szerzőre is, hogy mind a két félnek igazat ad, fa és kérge közé nem dugja be az újját, mert fél, hogy a francia nyárspolgári vélemény odacsípi. Csak úgy győz nála a magasabbrendű szív, hogy a józan értelemnek se nagyon fájjon a vereség. Ügyes ember.

A Vígszínház produkciója a gondosság megnyugtató erejével hat, *Tarnay* Ernő rendezői lelkiismerete úgy áll őrt az árnyalatok zegzugos labirintusában, mint egy főkertész, aki magaslatról tekinti át a park száz apró bokrát, gruppját és útvesztőjét. A színészek azt teremtik elő, amit akarnak. Egyszer-másszor vakmerően kacérkodnak még az unalommal is. Nekik még ez is sikerül, nekik még ez is mutatványszámba megy, ők még ebből is kuriózumot csiholnak elő. Nagy mesternői ennek a meredek szélén táncoló mutatványnak *Góthné Kertész* Ella, *Laczkó* Aranka és *Makay* Margit. Sokszor egy hajszálon lebegnek és csak színészi képességük óvja meg őket attól, hogy bele ne hulljanak az érdektelenség szakadékaiba. *Rajnai* Gábor elragadó papucshőse élénk visszhangot ver, *Góth* Sándor a maga lejebb eresztett félvállával és hegyesre kinyomott hasával úgy hasít utat magának ebben a jólétben rothadó nagy familiában, mint egy aranytól, ötletektől és olajtól fényes pénzügyi torpedóromboló. A hölgyek közül *Márkus* Margit fekete szemre úgy pislog itt, mint egy könnyező és óriási sötét árvácska, *Berky* Lili a színésznőből kinőtt klaszszikus kispolgárnő, *Muráti* Lili maradéktalan házikisasszony csemete, abban az izgatott állapotban, amikor táguló tüdővel szippantgat a fűszeres élet levegőjéből. Kis jelenetében *Peéry* Piri mutat be egy ágyából kivert szobalányt, *Rádai* Imre figyelemreméltó fegyelemmel játsza végig a félhülye ifjú szánalomraméltó szerepét és *Somló* István is mindent megtett, hogy legyőzze jégcsap természetét és derűs legyen. *Bondi, Bárdi* és *Ajtay* Andor a darab szereplői még s a közönség sok elismerő tapssal jutalmazta a premieren a színészek kitűnő játékát.

Papp Jenő

A Budai Szinkörben nem lesz az idén „előadarab", rögtön a fődarabot játsszák

Eddig az volt a szokás, hogy a Budai Színkört *május végén,* legkésőbb *június elején* úgynevezett *„előadarabbal" nyitották meg, másodosztályú szereposztásban, nyári primadonnával és nyári szerzőkkel.* Június végefelé került aztán a sor a *fődarabra,* amelyet már *téli szerző* írt és *nagynevű téli primadonna játszott.* Az idén *nem lesz úgynevezett „előadarab" Budán, rögtön a fődarabbal nyílik a Horvát-kerti színház,* mégpedig *Sándor* Jenőnek, a népszerű komponistának új operettjével, *Honthy Hannával* és *Fejes* Terivel a két női főszerepben, s *Delly* Ferenccel a bonvivan-szerepben. A próbákat hétfőn már meg is kezdik.

* **Egy kis statisztika a Nemzeti Színházból.** A következő sorokat kaptuk: *Igen tisztelt Szerkesztő úr!* Érdeklődéssel és aggódó figyelemmel olvassuk napról-napra az *Uj Magyarság* tárgyilagos cikkeit, amelyekben önök most, a szezon vége, és a következő szezon sorsára kiható, illetékes elhatározások előtt, rámutatnak azokra a komoly és letagadhatatlan — mert úgyszólván estéről-estére a színpadi lámpák fényében kiütköző — *hibákra és bajokra,* amelyek az ország első színházának vezetése és működése körül felmerülnek s amelyek leginkább és elsősorban bennünket nyugtalanítanak — *a keresztény magyar középosztályt* — akik a Nemzeti Színház állandó közönsége vagyunk. Bennünket, akik a Nemzeti Színháztól várnók, hogy *komoly, fejlett és mélyen magyar színházi kultúrával* adományozzon meg bennünket, s akik sokszor bizony áldozatokat hozva, tartunk ki várakozással a Nemzeti Színház mellett, hogy a mi érdeklődésünk és kitartásunk erkölcsi és anyagi alapjain viszont maga a színház is európai, művészi nívót, és nemzeti, magyar hivatást töltsön be. Mindezek mellett, az önök által felsorolt, a vezetésbeli és művészi hibák mellett szabad legyen azonban még *egy különös körülményre is* felhívnom a Nemzeti Színház sorsát szívén viselő és a színház sorsáért aggódók figyelmét, *egy kis statisztika alapján,* amelyet, mint állandó színházlátogató, magam készítettem. Ez a kis statisztika azt mutatja, hogy a színház jelenlegi vezetése mellett azelőtt sohasem tapasztalt mértékben történtek eltolódások, a kormánybiztosi és dramaturgi kedvezések terén, *bizonyos irányban.* Az én összeállításom szerint ugyanis az idén előadott *négy* külföldi darab fordítói közül *csupán egyetlenegy keresztény,* s ugyanez az arány a szerzőknél és dramatizálóknál is, amennyiben a *tíz* legutóbbi bemutató szerzői vagy dramatizálói közül — *mindössze három keresztény.* Ez röviden annyit jelent, hogy a Nemzeti Színházban az idei szezonban *száz este közül nyolcvanszor olyanok kapták a szerzői és fordítói honoráriumot,* akik korábbi időkben, az ideit csak némileg megközelítő arányban sem kaphattak helyet a színház műsorán. A kialakult, sajnálatos helyzet magyarázatát, azt hiszem, a kormánybiztosi hivatal közvetlen környezetében kell keresnünk, s a helyzetért felelőseket keresve, a tulajdonképpeni vezetőség mellett nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a nagy befolyású dramaturgot sem, aki — mint mindenütt beszélik —, tulajdonképpeni feladatkörénél sokkal messzebbmenő szerepet és hatáskört tölt be a színháznál, s aki, mint mondják, szívesen szokott vállalkozni bizonyos „társszerzőségekre" is. Mindezek a körülmények nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy — mint a keresztény színházlátogató középosztály tagja — még fokozottabb mértékben és még több aggodalom közt figyeljem *a mi színházunk* vezetése körül azokat a hibákat, amelyekre önök ismételten olyan tárgyilagosan és olyan helyesen rámutattak. Tisztelettel: *„A Nemzeti Színház egy barátja."*

Felix Weingartner előadóestje

a Belvárosi Színházban csütörtökön, május 23-án este 8 órakor. A világhírű dirigens Goethe Faustjából ad elő. A zongoránál Lily Katzigheras.

„SZENT JÓZSEF" FIÚNEVELŐINTÉZET
elemi és polgári internátusába a beiratások megkezdődtek.
Prospektust küld az igazgatóság:
Budapest, I., Istenhegyi-út 32. Telefón: Aut. 652—23.

Tüzzel-vassal épitik a román iskolákat a Székelyföldön

Csikszereda, május 18.

A csikmegyei tanfelügyelő összehivatta a 27 kérdéses község jegyzőit és közölte velük, hogy ha rövid időn belül elő nem teremtik a pénzt az állami iskolák felépítésére, akkor meggyülik a bajuk a feletteshatóságokkal és könnyen állásukat veszthetik.

— **A belvárosi katolikusok nagygyűlése.** A belvárosi katolikus polgárok nagy tömegei a Saskörben Mihályhegyi Géza dr. főorvos elnöklésével gyűlést tartottak, amelyen elhatározták a nemzeti egység pártjához való csatlakozást. A gyűlésen felszólalt Birgmeyer Géza hittanár azt fejtegette, hogy minden katolikus lelki megnyugvással csatlakozhatik a nemzeti egység pártjához, amelynek már eddig is több katolikus főpap is tagja. A katolikus hiveket egyetlen párt sem sajátíthatja ki, amint azt Mihalovits Zsigmond kanonok is az Actio Catholica egyik nagygyűlésén hangoztatta. Bernáth István dr., a párt tanügyi szervezetének ügyvezető igazgatója bejelentette, hogy igen sok katolikus tanerő lépett már be a pártba, amely a keresztény nemzeti erkölcs és a felebaráti szeretet alapján áll. Bakó Gézáné, a IV. kerületi szociális missziótársulat elnöknője a maga és számos társa nevében bejelentette a párthoz való csatlakozását.

— **Dugulás és aranyeres bántalmak,** gyomor- és bélzavarok, máj- és lépduzzadás, a has állandó puffadtsága és a rekeszizom gyakori foltolódása, hát- és derékfájás ellen a természetadta „Ferenc József" keserűvíz, kisebb adagokba elosztva, naponta többször bevéve, hathatós segítséget nyújt.

x **Exotikus autósvendégek Budapesten.** Pár hónappal ezelőtt hírt adtunk lapunkban egy gazdag hindu mérnök és egy pesti urilány házasságáról. Most az ifjú pár Indiából hatalmas Austin-autóján 6 heti magyarországi tartózkodásra megérkezett és megjelenésükkel mindenütt óriási feltünést keltenek. Jellemző, hogy az angol Austin mennyire el van terjedve a gyarmatokon is, ahol köztudomás szerint a legnagyobb teljesitményt követelik az autóktól.

x **Fenyves Dezső mondja:** Mindig az volt az igyekezetem, hogy vevőimnek olyasvalamit nyujthassak, ami máshol sehol nem szerezhető be. Ez alkalommal az áruház selyemosztályát keresik fel a takarékos hölgyek százai, mert valódi hernyóselyem Crepe de Chine, Crepe Marokén és Crepe Georgette Imprime és egyszerű selymek átlagos árban, méterenként 3 pengő 50 fillérért kerülnek eladásra. A Kálvin-téri Fenyves Áruház valódi hernyóselymeket ajánl ezért a pénzért. Mintákat is készséggel küld díjtalanul.

x **Férfiöltöny vagy felöltő** mérték után 38 pengőért rendelhető a legújabb tavaszi divatszövetekből, remek szabással, 2 próbával, elegáns kivitelben. E rendkívüli olcsósággal célunk, készitményeinknek országos propagandája. Mindent a vevőért! Ruhakereskedelmi vállalat, Ferenc-körút 39, I. emelet.

x **Művészi szőnyegjavitást** legolcsóbban végeztethet Turáni Szőnyegszövő Rt.-gal, II., Fő-u. 80. Telefon: 515—79.

x **Mit szívjunk?** Komoly a kérdés, nehéz a felelet. Hiszen mindenki mást és mást szeret. Van aki a könnyü cigarettára esküszik, mások viszont az illatos szivarfüstért lelkesednek, s persze sokszázezren csak azt nézik, hogy a cigaretta olcsó legyen; a lehető legolcsóbb. Mint rendesen, most is a középúton kell keresni az igazságot. Szívjunk tehát Nikotexet! A nikotínmentesités ugyanis meghagyja az eredeti izt és illatot, s finomabbá, szelidebbé, jobbá teszi a füstölnivalót. Igy lehet megoldani azt, hogy jót is, olcsót is szívjunk.

x **Mielőtt dönt** gyermeke nyaralásáról, tekintse meg a Máriabesnyői Gyermeknyaralót (Fenyvesi főút 7. szám). Felvilágositást nyujt Budapesten Török Ruth gyermekpedagógus, V., Erzsébet-tér 1 (80-4-10), Faragó Eszter dr. gyermekorvos, Király-utca 102 (11-1-51).

x **Aki még nem látta a Vágó-leányok jazzbandjének** vendégjátékát, okvetlen nézze meg a Westend-kávéházban, ahol prolongálták őket még egy pár napra.

x **„Ha az emberek azt mondják,** hogy évek óta szenvednek korpaképződésben, anélkül, hogy ártana nekik, csak azt felelem, nyugtával dicsérd a napot." Ezt mondotta a hajápolásnak egy híres szakembere. A korpa a hajhullás előhirnöke s ezt megakadályozhatjuk a Pixavon rendszeres használatával.

Megkegyelmeztek a memelvidéki halálraitélteknek

Kaunasz, május 18.

A litván távirati iroda jelenti: A litván elnök a mai napon saját kezdeményezésére életfogytiglani fegyházbüntetésre változtatta át a kaunaszi hadbiróság által az úgynevezett memelvidéki perben halálraitélt Press Walter, Boll Ewald, Lepa Emil és Vannagat Henrik büntetését. Az első három vagyonának az állam javára történt elkobzása továbbra is érvényben marad.

Königsberg, május 18.

A königsbergi államrendőrség közli: Tilsitben pénteken a memelvidéki halálos ítéletek elleni tüntetés során sajnálatos incidens történt. A rendőrség szigorú óvóintézkedései ellenére *néhány embernek sikerült a litván konzul lakásának udvarára behatolni.* A tüntetők kövekkel beverték a konzul lakásának egyik ablakát és a kődobások egy személyt könnyebben megsebesitettek.

— **Ausztráliával és Ujzélanddal szemben is felfüggesztettük a vizumkényszert.** A Magyar Táirati Iroda jelenti: Tudvalevőleg néhány héttel ezelőtt a magyar kormány az útlevélláttamozási kényszert 1935 március 1-étől szeptember 30-ig terjedő érvénnyel Nagybritannia és Irország egyesült királyság, valamit az ir szabadállam állampolgáraival szemben ideiglenesen felfüggesztette. Ez a rendelkezés Kanada dominium állampolgáraira is vonatkozik. Tekintettel arra, hogy angol mértékadó helyről érdeklődés mutatkozott azuránt, hogy az ausztréliai útlevelek birtokosai is ebben a kedvezményben részesülhetnek-e a magyar külügyminisztérium a vizummentességet az ausztráliai és ujzélandi hatóságok által kiállított útlevelek birtokosaira is kiterjesztette. — A magyar kormány ezzel a lépésével is tanuságot akart tenni a vizumrendszert illető előzékeny és liberális felfogásáról s remélhető, hogy az angol király jubileuma alkalmából Londonba sereglett ausztráliaiak és újzélandiak közül sokan élni is fognak az alkalommal, hogy Magyarországot meglátogassák.

— **Kiadták a Margit-híd átépitési munkálatait.** A Magyar Távirati Iroda jelenti: A kereskedelemügyi miniszter a Margithíd átépitése alépitményi munkálatainak biztositására megtartott nyilvános versenytárgyaláson benyujtott ajánlatok közül a főváros képviselőinek bevonásával összeállított bíráló bizottság egyhangú javaslata alapján, az összes alépitményi munkát két részre osztotta. Az egyik részt Zsigmondi Béla rt. és Szécsi Endre mérnök vállalkozóknak, közösen tett ajánlatuk alapján, a másik részt pedig Fábián, Somogyi, György mérnökök vállalkozó cégnek adta ki.

— **Az angyalföldi kereszténypárt gyűlése.** A keresztény községi párt XIII. választókerületi, angyalföldi szervezete 19-én, vasárnap délelőtt fél 12 órakor a Hungária-körút 59. sz. alatti Winkler-mozgóban kerületi nagygyűlést tart. Felszólalnak: *Wolff* Károly, *Homonnay* Tivadar, *Uhlár* Béla, *Peregriny* Sándor, *Barcs* Kálmán, *Várady* János és *Paulik* Elemér.

Nyugodtan aludhat, mert **200 pengőre biztositjuk rádiókészülékét** villámcsapás ellen, ha
ROYS NEON
automatikus **villámhárítót** vesz. Ára P **2.60**
BARTA és TÁRSA
PODMANICZKY-UTCA 39. SZÁM
Fióküzlet: RAKÓCZI-UT 30.
(Nagydiófa-utca sarok)
112 oldalas képes árjegyzékünket számos legmodernebb kapcsolási rajzzal díjtalanul küldjük.

— **Nagy hajós-sztrájk Franciaországban.** Párisból jelentik: A le havrei hajóalkalmazottak sztrájkja egyre nagyobb méreteket ölt. Szombaton délben futott be a kikötőbe a Paris nevű nagy személyszállító gőzös, amelynek alkalmazottai szintén csatlakoztak a mozgalomhoz. A kikötőben már öt nagy gőzös vesztegel, mozdulatlanságra kárhoztatva. Ezek a Normandie, Lafayette, Cuba, Champlain és a Paris. A La Presse című lap értesülése szerint Bertrand tengerészeti kereskedelmi miniszter hajlandó a hajóalkalmazottak követeléseinek egy részét teljesiteni, de azzal a feltétellel, hogy azok előzően ismét munkába álljanak.

— **Szeged védekezik a tüdővész ellen.** Szegedről jelentik: Baranyi Tibor főispán és Pálfy József polgármester által megindított mozgalom eredményeként május 20-án, hétfőn, a szegedrókusi iskola tetőterraszán megnyilik a tüdővészre hajlamos gyermekek fekvőcsarnoka. A csarnokban 80 ágyat állitottak fel, valamennyi jótékony alapitvány. A fekvőcsarnok ünnepélyes megnyitása május 24-én lesz. Ugyanezen a napon nyilik meg Szegeden a tüdővész ellen védekező szegedi egyesület kiállitása.

— **Nincs temploma Algyő községnek.** A Szegedtől néhány kilométerre lévő Algyő község templomát hatósági intézkedésre be kellett zárni, mert életveszélyes volt már az utolsó időkben a benne való tartózkodás. A virágzó tiszamenti község plébánosa, Stolár István, most országos gyüjtési akciót kezdett, hogy a község lakossága számára új, ezerhatszáz lélek befogadására alkalmas templomot épitsenek. A község derék, szorgos népe valóban megérdemli, hogy az egész ország segitse eme törekvésében.

— **Pályázat kiházasitási alapitványokra.** Liber Endre alpolgármester pályázatot irt ki a Pósner Károly Lajos és neje által létesitett két darab, egyenként 185 pengős kiházasitási adományra. Az alapitványi összeget ez év december 7-én oly Budapesten lakó erkölcsös és vagyontalan leányoknak adják ki, akik Budapesten lakó vagy itt települő tisztességes férfihez mennek férjhez. December 7-től számitott egy éven belül kell igazolni anyakönyvi kivonattal a házasságkötést. A pályázathoz csatolni kell úgy a menyasszonyi, mint a vőlegény erkölcsi, szegénységi és helyhatósági bizonyitványát. A kérvények június 15-éig adhatók be a városháza központi iktató hivatalában.

Esőköpeny — Ballonkabát — Raglán
Salamonovits Manó esőköpenygyár **Sas-utca 25**
e gelőnyösebben

— **Cáfolják a hét új alpolgármestert.** A főváros illetékes ügyosztálya közli: Több napilapban közlemények jelentek meg a székesfővárosi alkalmazottak státusrendezéséről. Ezekkel kapcsolatosan szükségesnek tartják kijelenteni, hogy a státusrendezés egyelőre még a tervezés és előkészités stádiumában van és a polgármester előterjesztése még nem készült el. Az ügy részleteiről közölt adatok tehát — igy a címzetes alpolgármesteri állásokra vonatkozóak is — csak elgondoláson alapulhatnak, amelyek azonban ezidőszerint még nélkülözik az előterjesztésre illetékes polgármester hozzájárulását.

— **Lezuhant a robogó villamosról.** Kispesten a Szent Imre herceg-úton egy robogó villamosról lezuhant Abay Lajos 13 éves tanuló. Agyrázkódást és több sérülést szenvedett. A mentők szülői lakására szállitották. A rendőrség vizsgálatot indított.

— **Nagyarányu megmozdulás Bukarest magyar iskolájáért.** Bukarestből jelentik: Május 28-án a román főváros 120 ezer főnyi magyarsága egyetlen magyar iskolájáért eddig még soha elő nem fordult nagyszabású testvéri ünnepségre készül. A békeidőben a bukaresti magyaroknak 11 iskolájuk volt, mint idegeneknek, most azonban, hogy a román állam polgárai lettek, csupán egyetlen elemi iskola fölött rendelkeznek. A bukaresti református egyház által évi 400 ezer lejes költséggel fenntartott elemi iskola mindössze 200 gyermeket tud oktatni, holott a magyar tankötelesek száma sokkal több. Az iskola megmentése, illetve kifejlesztése céljából rendez Bukarest magyarsága május 28-án az Andromache-erdőben majálist, majd műsoros délutánt. A majálissal kapcsolatban az összes egyházak közreműködésével iskolapártoló gyüjtést indítanak, majd száztagú propagandabizottságot alakítanak, mely minden este ülésezik a református iskola dísztermében.

Állami sorsjáték húzása **június 12.**
FŐNYEREMÉNY: 40.000 aranypengő
17.000 különböző nyeremény

Mussolini gyujtóbombákat dobott a gyakorlaton

Róma, május 18.

A Róma melletti Centocelle gyakorlótéren szombaton délelőtt mutatták be nagyközönségnek Mussolini és a külföldi katonai attasék jelenlétében a vegyiháború eszközeinek használatát. A gyakorlaton Mussolini is részt vett, amennyiben maga is dobott néhány gyujtóbombát. A közönség zajos tetszéssel ünnepelte a Ducet.

— **Harmincnyolc év után keresi szüleit egy szabadszállási napszámos.** Harmincnyolc évvel ezelőtt, 1897 június 24-én a Budakeszi-úton, a Rupp-féle villa közelében párhetes fiúgyermeket találtak az út szélén, akit később az állami menhely vett gondozásába. A gyermek felnőtt és most, harmincnyolc év után szüleit keresi, akikről semmit sem tud. Megható levelet irt nekünk, elpanaszolva, hogy egész életének nem látja értelmét és minden küzdelmét hiábavalónak tudja, mert végigkisérte az esztendőkön származásának megfejthetetlen titka és az a vágy, hogy egyszer az édesanyját lássa. Most nagy elhatározásra jutott, s országszerte keresi az asszonyt, aki harmincnyolc évvel ezelőtt kitette őt. „Elküldöm az anyámhoz kérő szavamat, irja Bársony László, s ha olvassa, hiszem, hogy megdobban az ő szive is és meg fogja találni azt az utat, amely el fogja vezetni hozzám. Meg vagyok róla győződve, hogy él és bizonyára ő is vágyik arra, hogy férfivá lett gyermekét megismerje."

— **A mérnöki kamarához panaszok érkeztek** amiatt, hogy a székesfehérvár—veszprémi út egyik szakaszára május 18-ára hirdetett versenytárgyaláson csak a legnagyobb tőkeerejű vállalatok fognak résztvehetni. Ugyanis az épitési költségek hat évre való hitelezésével összekötött vállalkozásban kisebb tőkeerejű vállalatok csak abban az esetben vehetnének részt, ha a vállalkozást az Ipari Munkaszervező Intézet finanszirozná. Az IMI pedig ettől, hitelkeretének kimerülése miatt, elzárkózott. A Mérnöki Kamara kérte a kereskedelmi minisztert, hogy az IMI hitelkeretének ötmillió pengővel való felemelését és ezzel a munkaalkalmak arányosabb szétosztását biztositsa. A kereskedelemügyi miniszter a versenytárgyalás határidejét június 3-ára elhalasztotta. A versenytárgyalás egyéb feltételei változatlanok maradnak.

Halálozás

Kenedy Gézát szombaton délután négy órakor nagy és előkelő közönség kisérte el utolsó útjára. A magyar jogász- és irótársadalom kitünőségei között ott voltak: Herczeg Ferenc, Voinovich Géza, Csathó Kálmán, Nagy Miklós, Rákóczy Imre és igen sokan a Kisfaludy- és Petőfi-Társaság tagjai közül. A ravatal mellett elsőnek Szász Károly búcsúztatta a halottat a Kisfaludy-Társaság nevében, Finkey Ferenc a bírói testület részéről, Bán Aladár pedig a Petőfi-Társaság nevében, Balassa Imre az ujságiró-szervezetek, Bókay János a Budapesti Hirlap szerkesztősége részéről mondott búcsúztatót.

Vigh Béla c. tankerületi királyi főigazgató, az egri állami főreáliskola volt igazgatója, május 15-én Budapesten, hetvenkilencéves korában elhúnyt. Temetése május 17-én, pénteken volt nagy részvét mellett a Kerepesi-úti temetőben. Az engesztelő szentmiseáldozatot hátfőn, május 20-án, reggel 8 órakor mutatják be Budapesten, a Szent Rókus-plébániatemplomban.

Grünfeld Béla volt vállalati igazgató, a cs. és kir. 6. gyalogezred egykori tartalékos hadnagya, hétesztendei orosz hadifogsága alatt szerzett súlyos betegsége következtében 42 éves korában elhúnyt.

Idősb *Ferenczy* Pál, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank ny. cégvezetője, május 17-én, életének 59-ik évében elhúnyt. Temetése május 19-én, vasárnap délelőtt fél 12 órakor lesz a farkasréti temető halottasházából. Az engesztelő szentmiseáldozatot május 21-én, kedden reggel 9 órakor mutatják be a Szent Imre herceg-úti plébániatemplomban.

Angol **AUSTIN** autó
Angol megbizhatóság!
Angol precizitás!
Angol takarékosság!
A legrosszabb utakra is kiválóan alkalmas. Fogyasztása 100 kilométerenként 6 liter.
Vezérképviselet: **BRUCK, Jókai-utca 11.**

pedig a budapesti bulgár követ estebédjén jelentek meg. Március 21-én délelőtt a Szépművészeti Múzeum gyüjteményeit nézték végig, s látogatást tettek a Képzőművészeti Főiskolán, valamint a Képzőművészeti Társulat 80 éves jubiláris kiállításán. Délután autocar-körsétát tartottak Budapesten, este pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszter adott tiszteletükre estebédet. 22-én folytatták külföldi tanulmányútjukat Németországba. Ez a látogatás is hozzájárult annak a testvéri közösségnek s szinte megszakítás nélküli szellemi kapcsolatnak az elmélyítéséhez, amely a két nemzetet több, mint egy évezrede egymáshoz kapcsolja. Szeretnők, ha ezt a látogatást rövidesen műveik budapesti kiállítása s a magyar művészek hasonló bulgáriai szereplése követné.

A külföldi tanulmányút során Magyarországra ellátogatott bulgár művészek névsora: *Zachariev* Vaszil, a főiskola igazgatója, *Aruschev* Nikola, *Badjov* Sztefan, *Balkanszki* Nenko, *Daltschev* Ljüben, *Funev* Ivan, *Ivanov* Boris, *Ivanov* Ivan, *Lavrenov* Zanko, *Mladenov* Péter, *Nedkova* Vera, *Nenov* Ivan, *Nikolov* Andrej, *Petrov* Ilia, *Sterkelov* Konstantin, *Tabakov* Ivan, *Tanev* Nikola, *Uzunov* Detschko, *Uzunova* Masa.

* BELLE ARTI

Jenő Kopp: Ignoti pittori ungheresi nella prima metà del secolo XIX. Negli ultimi anni vennero scoperti nelle curie di provincia numerosi dipinti che gettarono viva luce su parecchi pittori ignoti o poco conosciuti del primo Ottocento. Pittori di spiccate qualità come Károly Markó, Károly Brocky, József Borsos ebbero successi all'estero e mancarono quasi totalmente alla vita artistica ungherese. A soddisfare alle esigenze patrie ci furono Miklós Barabás e Jakab Marastoni. I grandi meriti intorno alla formazione della vita artistica spettarono a Miklós Barabás, ma con lui lavoravano nel paese molti pittori ungheresi e immigrati, che per quanto di un livello artistico molto basso pur si fecero meritevoli rispetto alla formazione e allo svolgimento dell'arte nazionale ungherese. Di essi sappiamo ancora pochissimo, tranne le poche date biografiche e qualche loro opera. Sarebbe un compito di prim'ordine delle ricerche di storia dell'arte ungherese di rintracciare le loro opere e disegnarne lo svolgimento. Questo studio si restringe piuttosto a richiamar l'attenzione sui problemi da risolvere, sui compiti da fare e alla sommaria presentazione di un'opera di ciascuno artista.

Géza Entz: Ferenc Kazinczy e l'idea dell' arte nazionale. Fu una delle figure piu spiccate del Risorgimento ungherese nel primo Ottocento, capo supremo della vita letteraria d'allora e il primo banditore dell'idea delle arti nazionali. Il fervido entusiasmo, con cui spianò le vie alla letteratura e la lingua ungheresi, non venne meno neanche nella sua operosità rispetto all'arte il che è dimostrato dagli esempi della sua formidabile corrispondenza. Non incoraggiò con le sole parole: fu animoso collezionista, anche sotto questo riguardo modello della società ungherese.

Sándor Mihalik: Rodosto a Kassa. Neppur dopo la tragica fine che ebbe la guerra per la libertà ungherese nel 1711, dimenticò la popolazine dell Alta Ungheria il suo Gran principe e i suoi compagni emigrati nell' esilio volontario. Sin dalla fine del secolo XVIII. parecchi pellegrinaggi hanno raggiunto le sponde del Mar di Marmara in ricerca di memorie lasciate dagli ungheresi ivi residenti. L'ultimo ungherese si spense a Rodosto nel 1888: così le nostre domande riguardanti il luogo, il modo e le memorie della vita del Principe verranno corrisposte dalle testimonianze vivissime e continuate fino ad oggi. Quanto alle memorie rimaste la più bella è la decorazione interna della grande sala del refettorio, che demolito nel 1905 su rigvesta del governo ungherese, venne trasportato a Kassa. Aperti i cassoni nel 1939 si offrì alla vista l'arredamento di una bizzarra camera turca-armena orientale misto di stile al gusto occidentale. Codesta speciale ricchezza artistica con gli elementi orientali mescolati al barocco francese ci fa ricordare certi passi delle lettere del tesoriere del Principe, Mikes, in cui menziona l'abitudine del Signore di passare i pomeriggi tagliuzzando come un artefice o lavorando al tornio. Ci comunica lo stesso Ferenc Rákóczi nelle sue Confessioni essere stato trasportato dal piacere della pittura tanta volta a tal segno che fù a danno della preghiera. Il diplomatico Cesare de Saussure dedica tali parole commoventi all'opera artistica del Principe da poter attribuire senza difficoltà al lavoro fatto di proprio pugno del Principe la creazione artistica delle parti del refettorio di Rodosto eseguti fra il 1728 e e il 1735.

A Képzőművészeti Társulat jubileumi ülése. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat most, március 15-én töltötte be fennállásának nyolcvanadik évfordulóját, amely alkalomból március 18-án este fél 6 órakor dr. Glattfelder Gyula csanádi megyéspüspök elnöklete alatt ünnepi ülést tartott a Műcsarnok jubileumi kiállításának első nagytermében. A választmány ünnepi ülésén megjelent előkelőségek sorában ott volt Esterházy Pál herceg, a kormány részéről Fáy István államtitkár, továbbá vitéz Haász Aladár miniszteri osztályfőnök, a főváros részéről Karafiáth Jenő főpolgármester és Némethy Károly tanácsnok.

A jubileumi ülést Glattfelder Gyula elnök ünnepi beszéddel nyitotta meg. „Körülbelül száz esztendő az — mondotta —, amióta a magyar művészi élet szabadon bontogathatta szárnyait. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat, amely az idén ünnepli fennállásának nyolcvanadik évfordulóját, ha a később beléolvadt Pesti Műegylet húszéves multját is számítja, tulajdonképen százéves multra tekinthet vissza. Ez idő alatt barátja, pártfogója volt a magyar művészet törekvéseinek és műcsarnokainak falai között fejlődhettek ki és mutatkozhattak be azok a nagy művészi erők, amelyek a magyar szellemiség egyvonalúságát a külföldivel szemben biztosították. A multban hosszú évtizedeken keresztül nagy eredményeket lehetett elkönyvelni, amikor az iskolák, irányzatok, alárendelt nüanszok nem osztották meg a magyar művészi társadalmat. Hogy ez a harmónia jórészt megszűnt és a művészi érdekeltségek különböző irányban indultak el és nagyobb gondot fordítottak melléktekintetekre, mint ahogy megérdemelték volna, ennek eredménye inkább sok meddő vita volt, mintsem reális eredmény. Azok a torzsalkodások és állandó harcok, amelyek a művészi berkekben zajlottak le, igen sok mecenás kedvét lelohasztották. Ez is magyarázata annak, hogy az utóbbi időben az a pártfogás, amely 80—100 esztendőn keresztül kijutott a magyar művészetnek, nem mutatkozik úgy, ahogy szükséges lenne.

Annál nagyobb öröm, hogy most, a jubileum alkalmával, újból jelentkezik a mecenás-készség és Esterházy Pál herceg személyében olyan nagystílű művészetpártolás mutatkozik, amely reményt kelt a jövő kedvezőbb és örvendetesebb alakulására nézve is. Azt hiszem, hogy a mecenás-szellemnek ez az újabb jelentkezése a magyar művészeket meg fogja győzni arról, hogy nem mostoha gyermekei ennek a magyar társadalomnak. Szent meggyőződésünk, hogy a megpróbáltatások ideje után a szellemi fejlődésnek, fellendülésnek új korszaka fog a magyar szellemiségre köszönteni."

A lelkes tapssal fogadott elnöki megnyitóbeszéd elhangzása után a Társulatban egyesült műbarátok nevében Osvald István, a Kúria nyug. elnöke emelkedett szólásra és lelkes hangú beszédben ünnepelte Glattfelder Gyula püspököt főpásztori működésének harmincadik, társulati elnökségének tizedik évfordulóján. A művészek háláját és jókívánságait Zombory-Moldován Béla festőművész tolmácsolta. Ezután Fáy István kultuszállamtitkár szólt. „Legyen szabad — mondotta — a kormány és az egész magyar művelt társadalom nevében régi tisztelettel, őszinte nayyrabecsüléssel a legmelegebb szerencsekívánatokat tolmácsolni, a fővárostól távollévő kultuszminiszter úr helyett is, úgy a jubiláló Társulatnak, mint annak erényekben gazdag és munkában fáradhatatlan főpásztori tevékenységének külön jubileumát ünneplő elnökének. Kérem a Mindenható Isten gazdag áldását Őnagyméltósága életére, valamint a Társulat sokszoros jubiláris jövendőjére."

Az elnök köszönő szavai után áttértek az ülés napirendjére, amelynek során Paur Géza főtitkár tett jelentést és indítványt a Társulat legutóbbi közgyűlésén megválasztott választmányi tagok bizottsági beosztásáról és előadóikról. A Társulat újonnan megalakult igazgatósága a következőkből áll. Igazgató: Petrovácz Gyula; helyettes igazgató: Gesztessy Ferenc; tagok: Hedry Aladár, Csánky Dénes, Haranghy Jenő, vitéz Székely Károly és Medgyaszay István, Erődi Harrach Tihamér; a főváros képviseletében: Szendy Károly és Némethy Károly.

A Műcsarnok jövő kiállítási programmját Pipics Zoltán dr. titkár ismertette. Eszerint az április közepén záruló jubileumi kiállítást május és június havában egy nagyszabású építészeti kiállítás követi, amely a magyar építőművészet legutóbbi két évtizedének lesz a beszámolója. A nyári szünetben folytatódnak a Műcsarnok tatarozási munkálatai, majd szeptemberben egy nagy német építészeti kiállítás van tervbe véve. Ezt követi október és november hónapokban a rendes őszi kiállítás, amely ezúttal is kollekciókból fog állni. December és január havát a Főméltóságú Asszony Magyar Művészetért akciójának kiállítása számára tartották fenn és február végén nyílik meg az 1942. évi tavaszi kiállítás.

A kiállítási programm jóváhagyása után a jubileumi kiállítás díjainak bírálóbizottságait választották meg, majd az ülés dr. Glattfelder Gyula püspök elnöki zárószavaival ért véget.

Szépművészet
1941. 109. l.

Emulgit és Reform

parafakő szigetelő anyag, Schedtetők, fa-cementtetők, hideg és vékony falak burkolására, könnyü hangfogó válaszfalak készitése, hütök, jégvermek, sörraktárak, borpincék szigetelése.

Thermalit

tulhevitett vezetékek szigetelésére.

Szabadalmazott

Parafakőgyár R.-T.

ezelőtt: Kleiner és Bokmayer

Igazgatóság: Budapest, VIII., Főherceg Sándor-tér 4. sz.

Telefon 60—33 és 67—25. ooo Gyár: Kőbánya.

Parafa-asbest padló

ruganyos, meleg, könnyen tisztán tartható.

Földfeletti jégvermek sörhütők, borpincék

tervezése.

Műszaki iroda

a parafakő anyag célszerü alkalmazására vonatkozó tervezések kivitelére.

876. alapsz. Vozáry Pál kir. kat. főmérnök és Paupié Sándor főmérnök Budapesten. — Eljárás füstnek megszüntetésére. (Képv.: dr. Szilasi.)

—

896. alapsz. Vágó József épitőművész Budapesten. — Eljárás oly épületrészeknek, melyek eddig fából (deszkából) készültek, külső behatásnak ellenálló masszából való előállitására (Képv.: Török.)

—

909. alapsz. Varga Sándor asztalosmester Püspökladányon. — Iskolapad. (Képv.: Bérczi.)

—

914. alapsz. F. P. Vidic & Comp. cég Laibachban és Marzola József üzletvezető Laibachban. — Hornyolt tetőcserép. (Képv. Schön.)

Megadott szabadalmak.

Az alábbi cimü találmányra a megjelölt naptól számitva a megnevezettnek szabadalom adatott, mely a szabadalmi lajstromban a megnevezett számot kapta. A szabadalmi leirásokra a Szabadalmi kir. állampénztárnál teendők meg a megrendelések.

42901. lajstromsz. Kozák István lakatossegéd Tolnán. — Fölsővilágitásu ablakok nyitására és zárására szolgáló szerkezet.

—

42920. lajstromsz. Frey Theodor mérnök Hochdorfban. — Berendezés csömöszölt csövek készitésére.

—

42921. lajstromsz. Grätz Bernhard irodafőnök Berlinben. — Exploziós motor.

—

42912. lajstromsz. Bremer & Bruckmann cég Braunschweigben. — Ujitás bádogtárgyak karimázására, hornyolására, alakitására, csiszolására stb. szolgáló berendezéseken.

—

42945. lajstromsz. Schwenke Albert gyáros Klein-Welzheimban. — Fapadlók leszinelésére szolgáló gép.

—

42917. lajstromsz. Silvestri Giulio mérnök Wienben. — Körforgó dugattyutárcsával és ebben sugárirányban vezető fölületek segélyével mozgatott dugattyukkal ellátott erőgép.

—

42942. lajstromsz. Cramp Richárd hajómérnök Londonban, Diamant Leon Anton bankár Londonban és Goodacre Arthur Dixon gyáros Westcliffe-on-Seaban. — Reverzálható gőzturbina.

—

42926. lajstromsz. Szabó József ev. ref. collegiumi gazda Debrecenben. — Eljárás épületfödő műaszfaltpala előállitására.

—

42936. lajstromsz. Siemens és Halske Részvénytársaság cég Berlinben, Bécsben és Budapesten. — Kapcsolási elrendezés központi mikrofonteleppel biró telefonhálózatokhoz.

—

42934. lajstromsz Müller Pál H. okl. mérnök Hannoverben. — Szelepvezérmű.

—

42924. lajstromsz. Oberschlesiche Kesselwerke B. Meyer G. m. b. H. Gleiwitzben. — Zár, különösen vizcsöves kazánok kamráinak tisztitó nyilásai számára.

—

42953. lajstromsz. Kotál Henrik épitész és Netzkár Gyula kereskedő Budapesten. — Eljárás épitkezési és hőszigetelési célokra szolgáló könnyü habarcsanyag előállitására.

—

42954. lajstromsz. Máthé János és Máthé Lajos gépészek Losoncon. — Javitások gőzgépeken.

—

42959. lajstromsz. Allgemeine Elektricitäts Gesellschaft cég Berlinben. — Elektróda ivlámpák számára. Pótszabadalom a 42063. sz. szabadalomhoz.

—

42960. lajstromsz. Cowper-Coles Sherard Osborn elektrometallurgus Londonban. — Eljárás cement előállitására.

—

42949. lajstromsz. Aniszfeld Sándor kereskedő Hódmezővásárhelyen. — Vizmentesitő és zárócsap hydránsokhoz.

—

42978. lajstromsz. Young Einar Bernhard mérnök Gera-Reussban. — Berendezés csöves előmelegitők táplálására.

—

42976. lajstromsz. Székely Mihály műegyetemi hallgató Budapesten. — Váltóállitó szerkezet alsóvezetékes villamos közuti vasutakhoz.

—

42972. lajstromsz. Gadda & Co. cég Milanóban. — Ujitások reverzálható gőzturbinákon.

—

42986. lajstromsz. Narhaft Antal lakatos Budapesten. — Biztonsági zár.

—

42981. lajstromsz. Fekete Albert földbirtokos Eszkároson. — Karóhegy vasból.

—

43005. lajstromsz. Dr. phil. Kuzel Hans magánzó Bécs m. Badenben. — Eljárás elektromos izzólámpák izzószálainak a hozzávezető huzalokhoz való ráforrasztására. Pótszabadalom a 40538. sz. szabadalomhoz.

—

42999. lajstromsz. Bohn Mihály téglagyáros Nagykikindán. — Berendezés agyag tisztitására és osztályozására. Pótszabadalom a 35383. sz. szabadalomhoz.

—

43001. lajstromsz. Austro-Hungarian Cement Company Limited cég Londonban. — Eljárás azonnal használható cement előállitására magas bázisu nagyolvasztósalakból.

—

33016. lajstromsz. Siemens & Halske Aktiengesellschaft cég Berlinben. — Eljárás tárgyaknak wolframból vagy ötvözeteiből hengerlés vagy huzás utján történő előállitására.

Fölszólalási határnapok.

Az alább fölsorolt találmányi bejelentések ellen emelt fölszólalások tárgyalására határnapokul kitüzettek:

Lányi Nándor mérnök budapesti lakos „Vasuti keresztalj kicserélhető fatuskókkal“ cimü bejelentésére nézve november 3-ika.

Szabadalmak gyakorlatba vételére vonatkozó ajánlatok.

Le Société Anonyne l'Oxhydrique brüsseli cég a 23317. számu

„Eljárás és berendezés durranógázzal történő forrasztásra“

cimü, magyar szabadalom tulajdonosa, szabadalmának gyakorlatba vétele céljából belföldi gyárosokkal összeköttetést keres, esetleg szabadalmát eladja, vagy gyártási engedélyeket ad.

Bővebb felvilágositással szolgál **Kalmár J.** mérnök, szabadalmi ügyvivő Budapest, VII., Rákóczi-ut 44.

Schwartz József mérnök New-Yorkban

„Füstemésztő berendezés mozdonykazánok számára“

cimü, 30609. számu 1903. szeptember 28-diki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatba vétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VI., Eötvös-utca 9. sz.

Horton James Alexander magánzó Providenceben

„Javitás dróthuzó gépeken“

cimü, 32447. számu, 1904. szeptember 7-iki keletü magyar szabadalmának belföldi gyakorlatbavétele tárgyában hazai gyárosokkal összeköttetést keres.

Bővebb felvilágositást nyujt **edvi Illés és Janssen** szabadalmi ügyvivői iroda, Budapest, VI., Eötvös-utca 9. szám.

Pályázatok tervkészitésre.

Villamos vizerőtelep tervezése. Brassóvármegyei Prázsmár község előljárósága a községi középső malom helyén létesitendő, közvilágitásra szolgáló villamos vizerőtelep részletes tervének elkészitésére nyilt pályázatot hirdet. A csakis okl. szakértő mérnök által készitendő tervek és költségvetés a község előljáróságához o k t ó b e r 31-éig nyujtandók be. Az alkalmasnak talált és a község tulajdonába átmenő tervet a község 1000 koronával fogja jutalmazni és fentartja magának a jogot, hogy más tetszés szerinti tervet 500 kor. árban megvásároljon. Az engedélyezendő használati vizmennyiség másodpercenkénti 2·0 köbméter, mely vizmennyiség a szárazabb hónapokban 1·0 köbméterre száll le. A hasznos esés 6·0 méter, a többi adatok a községházánál, illetve Brassóvármegye alispáni hivatalánál rendelkezésre álló és a vizmüvek mostani állapotát feltüntető tervből, müszaki adatokból, valamint a községi belterület helyszinrajzából vehetők ki. Megjegyeztetik, hogy a létesitendő villamos telep mellett egy gőzmalom lesz felépitendő, a mely a villamos telep által hajtandó.

Vármegyei székház tervezése Debrecenben. Hajduvármegye alispánja szükebb körü tervpályázatot hirdetett az ujjáépitendő vármegyei székház terveinek elkészitésére. A tervek elbirálására kiküldött bizottság mult héten döntött

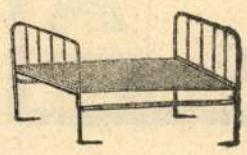

Honi ipar!

Árjegyzék és költségvetés ingyen.

Szállit kizárólag saját gyártmányu mindennemü **sodronyfonatokat, keritéseket, vas és rézbutorokat** és **ágybetéteket**, kórházak, intézetek és szállodák részére.

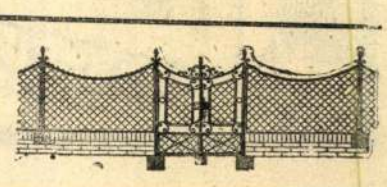

HICKER GY. Budapest, VII., Holló-u. 3. Telefon 22—66.

KOVÁCS ZSIGMOND
FESTŐ, FÉNYEZŐ és MÁZOLÓ.
Elvállal minden e szakmába vágó munkákat, különösen fa- és vasbutorok fényezését és festését, valamint fürdőkádak zománcozását, stb. Kórházi és intézeti berendezéseket modern kivitelben és a legjutányosabb árak mellett eszközöl.
BUDAPEST
VII. KERÜLET, DOHÁNY-UTCA 15. SZ

Prister György egészségügyi berendezések telepe.
Műhely és iroda: BUDAPEST, VI., IZABELLA-UTCA 71. Telefon 22—12.
Vízvezetéki, fütési és világitási telepek, csatornázások, fürdők és closetek, vizállomások, szivattyumüvek, kézi és erőmüvi hajtásra. Vizvezetékek kastélyok és községek részére. Tüzoltási berendezések gyáraknak. Melegviztelepek. Technikai berendezések, fürdők' kórházak, szanatóriumok, iskolák és gyógyfürdők részére.

a) **nagyobb és kisebb épitkezésekre:**

202841. Ullmann Gyula (V., Bálvány utca 22.) a VI., Városligeti-fasor 4189. hrsz. a. emeletes nyaraló.

209880. Szeszlér Sándor (II., Margit-rakpart 53.) az I., Vadorzó-utca 7258. hrsz. a. emeletes szálló.

203280. Hanzely Jenő (I., Attila-körut 50.) a a III., Hunor-utca 6200. hrsz. a. földszintes ház, ép. Baráth Lajos.

203757. Krén István (I., Városkuti-ut 9043. hrsz. a.) ugyanott nyaraló, ép. Bauknecht Tamás.

203226. Reich Anna (VI., Petneházi-utca 68.) ugyanott földszintes ház, ép. Szehr Péter.

206479. Petrovátz Gyula (VII., Hernád-utca 38.) a VII., Gyarmat-utca 4. sz. a. nyaraló.

208034. Ofenbeck Mihály (VIII., Dobozi-utca 7.) a VII., Mexikói-ut 2512. hrsz. a. földszintes ház.

207831. Scheiring János (VI., Röppentyü-utca 30.) ugyanott földszintes ház.

208417. Brodesser János (X., Apaffy-utca 41.) a X., Sörgyár-utca 8171. hrsz. a. földszintes ház, ép. Kriska János.

202176. Spacsek Fülöp (X., Kalocsai-ut 67.) ugyanott gazdasági épületek, ép. Szondi József.

208010. Haszmann Sebestyén (III., Szentendrei utca 1.) ugyanott toldalék, ép. Schaffler István.

202593. Horváth Kristóf (X., Felsővaspálya-utca 27.) ugyanott mosóház, ép. Stechlik Antal.

206451. Seres István (III., Remete-hegy 2120. hrsz.) ugyanott földszintes ház épitésére vonatkozó tervek jóváhagyattak;

b) **nagyobb és kisebb átalakitásokra:**

205072. Bauknecht Tamás (III., Bokor-utca 9.) az I., Költő-utca 9468. hrsz. a.

197285. Csasznek József (I., Attila-utca 7.) ugyanott.

205854. Ganz-féle r.-t. (II., Lövőház utca 39.) ugyanott.

200450. Lenz testvérek (IV., Petőfi-tér 3.) ugyanott.

208005. Polyák Béla (VI. Andrássy-ut 12.) a VII. Klauzál-tér 16.

198748. Fleischl Róbert (VI. Teréz-körut 40—42.) a VIII. Kőfaragó-utca 5648. hrsz.

209891. Schwarzl József (VIII. Lujza-utca 6.) ugyanott.

206453. Reinhard Fülöp (VI. Fóthi-ut 27.) a VI. Röppentyü-utca 27.

206417. Buzadics József (VII. Wesselényi-utca 27.) a VI. Aradi-utca 11.

208454. Wertheimer Márkus (IX. Soroksári-ut 91.) ugyanott.

208507. Gróf Festetich Leona (VIII. József-utca 5593. hrsz.) ugyanotti házra vonatkozó módositott tervei jóváhagyattak;

c) **jóváhagyásra ajánltattak:**

203753. Goldstein Manó a VI. Országbiró-utca 9.

203503. Rotter Mór az V. Váci-körut 50.

206465. Gál Károly a II. Pasaréti-ut 67.

202567. Martiny és tsai a VIII. Szigetvári-u. 6588. hrsz.

202562. Felten és Guilleaume az V. Hungária-körut 1458. hrsz.

203736. Nádas Sándor a X. Noszlopy-utca 8243. hrsz.

205091. Lapp Henrik a X. Kőbányai-ut 8624. hrsz.

202542. Özv. Becker Gézáné a VIII. József-körut 25.

193743. Özv. Michl Alajosné a VIII. Nagytemplom-utca 6949. hrsz.

203245. Steiner Ferenc a VIII. Madách-utca 6417. hrsz.

202.192. Piszmann József a VIII., Ferenc-utca 38. sz. a.

203.704. Holczmann Henrik a VIII., Hunyadi-utca 13. a.

201.618. Gyulai F Dánielné a VIII., Főherceg Sándor-utca 13. sz. a.

203.232. Benkő Mihály a VII., Hajtsár-ut 123. sz. a.

208.488. Dr. Dégen Árpád a VII., Rákóczy-ut 8. sz. a.

208519. Mérő Jenő a VII., Rózsa-utca 22. szám a.

206560. Kollár Ferenc a IX., Soroksári-ut 3644. hrsz. a. házra vonatkozó tervek.

d) **gépekre és felvonókra:**

200449. Dr. Helvey Tivadar (IX., Soroksári-ut 106. sz.)

194565. Virág és Faragó (VII., Ilka-utca 11.)

196543. Marossán Sándor (IX., Ferenc-utca 9041. hrsz.)

197056. Jónás Illés (VIII. Óriás-utca 14.)

200806. Meinl Gyula (IX. Vaskapu-utca 4.)

202198. Schmidt Miksa (V. Pozsonyi-ut 1238 hrsz.

203759. Schleicher Ádám (II. Kacsa-utca 19.)

205084. Nemzeti Szinház (VIII., Rákóczi-ut 35. sz.)

205085. Orsz. tisztviselő szövetség (VII., Aréna-ut 64.)

200448. Lenz testvérek (IV., Petőfi-tér 4.)

199609. Bachmann és tsa (VII., Kerepesi-ut 3.)

199594. Duschinszky Márkus (VII., Dob-utca 29. sz.)

199112. Magyar mosógépgyár r. t. (IX. Liliom-utca 52.)

206.471. Dr. Fodor Oszkár (VII., Erzsébet-körut 31.)

191.138. Neumann és társa (VII., Egressy-ut 34. sz.)

e) **elutasittattak:**

197.286. Krebs Henrik a VIII., Rákóczy-ut 5838. hrsz. a.

208.458. Argauer Károly a VII., Kolumbus-utca 2388/12. hrsz. a.

167.967. Müller Lipót a VII., Dohány-utca 59. sz. a.

209.982. Schweitzer Henrik a VII., Thököly-ut 49. sz. a.

196889. Fuchs Ede a II., Jász-utca 1548 hrsz. a.

201699. Korinek József a II. Szalonka-ut 18. szám a.

202844. Kohn Imre a VIII., Rákóczi ut 55. szám a.

162342. Frankl Jakab a IV., Károly-körut 22 szám a.

203264. Weisz Ernő a VI., Országbiró-utca 1529/76. hrsz. a. házra vonatkozó tervek.

Szakbavágó szabadalmi feljegyzések.

Bejelentés találmányok szabadalmazására

Az alább nevezettek a kitett cimek s kelt alatt szabadalmat jelentettek be. A bejelentés tárgya egyelőre a jogtalan használat ellen védelemben részesül (34. §). E bejelentés ellen a közzététel napjától számitandó két havi határidőn belül felszólalások adhatók be. (35.§)

873. alapsz. Neuschlosz Ödön és Marcell cég Budapesten. — Favázas téglaépület. (Képv.: Harsányi.)

—

2498. alapsz. Paranbek Henrik mérnök és Schomann Antal épitész Budapesten. — Gőztulhevitő. (Képv.: Neufeld.)

—

2493. alapsz. Pick Nándor épitész Budapesten. — Faoszlop talpvédőműkővel.

—

3956. alapsz. Szabó Zsigmond gépész Pakracon. — Önműködő elzárókészülék vizállásmutatók számára. (Képv.: dr. Halász.)

—

1788. alapsz. Schmidt Hugó épitész Charlottenburgban. — Döngölőgép betontestek és hasonlók számára. (Képv.: Schön.)

—

4297. alapsz. Stumpf Johann tanár Charlottenburgban. — Gőzgép különböző ellennyomással dolgozó üzemhez. (Képv.: Kelemen.)

—

4309. alapsz. Stolek Ignác gépmester Salgótarjánban. — Ujitások gőzgépeken. (Képv.: Neufeld.)

—

1854. alapsz. Schvelson Chajos magánzónő és Techn. Holtzbearbeitungsfabrik A. Bondi & Co. cég Wienben. — Fakád. Pótszabadalom a 42702. sz. szabadalomhoz. (Képv.: dr. Hebelt.)

—

2192. alapsz. Westinghouse Electric Company Limited cég Londonban. — Kapcsolás kompound tekercsü egyenáramu elektromotorok számára. (Képv.: Kelemen.)

—

2322. alapsz. Weisz Károly magánhivatalnok Wienben és Olbricht Henrik Miksa főmérnök Teplitzben. — Szárito-berendezés. (Képv.: dr. Halász.)

—

2336. alapsz. Windhoff Hans mérnök Berlin-Schönebergben. — Ujitás emelőszerkezeteken, főként emelőbakokon vagy csigasorokon. (Képv. Takács.)

—

2337. alapsz. Windhoff Hans mérnök Berlin-Schönebergben. — Fékkapcsolóval ellátott emelőgép (csigasor). (Képv.: Takács.)

—

2949. alapsz. Whitman James Albert gépészmérnök New-Yorkban. — Kapcsolási berendezés. (Képv.: dr. Wirkmann.)

Zoltán miniszteri mérnököket miniszteri főmérnökökké és Kaffka Péter miniszteri segédmérnököt miniszteri mérnökké kinevezte.

Kormányzói elismerés Vig Albertnek. A Kormányzó a kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy Vig Albert helyettes államtitkári címmel felruházott nyugalmazott iparoktatási királyi főigazgatónak az Országos Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanácsban sok éven át kifejtett kiváló és eredményes működéséért, ujbóli elismerését tudtul adják.

Megkezdik az óbudai híd tervezési munkálatait. A tervezési munkálatok elvégzésére Kossalka János müegyetemi tanár nyert megbizatást, aki errevaló tekintettel lemondott képviselői mandátumáról.

Petrovácz Gyulát támadja egyik laptársunk egyik parlamenti beszédének állitólagos kifejezései miatt és fegyelmi eljárást követel. Azt hisszük Petrovácz Gyula az utolsó, akit a mérnökség lekicsinylésével, pláne gyalázásával vádolni lehetne. Azt a közéleti férfiut, aki valóságos hősként szinte egyedül áll a parlament, a fővárosi közgyülés arénájában, mindenkor a mérnökség megbecsüléséért harcolva, annak jobb sorsot követelve, munkaalkalmakra rámutatva és azokat kiverekedve. Valóban bárkit lehetne ilyen vádakkal illetni, csak őt nem, aki épen a mérnökségről a Mérnökök Országos Kongresszusán mondott oly gyönyörü beszédet, aminőt még nem mondtak soha az országban, ahol a mérnököt sokáig mint másodrendü tanult embert kezelték és tekintették. Petrovácznak soha el nem muló érdemei vannak épen a mérnökség felemelésében, eltekintve attól, hogy maga is mint mérnök bölcseségével és szónoki képességével megmutatta, hogy igenis a mérnök megállja a helyét a közélet legelső helyein, a törvényhozás és fővárosi közgyülés termeiben is.

A budapesti m. kir. áll. felsőépitőiparisko la értesitője az intézet 34-ik tanévéről Schoditsch Lajos okl. épitész-igazgató összeállításában most jelent meg. Az évi rendes tanfolyamot 196 tanuló látogatta és 190 kapott végbizonyitványt. A menzán — melyet Reischl Károly tanár vezetett 14.476 ebéd került kiosztásra. Az értesitő beszámolót ad az ösztöndijak s jutalmak kiosztásáról s az intézetnek juttatott adományokról. — Az Ybl Miklós ifj. diákegyesület K. Császár Ferenc tanár vezetése alatt szép és eredményes munkát végzett. — Továbbiakban beszámolót ad az épitőipari téli tanfolyamról, melyen 141 tanuló kapott végbizonyitványt.

Tervpályázat a hősi temető közös emlékművére. A székesfőváros polgármestere tervpályázatot hirdet az uj köztemető hősi temetőjében a mostani ideiglenes emlékhelyén felállitandó közös emlékmű terveire. Az emlékmű a mostani ideiglenes emlék helyére, a hősi temető főutvonalának tengelyébe, egy 52.50× 31.80 méter méretü szabad térre jön, amely hagyományosan visszatérő ünnepségek rendezésére is alkalmas. Az emlékmü költsége a 30.000 pengőt nem haladhatja meg, a tervező tiszteletdijával együtt. A pályaműveket szept. 15-ig kell benyujtani. A pályázók részére a főváros a következő dijakat tüzi ki: Első dij 1000 P és a tervezésel való megbizás, továbbá legfeljebb 8 vásáriás egyenként 500 pengőjével. A dijakat egy tizenhéttagu biráló bizottság iteli oda, melynek elnöke a polgármester vagy helyettese. Az első díjat csak kivitelre alkalmas műnek adhatja ki a bizottság.

A fele idő alatt

készithet lefolyóvezetéket karmantyus Eternit — csövekből.

Az Eternit-cső könnyen dolgozható meg, sulya csekély és gyorsan fektethető. Nem rozsdásodik, elsőrangu védelmet nyujt fagy ellen és — olcsó. — Hazai gyártmány!

A mi jótállásunk egy az Ön biztonságával.

Kérjen árjegyzéket.

ETERNIT-MŰVEK BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-UT 33. SZÁM.

Elkészült az uj árvizvédelmi szabályzat. A főváros árvizvédelmi szabályrendeletét a mai kor követelményeinek megfelelően módositotta és most jóváhagyással életbe is lépett.

A balatoni épitkezések felülbirálása. Értesülésünk szerint a Balatoni Intéző Bizottság legutóbbi ülésén foglalkozott a balaton épitkezések engedélyezésének ügyével és egyelőre müszaki bizottságot állitott fel, melynek vezetője Kaáli Nagy Dezső min. tanácsos, balatonkiliti lakos, Somogy vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, ki az egyes épitkezési kérvényeket felülbirálja és javaslatokat tesz.

Kiállitás Siófokon. Siófokon julius 16-án nyilt meg az a kiállitás, melynek neve „Igy nyaraljunk a Balatonon". A jul. 16-án megnyilt siófoki kiállitás, mely a Sió partján, a fürdőigazgatóság épületével szemben impozáns méretekben épült fel, — lesz hivatva arra, hogy az épiteni szándékozók figyelmét felhivja a helyes és okszerű épitkezés módjaira. A kiállitás julius 16-tól augusztus 7-ig tart s arra a Máv az ország bármely állomásáról 33 százalékos utazási kedvezményt engedélyezett, hét napi érvénnyel. A Balatoni Hajózási Rt. is kedvezményes utazási jegyeket bocsát a kiállitást látogatók rendelkezésére. Az „Igy nyaraljunk a Balatonon" kállitás budapesti irodája VII., Podmaniczky-utca 27.

MARX és MÉREI

tudományos műszerek és tanszerek gyára

BPEST, VI. BULCSU-U. 7. Tel.: Aut. 93-3-86. és Aut. 93-3-88.

Teljes iskolai és laboratoriumi berendezések, előadóasztalok, vegyifülkék, kapcsolótáblák. — Mérnöki müszerek. — Vetitőgépek. A gyár fennáll 32 éve.

Versenytárgyalások.

Dány község előljárósága főjegyzői kar átépítésére aug 8-án.

Budapesti m .kir. fővámpalota tatarozására aug. 3-án.

Az egyetemek kórházegylete (VIII., Üllői-ut 20.) olajmázolási munkákra aug. 4-én,

A várpalotai lőiskola kályhásmunkákra aug. 3-án,

Székesfőváros a Szépvölgyi árok beboltozására aug. 9-én.

Sopron polgármestere központi fütésre aug. 8-án,

Miskolc vegyesdandár parság tábor bővitési munkákra aug. 4-én,

M. kir. kereskedelemügyi minisztérium a m. kir. belügyminisztérium tetőtatarozási munkálataira 1932. aug. 11-én versenytárgyalást tart.

SEMPER NEMES VAKOLAT VA

KÖZPONTI IRODA

Budapest,

VI., Lövölde-tér 2-a

TELEFON : JÓZSEF 313-60

Krisztián Sándor iparművészeti és szobrászműterme
Bpest, VII., Gyarmat-u. 12. Tel: Aut. 97-0-80.
Készit ugy saját, mint megadott tervek alapján: épület külső és belső figurális és dekorativ szobrászmunkákat, homlokzatdiszeket, belső stukkómenyezeteket, kandallókat oszlopokat. Kerti disztárgyak, diszpadok, pergolák, virágtartók diszkutak, siremlékek stb. ugy márvány, mint elsörendü tartós fagyálló mükőből.

Központi fütések, szellőztetési berendezések
Magyar Fűtési és Szellőztetési Berend. Vállalat
BUDAPEST, IX., MÁRTON-UTCA 35/a. SZ.

Központi fűtés **TÓTH IMRE ÉS TÁRSA**
Katona József-utca 4. Telefon: 223—93.
egészségügyi berendezések, szellőztetés, vizvezeték, csatornázás, épületbádogos stb. munkák.

FELLNER-féle fénymásoló- és müszakipapirüzem. **Budapest, V, Visegrádi-u. 43-45.** Telefon: Aut 92-1-48.
Szállit elsőrendü minőségü **fénymásolópapirt, rajz-, vázlat- és másolópapirt, fénymásolatokat, eredeti angol Streubertust, rajz és irodaszereket** dus választékban.

PARAFAKŐGYÁR R.-T.
Ezelőtt: Kleiner és Bokmayer
BUDAPEST, VIII., FŐHERCEG SÁNDOR-TÉR 4.
Telefonszámok: József 301-14, József 301-16.
Készit sajtolt parafa, parketta padló burkolakat. Kórházakban, szanatóriumokban, szállodákban, fürdőkben, torna- és vivótermekben, irodai helyiségekben, könyvtárakban, muzeumokban, igen előnyösen alkalmazható.
Rugalmas, zajtalan, pormentes és teljesen lábmeleg padló. Mosható, vizálló.

INCZE GÁSPÁR MŰ- és BUTORASZTALOS
Készit egyházi, iskolai és irodai berendezéseket. Bpest. I., Bertalan-u. 22. T. Lá 5-1.

Oltárok, szoszékek, gyóntatószékek, teljes templomberendezések
OBERBAUER A. utóda
Magyarország legrégibb templomberendező vállalatánál
BUDAPEST, IV. KERÜLET, VÁCI UCCA 41. SZÁM.
Alapitási év 1863. Telefon Aut. 833-44.
Kelyhek, miseruhák, szobrok stb. állandóan nagy választékban taktáron.

Jónász Vilmos és Weiner Ferencz
(néhai Weiner János utódai)
épület-, mülakatos- és rézmüves-üzeme Alapitva: 1889.
Budapest, VII., Fürész-u. 72. Telefon: 9-63-03.

PAULAY LÁSZLÓ elektrotechnikai és műszaki vállalat
BUDAPEST, VIII, KOSZORU-U. 14-16. TEL. JÓZSEF 401-76.
Villamosvilágitási, villamos erőátviteli, optikai, akusztikai jelzőberendezések, magán- és házi telefonberendezések.

Fel. kiadó: Dr. FÁBIÁN GÁSPÁR

Nagy Sándor és András könyvnyomdája, Bérkocsis-u. 20.

Petrovácz Gyula és
Foerk Ernő

K

nyerték a Zentai szt
Istvánról nevezett fotem-
plom pályázatán a IV-ik
díjat.

Kalocsai Néplap

1912 nov. 24.

U. 54

Mindkettő a pályázati felté-
telekben legmagabb ok
feleltek meg, utána járni
hogy végeredményben nem
ik kapták-e meg a kivitelezést is?

M.D.K.

Petrovácz Gyula, építész

elhészítette a főváros megbízásából a Hermina-mezőn építendő róm. kath. templom terveit.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1936. LVII. évf.

febr. 18. sz. 6. old.

M.D.K.

Pedrovácz Gyula, épitész-tanár

személyében a fővárosi közoktatásügy élére. Az uj miniszter a fővárosi közoktatásügy élére. Az uj miniszter a fővárosi közoktatásügy élére. Az uj miniszter

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG
Olcsó és kitünő épitkezési anyag. fagymentes, szintartó, kökemény, plasztikus
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

vonalra az előmunkálati engedély érvényét további egy év tartamára megujitotta; Spitzer Jakab és Grünfeld Károly vinkovcii lakosoknak a m. kir. államvasutak Vinkovci állomáson levő raktártól kiindulólag Német-utcán át a Ferenc József-térig, innen egyfelől a Szerb-utcán, másfelől pedig a Hosszu-utcán át az ottani római katholikus temetőig vezetendő lóüzemü közuti vasutvonalra; báró Schönberg Donáld nagybirtokos, csónaki lakos részére, a Máramaros megyei Bereznek község határából kiindulólag Kopár, Zaigo és Malmos községek határán át a m. kir. államvasutak Szolyva állomásához, esetleg pedig a Dulatin patak völgyében, Roszputin és szászoki völgyön át vezetendő és Szászok vagy Hársfalva községnél a m. kir. államvasutak vonalához csatlakozó keskenyvágányu erdei iparvasutvonalra; Gábor Ignác és Wiener Emil mérnökök budapesti lakosoknak a m. kir. államvasutak Ágostonfalva állomásából kiágazólag Barót, Ribarcfalva és Kisbacon községek érintésével Magyarhermány községig, illetve az ottani vas- és kőszéntelepig vezetendő rendes, esetleg keskeny nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta.

A budapesti közuti vaspálya Bécsi-uti vonala. A budapesti közuti vaspályatársaság a III. ker., Bécsi-uton uj villamos vonalat tervez, amelynek közigazgatási bejárását november hóban tartották meg. Minthogy a vonal épitésére igénybeveendő közterületek átengedése körül megállapitott feltételekre nézve a vaspályatársaság részéről észrevételek merültek fel: a kereskedelemügyi minister felhivta a társaságot, hogy a fő- és székváros közönségével bocsátkozzék tárgyalásokba a kifogásolt határozmányokra nézve.

Uj h. é. vasutak épitése Baranyavármegyében Baranyavármegye vasutügyi bizottsága Koszits Kamill alispán elnöklete alatt e hó 6-án tartott ülésében az alábbi uj h. é. vasutvonalak épitésére szavazott hozzájárulást és pedig: a pécs—báttaszéki vasut épitésére a már megszavazott 220000 koronát 300000 koronára emelte, a báttaszék—mohács—pélmonostori vasut épitésére megszavazott összeget 150000 koronára emelte, mig a drávavölgyi vasut épitésére 200000 korona hozzájárulást, vagyis az emlitett vasutak kiépitésére összesen 650000 kor. hozzájárulást szavazott meg a bizottság.

Iparvágányok fektetése Budafokon. Budafokon két iparvágány épitésére kértek engedélyt a kereskedelemügyi ministertől. Az egyiket a Törley cég épitteti, a másikat a Naxos csiszolóárugyár részvénytársaság. Mindkét vágány a budapest-budafoki vasutból ágazik ki.

Vizépitészet és szabályozás.

A Rácalmás és Fajsz közötti Dunaszakasz szabályozása. A földmivelésügyi minister lapunk mai számában árlejtést irt ki a Rácalmás és Fajsz közötti Dunaszakaszon az 1908. évben létesitendő szabályozási és helyreállitási munkálatokra. Pályázati határidő január 23-ik napjának déli 12 órája.

A Répce szabályozása. A Rábaszabályozó társulat a Répce mentén is megkezdte a belvizek szabályozását. Dénesfa községtől kiindulva, a folyó irányában fölfelé haladnak a munkával, melyet a társulat mérnökeinek vezetése alatt végeznek.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

Dohánygyár épités. A m. kir. dohányjövedéki központi igazgatóság árlejtést hirdet a Lágymányoson tervezett dohánygyár épitésénél előforduló iparosmunkákra. Előirányzott költség összesen 2.611.099 kor. 60 fillér. Ajánlat egyes munkanemekre külön-külön is tehető, de a fővállalatból a vasszerkezeti, a vasbeton és hézagmentes padozati munkák kivétettek, melyekre ajánlat okvetetlen külön teendő. Bánatpénzül 60.000 kor. teendő le. Az épitkezés befejezésének határideje 1909. október 31-ike. Az előméret, költségvetés és általános feltételek a dohányjövedéki központi igazgatóságnál Budapesten 20 koronáért megszerezhetők.

Asztalos munka. A székesfőváros tulajdonát képező épületeknél az 1908—1910. években előforduló asztalos munkával a tanács Kovács Zsigmondot bizta meg, aki az előirányzott egység-árakból 15%-ot engedett.

A Pálffy-utcai áramfejlesztő telep. A tanács a közuti vaspálya-társaság Pálffy-utcai áramfejlesztő-telepének a kibővitésére a helyhatósági engedélyt megadta.

Várócsarnokok épitése. A közuti vasuttársaság zugligeti és hüvösvölgyi vonalának a végső állomásán várócsarnokot akar épiteni. A kereskedelemügyi minister a főváros által kiadott épitő-engedélyt megerősitette.

A mezőgazdasági muzeum román épülete. A m. kir. földmivelésügyi minister árlejtést irt ki a mezőgazdasági muzeum céljaira a Széchényi szigeten épülő román épületen teljesitendő kőfaragó, burkolati, asztalos, lakatos, mázoló, üveges, redőny, padozati, vizvezeték és csatornázási munkákra, valamint a villamvilágitás, villamos jelzők és villámháritók berendezésére és felszerelésére. Pályázati határidő január 20-ának d. e. fél 11 órája.

A Ferenc József-rakpart helyreállitása. A tanács elhatározta a Ferenc József-rakpart megrongált lépcsőzetének helyreállitását a Ferenc József-hid és Havas-utca és az Erzsébet-hid és Kötő utca közti szakaszon. Egyben utasitotta a tanács a II. ügyosztályt, hogy a 21·200 koronával előirányzott munkára árlejtést hirdessen, a mi lapunk mai számában már közzététetett.

Az állategészségügyi telep kibővitése. A tanács csütörtökön foglalkozott az állategészségügyi telep kibővitésének a kérdésével. A mérnöki hivatal előterjesztése alapján a telep kibővitéséhez szükséges 250000 kor. költség pénzbeli fedezetének a kijelölésére fölhivta a tanács a pénzügyi és gazdasági ügyosztályt. De megfontolás alá vette a tanács azt az eszmét is, vajon nem lenne-e célszerübb, ha más helyen állitanák fel, teljesen ujonan az állategészségügyi telepet és e célból fölhivta a kérdés tanulmányozására és javaslattételre a közgazdasági ügyosztályt és a mérnöki hivatalt.

A székesfővőros idei utcaburkolási programmja. A mérnöki hivatal uj munkaterve szerint ez évben 2,523.000 koronát használnak fel utcaburkolásokra. A következő utcákat fogják burkolni:

Az I. kerületben a Koronaőr-utcát 45000 kor., a Mikó-utcát 61000 kor. köttséggel, keramit burkolattal.

A II. kerületben a Királyhegy-utcát 63000 kor. költséggel, keramit burkolattal.

A III. kerületben a Kórház-utcát 25000 kori öltséggel, keramit burkolattal.

Az V. kerületben a Hold-utcát, Sas-utcát és Perc-közt aszfalttal, 195000 kor. költséggel.

A VI. kerületben a Király-utcát a templomtól a fasorig 200 000 koronáért tömör aszfalttal.

A VII. kerületben a Kerepesi-utat a kelet pályaudvartól a Máv. ceglédi vonaláig keramittal 250.000 koronáért, a Miksa-utcát, Wesselényi és Holló-utcát aszfalttal 270000 koronáért; a Thököly utat 600.000 koronáért gránittal vagy bazalttal, az oldalutakat keramittal, a gyalogjárókat aszfalttal burkolva.

A VIII. kerületben a Nagytemplom- és Conti-utcát aszfalttal 100000 koronáért, az Ör-utcát keramittal 19000 koronáért, a Népszinház-utcát gránittal vagy bazalttal 530.000 koronáért, a gyalogjárókat aszfalttal burkolják s az egész utvonalat fasorral szegik be. Ugyanakkor a villamos vasut felsővezetékét is eltávolitják és alsóvezetéküre alakitják át.

A IX. kerületben a Lónyai-utcát aszfalttal 175000 koronáért.

Uj várócsarnok. A tanács a közuti vaspálya társaságnak engedélyt adott, hogy az Enyedi-utca és Böszörményi-ut sarkán várócsarnokot állitson fel.

A vidéken.

Utépités Békésvármegyében. Békésvármegye alispánja lapunk mai számában árlejtést irt ki a gyula, kétegyháza—eleki tvh. közut 0·0-15.200 km. és a mezőberény-vésztői tvh. közut 0·0-5.194 km. szakaszának kiépitésére. Az ajánlatok f. é. február 8-án d. e. 10 óráig Békésvármegye alispáni hivatalánál Gyulán nyujtandók be.

A sárvári Rábahid épitése. A sárvári Rábahid épitése kapcsán szükséges mederrendezési munkálatokat Vas vármegye házi kezelésben végezteti és a szükséges kőanyagok szállitására árlejtést hirdetett. Az árlejtésen Frim Pál és Hirschenhauser Sándor vettek részt. A vármegye Hirschenhauser Sándor szombathelyi vállalkozónak adta ki a szállitást.

Utépités Baranya vármegyében. Az állami beruházási hitel terhére Baranya vármegyében kiépiteni engedélyezett szabadszentkirály—baksai törvhat. közut bagota—baksai utszakaszára vonatkozó müszaki tervezet közigazgatási bejárása Petracsek Ferenc müszaki tanácsos közbenjöttével megejtetett és a szederkény—pécsváradi közut kátoly—pécsváradi befejező szakaszának tracereviziója is foganatosittatott; utóbbinál a Kátolynál tervezett vagylagos utirányok mellőzésével, közvetlen Szellőnek vezető uj irányvonal tervezése rendeltetett el.

Az aradi vashidak épitése ügyében hozott közgyülési határozatot, mely a munkáknak vállalatba adása ügyében intézkedett, a kereskedelemügyi minister nem hagyta jóvá. Az elfogadott ajánlatok 22%-kal haladták meg az előirányzatot, ez okból a minister uj árlejtés megtartására utasitotta a város tanácsát, egyben pedig az épitésre 1910. év végéig halasztást engedélyezett.

A szolnoki vasuti állomás kibővitése céljaira kisajátitandó földterületekre nézve a kereskedelemügyi minister elrendelte a kisajátitási eljárást. Ennek folytán a vármegye közigazgatási bizottsága a kisajátitási terv megállapitása céljából bizottságot küldött be, mely a helyszini tár-

BIEHN JÁNOS ASZFALT ÉS KÁTRÁNY-TERMÉKEK VEGYI-GYÁRAI.
BUDAPEST. ▭ KISPEST. ▭ MEZŐTELEGD.
Központi iroda: IX., Ferenc-körut 46. szám.
Gyártmányok: Valódi aszfalt fedlemezek, aszfalt elszigetelő lemezek, kőfedéllap, carbolineum Biehnol.
Vállal és készit legjobb kivitelben:
aszfaltozásokat, vizhatlan lefödéseket, facement-fedéllemez befödéseket.
Külön osztály „Rabitz-rendszerek" kivitelére. Budapest, IX., Dandár-utca 9—13. sz

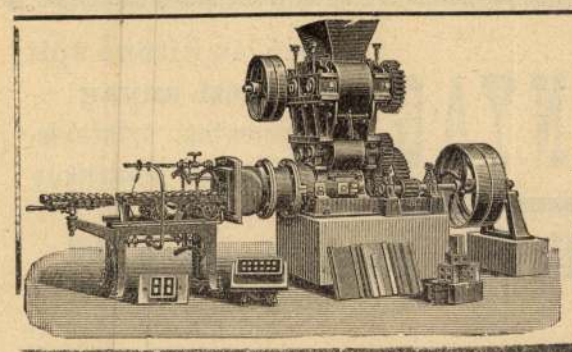

BENDEL GUSZTÁV

BUDAPEST, V., VÁCI-KÖRUT 80. SZ.

Ajánlja mint egyedelárusitó **Magyarország és melléktartományai** részére a hires **konstanci vasöntöde- és gépgyár r.-t. (Rieter & Koller)** legujabb

TÉGLAGYÁRTÓ-GÉPEIT.

Különös figyelmet érdemel: Az összes téglagyártó gépek és készülékek a legujabb kivitelben vannak épitve és pedig 30 évi tapasztalatok alapján.

Kitüntnek bizonyult modernebb készülékek cserepek gyártásához!
Kivánatra költségvetések és külön katalogusok!

gyalást a városházán Szolnokon január 27-én tartja meg.

Iskolai épitkezések Rózsahegyen. Rózsahegy város folyó évi költségvetésébe 200 000 koronát irányzott elő a kath. elemi iskola épületére, a konviktus helyiségeire és a leányiskola kibővitésére.

Óvoda épités Pomogyon. Mosonmegyei Pomogy község az állami óvoda felállitására vonatkozó feltételeket elfogadta és igy az uj állami óvoda a közel jövőben fel fog épülni.

A kaposvári szinház epitése ügyében hirdetett tervpályázatra egyedül Lamping Ádám gödrei vállalkozó küldött tervet. A Magyar Mérnök és Épitész Egylet kaposvári fiókja most előterjesztést fog tenni a tanácsnak a hirdetendő uj pályázat feltételeire nézve.

Óvoda épités Csanádpalotán. Csanádvármegye törvényhatósága jóváhagyta Csanádpalota község képviselőtestületének a második községi óvoda épitésére hozott határozatát. Az épitési költség 16.000 koronával van előirányozva.

A nagyváradi főposta-épület kibővitése. A nagyváradi posta-épületet tavaszszal négy pavillonnal kibővitik. Az épitkezés ügyében Nagy Virgil épitész, müegyetemi tanár és Kolozsváry Dezső posta igazgató a mult héten helyszini szemlét tartottak. A postaigazgatóság egyben beadványt intézett a városhoz az Uri-utca aszfaltozása iránt.

Iskolák épitése Székelyudvarhelyt. A vallás- és közoktatásügyi minister elfogadta Székelyudvarhely város tanácsának az ottani elemi iskolák államositására vonatkozó ajánlatát és elrendelte a mostani elemi iskola helyébe tervezett állami iskolának 1908. szeptember 1-ig történő felépitését. A központban egy 12 tantermes és az Orbán Balázs utcában két tantermes iskola felépitésére a városnak visszaengedett mintegy 12000 kor. járandósági dij szolgál, amelynek terhére felveendő kölcsönből felépithető és berendezhető az uj iskola.

Hidépités Esztergom vármegyében. A budapest—esztergomi törvh. közuton levő Lepencehid épitésével és az azzal kapcsolatos feljárók készitésével a kereskedelemügyi minister Vermes Jenő budapesti mérnököt bizta meg.

Községház épités Mártonhegyen. Nagyküküllő vármegyei Mártonhegy község előljárósága uj községház épitésére január 16-iki határidővel hirdetett árlejtést közbejött akadályok miatt január 21-ére halasztotta el.

Templom épités Ratkószabadiban. A gömör megyei Ratkószabadi községben Herczegh Zsigmond ministeri épitész tervei szerint uj róm. kath. templom épül. A templom épitési költsége 50239 kor. 78 fillérrel irányoztatott elő. Az épités vállalatba adására a rimaszombati m. kir államépitészeti hivatal február 4-én d. e. 10 órakor tartja meg az árlejtést.

A balassagyarmati Mária-Valeria közkórház kibővitése. A balassagyarmati m kir. államépitészeti hivatal árlejtést hirdet a Mária-Valeria közkórházi épület belgyógyászati és sebészeti pavillonjának kibővitésénél előforduló munkákra. Pályázati határidő január 30. napjának d. e. 10 órája.

Iskolák épitése Moson községben. Moson község képviselőlestülete e hó 6-án tartott ülésében elhatározta az ujonnan épitendő áll. elemi fiuiskola részére kijelölt telek megszerzését. Elhatározta egyuttal épitési kölcsön felvételét is, mely összegből a gazdasági szakirányu ismétlőiskola fog elsősorban felépülni.

Fonó és szövőgyár épités Futakon. A futaki Thiel Konrád-féle zsineg és kötélgyárat megvette az Erzsébetfalvai jutta és kenderipar r.-t., mely ez év tavaszán megkezdi az épitkezést egy létesitendő kender, lenfonó és szövőgyár részére.

Óvoda épités Kistelek községben. Csongrádmegyei Kistelek község előljárósága árlejtést hirdet 11903 kor. 73 fillérrel tervezett óvoda épitésére. Pályázati határido február 5-ik napjának d. e. 11 órája.

Templom épités Tiszakálmánfalván. Bácsmegyei Tiszakálmánfalva község r. kath. plébánia hivatala árlejtést hirdet a községben 33358 kor .36 fillérrel tervezett templom épitésére. A templom Förk Ernő és Petrovácz Gyula budapesti épitészek tervei szerint épül. Pályázati határidő január 18-ának d. e. 9 órája.

A titeli hid épitése. A kereskedelemügyi minister a titeli hid tárgyalására értekezletet hivott egybe. Az értekezletet mult héten megtartották a kereskedelemügyi ministeriumban. A titeli hidat illetőleg négy alternativa van:

1. Titelnél a Tisza ugy lesz áthidalva, hogy csak közuti hid legyen Ebben az esetben a költségek 1 millió 700 ezer koronát tesznek.
2. Kizárólag vasuti hid. Költség 1 millió 500 ezer korona.
3. Kombinált közuti és vasuti hid, elkülönitéssel. Költség 2 millió 950 ezer korona.
4. Oly közös hid, hol a járó pálya nincs elkülönitve. Költség 2 millió 340 ezer korona.

Miután egyhangulag eldöntötték azt a kérdést, hogy legcélszerűbb az áthidalást Rudolfsgnád községgel szemben létesiteni, az értekezlet kimondotta, hogy a hid épitésére vonatkozólag a 4 ik alternativát tartja a legmegfelelőbbnek. A hid létesitésével két vasutnak, nevezetesen a nagybecskerek—titeli és a titel—pancsovai vasutnak a kiépitése van tervbe véve.

Polgári iskola épitése Felsővisón. A vallás- és közoktatásügyi minister Felsővisón polgári iskola elhelyezésére szolgáló épület épitését rendelte el. Az épitkezést még a tavaszszal megkezdik.

Szertári épület épitése Temesvár—Józsefváros állomáson. A m. kir. államvasutak szegedi üzletvezetősége árlejtést hirdet a Temesvár—Józsefváros állomáson leégett szertári épület felépitésére. Pályázati határidő január 28-ának déli 12 órája.

Áruraktár és nyilt rakodó épitése Bród állomáson. A m. kir. államvasutak szegedi üzletvezetősége árlejtést hirdet a Bród állomáson tervezett áruraktár és nyilt rakodó épitésére. Pályázati határidő február 15-én déli 12 óra.

Fővárosi hirek.

Országos utmesteri szövetség. Az ország összes utmesterei f. é. január 5-én Temesvárott nagygyülést tartottak helyzetük javitása érdekében. mely alkalommal megalakitották az Országos Utmesteri Szövetséget. Megválasztatott: elnöknek: Ambrózy Oszkár (Vinga). — Alelnökök lettek: Boros Mátyás (Nagyszeben). Bokor Béla (Módos), Pereszteghy Lajos (Pápa), László fi László (Nagymihály). — Főtitkár: Incze József (Temesrékás). — Másodtitkár: Jamniczky Antal (Nagybecskerek). — Pénztárnok: Höfling János Temesvár). — Ellenőrök: Pollák Kornél (Temesvár), Geiger József (Kolozsvár), Szabados János (Vörösvár), Faragó József (Versec). Ezenkivül 6 számvizsgálót és 10 választmányi tagot választottak meg. Azon utmesterek, kik a gyülésen nem vehettek részt, cimüket a Szövetség titkárával, Incze Józseffel (Temesrékás) tudassák, hogy ügyüket érdeklő momentumokról értesithetők legyenek. A gyülésen számos vizmester is részt vett. A gyülésről a Szövetség Kossuth Ferenc kereskedelemügyi ministert és Hartig Sándor ministeri tanácsost táviratilag üdvözölte. A felsőbb helyre küldöttség utján beadandó memorandum két főbb pontja következő: 1. az utmesterek a III-ik rangosztályba való sorozása és a müködési kör megállapitása.

A Magyar Mérnök és Épitészegyletben hétfőn tárgyalta az épitészi szakosztály azt a válaszfeliratot, melyet a kereskedelemügyi ministerhez terjeszt az egylet a vasuti állomás épitkezések terveinek pályázat utján való beszerzéséről. Az egylet ugyanis a minister leiratában nem tud megnyugodni s nem is nyugodhat meg, ha hivatásának magaslatán áll. A feliratot, melyet Komor Marcell szerkesztett, egyhangulag elfogadták s a választmány elé terjesztették. Annak idején lapunkban bővebben fogunk foglalkozni vele.

Kitüntetés Ő felsége a király Waltherr Gedeon müépitő és üvegfestő, budapesti lakosnak, valamint törvényes utódainak, régi magyar nemességük épségben tartása mellett az „Alszászi" előnevet adományozta.

Karosszékek felállitása. A Ferenc-József-rakparton valamint a városligetben dijfizetés mellett használható karosszékek felállitási jogát a tanács Buchwald Sándornak adta bérbe a december hóban megtartott versenytárgyalás alapján.

Csepü, jutafonál és kender szállitása. A m. kir. államvasutak igazgatósága az 1908—1910. években szükséges csepü, jutafonál, jutakóc és kender szállitásával az október 22-én megtartott árlejtés alapján az alábbi cégeket bizta meg és pedig: a csepü szállitásával a herceg Odescalchi-féle kendergyárat (Rétköz) az 1908. évre 50 kor. 100 kilogrammonkénti egységár illetve 2500 korona mellett, Birnbaum Jakabot (Budapest) 48 kor. 90 fill egységár, vagyis 97800 korona mellett, Magyar kender és lenipar részv. társaságot (Budapest) 48 kor. 90 fill. egységár, illetve 39120 korona mellett, a jutafonál szállitásával Juta és Kenderipar részv.-társaságot (Budapest) 38 kor. egységár, vagyis 38.000 korona mellett, Klinger Henriket (Budapest) 42 k. 50 fill. egységár, vagyis 26243 kor 75 fillér mellett, Első osztrák jutafonó és szövőgyárat (Ujpest) 40 kor. egységar, vagyis 32000 korona mellett, Első magyar jutafonó és szövőgyár részv. társaságot (Lajta-Ujfalu) 41 kor. 20 fill. egységár, vagyis 18500 korona mellett. a jutakóc szállitásával Neubauer és Sárkány-féle textiliparí gyárat (Budakaláz) 30 kor. egységár, vagyis 9000 korona mellett, a kender szállitásával Birnbaum Jakabot (Budapest) 114 kor. egységár, vagyis 39·900 korona mellett, és a Magyar kender és lenipar részv. társaságot (Budapest) 113 kor. 40 fill. egységár, vagyis 5600 korona mellett.

Vasáruk szállitása. A székesfőváros tanácsa a főváros részére az 1908. évben szükséges vasáru és szerszámnemüek szállitásával a december 28-án megtartott árlejtés alapján Makó Mihályt bizta meg 3889 kor. 40 fill. vállalati összeg mellett.

Rézöntvények szállitása. A székesfővárosi vizművekhez az 1908. és 1909. években szükséges rézöntvények szállitásával a tanács a december 24-én megtartott árlejtés alapján Hir-

Jurena Antal
templomi müfestő és oltárépitő
Budapest, Hársfa-utca 31. szám.

Elvállal bármely stilü templom diszitő, freskó, oltárkép festését, mindennemü márványozási munkálatait; ép ugy templomok teljes berendezését, mint szobrok felállitását stb. Továbbá régi oltárak, szószékek, keresztelő-kutak renoválását aranyozással együtt lelkiismeretesen végzi s épit ujakat is.
Méltányos költségvetésekkel kivánatra szivesen szolgál; a munka megállapodására, elvállalására saját költségén személyesen bárhova leutazik.
Jótállást vállal a munka tartósságáért.

K

~~Foerk Ernő~~

~~Hausmann Alap~~

Petrovácz Gyula

Pollack Mihály

Rerrich Béla

Schulek Frigyes

Steindl Imre

Wälder Gyula

Kovabbítással

vrod

Csaba Rezső: Sorsunk és építészetünk. Hajlék. 1944. jan. 95. l.

ngedem és lekötöm ezen tartozásom és járulékai

.....számu betéti könyvben

kaival együtt, azokra zálog- és megtartási jogot

gy a törzsrészeim / üzletrészeim után általam a szövetkezeti

... teljesítendő befizetéseim, a

tennék, a kölcsön, — tekintet nélkül a megálla
időre, — azonnal esedékessé válik és az esetre
örököseim, tartozásomat, valamint az esedékessé
előleges fölszólítás nélkül a hitelező szövetkezet

A kölcsöntartozás esedékességének beá
követelését nemcsak ezen kötelezvény alapján, l
ezennel átadott a kölcsönösszegről szóló.....
is ellenem.....bíróilag érvényes

Mi.....

.....

alulirottak.....
és minden ezen kötelezvényben előirt járulékai
tételek és jogkövetkezmények mellett a készfize
az egyenes adós fizetési kötelezettsége beáll, a

Egyszersmind lekötjük és átengedjük a
számu betéti könyvekben már tett és teendő be
zálog- és megtartási jogot engedünk ugyana
az egyenes adós, nem követelhetvén azonban,
egyenes adós által, vagy általunk a törzsrészekre / üzletrészekre te
részben való kielégitésére fordittassanak.

Az egyenes adósnak **bármely** kése

M.D.K.

Petrovácz Gyula, epítész-tanár
(okr. gg. képviselő)

Kassai-téren felépült Szent-lélek-templomát ismerteti a lap egy fényképpel. Terverőnek ez az ötvenedik hívítelezett temploma, melyek terverési és hiu vezetési munkáit díjtalanul végezte. [A fiatalok ösztönte felhördülésére!]

Vállalkozók Lapja. Bp. 1937. LVIII. évf.

dec. 23. sz. ~~+ old.~~ 4 + 6. old.

1913 dec. 28. 52. sz. Lapokkal, szöveggel, ábrával és rajz melléklet
564 + 65.
Petrovácz Gyula

A szegedi fogadalmi templom épitő tervei.

(Rajzmelléklet és 8 ábra.)

A modern Szeged régi vágyának, az 1879-iki árvíz emlékére építendő *fogadalmi* templomnak régen vajudó ügye, ez év folyamán a megvalósítás stádiumába lépett. Emlékezetes még, hogy az építő tervek beszerzésére 1903-ban hirdetett tervpályázat alkalmakor díjazott pályaművek egyike sem fogadtatott el az építkezés alapjául, hanem az építő telekhely előzetes tisztázása után, a tanács 1908-ban az építőbizottság javaslatára elhatározta, hogy *Schulek* Frigyes műegyetemi tanárt bízza meg a fogadalmi templom tervének elkészítésével, és Schulek ennek a megbizatásának megfelelve, 1909-ben be is mutatta a templom tervvázlatát, amelyet a város — apróbb változtatások után — 1910-ben el is fogadott*) és megbízta a tervező építészt az építő tervek elkészítésével. Időközben az építés költsége 1,200.000 koronáról 3,290.000 koronára növekedett, melyből a berendezésre 300.000 korona esett.

Az 1912. év folyamán fontos változtatás történt a szegedi fogadalmi templom terveiben. *Schulek* Frigyes, a jóváhagyott tervek szerzője — hivatkozással agg korára — az építkezés vezetésétől annak megkezdése előtt visszalépett.

A város erre érintkezésbe lépett *Foerk* Ernő építész, felső építő-ipariskolai tanárral, hogy a jóváhagyott tervek alapján, de 2,500.000 koronára redukált költség keretében vállalja el a templom fölépítését.

Foerk csak úgy volt hajlandó erre nézve kötelező igéretet tenni, ha a főméretek és tömegek megtartásával a részletek kiképzésében teljesen szabad kezet kap. A város ezt a föltételt elfogadta és a szerződés ily értelemben meg is köttetett. Az építő terveket, melyeket *Foerk* ez alapon készített, az 1913. március 18-án tartott tanácsülés teljes egészükben elfogadta.

Ezeket az új — *Foerk*-féle — terveket mutatjuk most be, a mult és a mai számunk rajzmellékletein és 8 szövegábrában, és röviden jellemezzük azokat az eltéréseket, melyeket az első — Schulek-féle — tervekkel szemben fölmutatnak.

*) Ezeket lapunk 1910. évi első számunkban mutattuk be. *A szerk.*

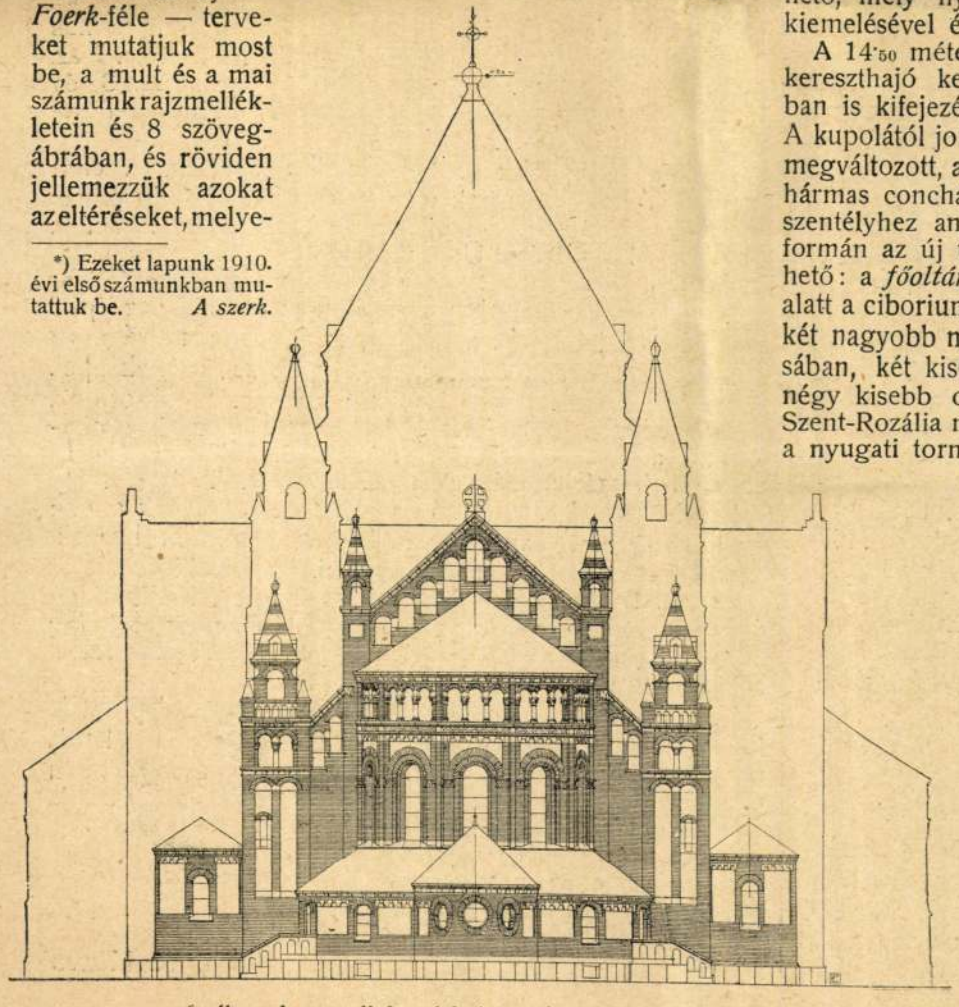

6. ábra. A szegedi fogadalmi templom hátsó homlokzata.

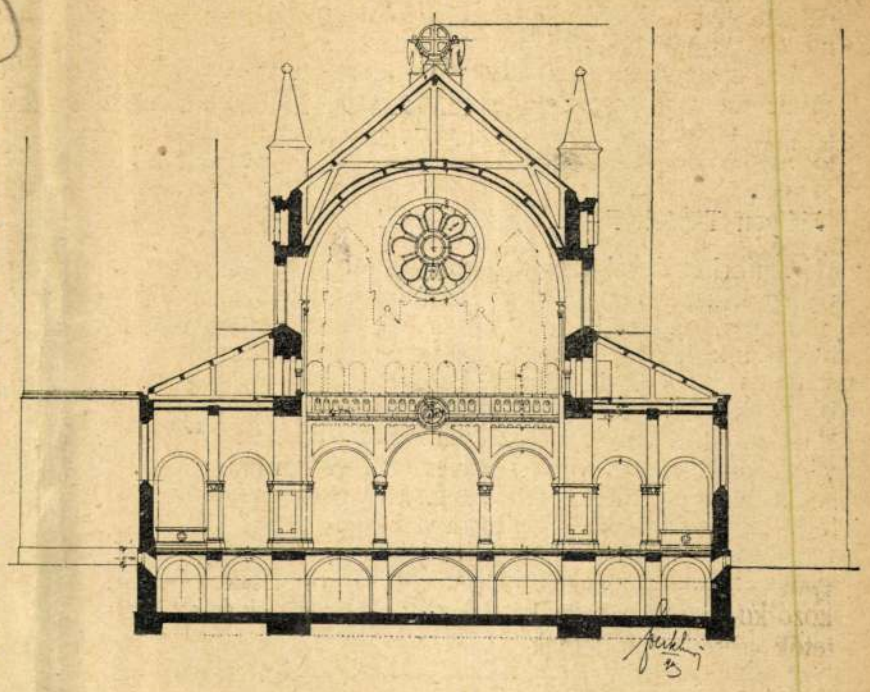

7. ábra. A szegedi fogadalmi templom keresztmetszete.

A templom egész hossza 100 méter, szélessége 30 méter, a kereszthajó hossza 50 méter, szélessége 14·50 méter. A hajó belső magassága 21 méter, a kupoláé 32 méter. A főpárkány magassága 19·20, a tornyoké 80 méter. Az alaprajz majdnem azonos, mindössze csak a tornyok tolattak valamivel hátrább, hogy így szervesebb kapcsolatba jussanak az első pillérpárral. Egyszerű következménye ennek az eltolásnak a hármas hajó erős kiugrása. Az alaprajzban végrehajtott eltolás előnyös hatása leginkább a főhomlokzatban észlelhető, mely ilyen formán a hármas hajó hangsúlyozott kiemelésével élénkebb körrajzot nyer.

A 14·50 méter széles középhajó és az ugyanilyen méretű kereszthajó kereszteződésében gondolt díszoltár alaprajzban is kifejezésre fogja hozni az elrendezés jelentőségét. A kupolától jobbra-balra nyíló kereszthajók bevégződése is megváltozott, amennyiben a festői tekintetekből elkülönített hármas conchák helyébe a térhatás fokozása végett a főszentélyhez analog apsisokat rendezett el a tervező. Ilyenformán az új templomban összesen 12 oltár lesz elhelyezhető: a *főoltár* a szentélyben, ennek tengelyében, a kupola alatt a ciboriumos díszoltár, alatta Jézus születési kápolnája, két nagyobb mellékoltár a déli és északi kereszthajók apsisában, két kisebb ugyanott a kereszthajók keleti falában, négy kisebb oltár a mellékhajókban és Szent-Demeter és Szent-Rozália most meglevő oltára, esetleg a szentség oltára a nyugati tornyok földszínti helyiségében.

A szentély egy, a főoltár mögött elrendezett ajtóval közvetetlen összeköttetésben van a keresztelő kápolnával.

A homlokzat elé fektetett előcsarnok oroszlánokon nyugvó ívezettel hangsúlyozza a főbejárás motivumát, a déli és északi mellékkapu pedig egyszerűbb ívezettel van megkülönböztetve.

A főhomlokzatba tervezett nagyobb mezők Szeged város kiválóbb történeti mozzanatainak megörökítésére vannak szánva. A főpárkány magasságában levő négyzetes mezők pedig az ősfoglalkozásokat feltüntető domborművek befogadására szolgálnak.

A külsőn megtartotta a tervező a választott téglaarchitektura karakterét, sőt azt mindenképpen fejleszteni és hangsúlyozni akarva, azt átvitte a felső törpe galeria motivumára is, amennyiben az itt is tervbe vett oszlopocskákat apró téglapillérekkel

Épitő Művészet. Épitő Ipar.

Levél NEŸ BÉLÁHOZ.

Mélyen Tisztelt Főszerkesztő Uram!

Harminchét évvel ezelőtt alapította 50 lelkes technikus és még lelkesebb magyar az Építési Ipar, illetőleg a mai Építő Ipar, műszaki heti lapot. Mi, a mai fejlettebb viszonyaink között nem tudjuk azt megcsinálni, amit 50 technikus hazafisága, áldozatkészsége igen-igen mostoha viszonyok között 37 évvel ezelőtt létre hozott. Nálunk ekkor az építő művészet, az építő ipar, egyaránt még a gyerek korát élte. Az építészek nemcsak terveztek, művészkedtek, hanem tanítottak, neveltek. Még pedig iparosokat. Hogy legyen, aki az ő papirosra vetett eszméiket megérti és megcsinálja. Emellett maradt idejük — lapot alapítani, lapot csinálni. Ennek az iparosképzésnek, gárdanevelésnek egyik hathatós eszköze lett az Építő Ipar. Amelynek kezdetben alighanem több volt az olvasója és munkatársa, mint előfizetője. Ezt a hiányt évről-évre pótolták az alapítók.

Élvezettel, szeretettel forgatom a lap régebbi évfolyamait. A papiros jobb. A kiállítás nivósabb, építészibb a mainál. Majdnem minden számhoz külön melléklet. A szöveg közötti ábrák elhelyezése mintaszerű. Minden számot tevő építészünk munkatársa a lapnak. Sok jeles tollú szakírónk innen indul útnak. A lapnak ez az aranykora a mult század 90-es éveire esik.

Az építő művészet azóta is nagyott haladt. Megnőtt. Igényei természetesen szintén növekedtek. A mi lapunk azonban nem tarthatott vele lépést. Terjedelemben, tartalomban bővült ugyan, de kiállítása — nem üti meg a mai mértéket. Mert ehhez vagy több pénz, vagy több előfizető kell. Mi az utóbbit szeretnők. Az építész előfizetők számát a lap tökéletesítésével óhajtjuk növelni. Azt akarnók, hogy ez a lap nélkülözhetetlen közlönye legyen a magyar építészeknek. Mert első sorban nekik csináljuk a lapot. Harminchét esztendő óta eddig is *egyedül* ez a lap képviselte a magán építészek érdekeit. A kar érdekét. A lap tartalma, agilitása ellen nincs is panasz. Csak a kiállítása, megjelenésének formája az, amely minket — építészeket — nem elégít ki. Azt akarjuk, hogy a lap minden részében, címében, tartalmában, kiállításában első tekintetre elárulja, hogy építészek kezébe való.

Erről beszélgettünk a napokban néhányan. Azt hánytukvetettük: hogyan, miképpen kellene a lapot a mai igényekhez formálni és ezzel együtt az építészek zömét előfizetőkké tenni. Az első lépés az volna, hogy a lap címében is kifejezésre jusson a lap szelleme, vezéreszméje. Ma ez hiányzik.

Ne méltóztassék meglepődni. Nem arról van szó, hogy a lap éléről lekerüljön annak 37 esztendős címe. A multnak lobogója, amely eddig dicsőn megállotta helyét. Név, melynek értéke, patinája van. Amelyre büszkék vagyunk, és mindig is leszünk. Nem. Mi ezt a címet megtartjuk örök mintaképpen. Ereklyének. Emléknek. És amiként e lap éléről soha nem kerülhet le annak az ötven lelkes magyarnak a neve, akik a lapot megalapították, akként ott marad az ősi cím is: az Építő Ipar.

De ha mi a lap tartalmát, kiállítását a változott viszonyokhoz és igényekhez mérten módosítjuk, természetes, hogy ezt a címmel is meg kell tennünk. A jó, megfelelő cím csaknem megfizethetetlen. A cím: jelszó, — programm, cél — két szóban kifejezve. Zászló, amely köré az egy célért küzdők sorakoznak. Evangélium, amelyre az egyazon hitűek fogadalmat tesznek. Ma első sorban építészeknek csináljuk lapot. Ehhez mérten a lap szerkesztőit ma magasabb — művészi — célok vezérlik, mint amikor megalapították. Ennek a címben való feltüntetése, az idők változása és haladása folytán beállott szükség. Ez elől a lap jövőjére való tekintettel nem zárkózhatik el. Minél előbb teszi, annál többet használ önmagának. Minél később, annál nehezebb lesz a kapott csorbákat kiköszörülni, a szenvedett veszteséget pótolni. Az volna tehát a javaslatom, hogy az immár ereklyeszámba menő, az időtől nemesen patinázott lobogónkra varrjunk egy új sávot. Legyen a lap címe az új esztendőtől kezdve:

ÉPÍTŐ MŰVÉSZET. ÉPÍTŐ IPAR

Művészi és műszaki hetilap.

Igy megvan a jelen. Marad a mult. És meglesz a jövő is. Theoriában és a valóságban a két szó azonegy. Fokozati, árnyalati különbség az egész. Attól a perctől fogva, hogy az első hajlék megépült, az építőmesterség elválaszthatatlan lett a művészettől. Mert aki a kunyhót először megcsinálta — ha igazságosak akarunk lenni — művész volt. A mi fogalmaink szerint csak primitiv művész, de az akkoriak szemében egy Michel Angelo. És az építőmesterek időtlen időkig mindig művészek voltak. Olykor kőfaragók, ácsok, mint pl. a drezdai Georg Behr. Sőt tudósok, piktorok, szobrászok — néha még poéták is. Ez mind szépen hozzá tartozott régen az építőmesterséghez, a művészethez.

Ez a címpótlás, amiben mostan mi ifjabbak sántikálunk, tulajdonképpen csak kiegészítése, helyesbítése a lap eddigi címének, a mai fejlettebb viszonyoknak és a tényleges állapotnak megfelelően. Meggyőződésem, hogy ha a 37 év előtti alapítóknak ma kellene megcsinálni a lapot, annak Építő művészet, vagy Építészek Lapja lenne a címe. Igaz, csak egy szó a különbség, de ebben az egy szóban 37 év tükröződik vissza. A magyar építészet 37 évének a története. Multjának tükre.

A jelen pedig évek óta ott díszlik a lap élén. A címképben. Templomcsarnok előtt, izmos, komoly ifjú pihen. Kötényben, felgyürt ingujjban, jobb kezében kalapács. Mellette áll a nővére. Üde, viruló leány, klasszikus talárban. Egyik kezében terv, a másikban virág. A két testvér az architektura szimboluma. Az ifjú, az idősebb, az építő mester. A fiatal leány, a tervező, az ideálista művész, az építész. A mai cím tehát nem vág össze a címképpel. A címkép helyes. A cím azonban hiányos. A mi célunk, hogy kiegészítsük a címet és harmoniába hozzuk a címképpel, a tartalommal és a való élettel. Ehhez pedig az alapítók hozzájárulására van szükségünk. Tudjuk, hogy sokan lesznek, kik szívesen, örömest beleegyeznek a cím kiegészítésébe. De akadhatnak, kiknek aggályaik lesznek. Szeretnők azokat is megnyugtatni. A traditiot mi is tiszteljük. Ez érezhető e levélből is. De ne feledjék, hogy éppen a traditio követeli a lap fejlesztését, mert csak így tudja a jövőben betölteni azt a helyet és szolgálni azt a célt, amelyre multja kötelezi.

T. Főszerkesztő Uram ott volt, mikor e lapot alapították. Lehet, hogy éppen a Főszerkesztő Ür volt az, aki a lapot, mint felelős szerkesztő, keresztvízre tartotta, avagy éppen megkeresztelte. Arra kérnők a Főszerkesztő urat, vállalja most is ezt a tisztet és legyen jelen az új keresztelőn.

Nagyrabecsülésem kifejezésével maradok

Budapesten, 1913. Karácsony napján

készséges híve és tisztelője

Magyar Vilmos.

Hetedik rajzmelléklet az Építő Ipar 1913-iki évfolyamához.

A SZEGEDI FOGADALMI TEMPLOM.

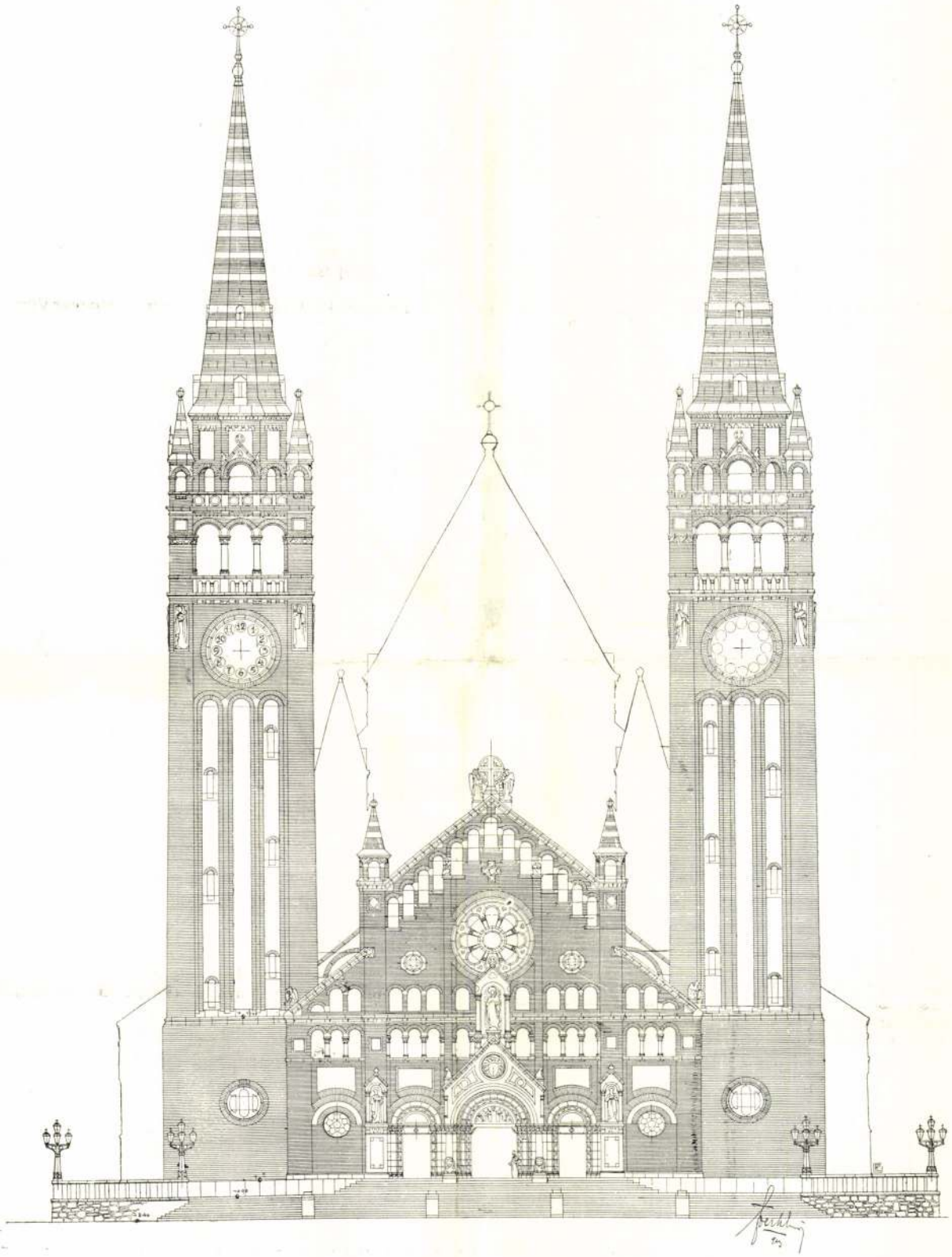

helyettesítette. A nagy falsíkok élénkítésére vékony vakolt mezők vannak hivatva.

A visszalépő tornyok felső végződése is üdvös változáson ment át, amennyiben a typikus campanile-kontur helyett inkább az egész homlokzattal jobban összhangzó toronyvégződést kapott.

Gazdagabb lett a kereszthajók apsidiális befejezése is a homlokzat vezérmotivumának, a törpe galeriának beigtatásával. A keresztelő kápolna mint külön körépítmény kiemelése szintén az egységes kontur kedvéért történt.

Az összes keretek és szerkezeti formák letompított élű szegedi fémtéglákkal boríttatnak, csak éppen a párkányok és szoborvégződések, valamint a kapuzatok, oszloptagozatok és szobrok lesznek mészkőből. Amennyiben egyben az építő költségek engedik, egyes kiváló részletei a főhomlokzatnak, így pl. a főbejáró sátora, a Boldogságos Szűz, Szent István és Szent Imre szobra, mint a belső architektura finomabb részletei ruszkicai fehér márványból készülnek.

Hogy minél egységesebb és egyöntetűbb legyen az épület külső megjelenése, az összes toronysisakok váltakozó kő- és téglarétegekkel falaztatnak. A kúpok és a többi tetők cseréppel födetnek.

Belsőleg legszembeszökőbb a változó magasságok kiküszöbölése, — melyek a Schulek-féle tervekben a belső képet némileg nyugtalanná teszik — és a belső falfolyosó, a triforiumok motivumának hangsúlyozása.

A kereszthajók, melyek kelet felé apsidiolokkal bővülnek, tágas apsisokban végződnek, a szentély pedig egy ciboriumos főoltár hátteréül mutatja a vízözön, az *árvíz* nagy domboruművét.

A falakat és pillérek alját a boltvállig márványborításban, a falakat és boltozatokat festve, a kupolát és apsisokat pedig üvegmozaikban gondolja a tervező. Az összes oltárok márványból készülnek. Az altemplom padozatát az első tervvel szemben szükségesnek mutatkozott fölemelni, és ezt az idei csapadékdús nyár igazolta is, mert a talajvíz körülbelül egy méterrel emelkedett a Schulek-féle altemplom padlószíne fölé. Minthogy pedig az ez alatt egy méterrel fekvő teherbíró sárga agyagtalaj is lazának mutatkozott, a betontömbre alapozott templom két nagy tornyának és négy kupola pillérének alapját vasbetétekkel kellett ellátni.

A kedvező időjárásnak köszönhető, hogy az idei munkaprogrammot teljes egészében meg lehetett valósítani; elkészültek a beton-alapok, de elkészült az altemplom egész falazata is, úgy hogy a jövő építő évad egész erővel neki foghat a munkához; ezért remény van arra, hogy a templom, úgy mint Foerk ezt megigérte, öt év alatt teljesen elkészül.

Megemlítjük még, hogy *Foerk* Ernő építész mellett az építkezés constructiv részében *Petrovácz* Gyula, mérnök, tanártársa is közreműködik.

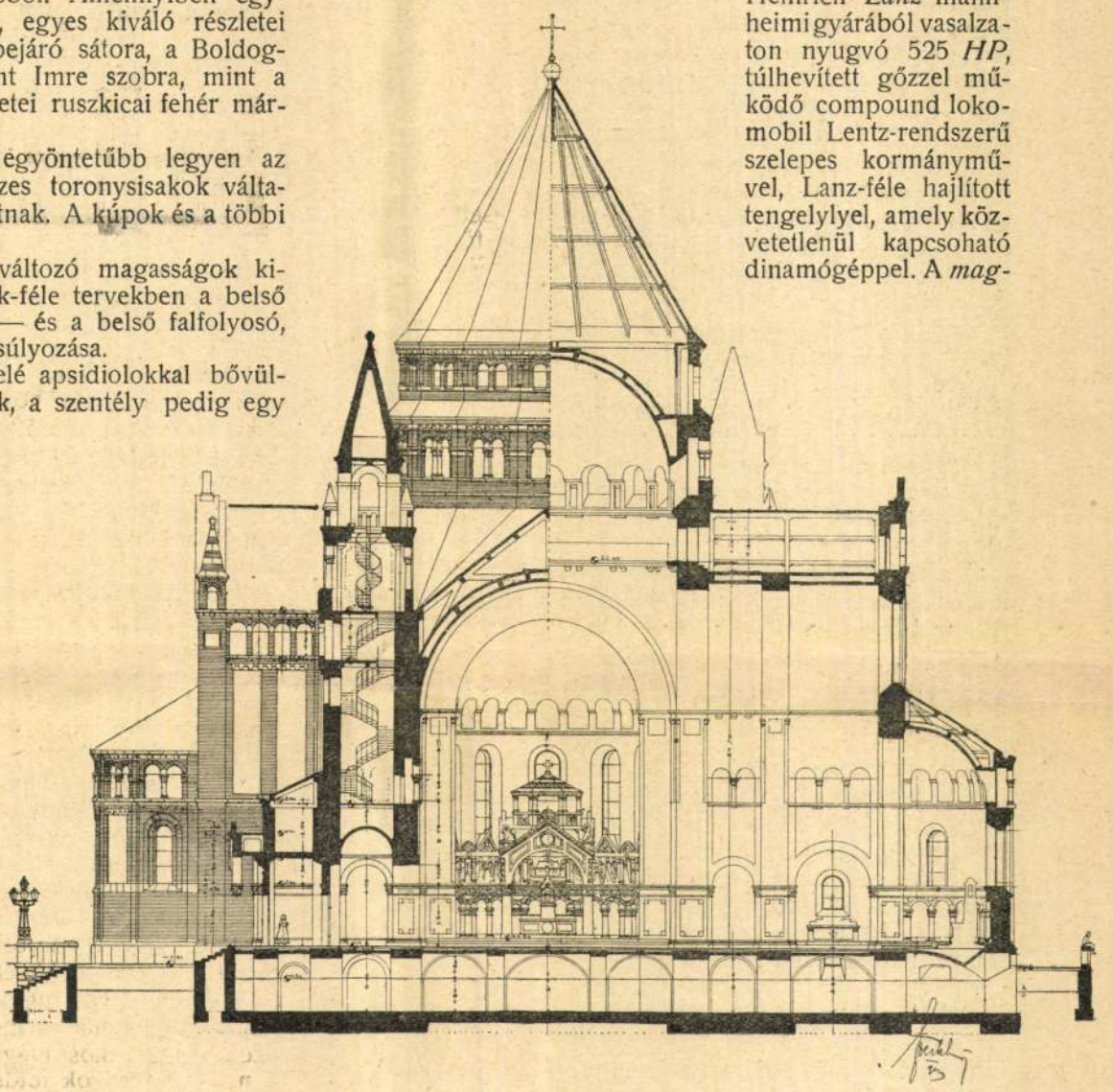

8. ábra. A szegedi fogadalmi templom homlokzata.

A lipcsei nemzetközi építő kiállítás.

(Folytatás.)

XII. csoport: Gépcsarnokok, ahol mindenféle, az építkezésekkel valamelyes vonatkozásban levő erő- és munkagépek voltak kiállítva.

A nagyobbik gépcsarnok szerkezeti rajza a vaspalotában volt látható. Hossza 106 *m*, szélessége 50 *m*, magassága 20 *m*, beépített területe 5300 m^2, a vasszerkezet súlya 700 tonna. A kisebbik csarnok területe 3700 m^2. A nagyobbikban 90, a kisebbikben 120 kiállító gyártmányai voltak elhelyezve. Láthatók voltak az építkezésekben használatos szállító, fölhúzó és munkagépek; gyárak és vendéglők számára végtelen szalaggal és mozgó lejtőkkel készült szállító eszközök, amelyek az anyagokat egyik helyiségből a másikba szállítják és automatikusan lerakják.

A gépgyárak fölhasználták az alkalmat, hogy a modern gépgyártás legújabb termékeit bemutassák. Állandóan működésben voltak: a *görlitzi* gépgyár hat hengerű, 1150 *HP* Diesel-rendszerű mótorja, amely percenkint 270 fordulatot tesz és nehéz kőszénkátrányolajjal való táplálásra van berendezve, továbbá Zoelly-féle gőzturbinái. Heinrich *Lanz* mannheimi gyárából vasalzaton nyugvó 525 *HP*, túlhevített gőzzel működő compound lokomobil Lentz-rendszerű szelepes kormánymüvel, Lanz-féle hajlított tengelylyel, amely közvetetlenül kapcsoható dinamógéppel. A *magdeburg-buckaui R. Wolf*-gyár 400 *HP* szabadalmazott új szerkezetű, túlhevített gőzzel működő compound lokomobilja, melynek lóerőnkint és óránkint kőszénfogyasztása 0·496 *kg*, gőzfogyasztása 4·08 *kg*, *Assmann és Stockder* stuttgart-cannstadti gyára 400 *HP*, a füstcsövek túlhevítésével Wilhelm *Schmidt* szabadalma szerint lokomobil präcisios, tolattyús kormányművel és tengelyszabályozóval. A *hannoveri* gépgyár r.-t. által készített, Java szigetére rendelt 900 *mm* nyomközű, kéttengelyű, 80 *HP*, túlhevített gőzzel működő lokomotiv. Arnold *Jung* jungenthali lokomotivgyára különböző nyomközű és szerkezetű, ezek között 5 csatolt tengelyű, túlhevített gőzzel működő lokomotivot mutatott be, amelynek tengelyei a pálya íveiben sugárirányban automatikusan beilleszkednek.

A nagyszámú Diesel-, benzin- és gázmótorok immár mind majdnem teljesen zajtalanul dolgoznak. A cölndeutzi gázmótorgyár több mint 115.000 db. gázmótort készített. Ki voltak állítva továbbá elektromótorok, kotrógépek, 20 *m* magas emelődaruk, villamos árbocLámpások és különféle autogén hegesztő készülékek,

Worthington- és Garvens-szivattyúk, cement- és téglagyári gépek stb.

A kisebbik gépcsarnokban leginkább munkagépek és modern ajtó-, ablakvasalások voltak láthatók.

Az 1914. évben Lipcsében könyvnyomtatási és typographiai kiállítást rendeznek, amelyre már eddig is annyi gépet jelentettek be, hogy még egy harmadik gépcsarnokot is létesítenek. Ez a kiállítás tehát a maga nemében máris páratlannak igérkezik.

XIII. csoport: Térművészet. Azelőtt, ha vagyonos ember kastélyt vagy palotát építtetett, annak belső berendezését régebbi stylszerű kastélyok mintájára készíttette. Leginkább a kiválóan szép, célszerű és tetszetős dolgokat utánozták, variálták, azért a régibb paloták berendezése szép és szép is marad.

Gróf Khuen-Héderváry volt magyar miniszterelnök mondta, hogy a magyar társadalom átalakulásban, forrongásban van és annak elemei még nem helyezkedtek el, nem foglalták el állandó positiojukat. Németországban ez az átalakulás már megtörtént és most normális mederben folyik tovább. Ott nagyon sok munkásból vagy iparosból lesz vagyonos ember. Ezek egész életükön át szorgalmasan dolgoztak és gyüjtötték a pénzt. Ez alatt nem maradt idejük arra, hogy magukat kimüveljék. Amikor már elég vagyonosnak tartják magukat, gyermekeiket jobb nevelőintézetekbe adják és igyekeznek azokat jól elhelyezni, a leányokat jól férjhez adni. Ha házat vagy palotát akarnak építeni, akkor pénzükben elbizakodva olyat akarnak és azt úgy berendezni, amilyen másnak még nincsen. Építészeket bíznak meg az építéssel és a belső berendezéssel is, akik igyekeznek az extravagans óhajtásokat teljesíteni. Így jött létre a vad secessio, továbbá a térművészet fogalma, amelyről a németek már könyveket írtak. Sőt már vannak „Innenarchitekt"-ek is, vagyis lakásberendező építészek, ami a tudós németek iránt való minden tisztelet mellett is majdnem komikusan hangzik és talán nagyzásra emlékeztet. Bülow herceg, volt kancellár egyik nagyobb beszédjében panaszkodott is már, hogy hova lesz a közmondásossá vált német szolidság, biederkeit, alaposság? ami a német nemzet főjellemvonása volt és a modern irányzatok következtében kezd eltünedezni.

Az úgynevezett „térművészet" szorosan az architekturához tartozik és nem volna szabad másként szerepelni, mint hogy az építészek tartsák meg a jó ízlés, az aesthetika és a célszerűség legelemibb szabályait. Akkor nem zegzugos porfészkeket, hanem szép belső helyiségeket alkotnak, ahol jó ízléssel adjanak utasítást a kárpitosok számára.

Igazi térművészet is van, de ennek tere a szinpad, a szinpadi díszítés és rendezés.

A lipcsei kiállítás „térművészet" csoportja magában foglalt egy nagy ipar- és műiparkiállítást. 277 kiállító mutatott itt be szép és nem szép bútorokat, berendezési tárgyakat és művészi munkákat. Itt látható, hogy mire jó a „térművészet", mi mindent foglaltak abba bele és pedig: üvegfestészet, luxferprizmák, télikertek, üvegházak, iskolai fölszerelések, irodai berendezések, mérnöki műszerek, számológépek, a porcellánipar, mely a meisseni és bécsi porcellán gyönyörű darabjaival is be volt mutatva, továbbá fémdísztárgyak, cadineni majolika, hímzések, csipkék, szőnyegek, linoleum, ékszerek, gyöngyház és üvegipar, tapéta, aluminium és kirakatgyárak termékei, orgonák, zongorák és egyéb hangszerek, konyhaberendezések stb. minden elképzelhető háztartási kellék és luxustárgy.

Stylszerű volt Grimme, Natalis et Co. braunschweigi vasöntő és gépgyár számológépkiállítása. Középen *Archimedes* szobra, aki egy modern számológépet tart kezében, továbbá a falon *Pascal*, *Leibnitz* és *Hahn* relief képei, akik a számológépszerkezetek úttörői voltak. Németországban a számológépeknek már külön virágzó ipara van, mert ezeket a hasznos készülékeket mindinkább nélkülözhetetlennek tartják ott, ahol a tisztviselők idegeit nem akarják mechanikus számolással tönkretenni. Láthatók voltak a Grimme, Natalis et Co. cég által gyártott *Trinks-Brunsviga*-féle, a Benas-féle *Triumphator*, Sabilny-féle *Comptator* számológépek és más cégek e szakmabeli gyártmányai, amiket napról-napra újabb találmányokkal és szerkezetekkel tökéletesítenek.

II. Vilmos német császár *cadineni* uradalmának *majolikái* külön helyiségben voltak kiállítva, amely a representáló helyiségeket a „térművészet" csoportjával kötötte össze. A helyiségben van szökőkút is. Kialakításán és díszítésén két építész, egy festőművész és egy szobrászművész működött, hogy méltó legyen a császárnak immár világhírű majolikáihoz, amelyek csakugyan igen szépek és művészi termékek.

Páratlanul szép volt Koch és te Kock oessnitzi szőnyeggyárosok kiállítása. Látható volt itt 15 *m* hosszú és 10 *m* széles Basra szőnyeg *egy darabban* szőve művészi mintákkal, melynek súlya 360 *kg*.

XIV-ik csoport: Az épületek hygienikus berendezése és az egészségügy céljára szolgáló építmények. A különálló díszes pavillonban 220 kiállítónak, leginkább nagyobb gyárak és vállalatoknak készítményei voltak láthatók mikkel bemutatták, hogy Németországnak e téren is mily hatalmas és fejlett ipara van. Az épületek középponti fűtésének és szellőztetésének különféle rendszerei modelleken és tervrajzokon voltak tanulmányozhatók. Ahol ilyenek még nem létesíthetők, de *olcsó* a villamáram, ott villamos fűtőberendezéseket használnak, és ha drágábbak is, mint egyéb fűtő rendszerek, mégis mindig sűrűbben alkalmazzák azokat, mert a fűtés legidealisabb megoldását képviselik. A villamos porszívó készülékek működésüknél fogva egyszersmind a legtökéletesebb levegőtisztító és fertőtlenítő készülékek. Ilyen villamos porszívó készülékek nagy választékban voltak bemutatva. A gázkályhák lemaradnak a versenyben, azokat kevésbbé használják (fürdőszobákban azonban igen). Ha az elégés termékei a helyiségben maradnak, akkor az egészséget veszélyeztetik; ha pedig azokat elvezetik, akkor a fűtő anyag túlságos drága. Igen ügyes szerkezetű és practikus combinált vas- és cserépkályhák voltak láthatók, amelyek egyesítik a a cserép- és vaskályhák előnyeit. Az ilyen kályhákat díszesen, fényűzéssel is készítik és magánlakásokban kőszénvagy koksztüzeléssel különösen célszerűek. A szobák levegőjét azonnal fölmelegítik, a cserép pedig állandóan tartja a meleget. Sajnálattal gondoltam arra, hogy a magyar városokban milyen kályhaszerkezetekkel kínlódnak és mily óriás mennyiségű tüzelőanyagot pazarolnak el. Mennyi kormot és füstöt gyártanak maguknak az emberek, mintha csak jutalmat kapnának érte! A combinált vas- és cserépkályhák (nem töltő kályhák) könnyen kezelhetők és a tüzelő anyag oly tökéletesen ég el, hogy korom alig képződik. Még a kályhák évi rendes tisztításakor sem található azokban korom, hanem csak a kevés lerakódott hamu távolítandó el. Ezt saját tapasztalatommal bizonyíthatom, mert már évtizedek óta ilyen kályhákat használok és készíttetek, ahol csak lehet.

Látható volt továbbá az utcatisztító és öntöző eszközök gazdag kiállítása. Ugyancsak igen terjedelmes volt a tűzoltás és tűzrendészet csoportja. Tűzoltó eszközök, gyulékony és robbanó anyagok tűzbiztos raktározásának módjai, tűzbiztos elzárások és ajtók, tűzjelző és riasztó vezetékek és berendezések, amikkel a német városok nagyobb része fel van már szerelve. Ez a leggyökeresebb védőintézkedés a tüzek gyors oltására és nagyobb veszedelem elhárítására. Nem kevésbbé sok anyagot tartalmazott a fürdőberendezések kiállítása a legmodernebb és gazdaságos szerkezetekkel. Ezekben kitünően beválnak a gázkályhák.

Külön pavillon szolgált egy *minta-kórház* bemutatására, amelynek már külsején is arra törekedtek, hogy csinos és vonzó legyen és már külsejével mutassa azt, hogy ott a szenvedő emberiség a lehető legjobb kezelésben részesül. Oszlopos bejáratból jutunk a világos előcsarnokba, ahonnan a tágas felső világítású társalgó nyílik csinos szökőkúttal. Igen barátságos a váróhelyiség és az orvosi szoba.

Petrovácz Gyula

építén

~ romantikus templomai

Rados: Magyar építészettört. 326.
Műszaki Kiadó 1971.

M.D.K.

Petrovácz Gyula, építés

tervei szerint befejezték a Kalocsai Érseki Szent Kerest közbórház 11. sz. pavillonjának átalakítási munkáit, mivek kapcsán az építési honorárium 14.774 p-ben állapítottak meg.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf.

jun. 24. sz. 6. old.

Petrovácz Gyula
~~Foerk Ernő~~ (1)

irod

Foerk Ernő és Petrovácz Gyula. A kalocsai érseki főegyházmegye ujabb templomépitkezései. 1907–1911. Bpest, 1912.

Fenti Petrovácz-cal együtt végezték a kalocsai érseki főegyház restaurábását (1910–11.), épitési és rest. költs. 360.000 K., tervezték u. itt az uj kriptálejárót és körfolyósot, az uj cibóriumos főoltárt, az uj érseki trónust, készitették a bajmoki (Bács vm.) templom bővitési tervét (1907, költs. 90.000 K., uj keresztháló, uj torony)

Foerk Ernő (2)

a jánoshalmai (Bács vm.) templom bővítése tervét (1907, költs. 130.000 kor új keresztháló) tervezték a tompai (Bács vm) új rk. templomot (1909, költs. 115.000 kor. Lechner Ödön hatása alatt), a fajszi (Pest vm.) rk. új templomot (1909–10, költség 126.000 kor, neo-gót téglaépítmény), a tavankúti (Bács vm) új r. k. templomot (1909, költs. 110.000 kor, neo-román stil, a tiszakálmánfalvai (Bács vm.) új rk. templomot (1908, költs. 55.000 kor, neo-gót téglaépítmény), tervezték a bácsföldvári rk. bővítését (1909, költs. 75000 kor, új torony,

~~Foerk Ernő ír~~

Petrovácz Gyula

Ferenc József jubileumi
templom terv.
IV. díj.

Épitő Ipar – Épitő Mü-
vészet. 1914. márc. 31.
Távlati képpel és
alaprajzzal
neoromán
hasonlít a szegedi
fogadalmi tem.
alomhoz

KÖTET

FOLYAM

FÜZET

33 SZÖVEGÁBRÁVAL

PEST

K- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET

~~Fock Ernő és~~

nincs Petrovácz Gyula

cédi

tervezték a kaposvári

rk. Hősök templomát

csód

Biertempl

VI. l.

ábrve

~~Toerk Ernő~~

Petrovácz Gyula

tervezték a bpesti Béke-téri szent László templomot.

mód

Biertempl

XIII. l.

tervezték a bpesti törökőri Lisiói ht. Terék templomot 1932-ben

u. o.

~~átiva~~

~~Tóth Emő~~

Petrovácz Gyula

nincs
cíd
z

l.

Fábiánemléktemplomok

6. l.

~~Ádiva~~

— 1876, 1878, 1879: XVI. 686. *A. Cano:* Szent Tamás. — 1881: 746. *A. Cano:* Szent Tamás. — 1888: XXII. 788. *J. Martinez:* Szent Tamás. — 1896, 1897: XXII. 788. *J. Martinez:* Szent Tamás. — 1897: XXII. 788. *J. Martinez:* Der heilige Thomas. — 1898: XXII. 788. *J. Martinez:* Saint Thomas. — 1901, 1904: XXII. 788. *J. Martinez:* Szent Tamás.

TELEFON 53—70. TELEFON 53—70.
KOVÁCS ÉS BACHER
MŰSZERÉSZEK
BUDAPEST, VII., DOHÁNY-UTCA 100. SZ.
Elvállalnak mindennemü elektrotechnikai és mechanikai munkákat.
Továbbá electro- és benzin-mótorok szerelését és javitását. Villamos berendezéseket Telefon és villámháritó-felszereléseket.
Lámpák és házicsengők jókarbantartása olcsón, és pontosan eszközöltetik.

Mérnöki munkálatok.

Törzskönyvezés. Szilberek község (Bács-Bodrog m.) közutainak törzskönyvezési, valamint az utcák és terek szabályozási mérnöki munkálatainak elkészitésére pályázat hirdettetik és felkéretnek a pályázni kivánó mérnökök, hogy ajánlataikat a község elöljáróságához március 31-éig adják be. A feltételek ugyanott megtudhatók.

Ártér fejlesztési munkálatok. Az alcsi—tenyő—kengyeli ármentesitő és belvizszabályozó társulat Szolnokon 8000 kat. hold mentesitett terület ártérfejlesztési munkálataival Járosi Sándor szegedi mérnököt bizta meg.

Tagositások.

Lackod. [Kis Küküllő m.] A lackodi határon fekvő Vüle hurube, Recsa és uj szőlő dülők tagositási ügyében az előmunkálatok megkezdése, u. m. képviselet rendezése, mérnök választása és költségelőirányzat elkészitése végett határidőül április 27-ik napjának d. e. 8 órája tüzetik ki Lackod községházához. Felhivatnak birtokrendező mérnökök, kik ez ügyben a müködő mérnöki teendőket elvállalni szándékoznak, hogy a szerződési pontozatok előterjesztése mellett ajánlataikat az erzsébetvárosi törvényszékhez vagy az érdekelt felekhez küldjék be.

Vasutépitészet.

Előmunkálati engedélyek. A kereskedelemügyi m. kir. minister a Szabolcsvármegyei h. é. vasut részvénytársaságnak a m. kir. államvasutak Kisvárda állomásától Nyirbakta és Nyirbátor állomások keresztezésével egyrészt a m. kir. államvasutak Érmihályfalva, másrészt Nagykároly állomásától vezetendő szabványos nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra kiadott előmunkálati engedély érvényét további egy év tartamára megujitotta; Szondy Géza kisperegi lakosnak, mint a Szemlaktól Battonyán át Lökösházáig vezetendő h. é. vasut létesitésére az érdekelt községek által kiküldött bizottság ügyvezető elnökének az aradi és csanádi egyesült vasutak részvénytársaság által Nagylaktól—Pécskáig tervezett vasutvonal Szemlak állomásától Németpereg, Kispereg, Battonya, Tornya, Vizesi puszta, Marcibánya-dombegyháza, Református-dombegyháza, Kunágota, Almáskamarás, Dombiratos és Kevermes községek érintésével a m. kir. államvasutak Lökösháza állomásáig vezetendő szabványos nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta; az alföldi első gazdasági vasut részvénytársaságnak Mezőkovácsházától Kunágota, Dombiratos, Dombegyháza, Iratos és Gáj községek érintésével Arad-Buzsák végpontig vezetendő fővonalra és ezen vonalból kiágazólag egyrészt Almás és Nagykamarás, másrészt pedig Tornya községig vezetendő 0·76 m.-es keskenyvágányu h. é. vasutvonalakra; Modor sz. kir. r. t. város közönsége részére a m. kir. államvasutak Bazin állomásából kiindulólag Modor, Cseszta, Ottóvölgy, Alsódiós, Felsődiós és Szomolány községek határain át a magyar északnyugoti h. é. vasut Nádas-Szomolány állomásáig vezetendő szabványos nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra; a budapeti h. é. vasutak R. T. részére a budapest—cinkota—kerepesi vasutvonalának Cinkota állomásából kiágazólag Cinkota község belterületén át a gróf Batthyány-telepig és innen Rákoskeresztur község érintésével Rákoscsaba községig vezetendő szabványos nyomtávu villamos üzemü h. é. vasutvonalra; Somlyó József mérnök budapesti épitési vállalkozónak a magyar északnyugoti h. é. vasut Szenic állomásából kiágazólag Szenic község belterületébe vezetendő szabványos nyomtávu gőzüzemü h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét további egy év tartamára megujitotta; Engyeli Jenő pozsonyi lakosnak a Pozsony sz. k. város belterületéből az ugynevezett Marcal vámtól kiindulólag és a város tulajdonát képező Vasváros kutacskáig vezetendő villamos üzemü közuti vasutvonalra az előmunkálati engedély érvényét a Marcal vámtól kiindulólag a Sánc-uton és a Honvéd-utcán végig a Zsigmond király-uton fekvő Pozsony-Ujváros vaspálya udvarig vezetendő vonalrészre is kiterjesztette; Strasser Henrik földbirtokos, inámpusztai lakos részére a m. kir. államvasutak budapest—fiumei vonalának gyékényes—dombovári szakaszán a 946—952. szelvények közt létesitendő Attala csatlakozó állomásából kiágazólag Inám-puszta érintésével Szillig vezetendő szabványos nyomtávu gőzüzemü vasutvonalra kiadott előmunkálati engedély érvényét további egy év tartamára meghosszabbitotta; a budapesti h. é. vasutak részvénytársaságnak a budapest—kerepesi vasutvonalán fekvő Rákosszentmihály állomásából kiágazólag Rákosszentmihály községen és a Széchényi-telepen át Rákospalota község valamely alkalmas pontjáig vezetendő villamos üzemü vasutvonalra; a „Részvénytársaság villamos és közlekedési vállalatok számára" budapesti cégnek az Ujvidék szab. kir. város területén és pedig:

1. A m. kir. államvasutak Ujvidék állomásának Pétervárad felöli végén a pályatesttel szomszédos városi területen létesitendő forgalmi telepből kiindulva az állomási előtérre és innen az állomási hozzájáróut mentén haladva a Petőfi-utcán, Fő-téren, Fő-utcán és Duna-utcán végig a hidsáncba és ezen át a m. kir. államvasutak dunaparti rakodó állomásig;

2. Az 1. alatti fővonalból a Fő-térnél kiágazó és a Rákóczy-utcán át az uj artézi fürdő és az uj közkórház érintésével az óbecse—ujvidék—titeli h. é. vasutnak a Rákóczy-utca irányában eső átjáróig;

3. Az 1. alatti fővonalból a Fő-utca és Szücs-utca találkozásánál kiágazó és a Szücs-utcán és Buza-téren át a Temerini utra és ezen a Retek-utca keresztezéséig;

4. Az 1. alatti fővonalból kiágazóan a Dunapart mentén az uj rakodóparton a selyemgyárig s végül:

5. A 2. alatti vonalból kiágazó és a Vármegye- és Alkotmány-utcákon át a Lujza-gőzmalomig vezetendő villamos üzemü közuti vasut vonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta.

A lacháza—dabi vasut engedményese dr. Kovács Elemér budapesti ügyvéd a müszaki előmunkálatokat befejeztette és a 17 km. hosszu vasutvonal épitési munkáit a jövő év tavaszán megkezdeti.

A farkasréti temető vasutja. A közgyülés már évekkel ezelőtt utasitást adott a tanácsnak, intézkedjék, hogy a közuti vasuttársaság farkasréti vonala egész a temetőig meghosszabbittassék. A tanács ennek a rendelkezésnek nem volt hajlandó eleget tenni, mert szerinte a kisajátitási költség nincs arányban az eredménynyel. A közgyülés a tanácsot most erélyesen utasitotta, hogy határozatát föltétlenül hajtsa végre.

A debrecen—nagyváradi h. é. vasut engedélyező tárgyalását február 25-én tartották meg a kereskedelemügyi ministeriumban. A vonalvezetést illetőleg két változat tárgyaltatott Az egyik szerint az uj vasut Debrecen állomásból indulna ki és délkeleti irányban haladva, Hosszupályi községnek veszi irányát, majd a konyári sóstó mellett, Esztár és Pocsaj községek között, továbbá Kismarja, Nagykereki, Nagyszántó, Kisszántó és Püspöki községek határában vezetve a püspökladány—nagyváradi fővonalbeli szakasz fölhasználásával Nagyvárad állomáshoz csatlakoznék. Ezen vonal üzleti hossza 60·8 km., épitési hossza 55·8 km. volna. A másik vonalvezetés szerint a vasut felhasználná a meglevő debrecen—derecskei h. é. vasut vonalát és Derecske végállomásból folytatólag Konyár község felé haladna és a konyári sóstónál létesitendő állomásban egyesülne a korábban leirt vonallal. onnét pedig az első vonallal azonos nyomon haladna Biharpüspöki állomásig. Ezen vonal üzleti hossza 69·7 km., épitési hossza 44·7 km. A hosszupályi vonal épitési tőkéje 4,216 000 koronával, a derecskei vonalé pedig 3,444.000 koronával hozatott javaslatba. Az első vonalvezetésnél az épitési tőkének törzsrészvényekben födözendő 35 százalékából, vagyis 1,475.000 koronából hozzájárulásokkal eddig 205.000 K, a másik esetben pedig az 1,205.400 koronából 315.000 kor. van födözve. Az előmunkálati engedélyesek: Kisbaári Kiss Ferenc, Gerster Béla és Török Emil.

Az apáti—vámosgyörki vasut épitési engedélyét a napokban kapta meg az ujszász—jászapáti vasuttársaság. A vasutvonal épitési költsége 2.004.000 koronában állapittatott meg az okiratban. A vasuttársaság a napokban tartott ülésén elhatározta, hogy 1.800 000 kor. költség keretén belül megépiti a vasutat. Elrendelte a pályázati tervezet azonnali elkészitését s annak a március 30-iki igazgatósági ülésen való bemutatását Ez ülés után nyomban kiirják az árlejtést a vonal megépitésére.

A rimaszombat—fazekaszsaluzsány—cserepesi vasut müszaki előmunkálatai Szesztay László budapesti mérnök, müegyetemi magántanár müszaki irodájában elkészültek. A szükséges érdekeltségi hozzájárulás is biztositva van. Most a financirozás kérdésének megoldásán fáradoznak. Az épitést még a folyó évben szeretnék megkezdeni.

Uj iparvasutak. A fakereskedelmi részvénytársaság fiókja cég a szolyvai iparvasutból kiágazólag szárnyvonalakat, Tischler Mór kolozsvári lakos pedig a csucsai fürészteleptől kiindulólag a Drágán patak völgyében iparvasutat épitenek.

A besztercebánya—hermándi vasut épitési terveit és költségvetését Fábián Lajos budapesti mérnök már elkészitette és azokat a végrehajtó bizottság elé terjesztette. Mivel a pénzügyi kérdések is megoldást nyertek, az épitési munkák legközelebb folyamatba tétetnek.

A csantavéri vasut. A Csantavér állomástól Csantavár községbe tervezett vasutvonal engedményesei Szokola Gyula községi jegyző és Tóth Bagi Ferenc községi biró csantavéri lakosok a vasut müszaki müveleteit Gerster Béla budapesti mérnökkel elkészittették. A szükséges épitési költségek is biztositva vannak és igy a vasut megvalósulása legközelebbre várható. Az épitési költségek 640.000 koronát tesznek.

A kassa—hegyaljai h. é. vasut r. t. március 30-án tartja alakuló közgyülését. A vasut épitését az engedményes Fábián Lajos budapesti mérnök fogja eszközölni.

Vasutvonal Nógrád- és Gömör megye között. Szmik Lajos budapesti ügyvéd Balassa-Gyarmattól kiindulólag Zahova, Nagykürtös, Szászpelsőc és Dobonya községeken keresztül

Kertész Henrik
mű-, épület- és géplakatos-mester
Budapest, VI., Aradi-utca 65. sz.
Készit: épület, gép és szerkezet lakatos-munkálatokat, tervek és rajzok szerint.
Költségvetések dijmentesen.

„SATORIN"-KŐHABARCS-ANYAG
Olcsó és kitünő épitkezési anyag. fagymentes, szintartó, kökemény, plasztikus
Több szinben szállitja: SÁTORI-GYÁR BUDAPEST, IX., Dandár-utca 25.

Zólyomig vezetendő vasutvonalra, Szászpelsőctől—Korponáig vezetendő szárnyvonalra,valamint Tornallja állomásból kiindulólag Lökösháza és Borosznok községeken keresztül Ratkóig, esetleg Rimaszécstől Radnót, Ujfalu, Derencsény és Szelistye községeken keresztül Ratkóig továbbá Apc-Zagyvaszántó állomástól kiindulólag Csecse, Kozárd, Szentiván és Felsőtold községeken keresztül Szécsényig valamint a Kiskürtös állomástól kiindulólag a tervezett balassagyarmat—zólyomi vasut irányában Palojta és Szénavár községek érintésével Tótpelsőcig és Rimaszécstől—Rimaszombatig vezetendő vasutvonalra előmunkálati engedélyt kapott. Az engedményes a műszaki előmunkálatok kivitelével P a l l ó s Ármin budapesti mérnök vállalkozót bizta meg.

Vizépitészet és szabályozás.

A Temesbégavölgyi vizszabályozási társulat árlejtést fog tartani a Bega árvizének a Temesbe való levezetése folytán a Temes folyó mindkét partján foganatositott töltésemelési és erősitési munkálatokkal kapcsolatban ujonnan épitendő, illetve meghosszabbitandó 23 db. csőzsilip munkálataira Pályázati határidő á p r i l i s 10-ik napjának d. e. $^3/_4$10 órája. Ajánlat tehető az egész munkára, külön a csőzsilipek betonmunkájára, külön a vastolózárak szállitására, valamint külön beton helyett vasbeton alkalmazására.

A komáromi téli kikötő tápcsatornáinak kiépitését a földmivelésügyi ministeriumban j a n u á r 22-én tartott árlejtés alapján N a g y Mihály és H a j a g o s Andor komáromi épitőmesterek nyerték el, kik a munkálatokat az alábbi árban vállalták: 4782·11 köbm. földkiemelést 1·20 k. egységáron 5738 k. 53 fill., 4348·19 köbm. földvisszahordást 50 fill. egységáron 2174 k. 09 fill., 4782·11 köbm. csatornagödör ducolást 1·80 k. egységáron 8607 k. 80 fill., 277 fm. csatorna viztelenitését 18 kor. egységáron 4986 kor., 797·69 köbm. portlandcementbeton készitését 30 k. egységáron 23.930 k. 70 fill, 260·86 köbm kőanyag szállitását 10 k. egységáron 2608 k. 60 fill., 148·8 fm. kettős szádfalazást 75 k. egységáron 11.150 kor, 1 db. Réthy-féle zsilip kapu készitését 1500 koronáért, vagyis az egész vállalatot összesen 60.705 kor. 72 fillérért. Ez összegből 1·5% engedményt adtak, miáltal a vállalati főösszeg 59·795 k. 14 fillért tesz ki. — A komárom—ujvárosi rakpart, az erzsébetszigeti és a komáromi főgyüjtő körüli partrendezések, valamint a vágtoroki vizosztó mű munkálataira ujabbi árlejtés van kitűzve, melyet m á r c i u s 26-án déli 12 órakor tartanak meg a földmivelésügyi ministeriumban.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

A városligeti-tó fenekének betonirozása. Mint általánosan ismeretes, a városligeti-tó fenekét betonirozni fogják, hogy ezáltal a tavat könnyebben lehessen tisztitani, télen pedig a jég állandóbb legyen. A betoniroztatást a Budapesti Korcsolyázó Egylet eszközölteti. Értesülésünk szerint az egyesület választmánya az alapozási munkálatokkal P o h l György mérnök-vállalkozót bizta meg, a betonhoz alkalmazandó 16000 m² szabadalmazott H u n g á r i a f o n a t o t pedig ezen fonat kizárólagos gyártójánál, H a i d e k k e r Sándor budapesti sodrony-szövet, fonat és keritésgyárosnál rendelte meg.

Magasepitmények Ferencváros állomáson. A Budapest—Ferencváros állomáson létesitendő pályafentartási telep előállitásával a Máv. igazgatósága a f e b r u á r 22-én tartott árlejtés alapján F u c h s Béla budapesti mérnök-vállalkozót bizta meg 59499 kor. 46 fill. vállalati összeg mellett.

A vidéken.

Az esztergomi vármegyeház átépitése alkalmával teljesitendő épitőipari munkákra Esztergom vármegye alispánja kiirta az árlejtést. Ajánlat munkacsoportonként külön-külön, több munkacsoportra, valamint az összes munkákra együttesen is tehető. Pályázati határidő á p r i l i s 12-ik napjának d. e. 10 órája.

Hidépités Aradvármegyében. A szöllős—csermő—talpasi th. közut 6—7 km. szakaszán levő 5. sz. sikulai Fehérkőröshid ujjáépitésére az aradi m. kir. államépitészeti hivatal lapunk mai számában árlejtést irt ki. A versenytárgyalás határideje á p r i l i s 27-ik napjának d. e. 10 órája. Ajánlat külön teendő az ideiglenes hid felépitésére, valamint külön a végleges hid alépitményi munkáira és külön a vasielszerkezeti munkára.

Utépités Liptóvármegyében. Liptóvármegye alispánja lapunk mai számában árlejtést irt ki a kralován—poprádi th. közut rózsahegyi átkelési szakaszának vagyis a Hid-utca folytatásának és a Német-utcának a honvéd taktanya végéig terjedő szakaszának bazalt nyers kockakő burkolattal való ellátására, csatornázására és aszfalt járdákkal leendő kiépitésére. Előirányzat 100.000 kor. Pályázati határidő á p r i l i s 25-ik napjának d. e. 10 órája.

Vendéglő kibővités Németlipcsén. Liptómegyei Németlipcse nagyközség előljárósága a városi vendéglő átalakitási és kibővitési munkáit, illetőleg a régi épületre egy emelet ráépitését vállalati uton kivánja eszközöltetni és e célból lapunk mai számában árlejtést irt ki. Pályázati határidő á p r i l i s 9-ik napjának d. e. 10 órája.

Jegyzői lakás épitése Csurog községben Bács-Bodrog megyei Csurog község előljárósága lapunk mai számában árlejtést irt ki jegyzői lak és melléképületeinek épitésére. A főépületre 21039 kor. 41 fill, a melléképületre 2837 kor. 65 fill. van előirányozva. Az ajánlatokat á p r i l i s 25-ig kell beadni.

Templom épités Szabadkán. A tavankuti templom épitésére megtartott árlejtés eredménye fölött most döntött a kalocsai érseki hatóság és a kivitellel N a g y Ferenc szabadkai épitőmestert bizta meg. A terveket P e t r o v á c z Gyula és F o e r k Ernő épitészek készitették, akik a művezetést is ellátják.

Vashid épités Kolozsvárott. A kolozsvári m. kir. gazdasági akadémia igazgatósága majorjának területén, a Kisszamoson át vashidat akar vezetni. A terveket a napokban tették át a kulturmérnöki hivatalhoz.

Utcameghosszabbitás Rákospalotán. Rákospalota képviselőtestületi gyülésén határozatot hoztak a rákospalotai Pázmán-utcának meghosszabbitására a rákosi rendező-pályaudvar felé. Az érdekelt ház- és telektulajdonosok kérvénynyel szorgalmazzák ezt és Rákospalota képviselőtestülete pártolólag terjeszti föl a kérvényt az illetékes hatóságokhoz. A képviselőtestület ujabbau két hosszu utca kikövetését szavazta meg.

Csatornázási munka Pozsony-Vágszereden. A vágszeredi mezőgazdasági cukorgyár r. t. a Vágból való viz hozzávezetés, valamint a Vágba való vizlevezetés csatornázási munkáit vállalati uton szándékozik eszközöltetni Vállalkozni szándékozók a tervezett telep részletterveit és leirását a cukorgyár vezetőségénél megtekinthetik, ugyanott közelebbi felvilágositásokat nyerhetnek.

A győri székesegyház helyreállitása. A Műemlékek Orsz. Bizottságának azon albizottsága, mely nemrégiben megszemlélte a győri székesegyházat, oly célból, hogy a bizottságnak a helyreállitás módozatairól jelentést tegyen, csütörtökön tárgyalta az A i g n e r Sándor épitész által bemutatott terveket. A bizottság, melynek S c h u l e k Frigyes udvari tanácsos elnöklete alatt C s á n y i Károly épitész, dr. É b e r László előadó és M ö l l e r István épitész voltak tagjai, elfogadta a restaurálási terveket és a helyreállitási munka ezek alapján még a tavaszszal kezdetét veszi. E munka költségei, beleértve a székesegyház nyugati oldalán épitendő két román stilusu tornyot is, 675.000 koronára van előirányozva.

Az alsókubini pályaudvar kibővitése. Az alsókubini pályaudvar szüknek bizonyul és ezért a kassa-oderbergi vasut tescheni üzletvezetősége részéről mérnökök jelentek meg Alsókubinban, akik észleleteikről részletes jelentést küldtek fölöttes hatóságuknak a pályaudvar kibővitését illetőleg.

A pozsonyi rakpart és közraktárak. S z t e r é n y i József államtitkár elnöklete alatt nagyfontosságu értekezlet volt a kereskedelemügyi ministeriumban, amely értekezleten a pozsonyi rakpart, iparcsatorna és pozsonyi közraktár ügyét tárgyalták. Az értekezleten a kereskedelmi ministerium szakelőadóin kivül résztvettek Pozsony város küldöttei s a magyar hajózási vállalatok vezetői.

Csatorna épités Szegeden. Szeged város tanácsa elhatározta, hogy a Sándor-utcai nyilt csatornákat betömeti s helyette fedett csatornát épittet az utca hosszában.

Villamos világitási telep létesitése Zólyomban. Zólyom város közgyülése jóváhagyta a szerződést, melyet a város tanácsa a G a n z-féle villamossági gyárral kötött a villamos világitási telep létesitésére vonatkozólag. A villamos telepet egy éven belül üzembe helyezik.

Az ungvári katonai lőtér helyreállitásával a m. kir. honvéd állomás parancsnokság a m á r c i u s 18-án tartott árlejtés alapján — mint egyedüli ajánlattevőt — F i s c h m a n n Sámuel ungvári vállalkozót bizta meg 5200 k. 80 fillér vállalati árban.

Iskola épités Ópalánkán. A kalocsai érseki hatóság Ópalánkán uj iskolai épületet fog emeltetni 12000 korona előirányzott költséggel. Az épités vállalatba adására legközelebb meghirdetik az árlejtést.

A győri tanitóképzőintézet kibővitése a vallás- és közoktatásügyi ministerium részéről el van határozva. A tervek és költségvetés szerint a kibővitési munkálatok 175.000 koronát igé-

HÉJJA BÉLA
épület, malom- és butor-asztalos üzlete
BUDAPEST, VII., KLAUZÁL-UTCA 14. SZÁM.
Elvállal: épület munkálatokat malmok teljes berendezését, portál bolt, iroda, előszoba és konyha berendezéseket, épületek, butorok átalakitását és javitását mérsékelt árak mellett eszközlöm.
Kemény-féle szab. féregmentes ágyvasalás képviselete.
TERVEK ÉS KÖLTSÉGVETÉSEK INGYEN.

noha éppencsak belenéztek egy pillanatra a regénybe, melyen ő esztendőkig dolgozott és melyért esztendőket szenvedett. Mindez azonban nem változtat a tényeken, melyek szerint új magyar író dobbant az álmos csendbe és új érdemet szerzett az irodalmi kávéház törzsasztala, amelyik felfedezte.

Markovits Rodion rövid ideig élvezhette csak a törzsasztal lelkesedését, mert le kellett feküdnie, hogy másnap elintézhesse az ügyeit, amik Pestre szólították. Hála a törzsasztal protekciójának, másnap már kopogott szállóbeli szobájának az ajtaján egyik nagy könyvkiadóvállalatunk vezetője, aki még aznap elhozta számára a Szibériai garnizon kiadási jogára vonatkozó szerződést. A könyvet tegnap óta már árulják a könyvkereskedésekben és nem lehet kétséges, hogy rövidesen művészeti életünk úgynevezett összes kitünőségei is tudomásul fogják venni, hogy

megszületett az új magyar regény, itt az új nagy magyar regényíró.

Elgondolkodni természetesen lehetne felette, vajjon rendjén van-e, hogy a Markovits Rodionoknak szükségük van az irodalmi törzsasztalokra. De afelett is, vajjon megszülethetett volna ez a regény, ez a nagyszerű kirobbanó írás itt a mi Csonka-Magyarországunkon is? Vagy pedig csak a határontúlról remélhetjük művészetünk nagy reneszánszát, azokról a vidékekről, ahol még lehet álmodni, vagy egyebet sem lehet, csak álmodni a magyarnak. *(l.)*

Petrovácz brigadéros

1.

Heves és hangos parlamenti szereplése után legújabban hangzatos nyilatkozatokkal beszéltet magáról Petrovácz Gyula hon- és városatya. Ugyanott mérlegeli a fekete táncosnő produkciójának jogosultságát és nagy kegyesen engedélyezi a Jozefine Baker fintorait és toalettjeit.

2.

Első kérdés: parlamenti szereplése után milyen címen avatkozik a belügyminisztérium hatáskörébe, nyilatkozik, ígér, fenyegetődzik és biztosít rendről, zavartalanságról Petrovácz Gyula? Mint képviselőnek és városatyának semmiféle jogcíme nincsen rá. A valóság mégis az, hogy szerepel és nyilatkozik. Ezt azonban nem teszi mint magánszemély, valamilyen testületet, vagy valakiket feltétlenül képviselnie kell, aminthogy ijedős liberális körök azt suttogják róla, hogy valami szervezett csoportot, bizonyos fiók fegyveres erőt reprezentál és mint ennek a parancsnoka, a hatalom jogán nyilatkozik és rendelkezik. Nem, mint politikus, mint parancsnok állott szemben tehát a Jozefine Baker erkölcstelen meztelenségével is Petrovácz brigadéros.

Petrovácz Gyula

3.

Nem vagyok hiszékeny természetű és így nem akarok hitelt adni a beijedt suttogóknak. Sehogyan sem tudom elképzelni, hogy Bethlen István miniszterelnökségének a nyolcadik esztendejében akármicsoda fegyveres csoportok élhetnének és a többi fantasztikus hiresztelést sem. Hogy tudniillik bizonyos hazafias egyesületek pénztárába fizet százalékot az orfeumvállalkozó, hogy biztos legyen Baker fellépésének a nyugodt atmoszférája. Dehát azt mégsem tagadhatom el, hogy az első két előadáson ledobott bűzbombák után a további rendet a maga részéről nyilatkozatban garantálta Petrovácz brigadéros.

4.

Ha tehát brigadéros, lennie kell brigádjának is s ha van ilyen, úgy bizonnyal azért alakult, hogy az igazságot segítse győzelemre ott, ahol nem elégséges a paragrafusok hatalma. Hiszen annyi nyomorúság vár orvoslásra, annyi igazságtalanság marad megtorlatlan, annyi jószándék hervad el, annyi segítségre emelt kéz hull le tehetetlenül, hogy valóban nagy hasznára válhatna ennek a mi szegény, szenvedő társadalmunknak egy lelkes, önkéntes csapat bátor kiállása. Ha ilyen célokért küzd, háromszoros vivát Petrovácz brigadérosnak. De le előtte a kalappal is, ha nem indul harcba, csupán készenlétben áll, hogy azon a titokban egyre sovárgott és közelállónak álmodott napon elsőnek indulhasson a trianoni határon át feltűzni a háromszínű zászlót az elragadott magyar városok tornyaira. Ám ha ilyen nagy és szent, szépséges ideálok eszméit véste a pajzsára, mit kereskedik a körúti orfeum körül? Milyen szerepe lehet a Baker-ügyben?

5.

És itt ennél a kérdésnél válik teljesen érthetetlenné Petrovácz brigadéros szerepe és szereplése. Ezért kér magyarázatot a közvélemény, mely sehogyan sem tudja megérteni, milyen címen érdeklik a rendőrség és a belügyminisztérium hatáskörébe tartozó reszortügyek Petrovácz Gyulát, úgyis, mint képviselőt, úgyis, mint brigadérost.

6.

A magyar belügyminiszter határozott és erélyes válasza után mindenki azt gondolta, hogy immár semmilyen alapon sem érdekelheti. Annál csodálatosabb, hogy mégis nyilatkozott és érdeklődött. A belügyminiszter minden tekintetben korrekt és egyenes kijelentései után Petrovácz minden ökölrázása bizonyos bágyadt komikumba enyhült. A közvélemény barátságos kézlegyintéssel búcsúztatta, mondván a belügyminiszter állásfoglalásából merített tökéletes biztonsággal: jó éjszakát Petrovácz brigadéros.

7.

Ám a biztonságnak ez a feltétlen jóérzése nagyon sok jó magyar ember szájában is megkeseredett, mikor olvasta a fajvédő képviselő nyilatkozatait. És a polgárságnak gyávább, meghunyászkodó része ma már nem mer semmit sem mondani, csak odahaza a falak zártságában suttogja, vagy inkább csak gondolja, hiszen a falaknak is fülük van, jó ébredést Petrovácz brigadéros... *(l.)*

MDK

Petrovácz Gyula

Az országos magyar képzőművészeti társulat a Műcsarnokban tartott választmányi ülésén harmadszor választották igazgatóvá Petrovácz Gyulát.

Cikk: A képzőművészeti társulat választmányi ülése.

Uj Magyarság 1941.márc.19.

MDK

Petrovácz Gyula

Foerk Ernővel nyerte a zentai szt.Istvánról nevezett főtemplom pályázatán a IV-ik dijat.

Kalocsai Néplap 1912.nov.24. U.54.

MDK

Petrovácz Gyula

Egyik parlamenti beszédének állitólagos kifejezései miatt egyik lap támadja Petrovácz Gyulát és fegyelmi eljárást követel.
Valóban bárkit lehetne ilyen vádakkal illetni, csak őt nem, aki épen a mérnökségről a Mérnökök Orsz.Kongresszusán mondott oly gyönyörü beszédet ...irja többekközt a cikk irója.

Epitő Ipar-Epitő Művészet 1932. 63.l.

MDK

Petrovácz Gyula mérnök-tanár

dr.F.G: Szakirodalom. Épitő Ipar - Épitő Müvészet.
1927. jan. 1. 5. l.

Petrovácz

Neo-román stilben épili a Kiscsévoli és a József-vázori templomot.

Mikolczy Ferenc, Baja Tepró.-művénete a XX. n-ban. kézirat, MDK - C-11:
599/2

2 l.

MDK

Petrovácz Gyula

A Képzőművészeti Társulat választmányi ülésén, az elnök megnyitójában megemlékezett az Iparművészeti Társulat 50 éves jubileumáról. Meleg szavakkal üdvözölte Petrovácz Gyula uj igazgatót.

Cikk: Petrovácz Gyula lett a Képzőm.Társ.uj igazgatója.

Uj Magyarság máj.10. 22.old. /1941. ?/

Petrovácz Gyula

Petrovácz Gyula nemzetgyülési képviselő érdem lesz, ha a kultuszminiszter által a nemzetgyülésen előterjesztett mintegy 3500 drb. iskolaépület közül legalább a nagyobbak tervezésével a munka nélkül szükölködő épitészeket bizzák meg. *Petrovácz* Gyula ily értelemben interpellálta meg a kultuszminisztert, aki ezt a kérést igazságosnak találta és megigérte, hogy magánépitészeket biz meg a fenti iskolák tervezésével.

Építő Ipar — Építő Művészet 1926. 44.

MDK

Petrovátz Gyula

A Ferenc József fogadalmi templom szükebb-körű tervpályázatára beérkezett tervek, ki volt állitva a Magyar Mérnök- és Épitész Egyletben.

Cikk: A Ferenc József fogadalmi templom tervei.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1927.aug.1. 114.lap

MDK

Petrovácz Gyula

"...nagy parlamenti beszéde az épitőipar érdekében" c.cikk

Épitőipar-Épitőművészet,1931 évf. 35 l.

MDK

Petrovácz Gyula építész

A Közmunkatanács uj szakbizottságai. Nemz.Ujs. 1938.okt.23. 15 l.

Petrovácz Gyula MDK

Interpellált a nemzetgyülésben.Az erre adott kultuszminiszteri nyilatkozat.

A kultuszminiszter a tervező épitészekről

Ép-Ipar,Ép.Müvészet 1926,ápr.15. 68 l.

Petrovász Gyula

MDK

épitész

Csaba Rezső: Sorsunk és épitészetünk.
Hajlék 1944. 95.o.

M.D.K.

PETROVÁC Gyula építész

Jellegtelen neoromán és neogótás

templomok

Rados Jenő: Magyar építészetörténet Bp. 1961. 316.

Petrovácz Gyula MBK

épitész

Templom épitész Tiszakálmánfalván

Vállalkozók Közlönye 1908. jan.15.4.o.

MDK

Petrovácz Gyula

Fontos nyilatkozata a müszaki alpolgármesteri állás megnevezéséről.

Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931.jan.15. 15.o.

MDK

Petrovácz Gyula

Képviselőház ülésén az üzleti érdekből eredő városképrontás ellen beszélt.

Épitő Ipar - Épitő Müvészet 1931.ápr.1. 55.o.

MDK

Petrovácz Gyula okl.mérnök, orsz.-gyülési képviselő, törvényhatósági bizottsági tag.

Vélekedése a tervező magánépitészekről.
/Országgyülési Napló 1932.jul.11./

Tér és Forma 1932. 271.l.

MDK

Petrovátz Gyula

A VII., Gyarmat-utca 4.sz.a.nyaraló ép.

Vállalkozók Közlönye 1908.szept.16. 3.l.

MDK

Petrovácz Gyula

A Társulat igazgatója.

Szépművészet 1941. 109.1.

MDK

Petrovácz Gyula

Béke-téri r.k. templom és a Kerepesi-úti r.k. templom terve./Képekkel./

Liéber Középisk. 8-9.sz.kép.

Petrovácz Gyula

építész

l.:

Lexikonok . 341. l.
342. l.

Életrajz, arck.
M. O. 917. l

GERASCH F.

ÖTVENÖTÖDIK ÉVFOLYAM 9—10. SZÁM 1931 MÁRCIUS 1

ÉPÍTŐ IPAR
ÉPÍTŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő
Egyes szám ára 0.80 P. Postacsekszám 49.197
Hirdetési díj: m/m-kint 0.20 pengő

FELELŐS SZERKESZTŐ
DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest, I., Nagyboldogasszony útja 7c
Telefon: Lá. 4—41
Automatáról előbb 582—20 tárcsázandó

Petrovácz Gyula nagy parlamenti beszéde az építőipar érdekében

A magyar nemzetgyűlés egyik legértékesebb tagja, *Petrovácz* Gyula, a kiváló mérnöktanár, a karelljavaslat vitában oly nagyszabású és markáns beszédet mondott az építőipar érdekében, amely mellett nem mehetünk el szótlanul.

Döbbenetes tisztánlátással, az adatok egész halmazával tárta fel az igazságot, hogy itt az építőipar pangásának mesterséges kerékkötői vannak: a mohó profitvágy, kartelluzsora és az illetékes körök tehetetlensége a kartellek hatalmával szemben.

Az egész ország felfigyelt *Petrovácz* Gyula szavaira, mely végre szócséplés helyett a bátor és tántoríthatatlan államférfiú vaslogikájával rántotta le a leplet az építőipar kiuzsorázóiról, a mai *kartelljobbágyságról*, amint ő iparunk állapotát találóan jellemezte.

Nagyhorderejű beszédét kormány és ellenzék mély csendben és megdöbbenve hallgatta és mi úgy érezzük, hogy e beszéd néhány részletét meg kell örökítenünk lapunk hasábjain is az utókor számára.

— Szeretném a mélyen t. Ház figyelmét egy pillanatra a magyar építőipar válságára ráfordítani, — kezdte el nagyhatású beszédét Petrovácz Gyula — mint a magyar általános gazdasági válság egy igen jelentős tényezőjére, s ebben a válságban, mint kórokozóra, két kartellszerű alakulat működésére, amelyek közül az egyiknek megrendszabályozását ez a törvényjavaslat nem tervezi, és ez a bankkartell, a pénzintézeti kartell, s a másikra, amelynek törvényes korlátok közé szorítására törekszik ez a javaslat, s ez az építőanyagkartell. Ez a két kartellalakulat az építőipari válság összetevői között a legnagyobb jelentőségű és ez a két alakulat, amelyeknek ellensúlyozására nem tud a kormányzat elégséges eszközöket rendelkezésre állítani s a kormányzat minden jóakarata és minden törekvése, hogy az építőipari válságon segítsen, ennek a két kartellnek működésén szenved hajótörést.

T. Képviselőház! Az építőipar válsága az ipari munkanélküliség egyik legjelentékenyebb tényezője. Nemcsak az építőipar és a vele összefüggésben lévő más iparok munkástömegeinek munkanélküliségére célzok én ebben a pillanatban, bár számszerűleg ez a munkanélküliek legnagyobb kontingense, hanem célzok az építőiparral távolabbi, illetőleg más irányú összefüggésben lévő munkanélküliségre, amelyek között elsősorban helyezem a tervező építészek munkanélküliségét, akiknek irodáiban ilyenkor, februárban—márciusban szoktak megszületni a jövő tervei, a jövő építkezés reménységei, akiknek irodáiban azonban ma pihennek a ceruzák és semmi néven nevezendő kilátás nincs arra, hogy a jövő évi építkezésekre még csak vázlatok készítésére is megbízást kaphatnának. Ezzel összefügg az, hogy ez építőipari tervezőirodák alkalmazottainak legnagyobb része el van bocsátva és szaporítja a reménytelen munkanélküliek számát, s míg azelőtt maga a tervező építészi kar körülbelül 2000 alkalmazottat foglalkoztatott, addig ma a legnagyobb önfegyelmezés és a legnagyobb jószívűség mellett sem tud 600-nál többet alkalmazni, 1400 tervező irodai alkalmazott teljesen munka nélkül van.

Idesorolom az építőmesterek karának teljes munkanélküliségét. Az építőmestereknek 50%-a a

Központi fűtés TÓTH IMRE ÉS TÁRSA
Katona József-u. 4. Telefon: 223-93
egészségügyi berendezések, szellőztetés, vízvezeték, csatornázás, épületbádogos stb. munkák

FEKETE és SIENNA SAPHIR a legújabb fénymásolat. Teljesen szagtalan — 2-3 perc alatt elkészül FELLNER LEÓ műszaki papirgyárában Budapest, V., Váci-út 4 Telefon: Aut. 228-48, 229-15

mult esztendőben nem tudott új épületet építeni, hanem az egész évet áttöltötte apró tatarozásokkal és apró átalakítási munkálatokkal. Ehhez képest természetszerűleg redukálták a személyzetüket, amelynek száma az ő jelentéseik szerint 2100-ról 900-ra szállt le, úgyhogy ezidőszerint itt is 1200 alkalmazott van munka nélkül.

Ide kell sorolni az építőiparral kapcsolatos többi iparágak műhelyeinek személyzetét; magukat az iparosokat is, akiknek abszolúte nincs munkájuk, és ide kell sorolnunk az építőiparral kapcsolatos szerelési és berendezési gyárak munkanélküliségét, sőt a művészek egy részét is, hiszen a magyar művészet ma a középosztály vásárlóképességének leromlása miatt szintén a munkanélküli nyomor lejtőjére került s míg azelőtt az építőipar az alkalmazott művészet terén tudott gondoskodni arról, hogy a szobrászok, a festők, az üvegfestők, szóval a művészeti ágak művelői alkalmazást kapjanak, a művészek munkához jussanak, addig ma ezek a műtermek is üresek és hidegek s magyar képzőművészet a legnagyobb reménytelenséggel néz a jövő elé.

Ez az építőiparban való munkanélküliségnek rövid, de áttekintő képe és ez az, aminek létrejöttében a legnagyobb rész, a legnagyobb hatóerő éppen ennek a két kartellalakulatnak rovására esik.

Ha megnézzük a statisztikát a mult építkezésekről, akkor azt mondja a statisztika, hogy 1929-ben állami építkezés volt az építkezések 19.5 százaléka, székesfővárosi építkezés volt 7 százaléka, más hatósági építkezés 0.7 százaléka, közlekedési vállalatok építkezése 0.1 százaléka, a részvénytársaságok építkezései 13.8 százalékát tették ki az összes építkezéseknek, az egyesületeké 5.2 százalékát, és még így is magánépítkezésre 53.7 százalék jutott. Pedig ez már egy közgazdaságilag beteg esztendő, mert a magánépítkezésnek még ennél is nagyobb százalékban kell résztvennie a termelő munkában. Ha ezekkel a számokkal az utolsó békeév, az 1914. év számadatait hasonlítom össze, akkor azt látom, hogy ebben az esztendőben az állami építkezés az összes építkezéseknek csak 8.4 százaléka volt, a székesfővárosé 10.2 százalék, más hatóságoké 1.6 százalék, a közlekedési vállalatoké 0.8 százalék, a részvénytársaságoké 8.6 százalék, az egyesületeké 2.3 százalék és ezzel szemben a magánépítkezés 68.1 százalék volt. Vagyis az 1929-ik évben az építkezéseknek több, mint kétharmada esett a magánépítkezésekre. Világos tehát, hogyha gyógyítani akarunk, ha az építőipari munkanélküliséget meg akarjuk szüntetni, akkor bár gyógyszernek alkalmasak az állami és más hatósági közmunkák, de a teljes meggyógyításra csakis a magánépítkezések lábraállítása tud vezetni. Ha kérdezzük magukat az illetékes szerveket, hogy a magánépítkezések megindítására micsoda eszközök volnának alkalmasak, mind azt mondják, hogy igen helyesek az állami kedvezmények, az adókedvezmények, a kölcsönkedvezmények, de annak a hidrának, amely mindezeket felfalja, két feje van, mégpedig a bankkartell és az építőanyagkartell, vagy hogy közvetlenül a magyar építőmesterek ez év január 14-én és 15-én tartott országos kongresszusának határozati javaslatából idézzek, ez a nagygyűlés határozati javaslatának 3. pontjában megállapítja, hogy: „Az építkezés legfőbb akadálya az építőanyagárak és a bankterhek magassága. Ezért kívánja a nagygyűlés, hogy a kormány tegyen meg minden intézkedést az anyagárak letörésére és a bankterhek csökkentésére."

T. Képviselőház! A javaslat a bankkartellt egyáltalában nem érinti, a javaslat a bankkartell szabályozásába nem kíván belemenni és itt van az az egyetlen jelentékenyebb hiány, amely nekem a javaslat mellett való állásfoglalást nehézzé teszi. Igenis, a bankkartell kinövéseit is meg kell rendszabályozni, igenis szükség van arra, nem hogy belenyúljunk a közgazdaságnak ebbe a kényes ágába, hanem hogy mindenesetre gondoskodjunk arról, hogy ahol a közgazdaságnak ez a kényes ága belenyúl az ország közgazdaságának egészségébe és oda kórokozókat bocsát be, ott ezek a kórokozók megfelelően paralizáltassanak.

De, t. Képviselőház, még sokkal nehezebb megoldani az építési anyagok kartelljének visszaéléseit. Hol vagyunk attól az időtől, amikor az építőanyag árát békevilágban úgy számították, hogy a termelési költséghez hozzáadták a szabályszerű polgári hasznot, a 10, 15, vagy 20 százalékot és ez adta az eladási ár természetes mértékét.

Ezzel szemben ma az építőanyagok költségét úgy állapítják meg, hogy megállapítják mennyibe kerülne ugyanaz az építési anyag külföldről vámvédelem mellett idehozva és ehhez az árhoz még hozzászámítanak egy hazafisági százalékot, azt a százalékot, amellyel le lehet terrorizálni embereket, hogy ne hozassanak külföldről árut és hozzászámítanak még egy kényelmességi százalékot is, ami a magyar embert jellemzi, hogy tudniillik inkább fizet egy-két pengővel többet, csak ne kelljen levelet írni, illetőleg ne kelljen távolról az árut beszerezni, hanem a legközelebbi és a legkézenfekvőbb helyen szerzi azt be. Ennek a hazafisági és kényelmességi százaléknak hozzáadása tehát a külföldről vagy más termelő helyről beszerezhető anyagárhoz: ez a kartell kalkulációnak mostani természetes bázisa. Pedig állítom és bizonyítani lehet, hogy a termelési költség a békebelihez képest rendkívül leszállt s nincs indokolva, hogy a termelési költség a békebelihez viszonyítva ilyen magas legyen. Ha az 1913-as árakat száznak vesszük, akkor az 1930-as árak a téglánál 128-at jelentenek, vagyis 28 százalékkal drágábbak, a mésznél 165-öt, a cementnél 142-öt, a fánál 107-et, a hengerelt vasnál 132-öt és a gömbvasnál, a betonvasnál 164-et jelentenek. A fa kivétel, mert vámmentesen jön be az országba és éppen azért nem alkalmas árdrágító kísérletekre. Az ár tehát az összes építőanyagoknál messze felette van a békebeli paritásnak. Ha csak az építőipari szakmából veszem az adatokat és száznak veszem egy munkásnak a békebeli munkabérét, akkor azt találom, hogy az építőipari előmunkás munkabére ma 94.80, a rendes szakmunkásé 91.40, a segédmunkásé 78.70, a női munkásé csak 48.20 és az ifjú munkásé 57.40, a tanoncé pedig 77.60, vagyis átlagban az építőipari munkásság munkabére 77.50 százalék. Amíg tehát azt látjuk, hogy az építőipari anyagárak legalább 30 százalékkal magasabbak a békebelinél, addig itt azt kell mondanunk, hogy viszont a munkabérek 22.5 százalékkal kisebbek.

T. Képviselőház! A téglakartellre vonatkozólag

EGRI ÉS FIA Dr. EGRI ISTVÁN Központi fűtés vízvezeték
okl. gépészmérnök / Budapest, VII., Rottenbiller-u. 28. / T. J. 318-01 csatornázás

egyáltalában nem tudjuk megérteni, hogy miért kell Budapesten 50 pengőt vagy ab gyár 46 pengőt fizetni a tégla ezréért, amikor vidéken bárhol a kisméretű téglát 30 pengőért, sőt 29, avagy 28 pengőért is lehet kapni ezrenként.

A cement- és a mészkartellről nem akarok sokat beszélni, mert hiszen erről igen intenziv előadások hangzottak már el. Csak azt akarom megállapitani, hogy azelőtt a békében a cement legnagyobbrészt a Nagy-Magyarország területén fekvő Beocsinből jött, beocsini cementet használt egész Budapest. A beocsini cementet ma is lehetne itt Budapesten 4 pengőért adni, és ennek a beocsini cementnek idehozatalával, amely minőségben is sokkal jobb, mint a Mák.-cement és amelynek termelése ott korlátlan mennyiségben és oly mértékben folyik, hogy nincs kihasználva a gyár, rendkívül könnyen lehetne enyhíteni a cementválságon.

A vaskartellről sem akarok részletesebben beszélni, mert hiszen arról is sokan beszéltek már. Itt csak egyet akarok megemlíteni, a csőkartell dolgát. A csőkartell az, amely nálunk a higiénikus építkezést nemcsak megdrágítja, hanem sokszor lehetetlenné is teszi.

A vasiparnak tipikus üvegházi ipara a *radiator- és kazángyártás*. A központi fűtésnek ezt a rendkívül lényeges alkotórészét, amely annak lelke, itt csupán egy olyan gyár állítja elő, amely gyárat magyarnak mondanak, — én nem tartom annak — az úgynevezett Magyar Radiátorgyár, amelynek gyengeminőségű radiátorjai azt a minőséget fejezik ki, amely minőséget a külföldi gyárak Balkán Warenak szoktak nevezni. Ebben a minőségben gyártják itt nálunk egyetlenegy gyárban a kazánt is, és ezt a gyártást a magyar kormány 100 százalékos vámmal védi, úgyhogy ma például Magyarországon a radiatorok átlagára a nagykereskedelemben 19—20 pengő, detailban 23—24—25 pengő, míg ezzel szemben Németországban és Ausztriában a radiátor fűtőfelület kvadrátmétere 11—12 pengő; a kazán fűtőfelület kvadrátméterének egységára nálunk 140—150 pengőt tesz ki, amivel szemben Ausztriában ugyanezt 70—80 pengőért meg lehet kapni. Világos dolog tehát, hogy nálunk annak, hogy ez a higiénikus fűtési berendezkedés elterjedjen, egyedül ez az üvegházi ipar az akadálya, mert mint mondottam, ennek az egyetlenegy gyárnak néhány munkása kedvéért a munkások ezrei vannak munkanélkülivé téve azzal, hogy a szerelőipar ezen a téren nem tud eredményesebben dolgozni.

T. Képviselőház! Az elméleti fejtegetések helyett, amelyek az anyagkartell drágító hatását megvilágítják, én egy konkrét példával akarok szolgálni. Elővettem az egyik legutóbbi években lefolytatott építkezésemet, amelyet azért választottam ki, mert annál az építkezésnél kerekszámban csaknem pontosan 100.000 pengő volt az építési költség, és így nagyon könnyű a további következtetéseket levonni. Elővettem ezt az építkezést, amelynél a leszámolási műveletekből tudom, hogy mennyi tégla, mennyi mész, mennyi cement, mennyi vas stb. kellett hozzá, s tudom azt is, hogy mennyibe kerültek ezek, illetve milyen árat fizettünk értük. Ha most ezeket az árakat összehasonlítom olyanformán, hogy kiszámítom azokat az árdifferenciákat, amely differenciák a tényleg kifizetett egységárak és a kartellenkívüli gyárak egységárainak a különbözetéből adódnak, akkor a következő érdekes adatokra jön rá az ember. Ehhez az épülethez kellett 192.000 darab tégla. A kartellár és a kartellenkívüli ár között a különbség 100 téglánál 18 pengő, itt tehát 3456 pengő kartellhaszon van benn az árakban. Kellett az építkezéshez 256 métermázsa mész, itt a differencia két pengő, tehát 512 pengő kartellhaszon van a mésznél. Cement 234 métermázsa kellett, a differencia a kartellár és a kartellenkívüli ár között 2.3 pengő, ez a különbség tehát 538 pengő kartellhasznot jelent. Kellett az építkezéshez 80 köbméter fa is, a differencia 12 pengő, ez a különbség tehát 960 pengő kartellhasznot jelent. Kellett azonkívül 160 métermázsa hengerelt- és betón-vas, ennél a differencia 16 pengő, a különbség tehát 2560 pengő kartellhasznot jelent. Kellett 920 folyóméter cső is; itt az átlag csővastagságnak, s a legnagyobb mennyiségű csőhossznak a méreteivel beszorozva, a 2.2 pengő kartellhasznot, ez összesen 2024 pengőt tesz ki. 200 kvadrátméter fűtőfelületből radiátornál kvadrátméterenként 7 pengő a differencia; ez összesen 1400 pengő. Húsz kvadrátméteres fűtőkazán kellett, itt 60 pengő az árdifferencia, 1200 pengő tehát a kartellhaszon. Összesen ezek az összegek 12.650 pengőt tesznek ki, és, ha még most ehhez hozzáteszem, hogy azoknál a kisebb anyagoknál is, amelyek itt szintén előfordulnak, a fémalkatrészeknél és egyebeknél, van egy kis kartellhaszon, amelyet 350 pengőre értékelek, akkor kiderül, hogy ennél a 100 ezer pengős építkezésnél 13 ezer pengő kartellhaszon van, vagyis 13 százalék az, amivel a kartell az építkezést drágítja. Ez azt jelenti, hogy ezt a 100 ezer pengős épületet 87 ezer pengőből is meg lehetett volna építeni, ha kartellhaszon nem volna benne, vagyis azt jelenti, hogy 8 ilyen épület közül csak 7 épület az építtetőé és egy ilyen épület a kartellé. Nemcsak tizedet fizetünk tehát a kartellnek, mint a régi dézsmás világban, hanem most fizetünk az építőiparban a kartellnek egy nyolcadot, mert minden nyolcadik ház már a kartell tulajdona.

Méltóztatik látni, hogy igenis szükség van arra, hogy a törvényjavaslat ebbe belenyúljon és ezt a kartellhasznot valami egészségesebb mértékre redukálja; hiszen teljesen megszüntetni nem lehet, de egészségessé tenni igenis lehet. Méltóztatik látni, hogy az építőipar válságában 13 százalékos felesleges nyereséggel szerepel az építőanyagkartell, amelynek letörésére tehát igenis hazafias kötelességünk törekedni.

Felkérjük lapunk barátait, hogy az előfizetési díjakat a január 1.-iki számhoz csatolt postabefizetési lapon beküldeni szíveskedjenek.

A mérnökkamarai építész munkák díjszabását (m. kir. keresk. miniszternek 93292/1928. sz. rendelete) lapunk kiadóhivatala **1 pengő beküldésével** utánvéttel bárkinek megküldi.

A modern katholikus templom.

A magyar mérnök- és építész-egylet mű- és középítési szakosztályának január 26-án megtartott ülésén *dr. Richard Hoffmann*, pápai prelátus, müncheni archeológus, ismertette a háború után épült német kath. templomokat. Utána *Albert Bosslet* müncheni építész a saját alkotásait mutatta be, és vázolta röviden a tervezésnél követett irányelveket.

Az előadás iránt nagy érdeklődés nyilvánult meg. Az előkelő vendégekkel megtelt nagy terem, ünnepi színt öltött. A magyar klérus kitünőségeinek kíséretében megjelent *dr. Serédi Jusztinián*, Magyarország hercegprimása is és figyelemmel hallgatta a modern művészetnek ezt a lelkes apostolát.

Hoffmann prelátus ugyanis propaganda előadásokat tart, az újabb német templomokról. Elmegy mindenüvé, ahol a német szót megértik. Járt: Bécsben, Grácban, Prágában. Előadásaival nemcsak a modern művészetnek, de a németségnek is nagy szolgálatot tesz. Hozzájárul ahhoz a céltudatos munkához, melyet a németek tervszerűen és állhatatosan végeznek, hogy a nimbusz, mely őket a császárság alatt övezte, de a vesztett háborúval természetszerűen megkopott, mielőbb régi fényében tündököljék a köztársaság felett is.

A „Deutschland, Deutschland über Alles" ma himnusz és zsolozsma minden germán lelkében.

*

Építész előtt, ennek az előadásnak a jelentősége, nem a tárgyában, hanem az előadó személyében van. Magas egyházi méltóságot betöltő, művészet-történelemmel foglalkozó pap hirdeti, Egyháza fejedelmének helyeslésével, hogy a katholikus vallás ma is, éppen úgy, mint a múltban, a haladás elvét vallja. Nem ragaszkodik elmúlt korok formáihoz. Ellenkezőleg, azt kívánja, hogy a ma templomai, a ma szellemében épüljenek.

Egyszer és mindenkorra megdől az a téves felfogás, hogy katholikus templomokat csak gót, román vagy barokk stilusban lehet építeni.

Ezzel. a templomok szószékéről is elhangzott kijelentésekkel, a modern építészet nálunk is megkapja a katholikus templom architekturában az őt megillető azt a helyet, amelyet eddig, a tradiciókra és az Egyházra való hivatkozással megtagadtak tőle.

I. A MODERNSÉG ÉS AZ EGYHÁZ.*)

Ha van a művészetben tradició — és ez kétségtelen — úgy ez két kötelezettséget ró reánk. Az egyik kötelesség, a múlt tisztelete és védelme. Óvjuk, gondozzuk, meglevő műemlékeinket. Országos érdek, karbantartani, helyreállítani a nemzet kincseit.

Éppen ilyen országos érdek azonban, a ma művészeinek munkához juttatása. Ezzel együtt jár, a még csak rügyező új művészetnek az istápolása. Ez is hagyományos kötelesség, mert az elődök is így csinálták. Ez viszont a jelen tisztelete és védelme.

A katholikus Egyház fennállása óta, állandó segítője, mondhatnám dédelgetője a művészeteknek. A műemlékek 90 százaléka templom és csak 10 százaléka profán épület. Ez azt igazolja, hogy a multban az Egyház volt a legnagyobb megrendelő, a művészetek legbőkezűbb pártfogója és fejlesztője. Azt is igazolja azonban, hogy az Egyház mindig lépést tartott az idővel, mert mindig annak az ütőerén tartotta a kezét.

Most folyt le szemünk előtt a kulturvilágnak egy ilyen ünnepe. Szent Péter utódja, nemes hivatásától eltelve, a legmodernebb propaganda-eszközt, — a rádiót — vette igénybe, az emberszeretet magasztos eszméinek hatásosabb terjesztésére.

Noha egészen természetes, hogy az Egyház vezetői azon a nézeten vannak, hogy az építész ma, csak modernül építsen, *dr. Faulhaber* München érseke 1930. Szilveszter éjjelén 8000 hívője előtt tartott ünnepi prédikációjában szükségesnek tartotta külön is hangsúlyozni, hogy *„a mai keresztény művészetnek a mai kor nyelvén kell beszélni!"* Ez nem új jelszó. A letünt korok, a régi, nagy egyház-férfiak, a Gyula pápák, mind ezt az elvet vallották és követték. A XIX. század, eszmeszegénysége folytán kénytelen volt a multra támaszkodni és csinált magának ebből a kétes erényből egy hamis bálványt: a Szent-Tradiciót.

Az Élet azonban meg nem áll. Az Élet, az örök tavasz. Az örök megujhodás, új virággal és új gyümölccsel. Valamikor a régi — a ma történelminek mondott, mindnyájunk által elismert stilusok is modernek, újak voltak. Akik csinálták — „forradalmárok" — kortársaik kemény kritikáját kapták jutalmul.

Ez, különben közös sorsa minden korok újítóinak. A középkoriak cselekedetét a Művészet iránti legnemesebb rajongás és az Egyházhoz való gyermeki ragaszkodás vezette és lelkesítette. Ennek dacára, a gótika, ez a par excellence katholikus templom stilus, az olaszok előtt annyira ellenszenves volt, hogy gúnyból „gót"-nak, vagyis „barbár"-nak mondtak minden csúcsíves, illetve — akkor — modern épületet.

A kortársak ítélete egyébként nem mérvadó. Sem a dícséretük, sem a kritikájuk nem elég objektiv. A helyes ítéletet csak az utókor adhatja meg bizonyos idő távlatán keresztül.

*

Minden kornak megvolt a szellemét kifejező művészete. A ma sem fog elmaradni a régiek mögött.

Építésznek, szobrásznak, festőnek, meg kell találni azokat a művészi formákat, melyek az Idő szellemét tökéletesen kifejezik. Eddig csak kerestük az utat. Merre? A technika vívmányai, az új anyagok és új szerkezetek adják meg önkéntelenül az irányt. És a gazdasági viszonyok.

A ma, még tele van küzdelemmel. A háború és a forradalmak ütötte sebek egészen új feladatokat róttak az emberekre. A gazdasági válságot egyaránt megérzi minden ország, minden ember és így természetesen az Egyház is. A mai művészek rendelkezésére nem állanak akkora vagyonok, mint a középkorban, a renaissance vagy a barokk idejében. Szó sem lehet tehát pompáról, mert ez teljesen ellenkezik korunk szellemével és a kath. Egyház mai felfogásával.

Bámuljuk, csodáljuk, a gyönyörű csúcsíves, barokk és rokokó templomokat. Hódolattal adózunk alkotóik szellemének, de nem érezzük magunkat egészen otthonosan bennük. Az egyik magasztos, a másik túlzottan ünnepélyes. A középkor mély vallásossága, messze esik tőlünk. A barokk pompája pedig ellentmond a mi szegénységünknek, amely takarékosságra kényszerít bennünket.

Aki ma, mégis az elmult korok művészetét kultiválja, úgy jár, mint aki ezüst csattos félcipőt, rövid bársony térdnadrágot, testhez szabott kabátot és hajporos allonge parokát ölt magára. Megbámulják.

De nemcsak a ruhája, ízlése, gondolkodása változott meg az embereknek, hanem mindezzel együtt természetszerűen a vallásos érzése is. Más ma a val-

*) Szerző egyéni véleménye. *(Szerk.)*

voltunk annakidején az ingatlanátruházási illeték felemeléséből származó jövedelem nagysága tekintetében, ugyanolyan kellemesen csalódtunk. A gazdasági helyzetben bekövetkezett sulyosbodás következtében ugyanis a tőke erősebben érdeklődik ingatlanok iránt. *A tőke valósággal menekül az ingatlanokba és igy az ingatlanforgalom példátlanul nagyarányu élénkséget mutat.* Ennek természetes folyománya, hogy az ingatlanátruházási illeték felemelése révén származó többletjövedelem jelentékeny mértékben emelkedett. A hídépítéshez szükséges költségek előteremtése tehát biztosítva van és igy a Boráros-téri hid megépítése elől minden akadály elhárult.

KRÓNIKA

Kedves Előfizetőinknek s Olvasóinknak boldog ujévet kivánunk. Kérjük, hogy csatolt postabefizetési lapon előfizetéseiket beküldeni sziveskedjenek.

Mümellékletünk. Lapunk jan. 1. számához műmellékletet csatolunk, mely szerkesztőnknek, dr. *Fábián* Gáspár műépitésznek tervei szerint Budapesten, a gróf Haller téren, a Mester ucca tengelyében épülő plébánia templomot ábrázolja.

Kitüntetés. A kormányzó az államépitészeti hivatalok mérnöki személyzetének létszámában *János* József, *Nádasdi* Dezső, *Tóbiás* József, *Hainzmann* István és *Ujszászy* Imre kir. műszaki tanácsosoknak a kir. műszaki főtanácsosi címet és jelleget adomnyáozta.

Rerrich Béla külföldi kitüntetése. A Royal Institute of British Architects (a Brit építészek királyi intézete) november 30-án Londonban tartott tanácsülésén *Rerrich* Béla épitőművészt tiszteletbeli levelező tagjának beválasztotta.

Kormányfőtanácsos cimet nyert vitéz budahegyi *Pauer* János kitünő kollegánk.

A Közmunkatanács uj tagjai. A m. kir. minisztérium *Vladár* Gábor dr. igazságügyminiszteriumi miniszteri tanácsost, *Kertész* K. Róbert vallás- és közoktatásügyi biniszteriumi h. államtitkárt és *Joanovich* Pál, nyugalmazott államtitkárt a Fővárosi Közmunkák Tanácsához taggá ujból kinevezte.

Jubileum. *A Magyar Szaklapok Országos Egyesületének* intéző bizottsága küldöttségileg tisztelgett *Jutassy* Ödön *vezetése* mellett ügyvezető elnökénél, dr. *Radványi* Lászlónál, abból az alkalomból, hogy lapja, *Az Üzlet*, huszonötödik évfolyamát betöltötte. Az Österreicher Fachschrifttsteller-Verband a jubilánst dísztagjának választotta meg.

A Közmunkatanács elvileg kimondta, hogy a *Halászbástya alatt elterülő várlejtő telkeire uj beépitési módot kiván megállapitani,* minthogy a kilátás védelmének biztositására maga a főváros már régebben több ház tulajdonjogát megszerezte.

A közmunkatanács 1932. évi munkaprogramja. A Fővárosi Tanács *Rakovszky* Iván ny. belügyminiszter elnökletével teljes ülést tartott, melynek programján több érdekes és fontos tárgy szerepelt. Foglalkozott a Tanács az 1932. évi költségvetéssel, melyen lényeges redukciót hajtott végre. Ugyanekkor az elnöklő Rakovszky Iván bejelentette a tanácsnak, hogy a Közmunkák tanácsától élvezett *javadalmazásáról lemond.* A Tanács elhatározta, hogy az I., Stoczek uccában levő nagyobb terjedelmü telkét nyilvános árlejtés utján értékesiti. Foglalkozott ezután a tanács a jövő évi munkaprogramjának összeállításával és a rossz gazdasági viszonyok miatt elhatározta, hogy uj munkálatokat nem kezdeményez. Mivel a főváros törvényhatósága ugy határozott, hogy Schmidt Miksa kiscelli kastélyát nem veszi át, a kastély környékének szabályozási terveit, melyet a tanács készittet el, módositják. Ezután szóbakerült a BSzKRT Flórián-téri végállomásának átalakitási munkálata. A Tanács a BSzKRT által benyujtott terveket sem esztétikai szempontból, sem pedig forgalmi szempontból nem fogadta el.

Dr. Hültl Dezső a Műegyetem Rektor Magnifikusza, gyönyörű megnyitó beszédet mondott a Szent Gellérthegy Barátainak közgyülésén, ahol elnökölt. Rámutatott a többek között, hogy Budapest az egységes Magyarország centrumában van. A Szent Gellérthegy pedig Budapest sulypontja. Az ezen pompásan elhelyezett Citadella pedig Budapest fején a korona, de igy egyben a Gellérthegy a Citadellával Nagymagyarország természetes centruma, gyönyörű koronája, melynek kifejlesztéséért minden áldozatot meg kell hozni. A remek beszédet az előkelő közönség melegen megtapsolta.

Hekler Antal egyetemi tanár előadásokat tartott a régi Műegyetemen Michelangelóról, melyeken a páratlan előadóképességgel megáldott professzor ezt a világtitánt csodálatos plasztikával tárta az előkelő hallgatóság elé. Különösen ujszerű és megdöbbentő erejű volt az a fejezet, melyet Michelangelóról, mint építőművészről tartott. A római Campidolio csodálatos térhatását és a Szent Péter templom robusztus erejű alaprajzi megoldását mutatta be és kisérte oly meggyőző erejű magyarázatokkal, aminő csak konzseniális férfiutól telik. Sajnos egyetlen építészt se láttunk a hallgatók között, azért már most felhivjuk a kartársak figyelmét *Hekler* tanár jövőben tartandó klasszikus szépségü előadásaira.

A Mérnöki Kamara 1930. évről szóló jetentése 92 oldalon rendkivül alapos összeállításban megjelent. Nyolc fejezetre oszlik. 1. A mérnöki kar általános helyzete. 2. Magánmérnökök. 3. Közszolgálatban álló mérnökök. 4. Magánalkalmazásban álló mérnökök. 5. Mérnöki társadalmi mozgalmak. 6. A mérnökök önkormányzata. 7. A Mérnöki Kamara, illetve a mérnöki kar képviselete a törvényhozás és a törvényhatóságok testületeiben. 8. A Budapesti Mérnöki Kamara tevékenysége. A nagy gonddal és szeretettel feldolgozott jelentést Dr. *Kossalka* János elnök és *Thoma* Frigyes titkár irták alá.

A mai kor épitészeti törekvései. *Orbán* Ferenc építész tanár az Állami Iparoktatási Tanárok Egyesületében tartott előadást vetített képekkel *„Korunk építészetéről"*. Előadó feltárta, hogy korunk forrongó káosza dacára, az *építészetben egészséges megujhodás bontakozott ki,* mely ismét rátalált az épitőművészet örökérvényü alapjaira, mint minden teremtő alkotás korszakában. Ismertette korunk mélyreható kulturtényezőit, a stil-alapokat rövid történelmi visszapillantás kapcsán. Kifejtette a korszerű építésnek egészséges fejlődését, de rámutatott az összes szélsőségekre és kilengésekre is. Dacára, hogy előadó igaz hive a korszerű építésnek,

Petrovácz Gyula

1932

A modern építészetnek oly faltestre, téglára van szüksége, mely kicsiny fajsulyu, elegendő, de a szükségesnél nem nagyobb szilárdsággal bir, térfogatát nem változtatja, jó szigetelő, bárhol beszerezhető és nem drágább, ha már nem olcsóbb a téglafalnál, egy kézzel, vagy egy ember által könnyen kezelhető, szegelhető, fürészelhető, furható legyen, szélei, sarkai ne töredezzenek le.

A fugákkal szemben is nagyobb követelményekkel lép fel a modern építész. A fal vastagságának csökkenésével ugyanis a fuga nedvességáteresztőképességét növelni kell. A normál-habarcs 20 cm-nél rövidebb vastagság esetén már nedvesség ellen nem bir szigetelni. Oly falkittre van tehát a modern építőiparnak szüksége, amely nem higroszkópos, plasticitását nem veszti el, tartós és tapadós. Legideálisabb volna azonban, ha a habarcs és a falitégla anyaga azonos volna, s rövid időn belül rendeltetésüket azonos mértékben birnák betölteni.

A falazat nedvszivóképességének kiküszöbölése azonban oly feladat, mellyel az építőipar megbirkózni nem bir, míg likacsos falelemeket használ. Ezért szükséges a falfelületet víz- és viharálló habarccsal bevonni. A jövő habarcsának azonban mentesnek kell lenni a hajszálrepedezéstől, a gyors bepiszkolódástól és a habarcsolás időrabló lassuságától. A modern építészet tehát oly habarcsot követel, mely viharálló, fecskendezéssel gyorsan felvihető a falfelületre, világos, tetszetős színű, sima, rugalmas, napsütésnél téli fagynál nem repedezik, a légkör vegyi támadásai iránt érzéketlen és vízsugárral lemosható.

A padlók fokozatos kiküszöbölését lehetővé teszi a fugamentes padló. A magnézia-cement padlók hátránya az, hogy vízszivók, repedeznek, és kopásuk nagy. Oly fugamentes padlóra van tehát szükség, mely tűzálló, fagyálló, rugalmas, hőszigetelő, színtartó, pormentes, nagy élettartamu, nedvességet nem szív magába és nem kopik.

A modern épületszerkezetek könnyüsége, a nyilások megnövekedése, a falban levő vezetékek szaporodása azt vonta maga után, hogy a falazat hangszigetelése csökkent. A hangszigetelést elősegíti egyrészt az, ha a falkötéseket oly anyagokba, pl. préselt parafalemezekbe, ágyazzuk, melyek a hanghullámok terjedését gátolják, másrészt az, hogy az egyes termeket hangszigetelő burkolattal látjuk el. A belső terek simitására tehát rugalmas, likacsos habarcsra van szükség, melyre célszerü apró, lyukasztott tapéta jön. Ily módon a hangok, akár belőlről, akár kivülről indulnak ki, elnyelődnének.

A modern acélcső- és acéllemez butoroknak az a hátrányuk, hogy megérintésük kellemetlen hidegérzetet kelt. Oly bevonórétegre volna tehát szükség, mely taktikus meleghatással rendelkezve, a fabutorok melegségével rendelkezik, de ütésnek és karcolásnak ellenáll. Az el nem huzódó acélablakok és ajtók mázai ellen is nőni fognak a követelmények.

A megnövekedett ablaknyilások nagyobb mértékben teszik szükségessé a nap ellen védőszerkezeteket is. A mai szövetek rövid élettartamuak. A jövő feladata egy oly szövet előállítása, mely viharálló, nem rothad, fényálló, de a fényt átbocsájtja és napsütésre nem megy szét.

A világítástechnika is forradalmi átalakulás előtt áll. Az antik pontvilágítás helyett az ablaknyilásokból kiinduló diffuz világítás szükségessége merült fel, mely a nappali fénnyel azonos világítást szolgáltat.. Közelfekvő a gondolat, hogy ablakaink kettősrétegű üvegből készüljenek, melyek között ritkított gáz van, mely az elektromos áram bekapcsolására fehéren világít. Szükség volna tehát, hogy e probléma megoldható legyen, mely ritkított térben elektromos áram hatására, mint szines Neonfény, világítson, de attól eltérően, fehér színnel.

A jövő építőanyagok iparának fejlődése tehát számtalan probléma elé állítja az építőanyagok kémiáját. Nemcsak meglevő anyagok tulajdonságainak fejlesztése, hanem kívánatos tulajdonságu anyagok feltalálása szükséges ahhoz, hogy az építész céljához, az ökonomikus és higiénikusan felépített épület megteremtéséhez el birjon jutni.

Dr. Kn.

Petrovácz Gyula nyilatkozott a hídépitési tervek végrehajtásáról, a pénzügyi fedezet biztositásáról, az ingatlanforgalom nagyarányu emelkedéséről és az átruházási illetékekből származó bevételek alakulásáról.

— Tulajdonképen a *munkanélküliek pénzbeli segélyezésének* a problémája tette ismét aktualissá a hídépitkezési tervet. A kereszténypárt, amely elvi okokból ellenzi a munkanélküliek pénzbeli megsegítését, gondoskodni kívánt arról, hogy a *munkanélkülieknek jelentős része a tél folyamán munkaalkalmakhoz jusson.*

Igy indult meg pártunkban az az akció, amely a hídépitkezési tervek megvalósításához fog vezetni. A ránkszakadt takarékossági hullám már-már teljesen eltemette a hídépitkezések terveit. Most azonban egyre jobban érlelődik az a belátás, hogy *munkaalkalmak teremtésével kell a munkanélküliek segitségére sietni.* Az államvasutak gépgyár egesz esztendőre szóló foglalkoztatást kap a Boráros-téri híd vasszerkezeti munkálatainak a révén. Elvileg is jelentős siker ez, mert hiszen azt a pénzt, amit improduktiv segélyezésre kellene fordítani, sokkal célszerübben lehet felhasználni munkaalkalmak teremtésével. *A hídépitési tervek megvalósításával biztositottuk az említett vas- és gépgyár üzembentartását, sőt más vasipari érdekeltségeknek is munkát adunk, mert a feldolgozandó vasszerelvények összeállitása szintén sok munkaalkalmat jelent.* De munkaalkalom teremtődik a földmunkások számára is, akik még a tél folyamán kenyérkereseti lehetőségekhez jutnak, amennyiben az időjárás ezt megengedi.

— Pártunk minden rendelkezésre álló eszközt felhasznált, hogy a kormányzattal szemben ezeknek a terveknek a megvalósítását kiharcolja. Őszintén meg kell állapitanom, hogy a kereskedelmi kormányzat megértéssel fogadta kivánságainkat. Megértő alapon jött létre az a kétoldalu szerződés is, amely fővárosi és állami vonatkozásban biztosítja a költségek fokozatos előteremtését. *A székesfőváros január 1-től kezdve teljesiti a maga kötelezettségét. Örömmel állapithatom meg, hogy amilyen szkeptikusak*

Petrovácz Gyula

Építő Ipar – Építő munkások

1931. 70-l.

Petrovácz Gyula nyilatkozata a fővárosi épitések stagnálásáról az „Uj Budapestnek." A városházi tétlenségnek egyik magyarázata a tavaszi közmunkák megindulásának folytonos hallogatása is. Ez a legkonkrétebb panasz, amelynek indokául az egyre sulyosbodó pénzügyi akadályokat kell megjelölnünk. Hiába készitjük a legszebb terveket, hiába támadnak megvalósithatóknak látszó gondolataink, hiába teszünk meg minden előkészületet, ha anyagi eszközökben szükölködünk. A közmunkák megindulásának legfontosabb és ugyszólván egyetlen előfeltétele a pénz. Amilyen gyorsan érnek meg a tervek, annyira lassu a fedezet előteremésének a munkája. Valóban szükség volna uj Rókus-kórház megépitésére, szükség volna uj hidakra, szükség volna a halálsorompók eltünteése céljából a ceglédt vasutvonal felemelésére és valóban itt volna az ideje, hogy az Erzsébet sugárut megépitését megkezdjük. Nem is beszéek a Tabán ujjáépitéséről és az ehhez kapcsolódó fürdőváros-koncepcióól. Ezeknek a problémáknak a megoldásához, magyarul: ezeknek az pitkezéseknek a megindulásához rengeteg pénzre volna szüség. Be kell allanunk, hogy minden erőfeszitésünk hiábavalónak bizonyul, ezidőszeint a távoli messzeségben bontakoznak csak ki a pénzügyi megoldás ehetőségének a körvonalai. Műszaki és technikai szempontból minden közmunkaterv elő van készitve, arról azonban, hogy a pénzügyi fedezet mikor áll rendelkezésünkre, senki sem tehet konkrét kijelentéseket. — Végeredményben — összefoglalva a városházi látszólagos tétlenségnek az okait — megállapithatjuk, hogy négy-öt magyarázatot is találunk. Én nem habozom kijelenteni, hogy — bármilyen nehéz gazdasági viszonyok özött élünk is — a mai városházi állapotokat átmenetieknek tartom. kBizton remélem, hogy az idők megváltoznak és a gazdasági helyzet fokozatos javulása megvalósitáshoz segiti terveinket.

a) pont alatt fel nem sorolt területen, valamint a felsorolt körutakon és téren, mind a két oldalon épitendő uj házak;

e) a Margit körut, Krisztina körut, Attila körut, Döbrentei tér és a Dunapart közé eső, az *a*) pont alatt fel nem sorolt területen épitendő uj házak;

f) az V kerületben az Ujpesti rakpart Garam ucca, Kárpát ucca, Ipoly ucca, Pannonia ucca, Korall ucca, Tátra ucca és a Sziget ucca által határolt telektömbön az Épitésügyi Szabályzat értelmében engedélyezhető legnagyobb magasságban létesitedő uj házak;

g) az I. kerületben a Krisztina tér, a Mészáros ucca, Ág ucca, Tigris ucca, Czakó ucca Naphegy ucca, a Fém uccáig, onnan le a Gellérthegy uccáig, Orvos ucca, Szent János tér és Krisztina körut által határolt területen létesitendő bérvillák.

II.

1. A rendkivüli ideiglenes házadómentesség kedvezményében a felsorolt területeken emelt uj épületek csak abban az esetben részesithetők, ha az épület különben az 1929. évi 85.000 és annak az egyes rendelkezéseit módositó 1930. évi 111.800. számu reneletben előirt feltételeknek különben mindenden megfelelnek.

2. l. *a*) és *b*) pontok alá tartozó esetekben a pénzügyminiszter az emlitett pontokban foglalt korlátozás (legnagyobb magasság) alól indokolt esetekben felmentést adhat.

3. A rendkivül ideiglenes házadómentesség kedvezménye a lebontott épület helyére emelt uj épületek egész terjedelmére és a községi pótadóra is kiterjed.

E célja az, hogy az emeletráépitéseket és a lebontott helyébe épülő házakat az eddiginél több adókedvezményben részesitse.

Ugyanis az 1929:XXIX. t.-c. és az 1930:XLI. t.-c. értelmében 30 évi rendkivül házadómentesség illeti meg a Budapest Székesfőváros területén az 1933. év végéig teljesen lakható állapotba hozott épületeket, ha azok a 111.800/1930. P. M. rendeletben megállapitott követelményeknek megfelelően épülnek fel. 30 évi adómentesség. ben részesül továbbra is minden uj épület, amely a fenti követelményeknek megfelel; tehát nemcsak a fenti rendeletben felsorolt területeken épült házak.

Az ezen rendeletben megállapitott területeken az emeletráépitések és lebontott házak helyébe épült uj épületek részesülnek uj adókedvezményben.

Ugyanis az emeletráépitések az 1927:V. t.-c. 6.§-a értelmében 1931. január 1-től kezdve már csak 15 évi adómentességben részesülnek és az 1931. év után már a községi pótadó alól sem mentesek. Az itt közölt rendeletben megállapitott területeken épült emeletráépitések azonban 30 évi adómentességben részesülnek.

A lebontott épület helyére ujonnan emelt épületet általában csak korlátozott mértékü adómentesség illeti meg és csak ha az uj épület eléri a lebontott ház terjedelmének négyszeresét, részesül az uj épület 30 évi adómentességben, ha egyébként a törvényben és a pénzügyminiszteri rendeletben előirt követelményeknek megfelel. A 38.140/1931. VII. P. M. sz. itt közölt rendeletben meghatározott területeken lebontott épület helyére emelt uj épület azonban, tekintet nélkül a terjedelmére, 30 évi adómentességben részesül.

A hátralékos előfizetések beküldését kérjük!

KRÓNIKA

Helyettesi megbizások. A polgármester Király Kálmán műszaki főtanácsosnak, mint a II. ügyosztály vezetőjének előterjesztésére Zaitz János műszaki főtanácsos akadályoztatása esetén a helyettesi teendők ellátásával Dr. Viola Rezső műszaki tanácsost bizta meg. A jogi kérdésekben állandó helyettesitéssel Unger Ferenc tanácsi jegyző bizatott meg.

Uj műegyetemi magántanár. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Traiber István dr. kir. műszaki tanácsosnak a magyar királyi József Műegyetemen a „Földrajzi helymeghatározások" cimű tárgykörből műegyetemi magántanárrá történt képesitését jóváhagyólag tudomásul vette és őt e minőségben megerősitette.

Petrovácz Gyula nyilatkozata a mérnök-al polgármesterség ügyében. A kitünő vezéregyéniség élesen világit rá a következő nyilatkozatában, miért kell a műszaki alpolgármester: A közgyülési határozatot feltétlenül megfellebbezzük és pedig főként azért, mert ez a határozat az 1930. évi XVIII. t.-c. 59. szakaszának harmadik pontjában foglalt rendelkezésbe ütközik. E rendelkezés ugy intézkedik, hogy az alpolgármesteri állás megszervezésénél a törvényhatósági bizottság különleges szakképzettséget irhat elő. Az idézett törvényszakasz szövegezéséből világosan meg lelehet állapitani, hogy a harmadik alpolgármesteri állás szervezése *csak egy különleges* szakirányu tevékenység céljaira engedhető meg. Nem kétséges, hogy a jelen esetben a harmadik alpolgármesteri állás megszervezésére a három tényleges műszaki, de tulajdonképpen öt műszaki ügyosztálynak polgármesteri felülvizsgálása érdekében van szükség. Nézetem szerint ugyanis nemcsak az utépitési, magasépitési és városrendezési ügyosztályok tekinthetők műszakiaknak, hanem a vizvezetéki és világitási (XII.), valamint a közlekedési (V.) ügyosztályok is. Ezeknek az ügyosztályoknak szakszerü felülvizsgálása egyetlen képesitést igényel és ez nem lehet más, mint műszaki képesités. Ezeknek az ügyosztályoknak a felülvizsgálása lelkiismeretesen csak ugy képzelhető el, ha a legfőbb felülvizsgáló és ellenőrző személy műszaki képesitéssel rendelkezik. Nem műszaki minősitésü alpolgármesterek ezeknek az ügyeknek a felülvizsgálásánál kénytelen mindig a referensek előadására és a műszaki előadására és a műszaki adatokat tartalmazó jelentésekre támaszkodni. Kénytelen azokat változatlanul elfogadni, mert műszaki ismeretek hiányában képtelen igazi felülvizsgálásra. *A törvénynek az volt az intenciója, hogy műszaki minősitésü főtisztviselő kerüljön a harmadik alpolgármesteri székbe.*

Mérnökegyleti előadások. *Sirvers* német titkos tanácsos tartott propaganda előadást a Mérnökegyletben és a rádióban *Berlin*,-ről Ismertette történetét és a mult-épitészeti monumentumait. *Schlüter András* Hofburgját, *Knobelsdorff* operáját, *Langhans* Brandenbergi kapuját, *Wallot* Parlamentjét, *Bekrens* gyárépületeit. Ha figyelembe vesszük, hogy nemrég templomépitészeti propaganda előadást tartottak a németek, kérdés, mit akarnak velünk? Mert ők bizonnyal nem szerelemből jönnek hozzánk propaganda előadásokra,

A berlini előadót *Jakabffy* Zoltán, a szakosztálya nevében pompás német dikcióval üdvözölte.

És ne tévesszen meg bennünket az első statisztika, mely a magyarok bünét illetőleg, javulást mutat. Mert 1925-ben a csaknem 11.000 magyar abbaziai nyaraló 1929-ben már cca. 8000-re apadt. Mert tessék rátekinteni a harmadik statisztikára, mely világosan igazolja, hogy az 1929-iki évben is *az ott eltöltött idő szempontjából a magyarok állnak az első helyen. A germán 90.000 nappal szemben a magyarok 95.000 napig élvezték Abbaziát* akkor, mikor a magyar fürdőhelyek, igy a fenséges Balaton fürdői, tátongtak az ürességtől.

A második számu statisztika pedig világosan rámutat arra, hogy itt nem valami orvosi rendelet alapján idejött betegekről van szó, hanem a nyári vakációt itt eltöltött magyarokról, hiszen az abbaziai üdülők számának oroszlánrésze a nyári nónapokra esik. A decemberi-januári 300 üdülést kereső száma, juliusaugusztusban 7000-re duzzad. Ezek nem betegek. Ezek itt nyaralnak, ide viszik az ország drága pénzét, itt fecsérlik el és itt szereznek költekezésükkel más nemzetek szemében a magyaroknak ellenségeket.

Csináljunk csak egy kis kalkulust. Attag 100.000 napot véve egy évben, melyet egyedül itt, Abbaziában, tölt el a magyar fürdő közönség, — és minimum 60 lirát, kereken 20 pengőt véve naponta, ez kétmillió pengőt jelent koszt és kvártélyra, legalább ugyanennyit elköltbevásárlásokra és csaknem ugyanennyibe kerül a 10.000 ember oda-vissza utazása, Vagyis egyedül *Abbazia évenként 6.000.000, azaz hatmillió pengőt zsebel el tőlünk*, mely teljes egészében a magyaroké maradhatna, ha a magyarokban lenne egy szemernyi hazafias érzés.

De hiszen ez csak egy fürdőhely, ahova a magyarok járnak, hát hol van a többi? Hiszen Európa összes fürdőhelyei magyaroktól hangosak. Mennyi pénzt visznek ki és ugyanazok (nagyrészt kereskedő világ!) jajgatnak, hogy nem megy az üzlet, nincs pénz, rossz a kormány stb.

De ha már ez igy van és nincs mód rá, hogy az u. n. *magyar* fürdőközönséget itthon tartsuk, akkor legyen a kormányban erély kinyomozni azt, kik ezek a külföldi nyaralók és őket megfelelő pénzügyi intézkedésekkel a magyar fürdők látogatására kényszeriteni.

Tessék elképzelni, ha az a *százmillió* pengő, mely ilyen célokból külföldre vándorol, itt benn maradhat, ugy ez uj vérkeringést visz bele az ország életébe, lesz üzlet, lesz épitkezés, lesz munka, lesz jólét és nyomorult országunk legalább pénzügyileg ujból talpra áll. *Dr. Fábián Gáspár.*

A Nemzetközi Vásár épületei között ismét az Eternit-Művek grandiózus épitménye tünik fel. — A pavillon Eternit-csövekből készült oszlopokon nyugszik, a hatalmas torony falai ügyesen elrendezett nagy Eternitlemezekkel vannak borítva és igy szilárd kőépitmény benyomását kelti, a tetőfedés végül Eternit-hullámlemezekből készült. — Nagy érdeklődest kelt a cég legujabb gyártmánya: az Eternit-nyomócső és az abból készitett próbavezeték, amely állandó belső viznyomás alatt áll. — Az egyéb Eternit-gyártmányok mellett az Eternit-csöveknek is nagy jövőt jósolnak.

A Budpesti Nemzetközi Vásár május 9-től május 18.-ig tart. A vásár látogatását a vidéki és külföldi közönség részére a vásárigazolvány, illetve az ezen igazolvány alapján igénybe vehető vizum és utazási kedvezmény segiti elő. A vásár május 9-től kezdve, minden nap reggel 8 órától este 7 óráig van nyitva. A belépőjegy ára a budapesti közönség részére 1.50 pengő. (A vásárigazolvány állandó belépőjegyül szolgál a vásár területére.)

Vakolat nélkül
és minden várakozási idő elkerülésével készíthet száraz, tűzbiztos falakat Eternit - burkolással. — Mindenütt gyorsan elhelyezhető, könnyen tartható tisztán, határtalanul tartós

Kérjen dijmentes prospektust és költségvetést
ETERNIT-MŰVEK,
Budapest, VI., Andrássy-ut 33. sz.

Emeletráépitések és bontás helyén épült házak adómentessége

A Magy. kir. pénzügyminiszter 38140/1931. VII. a. szám alatt a következő leiratot intézte Budapest Székesfőváros polgármesteréhez:

A rendkivüli ideiglenes házadómentességről szóló 1929:XXIX. törvénycikk 3.§-ában nyert felhatalmazás alapján, a m. kir. belügyminiszter urral egyetértőleg megengedem, hogy Budapest székesfőváros területének alább felsorolt területén emelt uj épületek az alább megállapitott mértékü rendkivüli házadómentességben részesittessenek.

I.

Amennyiben legkésőbb 1933. év végéig teljesen lakható állapotba helyeztetnek, 30 évi rendkivüli ideiglenes házadómentességben részesülnek:

a) a Budapest székesfőváros belső főutvonalain, ugymint: 1. a IV. kerületben a Petőfi Sándor uccában, 2. a IV. kerületben a Váci uccában. 3, a Vámház körutón, 4. a Muzeum körutón, 5. a Rákóczi utón, 6. a Károly körutón, 7. a Vilmos császár utón, 8. az Attila körutón, 9. a Krisztina körutón, 10. a Széll Kálmán téren, 11. a Széna téren és végül 12. a Margit körutón a régi házak lebontásával az Épitésügyi Szabályzat értelmében engedélyezhető legnagyobb magasságban létesitendő uj házak;

b) az ugyanazon a területen az Épitésügyi Szabályzat értelmében engedélyezhető legnagyobb magasság, továbbá a Margithid és Ferenc József hidak között a Dunaparton a 21 méter magasság eléréséhez szükséges emeletráépitések;

c) a VII. kerületben a Károly körutból kiindulólag a Damjanich uccába torkolóan nyitandó főutvonalra homlokzattal biró és az Épitésügyi Szabályzat értelmében engedélyezhető legnagyobb magasságban létesitendő uj házak;

d) a Lipót körut, Teréz körut, Erzsébet körut, József körut, Ferenc körut, Boráros tér és Dunapart közé eső az

PETROVÁCZ Gyula építész

Kassai téri templom
Hermina kápolna altemplom átépités

BUZA Péter: Herminamező, fejezetek egy városrész történetéből. Bp., 1992
85-86.
Adattár: 39.p. -Hermina u.7. Vakok otthona, II.e.
Homérosz mozi kialakitása

PETROVÁCZ Gyula érseki mérnök

1909. dinar kitnevezet

Raj R. – Nagy I.: Bajkúti Szűz Mária... Tóthfalu, 1993. 23.

Pecz Samu és a fasori tervpályázat

NÉPSZABADSÁG, 2000. 07. 03. 28. o.

Talán ennyi év elteltével már elárulhatom, hogy bizony én is azok közé tartoztam, akik egy-egy vészterhesebb történelemszigorlat előtt, végső kétségbeesésükben nem restelltek a Panoráma-útikönyvek bevezető történeti összefoglalóira támaszkodni. Rájöttünk ugyanis, hogy ezekben a feszes, mégis adatgazdag fejezetekben benne van minden, ami fontos, és ennél többet valószínűleg a tankönyvek bő lére eresztett magyarázataiból sem jegyeznénk meg.

Ma már persze egy szót sem tudnék felmondani az életmentő történelmi zanzákból, viszont mindig ezek jutnak eszembe, ha a Tájak Korok Múzeumok kiskönyvtárának egy-egy újabb darabja a kezembe kerül. Kitűnő művészettörténészek, történettudósok és más szakemberek írják őket, tömören, de mégis élvezetes stílusban, és nemcsak arra alkalmasak, hogy eligazítsák a helyszínre látogató turistát, hanem összegyűjtve egyfajta „országregiszterként" is használhatók. A budapesti tárgyúak például részletesebb és szakszerűbb tájékoztatást adnak, mint sok városrész-monográfia.

A TKM egyesület és a fővárosi önkormányzat turisztikai bizottsága által nemrégiben kiadott négy füzet arra is jó példa egyébként, hogy nemcsak a legismertebb emlékekről, például a Mátyás-templomról vagy a Szent István-bazilikáról szóló ismertetők tarthatnak számot a látogatók érdeklődésére. Minden fővárosi középületnek – s persze jó néhány lakóháznak is – lehet a történetében, esetleg a mai megjelenésében olyasmi, amit mindenképp meg kell óvni a feledéstől.

A nemrégiben megjelent négy ismertető közül a 637-es sorszámot viselő TKM-füzet a Kiscelli Múzeum újkori várostörténeti gyűjteményének tárgycsoportjait, a 636-os és a 641-es pedig a pasaréti Páduai Szent Antal-plébániatemplom, illetve az országúti ferences templom és kolostor történetét idézi fel. Az utóbbi érdekessége például, hogy az 1720-as évektől máig szinte folyamatosan alakították, formálták: hol a nagy lendülettel folyó fővárosi építkezések miatt, hol a háborús károk helyreállítása következtében kellett változtatni rajta. Rimanóczy Gyula pasaréti épülete viszont egészen más sorsot tudhat magáénak. Egy éppen csak formálódó, csöndes városrésznek a modern építészet iránti fogékonysága – s persze a takarékosságra való hajlama – tette lehetővé, hogy megszülessék a rendkívüli kompozíció, mégpedig annak dacára, hogy az ellenlábasok még az utolsó pillanatban is igyekeztek megakadályozni a mű felépültét. Petrovácz Gyula építész, képviselő és tanácstag magához a hercegprímáshoz fordult az engedély letiltása érdekében, és ez – idézi a Historia Domust a szerző, H. Vladár Ágnes – egy ideig eredménnyel is járt, hiszen egy hónappal sikerült elhalasztatnia az alapkőletételt.

Talán még ennél is cifrább történet bontakozik ki Sisa Józsefnek a Fasori evangélikus templom és gimnázium épületegyüttesérőll írott ismertetőjéből. Még száz év elteltével is sok tanulsággal szolgálhat, ha felidézzük a tervpályázat körüli viszontagságokat. Történt ugyanis, hogy az evangélikus egyház Pecz Samut kérte fel, készítse el a két épület terveit, az építész pedig be is nyújtotta a szükséges rajzokat. Két évvel később mégis pályázatot írtak ki, melyre kilenc munka érkezett, ám Pecz maga úgy nyilatkozott, hogy nem kíván indulni a versengésben. (A szerző szerint „megalázónak érezte az eljárást, a pályázati processzust, de tervének beadásával mégis ki akarta nyilvánítani készségét a végső, a kiviteli tervek elkészítésére".) A pályázatot ezután elbírálták, a díjakat annak rendje és módja szerint odaítélték. Végül, két évvel a huzavona megkezdése után felkérték Pecz Samut, készítse el a végleges terveket.

N. K. J.

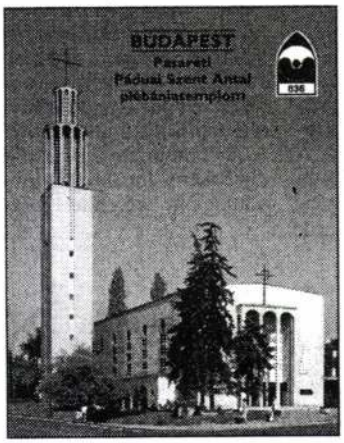

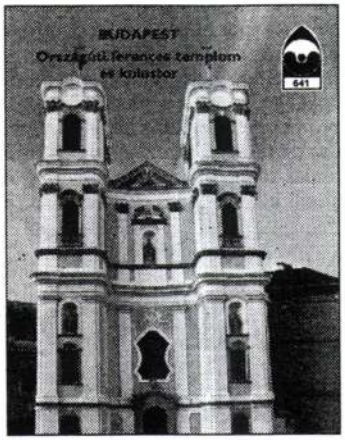

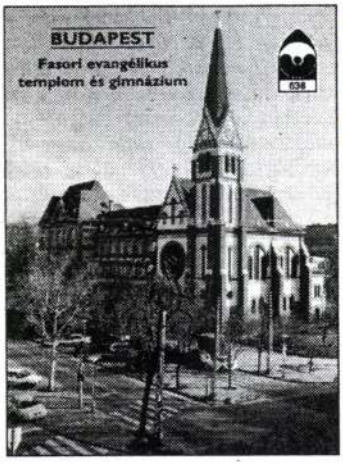

PETROVÁCZ GYULA ÉPÍTÉSZ

PETROVIĆ, Sava ikonfestő

AH 1988/1. 106.

2. Battonya

Mária születésének szentelt templom. A rendkívül nagy méretű és arányos architektúrájú épület 1778–79-ben épült klasszicista stílusban. Eredeti ikonosztázát nem ismerjük. Mostani, fényűzően faragott ikonosztázát 1820-ban fejezték be, és akkor készültek az ikonok is. A művész munkáját így írta alá: „Isten segítségével festette Sava Petrović, temesvári polgár". Az ikonosztáz festett részét az aradi Aleksić Dušan fejezte be 1880-ban A 19. század végén Sava Petrović némely ikonját szakszerűtlenül restaurálták. Az istentiszteletkor használatos műtárgyak jobbára a 19. századból valók. Az oltárában három moszkvai kiadású evangéliumot őriznek, az egyik a 17. századból való, a másik kettőt 1741-ben, illetve 1785-ben nyomtatták.

SAVA PETROVIĆ (1788–1861) Bánátban született, a festészetet valamelyik temesvári műhelyben tanulta. Ugyanitt telepedett le. Portré és ikonfestőként képezte magát tovább. A temesvári Bánsági Múzeumban és a szerb püspöki udvarban őrzik az általa festett arcképeket. A klasszicizmus akkorra már elvidékiesedett stílusában dolgozott. Mindössze két ikonosztázt festett, egyet a Makótól keletre fekvő Battonyán, egyet pedig a temesvári Mehala városrész szerb temploma számára.

814/31

zási Jegyzőkönyv

Művészettörténeti Kutató Intézet
kiadványraktárban

Hiány db
-
-
-
15
-
2
2o
-
26
1o
-
-
-

Petrović Miloslav

Stuckgiesser

u. a. Bánátban

Lásd:

Wurzbach, Biogr.

Lex. Wien, 1870.

XXII. k. 178. l.

Ö. Ev. felh

Petrović Vitalija

Thieme Becker
XXVI. 503. l.

Lyka

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Petrović (Živko) Vitalis

festo

* Zimony 1806. aug. 15-

Thieme-Becker

XXVI. 503

Petrovic Vitalis
(Zioko)

Jesso

n. Semlin. 1806.

Lásd életrajzát

Wurzbach. Biogr.

Lex. Wien, 1870.

XXII. k. 130–131 l

Okv. felh

Petrovich

l.

LykaMagyműI800-50

127, 138, 141, 192,
216, 262, 326,
330—1.

Petrovich András

erüstmüvek

l.

Horvmagyötv Becsben

q. l.

Petrovics

festő

l.

Schoen Pest-Buda

67. l.

MDK

Petrovits, Dumitru festő

Pesten született
1804-ben Bucurestiben élt.

Remus Nicolescu : Adalékok a román festészet kezdeteinek történetéhez.
Studii si cercetări de istoria artei, Bucuresti
/évfolyam és lapszám nélkül/ közli
Külf. folyóiratok szemléje
Müv. Ért. 1956. V. évf. 1 sz. 85. o.

Petrovits

festő

Szegedi származású festő.
Ki az 1879 ik bécsi tárla-
tom a város birtokaba került
4 árvizkeppel tünt fel.

Reizner János Szeged története. Szeged. 1900. III. 407 l

Petrovits

harangöntö Ujvidéken
1860 -ason -

Rómer Flóris hag. XXXVII. cs.

Bubics Zsigmond kassai püsp

Térdig, szembenéz,
lévő könyvön nyugtatja, ba
ját fogja. Mellét a vaskor
nye[illegible] diszíti[illegible]. Keresztjét
tözete: soli deo, reverenu
lette balról szék és a hát
irata a kép alatt aláírásá

Bubi
kas

alól balra: MAGYARORSZÁG
jobbra: SELJENKA ÉS

Fénynyomat, méretei a

Szn. 62-
1100-907

Petrovics Boskó

ält. tanf.

Ferk pzomfoisk vk

1939-41. 147. l.

Giambellino, olasz festő IV. 39.

Petrovich József

szobrász

XVIII. 4

l.

Schoenóbudai PP. templ

g. l.

Első emeleti fogadó

90

Fénykép. Milyné

Iparművészeti Főiskola: 127 ltr

Kerámiák. (Gálocsi és Petrovics diplomamunkái.)

Falus (R 1574/7)

Kerámia

Vegetáció nincs.

M. D. K.

PETROVICI Victoria

1927-ben Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954 338 l.

Petrich András festőművész, rézmetző, rajzoló, térképész és generális.

Tud. gyűjt.
1820. VII., 125.

Petrits Andrei generális főstvárva-
mestre, népmutatós (: mürenettörténéz)
tájrajzoló, vízmetsző és képíró.

Tud. gyűjt.
1819. v. köt., 114-119.

Pest látrajna a Sellérthegyről. Petrich.

Kiemetnet.

Tud. gyűjt.

1820., VII., 125.

Petrits András Generális Fő-Strázsamester, képmütudós, tájrajzoló, Rézmetnő és Képíró Budán.

Tud. gyüjt.
1819. V., 114-119.

Petrich András fűszerszemeste, képrő.

Tud. gyűjt.
1820. VII. 123–125.

Szeged. Petrovics

Pesti Hirlap. 1879. márc. 23. 5.

Szegedről számos vázlatot....

Rajz. Vázlatok a szegedi árvizről (Petrovics)

Pesti Hirlap. 1879. márc. 23. 5.

Szegedről számos vázlatot....

Petrovics Béla kritikus.

Magyar Nemzet.
1945. VI. 14. I. 36.
(: Benéznek :)

P e t r o v i c h

rajzoló

Fővárosi Lapok.1867.ápr.3. /Fővárosi hirek./ ~~A lipcsei "Illustrirte"...~~

P e t r o v i c s

rajzoló

Fővárosi Lapok.1867.jul.6. /Fővárosi hirek./

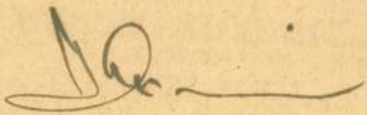

PETROVICH FERENC

budai ötvös mester /1696-ban szerezte céhi szabadalmát./

Budapest régiségei XIX. köt. 1959. évf. 221 .l

M D K

Petrovits Basilius, Temesvár.

festő

Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. Műv. Ért. 1952. 1.sz. 138 l.

Petrovich (Petrowiz, Petrovitz, Petrowicz) Ferenc (Marian) Buda

Kimutatható 1695—1728-ig. A budai ötvöscéh első mesterei közé tartozik. *Inasa:* 1695. Jerkowitz Mátyás. *Legényei:* 1718. VI. 19—1722. VI. 4-ig Tatarovics István; 1720. V. 17. Marionoviz Iván; 1726. VI. 20—1731. V. 25-ig Ivanovics Antal; 1728. V. 30. fia Petrovich Miklós.

Művei:

Pest-Buda 1977

78

I

Díszkanál, vésett díszű fejjel
XVII. század vége
M. Nemz. M.

76

14

1805 körül
M. Nemz. M. Lappang

77

14

Sótartópár
1805 körül
Egykor Veszelyné Engelmayer Mária tulajdona. Lappang

16

Úrmutató, ar. ezüst
1810 körül
Kalocsai székesegyház

DEMETER PETROVICH, éremvésnök

9.-Ostromló forradéalmár, A L/Akad.Legion/.Kesztyü, kard és kocka.Hátlap:WIEN DEN 13.14.15.MARZ u.15.26.MAI 1848 Emlékjelvény, D.P.mesterjegy.Demeter Petrovich.Bronz 33 mm.N.Z..1874/75.2 96.1.8.sz. 27.old.

DR.KARÁY RÉZSŐ: A magyar szabadságharc emlékérmei és kitüntetései 28.old.

Az érem, VIII.évf. BP. 1934. jan-dec

18 27 37 40 59

(27)

PETROVICH JÁNOS

aranymüves mester /1717-től/

Budapest régiségei XIX. évf. 1959. 222. l

MD K

Petrovics Elek,

a szépmüvészeti rész elrendezésében segédkezett.

Belényessy Zsigmond: A debr. Déri-muzeum épülete.
M.Ip.Müv.szet. 1931.1-2.sz. 15.l.

Petrovics Arzén

Vas. Ujs. 1880 440 C

nincs cd

„**Nefelejts**“ czimü alkalmi lapot adtak ki Aradon az ottani nőegylet által jun. 29-én rendezett népünnepre. Szerkesztette Lukácsy Lajos. A nyolcz oldalra terjedő lap tartalma változatos. Vers, próza, autograf, hangjegy, rajz stb. van benne. A czimlapon két nefelejtsbokor, közepén az árvaház képével. Hajnalka, Varga János, Csiky Gergely, Tiszti Lajos, dr. Réthy László, Rózsaági Antal, dr. Márki Sándor, E. Illés László, dr. Kabdebó János képviselik benne az irodalmat, Boér Henrik egy zongoraszerzeménye a zenét. Tabakovics Sándor, Petrovics Arzén, Solymásy Adolftól rajzokat közöl a lap.

Petrovics Istvánné

író, rajzoló

Laird

Szinyei

vagy más

lexikont

Petrovics Dániel

festő

sz. Lugoson.

Lásd életrapát

Wurzbach. Biogr. Lex.

Wien. 1870. XXII k.

126 l.

Okv. felh

Plasztika.Kisfaludy Sándor.Petrovics

Magyar Müvészet 1925.497.523.o.
Berzeviczy A.:Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Petrovics Döme szobrász

Magyar Müvészet 1925.497-523.o.
Berzeviczy A.:Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Petrovics Demeter

szobrász

14 DK

D. Szenczi Piroska: Képzőművészetünk és a Pesti Hírlap
1841-1849.

MMM Évkönyve 1951, 132. l.

Petrovics Demeter MDK

szerepelt a Bajai III. Béla Gimnázium 200 éves jubileuma alkalmából az öregdiákok és művésztanárok műveiből rendezett kiállításon.

Kováts Andor Országos hírű művészek kiállítása Baján.
Petőfi Népe, Kecskemét. 1957. jun. 25.

M.D.K.

Petrovics Döme, Demeter, szobrász

Bajai volt. A bécsi Akadémián tanult. XVIII. sz eleje
479.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Minerva. 1969. Budapest

M.D.K.

Petrovics Dóme, szobrász

Baján született. Szerző csak a Bécsben tanult művészek körök említi a nevét.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

230. old.

MDK

Petrovics Döme

Kampis Antal: Az ujabb magyar szobrászat. A szépmivészetek könyve. Bp. 1940.

496.1.

Petrovics Döme nobrán M.D.K.

Szül. Baján, Bécsben tanult.

Kampis, Magy. műv. Bp. 1960, 479

MDK

Petrovics Döme, szobrász
/Bécsben élt/

honunk szebblelkü asszonyai Kisfaludy Sándor, a galáns dalnok szobrára, a Himfy-lantra gyüjtöttek. Ez emlékmüvet P. készitette el és a Nemzeti Muzeum kertjében állitották fel.
/Adatok Veress Endre müvéből./

Pogány Ö.G.:M.szobrászat a 19.sz. elsö felében. Bp.1939. ?.36-XX.l.

MDK

Petrovics Döme, szobrász

Vénusz és Ámor.
Perzeusz a Meduza fejével.

Pogány Ö.G.: M.szobrászat. a 19.sz. elsö felében.
Bp.1939. 54.l.

Petrovics Döme

az akadémián szobrászati oklevelet

nyert.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a

XIX században, Budapest, 1970.

78.

Petrovics Demeter, Baja

MDK

Gundel-dij.

1821. 2. dij.

Bécsi képzőm. akad. magyar ösztönd. névsora.
Fleischer Bécs. loo. l.

F a d r u s z j

MDA

Petrovics Demeter, Baja

Gundel-dij.

1822. 2. dij.

Bécsi képzőm. akad. magyar ösztönd. névsora.
Fleischer Béc. loc. l.

Hongrois. Compteren

Petrovics Demeter, Baja MDK

Josef Reichel-dij 1823

Bécsi képzőm. akadémia magy. ösztönd. névsora
Fleischer. Bécs. 1o4. l.

MDK

Petrovics Demeter, Baja.

1829. Vinzenz Neuling-dij.

1823. Josef Reichel-dij.

Bécsi Képzőm. Akad. magyar ösztöndijasainak névs.

Fleischer, Bécs. 1o4.1.

MDK

Petrovics Demeter, Baja

Vinzenz Neuling dij 1829

Bécsi képzőm. akadémia magy. ösztönd. névsora

Fleischer Bécs. 1o4. l.

MDK

Petrovics Demeterm Baja

Gundel-dij.

1823. 1.dij.

Bécsi képsőm. akad. magyar ösztönd. névsora.
Fleischer Bécs. 100. l.

-

Hongrois. Compteren

MDK

Petrovics Demeter

Himfy-lant /Muzeumkert/
talpazat .1903.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
161.1.

Petrovits Döme

Bajón született 1799-ben, Bécsben halt meg 1854-ben; Bécsben tanult mintázni, Bécsben és Budapesten működött.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 44 l.

MDK

Petrovics Demeter, éremvésö

A XVIII. sz.-ban /magyarországi születésü/ már a külföldön is sikeresen dolgozott.

Dr. Procopius Béla: A Magyar Emlékérem- és Plakettmüvészet. - MI. 1934. 125-127. l.

Petrovics Demeter MDK

M.Nemz.Muz. kertjében:
Himfy-lant, bronz, sas rózaakoszorus gömbön
alatta Kisfaludy Sándor mellképe.

GenZakBpest, 68 l.

MDK

Petrovics Döme 19.sz.-i érmész

Soós Gyula előszava a katalógusban.

Ernst Muz. M.Plasztikai és Graf. kiáll. 1954. szept. 8. l.

Petrovits Dömse

1903-ban a szobrot a Múzeum kert-jében helyezték el; a II-ik világhá-ború után a sérült részeket rekonstruál-va, a művet ismét felállították.

Gádor E.: Budapest szobrai, Buda-pest, 1955. 441.

Petrovits Döme

2

„Lisfaludy Sándor", VIII. ker. Múzeum kert, Múzeum körül, 1903-ban állították fel. A földgömbön álló sas és dombormű anyaga bronz.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 44 l.

Petrovits Döme

Alapzat pinkei vörös kő; sas és földgömb magassága 1,50 m, a talapzaté 2,10 m. A költő halála után tisztelői gyűjtést indítottak szobrának felállítása érdekében.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 441

Petrovits Döme

A műcészt bízták meg az emlék elképítésével, ahi 1848-ban végzett feladatával. 1903-ig a Nemzeti Múzeumban állt a szobor, ekkor az addigi fatalpazat helyébe gránit került.

Gádor E: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 441

Petrovics Demeter

n. Bajaú 1799 ben – + Bécs 1854.

Bécsben tanult meg mintázni, a jeszli Nemz. Muz. kertjében álló kisfaludi nobor, i az Bécsujhelyi Kinsky Ferenc nobor alkotója, mint bajai mi lelésül emlétis, müve nincs. B-n!

Miskolczy Ferenc, Baja Képzőművénete a XIX. században, kézirat, MDK, C-II-599/1

19 n.

Petrovics Demeter

1793-ban nül Bajan, nobrai és festő, Bécsben mint ödött, a b-i muzeumban 2 tanulmánya van.

Mistolczy Ferenc, „Baja képrőnc"-vezete a XIX. században, kézirat.
MDK-C-II-599/1

26 l.

Petrovits Döme MDK

/1777/1799 Baja -1854 Bécs/

szobrász

Bécsben tanult mintázni, itt és Bp.-en müködött.

"Kisfaludy Sándor." Muzeum kert. 1903.ban állitották fel. a mü 1848-ban készült el.

44.o.

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp.1955.

Lyka: M.M.18oo-5o. 216. Petrovics Dőme. Sz.19.

bajai. Otthon előbb kereskedő, dilettánskodott. Némi segéllyel Bécsbe megy. 1823 dij. 1825 Bánség, majd visszatérve megmintázza a "Vénus és Ámor"-t s Perzeust a Medusafejjel. Schaller mühelyében közremüködött Kinsky Ferenc gr. tábornok óriási mellszobrán /183o/ 1841 pesti kiállitásra küldte Krisztus brónzszobrát. Galvanóplasztikai kisérletekkel is foglalkozott. 1846 egy pesti irodalmi társaságtól megbizatást kap Kisfaludy Sándor szobrának az elkészitésére. 1848-ban kész, de csak három év mulva helyezik el a N.M.kertjében. 1862-ben maghalt.

Petrovics Demeter

szobrász

1841. Bajan.
Az 1841 pesti mukiállitáson megvalto Krisztus, szoborka ereből.

Pesti mukiállitás Honnuveri. 1841.
402. l

Petrovics Demeter

nebráz

mit Baján.

nincs Eitimtetés

lásd

Fleischer Bécs 75. l.

az ásatá-

nak,

ész püs-

lára is

természe-

póli fel-

melyek-

smeret-

rásai.

ogy a

emutassa

ény ép

k teljes

a kiván-

s áldo-

akadálya

eltárások

Petrovics D.

szobrász

Készítette a görög nem egyesültek belgrádi templomának 46 láb magas és 7,8 láb széles oltárépítményét.

Der Ungar

1842. 160. l.

I. félév

Petrovics Demeter

Bajárul Bécsben.

1841. pesti kiáll

Krisztus, a megváltó
ére nobrocska.

L 1841.

~~Szegedi vajdasági hivatalnokok egyesülete~~

V. 188.

Petrovics Demeter, szob-

szobrász

Nuv lexikon 607 l.

rász, szut. 1799 II. 18. Baján, megh. 1862. Bécsben tanult s utóbb ugyanott működott. Nuvei: Kinsky Ferenc gróf szobra Bécsujhelyen, Kisfaludy Sándor emlékoszlopa (Hünfylaut) a bpesti Nemzeti Nemzeti Kertjeben. stb.

Petrovics Demeter

Nebrász

a Muzeumkertben

a Himfy-laut

Kisfaludy Sándor

domborumon arc-

képével fentitol

1848-ból. Felálli-

tottak 1903-ban

Thirring Bpest

---

53. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Petrovits Demeter

Thieme_Becker
XXVI. 502. P.

Lyka

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Petrovics Demeter

szabrász

szül. Bája (1799–1862)

vöd

z

Rapcsányi

297. l.

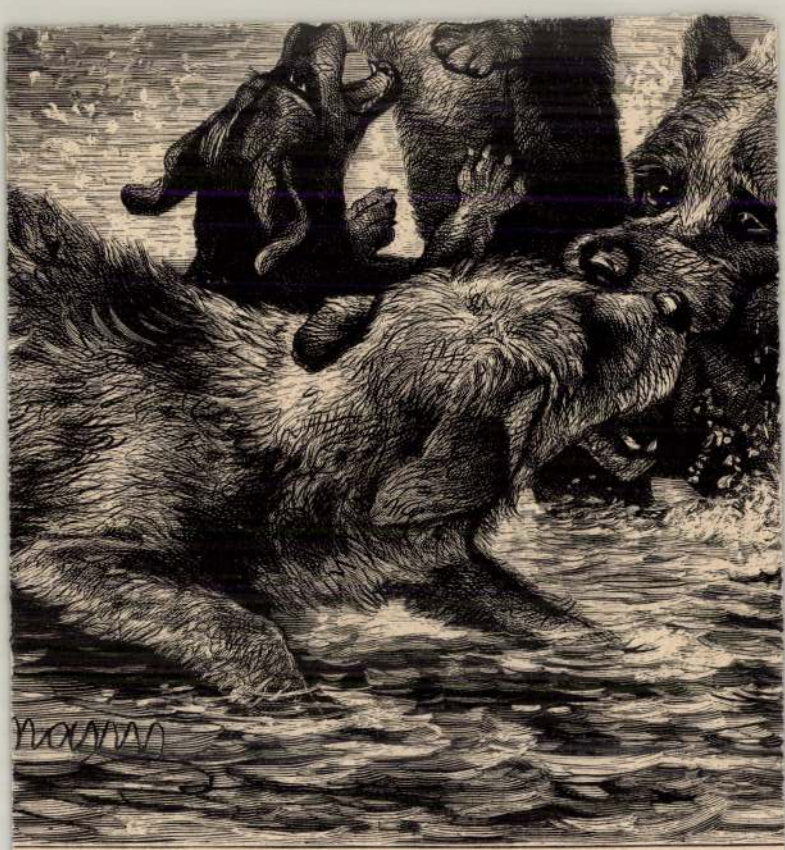

Auf der C

Originalzeichnung von

Petrovics Demeter

C.

Lykanemzr.mantika
87. l. 125. l.

Petrovics Demeter

nobrasz, érem-
nuivesz

* Baja 1799 febr. 18
+ Bécs 1854 dec. 25

Thieme-Becker
XXVII. 502

JÓ SZŐNYEGET MOST OLCSÓN VÁSÁROLHAT!

AZ ELŐSZEZONBAN MINDEN OLCSÓBB!

Finom áruk árai:

Torontáli, Axminster, Argaman, Magyar perzsák árai október hó 20-ig **mélyen leszállitva.** — Mélyen tisztelt Uram! Nagyságos Asszonyom **most vásároljon, sok pénzt takarit meg!**

Kitünő tisztelettel

SZŐNYEGÁRUHÁZ

NEUMANN, SCHWARCZ ÉS ÁDLER

IV., KÁROLY KIRÁLY UT 14.

Telefon: 86-6-00.

Petrovics Demeter

Bécs, Délmagyarország 1799–1852

erod. z HuPrmagyérem 83. l.

szül. Baja 1799 febr. 18. † Bécs 1852. Életrajz. 3 érme ismeretes, köztük gróf Radetzky József.

Petrovics Demeter

nobrász 1799 – 1862

iroch

Krück. II. 373. l.

Czerepdarabok, bronzkori III. 143.

Petrovics Dénes

MAGYAR MŰVÉSZET
1925. 506

A 197. sz. BAROSS cserké

Budapest, IV., ker. Bástya-u.

Csak egy pengővel járuljon
cserkészünket elvihessük az

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Urunk!

Az 1933. év nagy erőpróbája l

A nemzetközi világtáborozás, J
kívüli követelményeket és feladatokat ál

A Baross Szövetség cserkész
részüket. Egyfelől a felelősséget érezzük
patok minden erejükkel részt vegyenek
szeretnénk, ha az ilyen ifjúsági világta
részesülhetne minden cserkészünk.

Elvünk, — amelynek eddig a
csületes munkája alapján mindig eleget

Petrovics Demeter

Nül Baján, Tiévés

1820

Bècsi akadèmia
Ujhèzy

Kecskeméti múzeum II. 208.

Petrovits Demeter

Geb. in Szulin

24 J. alt.

1853-54

Bécsi akadémia
jh. zy

Milleker Bódog V. 192, 193,

Petrovics Demeter I.

Nobrait

Sz. Baján 1799.

Lásd teljes élotrapát

Wurzbach. Biogr. Lex.

Wien. 1870 XXII. k. 124–126. l

Ev. felh

Petrovics Sándor

Művészet 1914. 380

Petrovics Dóra

Magyar Művészet

1925. 506.

Csákvár h. n VI. 179.

Petrovics Dömötör

nobován

1799-1862

lásd

—

B. Bács B.

II Not. 536. l.

..... *műhely.*

főnökség!

v ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

an

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Petrovics Demetr

szül. Baján, 1799. szobrász.

lásd okvetlenül.

Századunk, 1839. 294. l.

Műveszét említi? Ha ez adatot nem ismeri, leírandó és beküldendő.

szül. Baján 1799. febr. 18. meghalt Becsben 1852.
Wurzbach. XXII. 124-126

Meg egy másik Petrovits Demetr is van.

lásd Wurzbach XXII K. 126 l.

Petrovics Demeter

Nobrais

Laid

Var. Typ 1903. 646 f

Petrovics Demeter

1799 – 1852

lásd

Glu Prmagyarém

45. l. 49. l. 83. l.

Életrajz, 3 műve.

Kath. B.-A. bemut.
Prot. Olivér

CSÜTÖRT.

22

Kath. Cecilia vt.
Prot. Cecilia

PÉNTEK

23

Kath. Kelemen p. vt.
Prot. Kelemen

SZOMBAT

24

Kath. K. sz. János
Prot. Emma

47

Izr. 17. S. Vajislakh

Petrovics Dóme

Kisfaludy Sándor emlére
1903 IX. 22.

l.

Liber Baptizatorum
239. l.

ÍSOK

né

RGIT

PETROVICS l. *Demeter*, szobrasz, * Baja 1799 febr. 18. † Bécs 1854 dec. 25. Kereskedői pályáját elhagyva, Bécsben tanult mintázni s ott készítette klasszikus istenek szobrain kívül a budapesti Nemzeti Múzeum kertjében álló Kisfaludi-szobrot és gróf Kinsky Ferenc szobrát Bécsújhelyen.

K. G. II. 2941

705.

ig bal felé fordulva. Feje dől kopasz; haja
reme kék. Ingének gallérja álló, csokorra kötött
hajtókás mellénye ki van vágva s fekete kabátja egy

vászonra, méretei 56.5 : 47.3 cm.
8-diki ereklyemuzeumból. 107/95. № 147.

107/95 : 147.

Petrovics Demeter

1799 - 1862

Lab I. 125, 137

141

II. 9, 80, 132

III. 70, 74

IV. 151.

PETROVICS Demeter szobrász

1853.

27. febr. 25. Petrovics Demeter szobrász úr pénzbeli tekintetben kérdést intéz a Kisfaludy-Sándor emlék iránt
Lásd 1852: 143 sz

1855

174. okt. 27. Bécsből Petrovics szobrász halála jelentetik az igazgatóságnak

Művtört.Ért. 1990 1-2 131,132

fiókocska helyezkedik el. Az old
ják, fejezetükön virágfűzérekkel
Tetejét lágyan megformált, keres
vésett, görög nyelvű ajándékozás

Az evangéliumos könyvnek a
tisztelet kivételével az oltáras
liumos könyvet az ikonoknak jutó
kalommal azt a hiveknek csókolás
alapjában véve magát a négy evar
tenként az evangélisták rövid él
kat tartalmazza, melyek az evan

Petrovits Dóme

műve /1903/. Kisfaludy emlékmű a VIII.

Múzeum kertben.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 13351

8041

Petrovits Dōme

Bpest. Kisfaludy Sándor emlék (Himfy-lant) Muzeum-kert.

Liber Bpest zobrai

239.

KWAIKEI, japán szobrász, Kokei tanítványa. A Kamakura-korszak konzervatív irányának képviselője, mely még a Fujiwara-korszak művészetére támaszkodott.

KWAZAN, l. *Watanabe Kwazan.*

KYKLOPSFAL, ős-görög városfalmaradvány, amelyre maguk a görögök is csodálattal tekintettek s emberfölötti eredetűnek tartották; innen a neve. Lényege, hogy lehetőleg nagyméretű köveket, eredeti szabálytalan alakjukban, minden megdolgozás nélkül raktak össze s az előálló hézagokat kisebb kövekkel töltötték ki. Fejlettebb alakja a K.-nak, amikor polygonálisan megdolgozott, egymásba illeszkedő köveket raknak össze, vagy amikor a fúgák irányában bizonyos vízszintes tendencia vehető észre, anélkül, hogy a vízszintes hézagolás következetesen keresztül volna vezetve. Példák: Argos, Mykenae, Tiryns, Knidos, Assos, stb.

KYLIX (görög, lat. *calix*), magasabb vagy alacsonyabb, lábbal ellátott kétfülű csésze, amelynek rendesen külső felületét látták el frízszerű dísszel.

KYMA (hullám), a görög építészet egyik szellemes és karakterisztikus dekoratív eleme, azt a konfliktust szimbolizálja, amely egy építészeti tagozat felfelé törekvése s a reánehezedő súly alatti kényszerű lehajlása közt előáll. Minél nagyobb a teher, annál erősebb a lehajlás. Az ú. n. dór kymationnál, amely az antefejezeten lép fel, az erőteljesen stilizált levélsor csak félig hajlik le; az ión kymation tojáslécprofilja teljes lehajlást jelez, míg a lesbosi kymation szívalakú leveleinél a nyomás akkora, hogy a levél hegye már kissé vissza

Petrovits Döme

l.

Liber Bpest nobrai

63. l.

PMŰVÉSZE

V., Mária Va

hren

/ESI

ÉS

Petrovics Demeter

Nebräsz

Gentmüeml

77. l.

Sor sz.	T Á R G Y
1.	Mutakozó tulkiadás dec
	ber végén visszafizetve
	cius hóban
2.	Bevétel Hermestől I/17
3.	" " III/8.
4.	Erdősnek számláért
5.	Vasgyári számláért

Kelt Vajdahunyadon, 1916

Petrovics Demeter:

1799–1854

Bajáz született,
szobrász

-> Nagy István fm

MŰVÉSZET 1985/11-12/

68

A NÉMET CSÁSZÁR BÉLLYEI VADÁSZATAI.

Kedves emlékekkel távozott el II. Vilmos császár hazánkból, hol kellemes napokat töltött a párját ritkító béllyei vadászterületen. Itteni időzését nemcsak Frigyes főherczeg és családja szíves vendéglátása s a mindenütt nyilvánuló tiszteletteljes rokonszenv tették emlékezetessé, hanem a vadászszerencse is, melyben a császárnak ezúttal is bőven volt része.

Félkézzel szokott ugyan lőni, de azért ritkán hibázik. Épen a béllyei időzés alatt a nagy meleg miatt keveset bőgtek a szarvasok s a szokottnál ritkábban mutatkoztak, de azért a cserkészések mégis eredményesek voltak. Az elejtett szarvasokban huzamosabb ideig szokott a császár gyönyörködni. Egyik képünk is így mutatja be két szép elejtett szarvassal, melyek Karapancsán kerültek terítékre.

A legszebb zsákmányt, egy remek tizenhat agancsost legutoljára lőtte a bédai pagonyban; ennek fejét külön is lefényképezték.

A vadászatra vonatkozó, a helyszinén fölvett képeink közül ezúttal még kettőt mutatunk be; az egyiken a császárt látjuk teljes vadászöltönyében, Frigyes főherczeggel, Izabella főherczegnővel, Henrietta főherczegnővel s a kiséret több tagjával; másik képünk pedig azt a jelenetet ábrázolja, a mint a császár többek társaságában a budai vadászterületről csónakon indúl át a túlparton fekvő Kőriserdőbe.

Vilmos császár, általa elejtett szarvasokkal a karapancsai erdőben.

KISFALUDY SÁNDORRA EMLÉKEZTETŐ SZOBOR A NEMZETI MUZEUM KERTJÉBEN

Szeptember 22-ikén délelőtt egy szerény emlékművet avattak föl a Nemzeti Múzeum kertjében. Régi szobor, még a múlt század közepéről, de benső érzés tiszta mélységéből keletkezett és egy édeshangú költő hatásának elismeréseit hirdeti, a *Kisfaludy* Sándorét, a ki Himfy dalainak bájával eltöltötte a sziveket. A «Kesergő szerelem», a «Boldog szerelem» költőjének tiszteletére Magyarország és Erdélyország hölgyei egy bronzszobrot készíttettek még a negyvenes években. A kis szobor főrésze egy kiterjesztett szárnyú sas, mely egyik karmával mintegy magához ragadja a földgömböt, melyen belevésve a Dunántúl látszik, a Balatonvidék, mely Kisfaludy Sándor szülőföldje és a mely lelkesítette költészetét. A madár másik karma egy lant hurjaiba kap. A bronz emlék 1848-ban készült el, de akkor nem állíthatták fel s a Nemzeti Múzeumba került mint ereklye, hol az egyik folyosón elhelyezték. Fából csináltak neki talapzatot, melyen eme felirás volt: «Himfy-lant Kisfaludy Sándor emlékeül, készíttették Magyar és Erdélyhon leányai. 1848.» *Szalay* Imre, a Múzeum igazgatója most szép kőtalapzatot készíttetett rozsdavörös svéd gránitból a Kisfaludy-emléknek s felállíttatta azt a park múzeum-utczai részén és szeptember 22-ikén, Kisfaludy Sándor születése napján

Náhr M. fényképfölvételei.

A vadásztársaság. Az első sorban állnak Vilmos császár, Frigyes főherczeg, Izabella főherczegnő és Henrietta főherczegnő, mögöttük balról jobbra: Dokupil főerdész, Nemegyei Ákos uradalmi igazgató, Rampelt udvari tanácsos, jószágkormányzó, báró Prónay százados, gróf St. Quentin főudvarmester, mellette a német császár orvosa, utána Löwenfeld tábornok, Izabella főherczegnő udvarhölgye és gróf Allenburg állnak.

II. VILMOS NÉMET CSÁSZÁR A BÉLLYEI VADÁSZATOKON.

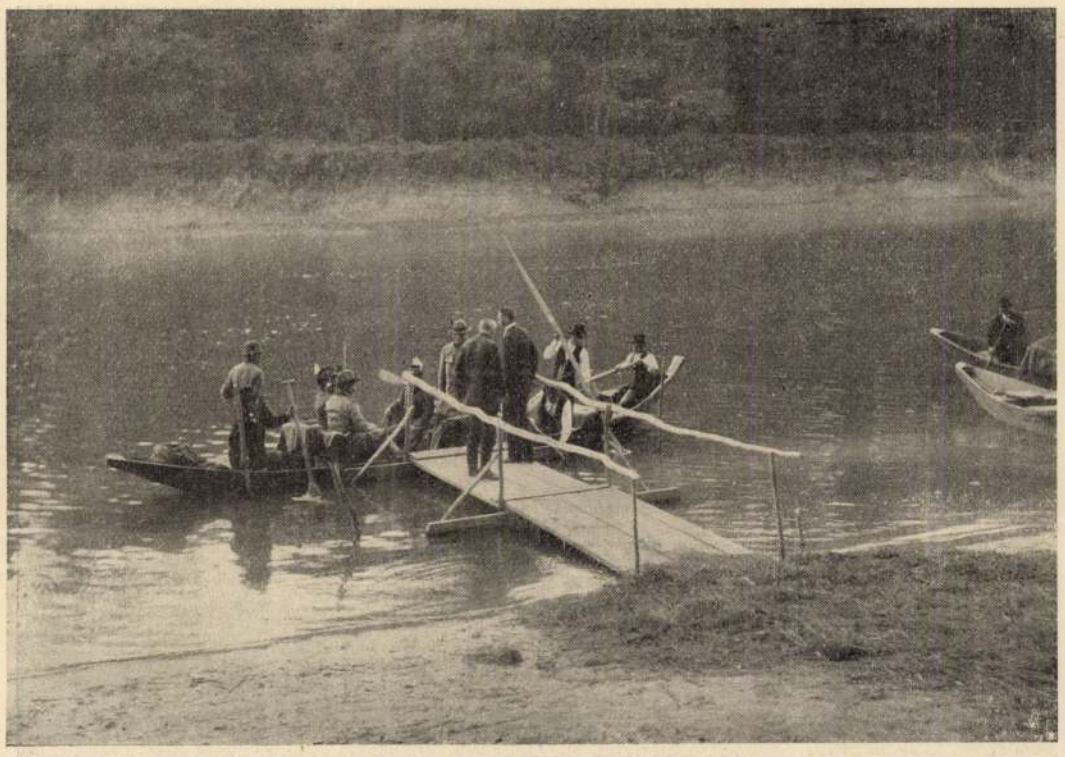

A német császár és a főherczegi család elindulása a budai vadászterületről Kőriserdőre.

a költőnek emlékezetére rendezett ünnepélyly el beigtatták az emlékművet a park szobrai közé.

Érdekes a múzeum kertjének kis szobor-gyűjteménye. Először a Kisfaludy-Társaság Ferenczy művét, Kisfaludy Károly szobrát állíttatta fel, ezt követte két mellszobor a hatvanas évek elején: Berzsenyié és Kazinczy Ferenczé. A parkban adtak helyet Arany János szobrának. Ott állították föl a Múzeum alapítójának, gróf Széchenyi Ferenczcnek szobrát, és Tomori Anasztáz ajándékából a belvederi Apolló antik szobrának másolatát. Most a Múzeum folyosójáról előkerült a *Himfy-lant* szobra s Kisfaludy Károly mellszobra közelében helyezték el. Művészi értéke nem sok, de eredeténél fogva megbecsülni való. Készítette *Petrovics* Demeter, Kis-Kőrös szülöttje.

A leleplezés szeptember 22-ikén történt. A kertben gyülekezettek közt ott volt *Wlassics* közoktatásügyi miniszter, a Kisfaludy-család tagjai, az Akadémia, a Kisfaludy-Társaság, Petőfi-Társaság képviselői, a Nemzeti Múzeum tisztviselői, irók, művészek.

Szalay Imre, a Múzeum igazgatója lelkesedve szólt azokról az időkről, melyeknek emlékezetét a szobor fölidézi s elmondta a szobor történetét. Beszéde így bangzott:

Midőn Kisfaludy Sándor távol hazájától, szeretteitől, franczia hadifogságban sínylett, megirta élete poézisét, azt, a mit szive érzett. Erről az irói működéséről egyik barátjához írt levélben a következőkép emlékezik meg: «Magyarúl irván, hazámban véltem lelni magamat s bizonyos vagyok arról, hogy az én akkori környűlállásaimban minden érző és gondolkozó fiatal hazafi is irt volna. Így támadtak «Himfy szerelmei», azon könyvecske, melynek foglalatja minden fiatal ember szivében nagyobb-kisebb mértékben megvagyon.»

Himfy dalai az ifjú érző szivnek majd kesergő, majd boldog, de mindenkor az akkoriban divatozott romantikus hangon való megnyilvánulása. Alig volt úriház, melyben ezek a dalok meg nem lettek volna: az öregek elmúlt ifjúságukra visszaemlékezve, lelkesültek érettük, az ábrándozó ifjak pedig mohón olvasták és szavalták azokat. Hozzájárult még a misticus névtelenség, melybe a szerző burkolózott. Méltán mondhatta tehát a «Hasznos Ismeretek Tára», midőn 1801-ben a «Kesergő Szerelem», Himfy dalainak első kötete megjelent, hogy soha, sem azelőtt, sem azóta Magyarországon könyv oly sensatiót nem okozott, mint ez.

Kisfaludy Sándornak 1844-ben bekövetkezett elhunyta után, Sztrókay Lujza kezdeményezésére hatvanhét lelkes magyar úrinő aláírásával felhivás jelent meg, mely a magyar hölgyvilágot adakozásra szólítja fel a nagy költő emlékére, a «Himfy-Lant»-ra. «Kisfaludy Sándor nincs többé e földön. Árnya csendes estéken minden magyar hölgy körül meg-megsuhan», ezek a fölhivás bevezető szavai, a melyet Döbrentey Gábor, a Magyar Tudós Társaság titkára küldött szét a hölgyek nevében és megbizásából.

Ebből az eléggé terjedelmes szövegű felhivásból tudjuk meg azt is, hogy eredetileg Szentpétery József nagyhirű ötvösünknek kellett volna ezt az emléket, — egy körmei között lantot tartó sast, — ezüstből kivernie. Az emlék carrarai márvány- vagy gránit-talapzaton állott volna. Költségeire 4000 pengőforintot irányoztak elő. Ha ez az összeg be nem gyűl, az emlék más alkalmas anyagból készűl, ha pedig az előirányzottnál nagyobb összeg gyűl be, a fölöslegből irodalmi nagyjaink egy másika, pl. Berzsenyi Dániel kapjon emléket.

Az előirányzottnál kevesebb összeg gyűlvén egybe, az itt előttünk lévő bronz-emlék készült, annak jeles mestere pedig azzal, hogy nevét művébe belevéste, bennünket egy érdekes művészettörténeti adattal gazdagított. Ez az adat így szól: «Petrovics Demeter, kis-kőrösi fi, született Baján 1799. ac. (akadémiai) szobrász és érczszobor-öntő, készítette Bécsben 1848.» E szerint tehát Petrovics Demeter mintázta és öntötte ezt az emléket. A szoborművet maga a mester 1852-ben a Magyar Nemzeti Múzeum régiségtárában állította fel, honnét irodalmi vonatkozásánál fogva utóbb a könyvtár bejárójához került. A Himfy-Lant költségei 2530 pengőforintot tettek ki. Ennél közel hétszáz forinttal több gyűlvén egybe, az akkori igazgató, Kubinyi Ágoston ezt az összeget a magyar hölgyek közt megindított újabb gyűjtés révén ezer forintra egészítette ki s ebből az összegből Berzsenyi Dániel mellszobrát készíttette el Zällich Rudolf, akkoriban Rómában élt jónevű szobrász hazánkfiával. Kisfaludy Sándor szobrának talapzata azonban anyagánál fogva az idő viszontagságainak szabad ég alatt ellent nem állhatott volna, ideiglenes helyén kellett tehát maradnia, a míg legújabban dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter úr felhatalmazni méltóztatott, hogy ezen szobor talapzatát a Magyar Nemzeti Múzeum költségén gránitból készíttethessem el. Mély köszönet Ő Excellentiájának e kegyes gondoskodásáért.

Itt áll már most ez az emlék, a melyet Kisfaludy Sándor születésének 125-ik évforduló napján adok át rendeltetésének. Álljon is itt örök időkig nagy nevű iróink és költőink Kazinczy, Berzsenyi, Kisfaludy Károly és Arany szobrai között, a magyar hazafiui áldozatkészség eme szentelt földjén, az évszázados Magyar Nemzeti Múzeum telkén.

A te emlékednek pedig, Kisfaludy Sándor, a ki Himfy dalaiban az ifjú szív érzelmeit s a magyar előidőkből vett Regéidben és szinműveidben a törhetetlen hazaszeretetet oly költői szépséggel énekelted meg lantodon, a Magyar Nemzeti Múzeum, a mely ősi nemzetséged levéltárát, kéziratait és könyvtáradat szent ereklyeként őrzi, kegyelete jeléül ím e babérkoszorút ajánlja fel.

A lelkes éljenzéssel fogadott beszéd után *Szalay* Imre díszes babérkoszorút tett le az emlék talapzatára. *Beöthy* Zsolt, a Kisfaludy-Társaság elnöke következő tartalmas szavakkal helyezett el koszorút a talapzatra:

«A Kisfaludy-Társaság nevében teszem e koszorút az első nyilvános emlék talapzatára, melyet a félszázad előtt felbuzdúlt s máig éber nemzeti kegyelet Himfy dalosának fővárosunk területén emelt. Nem feledhetjük el, hogy a magyar múzsa Kisfaludy Sándor karján hódította meg igazán az egész magyar nemzetet; de nem szabad elfelednünk azt sem, hogy társaságunk nevének fénye részben az ő szelleméből sugárzik. Hálánkkal együtt törhetetlenül élni fog bennünk a kötelesség érzete is: méltóknak maradnunk a Kisfaludy névhez s híveknek a szellemhez, melyet kifejez.»

Ezután *Csertán* Károly alispán Zala vármegye

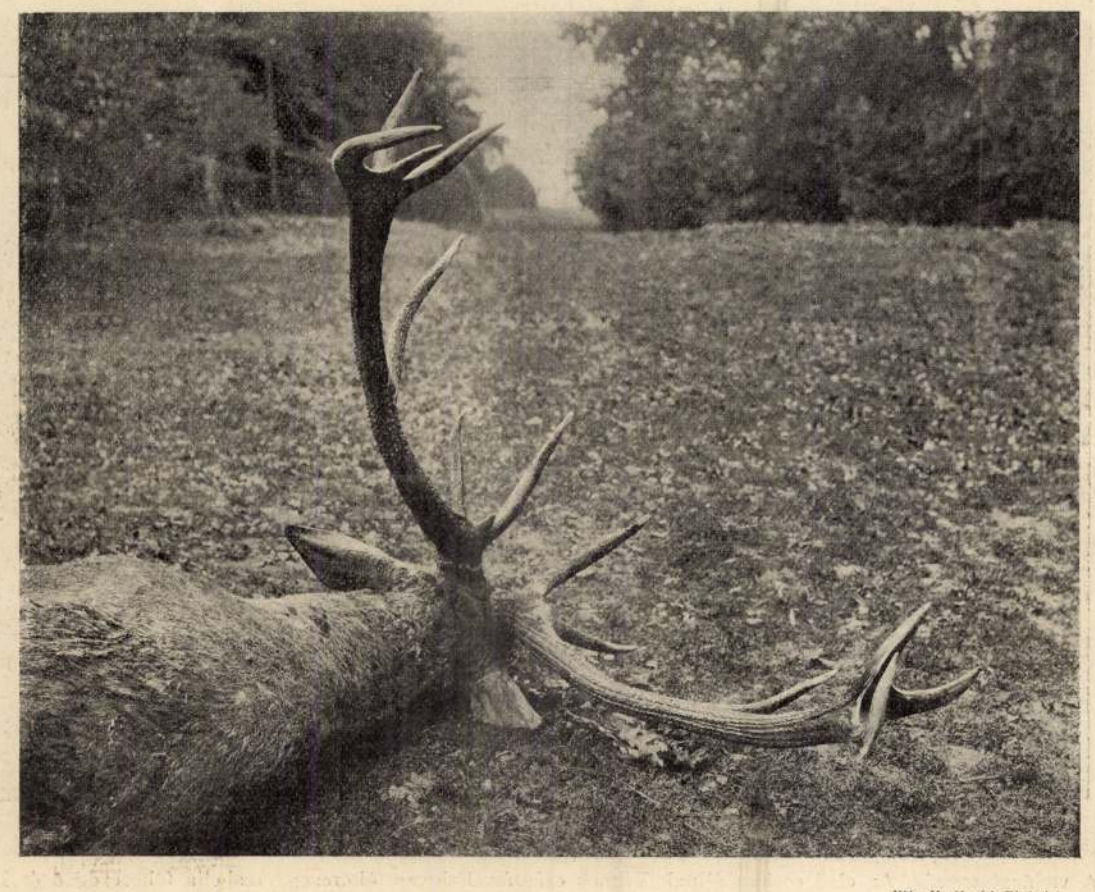

Náhr M. fényképfölvételei.

Tizenhat agancsos szarvas, melyet a német császár legutoljára lőtt.

II. VILMOS NÉMET CSÁSZÁR A BÉLLYEI VADÁSZATOKON.

Karapancsa.

Béllye.

koszorúját, *Karvaly* József a «Fészek» művészi kör koszorúját tette le a szobor talapzatára. Koszorút küldött a szoborra: a Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Szinház, az Egyetem és *Berczik* Árpád, a «Himfy dalai» című vigjáték szerzője. A koszorúk elhelyezése után *Szalay* Imre a Nemzeti Múzeum nevében köszönetet mondott a miniszternek, a Kisfaludy-család tagjainak s a többi megjelenteknek, hogy a Múzeum e házi ünnepélyét megjelenésükkel emelték. *Wlassics* Gyula miniszter és a Kisfaludy-Társaság képviselői szíves szóval köszönték meg *Szalay* igazgatónak, hogy buzgalma és fáradozása e szép emléket méltó helyére juttatta.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Csengey Gusztáv: Don Quijote. *Költői elbeszélés; Eperjes, 1903.* Régóta hallgató érdemes költőnk szólal meg újra e terjedelmes verses regénynyel. Csengey Gusztáv szép sikereket ért el ifjabb korában, mint költő, egyik-másik verse még ma is országszerte ismert és kedvelt szavalati darab. Most megjelent munkájában szivesen látjuk viszont a költészet mezején régi jó tulajdonságait, lyrai melegségét, hazafias hevét, szép magyaros költői nyelvét.

Verses regényének hőse, a kit szerző Don Quijote-tal állít párhúzamba, egy nagytehetségű, lelkes, mély érzésű ifjú, Máncsai Béla, a ki beleszeret egy szegény bár, de gőgös, előkelő árva leányba, Juditba. A leány is viszonozza érzelmeit, de kezét csak az alatt a feltétel alatt igéri az ifjunak, ha az ő nevéhez, születéséhez méltó állást vív ki magának. Béla politikai szerepet vállal: hírnévre tesz szert mint hirlapiró, képviselőnek is megválasztják, mint tüzes kurucz-érzésű ellenzékit. Ekkor azonban maga Judit akarja rávenni, hogy pártoljon át a kormánypárthoz, a hol könnyebben szerezhet rangot, vagyont, a mit ő határozottan visszautasít, mire a leány széttépi szerelmük kapcsát s neje lesz az intrikus Bonday grófnak. Béla kezéből a saját pártfelei önző árulása lapját is kicsavarja, a mi az eszményi lelkűletű ifjút végkép kétségbeejti. Kiábrándúlva a politikából, nagy terveiről lemondva, resignáltan vonúl vissza falujába s mint tanító a népnevelésben keres maga számára nemesebb, tartalmasabb munkakört, szívének pedig gyermekkori hű szerelme, Róza karjai közt s a családi boldogságban vigasztalást. A szerző, mint előszavában magyarázza, e mese keretében «a kiegyezés után beállott korszak diszharmonikus hangulatát» akarta kifejezni, de ebből nem találunk verseiben annyit, a mennyit az előszó igér. Az azonban, hogy a költemény czélzatainak az előszóban való magyarázata s a költemény tulajdonképi tartalma nem fedi egymást, nem nagy baj, mert az olvasót úgyis jobban érdekli a mese, a bemutatott személyek sorsa, mint akármi hangzatos czélzat. Az alakok jellemzéséhez sok szó fér: Béla nagyon is könnyen lemond, Juditnak nincs gőgjén kívűl semmiféle egyénisége, merő eszköz mások kezében stb. A költemény szépségei a részletekben vannak, egyes jelenetek élénk, szines rajzában, a lyrai részletek hangulatosságában. Sok valóban szép, érzelmes strófa, friss szinű költői kép akad a fogékony olvasó szeme elé, viszont azonban gyakori a homály és a bőbeszédűség is: a sok szó néha nem hogy kifejtené, hanem inkább eltakarja a lényeget. Mai költészetünkben vajmi ritka a Csengey verses regényéhez hasonló nagyobb conceptio, melyet már csak azért is rokonszenvvel kell üdvözölni. A csinos kiállításban megjelent 280 lapnyi kötet ára négy korona. Mutatványúl a befejező énekből közöljük azt a részletet, mikor a kiábrándúltan, megtörten hazatért s nagy betegségéből lábbadozó Béla szíve a hű, önfeláldozó Rózáéval összedobban:

Így hozta a sor — egyszerű dolog! —
Hogy ifjú és lány ketten maradának,
No, nem is bánták a fiatalok,
Régen kivánta Béla ezt magának;
Ambár beszédre nyelve nem forog,
Torkán akad, mi most szivébe' támad . . .
Ott állhat a bor, üres a pohár,
Szinültig senki meg nem tölti már.

A szívszorongás végre csillapúl,
Megfogja Róza remegő kezét,
S míg arra egy könny forró cseppje hull,
Megindúl ajkán lágyan a beszéd:
«Kezet barátném arra zálogúl:
E két szivet hogy mi se' bontja szét
Az új életben most először, itt
Figyeld te jól meg lelkem szavait.

Emlékeim ha most a multba szállnak,
Nem mondom el, hisz azt te ismered;
Bolygó vitéze csalfa ideálnak
Téves hitének áldozatja lett.
De jobb hitének adtál újra szárnyat,
S most nem csalódik, hogy téged szeret,
A daemon elszállt, elmúlt mindörökké,
Feléje nem csal senki, semmi többé.

Vele meghaltak szívem álmai,
S a régi ember bennük elveszett,
Meghalt a praedicatum «Máncsai»,
Most egyszerűen már csak «Kis» leszek.
Világra nem fog ez csillámlani,
De hivatása jobb czélhoz vezet;
Nehéz, de áldott; nagy munkára vár az;
Hiszem, hogy abban mellettem te állasz.

A vén tanítót sírba most temették,
Elmúlt a régi slendrián vele;
Mi új időknek kéri jobb követjét;
Az iskolában engem vár helye.
Ügyét örömmel a kezembe tették,
Leszek tehát egy jobb kor mestere.

Kőrismező.

Béda.

VADÁSZKASTÉLYOK FRIGYES FŐHERCZEG BARANYAI URADALMÁBAN.

Weinwurm fényképe.

KISFALUDY SÁNDOR EMLÉKE A NEMZETI MUZEUM KERTJÉBEN, BUDAPESTEN.

Van egy kis tőkém, erre adom át,
Építtetek majd szép nagy iskolát.

Megrontja pártos érdek ezt a népet,
Erkölcse pusztul, elfogy vagyona;
Emelni lelkét szebb jövője végett —
Nincs senkinek se arra gondja ma.
Nem tudja ő sem, baja honnan éget
És szíve sorvad, nincsen már hona.
Csak választásra hurczolják elő.
Tanító kell itt, nem képviselő.

Akarsz-e kezet fogni e munkára,
Amire lelkem czélja most mutat? —
Követsz-e engem? ... Ime hí a pálya ...
Járod-e vélem a rögös utat? ...
Nem vár a végén sem hírnév, se' hála,
Jutalma nincs más, csak az öntudat.
Oh, Róza, nézz rám, mondd ki most: szeretsz?
Úgy ez a pálya boldogsága lesz!

Fölnéz a lány rá csillogó szemével,
Szava most nincsen, most csak könnye van,
S szemét, a mint így hozzá emelé fel,
Magához vonja lassudan ...
Szerető szíve édes melegével
Borúl az rája, sírva boldogan.
Egymást ölelve hosszan álltak ott
Míg végre a szív szóhoz is jutott.

A Nemzeti Szinház időközönkint föleleveníti azokat a színműveket, melyek a magyar drámairodalom fejlődésében jelentősek. Szeptember 18-án gr. *Teleki* László «*A kegyencz*» cz. tragédiáját hozták emlékezetébe a mai nemzedéknek. Irodalomtörténetünkben a «Bánk bán» után való helyet itélték a «Kegyencz»-nek A római korból vett darab tragikai anyaga költőileg valóban nagyértékű. Szinpadi kidolgozásában a mai nemzedék a mostani szinpadi technikát nélkülözi, bár a Nemzeti Szinháznál javítgattak is rajta a darab színszerűsége érdekében. A közönség érdeklődése nem volt nagy az első estén, a második előadásra azonban már többen gyűltek a széksorokba. A kik ott voltak, élvezetet találhattak a később politikussá lett Teleki László mély drámai érzéket elárulo művében. *Jászai* Mari, *Szacsvai*, *Ivánffi*, *Fáy* Szeréna, *Molnár* Rózsi, *Beregi*, *Gabányi* s *Gál* tűntek ki erőteljes ábrázolásaikkal.

A Magyar Királyi Opera új hőstenorja, *Anthes* György, e hó 19-én mutatkozott be. Ilyen alkalomra minden művész a neki leginkább való szerepet választja; az Amerikából jött, de Drezdában nagygyá lett Wagner-énekes a «Lohengrin» czímszerepében jelent meg. Alakja, ábrázolása igen kedvező hatást tett. Érczes, szép hangja a magasságban fényes, — igaz, hogy épen Lohengrin szerepéből hiányzanak a legmagasabb hangok s így nem tudhatjuk, hogy új művészünk mennyire fog megfelelni pl. a «Hugenották» Raouljában feladatának. Alsó- és középhangjai már nem oly csengők; viszont énektudása, előadó művészete és tiszta szövegkiejtése az öntudatos, jeles művészre vallanak, a kit nagy hirnevéhez méltón s őszintén ünnepelt is a közönség.

Vígszinház. Szeptember 24-én este a Vígszinház három kis darabot mutatott be. Az első egyfelvonásos darab «*Lia*» magyar szerző *Zboray* Aladár műve. Inkább lyrai kép, mint dráma, csengő versekkel. Lia, egy jólelkű házaspár virúló leánya, ábrándozik, ifjúsága a szerelem vágyával tölti el. Jön egy vándor, a ki éjjeli szállást kap a kis házban,de reggel tovább megy. Lia pedig bánatosan imádkozik Szűz Máriához. Aztán következett «*Az igazgató úr*» Poë Edgár egyik novellájának szinpadi feldolgozása. André de *Lorde* csinálta drámává. Az őrültek házában játszik, a hová két hirlapíró az őrülteket megy tanúlmányozni. Találkoznak az igazgatóval, a ki azonban nem igazgató, hanem őrült s csak képzeli magát igazgatónak és őrült társai közt magyarázza az ő gyógyítási rendszerét. Az őrültek tombolnak, ordítoznak s a két hirlapírót csak a berohanó őrök mentik meg. Borzalmas ebben a darabban minden s a borzalmasság egyre fokozódik. A játszók is tanúlmányok után adták az őrültség kitöréseit. A harmadik darab, a híres orosz író, *Csehov* bohózata, a «*Leánykérés*». Egy adoma, azzal a reális és életből vett hűséggel, melylyel Csehov ír. Az van benne, hogy az orosz legény, mikor kiszemelt jövendőbelijét megy megkérni, már előre összevesz a leánnyal, úgy, hogy ki kell dobni. De mivel kérőről van szó, visszahívják. Megint csak összevesznek. A szerző szatírája előre sejteti, milyen házasfelek lesznek.

A Népszinházban a czigányzenekarok versenye, melyet a Népszinházban rendeznek Dankó Pista szobrára, szeptember 23-ikán első sorozatában véget ért. A versenyben két hét alatt a legjobb czigányzenekarok léptek föl, s még külföldről is haza jött e végett egy pár. A versenyeknek azonban még nincs vége. A birálók kijelölték a jegjobb kilencz zenekart, s ezeket egymás közt való versenyre hívták föl. A döntő küzdelemben az összehasonlítás megkönnyítése czéljából minden zenekar tartozik eljátszani a «Cserebogár, sárga cserebogár» kezdetű régi magyar népdalt, ezenkívül tetszés szerint választhatja a dalokat. Minden egyes hengversenyző számára 15—20 percz jut. A népszinházi bizottmány is ad jutalmat, tekintettel, hogy a szinházat épen a magyar dal és zene művelésére alapították. Szeptember 25-ikén már az első verseny győztesei közűl *Rácz* Pali, a kis *Berkes* Béla és *Sovánka* Nándor a nyitrai prímás mérkőztek a közönség érdeklődése közt. A következő napra *Banda* Marczi, *Balogh* Károly versenye volt kitűzve.

Sirató. Az a poétikus prológus, melyet *Pósa* Lajos írt a Dankó Pista emléke javára rendezett országos czigányversenyre, melynek zenéjét Sebők Gyuláné, a költő sógornője szerzette s melyet a Népszinházban napról-napra hatással énekel felváltva Kiss Mihály és Raskó Géza, «Sirató» czímmel nyomtatásban is megjelent. Ára egy korona húsz fillér.

«VASÁRNAPI UJSÁG»

50-ik évfolyam.

A «**Vasárnapi Ujság**» a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, **évenként több mint 130 íven**, s több mint **ezer képpel** s rendkívüli mellékletekkel, *legjelesebb hazai iróink és művészeink közreműködésével* jelen meg.

A «*Vasárnapi Ujság*» a jelen évben **szines képeket** is közöl: olyan több színben kivitt képeket, mint a minő volt legközelebb a II. Rákóczi Ferencz Mányoki Ádám eredeti festménye után készült arczképének általános tetszéssel fogadott színes nyomata.

Mikszáth Kálmán kitünő irónk mint főmunkatárs lépett be a «Vasárnapi Ujság» szerkesztőségébe, s a vele kötött egyezség értelmében kizárólag a «Vasárnapi Ujság»-ba irja nagybecsű szépirodalmi közleményeit.

A *Vasárnapi Ujság* «**Regénytár**» czímű heti mellékletében a legjelesebb hazai és külföldi regényiróktól közöl elbeszéléseket és regényeket *képekkel*, s mint családi lap kiterjeszkedik **a női munkakörre és divatra** is.

A «Vasárnapi Ujság» társlapja a most már 49-ik évfolyamában lévő «**Politikai Ujdonságok**», mely a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg. A «Politikai Ujdonságok» előfizetői e lap mellett külön díj nélkül kapják a «*Világkrónika*» képes heti közlönyt és a «*Magyar Gazda*» czímű, havonként megjelenő gazdasági és kertészeti képes melléklapot.

A «**Világkrónika**» hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdekű napi események részletes magyarázatára szolgáló czikkeken kívűl rendesen közöl nagyobb elbeszéléseket, regényeket, útirajzokat, úgyszintén mulattató kisebb közleményeket, stb.

Előfizetési föltételeink:

A «**Vasárnapi Ujság**» negyedévre 4 korona, fél évre 8 korona.

A «**Vasárnapi Ujság**» a **Világkrónikával** negyedévre 4 kor. 80 fillér, félévre 9 kor. 60 fillér.

A «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» a «Világkrónika» és a «Magyar Gazda» melléklapokkal együtt: negyedévre 6 korona, félévre 12 korona.

Új előfizetőink sziveskedjenek megrendelésüknél nevüket, lakhelyüket, valamint az utolsó postát világosan és olvashatólag kiírni. — ***Régi előfizetőink*** legczélszerűbben úgy járnak el, ha czímszalagjaikból, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a posta-utalvány szélére fölragasztva, beküldenek a kiadóhivatalnak. — ***Külföldi előfizetésekhez*** kérjük a postailag meghatározott viteldíjat is csatolni.

Az előfizetések a «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» **kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utcza 4. szám** küldendők.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A protestáns irodalmi társaság az elmúlt héten *Nagyváradon* tartotta hetedik vándorgyűlését. 200-nál többen jelentek meg, s ott volt csaknem az egész protestáns püspöki kar.

A vendégek szeptember 23-ikán érkeztek, s a polgármester üdvözölte őket. Szavaira *Antal* Gábor püspök válaszolt, a felekezetek egyetértését kivánván. *Az előkészítő ülést* szept. 23-ikán délután nyitotta meg *Antal* püspök *Zsilinszky* Mihály államtitkár társelnökségével a megjelenésben akadályozott Gyurátz Ferencz és Hegedüs Sándor helyett. Beszéde, melyben lelkes munkára buzdította a tagokat, nagy tetszésben részesült. *Szundy* Károly javaslatot terjesztett elő a ponyvairodalom ellensulyozására. *Zsigmond* Sándor egyházkerületi főjegyző a bécsi békekötés háromszázéves évfordulója alkalmából Bocskay-ünnep megtartását indítványozta, melyet elfogadtak és elhatározták, hogy Bocskay korát felölelő történelmi művet adnak ki. Kimondták továbbá, hogy Kálvin institucziónak 1559-ik évi kiadását közrebocsátják. Este ismerkedési estély volt.

Szeptember 24-ikén tartották a *díszgyülést* az új evangelikus templomban.

Hegedüs Sándor elnöki megnyitójában a társaság czélját és eddigi működését ismertette s kérte, hogy minél jobban támogassák e nagyhivatású intézményt. Az éljenzéssel fogadott beszéd után gróf *Tisza* István tartotta meg érdekes felolvasását «A szocziálizmus és az egyház» czímmel. Előadásában elmondotta, hogy hazánkban újabban a szocializmus rohamosan terjed. Azonban ez nem az igazi szocziálizmus, mely a külföldön hódít, hanem közönséges jelszavakkal, hangzatos frázisokkal vernek a nép fejébe lehetetlen dolgokat. Félművelt alakok terjesztik hazánkban a szocziálizmust, magukra vonják a hatóságok és az ügyészség figyelmét, mártirokká lesznek és bezsebelik a nép filléreit. Az igazi szocziálizmust tárt karokkal kell fogadni, azt az egyháznak is támogatnia kell. Mert az igazi szocziálizmus azt hirdeti, a mit a szentirás hirdet és a mit az Ur hirdetett: a felebaráti szeretetet. Terjeszszük a felebaráti szeretetet. Látogassák meg a lelkészek a népet, érdeklődjenek annak sorsa és baja iránt és a hol lehet: segítsék. Helyesnek és jogosnak tartja a munkásnép béremelés iránt való mozgalmait,

PETROVICS Demeter

L. Kovásznai Viktória. Fejezetek a magyar éremművészet történetéből. Bp., 1999 Argumentum, M. Numizmatikai Társulat

. 139–140, 144, *146*
17, *28–30*, 92
71, 74, 76, *80–82*, 96
5

. 145, *160*
21–22, *31–33*, 93, 98

. 61–62, 73–74
. *160*

8
57
4–145, *160*
141, 145, *159*
3, 136–137, 140–142,

138, 144, *158*
5, 76

7, 140–141, 144, *155*
25, *35*
142–144, *157*

Madarassy Walter 94, 97, 107–110, 112, *120–122*
Mayer Elek 15, 17, 21, *32*, *35*
Merényi Gina 98
Mester Jenő 98
Moiret Ödön 62, 65–67, 75, *78*
Murányi Gyula 42, 47, 50, 61, 63–64, *82–83*

Nagy István János 135, 138

Palotás József 135, 138, 144, *158*
Pátzay Pál 98
Patzó Pál 46, 50
Petrovics Demeter 13

Radnitzky Károly 9–10, 14–15, 17, 19–22, *31*
Reisner József 19, 21–22, 26, *37*
Reményi József 46, 50, 62, 64–65, 67–68, 71–73, 76, *84–85*, 94, 97–99, 107–108, 110
Renner Kálmán 98, 110–112, *123*
Rigele Alajos 98
Róna József 45, 50
Ruff András 48, 51

Scharff Antal 9–10, 15–17, 20, 22–23, *33–34*, 92–93
Schwartz István 15–17, 19, 23, *37–38*, 43
Seidan Wenzel 9–10, 14, 17, *31*
Soltra E. Tamás 144–145, *161*

Solymári Valkó László 98
Stiasny Aladár 96
Stuckhart Ferenc 11, *27*

Szabó Iván 140, 145
Szamosi Soós Vilmos 48, 51, 66
Szárnovszky Ferenc 24–26, *35–36*
Székely Károly 42, 50, 93, *119*
Szentessy Hiesz Géza 98
Szirmai Antal 40–41, 43, 45, 49, *55–57*, 93
Szlávics László, ifj. 98, 144–145
Szödy Szilárd 62, 75, 98
Szöllössy Enikő 132, 137, 140, 143, *152*

Telcs Ede 39, 46–47, 51, 60, 63–65, 69, 73, *79–80*, 97–101
Tornay Endre András 142, 145, *161*
Tóth Gyula 65–66, 68–69, 76, *91*
Tóth Sándor 98

Várnagy Ildikó 144–145
Vastagh György, ifj. 42, 50
Vígh Tamás 133, 136–137, 139–140, 142, 144–145, *151*
Vincze Pál 94, 98

Wirth János, ifj. 12
Wurschbauer Károly 11, 16, *27–28*
Zutt Richard 69, 76, *90*

nen Dank für die Mittheilung ihrer eigenen, sehr geistreichen Erläuterungen dieser unvergleichlichen Tragödie abstattend und die Versicherung hinzufügend, daß ich mit Ihnen in Verehrung des unsterblichen Barden vollkommen sympathisire. John Quincy Adams.

Journalistischer Mischmasch.

— (Theater-Neuigkeiten aus Paris.) Adams neue Oper heißt: „König von Yvetot," und soll künftige Woche in Scene gehen. Scribe's eben vollendetes Werk: „Gold und Eisen" behandelt die Restauration der Stuarts. Duprez's Engagement an der großen Oper ist noch nicht erneuert, weil er eine höhere Gage fordert. Nun muß man wissen, daß er jährlich 87,000 Frs. bezieht, also mehr als zwei Marschälle von Frankreich bekommen!

— (10,000 Justizbeamte) gibt es in Frankreich, die an 27 kön. Gerichtshöfen, 361 Tribunalen erster Instanz und 220 Handelstribunalen vertheilt sind. Man zählt 61 Staatsräthe, 57 Räthe des Cassationshofes, 811 Präsidenten und Räthe der k. Gerichtshöfe, 157 Generalprocuratoren und Anwalte, 1287 Präsidenten und Richter der Tribunale erster Instanz, 385 Instructionsrichter, 832 k. Procuratoren, 2846 Friedensrichter u. s. f.; dazu kommen noch ungefähr 4000 Greffiers der verschiedenen Tribunale.

— (Wirkung verdorbener Luft.) Als man im Jahre 1577 zu Oxford über einige Missethäter in einem engen Zimmer Gericht hielt, sind Richter, Räthe und alle übrigen Anwesenden, 300 an der Zahl, plötzlich gestorben. Die Engländer nennen diesen Tag noch bis jetzt den „schwarzen Gerichtstag." Ein anderes auffallendes Beispiel hat Ritter v. Zimmermann aufgezeichnet, da im Sommer des Jahres 1750 in London bei der Verurtheilung einiger Verbrecher im engen Zimmer unter den Richtern ein bösartiges Fieber ausbrach.

Kleine Stadtpost.

Pesth. Die dießjährige große Versammlung des unter dem Schutze des löbl. Pesther Comitates stehenden ersten vaterländischen Sparcasse-Vereins wird am 30. October l. J., Vormittags um 9 Uhr, in dem großen Versammlungs-Saale des löbl. Comitats abgehalten, wozu sämmtliche pl. t. Actionaire hiemit geladen werden.

— (Warnung.) Nachdem die Direction der unter der Leitung des Pesth-Ofner Musikvereins stehenden öffentlichen Gesangschule sich verpflichtet fühlet, jede Beeinträchtigung des guten Rufes der erwähnten Anstalt wachsam zu verfolgen: findet sich dieselbe veranlaßt hiemit zu erklären, daß die vor Kurzem ohne Vorwissen und Zustimmung der Direction aus derselben Gesangsschule ausgetretenen Mädchen: Constantia Hybl und Mathilde Schlingloff zwar den ersten Unterricht in der Singkunst daselbst unentgeldlich genossen, aber lange vor Ende der vorgeschriebenen Lehrjahre, folglich noch unausgebildet die Anstalt verlassen haben; daher Jedermann ersucht wird, dieselben nicht als Schülerinen unsrer Gesangschule zu betrachten, um so weniger, da sie ohne Besitz des statutenmäßigen Zeugnisses nicht berechtigt sind, sich für solche auszugeben. — Pesth, am 14. Oct. 1842

Leo Graf Festetits,
Vereins-Präses.

Gabriel Mátray,
Director.

Ofen. (Theatralisches.) Ein angenehmer Theater-Abend steht wieder in Aussicht. Der thätige Director Huber bringt den gerne gesehenen „Zauberschleier" mit ganz neu arrangirten Gruppirungen und neu gemalten Schlußdecorationen wieder auf die Bühne. Bekanntlich hat diese unterhaltende Posse ihre „Zauberkraft" schon bewährt. Da nun die neue In-Scene-Setzung dem Stücke einen neuen Reiz verleiht, (so werden z. B. die schönsten und interessantesten Rheingegenden von Cöln bis Mainz uns vorgeführt werden) so steht ein angenehmer Abend und ein zahlreicher Besuch wohl zu erwarten. Die Aufführung findet Sonnabend den 22. d., Statt.

Wiener Börsen-Course.

15. October 1842

		Con. Mze.
Metaliques	à 5%	109 1/16
dto.	à 4%	100 1/4
dto.	à 3%	—
Darleihen mit Verlos. v. J. 1834		—
dto. dto dto. 1839		—
Bank-Actien das Stück		—
Kaiserliche Ducaten		—

Lotto-Ziehung.

Ofen am 8. October
30. 44. 14. 66. 21.
Wien am 1. October.
67. 46. 75. 58. 39.

Markt-Preise

der Körnerfrüchte in Pesth am 18. October

Pesther Metzen, Groschen W. W.

Waizen	145	bis	164
Halbfrucht	110		126
Roggen	96		104
Gerste	80		85
Hafer	60		66
Kukurutz	95		104

Früchten-Preise.

Der Preßburger Metzen, Groschen W. W.

	Baja den 8. Octob. best.	mit.	ger.	Szegedin den 8. Octob. best.	mit.	ger.
Weizen	90	87	77	65	60	—
Halbfrucht	73	67	63	55	—	—
Korn	60	—	—	—	—	—
Gerste	45	44	—	40	—	—
Hafer	32	31	—	40	—	—
Kukurutz	47	—	—	50	—	—
Hirse	43	—	—	60	50	—

Bühnen-Repertoir.

Pesth, deutsches Theater

Wasserstand der Donau

in der Brunnmaschine zu Ofen am 18. Octob.
Früh 8 Uhr 4' 8''-9''' ober 0

Meteorologische Beobachtungen an der Ofner kön. Sternwarte am 17. Octob.

Zeit der Beobachtung	Barometer auf 0° Reaumur reducirt Pariser Maaß	Wiener Maaß	Thermometer Reaumur	Wind	Witterung
9 Uhr Vormittags	27 Zoll 493	28 Zoll 3 L. 1 P.	+ 3, 14	N. Schwach	Trüb u. Nebel
3 Uhr Nachmittags	" " 425	2 2	+ 7. 13	N. Schwach	Wenig Wolken
9 Uhr Abends	" " 420	2 2	+ 4. 18	N. Schwach	Heiter

Nachrichten.

Das
Schleifen der Rasir- und Federmesser auf Steinen

ist unnöthig durch die Erfindung der k. k. ausschl. priv. Scharfapparate von Goldschmidt et Comp. in Berlin, Straßburg, und in Wien am alten Fleischmarkt Nr. 692, ersten Hof, erste Stiege, dritten Stock.

Diese an Vorzüglichkeit, Güte und Dauer den ersten Rang einnehmenden chemisch-elastischen Streichriemen geben durch einiges Hin- und Herstreichen den Rasir- und Federmessern so wie chirurgisch-anatomischen Schneidinstrumenten den höchsten Grad der Schärfe und Feinheit, und es ist die Vollkommenheit der Schneide der Art, daß die zartfühlendste Haut nicht empfinden wird, daß eine Klinge auf dem Barte sich befindet. Diese Art zu schärfen irritirt den Stahl durchaus nicht, und kann den Klingen die Nachtheile nicht zufügen, die durch das Schleifen auf Steinen nicht vermieden werden können.

Die Privilegiums-Inhaber garantiren für die Dauer eines solchen Scharfapparates von 10 bis 12 Jahren, und machen sich anheischig, den etwaig vorkommenden Reparatur-Bedürfnissen während der angegebenen Zeit unentgeldlich abhelfen zu lassen.

Da der Name Goldschmidt von mehreren Nachahmern benützt wird, ihre Producte anzukündigen, und ganz gewöhnliche Streichriemen für jene echten, und in ihren Wirkungen erprobten privilegirten feilzubieten, so ersuchen wir ein pl. t. geehrtes Publicum im Ankaufe unserer Streichriemen nicht unvorsichtig zu sein, und nur solche als echt anzuerkennen, worauf sich nachverzeichnetes Etiquets befindet, und in solchen Niederlagen angekauft sind, die von uns direct annoncirt sind, so wie wir heute schon nachverzeichnete Handlungen bekannt geben.

In Pesth bei Ignaz Zograf, zu den drei Pesther Mädchen, Waiznergasse.

Pressburg:	Dionysius Weinstabl.	Szala-Egerszeg.	Joh. Weisz.
Comorn:	C. Kranert.	Fünfkirchen:	Nic. Zsolnay.
Raab:	J. S. Heuffel.	Trentschin:	Johann Karger.
Oedenburg:	J. et P. Guggenberger.	Temesvár:	Kraul et Ehrlich.
Bellovár:	Woinovich.	Grosswardein:	Mathias Hutsela.
Klausenburg:	Samuel Dietrich.	Deva:	A. Büchler

Pesther Tageblatt 1842

Ankunft Abfahrt

der Dampfboote in Pesth.

Ankunft von **Wien** Abends
Abfahrt nach **Wien** Früh 7 Uhr } **Täglich.**
Ankunft von **Orsova** Vormittag den 23., 29. October.
Abfahrt nach **Orsova** bei Anbruch des Tages den 20., 24., 28. October.
Der Remorqueur **Erős** fährt jede zweite Woche nach **Semlin** und **Drenkova.**

Anzeige für Augenkranke.

In meiner Wohnung (seit Michaeli l. J. im Gyertyánffy'schen Hause, der evangelischen Kirche und den zwei Türken gegenüber,) finden Augenkranke, so wie bisher, freundliche Aufnahme, sorgsame ärztliche Behandlung und jede die Heilung befördernde Verpflegung. — Nähere Auskunft so wie meinen ärztlichen Rath überhaupt gebe ich Nachmittags von 2 bis 3 Uhr.

Eduard Oesterreicher,
Doctor der Medizin, Augenarzt und Geburtshelfer.

Die allgemein beliebte stark schäumende
Echte Oriental=Hand= und Rasir=Seife
ist in verschiedenen Farben zu sehr billigem Preise zu haben in der Stearinkerzen-Niederlage im Wurmhof an der Donau in Pesth.

A. Vietoris,

von einer artistischen Reise aus
Deutschland, Frankreich und Italien
zurückgekommen,
empfiehlt bestens dem pl. t. Publicum seine
lithographische Anstalt.
Pesth, Grenadiergasse.

Paul Frankendorffer,

Huthändler zum Leibhusaren in Pesth.

So eben von Wien angekommen empfiehlt derselbe, die neuesten Formen von
französischen Seidenhüten,
Filzhüte und wasserdichte Cachemirhüte,
eine große Auswahl der schönsten
Männer-Echerpen und Cravats.
Handschuhe von Georg Jaquemar und allen übrigen Sorten für Damen und Herren:
Ferner ein großes Lager in den schönsten
Damen=Arbeiten,
bestehend in reich mit Gold gestickten Sammt und gehäckelten Kappen, gestickten Hosenträgern, Tabaksbeutel, Börsen, Brieftaschen und vielen derlei Artikeln.
Außer diesen für Herren Komode= und Reisekappen. Für Kinder das eleganteste von
Plüsch= und Filzhüte
und verschiedene Käppchen.
Gummi-Elastique-Galochen
und noch mehrere Gegenstände zu den äußerst billigsten Preisen.

Gründe=Verkauf.

Vom Magistrate der k. freien Hauptstadt Ofen wird bekannt gemacht, daß 53 Joch Gründe auf dem Adlerberg mittelst einer im Grundbuchsamte abzuhaltenden Lizitation am 7. November 1842 dem Meistbietenden verkauft werden. Kauflustige haben sich daher im besagten Amte Früh um 9 Uhr zum erwähnten Lizitations=Act einzufinden; inzwischen können aber die nähern Bedingnisse in der hiesigen städt. Buchhalterei eingesehen werden.
Ofen, den 18. October 1842.

Lizitations=Ankündigung.

Den 27. d. M. werden auf dem Josephsplatz, im v. Exc. Almásy'schen Hause und zu dessen Concursmasse gehörigen Bücher in circa von zwei tausend etliche hundert Bände dem Meistbietenden gegen gleich baare Bezahlung hintangegeben. — Das Verzeichniß der Bücher ist zu besichtigen bei Hrn. Geibel, Buchhändler, und im Comptoir auf dem Kohlmarkt in meinem eigenen Hause. — Pesth den 17. October 1842.

J. Samuel Wodianer,
Masse=Curator.

In der Hallberger'schen Verlagshandlung in Stuttgart ist erschienen und in Pesth bei **Gustav Heckenast** zu haben:

Der deutsche Pilger durch die Welt.

Kalender und Volksbuch für alle Länder deutscher Zunge auf das Jahr 1843.

Herausgegeben von einer Gesellschaft von Gelehrten und Schriftstellern. Mit Lithographien und vielen Original=Holzschnitten. Stuttgart 1843. 45 kr. C. M.

Lizitation

Von Seite des k. Pesther Wechselgerichtes wird hiemit bekannt gemacht, daß am 24 October l. J. in der zwei Mohrengasse im Hause zum Mohrenkopf verschiedene Meubel uud Küchengeräthschaften, dann Spiegel und Uhren lizitando veräußert werden.

Lizitation.

In Folge wechselgerichtlichen Bescheides werden am 21. October l. J. um 9 Uhr Vormittags in der Göttergasse Nr 220 Zimmereinrichtungen und Küchengeräthschaften gegen baare Bezahlung veräußert.

Lizitation.

Von Seite des k. Pesther Wechselgerichtes wird bekannt gemacht, daß am 21. October l. J. in den gewöhnlichen Lizitations=Vor= und Nachmittagsstunden in der Akaziengasse Nr. 468 im Mathias Rischanek'schen Hause verschiedene politirte Meubeln, Spiegeln und Hausgeräthschaften im Wege der öffentlichen Versteigerung gegen sogleiche Bezahlung den Meistbietenden veräußert werden. -- Pesth, den 18. October 1842.

Lizitation.

Von Seite des k. Pesther Wechselgerichtes wird hiemit bekannt gemacht, daß am 21. October l. J. in der Zuckergasse im Heldvain'schen Hause verschiedene Zimmer= und Küchen=Geräthschaften lizitando veräußert werden.

20jähriger echter Sirmier Slivovitz,

so wie auch bester
Jamaica=Rum, Cremser Senf, Ementhaler, Groyer und Limburger Käse
sind billigst zu haben bei

Joh. Ch. Hassenstab,
am Servitenplatz, zum schwarzen Hund in Pesth.

Meubelstoffe

in allen Qualitäten und von besonders schönen zierlichen Desseins besitzt in bedeutenden Quantitäten ergebener

Johann Ludwig Fischer,
in der Wienergasse Nr. 199.

Bei Gustav Heckenast, Buchhändler in Pesth, ist zu haben:

Levelek Némethonból.

Irta
Mérey Károly.
8. Pesth 1842. geh. 1 fl. 20 kr. C. M.

1700 Gulden

sind von Seite der David Vogel'schen Concursmasse gegen sichere Hypothek auf beiläufig acht Monate zu vergeben. Nähere Auskunft ertheilt H. Sigmund Jonas, Massecurator, am neuen Marktplatz.

So eben ist bei **Gustav Heckenast** erschienen und zu haben:

Wien und die Wiener

in Bildern aus dem Leben.

Lexic. 8. Pesth 1842. **11. u. 12.** (**Doppellieferung.**) in Umschlag geh. 20 kr. C. M.
Inhalt dieser Doppellieferung:
Der Hausirer. — Ein Abend vor der Linie. (Ein Genrebild.) — Wiener Stadt=Physiognomie und Wiener Volks=Charakter. — Die Harfenisten. — Der Schusterjunge. — Die Kellner.
Kupfer=Beilagen:
Die böhmische Köchin und ihr Liebhaber. — Die Wäscherin.
Erscheint in 30 Lieferungen mit 30 Zeichnungen.

Ein Lehrling o. Praktikant

wird in eine Schnitthandlung gesucht. Näheres in der Expedition dieses Blattes.

Ein geübter Klaviermeister,

für dessen Moralität glaubenswürdige Zeugnisse bürgen, kann vortheilhaft mit 1. Nov l. J. außer Pesth placirt werden. Das Nähere darüber bei Joseph v. Sávely, Curial= und Wechselgerichts=Advocaten, in der Göttergasse Nr. 218 im 1. Stock.

Vom Carlowitzer Tropf=Wermuth

ist die erste Sendung bei Unterzeichneten bereits angelangt.
Nachdem wir selben an der Quelle aus dem reinsten Most eigens, und mit besonderer Aufmerksamkeit zubereiten lassen, zweifeln wir nicht, daß die Qualität auch dies Jahr ungetheilten Beifall finden dürfte. Selber ist in ganzen eimrigen Fasseln und in Bouteillen billigst zu haben bei

Liszka & Höffler,
Spezereiwaarenhändler in der Leopoldgasse im Hause „zum blechernen Hut."

Ein geborner Franzose,

welcher sich schon langjährig mit dem Unterricht in der französischen Sprache und Literatur in Ungarn beschäftiget, zeigt hiemit gezlemend an, daß er noch einige Privatstunden zu vergeben hat. Das Nähere erfährt man in der großen Brückgasse, Vranyi'schen Hause Nr 673 im 2. Stock links.

Caviar

ist wieder frisch angekommen bei
Liszka et Höffler,
in Pesth, Leopoldgasse, im Hause zum blechernen Hut.

Die Handlung zur Stadt Padua neben dem König von Ungarn in Pesth, empfiehlt ihr gut sortirtes
Wäschwaaren=Lager,
nebst allen Gattungen verfertigter Herren= und Damen=Winterartikeln, vorzüglich eine schöne Auswahl
Damen=Negligée=Häubchen
neuester Façon.
Johann Hanner.

Carlowitzer Tropfwermuth

ist in ausgezeichneter Qualität zu erhalten bei
Ignaz Prückler,
auf dem Sebastianiplatz zum weißen Wolf in Pesth.

Fremden=Anzeige.

Königin v. Engl. HH. Graf Beaczovits. — Baron Mesznil. — Horny, Rentier. — Petroviss, Bildhauer. — Hoffmann u. Bozzini, Kaufleute. — Matyás, Geheimrath. — Heinrich, Fiscal. — Kania, Privatier.

Palatin HH. Graf Fesztetits. — Tigász, Palmáffy, Jankovics u. Job, Grundherren — Maller, Kaufmann.

Redacteur: Dr. E. Saphir. — Verleger: G. Heckenast.

Petrovics Demeter szobrász egyike azoknak a (nálunk kevésbé ismert magyar szármázásu müvészeknek, akik a múlt század első felében Bécsben elég jó hirnevet vivtak ki magukuak. Müvészünk 1799. február 18-án Baján született, a szobrászatot a bécsi képzőmüvészeti akadémián tanulta. Utóbb ugyanesak az osztrák fővárosban telepedett meg s ott is halt meg 1852-ben. Működéséről az egykorú magyar lapok alig emlékeznek meg, s így annál érdekesebb az a cikk, melyet a pozsonyi Századunk czimü politikai, tudományos és „müvészeti" folyóirat 1839. évi 37-ik számában ♀ neki szentel.

♀ „Petrovics Demeter académiai szobrász öntött- és emlékpénzei Bécsben" czimmel

„A történetirás és a müvészet barátainak kedves leend értem — irja a nevezett folyóirat — hogy Petrovics Demeter úr, bécsi szobrász és bronzképöntő, szerencsés körülmények által segitve, több egyes pénz- és emlékpénzgyüjtésekből 800 darab másolatot öntött, mind az eredetiek után, mellyek históriailag elrendelt gyüjteményt képeznek 1790-től 1821-ig, mint Napoleon haláléveig, nagyobb részint franczia emlékpénzekből s nehány, ezen időkor történetéhez szükséges pénzekből állót.

Petrovics úr, születésére magyar s hazánkfia, nevendéke a képzőmüvészetek cs. k. academiájának, melly ügyességét s észtehetségeit nemcsak a legdicséretesb bizonyitványokkal tanusitja, hanem két jutalomdij által is kijelelé, már

1830-ban haszmáltatott, azon alkalommal, midőn Bécsben a táborszerhivatal öntőházában, az itt 1835-ben meghalt Kinsky Ferenc gróf, cs. k. táborszernagy s a bécsujvárosi katonai academiának huszonót éven át főigazgatója mellképe bronzból öntetett, hol főkép az öntőminta terhes összerakását az e mű kivitelével megbízott Schaller professor felügyelete alatt, mint a Wiener Zeitung akkor jelenté „példátlan szorgalommal, sok elmésséggel, s a vizsgáló szemet kifárasztó pontossággal létesité." — 1837-ben Petrovics úr egy Krisztus-képet hozott a műkiállitásra, melly az illynemű szobrok legsikerültebbjei közé sorozaték, s mellyről a becses Wiener Zeitschrift méltánylását egy külön cikkelyben, a művész talentumának igen becsületére váló módon fejezé ki. Eszméje s kivitele e műnek mint igen jeles, s egyszerűsége és nyugalma miatt mint felette nehéz dicsértetett, melly nem közönséges műtehetséget kivánt kivitelére.

Petrovics úr általában az érczöntésben tett sokféle próbatételei által olly ügyességet szerzett magának, minden emlékpénzt gyp szszel lemásolni, s egy általa feltalált, erüsthez hasonló érczvegyitékből olly jelesen önteni, hogy az öntvények tisztaság-, élesség-, s pontosságra nézve az eredetivel minden tekintetben mérköznek, mint erről minden műismerő ön szemeivel meggyőződhetik. Innen a historia és művészet barátainak, valamint pénzgyűjtőknek igen ohajtott dolog lehet, ez uton olly

pénzek – s emlékpénzekről, mellyek vagy igen ritkák, vagy épen nem is kaphatók, az eredetihez szemesaló hasonlósággal biró másolatokat nyerhetni. – A szóban forgó tökéletes gyűjtemény, mint már mondatott, 800 darabból áll Európa minden országai – s tartományaiból, mellyek a francia háborban részt vettek, meg pedig először francia revolutiói pénzekből; minden szárazföldi és tengeri harczok, vagy más fontos eseményekre vonatkozó pénzekből; és végre az ujabb kor minden generaljai, hires férjfiai s művészeire vonatkozó pénzek – s emlékpénzekből; s Napoleon történetére nézve különös érdekű.

A gyűjtemény megtekintése szivesen engedtetik meg a művész lakásán (Neue Wieden, Wienstrasse, 816 szám), ki egyszersmind mindennemű szobrászati műtárgyak elkészitésére, valamint alaki (figuralis), úgy dészitményi tekintetben mindenkor kész, mikket köből, fából, s más anyagokból készit, vagy bronzból is és más érczekből, maga által feltalált uj mód szerint parányidomban úgy, mint colossalis nagyságban, meglepőleg önt."

---

102. Akadémiai légió érme, 1848 *25.*

spialter érem, 33 mm
Jelezve az előlapon: D.P.
Felirata: előlap: STÜRMER UND BUCHSTABEN. A. L. hátlap: WIEN. (DEN) 13.14.15. MÄRZ) 15. 26. MAI. 1848.
MNM Éremtár, ltsz. D. 713.

A köralakú öntött spialter érmen pontozott dísz fut körbe. Középen az 1848-as bécsi felkelők által viselt darutollas kalap és kesztyű. Alattuk három szerencsekocka, keresztben kard. Az érem a Delhaes gyűjteményből került a MNM éremtárába.

Irod: Huszár-Procopius 1932, 83.

P.L.

103. Josef Radetzky emlékérme, 1849 *25.*

bronz, 6,8 cm átm.
Jelezve az előlapon: Gr. D.PETROVICS.
Felirata, előlap: JOSEF. GRAF. RADETZKY K.K. FELDMASCHALL, hátlap: MAILAND UND VENEDIG. (1848–1849)
MNM Éremtár ltsz. II.D. XIII.208.

A kerek, vert bronzérem közepén az osztrák marsall balranéző profilképe látható. Az arckép, mint gunyoros, különös személyiséget örökíti meg a hirhedtté vált későbbi velencei helytartót. – Az érem a Delhaes gyűjteményből került a MNM. éremtárába.

Irod: Huszár-Procopius 1932, 83.

P.L.

díszítőmesterei közé szegődött. József nádort ábrázoló domborműve 1847-ben nagy sikert aratott. Feszületével együtt a Műegylet kiállításán szerepelt. Még ebben az évben megbízást kapott a Lánchíd oroszlánszobrainak elkészítésére.

A szabadságharc után dekoratív szobrászati feladatokat vállalt. A Vigadó és a kassai dóm munkálatainál vett részt. Izsó Miklóst egy ideig segédként foglalkoztatta. A budai kapucinusok templomának Szent Erzsébet szobrát, valamint a kassai dóm déli homlokzatára került szobrokat ő készítette. Ugyancsak Kassán a dómban van egy 1848-as honvédtiszt síremléke. Másik 1848-as síremléke a debreceni honvédtemetőben található.

Ő tervezte és kivitelezte a debreceni Csokonai színház szobrászati díszítését. (Petőfi, Kazinczy, Kölcsey, Kisfaludy Károly szobrai, a Népdal és a Költészet allegorikus alakjai.) Több munkája a fóti templom kriptájában található. 1866-ban pályázott a Magyar Tudományos Akadémia palotájának díszítésére, oszlop-lábazatokat és fejezeteket készített, a nagyterem stukkódísze szintén műhelyéből került elő. Szerepelt a Széchenyi emlékműpályázaton. Kortársai jelentős mesternek tartották, halála után azonban díszítőszobrászi és portrészobrászi működése egyaránt feledésbe merült.

101. Széchenyi-emlékmű modellje, 1866 *76.*

gipsz, 50 cm, patinázva
Felirata a papírtekercsen: Magyarország még nem volt, hanem lesz.
MNG tsz. 64–43–N

Széchenyi prémes mentében ábrázolt figurája kissé ügyefogyott mintázású. Feje, melyen megható az igyekezet a portré-hűségre, kissé nagy a testhez képest, az egész szobor arányviszonyai Alexy sorozatára emlékeztetnek. A beállítás – előrelép, jobb kezével maga mellett, egy állványon elhelyezett könyvekre támaszkodik, baljában feliratos tekercset tart – naiv és közhelyszerű, utalásai Széchenyi tevékenységére, egyniségére (tudományos érdeklődés, politika) a lehető legegyszerűbbek. Vétel utján, Fehérpataki Máriától került múzeumi gyűjteménybe.

PETROVICS DEMETER (Baja, 1799 – Bécs, 1854)

A késői klasszicizmus képviselője, aki életének jelentős részét Bécsben töltötte. Apja gazdag gabonakereskedő volt Baján, biztosítani tudta fia taníttatását a bécsi akadémián. Az akadémia elvégzése után Itáliába utazott, majd később nagyobb keleti utazást is tett. Az 1830-as évektől kezdve Bécsben dolgozott, több klasszicista műve ismert. (Vénus, Perseus). Kisfaludy Sándor emlékművét a „Himfy lant"-ot 1848-ban állították fel a Nemzeti Múzeum kertjében.

Foglalkozott festéssel és éremvéséssel is. Művei közül több érmét őrzik múzeumi gyűjteményeinkben, egy festménye a bajai múzeumban található.

Művészeti Magyarország 1830–1870
MTA MKCS – MNG Bp. 1981

Szobrász, modellőr. Apja a munkácsi vasgyár mintaasztalosa volt. Schossel 13 éves korában a gyárban, apja mellett kezdett dolgozni. 1840-ben Pestre küldték tanulni, ahol Uhrl Ferenc szobrász műhelyében tanult. Tanulmányait a bécsi Képzőművészeti Akadémián folytatta. 1844 és 1847 között Keehsmann tanítványa volt. Munkáival több díjat nyert. Németországi tanulmányútja után (Drezda, Berlin) 1848-ban a forradalmi események miatt hazatért Munkácsra. Először W. Willaschek modellmester mellett dolgozott, majd 1849 után a gyár vezető modellmestere lett. Már 1848 őszén megmintázta Kossuth Lajost ábrázoló mellszobrát (Kat. 104), ezért a szabadságharc leverése után nevét elhallgatták. 1853-ban mintázta a munkácsi uradalom akkori urának és feleségének, a Schönborn házaspárnak a mellszobrát, melyek legszebb alkotásai. Több kisméretű portréja is ismert. 1859-ben csatlakozva a Műegylet felhívásához Zrínyi Miklós halála c. szobrát küldi az 1860-ik évi kiállításra. (Ma vasba öntve az ungvári vár kertjében ta-

102

102

26. tábla

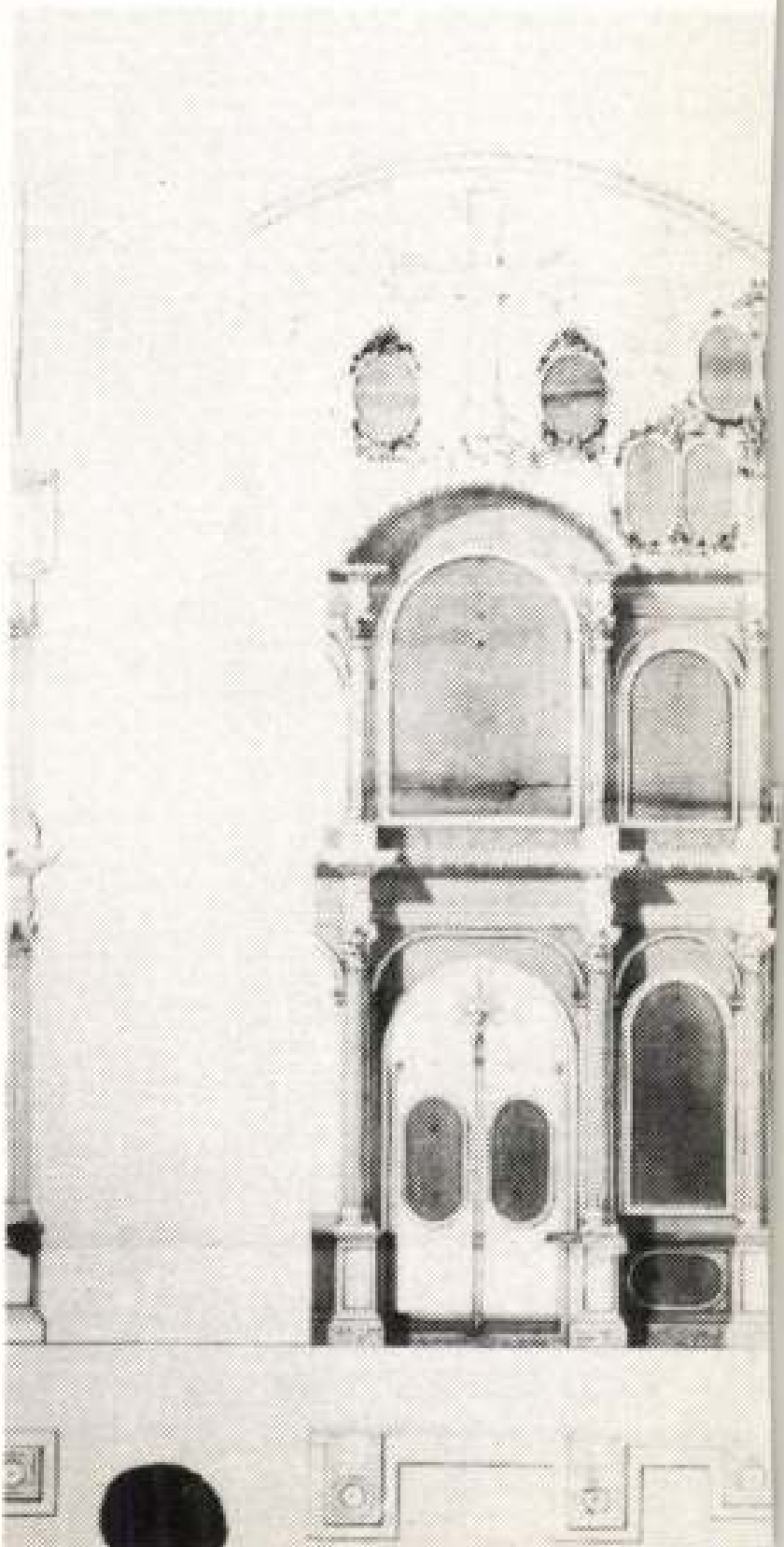

Petrovics Demeter (Baja, 1799. febr. 18. -- Bécs, 1854. dec. 25.): szobrász. Kereskedő volt, majd Bécsben mintázni tanult. Ott készitette Kisfaludy Sándor szobrát (1848, Muzeum kert, Bp.) -- F.m. Venus, Perseus, stb. Érmeket is készitett. -- Irod. P.D. öntött és emlékpénzei Bécsben (Századunk, Pozsony, 1839).

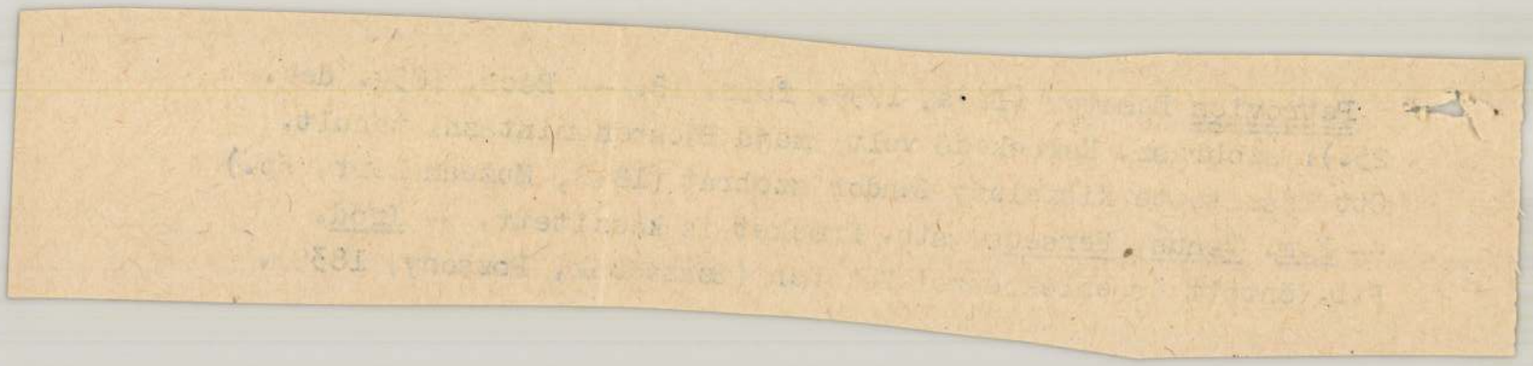

A NÉMET CSÁSZÁR BÉLLYEI VADÁSZATAI.

Kedves emlékekkel távozott el II. Vilmos császár hazánkból, hol kellemes napokat töltött a párját ritkító béllyei vadászterületen. Itteni időzését nemcsak Frigyes főherczeg és családja szíves vendéglátása s a mindenütt nyilvánuló tiszteletteljes rokonszenv tették emlékezetessé, hanem a vadászszerencse is, melyben a császárnak ezúttal is bőven volt része.

Félkézzel szokott ugyan lőni, de azért ritkán hibázik. Épen a béllyei időzés alatt a nagy meleg miatt keveset bőgtek a szarvasok s a szokottnál ritkábban mutatkoztak, de azért a cserkészések mégis eredményesek voltak. Az elejtett szarvasokban huzamosabb ideig szokott a császár gyönyörködni. Egyik képünk is így mutatja be két szép elejtett szarvassal, melyek Karapancsán kerültek terítékre.

A legszebb zsákmányt, egy remek tizenhat agancsost legutoljára lőtte a bédai pagonyban; ennek fejét külön is lefényképezték.

A vadászatra vonatkozó, a helyszinén fölvett képeink közűl ezúttal még kettőt mutatunk be; az egyiken a császárt látjuk teljes vadászöltönyében, Frigyes főherczeggel, Izabella főherczegnővel, Henrietta főherczegnővel s a kiséret több tagjával; másik képünk pedig azt a jelenetet ábrázolja, a mint a császár többek társaságában a budai vadászterületről csónakon indúl át a túlparton fekvő Kőriserdőbe.

Vilmos császár, általa elejtett szarvasokkal a karapancsai erdőben.

KISFALUDY SÁNDORRA EMLÉKEZTETŐ SZOBOR A NEMZETI MUZEUM KERTJÉBEN.

Szeptember 22-ikén délelőtt egy szerény emlékművet avattak föl a Nemzeti Múzeum kertjében. Régi szobor, még a múlt század közepéről, de benső érzés tiszta mélységéből keletkezett és egy édeshangú költő hatásának elismeréseit hirdeti, a *Kisfaludy* Sándorét, a ki Himfy dalainak bájával eltöltötte a sziveket. A «Kesergő szerelem», a «Boldog szerelem» költőjének tiszteletére Magyarország és Erdélyország hölgyei egy bronzszobrot készíttettek még a negyvenes években. A kis szobor főrésze egy kiterjesztett szárnyú sas, mely egyik karmával mintegy magához ragadja a földgömböt, melyen belevésve a Dunántúl látszik, a Balatonvidék, mely Kisfaludy Sándor szülőföldje és a mely lelkesítette költészetét. A madár másik karma egy lant hurjaiba kap. A bronz emlék 1848-ban készült el, de akkor nem állíthatták fel s a Nemzeti Múzeumba került mint ereklye, hol az egyik folyosón elhelyezték. Fából csináltak neki talapzatot, melyen eme felirás volt: «Himfy-lant Kisfaludy Sándor emlékeül, készíttették Magyar és Erdélyhon leányai. 1848.» *Szalay* Imre, a Múzeum igazgatója most szép kőtalapzatot készíttetett rozsdavörös svéd gránitból a Kisfaludy-emléknek s felállíttatta azt a park múzeum-utczai részén és szeptember 22-ikén, Kisfaludy Sándor születése napján

Náhr M. fényképfölvételei.

A vadásztársaság. Az első sorban állnak Vilmos császár, Frigyes főherczeg, Izabella főherczegnő és Henrietta főherczegnő, mögöttük balról jobbra: Dokupil főerdész, Nemegyei Ákos uradalmi igazgató, Rampelt udvari tanácsos, jószágkormányzó, báró Prónay százados, gróf St. Quentin főudvarmester, mellette a német császár orvosa, utána Löwenfeld tábornok, Izabella főherczegnő udvarhölgye és gróf Allenburg állnak.

II. VILMOS NÉMET CSÁSZÁR A BÉLLYEI VADÁSZATOKON.

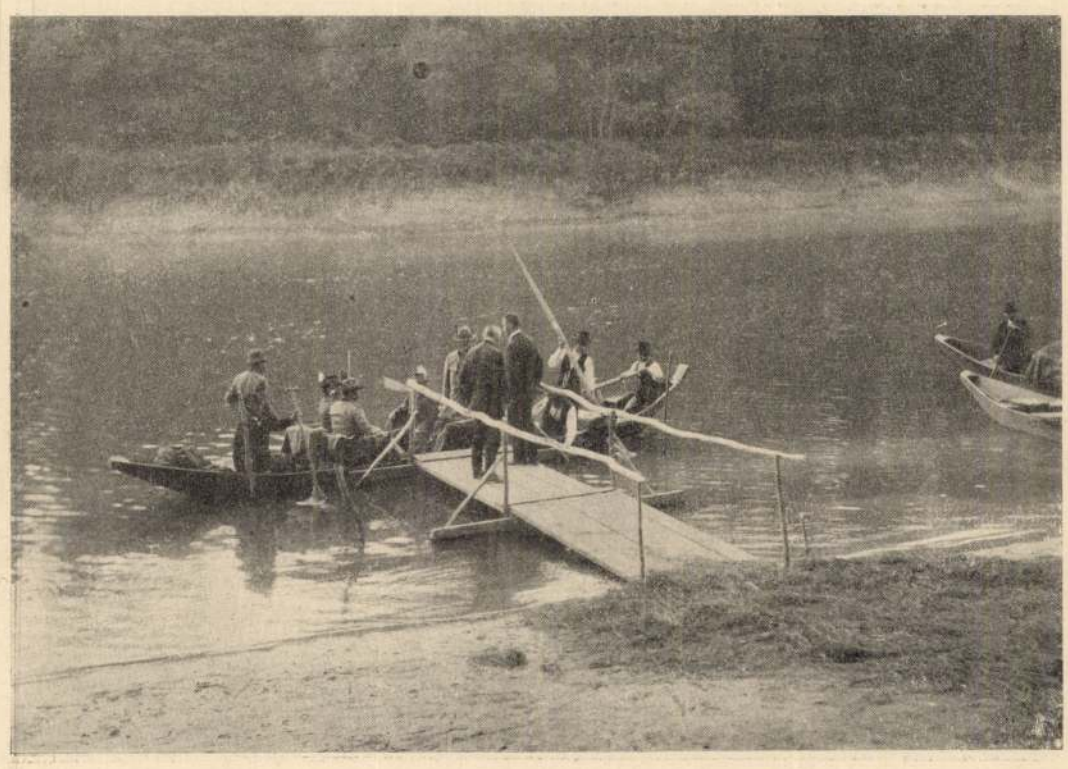

A német császár és a főherczegi család elindulása a budai vadászterületről Kőriserdőre.

a költőnek emlékezetére rendezett ünnepélyllyel beigtatták az emlékművet a park szobrai közé.

Érdekes a múzeum kertjének kis szobor-gyűjteménye. Először a Kisfaludy-Társaság Ferenczy művét, Kisfaludy Károly szobrát állíttatta fel, ezt követte két mellszobor a hatvanas évek elején: Berzsenyié és Kazinczy Ferenczé. A parkban adtak helyet Arany János szobrának. Ott állították föl a Múzeum alapítójának, gróf Széchenyi Ferenczneк szobrát, és Tomori Anasztáz ajándékából a belvederi Apolló antik szobrának másolatát. Most a Múzeum folyosójáról előkerült a *Himfy-lant* szobra s Kisfaludy Károly mellszobra közelében helyezték el. Művészi értéke nem sok, de eredeténél fogva megbecsülni való. Készítette *Petrovics* Demeter, Kis-Kőrös szülöttje.

A leleplezés szeptember 22-ikén történt. A kertben gyülekezettek közt ott volt *Wlassics* közoktatásügyi miniszter, a Kisfaludy-család tagjai, az Akadémia, a Kisfaludy-Társaság, Petőfi-Társaság képviselői, a Nemzeti Múzeum tisztviselői, irók, művészek.

Szalay Imre, a Múzeum igazgatója lelkesedve szólt azokról az időkről, melyeknek emlékezetét a szobor fölidézi s elmondta a szobor történetét. Beszéde így bangzott:

Midőn Kisfaludy Sándor távol hazájától, szeretteitől, franczia hadifogságban sínylett, megirta élete poézisét, azt, a mit szive érzett. Erről az irói működéséről egyik barátjához írt levélben a következőkép emlékezik meg: «Magyarúl irván, hazámban véltem lelni magamat s bizonyos vagyok arról, hogy az én akkori környűlállásaimban minden érző és gondolkozó fiatal hazafi is irt volna. Így támadtak «Himfy szerelmei», azon könyvecske, melynek foglalatja minden fiatal ember szivében nagyobb-kisebb mértékben megvagyon.»

Himfy dalai az ifjú érző szivnek majd kesergő, majd boldog, de mindenkor az akkoriban divatozott romantikus hangon való megnyilvánulása. Alig volt úriház, melyben ezek a dalok meg nem lettek volna: az öregek elmúlt ifjúságukra visszaemlékezve, lelkesültek érettük, az ábrándozó ifjak pedig mohón olvasták és szavalták azokat. Hozzájárult még a misticus névtelenség, melybe a szerző burkolózott. Méltán mondhatta tehát a «Hasznos Ismeretek Tára», midőn 1801-ben a «Kesergő Szerelem», Himfy dalainak első kötete megjelent, hogy soha, sem azelőtt, sem azóta Magyarországon könyv oly sensatiót nem okozott, mint ez.

Kisfaludy Sándornak 1844-ben bekövetkezett elhunyta után, Sztrókay Lujza kezdeményezésére hatvanhét lelkes magyar úrinő aláírásával felhivás jelent meg, mely a magyar hölgyvilágot adakozásra szólítja fel a nagy költő emlékére, a «Himfy-Lant»-ra. «Kisfaludy Sándor nincs többé e földön. Árnya csendes estéken minden magyar hölgy körűl meg-megsuhan», ezek a fölhivás bevezető szavai, a melyet Döbrentey Gábor, a Magyar Tudós Társaság titkára küldött szét a hölgyek nevében és megbizásából.

Ebből az eléggé terjedelmes szövegű felhivásból tudjuk meg azt is, hogy eredetileg Szentpétery József nagyhirű ötvösünknek kellett volna ezt az emléket, — egy körmei között lantot tartó sast, — ezüstből kivernie. Az emlék carrarai márvány- vagy gránit-talapzaton állott volna. Költségeire 4000 pengőforintot irányoztak elő. Ha ez az összeg be nem gyűl, az emlék más alkalmas anyagból készűl, ha pedig az előirányzottnál nagyobb összeg gyűl be, a fölöslegből irodalmi nagyjaink egy másika, pl. Berzsenyi Dániel kapjon emléket.

Az előirányzottnál kevesebb összeg gyűlvén egybe, az itt előttünk lévő bronz-emlék készült, annak jeles mestere pedig azzal, hogy nevét művébe belevéste, bennünket egy érdekes művészettörténeti adattal gazdagított. Ez az adat így szól: «Petrovics Demeter, kis-kőrösi fi, született Baján 1799. ac. (akadémiai) szobrász és érczszobor-öntő, készítette Bécsben 1848.» E szerint tehát Petrovics Demeter mintázta és öntötte ezt az emléket. A szoborművet maga a mester 1852-ben a Magyar Nemzeti Múzeum régiségtárában állította fel, honnét irodalmi vonatkozásánál fogva utóbb a könyvtár bejárójához került. A Himfy-Lant költségei 2530 pengőforintot tettek ki. Ennél közel hétszáz forinttal több gyűlvén egybe, az akkori igazgató, Kubinyi Ágoston ezt az összeget a magyar hölgyek közt megindított újabb gyűjtés révén ezer forintra egészítette ki s ebből az összegből Berzsenyi Dániel mellszobrát készíttette el Züllich Rudolf, akkoriban Rómában élt jónevű szobrász hazánkfiával. Kisfaludy Sándor szobrának talapzata azonban anyagánál fogva az idő viszontagságainak szabad ég alatt ellent nem állhatott volna, ideiglenes helyén kellett tehát maradnia, a míg legújabban dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter úr felhatalmazni méltóztatott, hogy ezen szobor talapzatát a Magyar Nemzeti Múzeum költségén gránitból készíttethessem el. Mély köszönet Ő Excellentiájának e kegyes gondoskodásáért.

Itt áll már most ez az emlék, a melyet Kisfaludy Sándor születésének 125-ik évforduló napján adok át rendeltetésének. Álljon is itt örök időkig nagy nevű iróink és költőink Kazinczy, Berzsenyi, Kisfaludy Károly és Arany szobrai között, a magyar hazafiui áldozatkészség eme szentelt földjén, az évszázados Magyar Nemzeti Múzeum telkén.

A te emlékednek pedig, Kisfaludy Sándor, a ki Himfy dalaiban az ifjú sziv érzelmeit s a magyar előidőkből vett Regéidben és szinműveidben a törhetetlen hazaszeretetet oly költői szépséggel énekelted meg lantodon, a Magyar Nemzeti Múzeum, a mely ősi nemzetséged levéltárát, kéziratait és könyvtáradat szent ereklyeként őrzi, kegyelete jeléül ím e babérkoszorút ajánlja fel.

A lelkes éljenzéssel fogadott beszéd után *Szalay* Imre díszes babérkoszorút tett le az emlék talapzatára. *Beöthy* Zsolt, a Kisfaludy-Társaság elnöke következő tartalmas szavakkal helyezett el koszorút a talapzatra:

«A Kisfaludy-Társaság nevében teszem e koszorút az első nyilvános emlék talapzatára, melyet a félszázad előtt felbuzdúlt s máig éber nemzeti kegyelet Himfy dalosának fővárosunk területén emelt. Nem feledhetjük el, hogy a magyar múzsa Kisfaludy Sándor karján hódította meg igazán az egész magyar nemzetet; de nem szabad elfelednünk azt sem, hogy társaságunk nevének fénye részben az ő szelleméből sugárzik. Hálánkkal együtt törhetetlenül élni fog bennünk a kötelesség érzete is: méltóknak maradnunk a Kisfaludy névhez s híveknek a szellemhez, melyet kifejez.»

Ezután *Csertán* Károly alispán Zala vármegye

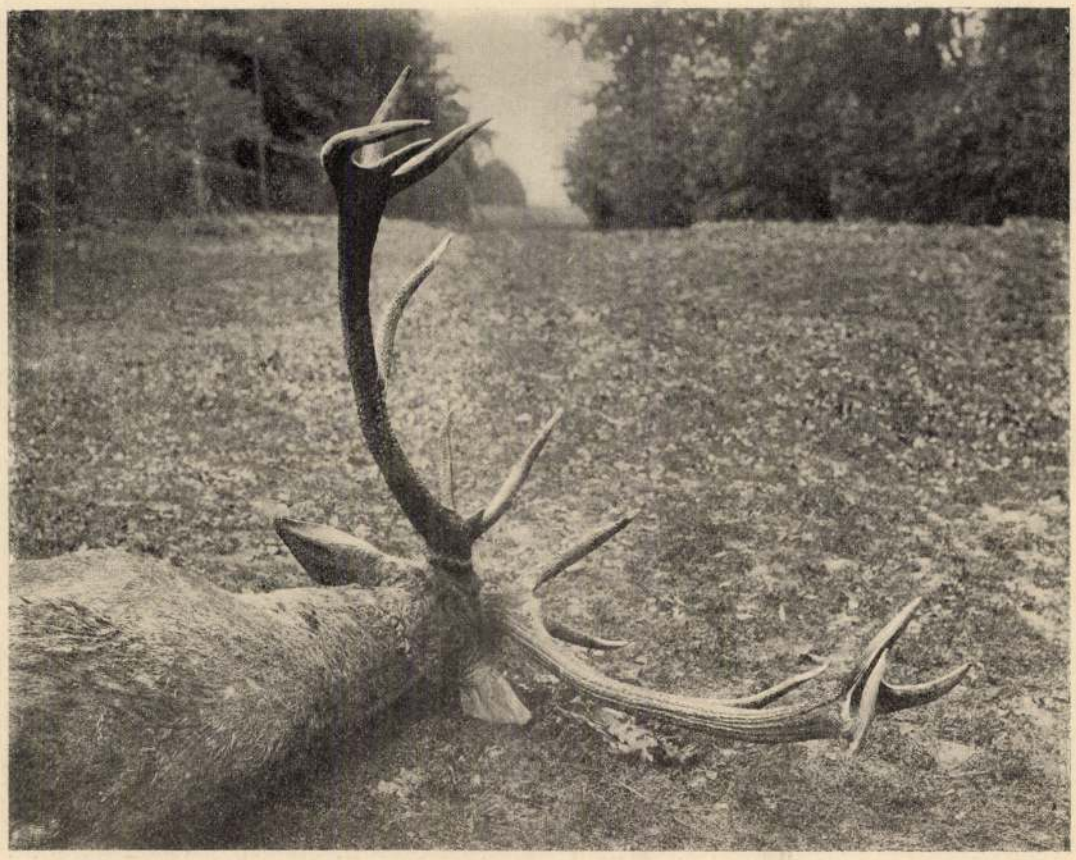

Nádor M. fényképfelvétele.

Tizenhat agancsos szarvas, melyet a német császár legutoljára lőtt.

II. VILMOS NÉMET CSÁSZÁR A BÉLLYEI VADÁSZATOKON.

Karapancsa.

Béllye.

koszorúját, *Karvaly* József a «Fészek» művészi kör koszorúját tette le a szobor talapzatára. Koszorút küldött a szoborra: a Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Szinház, az Egyetem és *Berczik* Árpád, a «Himfy dalai» czimű vígjáték szerzője. A koszorúk elhelyezése után *Szalay* Imre a Nemzeti Múzeum nevében köszönetet mondott a miniszternek, a Kisfaludy-család tagjainak s a többi megjelenteknek, hogy a Múzeum e házi ünnepélyét megjelenésükkel emelték. *Wlassics* Gyula miniszter és a Kisfaludy-Társaság képviselői szíves szóval köszönték meg *Szalay* igazgatónak, hogy buzgalma és fáradozása e szép emléket méltó helyére juttatta.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Csengey Gusztáv: Don Quijote. *Költői elbeszélés; Eperjes, 1903.* Régóta hallgató érdemes költönk szólal meg újra e terjedelmes verses regénynyel. Csengey Gusztáv szép sikereket ért el ifjabb korában, mint költő, egyik-másik verse még ma is országszerte ismert és kedvelt szavalati darab. Most megjelent munkájában szivesen látjuk viszont a költészet mezején régi jó tulajdonságait, lyrai melegségét, hazafias hevét, szép magyaros költői nyelvét.

Verses regényének hőse, a kit szerző Don Quijote-tal állít párhúzamba, egy nagytehetségű, lelkes, mély érzésű ifjú, Máncsai Béla, a ki beleszeret egy szegény bár, de gőgös, előkelő árva leányba, Juditba. A leány is viszonozza érzelmeit, de kezét csak az alatt a feltétel alatt igéri az ifjunak, ha az ő nevéhez, születéséhez méltó állást vív ki magának. Béla politikai szerepet vállal: hírnévre tesz szert mint hirlapiró, képviselőnek is megválasztják, mint tüzes kurucz-érzésű ellenzékit. Ekkor azonban maga Judit akarja rávenni, hogy pártoljon át a kormánypárthoz, a hol könnyebben szerezhet rangot, vagyont, a mit ő határozottan visszautasít, mire a leány széttépi szerelmük kapcsát s neje lesz az intrikus Bonday grófnak. Béla kezéből a saját pártfelei önző árulása lapját is kicsavarja, a mi az eszményi lelkűletű ifjút végkép kétségbeejti. Kiábrándúlva a politikából, nagy terveiről lemondva, resignáltan vonúl vissza falujába s mint tanító a népnevelésben keres maga számára nemesebb, tartalmasabb munkakört, szívének pedig gyermekkori hű szerelme, Róza karjai közt s a családi boldogságban vigasztalást. A szerző, mint előszavában magyarázza, e mese keretében «a kiegyezés után beállott korszak diszharmonikus hangulatát» akarta kifejezni, de ebből nem találunk verseiben annyit, a mennyit az előszó igér. Az azonban, hogy a költemény czélzatainak az előszóban való magyarázata s a költemény tulajdonképi tartalma nem fedi egymást, nem nagy baj, mert az olvasót úgyis jobban érdekli a mese, a bemutatott személyek sorsa, mint akármi hangzatos czélzat. Az alakok jellemzéséhez sok szó fér: Béla nagyon is könnyen lemond, Juditnak nincs gőgjén kívűl semmiféle egyénisége, merő eszköz mások kezében stb. A költemény szépségei a részletekben vannak, egyes jelenetek élénk, szines rajzában, a lyrai részletek hangulatosságában. Sok valóban szép, érzelmes strófa, friss szinű költői kép akad a fogékony olvasó szeme elé, viszont azonban gyakori a homály és a bőbeszédűség is: a sok szó néha nem hogy kifejtené, hanem inkább eltakarja a lényeget. Mai költészetünkben vajmi ritka a Csengey verses regényéhez hasonló nagyobb conceptio, melyet már csak azért is rokonszenvvel kell üdvözölni. A csinos kiállításban megjelent 280 lapnyi kötet ára négy korona. Mutatványúl a befejező énekből közöljük azt a részletet, mikor a kiábrándúltan, megtörten hazatért s nagy betegségéből lábbadozó Béla szíve a hű, önfeláldozó Rózáéval összedobban:

Így hozta a sor — egyszerű dolog! —
Hogy ifjú és lány ketten maradának,
No, nem is bánták a fiatalok,
Régen kivánta Béla ezt magának;
Ambár beszédre nyelve nem forog,
Torkán akad, mi most szivébe' támad . . .
Ott állhat a bor, üres a pohár,
Szinültig senki meg nem tölti már.

A szívszorongás végre csillapúl,
Megfogja Róza remegő kezét,
S míg arra egy könny forró cseppje hull,
Megindúl ajkán lágyan a beszéd:
«Kezet barátném arra zálogúl:
E két szivet hogy mi se' bontja szét
Az új életben most először, itt
Figyeld te jól meg lelkem szavait.

Emlékeim ha most a multba szállnak,
Nem mondom el, hisz azt te ismered;
Bolygó vitéze csalfa ideálnak
Téves hitének áldozatja lett.
De jobb hitének adtál újra szárnyat,
S most nem csalódik, hogy téged szeret,
A daemon elszállt, elmúlt mindörökké,
Feléje nem csal senki, semmi többé.

Vele meghaltak szívem álmai,
S a régi ember bennük elveszett,
Meghalt a praedicatum «Máncsai»,
Most egyszerűen már csak «Kis» leszek.
Világra nem fog ez csillámlani,
De hivatása jobb czélhoz vezet;
Nehéz, de áldott; nagy munkára vár az;
Hiszem, hogy abban mellettem te állasz.

A vén tanítót sírba most temették,
Elmúlt a régi slendrián vele;
Mi új időknek kéri jobb követjét;
Az iskolában engem vár helye.
Ügyét örömmel a kezembe tették,
Leszek tehát egy jobb kor mestere.

Kőrismező.

Béda.

VADÁSZKASTÉLYOK FRIGYES FŐHERCZEG BARANYAI URADALMÁBAN.

Weinwurm fényképe.

KISFALUDY SÁNDOR EMLÉKE A NEMZETI MUZEUM KERTJÉBEN, BUDAPESTEN.

Van egy kis tőkém, erre adom át,
Építtetek majd szép nagy iskolát.

Megrontja pártos érdek ezt a népet,
Erkölcse pusztul, elfogy vagyona;
Emelni lelkét szebb jövője végett —
Nincs senkinek se arra gondja ma.
Nem tudja ő sem, baja honnan éget
És szíve sorvad, nincsen már hona.
Csak választásra hurczolják elő.
Tanító kell itt, nem képviselő.

Akarsz-e kezet fogni e munkára,
Amire lelkem czélja most mutat? —
Követsz-e engem? ... Ime hí a pálya ...
Járod-e vélem a rögös utat? ...
Nem vár a végén sem hírnév, se' hála,
Jutalma nincs más, csak az öntudat.
Oh, Róza, nézz rám, mondd ki most: szeretsz?
Úgy ez a pálya boldogsága lesz!

Fölnéz a lány rá csillogó szemével,
Szava most nincsen, most csak könnye van,
S szemét, a mint így hozzá emelé fel,
Magához vonja lassudan ...
Szerető szíve édes melegével
Borúl az rája, sírva boldogan.
Egymást ölelve hosszan álltak ott
Míg végre a szív szóhoz is jutott.

A Nemzeti Szinház időközönkint föleleveníti azokat a színműveket, melyek a magyar drámairodalom fejlődésében jelentősek. Szeptember 18-án gr. *Teleki* László «*A kegyencz*» cz. tragédiáját hozták emlékezetébe a mai nemzedéknek. Irodalomtörténetünkben a «Bánk bán» után való helyet itélték a «Kegyencz»-nek A római korból vett darab tragikai anyaga költőileg valóban nagyértékű. Szinpadi kidolgozásában a mai nemzedék a mostani szinpadi technikát nélkülözi, bár a Nemzeti Szinháznál javítgattak is rajta a darab színszerűsége érdekében. A közönség érdeklődése nem volt nagy az első estén, a második előadásra azonban már többen gyűltek a széksorokba. A kik ott voltak, élvezetet találhattak a később politikussá lett Teleki László mély drámai érzéket elárúló művében. *Jászai* Mari, *Szacsvai*, *Ivánffi*, *Fáy* Szeréna, *Molnár* Rózsi, *Beregi*, *Gabányi* s *Gál* tűntek ki erőteljes ábrázolásaikkal.

A Magyar Királyi Opera új hőstenorja, *Anthes* György, e hó 19-én mutatkozott be. Ilyen alkalomra minden művész a neki leginkább való szerepet választja; az Amerikából jött, de Drezdában nagygyá lett Wagner-énekes a «Lohengrin» czímszerepében jelent meg. Alakja, ábrázolása igen kedvező hatást tett. Érczes, szép hangja a magasságban fényes, — igaz, hogy épen Lohengrin szerepéből hiányzanak a legmagasabb hangok s így nem tudhatjuk, hogy új művészünk mennyire fog megfelelni pl. a «Hugenották» Raouljában feladatának. Alsó- és középhangjai már nem oly csengők; viszont énektudása, előadó művészete és tiszta szövegkiejtése az öntudatos, jeles művészre vallanak, a kit nagy hirnevéhez méltón s őszintén ünnepelt is a közönség.

Vígszinház. Szeptember 24-én este a Vígszinház három kis darabot mutatott be. Az első egyfelvonásos darab «*Lia*» magyar szerző *Zboray* Aladár műve. Inkább lyrai kép, mint dráma, csengő versekkel. Lia, egy jólelkű házaspár virúló leánya, ábrándozik, ifjúsága a szerelem vágyával tölti el. Jön egy vándor, a ki éjjeli szállást kap a kis házban,de reggel tovább megy. Lia pedig bánatosan imádkozik Szűz Máriához. Aztán következett «*Az igazgató úr*» Poë Edgár egyik novellájának szinpadi feldolgozása. André de *Lorde* csinálta drámává. Az őrültek házában játszik, a hová két hirlapíró az őrülteket megy tanúlmányozni. Találkoznak az igazgatóval, a ki azonban nem igazgató, hanem őrült s csak képzeli magát igazgatónak és őrült társai közt magyarázza az ő gyógyítási rendszerét. Az őrültek tombolnak, ordítoznak s a két hirlapírót csak a berohanó őrök mentik meg. Borzalmas ebben a darabban minden s a borzalmasság egyre fokozódik. A játszók is tanúlmányok után adták az őrültség kitöréseit. A harmadik darab, a híres orosz író, *Csehov* bohózata, a «*Leánykérés*». Egy adoma, azzal a reális és életből vett hűséggel, melylyel Csehov ír. Az van benne, hogy az orosz legény, mikor kiszemelt jövendőbelijét megy megkérni, már előre összevesz a leánynyal, úgy, hogy ki kell dobni. De mivel kéréről van szó, visszahívják. Megint csak összevesznek. A szerző szatírája előre sejteti, milyen házasfelek lesznek.

A Népszinházban a czigányzenekarok versenye, melyet a Népszinházban rendeznek Dankó Pista szobrára, szeptember 23-ikán első sorozatában véget ért. A versenyben két hét alatt a legjobb czigányzenekarok léptek föl, s még külföldről is haza jött e végett egy pár. A versenyeknek azonban még nincs vége. A birálók kijelölték a jegjobb kilencz zenekart, s ezeket egymás közt való versenyre hívták föl. A döntő küzdelemben az összehasonlítás megkönnyítése czéljából minden zenekar tartozik eljátszani a «Cserebogár, sárga cserebogár» kezdetű régi magyar népdalt, ezenkívül tetszés szerint választhatja a dalokat. Minden egyes hengversenyző számára 15—20 percz jut. A népszinházi bizottmány is ad jutalmat, tekintettel, hogy a szinházat épen a magyar dal és zene művelésére alapították. Szeptember 25-ikén már az első verseny győztesei közűl *Rácz* Pali, a kis *Berkes* Béla és *Sovánka* Nándor a nyitrai prímás mérkőztek a közönség érdeklődése közt. A következő napra *Banda* Marczi, *Balogh* Károly versenye volt kitűzve.

Sirató. Az a poétikus prológus, melyet *Pósa* Lajos írt a Dankó Pista emléke javára rendezett országos czigányversenyre, melynek zenéjét Sebők Gyuláné, a költő sógornője szerzette s melyet a Népszinházban napról-napra hatással énekel felváltva Kiss Mihály és Raskó Géza, «Sirató» czímmel nyomtatásban is megjelent. Ára egy korona húsz fillér.

«VASÁRNAPI UJSÁG»

50-ik évfolyam.

A «**Vasárnapi Ujság**» a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, **évenként több mint 130 íven**, s több mint **ezer képpel** s rendkívüli mellékletekkel, *legjelesebb hazai iróink és művészeink közreműködésével* jelen meg.

A «*Vasárnapi Ujság*» a jelen évben **szines képeket** is közöl: olyan több színben kivitt képeket, mint a minő volt legközelebb a II. Rákóczi Ferencz Mányoki Ádám eredeti festménye után készült arczképének általános tetszéssel fogadott színes nyomata.

Mikszáth Kálmán kitünő irónk mint főmunkatárs lépett be a «Vasárnapi Ujság» szerkesztőségébe, s a vele kötött egyezség értelmében kizárólag a «Vasárnapi Ujság»-ba irja nagybecsű szépirodalmi közleményeit.

A *Vasárnapi Ujság* «**Regénytár**» czímű heti mellékletében a legjelesebb hazai és külföldi regényiróktól közöl elbeszéléseket és regényeket *képekkel,* s mint családi lap kiterjeszkedik **a női munkakörre és divatra** is.

A «Vasárnapi Ujság» társlapja a most már 49-ik évfolyamában lévő «**Politikai Ujdonságok**», mely a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg. A «Politikai Ujdonságok» előfizetői e lap mellett külön díj nélkül kapják a «*Világkrónika*» képes heti közlönyt és a «*Magyar Gazda*» czímű, havonként megjelenő gazdasági és kertészeti képes melléklapot.

A «**Világkrónika**» hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdekű napi események részletes magyarázatára szolgáló czikkeken kívűl rendesen közöl nagyobb elbeszéléseket, regényeket, útirajzokat, úgyszintén mulattató kisebb közleményeket, stb.

Előfizetési föltételeink:

A «**Vasárnapi Ujság**» negyedévre 4 korona, félévre 8 korona.

A «**Vasárnapi Ujság**» a **Világkrónikával** negyedévre 4 kor. 80 fillér, félévre 9 kor. 60 fillér.

A «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» a «Világkrónika» és a «Magyar Gazda» melléklapokkal együtt: negyedévre 6 korona, félévre 12 korona.

Új előfizetőink sziveskedjenek megrendelésüknél nevüket, lakhelyüket, valamint az utolsó postát világosan és olvashatólag kiírni. — ***Régi előfizetőink*** legczélszerűbben úgy járnak el, ha czímszalagjaikból, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a posta-utalvány szélére fölragasztva, beküldenek a kiadóhivatalnak. — ***Külföldi előfizetésekhez*** kérjük a postailag meghatározott viteldíjat is csatolni.

Az előfizetések a «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» **kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utcza 4. szám** küldendők.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A protestáns irodalmi társaság az elmúlt héten *Nagyváradon* tartotta hetedik vándorgyűlését. 200-nál többen jelentek meg, s ott volt csaknem az egész protestáns püspöki kar.

A vendégek szeptember 23-ikán érkeztek, s a polgármester üdvözölte őket. Szavaira *Antal* Gábor püspök válaszolt, a felekezetek egyetértését kivánván. *Az előkészítő ülést* szept. 23-ikán délután nyitotta meg *Antal* püspök *Zsilinszky* Mihály államtitkár társelnökségével a megjelenésben akadályozott Gyurátz Ferencz és Hegedüs Sándor helyett. Beszéde, melyben lelkes munkára buzdította a tagokat, nagy tetszésben részesült. *Szundy* Károly javaslatot terjesztett elő a ponyvairodalom ellensulyozására. *Zsigmond* Sándor egyházkerületi főjegyző a bécsi békekötés háromszázéves évfordulója alkalmából Bocskay-ünnep megtartását indítványozta, melyet elfogadtak és elhatározták, hogy Bocskay korát felölelő történelmi művet adnak ki. Kimondták továbbá, hogy Kálvin institucziónak 1559-ik évi kiadását közrebocsátják. Este ismerkedési estély volt.

Szeptember 24-ikén tartották a *díszgyűlést* az új evangelikus templomban.

Hegedüs Sándor elnöki megnyitójában a társaság czélját és eddigi működését ismertette s kérte, hogy minél jobban támogassák e nagyhivatású intézményt. Az éljenzéssel fogadott beszéd után gróf *Tisza* István tartotta meg érdekes felolvasását «A szocziálizmus és az egyház» czímmel. Előadásában elmondotta, hogy hazánkban újabban a szocializmus rohamosan terjed. Azonban ez nem az igazi szocziálizmus, mely a külföldön hódít, hanem közönséges jelszavakkal, hangzatos frázisokkal vernek a nép fejébe lehetetlen dolgokat. Félművelt alakok terjesztik hazánkban a szocziálizmust, magukra vonják a hatóságok és az ügyészség figyelmét, mártirokká lesznek és bezsebelik a nép filléreit. Az igazi szocziálizmust tárt karokkal kell fogadni, azt az egyháznak is támogatnia kell. Mert az igazi szocziálizmus azt hirdeti, a mit a szentirás hirdet és a mit az Ur hirdetett: a felebaráti szeretetet. Terjeszszük a felebaráti szeretetet. Látogassák meg a lelkészek a népet, érdeklődjenek annak sorsa és baja iránt és a hol lehet: segítsék. Helyesnek és jogosnak tartja a munkásnép béremelés iránt való mozgalmait,

PETROVICS ELEK

Most múlt húsz éve, hogy Petrovics Elek a pesti Szépművészeti Múzeum élére került. Húsz év az ország legelső múzeumának szolgálatában mindenképpen nagy kor, és semmiképpen sem múlhatik el anélkül, hogy a múzeum belső életét és külső képét is át ne alakítsa. Petrovics húsz éve azonban az átlagon messze túlnövő jelentőséget kapott már csak azért is, mert azok a viszonyok, melyek között műkö-

Petrovics Elek
Magyar Írás, 1934. június, III. évf. 6. sz. 124–127. lap
Aláírás: Ártinger Imre

1 Majovszky Pál (1871–1935) műgyűjtő és szerkesztő (Magyar Művészet, 1925–34), a Vallás- és Közoktatási Minisztériumban a művészeti ügyosztály vezetője (1913–17).
2 efemer – átmeneti, röpke, tiszavirágéletű
3 Fruchter Lajos (1882–1953) műgyűjtő

dését meg kellett kezdenie, megmerevedésük esetén talán véglegesen helyrehozhatatlanná tették volna az addigi súlyos mulasztásokat. Ezek kiküszöbölésére és a múzeum új életre keltésére céltudatos, képzett és megalkuvást nem ismerő egész ember kellett. *Majovszky*[1] szívós kitartásának és helyes ítéletének köszönhető, hogy az előzőleg nem mindig szerencsés művészetpolitika Petrovics Elek személyében a legmegfelelőbb embert állította oda. A közvélemény a múltak tapasztalatai alapján eleinte bántó bizalmatlansággal fogadta Petrovicsot – ma pedig lehetetlen nélküle elgondolni a múzeumot és a magyar művészi életet.

Valószínű, hogy a kezdet kezdetén Petrovics sem tudta, mennyire komoly feladatok megoldására vállalkozott. Nem kevesebbről volt szó, mint arról, hogy a gazdag örökséggel is ékes, de feldolgozatlan gyűjteményt a tudományos és didaktikus szempontoknak megfelelő korszerűséggel rendezze, a nagyon érezhető hiányokat pótolja, s a Szépművészeti Múzeumot egészében európai színvonalra emelje. Petrovics nemcsak nagy ambícióval, hanem általában addig nem is ismert kitűnő tudományos készültséggel látott munkájához, amelynek legfontosabb és addig leginkább elhanyagolt célkitűzése az volt, hogy a múzeumot elsősorban a magyar művészet kincsesházává tegye.

Viszonylagosan is szűk anyagi keretek között kellett mozognia, mégis remekművekkel gazdagította a régi képtárát. Petrovics a múzeumigazgatók megszokott típusától eltérően nem volt az anyaggyűjtés rabja. Tudja, hogy a klasszikus művészetet már nem mutathatja be minden nagy képviselőjére kiterjedő teljességgel. E téren kevés, de csak magasan kiemelkedő művel iparkodott kiegészíteni a nagyon is érezhető hiányokat, feláldozva a didaktikus folytonosság kicsinyes és nem múzeumi szempontjait. Volt azonban egy terület, ahol nem engedett a tökéletes és nívós alaposságból, s ez a magyar művészet területe volt. Szerelmes mohósággal szemlélte a magyar művészek alkotásait és kutatta fel az elfeledett magyar mesterek elfeledett képeit is. Egységes koncepcióval, minden részletében alaposan átgondolt tervvel először a XIX. század művészetének fejlődéstörténetét alakította ki a múzeum falain. Tudásának és finom ízlésének biztonságán át mérte le az értékeket, kiselejtezve a meglevő anyag nem időtálló darabjait, s a folytonosan szaporodó új szerzemények beiktatásával olyan meglepő képpé bontakoztatta ki XIX. századbeli művészetünket, amely a magyar művészi alkotóerőt is teljesen új és váratlan megvilágításban tűntette fel. Múlt századbeli festészetünk főleg Petrovics Elek bemutatásában és az ő értékelésén keresztül tett szert arra az egységes erőre, amelynek révén szellemi életünk nagyszabású megnyilvánulásaként hathatott. A múlt iránti kötelezettséget leróva, Petrovics Elek egész lelkével a maga korában élt, szeretetteljes és mégis tárgyilagos megfigyelő volt. Kortársi művészetéből csalhatatlan ösztönnel válogatta ki mindig a legmaradandóbbat. Minthogy biztos ítélete volt, amit gazdag tapasztalatai azóta csak élesítettek, egyéni ízlésének kiütközése sohasem ártott a kötelező múzeális szempontoknak. Ellenkezőleg – előszeretetének kidomborodása jóleső üdeséget vitt a múzeum hideg falai közé, anélkül, hogy bármelyik részét is múló értékek efemer[2] kiállításává alacsonyította volna. Hogy néha mégis olyan kiváló művek siklottak ki kezei közül, amelyeket ma fájdalmasan nélkülözünk, az tisztán anyagi megkötöttségével magyarázható – hogy átmenetileg olykor nem értékálló anyag is került hozzá, azt pedig sajátos művészetpolitikai viszonyaink teszik érthetővé, minthogy leromlott viszonyaink a múzeumi vásárlásoknál karitativ szempontoknak is szerepet adtak.

Nagy érdeme Petrovics Eleknek az is, hogy a vezetése alatt álló gyűjteményeket szellemi közéletünk hatékony tényezőivé tudta tenni. Csendes, de fáradhatatlan munkásságával széles körű érdeklődés középpontjába állította a múzeumokat. A szó legszebb értelmében modern múzeumigazgató: módszere és célja nem a tudományosság örve alatti rideg elzárkózás, hanem az volt, hogy a múzeumoknak az élettel való szoros kapcsolatát építse ki. Nem hozzáférhetetlen kincsestárnak tartotta a múzeumokat, hanem izgató, inspirációt adó, örök szépséget árasztó és állandóan a legmagasabb intenzitású élettel telt erőnek, amelyből mindenkinek jól essék idealizmust meríteni. Ezért eleven intézményeket teremtett magának, és nem riadt vissza attól sem, hogy a nagyközönséget időközi speciális kiállításokkal, az új szerzemények bemutatásával múzeumai köré gyűjtse.

Petrovics hatalmas munkássága csak egyéniségén keresztül érthető meg. Művészetimádata mindenhova a múzeumok szépségatmoszféráját szeretné árasztani. A napi megítélés szűk látóköréből a legbanálisabb kérdést is az állandóbb szempontok magas szintjére óhajtja emelni – a múzeumba viszont az aktuális élet friss lüktetését és mozgékonyságát plántálja át. Kiváló képessége van ahhoz, hogy az emberekben érdeklődést keltsen fel a művészet iránt. Szeretetreméltó, finom modorának, melyet mindig valami szemérmes tartózkodás jellemez anélkül, hogy a közvetlenség rovására menne, nagy része van abban, hogy a legnehezebb viszonyok között is mindig áldozatkészségre bírta mindazokat, akikhez a múzeum, vagy a művészet érdekében fordult. Környezetébe, kiterjedt ismeretségébe beleoltotta azt az érzést, hogy múzeumainkat anyagilag támogatni hazafias és erkölcsi kötelesség. Sokan vették át akaratlanul is Petrovics lelkesedését és szeretetét a műtárgyak iránt. A világháború alatt ellankadt magángyűjtés az ő szuggesztív egyéniségének befolyása következtében lendült fel újra, és a közönség csak az ő tekintélyével fémjelzett vásárlások után mert értékállandóságot tulajdonítani a modern művészetnek és annak gyűjtésével foglalkozni. Petrovics céltudatos, de mindig tapintatos propagandája nélkül aligha keletkezhettek volna újabban olyan magángyűjtemények, melyek hovatovább az élő művészet legnagyobb értékeit halmozzák fel falaikon – mint például elsősorban *Fruchter* Lajosnak,[3] a legáldozatkészebb és legjobb ösztönzű művészettámogatónak pompás modern gyűjteménye.

Petrovics Elek csak hivatásának él: legmeghittebb barátai a műtárgyak. Áhitatos megbecsülője minden megállapodott értéknek, de egyúttal szíves propagálója az új művészetmegnyilvánulásoknak is. Irányokat nem ismer, csak művészetet. Szervező, rendező, propagáló és múzeumfejlesztő munkája mellett irodalmi működésre is szakított magának időt. Írásaiban az a higgadt mérséklet és gondosan csiszolt stílus uralkodik, amelyen mégis az élmény heve is érződik. *Újakról és régiekről* című tanulmánykötete a nagy műértő és a komoly tudós legszerencsésebb vetülete. Ferenczy Károlyról írott monográfiája e nagy mester életművének legjobb összefoglalása és méltatása, amelyből a hosszú barátságból folyó kötelező mértéktartás ellenére is egy nagy művész élesen megrajzolt portréja kel életre. Mindkét könyv maradandó értéke művészeti irodalmunknak.

Petrovics Eleknek a Szépművészeti Múzeumban eltöltött húsz éve a magyar múzeumpolitika egészséges irányát jelenti. Olyan alapköveket rakott le, amelyekre ezentúl ő is könnyebben építhet, s amelyekkel, reméljük, hosszú időre kijelölte múzeumpolitikánk feladatkörét.

PETROVICS ELEK: AZ ÚJABB MAGYAR MŰVÉSZET

Mindnyájunknak, akiknek szívügyünk a magyar művészet, váratlan és kellemes meglepetés Petrovics Elek új könyve. Megerősít valahogy abban a hitünkben, hogy nincs már nagyon messze az az idő, amikor képzőművészetünk Európa-szerte arra a méltánylásra fog találni, amelyet fajsúlyánál fogva jogosan elvárhat. Nem gondoljuk persze, hogy olyan átütő erővel fog hatni, mint a Liszt, Bartók és Kodály műveiben ismertté vált magyar zene, amely újabban Európa élére szökkentett bennünket, de hisszük, hogy képzőművészetünk is áttöri lassanként az elfogult lebecslésnek azt a konok légkörét, amelyet főleg a német művészettörténet borított rá. Előjelekben nincs hiány. A külföldi folyóiratok hasábjain máris sokszor talál helyet az az elismerés, amely többé nem a politikai udvariasság gesztusa, hanem az őszinte meggyőződés. Idegenforgalmunk fejlődésével pedig mind gyakrabban vetődnek hozzánk komoly műértők, akik nemcsak a Szépművészeti Múzeum kiemelkedő kincseitől vannak elragadtatva, hanem csodálkozva állapítják meg, hogy a magyar képek is életerős alkotó géniuszról tanúskodnak. Mindezek ellenére azonban hosszú évek tevékeny munkájára van még szükség ahhoz, hogy a külföld érdeme szerint vegyen művészetünkről tudomást. Elfogulatlan, provenciális szemhatárokon messze túltekintő, valódi értékérzéssel és mértéktartással megírt tanulmányoknak kell művészetünket idegen nyelven is ismertetniök, ha azt akarjuk elérni, hogy élénkebb és melegebb érdeklődést keltsünk magunk iránt, s ha feledtetni szeretnők azokat a fölényesen elskatulyázó megállapításokat, amelyekben eddig legnagyobbjainknak is részük volt a német művészettörténetek közvetlen és közvetett hatása nyomán. Annál fontosabb ez a felvilágosító irodalmi munka, minthogy a külföldön eddig rendezett kiállításaink általában nem nagyon voltak alkalmasak sem arra, hogy művészetünk múltját, sem arra, hogy virágzó jelenét zavaró mellékszempontok nélkül mutassák be.

Petrovics Elek könyve svéd nyelven jelent meg abban a sorozatban, amely eddig Dánia, Norvégia, Oroszország, Lengyelország és Belgium művészetét ismertette, s amely sorra fogja venni az összes európai nemzetekét. A tanulmány kiválóan alkalmas arra, hogy az északi országokban első rangú propagandát fejtsen ki képzőművészetünk érdekében, anélkül azonban, hogy a legparányibb propagandacélzat érződnék rajta. Petrovics írása sokkal több, mint amennyinek a címlap szerényen jelzi: nemcsak *bevezető*, hanem tömören kimerítő, elfogulatlanul magas szempontú története a magyar művészet kialakulásának és fejlődésének Markótól napjainkig. Hangjában nem jut kifejezésre az, hogy idegen nemzethez szól ismeretlen témáról — művészetünk gazdagságát nem részlethalmozásokkal domborítja ki —, de a könnyebbség kedvéért nem szorítkozik csupán nagyoló jelzésekre sem. A hangsúly nem az egyes művészek szépirodalmilag kihasználható romantikus életén van, hanem a magyar *művészet* fejlődésének folyamatosságán, terebélyesedésén és azokon

Petrovics Elek: Az újabb magyar művészet
(Alexis Petrovics: Samtida Konst i Ungern. Ed. John Kroon, Malmő.)
Magyar Művészet, 1934. X. évf. 9. sz. 283. lap
Aláírás: Ártinger Imre

1 Leffler Béla (1887–1936) író, műfordító, művészeti író.

a mozzanatokon, amelyekkel képzőművészetünk a magyar szellemiség európai és mégis sajátos megnyilvánulásába kapcsolódik. A fejlődéstörténeten keresztül aztán finom utalásokkal plasztikusan bontakoztatja ki Petrovics általános szellemtörténetünket is.

A tanulmány a megszokott hármas tagolásban (festészet, szobrászat, építészet) vezet végig újabb kori művészetünkhöz. Tárgyilagosságban mindhárom rész egyforma, de mintha mégis a festészet állana legközelebb az íróhoz. Ezen a téren kiváltképp kristályos élességgel látja az összefüggéseket, s biztosan tapint azokra a hajszálfinom erecskékre, amelyek keresztül-kasul járják képzőművészetünket, s fejlesztő áramlással sodorják tovább az életképes elemeket. Röviden leginkább úgy jellemezhetnők Petrovics könyvét, hogy amit benne művészetünkről és művészeinkről mond, az talpraesetten helyes és vitathatatlanul igaz — legföljebb nem mond ki mindig mindent. Azonban a lényeg így is legtöbbször definíciószerű tisztasággal vésődik ki a pár soros jellemzésekben, amelyeknek fő erőssége a művészi egyéniségek helyezésének biztonsága.

A szöveget 185 reprodukció követi: méltó csattanó. A képanyag kiválasztása mindenképpen a legszerencsésebbnek mondható. Megalkuvás alig van benne, s a néhány kivétel sem Petrovics rovására írható, hanem a kiadóéra.

A tanulmányt *Leffler* Béla[1] fordította svédre, s ugyancsak ő írt rövid előszót a nagyon szép kiállítású kötethez, s ebben a magyar—svéd művészi kapcsolatokat idézi fel és Petrovics Elek múzeumigazgatói működésének adózik meleg elismeréssel.

MAGYAR MESTERMŰVEK

A Pesti Napló ajándéka előfizetőinek a Miklós Andor[1] alapból. Petrovics bevezető szavai szerint: „Amit ebben a könyvben adunk, az egy bokrétára való virág, amelyet a magyar festészet gazdag flórájából szakítottunk. Azt reméljük, hogy bokrétánk színéből és illatából mindenki megérzi majd annak a nagy termőkertnek bőkezűségét, amelyből mutatóba válogattunk." Valóban, a *Magyar mesterművek* tartalmánál és kiállításánál fogva a legegészségesebb és a legmeggyőzőbb propaganda a magyar festőművészet érdekében. Több mint száz, java részben technikailag tökéletes, nagy alakú reprodukció festészetünk remekeiből, önmagában is olyan érték, aminővel művészeti könyveink ez ideig alig dicsekedhettek. A közlésre kiválogatott képek tényleg arról tanúskodnak, amiről meggyőzni hivatottak a közönség legszélesebb rétegeit: festészetünk erejéről, szépségéről és fejlettségéről. Petrovics Elek tisztán tagolt bevezetése is ezt a célt szolgálja. Élvezetesen és világosan megírt, dióhéjba foglalt története a magyar festészetnek. A megindulást csak jelzi, hogy hosszabban időzhessen pikturánk teljes kibontakozásánál, s hogy elmélyedő szeretettel rajzolhassa meg mai állapotát is. Nem teljességre törekszik, de azért fényt vet a fejlődés minden szakaszára, tájékoztat mindarról, amit a művelt közönségnek nemcsak tudnia illik, hanem kell is. Rendkívül hasznosak és tanulságosak azok a magyarázatok is, amelyeket Petrovics a könyv végén mindenegyes képhez fűz. Ezekből a jegyzetekből mozaikszerűen alakul ki a helyes képnézés iskolája. Észrevétlenül tanítanak, helyes képnézésre szoktatnak, s megértetik a művészet lényegét azokkal is, akiknek nincs sem idejük, sem kedvük elméleti tanulmányokra. A művészeti műveltség terjesztése és mélyítése érdekében a *Magyar mesterművek*nél szebb és hatékonyebb könyv régen nem jelent meg.

Magyar mesterművek
(Szerkesztette: Petrovics Elek, Bp., 1936.)
Magyar Művészet, 1936. XII. évf. 6. sz. 188. lap
Aláírás: o.á.i.

1 Miklós Andor (1880–1933) hírlapíró, a Pesti Napló közgazdasági rovatvezetője. 1910-ben indította el Az Est című napilapot. Hírlapvállalatában, az Est konszernben egyesítette a Pesti Naplót és a Magyarországot.

A REJTETT SZÉPSÉGEK MESTERE: FERENCZY KÁROLY

A művészi és emberi nagyság ellenmond a perspektíva törvényeinek: távolodva nő.

Réti István: F. K. emlékbeszédéből

Abban a kivételes szerencsében részesültem, hogy a nemrégiben megnyílt Ferenczy-kiállításon a mester két legjobb barátja, bajtársa, ismerője és ismertetője kalauzolt. Felejthetetlen élményem ez az áhitatos séta a Ferenczy- képek varázslatos kertjében *Petrovics* Elek és *Réti* István társaságában. *Egy-egy halk szavukra rejtett szépség gyulladt ki a vásznon.* Az esztéta forró érzésben fogant szavai holtnak tetsző részeket lobbantottak életre, a művésztárs pedig bonyolult műhelytitkok avatott feltárásával magasztossá szellemítette Ferenczy ecsetvonásait. Látszott rajtuk, érződött minden taglejtésükön, hogy most is, ki tudja már hányadszor, újból végigtapintják és tapogatják minden kép minden porcikáját, s kifogyhatatlanok a gyönyörködésben. Nyilván saját ifjúságukat és eszményeiket is átélték nagy barátjuk alkotásaiban, de csak öntudatlanul, mert önzetlen odaadásuk és gyönyörködésük annak a hatalmas művészetnek szólt, amely a kiállítás falairól ismét hódító erővel vont magához mindenkit. Meghatott, ahogy szavuk minduntalan a nagy *művészről* a nagy *emberre* surrant át. Ferenczyt művészi és emberi egységben élték át.

Nekünk már nem adatott meg, hogy Ferenczy Károly emberi nagyságát közvetlenül érezhessük. A mester aránylag fiatalon halt meg, a világháború meg nagyon sokáig tartott, s messzi országba sodort bennünket. Érdekes azonban, hogy Ferenczy emberi nagyságára nem áll az idézett szép Réti-mondás. Nem volt szüksége távolságra. Mindenki, aki ismerte, kisszámú barátja, sok csodálója, s elengedhetetlen ellensége egyaránt, már Ferenczy életében elhalkul, ünnepélyes szavakat keres, amikor Ferenczyről, az emberről beszél. Fölényes tudásáról, zárkózott úriságáról, főképpen pedig művészerkölcsi példaadó magatartásáról zeng a hagyományozott és írott megemlékezés. *Malonyay Dezső*[1] semmitmondó szóhalmazából is megmarad az az érzésünk, hogy nagyemberi jellemvonásokat szeretett volna érzékeltetni; *Lyka Károly*[2] nemes egyszerűségű méltatása éppannyira száll síkra a nagy emberért, mint a kiváló művészért; *Rózsa Miklós*[3] rajongása majdnem vallásos áhitattal néz fel rá; *Réti István*[4] gyönyörűen csiszolt és mégis frissen érzékletes írásművészetéből is feledhetetlenül hat ránk a nagyságélmény; *Petrovics Elek*[5] szemérmes, tartózkodó fogalmazása tárgyilagossága mellett is villámfényekkel szórja be hőse alakját, s *Elek Artur*[6] gondos mérlegén épp így változatlan a Ferenczyről nyert benyomás.

S most épp csak azokat említettük a régebbiek közül, akiknek Ferenczyről írt tanulmányait, cikkeit legutóbb is olvasgattuk, hogy az ember Ferenczyről a kortársak szemével alkossunk magunknak élő képet. Hiszünk tehát, e közvetlen tanúk nyomán abban, hogy Ferenczyben a nagy ember — nagy művész ritka egysége valósult meg. Jólesik ápolnunk ezt a művészeszményt, amelynek bátorító szépsége lehet önthet mindnyájunkba. Az ilyen egyéniségek a nemzet erkölcsi tőkéje, mely nincs a hullámzó napi értékelés szeszélyének kitéve, mert aranynál aranyabb az örök fedezete.

Az ember szeret egyszerűsíteni. A „köztudat" mindig is puszta egyszerűsítés. Ahogy végeredményben Ferenczy emberi nagysága sok körülírás és árnyalat helyett

A rejtett szépségek mestere: Ferenczy Károly
Jelenkor, 1940/21. sz. 11. lap
Aláírás: Oltványi Imre

1 Malonyay Dezső: *A fiatalok.* Bp. 1906., 31–65. lap
2 Lyka Károly: *Festészeti életünk a milleniumtól az első világháborúig.* Bp., 1953.
3 Rózsa Miklós (1874–1945) művészeti író, a Művészház megalapítója, ügyvezető művészeti igazgatója, Oltványi apósa. Műve: *A magyar impresszionista festészet.* Bp. 1914., 73–83. lap
4 Réti István: *Ferenczy Károly.* Nyugat, XVII. évf. 611–623. lap; *Szinyei Merse, Ferenczy, Thorma.* A Magyar Művészet, 1938. 65–78. lap
5 Petrovics Elek: *Ferenczy Károlyról.* Műbarát, 1922., *Ferenczy.* Bp., 1925.
6 Elek Artur: *Ferenczy Károly.* Nyugat, 1922. 505–516. lap

a közérthető „művészi erkölcsösségben" fogalmazódott meg, ma már művészete is tisztábban áll előttünk, s nem szorul többé kor-jelszavak magyarázatára. Nem Ferenczy művészete szállt le hozzánk, hanem mi emelkedtünk az ő magasságába. S e nagyszabású művészet láttán mit számítanak a kezdet úgynevezett tapogatózásai; mit a harcias évtizedek, a „finom naturalizmus", a plein air, az impresszionizmus, dekorativizmus stb. hovatovább tisztára műtörténeti szakkifejezései, amelyek csak elhatárolnak úgyahogy, de nem értetnek meg semmit? Akkoriban természetesen magyarázták Ferenczy igazodását, kapcsolatait. Ma minderre nincs szükség. A múlt és a jelen zajlásából föltornyosulva látjuk magunk előtt Ferenczy művészetét, amelynek értelmetlenség lenne hiányait és határait keresnünk, mert lezárt egész, csak önmagából érthető, és csak önmagáért becsülendő. Tág tüdővel áraszt ma is friss szellőket. Ma is felkavar és megnyugtat, sőt soha inkább. Megtalálsz benne mindent, amit a művészettől elvárhatsz: *az élet szebbik mását*. Ünnepség, levertség — vágy, lemondás —, titokzatosság és férfias nyíltság — tavaszi rebbenés nélküli csend, a napsugarak harsogó zengése —, minden felénk szóródik a Ferenczy-képekről, hogy tisztuljunk benne.

Megértettem *Petrovics Eleket*, amikor azt mondotta: az élet nagy adományának tartja, hogy még egyszer rendezhetett egy ilyen Ferenczy-kiállítást. A mi hálánk és örömünk azonban az ő öröménél is nagyobb. Hisz mi, a későbbi nemzedék, nem láttunk még ilyen Ferenczy-bemutatót. Boldogok vagyunk tehát, hogy Petrovics páratlan Ferenczy-ismeretének tanulságát is közölte velünk, s hogy a viszonyok megengedte legnagyobb gazdagságban tárta elénk a nagy mester művészetét. *Minden kiállításrendezés állásfoglalás*. Különösen az, amikor az elhunyt művész ismételt bemutatásáról van szó. Petrovics álláspontja méltó Ferenczyhez. Nem tompított el benne semmit, a *teljes* Ferenczyt adta mélységes megértéssel és szeretettel.

Utoljára séltáljunk mi is végig a kiállítási termeken. Csak ide-oda cikázunk a képek között. Merő véletlen, hogy az első teremben, Ferenczy leginkább bastien-lepage-i festményének (25.) fejein az elbűvölő rajz ragad meg, vagy hogy másutt a *Tékozló fiún* (89.) a quattrocento-hangulat ejt meg. A *Márciusi est* (140.) monumentális egyszerűsége, mesteri megfestése; a *Tanulmány* (118.) csupa lélekkel átitatott varázsa, a *Három Királyok* (147.) földöntúli szelleme, melyhez *Bernáth* Aurél írta meg nemrégiben a fiatalabb festőnemzedék meleg vallomását; a *Napos délelőtt* (97.) remek csendéletrészlete, mely kicsattan a kemény háttérből — mind-mind kifogyhatatlan változatosság és szépség!

Istenem, néha egyhangúnak véltük Ferenczyt. Micsoda otromba tévedés és tájékozatlanság volt ez! Elég összevetnünk a 141-es *Női arckép* fejének szinte tizenni tüzét a 149. sz. képmás hideg elegenciájával, hogy belepillanthassunk a Ferenczy-lélek gazdagságába. Tiszta lírának, örök poézisnek ott a *Madárdal* (46.), a lélekelemzés mesterművének az egyszerű magatartású *Önarckép* (55.). És milyen egyetemes jelentőségűvé tágul az 54. sz. *Hegyi beszéd* tájának utolérhetetlen finomsága. Friss és izgalmas lendület jellemzi a 66. sz. *Csendéletet*, misztikus erő a 60. sz. *Hazatérő favágók*at.

Nem lehet betelnünk. Álljunk meg még egy percre a legnapfényesebb magyar kép előtt: *Levétel a keresztről* (151.). A zöldek fúgája s a harsogó napfény olyan valami patétikus egység, amihez hasonlót keveset láttunk.

Ünnep ez a kiállítás. Egy magyar művész szólt hozzánk. Figyeljünk a szavára. Örök dolgokat hirdet.

A HETVENÉVES PETROVICS ELEK

Nagy feltűnést keltett és sok szóbeszédre adott alkalmat, amikor 1914-ben *Petrovics* Eleket, a Belügyminisztérium osztálytanácsosát állították a Szépművészeti Múzeum élére. Csak a művészeti körök bennfentesei tudták, hogy ez a kinevezés elsősorban *Majovszky* Pálnak volt köszönhető. Majovszky a Kultuszminisztérium művészeti osztályát vezette, s kevesen ismerték a művészetpolitika minden csínját-bínját annyira, mint ő. Nemcsak hivatalból foglalkozott művészeti kérdésekkel, hanem igazi szenvedéllyel, minthogy rajongott a szépért. Fáradhatatlan, csiszolt ízlésű gyűjtő volt. Főként a modern magyar mesterek képeiért hozott meg komoly áldozatot, jóllehet nagyszerű műveket szerzett külföldi művészektől is. Kis magánmú-

28 E füzetei az Ernst Múzeum kiadványaiként jelentek meg.

A hetvnéves Petrovics Elek
Magyar Nemzet, 1943. augusztus 10.
Aláírás: Oltványi Imre

zeumának fő ékessége azonban az az egyedülálló grafikai gyűjtemény volt, amelyet évek során kitartó lelkesedéssel és derekas hozzáértéssel állított össze a XIX. század francia művészeinek remek alkotásaiból. Mindenkinek fogalma lehet e gyűjtemény értékéről, ha csak *Delacroix, Millet, Corot, Daumier, Courbet, Manet, Rodin, Renoir, Guys, Van Gogh, Toulouse-Lautrec* lapjait említjük meg. Ezt az Európa-szerte párját ritkító gyűjteményt Majovszky később a Szépművészeti Múzeumnak ajándékozta.

Majovszky Pál szívósan dolgozott azon, hogy az előzőleg nem mindig szerencsés művészetpolitika baklövéseit jóvátegye. Legfontosabbnak tartotta, hogy az ország első múzeumának gondozása, korszerű átalakítása és fejlesztése jó kézbe kerüljön. Ismerte és becsülte *Petrovics* Eleket, tudta, hogy leghőbb vágyát elégíti ki, ha olyan helyre állítja, ahol művelődésünk szolgálatában szabadon fejtheti ki tehetségét. Majovszky jó emberismeretére támaszkodott választásában, s bár nem könnyen, de végül is sikerült tervét keresztülvinni. Nem törődött azzal, hogy a közvélemény a múltak tapasztalatai alapján eleinte szinte bántó bizalmatlansággal fogadta Petrovicsot, ő bizonyos volt benne, hogy helyesen cselekedett. Ma már nincs szüksége igazolásra. Épp ezért úgy érezzük, igaztalanok volnánk, ha Petrovics Elekről írván 70. születésnapja alkalmából, nem emlékeznénk meg Majovszky Pálról is, akinek emlékéhez bennünket szintén mélységes nagyrabecsülés és hála fűz.

Petrovics Elek több mint húsz évig állott a Szépművészeti Múzeum élén. Két évtized egy ilyen intézmény szolgálatában mindenképpen nagy sor. Petrovics húsz éve azonban az átlagon jóval túlnövő jelentőségű. Céltudatos, határozott egyénisége folytán működése múzeumaink életében sorsfordulatot jelentett, mert azok a viszonyok, amelyek közt megkezdte múzeumi munkásságát, megmerevedésük esetén helyrehozhatatlanná tették volna az eddigi mulasztásokat.

Valószínű, hogy a kezdet kezdetén Petrovics sem látta tisztán, mennyire súlyos feladatok várnak rá. Nem kevesebbről, mint arról volt ugyanis szó, hogy a gazdag örökséggel ékes, de javarészt feldolgozatlan képtárat a tudományos és nevelő szempontoknak megfelelően rendezze, a nagyon is érezhető hiányokat pótolja, s a Szépművészeti Múzeumot egészében európai színvonalra emelje. Petrovics nemcsak dícséretes tettvággyal fogott munkájához, hanem amint hamarosan kiderült, szinte titokban megszerezte azt a széles körű tudományos képzettséget is, amely rátermettségén kívül nagy segítségére volt a múzeum fejlesztésében.

A múzeumigazgatók megszokott típusától eltérően, Petrovics nem volt az *anyaggyűjtés* rabja. Tisztában volt vele, hogy a klasszikus művészetet már nem mutathatja be minden nagy képviselőjére kiterjedő teljességgel. Rég elmúltak azok az idők, amikor az olasz, a németalföldi és a francia mesterek alkotásait potom áron lehetett megszerezni. A nagy európai és főként az amerikai múzeumok versenyében mi az anyagiak miatt sem tudtunk helytállni. A nemzetközi piacon százezrek, sőt milliók röpködtek régi mesterművekért. A Szépművészeti Múzeum pénzforrásai pedig csekélyek voltak, a világháború aztán még jobban csökkentette őket, a háború utáni évek valutanyomorúsága meg eleve kizárta Magyarországot a múzeumok egymást túlkínáló versengéséből. A régi képtár hiányait tehát kevés, de időtálló művel iparkodott Petrovics pótolni, s a minőségért inkább feláldozta a didaktikus folytonosság kevésbé múzeumi szempontjait. Az utóbbi kielégítése könnyebben ment volna, s szemre-számra többet mutatna. De mennyivel jobb, hogy múzeumunk *Riemenschneider, Guadenzio Ferrari, Palma Vecchio, Tiepolo, Altdorfer, Pieter de Hooch,*

Greco, van Dyck mesterműveivel gazdagodott, hogy csak egypárat említsünk a sok közül, mintha a harmadrendű festmények százai lepnék el a falakat!

Volt azonban egy terület, a magyar művészeté, ahol Petrovics a legnagyobb teljességre törekedett. Szerelmes mohósággal kutatta fel még az elfeledett magyar mesterek képeit is. De minden részletében alaposan átgondolt tervének keretében először XIX. századi művészetünk fejlődéstörténetét alakította a múzeum termeiben. Jó ösztönnel, biztos ízléssel mérte le az értékeket, a meglévő anyagot erősen megrostálta, s a folytonosan szaporodó új szerzemények beiktatásával meglepő együttesben mutatta be XIX. századi festőinket. Művészi alkotó erőnkre merőben új és váratlan fény derült. Az új szerzemények megvilágításában hatalmasan megnőttek *Munkácsy*n kívül *Székely* Bertalan, *Szinyei Merse* Pál, *Paál* László, de nyugodtan mondhatjuk, hogy a többi művészről való tudásunk is előnyösen egészült ki.

Múltunk iránti kötelezettségét leróva, Petrovics egész figyelmét az élő művészeknek szentelte. Pompás műérzékét tapasztalatai folytonosan élesítették, s így egyéni ízlésének akaratlan kiütközése sosem ártott a kötelező múzeumi szempontoknak. Ellenkezőleg, előszeretetének kidomborodása jóleső üdeséget vitt a képtárba. Minthogy nem volt elfogult, irányokra való tekintet nélkül mindenkit szóhoz juttatott, aki művészetének fajsúlyánál fogva arra érdemes volt. Mintaszerűen gyűjtötte össze kora vezető mestereinek, *Ferenczy* Károlynak, *Rippl-Rónai*nak és *Csók* Istvánnak mesterműveit, s a *nagybányai iskolá*nak minden jelentősebb alkotását. Okos előrelátással egyengette a fiatalabb nemzedék útját is, s az általa létesített, de azóta megszűnt *Új Magyar Képtár*ban a legújabb művészi törekvések képviselői kaptak helyet.

Nagy érdeme Petrovicsnak az is, hogy a vezetése alatt álló múzeumokat szellemi életünk hatékony tényezőivé tudta fokozni. Csendes, következetes munkásságával széles körű érdeklődést keltett közgyűjteményeink iránt. A szó szép értelmében modern múzeumigazgató volt: célja nem a tudományosság örve alatti rideg elzárkózás, hanem az volt, hogy múzeumainkat az élettel hozza szoros kapcsolatba. Nem hozzáférhetetlen, hét pecséttel őrzött kincsestárának tekintette a gyűjteményeket, hanem ihlető, örök szépséget árasztó szellemi erőnek. Épp ezért eleven intézményeket teremtett, különleges kiállításokat rendezett, időközönkint bemutatta az új szerzeményeket, s mindezzel a múzeumba az élet friss lüktetését plántálta át.

Amikor 1935-ben az akkori kultuszminiszter nagy sietve idő előtt nyugdíjazta Petrovicsot, arra sem hagyva neki időt, hogy a képtár nagyszabású átrendezését befejezhesse, ez a szokatlan és formátlan őrségváltás épp olyan váratlanul ért mindenkit, mint annak idején kinevezése. De ez a nyugdíjazás hál'isten, már nem változtathatott azon, hogy Petrovics teljesen átalakította a Szépművészeti Múzeum belső életét, hosszú időre kijelölte múzeumpolitikánk egészséges irányát és megszabta feladatkörét.

„Megéltem azokat az éveket, amiket a művészet szolgálatában töltöttem el, a többit álmodtam."

Ezeket a szavakat kevesen mondhatták el Petrovicsnál több joggal. Nincs bennük semmi hivalkodás, de foglalatát adják életének. Távol áll tőle a gőgös álszerénység, mert tudja, hogy nemcsak szolgált, hanem alkotott is. Hivatali viszonyaink sosem kedveztek az erős egyéniségeknek. A simulékony modor, a felsőbb helyről kiinduló intézkedések fenntartás nélküli bámulata szinte elengedhetetlen feltétel a hivatalnoki pályán. Petrovics nem dicsekedhetett ezekkel a remek tulajdonságokkal. Nem

kereste ugyan sohasem a súrlódásokat, de nemegyszer férfiasan szállt síkra igazáért. Ha olykor meg kellett is alkudnia, általában sikerült elérnie, hogy úr maradjon a maga portáján. Amikor illetéktelennek érezte a beavatkozást, mert az asztalra csapni, s nem engedett semmiféle nyomásnak. Céljait világosan látta, jogosan ragaszkodott hát terveihez. Tudta, hogy vannak dolgok, amint Paul *Valéry* mondja, amelyek elgondolásához több erő kell, mint megvalósításukhoz. Azonban Petrovics a megvalósításba épp annyi erélyt vitt bele, mint az elgondolásba. Nem rajta múlt, hogy terveit részben befejezetlenül kellett hagynia.

Petrovics ma is csak a művészetnek él. Legmeghittebb barátai a műtárgyak, de egyúttal nagy zenekedvelő, s alaposan ismeri és élvezi az irodalmat. Tetőtől-talpig humanista lélek, féltékenyen őrzi a maga szellemi szabadságát és tiszteli a másokét. Magas vártán áll, s onnan sosem száll alá olyan tájakra, ahol a meggyőződésnek s az emberi méltóságnak nincs becsülete. Puszta magatartása élénk tiltakozás szellemi életünk elsekélyesítése ellen. Művészetimádata mindenhova a múzeumok szépséglégkörét szeretné árasztani. Kivételes képessége van ahhoz, hogy az emberekben mélyebb érdeklődést szítson a művészet iránt. Szeretetreméltó modorának majdnem félszeg, szemérmes tartózkodása nem esik közvetlenségének rovására, viszont nagy része van abban, hogy a legnehezebb viszonyok közt is áldozatkészségre bírta mindazokat, akikhez a múzeum vagy a művészek érdekében fordult. Környezetébe, barátaiba, nagyszámú ismerőseibe beleojtotta azt az érzést, hogy múzeumainkat támogatni hazafias és erkölcsi kötelesség. Sokan vették át akaratlanul Petrovics lelkesedését és szeretetét a műtárgyak iránt. A világháború alatt ellankadt magángyűjtés az ő sugalló ösztönzésére lendült fel újra. Céltudatos, de mindig tapintatos propagandája nélkül aligha keletkezhettek volna olyan magángyűjtemények, amelyek hovatovább az élő művészet legnagyobb értékeit halmozzák fel, mint pl. dr. *Cseh-Szombathy László*, *Fruchter* Lajos, *Márton* Ödön, *Radnai* Béla és *Szilágyi* Sándor gyűjteménye.

Múzeumfejlesztő, szervező- és propagálómunkája mellett Petrovics íróként is a legnagyobb megbecsülést érdemli ki. Egyszerű, fegyelmezett, művészi írásmódjának kivételes megjelenítő ereje van. Művészettörténeti tanulmányai széles ismeretekről tanúskodnak, elméleti fejtegetései élvezetesek és tanulságosak, monográfiái a legszebb hagyományok útmutatását követik, a modern művészekről írt ismertetései pedig mozgékony és megértő szellemét bizonyítják. Minden során műgond érződik, felelősség azért, amit mond és ahogy mondja. Nem is lehet őt soha henyeségen rajtakapni, író a javából.

Ferenczy Károly című monográfiája (1923) e nagy mester életművének legsikerültebb összefoglalása. A benső barátságból folyó kötelező mértéktartás ellenére is egy kiváló művész élesen megrajzolt portréja kel lapjairól életre. *Újakról és régiekről* (1923) címen kiadott kötete 1903-tól 1922-ig közölt dolgozatainak válogatott darabjait foglalja magában. *Ferenczy*ről, *Szinyei*ről, *Rippl-Rónai*ról, *Grecó*ról, *Altdorfer*ről találunk benne kitűnő írásokat, de érdekesek azok az oldalak is, amelyeken a múzeum újabb szerzeményeiről számol be. *Samtida Konst i Ungern* (1934) címen svédül megjelent könyve mintaképe művészetünk külföldre szánt elfogulatlan, világos, bár dióhéjba zárt történetének, s képanyaga felöleli mindazt, amit a tájékozatlan olvasónak műalkotásai közül meg kell mutatni. Hasonló szándékú, de a magyar közönség számára készült a *Magyar Mesterművek* (1936) díszkötete. Rendkívül hasznosak benne azok a magyarázatok, amelyeket Petrovics a könyv végén minden egyes kép-

PETROVICS Elek

Olványi 1991

hez fűz. Megértetik a festészet lényegét azokkal is, akiknek nincs sem idejük, sem kedvük elméleti tanulmányokra. Ugyancsak 1936-ban állított méltó emléket rokonszenves monográfiájában a fiatalon elhunyt *Mattyasovszky-Zsolnay* László franciás tehetségének. A következő évben *Élet és művészet* című vaskos kötetében folyóiratokban elszórt esszéit gyűjtötte össze. Közöttük van egyik legpompásabb tanulmánya *Székely* Bertalanról. Ezt a szerző az Akadémiának 1935-ben Székely Bertalan emlékére tartott ülésén olvasta fel. Két év előtt *Kárpáti* Auréllal együtt adta ki *Vaszary* János művészetének ismertetését, s legutóbb jelent meg az általunk is méltatott *Rippl-Rónai*-kötet, amely Petrovics legsikerültebb művei közé tartozik.

Terjedelemre nézve is tisztes eredmény Petrovics irodalmi munkássága, könyveinek szelleme, tartalma és formája pedig művészeit irodalmunk legértékesebb művelői közé sorozza át.

Festőinkhez, szobrászainkhoz és művészeti íróinkhoz újabban kegyes a sors. A legkiválóbbakat hosszú élettel és lankadatlan munkakedvvel ajándékozza meg. *Csók* István, *Koszta* József, *Fényes* Adolf, *Beck* Ö. Fülöp, *Vedres* Márk, *Réti* István a művészek közül, *Lyka* Károly, *Rózsa* Miklós az írók közül sorban betöltötték 70. életévüket, s augusztus 10-én Petrovics Elek is átlépi a pátriarkai kor küszöbét. Nem látszik rajta. Munkakedve, agilitása, mintha folyton növekednének, amióta a múzeum igazgatási terhei nem nyomják a vállát. Nincs művészeti életünknek olyan komoly megnyilatkozása, amelyhez valamiképp neki ne lenne köze. Ír, kiállításokat rendez, s közben megható szolgálatkészséggel vesz részt művészeink támogatását célzó minden tevékenységben. Reméljük, hogy energiája a köz hasznára továbbra is töretlen marad, s a magyar művészeti élet még sokáig követheti Petrovics Elek dús tapasztalatból leszűrt bölcs tanácsait.

Móric, a tűzoltó

*

A Móricok általában véve nem tűzoltók; nem azért, mintha jobban félnének a tűztől, mint más, hanem azért, mert többnyire gyenge fából vannak faragva; a fa, melynek kései hajtásai, legalább három-négyezeréves; ők azt mondják, hogy még öregebb, de ki fogja azokat az ezer éveket utánuk számlálni?! Szóval, a Móricok általában (persze nem mindnyájan, csak többségükben) csak gyengébb testi munkára vagy szellemi munkára valók. Püspökök semmiesetre sem lehetnek; szolgabírónak sem választják meg őket; az egyetemeken sem igen tanulhatnak, hacsak pénzük nincs, hogy külföldre menjenek, pénze pedig kinek van manapság? Még a Móricnak sincs pénze. Ismerek egyet (véletlenül nem Móricnak hívják), ki öreg csontjait mindennap hajnalban cipeli ki a vasútra és délig három falut is bejár, ad, vesz, megrendelést gyüjt, keres egy zsák liszten legalább harminc fillért, — de a kellő számú lírát mégis összeszedte, hogy a fia legalább Olaszországban szerezhessen diplomát, ha már itthon nem szabad... Szóval, ma olyan világot élünk, hogy sok Móric, aki egy másik világban talán más pályára ment volna, szatócsboltot nyit valamely faluban.

Ez nem valami fényes üzlet; nagyon sok kocsikenőcsöt, légypapirost meg kockacukrot kell eladni, — legfeljebb tízdekánként — míg az a Móric összeszedi a házbért, a harminckilencféle adót, meg a mindennapi kosztravalót, mert enni a Móricoknak is kell, sőt még szabad is, ha van mit? Buknak is egymás után a szatócsok, mintha valami különleges járvány pusztítaná őket. Van rá eset, hogy ugyanabban a falusi házban egymás után két bolt is megbukik, — és még mindig akad egy Móric, aki megnyitja ugyanabban a helyiségben a harmadik boltot. Sőt van rá eset, hogy a harmadik vállalkozás már gyökeret is ver, mert ügyesebben vásárol, figyelmesebben szolgálja ki a közönséget, beéri még kevesebb haszonnal, — eh, mit tudom én, hogy miért, ez a Móric titka, Móricé, aki a legmostohább körülmények között is megteremti és fenntartja a maga kis boltját.

A szövetkezet, mely már mindenütt ott van, természetesen oda kívánja Móricot, ahol a bors terem. Persze, nincsen kizárva, hogy Móric is jobban szeretne ott élni, ahol a bors terem, mint itt, ahol »élni-halni kell« (sőt halni nagyszerűen lehet is) és így a szövetkezet kívánsága Móric irányában egyáltalán nem kifogásolható. Általában a szövetkezet nem csinál semmit, ami nem törvényes. Egészen más kérdés persze az, hogy amit csinál, az helyes-e és szükséges-e? Ebben a kérdésben természetesen eltérnek a vélemények. Például a szövetkezet meg van róla győződve, egészen a lelke mélyéig, hogy rendkívül helyes az, hogy a szövetkezetnek községi főjegyző úr legyen az elnöke. Móric ebben a kérdésben az ellenkező nézeten van és azt mondja, hogy a konkurenciának ez a fajtája helytelen, mert őt például megbüntetheti a főjegyző úr, de ő nem büntetheti meg a főjegyző urat; a főjegyző úr a közhatalom kezelője a faluban, akinek esküvel vállalt kötelessége egyenlően állni szolgálatára a Móricnak is, meg a szövetkezetnek is. (Nagyon kellemetlen ugyan ezt a szót hallani, hogy »szolgálat«, de mi az ördögnek egyisztál a közszolgálat, ha nem azért, hogy szolgálja a közt, melybe a Móric is beletartozik, ha hozzájárul a közszolgálat költségeihez.) Dehát ne nyargaljunk a kifejezéseken és szavakon, nagyobb baj ennél az, hogy Móricnak kevés a hite; például nem hiszi, hogy a főjegyző úr őt is úgy szereti, mint a szövetkezetet, melytől mint elnök, díjazást, tiszteletdíjat, jutalékot, vagy tudom is én mi címen könyvelt anyagi szolgáltatást kap kétségtelenül becses fáradozásáért. Az a többlet azonban, mely a főjegyző úr szeretetében a szövetkezet iránt mutatkozik, nagyon sok esetben elegendő arra, hogy a Móric tönkremenjen, anélkül, hogy ebből a szövetkezet tagjainak kimutatható haszna lenne.

Ahhoz, hogy a szövetkezet Móricra nézve a légypapír szerepét töltse be (és nézetem szerint nagyon sok vidéken egyenesen ide fajult a szövetkezeti eszme), nem szükséges semmi erőszak, semmi törvénytelenség, sőt semmi szabálytalanság.

Van [illegible]ahol, valamelyik kis faluban egy Móric; természetesen szatócs, bár alighanem szívesebben lenne például községi főjegyző. De a főjegyzői állás már régebben be van töltve, sőt a főjegyző úr betölti például a helybeli szövetkezet elnöki állását is. Móric valószínűleg sokat tudna mesélni arról, hogy ez az utóbbi körülmény az ő boltjának mennyire árt, de van annyi esze, hogy inkább hallgat. Ő csak egy okos dolgot tehet: meglapul és kerül minden ütközést. (Egyáltalán nem csoda, hogy van ennyi esze, mert már az iskolában megtanulta a Midrásból, hogy »ha kő esik a korsóra, eltörik a korsó; ha korsó esik a kőre, akkor is a korsó törik el; a korsó mindig eltörik, ha kővel ütközik össze«. Azonban semmi bölcsesség, az egész Talmud együttvéve sem védi meg őt attól, hogy amikor már azt hiszi, hogy »több meglepetés már nem érhet«, ne hozzon neki a kisbíró egy pecsétes kis cédulát, melyben a főjegyző úr értesíti, hogy tűzoltói szolgálatra *besorozta* és egyben értesíti, hogy a helybeli tűzoltóparancsnoknál *kiképzés végett haladéktalanul jelentkezzék.*

Hát így lesz a Móricból tűzoltó, — persze csak közigazgatásilag, de nem tényleg, mert hacsak a Móric saját háza ki nem gyullad, ő ugyan nem fog soha tüzet oltani. Hogy félreértés ne legyen, Móric besorozását és kiképzését teljesen törvényesnek tartom. Tűzoltóságra mindenütt szükség van és nem ismerek oly törvényt, mely Móricot a tűzoltói szolgálat alól felmentené. A főjegyző úr a megyei tűzoltási szabályrendelet alapján sorozta be Móricot tűzoltónak. Sajnos, a szabályrendelet nem terjeszkedik ki olyan részletekre, hogy hogyan történjék a kiképzés, hány órakor és milyen napokon legyen a gyakorlat, meddig tartson, milyen falra hányszor kelljen felmászni, stb. Móric persze azt gondolja, hogy van a faluban elég fiatal legény, aki jobban tud falra nászni, meg erősebb is, — miért kell neki, a házas embernek gyakorlatoznia és erre az időre a boltot becsuknia? Azonban csakhamar rájön, hogy a dolog nem is olyan veszedelmes, mint amilyennek látszik. Ugyanis a besorozásról szóló értesítésben az a humánus figyelmeztetés is benne van, hogy a tűzoltói kiképzés elmaradhat és az egész besorozást visszavonni lehet csinálni, ha Móric a községi pénztárba három nap alatt befizet harminc pengő *váltságdíjat.* Tehát egyszerűen kölcsön kell kérni valakitől harminc pengőt, ezt az összeget le kell fizetni, és nincs semmi baj, — akár az egész falu leéghet, anélkül, hogy Móricnak bárki is a szemére hányhatná, hogy miért nem lett tűzoltó?

Hangsúlyozom, hogy mindez a törvénynek és szabályrendeletnek feltétlenül megfelel. Hogy a harminc pengő tűzoltási közteher a Móric boltjának jövedelmével nincsen arányban, az sajnálatos dolog, de privát ügy. Nem is állítom semmi szín alatt sem, hogy a Móric tűzoltói kiképzése, a harminc pengő meg a konkurens szövetkezet között csak a legcsekélyebb összefüggés is lenne; de azt igenis állítom, hogy azon intelligens emberek közül, kik jelen sorokat elolvasták, legalább százezeren azt gondolják, hogy közhivatalnoknak a falusi szövetkezeti üzlet élére állítása helytelen dolog. Lehet, hogy ezenkívül még mást is gondolnak, de ki törődik azzal, hogy mit gondolnak az emberek?

Bélrenyheség és kínzó főfájások, a máj és az epeutak bántalmai, gyomor- és bélhurut, aranyeres bajok és a végbél megbetegedései esetén a természetes »**Ferenc József**« keserűvíz gyorsan és biztosan megszünteti a hasiszervek pangását. Sok évi kórházi tapasztalat igazolja, hogy a **Ferenc József** víz használata a bélműködést kitünően szabályozza és erélyes elvonó hatása következtében **soványító kúrákra is igen alkalmas.**

Életbelép a szigorított vasárnapi munkaszünet

(Saját tudósítónktól.) A képviselőházban a költségvetési vita során többízben szóvátették a *vasárnapi munkaszünet* ügyét. *Gömbös* miniszterelnök egyik beszédében ki is jelentette, hogy a kormány a legközelebbi jövőben rendeletben szabályozza a vasárnapi munkaszünetet és messzemenően figyelembe veszi a kívánságokat.

Ezidőszerint vasárnap és más munkaszüneti napon a fővárosban reggel 7-től 9-ig csak élelmiszereket szabad árusítani, az ország egyéb területén valamennyi üzlet 7 órától 10 óráig nyitva tartható, azok az üzletek pedig, amelyek csak kenyeret, péksüteményt, gyümölcsöt és tejet árusítanak, az egész országban déli 12 óráig tarthatnak nyitva.

Az új rendelet, amelyet a kereskedelmi miniszter adott ki és amely a hivatalos lap keddi számában jelenik meg, úgy intézkedik, hogy Budapesten és a vidéki törvényhatósági jogú és megyei városokban *ünnepnapokon az élelmiszerek közül is csak a romlékony és múlhatatlanul szükséges élelmiszereket, tehát tejet, tejterméket, kenyeret, péksüteményt, zöldséget, főzeléket, gyümölcsöt, valamint élő és leölt baromfit, egyéb húsfélét pedig csak a nyári időszakban szabad árusítani és ezeket is csak egy órán keresztül.* A kizárólag kenyeret, péksüteményt, gyümölcsöt, tejet és tejterméket árusító üzleteket ezentúl a munkaszüneti napokon csak három órán át szabad nyitvatartani.

A kis- és nagyközségekben a szigorítást nem lehetett ilyen mértékben keresztülvinni, a mezőgazdasági lakosságra való tekintettel, de az árusítás időtartamát ezeken a helyeken is az eddigi három óráról két órára csökkentik.

Azokban a vidéki városokban, ahol vasárnaponként hetivásárt tartanak, míg a hetivásárokat köznapra át nem helyezik, átmenetileg a községekre vonatkozó rendelkezés irányadó. A kormány sürgősen lépéseket tesz a hetivásároknak köznapra való áthelyezése érdekében.

Pestkörnyék problémái a főváros közigazgatási bizottságának ülésén

Minden kispesti, szentlőrinci és pesterzsébeti utasra hat fillért fizet rá a főváros — Nem időszerű Nagy-Budapest megalkotása

(Saját tudósítónktól.) A főváros újjáalakított közigazgatási bizottsága hétfőn ülést tartott. A bizottság kormánypárti tagjai teljesen kicserélődtek, Kozma Jenő, Désy Géza, Gaár Vilmos helyett Bessenyey Zénót, Terbócz Imrét és Vitéz Somogyi Bélát választották a bizottságba. A polgári ellenzék részéről új tag Fábián Béla. A különböző albizottságok megalakítása után a polgármester havi jelentésével kapcsolatban *Petrovácz* Gyula arról beszélt, hogy újabban ismét felmerült Nagy-Budapest megvalósításának terve. Minden ilyen törekvést ellenez ő és pártja. *A környék igényeit a főváros nem tudná kielégíteni, mert ma erre nincs pénz.* Politikai szempontból se kívánatos, hogy a környék elégedetlen elemei, akik többnyire a szocialisták vagy liberálisok táborához tartoznak, a fővároshoz csatoltassanak. Sürgette ezután a pályaudvari probléma megoldását. *Csillér*y András azt kérdezte, hogy a XII. és XIII. kerületi elöljáróságok mikor kezdik meg működésüket. A Vízművek szigetmonostori telkeit, amelyeken nem építenek kutakat, építsék be és létesítsenek ott víkendtelepeket. Tiltakozott végül az ellen, hogy a Tabánban szabadtéri színpadot csináljanak. *Bánóczi* László is kivihetetlennek mondotta a mai viszonyok között Nagy-Budapest megalkotását. A környék és a főváros közti vitás kérdéseket rendezzék. Kérte a középiskolai tandíjak leszállítását. *Végül kifogásolta, hogy a kultuszkormány nyugdíjazta Petrovics Eleket, a Szépművészeti Múzeum igazgatóját.*

A következő felszólaló *Fábián* Béla volt, aki sürgette a HÉV-viteldíjak leszállítását, mert azok a községek, melyek HÉV-vonal mellett fekszenek, teljesen elnéptelenednek. Szintén kifogásolta a magas középiskolai tandíjakat. *Peyer* Károly azt kérte, hogy a főváros mozdítsa elő a környéknek közművekkel való ellátását, mert nem közömbös az, hogy milyenek a környék egészségügyi viszonyai. Ha időszerű lesz a környékbeli városoknak és községeknek a fővároshoz való csatolása, akkor ezeknek már közművekkel kell rendelkezniök. Az állam 20 millió pengőt fordítson erre a célra. *Ezután éles támadást intézett a MÁV ellen,* amiért nagy késéssel járnak ünnepnapokon a vonatok. Végül kifogásolta, hogy az elutazó idegenek helyzetét szinte tűrhetetlenné teszik azáltal, hogy borravalóért sarcolják meg őket. Legalább a szállodákba vezessék be a százalékos rendszert. *Lázár* Ferenc, majd *Bessenyey* Zénó szólaltak még fel.

Szendy Károly polgármester válaszolt a felszólalásokra. Nagy-Budapest megalkotását nem tartja időszerűnek. A pályaudvarok kihelyezésére a fővárosnak is van javaslata, melyet ősszel a közgyűlés elé fognak terjeszteni. A déli pályaudvart feltétlenül meg kell szüntetni. Az új kerületi elöljáróságok helyét még nem jelölték ki. A Vízművek szigetmonostori telkeinek belső részén is új kutakat fognak építeni. Pest vármegye összefogja írni a kívánságait s azokat közölni fogja a fővárossal. Csak ha ez megtörtént, foglalhat állást a főváros a kívánságok tekintetében. A polgári iskolai tandíjak rendezését maga is szükségesnek tartja. A tandíjakat egyébként az állam állapította meg. A HÉV viteldíjak nagyarányú leszállítása azt eredményezné, hogy sokan kiköltözködnének. Rossz politika volna a HÉV rafizetését növelni és még el is népteleníteni a fővárost. Már ma is minden szentlőrinci, kispesti és pestszenterzsébeti utasra hat fillért fizet rá a főváros. A kövezetvám 6 millió pengős bevételéről nehezen mondhat le a főváros. A kirívó igazságtalanságokat meg fogják szüntetni, ősszel beterjeszti a racionalizált vámtarifát. Ami a környék közegészségügyét illeti, nagy baj az, hogy Pestkörnyéknek nincs járványkórháza. A környékbeliek kórházi ápolása 2.5 millió pengőjébe kerül évente a fővárosnak, a környékbeliek közlekedésére pedig évi 3.5 millió pengőt fizet rá a főváros lakossága. Nem lehet tehát azt mondani, hogy a főváros szűkmarkú a környékkel szemben. A vonatok késésére fel fogja hívni a MÁV elnök-igazgatójának figyelmét.

A bizottság a polgármester felvilágosításai után elfogadta a havi jelentéseket.

ABBAZIA
DR. HORVÁTH
szanatórium és penzió
Szobarendelés, felvilágosítás
BRITANNIA SZÁLLODÁBAN
11—5-ig. Telefón: 20-6-46

Magyar gondok Londonban

Magyarellenes színezetű előadásokat tartottak a londoni rádióban — A londoni magyar követség lépései

London, július.

Négy nap előtt véget ért a londoni rádió, a B. B. C. tíz »talk«-ból álló előadássorozata, mely az *»európai béke dunai kulcsa«* címet viselte. Mind a tíz előadás az úgynevezett dunai államok multjával, jelenével és jövőjével foglalkozott és részletesen ismertette Magyarország, Ausztria, Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia gazdasági és politikai helyzetét, valamint a békeszerződések következményeit, a kisebbségi kérdést és az egyes országok között fennálló ellentéteket. Már az a tény egymagában, hogy az angol rádió két hónapon keresztül napirenden tartotta a dunamenti államok problémáit és hivatalos lapjában még külön is foglalkozott a különböző előadásokkal, mindennél jobban mutatja, hogy az angol közvélemény érdeklődése egyre erősebben fordul e kérdések felé és felismerte a békeszerződések következtében előállott problémák égető aktualitását. Azonban — sajnos — még mást is elárult ez az előadássorozat: *kiderült, hogy Magyarország védtelenül áll a kisantant tudományos exponenseivel szemben. Mind a tíz előadásnak többé-kevésbé magyarellenes színezete volt.*

Ez a színezet korántsem érvényesült harsogó agitációban, hanem éppen ellenkezőleg a szigorú tárgyilagosság és alapos tudományosság mezében képviselte a kisantant érdekeit. Az első előadások különösen *Toynbee* Arnold professzor és a kétségtelenül nagynevű *Seaton Watson*, akit nálunk inkább Scotus Viatornak ismernek, előadásai oly egyoldalú tendenciával tárgyalták a dunai kérdés magyar vonatkozásait, hogy Magyarország diplomáciai képviselete szükségesnek látta a beavatkozást. Lépések történtek úgy a Foreign Officenál, mint a B. B. C.-nél és megállapíthatjuk, hogy *nem is maradtak hatástalanok. A rádió igazgatósága megígérte a további előadások szigorúbb cenzurázását és késznek nyilatkozott arra, hogy kételyek esetén bemutatja a kéziratokat a külügyminisztériumnak, sőt adott esetben a magyar követségnek is.* A következő előadások azután, melyeket C. A. Macartney, a Népszövetség kulturális osztályának egyik vezetője, David Mitrany az amerikai Princetown-egyetem tanára, Sir Artur Salter a nagynevű közgazdász, Wickham Steed a kitűnő publicista, a londoni egyetem lektora és George Glasgow tartottak, már nem tartalmaztak olyan kirívó részleteket, bár úgy Mitrany, mint Steed egész eddigi munkásságuknak megfelelőleg Prága, Belgrád és Bukarest szemszögéből foglalkoztak a monarchia összeomlásával, a revízió lehetőségével és a kisebbségek helyzetével.

A magyar közvélemény könnyen hajlamos arra, hogy heves támadással vezesse le jogos elkeseredését és azután ne kutassa tovább az ilyen sajnálatos jelenségek mélyebb okait. Bár nem akarjuk túlozni egy ilyen előadássorozat jelentőségét, tagadhatatlan, hogy ma, mikor a rádión keresztül elhangzó érvek millióknál találnak visszhangra, tíz előadás egybecsendülő tónusa kétségtelenül hozzájárul az angol közvélemény kiformálásához. A kisantant propagandisztikus ügyessége azonban nem abban nyilvánult meg, hogy szolgálatába tudta állítani az angol rádiót, hanem abban, hogy politikai céljai protektoraiként már régen megszerezte magának az angolszász tudományos élet különböző helyeken működő kiválóságait. Az angol rádió — állítani merjük — csak a magyar tiltakozásból értesült arról, hogy az előadássorozatban résztvevő tudósok egy egyoldalú és igazságtalan beállítást képviselnek és nem hivatottak arra, hogy mint az objektív tudományosság megtestesítői tájékoztassák az angol közvéleményt.

Toynbee tanár, akinek előadása százszázalékosan a prágai gondolatvilágot tükrözte, mint a Royal Institute of International Affairs igazgatója, rendkívül tekintélyes és befolyásos személyiség. R. W. Seaton Watson, aki a londoni egyetemen a középeurópai történelem tanára és büszkén viseli a Masaryk Professor in the London University címét, kétségtelenül hivatott arra, hogy az angol rádió középeurópai előadássorozatában szerepeljen. David Mitrany bár előadásaiban hajmeresztő tájékozatlanságról tett tanuságot és egy amerikai detektív *story*-ként kezelte a történelmet, mint a politikai tudományok professzora, egy neves amerikai egyetemen ugyancsak igényt tarthat arra, hogy szakembernek is. merjék el. Wickham Steedről Angliában mindenki tudja, hogy évtizedeken keresztül foglalkozott magyar vonatkozásokkal és a legelőkelőbb lapokban megjelenő cikkei már egymagukban indokolnák szerepeltetését, de amellett még a Kings Collegen, tehát a londoni egyetem egyik legfontosabb osztályán a középeurópai történelem lektora is.

Seaton Watson, aki az előadások tartalmát és saját bevezetését egy külön brosura formájában is kiadta, igazán nem volt nehéz helyzetben, amikor reprezentáns egyéniségeket keresett az általa rendezett sorozat számára. Rendelkezésére álltak ezek a vele egy nézetet valló és előkelő állásokat betöltő tudósok között. Igazságtalan volna feltételezni, hogy az előadások elfogadásában az angol rádiót rosszindulat vezette. Az előadók pozíciója és tekintélye megfelelő garanciát nyujtott. Különben is a magyar kifogások lojális kezelése is jelzi, hogy a tendencia nem a B. B. C. részéről nyilvánult meg.

Strucpolitika nem visz előbbre. Fel kell ismernünk, hogy *a magyar szempontoknak nincsenek Angliában hasonló tudományos rangot betöltő exponensei.* Román, cseh, jugoszláv tanszék van az angol egyetemeken. *Az évek óta tervezett magyar tanszék még mindig a jövő ábrándja.* Londonban, mely számunkra talán a világ legfontosabb állomása, nincs senki, aki a másik oldalhoz hasonló felkészültséggel ismertetné a magyar kultúrát és a magyar történelmet. Hiába keresett volna az angol rádió egy olyan személyiséget, aki ellensúlyozhatta volna Watsonék egyoldalúságát. Minden okunk megvan arra, hogy feltételezzük a készséget Anglia részéről. Ha a Berlinben és másutt működő magyar tudományos expozitúrák költségeinek csak egy hányadát mozgósítanók erre a célra, már lehetővé válna a londoni egyetemmel való megegyezés. Igaz, hogy angol részről legszívesebben látnák, ha *a londoni szláv intézet keretében állítanák fel a magyar tanszéket.*

Ezt a megoldást nem fogadhatjuk el. Egyrészt azért nem, mert a szláv intézetben — bár Románia is szerepel itt — nincs semmi keresnivalónk, másrészt, mert ez az intézmény az évek során át már a kisantant egyik jól kiépített hadállása lett. Megfelelőbb volna a Scool of Oriental Studiesba való bekapcsolódás, mely információnk szerint ugyancsak lehetségesnek látszik. Persze a legörvendetesebb az volna, ha a Kings College keretében állíttatnék fel egy teljesen önálló magyar tanszék. Mindennek az előfeltétele azonban egy megfelelő angol személyiség prezentálása, akiben úgy mi megbizhatunk, mint ahogy az angolok is elfogadhatják a közéleti tekintély és tudományos hivatottság szempontjaiból.

Ha a durcás sértődés helyett ezt a következtetést vonjuk le a B. B. C. április 25-től június 27-ig tartott Danubian Clues to Eurepean Peace című előadássorozatából, már egy nagy lépéssel tovább jutottunk. Szónoklatok és frázisok lepattannak az angol közvéleményről, a magyar igazság csak a tudományos felismerések és az ebből folyó gyakorlati következtetések útján érvényesülhet.

Ráskay László

---

telkedtem. Münchenben történt. A töprengés, hogy egy bizonyos képnek megvan-e az a jelentősége és művészi értéke, melyet véltem, nem hagyott aludni. Korán felkeltem, hogy egy kis sétával csillapítsam le nyugtalanságomat. Amint az első utamba akadó kávéházban átfutok az egyik ujságon, az idegenek rovatából hirtelen egy név ugrik a sok közül a szemembe. Mintha megigézett volna. Nem tudtam róla levenni tekintetemet. Petrovics Elek neve volt. Az a kilátás, hogy megszabadulhatok immár minden kételyemtől, elhallgattatott bennem minden más megfontolást, rohantam a telefonhoz — és belekeseregtem minden nyugtalanságomat. »Tíz perc mulva a műkereskedőnél leszek, viszontlátásra!« hangzott a nagy műértő felelete és lecsapódott a kagyló. Ösztönszerűen órámra néztem. Reggeli fél 8 óra volt. Szégyeltem magam, de nem maradt sok időm a töprengésre, — nehogy a műkereskedőnél is ő várjon rám.

Ez egyike azoknak a kis történeteknek, melyekhez hasonlókat minden magyar műgyüjtő tucatjával tudna elmondani. Kis történetek, melyekből élesen tükröződik elébünk Petrovics nagysága. Nem volt olyan kis képvásár, melyet ő ne tartott volna rendkívül fontosnak. A művészet és a művészek szempontjából egyaránt. Nem elég, ha az emberek képeket vásárolnak, hirdette és fogja hirdetni még sokáig, — éppen olyan fontos, hogy *jó* képeket vásároljanak. Kiváló mesterek alkotásait, hogy a legkisebb gyüjtemény, hogy minden kis szalón, a jó izlés iskolája legyen egyúttal. Ezért állt minden képvásárlónak egész tudásával, hozzáértésével, lelkesedésével és egész emberi kedvességével rendelkezésére. És így keletkeztek és halmozódtak a fentiekhez hasonló kis történetek egymásra. Kis történetek, melyek azonban megértetik azt a varázst, mellyel valósággal kitenyésztette a műgyüjtőket, mellyel a művészet pártfogóivá tette a közönyöseket, mecénásokká a lelkeseket s melyekkel a Szépművészeti Múzeum számára már jóelőre gazdag hagyományokat biztosított.

A művészet minden barátja számára hiányozni fog arról a helyről, melynek betöltésére nincsen nálánál hivatottabb. Lehet, akad valaki, aki versenyezni tud majd vele tudásban, hogy odabent, a múzeumban, adminisztrálásban, igazgatásban éppen úgy meg fogja állani a helyét, mint ő, de ki fogja pótolni tudni *odakünn?* A múzeum falain kivül, az életben, ahol a művészet tulajdonképpeni nagy csatái folynak, odakünn, ahol híveket kell számára toborozni, hogy meg legyenek anyagi feltételei, amelyek nélkül a legnagyobb tehetségek is elsorvadnak s melyek nélkül sehol sem tud a művészet fája terebélyessé lombosodni, kivirágzani és dús gyümölcsöket érlelni.

Minden reggel fiatalabb

Próbálja ki ezt a receptet még ma este

Hála e csodálatos felfedezésnek, a ráncok eltüntethetők és a bőr visszanyerheti fiatalos szépségét.

A tudomány már régen felismerte, hogy a bőr ráncosodását bizonyos éltető anyagok hiánya okozza. Ezeket az értékes anyagokat ma már pótolja dr. Stejskal, a wieni egyetem tudós dermatológus-professzorának csodálatos találámánya, a »Biocel«. Biocel-t tartalmaz a rózsaszín bőrtápláló Tokalon-krém is és e krém használata a ráncos bőrt hamarosan megfiatalítja, a hervadt arcbőrt felfrissíti, megtisztítja és fiatalossá varázsolja.

Még ma este próbálja ki a »Biocel«-tartalmú rózsaszín bőrtápláló Tokalon-krémet és már holnap reggelre meglepő eredményt fog észlelni. Napközben fehér, nem zsíros Tokalon bőrtápláló krémet használjon. A kétféle Tokalon-krém együttes használata mellett már egy hónap mulva legalább 10 évvel fiatalabbnak fog látszani. A jó eredményt garantáljuk és ha előírás szerinti alkalmazás kellő eredményt nem hozna, pénzét visszaadjuk.

Rablótámadás Párizsban egy öreg grófi pár ellen

Párizs, július 8.

(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

Délben 1 órakor vakmerő rablótámadást kíséreltek meg a Rue Henri Rochefort 19-ik számú villájában, ahol a 73 éves gróf *de Larochefoucauld* és felesége lakik. Amikor a szomszédok a villából kihangzó segélykiáltásokra odarohantak, éppen annak szemtanui voltak, hogy a gróf, *noha több fejsebből vérzett, üldözőbe vett egy vadul menekülő embert.* Kevéssel utóbb ezt az embert elfogták a rendőrök, míg társa meg tudott szökni. A letartóztatott ember, mint csakhamar kiderült, *Abondence* Sándor kávéházi pincér volt, aki segíteni szokott a grófi pár háztartásában. Hétfő délelőtt szintén ott dolgozott a villában, ahová magával hozta bűntársát, akit elbujtatott.

Dél felé Abondence arra kérte a grófnőt, menjen vele a pincébe, mert meg akarja neki mutatni, hogy az egyik gázcső megrongálódott és gáz szivárog ki belőle. Alig hogy a grófnő lefelé indult a pincelépcsőn, a facér pincér *fejbevágta a matrónát* és hirtelen felbukkant bűntársa segítségével pokrócot dobott rá. Az asszony azonban ki tudta szabadítani magát és segítségért kiáltott. Férje erre az egyik szobából kirohant, de a pincér bűntársa *fejbeverte az aggastyánt.* Ez azonban nem vesztette el eszméletét, hanem nekiesett támadójának és miközben a pincér a grófnéval viaskodott, a gróf a maga támadójával dulakodott. Közben a szomszédok maghallották a segélykiáltásokat és a villába rohantak, mire a támadók megszöktek. A kézrekerített Abondence bevallotta, hogy ki akarta rabolni a házaspárt. *(T.)*

PÖSTYÉN — VILÁGFÜRDŐ

KIVÁLÓ GYOGYINTÉZETE A

Speciális Szanatórium

reuma és köszvény ellen igen előnyös, mérsékeltáru teljes **pausálkúrákat** nyujt. Regeneráló és fogyasztókúrák. Újszerű diéták. Minden komfort. Összes kisegítő gyógytényezők a házban. Orvosi vezetőség dr. Schmidt László és dr. Weisz Ede

Budapesti képviselet **transcontinent** V, Dorottya ucca 7.

Véres vallásháború tört ki Indiában egy mohamedán mecset miatt

London, július 8.

Az indiai Lahorében *véres vallásháború* tört ki egy mohamedán mecset miatt, amelyet a helybeli sikh felekezet a legfelsőbb bíróság ítélete alapján leromboltatott. Templomuk megszentségtelenítése annyira felbőszítette a mohamedánokat, hogy a mecsettel szomszédos sikh templom ellen vonultak, hogy azon álljanak bosszút. A rendőrség bambuszbotrohammal verte vissza a mohamedánokat a fenyegetett templom elől. Az összeütközés során egy sikhet megöltek, egy rendőr pedig súlyosan megsebesült. *A könnyebb sebesültek száma igen nagy.* Pendzsab kormányzójának békítési kísérletei eredménytelenek maradtak. A városban leírhatatlan az izgalom. A skót ezred egyik zászlóalja gépfegyverekkel őrzi a fenyegetett templomot, amely fölött katonai repülőgépek cirkálnak. A város különböző helyeiről *véres összeütközéseket jelentenek* és a hatóságok szigorú zárórát rendeltek el.

Anglia visszavonul az európai politikától?

Visszatérés az elszigeteltséghez — A Downing-streetnek nem kell a keleti szerződés és nem tartja időszerűnek a dunai konferenciát sem — Abesszín-vita az angol alsóházban

Párizs, július 8.

A Figaro londoni tudósítója szerint Titulescu román külügyminiszter közölte Sir Samuel *Hoare* külügyminiszterrel, hogy olasz-abesszín háború esetén *a kisantant és Moszkva kormányai haladéktalan gyakorlati megoldást keresnének az osztrák függetlenség kérdésében, mert biztosra veszik, hogy a német diplomácia csak a keletafrikai háborúra vár, hogy rátegye kezét Ausztriára.*

A tudósítás szerint Baldwin kormánya a jövőben az eddiginél sokkal hajlékonyabb politikát fog követni és keresni fogja a Franciaországgal való szélesebb és közvetlenebb együttműködést.

A Paris Midi londoni tudósítója részleteket közöl azokról a tárgyalásokról, amelyeket *Titulescu* román külügyminiszter a vezető angol államférfiakkal folytatott londoni látogatása alkalmával. Titulescunak módjában volt megállapítania, hogy *Anglia visszavonulóban van a szárazföldi európai politikától és ismét az elszigeteltség állapotába* készül jutni. A megbeszélések során szóbakerült a dunai szerződés és a keleti szerződés kérdése. A keleti szerződés dolgában az angol külügyi hivatal nem válaszolt egyenesen, hanem mindenfajta kibuvóval élt.

Amikor Titulescu bebizonyítani törekedett, hogy *feltétlenül szükség volt arra, hogy a kisantant megegyezésre jusson Szovjetoroszországgal,* abból a válaszból azonban, amelyet Sir Samuel *Hoare* adott Titulescunak, kitűnt, hogy az angol külügyminiszter nem változtatta meg régebbi felfogását, hanem *még most is Oroszország ellenfelei közé tartozik.* Ami *a dunai szerződést* illeti, Titulescu a stresai értekezletre való hivatkozással sürgette a nagyhatalmak közreműködését e szerződés megvalósítása érdekében. Az angol kormány részéről azonban világosan megértették Titulescuval, hogy mostanában ezt a szerződést nem tartják időszerűnek, egyrészt ama *surlódásra* való tekintettel, amely jelenleg az abesszín kérdés dolgában London és Róma között fennáll, másrészt pedig a *Habsburg-kérdés* miatt, amellyel kapcsolatban ismét megerősödött a gyanakvás Olaszország és a kisantant között. *(T.)*

Az Information londoni tudósítója szerint az angol kormány Párizs kedvezőtlen magatartása ellenére *továbbra is reméli, hogy a keletafrikai ügyben sikerül közvetítő megoldást találni.* Illetékes angol körök szerint a párizsi megbeszélések még csak kezdeti állapotban vannak és a két hatalom tovább tanulmányozza a keletafrikai háború elhárításának lehetőségeit.

Súlyos ellentétek az angol kormány tagjai között az olasz-abesszín konfliktus miatt

London, július.

A kormányra az *abesszin viszállyal* kapcsolatban interpellációk zápora hullott. Sir Samuel *Hoare* külügyminiszter több kérdésre felelve kijelentette, hogyha az angol kormány végleg felajánlotta volna Abesszíniának Zaila kikötőjét és egy folyosót Brit Szomáli földjéről, úgy *ezt az ajánlatot biztosítékok kísérték volna az érintett lakosság érdekeinek védelmére.* Különösen felszólították volna az etiópiai kormányt, nyujtson biztosítékot arra nézve, hogy az átadandó terület *nem fog rabszolgakereskedelem céljaira szolgálni* és hogy a területátruházás ellenére változatlanul maradnak azok a legeltetési és vízjogok, amelyeket a törzsek angol védelem alatt élveznek.

Hoare különben a kérdések özönére kijelentette, hogy az alsóház csütörtöki külügyi vitája előtt nem nyilatkozhatik ebben az ügyben.

Williams munkáspárti képviselő kérdezte, vaj.

RAB OROSZLÁN

Regény

Irta: MÓRICZ ZSIGMOND

8

Nagyon fel volt dúlva és megkapta a szédülést. Míg kiment a konyhába, mindenbe meg kellett kapaszkodnia, az ajtóba, az előszobában a középen álló asztalba, a ruhaszekrénybe, úgy tétovázott a spájz ajtóig. Ez nyitva volt, ráborult az ajtószárny élére s pillanatokig állott.

— Mi köze hozzá?...

Ezt még nem kapta meg.

Kiment a konyhába és tovább fejtette a zöldborsót. Soha nem engedte, hogy ahhoz, amit megesznek, idegen kéz hozzányúljon. Leült a hokkerlire a konyhaasztal mellett, oly fáradt volt, mint egy haldokló. Minden erejét elvesztette. Sovány, eres kezei úgy lógtak, erőtlenül. A keze fején vastagon buggyantak az erek. Rettenetes, hogy megvénültek a kezei.

Szegény kezek, csak nézte őket, mintha nem is az övéi lennének. Valaha büszke volt a kezeire. Hófehérek voltak és oly finoman erezettek. Kékvérűnek nevezték az iskolában a lányok, kékesek voltak az erek. De most már csak erek. Persze elhasználta őket. Ezeket a szegény ügyetlen kezeket. Soha nem voltak alkalmasok semmi munkára. Büszke volt rá, hogy a lábai mily ügyesek. Táncra, mozgásra, mindenre alkalmasak s a kezei tehetetlenek s mégis tud velük főzni, mert az ember nem a kezeivel főz, hanem a fejével... akármihez nyúl, minden csörömpöl a kezében... pohár feldől... ha valami eltörik a házban, csak ő töri el... igaz, ki törjön, hiszen mindent maga csinál... a bejáró asszonynak nem szabad a kényesebb vázákat le sem törülni, ő maga csinálja ezekkel a szegény kezekkel...

Vajjon bent van már az ura a szobában? Hova mehetett? Elment a hivatalból? vagy csak átment a szomszéd szobákba valahova? S azalatt a lány ott maradhat?

Mondott egyszer valamit Aladár, hogy a minisztériumból... Rosszkedvűen mondta, hogy milyen új dolgokat találnak ki... valami statisztika... de azt nem mondta, hogy éppen az ő szobájában van a lány... Szegény, ez neki nagyon kellemetlen lehet. Nem tűri, hogy más is legyen a szobájában. Még nem is volt tanácsos, már kieszközölte s éppen együtt beszélték meg, hogy bármilyen kicsi szobát adjanak neki, csak egyedül legyen... És most még valakit beraknak a hivatali szobájába... Majd megmondja neki, hogy telepítse ki onnan...

A bejáróné kopogtatott az ajtón. Lent volt a boltban, mert valamit elfelejtett felhozni, azért küldte le.

Felállott s szédelegve ment az ajtóig, kinyitotta.

— Jaj naccsága kérem, nagy múri van odalent. Annyi nép. Egy úriasszony a mellettünk levő házban leugrott a negyedik emeletről. Mentők jöttek, a viciné most mossa fel a vért.

— Jaj. Ne beszéljen ilyeneket.

— De igen, naccsága, abban a pillanatban masztót lett. Úgy sajnáltam szegényt.

Háromnegyed tizenkettő volt, mikor Vágrándy bejött a szobába.

Szó nélkül az asztalához ment s aktáival kezdett foglalkozni. Odapillantott az Ella hátára. Mért ül ilyen meggörbülve ez a lány. Az ilyen magas lányok rendszerint összegörbednek az íróasztal felett, mint a kis falusi lányok, akiket rosszul szoktatnak. Félvállasan ül és úgy ír.

Egy ideig nézte, akor felállott s odament közelebb s látta, hogy a töltőtollat oly keservesen fogja, az ujjai majdnem görcsöt kapnak.

— Hű, de rosszul fogja a tollat, — mondta neki.

— Így szoktam, — szólt Ella. — Nagyon ügyetlen vagyok.

— Ezt nem jól teszi... A tartása is rossz... A tüdejét megnyomorítja. Az asztalnál egyenesen kell ülni és a tollat is egyenes ujjakkal kell tartani. Nézze.

Kivette a kezéből a tollat s megmutatta. Akkor hirtelen furcsán érezte magát. Ránézett a maga kurta kis barna kezére, rövid, kemény ujjaira, a toll, amit a kezébe vett, meleg... A lány meleg vére fűtötte át, most a lány hőségével találkozott... Aztán rápillantott a lány lusta síma fehér kezére, amelyen semmi ér nem volt, olyan volt az, mintha márványból lenne kivésve. Vékony és hosszú ujjak. Nagyon szép kéz. Meg is mondta hangosan:

— Akinek ilyen szép keze van, annak szépen kell fogni a tollat. Lássa, az én kezembe inkább kard illene.

Megfogta a tollat, mintha tőr nyele volna s vívómozdulatot tett.

Ella játékosan elkapta a fejét a Penkala elől.

S óriási nagy fekete szemeivel hűségesen nézett fel rá. Az arcába. És egészségesen nyíltak ki ajkai. Remek fogai is vannak a lánynak. Nagy, egészséges fogak. Oly fehérek, gondozottak. Reklámnak lehetne fényképezni ezt a szájat, fogpasztahirdetésekre...

— Halad a munkájával?

— Nagyon lassan, tanácsos úr. Két óra az nagyon kevés.

— Van elég ideje. Félév alatt csak elkészül.

— Nagyon reménytelen.

Szólt a telefón. Letette a tollat a lány elé s ment.

(Folytatása következik.)

jon a népszövetségi alapokmány 19-ik szakasza alapján foglalkozik-e a kormány evvel a vitával. (Ez a szakasz tudvalevőleg a nemzetközi szerződések módosításáról szól.)

Sir Samuel *Hoare* kijelentette, hogy csak előzetesen írásba foglalt kérdésre felelhet.

Malcolm *MacDonald* gyarmatügyi miniszter Sir Arnold *Wilson* konzervatív képviselő két kérdésére kijelentette, hogy az angol királynak nincsenek teljes felségjogai Brit-Szomáli földjére nézve, amely nem angol terület, hanem csak védett terület és lakosai nem élvezik az angol alattvaló összes jogait és kiváltságait.

A Star szerint *nézeteltérések dúlnak a kormány kebelében az olasz-abesszin vitában követendő eljárás körül.* A kormány szélső jobboldala Neville *Chamberlain* kincstári kancellár vezetésével a leghatározottabban ellenzi *Eden* népszövetségi miniszter politikáját, amelynek célja a népszövetségi alapokmány elveinek megvédése ebben az ügyben.

A Press Association szerint az angol kormány továbbra is szoros összeköttetésben áll a francia kormánnyal az olasz-abesszin vita ügyében, de ez az eszmecsere *nem halad túl a kiegyezéses megoldás lehetőségeinek vizsgálatán.*

Lebrun francia köztársasági elnök Rómába megy, az olasz királyi pár Párizsban viszonozza a látogatást

Párizs, július 8.

Párizsi külképviseleti körökben híre jár, hogy *Lebrun köztársasági elnök rövidesen Rómába utazik, az olasz királyi pár pedig Párizsban fogja viszonozni Lebrun elnök látogatását.* Erre a hírre vonatkozóan jólértesült helyen csak annyit mondottak, hogy a látogatást hivatalos formában még nem vették tervbe.

A Paris Soir római tudósítása szerint a két államfő kölcsönös látogatásáról szóló híreket olasz hivatalos helyen sem meg nem erősítették, sem meg nem cáfolták *Politikai körökben valószínűnek tartják, hogy a kettős látogatás terve valóra fog válni.*

A Jour című lap emellett illetékes helyről úgy értesül, hogy Lebrun köztársasági elnök októberben a Normandie óriásgőzös fedélzetén Amerikába fog utazni.

Avenol népszövetségi főtitkár utolsó békítő kísérlete

London, július 8.

Avenol, a Népszövetség főtitkára, Londonba érkezett többnapi tartózkodásra, amelynek során felkeresi Sir Samuel *Hoare* külügyminisztert és *Eden* népszövetségi minisztert s az olasz-abesszin viszály békés elintézésének lehetőségeiről fog tárgyalni.

A Reuter-iroda diplomáciai levelezőjének értesülése szerint az angol-francia diplomáciai eszmecsere eddig az ellenségeskedések kitörésének megakadályozását célzó angol-francia együttműködés körül folyt. Arról még nem volt szó, mi történjék, ha nem sikerül békés megoldást találni.

Eredménytelenek maradtak az angol-francia tárgyalások

London, július 8.

(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

Parlamenti körökben tudni vélik, hogy Baldwin miniszterelnök csütörtökön nagy politikai beszédet tart, amely válasz Hitler május 21-i beszédére.

Ami a Párizszsal az olasz-abesszin konfliktus ügyében folytatott eszmecserét illeti, jól értesült helyen úgy tudják, hogy *ez az eszmecsere nem vezetett konkrét eredményre.* Ezt azzal magyarázzák, hogy az angol kormány Franciaországnak még nem tett részletes javaslatot. Az angol kormány elsősorban az iránt a forma iránt érdeklődik, amelyben Genfben a vitát lefolytatni fogják és ezért fokozott figyelemmel várja Avenol népszövetségi főtitkár londoni megbeszéléseinek eredményeit. *(T.)*

London békés megegyezésben bízik

London, július 8.

Itt azt a felfogást vallják, hogy az olasz-abesszin viszály *csakis Róma és Addis Abeba közeledésével oldható meg.* Ha ez a közeledés létrejön, akkor a francia kormánynak tanácsolni lehet, szintén csatlakozzék a megállapodáshoz, Nagybritannia előre megígéri segítségét. Az a remény uralkodik, hogy Párizs és London diplomáciai tárgyalásain megtalálják azokat a hathatós eszközöket, amelyekkel elejét lehet venni az ellenségeskedéseknek.

A belügyminiszter új autócsendrendelete

A belügyminiszter rendeletet adott ki, amelyben eltiltja a *városokban* a gépjárműveken felszerelt *villanykürtök* használatát. Ugyancsak a városokban a rendőrhatóság részéről megállapított *főútvonalakon a gépjárművezetőknek semmiféle hangjelzést használniok nem szabad.* Igen fontos a rendeletnek az a rendelkezése, amely szerint lakott területen *éjjel tíz órától reggel hat óráig is kürtjelzést egyáltalán tilos használni.* Kimondja a rendelet, hogy gép- és egyéb járművel az egyik utcából a másikba a megállapított előfeltételek fennforgása esetén is legfeljebb *csak lépésnek megfelelő, de hat kilométeres óránkénti sebességnél nem nagyobb* sebességgel szabad bekanyarodni.

A főváros lakossága 90·2 millió pengő adót fizetett az év első felében

Most jelent meg a folyó év első felének adóbevételéről szóló összesített kimutatás, amelyből kitűnik, hogy *Budapest lakossága ez év első felében 90,265.100 pengő adót fizetett.* Ebből 51,387.505 pengő jutott az államnak, 38,156.382 pengő a fővárosnak, 721.213 pengő pedig egyéb hatóságoknak. Az állami adók hozadéka az első félévben 179.575 pengővel kevesebb, mint a mult évben volt, a fővárosi adók hozadéka 700.000 pengővel kevesebb a tavalyinál, az idegen hatóságok adójövedelme pedig 25.764 pengővel maradt alatta a tavalyinak. Ilyenformán az idei adóbevétel mintegy 900.000 pengővel kevesebb, mint az elmult év első felében. Az államnál csak az egyenes adó bevétele csökkent. Az állami egyenesadó hozadéka 43 millió 251.833 pengő volt, ami 558.150 pengővel kevesebb, mint az előző évben, viszont az egyenesadó kamatjövedelme már szaporodott, mégpedig 146 ezer 667 pengővel, úgyhogy az egyenesadó kamata címén 612.240 pengő bevétele volt az államnak. Az alkalmazottak illetményei után szedett külön adók hozadéka kamattal együtt 7,165.367 pengő, ami 204.000 pengővel múlja felül a tavalyi eredményt. A rokkantellátási adók 358.056 pengőt eredményezett, 28.000 pengővel többet a tavalyinál. Az utadó jövedelmek 412.000 pengő volt, 11.000 pengővel kevesebb, mint tavaly, az egyházi adóhozadék 358.500 pengő, ami 14.390 pengővel kevesebb a tavalyinál.

Ideges embereknek és lelkibetegeknek az igen enyhén ható, mindig megbízható természetes »Ferenc József« keserűvíz — reggel éhgyomorra egy pohárral bevéve — rendes bélműködést, jó emésztést és elegendő étvágyérzetet teremt.

HELYESBÍTÉS

A Pesti Napló ez évi július 6-iki számának 6. oldalán a **Krisztinavárosi Bérház Rt.** mérlegközleménye harmadik sorában P 109.490·80 helyett P 109.490·68, 4-ik oldalán az **Enyedi köz Bérház Rt.** mérlegközleménye 8-ik sorában „Nyereség" szó után **ingatlanjövedelem** olvasandó

Petrovics Elek

Irta: Dános Géza

Petrovics Elek népszerű anélkül, hogy valaha is kereste volna a népszerűséget. Természetes hajtása azoknak a tulajdonságainak, melyek veleszületett adottságai egyéniségének. Nem lehetett más, mint népszerű, mert szeretetet ébresztett maga iránt mindenkiben, aki közelébe került. Szeretetet, lenyügöző kedvességével, közvetlenségével, udvariasságával — és azt hiszem, nem nagyon túlozok, ha azt merem állítani, hogy annak a készségnek, mellyel mindenkinek rendelkezésére állott, aki művészeti ügyekben hozzá fordult, kell annyi fontosságot tulajdonítani működése egészének megítélésében, mint azoknak a tulajdonságainak, melyek szinte predesztinálták arra, hogy a magyar Szépművészeti Múzeum élére kerüljön. Mert a művészet sem öncél. Hivatását csak akkor teljesíti, ha benne rejlő esztétikai és nevelő hatások széles körben érvényesülnek.

És ezért az érvényesülésért még soha senki nem tett többet nálunk, mint Petrovics Elek. Olyan volt ő ebben a küzdelmében, mint a jó pap, aki tudja, hogy nem elég, ha csak a *már* hívőket vonzza templomába, hanem az is, hogy künn is rendelkezésére álljon mindazoknak, akik *még* nem tértek ugyan meg, de tudatuk alatt megvan *már* a rá való készségük.

És Petrovics — hogy megmaradjunk a képben — a külső térítésnek ezen a területén *is* apostoli munkát végzett. Azért használom az *is* szót, mert bent, az ő külön templomában, a Szépművészeti Múzeumban szintén tökéletesen végezte el azt a munkát, melyet magára vállalt és melynek elvégzésére nem volt nála hivatottabb. De ilyen irányú működésének méltatása nem engem illet meg. Hogy mint épített ki szerény kezdeteket teljes egészekké, hogy egy-egy szerény képcsoportot mint bővített ki az illető iskolát minden irányban jellemző, műremekekkel teli, külföldön is nagyon méltányolt gyüjteménnyé, hogy egy-egy iskola képeinek új átrendezésével, mint tudta fejlődését is érzékeltetni, hogy milyen nagy volt mint felfedező, hogy mit tett a magyar gyüjtemények teljessé építéséért, hogy mit tett az *Új Magyar Képtár* megteremtésével a legújabb irányok népszerűsítésére és hogy mi minden egyéb köszönhető fáradhatatlan szorgalmának és buzgóságának — mindazt a hivatottak, az esztétika tudományának és a műbírálat leghozzáértőbb képviselői valóságos himnuszokban zengették el, mihelyt híre kelt, hogy munkabírásának teljes birtokában meg kell válnia attól az intézettől, melynek felvirágoztatásáért senki sem tett eddig többet, mint ő.

Ám úgy érzem, hogy működésének arról a másik oldaláról, melyet intézetén kívül, tehát nem a szó legszorosabb értelmében vett hivatásának területén fejtett ki és melyet — amint említettem — nagyon sokan tartunk olyan fontosnak és hasznosnak, mint múzeuma belső igazgatását, ezeknek a sokaknak nevében, ha nem is megbízásból, de szívem legbelsőbb érzésének engedelmeskedve, nemcsak szabad, de illik is megemlékeznem. Mert Petrovics azzal a lebilincselő készségével, mellyel mindenkinek rendelkezésére állt, ki hozzá művészeti ügyekben tanácsért fordult, ki kételyeiben segítségét kérte, nemcsak az illetőknek tett szolgálatot, hanem a vezetésére bízott intézetnek is. Lelkes híveivé tette őket és hogy ne elszigetelten, hanem egyesült erővel szolgálják a magyar művészet ügyét, egy másik lelkes társával, az Iparművészeti Múzeum főigazgatójával, megalkotta a *Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesületét.* De nemcsak megalkotta, hanem életben is tartotta. Átöntötte beléje a maga lelkesedését, áthevítette a maga szívének tüzével. De nemcsak a magyar művészetnek, ebben az egyesülésben — úgyszólván — megszervezett harcosaira árasztotta állandóan egyéniségének hódító varázsát, hanem mindenkire, aki vele összeköttetésbe került. Ahol megjelent, már azzal, hogy ott volt, toborzott. És ezzel az egész lényéből kiáradó »charme«-al nemcsak szíveket nyitott meg, hanem, ami a magyar művészet ügyére úgyszólván sorsdöntő volt — erszényeket, nehéz pénzszekrényeket is, úgyhogy azok az összegek, melyeket ezzel a szuggesztivitásával szerzett műremekek megvásárlására, lehetővé tették, hogy a Szépművészeti Múzeum ne érezze meg a magyar állam szükös pénzviszonyait. Azokban az években, mikor politikai jelszóvá lett a racionalizálás, a takarékosság, Petrovics Elek világhírű márkákkal gazdagította intézetének gyüjteményét. Azok közé az álomkergetők közé tartozik, akiknek megvan az erejük és szívósságuk, hogy álmaikat valóra váltsák.

De Petrovics nemcsak a maga intézetének volt hűséges sáfárja, hanem őrködő szemmel függött minden egyes magángyüjteményen is. Az volt a meggyőződése, hogy kisebb méretekben ezek éppen úgy a művészet érdekeit szolgáliák, mint nagyobb arányokban, az országosak. Nagyon jogos hite szerint, a magángyüjtemények istápolása éppen olyan közérdek, mint az államiaké. Mindegyik új rétegeket szerez meg a művészet pártfogóiul, mindegyik fejleszti a művészet iránti érzéket és mindegyik képeknek és egyéb műkincseknek vásárlására ösztönzi és közvetve elősegíti a művészek boldogulását s együttes hatásában megteremti azt az atmoszférát, mely elengedhetetlen feltétele a művészetek felvirágzásának. A művészet csak akkor fejtheti ki azt a hatást, melyre hivatott, ha közüggyé válik.

Ennek tudása vezette Petrovicsot, mikor olyan készséggel állott minden egyes műgyüjtő rendelkezésére. Rendelkezésére állott — és fog állani bizonyára ezentúl is — nemcsak tudásával, hozzáértésével és ízlésével, hanem azzal a szinte baráti előzékenységével, mely olyan hatást tett, mintha neki tenne szívességet és szolgálatot, aki tanácsért vagy útbaigazításért fordul hozzá. Egy pillanatig sem éreztette olyankor, hogy nem olyant tesz, ami nem tartozik hivatalos kötelességei közé. Első szavával elolvasztotta a feszességnek azt a jégkérgét, mely a magasállásúakkal való érintkezés közben olyan gyakran dermedezik végig a lelkeken. Ha bármilyen, a művészet körébe vágó ügyről volt szó, leszállott arról a piedesztálról, amelyre őt az állam bizalma emelte és melyen a közmegbecsülés minden kinevezésnél jobban megerősítette — és szinte bele sugallta abba, akivel beszélt, hogy ő maga nem egyéb, mint az ügynek egyszerű szolgája. Valóban az volt. Ha kellett, szolgája, ha kellett, apostola, sőt ha a rábízott intézmény vagy a magyar művészet érdeke úgy kívánta, közbenjáró, rá- vagy lebeszélő buzgó ügynöke is. De akármelyik minőségében jelent is meg a színen, elsősorban mindig ember volt. Melegszívű ember — és úr. Magyar úr, kinek büszkesége nem külsőségekben, nagyképűségekben, hatásvadászatban és magakelletésben nyilatkozik meg, hanem abban a felsőbbrendűségben, mely a szerénység szürke köntösében búvik meg és abban a »Charme«-ban, mely áthidalja az embereket elválasztó távolságokat. Csak ez a lebilincselő kedvesség, csak ez a gyorsan kapcsoló közvetlenség tette lehetővé, hogy magát soha meg nem tagadó készsége és szinte megszégyenítő udvariassága és szerénysége zavarba ne hozza a hozzá fordulókat. Mindig többet adott, mint amennyit kértek tőle. Figyelmességben nem lehetett felülmúlni s nem lehetett eléje vágni. Nekem legalább sohasem sikerült.

Csak meghatottsággal tudok ezekre az udvariassági versenyfutásokra visszagondolni, mert mindig ő maradt bennük a győztes. Ha gondosan kikerülve az ügyet, melyről tulajdonképpen szó volt, telefónon megkérdeztem tőle, mikor tehetem nála tiszteletemet, kedves ravaszsággal felelte, mintha már régen tudná titkomat: »A miatt a kép miatt? Ugyis arra járok ma délelőtt, majd megnézem«. És még magamhoz sem tértem a meglepetéstől, már nálam is volt, már elmerült a képben és már felhangzott mindig biztos ítélete. S úgy jött, úgy tett, mintha mindez a világ legtermészetesebb dolga volna. De azért egyszer mégis elres-

kácsnője, aki gyermekkora óta a legtökéletesebb hozzáértéssel táplálta vitaminokkal és kalóriákkal, megszökött egy békebeli hentessel. Egyedül állt hát neki a reformbaba, hogy megfőzze a születésnapi ebédet, amikor egyszerre csöngetett valaki a reformbaba tökéletes kis lakásának ajtaján. A reformbaba ajtót nyitott s egy csunyácska, öregecske, kövérke nénit engedett be az előszobába.

Úgy-e mi tudjuk, korszerűtlen kis olvasóim, hogy a néni nem volt más, mint maga a Hiba-Tündér, aki ígéretéhez híven harmincadik születésnapján eljött megváltani a reformbabát szakácsnői álruhában. Mi tudjuk, de a reformbaba nem tudta, mert különben biztosan nem engedte volna be a lakásába, amilyen tökéletes volt. Dehát nem tudta és beengedte, hamarosan meg is egyezett vele a fizetség dolgában s a csunyácska néni mingyárt be is állt, mingyárt bele is fogott a születésnapi ebédbe. Déli harangszókor pedig olyan tejfölös paprikáscsirke állt a reformbaba előtt, amilyen csak a mesékben van s amilyet a reformbaba még sose evett, mert őt kizárólag vitaminokkal és kalóriákkal táplálták, minden fölösleges hozzávaló kivonásával. Így történt, hogy a reformbaba életében először megnyalta mind a tíz ujját a paprikáscsirke után, majd — bárhogy is csodálkozott ezen — jóízűen megevett még néhány káposztásrétest és szilvásgombócot. Majd kiment a konyhába s így szólt tünődve:

— Szakácsnő kérem, én valami különöset érzek a gyomrom környékén. Mintha valami daganat képződött volna bennem, vagy mintha... igazán nem értem. Mi ez, szakácsnő, mondja?

S a csunyácska néni így szólt elégedetten, megsimogatva a reformbaba zsírtól fényes arcocskáját:

— A kisasszony jól van lakva, ennyi az egész.

*

Más világot élünk, más reformok járnak.

A reformbaba hetven kilójáért kétségtelenül a szakácsnőt terheli a felelőség, de neki köszönhető viszont a dr. Királyfi Edvarddal kötött boldog házasság is, amely rohamléptekkel következett be egy bálon, ahol a hetvenkilós reformbabát életében először nem kérte fel a kutya sem. Ült, ült a reformbaba s nem értette a dolgot, mert a reformbaba otthonában éppen tökéletessége miatt nem volt tükör, amelyben megnézte volna magát. Ült, ült a reformbaba s nem értette, hogy miért olyan kedvesek hozzá a lányok s hogy miért röhögnek a fiúk. Ült, ült a reformbaba, amíg csak fel nem állt s meg nem nézte magát egy nagy bálitükörben. S a tükörből egy helyes kis lány nézett vissza rá, aki jobban hasonlított egy mangalicához, mint egy szépségkirálynőhöz.

S a reformbaba elájult.

Egy kis szobában ébredt fel, a gardrob közelében. Résztvevő arcú kövér fiatalember hajolt föléje s így szólt:

— Jól van már, reformbaba?

— Ó, Istenem, — sóhajtotta a reformbaba és valami tökéleteset akart mondani a fiatalembernek. De a tükörre gondolt s torkán akadt a szó. S igen helyes ösztönnel megérezte, hogy egy mangalicának nem illik tökéleteset mondani. S igen helyes ösztönnel sírni kezdett a kövér fiatalember vállán, sírni, bizony, először életében.

— Ne búsuljon reformbaba, — szólt a fiatalember mélyen megindulva — kérem ne búsuljon. Nézze, én például a magam részéről nyolcvan kiló vagyok. S ha a köztünk lévő kis súlykülönbség nem akadály, igazán boldog leszek, ha hozzámjön feleségül.

*

Így történt reformbaba házassága, kedves kis korszerűtlen olvasóim, akár szeretitek a reformokat, akár nem. Még csak azt akarom elmondani, hogy az esküvői ebéden igen szép beszédet mondott a szakácsnő, aki ekkorra már levetette inkognitóját, mint ahogy ti azt előre sejtettétek. A szakácsnő-Hiba-Tündér szép beszédéből a jelenvolt hírlapírók főleg a következő részt emelték ki:

— Mert higgyétek el, — mondotta a Hiba-Tündér többek között — higyjétek el nekem, Róza néni tudta, mit csinált, amikor azt kívánta a kis reformbabának, hogy semmi hibája ne legyen. Róza néni igen jól tudta, hogy ezzel ráuszítja a kis reformbabára az életet, mert az élet nem szereti a tökéletességet, nem bizony. S ez azért van, mert az élet maga se tökéletes s én, aki igazán ismerem őt, mert legbelsőbb szolgálatra berendelt tündére vagyok, sokat tudnék mesélni nektek róla, ha nem kötelezne a személyzeti diszkréció. Az életnek olyan jól kifejlett Minderwertigkeitskomplexe van, hogy igazán nem csodálnivaló dolog részéről, ha utálja a tökéleteseket. S bosszút is áll rajtuk a maga módján. Valamit elvesz tőlük, ami úgy kell az élethez, mint a régi-régi népek vallásos szertartásainál a tömjénhez az az alkatrész, amely önmagában ugyan igen kellemetlen illatú volt, egyszerűbben szólva büdös, de amely nélkül nem volt tömjén a tömjén s amely nélkül nem élet az élet, kedves lakodalmi népség. Az élet bosszút áll a tökéletességért, bosszút áll a tökéleteseken. Hagyja őket minden nyelven beszélni, de elveszi tőlük az anyanyelvüket. Hagyja őket mindent megtanulni, de elveszi tőlük azt, hogy ők tanítsanak valami eredetit, amit maguk gondoltak ki. Az ötletet veszi el tőlük, a gondolatot veszi el őlük, a művészetet veszi el tőlük. A szeretetet veszi el tőlük, amely csak az egyforma hibák között gyúl ki igazán, mint hajdan két kő között a tűz. A barátságot veszi el tőlük, amely a partnert »bajtársnak« nevezte el. A szerelmet veszi el tőlük, amely nem más, mint »szeplőcske Lilla mellyén«, hogy literátusan fejezzem ki magamat. S túl ezen, túl a ti kis ügyeteken: az alkotást veszi el tőlük, amely nem terem meg a tökéletességben, mint ahogy a búza nem terem meg a sziklás hegycsúcsokon, ahonnan ugyan legszebb a kilátás. S ha te kis reform-menyasszony és többi reformbaba társaid folyton a csúcsokra törekedtek, ahonnan be lehet látni az egész világot, — sose fogtok a szép kilátás miatt egy szál búzát sem termeszteni odalent. Mert a búza ott terem meg a mezőkön, ahol békaperspektívában vet és arat az ember, aki megszenved az életért, amelyet kapott és amelyet továbbadott. Mert az életet tovább kell adni valamilyen formában, — akár búzában, akár kisbabában, akár képben, akár zenében, akár segítségben, akár mesében. S ezért van mély bölcsesség az életnek abban a látszólag rosszhiszemű intézkedésében, hogy engem kiküld minden újszülött bölcsőjéhez, hogy megáldjam valami hibával, valami bajjal, valami szenvedéssel. Mert az élet szekerének a kerekeit csak könnyekkel lehet olajozni, s ha nincs mivel olajozni, berozsdásodik. Dosztojevszkijnak például sok olaja volt, Beethovennek is sok olaja volt és Michelangelonak is sok olaja volt. Én vittem a bölcsőjükhöz. Nekik túlsokat vittem, olyan sokat, hogy élni már nem is lehetett tőle s kénytelenek voltak művészek lenni. Neked kis reform-menyasszony csak éppen annyit adtam, hogy boldog lehess belőle. Boldog is leszel, — hiszen már van hibád és biztosan szeretni fognak a gyerekeid. Csak arra vigyázz, hogy ne neveld nagyon tökéletesre őket, mert ne felejtsed el, hogy azt, hogy az emberiség ma mégis tovább tart, mint tízezer évvel ezelőtt, azt azoknak köszönheti, akik gyerekkorukban ijesztő meséket hallgattak, akiket rosszul, hibásan vagy egyáltalában nem neveltek s akik az életet igyekeztek tökéletessé tenni, mert magukat nem tehették. S bocsásd meg nekem ezt a mesébe igazán nem illő beszédet, — hátha a mese volt nem illő a beszédhez.

Így történt kedves kis korszerűtlen olvasóim s dr. Királyfiék még ma is boldogan élnek, ha el nem váltak.

KIS JEGYZET PETROVICS MUNKÁJÁHOZ

IRTA: SZOMORY DEZSŐ

Mivel köteles tisztelettel viseltetem általában a törvény rendelkezései s különösen a miniszteri határozatok iránt, nem kívánom bírálni azt a felsőbbrendű intézkedést, mely Petrovics Elek nyugalomba menesztésével oly érzékenyen érinti a magyar szépművészeti kultúrát. Irtózva vitáktól, feleselésektől és harcoktól, megadásos természetem, mint már annyiszor életemben, szó nélkül enged a hatalomnak, mert mit is tehetne mást az ilyen rezignációra hajlamos szív? Legföllebb annyit tehetne még, hogy azt mondaná vigaszképpen, amit az angolok mondanak bizonyos nem nagyon érthető helyzetekben: *the king can do no wrong.*

Ilyenformán megnyugtatva lelkiismeretemet, inkább csak magáról Petrovicsról kívánok szólani s nevezetesen arról a beteljesedett gyönyörű munkájáról, ami több mint két évtized munkája. Amit kiharcolt s megszerzett mesteri vásznakat, szobrokat és remekműveket a Szépművészeti Múzeumnak, — az mind kitenne egymagában, egy egész külön múzeumot!

Egyszer, régebben ugyancsak Petrovicsról írván, eszembe jutott, ki is jutott eszembe? Maga a nagy Bonaparte jutott eszembe, magányos szigetén, ahol felsóhajtott egy nap: *Je leur ai fait un musée!* — ezt sóhajtotta nagy Bonaparte. Ami azt jelentette, hogy minden érdeme, munkája és alkotása között azt értékelte a legtöbbre s csak azzal kérkedett, hogy csinált a franciáknak egy múzeumot...

Igaz, ez neki könnyebb volt, mint Petrovics Eleknek. Neki volt ahhoz egy egész győzelmes hadserege, lovassága és tüzérsége, hogy Olaszországból elhordja, minden kárpótlás, megváltás nélkül, egészen díjtalanul és grátisz a legszebb képeket s felaggassa ezeket a Louvreben, a Szajna partján. Petrovicsnak nem volt semmije, csak szíve volt, csak kitartása és energiája, — csak művészi szerelme remekművek iránt. De aztán ezzel a szerelmével mindent meg tudott csinálni.

Szeretném elvonulása percében visszaadni, legalább nagy kontúrjaiban, ezt a munkát. Huszonegy esztendő művészi munkáját. A részletekhez nem is volna elegendő terem. Ezek csak jegyzetek, a margóra, Petrovicshoz. Így elsőbben is csak jelezni kívánom azt a gyönyörű egységet, amelyben a magyar modern festők műveit foglalta össze és építette ki. Munkácsy, Szinyei, Paál László, Hollósy, Ferenczy, — a Hegyi Beszéd! — Mányoki és a nagybányai mesterek, — ezt mind ő szerezte a Múzeumnak, ez mind az ő gyüjtése. A két szeme tekintetének, a hangjának, egész elbűvölő egyéniségének nem lehetett ellentállni. Egy galamb szelídségével szállott le olyan kincsekre, melyeket egy kőszáli sas nem tudott volna elvinni a szárnyán. Csöndes, szinte delejes beszéde, a legkeményebb szíveket megadásra késztette. Valóságos varázslat volt ez, amelynek rejtélyes hatása alatt, bizonyos híres gyüjtők megváltak legszebb darabjaiktól s boldogan vagy nem boldogan, nem tudom, de odaajándékozták neki ezeket a legszebb darabokat. Például Kohner Adolf a Szinyei *Pacsirtá*-ját! Nemes Marcel a Greco *Magdolná*-ját és Mányoki híres *Rákóczi-portré*-ját! Hatvany Ferenc a Cézanne *Buffet*-jét, Boros Jenő és Prokopius Béla egy-egy remekművet, gróf Apponyi Sándor egy egész sorozat képet és francia rajzokat, Majovszky Pál nagy modern-metszet gyüjteményét, Sándor Tivadar egy Székely Bertalan-képet és rajzokat, — ez mind Petrovicsnak jutott a Múzeum számára s amit még elfelejtek! Például Weiss Fülöp odaadta Szinyei egyik legszebb alkotását, az Amerikából hazakerült *Szerelmespár*-t és Wolfner Gyula is adott egy remekművet! Kik adtak még Petrovics kedvéért, az ő szép, szelíd, csöndes hangjára? Enyedi Lukács Pálné és gróf Széchényi Béla, ez utóbbi a maga egész gyüjteményét! Csakugyan micsoda mágikus erő volt ez Petrovicsban, hogy még a Nemzeti Bank is melléállott és segítette, hogy egy Van Dycket vehessen! S hányan, még akik melléálltak, akik szeretettel és alázattal megértették ezt a kitűnő embert nagyszerű kultúrmunkájában, áhitatában és rajongásában, mint például egy Éber László s még mások, akiket elfelejtek! Kollektív adakozók álltak mellé, egész társaságok, hogy álmait és vágyait és reményeit megvalósítsák! Ezeket névszerint nem is lehet felsorolni. Ezekről csak azok a remekművek beszélnek, amelyek megszerzéséért Petrovics szolgálatára álltak. Ezekről csak egy Lorenzo Costa, egy Palma Vecchio, egy Ferrari Gaudenzio beszélnek, — egy Delacroix, egy Corot, egy Courbet, egy Manet, egy Monet, egy Carrière a Szépművészeti Múzeum falán, a Petrovics birodalmában.

Mikor utoljára voltam e birodalomban, a mult évben, egy tavaszi napon, szerettem volna kitalálni, így szemtől szembe Petrovics Elekkel, vajjon a sok remekmű és mester között, melyik mesternek s melyik remekműnek adná oda leginkább a szívét e minden gyüjtőnél nagyobb gyüjtő, minden szeretőnél szenvedélyesebb szerelmes? Melyik az a kép, az a remekmű a sok közül, amelyet legjobban szeret? Amelyik az ő számára a legszebb álom, a legizzóbb valóság, a szépség ideálja, embereken és világokon túl? Már-már kérdeztem... De szelíd és lágy tekintete oly tiszta s világos egységben borult a gyüjtemény minden darabjára a szent hódító nyugalmával, hogy nyilvánvalóan nem tudta volna kiválasztani ebben a végtelen szépségben és gyönyörűségben, a maga külön gyönyörét. Hogy ettől megváljon egy nap, de sőt, hogy ettől még kelljen válnia, — erre soha, még csak gondolni sem mertem volna!

A TÜNDÉR GYÓGYSZERE

Korszerű reformmese, korszerűtlen tanulsággal

Irta: BRÓDY LILI

Volt egyszer, hol nem volt, még a háborún és az azt követő gazdasági válságon is túl, ahol már a gólyamadár se jár, élt egy korszerű reformházaspár, akik házasságuk huszadik évfordulóján örvendezve állapították meg, hogy most már megengedhetnek maguknak egy kisbabát. Eddig ugyanis nem lehetett, mert a korszerű reformházaspároknak ebben az időben legalább egy-két évtized kellett ahhoz, hogy megfelelően előkészüljenek a kisbaba jövetelére s számos idevágó diplomával bizonyítsák be sajátmaguknak, hogy képzettségük nem hagy többé kívánnivalót úgy a csecsemőhigiénia, mint a gyermeklélektan, úgy a gyógytorna, mint a helyes kvarcadagolás, úgy a vitamindús tápszerek ismerete, mint a közösségre nevelés terén. A történet meseszerűségének rovására menne, ha tovább részletezném azokat az ismereteket, amelyek nélkül korszerű reformbaba nem hajlandó erre a világra jönni, éles és előkelő ellentétben a békebeli babákkal, akik igénytelenek és kövérek voltak és engedelmesen világrajöttek minden esetben, amikor a tudós gólyanéni jónak látta elhozni őket a tudatlan fiatal mamáknak. Dehát az egy csúnya korszak volt, ne is beszéljünk róla korszerűtlen kis öreg olvasóim, maradjunk csak a korszerű reformházaspárnál, akiknek házasságuk huszonegyedik évében egészséges kislányuk született, modern és finom szanatórium szülőszobájában, megfelelő orvosi asszisztencia mellett, három kiló hetven deka súlyban, hogy egészen pontosak legyünk.

*

A kisbaba keresztelőjére azonban mindössze tizenkét meghívót bocsátottak ki, amint azt gyermekkori olvasmányaitokra emlékezve ti is mingyárt kiszámíthattatok volna korszerűtlen kis öreg olvasóim, akik velem együtt kezditek már sejteni, hogy az emberek még ebben az okos világban se hajlandók tanulni a mesékből. A korszerű reformházaspár se tanult a mesékből, mert húsz éven át el volt foglalva a tudománnyal s ennek megfelelően a tizenkét meghívott személyét is úgy válogatta össze, hogy azok korszerű reformáldásokkal lássák el az áramvonalas kocsiban merengő kisbabát.

Fehér kabátban, tabellákkal, lombikokkal, szakművekkel, műszerekkel, grafikonokal megrakódva járultak a meghívott tündérek a reformbaba elé s a Belgyógyász-Tündér karjait kiterjesztve így szólt:

— Legyen a te kis hasad egészséges s nagy ívben kerüljön el téged a csúnya bélhurut. Ne legyen néked se bárányhimlőd, se angolkórod, se kanvaród, — a te korszerű reformanyukád imponáló képzettsége a gyermekgondozás terén óvjon meg téged mindama bajoktól és betegségektől, amelyeken ugyan a békebeli kisbabák szépen átláboltak, de amelyekre a tudomány mai állása mellett a reformbabáknak semmi szükségük nincs. Úgy legyen!

Ezeket mondotta a Belgyógyász-Tündér s ajándékul egy remekművű sztetoszkópot tett le a kisbaba bölcsője elé. Majd hátralépett s átadta helyét a Pedagógus Tündérnek, aki közvetlenül és barátságosan így szólt a csodálkozó kisbabához:

— Ne félj tőlem, kis reformbaba, én nem fogok gügyögni neked, mint az előttem járt nemzedék tette, oly helytelenül. Én, kérlek, úgy beszélek veled, mint egy teljesen egyenrangú emberrel, meg lehetsz győződve róla, habár te babakocsiban fekszel s én negyvenkettes cipőt hordok is. Szerintem ez mitsem változtat a közöttünk kialakulóban lévő emberi kapcsolaton, amelynek megteremtése első feladata a modern pedagógus-tündérnek. Parancsolsz, kérlek? Beszélj nyugodtan, kedves kis barátnőm, nem akarom, hogy fogaid hiánya vagy éppen kiskorod gátoljon az egyenrangú beszélgetésben. Hiszen én épp azért vagyok itt, — mondta a Pedagógus-Tündér és kezeit ő is kiterjeszté a reformbaba fölé — épp azért édes, hogy megóvjalak minden fölösleges gyermekkori szorongástól, gátoltságtól s a sáska módjára hajdan generációkat pusztító kisebbrendűségi érzés kialakulásától. Tudom édes, — szólt nyugtatóan, hogy a baba sírni kezdett — tudom én, hogy te mindezt tudod s csak udvariasságból hagytál ennyit beszélni. Fogadd hát áldásomat.

Ezeket mondotta a tündér s ajándékul egy hatalmas könyvet tett le a baba elé. A könyv a híres Tökéletessy professzornak »Hogyan bánjunk szüleinkkel« című könyve volt, csecsemők számára. A kisbaba a könyv után nyult.

Majd jött a többi meghívott tündér, sorra elmondták áldásaikat s lerakták ajándékaikat az áramvonalas babakocsi elé. Jött az Életbiztosítás-Tündér s megáldotta havi ezer aranypengő életjáradékkal a kisbabát s letette a kötvényt a baba lábai elé. Jött a Kozmetikus-Tündér s megáldotta szépséggel, jött a Mensendick-Tündér s megáldotta hajlékonysággal. S amikor már tizenkét tündér megáldotta a kisbabát s az előszobában a tudósokra oly jellemző gőggel rakták zsebre a diszkrét borítékot, amelyet a korszerű atya csúsztatott kezükbe, — ekkor, ó, ekkor az ajtóban egy csodálatos Valaki jelent meg, aki külsejének zilált és korszerűtlen jellegével különös módon ütött el a környezettől. Ez a Valaki öreg női kalapot viselt és bütykösre idomult gombos félcipőt, haja zöldes-sárgásan búj ki a kalap alól s öltözete a régi anyaszínésznők »vidéki nagynéni« maszkjára emlékeztetett. Ő volt, valóban ő volt, — Róza néni, Kecskemétről.

— Úgy, — szólt Róza néni vésztjóslóan, — úgy. Szóval a szegény ember nincs meghíva. A szegény rokon. A Róza néni. Hát rendben van. Hát most én is kívánok valamit, ha megengeditek.

S mielőtt még a megdöbbent reformszülők szólhattak volna, Róza néni a bölcső fölé hajolt és így szólt:

— A kicsinek pedig semmi, de semmi hibája se legyen.

Így szólt Róza néni s a reformházaspár fellélegzett. Hiszen ez áldás volt, a legjobb áldás, amit egy reformházaspár a maga egyetlen kis reformbabájának elképzelhetett. S a reform-mama így szólt megkönnyebbülve az ágyból:

— Ó, Róza néni, lássa, ez kedves volt. Igazán kedves volt.

S reformpárjával összenézve így folytatta:

— És ha még nagyobb örömet akar szerezni nekünk a Róza néni, akkor most kimegy a spájzba és összeszed magának mindenféle finom ennivalót, ami a keresztelői ünnepségnél megmaradt. Merthogy a lány nincs idehaza, — mondotta és biztatóan mosolygott Róza nénire.

— Nincs idehaza? — kérdezte Róza néni, mindenről megfeledkezve, — nincs idehaza ilyen rumlis napon? — kérdezte és felháborodott. — Nincs idehaza? Hát hol van?

S a reform-mamára nézett. S a reform-mama félénken mondta:

— A reform egyetem nyári pesztra-tanfolyamán.

*

Szót szóba ne öltsek, kedves kis korszerűtlen olvasóim, Róza néni alaposan átkutatta a spájzot, de ennivalót nem talált, csak kalóriát talált és vitamint talált. S efölött való szörnyű haragjában össze-vissza dobálta a spájz polcain elrakott tárgyakat. Ez volt a nagy szerencse, korszerűtlen kis olvasóim, mert amikor Róza néni a már említett szörnyű haragjában becsapta maga után az előszobaajtót, s a megkönnyebbült reform-atya visszatérni készült hitveséhez, az előszobában egyszerre furcsa kis alak állt eléje. Pici volt, mint a tündérek a mesében, csak éppen szép nem volt, mint a tündérek a mesében. Mit kerteljünk, korszerűtlen kis olvasóim, — egy öregecske, csúnyácska, kövérecske kis tündér állt a meghökkent reform-atya előtt. S így szólt kedvesen:

— Ne ijedj meg tőlem, reform-atya, én a Hibatündér vagyok. Amikor Róza néni átkutatta a spájzot, egy régi, poros gátlás alól bujtam ki a legfelső polcon. Azt hiszem idejében jöttem, még valamennyire jóvátehetem Róza néni átkát.

S a csúnya kis tündér gyorsan besurrant a szobába, ahol a bölcső fölé hajolva így szólt a kisbabához:

— Sajnos, kisbaba, csak féligmeddig tudlak feloldozni a Róza néni átka alól, tudod, a mesében is így van. Ne legyen semmi hibád, — de csak harmincéves korodig. Úgy legyen.

S a csunya tündérke gyorsan kiterjesztette ráncos kis kezeit a bölcső fölé.

*

A reformbaba pedig nőtt, növekedett.

Meg volt neki mindene, amit egy reformbaba csak kívánhat magának: kacsalábon forgó nörsze, tejjel-mézzel folyó parterlije, önműködő pelenkája, áramvonalas babakocsija. Hathónapos korában szépen ülte meg a legvadabb gyermekmérlegeket, egyéves korában a világ összes nyelvein folyékonyan és hibátlanul gügyögött s mielőtt járni tanult volna, megszerezte a mozgásművészeti diplomát, nehogy a járásnál nehézségei legyenek. Hatéves korában »Az e. e. lélektana a kisgyermek szemszögéből« című dolgozatáért magántanárrá habilitálták s a reformbaba így felkészülten iratkozott be az első elemibe, ahol már természetszerűleg nem voltak nehézségei. Hétéves korában a tudomány akkori állásának megfelelően felvilágosították a születés misztériumáról, amely a tudomány már említett akkori állásának megfelelően csodálatosképpen még mindig ugyanaz volt, mint a békebeli kisbabák idején. Tízéves korában Nobeldíjat kapott magasugrásból (akkor ugyanis e kitüntetéssel már évek óta a sportteljesítményeket jutalmazták) s tizenhatéves korában már mindent tudott, amit egy korszerű reformembernek tudnia kell. Világnézete megdönthetetlen volt s úgy ezen, mint ítéletein még meglátszottak az emberi gondolkodás régelmult szépségének nyomai.

Így nőtt fel a reformbaba hiba nélkül s olyan tökéletesen, hogy soha egyetlen könnyet sem kellett ejtenie a világban. Elkerülte a csunya bélhurut s nem kellett hallgatnia ijesztő meséket korszerűtlen dajkáktól a gyerekszobában, elkerülte a a féltékenység, mert nem volt kistestvére, aki többet kapott volna az asztalnál s miután szülei korszerűen úgy bántak vele, mint egyenrangú emberrel, sose támadt az a kellemetlen érzése, hogy túl kellene szárnyalnia őket. Szavai és cselekedetei tudatosak és öntudatosak voltak, hiszen a reformbaba mindent tudott, amit előtte kitaláltak a világban.

Irígyelte is a reformbabát mindenki, aki csak ismerte. Mindenekelőtt a mamája, akinek súlyos Kinderwertigkeitskomplex-ét szanatóriumokban ápolták s nemkevésbé a reformatya, aki némává operáltatta magát, nehogy társaságban állandóan ki legyen téve annak, hogy félénk ó-reform megjegyzéseit tökéletes gyermeke a tudomány akkori állásának megfelelően korrigálja. Irígyelték a lányok s irígyelték a fiúk, irígyelték az öregek és irígyelték a gyerekek. Még a kismadarak is irígyelték, mert kis sportgépével szebben és magasabbra tudott repülni, mint ők, — még a kis halak is irígyelték, mert gyorsabban úszott, mint ők. A gazella irígyelte az alakját, a fülemüle a hangját, a bagoly a tudását s a kisbabák a teintjét.

Kezditek már érteni korszerűtlen kis olvasóim? A reformbabát egy kutya se szerette, olyan tökéletes volt.

A reformbaba azonban nem törődött mindezzel éppen azért, mert tökéletes volt. Kijelentette, hogy nem akar férjhezmenni, mert nem talált olyan férfit, akitől gyermeket szeretne. A reformbaba e kijelentésének eredetijét egy bizonyos Nietzsche nevezetű úrnak írásaiban találjuk meg, ezt meg kellett jegyeznünk, mert tudni kell, hogy a reformbaba minden kijelentésének eredetijét megtaláljuk valahol, csakhogy a reformbaba tökéletességének titka éppen ott volt, hogy források megjelölése nélkül volt okos és szerette mellőzni az idézőjelet. A reformbaba kijelentette, hogy az a legerősebb reformbaba, aki egyedül áll és kijelentette, hogy az állam ő. Kijelentette, hogy a föld gömbölyű s megállapította, hogy mennyit veszítenek a testek súlyukból a vízben. Rém okos volt a reformbaba s a világ minden nyelvén volt okos. Csak az anyanyelvén nem, mert nem volt neki anyanyelve, mert a világ minden nyelvén tanult meg gügyögni a babakocsiban.

*

Így történt, hogy a reformbaba harmincadik születésnapján egyszerre igen-igen egyedül kezdte érezni magát. Anyját ekkor már sírbavitte a gyógyíthatatlan Kinderwertigkeitskomplex s atyja felszabadultan udvarolt az angyaloknak a menynyekben. A lányok, kik irígyelték a reformbabát, férjhezmentek, s a fiúk, akik irígyelték a reformbabát, megnősültek. Minden zsák megtalálta foltját, hogy népiesen fejezzük ki magunkat, de a reformbaba nem volt zsák s folt se kellett neki, mert tökéletes volt. Éppen ezért harmincadik születésnapjára már egy szál virágot se kapott a reformbaba, sőt ezen a napon még az a szerencsétlenség is történt vele, hogy hűséges-tökéletes sza-

Petrovics Elek

PETROVICS ELEK HÚSZ SZÉP ÉVE

Húsz éve volna? Mert még pontosan emlékszem a nagy meglepetésre és a nagy örömre, amely egy délután felzavarta a *Japán*-kávéház rendszerint csöndes művészasztalát, amelynek akkor még mindennapos vendégei voltak *Szinyei Merse* Pál, *Lechner* Ödön, *Rippl-Rónai* József, *Ferenczy* Károly. (De sokan mentek el a régi vendégek közül.) Az izgalom „átragadt" *Szinyei Merse* Pálra is, pedig árbocalakját és lebiggadt gondolkodását nem volt könnyű egyensúlyából kizökkenteni.

A feléje fordult világhírnek, nemzetközi megbecsülésnek *Szinyei Merse* nem örült úgy, mint egy külsőségnek. A *Szent István-rend* kiskeresztjének. Amiért ugyanazt a kitüntetést kapta, mint édesapja: sőt az érdemrendnek — *ugyanazt a példányát.* (A kitüntetett halála után a rendjelet Bécsnek kellett visszaszolgáltatni és ott a rendjel hátlapjára bevésték a nevét annak, aki viselte. *Szinyei Merse* kiskeresztjének hátlapján ott volt az édesapja neve.)

Szóval: mióta ezt az elégtételt megérte a jernyei öregúr, nem volt olyan öröme, mint akkor délután. Ezt az örömöt csak félig magyarázta meg az őszinte, meleg barátság *Petrovics* Elek iránt: két egész, igazi férfi szép barátsága. Mert minden barátságtól függetlenül *Szinyei Merse* Pál éles eszével, józan judiciumával tudta azt is: a legjobb kézbe került a legfontosabb magyar művészeti intézmény vezetése. (Jegyeztessék ide még: *Majovszky* Pál vezette akkor a kultuszban a művészeti ügyosztályt és diplomatikus ember létére keményen állt ki azért, hogy ez a megoldás győzzön.)

★

Kinevezése idején a belügyminisztérium legfontosabb osztályát, a kodifikáclós osztályt vezette, pedig még csak az osztálytanácsosi rangig jutott el. Többek közt neki kellett előkészítenie a választói jog reformját. És úgy számított, mint a legjobb fej, mint a jövő embere a belügy fiatal generációjában. Amiért elnézték neki, hogy ismerőseinek körét szokatlanul szélesre vonta. Tartotta az őszinte barátságot a politikai ellenvélemény néhány értékes képviselőjével is és tartotta a barátságot a budapesti művészvilággal.

Vásárolt egyet-mást. Szerény erszénnyel, hibátlan ízléssel. Néha véleményt kockáztatott. Kevés szóval, szerényen, csöndesen. (Ma is csak szerényen, csöndesen kockáztat véleményt.) Eleinte azt hitték: véletlen, ha a „laikus" megjegyzések a leglényegesebb kérdéseket tapintják ki. Utóbb már nem lehetett hinni a véletlen játékában. Mert mindig a művészet életidegeit találták meg *Petrovics* észrevételei.

„Jó szeme" volt. Megvolt benne kivételes mértékben, kivételes tisztaságban az, amit így neveznek: „érzék" vagy „ösztön". Mégis merész lépésnek látszott, hogy negyvenedik éve körül — *átnyergelt.* Elhagyta régi pozícióját, ahol teljes értékű szakembernek számított. És elindult egy új területre, ahol ezer részletkérdést kellett megtanulnia. Mert exakt tudás nélkül a legfinomabb ösztön, a legfogékonyabb érzék sem végezhet produktív munkát a művészethistória területén. De csak rövid időbe telt és *Petrovics* Elek a hézagtalanul teljes tudás szakemberének számított új munkaterületén is. (A művészettörténet filológiai részét megtanulni könnyű. De a szem „látóképessége" a művészeti kvalitásokkal szemben ugyanúgy *adomány*, mint a fül finom és exakt zenei hallása.)

★

Újak és régiek: ez a címe összegyüjtött kisebb tanulmányainak. Itt van egy látszólagos logikai vagy legalább sorrendi hiba. Mert előbb szerepelnek az *újak* és csak az után a *régiek*. De valóban ez volt *Petrovics* útja. Az újaktól jutott el — visszafelé a régiekhez. A modern művészettől a művészettörténethez.

Heinrich *Wölfflin*, a legnagyobb a mai művészethistorikusok közül mondotta egyszer:

— *Mindig mosolyognom kell, ha valaki rólam beszél: Én már csak megmaradok Giorgione és Dürer és Rembrandt mellett. Én nem értem és nem is akarom érteni Manet vagy Degas vagy Cézanne képeit... Hogyan érthetné egy távoli mult művészetét az, aki még csak saját korának művészetét sem érti meg? Amikor ez a sokkal könnyebbik feladat...*

Petrovics Elek kortársainak művészetétől indult el felfedező útjára a múlt felé. És *ezért*, éppen ezért találta meg a mult minden századában az igazi kvalitásokat, a rejtett értékeket, az elveszően kicsiny, mégis döntően fontos árnyalatokat.

★

Néhány hónappal a háború kitörése előtt vette át a *Szépművészeti Múzeum* vezetését. Az itt töltött két évized tehát kegyetlenül nehéz húsz év volt. *A kitüzött, nagyszabású célt nem vesztette el szem elől akkor sem, mikor a világösszeomlás a lehetőségeket fájdalmasan csökkentette és terveinek megvalósítása emésztő gondokat okozott, emberfölötti erőfeszítésekbe került. E nehéz időkben keze alatt új osztályok születtek és a meglévők élet' teltek meg:* írja róla egyik hivatott, értékes munkatársa. Ezek a sorok nem túloznak. Sőt inkább letompítják az igazságot. Mivel csak letompított szavak illenek *Petrovics* halk, rezervált egyéniségéhez.

Voltak évek, mikor új beszerzésekre kevesebb pénze jutott a *Szépművészeti Múzeum* igazgatójának, mint a fűtési költségekre. Sőt volt olyan év, mikor a fűtési költségek körül is zavar támadt. *Petrovics* Elek azonban mindig talált utakat, módokat, lehetőségeket. Talált — pénzt is, a magánosok zsebében akkor, amikor az állam pénztára elzárkózott előle. Fejleszteni tudta a modern és a régi képtárat. Szinte a semmiből teremtette meg a múzeum plasztikai osztályait. A kevés pénzzel szerencsésen vásárolt új szerzemények értékéről is többet jelent a múzeumfejlesztés — *szervessége.* Organikusabb gyüjtemény ma kevés van Európában, mint a *Szépművészeti Múzeum.*

Petrovics selejtezte is a múzeumot, nem csupán gyarapította és szélesítette. Igazi értékeket gyüjtött, nem nagy neveket, tekintet nélkül az általuk jegyzett alkotások fajsúlyára. Kiküszöbölte a másodosztályú anyagot és az összes gyüjtemények szerencsés átrendezésével úgy csoportosította az elsőosztályú anyagot, hogy *annak minden egyes darabja teljesen érvényesül.* Múzeumot rendezni nem könnyebb feladat, mint a színpadon rendezni... A konzervatív művészeti körök felszisszentek Münchenben, mikor Hugo von *Tschudi* felforgatta az egész régi képtárat, sok mindent száműzött vidéki múzeumokba, sok mindent hozott vissza a vidéki múzeumokból, nem riadt vissza a „létszám" csökkentésétől; de így teljes érvényesüléshez segítette az átrostált gyüjtemény minden egyes darabját és organikus fejlődéstörténeti kapcsolatot teremtett közöttük.

★

Ilyen munkát végzett *Petrovics* is. Akit egyébként még két másik rokonvonás fűz a nagy német múzeumigazgatóhoz.

Tschudi sem látott válaszfalat a régiek és az újak között: sőt szintén a modernektől jutott el a régiekhez. Azután — *Tschudi* sem szeretett írni és csak röviden írt, ha már kezébe vette a tollat. Viszont akkor minden mondatával perdöntően tisztázott valamilyen bonyolult kérdést, vagy leglényegesebb vonásai szerint rajzolt meg egy nagy művészeti egyéniséget. Akárcsak *Petrovics*...

Most illenék még felsorolni szerzeményeinek gazdag, változatos és mégis egységes katalógusát. Illenék egyenként méltatni írásait. Elmondani: miért lett a Kisfaludy Társaság, az Akadémia, a felsőház tagja. Illenék elmondani: *milyen nagy állásokat utasított vissza és milyen kis karriert csinált csupán húsz év alatt* — saját hibájából. (Azt hiszem: az V. fizetési osztályiól a IV. fizetési osztályig jutott el, 1914-től mostanig.)

Az ilyen életrajzi adalokat azonban most mind elhagyom és néhány lírai szót mondok csak helyettük.

Petrovics Elek — boldog ember. Mert húsz éve áll a magyar kulturális életnek azon az őrhelyén, amelyet senki nála jobban nem tölthetne be: és ahol legjobban tudja érvényesíteni kvalitásait. Boldog ember, mert az elmúlt húsz év alatt is sikerült eredményeket, szép, tiszta, teljes, gazdag eredményeket elérnie.

Petrovics Elek — egész ember, igaz férfi, mert az elmúlt húsz év sok hullámverése, sok divatváltozása mellett megmaradt álláspontján. A tárgyilagosság álláspontján. Előzékenyen, mosolyogva volt *intranzigens.* De nagyon tévedtek azok, akik előzékenységéből, mosolyából arra következtettek, hogy akár csak egy árnyalatot elalkuszik jóhiszemű, tárgyilagos intranzigenciájából a *Szépművészeti Múzeum* nagy főigazgatója. Aki talán súlyos hibát követett el azzal, hogy nem egyszer visszautasított területileg szélesebb hatásköröket a magyar kultúrpolitikában. Viszont a *summitas honoris* illeti meg azért, amit végzett hatáskörében. És hatáskörén túl is, az egész magyar művészeti életben.

★

Tele van friss, modern ösztönökkel. De mégsem a ma embere. Hanem — *történeti emlék.* Jobb, szebb idők tiszta „maradványa". Valaki, aki minden földomás, minden gátszakadás ellenére megtartotta teljes hitét: és teljes hitelét. Valaki, aki minden végzett munkáján, minden elért eredményén túl ritka kincs. Mint zálog és bizonyíték arról: *Így is volt egyszer. Így is lehet újból...*

(f. g.)

Mit jelent a „VOGUE"?

A „VOGUE" az aktualitást jelenti. Ma például legaktuálisabb az volna, ha a hölgyek ujra ugy tudnának öltözködni, mint a jobb időkben; csaknogy ehhez hiányzik valami és ez: a pénz. Az volna tehát aktuális, ha kevés pénzből tudnának elegánsan öltözködni. Ezt a problémát oldotta meg a „VOGUE". Kevés pénzért jó és elegáns nőiruhát, kabátot és ezüstrókát azért tud nyujtani a „VOGUE", mert üzletét félemeleten rendezte be, kevés rezsivel dolgozik és a szigoruan olcsón szabott árak szolid alapjára helyezkedik.

Szívesen látjuk Önt is *ujonnan megnyilt üzlethelyiségünkben*, ahol elegáns modellekkel várjuk és minden vételkényszer nélkül meggyőződhetik arról, hogy a „VOGUE"-nál elegánsan öltözködni kevés pénzért is lehet. Különlegességünk: ezüstróka-pelerin 380 P.

Kérjen meghivót a „VOGUE" f. hó 12., 13. és 14-iki divatbemutatóira és rezerváltasson magának helyet. Telefon 88-7-27.

„VOGUE"
IV., Régiposta ucca 12. félemelet.

A Budapesti Ügyvédi Kamara megdöbbentő évi jelentése

A közszabadságok folytonos korlátozásáról, a növekvő jogbizonytalanságról és az ügyvédi kar katasztrofális válságáról

A *Budapesti Ügyvédi Kamara* most készítette el jelentését 1933. évi működéséről. A 133 nyomtatott oldalra terjedő sárga könyv bevezetése feltűnéstkeltő megállapításokat tartalmaz. A bevezetés mindenekelőtt hivatkozik *Lázár* Andor igazságügyminiszternek a közelmultban tartott beszédére, amellyel kapcsolatban az ügyvédség elismeri, hogy Magyarországon teljes a politikai nyugalom és megvan az a bizonyos biztonsági érzés is, amely a külföldinek kívánatossá teszi az ittartózkodást. A jelentés ezután a következőket mondja:

„A külső rend már évek óta helyreállott. A szabadság rend nélkül — anarchia. Ezt már saját testünkön keservesen tapasztaltuk. Ám a rend szabadság nélkül csak a börtön rendje, csak fizikai kényszerrel fogja le az elégedetlenséget és tartja féken a kitörni vágyó szenvedélyeket. Ezzel korántsem akarjuk azt mondani, hogy nálunk csak a börtön rendje volna, de hangsúlyozzuk, hogy a konszolidáció szociális tartalom, belső megnyugvás, egyéni szabadság nélkül nem áll erős lábon."

A jelentés a továbbiakban hivatkozik az igazságügyminiszternek arra a kijelentésére, hogy valóságos államkormányzati és önkormányzati mintagazdaságban kell bemutatnunk a magyarság államalkotó és kormányzó géniuszának csorbítatlan erejét, hogy ezzel fokozzuk a tőlünk elszakadt néprétegek visszavágyásának érzelmi és tárgyi indítékait. Hogy ezt elérjük, a sárga könyv szerint ehhez a magyar állam politikai vezéreinek nem Európa s a környékállamok mai politikusaitól, hanem a porosz Steintől és a piemonti Cavourtól kell példát venniök. *A kormányzati hatalomnak a tiszta népképviseletre támaszkodva a közszabadság maximumának megvalósításával, a demokratikus erők bekapcsolásával, a független egzisztenciák szaporításával, a gazdasági erők szabad fejlődésével s a jogintézmények minél belterjesebb kifejlesztésével kell felfegyvereznie az államot a további küzdelemre.*

Az államok ereje növekedjék, de a polgárok szabadsága ne csökkenjen

A jelentés bevezetőjében ezután azt olvassuk, hogy az alkotó munkával való megerősödéshez szükséges az állam keretén belül élő összes eleven erők legmagasabb szintézise, szabad, okszerű kifejtése. *Szabadabb forgalom és szabadabb ellenőrzés! A közüzemek adjanak ismét helyet a magángazdálkodásnak! Félre a túlontúl sok gazdasági korlátozással, kötöttséggel, a rendeleti jogalkotással!* Az állam ereje növekedjék, de a polgárok szabadsága ne csökkenjen. Az így 1848-as alapon újjászervezett magyar állam minden ízében és tagjában áthatva a nemzet történelmi és szociális fluidumától, hatványozott vonzó és áltlő erővel áll majd készen kellő időben a döntő mérkőzésre.

Az Ügyvédi Kamara jelentésében ismét felemeli tiltakozó szavát a háború utáni jogalkotásnál az elmúlt évben is folytatott irányzat ellen, amely különösen a magánjog szerint, *megtagadva a magánjogi autonómiát, az egyén szabadságát soha nem álmodott mértékben korlátozza.* Hozzájárul az is, hogy *amig a háború előtti idők legfőbb, szinte egyeduralkodó jogforrása a törvény volt, ma úgy a magánjogi, mint a közjogi szabályok túlnyomórésze kormányrendeletekbe van halmozva.* Így a magánjog tételei is meginognak, jogbizonytalanság áll be és ez a forgalmi élet és a hitel halála. *A jogalkotó tényezőknek ezt a rangsorbeli helycsréjét követi a jogalkalmazó és jogszolgáltató hatóságok szerepváltozása is.* Míg a háború előtt *alapvető tétel volt az, hogy az alanyi magánjogok fölötti vitát a független bíróságok döntik el, addig most a rendelkezés sok vonatkozásban átment a közigazgatási hatalom kezébe. A jogalkotás új rendszerében elhomályosul az egyenlőség elve s egyes osztályoknak, gazdasági csoportoknak juttatnak előjogot.* Kiáltó példái ennek a gazdatartozások fizetésének szabályozása tekintetében kibocsátott rendeletek.

Az esküdtszéket már csak a meséből ismerjük

A bevezetés a továbbiakban megállapítja, hogy az utolsó évtizedben a pénzügyi és közigazgatási jogszabályok rohamosan sza-

Rendkivüli kedvezményes jegyek kaphatók
a
Hungária gőzfürdőbe
a **MAGYAR HIRLAP**
kiadóhivatalában
VI, ARADI UCCA 10

porodtak és a rendelkezések fontossága mértani arányban emelkedik. Ezzel semmiképpen sem tartott lépést az állampolgárok jogvédelmi berendezése. A sárga könyv sürgeti tovább a háború esetére szóló kivételes intézkedések még hatályban tartott részének megszüntetését is.

A jelentés kitér az esküdtbíróságokra is, amikor a következőket mondja:

„Remélni merjük, hogy az esküdtbíróságok működésének legalább is politikai pörökben való felfüggesztésének és a sajtójog terén még fennálló kötöttség megszüntetését az igazságügyminiszter kezdeményezni fogja. Hiszen már jogászgenerációk nőttek fel, amelyek az esküdtszéket csak úgy ismerik, mint a gyermek a tündérvilágot, a mesékből. Kérnünk kell a perrendtartási értékhatárok kompetenciáját, perorvoslati kategóriák és a társasbirósági rendelkezések visszaállítását. Ezek az eljárásjogi közjogi berendezések nem illeszthetők be tételként az állam takarékossági programjába, mert az igazság nem anyagi értékmérővel latolható jószág és nincs kétféle — drága és olcsó — igazság.

Az ügyvédi kar gazdasági válsága

A sárga könyv hosszasan foglalkozik az ügyvédi kar helyzetével. Mindenekelőtt megállapítja, hogy *a bírósági ügyforgalom a házassági bontóperek kivételével nagy mértékben apad.* A gazdasági élet aléltsága folytán a munkanélküliség egyre emelkedik, *a zugirászat még mindig megszállva tartja az ügyvédi munkaterületeket és a fővárosi ügyvédi létszám az elmúlt évben újabb harmincfőnyi többletet mutat.* A karban egyre fokozódó öngyilkosságok, de majdnem olyan tragikus gyakori agy- és szívszélhűdés által okozott hirtelen halálesetek, amelyek mögött elképzelhetetlenül súlyos, gondterhes évek, tépelődések, vergődések, végsőkig feszült idegizgalmak állanak, időközönként újból és újból feltárják az ügyvédi kar katasztrofális helyzetét.

Sajnálattal állapítja meg a kamara, hogy *az elmúlt év folyamán egyetlenegy olyan reformot sem hozott a kormány, amelyet az ügyvédség a maga javára könyvelhetne el.* Ezzel szemben a gazdamoratórium súlyosan érintette a fővárosi és a vidéki ügyvédséget. Ilyen helyzetben fokozott kötelességük az ügyvédeknek egyre hangosabban és nagyobb nyomatékkal hangsúlyozni azt a meggyőződésüket, hogy *a világválság elszomorító éveiben is enyhíteni lehetne az ügyvédség helyzetén.*

A sárga könyv ezután megemlékezik a kontárok elleni küzdelemről, a zugirászatról, sérelmi panaszokról és azokról a belső mozgalmakról, amelyek az ügyvédi kamara életében a mult év folyamán lezajlottak. A kamara pénzügyi helyzetével szemben hangsúlyozzák, hogy a kamara vagyonálaga a nyugdíjintézettel szemben fennálló terhek figyelembevétele nélkül kielégítő lenne. A kamara az elmúlt évben a nyomorgó ügyvédek között 23.000 pengő segélyt osztott ki és 22.000 pengő ára ebédsegélyt adott.

Az érdekes jelentést a kamara 1933. évi zárszámadása egészíti ki.

SIGVARD SVÉD HERCEG ÉS PATZEK ERIKA ESKÜVŐJE

Az esküvő a nyilvánosság kizárásával folyt le

Londonból jelentik: Westminster kerület anyakönyvi hivatalában csütörtök délben kötöttek házasságot *Sigvard* svéd királyi herceg és *Patzek* Erika. A vőlegény és a menyasszony is egyszerű sötétkék ruhában jelent meg az esküvőn; a herceg kalapot sem viselt. *A menyasszony láthatóan elfogódott volt.*

Tanuk voltak a menyasszony részéről Georg *Patzek*, a vőlegény részéről pedig Sigvard herceg ügyédje.

Az esküvő a nyilvánosság teljes kizárásával ment végbe; még a londoni svéd követség tisztviselői is az előszobában várakoztak, hogy gratulálhassanak az ifjú párnak.

Az anyakönyvvezető-hivatal előtt már a kora reggeli órákban hatalmas tömeg gyült egybe, amelyet az erős rendőri készültség csak nehezen tudott visszaszorítani. Amikor az új pár megjelent, a tömeg lelkesen ünnepelte őket.

A vőlegény a házassági tanusítványt még mint Sigvard svéd királyi herceg írta alá; utoljára használta ezt a címet. Útlevele — amelyet a svéd konzul állított ki — már *Bernadotte* névre szól.

Az ifjú pár pénteken Olaszországba utazik nászútra.

A bürokrácia felelős a tavaszi közmunkák késedelméért

A főváros törvényhatósági tanácsa csütörtökön délelőtt ülést tartott, amelynek napirendje előtt *Scheuer* Róbert szóvátette, hogy *Budapesten ijesztően terjednek a venereás betegségek.* Ennek legfőbb okát abban a régi népjóléti miniszteri rendeletben látja, amely szerint nemi betegeket közkórházakba nem lehet felvenni. Megfelelő intézkedést sürgetett. *Liber* Endre alpolgármester kijelentette, hogy a venereás betegek elhelyezése ügyében el fog járni az illetékes kormánytényezőknél.

Rassay Károly a fővárosi tavaszi közmunkák megkezdését sürgette. Három közmunka megindítása aktuális: az *Erzsébet sugárút megnyitása, a Tabán újjáépítése és a Rudasfürdő átépítése.* Valószínű, hogy ismét el fog múlni az idei szezón is anélkül, hogy a munka meginduljon. Ezért kérdést intéz a polgármesterhez, hogy *milyen adminisztrációs akadályok állanak az Erzsébet sugárút megnyitásának, a Tabán újjáépítésének és a Rudasfürdő átépítésének útjában?* A törvényhatósági tanács már eleve elhárít magától minden felelősséget a közmunkák megindításának elhalasztása tekintetében. *Huszár* Aladár főpolgármester válaszában közölte, hogy a legfőbb baj az, *hogy minden kérdésbe több hatóságnak van beleszólása, ami végül is elgáncsolja magát a problémának a megoldását.* A Tabán újjáépítésével kapcsolatban pedig *Borvendég* Ferenc alpolgármester kijelentette, hogy a részletkérdések tisztázására vonatkozólag fölhívta a Közmunkatanács elnökét, hogy hívjon össze értekezletet és reméli, hogy annak megtörténte után gyors tempóban haladhat előre az előkészítés munkája. A hivatalos részről elhangzott fölszólalásokra *Rassay* Károly kijelentette, hogy ezek nem nyugtatták meg, mert *éppen az adminisztráció teljes tehetetlenségét bizonyították. Az autonómia mindent megtett a maga idejében és a bürokrácia hibás a késedelemért.*

A napirend tárgyalása során újból élénk vita volt a *Beketow Cirkusz* bérlete miatt. A polgármester azt javasolta, hogy a cirkusz bérletét egy évre adják a Beketow-örökösöknek. *Payr* Hugó ellenezte a polgármesteri előterjesztés elfogadását, *Büchler* József pedig azt hangoztatta, hogy a Beketow-örökösöknek a botrányos előzmények után nem lehet odaadni a bérletet. A tanács az előterjesztést nem fogadta el, hanem utasította a polgármestert, hogy *négyhetes terminusra új pályázatot tűzzenek ki.* A fővárosi újabb csatornaépítésre és a járulékok kivetésére vonatkozó polgármesteri jelentés körül hosszabb vita volt, végül úgy határoztak, hogy *amíg az új szabályrendelet elkészül, addig a csatornázási járulékok behajtását felfüggesztik.* Végül elfogadták a svábhegyi fogaskerekű vasút tarifájának reformját, amely a díjakat átlagban 40 százalékkal szállította le.

Tettenért zsebtolvaj

Veszedelmes zsebtolvajt sikerült ártalmatlanná tennie csütörtökön este a rendőrségnek. Kelemenfalvi *Thernovszky* Ferenc ítélőtáblai bíró az Erzsébethíd pesti hídfőjénél a 19-es villamosra várakozott. Észrevette, hogy hátsó zsebében valaki kotorász és lassan, óvatosan kihúzza a pénztárcáját. Megfordult és egy idősebb embert látott állni a háta mögött. Mikor kérdőre akarta vonni, az futásnak eredt, de a táblabíró több embert segítségül hívott és elfogta a zsebtolvajt, akit átadott a közelben őrszemes szolgálatot teljesítő rendőrnek. Bekísérték a rendőrségre, ahol megállapították, hogy a zsebtolvaj azonos *Csendőr* Pál 45 éves ügynökkel, aki zsebtolvajlásért már többször el volt ítélve. A tettenért zsebtolvajt a rendőrségen őrizetbe vették.

DARMOL
az Ön hashajtója is

Meghalt Pál Alfréd, volt munkapárti képviselő

Csütörtökön este a Korányi-klinikán hosszas szenvedés után meghalt *Pál* Alfréd volt országgyülési képviselő. Pál Alfréd 1877-ben született és jogi tanulmányainak végeztével Nógrád vármegyében közigazgatási gyakornok lett. Huszonhárom éves korában Máramaros megyében szolgabíró, egy évvel később árvaszéki ülnök, majd az ökörmezői járás főszolgabírája lett.

1910-ben került be a parlamentbe és 1913-ban a képviselőház jegyzőjévé választották, 1915-ben pedig a budapesti József-műegyetemen a közigazgatás jogi magántanára lett. Pál Alfréd lelkes híve volt gróf *Tisza* Istvánnak, akinek szűkebb gárdájához tartozott. Igen rokonszenves, képzett politikus volt, akit a politikai életben pártkülönbség nélkül mindenki szeretett. Pál Alfréd szakirodalmi munkásságot is fejtett ki, „Bosznia-Hercegovina politikai szervezete" című könyve annakidején nagy feltűnést keltett.

A kommün alatt mint ellenforradalmárt, börtönbe vetették és öt hétig ült a fogságban. Az utóbbi években sokat betegeskedett. Két héttel ezelőtt a Korányi-klinikára szállították, ahol csütörtökön ötvenhét éves korában meghalt. Temetéséről még nem történt intézkedés.

LÓSPORT

Ügetőversenyek

A csütörtöki ügetőversenyek eredménye:

I. 1. *Első fia* (Deák, 2); 2. *Ráma* (Marschall, 10); 3. *Rejtély* (Maszár L., 12). I. m.: Tempó, Jedrenka. Tot.: 10:27, helyre 15, 28, olasz 42. — *II.* 1. *Ica* (Kovács II., 5:10 reá); 2. *Vág* (Maszár F., 5); 3. *Gurka* (Feiser, 5). I. m.: Gyurka, Pezsgő, Lord Favonian. Tot.: 10:15, helyre 15, 22, olasz 34. — *III.* 1. Holtversenyben *H. Boriska* (Simkó, 7:10 reá) és *Olivia* (Benkő, 4); 3. *Esély* (Steinitz, 4). I. m.: Nincs tovább, Feri O., Sacy, Delila, Ili, Ragyogó, Tallér. Tot.: 10.8 (H. Boriska), 89 (Olivia), helyre 14, 23, 20, olasz 27 H. Boriska), 49 (Olivia). — Kettősfogadás: *Ica—H. Boriska* 10:11, *Ica—Olivia* 10:316. — *IV.* 1. *Marokkó* (Kallinka, 3); 2. *Krilatica* (Maszár L., 2½); 3. *Opál* (Fityó, pari). I. m.: Sony boy II. Tot.: 10:70, olasz 32. — *V.* 1. *Oszlány* (Maszár F., 1½); 2. *Győző* (Maszár L., 2½); 3. *Tündér* (Fityó, 8:10 reá). I. m.: Mephisto. Tot.: 10:43, olasz 22. — A *VI. futám* elmaradt. — *VII.* 1. *Éber B.* (Steinitz 8:10 reá); 2. *Bessie* (Dózsa, 5), 3. *Jelcs O. S.* (Hansmann, 2). I. m.: Suhanc B., Express, Hol vagy?, Brutus, Nurmi, Sámson. Tot.: 10:19, helyre 14, 18, 28, olasz 37. — *VIII.* 1. *Torkos* (Kass, 4:10 reá); 2. *Rákné* (Vecseklőy, 6); 3. *Vava* (Soldos, 3). I. m.: Eladó, Vinkó. Tot.: 10:13, helyre 10, 11, olasz 50. — Kettősfogadás: *Oszlány—Éber B.* 10:176. — *IX.* 1. *Capitol* (Treso, 4); 2. *Lugos* (Marschall, 8); 3. *Mámor* (Wiesner, 5). I. m.: Salvia, Zavar, Rebeka, Pajkos, Hanna the Great, Paulina, Marika, Bubenyik, Kohinor. Tot.: 10:96, helyre 32, 29, 74, olasz 74. — Kettősfogadás: *Torkos—Capitol* 10:153.

A gyerekből férfi lesz

Írta: **FRÁTER LAJOS**

A gyerek meglapulva les ki a konyhasarokból. Nézi az anyját, aki kint áll a gangon, a konyhaajtó előtt. Egyik keze a csipőjén, másik kezében pattogva, szikrázva hintát a tüzesedő vasaló. Most egypárszor megrázza a vasat, belefúj az apró kipirosodó lyukakba és a belőle felszálló fehér hamuesővel bejön a konyhába. A szobában, egyetlen szobájukban ma az apja az úr. Ma vasárnap van: munkaszünet. Az apja bentről kiabál. Furcsán hallatszik a hangja a csukott ajtó mögül, mint mikor a szomszédéknál van veszekedés.

— Megint most vasalsz? Mikor már mennék.

Az anyja bespricceli az inget. Behajtja az ing két ujját, összegöngyöli, rácsapkod s úgy mondja:

Mingyárt meglesz az inged. Csak ne pereljünk már megint.

Erre felcsapódik a szoba ajtaja. Az apja hálóingben megáll az ajtóban.

— Még hogy én ne pöröljek! Az ember egész héten dolgozik, mint egy állat és vasárnapra nincs inge.

Az anyja szelíden feleli, de már sírás reng a hangjában.

— Ha nem volt pénz szénre... csak este osztál pénzt.

A gyerek most arra gondol, ha megnő és keresni fog sok pénzt, mind oda fogja adni az anyjának, hogy ne veszekedjen vele az apja. Majd mosónőt fogadnak, mint a szomszédban, akiknek két utcai szobájuk van.

— Mért nem vasaltál az este?

— Este mostam csak ki, szappan is kelt.

Az apja morogva indul a szekrény felé. Veszi fekete ruháját. Olyan furcsa az is, ahogy a hálóingben áll és kezében magasra tartja a felaggatott fekete ruhát. Nevetni kellene ezen. De most nem szabad nevetni, csak ha már elment.

— Kikefélted?

— Ki.

Most egyszerre kirobban.

— Hát a cipőm?!!

— Jézusom! még lent van a suszternál.

— Ahhoz is szappan kellett?

— Ó, Istenem, pénz nélkül hoztam volna el? Még a gyermeknek se adhattam pénzt füzetre.

— Már megint a kölyköd! Minek tanul? Az apja cipőjével törődne inkább! Mért nem ugrik, mikor hallja, hogy nincs az apjának itt a cipője? Erre tanítják a pénzemért?

Most róla van szó. Feláll. Bizonytalanul. Nyurga, vékony teste felibe hajlik, hogy kisebbnek lássék. Szívja az orrát, fölrántja a vállát.

— Mit állsz? te mamlasz!

De már felé hajlik az anyja hangja.

— Menj le, édes fiam, a cipőért, hadd vasalom be az apád ingét.

Csörren a pénz.

— Vigyázz, el ne szórd! Nézz körül a kocsinton, mielőtt átmésszl

— Ne féltsd azt a hülyét. Vigyáz az a bőrére. Jobban, mint az apja cipőjére.

Ezt már kívülről hallja. Örül, hogy kint van. Csak vasárnap ne lenne! Inkább iskolába menni. Most a suszterhoz kell menni. Pedig, hogy nem szereti az öreget. A buta viccét, amit mindig elmond. Hogy hogy van megelégedve a tanárjával? Ez neki egy vicc? Hát, amit a Csillag mondott, akkor mi? Jó pofa az!

Az utcáról nem lehet bemenni. Le van húzva a vasredőny. Bekerül az udvarba. Kopog; kinyitja az ajtót.

— Jónapot kívánok. A papa cipőjéért jöttem.

— Mingyárt, fiatalúr — mondja a suszter, nagybajszos ember. Ül a banklin, rá sem néz. Most félhomályban észreveszi a nőt a széken.

— Még mindig szorít? — kérdi a suszter.

A nő hangja csendül.

— Bizony, Dobos bácsi, fáj. Itt, látja — és a cipőjéhez hajol, mutogat a cipőjén. Selyemruha van rajta. Rövid. Ahogy keresztbe veti a lábát, térde fölé csuszik a ruhája. Selyemharisnya feszül a lábán. Csillan a homályban. A gyerek nézi a harisnyát. Milyen érdekes egy ilyen láb. Milyen érdekes a formája. Alul keskeny, felfelé szélesedik, a térd alatt újra keskenyedik. Most a nő leveszi a cipőt.

— Még egy kicsit tágítsa ki.

Ezt olyan hangon mondja, mintha azt mondaná, hogy szeretem a krémest! És mozgatja közben a lábaujját a harisnyában. Milyen különös ez is. Úgy mozog mindegyik, mintha csápok lennének.

Megcsillan a harisnyakötő csattja és mingyárt mellette csak egy kis darabon egy kis folt. Rózsaszín bőre. Husa. A gyerek szeme rátapad. Feje kinyúlik a kinőtt kabátból. Szája lassan kiszárad. Arca kipirul. Foga vacogni kezd. Valami különös zsibongást érez a hátában, mintha hangyák mászkálnának rajta.

— Most tessék megpróbálni.

A nő felemeli a lábát. Megtámasztja a suszter térdén. Az felhúzza a cipőt. Most a nő újra a cipőhöz hajlik. Nyomogatja.

A kis rózsaszínű folt arasznyira nő.

A gyerek ajka már cserepes a láztól. Olyan száraz a torka, hogy alig bír nyelni. És a szíve is, mintha a torkában dobogna. Egy pillanatra átvillan az agyán, hogy suszter lesz, akkor ő is próbálhat cipőket a szép nők lábára. És megigazíthatja a harisnyát, mint most a suszter.

— Persze, összegyűrődött a harisnya. Azért nyom.

Most a nő kacag.

— Hogy erre nem gondoltunk előbb. Kopogtatnak. Kinyílik az ajtó.

Szent Isten! az apja! a cipőért!

— Itt bámulsz? Én meg várom a cipőt!

Most elcsendesedik az apja hangja. Meglátja ő is a nőt.

— Lódulj fel! A pénzt hadd itt.

Kimegy. Lassan, szédülő fejjel.

— Várj! Vidd fel ezt a papucsot! — hallja az apja hangját és már érzi a hátában a papucsot.

Az anyja a zsámolyon ül. Sír. Kendőt szorít az arcához. A fehér kendőn előbb gombostűnyi piros pont, aztán mint egy lencse, majd egy fillér és mind nagyobb lesz.

Odabujik az anyja mellé.

— Megütött?

— Dehogy. Beleütöttem a kredenc szélébe.

Ő azonban tudja, hogy az apja volt. Átöleli az anyja nyakát. Fejét az anyjához dörzsöli.

— Ne sírj. Majd ha megnövök, suszter leszek és akkor minden jó lesz.

— Te csak tanulj. Ne legyél mesterember. Azok mind durvák.

Ül az anyja mellett. És újra előtte van a selyemharisnyás láb. Az arasznyi rózsaszín folt. Milyen jó volna most leszökni és belesekedni az ablakon! De neki most itt a helye az anyja mellett, meg kell vigasztalni az anyját.

És a gyerek úgy érzi, hogy most ő a hős. Csak egy kicsit fáj ez a hősiesség. Az első küzdelem a nőért. Az első összeütközése a kötelességnek a Nővel.

Éjjel a selyemharisnyás lábáról álmodik. Aranycipőről, melyet ő csinált és amelyért megkapta a két lábat. De nem tudta, mit kezdjen vele.

Kacziány: La nuit à Lussinpiccolo fut exposée pour la première fois en automne 1932.

Dans la collection graphique c'est avant tout le dessin à la plume d'André Lothe qui attire notre attention. Ce dessin d'une ligne pure porte la dedicace suivante: à M. Petrovics, en souvenir de mon beau voyage.

Parmi les oeuvres des maîtres hongrois citons l'aquarelle intitulée: Sentier à travers champs et le dessin au crayon „La Muse" de Charles Lotz; deux études de Léda de Barthélémy Székely exécutées à la gouache, un dessins au lavis de Joseph Rippl-Rónai: Femme demi-nue et le dessin au crayon de François Hatvany: Nu couché qui tous, complètent cette collection d'une valeur remarquable et contribuent ainsi à enrichir le trésor du Musée des Beaux-Arts.

Denis Radocsay.

LA BIBLIOTHÈQUE D'ARTHUR ELEK AU MUSÉE DES BEAUX-ARTS

Pendant de longues années Arthur Elek, le grand passionné des „arts libéraux" a été attaché par des liens très étroits au Musée des Beaux-Arts. Une amitié cordiale l'unissait au directeur du Musée et ce n'est pas la seule recherche de la beauté artistique qui l'attirait vers cette institution, mais aussi le charme des rapports personnels, la société intime d'amis liés par une mentalité identique. Ces relations intimes l'ont mis à même de connaître de près la vie du Musée, l'activité qui s'y développait et dont il fut — durant sa carrière de critique d'art — le chroniqueur fidèle, l'animateur le plus zélé conformément à son sens exceptionnel d'appréciation. La plus haute manifestation de l'ancien et constant attachement que cet excellent connaisseur sut garder, jusqu'à la fin de sa vie pour le Musée, fut le geste généreux par lequel il légua au Musée des Beaux-Arts son unique fortune, la partie de sa vaste bibliothèque consacrée à l'histoire de l'art.

L'ensemble de cette bibliothèque reflète fidèlement la richesse spirituelle et la profonde culture de ce collectioneur, dont l'intérêt s'étendait à des domaines multiples, mais dont l'intérêt principal fut toujours tourné vers les lettres et les arts. Bien que des oeuvres scientifiques, linguistiques, historiques surtout et même relatives aux sciences naturelles y figurent, ce sont pourtant les oeuvres littéraires et artistiques qui s'y trouvent en majorité. A les considérer de plus près, on remarque rapidement qu'Arthur Elek a réservé son intérêt le plus vif et sa sympathie la plus marquée à la culture des grands peuples méridionaux: l'Italie et la France y ont une place de choix. Sa bibliothèque contient en prépondérance les ouvrages relatifs aux lettres et aux arts de ces pays; c'était-là comme l'armure intellectuelle d'Arthur Elek, critique d'art et auteur de traductions artistiques, un fonds qui l'a, pour ainsi dire, accompagné depuis sa prime jeunesse jusqu'à sa mort. Les débuts de sa collection sont marqués par des livres qui parurent soit à la fin du siècle passé, soit aux toutes premières années du XXe. Puis, d'année en année, il ne cessa d'élargir et d'enrichir sa bibliothèque profitant surtout de l'occasion que lui fournissaient ses voyages entrepris à travers presque toute l'Europe; chose remarquable: il avait même acquis les nouveautés parues quelques mois avant sa mort. En tant que rédacteur permanent des journaux et revues „Az Ujság", „Nyugat", „Magyar Művészet", il devait s'occuper par profession de tous les événements artistiques et littéraires de son pays et de l'étranger. D'ailleurs une facilité extraordinaire pour apprendre les langues étrangères lui permettait d'étendre très loin sa connaissance du monde intellectuel européen.

Une fois en sa possession, les livres continuaient à l'intéresser et si, dans les revues ou les journaux, il trouvait quelque part une publication qui eut un rapport avec le sujet de l'auteur d'un de ceux-ci, il prenait

la peine de découper le passage en question et de le placer dans le volume approprié. Toute sa vie il garda cette habitude et la présence de ces coupures constitue un signe presque infaillible du fait qu'un livre émane de sa bibliothèque. La gêne qu'elles peuvent parfois nous causer pendant la lecture est compensée par l'intérêt des éléments sur lesquels elles attirent notre attention et qui, sans cela, auraient risqué de passer inaperçus.

Conformément aux voeux du testamentaire, seule la partie de la collection qui n'a pas de rapport avec l'art ayant été remise à la Bibliothèque Municipale de Budapest, c'est un précieux enrichissement de plusieurs milliers de volumes que par ce legs la bibliothèque du Musée se trouve bénéficiée. La majeure partie de ces livres a trait à l'histoire de l'art italien et de l'art français. D'ailleurs ce ne sont pas les seuls points de vue esthétiques qui ont conduit Arthur Elek dans le choix de sa collection, maixun intérêt très vif pour l'histoire. Au milieu de ses recherches — sur le terrain artistique ou littéraire — il n'a jamais manqué de remonter à la source première. La partie la plus importante de sa collection consiste justement en une série d'anciennes oeuvres italiennes sur l'histoire de l'art, pouvant être considérées comme des sources, dans des éditions de l'époque, produits de marque des imprimeries de Venise, de Florence du XVIe, du XVIIe ou du XVIIIe siècle. Elek les acheta au cours de ses voyages en Italie.

En dehors de l'art italien et français il s'est énormément interessé aux arts graphiques. Les livres illustrés, les feuilles graphiques, les éditions en facsimilés tinrent une place importante dans sa bibliothèque. Ses livres témoignent de la grandeur de son esprit, de sa curiosité à l'égard de toutes les branches de l'art (peut-être l'art oriental est-il celui qui a le moins captivé son attention).

Ce qui prouve l'amplitude et la profondeur de son érudition, c'est le fait que dans les domaines qui l'intéressaient de plus près il ne s'est pas contenté d'acquérir les oeuvres qui fussent des résumés, fournissant une documentation d'ordre général, mais qu'il a cherché chaque fois à compléter sa bibliothèque en profitant de toutes les occasions qui s'offraient à lui pour acquérir, quelque fût leur importance, toutes les publications qu'il jugeait dignes de se procurer. C'est ainsi que sa bibliothèque possède — à la faveur surtout de ses voyages — un grand nombre d'oeuvres anciennes et modernes dont l'extérieur n'a rien de remarquable, mais le contenu apparaît d'autant plus précieux. A cette série appartiennent les tirages à part et encore plus la collection des catalogues où l'on peut trouver ceux des musées et des expositions des pays étrangers, qu'il est particulièrement difficile de se procurer en Hongrie, puisqu'on ne les trouve généralement pas dans le commerce.

Tous ces livres — à partir des vastes éditions de luxe jusqu'aux brochures de quelques pages — facilitent le travail scientifique qui s'opère au Musée. L'importance du legs d'Arthur Elek au point de vue du Musée des Beaux Arts tient précisément au fait qu'une matière pour ainsi dire inaccessible par le seul moyen des achats réguliers du Musée, mais qui représente — par contre — une aide indispensable pour l'activité scientifique de ses fonctionnaires, est entrée en la possession de celui-ci. Un autre aspect de l'importance capitale de cette donation est lié aux circonstances actuelles, particulièrement difficiles pour le Musée qui doit se relever de ses ruines et reprendre son travail constructif.

Le legs de cette bibliothèque restera la marque impérissable des longs rapports qui existaient entre Arthur Elek et le Musée des Beaux-Arts. Dans la bibliothèque du Musée ses livres occuperont une place à part et en souvenir de leur donateur ils seront revêtus d'une estampille qui en indiquera l'origine.

Hélène Balogh.

FRANCESCO FONTEBASSO ISMERETLEN MŰVEI

1945 augusztus havában gróf Károlyi József özvegye két nagyméretű és négy kisebb, vászonra festett képet helyezett el tartós letétként a Szépművészeti Múzeumban. Minőségük alapján nem látszik feleslegesnek, hogy az alábbiakban legalább röviden foglalkozzunk velük. Sajnos, az érdeklődésre leginkább számottartó két nagy festményből, technikai akadályok miatt, ezúttal csak egy részletet mutathatunk be; az egész felvételek közlését ugyanezeken a lapokon más alkalomra tartjuk fenn.

A nyilvánvalóan eredetileg is egy és ugyanannak a helyiségnek díszítésére készült festmények, a tulajdonos közlése szerint, egy velencei palotából származnak. Eddig mint Giambattista Tiepolo művei szerepeltek, s ez a nagy név, ha mint gyűjtőnevet egy egész művészi kör jelölésére használjuk, csakugyan helyes útbaigazítást ad a szerzőség kérdésének megoldásához: a képek igen jellemző termékei a velencei festészet XVIII. századi késővirágzásának, a palotabelsők díszítésében kiapadhatatlan feltaláló képességgel jeleskedő, kifinomult életörömet, szinte állandó farsangi hangulatot sugárzó művészetnek. Ez a művészet lényegénél fogva kedvelte az olyan óriási képmezőket, mint aminőkön itt a festő két történeti jelenetet előadott (mag. 323; szél. 850, ill. 875 cm). Ugyancsak a velencei settecentóra vall e jelenetek megválasztása, mert bár mindkettő az egész barokk művészet legkedveltebb tárgyai közé tartozott, velencei mesterek különösen gyakran foglalkoztak velük. Scipio nagylelkűsége, mellyel hadizsákmányát, a szép carthagenai leányt visszaadja jegyesének, ez a liviusi történet már Giambattista Zelottit, Sebastiano Riccit, Angelo Trevisanit, Giovanni Antonio Pellegrinit, Giambattista Pittonit, mindkét Tiepolót és Marco Marcolát is megihlette. A másik kép tárgya Plutarchosból származik: Erasistratos, az orvos, felismeri, hogy a fiatal Antiochos azért beteg, mert titkon szerelmes mostohaanyjába, Stratonikébe; az atya, Seleukos Nikator, hogy megmentse fia életét, annak javára lemond második feleségéről. Ezzel a jelenettel többek között Paolo Veronese, Andrea Celesti és Sebastiano Ricci művészetében is találkozunk. Mint látnivaló, a két párdarab közös alapgondolata az önmegtartóztatás és nagylelkűség dicsőítése. Nem véletlen, hogy a négy kisebb festménynek (128 × 151 cm) köreliefeket utánzó kerek képmezőiben, az arany háttér előtt olyan mitológiai jelenetek kaptak helyet, melyek az emelkedett lelkiség hiányát, vagy éppen a nyers ösztönéletet példázzák: Luna és Endymion, Herkules és Omphale, Áldozat Pan hermája előtt és Jupiter szatír alakjában közeledik az alvó Antiopehoz.

A képek felfogás- és előadásmódjának kijegecesedett egyéni sajátságai félreismerhetetlenül Francesco Fontebasso (1709—1768/69) szerzősége mellett tanúskodnak. Ez a festő főként két vezércsillagot követett: mesterét, Sebastiano Riccit, és a két évszázad távlatából is varázslatos Paolo Veronesét. Ő is a fantasztikum légkörében jeleníti meg alakjait, világos színpompáját kétoldalt sötét tömegekkel keretezi, s a háttéri építészeti részletek nála is az ünnepélyes hatás fokozói. Veronesére emlékeztet néhány érett férfitípusa és, amint Algarotti mondaná, „qualche bel paggio e qualche cane alla paolesca". A nagy mintaképekkel szemben azonban kompozíciói jellegzetesen laza rokokó kompozíciók, s az imént említett férfifejek erőteljes jellemzésével szemben feltűnik a többnyire kerek női arcok kifejezéstelensége. Művészetének elsősorban díszítő rendeltetésével függ össze az a „crudezza", melyet már nemsokkal Fontebasso halála után a bírálat (A. Pasta, P. Brandolese) kifogásolt alkotásain. Az itt kiemelt sajátságok analógiái könnyűszerrel feltalálhatók a művésznek eddig ismert munkáin, mint például a velencei S. Salvatoréban lévő oltárképén (közölte „Rivista mensile della Città di Venezia" VI, 1927, 158), a velencei Stucky-gyűjtemény két festményén: Mózes megtalálása és Dávid diadalmenete (fényk. Alinari 34595, 844/Esp. 1922), két mitológiai jeleneten ugyancsak Velencében, Elisa Alverà-Ceresa tulajdonában (fényk. Fiorentini) és azokon a Trento-vidéki munkáin, melyeket A. Morassi közölt ("Bollettino d'Arte" XXV, 1931/32, 119 kk.)

Utalunk még arra a testvéri rokonságra, mely a reliefeket utánzó négy képet Fontebassonak a velencei S. Rocco sekrestyéjében lévő kerek mennyezetfestményéhez fűzi (közölte P. Molmenti, G. B. Tiepolo, 320). Végül úgyszólván a mester kézjegyének tekinthető sokhelyen, kivált a fények felrakásában jelentkező vonalkás festésmódja, olyan sajátság, mely idegen nevek alatt szereplő műveken Fontebasso kezét kétségtelenül felismerhetővé teszi, pl. a Szépművészeti Múzeum és a Louvre kis Szent Jeromos-képein (fényk. Lévy & Neurdein 4585) és a dijoni múzeum festménytöredékén (fényk. Giraudon 14564).

Fontebassónak még egy, eddig ismeretlen, pedig nagyon jellegzetes művére hívhatjuk fel a kutatás figyelmét. A Magyar Postatakarékpénztár budapesti árverési csarnokának 1933. évi márciusi aukcióján 637. szám alatt, mint XVII. századi olasz festő munkája szerepelt ez a kép, mely az oltár előtt térdenállva imádkozó Neri Szent Fülöpöt ábrázolja (vászon, 150 × 96 cm; közölte az árverési katalógus az I. táblán).

Pigler Andor.

PETROVICS ELEK HAGYATÉKA

A Szépművészeti Múzeum volt főigazgatójának utolsó gondolata is a Múzeum felé szállt. Lélekben közöttünk volt, gondolatai ott kószáltak a hűvös, elegáns s a számára oly kedves termek útvesztőjében. Most halála után végleg megtért legkedvesebb otthonába, maga helyett azt küldte, amit egész életén át a legjobban szeretett: kincseit, a képeket és rajzokat. Értékes gyüjteményét a Szépművészeti Múzeumra hagyta.

A régi képtár gyüjteményét három festménnyel gazdagította. A legszebb közülük az 1530 körüli németalföldi mester (Albert Bouts?) kisméretű, fára festett *Vir doloruma*. Gaudenzio Ferraritól *Az oltáriszentség imádását* hagyományozta, hol az oltáriszentséget négy, szimmetrikusan elhelyezett térdelő angyal veszi körül s a Gentile Bellini tanítvány Santacrocetól a *Szent Jakab diadalívben* című képet. Ez utóbbi festmény súlyos architektonikus hátterével valószínűleg 1520 után, a mester tevékenységének széleskörű és fokozott tevékenységű korszakából való.

Több kiváló és nagyértékű festménnyel egészítette ki a modern képtár anyagát is. Első helyen kell említeni Munkácsy *Interieur* olajvázlatát, mely könnyedén és bravúrosan felvetett színfoltjaival értékes adaléka a mester festői eljárásmódjának. Érdekessége a képnek, hogy az Interieur-vázlat alatt egy megkezdett kocsmai jelenet körvonalai rejtőznek s az első kompozíció éppúgy befejezetlen maradt, mint a hirtelen festői inventiótól föléje kerülő második. Farkas Zoltán megállapítása szerint a festmény 1885-ből való. Rippl-Rónai Józsefet egyik legszebb korszakában festett képe, az 1903 táján készült *Karácsony* képviseli Petrovics Elek gyüjteményében. Témabelileg a kaposvári interieur képek természetes következménye, színei megélénkülnek, vidámakká lesznek, maga Petrovics írja e festményről és kortársairól: „Már szakított korábbi képeinek tartózkodó tónusával, de még innen maradt azon a határon, ahol a színek hangos tobzódása kezdődik".

Petrovics Ferenczynek egyik legjobb barátja és művészetének egyik első tisztelője volt. Tőle az 1905-ben készült *Tavaszi tájat*, e világos, könnyed, derűs hangulatú nagybányai emléket őrizte. A komolyhangú életműnek egyik legfrissebb őszinte pillanata, amikor az értelmi meggondolások talán a legmesszebb kerülnek a művésztől s amikor a természetrajongó festő először vonulhat ismét a szabadba a sivárabb téli hónapok után. Tisztelője és hivatott tollú magyarázója a kevésbbé ismert Mattyasovszky Zsolnay Lászlónak. Tőle a *Gyümölcsök delfti tálban* című kép jutott a Múzeum tulajdonába.

Két képe volt Hatvany Ferenctől. Az egyiket a mélytüzű színekkel festett *Kendős lányt* 1909-ben Párisban festette a művész, a másik, a fakóbb és puritánabb *Sárgabarackok tányéron* Berlint járta meg. Az első inkább franciaműveltségű magyar kortársaival bizonyítja megbonthatatlan kapcsola-

hogy Magyarországon a szép rajzok kedvelői és gyüjtői az utóbbi években megsokasodtak.

Irodalmi munkássága két nagy csoportra osztható. Kutatásainak időbelileg első felében az illuminált kéziratok foglalkoztatták, különös tekintettel a Magyarországgal kapcsolatos emlékekre. Mátyás király budai könyvtára maradványainak a készülés helye szerinti szétválasztása éppúgy elévülhetetlen érdemei közé tartozik, mint Nagy Lajos oxfordi Aristotelesének felfedezése. A kódex-kutatást hazánkban a könyvészeti leírás szintjéről ő emelte át a műtörténeti kutatás régióiba. Lankadatlan energiáját élete későbbi szakában a múzeumi rajzgyüjtemény emlékeinek meghatározására fordította, idevágó tanulmányaival külföldön is rendkívüli tekintélyre tett szert. Sokat foglalkozott a magyar középkori táblaképfestészetnek a metszetekhez fűződő kapcsolataival. Utolsó éveiben megírta Szinyei Merse Pál életrajzát, melyhez, nagy gonddal, teljes oeuvre-katalógust szerkesztett.

Fontosabb önállóan megjelent művei: A sienai és firenzei művészet a XIV. században (1910); Az Iparművészeti Múzeum brüsszeli kárpitja (1915); Cseh miniatúrák a Szépművészeti Múzeumban (1918); A Colombe-műhely egy ismeretlen imakönyve a Magy. Tud. Akadémiában (1920); Barabás Miklós (1923); Középkori könyvkultúránk néhány fontos emlékéről (1925); Der künstlerische Schmuck der Corvin-Codices (1926); Henrik csukárdi plébános miniátor (1927); Bibliotheca Corvina (Fraknói Vilmossal, Fógel Józseffel és Gulyás Pállal, olaszul is, 1927); A Nemzeti Múzeum Széchényi-könyvtárának illuminált kéziratai (1928); Régi magyar bibliofilek (1929); Jegyzetek a régi magyar táblaképfestészethez (1937); Pozsony a középkorban (németül is, 1938); Szinyei Merse Pál (1943).

A múzeumi rajzgyüjteményt illető alapvető és dúsan illusztrált tanulmányai a Szépművészeti Múzeum évkönyveinek IV., V., VI., VII., VIII. és X. kötetében láttak napvilágot. Kéziratban maradt a régi rajzgyüjtemény kritikai katalógusa és Barabás Miklósról készült átdolgozott, nagyobb terjedelmű monográfiája; mindkettőt a múzeum készül kiadni.

A magyar műtörténet egyik legeredményesebb kutatóját vesztette el benne, a Szépművészeti Múzeum pedig grafikai osztályának európai látókörű, tudós vezetőjét, szeretetreméltó kollégát és egész embert.

G.

Felelős kiadó: Genthon István.

46.296. — Egyetemi Nyomda Budapest, Múzeum-körút 6. (F.: Tirai Richárd.)

keny darabokkal szaporodtak. Az ő vezetése idején került a múzeumba a IV. századi többalakos görög síremlék és a velanidezzai férfitorzó, Lorenzo Costa Szent családja, a Botticelli közvetlen környezetéből származó Keresztelő Szent János, Palma Vecchio Madonnája szentekkel, Gaudenzio Ferrari Krisztus siratása című egyik főműve s a lombard festészet egyik gyöngyszeme, Piazza da Lodi Madonnája. Talán a legnagyobb remekmű, melynek a múzeumba való költöztetése Petrovics érdeme, Greco Magdolnája. Az északi mesterek sorát Colijn de Coter Kesergő Magdolnájával, Altdorfer Kálváriájával, Van Dyck Szent János evangelistájával és Pieter de Hooch Levelet olvasó nőjével növelte. Szoborgyüjteményünk az ő éles szemének és agilitásának köszönheti Riemenschneider és Sansovino Madonnáját, Luca della Robbia Hitetlen Tamását.

Indokolt szeretettel foglalkozott az újabb francia művészettel. Delacroix Marokkói és lova, Corot Coubroni emlék, Manet Baudelaire kedvese, Cézanne Buffet, Puvis de Chavannes Magdolna című vásznát ő vásárolta. Mind olyan művek, melyek hézagot pótolnak. Hasonlóképen ő szerezte meg Despiau Női fej című bronzszobrát és Majovszky Pál gyüjteményét a francia rajzművészet kiváló ízléssel összeválogatott dús sorozatát. Ilyirányú fáradozásait a francia állam a becsületrenddel honorálta.

Külföldi műtárgyak ötletszerűen bukkanak fel a magyar műpiacon s nem teszik lehetővé rendszeres vásárlási programm kialakítását. Más a helyzet a magyar festészet és szobrászat emlékeivel kapcsolatban. E téren Petrovics gondos mérlegeléssel, tervszerűen járhatott el. A podolini Szent Katalinban a XV. század, az egervári figurákban a XVIII. század faplasztikájának igen jelentékeny emlékeit szerezte meg. Mányoky Ádám II. Rákóczi Ference, Székely Bertalan Pfeffernéje, Munkácsy legszebb Virágcsendélete, Szinyei Merse Pál főműveinek egész sora (Szerelmespár, Hinta, Lila arckép, Pacsirta), Hollósy Tengerihántása, Ferenczy Károly Nyár című vászna Petrovics főigazgatóságának idejéhez fűződik.

Nagy szerepet vállalt művészeti életünk irányításában is. Az Új Magyar Képtár és a modern szoborgyüjtemény felállításán kívül sok emlékezetes kiállítást rendezett. Szeretetreméltó lénye és hatalmas agilitása révén a múzeum és a művészet ügye Magyarországon az első ügyek egyike lett.

Irodalmi munkássága leginkább a magyar művészet utolsó százötven évéhez kapcsolódik. Altdorfer Kálváriájáról írt nagyobb tanulmányán kívül (Jahrbuch der Preussischen Kunstsammlungen, 1923) a következő munkái jelentek meg önállóan: Ferenczy Károlyról (1922), Újakról és régiekről (1923), Ferenczy Károly (1930), Charles Ferenczy (1930), Jegyzetek művészetünk történetéhez a XIX. század első felében (1933), Székely Bertalan jellemrajzához (1936), Samtida konst in Ungarn (Malmő, 1934), Magyar mesterművek (1936), Mattyasovszky Zsolnay László (1936), Élet és művészet (1937), Vaszary (Kárpáti Auréllal, 1941), Szinyei Merse Pál (1941), Rippl-Rónai (1942), Ferenczy (1943). Megindította a Szépművészeti Múzeum Évkönyveinek pompás sorozatát, mely ma már a X. kötetnél tart.

A múzeum a főigazgató ragyogó mintaképét vesztette el benne, művészeti életünk pedig azt a férfiút, ki finom ízlésével, óriási munkabírásával, bátor és hajlíthatatlan magatartásával bármely „nagy nemzedéknek" díszére válhatott volna. *G.*

HOFFMANN EDITH

1945 április 6-án megrendítő csapás érte a Szépművészeti Múzeumot s vele együtt a magyar tudományos életet, Hoffmann Edith dr. közlekedési baleset áldozatául esett.

Hoffmann Edith 1888-ban, Brassóban született. Műtörténeti tanulmányait a budapesti egyetemen végezte, hol 1910-ben doktori oklevelet szerzett. 1913-ban a Szépművészeti Múzeum tisztviselője lett s mint a grafikai osztály igazgatóját, harminckétévi ernyedetlen munkálkodás után ragadta el a halál.

Rendkívüli jelentőségű az a munka, melyet a múzeum grafikai gyüjteményében végzett. A rajzok és metszetek százainak és ezreinek mesterét határozta meg évtizedek folyamán. Váltakozó, érdekes és ötletes kiállítások kapcsán mutatta be a múzeum idevágó anyagát s oroszlánrésze van abban,

mény nem művészeti vonatkozású része a végrendelet értelmében a Fővárosi Könyvtárnak adatott át) rendkívül értékes és nagyarányú, többezerkötetes gyarapodást jelent a Múzeum könyvtára számára. Ebben — mint már említettük — a legnagyobb számmal vannak képviselve elsősorban az olasz, azután a francia művészetre vonatkozó kiadványok. Elek Arturt nemcsak esztétikai szempontok vezették gyűjtésében, hanem a történeti érdeklődés is. Búvárkodásai során — művészeti és irodalmi síkon egyaránt — mindig visszament a végső forrásokig. Gyűjtésének egyik nagyfontosságú része éppen a régi, forrásértékű, olasznyelvű művészettörténeti munkák sorozata, melyek legtöbbször egykorú kiadásokban találhatók könyvtárában, velencei, firenzei és más olasz nyomdák szép XVI—XVIII. századi termékei. Ezeket Elek olaszországi utazásai során vásárolta.

Az olasz és francia művészeten kívül még rendkívül élénken érdeklődött a grafikai művészetek iránt, az illusztrált könyvek, grafikai lapok, facsimile-kiadványok szintén jelentős helyet foglalnak el könyvtárában. Egyébként a könyvek tanúsága szerint Elek a régi és újabbkori művészet úgyszólván minden ága iránt friss és fogékony lélekkel viseltetett (talán még legkevésbbé a keleti művészet kötötte le).

Jellemző mély és alapos érdeklődésére, hogy az őt közelebbről foglalkoztató területeken nemcsak az általános tájékoztatást nyujtó összefoglalásokat szerezte meg, hanem lehető teljességre törekedve minden kisebb-nagyobb kiadványt, melyhez hozzáférhetett és érdemesnek ítélt. Így került könyvtárába — főleg utazásai révén — sok olyan régi és újabb mű, melyek külsőleg talán nem mutatósak, de belsőleg annál becsesebbek. Ebbe a sorozatba tartoznak a ritka különnyomatok és még inkább a katalógus-gyüjtemény, melyben főleg a külföldi múzeumok és kiállítások nálunk nehezen hozzáférhető — könyvárusi forgalomba nem kerülő — katalógusai találhatók.

Mindezek a könyvek — a terjedelmes díszkiadásoktól kezdve a párlapos nyomtatványokig — a Múzeumban folyó tudományos munkát könnyítik meg nagy mértékben és Elek Artur hagyatékának éppen az a legnagyobb jelentősége a Múzeum szempontjából, hogy olyan anyaghoz jutott vele, mely nálunk ritkán található a könyvpiacon, tehát a rendes múzeumi vásárlások során nehezen szerezhető meg, viszont az európai látókörű tudományos munkában nélkülözhetetlen segítséget jelent. Másik nagy jelentősége az adománynak, hogy éppen mai legnehezebb korszakában kapta a Múzeum, amidőn minden vonatkozásban úgyszólván romjaiból kell újjáépíteni az intézetet.

Elek Artur és a Szépművészeti Múzeum évtizedes kapcsolatainak pedig maradandó emléket állít ez a nagyértékű könyvadomány, melyet a Múzeum könyvtárában külön helyez el és az adományozó emlékére hagyatéki bélyegzővel jelöl meg.

Balogh Ilona.

IN MEMORIAM

PETROVICS ELEK

1945. évi július 20-án Petrovics Elek, a Szépművészeti Múzeum ny. főigazgatója rövid szenvedés után távozott az élők sorából.

1874-ben született a zemplénmegyei Deregnyőn. Jogi tanulmányokat végzett és szolgálatát a belügyminisztérium tisztviselőjeként kezdte, de már korán érdeklődni kezdett a XIX. század magyar művészete iránt. 1914-ben a Szépművészeti Múzeum igazgatójává, 1921-ben pedig főigazgatójává nevezték ki s ebből az állásból ment nyugalomba 1935-ben.

Rendkívül jelentékeny munkásságának középpontjában mindenkor a Szépművészeti Múzeum állott. Anyagát, váltakozó kiállításait mintaszerűen rendezte. Kitűnő műbarátokból hatalmas gárdát szervezett a Múzeum köré. Fáradhatatlan szorgoskodása révén a gyüjtemények igen jelenté-

tát, a második a párisi mesterek, főleg Cézanne tanulmányozására emlékeztet.

Kernstok Károly expresszív hajlandóságát egyik legkiválóbb műve, *Fiúakt*ja képviseli, s új, eddig elmulasztott kötelességre emlékezteti a műtörténészeket; Kacziány Ödön *Lussinpiccolo éjjel* című műve az 1932-es őszi kiállításon mutatkozott be.

A gyüjtemény grafikai anyagából André Lothe *Ülő női akt*ot ábrázoló tollrajza emelkedik ki elsőnek. A tiszta vonalú rajz dedikációja újabb adalékot nyujt Petrovics Elek a művészeteknek áldozó egyéniségéhez, ezt mondja: „à monsieur Petrovics, en souvenir de mon beau voyage".

A magyar mesterek alkotásai közül Lotz Károly *Mezei út* című akvarellje és *Múzsa* című ceruzarajza, Székely Bertalan két gouache tehnikával készült *Léda*-tanulmánya, Rippl-Rónai József tussal rajzolt *Női félakt*ja és Hatvany Ferenc ceruzarajza, *Fekvő női akt*ja egészítik ki az értékes gyüjteményt és gazdagítják a Szépművészeti Múzeum anyagát.

Radocsay Dénes.

ELEK ARTUR KÖNYVTÁRA A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

Hosszú évtizedeken át fűzték a legszorosabb szálak Elek Arturt, a „szabad művészetek" lelkes rajongóját a Szépművészeti Múzeumhoz. Közvetlen barátságban élvén a Múzeum vezetőségével, nemcsak a művészi szépség keresése vonzotta ehhez az intézményhez, hanem a személyes összeköttetések varázsa, a hozzá hasonló gondolkozású, hasonló szellemiségű emberek meghitt társasága is. A benső baráti kapcsolatok révén közvetlen közelről ismerhette a Múzeum életét, a Múzeumban folyó munkát, melynek kritikusi pályáján hűséges krónikása, sőt ritka finomérzékű, megértő buzdítója és méltatója volt. Ennek a régi és állandó vonzalomnak. melyet a kiváló műértő a Múzeum iránt mindvégig megőrzött, — végső betetőzése az a nagylelkű gesztus, mellyel egyetlen vagyonának, hatalmas könyvtárának művészeti vonatkozású részét végrendeletileg a Szépművészeti Múzeumnak hagyományozta.

Elek Artur könyvtárának teljes anyaga híven tükrözi vissza nagyműveltségű gyüjtőjének színes és mély lelki világát, sokoldalú érdeklődését, melynek gyujtópontjában a képzőművészet és az irodalom állott. Bár egyéb tudományos, nyelvészeti, főleg történeti, sőt természettudományi tárgyú művek is találhatók benne, az állomány zömét a művészeti és irodalmi anyag teszi. Mindkettőben azonnal feltűnik, hogy Elek a legnagyobb hévvel és rokonérzéssel a déli nagy népek kultúrája felé fordult: az olasz, illetve a francia művészet és irodalom tartotta bűvkörében. A könyvtárban túlnyomó többségben vannak az idevágó művek, a műkritikus és műfordító Elek Artur szellemi fegyverzete, mely kora ifjúságától úgyszólván haláláig elkísérte. Gyüjtése kezdetét a mult század végéről, a századforduló korából való könyvek jelzik, majd évről-évre — főleg szinte egész Európát behálózó utazásai során — bővítette és gazdagította könyvtárát, még az élete utolsó hónapjaiban megjelent újdonságok is megvoltak neki. Mint a Nyugat, Az Újság, Magyar Művészet szerkesztőségének állandó tagja, hivatalból kellett foglalkoznia a hazai és külföldi művészi és irodalmi élet minden eseményével, de különben is páratlan nyelvtudása révén az európai szellemi világ széles távlatokban tárult fel előtte.

A tulajdonába került könyvek folyton foglalkoztatták tovább és ha folyóiratokban, újságokban valami olyan közlést talált, mely könyvei tárgyára vagy írójára vonatkozólag újabb adatot tartalmazott, nem sajnálta a fáradságot a cikket kivágni és a megfelelő könyvben elhelyezni. Egész életén át megtartotta ezt a szokását a könyvgyüjtéssel párhuzamosan és könyveinek szinte csalhatatlan, személyes ismertető jele, hogy van bennük valami „kivágmány". Ezek használat közben gyakran alkalmatlanoknak látszanak, de sokszor kétségtelenül érdekes adatokra hívják fel a figyelmet, melyek másként elkallódtak volna.

A Szépművészeti Múzeum tulajdonába került művészettörténeti anyag (a gyüjte-

Joseph Rippl-Rónai: Le Noël. — Budapest, Musée des Beaux-Arts.
Rippl-Rónai József: Karácsony. — Budapest, Szépművészeti Múzeum.

esquissée au-dessus de l'autre. Selon la constatation de M. Zoltán Farkas cette peinture daterait de 1885. Joseph Rippl-Rónai est représenté dans la collection d'Alexis Petrovics par une peinture datant de l'époque la plus heureuse de son talent, par le Noël peint vers 1903. Quant à son sujet, c'est la continuation naturelle des peintures de Kaposvár, ses couleurs se ravivent, s'égaient comme Petrovics lui-même en fait la remarque à propos de ce tableau et des autres peints à la même époque: Déjà il avait rompu avec le ton réservé de ses tableaux précédents tout en restant en deçà du terme où commence la sonore débauche des couleurs.

Petrovics fut l'un des meilleurs amis et le premier admirateur de l'art de Ferenczy. Le Paysage printanier de ce dernier, souvenir de Nagybánya, avec son atmosphère claire, dégagée et sereine marque l'un des meilleurs moments de Ferenczy. Toutes considérations mentales s'étant éloignées de l'artiste, le peintre qui, lui-même, était enthousiaste de la nature, peut jouir avec fraîcheur et sans rien perdre de son sérieux pour la première fois, du grand air après l'aridité des mois d'hiver. Ami également du peintre moins connu, Ladislas Mattyasovszky—Zsolnay, dont il fut l'interprète le plus compétent, Petrovics possédait de celui-ci un tableau intitulé: Fruits dans une coupe de Delft qui est devenue ainsi la proprieté du Musée.

Deux tableaux de François Hatvany entrent par legs aussi au Musée. L'un, la jeune fille gantée, peint dans des tons d'un feu sombre fut peint à Paris en 1901, l'autre, plus terne et plus puritain „Abricots sur une assiette" a été exposé à Berlin. Le premier est d'un rapport très étroit avec ceux que l'artiste peignit à la même époque sous l'influence de la culture française, l'autre nous fait penser aux maîtres de Paris et surtout à Cézanne.

Le penchant à l'expressionisme de Charles Kernstok est representé par l'une de ses meilleures oeuvres: Garçon nu et rappelle aux historiens de l'art un devoir qu'ils ont negligé jusqu' ici. L'oeuvre d'Edmond

restent peu serrées, caractéristiques du rococo et auprès de la vigueur expressive des têtes d'hommes on remarque l'absence d'expression de ses figures de femmes dont la plupart possèdent un visage arrondi. Son art avait, en premier lieu, une destination ornementale ce qui explique cette „crudezza" que les critiques (A. Pasta, P. Brandolese) ont blâmé sur les oeuvres de Fontebasso, peu de temps après sa mort. Les analogies des particularités mises en évidence plus haut peuvent être retrouvées facilement parmi les oeuvres de l'artiste connues jusqu'ici, comme par exemple sur le tableau d'autel de l'église S. Salvatore de Venise („Rivista mensile della Città di Venezia" VI, 1927, 158), sur les deux tableaux de la collection Stucky à Venise, La découverte de Moïse et L'entrée triomphale de David (photo Alinari 34.595, 844/Esp. 1922), sur deux scènes mythologiques se trouvant également à Venise dans la propriété d'Elisa Alverà-Ceresa (photo Fiorentini) et sur celles de ses oeuvres qui se trouvent aux environs de Trente, et qui ont été publiées par A. Morassi („Bollettino d'Arte" XXV, 1931/32, 119). Nous voulons encore rappeler la parenté qui existe entre ces quatre tableaux imitant des reliefs et entre le plafond rond de la sacristie de S. Rocco, à Venise (v. P. Molmenti, G. B. Tiepolo, 320). Enfin il est une particularité qui équivaut pour ainsi dire à une signature, c'est la façon dont il emploie de menues hachures pour peindre les lumières, la preuve indubitable que même figurant sous des noms inconnus, une oeuvre est bien de sa main, comme il apparaît dans les petits tableaux représentant St. Jérôme du Musée des Beaux Arts, à Budapest, et du Musée du Louvre (photo Lévy & Neurdein 4585) ou dans le fragment du Musée de Dijon (photo Giraudon 14.564).

Nous pouvons encore appeler l'attention sur une autre oeuvre inconnue, quoique très caractéristique de Fontebasso. Ce tableau qui se trouvait à la vente publique du mois de mars 1933 de la Caisse d'Epargne Postale, à Budapest, où il portait le numéro 637, représentant St. Philippe de Neri agenouillé devant l'autel (toile, 150×96 cm, publié dans le catalogue de cette même vente publique, planche 1).

André Pigler.

LE LEGS PETROVICS

La dernière pensée de l'ancien directeur général du Musée des Beaux-Arts fut pour le Musée. Étant toujours de coeur et d'esprit avec nous, ses pensées ne cessèrent d'errer à l'aventure tout le long de ces salles fraîches et élégantes, si chères à ses souvenirs. Or, après sa mort, ayant atteint pour toujours le domicile de son suprême repos, il s'est fait remplacer par ce qui lui a été le plus cher durant sa vie entière: ses trésors: des tableaux et des dessins. Il légua sa collection au Musée des Beaux-Arts.

Grâce à lui la Galerie de peinture ancienne s'enrichit de trois tableaux dont le plus important est l'Adoration du Saint Sacrament de Gaudenzio Ferrari. Le Saint Sacrament est entouré de quatre anges placés symétriquement et dont l'exécution est pleine de noblesse. C'est de 1530 qu'est daté le 2e le Vir Dolorum oeuvre de petite dimension, peinte sur bois d'un maître allemand, le troisième est d'un disciple de Gentilt Bellini, Girolamo de Santacroce: Saine Jacques sous l'arc de triomphe. Ce dernier tableau pourvu d'un lourd fond architectonique est daté probablement d'après 1520, l'époque où l'envergure et la force créatrice du maître atteignirent leur point culminant.

De plus, Petrovics a complèté le fonds de la galerie moderne de plusieurs peintures remarquables et de grand prix. Nous devons mentionner en premier lieu le carton à l'huile de Munkácsy intitulé: Intérieur dont les taches de couleurs jetées à la fois avec négligence et bravoure fournissent un document important quant au procédé pictural du maître. Ce qui donne surtout de l'intérêt à ce tableau, c'est que sous l'esquisse de l'Intérieur se cachent les contours à peine indiqués d'une scène d'auberge. Cette seconde esquisse resta aussi inachevée que la première née d'une inspiration subite du peintre et

Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts. Bp. 1947. No 1.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-066, 337-748, 340-726

1978 – 3

Petrovics Elek,

NÉPMŰVELÉS

művészettörténész, a Népművészeti Múzeum főigazgatója,

1978

3

népművelés

ÁRA: 4,– Ft

TARTALOM

VENCEL ISTVÁN: „Kisvárosok" a nagyvárosban 3
HORVÁT ATTILA: A megyei művelődési központok sajátosságai 5
ARADI NÓRA: Kép, képzelet, valóság 8
ŐRSZIGETHY ERZSÉBET: Zárszámadás a közművelődésről 10
Visszanézve (szále) 12
BARANYI IMRE: Beszéljünk a szakfelügyeletről! 13
Levél az ifjúsági klubok vezetőségeihez 14
KOVÁCS GÉZA: A Ratio Educationistól a közművelődési törvényig 16
ERKI EDIT: A Nyugat emlékmúzeuma 18
Egy ifjúsági ház és a munkásművelődés (Unyi János) 22
SZ. RÉVI JUDIT: Remények és gondok Diósgyőrött 22
SZÁLE LÁSZLÓ: Róluk is beszéljünk 26
FELLEGI BEATRIX: Hóman Bálinttól a marxizmusig 27
A munkásfilmnapok tapasztalatairól (B. J.) 29
POGÁNY Ö. GÁBOR: A Magyar Nemzeti Galéria 30
Figyelő (Sárkány Klára) 36
Ezt olvastuk 37
Népművelési nyelvőr (szabó) 38
Tudósítóinktól 39
Amatőrképek (Rp.) 40
Hírek 42
Válogatás a tv műsoraiból 44
Zenei tanácsadó (Feuer Mária) 46
Munkajog (Ferencz Győző) 47
Üzenjük 47

Címképünk: A Magyar Nemzeti Galéria bejárata (Jánosi felvétele)

Felelős szerkesztő: ÁCS FERENCNÉ
A szerkesztőség címe: Bp., 1073 Lenin krt. 9–11. Telefon: 221-033
Kiadja: a Lapkiadó Vállalat 1073 Budapest, Lenin krt. 9–11. Telefon: 221-285
Levélcím: 1906 Budapest, Pf. 223
Felelős kiadó: SIKLÓSI NORBERT
78.2436 Egyetemi Nyomda Budapest
Felelős vezető: SÜMEGHI ZOLTÁN igazgató
A szöveg fényszedéssel készült

Megjelenik havonta egyszer. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta Központi Hírlapirodájánál (KHI, 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215–96 162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: egy évre 48,– Ft. Egyes számok 4 Ft-ért kaphatók a Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky út 76. sz. alatti hírlapboltban. Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat, H–1389 Budapest, postafiók 149.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza.

INDEX: 25.650

HU ISSN 0466–8634

SZERZŐINK

Aradi Nóra dr., az MTA művészettörténeti kutatócsoportjának igazgatója – **Baranyi Imre,** könyvtáros, Gyöngyös – **Erki Edit,** az Új Tükör rovatvezetője – **Fellegi Beatrix,** a Népművelés munkatársa – **Ferencz Győző dr.,** minisztériumi tanácsos, Oktatási Minisztérium – **Feuer Mária,** a Muzsika felelős szerkesztője – **Horváth Attila,** a Szolnok megyei Műv. központ vezetője – **Jánosi Ferenc,** fotóriporter, Népművelés – **Kovács Géza dr.,** osztályvezető, Tudományos Ismeretterjesztő Társulat – **Őrszigethy Erzsébet,** a Népművelés munkatársa – **Pogány Ö. Gábor dr.,** főigazgató, Magyar Nemzeti Galéria – **Sz. Révi Judit,** a Népművelés munkatársa – **Sárkány Klára,** a Magyar Rádió munkatársa – **Szále László,** rovatvezető, Népművelés – **Unyi János,** a Zalaegerszegi Ifjúsági és Úttörőház vezetője – **Venczel István,** főosztályvezető-helyettes, Fővárosi Tanács V. B.

A Magyar Nemzeti Galéria

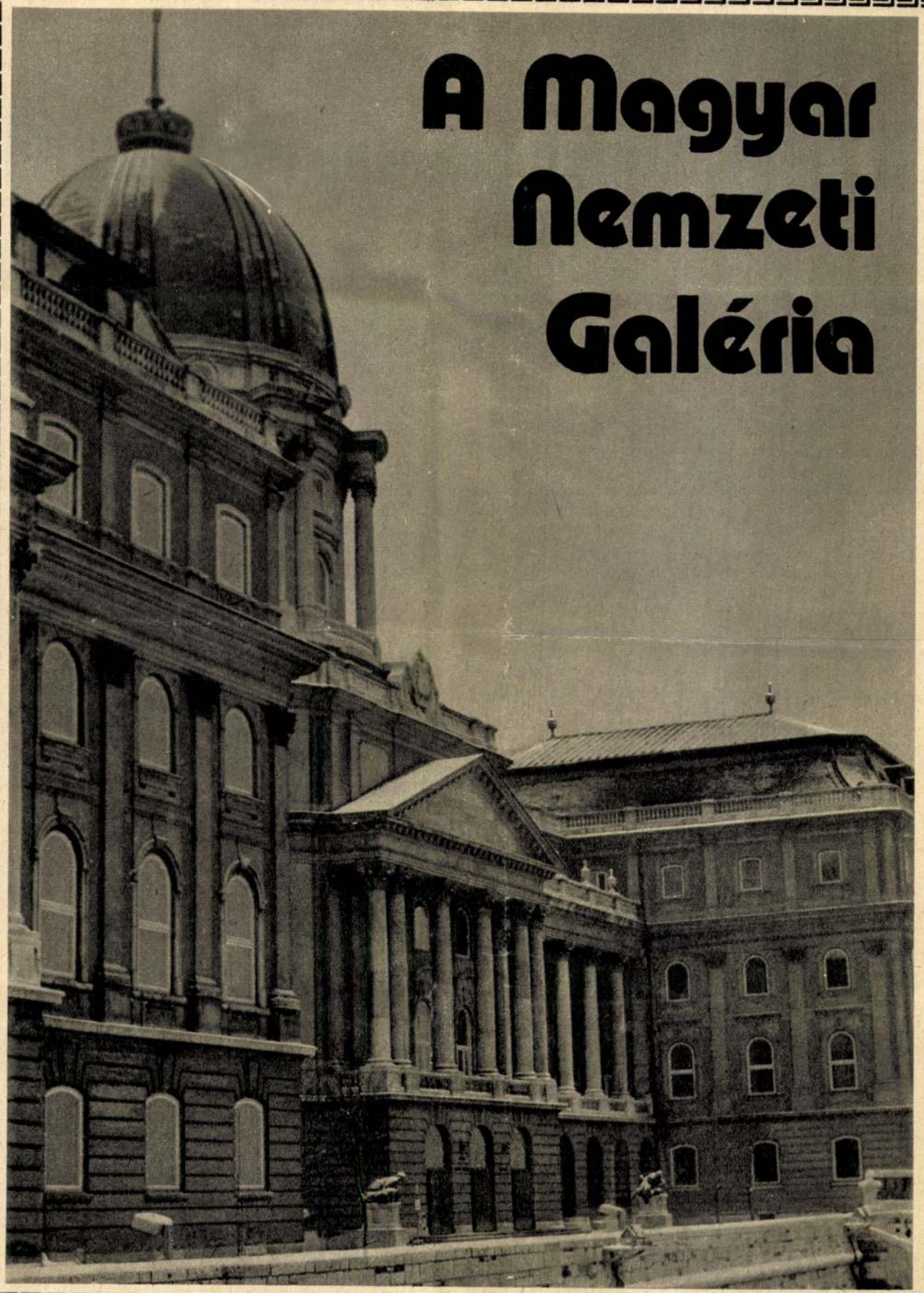

A munkásfilmnapok tapasztalatairól

Ismeretes, hogy az utóbbi időben – a legújabb kedvező statisztikák ellenére is – a hazai közönség elpártolt a magyar filmektől. Ezen a filmgyártás és -forgalmazás új kezdeményezésekkel próbál változtatni.

1976-ban a MOKÉP a FŐMO-val és a Csongrád megyei Moziüzem Vállalattal közösen Csepelen és Szegeden rendezte meg a *munkásfilmnapok*at. A bemutatók után a nézők a rendezőkkel, színészekkel, kritikusokkal, írókkal beszélgettek a filmekben érintett időszerű közéleti kérdésekről, az alkotásokat szembesítve az élettel, az alkotókat pedig azokkal, akikről és akiknek filmjeik szólnak. Ezt követte 1977 telén a „*Filmnapok falun*" elnevezésű kezdeményezés.

Ilyen előzmények után rendezték meg 1977 szeptemberében az *országos filmnapok*at. A kezdeményezés az egész országra kiterjedt. A megfelelő társadalmi segítséget a SZOT adta, a szükséges szakmait, anyagit, gazdaságit pedig a megyei moziüzemi vállalatok. A jelentkezés, az akcióban való részvétel önkéntes volt. A moziüzemi vállalatok készítették el a vetítési terveket az egyedi előadásoktól egészen a bérletezésig. A MOKÉP ennek alapján állította össze a vetítések és találkozók országos tervét. Tapasztalatom szerint *az előkészítő szakaszban is jobb együttműködésre van szükség a megyei és a központi szervek között.* Majdnem későn készült el az összesített program és jó néhány kiadvány.

A legalaposabb tervet Komárom megye készítette. A vetítésekre és az azt követő beszélgetésekre bányászokat, üzemi munkásokat, szakmunkásképzősöket hívtak, munkahelyekre, klubokba, munkásszállásokra, olykor gyenge technikai feltételek mellett. A 101 előadás 6600 látogatója 20 fórumon jelent meg. Dicséretes, hogy sok volt az előadás, de alkalmanként túlszervezés is előfordult. A megnyitó napján például – amikor új klubmozit is avattak – több filmet is vetítettek különböző helyeken, így a teljes programot nem sikerült megvalósítani. Voltak vállalatok, amelyek anyagi és szervezési vonatkozásban is a maguk feladatának tekintették az ügyet, mások a MOKÉP-re hagyatkozva formálisan valósították meg programjaikat. A megyék aktivitása sem volt egyforma. Sok múlt a szervezésen: a fogékony közegben megtartott találkozókon (Eger, Debrecen, Pécs) eredményes beszélgetések, viták alakultak ki. Igazolódott, hogy nem kell feltétlenül Pestről jött előadó (Debrecen, Győr, Pécs) a színvonalas eszmecseréhez. Egyes megyékben (Somogy, Szolnok, Veszprém) szegényesebb volt a program.

A filmnapok központi kiadványaként a MOKÉP (50 000 példányban) *tájékoztató*t jelentetett meg. Ennek célja az volt, hogy részletes program helyett szempontokat, gondolatokat adjon a vitákhoz, beszélgetésekhez. Így kerültek bele *Bernáth* László, *Máriássy* Judit, *Kertész* Ákos, *Veress* József írásai; *Rényi* Tamás, *Kardos* Ferenc, *Szijj* Miklós, *Bacsó* Péter, *Zsombolyai* János rendezők, *Jávorka* István országgyűlési képviselő vallomása a filmművészet közéleti feladatairól. Emellett megyei műsorfüzetek jelentek meg szép plakátokkal és meghívókkal. A végleges program elkészülte után kezdődött el a meghívottak névsorának egyeztetése. Nemcsak az jelentett nehézséget, hogy egy-egy alkotót egy napon több helyre is meghívtak, hanem utazások, filmgyári előkészületek, különböző teendők akadályozták a meghívások teljesítését. Ez a tény megkérdőjelezi a szeptemberi időpontnak és annak helyességét, hogy országos érvénnyel kell-e háromhetes munkásfilmnapokat rendezni. A Filmművészek Szövetségének felajánlása, hogy magyar rendezőket delegál szovjet filmek ankétjaira, egyáltalán nem valósult meg.

Majdnem mindenütt ünnepi keretbe igyekeztek foglalni a rendezvénysorozatot, nemcsak azzal, hogy bemutató előtt vetítették az *Ők ketten*, a *Dübörgő csend* és a *Riasztólövés* című alkotásokat, továbbá az elmúlt évtized legjobb magyar filmjeit, a 60 éves szovjet filmművészet jelentős alkotásait, a Balázs Béla Stúdió filmjeit, s a hazai rövidfilmgyártás jeles alkotásait, hanem azzal is, hogy párt- és tanácsi vezetőket hívtak meg a megnyitókra, a találkozókra. A filmnapok lebonyolítási módja eltérő volt: több helyen egy-egy vetítéssel, máshol sorozatban mutatták be a javasolt filmeket (Tolna megyében például bérletet is adtak ki). A fent említett ősbemutatók mellett számos találkozót szerveztek *András* Ferenccel, a *Veri az ördög a feleségét* című film rendezőjével és nagy érdeklődés kísérte *Bacsó* Péter és *Rényi* Tamás korábbi filmjeit. Az ankétok vendégei voltak: *Bacsó* Péter, *Csányi* Miklós, *Dárday* István, *Gyarmathy* Lívia, *Kósa* Ferenc, *Kovács* András, *Rényi* Tamás, *Vitézi* László, *Zsombolyai* János rendezők, *Szirtes* Ádám, *Ladik* Katalin, *Kovács* János, *Szabó* Imre, *Simon* Ágoston színészek, filmszereplők, *Bogács* Antal, *Marx* József stúdióvezetők, *Balázs József*, *Mocsár* Gábor, *Kertész Ákos* írók, *Kardos* István, *Szalai* György forgatókönyvírók, *Bernáth* László, *Földes* Anna, *Nógrádi* Gábor, *Sas* György, *Veress* József, *Zsugán* István kritikusok, *Dimény* Tibor és *Ónody* György gyártásvezetők, *Lőrincz* József operatőr.

Sokszor, sajnos, csak a huszonnegyedik órában dőlt el, kik vesznek részt a találkozókon, nem egy meghívott az utolsó pillanatban lépett vissza. Volt, aki egyetlen alkalmat sem vállalt. A jövőben arra kell törekedni, hogy *a kötelezettségnek biztosítéka legyen*, például szerződés formájában rögzíteni a helyet, időpontot, tiszteletdíjat.

A filmeket csaknem 1000 vetítésen mintegy 100 000 néző tekintette meg. Nagyszámú keskenyfilmet is vetítettek, de ennek technikai feltételeit nem mindenütt sikerült megteremteni. A találkozók színvonala egyenetlen volt. A beszélgetéseken mintegy ötezren vettek részt. Általános társadalmi, közéleti és művészeti kérdések mellett munkahelyi, családi és mindennapos gondjaikról, problémáikról is esett szó. Jól sikerült a *Riasztólövés* csepeli, kazincbarcikai, oroszlányi és tatabányai ankétja, a *Dübörgő csend* szegedi és tatabányai, az *Ők ketten* győri, a *Kenyér és cigaretta* egri és tatabányai, a *Veri az ördög a feleségét* bajai és dorogi, a *Jelenidő* egri, csepeli és pécsi vitája.

Fontosak a tapasztalatok, mert 1978 bővelkedik hasonló eseményekben: az idén lesz többek között a magyar filmgyártás államosításának 30. évfordulója. E jubileum kapcsán újabb lehetőségek nyílnak a filmforgalmazás számára a közművelődési tevékenység kiszélesítésére.

B. J.

1977 volt a *Nemzeti Múzeum* és a *Széchényi Könyvtár* megalapításának 175. évfordulója. Ugyanakkor a *Nemzeti Galéria* mindössze húszesztendős lett, korát tekintve az országos múzeumok benjaminja. Amikor 1957-ben életre hívták, száztíz-százhúsz éves vágyat váltott valóra, mert a nemzeti képcsarnok, a magyar képtár megalapításának gondolata régóta foglalkoztatta kulturális közéletünket. A reformkorban, 1846-tól írók, múzeumi emberek a honi képzőművészet közgyűjteményének megszervezésére sikerrel kecsegtető lépéseket tettek, József nádor halála, majd a szabadságharc bukása miatt azonban akkor önálló intézményt e célból létrehozni nem lehetett. Századunk elején a *Szépművészeti Múzeum* megnyitásakor ugyancsak felvetődött a magyar anyag különválasztásának szükségessége, mert a pompás új épületben ennek nem jutott megfelelő hely. A Szépművészeti Múzeum főigazgatója, *Petrovics* Elek az első világháború után úgy próbált segíteni a helyzeten, hogy a régi Műcsarnok helyiségeiben, a mai Képzőművészeti Főiskola néhány emeleti műtermében megrendezte a XX. századi művek kiállítását. Ám ez a kielégítőnek egyáltalában nem mondható megoldás még nyomatékosabban érvelt a mellett az igény mellett, hogy a magyar művészetnek saját múzeuma létesüljön.

Petrovics Elek főigazgató működése további okokat is szolgáltatott ennek a tervnek a támogatására. Ő kezdeményezte ugyanis, hogy a régi magyarországi művészet emlékeit egy helyen összpontosítsák; a Nemzeti, az Iparművészeti, a Ráth Múzeumban, és lehetőleg minden közületi tulajdonban lévő 1800 előtt keletkezett képzőművészeti alkotás kerüljön a Szépművészeti Múzeumba. Mikor ez megtörtént, az önállóság problémája még sürgetőbb rendezést kívánt. Az így összegyűlt anyagot rendszerezni, kiállításra előkészíteni Petrovics Eleknek már nem volt módja: a mind szélsőségesebben fasizálódó kormányzat a haladó szemléletű, liberális gondolkodású múzeumvezetőt egyik napról a másikra nyugdíjazta.

A Galéria másik jogelődje, a *Fővárosi Képtár* a harmincas évek első felében alakult meg. Budapest törvényhatósága mint mecénás már a múlt század vége óta sok képet, szobrot vásárolt, s bár ezek a vételek elég rendszertelenek voltak – a művészek támogatása, a municipális intézmények szobáinak díszítése lett a szerzeményezés elsődleges szempontja –, néhány évtized alatt számban és minőségben egyaránt figyelemre méltó kollekció jött össze; XIX. és XX. századi festészetünk, grafikánk értékes darabjai már körültekintő gyűjtés eredményeként tették a Fővárosi Képtárat az ország második legjelentősebb művészeti múzeumává.

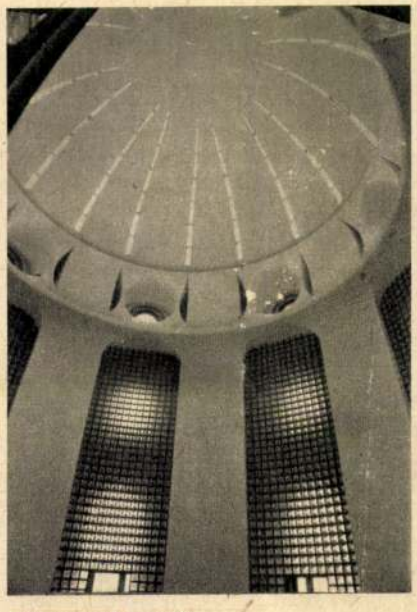

A kupola belülről

A képtár a felszabadulás után az újjáéledő művészeti élet egyik nagy hatású központja lett. Épülete viszonylag épen maradt, nagyobb tatarozás nélkül is helyet tudott adni különféle kiállításoknak. Budapesti intézmény létére a Fővárosi Képtár országos feladatokat látott el: részt vett a haladó művészet igazolását célzó felvilágosításban, a konzervatív irányzatok bírálatában, az új történelmi korszaknak megfelelő esztétikai nézetekről folyó vitákban, az ismeretterjesztésben. Megkezdte a korábban háttérbe szorított avantgarde művek megőrzésével kapcsolatos teendők végzését, a szocialista előzmények felkutatását, a klasszikus hagyományok népszerűsítését. Emlékkiállításaival példamutató értékeket, kallódó, de izgalmas életműveket tárt föl. *Nagy Balogh* János, *Beck* Ö. Fülöp, *Derkovits* Gyula, *Dési Huber* István, *Nagy* István, *Paizs Goebel* Jenő, *Egry* József, *Koszta* József alkotásai nemcsak a Fővárosi Képtárban voltak láthatók, de több válogatás megjárta Budapest nagyobb üzemeinek művelődési házait, gyűléstermeit, s elkerült vidékre is.

A Fővárosi Képtárnak az egész országra kiterjedő vállalkozásai közül külön is érdemes megemlíteni a *bányavidéki vándorkiállítást*, amely 1948-ban tíz helyen fordult meg. A második világháborút követő esztendőkben a külföldi magyar kiállítások is a képtár rendezésében valósultak meg (Bécs, Stockholm, London, Párizs, Berlin, Szófia, Róma). Az újjáépítési gondokkal küzdő Szépművészeti Múzeumot is segítette a képtár: részt vállalt a háború utáni első nagyszabású magyar tárlat létrehozásából az 1949-es budapesti világifjúsági találkozó idején.

1953-ban a Fővárosi Képtár beolvadt a Szépművészeti Múzeumba. Ezt az intézkedést éveken át a két múzeum magyar gyűjteményeinek egyesítése, nyilvántartó és megőrző gondozása követte. A belső munkálatok végül is azt célozták, hogy minden elő legyen készítve a hazai képzőművészet saját múzeumának, a Magyar Nemzeti Galériának a megvalósításához. Az egykori Kúriának múzeumi használatra átalakított épülete 1957-ben otthont

Az emeleti feljáró

◀ A Galéria kívülről

adott az új intézménynek, szinte pontosan tíz esztendővel azután, hogy a Fővárosi Képtár a kormányzati szervekhez javaslatot terjesztett elő a nemzeti művészet történelmi és szellemi sajátosságainak megfelelő, országos hatáskörű önálló állami gyűjtemény megalapítására.

A Nemzeti Galéria létrejötte kereteket biztosított ahhoz, hogy *új módszer* érvényesüljön a képzőművészeti közgyűjtemények muzeológiájában. A külföldi festészet, szobrászat, grafika gyűjtése, feldolgozása, bemutatása más eljárást követel, mint a hazai termésé, különösen nálunk, ahol a külországi emlékek megszerzésének a valószínűsége korlátozott. A magyar művészek munkásságával kapcsolatos múzeumi tevékenység lehetőségei viszont itthon kimeríthetetlenek, a teljesség, a folyamatosság megvalósítható.

A volt Kúriából a Magyar Nemzeti Galéria átköltözött a budavári palota három központi épületébe, ahol 1975. október 12-én megnyílt a közönség előtt. Ezzel végleg otthonra lelt a magyar képzőművészet múzeuma, befejezéséhez érkezett másfél évszázad izgalmas előtörténete, nemzeti kincseink méltó környezetben kerülnek a látogatók elé. A Galéria dolgozói átérzik muzeológusi, művészettörténészi felelősségüket, tudományos és közművelődési tennivalóik jelentőségét, tudják, hogy történelmünknek e nevezetes színterén még többet tehetnek művészetünk majd ezer esztendős emlékanyagának, ihlető hagyományainak, művészkortársaink maradandó műveinek társadalmi befolyásáért.

Megszervezésekor a Galéria *négy gyűjteményt* mondhatott magáénak. Mindegyik a XIX–XX. század anyagából állt össze: az *új magyar képtár*, a *szoborosztály*, a *grafikai osztály*, az *éremtár*. A múzeumi munkát segíti a könyvtár. A nyilvántartás, a műtárgymeghatározás a fontosabb alkotások számbavételével, illetve a kivitelre szánt, vagy véleményezésre behozott művek értékelésével foglalkozik. Az elhelyezkedés feltételeinek javulása a budavári palotában módot adott arra, hogy az 1800 előtti képeket, szobrokat át lehessen venni a Szépművészeti Múzeumtól. A régi művészeti osztály mellett szükségessé vált a naivgyűjtemény kialakítása is. Egy ilyen jellegű magánkollekció megszerzése és a „naivok" megélénkülő tevékenysége, a közönség érdeklődése késztette a múzeumi embereket erre a lépésre.

Előrelátható volt, hogy a Galéria átkerülése a budavári palotába megnöveli látogatottságát s általában az igényt szolgáltatásai iránt. Az új épületbe kerülés egyrészt kedvező légkört biztosított a magasabb szintre emelkedő közművelődési aktivitás számára, másrészt viszont szerteágazóbb szolgálatot vár e téren múzeumtól, tudóstól, népművelőtől, propagandistától egyaránt.

Az átköltözéssel és a munka megindulásával párhuzamosan épült ki a *közművelődési osztály*. Teendői részint adottak, részint még kibontakozóban vannak. Az intézménynek megalapítása óta sok olyan közművelődési feladatot kellett megoldania, melyeknek ellátása a munka jellegét már a korábbi szerényebb körülmények között meghatározta, de most kifejlesztettebb formában összehangolt szervezetet igényel. A programkészítés, kiadványszerkesztés, kiállításrendezés, közönségszolgálat, tájékoztatás elvégezni valói nem újak, de az új helyzetben többet, mást követelnek, mennyiségileg nagyszabású, tartalmilag árnyalt ténykedésre ösztönzik a munkatársakat. Főfoglalkozású tárlatvezetők vették át a gyűjteményekben dolgozó művészettörténészektől a megnövekedett számú látogatók vezetését. Ugyanakkor különleges érdeklődésre szakembereink azóta is szívesen ismertetnek kiállításokat, tartanak előadásokat, elemeznek alkotásokat, emlékeznek évfordulókra.

Időszaki tárlataink száma mindig nagy volt. Ebben a vonatkozásban évtizedek óta erőltetett menetre kényszerültek a szakalkalmazottak, akik közül jó néhányan még a Fővárosi Képtárból, a Szépművészeti Múzeumból hozták készségüket, meggyőződésüket a kiállításrendezés társadalmi hasznának érvényesítésére vonatkozóan. A Galéria épületében és épületén kívül jubileumok, aktualitások, kutatási problémák sugallták a tárgyválasz-

Kiállítások és látogatóik

Részlet egy kiállításról

tást, máskor a vidéki múzeumok helyi szempontjai döntöttek közművelődésünkről. Tizenöt esztendeje indult az a sorozat, mely a vidék művészeti központjainak festőit, szobrászait, grafikusait szerepelteti nálunk, újabban pedig kamarakiállításokon a Ganz-Mávag Művelődési Központban. Sok múzeum, galéria, művelődési ház úgy állítja össze évi programját, hogy abban – egyeztetve – a mi egy vagy több tárlatunk is szerepel. A munkásművelődés vándorkiállításokat igényel. Eddig már öt témában sikerült olyan anyagot összeállítani, amely üzemekben, társalgókban is elhelyezhető, katalógussal ellátva, beszélgetésekkel fűszerezve a képzőművészeti ismeretterjesztés első lépcsőjének tekinthető. Ezek a vándorkiállítások forgalmasabbak. A *Szabad Foglalkozású Képzőművészek és Iparművészek* pártszervezetével együttműködve szocialista szerződéseket kötött a Galéria, melyek szorosabban kapcsolnak bennünket a nagyüzemek kulturális életéhez. Ilyen szerződések a fegyveres erőknél is lehetővé teszik a képzőművészeti ismeretbővítést. 1977-ben a Galéria 114 tárlatot rendezett, a palotában negyvenhetet, külföldön kilencet, üzemekben tizennyolcat, egyéb intézményben (művelődési házakban, múzeumokban, kisgalériákban, tanintézetekben) negyvenet. Ennek a nagyarányú programnak a lebonyolítására *kiállításrendező csoport*ot kellett szervezni a közművelődési osztályon.

A művészettörténészek, a műbarátok egyre jobban figyelnek napjaink, a közelmúlt törekvéseire. A Galéria különös figyelmet szentel kortársaink munkásságának. A kapcsolat szorosabbá tételére a gyűjtésben a lépéstartás biztosítására létesült a mai művészet osztálya. Ennek átlagos évi műtárgygyarapodása nagyobb, mint a többi gyűjteményé együttvéve, arra törekedve, hogy mind teljesebb, hitelesebb legyen a kép. Ez osztály hatáskörébe az 1970 után készült művek tartoznak, de a korábbi évek, évtizedek hiányainak pótlásával is foglalkozik. Az időszaki kiállítások között sok olyan van, amely egy-egy idősebb mester jubileumára nyílik meg, vagy a közelmúltban elhunytak hagyatékát összegezi. A fentebb említett sorozathoz, a vidéki központok seregszemléjéhez csatlakozott a mai grafikusoknak már négyszer megrendezett bemutatója újabb lapjaikból. A sokszorosító grafikai technikát művelők újabb tárlatának előkészítése során felmerült egy rajzkiállítás terve is. A földrajzi illetékességtől függetlenül azok a rokonfelfogású művészek, akiket összefűz a kölcsönös megbecsülés, további csoportkiállítások sorozatát indították el: előbb a magukat realistának tartó festők, legutóbb az expresszív eszközökkel ábrázoló figuralisták. A folytatás mind változatosabbnak ígérkezik: neokubisták, konstruktivisták, szürrealisták jelentkeztek közös bemutatkozásra, s szó volt többféle nonfiguratív irányzat, sőt az új tárgyilagosság képviselőiből álló csoport felvonulásáról is.

A mai magyar képzőművészet legvonzóbb tulajdonsága ez a sokféleség. Vannak ugyan műkritikusok és mások, akik uniformizáltan képzelik el a korszerűség, európéerség normáit, a művészet szerteágazó fejlődése azonban ellentmond erőszakolt elképzeléseiknek. Ha képzőművészetünk jelenéről, közelmúltjáról az összesítés szándékával készül kiállítás, tudomásul kell venni *a stílusok egymás mellett élését*, tehetségeink egyéni hajlamainak sajátos megnyilatkozásait. A Galériának ezek a tárlatai, amelyek a felszabadulás után megtett utat igyekeztek összegezni, minden esetben a változatosság műtörténelmi tényeire épültek. A jelenkori törekvésekre persze meghatározóan hat az új társadalmi-termelési rend. A szocialista képzőművészet megteremtése sokféleképpen történhet, majdnem annyiféleképpen, ahány markáns tehetség dolgozik a műtermekben. A tartalmában haladó műalkotás a koreszmék kifejezési módjainak szabad versenyében születik meg; előítéletek, dogmák nem segítik a mestereket abban, hogy művük értékes, mara-

A Nemzeti Galéria tudományos és közművelődési munkájában a részletproblémák feldolgozása mellett egyre fontosabb az összetettebb áttekintés biztosítása, egyes művészek, áramlatok monografikus felidézése után a komplex rekonstrukció, a *művelődéstörténeti összefüggések* felvázolása. Az állandó jellegű kiállításokon, az időszaki tárlatokon mind a szakma, mind a közönség számára a több dimenziós panoráma, egy-egy korszak több irányú értelmezése lehet igazán tanulságos. A reformkorban például az, hogy a nemzeti képzőművészet kezdeteit miként istápolta a liberalizálódó közgon-

Bortnyik Sándor: Az új Éva (1924)

Makrisz Agamenon: Fésülködő

Kiss István: Népmese

dolkodás, a felszárnyaló irodalom, a városiasodás, s hogyan él egymással keveredve klasszicizmus és romantika, felvilágosodás és feudális nosztalgia, polgárosodás és kortévesztő rendiség. A XIX. és XX. század fordulójának művészetében a szecesszió feltámasztása után a vele együtt meglévő ellentétes vagy továbblendülő szellemi mozgás megjelenítése sem maradhat el.

Fogas kérdés a történelmi korok és a jelen termés egymáshoz való viszonya, ismertetésének aránya. Tíz évszázadban az elmúlt harminchárom esztendő vagy annak harmada közelről nézve se nő az előzmények fölé. Jelentősége viszont a látás-kultúra korszerűsítése, az időszerűség miatt rendkívüli hangsúlyt érdemel. Az időszaki tárlatok között ezért kapott helyet a „Műhely" sorozat, mely évi tizenöthúsz kamarakiállításával tájékoztatja a látogatót a különböző nemzedékekhez tartozó – mégis inkább fiatal – művészek alkotói elképzeléseiről. A Galéria összes látnivalóinak együttes megjelenése, a történeti anyag és a mai produkciók egymásmellettisége módszeres, józanul érvelő ismertetésre vár. Amiként az egyes korokat, művészeti iskolákat, eszmeáramlatokat az összefüggések feltárásával célszerű áttekinteni, ugyanúgy a múlt és a jelen között a fejlődés indítékainak, a művészeti ágak változásainak egybevetésével lehet tisztázni a kapcsolatokat. Ajánlatos figyelembe venni hagyomány és újítás kölcsönhatását, egyidejűségét művészetünk történetének minden szakaszában, a múltban is és a jelenben is.

Balázs János: Mekka és Mohamed

Nagy Károly: Öltözködő

Új otthonában néhány hónapja végre meggyorsult a Nemzeti Galéria berendezkedése. A kivitelezők most már jobb ütemben szállítják a nélkülözhetetlen felszereléseket, a szobrok talapzatait, a képállványokat. A szükséges néhány kisebb kiegészítő beruházás ügye is megoldással kecsegtet. A tervek szerint 1978-ban a régebbi művészetről folyamatos ismereteket szerezhet a látogató a XII. századtól a XX. század elejéig. A következő esztendőben az állandó kiállítások összefüggő menete napjainkig terjed majd. A közművelődés mind célravezetőbb módszerei akkor alakíthatók ki igazán, ha képzőművészetünk történetének áttekintése nagyjából már biztosítva lesz. Addig kísérleti megoldásokkal kell végigjárni a felkészülés fokozatait, bevált és új eljárásokkal, kipróbált és felmerülő ötletekkel gazdagítani az ismeretszerzés választékát.

A sokirányú művelődéstörténeti tájékozódás igényét táplálja a Galéria egyre bővülő programja. Hangversenyek, irodalmi estek, filmvetítések nyitnak kitekintést más művészeti ágazatokra. A gyermekfoglalkoztatás, az ifjúsági klub számos eszmecseréje a jövő műértőinek körét szélesíti, az e téren folyó munka ta-

A gyermek-iparművészeti és -képző-művészeti kör munkáiból (Jánosi felv.)

pasztalatainak felmérése olyan módszertani következtetéseket szolgáltat, melyeknek országos elterjedése a fiataloknak, a jövő nemzedékeinek általános művelődéséhez is hozzásegíthet. A múzeumi tanórák megszervezése is folyik, s a kísérő pedagógusok felkészítésével tömeges hatás érhető el.

A galériabeli, de minden intézményes közművelődési kezdeményezésnek számolnia kell *a tömegek befogadóképességével*. Mert fontos a látogatottság növekedése, de még inkább az, hogy a néző mély élményt visz-e magával, visszajön-e máskor is, törzsvendég válhat-e belőle. Miként történjék az érintkezés felvétele? Gyermekeknél a játékosság, a közösségi aktivizálás szinte magától kínálkozik. A felnőtt már csak ritkán homo ludens: tárlatvezetéssel, érzelmi, intellektuális ráhatással, utazással, különlegességekkel lehet tartósítani érdeklődését. Ám minden nemzedék csak összetett megközelítés révén alakul művelődni vágyóvá, a haladó gondolkodás, a pallérozott ízlés iránt érzékennyé. Ma már nem annyira a társadalmi rétegződés, mint inkább a műveltségi szint kötelez a differenciálásra, mégpedig alapos körültekintéssel, mérlegeléssel. Kívánatos szociológiai vizsgálatokat folytatni a képzőművészet közönségének körében. Megfelelő eligazodás alapján hatásosabbá fejleszthető a szóbeli és írásos ismeretközlés, a nagyközönség aktív és passzívabb megközelítése. Tudvalevő, hogy a társadalomtudományok, a művészetek cselekvően segíthetik az egyének és a közösségek eligazodását a világban, a közélet dolgaiban, így a művészettörténészek, a muzeológusok is sokat tehetnek a szocialista gondolkodás általánossá válásáért.

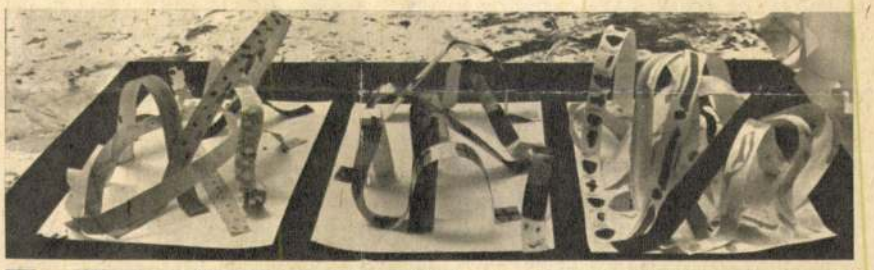

Pogány Ö. Gábor

FIGYELŐ

Az én nemzedékem gyermekkorát, kora kamaszságát különös, „kifényesített" munkásképe kísérte – inkább a vágyak teremtménye, mint a realitásé. Felnőttszemmel, regények lapjai helyett valódi gyárak valódi műhelyeiben eleven munkásokkal ismerkedve minden megváltozott: gyarlóbbnak, porosabbnak és mégis sokszínűbbnek mutatkozott a gyárak világa s főszereplője: a kétkezi munkás.

De a gyerekkori ideál bevallva-bevallatlanul mintha tovább élne. Újságok cikkeiből, társasági beszélgetésekből hallgatva néha úgy tűnik föl, mintha „mindenkinek lenne egy munkása", afféle hivatkozási alap, aki osztályából szellemileg kiemelkedve biztosítaná a beszélőnek a munkásosztállyal való aktív baráti kapcsolatot. „Esztergályos barátomnak is tetszett" – hallom vagy olvasom mint a dicséret kétoldalú és kétértelmű maximumát; *még a munkásnak is* tetszett, és tetszett neki – *noha* munkás...

Furcsa és ellentmondásos jelenség ez, különösen ha a valódi társadalmi kapcsolatokkal vetjük össze. Mert az esztergályos barátjára hivatkozónak az esetek többségében az az esztergályos az *egyetlen* kapcsolata a munkások világával, így ez a kapocs – legyen bár szoros a barátság – természetszerűen laza. De a gyárakban dolgozó értelmiségieknek is ritkán van munkás-barátjuk, saját munkahelyükön, saját beosztottaik között pedig még a ritkánál is ritkábban. Úgy vélik: árt a tekintélynek. S ami még meglepőbb: maguk a munkások is így gondolják.

„Erre az elkülönülésre tulajdonképpen szükség is van a fegyelem miatt. Mert hogyha leáll egy vezető így társalogni egy munkással, akkor az egy kicsit szemtelen lesz. És csökken a tisztelet a vezető iránt. Kell, hogy ő egy kicsit magasabb legyen. Magasabb a képzettsége, és emiatt tisztelni is kell. Lehetne úgy is tisztelni, de ennek tradíciói vannak ... és gyorsan ezen nem lehet változtatni" – idézi egy szerszámkészítő tanuló véleményét *Csákó* Mihály. *(Aki ipari suliba jár, az ipari munkás lesz... Világosság 1978/1.)*

A szocialista brigádmozgalom irányítási és értékelési gondjainak jó része például a munkások és főnökeik közötti rossz kapcsolatokból ered – állapították meg *Béki* Gabriella és *Zétényi* Zoltán a szocialista brigádok művelődését vizsgáló tanulmányukban tavaly novemberben. Második közleményük *(Ehhez is kérnénk az elvtársak messzemenő segítségét. Kultúra és közösség, 1977/4.)* valamivel részletesebben foglalkozik a vezető-beosztott viszonnyal.

A vezetők felszínesen ismerik az irányításuk alá tartozó brigádok életét, holott azok nagyon igényelnék a közvetlen, kevésbé hivatalos viszonyt. De a kapcsolatok a termelésközpontú brigádértekezletekre szűkülnek le, ahol a munkán kívüli dolgokról, például politikai eseményekről, művelődésről, tanulásról vagy – horribile dictu – személyes és családi gondokról alig esik szó. A felvetett kérdéseket hidegen udvarias, szertartásos válaszok követik, merev, feszült hangulatban, őszintétlen légkörben. Így érthető, ha a kutatók által megkérdezett 800 brigádtagnak több mint a fele soha nem szólal fel termelési értekezleteken, ahol már a hozzászólalások témáinak aránya is meglehetősen furcsán alakul: a termelési kérdéseké 16,5 százalék, a fegyelemé 0,5 százalék, a vezetői magatartásé pedig 0,1 százalék. Pedig mintha lenne köztük némi összefüggés.

A műhelyekben ma még sokkal inkább engedelmességet, semmint alkotó-kritikus viszonyt várnak a munkásoktól, úgyhogy már a gyárakba kerülő szakmunkásképzősök alárendeltsége sem szűnik meg az iskola befejezésével, csupán *a vezető funkciója és személye* változik meg: a mindig mindent jobban tudó tanár helyét a főmérnök, mérnök, üzemvezető, művezető, csoport- vagy brigádvezető foglalja el. S a fiatalok erre a viszonyrendszerre építik föl társadalomképüket (Csákó Mihály, Világosság).

E hierarchia alján a segédmunkásokat és a parasztokat találjuk, fölöttük a szakmunkásokat. Ezután átmeneti csoportok következnek: műszaki ellenőrök és mérnökök tartoznak ide. A csúcson vannak a „főnökök", akikről semmit sem tudnak, néha nevüket, pontos beosztásukat sem ismerik.

A munka világának fizikai és szellemi tartományra való fölosztása természetes számukra, a további tagolásnál azonban – különösen az értelmiség elhelyezésénél – bizonytalanok. Előfordul, hogy a „főnök" mellett felsorolják még a tudósokat, a művészeket, az orvosokat és a politikusokat is, rangsorolni azonban nem tudják őket. Abban biztosak csak, hogy ők is gúzolnak [illegible] *ehhez hasonlókat. Ezeket nem tudom hová rakni. Aztán vannak magasabb beosztásban lévők, leginkább a főnökök"* – mondta egy víz-gázvezeték szerelő. Azt, hogy a magasabb beosztásúak csak szükség esetén érintkeznek az ő világukkal, általában tudomásul veszik, és ők is elzárkóznak.

A munkásszármazású szakmunkásképzősök társadalmi fölemelkedésüknek a felső határát a művezetői beosztásban látják. Azt ugyan el tudnák képzelni, hogy irodai munkát végezzenek – vagyis fizikai állományból alkalmazotti rétegbe kerüljenek át –, de részben a kisebb kereset, részben a munka sajátos természete miatt egyáltalán nem vágynak rá. A szellemi munka, a közép- és felsőszintű vezetés körébe való átlépést viszont valószínűnek sem tartják.

„Aki ipari suliba jár, az ipari munkás lesz; az a legritkább, hogy innen kerül ki a srác, és később valami fejes lesz. Ilyen máma nincs" – ez a vélemény olyan általános, hogy Csákó Mihály a szakmunkásképzősök társadalomképét vázoló tanulmányának címéül is választotta.

A fizikai és szellemi munka közötti határ átlépésére alkalmas és nem alkalmas életutak *a képzettség szintje* és *megszerzésének módja* szerint válnak szét. Az érettségi még nem vízválasztó. A fiatal szakmunkások által esti tagozaton megszerezhető érettségiről igen kevesen tételezik föl, hogy átvezethet a bűvös küszöbön – erre csak a szakmunkásképző iskola kitérője nélkül lehet számítani. Az érettségi után már csak nagyon kevesen, főleg a nem munkás származású gyerekek gondolnak továbbtanulásra: *„A munkásgyerek közelebb érzi magát az apja szakmájához, vagy ha nem is ahhoz, akkor egy másik szakmához. Abban a légkörben nevelkedett, hogy megmarad azon a szinten, vagy egy kis lépcsővel lép feljebb... Én már szerszámkészítő vagyok, ez bizonyos fokig magasabb, mint az apám géplakatos szakmája. És valószínű, hogy a fiamat már úgy fogom nevelni, hogy nálam is egy kicsit magasabb lépcsőfokra lépjen, mondjuk, műszerész legyen vagy ilyesmi."*

A nehéz vasszakmákra azonban a több nemzedékes kohászok, martinászok, hengerészek sem adják fiaikat, ezért például a Diósgyőri Gépgyárnak szinte valamennyi szakmunkástanulóját vidékről toborozzák. Az ő számukra a mezőgazdaságból az iparba való átlépés, a „lépcsőfoknyi emelkedés" korántsem zökkenőmentes. Ezeknek a falusiaknak a közérzete általában rossz. A Miskolcra ingázók negyvenezres tömege mellett jó tízezer

Hol nyaralunk az idén?

I.

Mindenütt jó, csak otthon nem jó! Különösen akkor nem, ha az ember otthona a terézvárosi Ranolder-utcában van, egy négyemeletes ház hatodik emeletén. (Ez a pesti építőstilus rejtelmei közé tartozik, amelyekre azonban ezúttal nem óhajtok rátérni.)

A lakásom egyébként egy fényképészeti műterem egyik fele, a másik felében, a rabicfalon túl, élénk forgalmu bádogosműhely van. A fotografust az én kedvemért kilakoltatta és egy pinceraktárba költöztette a lakáshivatal, a borkereskedőnek pedig, akit a fotografus kedvéért kitettek a pincéből, a fóthi vízművekné rekviráltak helyet.

A lakásom mellett pezsgő élet folyik, mert a bádogos nyolc segéddel dolgozik, nyáron azonban más baj is van: a fotografus ugyanis magával vitte a függönyeit és az ember meg is sülhet, de meg is vadulhat az üvegtető alatt. Én ezért kifeszített ernyő alatt szoktam irni. Szóval: mindenütt jó, csak otthon nem jó.

II.

Valaki egy prospektust adott a kezembe és az olyan csábító képet festett Békásfüredről, hogy azonnal odautaztam tájékozódni. Modern Palace-szálloda tízholdas park közepén, loggiás lakosztályok a tó partján, francia konyha, bar americain, tennisz, vitorlasport, hockey, fodrász a házban.

Vasúti állomás: Polosvár! Szakadó esőben érkeztem, de arról nem tehet az igazgatóság. A tízholdas parkot kerestem, egyelőre azonban meg kellett elégednem vagy húsz darab seprőnyélnyi facsemetével, a többi még nem jött meg a ceglédi faiskolából. A park mellett meszesgödröt és műtéglarakást találtam.

Az igazgató úr azt mondta, ez a Palace-hotel építkezése. Meg is mutatta a tervrajzokat: nagyszerü lesz!

Ha a pesti vendégek lefoglalják és előre kifizetik az összes szobákat, akkor a jövő héten már meg is kezdik az építkezést.

Az árak iránt érdeklődtem és ő olyan összeget mondott, hogy meg kellett támaszkodnom a műtéglarakáson. De csak múló szédülés volt.

— Ennyi pénzzel Osztendébe is elmehetek — mondtam szerényen.

— Nagyon szomoru, hogy a magyar közönség olyan kevéssé ismeri hazafias kötelességeit! — válaszolta keserűen az igazgató úr.

Én mélyen elpirultam és hazautaztam a Ranolder-utcába.

III.

Muszáj fürdőhelyre mennem? Falu is jó lesz nekem! És kimentem Homokszentjánosra lakást nézni. A jegyző ajánlotta, menjek Cvikammerhez, ő a falu első gazdája. Az asszony fogadott, azt mondta, a nyári vendégeket, a malacokat és a libákat neki ajándékozta az ura, tehát én is az ő hatáskörébe tartozom.

A kiadó szoba ablakai az udvarra nyiltak. Az udvaron valami fekete lé erjedt, abba egyes kövek voltak lerakva és ha az ember száraz lábbal akart végigmenni az udvaron, akkor egyik kőről a másikra

kellett ugrania. Hozzávetőleges becslés szerint hat gyermek, nyolc malac és vagy százötven baromfi visított és kotkodácsolt az udvaron.

Az út a kiadó szobába egy kamrán vezetett keresztül, ott egy öreg asszony feküdt az ágyban.

— Ez az asszony itt marad? — kérdeztem.

— Hogyne, — felelt Cvikammerné, — hiszen ő a grószi, de sohasem kel föl, mert mindig beteg.

— Van-e kert?

— Van, de oda csak akkor lehet bemenni, ha az uram nincs itthon.

Megkérdeztem a szoba árát.

— Funfci milión — mondta Cvikammerné németül.

Azt mondtam, átmegyek a szomszédba a kedves feleségemért, hogy ő is lássa a gyönyörü lakást, és hazautaztam a Ranolder-utcába.

IV.

A Zugligetben is voltam lakást nézni, méltóságos Nyirka úr nyaralójában. A méltóságos úr éppen a kertjében volt. Fagyosan mért végig.

— Pardon! — hebegtem, — a lakás miatt . . .

Őméltósága szánakozva mosolygott, miközben

olyan szédítő magasságból nézett le reám, mintha nem is ember, hanem katicabogár volnék.

— Talán a házmesterhez méltóztatnék? Az ember azért tart házmestert, hogy ne zaklassák.

Halálos zavaromban bocsánatot kértem és a házmesterhez tántorogtam.

Szó ami szó, a lakás szép volt.

— Mi az ára?

nagyobb katasztrófát zúdíthatja az én ostoba és árva és nyomorult fejemre . . .

Berta újra meghökkent. A hercegné észrevette ezt és megragadta a báróné kezét.

— Hallgass ide, gyermekem . . . Én nem vagyok Lomow hercegné.

— Jaj . . .

— És a fiam nem herceg . . .

— Ah . . .

— Én Birukow hercegné vagyok, ezt a nevet is csak titokban viseltem huszonnégy hosszú, de boldog és gyönyörű esztendeig. Mikor a herceg meghalt . . . akkor hoztam nyilvánosságra, hogy az orosz törvények szerint én Birukow törvényes felesége vagyok . . . Különben ezt mindenki tudta, de senki nem vett róla tudomást . . . Huszonnégy esztendeig . . .

— Borzasztó . . .

— Nem, édes gyermekem. Semmi borzasztó nem volt abban. Én szerettem a herceget és ő szeretett engem . . . Ami borzasztó volt, az nem az én rangomat érinti . . .

Berta felsikoltott.

— Eltagadtad a fiadat?

A hercegnő szeméből kibuggyant egy nagy, súlyos, szikrázó cseppje a fájdalomnak.

— Ez volt a borzasztó.

Berta szive gyötrelmesen vert. A maga sorsának tragikus képe iszonyattal öntötte el a lelkét. De határtalanul kiváncsivá is lett, hogy más emberek sorsában hogy oldódott meg ez a rettentő probléma . . . Tekintetével odameredt a hercegnőre, némán, aggódva, reménykedve, mint egy sürgető, ijedt, követelőző kérdőjel. A hercegné hamar összeszedte magát.

— Mikor Alexej megszületett, én már a herceg törvényes felesége voltam . . . Mégis el kellett titkolni szegénykét . . .

— Hogy tudtad? . . .

— Nem tudom. Most már nem tudom. De akkor fiatal voltam és nagyon szerelmes. És a herceghez képest . . . a herceg családjához, az orosz arisztokráciához, az udvarhoz, a cárhoz képest, akinek az uram szárnysegédje, kamarása és gyermekkori pajtása volt, én még gyermek voltam, gyáva, ingatag, szerelmes, hálás, boldog és bolond . . . mit tudom én? Megrémítettek, hogy ezzel szerencsétlenségbe döntöm magamat, a herceget, a fiamat . . . nem tudok erről beszélni . . . éppen kéznél volt Lomow Zsófia . . . ő vállalta a gyermek anyaságát, idehozta Nizzába, mint a saját gyermekét vetette fel a menhelyre . . . így lett ő Alexej Szergievics Lomow . . . Kérlek, édes gyermekem, hozass be egy pohárka orangade-ot . . .

Mind a ketten könnyeztek. Végre Berta törte meg a csendet.

— Sokszor láttad a gyermekedet?

— Minden évben kétszer. Titokban, Lomow Zsófia neve alatt, mint bűnbeesett leány az ő törvénytelen fiát.

— Törvénytelen . . .

— Igen. Alexej, aki Birukow herceg törvényes házasságából született, így lett törvénytelen gyermek, akit ez az árnyék, az a borzasztó átok végigkisért egész huszonötéves életén . . .

— No, de most, hogy a herceg meghalt? . . . — vágott közbe magáról megfeledkezve el nem titkolt megkönnyebbüléssel Berta.

— Most már késő volt . . . lehetetlen volt jóvátenni a bűnt . . .

Berta szeme kerekre nyilt és fulladozva kérdezte:

— Szent Isten, hát miért?

— Anyagi okokból . . . az örökösödés, a család . . . a büntetéstől való félelem . . .

Folytatjuk

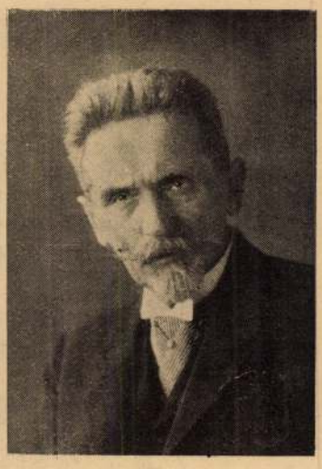

Uj akadémikusok

Petrovics Elek Jakab Ödön

Petrovics Elek

A Magyar Tudományos Akadémián tagválasztás volt s ennek során belekerült ebbe a díszes testületbe *Petrovics* Elek is. A véletlen játéka, hogy ez az esemény egy időbe esik egy évfordulóval, amelyet mi a magyar művészet szempontjából jelentősnek tartunk. Ugyanis tíz éve annak, hogy Petrovics Elek dr. átvette a magyar kultura egyik legértékesebb kincstárának, a Szépművészeti Múzeumnak igazgatását. Akkor még csak a művészet barátainak kis köre ösmerte őt, mert hisz odáig egyik tagja volt annak a bürokraciának, amely adminisztrációval tölti életét. Ez alatt a tíz év alatt az egykori bürokrata neve fogalommá vált, még pedig egy ideális múzeumigazgató fogalmává.

Pedig a képzelhető legnehezebb viszonyok közt kezdte meg feladatát: alig hogy beleült az igazgatói székbe, kitört a háború. Az állam erőforrásaiból a múzeum számára nem jutott semmi. A háború után kitört a forradalom, a forradalom után a kommün zsiványvilága, a kommün után az ország szegénnyé nyomorodása. Egyik kataklizma a másikat követte: ki merészelhetett ily viszonyok közt a múzeum fejlesztésére gondolni?

Ilyen ember egyetlen egy akadt: Petrovics. És minden erélyének megfeszítésével végre is hajtotta azt, amit akart. Nem túlzás, ha állítjuk, hogy a Szépművészeti Múzeumot ő tette igazi szépművészeti múzeummá. Először is ujjárendezte s e nemben ma ritkitja párját, valóban harmónikus forrásává tette az esztétikai élvezetnek. Még nagyobb érdeme, hogy megalakította a magyar osztályt, azt páratlan kitartással és finom hozzáértéssel nem remélt módon meggyarapította s ezzel organikusan belefüzte a magyar művészetet a nagy európai művészetbe. Az ő új beállítása nyilvánvalóvá tette a tájékozatlan idegen előtt is azt, hogy a mi művészetünk mily nagy értéket jelent az egyetemes művészet keretében.

Mindezt pénz nélkül, a legnehezebb viszonyok közt. Ha az állam nem fordíthatott megfelelő összeget a múzeumra: Petrovics módját ejtette annak, hogy a társadalom, a művészet barátai vegyék át a mecénás szerepét. Ritka műkincsek egész sorával gyarapította így ingyen a múzeumot.

Csak egy oly ember vállalkozhatott erre az idegőrlő, reménytelennek látszó munkára, aki nem hivatalnak fogja fel az igazgatóságot, hanem szívvel-lélekkel teljesen azonosítja magát a néki szent üggyel. Valóban önzetlen, lelkes, kitartó és céltudatos kemény munkája révén nagy kincsel ajándékozta meg a magyar kulturát.

Lyka Károly

Uj Idők 1924. XXX. 21 sz.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

Petrovics Elek

1967 JUL 25

Petrovics Elek emlékezete

1945. július 24-én temették el Petrovics Eleket, a Szépművészeti Múzeum nyugalmazott főigazgatóját a Kerepesi temető halottasházából.

Petrovics Elek sokat dolgozva, rengeteget tanulva, csendesen és okosan élt a művészet értékes alkotásai, legszebb eredményei között. Művészeti tanulmányai ragyogó példái voltak a szaktudásnak, az ízlésnek, kultúrának, a haladás és igaz emberség hitvallásának. Főleg a magyar művészettel foglalkozott (a Művészet, Műbarát, Magyar Iparművészet, Huszadik Század stb. hasábjain) mindig nagy szeretettel, elmélyüléssel és bátor humanizmussal. Igyekezett fényt deríteni művészetünk magyarrá válásának folyamatára, megvilágítva a képzőművészet sajátos helyét a nép szellemi életében és autonóm törvényeit a kultúra birodalmán belül. Rámutatott arra, hogy a magyar festészet a XIX. század második felében éppen a politikai elnyomatás idején bontakozott ki, s az eredmények (Madarász Viktor és a többiek alkotásai), azt bizonyítják, hogy a magyarok közül soknak van jelentős képzőművészeti, különösen festészeti tehetsége, de ez a kedvezőtlen körülmények miatt sokáig lappangott, s csak a viszonyok megváltozása után tudott kifejlődni.

Nem művészettörténésznek készült. Nagy vargabetűvel jutott el jogi tanulmányai és belügyminisztériumi működése után 1914-ben a Szépművészeti Múzeum igazgatói, majd 1921-ben főigazgatói állásába. Itt a XIX. század magyar festészetének legátfogóbb, a legkisebbekre is kiterjedő bemutatását igyekezett megvalósítani. Számos elsőrendű mű megszerzése fűződik személyéhez, s nem szabad megfeledkeznünk nívós múzeum-politikájáról, példamutató rendezéseiről sem, amelyek nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy széles rétegek megkedveljék a Szépművészeti Múzeum gyűjteményeit és kiállításait.

Tudását, munkásságát, tevékeny és hasznos életének gyönyörű példáját minden művészet, a kultúra-szerető ember [illegible] hozzáértő elismerés [illegible] távoznia kellett állásából. Felettese, a miniszter [illegible] nyugdíjazta. A fasiszta beállítottságú, reakciós főnök nem tudta elviselni, hogy egy ilyen fontos intézmény élén haladó szellemű, harcos ember álljon.

A művészek kárpótolni igyekeztek Petrovics Eleket, akinek munkássága a legnemesebb értelemben szolgálta a művészeti ízlés fejlesztését, a korszerű művészet népszerűsítését s nagyrabecsülésüknek azzal adtak kifejezést, hogy rábízták kiállításaik rendezését. Az utolsó években így forrott össze rendező és szervező munkája a tudós és író tevékenységével.

Az ostrom alatt lakása megsemmisült. Egy bombasérült, ütött-kopott szállóban lakott s időközben súlyos betegsége miatt kórházba került. Innét jött ki a Derkovits-kiállítás megtekintésére, s mikor ott álltunk Derkovits megrázó erejű, gazdag skálájú képei előtt, megjegyezte, hogy *»ha ezeket igazgatóságom alatt láttam volna, feltétlen megszereztem volna a múzeumnak«.*

Utolsó napjáig a művészeti alkotásoknak élt. Temetésén mindenki ott volt, aki ismerte és szerette Petrovics Eleket, a művészetet, a Szépművészeti Múzeum kincseit, a magyar alkotásokat, amelyek közül soknak megszerzése az ő emlékét őrzi.

M. Abonyi Arany

Hazautazott a
mezőgazdas
küldöttsé

A mezőgazdasági é
zésügyi miniszter m
ra H. *Mjanniknek*,
SZSZK mezőgazda
niszterének vezetés
gyarországon járt mezőgazdasági küldöttség két héten át tanulmányozta hazánk állattenyésztését. Felkeresték a Phylaxia Állami Oltóanyagtermelő Intézetet, a gödöllői Kisállattenyésztési Kutató Intézetet, az Agrártudományi Egyetemet, a szarvasi ÖRKI-t és az Országos Mesterséges Termékenyítő Központot, s konzultáción vettek részt az Állattenyésztési Kutató Intézetben.

A delegációt fogadta dr. *Dimény* Imre mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter, s szívélyes hangú tanácskozáson beszélték meg a küldöttség tapasztalatait.

Az észt mezőgazdasági küldöttség hétfőn elutazott Magyarországról.

Az olasz nagykövet látogatása a zamárdi gyermeküdülőben

A SZOT és a Magyar Partizán Szövetség vendégeként *150 árvizsújtotta olasz családhoz tartozó gyermek nyaral Zamárdiban.* Ludovico *Baratieri di San Pietro*, az Olasz Köztársaság magyarországi nagykövete hétfőn *Földvári* Aladárnak, a SZOT alelnökének és *Gábor* Istvánnak, a Magyar Partizán Szövetség főtitkárának társaságában meglátogatta a Balaton partján nyaraló kis olaszokat. A vendégeket az üdülő vezetői és az olasz gyerekek nagy szeretettel fogadták.

...ánikulás vikend balatoni viharral

az Izraeli Kommunista Párt Központi Bizottsága 16. plénumának azon megállapításával, hogy az izraeli kormány által 1967. június 5-én az arab országok ellen kirobban-

Mi c
a jósvafői autób
178 közlekedési
Négyen vesztették é

A hét végi rendőrségi krónika 178 közlekedési balesetről ad hírt. Ezek közül *három halálos kimenetelű* volt, három életveszélyes és 48 súlyos.

Vasárnap reggel Aggtelek és Jósvafő között egy utasokkal megrakott autóbusz a barlangtól néhány méterre *a szakadékba zuhant.* A balesetnek egy halálos áldozata van: *Farkas* Györgyné 37 éves háztartásbeli. Putnok-Bányatelepről utazott Aggtelekre férje meglátogatására. A balesetnél egy személy életveszélyesen, kettő, köztük az autóbusz vezetője, *Kacsina* László 36 éves sofőr súlyosan és nyolc személy könnyebben megsérült. A rendőrség a műszaki szakértők bevonásával vizsgálatot indított a baleset okának megállapítására. A vizsgálat szerint az autóbusz szerencsétlenséget a *kocsi elromlott fékberendezése okozta.* Kacsina László még megkísérelte lassítani a szakadék felé rohanó buszt, de elvesztette uralmát a gépkocsi felett s *a kocsi áttörte az út-*

Ami nincs a

zsetta s a kezek újabb vízszíntes foltja, melyet a lelógó kesztyű függőleges sárgásfehér foltja zár le. Nem állíthatjuk szabályul, hogy aki ezeket a mesteri formákat betartja, aki ilyen szögleteket, foltokat s formákat ebben a színben alkalmaz, ugyanilyen remekművet hozhatna létre. Itt minden összecsendül, ez a *zártság*, ezek a színek, egy ilyen csúnya arcnak ilyenformán való leábrázolása egyszer, csak egyetlenegyszer ilyen szerencsésen találkozott itt össze s remekmű létesült, páratlan *unikum*. Hogy ilyen arabeszket alkotnak a foltok és nem mást — annak van egy követhetetlen belső indoka, de valami szerencsés összetalálkozás, ami ritkán s csak a zseni kezéből származhatik — nem utánozható, mert egy másik témánál, egy másik arcnál, más temperamentumú festőnél már más megnyilvánulási formát követel. Hogy mennyire szükségszerű ez az elrendezés, ez a kompozíció, így ahogy van, arról meggyőződhetünk, ha eltakarjuk a kép egyes részeit, ha külön nézzük a fejet. Távolról sem az a hatása — még a színhatása is megváltozik, ha elvesszük mellőle a nagy fehér gallérfoltot, a sötét háttér s a sötét ruha foltját, a sárgás kesztyűket a csodálatosan ábrázolt kezekkel. De megváltoznék (esetleg romlanék) a hatás, ha elképzelnők folytatva alul a figurát, jobbra, balra s felül a hátteret. Itt minden résznek a területe, a mérete hozzájárul a remek egyensúlyhoz, itt nincs sem hozzátenni, sem elvenni való. Az arcnak éppen ilyen színe és plasztikája az árnyéknak, átmeneti szürkéknek a fény és árnyék érintkezési pontján való sajátos zöldes szürkéi, az a néhány magasabb fény a homlokon, a jobb szemöldök fölött, az orrnyergen, a jobb szem belső mélyedése mellett, a felső ajak fölött, mindez együtt adja olyan szerencsés plasztikáját és élethűségét. De ez nem képzelhető el ilyen hatásban a háttér sötétségének éppen ilyen mélységi foka nélkül, amilyen itt van. Bizonyára a legbölcsebb vagy legösztönösebb művészi mérlegelés eredménye.

Mindez az ábrázolási mód — hogy művészettechnikai térre menjünk át — az anyag és az alkotási érzék eszközeinek diktátuma következtében a *legfestőibb* módon került napvilágra. Messze menne e helyütt a *festőiség* alkatelemeit boncolgatni. De feljegyzendő, hogy éppen ebből a képből, mely egyike a legfestőibb remekműveknek, vonhatók le ennek az oly — joggal legtöbbre becsült művészi tulajdonságnak az alapelemei. Ahogy az ecsetvonások itt szabadon húzottak, ahogy magának az anyagnak a lelke érvényesül, ahogy a színek egymásba olvadnak s mégis láthatóan különválaszthatók, az anyag zsírossága s átlátszósága szükség szerint váltakozik, ahogy a kesztyűkön például a bátran s temperamentumosan odavetett ecsetvonások s rajtuk az ecsetvégekkel vékonyan felrakott fények cikáznak, mindenütt a legnagyobb mérséklettel s mégsem túltartózkodóan, egyszerűen s mégis ügyesen, nem több súlyt vetve a technikai bűvészkedésre, csak éppen annyira, amennyit a belső lényeg külső megnyilatkozása diktál, ez a *festőiségnek*, (kissé ennek e kép saját külön festőiségének) klasszikus megtestesülése. (Egyik főoka, amiért a festők a képtől annyira el vannak ragadtatva.)

Helyünk nem engedi meg, hogy tovább fűzzük e kép részleteinek s egészének magyarázatát. Meg kell elégednünk azzal, hogy egyikmásik fontos dolgot, ha fogyatékos módon is, érintettünk, a többit a nézőre kell bíznunk. Hiszen főjellemvonása a remekműnek éppen az, hogy elmerülvén benne, rendkívüli módon hat, meggyőző módon, minden magyarázat nélkül. Kvalitásának legnagyobb szószólója maga a kép, érzékeinkre ható szuggesztív hatása, mely állandó gyönyörűség forrása.

3. *Anthonie van Dyck* (1599—1641): Házaspár képe (112×131 cm).

A nő kissé mereven ül egy karosszékben. Arca átszellemült, kissé beteges és öreges kifejezésű. Meglehetősen nagy, vékonyodó ujjú kezein gyűrűk, karkötők (egészen vázlatosan festve, mégis mennyire plasztikus hatással). Korának jellegzetes ruházatában, pedánsan vasalt fehéres-szürke korongos gallérban, erősen fűzött sötét ruháján a csillogó gombok vonala nemcsak a test vonalát mutatja, hanem kellemesen ívelt kompozícióvonalat is ad. Férje mellette szentimentálisabb érzést tükröző mozdulatban, kissé ferdén tartott fejjel — balkarja átöleli a széktámláját, melyen neje ül, jobb kezének ujjai az együttérzés, összetartozás szímbólumaképpen kapcsolódnak a nő jobbkezének ujjaihoz. Bámulatos virtuózitással van itt leábrázolva, egy jelenség, két ember alakja, két emberi arc lelket sugárzó mása. Kevéssel, mégis dúsan van ez festve. Egyszerűen válnak el az arc tónusai a gallérok világosságától. Alig van rajtuk mélyebb árnyék, mégis milyen plasztikusan mutatkoznak a formák. Mily értelmesen magyarázódnak a részek: a néző szemek, a kiemelkedő orr, az ajak egészen sajátos egyéni kifejezése. A fények mily misztikusan ülnek helyükön, alig veszed észre őket, (azt különösen nem, hogy: hogy is van csinálva) csak érzed a hatásukat. A férj jobbszemének iriszén erősebb fénypont ül, a balszemének ez az „élete" alá van rendelve — az az érzésünk, e finom megfigyelés az elmozdulás lehetőségét foglalja magában.

A nő arcán a szenvedés, ideges ingerültség s akaratosság némi jelei vannak, arcszélein az öregedés pergamentszerűsége veti előre árnyékát. Szemeiben, melyeket a művész oly mesterien rendelt a szemüregek lanyha árnyékolása alá, valami sajátos lelkesség ül.

Ezt a cikket írta Herman Lipót. A befejező oldalt (113. l.) l. a komplett példányból

ösztönünk és minden tapasztalatunk azt súgta nekünk, hogy itt egy igazi remekművet látunk. De ennek a meggyőződésünknek szavakkal magyarázatát adni, hogy olyasvalaki is elhigyje, kiben ez nem vált szent hitté, persze, nem valami könnyű.

Pedigréjéül a „művészettörténészek" — miután el voltak ragadtatva e kép művészi kvalitásától, de aláírás s más jel a szerzőjére vonatkozólag nem található rajta — igen jó neveket ajánlottak. Igy sokáig Rembrandt keze munkájának mondták, most pedig újabb megfontolások után Vermeer van Delft-nek tulajdonítják egyes úgynevezett stílusjelek alapján. Külön tanulmányt lehetne arról írni, hogy mi miért nem tartjuk se *Rembrandtnak*, se *Vermeernek*, de ez abból a szempontból, amiért ezt a mi feladatunkat vállaltuk, — nem bir fontossággal. A kép maga nem változik meg azáltal, ha bármilyen előkelő alkotót juttatunk neki —, ezt a törekvést csak tekintélyi tendenciából említjük. Bizonyítékul arra, hogy ha van egy feltűnő alkotás, akkor ezt a jó névvel is törekszenek megtámogatni. Mi hamarosan belenyugodtunk abba, hogy ez a kép egyelőre egy ismeretlen művész remekműveként szerepelhet előttünk, ismeretlenségének ténye semmit sem von le értékéből, sem abból a hatásából, amit ránk gyakorol. Magyarázatunk szempontjából talán még hasznos is, hogy arról a gigászi vagy rendkívül imponáló háttérről, mellyel Rembrandt, illetve Vermeer munkássága segítségünkre lenne, ezúttal le kell mondanunk. Ránk nézve csak az bir némi fontossággal, hogy a kép mikor készült. Ezt rendszerint a kép stílusa is elárulja, anélkül, hogy tudnók ki volt a művésze. A korral tisztában kell lenni, mert valamit tudnunk kell arról, hogy milyen szellem uralkodott akkor, amikor a mű teremtődött, — ezzel közelebb jutunk azokhoz a faktorokhoz, melyek minden művészi munkának milyenségét befolyásolják. Ha tisztában vagyunk egy mű tendenciájával, abba belehelyeződve, sok fáradtságtól és értetlenségtől szabadulunk. Ugyanígy nem tekinthetünk el ez arckép élvezésénél s megértésénél a technikai feltételektől sem. Hogy bizonyos méretű sík területen ecsettel s olajfestékkel készült. Hogy minden természeti jelenség e képen a dolog természeténél fogva mozdulatlan s egy helyzetet egy bizonyos pillanatban ábrázol s elmozdíthatatlanul úgy marad örökké. Ezeknek a magától értetődő dolgoknak igen nagy a jelentősége s analizisünk további folyamán felmerülő, magától értetődőnek tűnő más adatok is fontosak, mert *stílusképző* jelentőségük van. Ilyen az is, hogy a művészetben egy *korlát* (mint pl. az, hogy a kép nem terjeszkedik ki minden irányban a végtelenségig, mint maga a természet, hogy nem mozdulhat el, mint a model az életben) egyúttal erény is, mert kényszeríti a művészt, hogy e megvont keretek közt fejezze ki magát — szóval, az eszmének *formát* adjon. Ezek a megoldások, melyeket a lehetőségek szabnak meg: a *stíluselemek*. 1655—60 körül, mikor ez a kép készült, Hollandiában egy emberi kifejezés szerencsés visszaadására sokkal nagyobb súlyt helyeztek, mint a görög szellemű szépségideálnak megfelelő idealizálásra (ennek divatja ezt az időszakot megelőzte, majd 20—30 évvel később újra feltűnt). Ezért esnénk tehát nagy hibába, ha e *Nő képé*-n felhánytorgatnánk a szép vonalak és formák hiányát. De viszont: *az emberi lélek mennél teljesebb kifejezése* mennyire érvényesül! Milyen mélységgel, milyen ismerősen, milyen maian néz ez a 250 esztendeje már halott nő ránk. Mennyire él, érez, gondolkozik e japán metszésű szem, a duzzadt száj? A homlok mögött gondolatokat érzel, érzéseket és vágyakat. A szem körül a két gyengéd színű arc kész az érzések hatása alatt pirulni és sápadni.

Bármennyire függetleníteni akarnók magunkat más festményekre való gondolástól, mikor ezt a képet nézzük és vizsgáljuk, bizonyos összehasonlításokról nem mondhatunk le — éppen úgy, mint ahogy az életmegnyilvánulásokra való gondolás, a látás és érzékelés emlékeitől és tapasztalataitól sem tekinthetünk el, mert ez az észlelés a tudomásulvétel elemi feltétele. Szükségünk van az összehasonlítás tényére, mert hiszen egy jó kép alapelvei nagyjában a közepes, sőt bizonyos tekintetben a silány munkára is állnak. De a mesterműveket az teszi azzá, hogy egy bizonyos nuance-szal tökéletesebbek, jobbak a valamivel gyengébbnél, mely már nem mestermű. Valahogy kell összetalálkoznia minden kvalitásnak olyan egységben, harmóniában, organikusságban és tökéletes formában, mely páratlan a maga nemében.

E remekmű alkotója rendkívüli harmóniát alkotott e képben, melyen minden rész egymásba kapcsolódik, logikusan kiegészíti egymást, szolgálja az egész képnek az egységét. Az arcnak nem szép egyes alkatrészeit virtuózitás nélkül ábrázolja — csakis a lelki jelenség szolgálatába állítva mindent. Színekben tartózkodó, egy kis skálát választ halvány testszínből, a gallér és manzsetta szürkésfehérjéből, a kesztyű és csokor gyenge sárgájával, a háttér s a ruha mélyebb kékesszürkéivel s csak a kép alsó hátterében alkalmaz némi barnás-pirosat.

A kép rajza és plasztikája olyan, amilyent ez a téma pontosan megkívánt, se túlplasztikus, se túllapos. A nagy fény és árnyékfoltok egymáshoz való viszonya valami csodálatosan kiegyensúlyozott, a formák fölépülése szinte architektonikus csoda, az arc tojásdad formája függőlegesen formázza be a gallér világos háromszögét. Ez alatt tenyérnyi széles sötét foltja a ruhának, mélyebben a man-

Anthonie van Dijck: Házaspár képmása. Orsz. M. Szépművészeti Múzeum

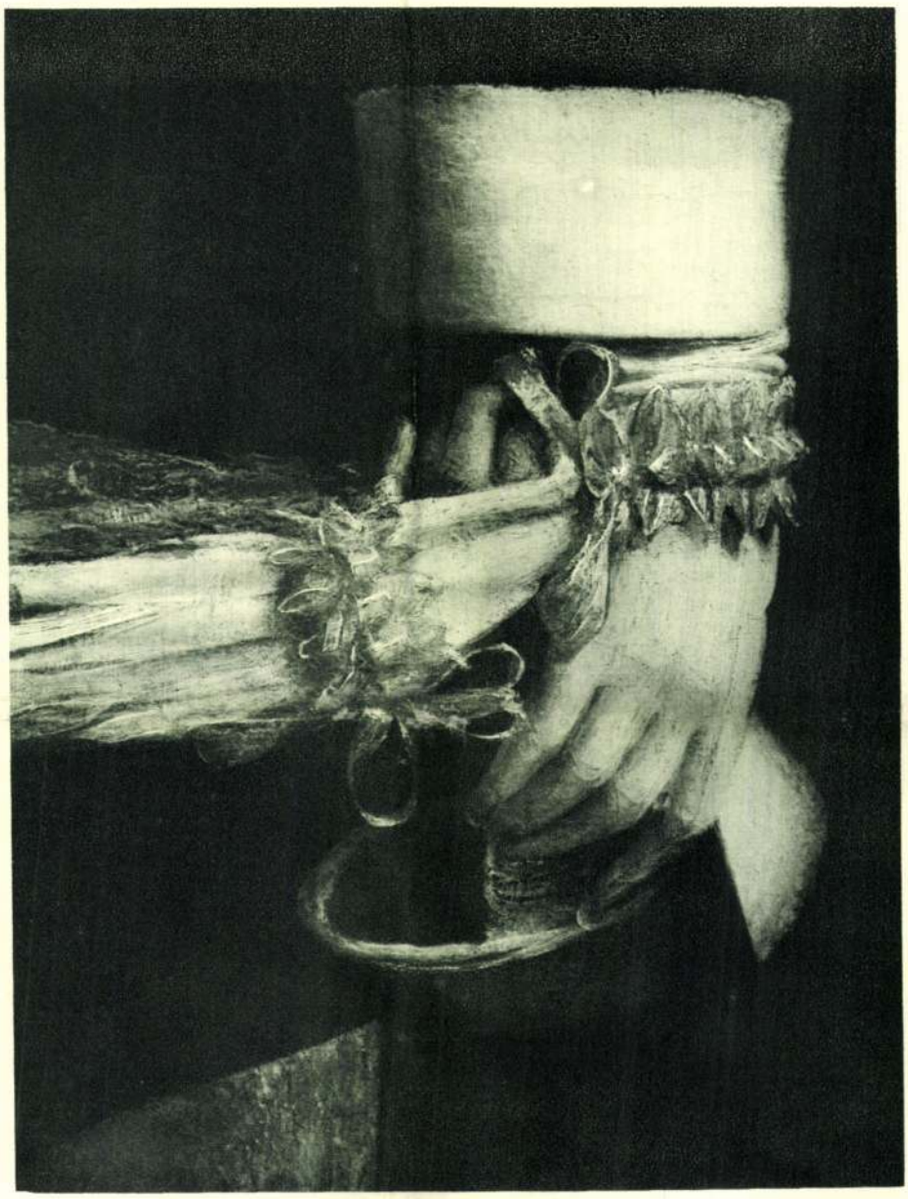

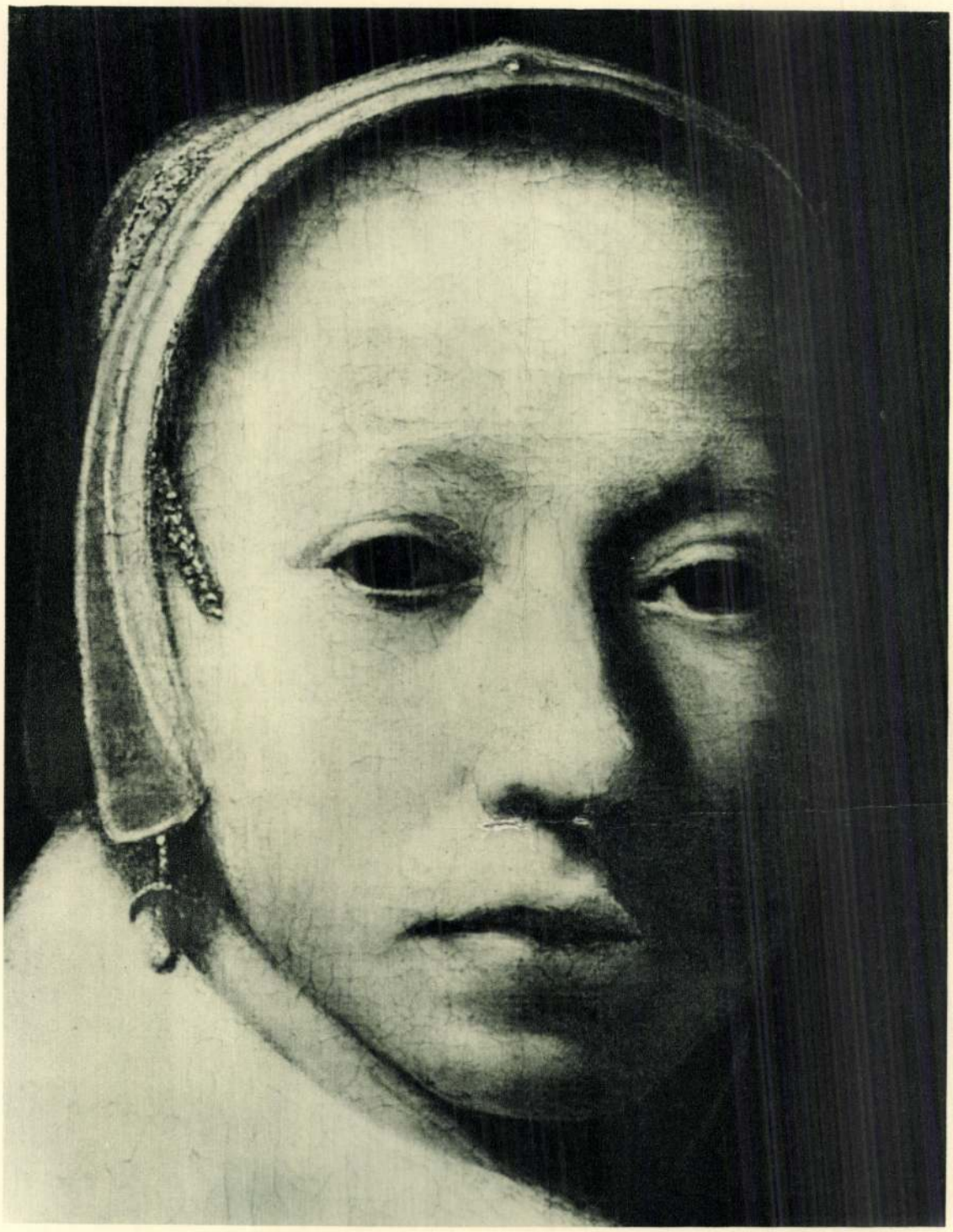

aránya, a plasztikája. Nem volt probléma anyagszerűen visszaadni a hajat, a bőrt, a szem üvegességét, a szövetet, az ékszert, a bútorokat, szőnyegeket, épületet. A mesterség elemei voltak mindezek s aki a céhbe belekerült, annak mindez a kisujjában volt. És ha talán nem lettek volna ezeknél a kiválóbb művészeknél még sokkal nagyobbak, misztikus nagyságok s szinte érthetetlen remekművek, úgy a művészetnek ezek az ilyen művesei a legmagasabb polcot foglalhatnák el. Ám bebizonyult, hogy a mesterségnek ezen a boszorkányosan ügyes űzésén túl még igen nagy terület áll a zsenik rendelkezésére. A legnagyobb művészet igen bámulatos és misztikus csodatettekre képes. Ezekhez első lépcsőnek igen hasznos, ha e *másodrendű* mester *elsőrendű* művén kezdjük tanulmányozni a remekmű és annak élvezésének problémáját. Szükséges megismernünk egy ilyen hidegebb virtuózitást, — ami persze már maga is nagy művészet — ha fel akarjuk fogni a legnagyobb értékű példákat.

Mi hát a hiba ezen a tetszetős és kellemes munkán, mely a polgármester úr előkelő lakása falának egyik legdrágább dísze volt s amelynek csodájára jártak. Az, hogy túlsok a jóból ezeknek a kis fejeknek tökéletes élethűsége, plasztikája, s ügyes ecsettel való ábrázoltsága, hogy a kezek, a ruha, a bútordarabok egy része, a háttér kissé nyers kékje, a drapéria rikoltóan piros színe, a női ruháknak kissé közönséges ábrázolása, a kezek szürkéjének ólmossága — általában a figurák alakjának plasztikája nem éri utól komplettségben az arcokét. Hogy ezen a deszkalapon, melyen az élet örök mozgása mozdulatlanságba; az, ami örökké változik, változhatatlanságba van merevítve, (ami a kép lényegének egyik alaptétele) ez nem jut egységesen kifejezésre. Hogy egyes részek ezt erőteljesebben, mások sokkal gyengébben repraesentálják. Az az életteljesség, ami az arcokban van, nem hiba, sőt erény, ha a képnek minden része ezzel lépést tud tartani. Pontosabban: ezek a remekbe készült fejek, (melyeket éppen ezért külön is reprodukálunk) az orr végén csucsától a homlok, illetőleg a haj felső széléig, majd alul az áll alatti legsötétebb árnyékig, a milliméter egy kis hányadrészéig pontos plasztikájúak, — itt semmi sincs az anyag kedvéért, amiben e formák kifejezésre jutnak transzponálva, viszont a ruhánál, háttérnél, égnél, egyes drapériáknál e naturalista törekvés már hiányos, mert ott ez majdnem lehetetlen is. Az életben 3—4 centiméter mélységet mutató dolgot e kis kép vissza tudta adni, a mellékes részeknél már dadog ez a technikai tudás. Aki egy képen á-t mond, annak bét, sőt az egész ábécét végig kell mondani tudni.

Ez áll a kép lélektani részére is, nem csak a technikaira. Ha olyan természetes vagyok, hogy az emberek szinte „megszólalnak", akkor szigorúbban vizsgálom az összes részleteket, a lelkieket is. Felelősségre vonom a festőt, hogy miért tekintenek ki a képből olyan értelem nélkül az emberek, miért vannak mind felénk fordítva. Feltűnik a naív, egymás mellé ültetése az alakoknak. Ha az egyik oldalon olyan éles szemű s a valósághoz hű vagyok, nem lehetek ügyetlen s közönséges a másik oldalon sem. Ez az, amit a képen belül harmóniának nevezünk. Mindegyik kép külön szervezet, melynek egyes részei egymással kell, hogy harmonizáljanak, mint az ép organizmusnak. Ami ezen a képen hiba, az egy naívabb naturalizmussal ábrázolt képen erény is lehet. A természet formáinak szinte mikroszkopikus visszaadása (bár nem lehet művészi öncél) önmagában véve nem hiba, csak az igényeket fokozza fel az egész mű kivitelezésére vonatkozólag.

2. *Jan Vermeer van Delft* (1632—1675): Női képmás (82×65 cm).

Bátorsággal azt a címet lehetne e képnek adni: egy csúnya nő jól megfestett arcképe. Mert nem kell görögöknek lennünk, az ő szobraik bizonyította szépségfelfogásukkal, hogy ettől a majdnem 300 évvel ezelőtt ábrázolt hollandi nő szépségétől vagy akár kellemesnek sem mondható arcvonásaitól el legyünk ragadtatva. Túl nagy homlok, formátlan s vastag orr, nem harmonikus metszésű száj, feltűnően kicsi, hátramenő áll. A ruházata sem kecses, az apácás fejdísz, ugyanolyan hatalmas gallér és kézelő, bő fekete ruha, mely az esetlegesen kellemes formájú vállakat, karokat szinte páncélszerűen elrejti, a nekünk már különösen brutálisnak tetsző kesztyűk, az a kevés sárga dísz, melynek színe s formája kissé visszatér a gallér elején alkalmazott csokorban, mind nem olyan rekvizitum, mely a köznapi értelemben vett kecs és báj érzését kelthetné. Vajjon nagyon ragyogóak és változatosak-e a színek, melyekkel ez a csúnya formájú nő ábrázolva van? Nem. Nagy mérsékletet tanúsított e téren is a festő.

Sápadt-rózsaszínű arc, barnás és zöldes árnyékok, kékesfehér a gallér és a kézelő, sárgás kesztyű, erősebb sárga a dísze s a csokor, kékes-fekete a ruha, vörösbarna a széktámla, barnásszürke a háttér. Van-e legalább valami virtuózitás az arc egyes formáinak, a szemnek, orrnak, szájnak, állnak visszaadásában, hogy ezt csodálhassa a néző, aki már sok képen remek kézügyességet tapasztalhatott? Erre is tagadó választ adhatunk. Mégis azt hallhatjuk igen sok művésztől s hozzáértőtől, hogy ez a festmény egyike a „legszebb arcképeknek, melyet valaha festettek." Mi magunk 30 éven át — keveset számítva — 200-szor néztük meg ezt a képet, gyönyörködtünk benne. Soha meg nem untuk, minden egyes alkalommal, ha nem is találtunk újabb „szépségeket" rajta, éreztük *intenzív, meggyőző hatását*, s

Jan Vermeer van Delft: Női képmás

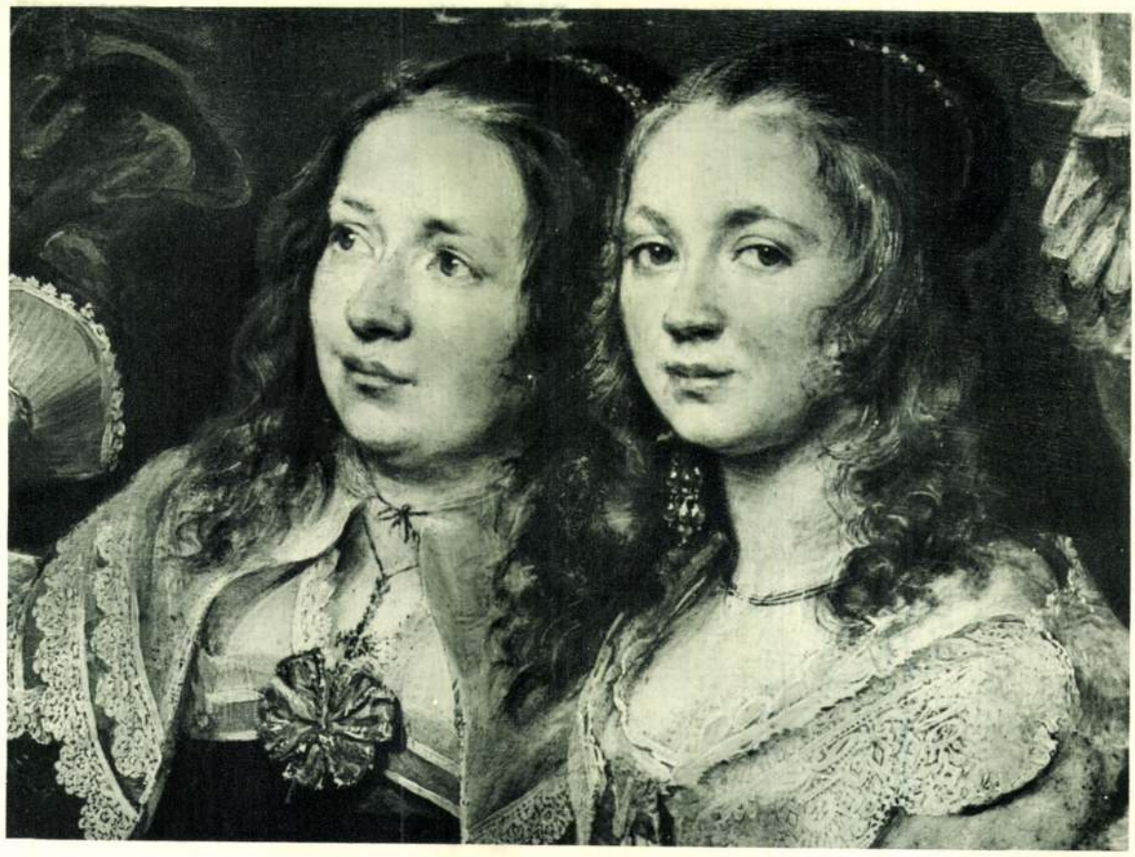

megkötött, meghatározott eszközön keresztül fejez ki mindent, amit akar és tud.

A műremek anyagi korlátjai szükségszerűek, ezekből erednek legnagyobb kvalitásai; és az, amit a mű *stílusának* nevezünk (megkülönböztetendő az úgynevezett kor stílusától).

Bízunk abban, hogy e nagyon is szűk térre korlátozott megállapítási kísérletek és általánosítások az egyes képek analizálása kapcsán világosságban és érthetőségben nyerni fognak.

1. *Conzales Coques* (1618—1684): Jacques van Eyck antverpeni polgármester családja (66·5 × 89·5 cm).

A polgármester úr pompás otthona terraszán bíborpiros baldachin alatt, családja számos tagjától körülvéve, méltóságos mozdulattal ül értékes szőnyeggel leterített asztala mögött. A kép bal szélén talán legidősebb fia kisbőgőjét hangolja, másik fia az apának egy kottadarabot (lehet másféle írás is) nyujt át. A jobboldalon (a baloldali csoporttal meglehetősen laza összefüggésben, mit a háttérben egy szék jelez) szintén a házikoncerthez készülődnek a család nőtagjai. (Kis orgona, barokk lábakon, egy gitárszerű hangszer s egy kottalap.) A jobb sarokban a családnak egy világos, szerzetesruhába öltözött tagja kis imakönyvvel a kezében. Ám mielőtt a koncert kezdetét venné, az egész társaság, kettő kivételével némi érdeklődéssel pillant ki a képből, egyenesen a festő (illetőleg a kép nézője) felé.

E körülbelül egy méter szélességű festmény elegáns és tiszta munka a XVII. század flamand festészetének fénykorából. Gondosan és értelmesen van ez a miniatűrszerű kép elkészítve, a kézművességnek egészen rendkívüli tudásával minden részlet visszaadva. 8 kitünően lefestett arc s 14 elég ügyesen ábrázolt kéz nagy változatosságban. A fejek kétségtelenül nagy portraithűséget mutattak, színezésük hű és tetszetős. A részletek virtuóz megmunkálással bár eléggé hangsúlyozottak, mégis alárendelődnek az összhatásnak. Az az érzésünk, hogy a festő imponálni akart nagy ügyességével. Mily kitünően vannak festve a polgármester úr barna szemeinek egyes részletei, — bennük az életteljes fénnyel, homlokának ráncai, orrának minden apró formája, gyér hajának minden fürtje, (nem hajszála — ilyen kicsinyesség alul maradt volna ama kor művészi ízlésének, mely bizonyára igen magasan állott, hiszen Rubens, Van Dyck, Brouwer és a szomszéd Hollandia jeles festőinek munkáin nevelődött), lilába hajló keskeny, kissé erélyesen összeszorított ajkai, bajusz s szakállkája; a fény és árnyék helyes viszonya, az arc színeződései (melyek egy fél méter távolságról nézve már összeolvadnak). Mindezek, megmintázott formáikkal egy karakterisztikus arc nyugodt kifejezését adják. Most nézzük a polgármesterné arcát. A már idősödő nő erőteljessé váló formái milyen lágyan vannak alárendelve az egésznek. Egy jottányival sincs öregítve — ez a bűvész a művészek közt láthatóan értette a módját, hogy ne bántsa a rendelő hiúságát, — a legcsekélyebb művészi engedmény nélkül. Az árnyékok és félárnyékok ez arcon, milyen gondosan mérlegelve s színben visszaadva. A fiatalabb hölgyek természetes arcszíne, púderezetlen orra, festetlen ajka, kitépetlen szemöldöke talán egy gondolattal ridegebben van ábrázolva, ezért némi lelkiséggel vagy mondjuk kifejezésteljességgel lehettek kárpótolva. Akkoriban erre bizonyára súlyt helyeztek egy ilyen művészlelkületű családban. A csipkegallérok, ékszerek, hajdíszek tiszta, és mégis festői ábrázolása is kárpótolhatta őket, amiért arcvonásaikban nem hízelgett nekik a festő, mert az egyéni kiemelése mindennél fontosabb lehetett (nézzék csak ezt a 8 féle szempárt, a 8-féle szájat, családi hasonlatosság dacára mégis mennyire egyéniek.) A mellékdolgok: a szőnyeg az asztalon, a kisbőgő, (fája milyen raffinériával, anyagszerűen festve) a ruhák, a piros és kékesszürke drapéria, az épület s a felhős ég, mint hátterek, a kockás kőpadló támasztják alá az arcképek hatását, helyes módon alárendelt jelentőségűek, de mintha egyikmásik részletük erőtlenebbül volna megoldva. Az alakokat érezhetően levegő veszi körül, plasztikusan, színesen a térbe vannak állítva — ezt bizonyára akkor is, ma is mindenki megérti — aki a képeket, mint a természet fotografikus visszaadását képzeli el. Sokáig folytathatnánk a mű leírását, igen sok mesteri részletet tudnánk följegyezni, — ezt a szórakozást azonban a nézőnek hagyjuk, erre nem szükséges a figyelmet felhívni.

A pontos és ügyes képnél, mely olyan gondos munka, hogy párját ritkítja, — mégis vannak hiányérzeteink, s ezek magyarázata akkor fog erőteljesebben szemünkbe ötleni, ha a következőkben olyan remekművek taglalásával próbálkozunk, melyek a művészetnek legmagasabb fokát jelentik.

Magyarázási kísérletünket azért kezdtük e képnél, mert ez a felületesebb szemlélő számára is könnyen érthető. Nem probléma e kissé primer színekben, világosan ábrázolt jelenetet megérteni, mert az egész mű végtelen ügyes előadása dacára (vagy talán éppen ezért) nem egy mélyebb szellem munkája. Fel kellett hívni a figyelmet erre az elegáns és jó értelemben ügyes képre, mely egyik őse a mi korunkban is túlsokra és legjobban megfizetett divatos portraitfajtának, ezek népszerűségét is magyarázza. Ennek azonban az utódok fölött való előnye, hogy egy művészileg nagy korban készült, egészen nagy művészek szellemének letagadhatatlan hatása alatt.

Abban a korban úgylátszik, nem volt probléma az arc és alak egyes részeinek

rázni a megnem értett képet, de ahogy elgondolkozunk az elmondandó mondatokon — meglepve jutunk a gondolatra, hogy ez nem is olyan egyszerű feladat. Mert legtöbbször messzebbre kellene visszanyúlni, az alapfogalmakat megvilágosítani, — közös alapot találni a magyarázó s a hallgató számára — akivel természetszerűleg nem lehetünk mindig kongeniálisak. Ha egy ugyanazokon a síneken haladó, művészettel foglalkozó társunkkal közöljük a gondolatainkat — talán elég ezt mondani: ez jó, ez remek, ez csodás. Ennek kitünő a rajza, finom a tónusa, az jól konstruált, ez nagyszerűen komponált. Ennek ötletes a faktúrája, ez maníros, ez iskolás, piszkos, bizonytalan, homályos vagy ragyogó és tiszta. Kollégánk megérti, hogy mi rejlik az egyszerű kifejezés mögött, — de a laikusnak hosszú előadásokat kellene tartani — mindig messzebbre menve az alapvető ismeretek magyarázásában. Hányszor esett már meg, hogy semmire sem jutottunk a képmagyarázatainkban — talán még meg is zavartuk a naiv nézőt, úgyhogy ösztönösségére bizva talán — a maga primitív módján — többet és jobban érthetett volna meg azok nélkül.

A következő jegyzetekkel remélünk módszert adni, amellyel saját maga fejlesztheti képélvező képességeit. Egy kis türelem az általános elvek elolvasásához — de főleg kis türelmes elmélyedés a néhány leírt festmény előtt (legpraktikusabb lenne a képek előtt állva elolvasni e hozzájuk fűzött magyarázat-kísérleteket) — talán hasznos lesz.

*

Tanulmányunk azon célból foglalkozik néhány remekmű részletes leírásával, hogy a művészetet szerető közönségnek a képek megértésében és élvezésében segítségére legyen. Ámbár a művészet s a kimagasló remekművek magyarázásával és népszerűsítésével, alkotóik élettörténetével, a korral, melyben e művek készültek s a módszerekkel, ahogyan létrejöttek, igen sok szakmunka foglalkozik, mégis azt hisszük, nem céltalan, ha népszerűen rámutatunk bizonyos módokra, melyek a mesterművek élvezéséhez közelebb visznek. A tudományos munkák célkitűzése túligényteljes és éppen ezért a műremek közvetlen élvezéséhez nem nyujtanak segédkezet. A tudomány a művész és a mű hírnévadta tekintélyének magával ragadó hatásában bizik, miután kellő adatokkal s részletbizonyítással megállapítja minden idők nagy mestereinek életkörülményeit, fejlődési adatait; beszámol arról a nagyrabecsülésről, a jó véleményről, mellyel a kortársak, majd az utódok a művekkel szemben viseltettek. Közli gyakran azokat a nagy árakat, illetőleg leírja az ellenértékeket, amelyeken a nagyszerű művek megvásároltattak. Pedig nekünk az az érzésünk, hogy a remekműveknek hatniok kell akkor is, ha nem ismerjük sem a mesterüket, se az árukat, sem alkotásuk körülményeit — pusztán azon kvalitásaiknál fogva, melyeket magukban rejtenek. Az ismeretlen zseni remekművének éppen úgy kell hatnia, mint annak a mestermunkának, melynek alkotójáról könyvtárra valót írtak össze. De tudjuk, hogy az ismeretlen zseniknek kisebb a propagandája, — ezért igen gyakran nagy képtárak olyan elsőrangú alkotásokat, melyeknek nem ismerik mesterét — adoptáltatnak nagy nevekkel, hogy ezen segédeszközzel útját egyengessék az élvezetnek s nagyrabecsülésnek, mert, hogy minden mellékes adat nélkül ismerje fel valaki a remekművet s azt élvezze is, ehhez speciális ösztön és érzék szükséges. Valamilyen agnoszkáló képesség, ami sokszor nagyműveltséggel bíró tudósoknál is hiányzik, — de gyakran kevés műtörténelmi előtanulmányokkal bíró művészekben vagy műélvezőkben megvan. Ez a kvalitás iránt való érzék a legnagyobb érték s ez értéknek kifejlesztésére felhívni a figyelmet, egyik célja e tanulmánynak.

Szerettünk volna e megbeszéléseinknél elvonatkozni a kultúrtörténeti, művészetelméleti s egyéb tekintélyadatoktól s tisztán csak magát a tárgyalandó s megismerendő alkotást vizsgálni, ám ennek az elvnek túlzásbavitele némileg káros is lehet, mert hosszadalmassá s így unalmassá tenné munkánkat. Nem fedezhetjük fel a magunk erejéből, csupán csalhatatlannak vélt logikai erőnkre s művészi tapasztalatunkra támaszkodva azt a világot, melyben remekművek születtek. Tudomást kell vennünk azon adatokról, melyek különböző korszakokat ismertetnek, szokásokat, erkölcsöket s stílusokat mutatnak be. S fel kell tételeznünk, hogy az olvasónak is vannak egynémely ismeretei már a képzőművészet elmélete terén.

Ki kell térnünk itt nagy általánosságban néhány esztetikai alapelvre is. Intuitive valami *törvényszerűséget* tételezünk fel a remekműveknél. E törvény szerint a *remekmű lényege*, hogy az *organikus*, mint a természetnek minden *életképes*, jól sikerült alkotása, az egészséges ember, állat, növény. Ez *organikusság* magában foglalja ama nagyfontosságú feltételt, mely szerint minden rész harmonizál egymással s az egésszel, előbbi utóbbinak természetes segítője, kiegészítője. Szoros kapcsolatot jelent az organizmus elve a *céllal*, amit a remekmű ki akar fejezni, az eszközökkel, melyek által létesült, a *formával*, melyben kifejeződik; kontaktust a korral, melyben született, az élettel, melyet ábrázol. Saját belső logikája van, melyet a *lehetőségek* és *korlátok* is szabályoznak, mert hiszen a művészi remekmű *anyagban* fejeződik ki s ez a mellett, hogy megkötöttség, *a legnagyobb ereje és értéke is.* Csakis úgy logikus, ha e

Gonzales Coques: Jacques van Eyck antwerpeni polgármester családja körében

Herman Lipót:

JEGYZETEK A KÉPELVEZÉS MÓDJÁHOZ

I.

Sétálgatunk, nézegetünk Szépművészeti Múzeumunk régi képtárában, meg-megállunk pár percre egy-egy régen ismert kép előtt, hagyjuk magunkra hatni annak színeit, formáit, egységes harmóniáját s alig gondolunk arra, hogy mit is ábrázol. Néha fölébred bennünk a festő s alapos vizsgálat alá vesszük egy-egy részletét — egy homloknak vagy orrnak a modellálását, két-három színnek egymáshoz való viszonylatát vagy az úgynevezett ecsetkezelést. Odarakjuk ezeket az új tapasztalatokat a régiek mellé — mindegyiket a maga fiókjába szép rendesen. Szaporítjuk az esztetikai és művészettechnikai ismereteinket, ezek azután működnek bennünk tovább s újabb képek, szenzációs látványok alkalmával rendelkezésre állnak, segítenek a megértésben és segítenek a munkában is. A látott remekművek az ő harmóniáikkal a művészi munka művelésénél épolyan faktorok, mint a mai élet formái, a saját temperamentumunk, megtanult, kifejlődött kifejezési módszerünk, saját technikánk, saját nyelvünk és főleg a ma sokszor hangoztatott természet.

Mások is járnak-kelnek itt a képek előtt, laikusok, tanulnivágyók, művészetszeretők. Néha hallunk is megjegyzéseket. Bizony ezek legtöbbször naívak — még ha meg is érződik rajtok a gondosan elolvasott művészettörténeti könyv vagy a szakelőadás. Néha vezetők sereg ember előtt nagy előadásba kezdenek. A terminus technikusok csak úgy röpködnek, — természetesen a sok szóban sok a helyes, a találó is, — de vajjon megértik-e a hallgatók? Jó útja-e ez a művészetélvezés megtanulásának — ez a pár perc alatt felmondott lecke általánosságokból? Nem hisszük, mert igen gyakran kételkednünk kell a magyarázók rendszerének helyességében (hogy szigorúbbak ne legyünk), úgynevezett szakemberek, a művészi mesterséggel hivatásosan foglalkozók hozzáértése is nagy hiányokat mutat. Visszaemlékezve pályánk elejére — látjuk, hogy bennünk is csak hosszú idők tapasztalatai érlelték meg a remekművek élvezése tekintetében a világosabb látást. Ezért gondoljuk, hogy ehhez valami nagyobb gondosság kellene — valami rendszer. Sokszor kedvünk támad odaállni s magya-

PETROVICS ELEK HÚSZ ÉVE

Most van húsz éve, hogy művelődésünk egyik fontos őrhelye és kincsesháza, a Szépművészeti Múzeum élére Petrovics Elek került. Akik ezt az intézményt még abból a korából ismerik, amikor az még szerény alkotórésze volt a Nemzeti Múzeumnak, jórészt pedig a Tudományos Akadémia palotájában zsellérkedett, könnyen figyelemmel kísérhették fejlődésének állomásait és megállapíthatják, hogy éppen ez a húszéves korszak volt a legtermékenyebb, bár történelmünk legviharosabb, gyásszal teljes idejére esik. Petrovics kinevezésének évében tört ki a világháború: a Szépművészeti Múzeum végigszenvedte azt. Utána jött az „őszirózsás" forradalom, utána a kommün, utána az ellenséges megszállás, a békekötések zivatarai, a teljes belső zavar, amelynek bajait csak lassú, hosszú munkával lehetett eltüntetni. Valóban, alig lehet elképzelni keservesebb körülményeket, mint amilyenek közé ebben az időszakban a Szépművészeti Múzeum került.

És mégis: éppen e húsz év alatt rohamosabban fejlődött, mint valaha, szervesen belekapcsolódott az élő művészetbe, szeretetet tudott gyújtani műbarátainkban, akik nagylelkű támogatással siettek segítségére, népszerűvé tudott válni a közönség legszélesebb rétegeiben, végül pedig a külföldön is számon tartott fórumává fejlődött a művészettörténet tudományának. Éppen akkor tudott igazi küldetésének magaslatára emelkedni, amikor erre a külső körülmények siralmassága a legkevesebb lehetőségeket mutatta.

A nagy változás egy ember hozzáértésének, szenvedélyes művészetszeretetének, szervező erejének, önfeláldozó önzetlenségének műve.

Petrovics Elek neve és a mai Szépművészeti Múzeum a köztudatban is elválaszthatatlan fogalom. Az ilyen eset éppen minálunk a legritkábbak közé tartozik, mert ily munkához a rátermettségen kívül még igen nagy erkölcsi erő is szükséges. Petrovics munkálkodását olyannak tekintjük, mint a misszionáriusét, akinek lelkét csak egy, egyetlen vágy tölti el: feladatát száz százalékig teljesíteni. Ez a ritka jelenség hamar ismertté vált a művészet barátai körében, az erkölcsi erőnek és tisztaságnak megvan az a rendkívüli vonzóereje, hogy szilárd bizalom gerjesztésével másokat is lelkesíteni képes egy magasrendű cél érdekében. Megható volt látni, hogy e húsz év alatt éppen Petrovics személyes értékeit felismerve miképpen siettek műbarátaink az ő példáját követni s ritka, nagybecsű ajándékokkal gazdagították — még pedig nagy számban — a Múzeumot. Feltétlenül bíztak tanácsaiban, tudták, hogy kizárólag intézménye, a magyar művészet lebeg szeme előtt, írásaiból, amelyek szakirodalmunk legfinomabb lapjai közé tartoznak, megismerkedtek esztetikai emelkedett és mélyreható felfogásával, ítéletének függetlensége és alaposssága rendületlen bizalom és nagyrabecsülés forrásává lett: önkéntes lelkes munkatársaivá szegődtek. Ilyen módon megesett az a ritka eset, hogy egyetlen ember rendkívüli vonzóereje új életet tudott teremteni a régi intézményben.

Ez az új élet többféle formában jelentkezett. Az egyik az, hogy megszületett az Új Magyar Képtár: kapocs a mult és ma élő művészetünk közt. A másik a gyüjteményeknek teljes átrendezése, a mai múzeális elgondolás alapján. A harmadik a gyüjtemények anyagának szakszerű feldolgozása különféle, a külföldi kutatóknak is hozzáférhető publikációkban. Ámde mindezeknek a sokágú munkáknak alapfeltétele természetesen az, hogy megfelelő anyaga legyen a Múzeumnak. Sok becses és szép művet örökölt az intézmény a multtól, mindez azonban nem volt rendszeres és főképp nem volt céltudatos gyüjtés eredménye. Petrovicsra várt a kiáltó hiányok betöltése, az újabb magyar és külföldi mesterek teljesebb és jobb bemutatása, régi mesterek jellemzőbb műveinek beszerzése, jóformán az egész szobortár megszervezése. Kivált az utolsónál százszámra kellett hiányokat pótolni. A magyar részben Petrovics elvezeti a képtárlátogatót egészen máig, oly elv, amelynek szükségességét, régebben semmiképpen sem akarták elismerni. Ezt a rendkívüli munkát, amely igen nagy költséget jelent, lehetetlen volt a Múzeum dotációjából elvégezni. S itt, ezen a ponton ismét Petrovics aktivitása, a szeretet és bizalom, amelyet intézete iránt életre tudott kelteni, végezte a gyüjtő-feladat nagy részét. Eddig ilyesmit csak dús anyagi javakkal rendelkező országokban, Amerikában és az északi népeknél láttunk: az elszegényedett, tönkretett Magyarországon szinte csodaszámba megy.

Nekünk, akik a művészetben kultúránk nagy kincsét látjuk, igaz öröm egy pillantást vetnünk erre a húsz évre. Aki intézetét ezen a viharos két évtizeden ezer baj közt úgy tudta kormányozni, hogy az újjászületve, megizmosodva és gyarapodva kerüljön ki a sok vészből, annak a munka beláthatatlan tömegét jelentette, nekünk többieknek és utódainknak nagy szellemi és erkölcsi értéket.

LYKA KÁROLY

Magyar Művészet
1934. 4. sz.

Petrovics

P. 2. *Elek*, művészeti író, a Szépm. Múzeum főigazgatója, * Deregnyő (Zemplén m.) 1873. Jogi tanulmányai bevégzése után a belügyminisztérium tisztviselője (1896), hol 1900 óta a törvényelőkészítő osztályban működött, majd annak vezetője, osztálytanácsos. 1914-ben a Szépműv. Múzeum igazgatója, 1921-ben főigazgatója. Régebb idő óta írt cikkeket főleg a XIX. század művészetéről (Budapesti Szemle, Művészet, Műbarát, Huszadik Század, Magyar Iparművészet). 1918 óta szerkeszti Az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum Évkönyvei-t (eddig 3 köt), 1922 óta a Művészeti Pantheon monografia-sorozatot (eddig 4 köt.). Könyvalakban megjelent munkái: Ferenczy Károly (Művészeti Pantheon 3. köt.). Újakról és Régiekről (Bpest, 1923), régibb és újabb essay-einek válogatott gyüjteménye. Mint a Szépművészeti Múzeum vezetője, főleg a XIX. század magyar festészetének a legkisebbekre is kiterjedő gondos kiegészítése és bemutatása volt a főgondja, az ő vezetése alatt nyilt meg a régi szobrászat (olasz, német) értékes eredeti gyüjteménye. A háborút követő évek mostoha viszonyai alatt is nagylelkű műbarátokat tudott szerezni a múzeumnak, kik részben képek és szobrok adományozásával, másrészt pénzadományokkal tették lehetővé a gyüjtemények jelentékeny gyarapodását. A régi és új művészet több elsőrendű darabjának megszerzése az ő személyéhez fűződik, gondos múzeumpolitikája (mintaszerű rendezés, új szerzemények időnkénti bemutatása stb.) nagyban hozzájárult a múzeum gyüjteményeinek a közönségnél való megkedveltetéséhez. E lexikon munkatársa. 1934. a' Szépművészeti Múzeum barátai, jelenlegi és volt tisztviselői Emlékkönyvet adtak ki tiszteletére.

E. Gy. II. 294

704.

re. Nyakravalója felett az aranygyapjas rendet
zt. István, a Lipót és a Vaskorona rend csillagjait
arna, szeme kék; sem bajusza, sem szakála nincs.
piros gallérja tölgyleveles paszománt s a jobb
t hord. A háttér sik terület.

ra, méretei 59.7 : 49.7 c/m.

i erekly emuzeumból. 107/95. № 76.

107/95. 76.

olvasót követelni, amelyet a pápa őszentsége megpuszilt.

Ha azonban a hajfürtre mégis igényt tart Nagyságod, azt szívesen küldök egy fényképért cserébe, de nem mint a nemzetségem kérdésében vesztett fogadás kiegyenlítésére, amit Nagyságod megnyert.

Tehát a jövő hajvágásnál. — De figyelmeztetem Nagyságodat, hogy már csakis egészen fehér fürtökkel szolgálhatok.

A doktor úrnak egy magyar parolát küldök. Nagyságodnak pedig kézcsókolva vagyok mély tisztelettel *Munkácsy Mihály.*"

Ugyanez év május 15-én elküldi Munkácsy második levelében az igért hajtincset.

„Nagyságos Asszony! Szíves levelét, a bizalommal előlegzett arcképekkel, vettem és miután időközben a hajvágás megtörtént sietek a csere-adósságot minél előbb leróni, azon sajnálatom kifejezésével, hogy nem küldhetek az arcképekhez méltóbb szőke vagy barna fürtöket, s csakis a megtérés e fehér jelvényeivel kell viszonoznom becses küldeményét.

Megnyugodott-e már a doktor úr fogadásának elvesztésében? Én részemről örülök, hogy Nagyságod ezúton egy becses olvasóhoz jutott. Imádkozza le rula kérem az én összes vétkeimet, nincsen nagyon sok ... Munkácsy Mihály."

Balás-Piri László

MŰVÉSZETI IRODALOM

MAGYAR MESTERMŰVEK. *Szerkesztette: Petrovics Elek.* — Budapest. 1936. — A Pesti Napló ajándéka előfizetőinek a Miklós Andor alapból. — Petrovics bevezető szavai szerint: „amit ebben a könyvben adunk, az egy bokrétára való virág, amelyet a magyar festészet gazdag flórájából szakítottunk. Azt reméljük, hogy bokrétánk színéből és illatából mindenki megérzi majd annak a nagy termőkertnek bőkezűségét, amelyből mutatóba válogattunk." Valóban, a „Magyar Mesterművek" tartalmánál és kiállításánál fogva a legegészségesebb és a legmeggyőzőbb propaganda a magyar festőművészet érdekében. Több mint száz, javarészében technikailag tökéletes, nagy alakú reprodukció festészetünk remekeiből, önmagában is olyan érték, aminővel művészeti könyveink ezideig alig dicsekedhettek. A közlésre kiválogatott képek tényleg arról tanuskodnak, amiről meggyőzni hivatottak a közönség legszélesebb rétegeit: festészetünk erejéről, szépségéről és fejlettségéről. Petrovics Elek tisztán tagolt bevezetése is ezt a célt szolgálja. Élvezetesen és világosan megírt, dióhéjba foglalt története a magyar festészetnek. A megindulást csak jelzi, hogy hosszabban időzhessen piktúránk teljes kibontakozásánál s hogy elmélyedő szeretettel rajzolhassa meg mai állapotát is. Nem teljességre törekszik, de azért fényt vet a fejlődés minden szakaszára, tájékoztat mindarról, amit a művelt közönségnek nemcsak tudnia illik, hanem kell is. Rendkívül hasznosak és tanulságosak azok a magyarázatok is, amelyeket Petrovics a könyv végén minden egyes képhez fűz. Ezekből a jegyzetekből mozaikszerűen alakul ki a helyes képnézés iskolája. Észrevétlenül tanítanak, helyes képnézésre szoktatnak s megértetik a művészet lényegét azokkal is, akiknek nincs sem idejük, sem kedvük elméleti tanulmányokra. A művészeti műveltség terjesztése és mélyítése érdekében a *Magyar Mesterművek*-nél szebb és hatékonyabb könyv régen nem jelent meg. *o. á. i.*

CSATHÓ KÁLMÁN: A SZÉP JUHÁSZNÉ. Singer és Wolfner k. a.

A részletrajz gondossága, az apró finomságok halmozása, a polgári élet jelentéktelen kis eseményeinek szerető elmélyedéssel való rajzolása jellemzi Csathó képzeletjárását s így természetes, hogy a biedermeier kort igen alkalmasnak találta arra, hogy onnét keressen regényének hőst *Borsos* József festőművész személyében. Borsos és mestere *Waldmüller* típussá emelték ennek a kornak egyszerű alakjait. Csak az, aki bele tud nézni a két mester alkotásainak lényegébe, veszi észre a sok közös vonás mellett, az ellentétes érzést és szellemet. A felületes néző szemében Borsos kora művészetének sok áramlatát csak egybefoglalta és így egyszerű epigonnak hat. Ám az 1913. évi biedermeierkiállításon felismertük jelentőségét és minél több ismeretlen műve bukkant fel azóta, annál inkább látjuk, hogy mégsem a bécsi piktúra szolgai követője, még ott sem, ahol az akkori kifejezési formákat használja föl, mert vérmérséklete és színérzéke elhajlította bécsi mestereitől és később, pesti műveiben, egyenesen megtagadta őket. Csathó Kálmán nem regényes életrajzot akart róla írni, és nem is nagyon bajlódik festői fejlődésének elemzésével. Azt olvassa ki műveiből, hogy nem magasabbrendű ihlet vezette, hanem meg akart mindenáron gazdagodni. Kutatta tehát a megrendelők ízlését és igyekezett azt kielégíteni. Fokozta ezt a vágyát egy mély érzés, ifjúkori szerelme, mely a látszólag csapodár művész egész lényét áthatja és elhatározásaiban vezérli. Csathó Borsosa tehát szerelméért él s dolgozik s a regény bonyodalma e szerelem körül forog. Határozottan van ennek

PETROVICS Elek

MM 1936

Magyaros női ruha kiegészítő darabjai – párta, mellény, kötény, 1930-as évek
(Domsáné Erdősy Klára ajándéka)

A két világháború közötti magyar polgári öltözködés a nemzeti jelleg erős hangsúlyozásával vált izgalmassá. Ihletet elsősorban a népművészetből merített, a legszebbnek érzett kalotaszegi, sárközi és matyó hímzés és szabásforma a korabeli női divat visszatérő elemei. A Nemzeti Múzeum Textilgyűjteménye az elmúlt években ajándék és vásárlás révén is gazdag kollekcióval gyarapodott belőlük. Az itt bemutatott párta, mellény és kötény városi tisztviselőcsaládban élő fiatal lány öltözékének része volt. A viselet-együttesek tipikus útját járta be: minden bizonnyal egyszerű ruhája korábban elkallódott, a hímzett, de önállóan nem használható darabok emlékként ránk maradtak.

Ferencziné Sedlmayr Krisztina

2004

Tisza István gróf köszönőlapja ezüstlakodalma alkalmából, 1910.

2003-ban egy hagyatékból sikerült megvásárolni mintegy 500 darab régi képeslapot, amelyek főleg erdélyi és felvidéki településeket ábrázoltak. Az anyag alaposabb átnézése után kiderült, hogy sok lap kéziratként is érdekes. Többek között *Mailáth Gusztáv* gyulafehérvári püspök, *Haranghy Jenő* festőművész, *Bory Jenő* és *Radnai Béla* szobrászművészek, azután akadémikusok: *Schütz Antal* filozófus, *Angyal Dávid* történész, *Riedl Frigyes* irodalomtörténész, *Petrovics Elek* művészettörténész és *Möller István* építész levelei találhatók köztük. A geszti gróf Tisza kastély részleteit ábrázoló lapon pedig a modernkori magyar történelem meghatározó politikusának, miniszterelnökének *Tisza István* grófnak az írását fedezhettük fel, amelyben Tisza egy erdélyi tanítónőnek köszönetet mond az ezüstlakodalma alkalmából küldött gratulációért.

Baják László

A Vígszínház kellékpénze, 20. század első fele

A színházakban használt kellékpénzek kedvelt darabjai a numizmatikai gyűjteményeknek. A Nemzeti Múzeum törzsgyűjteményében a Nemzeti Színház 1860-as évekbeli kellékpénzeitől kezdve napjainkig őriz színházi pénzeket. A tavaly vásárolt kisebb kollekció értékes anyaggal egészíti a törzsanyagot. Közülük a legrégebbi a Kolozsvári Nemzeti Színház 1880-as évekből származó kellékpénze, a legújabb keletű pedig a kaposvári Csíky Gergely Színházé 1984-ből. A kellékpénzek általában saját koruk forgalmi papírpénzeit utánozzák, de akadnak olyanok is, amelyeket egy adott darabra utaló feliratok és színészek képei díszítenek. A Vígszínház kellékpénzei közül több változat is ismeretes, amelyből a kiállításon kétféle típus is szerepel. Az egyik az 1910 körüli úgynevezett kékpénzek mintájára készült, míg a képünkön látható a Monarchia papírpénzeinek egy korábbi, a századfordulón gyakori típusát utánozza.

Pallos Lajos

Petrovics Elek

M. 932. XI. 30.

M. 932 XI. 30

Egyezmény Ausztriával a monarhia idejéből származó állami adósságokra és udvari kincstári gyüjteményekre

Agostino *Soldati* dr. svájci szövetségi biró és a magyar—osztrák választott bíróság elnökének vezetése, valamint a két döntőbiró, *Szterényi* József báró és *Kienböck* Viktor volt osztrák szövetségi miniszter közremüködésével Velencében november 26-án és 27-én tartott választott birósági tárgyalással kapcsolatban a magyar és osztrák kormányok között két egyezmény létesült, amelyek közül az egyik az osztrák—magyar monarhia idejéből származó államadósság egyes kérdéseire, a másik pedig a volt hitbizományi és udvari kincstári gyüjteményekre (muzeumok és könyvtárak) vonatkozik. E tárgyalásokra magyar részről *Petrovics* Elek, a Szépmüvészeti Muzeum főigazgatója mint szakértő és *Alkér* Kálmán kuriai biró mint jogi tanácsadó voltak kiküldve. A két egyezmény még mindkét állam részéről megerősitést igényel.

Papp Viktor, olvasói sajnálatára letette a kritikai tollat; főbb kritikáit kiadta egy szép könyvben.

Sokkal kedvezőbb a helyzet a szépművészeti kritika terén. Idők folyamán a közönség képzőművészeti érdeklődésének fejlődésével kapcsolatban kiváló kritikusi gárda figyelme irányult a képzőművészet felé. A különböző művészi irányok és stílusok surlódása, gyors iramú hullámzásuk bőven ellátja anyaggal a kritikust; régi értékek épségben tartása, újak felismerése, bizonyos újítások zsákutcába kerülése, mások érvényesülése, programmok, szemléleti módok, eszmezavarok értékelése és tisztázása mindig új meg új feladatok elé állítja őket.

Örvendetes eseménye képzőművészeti kritikánknak, hogy veterán harcosa, Lyka Károly sokévi pihentetés után újra felvette tollát s ismét folytatja azt a felvilágosító munkát, amely a közelmultban olyan nagy szolgálatot tett művészeti kultúránknak. Kitartón és következetesen dolgozik immár egy emberöltő óta Elek Artur; lelkiismeretes, a felelősséget érző szelleme, a művészetek multjára és jelenére egyaránt kiterjedő tájékozottsága, újításokat higgadtan fogadó, valódi új értékek iránt fogékony ítélete, írásának világos logikája, stílusának fitogtatás nélküli, tárgyszerű szépsége, magatartásának puritán erkölcse kritikai irodalmunk legrokonszenvesebb jelenségei közé sorolják. Réti István, a kiváló festőművész kiváló írónak, a képzőművészeti essay értékes művelőjének bizonyult a közelmúlt magyar festészetének, különösen a nagybányai iskola eredményeinek művészetünk általános képébe való beállításával. Művelt és jó ítéletű kritikus Farkas Zoltán; kiállításokról szóló bírálatai nyugodt hangjukkal, magvasságukkal és a művészeti élet hullámzásának megértő értékelésével tűnnek ki. Ybl Ervin is érdemes munkát végez szellemes kritikai-művészettörténeti írásaival. Az ifjabb nemzedékből az alapos képzettségű Genthon István és Péter András válnak ki. Mind a ketten a művészettörténeti tudományból indultak ki, s széleskörű tudás támogatja munkájukat a közelmult és a jelen értékelésében.

Egészen különálló helyet foglal el képzőművészeti kritikánkban Petrovics Elek. Nem olyan értelemben vett műkritikus, aki kiállításról kiállításra jár és beszámol a látottakról, — munkaterülete a műkritikai essay. Érdeklődésének tárgya első sorban a közvetlen közelmult, az a nagyjelentőségű megújulás, mely a magyar képzőművészetben a mult század utolsó évtizedétől kezdve végbement s ma is érezteti hatását művészeink fejlődésére épp úgy, mint a közönség ízlésére. E tárgykörben írt tanulmányainak legjavát gyüjtötte össze *Élet és művészet* című könyvében. Múzeumi kérdésekről szóló néhány cikken kívül a félmult és félig még ma művészeti mozgalmait

Budapesti Szemle
1938. febr.

IRODALOM.

Az első Zalán Futása.

A Zalán Futásának első kidolgozása. Az eredeti kéziratból bevezetéssel kiadta Kozocsa Sándor. Budapest, 1937. M. Tud. Akadémia. *(Régi Magyar Könyvtár.* 41. sz.) K. 8-r., 107 l.

Az irodalomtörténeti kutatásnak nagy eseménye, hogy a világháború egyik hősi halottjának hagyatékából egy csomó ismeretlen, ifjúkori Vörösmarty-kézirat került a Nemzeti Múzeumba. Köztük volt a költő két nem érdektelen drámájának nagyobb töredéke és közöttük volt a *Zalán Futása* első fogalmazványának több, terjedelmes részlete, a mű eredetileg elgondolt címével: *Árpád győzödelme a titeli síkon.* Kiadásáért hálásak vagyunk Kozocsa Sándornak, aki — a RMK. hagyományainak megfelelve — gondos, betűhív formában tette közzé irodalmunknak ezt a kedves ereklyéjét. A szöveg pontosan követi a kéziratot, annak minden törlését, változtatását az eredetinek rendjében adja. Talán élvezetesebb lett volna, ha a fogalmazás közben félbenhagyott, törölt sorokat (néha egész részleteket) vonal alatt kapjuk; az olvasás folyamatosságát, az összehasonlítás munkáját zavarja a szögletes zárjelbe rekesztett számtalan sorkezdés, sortöredék (vagy legalább más betűvel szedethette volna ezeket), de több fáradsággal tudományos célra így is használható a szöveg, amely szinte képmása a kéziratnak.

Kár, hogy nincsen meg az egész. Csak az I., VIII. és X. ének, a VI.-nak néhány és a VII.-nek mintegy másfélszáz sora maradt meg.[1] Az I. ének természetesen in medias res vezet a mai 35. sorral. Ismeretes, hogy Vörösmarty a «kezdeti versezet»-et utólag, Fábián Gábor kérésére, 1824. szeptember végén, akkor költötte elébe, mikor a kéziratot a nyomda számára másolni kezdte. A mai I. ének első formájában két énekre terjedt (a II. a mai 323. sornál kezdődött,

[1] A VI. ének pár sorát a maga helyén, nem pedig a X. ének *után* kellett volna közölni. Lapszélen megjelölhette volna a kiadó a mai ének- és sorszámot s a kézirat lapszámozását.

nek" nevez a szerző s amely az első Morganok és Wanderbiltek megjelenésével kezdődik, főleg Franciaországban, ahol a barbisoni mesterek voltak első kedvenceik. Végül pedig néhány igen tanulságos figyelmeztetés szól a régiséggyüjtők legnagyobb veszedelméről: a hamisságokról. Azokról a nagyipari tevékenységű gyárakról, melyek Chinában és Japánban párisi keletázsiai régiségeket termelnek, Velencében muranói cseh üveget, Bécsben berlini Fuger-miniatűröket, Párisban bécsi Corot-kat, Augsburgban pedig régi londoni serlegeket hamisítanak. Nem marad adósunk a nagy múzeumi becsapások történetével sem s azokkal a rendkívül ügyes trükkökkel, amelyekkel a hamis régiségek kereskedői dolgoznak. Mindent összevéve: a connaisseur egy okos és praktikus könyvecskével gazdagszik, a modern művészetek propagálója pedig azzal a tanulsággal, hogy nem mind arany, ami régi.

KRÓNIKA

PETROVITS ELEK. A Szépművészeti Múzeum új igazgatójának kinevezése a művészeti közvéleményben olyan általános örömet keltett, amilyen csak igen ritkán szokta kisérni a vezető állások betöltését. De Petrovits Eleknek szivesen tapsolt az egész művészi világ, amely a maga legtisztább érdekeinek biztosítását látja az ő kiválasztásában. S mi a magunk részéről is tekintélyes és őszinte részt követelünk ebből az örömből, mert ismerjük Petrovits Elek egyéniségét és tudjuk, hogy azoknak az eszméknek, amelyeket a művészet érdekében levőknek tartanak, aligha van ebben az országban nálánál érdemesebb képviselője. A művészet iránti szeretet és a legtágabb szakértelem, az egyéni szeretetreméltóság és a bátor szervező energia egyesülnek az ő személyében, mind olyan tulajdonságok, amelyek legteljesebb mértékben alkalmassá teszik arra, hogy egy olyan nagyfontosságú intézménynek, mint a Szépművészeti Múzeum, élére álljon. A Szépművészeti Múzeum, csakúgy, mint az egész magyar művészeti kultúra, beláthatatlan jövő előtt áll, a művészet csak ez után fogja elfoglalni a magyar közéletben az őt megillető helyet és a múzeum becses anyaga is csak a jövőben fogja a magyar szellemi műveltség fejlesztésében azt a szerepet játszani, amelyre értékénél és előkelő nívójánál fogva hivatva van. Szerencsés körülmény, hogy hivatás pontos teljesítésére olyan ember fog vigyázni, mint Petrovits Elek, akinek egyénisége egymagában biztosítja az intézet jövendő fejlődését. Az általános, felhőtlen öröm, amely ezt az egyéniséget fogadta, legjellemzőbb bizonysága kvalitásainak s mi valóban szerencsésnek tartjuk a magyar művészeti kultúrát, hogy ezeket a kvalitásokat a maga számára leköthette.

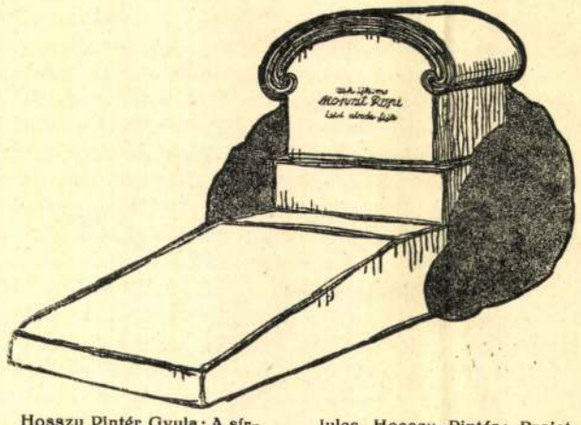

Hosszu Pintér Gyula: A sírkőpályázaton 150 koronával díjazott gyermek-síremlékterv.

Jules Hosszu-Pintér: Projet d'un monument funéraire pour enfant couronné du prix de 150 couronnes.

MŰVÉSZI SÍRKÖVEK. A Magyar Iparművészet utolsó számában megjelent Lajta Béla érdekes és tanulságos cikke a temetők művészetéről. Ez a közlemény élesen megvilágította az olvasó előtt a temetők művészi kiképzésének fontosságát, valamint azt a hanyatlást is, amelyet a temető művészete a legújabb időkben szenvedett. A modern művészi felfogás egyre nagyobb figyelmet szentel ennek a kérdésnek és minden erejével oda törekszik, hogy a temetők művészi jellegét visszaszerezze. Ezen törekvések közé tartozik az a pályázat is, amelyet az Iparművészeti Társulat hirdetett művészi sírkövekre s amelynek számbeli eredményéről már szintén hírt adtunk. A pályázat és különösen annak eredménye megköveteli azonban, hogy bővebben foglalkozzunk vele.

Az eszme, amely az Iparművészeti Társulatot a pályázat kiírásánál és feltételeinek megállapításánál vezette, végső jellegében a temetők artisztikumának felélesztésében csúcsosodik ki. Praktikus vonatkozásaiban azonban eltekint a temetők általános megtervezésétől és inkább a gyakorlati élet szükségeinek kíván művészi kielégítést nyujtani. A halottakról való megemlékezésnek általánosan elfogadott eszköze a sírkő, amely hivatásánál fogva ki kell hogy fejezze mindazt a szeretetet és tiszteletet, amelyet a hátramaradt élők az elhúnytak iránt éreznek. Erre a szimbólikus feladatra azon-

Magyar Iparművészet
1914.

SZAK-IRODALOM

A KÉVE KÖNYVEI. (V. és VI. kötet. Szerkeszti: Szablya János.) A kevésszámú magyar amatőrnek és bibliofilnek igaz gyönyörűsége telhetik a Kéve művésztársaság finomízlésű könyvkiadványaiban. Külsőre csakúgy, mint tartalomra egyaránt disztingvált kötetek ezek, melyekből most a két utolsó fekszik előttünk, jeles bizonyságául annak, hogy szerkesztőjük, aki maga egyúttal művészi facteurjük is e könyveknek, egyre több szeretettel mélyül el feladataiba. A Kéve könyvei, csakúgy mint a társulat kiállításai is egész intimitásukkal a művészetek elválaszthatatlan egységét hirdetik: grand art és interiőr-művészet, architektónikus érzékenység és a technika nyujtotta finomságok magasabbrendű közösségbe folynak. E két kötet is olyan művészi kérdéseket karol fel, amelyekkel éppen határhelyzetüknél fogva néha mostohán bánik el az artisztikus revü. Igy az új életre éledő Lánchíd minden monumentális szépsége megelevenedik Elek Artúr írásában és Gara Arnold rajzaiban, a kis gyermekek iskoláskönyveinek művészete beható méltatóra talál Nádai Pálban és a Hengeller meg Mander sikerült rajzaiban. Lénárd Róbert rézkarcai, csakúgy mint Tichy Gyula rajzai a Kéve grafikusainak sikerült munkái megértően interpretáltatnak a szerkesztő jellemzéseiben, míg a grand art körébe vágó témák közül nagyobb tanulmányokat találunk (illusztrációkkal) Rembrandt önarcképeiről és Dömötör István tollából Mednyánszkyról. Mindegyik tanulmány maga is az írásművészet stílusos alkotása. Apró krónikáiban, a hazai és külföldi élet mindenféle eseményével és áramlatával foglalkozva, a Kéve könyve a megrögzítésre érdemes mozzanatok valóságos almanachjává válik, szerencsésen egészítve ki az egész könyvnek ízléses tónusát. Kliséi, fejlécei, záródíszei, előzékpapirja és kötése mind ritka szerencsés könyvművészeti érzékkel összeválogatott elemei e könyveknek, melyek művészeti könyveink pongyolaságai és ízléstelenségei közepette üdítőek a szemnek és erősségei a magyar grafikus művészetbe vetett bizalomnak.

FONÓ-SZÖVŐ-IPAR. A Magyar Textiltechnológusok egyesülete, amelynek elnöke Rejtő Sándor műegyetemi tanár, ily címen havi folyóiratot ad ki. Ennek első száma Erdélyi Ernő szerkesztésében most jelent meg. Mint Rejtő Sándor beköszöntőjében olvassuk, a lap célja a magyar közgazdasági érdekek s a magyar textil-mérnökök érvényesülésének megvédése, akiknek Magyarországon még ma is hihetetlen küzdelmeket kell folytatniok a tőke bizalmatlansága miatt. Maly Ferenc dr. igen érdekes dolgokat ír erről. Körösfői Kriesch Aladár a textilipar művészi vonatkozásairól mond el megszívlelésre méltó dolgokat, egy névtelen cikk a párisi divat majmolásáról közöl maró szatirával megírt, talpraesett megjegyzéseket. Mint a néhány cikk felsorolásából is nyilvánvaló, az új szemle tartalma igen érdekes és változatos. A Fonó-Szövő-Ipar minden hó 1-én jelenik meg. Előfizetési ára egy évre 12 korona.

A MŰGYÜJTÉS LÉLEKTANA. (Adolph Donath: Psychologie des Kunstsammelns, Berlin R. C. Schmidt & Co.) A művészi gyüjtés együtt halad a tőkefelhalmozás ritmusával és annak a távolságnak növekedésével, mely a valóban művészi becsü munkát a tisztán utilitárius termeléstől elválasztja. A gyüjtő azonban ma már sokkal rokonszenvesebb tipusa a művészi köztudatnak, mint a még néhány évtizeddel ezelőtt élt ritkasággyüjtő és kuriózum-kedvelő volt. A gyüjtés egyre nemesebb irányokba terelődik s a szakmunkák beható tanulmánya mélyíti el a szőnyegkedvelő passzióját csakúgy, mint a Holbein-metszetek amatőrjét. Emellett, kivált az angol irodalomban, nagy számmal vannak olyan kis kompendiumok is forgalomban, melyek egy-egy stílus, műipar vagy egyéniség egész alkotótevékenységét összefoglalják. Ilynemű könyvtár a németeknél csak most van kialakulóban s ennek egyik kötete a Donathé is. Szellemesen és könnyen áttekinthető módon ismerteti meg a művészi gyüjtés egész történetét. A régi korok mecénásait a Mithridateseket, Ptolomäusokat, a római császárokat s az olasz köztársaságok szenvedélyes urait: a Mediciek, Gonzagák, Estek, Grimanik és Sforzák tevékenységét, egészen Strauss Richardig, aki primitíveket vásárol. Minden kor gyüjtésének sajátos formái felvonulnak előttünk. A tizenhetedik század kincseskamarái és raritásgyüjteményei, a német Schatzkammerek, a francia királyok nagyszerű festő- és művészkegyencei, Rubens bevonulása a Louvreba, majd a gyüjtők sorába, a francia rokokó nagy amatőr-művészei: a Boucher-k, a Boulle-ok, hallatlan gazdaságú gyüjteséikkel egészen az angol gyüjtőkig: a Reynoldsokig és a Wallacekig. Látjuk, hogy mit jelentenek pár évtized alatt az aukciók az árak felszöktetésében és hogyan rendezkedik be a modern műgyüjtő Figdor, Lanna, Agath, Knorr egész gyüjtésével interiőrszerüleg. Bepillantást kapunk abba a haussemozgalomba, melyet „amerikai veszedelem-

Petrovics Elek

B.H.934.III.18.

PETROVICS ELEK jubileuma

Március 21-én lesz húsz éve annak, hogy I. Ferenc József *Petrovics* Elek belügyminiszteri osztálytanácsost kinevezte az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum igazgatójává. Sokak előtt meglepetés volt ez a kinevezés, látszólag politikai érdemeket jutalmazott, hiszen Petrovics Elek a belügyminisztérium törvényelőkészítő osztályának volt a vezetője, melyben a választójogi törvény készült. Petrovics Elek még sem ezért került nemzetünk legnagyobb képzőművészeti gyüjteményeinek élére, ő maga vágyott oda, mert lényét már régóta eljegyezte a művészettel. A jogszabályalkotás, az állami adminisztráció terén való kiválósága jeles intellektusából és lelkiismeretességéből fakadt, de a művészet mindig első szívügye volt. Már akkor is egyike legfinomabb ízlésű műértőinknek, a Kisfaludy-Társaság Greguss-bizottságába hívta meg; keveset ír, de amit egyszer kiad kezéből, mintája az essay-irodalomnak.

Ha valakiről azt lehet mondani, hogy beváltotta a hozzáfüzött reményeket, úgy Petrovics Elek valóban százszázalékosan megfelelt a várakozásoknak. Megtartotta régi, kiváló adminisztratív képességét, fegyelmezett jogérzékét, de ezen kívül — és ez működésében a lényeg — tettekben élte ki a művészet iránti lelkesedését. Kiépítette a múzeum osztályait, ujakat szervezett és szerencsés vásárlásaival beigazolta művészi kérdésekben való biztos ítéletét. Működése minden terén valóban termékeny volt. Még a háború előtt nagyszabású programot dolgozott ki múzeuma fellendítésére és ehhez a programhoz hű maradt akkor is, mikor a változott viszonyok megszűkítették intézetének életlehetőségeit. Gyüjtőkedve ekkor sem csüggedt, még a megfogyatkozott anyagi lehetőségek mellett is rendkívüli értékekkel gyarapította múzeuma gyüjteményeit, az általa megszervezett mecénás-tábor segítségével.

Hármas célkitűzés vezeti munkáját, a gyüjtemények fejlesztése, ezeknek szakszerű és tetszetős ujrarendezése, végül a múzeum anyagának tudományos feldolgozása és népszerűsítése. Érdeklődése az összes korokra kiterjed, igazgatása alatt az antik szobortár éppúgy nevezetes darabokkal gyarapodott, mint a modern képgyüjtemény. A régi alkotások vásárlásánál meghallgatta legilletékesebb munkatársait, de a XIX. és XX. századi művek vételénél egyedül saját ítéletére hallgatott. Ez az a kor, amelyben legotthonosabb a tudása, véleménye és ezen a téren való működése nemzeti szempontból is legnagyobb jelentőségű.

A régi gyüjteményeket csak egészen kiváló alkotásokkal gyarapította. Első szerzeménye még a háború előtt Gaudenzio Ferrari Piétafestményének megszerzése volt a milanói Crespi-gyüjteményből, ennek úgy örült, mint első igazi győzelmének. Utána következik a középkori és reneszansz szoborgyüjteménynek igazi mesterművekkel való gyarapítása Luca della Robbia, Sansovino, Minelli műveinek, a rajnai Kőmadonnának, Tilman Riemenschneider Máriaszobrának megszerzése, majd a régi és modern képtár, melynek Altdorfer Kálváriáját, Greco Magdolnáját, Pieter de Hooch Interieurjét és a nagy francia mesterek, Delacroix, Corot, Courbet, Manet, Monet, Puvis de Chavannes, Cézanne és több híres festő, így a német Menzel és Liebermann műveit vásárolta meg igen előnyösen.

Legnevezetesebb munkája azonban a modern magyar kép- és szobortár kiépítése. Tudta, hogy nemzeti kötelesség egyetlen nagy képzőművészeti gyüjteményünket minél tökéletesebbé tenni. Ebben mindenkinek helyet adott, aki a fesztészet és szobrászat nyelvén kvalitásosan és egyénien fejezte ki magát. *Főszempontja volt a gyüjtemény magyar jellegének kidomborítása.* Aki a szépséget magyar érzéssel fejezte ki, annak díszhely jutott az ő rendezésében. Ezért kapott külön termet Munkácsy, Székely, Szinyei-Merse, ezért domborította ki erőteljesen a legmagyarabb iskolának, a nagybányainak jelentőségét. Egy-egy lappangó, kvalitásos magyar kép, vagy szobormű fölkutatásáért évekig levelezett, kutatott és csak akkor nyugodott meg, mikor végre fölbukkant a régóta kergetett alkotás. Céltudatos munkáját nemcsak az újjárendezendő modern magyar galéria és az általa megalkotott modern szoborosztály, hanem az Uj Magyar Képtár is bizonyítja, melynek megszervezése az Andrássy-úti Régi Műcsarnokban igazgatásának egyik legnagyobb érdeme. Magyar Musée Luxembourgot teremtett ezzel, hol a legújabb modern alkotások várják, hogy az idő igazolja vélt kvalitásaikat és bekerüljenek a Szépművészeti Múzeum magyar galériájába. A magyar művészet teljességének, nagy értékeinek ez a bemutatása eredményezte azt, hogy a külföld érdeklődése mindinkább növekedőben van festészetünk iránt és hogy művészetünket fokozatosan bevezetik az egyetemes művészettörténetbe.

Mindehhez, továbbá a *Keletázsiai Hopp*-Múzeum megszervezéséhez, és a Történelmi Képcsarnok újjáalakításához azonban nemcsak elsőrangú szaktudás, munkaképesség, hanem szeretetreméltó egyéniség is kellett, mely teljes létszámban Petrovics Elek mögé csoportosította műbarátainkat. Végh Gyulával, az Iparművészeti Múzeum főigazgatójával együttesen hivatalosan is megszervezte a Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesületét, de ezen felül is mindig sikerrel vette igénybe mecénásaink, bankjaink áldozatkészségét. Ha ő valakihez fordult múzeuma érdekében, biztosak lehettek afelől, hogy Petrovics valóban fontos, nélkülözhetetlen műalkotás megszerzésére kéri hozzájárulásukat és vajjon, ki tudna nemet mondani szeretetreméltó, önzetlen egyéniségének. Hiszen, ő is a múzeum mecénásai közé tartozik, ő is néhány kiváló művet ajándékozott múzeumának. Ebben is nagy német elődjét, Bodét követi, aki szintén jogászból lett világhírű múzeumigazgató és művészettörténetíró.

Most Petrovics újra nagy munkában van, a régi képtárt akarja újjárendezni. Kétségkívül hálás feladat, talán a legizgatóbb, ami múzeumigazgatóra várhat. Kidomborítani a remekműveket, felcsillogtatni ragyogó kvalitásaikat és kiselejtezni, raktárba tenni a másodrendűeket.

Reméljük, Petrovics Elek ezt a feladatot is kiválóan oldja meg és hogy a régi képtár most folyó újjárendezésével betetőzi eddigi nagy eredményeket felmutató munkásságát.

Y. E.

H.

gyei hendikepre, míg az *Áprilisi nagy h*
kepre Livius, Little Nubian, Arosa és *A*
a keresettebb lovak. — A *Przedswit-hen*
súlyelosztása megjelent. Star 65, Brisk
Benvenuto 52½, Leicester 52, Taquin
Ralo 48½, Alisa 47½, Heliane 47½,
rape 47½, Leda II. 46½, *Kopó* 45, Du
45, Grey hope 44, Victorius King 40, E
go lucky 39. A súlyozás első áttekint
Rattrape 47½ kilója ötlik szembe.

ORT

A Ferencváros Sárosival,
a Bocskay Előri nélkül szerepel vasárn

Az Ujpest a Phöbusszal játszik — A Hungária Miskolcon, a Budai 11 Szegeden, a Kispest Kaposvárott

kerete eppoly fényes lesz, ... Megjelenik a sport nagy ünnepén *Horthy* Miklós kormányzó, a magyar sport nagy patrónusa és a páholyokban a főváros társadalmának színe-java fog gyönyörködni a színpadon föltáruló színpompás képekben és küzdelmekben. A sportest *Horthy* Miklósné jótékonysági akcióját szolgálja és egészen bizonyos, hogy a szegények gyámolítására tekintélyes összeggel fog hozzájárulni a hétfői sportünnep.

A rendezőség elhatározta, hogy az ünnepet pontosan este fél 8 órakor megkezdik és ezért a sajtó útján is kérik a közönséget a pontos megjelenésre.

Az ünnep külföldi résztvevője, *Solbach* francia tornászbajnok, vasárnap délután érkezik Budapestre. A kitünő vendéget, akinek szereplését különösen tornászköreink várják nagy érdeklődéssel, a Torna-Szövetség és a sportünnepség rendezősége fogadja a pályaudvarban.

• **Cambridge nyolcasa rekord idő alatt győzte le Oxfordot.** Londonból jelentik: Szombaton délután tartották Oxford és Cambridge hagyományos evezősmérkőzését, amelynek megtekintésére egymillióra becsült tömeg helyezkedett el a Themze partjain. A győzelmet ezúttal is *Cambridge* nyolcasa szerezte meg négy és negyed hajóhosszal, 18 p. 03 mp.-es rekordidő alatt. Az oxfordi csapat 18 p. 18,1 mp.-es ideje is jobb volt az 1911-ben felállított 18 p. 29 mp.-es rekordnál.

• **Sport és művészet a leventék husvéti ünnepségén.** Az íróasztalok és munkapadok mellett görnyedő ifjuság testi és kulturális nevelése a célja a tíz esztendővel ezelőtt életrehívott leventeintézménynek. Alkalmat ad az ifjuságnak testi erejének megőrzésére és fokozására, hogy felvértezze magát az élet nehéz küzdelmeire és emellett elősegíti a fiatalság lelki fejlődését is. A vidéken s a városokban is az első esztendőben úgyszólván „kötéllel kellett fogni" a leventéket, ma már azonban a társadalom minden rétegéhez tartozó ifjuság nagy lelkesedéssel veszi ki részét a leventeéletből. Az évek során a budapesti leventeintézmény hatalmas arányokban fejlődött s ma már mintegy félszázezer ifjút foglalkoztatnak a főváros kerületeiben. A leventék örömmel és szeretettel járnak el a testnevelő órákra, a szabadtéri sportok tréningjeire és a kulturális előadásokra és lelkesen készülődnek azokra a bemutatókra, amelyeket a tavasszal és a nyár folyamán fognak bemutatni a nagy közönség előtt. Mindezideig csendben, visszavonultan dolgoztak a leventék, most azonban a nyilvánosság elé lépnek mindazzal, amit tanultak fegyelem, ügyesség, sportbeli rátermettség tekintetében s igazolják, hogy méltán megérdemlik a társadalom szeretetét, érdeklődését és támogatását.

Az első alkalom, amikor a leventék felsorakoznak a nagyközönség előtt, a husvét hétfőjére kitüzött bemutató lesz a Városi Szinházban. *Április 2-án díszelőadást rendez a székesfőváros törvényhatósági testnevelési bizottsága* s az előadáson ötszáz levente a kormányzó, a kormány tagjai és a királyi hercegek jelenlétében sportrevü keretében sportbeli képzettségüket mutatják be. A díszelőadás második része a *„Piros bugyelláris"* című népszinmű, amelyet a Nemzeti Szinház művészei adnak elő a leventék kulturcsoportjainak közreműködésével. Az április 2-i ünnepségről, valamint az azt követő nagy sportversenyekről tegnap este tájékoztatta a sajtót a főváros testnevelési bizottsága, amelynek nevében *Némethy* Károly tanácsnok s vitéz *Barcsay Ádám*

A szuggeszció, hisztéria és neuraszténia elektromos tünemény

Feltűnő orvosi cikk az Epol lapjában

Az *Egészségpolitikai Társaság* hivatalos lapjának új számában dr. *Steiner* Károly Albert *a biofizika jelentőségét ismerteti az orvostudományban.*

— Ha meg akarjuk ismerni az embert igazi valóságában — írja — és levetjük róla azt a takarót, amit a kultúra ráborított, akkor egy lény áll előttünk, amely nem ismer más feladatot és más életcélt, minthogy kielégítse és végrehajtsa azt a kényszert, hogy neki *élnie kell* és *utódokat nemzeni*, hogy *az energia fenntartásáról* szóló törvénynek eleget tegyen.

Az emberi test minden jelenségét elsősorban *a sejt adottságaiból* kell meghatározni, mint ahogy ma már lehetetlen bármely anyag titkát az alkotó *atomok ismerete nélkül* megállapítani és meghatározni. A fizikai világkép az utolsó évtizedekben nagy változáson ment keresztül és *ma az energia nézőpontjából tekintjük ezt a képet.* Mindenki tudja azonban, hogy az energiák eredetüket tekintve tulajdonképpen *atomenergiák* és bizonyára nincsen messze az az idő, amidőn *az energiákat atomenergia-egységekben fogják kifejezni*, minthog *az atomenergia minden mozgás végső foka.*

A szerző megállapítja, hogy

a világon mindennek ez az atomenergia a forrása és ebből az alapból kiindulva keresi a szuggeszció, a hisztéria és a neuraszténia tüneteinek magyarázatait.

— *A szuggeszció tüneteinek magyarázatát eddig ellenkező irányban kerestük* — írja —, azt mondottuk, hogy a szuggeráló a szuggerált akaratát megsemmisíti és azután *saját akarata hatamába hajtja.* A szuggerált tehát tisztán passzív szerepet játszik és kénytelen magát az idegen akaratnak alávetni. De ha ez igaz volna, *az idegen akaratot végre is kell hajtani.* A végrehajtáshoz aktív munka kell. *Nem áll tehát az, hogy a szuggerált passzív módon hajtja végre a szuggeráló cselekvést.* Következik ez abból is, hogy szuggerálni mindenkit lehet, de nem *mindenki hajtja végre az idegen akaratot.*

— A szuggesztió tüneménye nem az idegen akarat szolgai végrehajtását jelenti, hanem

elektromos tünemény, ugyanaz mint az elektromos indukció.

A szuggeráló a szuggeráltban aktív folyamatot indít el, amely épp azáltal kényszerítheti az idegen parancs végrehajtására, mert a *szuggeráltban aktív energiát indukált.* A természetben *nincsen passzív energia*, mert passzív energiával nem lehet semmiféle munkát végrehajtani.

Kétségtelen, hogy

a szuggesztió tüneménye ugy a szuggerálóban, mint a szuggeráltban, az atómok világában játszódik le és tisztára az atomenergia függvénye.

Ugy a szuggesztio, mint a hisztéria és neuraszténia tüneményei és összes jelenségei innen magyarázandók annái is inkább, mert az, amit akaratnak, ösztönnek, horménak, kinetikus együtthatónak mondunk, mind azonos az energiával. A cikkíró ezután rámutat arra, hogy az emberek az atomban is szeretnek valami misztikus dolgot látni. Az ember azért szereti a misztikumot, mert azzal a természet fölé emeli magát abban a hiedelemben, hogy *ő nemcsak részese, hanem egyuttal birtokosa is misztikumnak.*

— Az orvosi tudomány abba a hibába esett — írja *Steiner* Károly — hogy *eddig még nem érezte szükségét a sejtplazma biofizikális szerkezetének legutolsó felfedezéseiből levonni a konzekvenciákat* és kutatni azt, vajjon a normális és abnormális sejtéletben mi a szereze az atomoknak és az atomenergiának.

— Ma már például tudjuk, hogy *a sejtplazma öregedésének legelső jele az, hogy a molekulák megnagyobbodnak.* A sejt kevesebb elektromosságot termel, ami viszont a plazma müködési képességét csökkenti. Ezért *nagyobb a szuggesztió hatalma gyermekkorban*, meret akkor erőteljesebb az indukció, rendkívül nagy az emlékezőtehetség, amely viszont az öregkorban a molekulák nagyobbodásával párhuzamosan csökken.

— *Az orvosi tudomány mintha féine még az atomenergiát az ember testi és szellemi életében szerephez juttatni.* Talán attól tart, hogy ez a homo sapiens fölényességét sértené.

— Az orvosi tudománynak nem lehet feladata meghátrálni olyan előítélet előtt, amely ősrégi időben keletkezett és az ember lelkét anyagtalan misztikumnak minősítette akkor, amikor az embereknek sejtelme sem volt arról, hogy a világegyetem felépítésében milyen alapvető feladatuk van az atomoknak és atomenergiának. Úgylátszik azonban, hogy az orvostudomány eddig azért vonakodott ezzel a problémával foglalkozni, mert úgy tartja, hogy *az a fizikába, vagy éppen a filozófiába tartozik.* Pedig

az atomenergia szerepe az orvosi tudományban sokkalta nagyobb, mint egyébként gondolnánk.

Steiner Károly Albert ezután néhány problémára mutat rá, amelynek *magyarázatát szintén az atomok világában kell keresni.* Ilyen *a hisztéria*, amelyre azt mondották, hogy *csak nők szenvedhetnek benne.* Ezt ma már megdöntötték. Tudjuk, hogy a *férfiak is lehetnek hisztériások.* A nő szervezete már a születésétől kezdve atomenergia termelésére van beállítva, ami a leánygyermekek nevelésének tekintetében igen komoly akadálynak tekinthető. Ez *az atomenergia többlet* határozottan nagyobb ellenállásra bírja a leánygyermeket a nevelésüket célzó mindennemű gátlásokkal szemben és *ez az atomenergia többlet igen nagy szerepet játszik a hisztéria létrejöttében.*

A szuggesztió olyan trauma, amely a protoplazma biofizikális szerkezetét támadja meg. Hatása annál erőteljesebb, mennél gyakrabban ismétlődik meg ugyanez a támadás.

— Minden gyermek már születése pillanatától kezdve ellentétes hatású szuggeszcióknak van kitéve — folytatódik a cikk —, amelyeknek mindegyike a szuggeszció természeténél fogva is a gyermek lelkét a maga számára igyekszik lekötni. És ha ezek a szuggeszciók elég erősek és elég tartósak, akkor a gyermek idegrendszerében olyan erős és ellentétes irányú aatásokat érnek el, melyeket későbbi korban *semmiféle pedagógiai eljárás sem tud többé azokból kiemelni.* Az ellentétes hatások ellentétes kényszere alatt a gyermek atomenergiája ellentétes munkát végez, amelyben a teljes megbízhatatanság és állandó nyugtalanság, *a lelki káosz az uralkodó állapot.*

A cikkíró nagy részletességgel írja le

a különböző lelki jelenségek magyarázatát

és *valamennyit az atomenergia működésére vezeti vissza.* Megállapítja, hogy *a pszihoanalízis alapvető hibája* éppen az, hogy a lélek működését a sejtek biofizikális szerkezetétől függetlennek tartja.

Ha kell használjon
MORISSON szőrtelenítőt

KULACS
VIHARKABÁT
HÁTIZSÁK
KENYÉRZSÁK
MOLNÁR GYULA
VII., KÁROLY-KÖRUT SAROKÜZLET. TELEFON: 427—575. 3/c

Weèk-end

Kirándulás a zöldbe

Írta: Kunszery Gyula

SÉTA BALRA

A *Week-end*-rovat alcíméül kivételesen ezt kellett volna adni: *visszarándulás a zöldből.* A zöldből a bálterembe. Mert egy kezdődő nagyszabású *francia négyesnek* vagyunk a szemtanui. Az összes figurával: a kolónokkal, turdöménekkel, senanglezekkel. a négyestánc helycserével járó angol figurája). S nem hiányzik az utolsó szám **sem** *a séta balra.*

Ne tessék azt gondolni, hogy erőltetett a tánc-hasonlat. Az utóbbi napok politikai hely-cseréire éppen az a jellemző, hogy szinte könnyed *tánclépésekben* történnek. „Csalódtam a jobboldalban" jeligével elkezdődik a séta balra S közben mintha csak a régi operett-slágert énekelnék: „Szerettem, csalódtam, üsse kő!"

Csakhogy nem egészen úgy van ám! Csalódások és csalódások, tévedések és tévedések között óriási különbségek vannak. Itt nem olyasféle tévedésekről van szó, hogy például mégis csak jobb lett volna a latin nyelv tanítását a harmadik osztályban kezdeni és nem az elsőben, vagy hogy helyesebb lett volna a kamatlábat félszázalék helyett egy egész százalékkal emelni, stb.

Itt nem ilyen *bagatell* tévedésekről van szó, hanem *generális* taktikai, stratégiai tévedésről, amely az egész nemzet életére, sorsára, jövőjére, kihathatott volna, ha az illetőknek hatalomra jutván alkalmuk lett volna nagy tévedésüket realizálni.

Itt *alapvető* politikai és világnézeti tévedéssel állunk szemben. Itt egyesek nem látták valami sajátos zöldhályog-járvány miatt azt az *egyetlen járható utat*, melyet *az emberiség* hatezer, a *kereszténység* kétezer és a *magyarság* ezeréves történelmének tanulsági határozottan kijelölnek.

És ráléptek egy olyan bizonytalan útra, amelyről pillanatnyilag úgy látszott, hogy boldogabb zöldelő virányok felé vezet, melyről azonban utólag kiderült, hogy jobb esetben zsákutcába, rosszabbik esetben pedig szakadék felé viszen.

Az ilyesfajta politikai tévedésekre érvényes *Fouché* szellemes mondása: ez több a vételnél, ez *hiba.* Még pedig jóvátehetetlen hiba. Ilyen nagyarányu tévedés után nem lehet visszatáncolni. Itt csak egyetlenegy a tennivaló: a hibát férfiasan beismerni és azután végleg *eltünni.* Még pedig nem is a balfenéken. Hanem ott, ahol vannak: *a szélsőjobbfenéken.*

Kerékpár-bajnokságok

Szombaton este tartották meg a *kerékpáros bajnokságokat* a Millenáris-sporttelepen. Az ezer méteres időfutam bajnokságot *Nagy* (Törekvés) szerezte meg 1 p. 16.3 mp-s idővel. 2. Nótás, 3. Éles. A repülőbajnokságot *Morvay* szerezte meg. 2. Nagy (Törekvés). Az üldöző csapatverseny bajnoka *Postás.* 2. FTC. A segédmotoros bajnok: *Vágai* (Zuglói LE) 7 p. 56 mp. 2. Gál. A megnyitófőversenyben *Nótás* (Postás) nyert. 2. *Knob* (Törekvés). A kezdők pontversenyében: 1. *Szijasi.* 2. Maglódi. Az ötkörös térelőnyversenyben 1. *Kiss* (20) KSZKK. A 25 km-es motorvezetéses verseny győztese *Szekeres.* 2. Pataki. 3. Kovács.

LÓSPORT

Háromszor győztek a Horthy-színek a vasárnapi versenyen. Részletes eredmények:

I. futam: **1. Sirató** (1 és negyed) Direr, 2. Izidor (3) Gál. Fm.: Pityi Palkó, Jónás. 10:21. Befutó: 10:46.

II. futam: 1. **Beeskád** (8:10) Szokolai, 2. Jogász (pari) Gill. Fm.: Rajtütő. 10:15. Befutó: 10:18.

III. futam: 1. **Poseidon** (5:10) Szokolai, 2. Papageno (2) Keszthelyi. Fm.: Isonzo.

CIÁNOZÁS GARANCIÁVAL!
Özv. Benedek Pálné
„Tempó" Ciánozási Vállalat tulajdonosa
VI., Szondy-utca 38. sz. Telefon: 121-824

BORNEMISZA GÉZA
a munkásság nemzeti érzéséről és jogai bővüléséről

Diósgyőr, augusztus 8.

A *vitéz Horthy István Állami Vas, Acél és Gépgyárak* ma ünnepelték a diósgyőri vasmű alapításának hetvenötödik évfordulóját és azt *a 302 munkást*, aki három évtizede áll a gyár szolgálatában. Az ünnepségen megjelent *Bornemisza* Géza iparügyi miniszter is és beszédet mondott. Megállapította, hogy *a magyar munkásság immár teljes egészében átérzi a nemzet minden rétegének sorsközösségét.*

— Mi mindannyian magyarok — mondotta —, akármilyen a foglalkozásunk és társadalmi rangunk, együtt szenvedünk meg minden hibát, mulasztást vagy kicsinyhitüséget, de együtt boldogulunk is, ha megtesszük mindazt, amivel önmagunknak, hazánknak és jövőnknek tartozunk. Ne higyje senki ebben az országban, hogy magának jobb helyzetet biztosíthat, ha megtagadja ezt a sorsközösséget.

Ezután a szociális haladás kérdéséről beszélt a miniszter és rámutatott arra, hogy a jogoknak az a többlete, amelyhez a magyar munkásság ma már eljutott és amelynek *még ma nem is körvonalazható bővülését várhatja a további szociális haladástól*, észszerüen növeli a munkásság kötelezettségeit és felelősségét is. A polgárságnak is, amikor a mult század derekán pozitív szerephez jutott a nemzeti élet irányításában, át kellett vennie a nemesi rendek teendőinek tekintélyes hányadát.

+ SPORT +

A kitűnő formába lendült Ónodyval az élen a Ferencváros könnyen nyert a Törekvés ellen

Ferencváros—Törekvés 5:1 (3:1)

A *Szent István-Kupáért* folyó küzdelmek harmadik találkozója ismét húszezer néző előtt került sorra a Latorca-utcában. A nagy mérkőzés előtt a *Magyaróvári LE* ifjúsági együttese *5:3 (0:2)* arányban győzött a *Szegedi VSE* ellen, amely az első félidőben kitünő játékot nyujtott, a második félidőben azonban teljesen kifulladt és ellenfele nemcsak kiegyenlített, hanem a győzelmet is megszerezte hozzá még tíz emberrel, mert kapusul.at a bíró kiállította.

Lanyha iramban kezdődik a játék. A Törekvés nyomban átveszi a játék irányítását és néhány lefutásával alaposan meglepi a zöldfehér védelmet, amely kissé kényelmeskedik. A tízperces ostromot azonban nem tudja góllá értékesíteni a kőbányai együttes és a 11. percben gyors és mutatós ferencvárosi támadás során Ónody megszerzi a labdát, kikanyarodik a balszélső helyére és védhetetlen lövéssel küldi a labdát a hálóba *(1:0).* Lanyha mezőnyjáték következik, majd a 18. percben ismét a fürge *Ónody* eredményes: a Törekvés kapusa felett emeli be a labdát *(2:0). Sipos* szépen beível, *Sárosi* dr. ritkán látott szép fejessel továbbítja a labdát a kapu felé, de Kiss bravuros elvetődéssel megkaparintja a labdát. Egy perccel később, a 20. percben azonban már ő sem tudja megakadályozni a zöldfehérek újabb gólját. *Kiss*, a ferencvárosi összekötő jó labdát ad *Sárosi* doktornak, aki a kifutó kapus felett beemeli a labdát a hálóba *(3:0).* A Törekvést felrázza a három gyors gól és a 27. percben a könnyelmüsködő védelem hibájából *Déry* lövése kerül a kapuba *(3:1).*

A második félidő ferencvárosi góllal kezdődik. A Szegedtől átigazolt Lakat, a fiatal half szép támadást vezet, majd begurít Sárosi III. elé, a válogatott centerhalf mintegy 25 méterről védhetetlen góllal növeli az eredményt *(4:1).* A 12. percben *Sárosi III. Sipos* elé gurít, a szélső elhúz a védelem mellett és beállítja a végeredményt *(5:1).* A gól után a Törekvés kifullad és megadja magát sorsának. A játék teljesen ellaposodik. Az állóhelyen a ferencvárosi drukkerek örömtüzeket gyujtanak, a magukkal hozott ujságpapirost meggyujtják, így ünneplik csapatukat. A befejezés előtt két perccel a Törekvés szépíthetne az eredményen, de csatárai még két lépésről sem tudják hálóba rúgni a labdát.

A «Vén Fiuk Vándordíj» küzdelmei.

A «33 FC» értékes vándordíjat alapított társelnöke és örökös klubkapitánya: *Bosnyákovits* Károly 40 éves klubtagsága és sportműködése alkalmából. A vándordíjért folyó küzdelmek szombaton kezdődtek meg. A «33 FC» 2:1 arányban győzött a BSE Házinyomda *vén fiuk* együttese ellen. A közönség sokat gyönyörködött a magyar labdarugás régi kedvenceinek és harcosainak szép játékában, az ünneplésből különösen kijutott *Bosnyákovits* Károlynak, a népszerű «Bunyák»-nak. A «33 FC» ebben a felállításban szerepelt: *Zsák — Toriszai, Erdélyi — Szabó, Sebes, Jakab — Juhász, Pipa, Zalatnai — Zloch, Eisenhoffer, Vedres.* Az MLSz. JT. vén fiuk csapata 3:2 arányban győzött a BTK vén fiuk együttese ellen.

Karaki nyerte ez első budapesti háztömb-körüli kerékpárversenyt

A Magyar Kerékpáros Szövetség a vidéki sikerek után vasárnap délelőtt a fővárosban is megrendezte első háztömb-körüli kerékpár versenyét az Andrássy-út, Bajza-utca, Benczur utca, Bulyovszky-utcai szakaszon A kb. 1 kilométeres távú versenyt Karaki BSzKRT nyerte. 2. Nótás Postás, 3. Gyurkovics WMTK, 4. Kiss KSZKK. Az ifjúsági versenyben: 1. Knob, Törekvés.

A Magyar Lovaregylet
augusztus 11, 14 és 15-én
d. u. 3 órakor versenyt tart.

CIANOZ PATKÁNYT IRT Königstein MÉRNÖK
VI., ANDRÁSSY-ÚT 57. Telefon: 228-073

FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG
Hétfői politikai lap
Kiadja a
Független Magyarország lapkiadó kft.
Felelős szerkesztő és kiadó:
Dr. MIHÁLYFI ERNŐ
Szerkesztőség és kiadóhiv.: Vilmos cs.-út 34
Telefon: 113—933
Vasárnap 118—622 hívandó
Előfizetés 1 évre 10, ½ évre 5.50, ¼ évre 3 P.
Lapengedély száma: 3713/1940. M. E. III.
Terjesztési engedély száma: 203.561/1943. VII. a.
Hungária Hirlapnyomda Rt., Budapest, V., Vilmos cs. út 34. Felelős: vitéz Bánó Lehel.

Hetvenéves Petrovics Elek

Írta: Kárpáti Aurél

Petrovics Elek most lett hetvenéves. Művészeti életünk nevezetes és örvendetes eseménye ez a jubiláris évforduló. Bensőséges, meghitt ünnepe az egész magyar kultúrának, amely a mai világpusztulás szörnyű napjaiban olyan töretlen-tisztán megőrzött, kivételes értékkel büszkélkedhetik, mint e nemes férfiú hetvenéves élete és félszázados átfogó életműve. Aki valamirevaló festő, szobrász, építész, vagy más művészet-szerető ember él ebben az országban, ma mind meghatva, hálás szívvel gondol Petrovics Elekre. Önkénytelenül is tiszteleg előtte. S úgy köszönti őt hetvenedik születésnapján, mint a legfiatalabb öreget, korunk és nemzetünk szellemi életének igazi «vezető elméi» között. Mint mindnyájunk önzetlen tanítómesterét, a modern képzőművészet legnagyobb értőjét, leghivatottabb irányítóját és leghűségesebb szerelmesét.

Mindeme megkülönböztetett tiszteletre, hálára és szeretetre *Petrovics* Elek bőségesen rá is szolgált. Mert ez a végtelenül fínom, halkbeszédű, szinte gőgösen szerény, nyugateurópai látókörű magyar úr nálunk szokatlanul ritka, nagy dolgot művelt munkás élete folyamán. Művészeket és műbarátokat nevelt, (bár sosem volt tanár,) remek tanulmányaival a magyar közönség széles rétegeit avatta be a képzőművészet legrejtettebb titkaiba, mecénásokat szerzett a Szépművészeti Múzeum számára, (amelyek művészi fejlesztő-programmját évtizedekre szólóan eleve lefektette,) általában: mindenütt elüljárt, ahol régi és új értékek elismertetése, támogatása került szóba. Egymaga olyan becses és hasznos alkotómunkát végzett, mint akárhány művészetpártoló egyesület. Húsz esztendőn keresztül, míg a Szépművészeti Múzeum igazgatója, majd főigazgatója volt, főgondját képezte a tizenkilencedik század magyar festészeti anyagának gondos kiegészítése és rendszeres bemutatása. Ő alapította meg a «Magyar Luxembourgot», az *Uj Magyar Képtárt*, valamint a régi és új szobrászati gyüjteményt is. Az első világháborút követő sanyarú években áldozatkész műbarátokat toborzott, akiknek adományai lehetővé tették a muzeális anyag állandó gyarapítását. Nem egy nagyértékű klasszikus vagy modern remekmű megszerzése az ő érdeme, nem szólva külön a mintaszerű rendezés ujításairól. Közben szerkesztette a *Szépművészeti Muzeum Évkönyveit* és a *Művészeti Pantheon* monografia-sorozatát, magvas tanulmányokat írt a tizenkilencedik század művészetéről, Székely Bertalanról, Szinyei Merse Pálról, Ferenczy Károlyról, régiekről és újakról egyaránt. A Szépművészeti Múzeum 1934-es emlékkönyve — amelyet a múzeuem barátai az ő tiszteletére adtak ki — részletesen számol be fáradhatatlan munkásságának sokrétűségéről és maradandó értékéről.

De Petrovics Elek igazi szerepe és jelentősége már képzőművészetünk életében talán csak azután kezdődött, mikor — egy mindmáig érthetelen kulturpolitikai félrefogás következtében — időelőtt kényszerült megválni a Szépművészeti Múzeum főigazgatói tisztétől. Ettől kezdve ugyanis a nyugalomba küldött főigazgató minden érdeklődő szeretetét és tudását, egész munkakedvét még fokozottabb buzgalommal az élő magyar képzőművészet szolgálatának szentelte. Könyveket, esszéket, katalógust, előszókat írt legjobb művészeinkről, kiállításokat és műterem-akciókat szervezett. Vaszary- és Rippl-albuma után jelenleg is nagyszabású Ferenczy-méltatásán dolgozik. Egész sor emlékkiállítást rendezett legkiválóbb elhunyt mestereink válogatott műveiből, ma szinte páratlan ízléssel és hozzáértéssel, lelkiismeretesen felkutatva számos lappangó műalkotást. Elmondhatjuk, hogy ahol az utóbbi esztendők során egy-egy igazán jelentős kiállítás akadt: azt csaknem kivétel nélkül Petrovics Elek lankadatlan szervezőtehetsége s rajongó művészetszeretete hívta életre. Nincs hát semmi túlzás benne, ha megállapítjuk, hogy az utóbbi évtizedekben senkinek sem köszönhet annyit az élő magyar képzőművészet, mint neki: művészéletünk eleven vezérének és leghűségesebb apostolának.

Most hetvenéves lett Petrovics Elek, anélkül, hogy az elpergett idő bármennyire csökkentette volna is meg-megújuló, friss munkakedvét, lelki rugalmasságát, fiatalos érdeklődését. Ő dolgozik tovább ugyanazzal a nemes és tiszta rajongással, mint eddig. Csendben, de annál eredményesebben. Hetvenedik születésnapja semmi változást sem jelent munkás életében. Ez az évforduló mégis jó alkalom arra, hogy egy pillanatig ünnepi érzéssel álljunk meg mellette és hálásan megköszönjük Petrovics Eleknek mindazt, amit a magyar művészet odaadó, alázatos szolgálatában tett, mint maga is a legigazabb *alkotó-művész.*

KARNYÓNÉ KŐBÁNYÁN

Vén már a *Karnyóné* asszonyság, akár az országút, csúf, mint az ördögök nagyanyja, mégis egyre többen belészerelmesednek. Ravaszul kevert bájitallal ejt meg öreget és fiatalt. Ezt a bájitalt *Csokonai* főzte-szűrte-kotyvasztotta tündéri derűből, édes-mákonyos szavakból, csupa bűbájból. A híre már a Beszkárthoz is eljuthatott, mert a fülsiketítő zajjal robogó 28-as villamos kalauza felvillanyozott készséggel kiáltja a Maglódi-útnál:

— *Itt tessék leszállni! Itt játsszák a Karnyónét.* Arra tessék menni, amerre a többiek!

A „többiek", a környéken lakó munkások családostul, ünneplőbe öltözve baktatnak a sörgyár kulturháza felé.

A széles kapun belül lejt és kanyarog az út egy domb közepébe vájva, sziklák és virágok között. A sziklákon színes-hímes selyemzászlók lengenek. Az út végén a domb fala kis teret ölel körül, a téren padok, székek sorakoznak, hátul a színpad függönyét libegteti a szél. Itt rejtőzik, ebben a paradicsomi környezetben *a sziklaszínház.*

Vidám arcok csüggenek a függöny elé lépő *Major* Tamáson, aki, mint egy torzonborz garabonciás mindenkit elbűvöl bevezető szavaival. Elmondja, hogy *Vitéz* diákoknak írta ezt a darabot, diákszereplőknek szánta a szerepeket.

— Gondoljuk, hogy ezen az oldalon ülnek a diákok — mutat jobbra. — Itt ülnek a szülők — mutat balra. — Hátul pedig a tudós professzorok. És most játsszanak velünk!

— Hogyne! Mit? Hogyan? Szívesen! — hangzik innen is, onnan is.

Most pár percig áhitatos csönd telepszik a nézőtérre. A függöny előtt Ady Vitézhez írott versének sorai hallszanak, fentről pedig a fecskék alkonyi csivitelése. Aztán szétmegy a függöny, s a zajos zókedv egyszerre a tetőfokra hág. A látvány valóban vidámító. Karnyóné füszeresboltjában hatalmas süvegcukor uralja a pult mögötti polcot. Lejjebb gusztusos, a régi világban szinszappannak nevezett nagy, sárga kockák sorakoznak egymás hegyén-hátán. Körülöttük egyéb jófélék, s kétoldalt, mint a mesében, röfnyi hosszúságú, igazi kolbászok lógnak, valódi oldalszalonnák lefegnek.

Harsány hahota fogadja *Karnyóné megjelenését.* A szerelmes vénasszony reménytelen epekedését a két szeleverdi, *Tiptop*, s főként *Lipityloty* iránt, egekig hangzó kacagás kiséri. És sorban mindenkit szívükbe fogadnak, a rémhírterjesztő *Lázárt*, a gügye *Samukát*, az üde kis szolgálót, a házaló Kuruzst, ezt az egész vidám, tündéri, fejtetőre állitott, bohó világot. De mindenekfölött az öreg boszorkát, *özvegy Karnyónét.*

— Az anyját! — csóválja fejét önfeledt örömmel az egyik fiatal katona. Állát mankójára támasztja, azon ingatja a fejét. — Azt a betyár mindenit! — mondja maga elé s alig fér belé az öröm.

A szünet után már leírhatatlan a jókedv. A kacagás, mint édes ragály terjed szájról-szájra. *Érzik a színészek ezt az elmondhatatlan, odaadó együttérzést. szivük, lelkük, minden pórusuk benne van a játékban.* A ravataljelenetet lélekzetvisszafojtva figyelik az emberek. Ágaskodnak, összehajolnak, aprókat sóhajtanak a vidám gyönyörűségtől. Előttem két öregasszony ül, az egyik majd kipukkad a kövérségtől és a sok nevetéstől, a másik kicsike, fekete ruhájában, fekete fejkendőjében olyan, mint egy kis aszott szilva. Ő lassan-lassan nekibúsul.

— *Végső fokon mégis csak szomorú, hogy egy ilyen öregasszony ennyire szerelmes a fiataljába* — mondja mélabúsan a nénike. — Bizony, bizony nagyon szomorú az ilyesmi, *végső fokon* — ismételi még egypárszor, nagyon csöndesen.

Dörgő taps fejezi be a játékot. S ülnek tovább az emberek, nem mozdulnak, nevetve tárgyalják a darabot.

— *Te ezek nem voltak ám működvelők!* — állítja valaki.

A meghívott sebesült katonákat alig lehet útnak indítani. Ülnek a padokon, s még sokáig nevetnek. Megkérdezem tőlük, hogy tetszett a darab, hogyan szórakoztak.

— Szenzációs volt, mindent megért! Várakozáson felüli volt! — bizonygatják. — És a színészek! Azokról csak azt mondhatjuk, igen magas mivolton vannak! *Az a vénasszony, azt a betyár mindenit, azt nem is fogjuk soha elfelejteni!*

Mondom nékik, tudják-e, hogy az a vénasszony *Gobbi* Hilda, valójában csinos, fiatal nő. Hitetlenkedve hallgatják. Aztán az egyik lelkesen felkiált:

— Én mindjárt mondottam, de nem hittétek! Láttam ám, milyen szép lába van, még abban a csúfságos harisnyában is. Nekem nagyon tetszettek a lábai.

Nevetnek a katonák.

— No, akkor arról fog álmodni a tizedes úr — jósolja az egyik és ezen megint édesen, kisfiúsan nevetnek.

— De a Boris az nagyon csinos lyány, azt meg kell hagyni — mondja egy másik *Olty* Magdáról s tűnődve támasztja állát a mankójára. — Én inkább róla álmodnék.

József Jolán

„KORTÁRSAK"

Írta: FODOR JÓZSEF

A napokban két író is nyilatkozott a *kortársakról*. E nyilatkozatok csodálkozással töltöttek el bennünket, annál is inkább, mert a két nyilatkozó egyike eddig óvakodott a közlésnek eme formájától, mely alkalmas arra, hogy a nyilatkozó lelkivilágába közvetlenül betekintést engedjen. A másik pedig éppen cleget nyilatkozott már. A két író egyike tulajdonképpeni magatartása, irányozódása tekintetében találós kérdés lehetne még a kávéházakban jellemrajzot, jóslatokat osztogató, gátlástalan horoszkópos embernek is; s ha nem árulnák el a lexikonok és kezdődő tisztes kopaszsága tekintélyeskedő éveit, azt mondanánk, hogy még forrongó fiatalember, arról ítélve, ahogy *nem tud egy végleges álláspontnál megállni.* De éppen az évek száma sejteti a látszólagos magatartásbeli kiforratlanságot (a rosszmájúak által *opportunizmus* néven nevezett) bölcseségnek, mely azt mondja: *csak akkor vallj színt, ha már végleg eldőlt minden:* addig játsz ezer színben, mint a páva farka, hogy e színekben minden pártárnyalat magára ismerjen.

A kitűnő író *naplójegyzeteket ír*, melyeknek eleje mást mond, mint a vége; *folyóiratot szerkeszt*, hol a szerkesztőségi házipatika mérlegén gondosan le van mérve a népi és urbánus adag; ennyi porció nehéz föld, ennyi trágya, ehhez egy kis parfőm-leöntés: és a csodálatos egyvelegben, minden elképzelhetőn felül, legyen még egy kis „destruktív" is, ezzel mutatván az érdemes lap szerkesztője a liberális oldal felé a jóindulatot. *„Ady fascista lenne, ha ma élne"* — írja a lap ugyanakkor az ellenkező oldal felé is; de ilyen szellemi röppentyűk se mentik a szerencsétlen keveréket a karakán *turániak* szemében a *gyanútól*, és a *másfajta* közönség szemében az *unalomtól.*

Az óvatos, fal mellett haladó szerkesztő azonban igyekszik a menthetetlent menteni, és nyilatkozatával nem terhelni meg saját lapját, hanem a mindent kibíró színházi hetilap hasábjain, pirosló trikók, kombinék, Tőkés Anna csodakutyái és hálószoba-fényképek között *nyilatkozik a kortársakról.* Mert a kortársakról természetesen ellenálhatatlan ingert érez (és piedesztált a lába alatt), nyilatkozni; holott örülhetne a kitűnő író, ha nem ő róla nyilatkoznak, s nem mondják meg neki, hogy *milyen óvatosan hallgatott, amikor a szellemet nyilatkozni hívó időben egy magyar írónak igazán nyilatkoznia kellett volna. Kiáltványok szerkesztődtek, szellemellenes intézkedések elhárítása és a jogvédelem végett; és a most nyilatkozó író nevét nem olvashattuk a kiáltvány alatt, mert ő még negyvened magával sem vállalta a kockázatot.* Most ellenben nyilatkozik a színházi lapban... Nyugodt lélekkel napirendre térhetnénk szavai felett, ha nem kellene kifejeznünk őszinte csodálatunkat szavain. Ugyanis még az sem csodálatosabb, amikor a gumiember felemelt ballábával megvakarja jobbfülét, ahogyan *a népi-intellektuális-urbánus őstehetség-író* nyilatkozatában semmit se tud mondani. Ilyen halandzsával még a *Magyar Csillag*-ot se csinálja, ahogy össze-vissza keveri a szavakat; hacsak nem kiállásnak nevezi azt, ahogy a végén, a jobblábával a balfülén keresztül, égig magasztalja barátját; aki viszont az ő állát vakargatja nyilatkozatában dícséretével. Az egész nyilatkozatot pedig lezárja az arckép, „a mongoioldszépséggel", ahogy ő írta saját magáról.

A másik nyilatkozó a szélsőjobboldali hetilap egykori főszerkesztője. Ha a tehetség alapján mérnénk le a nyilatkozat jogosultságát, a kitűnő írónak joga volna nyilatkozni. Szembe kell szállnunk ugyanis azokkal, akik mint írót lebírálják. Egyike legtehetségesebb regényíróinknak. Nyelvileg is figyelemreméltó eredményeket ért el. Ez a nyelv antikvitásban túlmegy Móricz Tündérkertjének nyelvén, aki Károlyi Gáspár és Pázmány után megalkotta azt a gyönyörű nyelvi varrottast, amit úgy szeretünk. *De nem akarjuk írónkat Móricz Zsigmonddal összevetni;* e sorokban nem akarunk különben sem esztétikai méltatásokkal foglalkozni.

Ami azonban a kitűnő író nyilatkozatát illeti, úgy véljük, szükségtelen volt avval fáradoznia. Az előbbi íróval ellentétben *ő bőségesen megnyilatkozott.* Ne feledjük kitűnő *marxi szellemű* cikkeit *a huszas* évekből; aztán *álláspontját, amit mint a szélsőjobboldali hetilap főszerkesztője képviselt.* Ezt csak azért mondjuk, hogy fölhívjuk a törékeny szerkezetű író figyelmét arra, hogy fölösleges erejét ezek után nyilatkozatokra pazarolnia. Inkább *írjon regényt, ott még bizonyára tud újat mondani:* nyilatkozataiban *már nincs újabb álláspont*, amit elfoglaljon. Maradjunk annál az álláspontjánál, mit a kitűnő író *legutóbb* elfoglalt, mikor a Nemzetőr főszerkesztőjeként az átkos liberalizmust üldözte. Többek közt *olyan nagy írókat, mint Szomory Dezső, vagy Heltai is kitagadott az írók sorából.* E sorok írója a Nemzetőr testvérlapjában, a *Magyar Élet*ben, amit a kitűnő Nemzetőr-főszerkesztő lakásán szerkesztettek, többször szerepelt mint «tehetségtelen zsidóbérenc...» Bírói ítélet bélyegezte meg őket. Maradjunk annál, amik elhangzottak; mi érintettek meg vagyunk nyugodva abban, mit az egykori főszerkesztő rólunk írt vagy iratott, *nem kívánunk új álláspontokat*, és nyilatkozatokat. Abban sem kételkedünk, hogy az egykori főszerkesztő sem revideálja most már Nemzetőrbeli álláspontját és mi sem kívánjuk tőle, Isten mentsen. Csak azt szeretnénk, hogy újabb nyilatkozatoktól kímélje magát. *Gyenge ember*, de *legyen erős jellem. Tartson ki legutóbbi multja mellett.* A politizálás helyett pedig írjon inkább regényeket: abban tehetségesebb, mint a politikában.

minden szabad időt a
CSILLAGHEGYI STRANDON!
Kedvezményes kombinált jegyek ismét kaphatók Színházjegy irodákban IBUSZ pavillonokban és HÉV pénztáraknál.

A mai nap
FŐSZERKESZTŐJE:
HEGEDÜS GYULA
FŐMUNKATÁRSAI:
KUNSZERY GYULA
LENDVAI ISTVÁN
PARRAGI GYÖRGY

Ára 10 fillér

Budapest, 1935 * Szerda * junius 26. XXVI. évfolyam 143. szám.

AZ ÉST

Előfizetési ár:
Egy hónapra . . . . . 3 pengő
Egyes szám ára a fővárosban, a vidékenés a pályaudvarokon 10 fill.
Telefon: 455—50-től 57-ig, 464—18, 464—19

Politikai napilap

FŐSZERKESZTŐ: MIKLÓS ANDOR
1910—1933

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII. ker., Rákóczi út 54.
Jegypénztár, hirdetési-, előfizetési-, utazási- és könyvosztály: VII., Erzsébet körút 18-20.
Szerkesztőség Bécsben: I., Kohlmarkt 7.

Kinek, minek, miért

olyan nagyon sürgős, hogy Petrovics Elek nem kért és nem kívánt nyugalomba vonuljon? Korát illetőleg sem tartozik az öregek közé, ha pedig munkabírását tekintjük, akkor még kevésbé lehet őt a fáradt emberek csoportjába sorozni. Tudtunkkal ez a férfi súlyos betegsége alatt sem lustálkodott, hanem derék munkatársaival elvégezte a Szépművészeti Múzeum külföldi osztályának teljes átrendezését, ami igen jelentékeny és nagy munka. Petrovics szeretetreméltó egyénisége sok adakozó barátot szerzett a múzeumának. Nagyértékű, jelentékeny művekkel gyarapodott a magyar és a külföldi gyüjtemény s az ajándékok nagyrészét nem az állam és nem a Szépművészeti, hanem Petrovics személye kapta. Ha már hálát nem is szüretel értékes munkájáért, amire bizonyára nem is számít ez a büszke jellemű ember, de legalább hálátlansággal ne keserítenék. Tudtunkkal nem tolong mögötte az ifjú zsenik csapata, hogy könnyű legyen pótlásáról gondoskodni. A Petrovicsok, a kiválóak mindig gyengébb utódnak kénytelenek átadni helyüket. Jelen esetben nem akarjuk bírálni az utódot, sőt el akarjuk kerülni, hogy személyét belevonjuk a vitába, de Petrovicsról csak egy sokkal fényesebb Petrovicsért volnánk hajlandók lemondani. Egyelőre egy ilyen egyéniség nem kápráztatja szemünket. Amilyen szerencsés véletlen volt annakidején rábukkanni Petrovicsra, olyan szerencsétlen cselekedetnek tartjuk most félretolását. A Szépművészeti Múzeum érdeke, tehát a nemzeti érdek, azt kívánta, hogy ő a helyén maradjon s szaporítsa a gyüjtemény erkölcsi és anyagi vagyonát. Eleinte epés pletykának tartottuk nyugdíjazásának hírét, de most már nem kételkedhetünk hitelességében. Fejünket csóváljuk s morogva helytelenítjük azt a módot, amely így bánik el nagymultú, érdemes munkásokkal. Minap a Nemzeti Színháznál tették ki a szűrét, a remek Rózsahegyivel az élén, néhány igazán kitűnő művésznek s most újabb produkciójával döbbent meg az új rendszer. Rossz rendszer, mert elveszi az emberek kedvét a munkától. Ha ilyen sors vár a derekakra, talán nem is érdemes dolgozni, küzdeni, alkotni hosszú évek során, gondolják a kidobottak. A dilemma nagy és káros volt fölvetni.

Meziette török hercegnő küzdelme a dollármilliókért

Döntő órák a francia kamarában

A szélsőséges szervezetek harca Franciaországban

A légügyi miniszter és a Tűzkereszt vezérének „bűnös" barátsága

Párizs, június 25
(Az Est külön tudósítójától)

Meglepetéseket ígér a kamara mai ülése, amely délutánra van kitűzve. Köztudomású, hogy Laval miniszterelnöknek már a zsebében van az elnök levele, amellyel

elnapolja nyári szünidőre a parlamentet.

Azt hiszik, hogy a miniszterelnök ezt a rendeletet már ma délután fel fogja olvastatni, holott a sürgős törvényjavaslatok egész sora vár még elintézésre. Az elnapolást azonban sietteti, hogy a baloldali pártok nevében a radikális Rolland és a szocialista Andraud interpellációt nyujtottak be

a jobboldali szervezetek feloszlatása céljából.

Azt a kényes kérdést akarják Laval miniszterelnökhöz intézni, tudja-e, hogy

Denain tábornok légügyi miniszter szoros kapcsolatot tart fenn De la Rocque ezredessel, a jobboldali »Tűzkereszt« vezérével.

Ez az ügy már az utolsó minisztertanácson is szóba került. Herriot miniszter nyiltan közösséget vállalt a békétlenkedőkkel, de Laval azzal igyekezett őt megnyugtatni, hogy

a kormány kezeskedik a rend fentartásáért.

Az agitáció a baloldali pártok részéről időközben kiélesedett a jobboldali katonai jellegű szervezetek ellen. Így a szocialista-kommunista szövetség

már most óriási tiltakozó gyűlést hirdet július tizennegyedikére, a nemzeti ünnep napjára.

A radikális párt szélső balszárnya, az úgynevezett ifjútörökök nyiltan rokonszenveznek ezzel a mozgalommal. A végsőkig felbőszítette a baloldali pártokat a »Tűzkereszt« bátor fellépése. Legutóbb De la Rocque ezredes tüntető toborzást rendezett, amelyen

egész repülőraj is résztvett.

A vezér azt hirdette, hogy a »Tűzkereszt« hamarosan kezébe ragadja a kormány gyeplőjét. A szocialista—kommunista pártszövetség ellentüntetésén, amely Montreuil-ben ment végbe, Pierre Cot, volt légügyi miniszter, radikális elvbarátai nevében bejelentette, hogy

szolidáris a szocialisták és kommunisták frontjával,

amely a jobboldali pártszervezetek feloszlatását követeli. Ha Laval miniszterelnök a kamara ma délutáni ülésén nem hirdeti ki az elnapoló kéziratot, akkor a bejelentett interpellációk kapcsán a két tábor már ma élesen fog összeütközni. *(T)*

200 millió újabb hadihitelt kér a kormány

Párizs, június 25

A New York Herald értesülése szerint a francia kormány még a nyári szünet előtt

200 millió frank újabb hitel megszavazását kéri a képviselőháztól.

Ezt az összeget a folyamatban lévő hadihajóépítések gyorsitására fordítják. Pietri haditengerészetügyi miniszter kedden délután a képviselőház haditengerészeti bizottságában megindokolja a kormány újabb hitelkérését.

Csütörtöktől kezdve kaphatnak lírát a kvarnerói utasok

— *Az Est tudósítójától* —

Ma délben táviratot kapott a kvarnerói Federatio budapesti intézősége, hogy

a kvarnerói zónára az utazási csekkeket csütörtök reggeltől kezdve ki lehet állitani.

Minden utas vasúti jegyre és az útlevélre — ha orvosi bizonyítványt tud mellékelni — úgy *500 lirárol csekket kap, amelyet a szállodai költségek fedezésére fordithat.* Ezenkívül magával vihet 150 lirát, amelyet bármelyik bank útlevél és vasúti jegy ellenében kiszolgáltat. A szabályok megengedik azt is, hogy *a lirán kivül még 30 pengő legyen a pénztárcájában.*

Az eljárás a liracsekk megszerzésére éppen olyan, mint a multban volt. A kérvényt be kell adni a Federatiohoz, amely a kérelmeket elbírálja és azután a bank útján kiutalják a pénzeket. *Az Est* utazási irodája is vállalja a közönség valutaigényléseinek kielégitését.

Laval írásbeli kötelezettséget kért Edentől, hogy Anglia nem jár többé külön utakon

London, junius 25

A »Morning Post« szerint az angol kormány a szerdai minisztertanácson megvizsgálja azt a javaslatot, amelyet Laval tett Edennek a Németországgal folytatandó tanácskozásokon követendő módszer tárgyában. A javaslat célja megakadályozni, hogy

Anglia a haditengerészi megállapodáshoz hasonlóbármilyen különegyezményt kössön Németországgal.

A lap szerint Eden biztositotta Franciaországot, hogy a haditengerészeti megállapodás csak kivételes eset volt és hogy ezt a módszert nem fogják megismételni. Laval azt akarja, hogy

Anglia irásban adja ezt az igéretet.

Laval javaslatának ugyanazok az alapelvei, mint a február 3-i angol-francia közleménynek. Ilyen módon a nyugati légügyi egyezmény megkötésére csak akkor kerülhet sor,

ha Németország hozzájárul keleti megnemtámadási és tanácskozási, valamint dunai benemavatkozó szerződés megkötéséhez.

Beavatott angol körökben ezzel szemben rámutatnak arra, hogy bármennyire összefügg egymással az egyes kérdések, mégis lehetséges és kivánatos, hogy ezekről a kérdésekről külön-külön tárgyaljanak.

Tanácskérő és tanácsadó

Párizs, junius 25

A *Petit Parisien* római tudósitója jelenti: Megerősitik azt az értesülést, hogy *Eden* római küldetésének

kizárólag tanácskérő és tanácsadó jellege van.

Határozott megegyezésről mindaddig nem lehet szó, amig *Eden* nem tárgyalt ismét *Laval* francia miniszterelnökkel és

be nem számolt Londonban utazásának eredményeiről.

A tengerészeti, légi és szárazföldi fegyverkezés oszthatatlanságának tekintetében Franciaország és Olaszország *teljesen azonos alapon áll.*

A tudósitás szerint *Eden* tegnap délután távbeszélőn érintkezésbe lépett Londonnal.

Olaszország elhagyja Genfet?

Párizs, junius 25

A Jour római jelentése szerint tegnap már szóbakerült az olasz-abesszin kérdés is és tekintetbe vették azt az eshetőséget, hogy

Olaszország esetleg elhagyja Genfet.

Eden békülékenynek mutatkozott és hajlandó volt vizsgálat tárgyává tenni a genfi alapokmánynak azokat a cikkelyeit, amelyek lehetővé tennék, hogy

módosuljon Olaszország és Abesszinia genfi helyzete.

Eden állitólag kilátásba helyezte azt is, hogy Anglia és Franciaország az angol, illetve francia Szomáliföldből

átenged egy sávot a két olasz gyarmat összekapcsolása érdekében.

Olaszország azonban elutasította ezt a javaslatot.

Pozenban elítélt Hitler-hivek

Posen, junius 25

(Az Est külön tudósitójától)

A poseni törvényszék *egyhavi fogházra és súlyos pénzbüntetésre itélte*

a német kisebbségi szövetség négy tagját.

Ne utazzon csőköpeny nélkül!

Dús raktár. Közismert jó minőségek. Olcsó árak!

Wimpassing-Reithoffer, Budapest, VI., Andrássy út 8

Tessék itt kivágni és kitöltve Az Esthez beküldeni

Az Est olimpiai pályázata 5

Budapest atlétikai bajnokságát a következő eredménnyel nyerik:
(nevet nem kell beirni!)

800 m. síkfutás győztesének ideje: .....

110 m. gátfutás győztesének ideje: .....

gerelyvetés győztesének dobása: .....

távolugrás győztesének ugrása: .....

A pályázó neve: .....

Foglalkozása: .....

Lakáscime: .....

Olvasható irást kérünk!

A Magyar Vöröskereszt fontos nyilatkozata a pilisvörösvári autószerencsétlenséggel kapcsolatban

Ünnepnap is legyen telefonszolgálat a főbb országutak mentén

— *Az Est tudósitójától* —

A vasárnap esti pilisvörösvári tragikus autószerencsétlenséggel kapcsolatosan több lap annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy

a segitség későn érkezett,

s ezzel kapcsolatosan az országúti segélyállomások felállitását, úgyszintén a mentőszolgálat jobb megszervezését sürgették.

A *Magyar Vörös Kereszt* a pilisvörösvári autószerencsétlenséggel kapcsolatosan a következő hivatalos nyilatkozatot tette:

— Miután a Vörös Kereszt országúti első segélyállomásait a Bécs—Budapest transzkontinentális útvonalon már felállította és első segélyállomása Pilisvörösváron is van, ahol kiképzett őrség működik, a Vörös Keresz azonnal

szigorú vizsgálatot

indított annak megállapitására, hogy *mi okozta a segitség késedelmét.* A lefolytatott vizsgálat megállapította, hogy a *Vörös Kereszt pilisvörösvári segélyállomásának őrsége az autókarambol után néhány perc mulva hordágyakkal és kötszerekkel felszerelve elsőnek érkezett a helyszinre és azonnal segélyben részesitette a szerencsétlenség áldozatait.*

Tekintettel arra, hogy nagyon súlyos, életveszélyes sérültekről volt szó, a Vörös Kereszt pilisvörösvári elsősegélyállomásának őrsége, — mely kiképzett emberekből áll — azonnal látta, hogy sürgősen orvosi segitségről kell gondoskodnia, éppen ezért *több magánkocsit küldtek a faluba orvosért* s ugyanekkor utasitást adtak arra is, hogy *telefonon értesitsék a vármegyei mentőket is.* Szerencsétlen véletlen folytán azonban *egyetlenegy orvos sem tartózkodott ottho* s a bajokat betetőzte az a körülmény, hogy

a vármegyei mentőket Pilisvörösvárról nem lehetett értesiteni,

mert vasár- és ünnepnapokon a vidéki telefonszolgálat szünetel. Mivel telefonon nem sikerült a vármegyei mentőket a pilisvörösvári szerencsétlenségről értesiteni, *egy magánautó Óbudára robogott,* ahonnan azonnal értesitették telefonon a vármegyei mentőket, akik a szerencsétlenség színhelyére két kocsival azonnal ki is vonultak. A Vörös Kereszt megállapitása szerint

tény az, hogy a vármegyei mentők megérkezéséig egy óra és húsz perc telt el.

— *A pilisvörösvári mentőőrség, mivel látta, hogy a segitség technikai akadályok miatt egyre késik, a helyszinre érkezett orvosok segitségével a sérülteket bekötözte, hordágyra fektette a sebesülteket és egy arra haladó katonai teherautón útnak indultak Budapest felé.* A vármegyei mentőkkel az óbudai vám előtt találkoztak, itt tették át a mentőkocsikra a pilisvörösvári sérülteket, akiket azután kórházba szállitottak.

— A Magyar Vörös Kereszt megállapitása szerint a vasárnapi tömeges autókatasztrófa alkalmával újból bebizonyosodott, hogy

a Vörös Kereszt elsősegély állomásai hivatásuknak tökéletesen megfelelve működnek.

Az is bebizonyosodott, hogy a vármegyei mentők az értesités vétele után a lehető leggyorsabban vonulnak ki a helyszinre. De megállapitható, hogy *a telefonszolgálat szünetelése majdnem lehetetlenné teszi azt, hogy a segitség idejében érkezzen,* — igy volt ez Pilisvörösváron is — ahová a vármegyei mentők azért érkeztek elkésve, mert a községi telefonszolgálat, mint az ország majdnem minden más községében is, — vasárnap és ünnepnapokon szünetel.

A rohamosan fokozódó idegenforgalom és az egyre nagyobb számmal hozzánk érkező külföldi automobilisták érdeke megköveteli, hogy

a főbb országutak mentén fekvő postahivatalok vasárnap és ünnepnapokon is tartsanak ügyeletes telefonszolgálatot.

mert hiába van minden fontosabb és veszélyesebb helyen Vörös Kereszt-segélyállomás, ha a súlyos sérültek elszállitásáról segélynyujtás után nem tudnak gondoskodni a telefonszolgálat szünetelése miatt.

A Vörös Kereszt felfogása szerint *a postának meg kell hoznia azt az áldozatot, hogy vasár- és ünnepnapokon telefonszolgálatot tartat,* nehogy a vasárnapihoz hasonló esetek újból előfordulhassanak.

10 DEKA
friss, valódi
HORTOBÁGYI JUHTÚRÓ
Budapesten
15 FILLÉR
Kérje mindenütt

A sokférjű szélhámosnő viharos élete

Nizza, június 25
(Az Est külön tudósítójától)

Tegnap délután a nizzai *Pasteur* intézetből két polgáriruhás rendőrtisztviselő a fogházba kísérte Mrs. *Mac Kinney*-t, egy hirhedt kalandornőt, aki betegsége miatt *negyven napig volt orvosi kezelés alatt*. Hathavi fogság vár rá legutóbb elkövetett hitelezési csalásai miatt. Egy nizzai bártulajdonos jelentette fel még régebben, hogy

kicsalt tőle 34.000 frankot.

A törvényszék félévi fogházra ítélte az 50 éves, de még mindig fiatalos és feltűnően szép szélhámosnőt, aki *a kontinens sok városának börtönével volt kénytelen ismeretséget kötni*. Először húsz évvel ezelőtt került fogságba, de akkor Mrs. *Ben Teal*-nek hívták, *egy gazdag amerikai ültetvényesnek volt a felesége*, aki már harmadik férje volt. Hamis esküért ítélték el és *büntetésének legnagyobb részét ki is töltötte*, a többitől úgy szabadult, hogy *milliomos férje nagy kauciót tett le érte*. Ezt azzal hálálta meg, hogy *egy newyorki szálloda igazgatójával megcsalta férjét*, aki tettenérte és *válópert indított ellene*, de az ítéletet nem érte meg,

hirtelen meghalt.

Óriási vagyonát felesége örökölte. Negyedik férjét nem sokáig gyászolta. Egyiptomba utazott és a hajón megismerkedett *Wilson-Howen* Roberttel, aki megszerette és amerikai gyorsasággal nőül vette. *Ez a férje még gazdagabb volt, mint az előbbi*. Életének legnagyobb részét Egyiptomban töltötte a Nilus partján épített kastélyában, de *Mentonban is gyönyörű nyaralója volt*. Egy autókiránduláson Wilson-Howent

halálos baleset

érte. Az asszony *ismét milliókat örökölt* és veszettül kezdett költekezni. Több jachtot vásárolt, két kézzel szórta a pénzt és közben *még kétszer ment férjhez és vált el*,

Viharos élet, akadályokkal

1922-ben ismét Newyorkban tünt fel, hogy elváltasson hatodik férjétől, Mr. *Paddleford*-tól. Ez a válópere akkor *nagy botrányokat kavart fel*, hosszú ideig tartott, az asszony vagyont áldozott, hogy minél előbb szabad lehessen, mert *már kisbemelte soron következő férjét*. Nem tudta bevárni az ítéletet, tehát újból átruccant Európába. Párizs környékén villát bérelt, nagy cselédséggel vette körül magát és *nagyban pazarolt, pedig akkor már fogytán volt a pénznek*.

A legelőkelőbb divatárucégek és ékszerészek végre is megúnták a várakozást, Mrs. Paddleford ugyanis akkor már *mindent hitelbe vásárolt*. Egymást követték a feljelentések ellene, villáját és berendezését lefoglalták, ő pedig

Ausztriába menekült a hitelezők elől.

Bécsben is nagy összegekkel csapta be a hiszékeny cégeket s *ott is megismerkedett a fogházzal*.

Kiszabadulása után visszatért az Egyesült Államokba. Ezúttal *Los Angelest* szemelte ki lakóhelyéül. Most már nemcsak hitelezési csalásokat követett el, hanem ékszeres boltban

lopáson érték.

Közben az amerikai törvényszék elválasztotta hatodik férjétől, Mr. Paddlefordtól, de *az ítéletben megengedte neki, hogy férje nevét továbbra is viselhesse*. A los-angelesi büntetőbíróság felmentette az ékszerlopás vádja alól, mert orvosi bizonyítványt tudott felmutatni, hogy

kleptomániában szenved.

A kalandornő ezután *Svájcban szélhámoskodott és Zürichben ismét elítélték*. Fogházbüntetésének kitöltése után 1926 májusában *Berlinben tünt fel*. Hamarosan ott is meggyült a baja a büntetőtörvénnyel, mert női divatáru cégektől hitelbe toaletteket vásárolt és *8000 dollár adósságot* csinált.

Ezúttal enyhén bántak vele, *csak két hónapi fogházat* kapott, amelyet ki is töltött, azután visszatért Amerikába. A kaliforniai Santa Barbarában és Montreyben ingatlanokat vásárolt s mingyárt el is adta. Hónapokig raboskodott, de kiszabadulása után nagyszabású csalást követett el, *jókora összeg pénzt harácsolt össze és elmenekült Hawaiba*.

A leleplezett menyasszony

A hajón megismerkedett John *Fawcett* brooklyni gazdag fogorvossal, aki beleszeretett és nőül akarta venni, de szerencséjére bátyja, aki a newyorki főtörvényszék bírája,

felismerte a menyasszonyban a sokszorosan büntetett előéletű Mrs. Paddlefordot.

A felsülés annyira bántotta, hogy *ismét áthajózott Európába* s ezúttal a francia Rivierán tünt fel. 1931 novemberében történt. A legelőkelőbb mentoni szállodában bérelt lakosztályt, holott akkor már *minden pénzéből kifogyott*. A nyomasztó adósságok elől eltünt és négy évig semmit sem tudtak róla a *Cote d'Azure*-ön. 1935-ben hirtelen Nizzában termett, akkor azonban már nem viselte a Paddleford nevet, hanem

felvette egyik régi férjének, Mac Kinneynek a nevét.

Egy nizzai luxushotelben, a *Promenade des Anglais*-ben bérelt egész lakosztályt, komornát és szobalányt tartott, autót és jachtot vásárolt, természetesen mindent hitelbe. Ezúttal az okozta a vesztét, hogy május 10-én *hirtelen megbetegedett*, be kellett vinni a Pastuer-intézetbe, időközben pedig a hitelezők rájöttek, hogy Mrs. Mac Kinneynek egy souja sincsen.

Vitán felül

Minden rendben van és éppen a szabad vita és meggyőzés hívei nem kifogásolhatják, hogy a kormány félhivatalos nyilatkozattal felel Eckhardt Tibor gyulai beszédére. Szót szóba ölteni. De minden szó csak szó és minden beszéd — a legokosabb is — csak szóbeszéd marad, amíg nincs mögötte cselekedet. A tények ereje. A magyar közönség nem választójogi vitára kíváncsi, hanem választójogra. Az egyedül lehetséges, tehát a titkos választójogra, amely éppen eléggé megérett arra, hogy megcsinálják, még pedig minél sürgősebben. El kell tüntetni azt a nyiltszavazást, amit éppen a miniszterelnök úr minősített azóta szállóigévé lett elnevezéssel lélektiprásnak. Vita a titkos szavazásról? De miért vitázni arról, ami — vitán felül áll. Értjük: a titkos sürgősségéről, sorrendi elsőségéről, alkotmányos, nemzeti, népi szükségességéről.

Holnap nyilnak meg a Szépművészeti Múzeum olasz termei

— Az Est tudósítójától —

Holnap, szerdán láthatja először a közönség a Szépművészeti Múzeum régi képtárának *újrarendezett részét, az olasz mesterek termeit*. A belépőt nagy meglepetés fogadja. A régi sötét magazin derüs, világos, modern termekké alakult át, amelyeknek tompa szürke falai

tökéletes fényteret

varázsolnak az üvegtetők alá. Minden százszor látott kép új színt ölt, számtalan eddig észre nem vett szépségét ragyogtatja az új miliőben. A képek, amelyek a régi, háborúelőtti rendezésben két, sőt három sorban is függtek egymás felett, most egy sorban, alacsonyan, szemmagasságban sorakoznak; semmi zsúfoltság, a fölösleges anyagot kiszuperálta *egy gondosan válogató szem*, amelynek azonban ugyanakkor arra is volt gondja, hogy a múzeum eldugott raktáraiból *egy sor*

ismeretlen kincset

kiemeljen. Ilyenek elsősorban két pompás firenzei trecento Madonna, az egyik, amelyik *Giotto* egy valószínűleg idősebb kortársától való, különösen jelentékeny, monumentális alkotás. A primitivek *nagy termet* kaptak, ahol levegőjük és distanciájuk van.

A kisebbméretű remekművek, olyan gyöngyszemek, mint *Raffael* és Filippino *Lippi* Madonnái, amelyek eddig nagyméretű oltártáblák közé zsugorítva szorongtak a legsötétebb terem legkisebb falain, most *külön oldalvilágitású kabinetekben* vannak egyesítve, megannyi kis kinceskamrában. A kései olasz mesterek lekerültek az emeletről, most folytatólagosan következnek a reneszánszmesterek után. Még fontosabb újítás

a Pálffy-hagyaték beolvasztása

a többi képanyagba. Ne legyen egyik *Boltraffio* itt, a másik két teremmel odébb. És ne legyenek együtt az összes velencei cinquecentoportrék, csak éppen a Tizianok külön, csupán azért, mert máshonnan kerültek a múzeumba. A históriai, iskolák és stílusok szerint való csoportosítás elve csak így érvényesülhetett. (Kérdésünk csak ez: nem lehetne *Giorgine számára* is a cinquecento-teremben helyet szorítani?)

Az egy olasz barokkterem, amelynek arányai *nem bírják el a benne levő képek méreteit*. De azonkívül minden *csupa arányosság és finoman kiméretezett ritmus*. *Petrovics* Eleknek talán több alkalma volt életében rendezni, mint akárki másnak. Amit ő rendezésben tud, abban van valami *az alkotás misztériumából*, a teremtésből. Aki az új termekbe, a velencei rokokómesterek kabinetjébe lép, nem vonhatja ki magát ennek a misztériumnak hatása alól. Pedig Petrovics Elek ezt az egész művet betegen alkotta, szanatóriumi ágyából diktálta fel a falakra.

Készen állnak az olasz termek, de hátra vannak a spanyol, német, holland, flamand művészet termei. A hatalmasságoknak, akiknek kezébe van fektetve az intézkedés joga, úgy tetszett, *Petrovics* Elek ne fejezhesse be a nagy művet.

Holnap a nyilvánosság átveszi tőle az olasz mesterek termeit. De szerettük volna megkapni a spanyol, német, holland és flamand gyüjteményt teljes egészében, egyöntetűen abban a modern szellemben átrendezve, ahogy *Petrovics* Elek az olasz mesterek képeit ma átnyujtja a közönségnek.

A horogkeresztes új vallás Szent Hegye

Berlin, június 25
(Az Est külön tudósítójától)

A hivatalos hírszolgálat jelenti *Heidelbergből: Göbbels* propagandaminiszter *a nemzeti szocialista új vallás szentélyéül*

átadta a Heidelberg környékén lévő Szent Hegyet,

amelyen a germán hőskorszakban *Votan* szentsége, majd a római *Mercur*-templom és később *Szent Mihály* temploma és kolostora állott. Ez lesz most a nemzeti szocialista németek zarándokhelye, amelynek

felavatását a birodalmi miniszter a napfordulás ünnepére tűzte ki,

Baben isten ünnepnapjára. Ez a nap lesz *a nemzeti szocialista németek nemzeti ünnepe*. (T.)

Interpelláció a benzinről

— Az Est tudósítójától —

Andaházy-Kasnya Béla tegnap »a benzinárak emelése, valamint a benzin és olajellátás folytonosságának biztosítása tárgyában« interpellációt jegyzett be a képviselőházban a kereskedelemügyi miniszterhez.

SZINHÁZ

Strauss Richárd

Unalmas és fárasztó Strauss Richárd új operája

Tegnap mutatták be „A hallgatag asszony"-t Drezdában

A *drezdai* állami operaházban *tegnap este* zajlott le a nagy zenei és színházi esemény: »Die schweigsame Frau« (»A hallgatag asszony«) címmel bemutatták *Strauss* Richárd Stefan *Zweig* szövegére írt új vígoperáját.

A *főpróbáról szóló* drezdai tudósítás az új Strauss-mű *sok nagy értékének elismerése mellett* nem titkolja el azt az *ugylátszik általános véleményt*, hogy »A hallgatag asszony« három felvonása *terjengős, unalmas és fárasztó* és a partitúrája nem örvendeztet *sok újjal*.

A *zenekari művészet* szempontjából kétségtelenül ismét és joggal *mesterműnek fogják mondani* az új Strauss-operát is, de *ötlet, találékonyság és újság dolgában* a nagy mester *fáradtabbnak és kimerültebbnek* mutatkozik, mint valaha. Zweig Ben *Jonson* eredetije alapján írt buffo-szövegének vidám, sőt groteszk jeleneteit *nagyobbára* »*A rózsalovag*«-*ból és az* »*Ariadne*«-*ból való reminiszcenciák illusztrálják* hangos, sőt helyenként izgatóan lármás zenekari tálalásban.

A librettó, amely arról szól, mint teszi lóvá egy ál-házassággal a csöndre és nyugalomra vágyó gazdag öreg tengerészt, Morosust az unokaöccse és szerelmese, a commedia dell' arte tarka tréfái mellett egy sereg lírai helyzetet is kínált a zeneszerzőnek, aki azonban mindkét területen *adós marad a meglepetéssel*. Csak *itt-ott csillan fel* a régi Strauss igazi humora és őszinte lírája.

A drezdai előadás (Karl *Böhm* a zenei vezetője) sem adja azt a szenzációt, amit *Schuch* és *Busch* vezényletével a régi drezdai Strauss-premierek jelentettek, bár a női főszerepben, Aminta szerepében, kitűnő a román *Cebotari. Plaschke* énekli az Ochs von Lerchenau-szerű domináló fő férfiszerepet, Morosust, *Kremser* a tenorista, Erna *Sack* a másik női főszereplő. *Egyik se különös.* A rendkívül bonyolult és nehéz kórusok ellenben *tökéletesen érvényesülnek.*

Rösler Endrét Toscanini meghivta Salzburgba

Az idei *salzburgi* ünnepi játékok műsorában kiemelkedő zenei esemény lesz *Beethoven* »Fidelio«-jának előadása, amelyet *Toscanini* vezényel.

Rösler Endre

A nagy olasz karmester legutóbb válogatta ki a »Fidelio« és az ugyancsak az ő vezényletével előadásra kerülő »Falstaff« szereplőit és az ünnepi játékok vezetősége *az ő határozott kívánságára* a »Fidelio« Floresztánjának szerepére *Rösler Endrét, Operaházunk kitűnő fiatal tenoristáját hívta meg.*

Toscanini *Kodály* Zoltán *Psalmus Hungaricus*-ának bécsi és budapesti előadásainál ismerkedett meg Röslerrel, azóta figyelemmel kísérte működését és őt ítélte legalkalmasabbnak a salzburgi »Fidelio« Floresztánjának szerepére.

Rösler Endre, bár a nyarat eredetileg pihenésre szánta, természetesen *elfogadta a kitüntető meghívást.*

Több mint hatszázan voltak az operaházi hajókiránduláson

Az Operaház együttese tegnap délután rendezte szokásos évi *hajókirándulását. Több mint hatszázan vettek részt* a kirándulásban, bár sok művész és művésznő *elmaradt.* Operabarát, ismerős, érdeklődő, a műszaki személyzet, az énekkar és a zenekar volt jelen túlnyomó részben.

Várták *Hóman* Bálint kultuszminisztert is, de a miniszter lemondott, mert fontos dolga volt délután. A hajó *Horányban* kötött ki, ahol vacsora volt, utána pedig műsoros est, amelynek során vendégek léptek fel: egy zongorahumorista, egy xilofonművész-pár és egy hegedűművész.

Féltizenkettőkor érkezett vissza Budapestre a hajó.

Gaál Franciska-film Hunyady-novellából Brodszky zenéjével

Gaál Franciska, ha visszatér néhányhetes nyári szabadságáról, megkezdi a munkát új filmje főszerepében. Ezt a filmet is az *Universal* készíti, a terv szerint azonban se Bécsben, se Budapesten, hanem *Prágában.*

Azért magyar női főszereplője mellett még egyéb köze is lesz a magyarokhoz, mert a legközelebbi Gaál Franciska-film meséjét az eddigi megállapodás szerint *Hunyady Sándor egyik novellájából írják,* amelyet már az író *maga is dramatizált:* »Bakaruhában« címmel a Vígszínház színpadán került színre. A készülő filmszcenáriumnak, hír szerint, csak egy nehézségét kell elhárítani: azt, hogy fő férfiszereplője a film exportlehetőségének biztosítására *ne magyar bakaruhában, hanem valami más egyenruhában* szerepeljen.

Az új film *zenés lesz* és kísérőzenéjét és négy-öt számát *Brodszky* Miklós fogja komponálni.

* **Új hangjáték Muráti Lilivel a főszerepben.** *Clementis* Ervin hangjátékát, »A spanyol rózsá«-t *július elsején* mutatja be a rádió. A háromfelvonásos nyári történetet *Ódry* Árpád rendezi és egy elkényeztetett amerikai milliomoslány szerepében *Muráti* Lili lép fel, akinek ez lesz harmadik rádiószereplése. *Komár* Júlia lesz a »spanyol rózsa« és *Ódry* Árpádon kívül *Somlay, Rajnay, Tapolczai* és *Vándory* alakítják a főbb szerepeket.

* **Szerdán délelőtt lesz a záporpróba az állami színházakban.** Az Operaházban *szerdán délelőtt 10 órakor* lesz az évvégi *záporpróba.* Kivonul a tűzoltóság és »eloltja« az elképzelt tüzet. Az operaházi záporpróbáról *viaszlemezfelvétel készül,* amelyet este félnyolc és nyolc óra között közvetít a rádió. Ugyancsak délelőtt lesz a Nemzeti Színház záporpróbája is, amely *féltizenkettőkor* kezdődik.

* **Rátkai balatoni körútja.** *Rátkai* Márton kis társulatot szervezett a nyárra, amellyel egyfelvonásosokat fog bemutatni vidéken. Első körútja *július 18-án* kezdődik *a Balaton körül* és körülbelül három hétig fog tartani.

„HALLÓ BUDAPEST!"

Jubiláris rádió-film készül Németh Máriával és Bársony Rózsival az új budapesti műteremben

Hosszú előkészület után hétfőn aláírták azt a megállapodást, amely szerint az eddigi egyetlen magyar filmgyáron, a *Hunnia* filmműtermén kívül *egy másik magyar filmműteremben is megindulhat a filmgyártás.* Az új műterem a *Magyar Film Iroda* Hungária-körúti telepén van, ahol *már július 6-án megkezdik* az első film gyártását.

»Halló Budapest!« lesz az itt készülő első film címe. Meséje *a rádió studiójában történik,* mert a film *a magyar rádió tízéves jubileumára készül* és a főváros sok előkelő színésze — közöttük, mint értesülünk, *Németh* Mária és *Bársony* Rózsi is — valamint a rádió legnépszerűbb gárdája szerepel benne, *valamennyi szpikerrel együtt.*

A film meséjét *K. Halász* Gyula és *Kristóf* Károly írták és a filmkönyv *Békeffi* László munkája. Rendezője a külföldről hazatért *Vajda* László, művészi vezetője pedig *Székely* István lesz. Zenei részét *dr. Dohnányi Ernő vezeti,* aki maga *közre is működik a filmben.*

MŰSOROK

Kedd, június 25.

Színház

BUDAI: *Aki mer, az nyer* (8). KIRÁLY: *Szépségkirálynő* (8).

Mozi

ADMIRÁL FILMSZINHÁZ (Margit körút 5. Tel.: 537—07): A préda. Helyet a gyerekeknek (Jackie Cooper). Mata-Hari (Greta Garbó) (¼4, 5, ⅝8, ¼10). — **ALKOTÁS** (Alkotás utca 11. Tel.: 553—74): Folyik a vér, folyik a tánc (Clark Brisson). A titokzatos vendég (Robert Montgomery). Willy a pokolban (trükkfilm). Híradók (5, ½7, ½10). — **BUDAI APOLLÓ** (Csalogány u. 46. T.: 51—5—00): Benvenitó Cellini a szerelem mestere (Frederik March). Jud Süss (Conrad Veidt). Híradó (5-től folytatólag). — **CAPITOL** (Baross tér. Keleti p. u. mellett. Tel.: 343—37): Sárga ördög (Warner Oland). Híradók (5, ⅛8, ½10). — **CASINO FILMSZINHÁZ** (Eskü tér 5. T.: 831—02): Boldog nyári esték. Tutti-Frutti. A világ minden édessége egy műsorban. 12 filmcsemege. Híradók (¼4, ⅛6, ⅛8, ½10). — **CITY** (Vilmos császár út 36. Tel.: 111—40): A sárga ördög (Warner Oland). Úszó színház a Mississippin. Legújabb varázsszőnyeg. Vándor büfé (rajzfilm). Híradók (4, 6, 8, 10). — **CORSÓ** (Váci u. 9. Tel.: 874—02): A sárga ördög (Charlie Chan). Pandora szelencéje (Warner Oland). Híradók (4, 6, 8, 10). — **CORVIN** (József körút és Üllői út sarok. T.: 395—84): Színpadon: Szűcs László és társulatának vendégjátéka: Herendi Manci, Heltai Andor stb. Filmen: Szívem érted dobog (Eggerth Márta, Jan Kiepura) (⅛6, ½9). — **DÉCSI** (Teréz körút 28. T.: 213—43): Ámok (Marcella Chantal). Bécsi bál (Paula Wessely). Híradók (Folytatólagos előadások kezdete: 5, ½7, 8, ½10 és 11-kor). — **ELIT** (Lipót körút 16. Tel.: 161—51): Arany (Hans Albers). Ez a kislány eladó (Shirley Temple) (4, 7, 10). — **FÓRUM** (Kossuth Lajos utca 18. Telefon: 897—07): Kilencedik hétre prolongálva! Kismama (Gaál Franciska, Verebes Ernő). Híradók. Ici-pici revü. Lakner bácsi gyermekszínháza ((5, ⅛8, ½10). — **JÓZSEFVÁROSI FILMPALOTA** (Kálvária tér 7. T.: 346—44): A préda (Ketty Gallian). Péter (Gaál Franciska). Helyet a gyerekeknek (Jackie Cooper) (Folytatólagos előadások d. u. 4-től, utolsó előadás ½10-kor). — **KAMARA** (Dohány u. és Nyár u. sarok. Tel.: 440—27): Új rokon (Perczel Zita, Turay Ida, Gombaszögi Ella). Volt egyszer egy keringő (Eggerth Márta, Paul Hörbiger) (4, 7, 10). (Nyitott tető!) — **KERT MOZGÓ** (Aréna út és és Vilma királynő út sarok. Tel.: 13—0—17): A fehér fenség (Hertha Thiele). Húzd rá cigány (zenés bábjáték). Híradó (8. 10). — **MÁRKUS PARK MOZGÓ** (Múzeum körút 2. T.: 347—37): Színpadon: Testamentum (Dajbukát, Bársony) és a Pallos Ladies. Filmen: Az alagút gigászai (8, 10). — **METRO-SCALA FILMPALOTA** (Teréz körút 60. T.: 26—0—00): Laurel és Hardy (Stan és Pan): VIII. Olivér. Régi jó idők (színes trükkfilm). Vándorbüfé (rajzfilm). Híradó (2, 4, 6, 8, 10). (Nyitott tető). — **NYUGAT** (Teréz körút 41. T.: 271—62): Az elveszett lelkek uccája (Az amolyan nő; Pola Negri). Egy éjszaka angyala (Szőke Szakáll). Ofensége csókja (Ludwig Carl Diehl) (4, ¾7, ¾10). — **OTTHON FILMSZINHÁZ** (Beniczky u. és Baross u. sarok. T.: 367—96): Bécsi csalogány (Eggerth Márta). Hármas huszárok (Gustav Fröhlich). Szerencsés utat (Magda Schneider) (Folytatólagos előadások 4-től, utolsó előadás ½10-kor). — **PALACE** (Erzsébet körút 8. T.: 365—23): Zwei Herzen im ¾ Takt (Gretl Theimer, Szőke Szakáll). Hyppolit a lakáj (Csortos Gyula, Kabos). Híradó (5, ½7, 8, ½10, 11, folytatólag). — **PÁTRIA** (Népszínház utca 13. szám. Telefon: 456—73): A jó tündér (Margaret Sullavan). Ofensége inkognitóban (Magda Schneider). Az aráni ember (izlandi történet) (4, ¾7, ¾10). — **RÁDIUS FILMSZINHÁZ** (Nagymező utca 22—24. szám. Tel.: 220—98 és 292—50): Prolongálva! Ez történt egy éjszaka (Clark Gable, Claudette Colbert). Rivaldafény (Dick Powell). Híradó (4, ½7, ½10). — **ROYAL APOLLÓ** (Erzsébet körút 45. szám. Tel.: 419—02 és 429—46): A fehér fenség (Dráma a hegyek között; (Gustav Diessl). Híradók (4, 6, 8, 10). — **TIVOLI** (Nagymező u. 8. Tel.: 230—49): Magas iskola (Rudolf Forster). Tarzán a félelmetes (Buster Grabbe). A sziget (Brigitte Helm). Híradó (4, 8, ½10). — **TURÁN** (Nagymező u. és Mozsár u. sarok. T.: 264—20): Folyik a tánc, folyik a vér! Ezt a férfit akarom (Jean Harlow). Az alagút (Kellermann regénye) (4, ½6, ¾8, ¼10). — **URÁNIA** (Rákóczi út 21. Tel.: 460—45): Prolongálva! Világhír vagy szerelem (Elissa Landi). Gyerünk a dsungelbe (trükkfilm). Zenélő dámák (zenefilm). Híradó (5, ⅛8, ½10). — **VESTA** (Erzsébet körút 39. Tel.: 32—6—39): Egyszer volt egy muzsikus (Szőke Szakáll). Az igazság bajnokai (Randolf S. Bufalló). Vérbosszú (Buster Grabbe) (¼4, ½7, ¾10).

BUSCH CIRKUSZ
naponta 2 előadás délután 4, este 8¼5, délután teljes műsor mérsékelt árakkal.

RÁDIÓ

Hangjáték „A karthauzi"-ból és Babits Mihály felolvasása

Kedd:

Budapest I.: 4.10 Asszonyok tanácsadója. — 5.00 A budapesti világbajnokságok és a külföld. — 5.25 Gudimel-énekkar. — 6.20 Az erősáramú zavarokról. — 6.50 Hanglemezek. — 7.50 »A karthauzi«, Eötvös József báró regényéből a hangjátékot írta Kowách Aladár. — 9.35 Operaházi zenekar. — 10.50 Német előadás. — 11.10 Beszélgetés Racke német helyettes igazságügyminiszterrel. — 11.25 Cigányzene.

Budapest II.: 6.00 Cigányzene. — 7.15 Mezőgazdasági félóra. — 8.00 Babits Mihály: Szent Ágoston vallomásairól. — 8.20 Hanglemezek.

Szerda:

Budapest I.: 6.45 Torna. — 10.20 Felolvasások. — 12.05 Szólónégyes. — 1.30 Hanglemezek. — 4.10 Diákfélóra. — 5.00 Szalónzene. — 5.45 Skolil Ottó: Mászókötéllel a zillertali havasok között. — 6.15 Operaházi zenekar. — 7.30 Helyszíni közvetítés az operaházi záporpróbáról. Viaszfelvételek. — 8.00 Dobos Imre klarinétozik. — 8.30 Fényes Loránt-emlékest. — 10.10 László Sándor zongorázik. — 10.50 Angolnyelvű előadás. — 11.00 Jazz.

Budapest II.: 6.45 Máthé Elek: A Népszövetség 15 esztendeje. — 7.20 Hanglemezek. — 8.50 Postászenekar.

AZ EST

e heti olcsó színházi előadásainak műsora:

Kedd, június 25-én

KIRÁLY-SZINHÁZ: SZÉPSÉGKIRÁLYNŐ (8). BUDAI SZINKÖR: AKI MER, AZ NYER (8).

Szerda, június 26-án

KIRÁLY-SZINHÁZ: SZÉPSÉGKIRÁLYNŐ (8). BUDAI SZINKÖR: AKI MER, AZ NYER (8). ÁLLATKERTI ELŐADÁS: PARASZTBECSÜLET (Huszka R fellépésével; 8).

Csütörtök, június 27-én

KIRÁLY-SZINHÁZ: SZÉPSÉGKIRÁLYNŐ (8). BUDAI SZINKÖR: AKI MER, AZ NYER (8).

Péntek, június 28-án

KIRÁLY-SZINHÁZ: SZÉPSÉGKIRÁLYNŐ (8). BUDAI SZINKÖR: AKI MER, AZ NYER (8). ÁLLATKERTI ELŐADÁS: CSAJKOVSZKI-EST (8).

Szombat, június 29-én

KIRÁLY-SZINHÁZ: SZÉPSÉGKIRÁLYNŐ (8). BUDAI SZINKÖR: AKI MER, AZ NYER (4 d. u. és 8 este). ÁLLATKERTI ELŐADÁS: SZYBILL (8).

Vasárnap, június 30-án

KIRÁLY-SZINHÁZ: SZÉPSÉGKIRÁLYNŐ (8). BUDAI SZINKÖR: AKI MER, AZ NYER (4 d. u. és 8 este).

Mindezekre az előadásokra AZ EST-lapok olvasói igen kedvezményes, leszállított helyárú jegyeket válthatnak a kiadóhivatal üzlethelyiségében. VII., Erzsébet körút 18—20 szám alatt. (Tel.: 43—8—88), továbbá AZ EST-lapok fiókjában. TOLDY LAJOS könyvkereskedésében, Fő utca 2. (Telefon: 533—94) d. e. 9 órától d. u. 5 óráig. Vasárnap csak AZ EST kiadóhivatalában d. e. 9—2-ig.

PETROVICS ELEK, AZ ÍRÓ

A múzeumvezető Petrovicshoz az író Petrovics mutatja az utat. Teli egyénisége széttárul írásaiban: minden összefüggése látható lesz bennök. Mert a múzeumigazgató összezárkozott ember, aki gondolkozik, megfontol és cselekszik: de csak cselekedetei a láthatók. Az író — a nyiltszívű, igazságot kereső tiszta és nemes ember — minden mondatával fölfedi lényének valamelyik részét és megmutatja gondolkodása mechanizmusát, építő logikáját és szómérlegelő érzékenységét működése közben.

Az íróval kezdődik Petrovics Elek, mert az író régen megmozdult benne, sokkal előbb, mintsem a sejtelme is földerenghetett volna benne annak, hogy valamikor életének hivatása lesz az, ami addig csak drága kedvtelése, pihenése és vígasztalása volt: a művészet. Bölcs elhatározás volt, hogy összegyűjtötte régi írásait ‹csak egy részüket ítélte reá méltónak›, és az újabbakat hozzájuk adván, kötetbe foglalta őket. ‹Ujakról és régiekről. Művészeti dolgozatok. Irta: Petrovics Elek. Budapest, Amicus, 1923.›

A kezdő író szerény és csöndes élvező volt. Eljárt a Műcsarnok kiállításaira és meg-megnézte egyebütt az akkor még ritkább egyéni gyűjteményes kiállításokat. Művészbarátjai is voltak — köztük legkülönb művészeink — akiknek műtermében meg-megfordult. Szabadideje az utazásé volt, és külföldi útjain kinyitotta a szemét. Nézett és megtanult látni. 1903-ból való könyvének első cikke. Arról az örökké nevezetes műcsarnoki tavaszi kiállításról szól, amelyben egész nagy termet töltöttek meg a francia festők és soraikban a modern művészet nagymesterei. Mihozzánk Manet és kortársainak művészete későn érkezett el, akkora mennyiségben és olyan kiváló darabok alakjában talán abban az esztendőben ‹1903.› először. S a fiatalszemű gyönyörködő tétovázás nélkül látta meg bennök a nagyot, a korszakost és az örökértékűt. A fény és a világosság elvének fölülkerekedését ismerte föl művészetükben. És nyugodt fejtegetéséből kiérzik, hogy szíve szerint való az a művészet, hogy aggaskodás nélkül gyönyörködik benne. Pedig hajlandósága és érzése szerint konzervativ ízlésűnek mutatja ez a korai írása is. Ahogy a kép és maga között kiméri a szemtávolságot, ahogy megáll a művel szemközt és keresi rajta művésze törekvésének lényegét, majd pedig előadásának nyugalma és tárgyilagossága, mondatainak szabatossága és egyensúlyos szerkezete, beszédének minden indulattól tartózkodó mérséklete, mindez a hajdani, a java Budapesti Szemle hanghordozására emlékeztet. Az író Petrovics Gyulai Pálnak és tisztaszavú essayista-tanítványainak iskolájába járt. Formaérzékét az ő példáikon nevelte meg s az ő hagyományaiknak folytatója írásaiban ma is. Konzervativ stiliszta annyiban, hogy azokat a stilusismertető jeleket, melyeket kora termel és melyek önkéntelenül is beleszivárognak az író beszédébe, eltakarítja stilusából. Nem tűri meg benne a Gyulai utáni korszakok új szavait, új szóösszetételeit, nem kér festői és egyéb díszítő elemeiből, idegenkedik szellemeskedő aphoristikus fordulataitól. Ékeskedés nélkül való, szinte puritáni író, kinek a mondat gondos megépítésében, részeinek egyensúlyba foglalásában, a mondat architekturájában telik kedve. A kéziratukban sokat törlő, folyton igazgató, nehezen kielégülő írók közé tartozik, kiknek szent a gondolat és

Nyugat. 1924. máj. 16.

kik az elmondanivalójukból egy árnyéklatnyit sem hajlandók elalkudni. Rendszerint fejtegető és következtetgető prózája az alkalom és a pillanat hevében nagy lendületet tud venni. Ünnepélyes és ékesszóló, rejtett érzelmi tartalmával az emlékezetben megragadó lesz, mint Gyulai Pálé.

Petrovics hagyománytisztelete azonban tágulékony és érzékeny konzervativizmus, amelyben sokféle érdeklődés otthon érzi magát. Elfogulatlanul jár-kel szelleme a művészet egész birodalmában, az ókor és a legújabb kor alkotásai, az országútat járó és a félreútakra kitérő művészek között. Ő maga olyan, mint amilyen volt kezdettől fogva: alig-alig változó, önmagától nem különböző. De a korok és irányok változásait értő szemmel figyelő és magyarázó. Konzervativ formaérzékű író, de babonát nem ismerő liberális szellem.

Ilyen tiszta emberi mivoltában és ilyen múzeumigazgatói minőségében is. Írói természet, mert az írás szükségszerű eszköze gondolkodásának. Némi túlzással azt mondhatná az ember, hogy írva gondolkozó. 1918-ból való az az írása, amelyben a Szépművészeti Múzeum új szerzéseinek gyűjteményét ismerteti és magyarázza. Ez a beszámoló egyben arra is alkalom neki, hogy kifejtse múzeumvezetői programmját. Nem először teszi. Már 1914 áprilisában, alig néhány héttel azután, hogy az igazgatói széket elfoglalta, részletes programmot adott szándékairól és terveiről egyik napilapunkban, megmaradó tanuságául annak, hogy bármily váratlan volt is a fordulat, mely a belügyminisztérium törvényelőkészítő osztályából az ország első művészeti múzeumába helyezte, összefüggő koncepcióként látta feladatát. Négy évvel később megfogalmazott programmja csak lényegtelen pontjaiban különbözik az első fogalmazásától, annál inkább megkeményíti fontosabb tételeit. A magyar művészet gyűjteményének mentül teljesebb kiépítése, a külföld régi művészetéből csak az elsőrendű daraboknak gyüjtése, a külföld modern művészetéből pedig csak az iránymutató mesterek megfelelő képviselésére való törekvés. Ezek voltak a főpontjai programmjának. És mit valósított meg belőlük? Megteremtette a múzeum magyar osztályát, mert előtte csak nagy képraktár volt az, egyenetlen értékű és az egyes művészeket csak hiányosan képviselő, más fontos művészekről pedig semmit el nem áruló képhalmaz. Petrovicsig Hollósy Simonnak korszakos jelentőségű művészetéből semmi sem volt látható. Ő gyűjtötte össze a vidékről és hordta haza külföldről Hollósy főműveit. Székely Bertalan, Gyárfás Jenő, Madarász Viktor, Szinyei-Merse Pál és Paál László, azután a nagybányaiak korai művészetének, Thorma, Réti, Iványi-Grünwald, Ferenczy ifjúkorának is ő szerkesztette meg az első teljes képét. Az újabb magyar művészet kezdőkorából, a XVIII. század végéről és a XIX-ik elejéről hány elhomályosodott, sőt üres névnek adott tartalmat azzal, hogy az ismeretlenségből felbukkantotta lappangó munkáikat! Nem túlzás az a megállapítás, hogy a magyar képírás történetét írta meg megíratlanul is ezzel a munkájával. Vállalt földata egyéb részeinek programmszerű elvégzésében megakadályozta a háború. De okkal-móddal, fáradhatatlansággal és életrevalósággal ott is mi mindent sikerült megszereznie múzeumának! Ki tudta egészíteni a Pulszky Károly gyűjtötte olasz plasztikai anyagot, meg tudta vetni alapját a középkori szobrászat gyűjteményének, még a francia modernek gyűjteményét is sikerült teljesebbé tennie.

Az író, miközben cselekedeteiről és szándékairól, reményeiről és csalódásairól beszámol, világossággal járja át a múzeumigazgató tervelgetésének és fontolgatásának sötétkamráját. Fogalmat ád arról a végtelenül gondos, minden lehetőséggel számoló, minden elkövetkezhető kedvező, vagy kedvezőtlen körülményt meglatoló értelmi munkáról, mely a múzeumvezető elhatározásait igazgatja és cselekvését megelőzi. A Szépművészeti Múzeum jövőjével foglalkozik egyik írása. A kommün bukása után írta, sivár és reménytelen időben. A múzeum gyűjteményeinek fejlesztéséről beszél benne, annak egyetlen módjáról, amely az állami dotáció elértéktelenedése és pénzünk pusztulása után megmaradt. A múzeum fölösleges és ránk nézve kevésbbé, de a külföld számára annál inkább értékes tárgyainak értékesítéséről. A meglevőn túladni, ha állami intézményről van szó, mindig kényes és óriási felelősséggel járó feladat. Petrovicsnak mindenre gondoló és mindent megmérlegelő figyelme semmi lehetőséget sem hagy ki a számadásból. Írása fogalmat ád arról a bonyolult munkáról, ami utána a múzeumvezető életében következett. De persze sejtelmet sem az álmatlan éjszakákról és szívdobogtató órákról, melyeken egy-egy súlyos elhatározás megszületett és valamely felelősséges intézkedés sorsa jobbra, vagy balra volt eldőlendő.

Az író Petrovicsnak általában érdekes evolucióját mutatja ez a könyve. Legkorábbi írásaiban a litterary gentleman szólal meg benne egy-egy megragadó művészeti esemény hatása alatt. Majd a múzeumadminisztrátor érzi szükségét annak, hogy gondolatait és szándékait írásban foglalja össze tervekké. Végül pedig megmutatja benne a tudomány módszereiben és a művészettörténet kérdéseiben való járatosságát a kutató is. Egyik legértékesebb személyes szerzeménye, Altdorfer «Keresztrefeszítése», melyet egy vidéki kastély félhomályából vitt a napvilágra, ösztökélte erre a munkájára. Részletes stiluskritikai tanulmány ez, amelyben Mantegnának a regensburgi festő művészetén érezhető hatását mutatja ki, majd pedig nyomról-nyomra haladva, rekonstruálja a festmény vándorlásának történetét és megállapítja ahhoz az altdorferi képcsoporthoz tartozását, amely Szent Flórián vértanúságának jeleneteit ábrázolja. Ezzel a céhbeli tudáshoz méltó alapossággú tanulmányával a művészettörténetírás tudományában is elfoglalta helyét Petrovics.

Történetírás, ha más természetű is, — inkább lélekfejlődést és kort rajzoló s művészet-eszthetikai értékeléssel dolgozó — Ferenczy Károlyról írt kis monografiája is. ‹Ferenczy Károly: Írta Petrovics Elek. A «Művészeti Pantheon» füzete. Budapest, 1923.› Ferenczy művészete régen foglalkoztatja Petrovicsot. *Újakról és régiekről* című könyvének egyik legkoraibb tanulmánya is ‹1904-ből› Ferenczyről szól, egy másik írása pedig, a Szinyei-Merse Pál-Társaság 1922-iki közgyűlésén elmondott emlékbeszéde, tömör összefoglalása Ferenczy emberi és művészi egyéniségének. Közben ő szervezte és rendezte meg a Műcsarnokban Ferenczy Károly művészetének históriai nevezetességű emlékkiállítását. Ennek az önfeláldozó szeretettel végzett munkának másik eredménye a kis könyv. Benne Petrovics írói tehetségének ismeretlen ágával ismerkedünk meg: az elbeszélővel. Tárgyalásának módja ebben a kis könyvében a folyamatos elbeszélés, amelynek során nemcsak az életét mutatja be Ferenczynek, hanem művészi alakulásának történetét is. S közben meg-

jelenül előttünk a nagyszerű alkotások sora, amelyek Ferenczy élete útját szegélyezik. Ha Ferenczy művészetének ezt a méltatását Petrovicsnak Ferenczyről 1904-ben írott tanulmányával vetjük össze, az író felfogásának érdekes alakulására kapunk példát. 1904-ben rendezte Ferenczy első gyűjteményes kiállítását ⟨a Nemzeti Szalonban⟩. A mód ahogyan a még kezdő megítéli, annyira különböző Petrovics majdani Ferenczy-könyvétől, író amennyire a tapasztalt és egyensúlyossá érett férfiú véleménye egyugyanazon tárgyra nézve a kevésbbé edzett szemű és az ítélkezésben kevésbbé kipróbált fiatal emberétől különbözik. Van valami megindító a fiatalember szigorúságában, mikor ilyen szavakkal ítéli meg Ferenczynek a «Keresztről levétel» című festményét: «A baj az, hogy Ferenczy ujságra való törekvésében föltünő bizarrságba esett. Másik baj, hogy bármily gazdag a tehetsége, a mélyebb lelki fölindulások rajza kívül esik annak határain, mint Mária alakja élénken igazolja.» Majd a tanulmány végén mintegy összefoglalásképpen: «Pezsgő ereje azonban néha nyerssé fajul, s egyéniségének túlságai a keresett, a bizar határáig sodorják, mire legélénkebb példa Keresztlevétele. Művei közt több az érett, nemes munka, de tehetsége még mindig forrongásban van.» Így ítélkezett Ferenczyről a fiatal Petrovics 1904-ben. De a mesternek erről a művéről való véleménye utóbb is csak kevéssel módosult, mindössze fogalmazása lett mérsékeltebb és a felfogása igazságosabb. A későbbi Petrovics tollát már a szeretet és a megértés mozgatja és amit Ferenczyről ír, az a sokat tapasztalt férfiúnak az egyes jelenségeket az élet és a kor nagyobb egységébe helyező és aszerint értékelő bölcsesége. Az író Petrovicsnak eddig legkülönb alkotása ez a kis monografia. Alaposságra, gazdag szempontúságra és vonzó előadásra kevés párja van a magyar művészeti irodalomban. Aki elolvasta, abban csak vágyódás kelhet az után a nagy munka után, amely az egész magyar művészet történetét lenne magában foglalandó. Petrovits Elek a leghivatottabb arra, hogy megírja.

ELEK ARTÚR

FIGYELŐ

PETROVICS ELEK

Mosolygó arcok fogadták a hírt, hogy a király és minisztere Petrovics Eleket ültette abba a székbe, amelyben valamikor Pulszky Károly ült. Akik mellékgondolat nélkül örültek neki, azok arra gondoltak, hogy végre olyan férfi került az ország első művészeti múzeumának élére, ki életét teszi föl arra, hogy méltó módon teljesítse feladatát, s kinek azon a helyen semmi egyéb ambiciója nem lesz, mint hogy használjon az ügynek; ki azt az előkelő helyet nem közbenső grádusnak tekinti, hanem élete végső céljának. Mindenki erre gondolt, aki Petrovicsot csak valamenynyire is, akár személye szerint, akár csak írásaiból is ösmeri. A fölfelé vágyók nem úgy élik életüket, mint ő: nem oly elvonultan, oly csöndben, a szerepléstől tartózkodón, és nem úgy írják írásaikat, mint ő: nem oly elmerülve a tárgyba, leszállva annak fenekére, ahol a lélek rejtőzködik. Nem szükséges a kulisszák mögé látnunk, hogy kitaláljuk: ezt a férfit úgy kellett kihúzni szerénységéből, amelyben mint rejtekben élt, hogy elfogadja a címet és rangot és a vele járó nagy munkát. Ha mégis vállalta, bizonyos, hogy el is végzi. Elvégre, ha nem is erre a munkakörre gondolva, egész életén át készült erre a munkára. Egész életén át a művészettel társalkodott, eleven és rég meghalt művészekkel. A legfáradhatatlanabb itáliajáró magyarok közé tartozik és tudjuk, milyen iskolája Itália a művészet iránt való érzéknek. Minden fölkészültségnél többet ér azonban azon a helyen, amelyet elfoglal, érdekeletlensége, idealizmusa, hite és lelkesedése. Olyan férfiút kapott benne vezetőjének a muzeum, aki nemcsak dolgozni akar érte, de semmi egyebet nem akar, csak dolgozni érte. Hiúság és érvényesülési vágy nélkül való férfiú. S ha ennyi nem elég — mint ahogy talán nem is elég — hát nem is üres kézzel foglalja el új hivatalát, hanem, mint azt egyik napilapunk husvéti számában megjelent programmszerű nyilatkozatából immár mindenki megítélheti, csöndes szemlélődés és gondolkodás közben kialakult munkatervvel. Szépművészeti Múzeumunk Pulszky óta gyors tempóban fejlődött és ma már Európa számottevő nyilvános gyüjteményei közé tartozik. Másképen alakult gyüjteményektől (például a bécsi császári múzeumtól) abban különbözik, hogy anyaga sok ágú és fejlődéstörténeti természetű. Kicsiben, és nagy mesterek apró alkotásain, de inkább kisebb mesterek jeles munkáin által a művészet történetének minden phasisát jól bemutatja az anyaga. Még is vannak hiányosságai, sőt nagy hiányosságai és nagy egyenetlenségei. Hogy mik azok és milyen természetűek, azt az új igazgató igen jól látja, s programmjában pótlásukat és kitöltésüket rendre meg is igéri. De noha munkatervében minden tennivalóra kiterjeszkedik, még is engedtessék meg, hogy a jövő egyik legsürgősebb feladatának az antik osztály megszervezését és oly módon való fejlesztését jelezzük, hogy benne nemcsak a görög-római, hanem az egyiptomi művészet alkotásai is gyüjtessenek, sőt az elhanyagolt keletázsiai művészet is komoly számba vétessék most, amig nem késő. Az új igazgatónak munkában valóban nem lesz hiányossága. Reá vár az a feladat, hogy valahányszor szüksége kerül, az államot fokozott áldozókészségre bírja, továbbá hogy a múzeumban folyó munkát szervezze, nagyon fontos, hogy mindenki a maga helyére kerüljön ott és mindenki specializálja tanulmányait. Igazi szakértőket nevelni csak így lehet. Hogy a múzeum emberei mindebben örömest járnak majd kezére új vezetőjüknek, abban nem kételkedünk. Gyönyörűség lesz nekik oly vezetővel dolgozniok, ki minden érdeküket annál könnyebb szívvel képviselheti, mivel neki magának nincsenek érdekei, sem ambiciója egyéb, mint hogy bennük is fölkeltse és lelkesedéssé fokozza az ambiciót, hogy annak segítségével a kezére bízott múzeumot lehetőségeinek határáig fejlessze. És minthogy mindenki bizakodva hisz abban, hogy Petrovicsnak sikerülni fog addig a célig eljutnia, azért fogadta kineveztetésének hírét annyi mosolygó arc. Azért örülünk neki mi is és reménykedve nézünk munkál-

Nyugat 1914. ápr. 16

kodása elé. Fél emberöltőnyi munka után új korszaka kezdődik életének. Hisszük, hogy az új feladat és nehézségei új erővel töltik el és fölfokozzák életkedvét.

ELEK ARTÚR

PAUL HEYSE
⟨1830–1914⟩

Egy réges-régen meghalt költő friss sirja fölött hangzottak el a nekrologok, — vagy inkább az ébresztő szózatok. Ez az élet, amely most ilyen hosszú, szürke alkonyattal fejeződött be, verőfényes reggellel kezdődött, azután ragyogó, meleg, derült nappala volt. Ennek a költőnek kijutott a legnagyobb keserűségből, ami a művész osztályrésze lehet: előbb zajos diadalok és víg győzelmi ünnepek, — azután lassan hervadnak a babérok, csökken a népszerűség, elhangzik a diadalujjongás, — míg végül csupán az emlékek maradnak meg, édes-bús emlékek, amelyekben több a bánat, mint a gyönyörűség. — Pedig szép, nyugodt öregsége volt, nem hiányzottak belőle a kitüntetések, a fagyos tisztelet. Paul Heyset mindenki boldog embernek tarthatta, de ő nála is, mint legtöbbször, a nézők szemében, e csalfa tükörben, volt meg e boldogság nagyobbik fele, — s csak a kisebbik fele volt meg a valóságban, e költő életében, lelki világában, pályafutásában. Ebben állandó volt az emelkedés, nőtten-nőtt a dicsőség és a tekintély, — de azért elég csapás érte az embert s elég támadás a költőt, a könnyű diadalokért, s hogy fáradtság nélkül alkotott ifjúságában és férfi korában, azért elég súlyos váltságdíjat fizetett, mikor beállott a hanyatlás és öregségében oly gyorsan elfelejtették. S mily szorosan összefügg az ifjúkor gyönyöre s az aggkor szenvedése! Mert oly boldog volt, azért kellett szenvednie, — mert túlbecsülték, azért maradt később annyira magára. Sorsa közös volt mindazokéval, akik könnyen elérhető, szemmel látható ideálokért hevülnek, s azt hiszik, hogy az eget ostromolják, noha eszméik szárnyalása egész mérsékelt, lelkük rezgései csak közepes terjedelműek: terveinek, vágyainak, gondolatainak a megvalósulása nem hozta meg néki az apostolok forró diadalát, hanem csupán a tisztességes munkások, a józan gondolkodók jutalmát: a langyos elismerést.

Mert az, aminek természetszerűleg, szinte programmszerűleg be kell következnie, ami a fejlődés egyenes útjába esik, az csak addig tűnik fel oly csábító színben, amíg cél gyanánt van kitűzve, amint valósággá lesz, elveszíti bűvös erejű ragyogását, — azt a fényt, amely ott tündöklik mindörökké az igazi, ritka, nagy gondolat homlokán, akkor is, ha tetté és valósággá válik.

Heyseben inkább csak becsületes gondolkodásmód volt, mint erkölcsi nagyság és teremtő erő, — bizonyos érzék a jelen szükségleteivel szemben, de nem a jövő megsejtése, — volt benne lendület és báj, de kevés mélység, kevés divinatio. Kortársait, igaz, teljesen kielégítette, — de korántsem vezette őket, olvasott talán az emberek szívébe, — de új igazságokat nem írt oda. Georg Brandes megtisztelte avval, hogy Goethevel hasonlította össze, valóban, pályafutásának külsőségeiben és művészi sajátosságaiban van is némi hasonlóság közte és a legnagyobb német költő közt, mesterének tiszta derűjéből és harmoniájából egy kevés talán jutott neki is, — de Goethe alkotó erejét, azt a fenséget a szemléletben és az érzelmekben, hiába keressük nála.

És mégsem lehet túlságosan kicsire szabni Heyse értékét. Nem lehet elvitatni tőle azt a megbecsülni való őszinteséget és igazi lelkesedést, amellyel kedves, bájos könyveit megírta, sohasem akart többnek vagy másnak látszani, mint ami volt, amit könnyű munkával, játszi csapongással alkotott, azt nem akarta nehéz küzdelmek, merész lendülések eredményének feltüntetni. De úgy látszik, hogy a költő szavai csak akkor hatolnak be lelkünk mélyébe, ha gyötrelmes vergődések szabadították fel őket a költő lelkéből, s csak az gyönyörködtethet igazán, csak az emelhet föl, ami könnyek és kínok közepette jött létre. Hogy Paul Heyse könnyen élt és könnyen írt, az tette sok tekintetben nehézzé sikerét, sőt ez fosztotta meg attól a boldogságtól, amely a maradandó hatásban rejlik. Élete

Petrovics Elek
Szépmüvészeti Muzeum
nyary.

A Szépművészeti Muzeum tudományos szerepe

Petrovics Elek utolsó Évkönyve

Alig néhány nappal Petrovics Elek nyugdijazása előtt jelent meg az ő szerkesztésében muzeuma Évkönyveinek hetedik kötete. A muzeumigazgató, akit az „Illetékes hely" utólagosan a betegsége miatt nyilvánitott alkalmatlannak, jórészt betegágyában szerkesztette és készitette sajtó alá ezt az impozáns könyvet. A lélteknek nem csekély ereje, vagyis egészsége volt szükséges ennek a munkának elvégzéséhez.

Mikor szerkesztéséhez hozzákezdett, még nem sejthette Petrovics, hogy a hetedik kötet lesz az utolsó olyan kötetje muzeuma Évkönyveinek, amelynek anyagát ő válogatja össze és az ő, tartalomra és formára egyenlően figyelő gondossága ellenőrzi. Miniszlertanácsi határozat alapján még jó két esztendőre volt váromány os s ennyi idő bizonyosan elég lett volna számára ahhoz, hogy Évkönyveinek sorát további kötetekkel teljesitse ki.

Az ember fájdalmas érzéssel lapoz a hatalmas kötetben. Lesz-é folytatása a tudományos munkálkodásnak, amelyet Petrovics kezdett és szervezett meg a Szépmüvészeti Muzeumban? S ha lesz, milyen lesz? A muzeum Évkönyveit ő inditotta el olyan időben, mikor a magyar müvészettudománynak semmiféle tudományos közlönye sem volt. Müvészeti irodalmunknak kivánt benne menedéket nyitni és alkalmat adni müvészettel foglalkozó tudósainknak, hogy munkálkodásuk eredményét bemutathassák a nyilvánosságnak. Programmja szerint az Évkönyvek közleményei föként a Szépmüvészeti Muzeum anyagával foglalkoztak, s ennyiben hozzájárultak az intézménynek itthon és a külföldön való népszerüsitéséhez. Gyakorlati célt is szolgált azonban az Évkönyvek megjelentetése: lehetőséget adott a muzeumnak arra, hogy e cserébe küldött kiadvány utján megszerezze a külföldi muzeumok és müvészettudományi egyéb intézmények ritka és megfizethetetlen kiadványait.

1918-ban jelent meg a Szépmüvészeti Muzeum Évkönyveinek első kötete. Kiállításának előkelőségével, képanyagának gazdagságával minden hasonló természetü kiadványon tultett. Az eredeti szándék az volt, hogy évről-évre megjelenjen egy-egy kötete. De következett a magyar kultura hétszer hét sovány esztendeje, s a nöttön növekvő gondok csak hosszabb időközönként tették lehetővé a kötetek megjelenését. Az 1918-tól 1935-ig eltelt tizenhét esztendőből mégis hét kötetet sikerült kiszoritania Petrovicsnak. Hogy milyen nehézségek leküzdése után, azt csak ő tudná elmondani. Mert a kiadvány minőségéből, megjelenésének előkelőségéből: a papiros, a nyomás kvalitásából, a képek bőségéből mit sem volt hajlandó lealkudni. Legfeljebb a kötetek terjedelmén érzett meg, hogy Magyarországon az ilyen tudományos célu kiadványok megjelentetéséért a hivatalos hatalmak nem hajlandók áldozatot vállalni.

A hetedik kötet, az utolsó, amely Petrovics Elek szerkesztésében jelent meg, ismét hatalmas könyv. Terjedelme, a cikkek németnyelvü kivonatával 217 lap, s ugyszólva minden lapon kép, némelyiken több is, még pedig gondosan nyomott, szép kivitelü kép. A kötetnek kevés hijján két harmadrészét *Meller* Simonnak Szinyei Merse Pálról irt életrajza foglalja el. Meller Simon, az ide-

a világra csak egyetlen megállapitás il lik és ez a megállapitás majdnem min den nyelvben csak egy egytagu szó.

Tökéletesebben és meggyőzőbben öngyilkosságát Kuba vezérigazgató nem indokolhatta volna még akkor sem, ha ötezer bucsulevelet ir vagy ha érvei egy tizkötetes filozófiai müben fejtegeti Mit várhat valaki az élettől, akinek szá mára az egész mindenség egyetlen egytagu szó s aki az élet összes előforduló eseményeit ebből a nem tulgusztusos szemszögből nézi.

Ez a rendkivüli megnyilatkozás a másodikemeleti ablakban nem irányul senki ellen és nem pécézett ki magának egyes felháboritó eseteket, hanem általánosságban mozgott. Világpolitikát, nemzetközi helyzetet, gazdasági bajokat, szocialis feszültségeket, bürokratikus balfogásokat, technikai mühibákat, müvészi céltalanságokat, tudományos blöfföket, szétzüllő életformákat egyformán magábafoglalt, ahogy nem tett különbséget erény és bün vagy kellemes és kellemetlen tények között. Széles ecsetkezeléssel festette meg azt a világot, amelyben a mai ember él és ebben a széles ecsetkezelésü világban az emberi élet valóban csak deficittel járhat Mert ha végül is mindent elér, ahogy Kuba vezérigazgató is, aki ennek az életnek a felső határához került közelebb s az infernóról talán fogalma sem volt, akkor is életének minden eredménye egyetlen egytagu szó s az emberi életnek valóban az lehet a csucspontja, ha ezt a felfedezését egy hotelablak párkányán állva embertársaival közli.

A hatósági vizsgálat, amely ezt az egész esetet a pillanatnyi elmezavar mindent magába foglaló gyüjtőnév alá utalt át, nem vette észre azt a szoros összefüggést, amelyben egymással itt ez

Bárhová Budapest területére
Zugliget, Svábhegy, Hüvösvölgy)
hazhoz küldi Önnek a könyveket
az UJSÁG
Kölcsönkönyvtára!
Minden ujdonság magyar, német, francia, angol, olasz nyelven már a megjelenés napjától kikölcsönözhető. Kölcsöndij az *Ujság* előfizetőinek csak P 1.— havonta. Nem előfizetőknek P 1.50. Erzsébet-körut 43. Telefon: 316-28.

genből megint hazatért vándor, régi igéretét váltotta be ennek a tanulmánynak megírásával. Néhai Szinyei Merse Pál annakidején őt tette életrajzi adatainak letéteményesévé, kezébe adta ifjukori levelezését, amely pályája legfontosabb korszakának adatait foglalja magában. Meller finom érzékkel csoportosította és alakította kellemesen folyó elbeszéléssé s becses adatokat. Szinyei Merse Pál fejlődésének történetét most már tisztán látjuk és jobban megértjük azokat a zökkeneséket is, amelyek olyan váratlanul következtek Szinyei pályáján. Meller szereti szereplőit a maguk nyelvén beszéltetni, s a bőséges levélbeli idézetekből, amelyeknek során megszólaltatja Szinyei egész környezetét — a szülei, testvéreit és más rokonait — megkapó képe kerekedik ki a kiegyezés korabeli sárosi kuriák életének. A szöveget pazar képanyag követi. Szinyei Merse Pálnak csaknem a teljes festett oeuvre-je. Ez a dolgozat egyenesen kívánkozik arra, hogy könyvalakban is megjelenjék és az olvasók tágabb körének hozzáférhetővé tétessék.

Mint eddig minden alkalommal, ezuttal is megszólaltat Évkönyvében egy külföldi tekintélyt Petrovics. Giuseppe *Fiocco*, a padovai egyetem művészettörténeti tanára a Szépművészeti Muzeum három olasz freskójának igyekszik meghatározni a festőjét. A három freskókép a muzeum nagy földszinti termében függ és meglehetősen elhomályosodott rajzával, meg szineivel egy olasz condottiere életének három nevezetes jelenetét örökiti meg. Niccolo Orsini, Pitigliano grófja a freskók hőse. A képek művésze Fiocco szerint Marcello Fogolino, a bresciai-vicenzai körhöz tartozó tizenhatodik századi festő.

A kötet következő tanulmányának *Hoffmann* Edith dr. a szerzője. Muzeumunk grafikai gyüjteményének tudós vezetője az Évkönyveknek legszorgalmasabb munkatársa és az egyetlen, aki mind a hét kötetüket értékes közleményekkel gyarapította. Hoffmann Edith dr.-nak speciális kutató területe muzeumunk eredeti rajzainak gyüjteménye. A régi rajzok legnagyobb részének ismeretlen volt a szerzője, vagy tévesen megállapitott. Az ismeretlen szerzőjü lapoknak müvészeit igyekszik kinyomozni és a tévesen meghatározottakat ujra és helyesebben meghatározottakkal helyettesiteni immár évtizedes munkával Hoffmann Edith dr. Érdekes és ötletes módszert dolgozott ki ennek a célnak érdekében; módszerének csak az az egy a tökéletlensége, hogy végtelenül fáraszto, mert szakadatlan utazást követel. Viszont azonban pozitiv eredményekhez segit, ami nem kis dolog az olyan tudományban, amelyben minden az érzékelő képesség helyes müködésén fordul meg. Ezuttal is több érdekes rajz szerzőjét sikerül meggyőző módon meghatároznia. Egy Dürernek tulajdonitott rajzról (Krisztust ábrázolja vértanusága szimbolumaival) kimutatja, hogy Hans Baldung Grien a müvésze; a berlini Schlossmuseum egy üvegfestményének alapján megállapitja egy körbe komponált kis rajzról (Ábrahám feláldozza Izsákot), hogy Sebald Beham müve; a Louvre egy üvegfestménye segitségével pedig muzeumunk egy másik rajzáról (A zsidók átkelnek a Vörös-tengeren), hogy a svájci H. I. Nüscheler a müvésze. A rajz szerzője eddig ismeretlen volt. Ugyanilyen módszer segitségével a muzeum három iparmüvészeti természeti rajzában a német Christoph Jamnitzer kezemüvére ismer. Hoffmann Edith dr. fejtegetéseit vonzóvá teszi, hogy minden önkényességtől tartózkodik és hogy az összehasonlitó anyag bemutatásával az olvasó szemét is meggyőzi.

A hitet sorrend szerint utolsó közleményének *Rózsaffy* Dezső dr. az irója. A muzeum egy hollandus csendéletképével, Jan van der Heyden müvével foglalkozik benne. A képet párhuzamba állitja a müvésznek hasonló tárgyu festményével és rámutat a változatok különbségeire.

A kötet sorrend szerint utolsó közleménye elmult évének (1931—1934) krónikája tölti meg. A maga adatfelsoroló mivoltában is nagyon érdekes rész. Benne Petrovics Elek részletesen beszámol a muzeum gyüjteményeinek gyarapodásáról. Az ilyen statisztikaszerü kimutatás még imponálóbban teszi láthatóvá Petrovics gyüjtési munkásságának méreteit. Csodálnivaló, hogy az országnak azokban a válságos esztendeiben is milyen hatalmas és értékes anyaggal sikerült gazdagabbá tennie a gondjára bizott muzeumot. S láthatóvá válik a gyüjtés módja is: a vásárlásoknak elenyésző és az adományoknak annál nagyobb száma. Ki tudja ebben Petrovicsot pótolni? Ki lesz utána képes adakozásra lelkesiteni a nagy vagyonok és a nagy gyüjtemények tulajdonosait?

(Az Évkönyvnek 30.— P az ára. Megrendelhető a muzeum számvevői hivatalában.)

(e. a.)

Női, férfi és gyermek
fürdőruhákban
vezet **SALGÓ,** Kristóf-tér 2

Halálos autókatasztrófa a pilisvörösvári országuton

Vasárnap este borzalmas autókatasztrófa történt a bécsi országuton Pilisvörösvár határában. Budapest felé jött egy külföldi rendszámu autó, amelyet Henry *Gouyon* külföldi lapszerkesztő vezetett. A francia ujságiró autójában *Gouyon* felesége, ennek huga és leánya foglaltak helyet a sofőrön kivül. A nedves országuton a francia autó megfarolt, éppen akkor, amikor szembe jött egy budapesti kocsi, amelyben *Popper* Andor dr., *Mellér* Viktor dr., egy francia hölgy, *Dora de Riz* és *Angyal* János sofőr ültek. A francia autó megfarolt ugy, hogy a pesti kocsi teljes erővel rohant neki a másik autónak és a karamból két halálos áldozatot követelt.

Miután az országut ebben az időben igen forgalmas volt, hamarosan több autó állott meg a karambol szinhelyénél és az egyik kocsi elsietett Pilisvörösvárra, hogy a csendőrörs révén segitséget szerezzen. A mentők azonban egy teljes óra mulva érkeztek csak meg a baleset szinhelyére, ahonnan akkor már el is szállitották az áldozatokat. *Bachasse Matarieux* Teréz és *Gouyon* szerkesztő felesége olyan sulyos sérüléseket szenvedtek, hogy már nem lehetett rajtuk segiteni, *mindketten meghaltak.* A szerkesztő és leánya sulyosan megsebesültek ugyan, de állapotuk nem életveszélyes. Sofőrjük aránylag könnyü sérüléssel szabadult. A másik autó utasai közül Mellér Viktor dr. az összeütközés következtében jobblábát törte.

A sebesülteket a Margit-kórházba szállitották. A kórházban Pelle László dr.-ra (a tornászvilágbajnok fivére) hárult a sulyos feladat, hogy közölje Gouyon szerkesztővel felesége halálát. A szerkesztő zokogva értesült a csapásról, majd felkiáltott:

— Mi van a lányommal?

— Alszik — felelte az orvos.

— Ha ő is meghal, végzek magammal — mondotta a megtört ember. — Ennyi csapást nem birok el.

A főkapitányság erélyes nyomozást indított, kit terhel a felelősség a szomoruvégü baleset ügyében. Ugyanekkor oda is kiterjed a nyomozás, miért tartott olyan sokáig, amig a vármegyei mentők kiérkeztek. A sebesülteket nem is a mentők, hanem egy katonai teherautó szállitotta be a Margit-kórházba, mert Kispestről kellett volna a kispesti mentőknek Pilisvörösvárra utaznia. Még kellene már egyszer változtatni a *Vármegyék és Városok Országos Mentőegyesületének* bürokratikus szabályait.

járt a kezdete óta nagy szeretettel gyüjtötte a festői naturalizmus e korai magyar festőjének kisebb müveit.

A magyar müvészettörténelem sohasem fogja meghálálni tudni Petrovicsnak azt a törekvését, hogy gyüjtői munkája rendjén a teljesség volt az ideálja. Azt akarta, hogy képtárában minden arravaló magyar művész benne legyen és hogy jól képviselve legyen benne müvészetünknek minden korszaka, még azok is, amelyeket későbbi korok lebecsültek. Ahhoz, hogy a magyar művészet története hiánytalanul megirható legyen, szükséges az olyan művészek munkáinak ismerete is, mint *Rombauer*, a nazarénus *Melegh* Gábor, *Schimon* Ferdinánd, *Girsik* József, *Spitzer* Emánuel és mások. Ezek közül Petrovics előtt egyik sem volt képviselve a muzeumban. S hogy immár teljes fogalmunk alakulhatott olyan korai művészekről, mint *Donát* János, *Szálé* István, *Pesky* József, *Dósa* Géza, *Szontágh* Diego, azt is az ő gyüjtői munkájának köszönhetjük. *Györgyi* Alajos valósággal az ő föltedezettje, mert java munkái összegyüjtésével ő mutatta meg ennek a táblabirókori arcképfestőnknek jelentőségét.

Petrovics Elek legértékesebb tulajdonságai közé tartozik befogadó képességének tág köre. Elfogulatlanság nélkül tudja élvezni a legkülönbözőbb korok alkotásait. Nincsen benne semmi az elfogultságnak például abból a gyakori fajtájából, amely csak a maga korabeliben tud gyönyörködni. Láttuk, hogy az előtte élt nemzedékek művészetét ugyanolyan szeretettel gyüjtötte, mint kortársaiét. S ez utóbbiak között sem tett különbséget öreg és fiatal között. Bizonyság reá az Andrássy-uti Uj Magyar Képtárnak az a része, amelyben legjobb fiataljaink java alkotásait kerekitette gyüjteménnyé.

Munkájával láthatóvá tette a magyar művészetnek addig megiratlan történetét. Nem csak összegyüjtötte az egymást követő korszakok alkotásait, hanem el is rendezte és osztályozta őket. Munkája alig fölbecsülhető szolgálat a magyar művészet ügyének. Kivánatos volna, hogy zavaró körülmények nélkül folytathassa és betetőzhesse, mert nincsen a magyar művészet ma élő ismerői között olyan, aki az anyag ismerete és az itélet biztossága tekintetében csak meg is közelithetné. A magyar művészet történetének olyan providenciális buvára Petrovics, amilyen nem minden emberöltőben merül föl.

Elbujdosott a 15 éves gimnazista,

mert megtudta, hogy nevelőatyja nem az édesapja

Két hét előtt történt: *Juhász* Gyula volt pozsonyi kormánybiztos bejelentette a főkapitányságon, hogy nevelt fia, akit unokaöccsétől, *Juhász* Lászlótól fogadott örökbe, eltünt Aggteleki-utca 11. számu lakásáról.

A kis diák a Knezits-utcai reálgimnáziumnak volt a növendéke, szorgalmas, jó tanuló volt és nevelőszüleinek csak örömet szerzett. *Juhász* László háromhónapos korában került nevelőapjához. Idősebb hazai *Juhász* László, aki Észak-Magyarországon szolgabiró volt, szülei akarata ellenére nősült s ebből a házasságból született a kis Laci. Később a körülmények ugy hozták, hogy *hazai Juhász Lászlónak Amerikába kellett távoznia és ekkor örökbe adta háromhónapos csecsemőjét nagybátyjának, Juhász Gyula volt pozsonyi kormánybiztosnak.*

Az örökbefogadásról közjegyző előtt szerződést köttek, amelyben *Juhász* László kikötötte, hogy amikor fia tizenötödik életévét betölti, Juhász Gyula és felesége kötelesek lesznek a gyerekkel közölni, hogy *tulajdonképpen csak nevelőszülei.* Három héttel ezelőtt egy hét választotta el a kis Juhász Lacit tizenötödik életévének betöltésétől. Nevelőszülei már nagy izgalomban voltak, mert rendkivül szerették a kisfiut és fájt nekik, hogy nevelőszülői mivoltukat le kell előtte leplezni. Egy nappal a születésnap előtt csodálatos és megmagyarázhatatlan esemény történt Juhász Gyuláéknál. A kisfiu egy reggel ezzel köszöntötte a jóreggeltet anyjára:

— *Mama, kérem, furcsa álmom volt. Azt álmodtam, hogy maguk nem az én édes szüleim és hogy az édesapám és anyám Amerikában élnek.*

Juhász Gyulánét megdöbbentette a csodálatos véletlen álom és bár a fiutól elhessegette a bizarr álmot, később megbeszelte férjével a történteket, majd közölték is a kis Lacival, hogy *csodálatosképpen a való tényállást álmodta meg.*

Ettől a perctől fogva a kis Juhász Laci *teljesen megváltozott.* Az eddig jókedvü, pajtásaival játszadozó jó tanuló buskomor, magábazárkózott lett. Kerülte az embereket, nem játszadozott többet kis barátaival, sőt közvetlen az évzáró vizsgálatok előtt ki kellett őt venni az intézetből s magánuton folytatta tanulmányait. *Két hét előtt nem jött haza ebédre: eltünt.* Juhászné egy zöldfedeles jegyzőkönyvet talált, amibe a kis Laci jegyezgette fel dolgait. Ebben a jegyzőkönyvben egy Bécsben lakó kis cserkészdiák cimét találták, alatta ezt a megjegyzést: *„Ide kell menni".* Még hétfőn éjjel táviratí értesités ment a bécsi rendőrigazgatósághoz, hogy hallgassák ki ezt a kis cserkészt, hátha tud valamit Juhász Laci hollétéről.

Vita a zárszámadásokról

Fabinyi miniszter beszéde után megadták a felmentvényt

A képviselőház ülését hétfőn délután négy órakor **Kornis Gyula alelnök** nyitotta meg. Bemutatta Sopron és Hódmezővásárhely feliratait, amelyben a felsőház jogkörének kiterjesztését kérik. **Zsindely Ferenc,** a pénzügyi bizottság előadója, beterjesztette a jelentést a II. Rákóczi Ferenc emlékét megörökitő kétpengős érmék veréséről szóló javaslatról. A javaslat tárgyalására kimondták a sürgősséget. A legutóbb letárgyalt jelentések harmadszori olvasása után az 1933/34. évi zárszámadást és a legfelsőbb számvevőszék jelenteseit **Temesváry Imre** ismertette, **Horváth Ferenc** hosszabb beszédben birálta a zárszámadások kapcsán a kormányzat működését. A jelentésből aggodalommal állapitható meg, hogy a nehéz pénzügyi és gazdasági viszonyok ellenére rosszabbodik az államvitel tendenciája. *A tullépések terén jelentkeznek ezek az aggodalomra okot adó jelenségek.* Maga a nyugdijtétel tiz millióval növekedett, holott a kifizetett nyugdij 246 millió évenként. Ilyen nyugdijterhek mellett gondolni kell arra, hogy a magasabb állásoknál (főispán, államtitkár és miniszter) nyugdijredukciót hajtsanak végre a maximális nyugdij megállapitásával. *Kifogásolta a péti nitrogén mütrágyagyárral kapcsolatosan felmerült öt millió pengős tulkiadást,* továbbá, hogy az állami követeléseknél 389 millió követelésből 15 milliót elengedtek és ebből tiz millió pengő az IOKSz-nak eengedett összegből áll.

Csoór Lajos: Hová tette az IOKSz a tiz milliót?

Kritika az állami vasgyárakról

Horváth Ferenc kifogásolta, hogy a rézgálic gyártására adott 800.000 pengőből helyesbités cimén 143.000, elengedés cimén 273.000 pengőt leirtak. Ha az állam kedvezményt akar a fogyasztóknak adni, adja azt meg a költségvetés keretében és ne elengedés formájában állitsa be ezeket a tételeket a zárszámadásokba. Foglalkozott ezután az állami vas- és gépgyárak üzletvitelével és megállapitotta, hogy amig ebben a közüzemben az államnak 143 millió pengője fekszik, az évi bevétel mindössze 27 milliő. Az üzletvitelnek irracionális voltát jelenti, hogy majdnem annyi nyersanyagot és félkészgyártmányt tartanak raktáron „amennyi az évi bevétel összege. Végül az államadósságok kérdésével foglalkozott és rámutatott arra, hogy amig az állam vagyona 4000 milliónál többet tesz ki. az adósságok összege csak 1708 millió pengő. *Ez arra mutat, hogy a magyar állam hitele rendithetetlen és biztató jel a jövőre.* Az állam részére jó befektetést jelentene, ha a hadiközsönök ügyét rendezné. *A jelentést nem vette tudomásul.*

Görgey István kifogásolta, hogy a törvényhozás kevés időt szentel a zárszámadásra, pedig ez a legtanulságosabb, mert pontosan megmutatja, hogyan sáfárkodik a kormány. Azt a vádat hangoztatják, hogy a kormány a diktatúrával kacérkodik. Ez a zárszámadás is bizonyitják arra, hogy ez a vád nem állja meg a helyét, hiszen a kormány a legnehezebb időkben is mindig a parlamentáris formákhoz igazodott. A kormány 600.000 pengővel kevesebbet költött az előirányzatnál.

Magyar Pál a zárszámadásokat abból a szempontból birálja, hogy *az állam már ötödik éve nem tesz eleget külföldi adósságtörlesztési kötelezettségeinek.* A számvevőszéki ellenőrzést a mai kor követelményeihez képest nem tartja elegendőnek. Olyan uj törvényt sürget, amely jogot ad a számvevőszéknek, hogy a hiteltulléptésknél indokolást kérhessen.

Esterházy Móric gróf az üzemek gazdálkodását birálta és rámutatott arra, hogy a beviteleknél a tényleges pénztári bevétel alig egyharmad, mig a többi a cselekvő hátralékok feneketlen hordójában tünik el. *Tiltakozott az ellen, hogy a zárszámadásoknál helyesbitések történjenek, ami tulajdonképpen leirás.* A mult évben 130 milliót irtak igy le. Az államadósságok tényleg leszállottak 2100 millióról 1830 millióra, de ebben része van a valutadifferenciának, ami maga 300—400 milliót tesz ki. *A forgótőke-kölcsönöknél 30 milliónak nem találja sehol sem az ellenértékét.*

Rainiss Ferenc: Régi Bethlen-féle adósság az!

Rassay Károly: *Jó volna mégis megnézni, hol az ellenértéke!*

Friedrich István: *Mondja meg Ivády és Mayer, ők miniszterek voltak a Bethlen-kormányban!*

Esterházy Móric gróf ezután szóvátette, hogy a kormány a törvényhozás hozzájárulása nélkül szavatosságokat vállalt, holott igéretet tett, hogy a törvényhozást nem fogja mellőzni.

Fabinyi Tihamér pénzügyminiszter: Régebbi tétel az!

Festetich Domonkos gróf: Ez is Bethlen-örökség!

Rassay Károly: *Tapsoltak neki éveken keresztül, azt mondták, hogy Európa legnagyobb államférfia!*

Kéthly Anna névszerinti kimutatást kért az egyenesadóhátralékosokról, mert szeretnénk tudni, hogy a nagytőke és nagybirtok hogyan teljesiti adózási kötelezettségét. Kifogásolta a sajtóalapok növekedését.

Fabinyi miniszter beszéde

Több szónok nem lévén, **Fabinyi Tihamér pénzügyminiszter** válaszolt a felszólalásokra. Az 1933/34. évi zárszámadásokat — mondotta — a kormány idejében terjesztette elő, ami igen nagy változás az előző esztendőkkel szemben, amikor ez nem történt meg és igy a vita idejétmult dolgokra kapcsolódott. A kormány sulyt helyez rá, hogy ez a jövőben is igy legyen. Kevesellték a szónokok a beruházásokat. A kormány észszerü középuton megy, amely egyrészt megtermékenyiti a gazdasági életet, másrészt nem vezet további sulyos eladósodásra. *A nyugdijkérdésben gyökeres segitség nem következhetik be, amig gyökeres változás nem lesz az egész gazdasági életben.* Részletesen beszélt a magyar állami gépgyárról. Itt — mondotta — sokezer család vesztette volna el kenyerét, ha megszüntetjük, a nyugdijterhek pedig fennmaradtak volna. Én nem tudtam olyan belátásra helyezkedni, hogy nekem mindegy legyen ezer és ezer embernek kenyérnélkülivé tétele. A MÁG különben sem csinál a magánvállalkozásnak olyan konkurrenciát, amely megszüntetését indokoltiá tenné. Néhány szónok rámutatott arra — mondotta a miniszter —, hogy az állam eladósodása nem is olyan veszélyes. Én ennek ellenimondok és állitom, hogy *igen nagy rendkivüli terhek alatt nyögünk.*

Majd az alapokról beszélt részletesen, hangsulyozva az a döntő, hogy a kormány a törvényhozás hozzájárulása nélkül ne kreálhasson alapokat. Az eddigi alapok mind alkotmányos uton jöttek létre. Ilyen például a vagyonváltsági alap is. Egy alap sincs elvonva a törvényhozás ellenőrzése alól. Az adóhátralékok az előző 296 millió pengőről a legutóbbi költségvetési évben 46 millió pengővel emelkedtek, de a befizetések és a cselekvő hátralékok tekintetében javult a helyzet. Felszólalását azzal zárta be, hogy a kormány idejében beterjeszti a zárószámadásokat, minden felvilágositást megad és minden objektiv kritikát elfogad.

A Ház elfogadta a zárószámadásokat és megadta a kormánynak a felmentést. A legközelebbi ülést kedden délután négy órakor tartják. Az ülés háromnegyednyolckor ért véget.

A politika hirei

Azt a hirt terjesztették, hogy *Almásy* László volt házelnök, a pomázi kerület volt országgyülési képviselője, lemond mandátumáról Jóllértesült helyen ezt a hiresztelést a leghatározottabban megcáfolják.

*

A képviselőház mentelmi bizottsága szerdán ülést tart és a többi között a budapesti kir. főügyészség megkeresését is tárgyalja, Kenyeres-Kaufmann Miklós képviselő mentelmi jogának felfüggesztésével kapcsolatban. Politikai körökben egyhangu a vélemény, hogy a mentelmi bizottság kiadja a birósságnak Kenyeres-Kaufmann Miklóst.

*

A független kisgazdapárt tudvalevőleg teljes felhatalmazást adott Eckhardt Tibornak a közismert Ulain-ugy elintézésére. Az ellenzéki folyosón hétfőn délután határozott formában beszélték, hogy az ügyet békésen fogják elintézni. Eckhardt Tibor már tárgyalt Ulain Ferenccel és állitólag abban történt megállapodás, hogy Ulain Ferenc nyilatkozatot fog tenni, amelyben az ellenzéki állásponthoz kanyarodik vissza és megfelelő formában helyesbiti a képviselőház egyik ülésén elmondott kormánypárti érzelmü beszédét. Eckhardt Tibornak szerdán kell beszámolnia az ügy elintézéséről a független kisgazdapárt értekezletén. Ez be is fog következni, Ulain Ferenc nyilatkozatát majd a sajtó ujján közlik a nyilvánossággal.

*

Eckhardt Tibor vasárnap beszédet mondott Gyulán, a független kisgazdapárt gyülésén. Szólt a többi között a titkos választójogról. — A miniszterelnök ur a parlamentben azt vetette felém — mondotta —, hogy előbb kenyér kell a magyar népnek, azután a titkos választójog. Azt felelem erre: Igaz, hogy a titkos választójoggal nem lehet jóllakni, éppen ugy, ahogyan a levegővel sem lehet jóllakni. De mivel levegő nélkül sem lehet élni, éppen ugy titkos választójog nélkül sem lehet becsületes közéletet élni. Sok szemrehányást kaptam azért, hogy a miniszterelnök urral megegyeztem a választójogi reform kérdésében. Nem szégyen az, hogy engem egyszer becsaptak. Egyszer előlegezem mindenkinek a bizalmat, kétszer azonban engem becsapni nem lehet. Mi nem Gömbös ellen harcolunk, mi a titkos választójogért harcolunk. Örömmel állapitom meg, hogy a felsőház több függetlenséget mutat a kormánnyal szemben és több nyomatékkal lép fel az alkotmány szellemének megóvása érdekében, mint a képviselőház. Ami a Gömbös-kormány jövő sorsát illeti, idézem a felsőház egyik szónokának azt a megállapitását, hogy az a kormány amely nem váltja be igéreteit, megbukott, még ha forma szerint tartja is a hatalmat.

Illetékes helyen hosszabb közlésre hatalmazták fel a Magyar Távirati Irodát Eckhardt Tibor gyülai beszédével kapcsolatban. A hivatalos közlés rámutat arra, hogy Eckhardt Tibornak már a képviselőválasztások alatt is kellett ismernie Gömbös Gyula miniszterelnöknek azt az álláspontját, hogy előbb azokat a szociális reformokat akarja megvalósitani, amelyek kenyeret jelentenek és csak az élet sürgős reformjainak megvalósitása után, ezek betetőzése gyanánt, kivánja a választójogi reformot még ennek az országgyülésnek tartama alatt valóra váltani. Rámutat a hivatalos nyilatkozat arra, hogy Eckhardt Tibor a képviselőválasztási kampány során egy szóval sem kifogásolta a miniszterelnöknek a reformok sorrendjét illetőleg elfoglalt és nyiltan hirdetett álláspontját. Nyilvánvaló, hogy Eckhardt Tibor most utólag a választások eredményének reánézve elkedvetlenitő hatása alatt reklamálja a miniszterelnöktől egy olyan igéret beválltását, amelyet a miniszterelnök nemcsak, hogy nem tett meg, de ellenkezőleg, hangsulyozottan kifejezte többizben is, hogy a gazdasági és szociális reformok előbbrevalóbbak és sürgősebbek, mint a választójogi reform.

Lindbergh mint feltaláló

Newyork, junius 24. A Rockefeller-féle gyógytudományi intézet jelenti: *Carrel dr.* és *Lindbergh ezredes,* a hires repülőhős, *„Az örök élet kamrája"* nevü készüléket szerkesztettek, melyben emberi és állati szervek a testtől való elkülönités után *tetszésszerinti időn át elevenen maradnak és müködnek.* A készülék jelenlegi, tökéletesitett alakjában 26 sikeres kisérletet folytattak, kisérleti tárgyakul szárnyasokat és macskákat használtak. A szerveket (szív, vese, tüdő, pajzs- és egyéb mirigyek, lép stb.) egy órával a testtől való elkülönités után a környező erekkel, idegekkel és mirigyekkel együtt helyezték el a 37—38 fokos Celsius hőfokon tartott készülékbe, mely lényegileg mint mesterséges test müködik és *a Lindbergh által szerkesztett szivattyuval — mely mint mesterséges szív percenként hatvanat vert — mesterséges vérszerü folyadékot tart az erekben körforgásban,* egyszersmind oxigén, széndioxid és nitrogén vegyülékéből álló mesterséges levegőt szivattyuzva a „szervezetbe". Sikerült például a mesterséges testbe átültetett pajzsmirigyeket husz napig elevenen és müködésben tartani, de a kisérletet még tetszészerinti időig folytathatták volna. Alaposan meg lehet figyelni a mesterséges testben az összes életmüködéseket, a mirigyek munkáját, hormonok készitését, a belső kiválasztást stb. A tudósok nézete szerint a készülék korszakalkotó fontosságu a gyógytudomány terén és remélhető, hogy segélyével a legalaposabban lehet majd tanulmányozni a szív- és vesebajokat, cukorbetegséget, rákot, tüdővészt, érelmeszesedést és hasonló betegségeket.

Lindbergh ezredes két év óta dolgozik titokban a Rockefeller-intézet laboratóriumában. A Nobel-dijas *Carrel* dr. őt tartja a legkiválóbb élettani asszisztensének.

Szendy Károly dr. nyilatkozik az Ujságnak

Kapunyitás előtti beszélgetés, amelynél kijelentette Szendy: „Lehetősége nyilik majd a pesti polgárnak arra, hogyha szerényen is, de megkeresse mindennapi kenyerét"

Budapest közönsége pár hét előtt választotta meg az uj törvényhatósági bizottság tagjait. A városatyák kedden mutatkoznak be az alakuló közgyülésen, majd a megalakulás után csütörtökön választják meg szeptember óta immár másodizben Budapest polgármesterévé Szendy Károly dr.-t.

Az *Ujság* munkatársa a kapunyitás előtt, a hétfői pártértekezlet után kereste fel *Szendy* Károly dr.-t.

— Budapest milliós lakosságából egy polgár: az ujságiró azért jött el az első polgárhoz — mondottuk —, hogy megkérdezze, mi ujság van az őrségváltásnál. Szendy Károly volt a polgármester, Szendy Károly egyedül pályázta meg ismét a polgármesterséget és tudomásunk szerint a városházi pártoknak, a kormánynak, sőt a legmagasabb helynek is birja bizalmát. Mint a régi őrséget: önmagát felváltó uj polgármester mondja el érzéseit és nyujtson felvilágositást terveiről a jövőre nézve, — ezt kértük.

Szendy Károly szemei mosolyra huzódtak és a kisportolt, ruganyos férfiu ajkairól máris hangzott a válasz:

— A ma polgármesterének nagyon nehéz a helyzete. Nehéz, mert a nem tulságosan nagy pénzügyi lehetőségek mellett mégis csak életet és munkát kell teremteni. Ez a hivatása, ez a kötelessége!

— Legszigorubb birám önmagam vagyok. Mint ilyen pedig nyugodt lélekkel állithatom, hogy éppen az életet adó munka, a nehéz helyzetekben való tévelygés nélküli haladás adja meg számomra a hitet és nyugalmat, hogy nem kell majd keresgélnem, *mint a rosszul készült diáknak puskák után az érettségi alkalmából:* nem pedig azért, mert én felkészültem nehéz és felelősségteljes hivatásom lelkiismeretes megmunkálására.

A mindennapi kenyér...

— Mit gondol Méltóságod — hangzott kérdésünk —, hogy a nehéz gazdasági viszonyok dacára nyilik-e mód és alkalom arra, hogy Budapest polgársága nehezen lefizetett adójából olyan közmunkákat is láthasson, amelyek megindithatják a közgazdasági élet számára oly fontos pénzfolyamokat?

— Én a kétségtelenül nem nagyon fényes pénzügyi helyzet dacára — válaszolt Szendy Károly — a főváros pénzügyi helyzetét mégis optimista szemmel itélem meg. Ez uzonban nem azt jelenti, hogy nagy gazdasági és gazdálkodási lehetőségekre van tulságos reményünk. De mégis azt hiszem, a fővárosnak ujabb beruházásai, az egész gazdasági életre is biztató cselekedetei olyan lendületbehozást adhatnak, hogy az igazán dolgozni akaró budapesti polgárnak — bármily szerényen is —, de lehetősége nyilik arra, hogy megkereshesse végre a mindennapi kenyerét... Nyolcévi munka elvégzésének lehetőségeiről beszélek, amelyekhez szorosan kapcsolódnak majd az épitkezési munkálatok megindulásai is. Annak elbirálására azonban, hogy a magángazdaság, a privát tőke, az épitkezési kedv, a vállalkozási szellem, mily módon kapcsolódik a székesfőváros által elvégzendő munkálatokba vagy utána, nem én vagyok jogosult. A kritika bőségesen dolgozhatik itt, de remélem, hogy a főváros polgárságának munkát és kenyeret nyujtani kivánó elgondolásaimat szeretettel fogja fogadni még az ellenfelem is! Egyéb elgondolásaim is vannak még, amelyeket azonban a szeptemberi székfoglaló beszédemben szeretnék Budapest székesfőváros közönsége elé tárni.

A polgármesternek ebből a kijelentéséből kitünt, hogy csütörtökön csak polgármesterválasztás lesz, *a beiktatás azonban az őszre marad.*

Mint Budapest nagy családjának feje...

— Volna szives, polgármester ur — mondottuk —, mint Budapest nagy családjának feje, ezuttal a kapunyitás előtt arról is beszélni: hogyan vélekedik a családvédelemről, miként gondolkodik az önhibájukon kivül nehéz helyzetbe került polgárok megsegitéséről, a szegényekről.

— Köszönöm azt a hasonlatát, amellyel Budapest nagy családjának fejévé — Pater Familias-ává tett meg. Mindig is igy éreztem, talán csak nem mondotta ezt meg soha senki sem. *Magam is családapa vagyok és tudom, mik a gondos családapa kötelességei.* A családom — szükebb kis családom —, az angol ember gondolatával mondva hasonlatot: az én házam — az én váram! Igy érzem ezt, mint polgármester is és most, hogy az *Ujság* megszólaltatott ujbóli megválasztásom napja előtt, büszkén jelenthetem ki, valóban a polgármester gondját képezi nagy családjának: Budapest polgárságának családvédő gondolata. Hivatalos kötelességem, hogy a közjótékonysági és szociális osztályok által a javaslatba tett ügyekkel még a kellő időben foglalkozzam és módomban lesz bőségesen beszámolni ezt célzó terveinkről és foglalkoztatom majd velük a főváros közgyülését. Ezek közé tartozik *a fokozott ebédeltetési akció, mert én minden eszközzel és erővel azon leszek, hogy ne éhezzék Budapesten senki sem, aki valóban önhibáján kivül jutott abba a helyzetbe, hogy segitségünket elfogadja.* Szent hitem és meggyőződésem: egy mindenkiért és mindenki egyért. — éppen Budapesten vihető keresztül, mert Budapestnek nemcsak székesfővárosnak, hanem európai nivón mozgó mintafővárosnak is kell lennie. *Ez az én ideálom!* Remélem, munkatársaim, szükebb kartársaim, a fővárosi pártok érdemes vezetői, ebben az elgondolásomban Budapest közönségével együttesen csak támogathatnak engem. Tehetik ezt annál is inkább, mert hiszen én az a magyar ember vagyok, aki mindenesetben férfiasan vállalja cselekedeteinek következményeit.

„Én felelek minden önhibáján kivül nyomorba jutott emberért!"

— Teszem ezt annál is inkább — folytatta Szendy Károly nyilatkozatát —, mert magam is átérzem, hogy Budapest polgármesterének teljes egyéni felelőssége ez, de érzem egyuttal azt is, hogy *minden önhibáján kivül nyomorba jutott emberért én felelek!* Természetesen személy szerint magam nem foglalkozhatom az ügyeknek részletes lebonyolításával, mert hiszen egy embernek fizikai adottságát bőven kimeritik azok az ügyek, amelyeket mint polgármesternek kell elvégeznem. Itt vannak azonban erre a célra a főváros hivatalos szervei, amelyek el fognak és el tudnak mindent követni, hogy a szegény emberek számára keservés borzalmakkal fenyegető hideg tél változatos és nehéz csapásai felfoghatók legyenek, kisebbedjenek és *idővel talán ki is küszöböltessenek.* A karitativ munka, a családvédelem és a többi hasonló téma külön figyelmem tárgya lesz a gondozásomra bizott Budapest nagy társadalmában.

A még fokozottabb munkateljesitmény elvégzése

— Most azonban nyár van — mondottuk — minden bizonnyal polgármester ur is készülődik szabadságra, hiszen huzamosabb ideje már szünet nélkül dolgozik?

— Miután megfigyelte ezt — hangzott a válasz —, bevallhatom, hogy két év óta nem voltam szabadságon. De ezt sem panasz, sem érdemképpen nem fogom fel, mert be kell vallanom, hogy szivesen dolgoztam egyfolytában, kénytelen voltam vele, muszáj volt, de nem éreztem hiányát a szabadságnak. Nézzen rám kérem! Fáradtnak lát? Ugy-e, nem? Pedig már most kora reggel óta állandóan tárgyalok, ülésezem, dolgozom — délután háromnegyednégy van — és hol van még az ebéd és hol van még az este. Most azt hiszik, hogy szerénytelen vagyok, de meg kell mondanom mégis, hogy mindez nekem nem munka, hanem örömteli teljesités és este, vagy éjjel, amikor aludni térek, *ugy érzem, hogy maradéknélküli munkát végeztem el, mert kötelességemet pontosan, hiánytalanul, legjobb lelkiismeretem szerint, minden kemény kritikát kibiró módon is — elvégeztem.* A munkát ambicionálom, tehát nem okozhat fáradtságot, hanem örülök, hogy teljesithetem.

Ujabb telefonjelentések, aktahalmaz, ami még elintézésre vár a polgármesterre ebéd előtt. Elbucsuztunk tőle azzal az érzéssel, hogy Budapest polgármestere az őrségváltás napján sem érezhet mást, mint az a katona, amelyik pontosan végzi kötelességét.

Oszmann Elemér

Olaszország ismét átvesz egymillió métermázsa magyar buzát

Villáni Frigyes báró római magyar követ és Mussolini olasz miniszterelnök aláirta a magyar-olasz vegyes bizottság legutóbbi ülésszaka alkalmával kidolgozott szerződéseket.

Ezek szerint Olaszország az 1935/36. gazdasági évben ismét átvesz egymillió métermázsa magyar buzát a tavaly megállapitott áron és további egymillió métermázsára opciót biztosit. A szerződések ezenkivül ujonnan szabályozzák a magyar-olasz fizetési forgalmat a junius 20-a után létrejött ügyletekből származó áruszállitásokra vonatkozóan.

A szerződések szövegét a kormányok rövidesen nyilvánosságra hozzák.

Petrovics Elek és a magyar müvészet

Irta Elek Artúr

Szinyei „Hóolvadás"-ának szerencsés hazahozatala Amerikából csak epizód Petrovics Elek muzeumigazgatói müködésében, müvészeti eseménynek azonban elég jelentős ahhoz, hogy megálljunk előtte és visszatekintve, megmérjük, mit köszönhet Petrovics Elek gyüjtői munkásságának a magyar müvészettörténelem.

Csak arra kell visszaemlékeznünk, milyen megbecsülésben volt része a magyar müvészetnek a Szépmüvészeti Muzeumban Petrovics hivatalbalépése előtt. — 1913-ban történt, hogy néhai Pálffy János gróf hatalmas gyüjteményét a muzeum anyagába olvasztották. Hogy helyet szoritsanak a csaknem kétszáz régi festménynek, kiüritették a muzeum modern képtárának jó felerészét. A kiüritett termekben függtek addig a magyar müvészet alkotásai. Azok raktárba kerültek. Csak a sajtó heves támadásaira változtattak ezen az állapoton és aggatják vissza helyükre a modern magyar festészet alkotásait.

Az akkori muzeumi anyagban igen nagy hiányosságai voltak a magyar müvészetnek. Munkácsynak volt ugyan már akkor is külön terme, de a terem anyaga nagyon vegyes értékü volt. Sok Munkácsyhoz méltatlan kép függött benne. Munkácsy jelentőségéről vajmi tökéletlenül adott fogalmat a terem. Székely Bertalan nagy történeti képei is megvoltak már a muzeumban, de azóta tudjuk, hogy azok csak egyik részét jelentik a mester gazdag munkásságának.

Ugyszólva teljesen hiányzott azonban Szinyei Merse Pál müvészete (csak „Majális"-a volt meg és néhány későbbi tájképe) és szomoruan hiányos volt a nagybányai müvészet gyüjteménye.

Hogy mit köszönhet Petrovics Elek mindenre figyelemmel gondoló gyüjtői munkásságának a muzeum, legékesszólóbban megmondja néhány szám. A Munkácsy-gyüjteményt 17 festménnyel tette gazdagabbá. Köztük van a mester nagyszabásu Virágesendélete, amely a virágesendélet egész müfajának talán az egyetlen monumentális alkotása. Másik monumentális darab a hatalmas Fasor. Megszerezte Petrovics az idegenbe került Zálogház legszebb tanulmányait: a gyermeket tartó anya, a suszterinas és a köpenyes férfi remekbe készült studiumát. Megszerezte a „Falu hősé"-nek egy gyönyörü kétalakos tanulmányát, azután Munkácsyné barnaruhás, muffor arcképét, De Marchi báró arcképét és kisebb tanulmányok egész sorát. A mai és a husz év előtti Munkácsy-terem között egész klasszisnyi a különbség.

Paál Lászlója is volt a muzeumnak már Petrovics előtt. De ő hat uj müvével gyarapitotta a barbizoni magyar mester oeuvrejét, köztük olyan remekekkel, mint a „Viharos táj" és a Bakonyi-gyüjtemény borus tája.

A muzeum *Szinyei-terméről* bizvást elmondható, hogy az teljes egészében Petrovics gyüjtői munkájának eredménye. Az impresszionizmus nagy magyar uttörő mesterének nem kevesebb, mint tizenhat festményét szerezte meg az államnak. Köztük mindenekelőtt Szinyei kevésbé ismert fiatalkori festményeit. Szinyeinek, mint tudjuk, ifjukora volt a legértékesebb korszaka. Münchenben és környékén, azután Jernyén festette legszebb képeit. Ebből a fontos korszakából való alkotásai közül Petrovicsnak köszöni az ország a Lilaruhás nő, A hinta, az 1873-ból való Müterem-vázlat megszerzését, az 1870-ben festett Szerelmes pár hazahozatalát Amerikából, ahol 60 évig lappangott felismeretlenül; ugyanabból a fölöttébb becses korai szakából való Szinyeinek a nővérét, a feleségét és az édesapját ábrázoló arcképe is. Petrovics előtt az arcképfestő Szinyeit egyetlenegy müve sem képviselte a muzeumban. A kései fontos Szinyei-képek közül Petrovics kedvéért ajándékozta a muzeumnak Kohner Adolf báró a Pacsirtát és Petrovics szerezte meg az Oculi-t, most legutóbb pedig az öregedő Szinyei legszebb tájképét, a Hóolvadás-t.

A muzeum *Székely* Bertalan-termét is Petrovicsnak köszönjük. A mester nagy történeti vásznainak kivételével a terem egész anyagát ő gyüjtötte össze. A fiatal Székely Bertalan müvészetét nélküle nem ismernők, sem terveinek és vázlatainak hatalmas anyagát, amelyet a Lándor-gyüjteménnyel juttatott muzeumának.

Husz-huszonkét évvel ezelőtt még lehetséges volt *Nagybánya* müvészettörténeti jelentőségét lebecsülni. Petrovics volt az, aki müvészetünknek ezt a nagy és fontos korszakát, annak sulyát és jelentőségét látbatóvá tette. Előtte *Hollósy* Simon neve csak legenda volt itthon. A muzeumban mindössze egy jelentéktelen kis képe függött. Petrovics szerezte meg megszállt területről a mester főmüvét, a Tengerihántást és korai festményeinek legszebbjeit, köztük a „Kocsmai társaság"-ot és egy fiatal nő olyan különös és érdekes arcképét. *Ferenczy* Károlynak is majdnem 15 képével tette gazdagabbá a muzeumot: a „Három királyok", a „Hegyibeszéd", a „Márciusi est", a „Nyári délelőtt" képeivel, hogy csak a legnevezetesebbeket emlitsük.

Mekkora merészség volt az is, mikor Petrovics a muzeum magyar osztályának ujra való rendezésekor egész kabinetet szenteit *Rippl-Rónai* József akkor még erősen vitatott müvészetének. Ennek a mesterünknek is tiznél több képét szerezte meg, egyebek közt Rippl egyik utolsó önarcképét, azután a francia Bonnard festő arcképét, az „Ágyban fekvő nő"-t, a „Hindu nők"-et, a mester két pyreneusi tájképét.

Petrovics Elek kutatói munkája nem egy régi müvészünknek ujraértékelésére vezetett. *Gyárfás* Jenő Karlovszky-arcképének megszerzésével milyen érdekesen módositotta azt a képet, amely a Tetemrehivás festőjéről bennünk kialakult. Ugyanigy a közkeletütől vonzó módon különböző Benczurt ismertünk meg általa a müvész korai festményein.

Petrovics gyüjtési munkásságát általában az különbözteti meg elődeitől, hogy nem érte be a főmüvekül elfogadott alkotásokkal, hanem a régi itéleteket felülvizsgálta és a főmüvek mögött és előtt a jobb müvészek korai és kései munkásságában is kereste az értéket. Hány egykor népszerü festőnket járatott le a divat! *Vágó* Pál, *Roskovics* Ignác, *Aggházy* Gulya, *Jendrassik* Jenő, *Jantyik* Mátyás és mások valamikor sokat szereplő festők voltak. Mig azonban nagyrátartott képeik megbecsülés dolgában nagyot hanyatlottak, figyelemre kevésbé méltatott későbbi munkáik között nem egy értékes darabot talált Petrovics. Ezekkel a kisebb munkáikkal rehabilitálta azután elfelejtett vagy rossz hirbe került festőjüket.

Ébner-Deák Lajos is olyan festőnk volt, akinek képességei kisebb feladatokon jobban mutatkoztak, mint a nagyobbakon. Petrovics muzeumigazgatói müködésének mind-

ságosan úrrá engedni magunkon ezt a csömört?

Az utolsó tíz esztendőnek rombolás volt a történeti hivatása. De a művész nem tud rombolni, csak az építésért. A rombolásra rendeltek is építők voltak programmjaikban. Csak így végezhették el szörnyű munkájukat. Legtöbbjüket magak alá temették a romok, de néhányan mindenhol megmenekedtek.

És ezeknek máma újból építés a kötelességük.

Ilyen megmenekültek terelődtek össze az «Új Társaság»-ban. Nem gyerekek: férfiak.

Senki nem tudhatja, amit ők tudnak. Nekik kell hát megszólalniok. Nekik kell megmondaniuk, hogy nincsen út visszafelé. Hogy mindent újra kell kezdeni. Hogy nem lehet folytatni a munkát ott, ahol valamikor abbahagytuk. Ők saját testükkel élték meg a föld megszakadását lábuk alatt és csoda volt, hogy megmenekedtek. De most itt vannak a szakadék innenső partján.

Nem maradtak odaát és nem zuhantak a mélybe.

Tőlük várjuk a megváltó szót. Nem az öregektől és nem a húszévesektől: Tőlük!

Lessük a szavukat, pedig tudjuk, hogy nem boldog önkénytelenség, de akarva-akart, kemény tudatosságú férfi-beszéd lesz.

Szerettük volna, ha programmot adnak. Ha csak egy mozdulattal: a nevükkel. «Új Társaság»: mi ez?

Pedig az ő munkájukhoz szükséges az intellektus segítsége. Sokat kellene beszélni erről. Hamis jelszavakat kipellengérezni, tévedéseket eloszlatni. Most csak ennyit: a test könnyen ellágyul, emlékezik. És nekik nem szabad emlékezniök.

Megfáradt testtel, hallatlanul nehéz gazdasági viszonyok között: nekik kell kezdeniük a munkát.

Aztán holnap majd előtáncol azon az úton, amit ők vertek, a boldog építő, kiben az idő megteljesedik.

Az «Új Társaság» emberei mind bátor, komoly munkások és holnap többek lesznek, mint máma. De túlontúl sok még a multballaszt bennük. Ez az eredete bizonytalanságaiknak. Másképen, mást látnak, mint a nagy égzengés előtt: új tartalmak érnek bennük. De az eszközeikben még eklektikusok. Az impresszionizmus kísértete hadakozik bennük az új forma vágyával. Pedig a legtökéletesebb impresszionista kép is rossz kép, ha 1924-ben festették. Mert a művész időtlen értékek termelését tudja hivatásának és mégis ő az a tagja az emberi közösségnek, kit a legvégzetesebb teljességgel határoz meg az idő. Ki kell ezt mondani végre, ha közhelynek hangzik is: mindig közhelyek elhomályosodása okozza a nagy konfúziókat.

De most nézzünk végig a kiállításon.

Kmetty a legférfiasabb, legkomolyabb építőmunkás valamennyiük között. Ő nem pislant soha hátrafelé. Problémáit végigkínlódja. Mechanikusan merevített képtengelyek közé építi kompozicióit. De épít!

Nagy monumentális nyugalom árad Egry József képeiből. Gyengéd levegő- és színviziókból szinte észrevétlenül, de szélesen és szuggesztív határozottsággal nyílik ki nála a forma.

Szobotka kubizmusa nem organikus, a kubusok leesnek képeiről. De ő is tisztul, egyszerűsödik.

Perlrott-Csaba virtuóz formaadással csendesíti meg felzaklatott tájait, míg Czigány Dezső szinte klasszikus vonalvezetésre törekszik.

Márffy Ödön több kisebb képe mellett egy imponzáns méretű vászonnal szerepel, melynek — formaproblémákat nyitvatartó — nagy tereit elragadó színvidámság szárnyalja be.

Bornemissza kis akvarelljei finomak, de mondanivalóikat nem lehet vásznakra nagyítani.

Szőnyi, Aba, Novák máskor teljesebben mutatkoztak, de Szőnyi Danaé-ja mégis megállított: erőteljes, egyszerű megmarkolása a szép, régi témának.

A kiállítás két illusztris doyen-je: Ripp-Rónai és Vaszary ezúttal nem hozott ujat.

A szobrászok egységesebb benyomást adnak a festőknél. Valamennyien — Medgyessy, Vedres, Csorba, Pátzay-Varga — anyagszerű, komoly, a szó Hildebrandt-i értelmében vett igazi skulptúrát csinálnak.

De külön kell megemlékeznünk Beck Fülöp páratlan művészetéről, mely igazi monumentalitásig fokozódik a plakettek kis, kötött formájában.

Csoport kiállításoknál alig lehet és talán nem is szabad az egyes művekről beszélni. Az individuális profilokon túlmenő vonalakat kell itt keresni és ha alig látszanának: mesterséggel kell meghúzni őket.

A kritikusnak ma nem ítélkezés a feladata. Teljes hangján csak biztatnia és hinnie szabad.

Mert minden kimondott mondat egy kis hit és hátha összeterelhetjük a kis hiteket nagy, égő hitvallássá.

MARSOVSZKY MIKLÓS

SZENES ANDRÁS KIÁLLITÁSA

A Belvedere legutolsó kiállítása egy itthon még alig ismert kitűnő tehetségű fiatal magyar festőnek, Szenes Andrásnak művészi eredményeit mutatja be. Szenes András jellegzetesen kolorista, mutatja ezt technikai hajlan-

gyümölcseit, mint mi, kik kezdettől fogva hittünk benne.

A század első éveiben az irányító körök előtt a Szépművészeti Muzeum fejlesztése tekintetében csak két vonal látszott lehetségesnek. Az egyik volt a Muzeum már meglevő erősségeinek, így pl. különösen a spanyol gyüjteménynek még tökéletesebb kiépítése, a másik pedig az újabb modern generáció művei által történő kiegészítés a még ekkor is csak Piloty sarkában tipegő akadémikusok szellemében. A francia impresszionisták megbecsülése, de sőt csak elismerése is, ekkor még késett. Ma már, mikor ez az irányzat teljes győzelmet aratott a világ muzeumaiban, sőt mint diktáló hatás a mai művészetben némileg divatját multa, kissé különösnek találhatjuk, hogy a nagy francia újítók minálunk csupán virágzásuk után vagy félszázaddal érvényesülhettek. Aki a műtörténet fejlődését figyelemmel kiséri, az tudja, hogy a nagy új irányokat mindig oly úttörők kezdeményezik, kiknek a merevvé csontosodott, gyakran nemzedékről-nemzedékre átörökített akadémikus művészet s a mindig csupán a megszokottban tetszelgő közönség kettős sáncait kellett bevenniök. A ma már általánosan elfogadott közfelfogás mellett azonban olcsó diadalt arat az, aki az alig egy-két évtizeddel előbb éltek és működöttek szándékait maradiaknak pocskondiázza, mert hiszen nem minden művészi kezdeményt koronáz siker. Könnyű a győzelemnek örülni, de nehéz a győzelmet, még a jogosat és igazságosat is kivívni. Petrovicsnak is az a nagy érdeme, hogy egy a világot megváltó hatalmas renaissancenak előbb lelkes hive, utóbb felelős helyen működő előmozditója lehetett.

Ne feledjük, hogy Manet, Monet vagy Renoir elismertetése Franciaországban sem következett be sokkal hamarább, hanem az igazi felfedezés érdeme itt is néhány congeniális barátot s műértőt leszámítva tulajdonképen külföldi gyüjtőket, műbarátokat és kritikusokat illet meg.

Minálunk a Szépművészeti Muzeumnak a francia impresszionisták s az ezek nyomán fakadt újabb irányok szellemében való kifejlesztésére irányuló törekvés már Petrovics előtt is megvolt, hivatalos elismertetéshez és eredményekhez azonban csak ő alatta és általa jutott. Tudatos célkitüzését s törhetetlen energiáját az bizonyitja legjobban, hogy oly politikai és gazdasági viszonyok között, amilyenekre eddigi igazgatói működésének jóformán egész ideje esik, számottevő külföldi művekkel tudta szaporitani a Muzeum anyagát. Két front ellen kellett harcolnia ezenközben: először is a nyomasztó és minden kulturális törekvést elsorvasztó pénzbeli nehézségek ellen, azután meg még azon álláspont ellen is, hogy a rendelkezésre álló anyagi eszközöket nem a helyes ideál megközelitésére fordítja.

Párhuzamosan azzal a törekvéssel, hogy Muzeumunkat a modern európai múzeumok fejlődési vonalába beállitsa, haladt Petrovics azon másik törekvése is, hogy a nagy franciák által megindított világáramlatba belekapcsolódó újabb magyar generációt is felkarolja s a Muzeumban lehetőleg tökéletesen képviseltesse. Ezen téren sem volt a Múzeum igazgatójának könnyű a dolga, mert ha látszólag nem a legnehezebb feladat is a Szépművészeti Muzeum számára a magyar művészet színétjavát kiválasztani, valójában nem így áll a dolog, mert nálunk minden kiállító művész az állam kötelességeként fogja fel a maga támogatását, s ennek elnyeréséért mitől sem riad vissza. A művészeti szempont kizárólagos érvényesitését, az ehhez szükséges pártatlanságot és főlényt aligha egyesitheti magában múzeumi igazgató tökéletesebben, mint ahogy azt Petrovicsnál egész működése alatt tapasztaltuk. Ugyanaz a céltudatosság, kitartás és hozzáértés, mint a kiállitásokon való vásárlásoknál, figyelhető meg a Modern Képtár új rendezésénél is, hol Petrovics a Muzeum meglevő raktáraiból hozott össze harmonikus, a maga művészi hitvallását művészi alkotásként kifejező egészet.

Szerencsés kézzel dolgozott Petrovics a Muzeum gyarapitásán egyéb területeken is. Ő indította meg nehéz viszonyok közt a Muzeum Évkönyvének kiadását, mely a Muzeum tisztviselőinek kutatásairól számol be s gazdagította a gyüjteményt azokon a határokon túl is, melyeket vázolni próbáltunk.

Az a férfi, kit az elmult napokban barátainak és tisztelőinek immár széles serege ünnepelt, mint ember is a legkitünőbbek közül való. A műbarátok rajongása a művészet iránt rendszerint a gazdagság s a pompaszeretet egy nemesebb mellékhajtása szokott lenni, nála az aszkéta művészetimádaté és puritán szegénységé.

KÖNIG GYÖRGY

SZÉLJEGYZETEK AZ ERNSZT-MÚZEUM KIÁLLÍTÁSÁHOZ

Ujonnan alakult művészcsoport kiállitását néztük meg az Ernszt-múzeumban. Mindnyájukat ismerjük egyenkint, máshonnét. De most szövetkeztek.

És minden kezdődés principiális kérdések föltevését teszi szükségessé. Célt kitűzni, útakra világitani.

«Uj Társaság»: a nevük tartózkodik minden programmadástól. Igaz: sok programm csődjét éltük meg az utolsó tiz esztendőben, megcsömörlöttünk tőlük. De szabad-e tul-

nyal, Gundolf és E. Bertram 〈Nietzsche, Versuch einer Mythologie, Berlin〉 ... Ezuián természetes, valahányszor új fordítás kerül elénk, csak az lehet az első kérdésünk: mit s hogyan látott meg, mit mentett át a mása nyelvére ebből az időtlenebb Nitzschéből? A fordító feladata nem könnyü, s belső fogékonyság, rokonság hiján ne is fogjon munkához. Ha a megoldás értéke csak a gondos, lelkismeretes közvetitésen álluna, akkor azt monthatnók, hogy a Világ irodalom vállalkozása egyszerüsitheti korra megoldotta a magyar Nietzsche-fordítás problémáit. Valóban: itt már nem akad félreértés, elhomályositás, sehol ferdités, elhamarkodottság vagy kihagyás. A Vidám tudomány, melyet Wildner fordított, kitünő példa arra, hogy a belső megértés akaratlanul sem türi a deformált Nietzschét. Hogy az eredeti gondolat-tartalom teljen, hiánytalanul s formájával együtt szüdöik át a fordításon, ez éppen ennél a könyvnél igen fontos, hiszen egyik kulcsa Nietzsche felfödésének, s a Morgenröte mellett első lecsapódása az erkölcsi fogalmak átértékelésért indított harcának, az örök visszatérés gondolatának. Ugyanez áll Varró István tiszta Ecce Homo-járól, melynek minden során, mondatán megértezni nemcsak a belső megértésben gyökerező bizotsságnak, hanem mindenekelőtt a Nietzsche-közelségnek közvetlen hangját és visszhangját. Már a Zarathustra nem éri be a közelség passziv, jóakaratú támogatásával. A Zarathustra az utópia legmélyebb liraí formáját a tizenkilencedik szazadban. Páiosza a misztérium vágyából, az utópia bolondságából, zenéje a Nietzsche gyógyulásából, az új egészség kedvéből és mámorából szülelik, a hála zenéje azért, hogy ifjuságának pesszimizmusából, romantikus kisértetei közül megtalálta az uiat a dionizoszi boldogság, az ujiászületés harmadik orszáqa felé. Ezt a pátoszt hasonló mélységben és magasságban csak egy költő közvetithette volna 〈mint ahogy a liraí lalálkozás elemi erején egyszer-kétszer közvetitette is〉: Ady Endre. Akinek élég az eredeti ritmusteremtő árnyéka, telt hangjának visszhangja, azt persze ki tudja s ki is fogja elégiteni Fényes fordítása, amely úgy amint van, a maga nyelvfokán ügyelemrmelté tellesitmény... Nietzsche fogalmi ujitásainak glosszáriumát, a Jenseits von Gut und Böse-t, Reichard Piroska fordította. Jól. De mondatainak architekturájában a kellétnél merevebben ragaszkodik az eredetihez, s a magyar cimből hiányzik az eredeti cimének ritmusos sulya.

TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF

PETROVICS ELEK

. Petrovics Eleket ünnepeljük, a Szépművészeti Muzeumnak tiz év óta igazgatóját.

Ritka példája az ő esete annak, mily nagyszerű eredményekre vezet, ha alkalmas ember kerül a megfelelő helyre. Pedig kinevezetésének körülményei sokakban, még a szakemberek közül is, nem ezt a reményt keltették.

Mikor 1914-ben, Kammerer Ernő távozásakor a Szépművészeti Muzeum széke betöltésre várt, a művészi közvélemény aggódva leste, miként fog ez a díszes, magára a gyüjteményre nézve oly döntően fontos, de egyszersmind az egykorú magyar művészeti életre irányító befolyást gyakorolni hivatott állás betöltetni? Súlyosbította a helyzetet az a körülmény is, hogy a hivatalos körök meggyőződése szerint ennek a helynek oly férfival kell ékeskedni, ki társadalmi poziciójával emeli intézete fényét. Ez a szempont sokszor veszedelmes, mert nagyúri dilettánsoknak biztosíthat előnyt rátermett szakemberek rovására.

Szakember? Ez a fogalom is nem egyszer már súlyosan kompromittáltatott kulturális intézményeink keretében. Hivatalos körök, vagy a szakma diplomásai hajlandók szakembernek csak azt minősíteni, ki hivatalos fórumtól pecsétes oklevelet kapott s mesterségét állandóan, főfoglalkozásként folytatja. Konstruálni kellene azonban a szakember ezen ósdi meghatározásával szemben egy igazabb definiciót. Ebben a definicióban aztán kifejezésre kellene jutni annak, hogy szakember az, ki lelkestül is benne él szakmájában, nem csak testestül, kinek számára szakmája minden eseménye élmény s kit szakmája minden fontosabb életnyilvánulásához valamely meggyőződés köt, nem csupán a hivatalnok köteles gondoskodása.

Könnyű volt ily felfogás mellett Petrovicsra ráfogni, hogy nem szakember. Hiszen nem a Muzeumban hivatalnokoskodott, nem doktorált egyetemen művészettörténetből, maga nem művész, sőt még művésznövendékek oktatásával sem foglalkozott. Nagyon kevesen, jóformán csupán baráti köre tudta róla, hogy lelkes műbarát, képkiállításaink lankadatlan megfigyelője, szerzője számos finom műkritikai cikknek. Ez a kis baráti kör nemcsak ismerte Petrovics műbarát voltát, hanem nagyrabecsülte, s műítéleteit az igaz hozzáértő nyilatkozataiként vette számba.

Egy kis társaság forrón óhajtott reménysége, a nagy műélvező közönségnél azonban csak csodálkozás tárgya volt Petrovics kinevezése. A kis társaságnak lett igaza. Ma, tiz esztendő után a nagy közönség sem ítélheti meg kedvezőtlenebbül az ő munkájának

August 1924. aug. 16

eszközöket nem a helyes ideál megközelítére fordítja.

Párhuzamosan azzal a törekvéssel, hogy Muzeumunkat a modern európai múzeumok ejlődési vonalába beállítsa, haladt Petrovics zon másik törekvése is, hogy a nagy franiák által megindított világáramlatba belecsolódó újabb magyar generációt is felarolja s a Muzeumban lehetőleg tökéletesen épviseltesse. Ezen téren sem volt a Múzeum igazgatójának könnyű a dolga, mert ha látszóag nem a legnehezebb feladat is a Szépművészeti Muzeum számára a magyar művészet zínétjavát kiválasztani, valójában nem így áll dolog, mert nálunk minden kiállító művész z állam kötelességeként fogja fel a maga ámogatását, s ennek elnyeréséért mitől sem iad vissza. A művészeti szempont kizárólagos érvényesítését, az ehhez szükséges ártatlanságot és főlényt aligha egyesítheti hagában múzeumi igazgató tökéletesebben, int ahogy azt Petrovicsnál egész működése latt tapasztaltuk. Ugyanaz a céltudatosság, itartás és hozzáértés, mint a kiállításokon aló vásárlásoknál, figyelhető meg a Modern Képtár új rendezésénél is, hol Petrovics a Muzeum meglevő raktáraiból hozott össze harmonikus, a maga művészi hitvallását művészi alkotásként kifejező egészet.

Szerencsés kézzel dolgozott Petrovics a Muzeum gyarapításán egyéb területeken is. Ő indította meg nehéz viszonyok közt a Muzeum Évkönyvének kiadását, mely a Muzeum tisztviselőinek kutatásairól számol e s gazdagította a gyüjteményt azokon a határokon túl is, melyeket vázolni próbáltunk.

Az a férfi, kit az elmult napokban barátainak és tisztelőinek immár széles serege ünnepelt, mint ember is a legkitünőbbek közül való. A műbarátok rajongása a művészet iránt rendszerint a gazdagság s a pompaszeretet egy nemesebb mellékhajtása szokott lenni, nála az aszkéta művészetimádaté és puritán szegénységé.

KÖNIG GYÖRGY

SZÉLJEGYZETEK AZ ERNSZT-MÚZEUM KIÁLLÍTÁSÁHOZ

Ujonnan alakult művészcsoport kiállítását nyitották meg az Ernszt-múzeumban. Mindnyájukat ismerjük egyenkint, máshonnét. De most szövetkeztek.

És minden kezdődés principiális kérdések feltevését teszi szükségessé. Célt kitűzni, utakra világítani.

«Uj Társaság»: a nevük tartózkodik minden programmadástól. Igaz: sok programm születését éltük meg az utolsó tíz esztendőben, megcsömörlöttünk tőlük. De szabad-e tul-

ságosan úrrá engedni magunkon ezt a csömört?

Az utolsó tíz esztendőnek rombolás volt a történi hivatása. De a művész nem tud rombolni, csak az építésért. A rombolásra rendeltek is építők voltak programmjaikban. Csak így végezhették el szörnyű munkájukat. Legtöbbjüket magak alá temették a romok, de néhányan mindenhol megmenekedtek.

És ezeknek máma újból építés a kötelességük.

Ilyen megmenekültek terelődtek össze az «Új Társaság»-ban. Nem gyerekek: férfiak.

Senki nem tudhatja, amit ők tudnak. Nekik kell hát megszólalniok. Nekik kell megmondaniuk, hogy nincsen út visszafelé. Hogy mindent újra kell kezdeni. Hogy nem lehet folytatni a munkát ott, ahol valamikor abbahagyták. Ők saját testükkel élték meg a föld megszakadását lábuk alatt és csoda volt, hogy megmenekedtek. De most itt vannak a szakadék innenső partján.

Nem maradtak odaát és nem zuhantak a mélybe.

Tőlük várjuk a megváltó szót. Nem az öregektől és nem a húszévesektől: Tőlük!

Lessük a szavukat, pedig tudjuk, hogy nem boldog önkénytelenség, de akarva-akart, kemény tudatosságú férfi-beszéd lesz.

Szerettük volna, ha programmot adnak. Ha csak egy mozdulattal: a nevükkel. «Új Társaság»: mi ez?

Pedig az ő munkájukhoz szükséges az intellektus segítsége. Sokat kellene beszélni erről. Hamis jelszavakat kipellengérezni, tévedéseket eloszlatni. Most csak ennyit: a test könnyen ellágyul, emlékezik. És nekik nem szabad emlékezniök.

Megfáradt testtel, hallatlanul nehéz gazdasági viszonyok között: nekik kell kezdeniük a munkát.

Aztán holnap majd előtáncol azon az úton, amit ők vertek, a boldog építő, kiben az idő megteljesedik.

Az «Új Társaság» emberei mind bátor, komoly munkások és holnap többek lesznek, mint máma. De túlontúl sok még a multballaszt bennük. Ez az eredete bizonytalanságaiknak. Másképen, mást látnak, mint a nagy égzengés előtt: új tartalmak érnek bennük. De az eszközeikben még eklektikusok. Az impresszionizmus kísértete hadakozik bennük az új forma vágyával. Pedig a legtökéletesebb impresszionista kép is rossz kép, ha 1924-ben festették. Mert a művész időtlen értékek termelését tudja hivatásának és mégis ő az a tagja az emberi közösségnek, kit a legvégzetesebb teljességgel határoz meg az idő. Ki kell ezt mondani végre, ha közhelynek hangzik is: mindig közhelyek elhomályosodása okozza a nagy konfúziókat.

De most nézzünk végig a kiállításon.

Kmetty a legférfiasabb, legkomolyabb építőmunkás valamennyiük között. Ő nem pislant soha hátrafelé. Problémáit végigkínlódja. Mechanikusan merevített képtengelyek közé építi kompozicióit. De épít!

Nagy monumentális nyugalom árad Egry József képeiből. Gyengéd levegő- és színviziókból szinte észrevétlenül, de szélesen és szuggesztív határozottsággal nyílik ki nála a forma.

Szobotka kubizmusa nem organikus, a kubusok leesnek képeiről. De ő is tisztul, egyszerűsödik.

Perlrott-Csaba virtuóz formaadással csendesíti meg felzaklatott tájait, míg Czigány Dezső szinte klasszikus vonalvezetésre törekszik.

Márffy Ödön több kisebb képe mellett egy imponzáns méretű vászonnal szerepel, melynek — formaproblémákat nyitvatartó — nagy tereit elragadó színvidámság szárnyalja be.

Bornemissza kis akvarelljei finomak, de mondanivalóikat nem lehet vásznakra nagyítani.

Szőnyi, Aba, Novák máskor teljesebben mutatkoztak, de Szőnyi Danaé-ja mégis megállított: erőteljes, egyszerű megmarkolása a szép, régi témának.

A kiállítás két illusztris doyen-je: Ripp-Rónai és Vaszary ezúttal nem hozott újat.

A szobrászok egységesebb benyomást adnak a festőknél. Valamennyien — Medgyessy, Vedres, Csorba, Pátzay-Varga — anyagszerű, komoly, a szó Hildebrandt-i értelmében vett igazi skulptúrát csinálnak.

De külön kell megemlékeznünk Beck Fülöp páratlan művészetéről, mely igazi monumentalitásig fokozódik a plakettek kis, kötött formájában.

Csoport kiállításoknál alig lehet és talán nem is szabad az egyes művekről beszélni. Az individuális profilokon túlmenő vonalakat kell itt keresni és ha alig látszanának: mesterséggel kell meghúzni őket.

A kritikusnak ma nem ítélkezés a feladata. Teljes hangján csak biztatnia és hinnie szabad.

Mert minden kimondott mondat egy kis hit és hátha összeterelhetjük a kis hiteket nagy, égő hitvallássá.

MARSOVSZKY MIKLÓS

SZENES ANDRÁS KIÁLLÍTÁSA

A Belvedere legutolsó kiállítása egy itthon még alig ismert kitűnő tehetségű fiatal magyar festőnek, Szenes Andrásnak művészi eredményeit mutatja be. Szenes András jellegzetesen kolorista, mutatja ezt technikai hajlan-

Petrovics Elek

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Lap: Népszava

Megjelent: 1943 aug. 15.

Petrovics Elek

munkásságának egy-egy fejezetét nem egyszer méltattuk tanítóértéküknek megfelelő őszinte szeretettel és nagyrabecsüléssel. Legutóbb is abból az alkalomból, hogy műveinek hosszú sorozatában megjelent Rippl-Rónai Józsefnek a műtörténeti írásművészet szépségeivel és a tudomány modern módszereivel alkotott monográfiája, egy sokat tapasztalt, megértő és mindig haladó szellemnek ez a becses megnyilatkozása. Méltattuk ezt a művét, mint a magyarság európai szellemének a legjobb értelemben vett megnyilatkozását. Megemlékeztünk Petrovics Elek nem egy tárlatrendezéséről is, amelyek valamennyien a hazai ízlésfejlődést szolgálták biztos irányítással az eszmék példátlan zűrzavarának idején. Ezúttal azonban Petrovics Eleket, az embert keressük fel — élete művének kellő méltatásához túlságosan szűk e néhány sor —; megemlékezésünk abból az alkalomból fordul feléje, hogy ezekben a napokban töltötte be változatlan munkakészségben és változatlan magatartásban életének 70. esztendejét. Üdvözletünk annak a többévtizedes tanítómunkának szól, amely fölismerte a maradandót a nyugtalan változásokban s nem engedte dogmákká merevedni és korszerű frazeológiával elárasztani, hamis vágányokra siklatni a műízlést, biztos ítélettel szolgálva a művészi fejlődést.

Képzőművészeti-esztétikai munkásságának első nagy fejezete ahhoz a több mint két évtizedéhez fűződik, amikor mint a Szépművészeti Múzeum igazgatója, majd főigazgatója irányítóan működött. A belügyminisztérium törvényelőkészítő osztályának vezető pozíciójából állította egy bölcs intézkedés a Szépművészeti Múzeum élére s neki köszönhetjük, hogy ez az intézmény továbbfejlődött és nemzetközi megbecsülésnek örvendő színvonalát megtartotta és öregbítette. Sőt, amit még inkább hangsúlyoznunk kell, ez intézményt a legszélesebb rétegek számára rokonszenvessé tette s a népnevelés szolgálatába állította. A szerény állami anyagi fedezetet pótolni tudta magánosok áldozatkészségével ritka művészi értékek beszerzésénél — ehhez nem volt elegendő a műértő tudása, ehhez az ő szuggesztív ereje is kellett, lelkesedése, egyéniségének melegsége, közvetlensége, az ügy határtalan szeretete. Muzeális korszakának talán a legbecsesebb és ugyancsak maradandó eredménye volt az, hogy a hazai képzőművészet teljes galériáját építette ki s megmutatta, hogy mily gazdag értékek születtek itt. Alig méltányolható kellően ez a munkássága, hiszen nincs kevesebbről szó, mint arról, hogy saját értékéről tudatosította a magyar műalkotást, önbizalommal töltötte el, maradi gátlásokkal szemben fölszabadítóan hatott mind az alkotó művészek, mind a közönség gondolkodásában. Ne felejtsük el, hogy e korszak elején még az egyetemi katedrán is bizalmatlanság nyilatkozott meg a hazai képzőművészet értékeivel szemben a művészet nemzetközi versenyének távlataiban.

Amikor bizonyos körökben — különösen az utóbbi évtized elején — kiállottak egy merev, mesterkélt, formákban a multba nyúló, alapjában üres művészi irányzat mellé, amely ráadásul, érthetően, türelmetlenné vált mi[illegible]den más szemlélettel szemben, Petrovi[illegible] helyzete megnehezedett. Nem volt [illegible]zéke a divatok iránt s nem hódolt [illegible] a pillanat csalóka káprázatának, [illegible] tudta, hogy az élet és az íróasztal [illegible]szonyában az elsőbbség az életé, ame[illegible] szélesen hömpölyögve tör át múló [illegible] mondvacsinált gátakon. Ma, a törté[illegible]lem kérlelhetetlen tanulságai alapj[illegible] talán ezek a körök is felismerik, ho[illegible] lidércláng után loholtak idegen péld[illegible]

népszellem, a kultúremberre elszomorítóan hat s létét egészséges tünetnek a 20. században nem tarthatja. *Luby Margit* gyűjtésének olvasása során ez az érzésünk nem enyhül. Viszont a tények feltárása tudományos feladat és kötelesség, a tények vizsgálata pedig rendkívül tanulságos. Szemforgatás lenne, ha nem örvendeznénk, hogy ebben a szerencsés gyűjtésben is eljutunk a mese ősforrásaihoz. De eljutunk még máshova is — a 20. század helyenként teljesen felforgatott, eltorzult, válságba jutott szellemének zavaros misztikájának ősforrásaihoz is. A képzőművészetekben és az irodalomban

a primitív népek félelemvilágának

a motívumai teljes nyíltsággal már köztudomásszerűen jelentkeztek; ám a tömeglélektani áramlatok elvadultsága, hasonlóan, az ösztönélet ősforrásaiból táplálkozik, éspedig a fejlett értelem, erkölcs és szépérzés értékeinek gátló hatásai nélkül. *A kultúra gátszakadásáról van szó a modern ember válságában, a primitív ember ezeket a gátakat nem ismeri, nála természetes állapot az, ami a kultúrembernél válságjelenség.* A mai népbabona ott lebeg valahol a két állapot között.

A kötet olvasása közben erős meggyőződésünkké válik, mennyire elavult *Wundtnak* a népmesére vonatkozó ama nézete, hogy a mese *a tárgyi tudatvilág* terméke, szemben a vers *szubjektív érzelmi* forrásaitól. Tény, hogy a mese tárgyilagos oly értelemben, hogy benne a „jó" és a „rossz" egyenrangúan szerepel, bár a nép igazságot szolgáltató természetes ösztönének alávetve; a jó és a rossz képzeteit azonban mélységes érzelmek fűtik alá a mesében is, s elsősorban *a különbözőképpen megszemélyesített rossz körül a lelki kiélés teljes szabadságával érvényesíti lelki alvilágának minden indulatát.* A modern bűnügyi lélektan számára már rég nem titok az, amit a legtöbb kultúrember önmaga előtt bevallani nem mer, tudniillik, hogy vágyakban, képzeletben olyan ösztöneit éli ki, amelyeknek tettre változtatása ellen már csak a büntetőjogi következmények miatt, de általában a fejlett erkölcsi érzék útlásai következtében is, teljes mérben védekezik. Minden kultúrer szerint a „latens, a ki nem lvánuló bűnözés" állapotában *képzeletében* és *vágyaiban* öl, ajdonít, megátkoz, durván vét zexuális erkölcsök ellen stb., de lekedni mégis az erkölcs alapján *lekszik vagy nem cselekszik* — a sevilágnak és benne az ősforrás-, a babonavilágnak a néplelke —, fátyolozottan, mint az álomban tenni szokott, hol több-kevesebb

nyomában, amelyeknek a legcsekélyebb közük sem volt a mélységes természeti érzékkel megáldott magyar művészi szemlélethez s az az út, amelyre a hazai művészetet terelni igyekeztek, sorvasztóan hatott. Szerencsére, a gyakorlatban egy pillanatra sem mosódott el az a tudat, hogy nincs nagyobb érték képzőművészetünk számára a művészet szabadságánál. Így történt meg, hogy 1935-ben, idő előtt, egy nagyobb rendezőmunkája derekán, a kialakult helyzet nyugdíjaztatásával végződött.

Második korszaka kezdődött ezután, termékenységében és hatásában nem kisebb s ha a Szépművészeti Múzeum vesztett távozásával, szabadabb munkakörében annál többet nyert a mindenkor széles rétegekhez szóló, ezeket a rétegeket felemelő tevékenysége. Valóban humanista szellem szól számos írásából, a hazai művészi esszéírásnak és monográfiának e becses termékeiből, amelyek a problémák mélyére tekintenek halk finomsággal, de a dolgok plasztikus, élettelje megvilágításával. Tárlatrendezéseiről megemlékeztünk már, ezek is úttörő célzatúak voltak mindenkor a művészi fejlődés szolgálatában. Nem volt sohasem iskolák rabja, annál inkább kutatta az utat a régi és az új értékeken át a jövendő felé.

Rembrandtot Európa egyik nevelőjének mondották — most, hogy Petrovics Elek derűs egyénisége átlépi a pátriárkák korának küszöbét, nem tisztelhetjük őt jobban, mint amikor őt a modern magyar és európai szellem egyik nevelőjének tekintjük.

sz. s.

De érdemes olvasni azokat az aggodalmait is, amelyek őt is és az USA-t is eltöltötték, ha az orosz-német háború meglepetésszerű különbékével végződnék. És minden ilyen kétely eloszlatására ő maga válaszolt: *„Mindig kitartottam amellett, hogy ilyen különbéke nem jöhet létre, csak akkor, ha a szövetségesek cserben hagynák a Szovjetet."* Ezzel elérte, hogy a Szovjet igényeit egyre nagyobb figyelemben kellett részesíteni.

mindenütt egyformán virágozzák. Kocsis-babonakörrel Nyirmeggyesen nem találkoztam."

A gyüjtött babonakincs összeválogatása szerencsés kézzel történt nemcsak a közérdeklődésre számot tartható színessége és elevensége miatt, de azért is, mert példásan jelentkezik bennük a *primitív néplélek őszintesége*, amely a lélekbúvár számára az ösztönélet minden „titkát" nyiltan, meseképekkel alig leplezve, kitárja. A kötet anyaga, természetesen, nem a szatmári néplélek külön megnyilatkozása, találkozunk benne más

akadt egy, a korát megelőzően humanista szellem, Könyves Kálmán, aki elrendelte, hogy az éjszakai boszorkányokról, amelyek nincsenek, ne essék szó. Alapjában ez a kijelentés a keresztény egyház küzdelméből eredt, a magyarság pogánykorából megmaradt ősi motívumok ellen. Alig kétséges, a magyar nép ezeket a motívumokat más kultúrnépeknél fokozottabban máig is, mégha általában „megkeresztelt" formákban is őrzi, s erre a sokévszázados küzdelmei nyomán bizonyos nyugatról érkező állandó elnyomó tendenciákkal szemben min-

Petrovics Elek

Tiszta, mintaszerű választás volt Lovasberényben

A NEP-testvérharcban az ellenzék győzött

Lovasberény, február 8
(Az Est tudósítójától)

Griger Miklós rendkívüli népszerűségén kívül az áldatlan NEP-testvérharc magyarázza a lovasberényi időközi választás eredményét:

16.165 leadott szavazat mellett három jelölt közül 813 főnyi általános többséggel győzött a polgári ellenzéki pártok jelöltje.

Kemény téli hidegben, *a legrosszabb közlekedési állapotok* sem gátolták a

GRIGER MIKLÓS

három hétig tartó választási küzdelmet, amelynek végén

a választók 85%-a élt szavazati jogával.

A bicskei határtól Seregélyesig húzódó választókerületnek 19 községében kereken 19 ezer választó képviselője lett *Griger* Miklós, aki éppen a választás idején csatlakozott az új *Egyesült Kereszténypárthoz*, de választói körútján *állandóan kísérték*

a független kisgazdapárt képviselőtagjai is, akiknek támogatása igen nagy mértékben erősítette sánszait.

viszont *Kommer* Gyula, a NEP hivatalos jelöltje csak az obligát hatósági asszisztenciát élvezte. Még a szavazás napján is *alig egy-két NEP-képviselő fordult meg a kerületben.* (Nincs gusztusunk Griger ellen lejönni!«) vitéz *Endre* László, nem hivatalos NEP-párti jelöltet pedig a pártvezetőség határozott veto-ja miatt a *Marton-frakció is kénytelen volt teljesen magára hagyni.* (Helyette gróf *Festetics* Sándor nyilasvezér és *Rajniss* Ferenc, a Reformnemzedék képviselője kísérte egy-egy napon át bemutatkozó látogatásain.)

A szavazás külső képe merőben elütött az élharcosok rezsimje idején megszokott formáktól.

A karhatalmat olyan kis létszámban vezényelték ki, hogy az elkeseredett élharcosok mélabúsan jegyezték meg:

— *Ilyen kevés csendőrrel aztán még sem lehetett más eredményt elérni!*

A kerület legnagyobb községében, *Seregélyesen* a szavazatszedő körzet előtt valósággal rögtönzött »pártgyűléseket« rendeztek és amidőn az egyes jelöltek hívei már túlságosan belemelegedtek a vitatkozásba, *egy csendőrjárőr atyai jóindulattal figyelmeztette a választókat, menjenek haza ebédelni...*

Gróf *Hadik* Béla választási elnök betegen feküdt lakásán és helyettese, *Simay* László földbirtokos még a szabad mozgást biztosító igazolványok kiállítását is feleslegesnek minősítette. *Az idegen kortesek kiutasításáról elterjedt hírek is alaptalanoknak bizonyultak.* Gróf *Széchenyi* Viktor főispán a felmerült kisebb panaszokat nyomban orvosolta és amidőn a szavazás véget ért, büszkén hangsúlyozta:

— Remélem, mindenki meg van elégedve az eredménnyel, mert

ez tökéletesen tiszta választás volt.

Kormánypárti körökben már napok óta *pótválasztás lehetőségével számoltak* és azt várták, hogy *Kommer* László hivatalos jelölt és *Griger* Miklós fej-fej mellett küzdenek majd, de *Endre* László is szerez legalább annyi szavazatot, hogy a szükséges általános többséget vasárnap egyik jelölt sem tudja megszerezni.

A déli órákban villámgyorsan terjedt el *Griger Miklós határozott többségének híre.*

A szavazatok délelőtt ½12 órakor így oszlottak meg:

Griger Miklós	3123
Kommer Gyula	1492
Endre László	345

vagyis *Griger* Miklós már 1286 általános szótöbbséggel vezetett. Ez a többség azután hol emelkedett, hol csökkent és aki csak a hivatalos tényezőknél a szavazatok állása iránt érdeklődött, órákon át mindig ugyanazt a választ kapta:

— *Éppen most számlálják össze a beérkezett adatokat!*

A kitérő választ mindenki *szerencsés jelnek* minősítette — *Griger Miklós javára.* Végre *délután négy órakor ismeretessé vált a hivatalos jelentés,* amely így hangzott:

Griger Miklós	7852
Kommer Gyula	6320
Endre László	1612

A szavazás ekkor már a legtöbb

A NEP alelnö a válasz

— Az Est tudósítójától —

A lovasberényi kerületben aratott fényes ellenzéki győzelem, amely Griger Miklósnak ismét mandátumot szerzett, *politikai körökben általános örömet és megnyugvást keltett.* A Nemzeti Egység Pártjában nagy meglepetéssel fogadták a *Griger* győzelméről szóló jelentéseket.

A kerületből ugyanis a legutolsó napokban is olyan híradások érkeztek a párt központjába, hogy *Kommer Gyula fölényes győzelme várható.* Az utolsó napokban azonban a párt központjában már látták, hogy *Endre* László kísérletezése fel fogja borítani a helyzetet.

Az Est munkatársa ma délelőtt beszélgetett *Szinyei Merse* Jenővel, a NEP szervező alelnökével, aki a lovasberényi választással kapcsolatban

PÁR SZEM ARTIN KEDVES KOMA, HOGYHA SOK VOLT A LAKOMA!

KALMÁR TIBOR új nótákkal
Budán, Czieglernél Telefon 1-527-86 I., Czakó ucca 3

a korzón

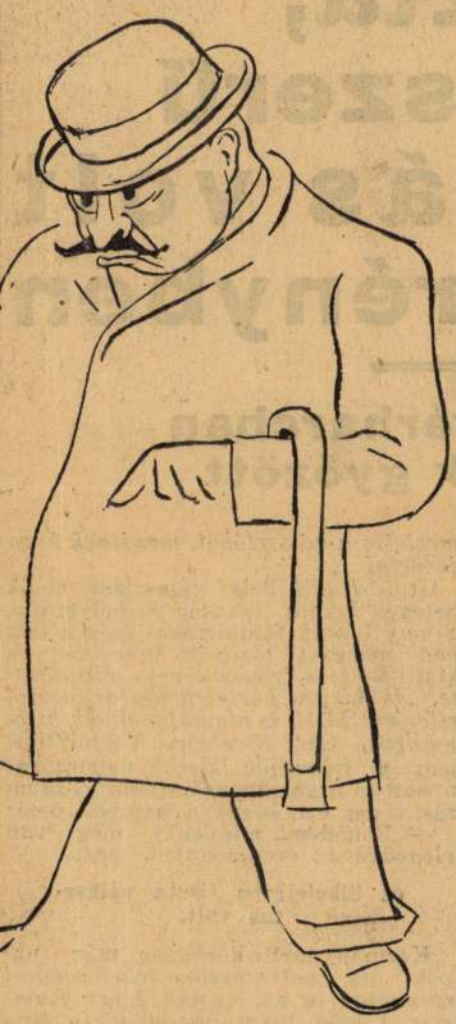

ja, hogy az 1936. évi XLII. tc. 46. fejenak nevezett agrár termékkel való ilos?!

(Ferke István rajza)

— **Széjum herceg hódolata Mussolininak.** *Rómából* jelentik: *Mussolini* a Venezia-palotában fogadta *Széjum* abesszin herceget, *Mulugeta* dedsaszt és több más abesszin vezetőt. *Széjum* köszönetet mondott az engedélyért, hogy a nagy olasz nemzet képviselője elé járulhattak és *csodálatát fejezte ki* az olasz kultúra nagysága iránt. Hangsúlyozta, hogy Abesszinia ma már nemcsak területileg, hanem *lelkileg is Olaszországhoz tartozik.*

— **Villamos főzés, fánksütés és háztartási készülékek bemutatása.** Az V., Honvéd utca 22. sz. alatti elektromos kiállításon a hetenként *szerdán délután ½6 órai kezdettel* tartandó bemutató előadáson és a *minden hétfőn, csütörtökön és pénteken délelőtt ½10 órakor* kezdődő főzési gyakorlatokon szalagos fánk, egyéb tésztanemüek és húsok sütését, valamint a villamos háztartási készülékeket is bemutatják. Belépés, ruhatár díjtalan. A kiállítás nyitva: hétköznapokon délelőtt 8—2 és délután 4—7 óráig.

---

x **Kékes Szálló, síelés, napsütés.**

x **Dugulás és aranyeres bántalmak, különleges gyomor- és bélzavarok, máj- és lépduzzadás, a has állandó puffadtsága és a rekeszizom gyakori feltolódása, hát- és derékfájás ellen** a régbevált természetes »*Ferenc József*« keserűvíz, kisebb adagokba elosztva, naponta többször bevéve, hathatós segítséget nyujt. Orvosok ajánlják.

ÉLET ÉS MŰVÉSZET

Okosabb, józanabb és pontosabb könyvet magyar nyelven még alig írtak művészetről és művészekről. A legtöbb művészi író abba a hibába esik, hogy ha képekről beszél, versenyre akar kelni a festők színeivel és szavakkal túl akarja szárnyalni a festészeti hatásokat. Mások zavaros elméletekhez ragaszkodnak konokul, amikor egy műalkotás előtt gyönyörködniök kellene. Némelyek szeretnék megmagyarázni, hogy miért szép egy kép vagy egy szobor, miért nagy mester egyik vagy másik művész, de képtelenek egyszerű és világos magyarázatra. *Petrovics* Elek olyan világosan beszél ezekről a dolgokról, hogy nem akad egyszerű ember sem, aki meg ne értené szavát. A magyar képzőművészet történetének nincs nála nagyobb tudósa és magyarázója. Óriási tapasztalatot gyüjtött a hosszú idő alatt, míg a Szépművészeti Múzeum élén állott és folytatta ennek a gyönyörű gyüjteménynek kiegészítését, főleg a régi magyar festők műveivel.

Az »Élet és művészet« kisebb-nagyobb tanulmányainak gyüjteménye. Az élet és művészet viszonyáról, a művészek életéről, az alkotás és az élet titokzatos egymásra hatásáról a tudós elbeszélő kimeríthetetlen sokat tud mondani. Magyarázza az embert, a művészt, a művet, a környezetet és ezeknek szövevényes viszonyát. Olyan tiszta előadása van, hogy olvasója játszva tanulja meg a műélvezetet, azt a nehéz leckét, hogy mi a jó kép, ki a jó művész és hogy miért? Azt szeretném mondani, hogy nem is nézhet képet az, aki Petrovics könyvét el nem olvasta. Ez a higgadt mű a járatlan embert is oly biztosan elvezeti a művészet útvesztőjében, hogy egy percig sem fog ott tévelyegni. A gyüjtő, aki már sokat tud, szintén nagy hasznát veszi, mert finomítja ízlését és megerősíti ítéletének biztosságát.

Petrovics halálatlanul érdekesen tud írni a művészetről. Könyve olyan, mint egy kitűnő regény. A szerény és előkelő stílus mintaképe Petrovics írása. Nem rikít, nem rikolt, mert olyan felelősségtudással mondja el mondanivalóját, mint a bíró, aki ítéletet fogalmaz. De nem érezteti, hogy ő most bíró és amikor tanít, nem érezteti, hogy ő most tanár. Mindig mint a legkülönb magyar stiliszták egyike írja le, a legkülönb művészettudósok egyikének okos mondatait.

(K. S.)

— **A regőcei kettős gyilkosság titka.** *Bajáról* jelenti tudósítónk: A mult év őszén Regőce községben baltacsapásokkal meggyilkolták id. *Stein* Antalnét és menyét ifjú *Stein* Antalnét. A gyilkosság a gazdának és fiának távollétében történt. Nem sokkal később őrizetbe vették *Kocsmarik* Józsefet és feleségét, akik régebben cselédek voltak Steinéknél, de felmondtak nekik lopás miatt. Minden körülmény amellett szólt, hogy ők gyilkolták meg a két asszonyt bosszúból. A további nyomozás során viszont mindinkább az idősebb Steinre terelődött a gyanu, nem tudott alibit igazolni a gyilkosság idejére, ezért *letartóztatták*, fiát még faggatják. A *Kocsmarik*-házaspárt valószínűleg szabadon bocsátják.

" MÁSODIK MAGYAR GYŐZTESE. ● A HÁBORÚ UTÁNI ÉVEK ZAVARÁBA
VAKÍTÓ FÉNNYEL VILÁGÍT AZ ATHENAEUM ÚJ 2 PENGŐS REGÉNYE

TH LÁSZLÓ
RÁZIA

ESTÉTŐL REGGELIG

Miklas elnök magyar festők bécsi kiállitásán. Miklas szövetségi elnök csütörtökön megtekintette a modern magyar festőművészek kiállitását. Az elnököt Rudnay Lajos magyar követ fogadta a kiállitáson.

* * *

Véres utcai harcok Lembergben. Csütörtökön délután is tovább folyt Lembergben a rendőrök és a munkanélküliek harca. Lemberg belvárosát csütörtökön délután a rendőrség kiüritette, valamennyi üzletet bezárták és az utcai világitást nem gyujtották fel. A késő éjjeli órákban sikerült a rendőrségnek a rendet helyreállitani. Az utcai harcnak 20 halálos áldozata van.

* * *

Befejeződtek a vezérkari tanácskozások. A francia, angol és belga vezérkarok technikai tanácskozásai csütörtökön hivatalosan véget értek. Beavatott körök véleménye szerint a tárgyalások eredményei kielégitőek. A tanácskozások után valamennyi állam részletes javaslatot dolgoz ki, hogy mindegyik fegyvernem mivel járulhat hozzá az együttmüködéshez.

* * *

Ujabb véres összeütközések Madridban. Csütörtökön délután ujabb véres tüntetések voltak Madridban, amely alkalommal szigoru biztonsági rendszabályokat hajtottak végre és a csendőrök minden járókelőt megmotoztak. Emiatt heves összetüzés volt a csendőrség és a járókelők között. Több szocialista képviselő felkereste Azana miniszterelnököt és tiltakozott a csendőrség eljárása ellen. A csütörtök délutáni zavargásnak egyébként három halottja van, köztük Primo de Rivera unokatestvére.

* * *

A székesfehérvári ásatások első kapavágásai. Hóman Bálint kultuszminiszter csütörtökön délutánra Székesfehérvárra érkezett és résztvett a székesfehérvári ásatások ügyében összehivott értekezleten. Majd Shvoy püspök és Csitáry polgármester társaságában, ünnepélyes külsőségek közt elvégezték az első kapavágást azon a területen, ahol megkezdődnek az ásatások.

* * *

Megölte sógorának halálhire. Koncz Lajosnak, a debreceni Városi Takarék és Hitelintézet nyugalmazott igazgatójának csütörtökön délelőtt Budapesten történt elhalálozását megsürgönyözték Debrecenben lakó sógorának, dr. Könyves-Tóth Mihály nyugalmazott kulturtanácsnoknak, aki a halálhir hallatára szivszélhüdést kapott és meghalt.

* * *

Francia katonatisztek küldöttsége Rómában. Victor Emmánuel király kihallgatáson fogadta a Rómába érkezett 400 francia katonatisztet, akik Mussolini miniszterelnöknek a bligni és a campagnei olasz katonatemetők földjéből hoztak rögöket. A küldöttség megjelent Mussolininál is. A kihallgatás után a tisztek megkoszoruzták az Ismeretlen Katona sirját, majd a pápa elé járultak.

* * *

Eckhardt Tibor a szigetvári kerületben. Csütörtökön Eckhardt Tibor sorra járta a kerület egyes községeit Biedermann báró ellenzéki jelölt érdekében. Az ellenzéki jelöltet mindenütt nagy lelkesedéssel fogadták a választók.

A hollywoodi szépséggalériából. Marlene Dietrich legujabb fotografiája.

MOZIK MÜSORA:

ADMIRAL (Margit-krt 5/b. T. 537—07): **Lázadók.** (Clark Gable, Charles Laughton, Franchot Tone.) **Moszkvai nász.** (Utolsó keringő.) (Camilla Horn, Halmay, Adele Sandrock.) (¼4, ½7, ¾10, vas.: 1, 4, 7, 10.)

ANDRÁSSY (Csengery-u. és Andrássy-ut sarok. T. 26-1-73): **Nem élhetek muzsikaszó nélkül.** (Somogyi Erzsi, Jávor, Gózon, Vaszari Piri.) **Barnum-cirkusz.** (Wallace Beery, Adolphe Menjou.) (4, 7, ¾10, vas.: ½2, ¼5, ¾8, 10.) Az első előadás mérsékelt helyárakkal.

ATRIUM PALOTA (Margit-krt 55. T. 530—34, 540—24): **Ember a hid alatt.** (Csortos, Kiss, Lázár Mária, Szakács.) **Igy született a rapszódia.** — **Hiradó.** (½4, ½6, ½8, ½10, vas.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.)

BELVÁROSI (Irányi-u. 21. T. 845—33): **Az okos mama.** (Kosáry, Törzs, Kabos, Páger.) **A huszéves leány.** (Katherine Hepburn.) **Hiradó.** (Jobb terem: 4, 7, 10, bal terem: ½6, ½9, vas. jobb terem: 2, 5, 8, bal terem: ½4, ½7, ½10.) Első előadás filléres helyárakkal.

BODOGRÁF (József-krt 63. T. 36-7-10): **Az okos mama.** (Kosári Emmi, Kabos, Rádai, Páger.) **A huszéves leány.** (Katherine Hepburn.) (4, 7, 10, vas. ½2-től.) — Az első előadás mérsékelt helyárakkal.

BUDAI APOLLÓ (Széna-tér. T. 515—00): **Az okos mama.** (Kosáry, Kabos, Törzs, Páger.) **Moszkvai nász.** (Camilla Horn.) **Hiradó.** (½4, ½7, ½10, vas.: ½2, ¼5, 7, 10.) — Vas. d. e. ½11-kor: **matiné.**

CAPITOL (Baross-tér 32. T. 344—37): **Légy jó mindhalálig!** Irta: Móricz Zsigmond. Rendezte: Székely István. (Csortos Gyula, Kiss Ferenc, Rózsahegyi Kálmán, Gombaszögi Ella, Ráday Imre, Dévényi Laci, Tolnay Klári.) — **Hiradók.** (½4, ½6, ½8, ½10, vas. és ünn.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Az első mérs. áru, 30 fillértől. — Prolongálva!

CASINO (Eskü-ut 1. T. 831—02): **Letört szárnyak.** (Myrna Loy, Carry Grant.) **Hiradók.** (½4, ½6, ½8, ½10, vas.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Az első mindennap félhelyáru.

CITY (Vilmos császár-ut 36—38. Tel: 11-1-40): Marlene Dietrich egyetlen idei világfilmje: **A vágy.** (Gary Cooper.) **Meseország. Hiradó.** (4, 6, 8, 10, vas.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás mindennap félhelyárakkal. — Harmadik hétre prolongálva!

CORSO (Váci-u. 9. T. 87-4-02): **Biborban-bársonyban.** (Kay Francis.) **Nyulvitézek. Az orosz jazzkirály. Hiradó.** (Mindennap d. e.: 11, d. u.: ½4, ½6, ½8, ½10.) — A délelőtti és a hétköznapi ½4 órai előadás félhelyáru.

CORVIN (József-krt és Üllői-ut sarok. T. 389—88, 395—84): **A pénz rabjai.** (V. Inkijinov, Francoise Rosay, H. Speelmans.) **Hiradó.** (½4, ½6, ½8, ½10, vas.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — Az első előadáson mindennap 6¼ ülőhely 30—50 fillérig.

DAMJANICH (Damjanich-u. 1. Tel.: 348—03): **Nem élhetek muzsikaszó nélkül.** (Somogyi E., Jávor, Gózon, Delly.) **Napsugár kisasszony.** (Shirley Temple. John Boles.) (¾4, ¾7, ¾10, vas. ½2 órától folyt.)

DÉCSI (Teréz-krt 28 T. 213-43, 259—52): **Ember a hid alatt.** Irta: Indig Ottó. Rendezte: Vajda László. (Csortos, Lázár Mária, Kiss Ferenc, Szakáts Zoltán.) **Hiradók.** (4, 6, 8, 10, vas.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első féláru — Harmadik hétre prolongálva!

ELDORÁDÓ (Népszinház-utca és Nagyfuvaros-u. sarok): **Moszkvai nász.** (Camilla Horn, Petrovics Iván.) **Barnum-cirkusz.** (Wallace Beery.) (4, ¾7, ¾10, vas. ½2-től folyt.)

ELIT (Lipót-krt 16. T. 16-1-51): **Az okos mama.** (Kosáry, Kabos, Törzs, Páger.) **Moszkvai nász.** (Camilla Horn.) (4, 7, 10, vas.: ½2, ¼5, 7, 10.) —

FORTUNA (Rákóczi-ut 22. T. 352—83): **Nem élhetek muzsikaszó nélkül.** (Jávor, Somogyi Erzsi, Vaszari.) **Napsugár kisasszony.** (Shirley Temple, John Boles.) (½5, vas. 1 órától folyt.)

FÓRUM (Kossuth Lajos-utca 18. Tel.: 895—43, 897—07): **Örvény.** (Remous.) (Jean Galland, Jeanne Boitel, Diana Sari.) **Hiradók.** (½4, ½6, ½8, ½10, vas. és ünn.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — Az első előadás mindennap félhelyárakkal. — Vas. d. e. 11 órakor: **lovasfilm-matiné.** — Prolongálva!

GLÓRIA (Thököly-ut 56. Tel.: 44-8-00): **Az okos mama.** (Kabos, Kosáry, Gózon, Páger.) **Hiradó.** (¾4, ¾7, ½10, vas. ½2 órától folyt.) — Az első előadás mérs. helyárakkal.

HOMEROS (Hermina-ut 7. Tel.: 961—78): **Nem élhetek muzsikaszó nélkül.** (Somogyi, Jávor, Gózon, Delli.) **A legsötétebb Afrikában.** (4, ¾7, ½10, vas. ½2-től folyt.) Az első előadás mindennap mérsékelt helyárakkal.

JÓZSEFVÁROSI FILMPALOTA (Kálvária-tér 7. T. 346—44): **Lázadók.** (Clark Gable, Charles Laughton, Franchot Tone.) **Az okos mama.** (Kosáry, Kabos, Páger. Törzs.) (3, ¾7, ¾10, vas.: 1, 4, 7. 10.) — Az első előadás mérs. helyárakkal. — Vas. d. e. ¾11-kor: **S. M. C. matiné.**

KAMARA (Dohány-utca és Nyár-utca sarok. T. 44-0-27): **Ember a hid alatt.** (Csortos, Kiss Ferenc, Lázár Mária, Szakáts.) **Hiradók.** (4, 6, 8, 10, vas.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás mindennap félhelyárakkal.

KULTUR (Kinizsy-utca 16, Üllői-ut sarok. Tel. 861—93): **Nem élhetek muzsikaszó nélkül.** (Somogyi, Gózon, Delly, Jávor.) **Eladó kisértet.** (Jean Parker.) (4, ¾7, ½10, vas.: ½3, 5, ½8, 10.)

METRO (Teréz-krt 60. T. 26-0 00): **A két skót.** (Laurel és Hardy legujabb slágervigjátéka.) **Szaladj te is pajtás! Hiradók.** (2, 4, 6, 8, 10.) — Az első előadás mindennap félhelyárakkal. — Vas. d. e. 11 órakor: **ifjusági filmmatiné.**

NYUGAT (Teréz-krt 41. T. 271—62): **Az okos mama.** (Kosáry E., Kabos Gyula.) **Rivaldafény 1936.** (Dick Powell, Gloria Stuart.) (4, ¾7, ¾10, vas.: 2, ½5, ¼8, 10.) — Az első előadás mérsékelt helyárakkal.

ODEON (Rottenbiller-u. 37/6. **Az okos mama.** (Kosáry, Páger, Kabos.) **Eladó kisértet.** (Robert Donat, Jean Parker.) **Hiradó.** (½4, ½7, ½10, vas. ½2-től folyt.) — Az első előadás mérsékelt helyárakkal.

OLYMPIA (Erzsébet-krt 26. T. 429—47): **Rivaldafény 1936.** (Dick Powell, Adolphe Menjou, Gloria Stuart.) **Kacagj, Bajazzó!** (Josef Schmidt, Otto Wallburg, Felix Bressart.) **Hiradó.** (4, 7, 10, vas.: 2, ¾5, ½8, 10.) Az első előadás mérsékelt helyárakkal, 40 fillértől.

OMNIA (Kölcsey-u. 2. T. 301—25): **A vágy.** (Marlene Dietrich, Gary Cooper.) **Meseország. Hiradók.** (4, 6, 8, 10, vas. és ünn.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás félhelyáru. Prolongálva!

ORIENT (Izabella-utca és Aradi-utca sarok. T. 150—87): **Napsugárkisasszony.** (Shirley Temple, John Boles.) **Pompadour.** (Nagy Kató.) **Hiradó.** (½4, ½7, ¼10, vas. 1-től folyt.) Az első előadás mérsékelt helyárakkal.

OTTHON (Beniczky-u. 3. Baross-u. 87. sarkán. T. 36-7-96): **Az utolsó keringő.** (Moszkvai nász.) (Petrovics Iván, Camilla Horn.) **Kacagj, Bajazzó!** (Joseph Schmidt, Félix Bressart, Otto Wallburg.) (4, ¾7, ¾10, vas.: ½2, ¼5, 7, ¾10.) Az első előadás mérs. helyáru, 30 fillértől.

PALACE (Erzsébet-krt 2. T. 365—23): **Biborban-bársonyban.** (Kay Francis.) **Hiradók.** (4, 6, 8, 10, vas.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás mindennap félhelyárakkal.

PÁTRIA (Népszinház-u. 13. T. 456—73): **Lázadók.** (Clark Gable, Charles Laughton.) **Az okos mama.** (Kosáry Emmi, Kabos.) (3, ½7, ¾10, vas.: 1, 4, 7, 10.) — Vasárnap d. e. 10 és ½12 órakor: **Burleszkmatiné.**

PHÖNIX (Rákóczi-ut 68. T. 37-9-10): **Moszkvai nász.** (Camilla Horn.) **Eladó kisértet.** (Jean Parker.) **Hiradó.** (4, ¾7, ½10, vas.: 2, ½5, 7, ½10.) Az első előadás mindennap 30, 40, 60, 80 fillér.

RÁDAY (Ráday-u. 32. T. 876—65): **Ne sirj, édesanyám. A titkárnő.** (Claudette Colbert.) **Hiradó.** (4, vas. ½2-től folyt.) Az első előadás mérsékelt helyárakkal.

RÁDIUS (Nagymező-utca 22—24. Tel.: 22-0-98 és 29-2-50): Második hétre prolongálva! **Mi lesz holnap?** (Wells—Korda-világfilm.) **Miki a gengszterek réme. Midas király. Hiradó.** (4, 6, 8, 10, vas. és ünn.: 2, 4, 6, 8 ,10.) Az első előadás mindennap félhelyárakkal.

REX (István-ut 39. T. 321—75): **Az okos mama.** (Kosáry Emmi, Kabos, Páger.) **Eladó kisértet** (Jean Parker, Robert Donat.) **Hiradó.** (½4, ½7, ½10, vasárnap: ½2, ¼5, 7, ¾10.)

RIALTO (Rákóczi-ut 70. T. 39-4-97): **Lázadók.** (Clark Gable, Charles Laughton, Franchot Tone.) **Tavaszi dal. Motoros kozákok.** Vas. kiv.: **Popey, az alvajáró.** (½4, 6, ½9, ½10, vas.: 1, ¼4, ½6, ¾8, 10.) — Vasárnap dél előtt ½11 órakor: **matiné.**

ROXY (Rákóczi-ut 82. T. 438—24): **Az okos mam.** (Kosáry Emmi, Kabos, Páger.) Közkivánatra prolongálva: **Nem élhetek muzsikaszó nélkül.** (Somogyi E., Jávor, Vaszary Piri.) Hétfőtől: **Hiradó.** (3, vas. ½2-től folyt.) Az első előadás mérsékelt helyárakkal.

ROYAL APOLLÓ (Erzsébet-krt 45. T. 419—02 és 429—46): **Szerettek egy asszonyt.** Zene: Erich Korngold. (Jan Kiepura, Gladys Swarthout.) **Igy született a rapszódia.** — **Hiradók.** (4, 6, 8, 10, vas.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első előadás mindennap félhelyárakkal. — Prolongálva!

SAVOY (Kálvin-tér, Üllői-ut 2. T. 46-0-40): **Lázadók.** (Clark Gable, Charles Laughton.) **Moszkvai nász.** (Camilla Horn, Petrovics Iván.) (3, ½7, ¾10, vas.: 1, 4, 7, 10.) Vas. d. e. 10 és ½12-kor: **burleszkmatiné.**

SIMPLON (Horthy Miklós-ut 74. T. 69-1-89): **Az okos mama.** (Kosáry Emmi, Törzs, Kabos.) **A huszéves leány.** (Katherine Hepburn.) **Hiradó.** (½4, ½7, ½10, vas.: ½2, ¼5, 7, ¾10.)

STUDIÓ (Akácfa-u. 4, Nemzeti Szinháznál. T. 40-8-40): **Ellopott élet.** (Irene Dunne, Robert Taylor.) **Hiradók.** (4, 6, 8, 10, vas.: 2, 4, 6, 8, 10.) Az első félhelyárakkal.

TIVOLI (Nagymező-u. 8. T. 230—49): **Az okos mama.** (Kosáry Emmi, Páger, Törzs, Kabos.) **Moszkvai nász.** (Camilla Horn.) **Hiradó.** (½4, ½7, ½10, vas.: ½2, ¼5, 7, ½10.) Az első előadás mérsékelt helyárakkal.

TURÁN (Mozsár-u. és Nagymező-u. sarok. T. 264—20): **Lázadók.** (Clark Gable, Charles Laughton, Franchot Tone.) **Huszéves leány.** (Kathreine Hepburn.) (½4, ¾7, 10, vas.: 1, 4, 7, 10.)

URÁNIA (Rákóczi-ut 21. T. 460—45, 46): **A telivér leány.** (Marika huszárja.) (Rökk Marika, Paul Kemp, Hans Stüwe.) **Szenzációs kisérő müsor.** (½4, ½6, ¾8, ¾10, vas.: ½2, ½4, ½6, ¾8, ¾10.) Az első előadás féláru

— **Veszélyben a magyar gyümölcstermés,** mert az idei enyhe tél rendkivül kedvezett a gyümölcsfakártevők elszaporodásának. Hogy hogyan védekezzünk ellenük, erre adja meg a feleletet a *Növényvédelem* és *Kertészet* legujabb száma. Cikkeket közöl még a gyümölcsös tavaszi és nyári permetezéséről, a levéltetvek és almamoly elleni sikeres védekezésről, a gyümölcsfák tavaszi fagyérzékenységéről, az amerikai magyoró termesztéséről, virágoskert berendezéséről, a zöldségeskert aktuális teendőiről stb. A dusan illusztrált szines gyümölcsképet is közlő két szaklapból a *Növényvédelem* kiadóhivatala (Budapest, V., Földmivelésügyi Minisztérium) egy alkalommal e lapra való hivatkozással díjtalanul küld mutatványszámot.

— **«A magyar gazdasági kibontakozás utjai»** cimen április 15-én megkezdett ankét folytatása *április 17-én, pénteken este 7 órai* kezdettel lesz a Pénzintézeti Tisztviselők Országos Egyesületében (V., Mérleg-utca 2, félem. 8). Vendégeket az egyesület szivesen lát.

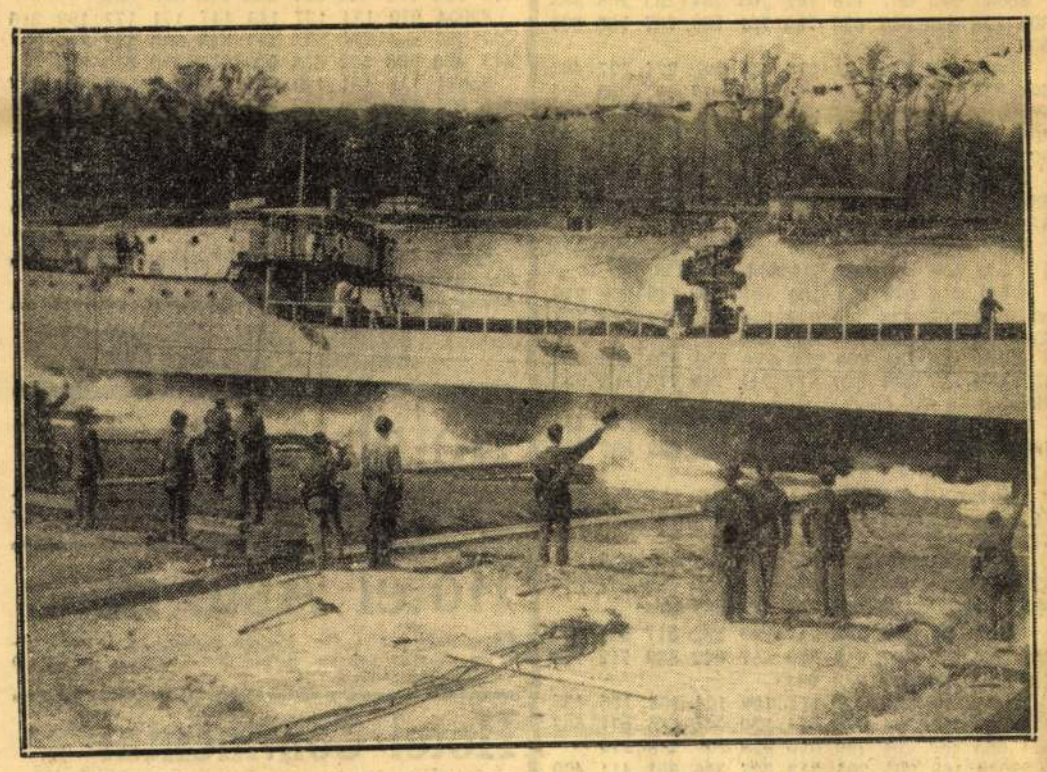

Vizre fut a Szeged, az uj magyar tengerjáró hajó.

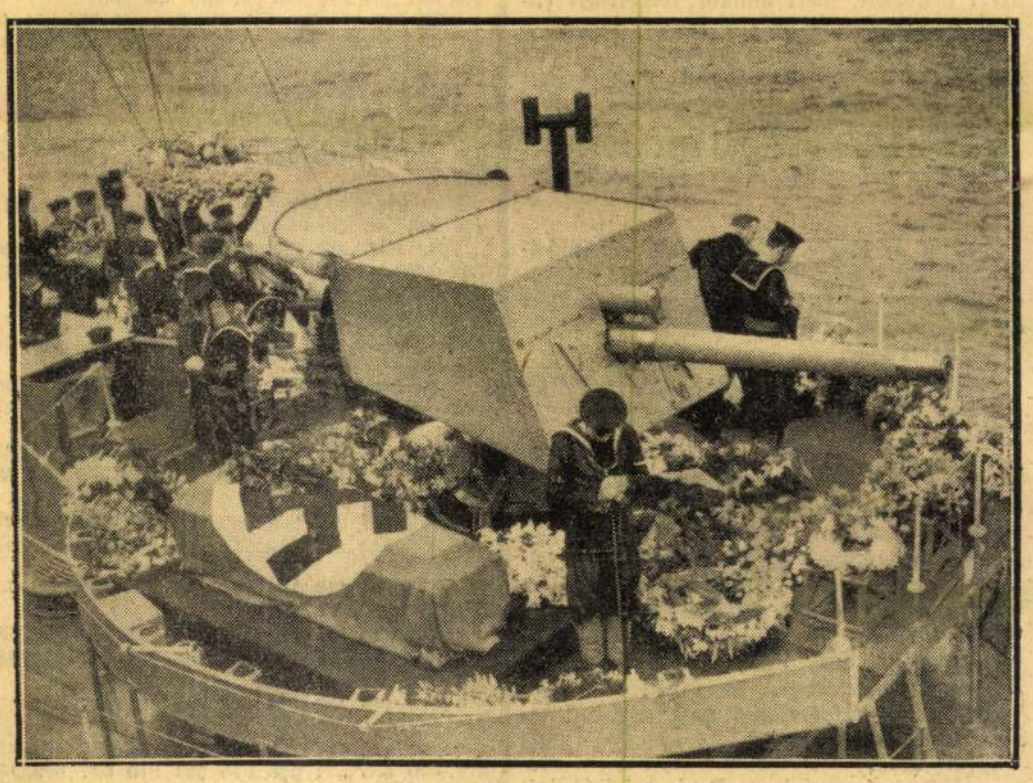

Hazaindul a Londonban elhunyt Hoesch német nagykövet koporsója.

A Szépművészeti Muzeum három hamis képe a biróság előtt

Miért neheztelt a leleplező mükereskedő a Szépművészeti igazgatójára – Elrendelték a bizonyitás kiegészitését

Rendkivül érdekes képzőművészeti hátterü sajtópert tárgyalt ma a büntetőtörvényszék Méhes-tanácsa. Két évvel ezelőtt az Esti Kurirban érdekes cikkek jelentek meg arról, hogy a Szépművészeti Muzeumban három hamis képet fedeztek fel. Az egyik kép állitólag Bartolomo Veneto olasz mestertől való és Girolamo Dondi palermoi patricius képét ábrázolja, a másik egy tájkép volt, amit Giuseppe Zais olasz piktor festett. A harmadik festmény ugyancsak egy olasz piktor képe volt a XVI. századból. A három képet a Szépművészeti Muzeum 30.000 pengőért vásárolta meg, kiállittatta és a katalógusba is felvette. Az Esti Kurir közölt egy nyilatkozatot Porkay Márton mükereskedőtől, aki elmondja nyilatkozatában, hogy ő már régen tudta, hogy ezek a képek hamisitványok és hogy azokkal a Szépművészeti Muzeumot megtévesztették.

A leleplezett képek

Ez megelőzően a *Pesti Futárban* cikk jelent meg, amely *sértő dolgokat állitott Porkay Mártonról.*

«Hazafias nekibuzdulásában *Porkay,* — mondja a cikk, — ajánlott expressz beadványt intézett *Hóman* kultuszminiszterhez amelyben leleplezte *Petrovics* Eleket, a Szépművészeti Muzeum nagyhirü igazgatóját, hogy az nem szakértő, hanem közönséges kontár, aki az állam és mügyüjtők pénzén hamis festményeket vásárol.»

Porkay sajtópert inditott a cikk szerzője, *Ernszt* Endre ellen, akinek ügye ma került a büntetőtörvényszék *Méhes*-tanácsa elé.

Ernszt kijelentete, hogy nem érzi bünösnek magát, kérte beszerezni a kultuszminisztériumhoz beérkezett *Porkay*-féle beadványt. Előadta azt is, hogy *Porkay azért haragszik Petrovicsra,* mert

egy képet akart neki eladni 15.000 pengőért,

de azt a Szépművészeti Muzeum *nem vásárolta meg.*

Ezután általános érdeklődés közepette *Petrovics* Elek miniszteri tanácsost, a *Szépművészeti Muzeum* főigazgatóját hallgatja ki tanuként a biróság.

— Kérem — mondotta a tanu —, amikor a kultuszminisztérium *Porkay* vádjai alapján kérdést intézett hozzám, alaposabban megvizsgáltam ujból mind a három képet. *Most már nekem is gyanusaknak tüntek fel.* Felküldtem őket megvizsgálás végett Bécsbe, ahonnan azok csakhamar azzal a szakvéleménnyel jöttek vissza, hogy

a képek csakugyan hamisitványok.

A képeket többé nem is akasztattam ki a termekbe, sőt *a katalógusból is töröltem őket.*

Az elnök ezután kérdést intézett *Petrovics*hoz, igaz-e az, hogy *Porkay* azért haragudott rá, mert egy képét nem vásárolta meg.

— Kérem, az igaz, hogy nem vettem meg az egyik képét, amit vételre felajánlott, de meg kell mondanom azt is, hogy Porkay nem emiatt haragudott meg reám, hanem azért neheztelt, mert amikor felkeresett engem, *én állitólag őt két óra hosszat megvárakoztattam volna.* Ennek oka az volt, hogy egy idegen ur volt nálam, akit meg kellett hallgatnom, nem lehetett egyszerüen félbeszakitani vele a tárgyalást.

Porkay: Igaz az, hogy én *több értékes képet ingyen adtam oda a Szépművészeti Muzeumnak?*

— *Ez igaz.*

— Hát az igaz-e, hogy voltak olyan képek, amiket ismerőseimmel, barátaimmal vásároltattam meg és ezeket ingyen adták át az én intervenciómra a muzeumnak?

— *Ez is igaz.*

Ezután *Rózsaffy* Dezsőt, a *Szépművészeti Muzeum* igazgatóját hallgatták ki tanuképpen.

— Az igaz — mondta a tanu —, hogy három megvásárolt képünkről *megállapitottuk, hogy hamistványok.* Ezeket a képeket 1927-ben vásároltuk és azok az uj szerzők kiállitásán szerepeltek. Amikor azután felmerült a gyanu, hogy baj van a képekkel, a főigazgató ur Bécsbe küldette azokat megvizsgálás céljából.

— Igaz az, hogy Porkay levelet intézett *Hóman* miniszterhez, amelyben azt irta, hogy *Petrovics főigazgató nem szakértő, hanem közönséges kontár?*

— Ez igaz.

— Hát az igaz-e, hogy Porkay felajánlott egy képet megvételre, de a főigazgató azt nem vete meg?

— Ezt Petrovicstól hallottam.

— *Ezután jelent meg Porkay leleplezése?*

— Igen.

— A három kép nem szerepel már a katalógusban?

— Miután Bécsben megállapitották, hogy azok hamisak, nem vettük fel a katalógusba. Kérem, Petrovics főigazgatása alatt, husz év alatt

rengeteg sok képet vásárolt

és sajnálatos, hogy ezek közt három hamisnak bizonyult.

A harag oka

A biróság ezután a sértett *Porkay* Mártont hallgatja ki. Kihallgatása ellen azonban a vádlott védője kifogást emelt azzal, hogy *Porkay ellen zsarolási eljárás van folyamatban.*

A sértett ügyvédje azt válaszolja erre, hogy

egy maffia dolgozik Porkay ellen

és egy héttel a mai főtárgyalás előtt tették meg a feljelentést. Be is idézték *Porkayt,* reggeltől estig ott tartották, de a vége az lett a dolognak, hogy *a sértettet tartóztatták le valutabünceselekmény miatt.*

Elnök: Ön több beadványt intézett a kultuszminiszterhez?

— Ez igaz, de *én soha kontárnak nem neveztem Petrovicsot?*

— Igaz az, hogy ön amiatt haragudott meg, mert nem vettek meg öntől egy képet?

— Ez nem igaz, én a legjobb viszonyban voltam mindig *Perovics* főigazgatóval és sohasem *ajánlottam fel neki megvételre* képet, mert az a kép, amit *felajánlottam,* az egy fillérjébe sem került volna a Szépművészeti Muzeumnak, mert *barátaim vették volna azt meg.*

— Mikor értesült ön arról, hogy a három kép hamis?

— Ezt *régen tudtam.* De zsénben voltam, hogy közöljem ezt *Petrovicscsal. Szakács* Zoltán igazgatótól kértem tanácsot, miképp lehetne ezt neki megmondani. El is mentem, de, sajnos, a velem való viselkedése miatt nem közölhettem vele semmit. Levelet irtam a kultuszminiszternek, akinek nevében *Szily* államtitkár felhivott, hogy jelöljem meg, melyek azok az *értéktelen* hamisitványok, amiket tekintélyes áron vásároltak meg. Ezt közöltem is az államtitkár urral. Elő kell adnom azt is, hogy én több izben ajándékképen értékes festményeket adtam a muzeumnak és ha igaz volna is az, hogy el akartam egy képet adni, *én mükereskedő vagyok és ebből élek.*

— Szóval, amikor magának két óra hosszat kellett várnia, hogy bejusson Petrovicshoz, emiatt az incidens miatt irta meg levelét a miniszterhez?

— Én nem haragszom a főigazgatóra.

A védelem részéről bizonyitáskiegészitési inditvány hangzott el azután. Inditványozták, hogy a biróság hallgassa ki dr. Erdélyi János ügyvédet, ezzel szemben a sértett fél jogi képviselője azt inditványozta, hogy a biróság szerezze be a kultuszminisztériumtól Porkay beadványait.

A biróság helyt adott az inditványoknak és a tárgyalás folytatását május 8-ára halasztotta.

Az osztálysorsjáték mai húzásának teljes nyereménylistája

10.000 pengőt nyertek: 14230 44702
5000 pengőt nyert: 33113
3000 pengőt nyert: 4715
2000 pengőt nyert: 9656
1000 pengőt nyertek: 10505 19321
500 pengőt nyertek: 16638 45974 62695 66008 66788

300 pengőt nyertek: 8893 11753 11944 14431 15382 25935 31606 31708 35104 35601 36021 37157 42995 50284 64044 70951

150 pengőt nyertek: 3641 6025 7597 9033 9675 14777 15370 23709 25251 26354 29076 29416 32776 33670 41494 42739 43472 44834 45300 47665 51450 54292 55993 60807 61871 63028 63742 66004 66287 67193 69213 69705 71509 73911 77606 79854 81313 «

70 pengőt nyertek:

45 52 82 83 170 231 312 325 475 510 558 571 610 659 685 706 723 726 735 753 813 941 942 948 960

1049 080 107 229 352 355 357 361 407 428 459 476 504 581 590 678 740 784 797 809 933

2018 054 098 131 149 210 231 271 278 369 386 433 441 534 583 598 629 677 958 990

3096 119 136 163 189 218 244 331 353 374 463 489 515 657 659 694 740 761 785 798 843 848 867 888 923 981 988

4012 013 062 066 112 261 347 477 489 490 500 540 607 657 825 913 918 999

5083 104 108 145 156 242 267 352 435 484 510 629 652 689 695 714 760 814 816 956 979 997 999

6021 022 036 202 314 345 351 366 376 385 431 480 523 543 553 638 686 842 883 928 954

7044 094 107 189 194 204 215 230 271 360 392 405 411 424 456 496 535 578 591 659 678 719 895 906 990 993

8139 158 201 205 219 294 299 335 355 379 458 520 545 549 564 609 637 668 681 707 713 836 863 901 941

9035 098 110 112 184 222 247 255 276 304 306 307 340 375 385 427 493 513 607 615 672 691 697 741 795 832 848 978

10007 162 191 231 252 310 355 368 411 431 439 478 496 649 677 718 727 787 788 863 880 943 976

11170 207 247 248 282 335 382 398 430 443 471 473 551 586 672 744 793 815 874 876 910 923 965 982

12033 099 119 164 333 400 428 623 687 737 780 889 901 996

13010 030 111 116 148 176 221 259 346 382 520 560 569 622 646 742 745 756 757 812 825 860 891

14073 118 162 239 366 408 425 504 511 555 581 595 638 653 757 770 944 995

15108 126 157 158 197 324 334 336 402 454 474 500 506 521 538 556 594 610 631 679 748 847 958

16013 017 046 053 191 259 298 326 332 445 489 492 496 558 583 640 700 724 787 839 867 891 972 956 993 997

17000 112 134 148 194 235 419 471 484 496 508 512 521 531 537 564 578 619 625 641 691 740 748 784 792 817 859 913 933 942

18009 032 052 056 064 134 193 258 261 268 286 292 342 344 351 367 391 407 420 434 472 523 587 605 612 638 642 650 665 698 720 771 758 828 889 900 921

19021 181 202 360 430 528 540 559 586 604 614 709 717 722 790 828 901 924 959 988 905 998

20027 074 156 200 205 241 251 259 302 410 416 426 448 5k6 584 613 689 699 767 779 794 806 818 845

21014 040 159 258 278 313 321 325 367 556 584 595 640 658 788 850 881 883 919 939 945 962

22042 094 124 148 197 200 276 310 311 334 376 422 444 518 534 603 798 783 804 917 928

23034 035 132 221 270 280 314 319 335 433 464 501 542 555 567 584 662 720 735 749 751 796 826 828 876 886 906 916 971 987

24093 240 274 289 433 444 448 468 510 527 547 564 575 645 694 732 748 849 824 944

25079 130 147 218 267 370 444 447 458 470 471 556 568 585 643 705 779 813 835 864 870 886 894 911 934 972

26035 085 097 178 187 205 234 253 268 383 305 416 419 527 579 755 761 766 767 788 835 839 857 864 908

27003 080 120 142 178 198 221 224 227 463 601 633 645 719 751 753 864 917 937 989 997

28010 156 184 204 213 235 264 266 287 337 408 461 480 483 485 543 646 681 698 717 738 802 803 845 882 899 936 938 960

29005 018 593 121 143 167 193 218 243 323 360 387 555 560 562 624 637 641 703 716 759 871 888 906 916 925 936 974

30005 032 040 296 360 363 386 390 436 475 510 528 536 555 567 631 674 784 838 962

31041 048 079 084 100 101 130 149 209 216 262 332 363 428 449 624 648 691 720 733 737 754 769 779 852 913 952 953

32073 122 151 200 258 276 339 470 488 499 557 560 597 611 670 677 741 749 774 802 957 998

33104 176 187 230 237 290 326 327 364 401 481 490 536 666 782 750 767 800 822 859 873 874 883 922 936 979

34001 059 073 090 092 147 123 153 189 191 242 378 442 446 463 475 483 525 667 677 684 742 736 830 884 894

35018 031 049 131 147 184 239 241 266 270 320 334 421 432 453 470 484 550 559 592 616 683 709 761 769 784 839 913 962 [illegible]

36006 009 186 253 257 259 282 317 323 625 333 396 401 407 518 529 557 642 689 712 739 748 797 812 878 943 994

37024 025 032 078 114 120 124 134 156 175 192 216 314 324 329 354 530 545 555 577 592 604 685 687 704 789 946 928 929 938 974

38039 168 205 293 312 327 336 351 411 499 507 519 522 547 582 641 780 811 883 940 957 984

39033 067 071 125 190 376 406 448 453 503 555 621 624 644 691 785 941 959

40067 085 095 107 128 227 297 325 363 401 435 458 486 498 531 542 677 690 692 727 841 865 907 937 944 947

41200 368 378 389 390 407 411 463 634 691 704 719 794 828 876 890 900

42009 134 169 235 403 405 459 478 491 506 552 623 656 761 803 886 911 921 950 982 990

43027 061 100 273 282 306 373 449 519 533 603 617 694 765 771 795 825 834 840

44029 034 091 185 231 251 275 309 318 326 359 408 423 443 446 455 477 511 572 627 643 686 697 703 873 878 933 945 993

45000 063 144 174 393 401 425 508 543 595 632 693 698 723 735 824 974

46177 249 279 292 303 327 476 496 518 572 577 596 641 801 901 947

47974 193 217 247 263 278 310 325 411 442 452 459 467 591 678 679 700 739 776 955

48077 113 183 197 214 263 274 311 333 388 442 448 500 532 663 681 692 726 825 846 866

49039 048 063 160 163 180 188 255 342 386 490 506 543 648 682 741 836 837 861 894 896 958

50056 062 071 173 213 236 244 424 426 441 461 480 505 550 610 634 665 677 679 707 734 737 781 792 810 811 853 899 940 961 995 999

51075 085 089 220 450 473 505 538 566 581 606 622 631 748 893 931 997

52026 151 184 208 318 472 488 496 670 677 710 722 748 766 854 934 950

53102 118 125 215 231 291 331 371 418 463 534 636 649 750 762 826 853 950 952 979

54188 200 208 228 229 245 262 359 376 407 599 629 746 805 863 877 878 909 963

55192 200 388 429 443 461 468 501 531 614 686 706 750 757 817 862 912 947 978

56016 044 057 123 244 249 272 283 465 531 591 608 611 662 724 952 959 966 988

57072 079 082 144 172 177 224 402 500 606 633 653 677 786 851 972

58087 127 156 197 205 216 255 258 303 397 410 469 520 561 569 579 611 729 787 791 898 899

59002 042 065 074 149 154 157 256 259 271 486 499 510 541 589 637 643 714 977

60171 194 209 212 300 311 313 337 359 407 423 460 474 482 509 520 583 593 631 654 773 840 854 932 974

61024 048 071 163 193 201 214 217 247 360 361 400 468 472 502 528 581 622 633 682 690 728 760 800 838 859 863 943 962 975 977

62016 019 100 133 230 254 286 374 462 507 524 638 657 675 727 771 807

63028 147 188 202 213 225 316 369 372 376 429 504 506 507 573 847 763 791 795 960

64007 043 173 200 229 241 258 362 394 441 460 542 556 561 620 671 697 704 762 801 806 860 893 911 916

65004 008 083 130 149 169 171 189 259 280 281 334 445 475 486 493 538 577 622 739 820 845 884 886 900 952 964

66075 097 105 279 429 465 468 482 551 588 609 761 762 823 887 916 983 990

67056 069 094 098 154 272 406 459 477 504 641 683 684 718 771 775 791 875 880 956 989

68109 198 244 292 334 376 414 422 476 520 524 593 618 635 674 726 784 801 824 850 868 973

69046 069 100 117 129 195 325 328 415 454 498 557 608 655 666 711 719 725 740 805 840 858 891 935 957 990

70082 112 114 183 286 386 487 491 563 603 607 624 679 680 725 726 732 742 754 824 842 948 951 998

71013 026 191 212 222 241 265 296 353 391 395 412 492 495 509 535 580 668 697 704 826 952 960

72026 054 063 117 181 265 273 289 326 332 345 359 376 518 569 612 769 811 850 899 934 968

73082 183 312 351 400 452 467 468 476 552 609 635 659 777 789 799 824 872 900 905 974

74012 041 071 094 137 156 166 226 231 246 294 332 365 435 442 457 461 487 662 710 746 834 886 919 968 977

75055 071 140 166 220 238 253 368 383 461 518 561 740 753 798 858 896

76038 150 174 214 225 292 341 385 458 473 482 527 564 603 660 729 757 775 922 951 991

77015 133 204 267 290 300 336 388 397 407 448 533 554 558 566 686 712 717 741 750 768 814 835 862 973 979

78054 062 082 105 231 256 491 563 575 605 639 696 703 790 852 901

79012 054 083 120 137 150 179 316 591 599 647 664 697 733 812 815 853 873

80047 088 210 280 305 486 562 624 630 674 760 770 787 808 935

81208 227 256 257 289 341 441 483 525 584 674 748 778 823 827 883 946 949 989

82004 070 134 137 143 147 171 177 199 216 227 237 254 294 297 303 318 338 340 356 357 417 430 538 562 618 695 707 722 843 867

83084 117 151 169 213 236 278 290 296 307 318 321 343 423 447 509 618 660 667 674 681 711 723 726 765 811 843 864 869 900 950

A huzást 20-án folytatják. Sorsjegyek még kaphatók levelezőlapon, vagy 28-6-47 telefonon rendelhetők a Benkő Bank Rt.-nál, Budapest, Andrássy-ut 56.

Ezt a gyorslistát a Dembinsky-bankház (II., Zsigmond-utca 8.) készitette.

RAB

Hotel Adria

90 szoba legmodernebb komforttal. Ujonnan épült szálloda a strandsétányon. Bécsi konyha. Teljes panzió 75–95 dinár.

Hotel Astoria

Közvetlenül a strandon. Modern komfort. A la carte étkezés. Magyar konyha. Panzió 60–100 dinár. Ugyanazon vezetés alatt: Grand Café.

Hotel Continental

Legszebb fekvéssel a strandon. Modern komfort. Saját strandfürdő. Magyar konyha. Panzió 70–90 dinár, mindennel együtt.

Petrovics Elek

Háziasszonyom!
Használja háztartásában ismét a régi, bevált I-a minőségű
SIDOL
FÉMTISZTITÓT
Még ma adja át ½ lt., 7 dl., 1 lt üres üvegét kereskedőjének azzal, hogy megtöltve és
„BÉKEBELI MINŐSÉG"
feliratu külön címkével ellátva kapja vissza.

LEGJOBB
RUM- és LIKÖR-essenciák
VERES mérnök laboratóriumában, VI. ker., Nagymező-utca 10. (udvarban).

Pénzét
GYÜMÖLCSÖZTESSE
Adásvételi iroda,
Nagyatádi Szabó-utca 33., II. 5.

ABLAKÜVEG pótlás
Schönfeld, VI., Hegedüs S.-utca 15.

KÁLYHÁSOK! SALGÓTARJÁNI CSERÉPKÁLYHAAJTÓ
és szikravédőajtó 8x8"-os, kapható: Vaskereskedés, VIII., Baross-utca 79.

Lehetőleg Duna mellett nagy telekkel, gyümölcsössel modern kis
INGATLANT vennék
Beköltözés időpontja nem fontos. Ajánlatokat „Családi" jeligére Patak hirdetőjébe, Bajcsy-Zsilinszky-út 29.

Hengerrovátkoló gépet
keresek csiszolóval, korszerűt, esetleg újat. Csiha-malom, Hajdunánás.

KÁRPITOSOK! GALVANIZÁLT BUTORRUGÓ
kapható: Vaskereskedés, VIII. Baross-u. 79.

2 szobás, hallos, modern, beköltözhető
öröklakás
Hermina-útnál 300.000 P. Bologa, Király-u. 78.

SZÉKELY EMIL ÉKSZERÉSZ RÁKÓCZI-ÚT 26
BRILLIÁNST, ARANYAT, EZÜSTÖT
LEGDRÁGÁBBAN VESZ.

Veszek
műszaki szerszámokat, vill. mérőműszereket.
GENERAL, Múzeum-körut 3.

REGNER RÁDIÓ
Rádió, gramofon, lemez, fényképezőgép stb. csere, vétel, eladás. Rádiójavítás. Budapest, VII., Murányi-utca 53. II. 7.

BUDÁN 3 és 4 szobás
öröklakások
Böszörményi-útnál eladók. — Megbeszélhető reggel 8-kor: Ratkóczy-lakásón, Üllői-út 14.

EGYTONNÁS TEHERAUTÓRA
vidéki fuvart vállalok védettséggel. — Cím megtudható dr. Árkossi hirdető irodában, IV., Veres Pálné-utca 4—6.

Kötőgépeket
minden finomságban és szélességben vásárolnék. Ajánlatokat Márkusnak, Német-u. 23.

LEGJOBB ÁRON VÁSÁROL
CHMURA FOTÓ-OPTIKA
IV., FERENCIEK-TERE 2.

ERZSÉBET KÖRUTI RÁDIÓ
újra üzemben. Készít és javít rádiókészülékeket, hangerősítőket és nagy frekvenciás mérőberendezéseket. Erzsébet-körút 36. sz. Vállalatvezető Takács József.

MŰFOGAK, FEHÉRFÉM-KORONÁK
régi minőség és kivitelben
Róna L.
fogorvoslásra jogosított áll. vizsg. fogász
VIII. ker., Baross-utca 133. I. emelet 2.
régi helyén **Címre ügyelni!** Foghúzás egész nap. érzéstelenítéssel

Díjazzuk a koporsógyártásra adott jó ötletét!
Nem lehet fa és érc, mükő, hanem csak az eddig még nem használt anyagra ajánlatot tenni.
KÖZSÉGI TEMETKEZÉSI INTÉZET
VIII., Vas-u. 2. Felvilágosítás ugyanott.

Megindul az autobuszforgalom

„Hitler bérencei nem azonosak a magyar néppel" — mondta Gerő miniszter az első új autobuszok ünnepélyes átadásánál

A Mávaut munkássága két autobusz elkészítésével járul az ország újjáépítéséhez. Szürkére lakkozott gyönyörű autobuszok csillogtak a napos udvaron, ahol a gépkocsik ünnepélyes átadása történt. A két autobusz rendkívül gyors elkészítése reményt nyujt arra, hogy rövidesen egész sor autobusz fog kifutni a Mávaut műhelyekből. Az átadási ünnepségen *Gerő Ernő* miniszter is megjelent és beszédében méltatta a Mávaut rendkívüli munkatempóját.

Dolgozni kell, többet kell termelni, de gondoskodni kell arról is, hogy a reakciósokat ártalmatlanná tegyük. Nincs újjáépítés a reakció elleni könyörtelen harc nélkül. A mi feladatunk, hogy igazságot szolgáltassunk. *Be kell bizonyítanunk, hogy a Hitler bérencei nem azonosak a magyar néppel.* A miniszter beszéde további részében hangsúlyozta, hogy a magyar munkásság hősies önfeláldozó munkája erősen hozzájárul a németek leveréséhez. Ezzel segített lemosni a gyalázatot, amibe az ország urai taszították.

A Mávautnak nagy munkaprogramja van. Az autobuszok és a gépkocsik egész sorát fogjuk üzembe helyezni — fejezte be beszédét Gerő miniszter.

A spanyolországi nemzetközi brigádok magyar önkénteseinek ünnepsége

Jugoszláv, cseh, szlovák, lengyel, osztrák és bolgár volt spanyolországi partizánok érkeztek Budapestre

Most van kilencedik évfordulója annak, hogy megkezdődött a spanyolországi szabadságharc. A szabadságát visszanyert spanyol népnek a fasiszták által támogatott *Franco* elleni hadjáratában tudvalevőleg magyar önkéntesek is harcoltak a nemzetközi brigádokban.

A Rákosi-brigád hazatért harcosai az évforduló alkalmából vasárnap délelőtt 10 órakor a Városi Színházban ünnepséget rendeznek. Az ünnepségen *Rákosi Mátyás* és *Rajk László* beszélnek, majd *Vörös János* honvédelmi miniszter tolmácsolja a honvédség üdvözletét.

A budapesti ünnepségen résztvesznek a jugoszláv, cseh, szlovák, lengyel, osztrák és bolgár partizánok képviselői is. A külföldi partizánok szombaton már megérkeztek Budapestre, ahol ünnepélyesen fogadták őket egykori bajtársaik. Mindannyian Budapest főváros vendégei és *Vas Zoltán* polgármester az Imperial-szállóban helyezte el őket.

A polgármester különben a főváros lakossága nevében vasárnap délben 2 órakor a városligeti Gundel-étteremben ebédet ad a spanyolországi nemzetközi brigádok magyar önkéntesei szövetsége és az ünnepségre érkezett külföldi vendégek tiszteletére.

Hírek

— **Szerkesztőségi hír.** Jelentjük, hogy Kassák Lajos, a kiváló író, a „Kossuth Népe" írói sorába állott.

— **Új igazgatót kapott a Köztisztasági Hivatal.** Nemrégen írtuk meg, hogy Katona János kapott megbizatást a K. H. vezetésére. Újabb intézkedés folytán ismét új igazgatót kapott a hivatal Tomcsányi Géza személyében.

— **A kereskedelmi miniszter felfüggesztette** állásaiktól Rödiger-Schluge Miklóst, a MFTR vezérigazgatóját és Szelke Árpád igazgatóhelyettest.

— **Betiltottak egy engedély nélkül megjelent lapot.** A miniszterelnökség a pestkörnyéki munkásság kiadásában megjelenő „Munkásegység" című lap megjelenését, mert engedéllyel nem rendelkezik, betiltotta.

— **Új tartományi főnököt választottak a Ferencesek.** A magyar Ferences-rendtartomány Esztergomban tartott konyentjén P. dr. Burka Kelement választották meg tartományfőnökké. Helyettes tartományfőnök Matkó Marczell.

— **Hetilapot indít a magyar Actio Catholica.** Augusztus elején indul meg a magyar katolikusok világi hivatalos szervének, az Actio Catholica Országos Elnökségének hetilapja „Új ember" címmel. Felelős szerkesztő dr. Pénzes Balduin szentbenedekrendi tanár.

— **Az Ernst Múzeumban** augusztus elején nyilik meg a Nemzeti Sporthét keretében tartandó Képzőművészeti Kiállítás. A képzőművészeket magyar tárgyú, Balaton és sportképek beküldésére hívják fel. Több díjat tűztek ki. A képeket július 28-ig kell beküldeni az Ernst Múzeumba. (Nagymező-utca 8.)

— **Az ipari újjáépítés** nagyjelentőségű munkájában tevékeny részt vesz az *Universal* Hegesztőipari vállalat (VI., Ó-utca 9.). *Szállít* hegesztőberendezéseket és anyagot. *Vállal* bérhegesztést villannyal, helyszínen is, berendezésjavitást. Hegesztő-transzformátorok kölcsönzése.

— **Halálozás.** *Páll Andor* ny. ipar. isk. igazgató elhunyt. Temetése 28-án ½10 órakor lesz a farkasréti temetőben.

— **Gestapo Fogházviseltek Köre** (VI., Bajcsy-Zsilinszky-út 57.) július 31-én, déli 12 órakor fontos tárgysorozattal ülést tart. Slawik Henrik, a magyarországi lengyel bizottság elnöke felett, akit Mauthausenben kivégeztek, Nagy Ferenc újjáépitési miniszter mond emlékbeszédet. Parragi György főtitkár Fellner Frigyes professzorról, Papp-Koleszár Bertalan pedig Garai Jánosról emlékezik meg.

— **Augusztus 2: a kereskedő a vasútért.** A kereskedők érdekképviselete, a KOKSz, felhívással fordult a főváros kereskedőihez, hogy segítsék elő derék vasutasaink munkáját és vasutaink rendbehozatalát. Augusztus 2-án, csütörtökön a főváros kereskedői brutto bevételeik 5%-át felajánlják a vasútnak. (A részvételt jelző hirdetmények július 26-tól vehetők át a KOKSz irodájában, V., Dorottya-utca 1.)

— **Mi a szocializmus?** *Justus Pál* ezt a most füzetalakban megjelent előadását Budapest Székesfővárosi Iskolánkívüli Népművelési Bizottságának előadássorozatában tartotta meg. Szükséges volt ez az előadás és jó, hogy nyomtatásban is megjelent. Abban a jelszavas és fogalmi összevisszaságban, ami napjainkat jellemzi, kellett ez az okos, világos dialektikájú könyv, hogy félreértéseket oszlasson el és közkeletű fogalmakat tisztázzon.

— **A Népszava története.** *Révész Mihály* kitünő munkája, amely 75 esztendő históriáját öleli magába, most jelent meg második kiadásában. A könyv írója szerényen a *Népszava* történetének nevezi művét, holott ennél sokkal több és átfogóbb: hét évtizednek magyar története. Izgalmas olvasmány: vérbeli ujságiró müve. Harcos irás; a tántoríthatatlan szocialista érződik minden sorából. És mégis történelem, mert minden adata hiteles és meg nem támadható.

— **Cigelkai István-gyógyvíz** ismét kapható *Edeskuty*-nál. *Uj cím:* Andrássy-út 35.

— **Házasság,** *Tokaji Katalin* és dr. *Dubovszky Károly* jegyesek.

Lakatos Mária és *Hamvay Rezső*, Bpest, házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Meghalt Petrovics Elek

A magyar kultúra ismét szegényebb lett egy nagy, szinte pótolhatatlan értékével: meghalt *Petrovics Elek*, a Szépművészeti Múzeum volt igazgatója, a remektollú művészeti iró. És ki volt, mi volt még ez a hetvenkét esztendejével is töretlen szellemű, törhetetlen jellemű férfi? Megtestesülése annak a legnemesebb európai humanista-tipusnak, amelynek egész élete egyetlen és szüntelen szolgálat a szépség, igazság és emberség oltárai előtt. Ennek a szolgálatnak volt igazi hőse és mártirja Petrovics Elek, akinek egyénisége, pályája, munkában és eredményekben oly gazdag, de külsőséges sikerekben, javakban oly szerény élete ritka példája volt annak az igazságnak, hogy igazi művész csak igaz ember lehet. Ennek köszönhette, hogy nagyszerű munkája színhelyéről, a Szépművészeti Múzeum éléről erejének teljében, épp akkor távolították el, amikor életének egyik főművét, az Uj Magyar Képtár felállítását befejezte és már legközelebbi nagy feladataira készült. Az olyan ember, az olyan jellem, amilyen Petrovics Elek volt, természetesen csak útjában lehetett az akkori hatalmasságoknak és így lett a magyar művészeti kultúra e páratlanul lelkes és hivatott, sem emberi, sem művészi megalkuvásra nem birható őrének utóda az az ember, aki a nagy elől féltő gonddal és évtizedes munkával megalkotott művét, szemrebbenés nélkül kiszolgáltatta a német rablóknak. Petrovics Elek, alig három hete, egy csodálatos szépségü emlékbeszédet küldött maga helyett a Szinyei-Merse Pál centenáriumát ünneplő Szinyei Társaság díszlakomájára. Ez a beszéd, amelyben hitet tesz az igaz magyarság, az igaz emberség, az igaz demokrácia, egyszóval: a *humánum* mellett, szinte végrendelete annak a férfiúnak, akire sohasem lett volna nagyobb szükségünk, mint éppen a mai időkben. Az egész magyar kultúrának áhitattal, kegyelettel és fájdalommal kell megállnia halotti ágyánál . . .

F. J.

Egy hónappal korábban készült el a Teréz távbeszélő központ

Bensőséges ünnepség keretében adták át rendeltetésének a *Teréz-automata távbeszélő központot. Gerő Ernő* miniszter köszönetét fejezte ki a dolgozóknak azért a rohammunkáért, mellyel egy hónappal előbb adták át rendeltetésének a Teréz-automata központot.

Háromévi börtönre ítélték Árvátfalvi Nagy István ügyvédet

A népbíróság dr. *Árvátfalvi Nagy István* ügyvédet, a MÚNE választmányi tagját három évi börtönbüntetésre ítélte.

Felakasztottak egy bori hóhért

Katz József 30 éves pesterzsébeti hentest, a bori munkatábor szakaszvezetői rangban lévő keretlegényét a népbíróság *kötéláltali halálra ítélte. A kivégzést a délutáni órákban végrehajtották.*

— **Mi a fasizmus?** *Kovács György* vádirata meztelen valójában mutatja meg ennek a világszemléleti fertőzésnek igazi képét. A fasizmus és nácizmus belső ellentmondásaira is rámutat, fölényesen és maró gúnnyal. Leszámolás ez a könyv egy tébolyult világnézettel, de figyelmeztetés is egyúttal, hogy ez a sötét korszak soha többé meg ne ismétlődhessék.

REGGELI — EBÉD — VACSORA
A
MENSA BRITANNICA
ÉTTEREM-KÁVÉHÁZBAN: V. KERÜLET, SZABADSÁG-TÉR 13. SZÁM.
Izletes ételek, kitünő italok, polgári árak mellett nyaralhat Budapest legszebb terén.

Kossuth Népe

MEGJELENIK HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL MINDEN NAP

I. évfolyam 69. szám — Főszerkesztő: Felkai Ferenc — 1945 július 22, vasárnap

A gyujtogató

(F. F.) Amikor *tárgyalás* és *ítélet* nélkül ezreket végeztek ki a Szálasi-rémuralom alatt az ájult fővárosban — emlékezzünk csak —, egy szörnyű hír futott végig Budapesten. Ezt suttogták: egy Szentkatolnay Reintz Dezső nevű szörnyeteg az ukrajnai Dorosicsinban a Vörös Hadsereg közeledésének hírére, felgyujtotta a munkaszolgálatosok barakkórházát. Amelyik beteg menekülni akart a füst- és lángtengerből, arra rápuskáztak a „hős" parancsnok pribék keretlegényei. A hírt még a szörnyűségekhez szokott pestiek is kétkedéssel fogadták — eleinte. Később hiteles adatok szivárogtak haza. Ez abban az időben volt már, amikor éjszakánként halomra lődözték a Dunaparton a találomra kihurcolt férfiakat és nőket — *tárgyalás és ítélet nélkül.* A borzalmas tényállást — ez jellemezte a rémuralom tetőfokát — apatikusan vették tudomásul azok, akikre még kegyetlen üldözések várták és azok is, *akik szégyelték,* hogy a beteglelkű, szadista vérengzők szintén magyar állampolgárok.

Azóta változott a világ. A bűnöket bűnhődés követi és a bűnösök példátlan, de őket jellemző *kártékony butasággal* panaszkodnak egy-egy népbírósági tárgyalás kemény ítélete miatt. Nyolc-, vagy tízhavi kényszermunka, ötévi fegyház: *az sok.* Kíméletlenség, embertelenség. Viszont nem is olyan régen, egészen természetesnek találták, ha valakit agyonlőttek az árokszélen, mert elfáradt a gyaloglásban. Agyonlőtték *tárgyalás és ítélet nélkül.*

Csak látszólag tértem el a tárgytól. Mert hozzátartozik Szentkatolnay Reintz Dezső ügyéhez. A csiszliket ugyanis elfogták — mint a „Kossuth Népe" jelentette. A Németországból visszaszivárgó nyilasokkal bujkált. Rövidesen népbíróság elé kerül. Az ügyész összeállítja bűnlajstromát és a bíróság *tárgyalás után ítéletet* hoz annak az ügyében, aki ártatlan betegeket ítélt tűzhalálra csak azért, mert úgy gondolta, hogy felelősségrevonás nélkül megteheti. Mert született gonosztevő volt. Nem fenevad. A fenevad csak akkor gyilkol, ha korog a gyomra. Reintz kedvtelésből gyilkolt. Idióta keretlegényei is. Undermanok. Mint a nyilasok általában. Gyilkoltak embert, pusztították az ezeréves országot kedvtelésből.

A demokrácia *tárgyal és ítéletet hoz* az ország és a dolgozó társadalom védelmében. Érezzük a különbséget, ugye? Erre gondoljunk a Reintz-ítélet előtt — és az eddigi ítéletek után. Szemforgató bírálgatás közben...

Ries István

igazságügyminiszter

Oltványi Imre

pénzügyminiszter

Rónai Sándor

közellátásügyi miniszter

A nemzetgyűlés politikai bizottsága ülésének időpontját szombaton reggel ismét megváltoztatták és a bizottság *Zsedényi Béla* elnöklésével szombaton délután már össze is ült. A politikai bizottság tudomásul vette *Valentiny Ágoston* igazságügyminiszter, *Vásáry István* pénzügyminiszter és *Faraghó Gábor* közellátásügyi miniszter lemondását.

A bizottság ezután előterjesztést tett a Nemzeti Főtanácsnak a három megüresedett miniszteri tárca betöltésére vonatkozólag. Igazságügyminiszternek dr. *Ries Istvánt,* a Szociáldemokrata Párt régi vezetőségi tagját, az ismert jogászt jelölte, pénzügyminiszternek dr. *Oltványi Imrét,* a Nemzeti Bank elnökét, aki a Független Kisgazda Párt ismert tagja, közellátásügyi miniszternek a politikai bizottság *Rónai Sándort,* a Szociáldemokrata Párt miskolci kerületi titkárát jelölte.

A politikai bizottság ezután az antifasiszta tevékenység címén kivételes elbánást kérő földbirtokosok ügyeivel foglalkozott. Ilyen címen tudvalevőleg legfeljebb 300 hold föld mentes a földreform igénybevétele alól. *Balogh István* miniszterelnökségi államtitkár mint előadó, közel száz földbirtokos kérelmét ismertette. Az előadó jelentése alapján a bizottság a kérelmek egy részét teljesítette, a többit azonban, mivel a nemzeti ellenállásban való kimagasló tevékenységüket nem tudták kellőképpen igazolni, elutasította.

A politikai bizottság ülése után összeült ugyancsak *Zsedényi Béla* elnöklésével a Nemzeti Főtanács, amely kinevezte dr. *Ries Istvánt* igazságügyminiszternek, *Oltványi Imrét* pénzügyminiszternek és *Rónai Sándort* közellátásügyi miniszternek.

Az amerikai flotta betört a Tokiói-öbölbe és onnan lövi a japán fővárost

Negyvenöt napja tart a japán anyaország légi bombázása, amely eddig is felmérhetetlen károkat okozott. Valósággal megbénította az ipari és közlekedési központokat. Egy hete pedig az angol és amerikai egyesült hajóhad a legszorosabb blokád alá vette a japán partokat.

Egy legújabb távirat szerint az amerikai 3. hajóhad, amelyhez nehéz angol egységek is társultak, betört a Tokiói-öbölbe és ágyútűz alá fogta a japán fővárost. Tokióban nagy a rémület, a lakosság menekül.

Truman elnök: Amerika a békéért, az emberiség jólétéért, nem pedig hódításokért küzd

A potsdami tárgyalások eddigi menetéről és eredményéről még semmi bizonyosat nem lehet tudni. Hivatalos jelentést nem adtak ki és így minden hír, ami a tárgyalások anyagára vagy előmenetelére vonatkozik, *nem egyéb találgatásoknál.*

Nem szabad azonban véletlennek minősíteni *Truman* amerikai elnök tegnap elhangzott beszédét, amelyet *az amerikai lobogó felhúzása alkalmából* intézett a Berlinben állomásozó amerikai csapatokhoz. Truman a katonák felé fordult, de *az egész világ felé hangoztatta* az Egyesült Államok álláspontját a világ ujjárendezésében. Amikor az amerikai csillagos és sávos lobogót felhúzták, *Truman* elnök többek között ezeket mondotta:

— Ma azért gyűltünk itt össze, hogy felvonjuk a győzelmi lobogót legnagyobb ellenfelünk fővárosa fölé. Amikor ezt tesszük, nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy ezt a lobogót az Egyesült Államok népének nevében vonjuk fel. Az amerikai nép nevében, amely egy jobb világ, egy békés világ eljövetelét várja. Olyan világét, amelyben minden nép élvezheti az élet jó oldalait, nemcsak az az egynéhány, amely éppen felül van. Különösen ne feledkezzünk meg arról, hogy mi a békéért küzdünk, nem pedig hódításokért. Ebből a háborúból mi egyetlen egy darabka földet sem akarunk nyerni, mint ahogyan nem akarunk ezen a réven semmiféle anyagi előnyökhöz jutni. Mi békét, rendet és fejlődést akarunk az egész világ számára.

— Annak az időnek eljövetelét akarjuk, amikor meg tudjuk békében is tenni azt, amit megtettünk a háborúban. Ha mi azt a hatalmas gépezetünket, amely a győzelmünket lehetségessé tette, a béke szolgálatába tudjuk állítani, az emberi történelem legdicsőbb korszakának nézünk elébe!

Sztálin és Churchill

csütörtökön este együtt vacsorázott, utána pedig *több mint háromórás tanácskozást folytatott,* amelyen *a tolmácsokon kívül senki más nem volt jelen.* Pénteken Churchill miniszterelnök és a potsdami értekezleten résztvevő magasrangú brit katonatisztek tiszteletére díszfelvonulás volt Berlinben. *A felvonuláson több mint tízezer katona vett részt.* A menet élén a híres 7. hadsereg alakulatai haladtak.

Ára 2 pengő, melléklettel együtt 4 pengő

Őszi délelőtt a sétatéren.

Délelőtt unatkoztam és leültem a sétatéren a padra.

Mellettem toprongyos munkanélküliek, pletykázó öregasszonyok ültek.

Az egyik néni éppen azt az izgalmas jelenetet mesélte a másiknak, hogy az ura kötötte fel az állát egy grófnak, aki a házukban lakott és aznap halt meg.

— A gróf — Isten nyugosztalja, — nagy korhely lehetett.

Az egyik néni szerint békében kilenc milliót dorbézolt el, mire a felesége kitagadta a „születésévi fordulóján".

Nagyon jó dolgokat hallani a sétatéren délelőtt.

Egy asszony kis gyermekét vonszolta maga után és odajött a padhoz és beszélgetni kezdett. Megjegyezte, hogy nem meri levenni ezt a „leverendát" a gyerekről, mert fél, hogy megfázik.

A szóbanforgó gyereken közönséges kabát volt.

Rendőr jön az úton, kezében új pipa, zöld csontnyéllel. Látszik, hogy most vette. Boldogan nézegeti.

Egy kisfiú kiszemelte a lábamat célpontnak és egyre merészebben tólta felém a talicskáját.

Egy másik fiú lassan hátrafelé ment az úton és ezt kiabálta: Magyar királyi posta. (Nem értem, miért. Talán az is lassú és az is hátrafelé megy?)

Hűvösödik. Erős felhők jönnek. Eső lesz. Szállingóznak az emberek.

Megyek hazafelé.

Az utcán egy üzletnél a bejárat előtt áll egy leány. Néző. Idegen.

Az üzletből kinyúl egy alak (segéd lehet) és megcsípi az arcát.

A leány nyugodtan tűri. Oda se néz.

Miss 1926.

Mikor hazafelé mentem az utcán, egy kocsis kétszer belerúgott egy asszonyba. Valószínűleg a felesége volt. Ezután felült a bakra, felvette az ostort és ezt mondta gyöngéden a lónak: „Samukám, na légy szíves!"

(Nádas Pista.)

Nádas István első kis rajza 1926-ból.

Emlékszel-e arra a tréfás sorozatra, amely azt figurázta ki, hogy az író és művészvilágban kinek-kinek mi a legfőbb és legtitkosabb ambiciója. Egyik ujságíró és kritikus barátunkról például azt állapította meg, hogy legtitkoltabb vágya —: „ha egyetlenegyszer azt gondolhatná, amit ír, mert azt úgy sem írhatja soha, amit gondol". Most, hogy a Te Pesti Futár-od harminc esztendős jubileumához ért el, önkénytelenül eszembe jut ez a vicces paradoxon. De nagyon komoly formában jut eszembe. Mert minden ujságíró között legteljesebben Neked jutott az a kivételes helyzet, hogy mindig azt irhattad, amit gondoltál és azt gondolhattad, amit írtál! Neked harminc esztendőn át teljesült az, ami annak a barátunknak csak egyetlenegyszer is minden vágyálma lett volna. E kivételes és irigylésreméltó multhoz hasonló hosszú folytatást kíván

Bálint Lajos.

Egyszer, nagyon régen, van annak tán tíz esztendeje is, leírtad lapodban, hogy fiadat először kísérted ki külföldre és a fiú tanulás céljából kint is maradt. Ebből kifolyólag mondtad el érzéseidet a cikkben. Az a sok melegség, szív, őszinteség, az apai szeretet minden rajongásának, gyönyörűségének, fájdalmának leírása — az én szememben — a legtökéletesebb volt, annyira, hogy én az utcán odarohantam hozzád és meghatva a cikk hatása alatt, szorongattam a kezed és öleltelek meg.

Petheő Attila
a Nemzeti Színház tagja.

Nagyon örülök, hogy alkalmam van, jubileumi számodban egy pár szerény sorral tiszteleghetni. Engem, mint színészt, azért érdekelnek annyira a riportjaid, mert remek megfigyelő vagy és a színésznek is ilyennek kell lennie. Szinte magam előtt látom a jellemeket (mi színészek így hívjuk a szakmában az érdekes alakokat), akiről írsz. Ha jól emlékezem volt egy Strand és uszoda riportod, amelyet nagyon élveztem. Ez a cikked annyira tetszett, hogy szinte kedvet kaptam az ujságíráshoz. Ne érts félre, nem leszek álláshalmozó, megmaradok a színipálya mellett.

Pethes Sanyi.

Azok közé tartozom, akiknek nincs tehetségük arra, hogy a multon merengjenek. Jobban érdekel a jövő. S ha eddig is így volt, most még inkább áll ez. Valószínű „lelki önvédelem" (Kornis Gyula szava) visszatart attól, hogy azokra az időkre gondoljak, amelyekben *hivatalos* közöm volt a művészethez. Lezártam a régi könyvet, s ha merészen hangzik is, megpróbáltam újat nyitni, nem törődve azzal, hogy csak egypár lapja lesz, vagy talán annyi sem. Ha néha-néha mégis visszapillantok, ez azok miatt van, akik barátaim voltak és azok is maradtak. Az ember elmondhatja Tannhäuser-rel, hogy „rückwärts darf ich niemals sehn", — de aki elfelejti barátait és azt, hogy mivel tartozik nekik, annak nemcsak az emlékezete, hanem az embersége is gyönge lábon áll. Barátság alatt persze nem valamiféle személyes pajtásságot értek, hanem azt a csöndes szövetséget, amely messziről és szótlanul is megszületik azok között, akik a jobbat keresik. Magyarázzam-e, hogy miért kívánkoznak tollamba ezek a szavak most, az emlékezés órájában, mikor ez a fogalommá vált ujság harmincéves jubileumát üli? Azt hiszem, elég, ha annyit mondok: Köszönöm! És — hogy Wagnernél maradjunk — tovább „zu neuen Taten!"

Petrovics Elek.

Színiakadémista voltam, mikor Nádas Sándor belépett fokosával a Pesti csárdába és szétcsapott a duhajkodók között. Harcos fiatalok voltunk mi is, telve a szépért való rajongással és az igazság keresésével. Izgalommal vártunk minden héten a „Peti Futárt" és Nádas Sándor szörnyen imponált nekünk.

Táray Ferenc.

Pesti Futár
1937. dec. 15

Múzeum élén állt. A gazdasági válság nem engedte meg, hogy az állam olyan mértékben gondoskodjék ennek az intézménynek dotálásáról, mint azt gazdagabb országok boldogabb időkben megtehették. Petrovics páratlan szervezői ereje és szuggesztív egyénisége gondoskodott az így előállt hiányok pótlásáról. A múzeum ügyét a magyar társadalom szívügyévé tette és ezzel nemcsak a válság természetes következményeit sikerült elhárítania, hanem a már amúgyis európai hírű gyűjteményt újabb megbecsülhetetlen értékű műkincsekkel gyarapította.

Nehéz és felelősségteljes hivatali munkája mellett Petrovics azonban fáradhatatlanul dolgozott mint esztétikus és műkritikus. Sűrű egymásutánban kerültek ki keze alól képzőművészeti tárgyú tanulmányai. Különösen a 19. század művészete felé fordult érdeklődése és *Ferenczy* Károlyról szóló tanulmánya a művész megítélésének és értékelésének szempontjából alapvető jelentőségűvé vált. De tévedhetetlen ítélőképességű esztétikusnak bizonyult egyéb munkáiban is, amelyek legjelentősebbjeit a most kitüntetett kötet foglalja magában.

A törvények betűinek előírásai 21 évi munkásság után véget vetettek ugyan Petrovics hivatalos szerepléséneк, a nyugalombavonulás azonban nem jelentette a munka abbahagyását. Fáradhatatlanul dolgozott tovább is és a múltban két hatalmas kiállítással bizonyította be műértő és szervező képességeit. A *Rippl-Rónai emlékkiállítás*, valamint a régi olasz mesterek gyűjteményes kállítása Petrovics nagykultúrájú művészi érzékének szemléltető dokumentuma. A Kisfaludy Társaság kitüntetése ereje teljében éri *Petrovics* Eleket és a kitüntetés hírére egyértelmű örömmel vesz tudomást az egész magyar közvélemény.

Petrovics Elek

Pesti Napló

6 Szerda 1937. dec. 29.

Petrovics Elek kapta a Greguss-érmet

(Saját tudósítónktól.) A Kisfaludy Társaság az idei Greguss-éremmel, amely az 1931—36. évek legkitűnőbb magyar műbírálati tanulmányának jutalmazására volt esedékes, *Petrovics* Elek »*Élet és művészet*« című kötetét tüntette ki, de ezzel a kitüntetéssel *Petrovics* Elek egész pályájának érdemes tevékenysége iránt is kifejezésre kívánta juttatni elismerését.

Petrovics Elek

*

A Greguss-érem odaítélésével a magyar tudományos és művészi élet egyik legkulturáltabb, legfinomabb alakját éri a régen megérdemelt méltó kitüntetés. Petrovics Elek neve ma már nemzetközi viszonylatban is világmárka és a külföldi elismerések sora után valóban megérdemelt ez a tekintélyes magyar tudományos kitüntetés.

Petrovics munkásságának két irányával alkotott maradandót. 1914-ben került a Szépművészeti Múzeum élére, hét évvel később főigazgatói címet kapott és további 14 esztendőn keresztül irányította az országnak ezt a legkomolyabb képzőművészeti intézményét. Nehéz idők voltak azok, amelyek alatt Petrovics Elek a Szépművészeti

pénzt és Brabara már nem tud vele mit kezdeni. A változatosság kedvéért állítólag Haugwitz Reventhlow gróftól is elválik. A partivadászok már az egész világon arra lesnek, mikor lehet megkérni a kezét. Ő a legjobb parti a világon.

Ugyanilyen jó parti Dorris Duce *Cromwell*, az amerikai dohánykirály, Hetty *Carnegie*, az ifjabb acélkirály, Cornelia *Dresselhouise*, az aszbesztkirály özvegye. Ezek mind özvegyek és egyenként több százmillió dollárt „érnek." Elvált asszony Mrs. Boys *Tompson*, az amerikai acélbányatulajdonos felesége, aki végkielégitésül huszmillió dollárt kapott. Ez már nem olyan nagy parti, de viszont fiatal, mig az özvegyek öregek.

Tanulság: Könnyü az asszonyoknak.

Singer, a varrógépes

A Singer-varrógép arról hires, hogy azt nem Singer találta fel és mégis milliomossá tette nemcsak Isaac Merrit *Singert*, hanem a varrógép tényleges feltalálóját, ,Elias *Howe*-t is. Isaac Merrit Singer *egy Magyarországról kivándorolt szegény zsidó munkás fia*, mechanikus volt Bostonban. Tizenhét éves korában feltalált egy ujszerü fürészt. Főnöke Orson C. *Phelps* finanszirozta a szabadalmat. A fürészt fgőzgép hajtotta. Amikor a modellt üzembe helyezték, felrobbant a gőzkazán és lángba boritotta az egész mühelyt. Orson Phelps és Isaac Merrit Singer csak a puszta életüket mentették meg. Singer beállt segédnek *Lerrow* és *Blodget* gyárába, ahol varrógépek előállitásával is kisérleteztek. A varrógépeket nem vették, nagyon komplikáltak voltak. Egy napon Singer egyik kollégája Georg C. *Zieber*, egy rajzot mutatott neki, amely tökéletesitette Lerrow és Blodget varrógépeit. Singer rögtön látta, hogy ez hasznavehető dolog, szerzett pár száz dollárt és Zieberrel társulva, I. M. Singer & Co.-céggel Bostonban varrógépgyártó-mühelyt létesitettek. Az uj Singer-varrógépnek sikere lett, Már gyára volt Singernek, amikor egy napon megjelent irodájában egy körülbelül harmincöt éves szegényesen öltözött fiatalember. „Mivel szolgálhatok?" kérdezte Singer. „Kérek huszonötezer dollárt" — felelte az idegen. „Részletekben, vagy egyszerre akarja?" „Ahogy Önnek legkevésbé kényelmetlen". „Készpénzben vagy csekkben?" „Ahogy parancsolja". „Más kivánsága nincs?" „De igen. Betekintést kivánok az Ön üzleti könyveibe és ezentul huszonöt százalék ot a tiszta nyereségből". „És mi történik, ha én Önt most kidobatom?" „Akkor én be fogom záratni az Ön üzletét!" „Maga bolond". „Ön pedig tolvaj". A további beszélgetés során kiderült, hogy Georg C. Zieber azt a rajzot, amelynek alapján a Singer varrógépeket elkezdték gyártani, *Elias Howetől. egy nyomorgó munkástól egyszerüen ellopta.* Singer nem akart hinni neki. Elias Howe háromgyerekes családapa és tüdővészes volt. Munkanélküli. Singer már akkor gazdag ember. Két évig tartott, amig Howe talált egy könyörületes embert, aki száz dollárt előlegezett perköltségekre. Aztán megindult a per és három évig tartott. 1854. *január 18-án Elias Howe jogerősen győzött.* A biróság 1854-ben hetvenötezer dollár kártérités és minden eladott Singer-varrógép után öt dollár szabadalmi dijat itélt meg Elias Howe-nek. Singer az elvesztett per után kidobta társát, Georg C. Ziebert, aki egy lopott szabadalommal ennyi bajt okozott és társult Elias Howevel. Ötven százalékos részesedéssel. 1867-ben, amikor a párizsi világkiállitáson a Singer varrógép megnyerte a nagydijat és csodálatba ejtette az egész világot, *Singer és Howe már sokszoros dollármilliomosok voltak.* Félévvel a nagy diadal után, 1868-ban Elias Howe meghalt. Egy évvel később Isaac Merrit Singer is visszavonult az üzlettől. Megtartotta a társaság részvényeinek negyven százalékát és átköltözött Európába. *Többször meglátogatta Magyarországon szülei sirját.* Erről éppen olyan kevéssé tudtak a Singer-varrógépek előtt görnyedő asszonyok, mint arról, hogy Elias Howe találta fel a Singer-varrógépet, 1876-ban halt meg Isaac Singer, örököseinek százharmincmillió dollárt hagyott.

Tanulság: a más találmányával is lehet sok pénzt keresni.

A világ leggazdagabb embere

Utolsónak hagytam a *világ leggazdagabb emberét*, akinek karrierjéből semmiféle tanulságot semlehet levonni, mint ahogy nem is lehet utánozni. A neve ennek a negyvenkilenc éves embernek, aki még soha egy pillanatra el nem hagyta hazáját: őfelsége *Sir Mir Osman Ali Kán*, Hyderabad és Berar Nizámja, a legnagyobb brit hübérállam uralkodója, aki mint a maharadzsák maharadzsája, egyenesen az ezeregyéjszaka meséiből lépett ki. Hiteles följegyzések szerint Ali Mohamed prófétától származik, ami nagyon kitünő jogcim volt az angoloknak arra, hogy 1748-ban egyik ősét az egyik udvari nagymogul birtokának trónjára emeljék. Tizenhárommillió alattvalója van, köztük több mint tizenegymillió hindu. Részben örökölt, részben szerzett vagyona készpénzben kétszázötvenmillió font drágaköveinek és ékszereinek értéke ötvenmillió font. Többek között *az övé a kétszázhetvenhét karátos Nizám gyémánt*, amelynek nem lehet az értékét megállapitani. *Napi jövedelme négyezer font.* Harminc palotája van. Vagyona állandóan szaporodik, mert Hyderabadban az a szokás, hogy a Nizám születésnapján az alattvalók kivétel nélkül kisebb-nagyobb pénzajándékokat kötelesek az uralkodónak fizetni. Hyderabad nagyobb mint Anglia. A családi tradiciók szerint az uralkodóház tagjai soha nem hagyhatják el Indiát. Sir Mir Osman Ali Kán azzal is szaporitja vagyonát, hogy *rendkivül zsugori.* (A kispolgár azt mondaná: „azért van neki".) Egyszer vonakodott három pence-t fizetni fagylaltért, mert tul drágának találta. Családtagjai csak az ő használt ruháit hordhatják. A többi indiai maharadzsák ünnepélyes alkalmakkor egész elefántcsordával kisértetik magukat, a hyderabadi nizámnak csak egy öreg elefántja van. Ugyanigy csak egy autója van huszonhat év óta; egy öreg Rolls Royce, amely nem futott többet egész idő alatt, mint ötszáz mértföldet. Olcsó ruhákat hord, a szakács háztartási könyvét naponta ellenőrzi. Éppen ilyen takarékos az államháztartásban is. Az összes államhivatalokat legszigorubban ellenőrzi. Semmiféle szenvedélye nincsen; még csak nem is vadászik. Egyetlen szórakozása, hogy *urdu-dialektusban*, amely a hindosztán nyelvnek egyik formája, verseket ir. Egyik tipikus verse igy hangzik:

Ha nargilémnek füstje elrepül
Diványomon csak ülök egyedül
Csengetyühangod csengőhangot ad
S idézi vissza édes arcodat.

Érzékeny, költői lélek. Az idén ünnepelte uralkodásának ezüstjubileumát és ebből az alkalomból alattvalóinak megengedte, hogy ötszázezer font ajándékkal kedveskedjenek neki.

Egy tanulságot mégis lehet a Nizám karrierjéből levonni: jó, ha az ember prófétától származik...

A NAGY ÉLMÉNY

A MÜTÖRTÉNÉSZ
Petrovits Elek

Petrovits Elek mondja:

Amiről beszélek, az talán a valóságban nem volt tulságosan fontos dolog életemben, de az bizonyos, hogy én annak é r e z t e m. És ez a döntő. Nem az események objektiv fontossága, hanem a velükjáró l e l k i é l m é n y az, ami felejthetetlenné teszi reánk nézve életünknek egyik-másik fordulatát. Lelki felindulásunk nincs mindig arányban annak az eseménynek sulyával, amely okot adott reá. A fiatal kedélyt és fantáziát sokkal könnyebben gyujtja fel minden, s ha annak, amit elmondok, olyan fontos helye van emlékeim között, ezt az magyarázza meg, hogy tizenhét éves voltam akkor, mikor a dolog történt. Történt pedig egy „Te deum" napján, Kassa városában, ahol gimnáziumba jártam a premontreiekhez. (Óh drága Kassa, óh, kedves premontreiek!) Gyönyörü nyári reggel volt. Az öreg templom harangjai ünnepélyesen zugtak, a premontrei atyák legszebb fehér reverendájukat öltötték fel, a gimnázium környékén megindult a „szülők és gyámok" felvonulása, izgalommal és várakozással volt tele a levegő. Először templomba mentünk, a hires Rákóczi-templomba, amelyet II. Rákóczi Ferenc nagyanyja, Báthory Zsófia épittetett és amelynek sirboltjában a fejedelem nagyszülei nyugszanak. Szekeres Ödön tanár ur mondta a misét és igen szépen intonálta a Te Deum laudamus-t, de mi, fiuk is kitettünk magunkért és olyan lelkesen énekeltünk, hogy még énektanárunknak, a szigoru Orbán Bertalannak is öröme telt benne. Mise után szép rendben, párosával vonultunk fel a rajzterembe, hogy megtudjuk sorsunkat; ebben a teremben volt az „évzáró ünnepély", ott osztották ki a bizonyitványokat és a jutalmakat. Itt ért az első öröm: a jutalmak kihirdetésekor engem is az emelvény elé szólitottak és Nátafalussy Kornél igazgató ur tulajdon kezével (óh, áldott, jóságos kezek!) nyujtotta át nekem Arany János prózai dolgozatainak kötetét, amelybe felejthetetlen osztályfőnököm, Takács Menyhért tanár ur — a későbbi jászói prépost — sajátkezüleg irta be, hogy „a magyar nyelvben és irodalomban tett jeles előmenetelemért" adja buzditó elismerésül a premontrei tanári kar. Az ünnepély végével a könyvet kabátom zsebébe gyömöszöltem és boldogan siettem vele lakásomra. Alig értem azonban a szabadba, hatalmas zápor kerekedett, s ekkor történt, hogy megismétlődött velem a vándorszinész Megyeri esete vörösben. A szó szoros értelmében bőrig áztam és Arany prózai dolgozatainak felázott vörös vászonkötése zsebemen át ugy megfestette kabátomat, hogy mindenki mosolygott rajta, kivéve természetesen magamat. Javában zuhogott még az eső, amikor elértem egy könyvkereskedést, ahol jól ismertek. Ide menekültem be az eső elől és böngészni kezdtem a polcra kitett ujdonságokat. Köztük volt a Budapesti Szemlének legujabb száma. Fellapozom és — higyjek-e szememnek — mit látok benne? Az Értesitő rovatban ott látom egy kritikámat, amelyet pár héttel azelőtt küldtem be a Szemle akkori szerkesztőjének, Gyulai Pálnak, gondosan elhallgatva gimnazista voltomat. Fölényes, leckéztető hangu lerántása volt egy jelentéktelen könyvnek, ma képtelen lennék ilyen hangon irni. Gyulainak bizonyára tetszett ez a szigoru hang és ez lehetett az oka, hogy olyan hamar kiadta cikkemet. Akármint volt is, annyi bizonyos, hogy én senkivel sem cseréltem volna akkor, s nem hiszem, hogy valaha is érztem volna annyi örvendetes izgalmat, mint ezen a juniusi délelőttön.

Csille-kocsik és szekrények.
bányavitla,
szivattyuk, sodronykötél jutányosan kaphatók.
Ferencvárosi gázgyár leszerelési irodája
IX., Koppány-u. 2—4. Telefon: 134—054.

FONOTECHNIKUS
reichenbergi végzettségü, önálló munkaerő, 29 éves, nőtlen, perfekt német érettségizett, sok éves gyakorlattal, **felmondatlan állásban, megfelelő elhelyezkedést keres.** Megkeresések: „Pamutfonó" jeligére e lap kiadóhivatalába kéretnek

Jó megjelenésü **ixr. urilány nyugdijas állásban 380.— pengő havi jövedelemmel,** összkomfortos pesti családi házzal
férjhez menne
40-es biztos állásu tisztviselőhöz. Levelek „Közvetlők kizárva 58.43" jeligére a kiadóhivatalba.

Vasipari szakember
előnyösen ismert kereskedő, legjobban bevezetve nagyipari exportáló vállalatnál mint organisator és üzletszerző
elhelyezkedni óhajt.
Meghivások „Elsőrendü erő" jeligére Balogh hirdetőbe, Lipót-körut 9. szám.

Foghusvérzést 5—6 nap, foglazulást 2—3 hét alatt gyógyit.

Fogkrém
ára —.80
és 1.60 pengő

Nincs fogkő Hófehér fogak, üde lehellet

Szájvíz
ára 1.80,
3.30
és 6.30 pengő

A NAGY ÉLMÉNY

AZ OPERAÉNEKESNŐ

Walter Rózsi

Walter Rózsi mondja:

Szinpadi életemnek legnagyobb eseménye nem volt, csak három nagy állomása; kettőre még ma is ugy emlékszem, mint ünnepnapokra, a szinpad velem kapcsolatos nagy ünnepeire, a harmadik pedig annyira mai keletü, hogy még most is a hatása alatt állok.

Hat éves koromban kerültem az Operaházhoz, a napokban elhunyt szegény Irsay vizsgálta meg testi kondiciómat, s a vizsgálat után megveregette a vállamat, mondván:

— Kislányom, légy szorgalmas, igen jó táncosnő lesz belőled!

Örült ambicióval kezdtem a tánctanulást, de már a második balettesztendő végén besoroztak a gyermekkórusba is és azokban az operákban, amelyekben ma fellépek, akkoriban, mint gyermekleány énekeltem tele torokkal.

Noszeda Károly, a kórus akkori igazgatója, kórusbeli társaim előtt többször hangoztatta:

— Meglátjátok gyermekek, ebből a kislányból még énekesnő lesz!

És Noszeda Károly biztatása inditott el tulajdonképpen énekesnői pályámon.

Az első énekesnői debüm, szinpadi életem első nagy eseménye, Liszt „Szent Erzsébet Legendájá"-nak bemutatásával esik egybe. Engem szemeltek ki, még alig kilencéves leánykát, a kis Szent Erzsébet szerepére. Velem együtt izgult akkor az Opera egész balettiskolája, nekem drukkoltak a lányok és a fiuk és még ma is szeretettel gondolok vissza gyermekkori társaimra, akik az előadás befejezésekor boldogan gratuláltak és össze-vissza csókoltak első „énekesnői" sikerem alkalmából. Takács Mihály pedig, akivel együtt énekeltem, egy doboz Gerbeaud cukorral kedveskedett ifju partnernőjének.

Ezt az első fellépésemet, ezt az én nagy szinpadi debümet hosszu évek tánctanulási és énektanulási periódusa követte. Az idő azonban repült és az én agyamban mindig ott motoszkált Noszeda Károlynak a jóslása és alig vártam, hogy a Zeneakadémia elvégzése után, mint „felnőtt" énekesnő is bemutatkozhassak. Wlassics báró adott erre alkalmat, aki még zeneakadémiai növendék koromban az Operaházhoz szerződtetett és még nem is voltam huszéves, amikor felléptetett a Tosca cimszerepében. Már jó előre közölték velem fellépésem dátumát és én a legnagyobb izgalomban vártam, hogy ujból azokra a deszkákra léphessek, amelyekben boldog gyermekéveimet töltöttem.

Szokatlan volt akkoriban egy fiatal lányt látni és hallani Tosca parádés szerepében és az operalátogató közönség is szokatlan érdeklődést tanusitott a merész vállalkozás iránt. Környei Béla volt a partnerem, akit nem ismertem személyesen és aki az első felvonásban — legalább is én ugy éreztem — az ő szokott fölényességével szinte átnézett rajtam, de már a második felvonás végén bemutatkozott és gratulált.

Ez az elismerés, amelyet a magyar énekes szinpad akkori fejedelmétől kaptam, életem második „nagy" szinpadi eseményét a legboldogabb ünneppé avatta számomra.

A harmadik nagy szinpadi élményem már kislányommal kapcsolatos, harmadik elemista Marikám szinésznői bemutatkozásával. A német iskola, amelynek Marika igen szorgalmas növendéke, nagy szinpadon és nagyszámu közönség előtt, karácsonyi iskolai ünnepség keretében előadta a „Schneewittchen und die sieben Zwerge" cimü szindarabot. Marikára osztották a „böse Königin" éppenséggel nem könnyü szerepét. Amikor boldogan ujságolta nekem ezt a nagy kitüntetést, mindjárt hozzátette:

— Azért adták nekem ezt a szerepet, mert én vagyok az osztályban az egyedüli drámai tehetség.

Heteken át drukkoltam a kislányomnak, korrepetáltam vele, megterveztem a ruháit és amikor a nagysikerü előadás végén boldogan magamhoz öleltem, olyan érzés fogott el, amit nem adhat se szinpad, se taps, se hirnév, csak az anyaság szent és tiszta öröme. Ez a szinpadi siker, Marikámnak ez az első bemutatkozása volt **mégis csak — a legszintébben mondom ezt — az én legnagyobb szinpadi élményem.**

ADY ENDRE:

„Az én számomra csak szobor, disztemetés, halhatatlanság van, de krajcár nincs"

Ady Endre ismeretlen levele Sándor Pál leveles ládájából

Két év mult el *Sándor* Pál, a magyar liberalizmus nagy bajvivójának halála óta és egyre gyakrabban hallani a megjegyzést: *„Ha most Sándor Pál élne ..."* vagy: *„Most egy Sándor Pál kellene ..."* vagy: *„De hiányzik Sándor Pál!"*

Valóban: *Rákosi* Jenő irta 1921-ben a legviharosabb időkben, hogy szükség van olyan emberre, mint Sándor Pál, „ki becsületes és szakadatlan munkában töltötte el az életét, elnyerte legfőbb diszéül embertársai szalmát és becsületét, *szolgálatkészen állott minden tiszteletreméltó humánus vagy hazafias ügy rendelkezésére* és egyéni szeretetreméltóságával kedvessé tette másokra nézve társaságát, hüségével és jellemével a barátságát."

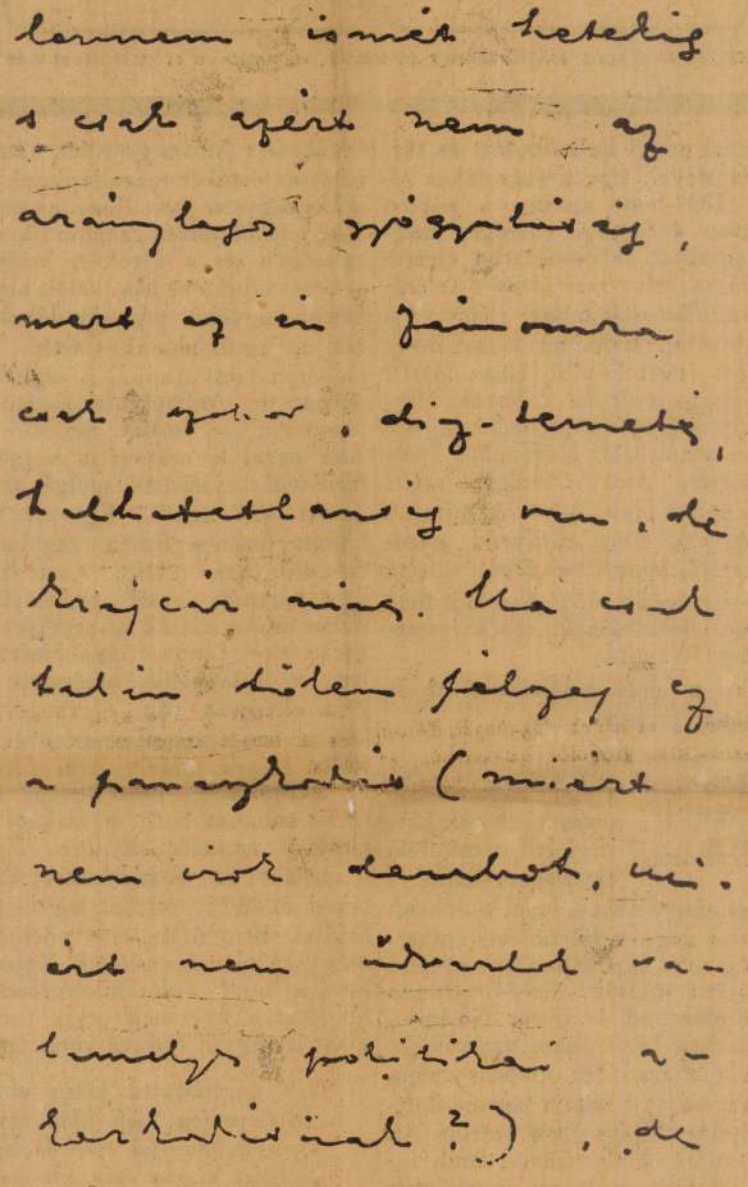

Két évvel ezelőtt, karácsonykor az *Ujság* közölte az utolsó beszélgetést Sándor Pállal, halála előtt; az utolsó önbeszámolót egy érdekes és értékes életről. És mert Sándor Pál emléke olyan elevenen él ezekben a napokban, szinte *kortársi kötelesség* megkérdezni Sándor Pál özvegyét, hogy az emlékezés jogán vagy kötelességén sokan törődnek-e Sándor Pál szellemi hagyatékával.

Az Andrássy-uti lakásban, ahol Sándor Pál élt és meghalt, szinte *muzeumszerüen minden a helyén maradt.* A neki dedikált fényképek — politikusok, művészek arcképei —, a róla rajzolt karrikaturák, Rákosi Jenő egy hires cikkének kézirata bekeretezve az iróasztal fölött, a nagy könyvtár, amelyről ugy rendelkezett, hogy az özvegy halála után a budapesti izraelita hitközség tulajdona legyen. Sándor Pálné azt mondja:

— Csodálatos, milyen erős lehetett Sándor Pál kapcsolata az emberekkel, hogy most két évvel a halála után is szinte minden barátja felkeres időnként, hogy elsóhajtsa nálam, milyen kár, milyen veszteség, milyen hiány, hogy Sándor Pál nincs többé. Két évig nem volt lelki energiám, hogy hozzányuljak férjem óriási levéltárához. *Alig volt közéleti ember, politikus, gazdasági vezető, iró, zenész, szinész, müvész, aki valaha ne állt volna levelezésben férjemmel.* Csak most látok hozzá, hogy ezt a levéltárt rendbehozzam. Emberek és körök bontakoznak ki ezekből a levelekből. És legjobban persze férjem alakja...

Megkérjük Sándor Pálnét, engedjen betekintést Sándor Pál hires leveles ládájába. A nyilvánosság számára nem adja meg ezt az engedélyt.

— A legérdekesebb levelek *kortársaktól* valók — mondja —, főleg politikusoktól, ezeket ildomtalan volna már ma publikálni. Aztán rengeteg a levél, amelyben kérnek és megköszönnek valamit: ezeket Sándor Pál nem engedte volna soha nyilvánosságra hozni. A többi levelet most igyekszem rendszerbe hozni. Főleg az *irókkal* és *müvészekkel* folytatott levelezése tünik fontosnak, mert ezekben Sándor Pálnak a müvészethez való viszonya domborodik ki.

Nézegetjük a sok levelet, amik most vannak rendezés alatt. *Prohászka* Ottokár 1922 márciusában, amikor pedig a parlamentben heves összeütközése volt Sándor Pállal a zsidókérdésben *„Isten áldását küldi a zsidónak és magyarnak egyaránt kiváló Sándor Pálnak"*, *Balthazár* püspök *„Isten oltalmába ajánlja"* Sándor Pált, aki *„tudtán kivüli jóságát tudatos jósággal is megtetézi"*, *Ottó* királyfi fényképét juttatja el *„hivének, Sándor Pálnak"*, aztán sok száz levél, amelyeknek iróját egyelőre még megemliteni sem engedi Sándor Pál özvegye. De egy levelet, amely irodalmi és kortörténeti dokumentum, kérésünkre mégis kiválaszt a sok közül: *Ady* Endre 1914 május 11-én Sándor Pálhoz irt és *eddig teljesen ismeretlen* levelét.

A levél igy hangzik:

Tisztelt és kedves képviselő uram, ugy akartam, hogy év-végi köszönő levelem után már csak a hálás, köszönő fizetés jöjjön. Dehogy is fizetés (ez csunya volna), hálás visszaadása annak, amiért engem hetekig jól kezeltetett a Szent János-kórházban. Azután a Liget-Szanatórium kénytelen vendégének kellett lennem ismét hetekig s csak azért nem az aránylagos gyógyulásig, *mert az én számomra csak szobor, disztemetés, halhatatlanság van,* de krajcár nincs. Ma csak talán tőlem félszeg ez a panaszkodás (miért nem irok darabot, miért nem udvarlok valamelyes politikai akarkodásnak?), de én és ma megkérdezhetném, hogy miért kell bénává lennem mindünk ügyéért s legfényesebben nekem? Sándor Pál nagyszerü ember, de nem kötelessége, hogy buta, magyar igazságtalanságokat *megigazitson.* Ezt nem is kérem, de kérem azt, amit szives szerető szavakkal megigért. Hogy azt a kölcsönt, amit egyszer adott, ha nagy bajban, betegségben leszek, megrepetálja. Ezt kérem s nem is merem sokasitani a szót: csak ennyit: sürgős. Valószinüleg a konstanci szanatóriumba visznek el. Cimem: Magyar Király-szálloda, Dorottya-utca 2, itt fekszem, ha hébe-hóba erőszakkal föl nem öltöztettetem magamat. Nem tudom, hogy van Ön *Jászi* Oszkár barátommal, aki tudja az én siralmas állapotomat, talán (nem hiszem, hogy kell) kérdezze meg, vagy *Vészi* Józsefet. Ejh, ha én bizalommal s hálával fogadtam el először kiváló s nekem kedves valakinek segitségét, talán nem szorulok se korona-, se más tanukra. Kérem, tartson meg engem uri és emberi becsületében. *Higyje el, hogy az idők, e kor dokumentuma, hogy ma nincs két Sándor Pál s Sándor Pálhoz nekem ugy kell fordulnom, mint egyetlen nobilishez.* Szeretettel, tisztelettel üdvözli régi

hivé ADY ENDRE

1914 május 11. Bpest.

★

Amikor Ady Endre ezt a levelet irta, közvetlenül az első *csucsai* látogatá után volt, közel három éve levelezgetett már a rajongó *Boncza* Bertukával, *Csinszkával,* későbbi feleségével. Itt betegeskedett Pesten, de vágyott Nagyváradra, Erdélybe és főleg fel akarta keresni otthonában a „csucsai leánykát", aki Svájcból annyi levelet irt neki.

„Kitavaszodott nagyon, 1914 április" — irja *Révész* Béla az *„Ady trilogiája"* cimü könyvében, — *Ady Endre szürcsölte a Léda utáni szerelmeket, ujra árvult: a bizonyossággal, hogy „tüzelő, forró, meghurcolt, igás" örök sóvárgását készülődve várja „a szüzkisasszony."*

Még ebben a hónapban, 1914 áprilisban megtörténik a csucsai találkozás. *Révész* Béla azt irja: „A csucsai találkozáskor Ady Endre arról is beszélt, hogy *szanatóriumba készülődik,* de a megismerkedés után korrigálja utitervét: *„nem akarok menni, nem fogok menni és nem lesz szükséges mennem — csak azért sem".*

De ugy látszik, mégis szükséges volt a szanatórium és ehhez pénz kellett. Ebből a szükségből születik meg aztán — a csucsai találkozás után — *1914 május 11-én* az a levél, amelyet Sándor Pálné a sok levél közül kiemelt. Sándor Pál természetesen *„megrepetálta"* a kölcsönt (kétezer korona volt) és Ady Endre pár nap mulva ezekkel a sorokkal nyugtatja:

Vasárnap.

Tisztelt és kedves képviselő ur, szerda óta az Uj János-kórházban ápolnak. Itt talált már a postás, mikor *küldeménye megérkezett.* Csak egyszerüen nyugtázom és köszönöm e pár sorral.

Régi, nagy becsüléssel küldi üdvözletét tisztelő hive

ADY ENDRE

„Higyje el, hogy az idők, e kor dokumentuma, hogy ma nincs *két* Sándor Pál" — irta Ady Endre 1914 május 11-én, amikor Sándor Pál „megigazitott egy magyar igazságtalanságot." Sokan mondják ezt mostanában is...

B. J.

Jöjjön velünk
2 napos weekendre
a Mátrába

Szilveszteri és ujévi szórakozás
Pihenés — Sport!

Indulás: dec. 31-én d. u. 14[10] órakor, Keleti p. u.
Visszaérkezés: jan. 2-án este 22[24] órakor.

Elhelyezés a legjobb pensiokban

Oda és vissza utazásnál a vonaton előre foglalt ülőhelyek

Részvételi dij:

P 28.— 31.80

Az árban benfoglaltatik az oda- és visszautazás költsége **gyorsvonat** III. oszt. Budapest—Gyöngyösig és vissza, Gyöngyöstől—Mátrafüredig autóbusz, kétnapos teljes ellátás, összes adók és borravalók. — Jelentkezést elfogad és felvilágositást nyujt: Az **Ujság Utazási Irodája,** Erzsébet-körut 43. szám. Telefon 131—628.

A forstaui „ártatlan polgárok"

Hogyan került kézre a Halálfejes Brigád vezérkara

A *Szabadság* egyik utóbbi számában tudósítást adtunk *Ehrlich* László ausztriai nyomozóútjáról, melynek során több magyar háborus bünös tartózkodási helyét deritette fel. Most *Ehrlich* László újabb érdekes beszámolóját közöljük:

— Az amerikaiak által megszállt területen bujkáló magyar háborus bünösök kézrekerítését célzó munkánk legeredményesebb akcióját egy tévedésnek köszönhetjük — mondja el Ehrlich László. — Június 26-án Radstadtban azt a szenzációs információt kaptuk, hogy a hegyek között fekvő Forstau falucskában igen sok magyar SS-katona rejtőzött el és körükben tartózkodik Endre László is. Arra számitottunk, hogy ilyen körülmények között az elfogatás foganatositása valószinüleg nem zajlik le simán, tehát értesitettük amerikai barátainkat. Néhány óra mulva BMW-nk vezetésével nyolc amerikai Gip-kocsi vágott neki a zegzugos hegyiútnak, zsúfolásig megtöltve állig felfegyverzett katonákkal. Utunk vadregényes tájon vitt át és már Forstau közelében jártunk, amikor egy másik autó hajtott velünk szembe; leállitottuk a kocsit és igazoltattuk a bentülőket. Nagy csalódással vettük tudomásul, hogy az autó egyik utasa Endrei László, volt veszprémi alispán. Valószinünek találtuk, hogy a névhasonlatosság vezette félre informátorainkat és Endre Lászlóval nem nézhetünk Forstauban farkasszemet.

— Amikor azonban az autó utasait megkérdeztük, hogy vannak-e fent a faluban még magyarok, olyan hevesen kezdték bizonygatni, hogy vannak ugyan, de egytől egyig ártatlan polgáremberek, hogy ajánlatosnak tartottuk utánanézni. Endrei László kocsiját és utasait is visszafordittottuk és csakhamar megálltunk Forstau kis fogadója előtt. A katonák minden parancs nélkül körülfogták a helyet. Rögtön az igazoltatás elején rádöbbentünk arra, hogy forstaui „ártatlan polgárok" nem mások, mint *a Keleti Árvonal Bajtársi Szövetsége méltán hirhedt Halálfejes Légiójának, az úgynevezett Neu-Brigádnak vezérkara.*

A brigád több alacsonyrangú tagján kivül elfogtuk itt Bolhoy századost, Zudor állitólagos főhadnagyot, Nagy Pál zászlóst és a legfélelmetesebb gyilkost: Martincsek örmestert is.

— Kihallgatásuk során valamennyien esküdöztek égre, földre, hogy ők csak polgári funkciót töltöttek be a Halálfejes Légiónál. Soha annyi „szakácsa" és „kocsisa" nem volt még hadosztálynak, mint amennyit itt egybegyüjtve találtunk. De amikor a házkutatásnak neki láttunk, ugyancsak polgáriatlanul viselkedtek ezek az emberek. Az amerikaiak fenyegető géppisztolyai hijján aligha menekültünk volna meg élve ebből a rablóbarlangból. Igen sok fegyvert és revolvert találtunk náluk, a rablott holmik garmadáról nem is szólva.

Az egyetlen „férfi" is — nő

— Egyetlen ember volt közöttük, aki gerincesen, férfiasan vállalta multját. Ez gróf Károlyi Ferencné volt. A grófné felszólitásunkra habozás nélkül felmutatta nyilas tagsági igazolványát és amikor elszállitására sor került, tüntetően zöld harisnyát és sált öltött magára. Szobájában vadászfegyvert, nyolc prémbundát, vagyontérő ékszereket, hónapokra elegendő élelmiszertartalékot és hatalmas köteg ezerpengöst találtunk. Kihallgatása során kijelentette, hogy férje tartózkodási helyéről mit sem tud, férje ruháit pedig kocsisának adta át. Mint később kiderült, a ruhákon kivül a férji jogok is a jóvágású fiúra voltak átruházva.

★

A jól indult nap a forstaui munka befejezte után még jobban folytatódott. Radstadtban ugyanezen a napon tartóztattuk le Szilágyi Lászlót, a Szálasi-kormány zsidóügyi referensét, Takács Berci (becenevén Mokány Berci) elnöki osztályvezetőt és Bodonyi belügyminisztériumi pártmegbizottat.

★

— Június 29-én Braunauba, Hitler szülőhelyére mentünk, hogy az ottani magyar település körében helyzettanulmányokat végezzünk. Megtudtuk, hogy *itt telepedett le az egykori Kovarcz-féle „csúcsminiszérium"*. Maga Kovarcz előbb amerikai papirokat szerzett és ezek védelme alatt nyugodtan serénykedett, de végül mégis ajánlatosnak látta, ha eltünik. Igy őt már nem találtuk ott, de ott volt még Sipos vezérőrnagy, a vezérkari főnök mellett müködő hirhedt tábornokbiróság elnöke, valamint hadbiró századosa, az Ujvidékről is ismert Tarda. Mint ismeretes, Tarda százados vezette annakidején az emlékezetes dohányutcai bombamerénylet ügyében megtartott bírósági tárgyalást és ő mentette fel Kovarczot.

Vöröskeresztes gúnya alatt

— Ezzel eddig végzett munkánk lényegét el is mondtam — jelentette ki a Salzburgból jelentéstételre hazaérkezett önkéntes nyomozó. — De ez korántsem jelenti azt, hogy az azon a környéken elvégzendő munka befejezést nyert. Erről szó sincs. Még rengeteg háborús bünös tartózkodik odakint, sőt van közöttük nem egy olyan is, aki nem bújt el, hanem *nyiltan és vakmerően hozzálátott a kimenekült reakciós tömegek újraszervezésének* és alig megváltoztatott jelszavakkal *folytatták azt, amit idehaza abbahagytak.* Még nem tudtuk valamennyire rátenni a kezünket, de annyit máris elértünk, hogy az amerikai hatóságok véget vetettek szervező és vezető tevékenységüknek. De hogy különösen eleinte milyen vakmerő játékkal próbálkoztak a magyarságnak ezek a tömeggyilkosai, arra hadd álljon itt elrettentő példaként a következő néhány eset:

Völklabruck körzetében a Hunyadi SS hadosztály — vezérkarában gróf Festetich Bennó nyilas testőrszázadossal — az amerikai hatóságok félrevezetésével *fegyveres rendfenntartó szolgálatot látott el!*

Ugyancsak e körzetben a jól megszervezett nyilaskeresztes egységek gazdag felszerelésükkel és gépjárműveikkel együtt pillanatok alatt szelid *vöröskeresztes gúnyát öltöttek* és a menekültek oltalmazójaként akarták megjátszani magukat.

Innsbruckban nem kisebb személyiség, mint Maróti-Meisler Károly testvér vette kezébe a magyarság megszervezését, többi testvéreinek nyilván nem nagy ártalmára.

Széchenyi Lajos és Teleki Mihály grófok nevei is felbukkantak az idő változását meg nem értő történtek között, amennyiben ők *a Werfen körzeti magyarok megszervezésére tolták fel magukat,* de önzetlenül magukra akarták vállalni a legutóbb már emlitett Toldy-féle zsidó vagónvonat oltalmát is.

Kitzbühelben Reményi-Schneller Lajos, az Isten kegyelméből való örökös pénzügyminiszter egykori, régen cserbenhagyott angol kapcsolatait próbálta hirtelen felelevéniteni és igy kisérelte meg kijátszani az igazságszolgáltatást.

Nagykátát játszottuk...

A linzi és wellsi katonai körzet parancsnoki tisztét a német összeomlás után is Kassay Farkas altábornagy látta el, akinek kegyelmes izlését végtelenül sértette, hogy ismételt tiltakozásai ellenére is be kellett fogadnia a körzetébe tartozó tábori kórházakba a deportáló táborokból kiszabadult szerencsétlen betegeket, amikor pedig ezt megakadályozni nem sikerült, majdnem a régi nagykátai időkre emlékeztető bánásmódban részesitette őket.

— Természetesen — fejezte be beszámolóját Ehrlich László — ezek az égbekiáltó visszásságok *már végetértek.* De egyrészt a szereplő személyeket még korántsem sikerült mind kézrekeriteni, másrészt a még fel nem kutatott vidékeken, a tiroli hegyek romantikus útvesztői között még mindig számos olyan búvóhely akadhat és bizonyára akad is, ahol még mindig tucatjával lapulnak, vagy szemtelenül szerepet játszanak olyan személyiségek, akiknek neve a háborus és népellenes bünözők listáján diszhelyen áll.

R. Gy. I.

Felfedezték a németek titkos gázkísérleti állomását

Hannovertől északra egy erdős, mocsaras, komor vidéken, amely mindössze 20 kilométernyire van a belseni haláltábortól, az angolok megtalálták azt a helyet, ahol a németek mérgesgázzal kisérletez. tek. A vegyi háborúnak ez a kisérleti állomása egészen különleges látványt nyujt. A gondosan álcázott állomás földalatti raktárhelyiségeiben többezer tonna gyilkos gáz volt óriási tartályokban. Ugyanott sorakoztak az ágyúlövedékek is, amelyeket ezekkel a gázokkal akartak megtölteni. Az új találmányok pusztító hatását itt próbálták ki a katonai vezetők, akiknek munkájában mintegy 400 szakember segédkezett. A németek a berendezés jórészét már az angolok megérkezése előtt elpusztitották. Sok iratot is elégettek, néhányat azonban mégis sikerült megtalálni. Az állomás céljára mintegy 80 négyzetkilométernyi területet hasitottak ki. A környék szigorú ellenőrzés alatt állt és az állomást senki illetéktelen nem közelithette meg. (MTI)

A magyar-szlovák ellentétek a reakció malmára hajtják a vizet

Tildy Zoltán a megbékélésért

A Független Kisgazdapárt külügyi osztálya péntek délután nyilvános ülést tartott, amelyen dr. Wagner Ferenc adott elő „A csehszlovák-magyar jóviszony előfeltételei" címmel. Hangsúlyozta, hogy a fiatal magyar demokrácia a szomszéd államok közül elsősorban Csehszlovákiától várta a jóindulatú támogatást, de várakozásában csalódott. Előterjesztette ezután a párt által kidolgozott javaslatokat, melyeknek az a lényegük, hogy a Csehszlovákiában élő magyarság s a Magyarországon lakó szlovákság államának mindenben egyenjogú polgára lehessen.

Az általános helyesléssel fogadott javaslat után Tildy Zoltán, a párt országos elnöke rámutatott arra, hogy a magyar demokrácia belső harcai közepette hallatlan segitség volt a Romániából és különösen Jugoszláviából érkező megértő politikai és emberi állásfoglalások hire. *A magyar-szlovák ellentétek a reakció malmára hajtják a vizet.* Emberi szóval fordult a szlovákság felé, hiszen szülőfaluja: Tild is azon a vidéken van. Hangsúlyozta, hogy Csehszlovákiát, Szolvákiát meg kell győzni arról, hogy itt valóban tiszta demokrácia van. *Ha a szövetséges népek látják majd a gyökeres magyar demokratikus átalakulás bizonyitékait, lehetetlen, hogy úgy beszéljenek velünk, mint azzal a politikai vezetéssel, amely kétszer veszitette el ezt az országot.* Ha a szlovákság a magyarságnak ezt a hangját egyszer megérti, akkor belátja, hogy mennyire értéktelenek és kicsinyesek azok a rendszabályok, amelyeket most alkalmaz, vagy alkalmazni akar.

★

Péntek reggel fejeződött be a magyar rendőrség tagjainak rendezett első politikai előadássorozat, amelynek keretében az egyes demokratikus pártok kiküldöttei szólaltak fel. A záróelőadást a Városi Színházban *Tildy* Zoltán, a Független Kisgazdapárt országos elnöke tartotta meg.

Sólyom László főkapitány bevezető szavai után Tildy Zoltán hangsúlyozta a mai demokratikus pártok egységének szükségességét, majd azzal a szereppel foglalkozott, amelyet a fegyveres erő játszott az ország romlásában. Rámutatott arra, hogy *a Kisgazdapárt annakidején esztendőkön át követelte, hogy a hadsereget tisztitsák meg az idegen, germán elemektől,* de hiábavaló volt a figyelmeztetés és igy a döntő pillanatban a tisztikar jelentékeny része alkalmatlan volt arra, hogy a nemzetet szolgálja. A csendőrséget fel kellett oszlatni, mert a legkevésbé teljesitette azt a hivatását, hogy a valódi közrendet fenntartsa. A rendőrségnek is fel kell állitani mérlegét. Ami kritika a rendőrséggel szemben elhangzott, az a felelősségtudat és a szeretet kritikája volt.

MI UJSÁG A SZOVJETUNIÓBAN?

Négy év óta első izben indult felfedezőútra egy nagyobb túristacsoport Tien-San hegyeibe. Célja a Csatkal-csúcs megmászása, amely Közép-Ázsia két köztársaságát, Kirgiziát és Uzbekisztánt választja el egymástól. A Tien-San fennsikján támaszpotokat és táborhelyeket akarnak létesiteni. Fiatal hegymászók kiképzésére alkalmas terepek kiválasztását is tervezik. Az expediciót geográfusok, geológusok, botanikusok kisérik, akik a Csatkal kevésbé ismert pontjairól, hegyláncolatairól és szorosairól készitenek leirást. A nyár folyamán sportemberekből és tudósokból álló másik csoport a Szovjetunió magas fennsikjainak felkutatására készül. Ezenkivül Georgiából, Örményországból is indultak hegymászó csoportok a Kaukázusba, ismeretlen sziklák és jégmezők megmászására és embernemjárta havasi barlangok tanulmányozására.

—

Moszkvában megnyilt a müszaki művész- és varróiskolai növendékek ifjúságának kiállitása 7500 munkával. Az első dijat a Szerpukhov-intézet növendékei nyerték el, akik kis röntgenkészüléket küldtek be, továbbá az első gőzkazán modelljét kis gőzgéppel, egy rádiókészüléket, esztergákat és fazekaskorongokat. Bemutatták a kiállitáson azt a szélmotoros villamostelepet is, melyet Nikitin Valja VIII. osztályos iskolásfiú készitett. Ez a berendezés bőségesen elég áramot szolgáltat ahhoz, hogy épitőjének otthonát kivilágitsa. Az egyik iskola növendékei kitünő repülőgépmodelleket küldtek be.

—

A Szovjetunióban eddig nem ismert méretekben képeznek ki szellemi munkásokat. A szovjet főváros tanintézetei az idén tizezer fiatal szakembert bocsátottak ki. Elhelyezésükről már előzőleg gondoskodtak, úgyhogy rögtön munkába állhatnak. Minden fiatal szakember kap képességeinek és hajlamának megfelelő munkát. A Szovjetunióban a tanulók száma az idén — az iskolák helyreállitásának gyors munkája folytán — már eléri a háború előttit. Ezidőszerint 729 főiskola müködik, ezenkivül 2700 középfokú ipari szakiskola.

—

Jenatevoban, a Donec-medence egyik iparvárosában most adták át a tömeggyilkosai, arra hadd álljon itt elrettentő példaként a következő néhány eset:

mas vaskohót, amely a német hordák kiüzése után felépült. A Donec-medence virágzó iparát, mint ismeretes, a németek teljesen tönkretették.

Angyal és Ördög

Kis riport az orvosi egyetemről

Orvosi körökből kapjuk a következő rendkivül érdekes információt:

Az orvosi igazoló-bizottságok egymásután igazolják le a MONE tagjait. Azzal a megokolással, hogy az orvosok túlnyomó többsége MONE-tag volt. És aki nem volt az, annak nem jár érte külön elismerés. Tulajdonképpen csak a kötelességét teljesitette. Azt a kötelességét, amit a többiek nem teljesitettek.

Példa: dr. Angyal János és dr. Ördög Péter esete. Nem mondunk róluk se jót, se rosszat. Csak a tényeket. Ördög Péter dr. két évvel később kerül a klinikára, mint Angyal János. Egy idő mulva esedékes Angyal János tanársegédi kinevezése, de mert nem lép be a MONE-ba, a kinevezés elmarad. Ördög Péter belép, egy hét mulva tanársegéd. Angyal dolgozik, irásai külföldön is megjelennek. Igy jön el 1945 tavasza az ő ideje. Nem az ő ideje: Ördög dr.-t igazolják. Angyal dr. szeretne visszamenni a klinikára. Pályáznia kell. Ez űrlapon történik. Angyal dr. előre örül, milyen szépeket fog kérdezni tőle az űrlap, ő abban hogyan fel fogja sorakoztatni sorsát, munkáit s mindezzel hogyan meg fogja győzni tudós kollégáit, az űrlap olvasóit. De, ime, erre nem nyilt alkalom. Mert az űrlap, melynek címe „Alkalmazásért folyamodás", sok minden iránt érdeklődik, például a pályázó előneve és vallása iránt, de még csak nyoma sincs benne a folyamodó tudományos munkássága iránti kivánságnak. Ennek következtében az Angyalok rosszul, az Ördögök jól tudják kiállitani az űrlapot.

Mi tehát úgy véljük, hogy nemcsak a magy. kir.-t kell kihagyni a tudományos egyetem pályázati űrlapjaiból, hanem az előnevet és a vallást is (hiszen a híres Semmelweis Ignác Fülöp legföljebb a „Dob-utcai" előnevet irhatná be ma az űrlapjába), s egy kicsit érdeklődni kellene a jelöltek tudományos munkássága iránt is.

Vagy az igazán egészen mellékes?

Folyik a vizsgálat a Neményi papirgyár ellen

A rotációs papirgyártás körül támadt viharban felmerült a Neményi-gyárral szemben a szabotázs vádja. A politikai rendőrség nyomozást indított az ügyben és tegnap kihallgatta Aschner Bélát, a Neményi Papirgyár vezérigazgatóját. Aschnert kihallgatása után egyelőre elbocsátották a rendőrségről. A vizsgálat tovább folyik.

Az élesztő gyári ára 75 pengő

A hivatalos lap szombati száma közli a pénzügyminiszter rendeletét a sajtolt élesztő gyári árának újabb megállapitásáról. A rendelet értelmében az adózottan forgalombahozott sajtolt élesztő gyári eladási ára forgalmiadóval együtt ezentúl *kilogrammonként 75 pengő.*

Eljárás az igazolóbizottsági nyilatkozatokkal kapcsolatban

A 4100/1945 ME. számú rendelet szerint a magánalkalmazottak igazoló nyilatkozatait záros határidőn belül be kell nyujtani. Ennek megfelelően azok a cégek vagy alkalmazottak, akik igazolás iránti kérelmüket a Gyosz hoz vagy az Ipokhoz már benyujtották nyilatkozataikat is ugyanoda tartoznak benyujtani. Mindazok, akik eddig még nem nyujtottak be kérelmet, azt ezentul nyilatkozatukkal együtt csak az igazolóbizottság titkárságánál (Központi városháza I. 80.) nyujthatják be.

Háziasszonyom!

Használja háztartásában ismét a régi, bevált **la minőségü**

SIDOL

fémtisztitót

Még ma adja át 1/2 lt., 7 dl., 1 lt. üres üvegét kereskedőjének azzal, hogy megtöltve és

„Békebeli minőség"

feliratú különcímkével ellátva kapja vissza

METROPOL SÖRÖZŐ

Rákóczi-út 58

A JÓ KONYHA

REGGELI — TIZÓRAI — EBÉD — UZSONNA — VACSORA

ÁLLANDÓAN FRISSEN CSAPOLT SÖR! — CIGÁNYZENE.

Három héten belül az egész országban megkötik a kollektiv szerződéseket

A vidéki kollektiv szerződések kérdése már többször felmerült a sajtóban, mert ennek a problémának a rendezésére *még nem hoztak központi intézkedést.* A kollektiv szerződések előkészitő munkálatai most befejeződtek és — mint a *Szabadság* értesül — a napokban már összeülnek a bizottságok, hogy *az egész ország területén szabályozzák a bérkérdéseket.*

Július 27-én a *szellemi munkavállalók* bizottsága tart ülést, 30-tól kezdve pedig *valamennyi szakma kiküldöttei* megkezdik a tanácskozásokat. Az egyes bizottságoknak tiz-tiz nap alatt meg kell oldaniok feladatukat, igy tehát augusztus 20-ra már előreláthatólag valamennyi szakma kollektiv szerződését megkötik.

Egymilliónégyszázezer pengő értékű textilt kap a munkásság

A népruházati akció keretén belül az iparügyi miniszter a legközelebbi jövőben újból 1,400.00 pengő értékü textilárut oszt szét. Ebből a mennyiségből 600.000 pengő értékben a Magyar Általános Kőszénbánya tatabányai munkásai és családtagjai, 300.000 pengő értékben a Ganz kőbányaiúti telepének munkásai, körülbelül 500.000 pengő értékben pedig a MAVAG kőbányaiúti telepének munkásai és hozzátartozói részesülnek. Az elosztás munkájával az iparügyi miniszter a szakszervezeti tanácsot bizta meg.

A gyáripar az őszi népruházati akció lebonyolitása érdekében saját anyagkészletéből nagyobb mennyiségü ruházati cikk gyártását vállalta. Az első részletek leszállitása augusztus és szeptember hónapokban történik.

A vállalt és leszállitandó mennyiség a következőképpen oszlik meg: 600.000 darab szövetbekecs, 180.000 darab férfiöltöny, 25.000 darab gyermeköltöny, 25.000 darab nőikabát (gyapjuszövet), 85.000 darab munkaruha, 130.000 darab munkásnadrág (pamutszerü kivitel), 160.000 darab flanell ing, 120.000 darab flanell ruha, 100.000 darab rövid és hosszú alsónadrág lenből, 300.000 darab férfi, női és gyermekharisnya, 130.000 darab női nadrág, 120.000 darab kezeslábas, 120.000 darab trikókesztyü.

A fenti mennyiségnek nagyrésze konfekcionálva kerül a munkásság között szétosztásra. Az elosztásnál elsősorban a jóvátételben legeredményesebben dolgozó munkásokat veszik figyelembe, ezután a különféle közszállitásokra kerül sor. A mennyiség egy részét mezőgazdasági terményért bocsátják csereképpen a vidék rendelkezésére. Ezek a népruházati cikkek a közellátásügyi miniszter által megállapitott rendkivül olcsó áron kerülnek forgalomba.

Már tizenhárom tűzőrség működik a fővárosban

A világviszonylatban is elsőrendü tüzoltóságunk felszerelését is, sok más nemzeti vagyonnal együtt elrabolták a nyilasok. A tüzoltóság tevékenysége az ostrom alatt teljesen megbénult és ennek hatása a fővárosra katasztrofális jellegü volt. A felszabadulás után nagy önfeláldozással indult meg tüzoltóságunk újjászervezése. Ennek eredményeképpen *Budapest területén ma már tizenhárom tüzőrség működik.* Ezek közül hat még mindig kézivontatással dolgozik, mert mindössze néhány motoros fecskendő áll rendelkezésre. *Az elhurcolt felszerelések egyes részeit Nyugatmagyarországon már megtalálták.* Ezeket rövidesen hazahozzák és üzemképessé teszik. Ezenkivül folyamatban van még öt fecskendő megjavitása is.

A tüzoltóság helyzetét nagy mértékben megjavitja a közeljövőben az is, hogy Salzburg mellett az angol-amerikai megszálló csapatok kezébe került *több újtipusu, nagyteljesitményü tüzoltóautó hamarosan visszakerül a tüzoltóság birtokába.* Poroltás jelenleg anyag hiányában nem lehetséges, haboltó felszerelés ellenben van, amit olaj- és benzintüzeknél hathatósan alkalmaznak.

A budapesti tüzoltóság jelenlegi létszáma 630 fő. A telefonjelzés (05) várható bevezetése, valamint az elhurcolt kocsik egy részének megkerülése a tüzoltóságot ismét abba a helyzetbe hozza, hogy feladatának megnyugtatóan megfeleljen. A jelenlegi tüzeseteknél éppen az a baj, hogy *a jelzési lehetőség és felszerelés hiánya miatt a tüzőrség legtöbbször későn érkezik* és ezért az elharapózott tüzekkel nehezen tud megbirkózni.

PANASZKODIK A PANASZIRODA

A Központi Lakáshivatal épületében is megjelent a Faliujság. Mindjárt az első szám élén a *Szabadság* egyik cikkéből kitépett sorok láthatók. Ez a cikk a Lakáshivatalban működő panaszirodával foglalkozott. A reakciós idők sajtópöreiből jólismert fejlett technikával kipécézett sorokra mindjárt válaszolt is a Faliujság egyik szerzője. Nemes egyszerüséggel „merényiet"-nek minősitette cikkirónknak azt az állitását, hogy a Lakáshivatal derék altisztje igy beszél: gyüttek. A Panasziroda védőjének nincs valami jó véleménye a vidékies beszédmodorról. Szerintünk azonban egyáltalán nem szégyen, ha valaki azt mondja, hogy „gyüttek", ahelyett, hogy azt mondaná: „jöttek".

Azt is nagyon fájlalta a Faliujság önkéntes munkatársa, hogy cikkirónk szerint a Panasziroda egyik gépirónője a pokolian zsivajgó ügyfelek tömkelegének közepette is nyugodtan olvasott valami könyvet. *„Egy Szabadság-munkatárstól nem vártuk volna ezt"*, — gépelte a Faliujságra a névtelen válaszadó, aki tehát egyébként nyilván egészen jól véleködik rólunk. Szellemi képességeinket azonban mégis alábecsülte, mert felszólitotta cikkirónkat, hogy menjen el újra a Panaszirodába, inspiciálja újra végig, de — az ő kiséretében. Remek ötlet. S ha akkor mindenki dolgozik, a cikkiró adjon elégtételt a Panasziroda személyzetének.

Mindez azonban csakis azért érdekes, mert a Faliujságon egyéb közlemények is olvashatók, amelyeket kétségtelenül mind a Lakáshivatal alkalmazottai irtak. Ezek szerint *a húsz előadó közül többen szabotálnak*, mert naponta mindössze 65—70 akta készül el, pedig akad olyan előadó, aki naponta egymaga 15—20 aktával végez. A hivatal konyhája ellen az a kifogás, hogy *ha jó a menü, akkor a korán érkezőknek dupla adagokat adnak*, a szorgalmasak, akik később jutnak az étterembe, éhen maradnak. Dr. Lázár Péterné hosszú versben mondta el, hogy *a Lakáshivatalban rém lassan intézik a fellebbezéseket* és ha negynehezen mégis befejeznek egy-egy ügyet, akkor következik a perfelvétel és *kezdődik elülről az egész.* Vagyis egyszóval: a Faliujság szerint is sok baj van a Lakáshivatalban. Dehát akkor miért panaszkodnak a mi őszinte beszámolónk miatt?...

Szabadsághegyi (Svábhegyi)
Noémi penzió ismét megnyilt
Régi vezetés. — Elsőrendü ellátás.
Bejárat: Cédrus-u. 5/b.

Zeneakadémia Nagyterme,
júl. 24-én d. u. fél 6 órakor
A „Rökk-től Auschwitzig"
12 internált és deportált ujságiró egyetlen előadásban ismerteti a borzalom állomásait. Megnyitó beszédet tart. **Millok Sándor** *miniszterelnökségi államtitkár. Jegyek a Zeneakadémia portásánál és a jegyirodákban kaphatók.*

Pereskedések dáridója

XXIV.

Kórista főszerepben

A villogó monokli olyan biztosan ült a szemén, mintha azzal jött volna a világra. A kerek üvegdarabot már akkor felrakta szemére, amikor kikerült az iskolából, amikor megvásárolta az első sétapálcát és elszivta — nyiltan — az első cigarettát. Sokáig töprengett a pályaválasztás keresztútján. Mi legyen? Hosszú latolgatás után végül is a jogra iratkozott be, de aztán rövidesen átlendült a Színiakadémiára és színész lett. Helyesebben, pontosabban, a tényeknek megfelelően: — elvégezte a Színiakadémiát. Ha történetesen a jognál marad és leteszi az ügyvédi vizsgát, 1943-ban bizonyosan választmányi tag a MÜNE-ben, igy azonban a Színészkamara főtitkári székébe került; Kiss Ferenc elnök úr szélsőjobbkeze és elsőszámú tanácsadója volt.

Ki ez a Cselle Lajos? — kérdezték annak idején, amikor megalakult a Szinmüvészeti Kamara és nyilvánosságra került a tisztikar. Maguk a színészek se igen hallották a nevét, éppen csak annyit tudtak róla, hogy — vidékről jött. Később már jobban utánanéztek, s ekkor kiderült, hogy Kolozsvárott, Miskolcon, Debrecenben volt szerződésben, de seholsem tudott népszerüségre emelkedni, vagy kiemelkedő színészi sikereket felmutatni. Mindig másodrendü szerepeket játszott, szalonfikat, mert ezek megeleventésében jól érvényesült a monoklija. A szereptudásával állandóan baj volt. Pályatársai szerint nem volt színész, aki éberebben figyelt volna a sugóra, de ez sem sokat segitett. Mindig bukdácsolt a szerep mondatai között, egyszer pedig — valami francia társadalmi drámát játszottak — megtörtént az a furcsaság, hogy amikor szerepe szerint a darab egyik jelenetében igy kellett volna bemutatkozni: Aubry márki vagyok!, nagy zavarában s a nézőtér harsogó derültsége közben tévedésből ezt a szöveget mondta:

— Cselle Lajos vagyok!

A jó színészt vidéken is kapkodták az igazgatók, — Cselle Lajosnak sokat kellett ügynökölni és kilincselni a szerződésért. Csak akkor fordult biztosabbra a sorsa, amikor megnősült és feleségül vette a vidéki szinpadok — később Pestre felkerült — drámai hősnőjét. Akkor már nem kellett minden augusztusban törtetni az új szerződés után: a jó színésznő-feleség kedvéért szerződtették a férjet is. A színészi sikerek azonban továbbra is elmaradtak mellőle, s egyre mélyebbre gyökerezett benne a kóristák, a másodszinészek örök vágyakozása: egyszer főszerepet játszani!

Azután elkövetkezett a kor, amelyben a Cselle Lajosok főszerepet játszhattak. Amit megtagadott tőle a szinpad, megadta számára — a szinházi politika. Valamelyik vidéki vendégszereplés alkalmával odaszegődött Kiss Ferenc mellé. Összebarátkoztak, megértették egymást és amikor lezajlottak a kamarai választások, az elnök után a legfontosabb pozició Cselle Lajosnak jutott. Főszerep. Egy-két oldalas szerepeket nem tudott bebiflázni, de kifogástalanul harsogta a kor érvényesülést jelentő, divatos szólamait. Kegyetlen hangsúllyal és megvetéssel a hangjában zsidózott, vidáman lelkesedett a németekért, meg a szélsőjobboldali politikáért. Kiss Ferenc kiadta a parancsot, hogy meg kell tisztitani a magyar színészetet, Cselle Lajos pedig csámcsogó élvezettel vette kezébe a vastag kék plajbászt, s keresztülhúzta azok nevét, akik nem lehetnek tagjai a színészek kamarájának. A tehetségtelenek lázadásának tökéletes éltipusa volt: minél több tehetséges, kiváló színészt sikerült kirekeszteni a kamarából, annál vidámabb és hangosabb mulatozásokat rendezett abban a Lendvay-utcai boardinghouseban, ahol válása óta lakott.

Munkáját odaadással és eredménnyel végezte. És a jól végzett munka jutalma nem maradt el: Kiss Ferenc neki juttatta a Madách Színház igazgatói engedélyét és Cselle Lajos a rövid fennállása ellenére is nagymultú, irodalmi fellegvárat jelentő kis szinházat sietett meggyalázni az Artatlanok szinrehozásával. Vagy száz estén keresztül végezte a féktelen uzitást, aztán összeszedte a szinház bevételét meg forgótőkéjét és tagjaitól el sem búcsúzva, eltünt nyugat felé.

A magyar színészet pedig ott vergődött a Kiss Ferencek által felduzzasztott Cselle-patak szennyes áradatában... Mert ebben az időben nem a folyamok, hanem a patakok csinálták az árvizet...

p. l.

Művészet * Irodalom

Világos út

Ha nem idézne olyan rossz emlékeket és éppen a legsekélyesebb s az életet tudatosan meghamisító filmek emlékét, azt irtuk volna a cím alá: egy orosz karrierfilm. De nálunk érthetően rossz akusztikája van ennek a szónak, ezért őszintén ajánljuk mindenkinek, nézzék meg az Uránia filmszinház új müsorát, nézzék meg, mi szükség ahhoz a Szovjetunióban, hogy egy parasztlány eljusson a Lenin-rendjelig. Munka kell hozzá, kiváló munkateljesitmény s aki erre képes, annak megadatik, ami a tudósoknak, nagy müvészeknek és hadvezéreknek. Ez a szovjet demokrácia, ilyen az egyenlőség a Szovjetunióban.

A film történetét, mely a szovjet-nép új erkölcsiségét hirdeti, ezzel el is mondtuk. Amit ezenkivül látunk a mozivásznon, az az új filmötleteknek, a fotografálás csodáinak, a rajzfilmek eredeti alkalmazásának szokatlan gazdagsága. Humor, jókedv és derü, de a léhaság árnyéka nélkül, fülbemászó muzsika és egy elragadóan kedves, széphangú, nagy színésznő: L. P. Orlova. A film néhány ötlete, a parasztlány álma a sosem látott Moszkváról és emlékezése később a multról, a film legszebb részei. — „A multat ismerem — mondja ekkor — mit kaphatok a jövőtől?" — S a következő pillanatban már autóban ül, mely a levegőben repül, mint egy modern elvarázsolt szőnyeg s a felhők közül látja Oroszország különböző vidékeit. Mintha ez lenne kérdésére a válasz: — Az egész országot kapod, te Lenin-rendjeles leány, a te országodat, a dolgozók országát...

Z.

Rákosi Mátyás

borsodi útjáról és a Magyar Kommunista Párt miskolci nagygyüléséről jól sikerült riportfilmet készitett a MAFIRT. Előbb Rákosi autóútját mutatják be a falvakon keresztül. Munkások, parasztok mindenfelé nagy szeretettel fogadják. Azután a miskolci nagygyülés következik. A nagyjelentőségü beszéd fontosabb részeit kitünő kép- és hangfelvételekben kapja a közönség.

* **A sztachanovizmusról** tartott előadást a X. kerület Szabadegyetemének előadássorozatán Sziklai Sándor, a moszkvai Szverdlov-egyetem volt tanára. Nép. kezdeményező erő nagy, diadalmas, nemzetgazdaságot hathatósan előrelendítő mozgalom a sztachanovizmus — amely a gyakorlatból leszürt tapasztalatok alapján észszerüen osztja el és csoportositja újra a munkafolyamatot — minden termelési ágban. Sztachanov, Busszigin, Gudov stb. a sztachanovizmus úttörő munkáshősei példáján a magyar újjáépités sokat okulhat. Az előadást nagy érdeklődéssel fogadta a haligatóság.

* *SZOMBATON, július 21-én este 20.20-tól a magyar rádió egy részt közvetit a Vörös Flotta ünnepségéről a Vörös Hadsereg Házából.*

* **Az uj indiai alkotmányt** és az indiai problémát világitotta meg Juhász Vilmos a Kelet Társaság legutóbbi előadóülésén. India uj kérdés-feltevése lényegében már nem az, hogy „Anglia-val vagy Anglia ellen?", hanem „az emberiséggel, vagy az emberiség ellen?" Az ind kultura tényeiből és az indiai történeti fejlődésből, valamint a mai indiai pártok életéből vett példákkal tette szemléletessé Juhász Vilmos ezt a különleges értékü előadást.

A Szovjet Tudományos Akadémia

július 17-én ülést tartott, amelyen megvitatásra került Vladimir Komarovnak, az Akadémia elnökének lemondó levele. Komarov betegségére hivatkozással felmentését kérte az elnöki tisztség alól. Utódjául egyhangúlag Sergej Ivanovics Vavilovot, az Akadémia fizikai intézetének eddigi igazgatóját választották meg az Akadémia enlökévé.

Miért nem lép fel Orosz Júlia a spanyol emlékünnepélyen?

Orosz Juliától, az Operaház kiváló müvésznőjétől az alábbi nyilatkozatot kaptuk:

„Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

A *Szabadság* 1945 július 21-iki számában *„Akik lemondtak"* cimü cikk szerény személyemmel is foglalkozik. A cikk szerint a müsor és az előadóművészek nivójától tettem függővé fellépésemet a spanyol önkéntesek által rendezendő hangversenyen. Ez valótlanság. Az igazság a következő: Egy általam ismeretlen fiatalember három spanyol dal eredeti szöveggel éneklésére kért fel. Miután spanyolul nem beszélek, s az Operaház július 18-iki premierjére készültem, a fellépést nem vállalhattam. Ennek ellenére falragaszokon hirdették fellépésemet. A hangverseny rendezőjének, ki ismét felkeresett, kijelentettem, hogy egy általam megjelölt ária és egy magyar szövegü spanyol dal éneklését vállalom. Szerinte ennek nem volna értelme és igéretet tett, hogy nevemet a plakátokon átragasztatja. Ez a mai napig nem történt meg. Soraim közléséért köszönetet mondva, maradtam Szerkesztő Urnak hive Orosz Julia, a Magyar Állami Operaház magánénekesnője."

* **Paul Valéry, a világszerte ismert francia költő pénteken reggel a Villejust-utcában lévő párisi lakásán több heti betegeskedés után meghalt.**

* **A Nemzeti Segély napja az Angolparkban** 3 kor gyermekszinház, fél 5-kor tarka müvészest, fél 7-kor hangverseny a legnépszerübb fővárosi müvészek felléptével.

Szent-Györgyi Albert

szombaton délután 5 órakor tartja előadását a Társadalomtudományi Társaság rendezésében „Az egyetem, akadémia és tudomány válsága" cimmel a Zeneakadémia kistermében.

o-o-o

* **A Magyar-Szovjet Müvelődési Társaság** előadássorozatának keretében dr. Geréb Pál főorvos tart előadást „A rákkutatás eredményei a Szovjetunióban" cimmel a Nemzeti Színház Kamaraszinházában július 23-án este fél 6 óra kezdettel. Az előadást dr. Rusznyák István egyetemi ny. r. tanár vezeti be.

* **Romániában** csak azokat a magyar filmeket játszhatják, amelyeket a propagandaügyi miniszter engedélyez. A nálunk indexre tett filmeket a romániai mozik sem tüzhetik müsorra.

* **A M. K. P. VII. ker. szervezete** vasárnap délután 5 órakor az Erzsébet-körut 49. sz. alatti párthelyiség nagytermében Vidám müsoros délutánt rendez.

* **Kamara Varieté** Sallay György vezetése alatt újból megnyilt. Szombat este diszelőadás keretében tartja meg bemutatóját „Pesti hiradó" cim alatt, kitünő színészek és artisták felléptével.

Petrovics Elek meghalt

Petrovics Elek, az Országos Magyar Szépmüvészeti Müzeum ny. főigazgatója pénteken elhunyt. Petrovics Elek 1873-ban született Deregnyön. 1914-ben a Szépmüvészeti Müzeum igazgatója, 1921-ben pedig főigazgatója lett.

Irodalmi munkássága főképpen a XIX. század müvészetét ölelte fel. Szerkesztésében jelentek meg az Országos Magyar Szépmüvészeti Müzeum évkönyvei, továbbá a Müvészeti Pantheon monográfia-sorozata. Mint a Szépmüvészeti Müzeum vezetője, főképpen a XIX. század magyar festészetét kivánta a lehetőség szerint teljességében bemutatni.

Dalol az üzem

A Munkás Kultúrszövetség Szendrö Ferenc vezetése mellett változatos és komoly müvészi értékü müsort állitott össze, hogy elvigye az üzemek dolgozóinak a szocialista kultúrát, felfrissitse az újjáépités iramában dolgozó munkásokat és megmutassa a munkáskultúra igazi lényegét.

Első állomásuk a MAVAG gyár volt. Földeák János, Rajcsányi Károly, Lukács Imre, Hárs László jeleneteit, verseit, a kórusokat lelkes hangulatban hallgatta az összegyült munkások közel ezer főnyi csoportja. A szinjátszók dobogójául a mozdonyműhely betonkirakodója szolgált. A hallgatók végigülték a sineket, a vörösre mázolt hatalmas mozdonykazánokat olajosan, kormosan, úgy ahogyan néhány perccel előbb otthagyták munkahelyüket.

Az előadásért az üzemi bizottság nevében Váradi Géza mondott köszönetet a munkásszinjátszó csoport tagjainak.

(l)

Székely Emil ékszerész Rákóczi-út 26.
briliánst, aranyat, ezüstöt legdrágábban vesz

FELE IS TRÉFA!
A Vidám Varieté bemutatta uj müsorát óriási sikerrel, amihez hozzájárultak Budapest legnagyobb nevettetői, Rátkai Márton, az eredeti Hacsek és Sajó, Komlós Vilmos, Herczegh Jenő, Misoga László, Érckövi, Tamás Benő, Palotai István, Barna Anci, Darvas Marika, Kompolti Györgyi. Az artistaszámok közül ki kell emelni Nobodyt, a belga varázslót, a 3 Rhytmicanost, akik méltó utódai a hires Mills Brothersnek és a 3 3 Smaragd, az arab gladiátorokat. A zenekiséretet az ügyes Virágh Elemér látja el. A közönség érdeklődése után itélve, az igazgatóságnak hosszú időre nincs gondja uj müsorra.

5. Dr. Petrovics Elek művészettörténész, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója. Ő volt az 1919-ben felállított Műemléki Tanács elnöke (Képe 1935-ből)

tárgyalást, később pedig a Földmívelésügyi Nép
télyra kertészeti iskola létrehozása céljából. Min
tudomása szerint a tárgyalások még nem zárulta
biztosnak, hogy tárgyügyben a munkaügyi és népj
biztossal kezdeményezzen megbeszélést.[11]

A legérdekesebb azonban a pápai volt Esterh
sen kastélymúzeum létesítését határozzák el. A v
alábbi szövegű táviratot küldi a belügyi népbizt
Pápai Esterházy-kastélyban levő szabad rendel
intézkedésig megtiltottuk, mert ezekből mint na
műtárgyakkal együtt proletárság céljaira múz
Ottmaradásuk azért is kívánatos, mert tulajdon
linger népbiztos."[12]

Részletesebben értesülünk az ügyről a Pápai
július 19-én kelt leveléből, melyben az arra kéri a
engedélyezze a köztulajdonba vett volt Esterhá
zeum létrehozatalát. Íme a levél szövege:

„A volt Pápa—ugodi hitbizományi uradalor
tott által már az 1918. év folyamán elhagyott tö
várkastély a március 21-i forradalom után Pápa
tanácsa által lefoglaltatott.

A kastély berendezése a Földmívelésügyi
neműeken és a beszolgáltatott ékszereken kívül
régi bútorokból, képekből, porcelánokból és egy

Bár e műtárgyak között ritkaságok, unikum
képviselnek ezek, amelyeket az alulírott Munkás
megmenteni a pusztulástól és széthurcolástól, l
műkincsekből városi múzeumot akar létesíteni.

A többszázados kastély ezideig száz lakatt
lődő városi közönség szemei elől, s csak a grófi u
azokat. A Munkástanács azonban a közönség s
túra tényezőjévé akarja tenni a megbecsülhetet
mel fordulunk a Közoktatásügyi Népbiztosság
és annak berendezéséből egy városi múzeum lé

Pápa, 1919. július 19.

PETROVICS ELEK

nem lesz szükség rá, akkor le fog ismét lépni a színpadtörténet színpadáról.

Halmos Ilonka

KÉPZŐMŰVÉSZET

Petrovics Elek a magyar művészet történetéről

A napokban Svédországban John Kroon malmői kiadócégnél «*Samtida Konst in Ungern*» cimmel, *Petrovics* Elek tollából egy európai értelemben is elsőrangúan kiállított összefoglalás jelent meg az újabbkori magyar művészetről. Harminckilenc szövegoldalt és száznyolcvankét sikerült reprodukciót tartalmaz. A svéd fordítást dr. Leffler Béla végezte.

Mindenekelőtt is hangsúlyoznunk kell, hogy ilyen összefoglalásnak, mely a külföldi olvasó számára készül, igen nagy nehézségekkel kell megküzdenie. Elsősorban is európai szemszögből kell tárgyával foglalkoznia, tehát a legszigorúbb mértékkel mérni, de viszont — amennyire csak lehet,— nem szabad elhanyagolnia a nemzeti jellegzetességek kiemelését sem, mert hiszen, az általános emberi értékeken túl, ezek adnak egy-egy nemzet művészetének különleges ízt és érdekességet. A mi esetünkben azonban egyéb nagy nehézségek is felmerülnek. Jól tudjuk, hogy a nagybányai festők fellépése óta mai napig sem szünt meg a küzdelem akörül, hogy valóban értékes, új formákat, sőt magyarosabb formákat teremtő művészetünket érvényre juttassuk a múlt művészetét utánozgatókkal szemben, akik évek hosszú során és még ma is nemcsak a hivatalos körök, hanem képzőművészetileg fölötte elmaradt közönségünk jókora részének kegyeit is élvezik. Ez a kérdés valóságos darázsfészek, melyhez biztos és bátor kézzel kell hozzányulni, bár ma már arra felé kezd a mérleg nyelve billenni, hogy újabb és legújabbkori művészetünk kellő megbecsüléshez jusson, tehát a kiválogatás kevesebb ellenkezéssel találkozik. De még a legjobbakból sem könnyű a legjavát kiválogatni, különösen, ha az egyes irányzatok elválasztásáról van szó, mert mindig maradnak olyanok, akik egyénileg kiemelkedők ugyan, de különállásuk miatt nehezen vonhatók bele a kialakulás történetébe.

A magyar szöveg átolvasása után bizvást mondhatjuk, hogy Petrovics Elek mesterien oldotta meg nehéz feladatát. Szükszavúan, de tömör jellegzetességgel rajzolja meg mintegy száz év magyar képzőművészetének történetét. A szöveg és a képanyag (utóbbiba a svédek kívánságára sajnos bele kellett venni néhány jelentéktelen, svéd tulajdonban levő kép reprodukcióját is), ugyanazt a szellemet tükrözik, amelylyel Petrovics a Szépművészeti Múzeumban és az Új magyar képtárban művészetünk történetét megrajzolta, sőt néhol még gazdagabb, mint a múzeum, mert magántulajdonban lévő anyagra is támaszkodik.

Igen nagy jelentőséget tulajdonítunk Petrovics e művének. Hiszen az első összefoglaló és gazdagon illusztrált mű, mely a külföldnek képzőművészetünket bemutatja, még pedig legislegjava eredményeivel. Jól emlékezhetünk arra, hogy az elmúlt évtized magánkéztől, vagy hivatalosan összegyüjtött magyar külföldi kiállításai nem követték szigorúan ezt az elvet, ismert befolyások következtében egy csomó olyan festmény és szobor is kijutott, mely egyáltalában nem vált becsületünkre. De ime végre itt van egy olyan összeállítás, amely pártatlanul és minden befolyástól mentesen valóban azt a magyar képzőművészetet ismerteti, melyre méltán büszkék lehetünk. Igen kívánatos volna, hogy Petrovics műve valamely világnyelven, angolul, vagy franciául is megjelenjék, nemkevésbbé az is, hogy az eredeti magyar szöveggel közönségünk megismerkedjék.

Magyar kiállítás a Műcsarnokban

A *Képzőművészeti Társulat* a nemzeti munkahét alkalmából kiállítást rendezett a Műcsarnokban, hogy amint azt a tárgymutató előszavában mondja, tanubizonyságát szolgáltassa annak, hogy milyen nagy jelentősége van a képzőművészeti munkában a magyar képzőművészetnek. Másrészt azt a gondolatot akarta propagálni, hogy a magyar képzőművészeket, akiket a modern irányok eltérítettek a magyar nemzeti jellegű tárgyaktól, visszatérítse a magyar föld kiaknázhatatlan témaköréhez, amelyre az elmúlt idők érdemes úttörői követendő példákat szolgáltattak!

Első célját nagyon kevéssé közelítette meg. Mert az a gyűjtemény, me-

Nyugat 1934. okt. 16.

ját a kritika hatáskörén kívülállónak tartjuk. Ezúttal mégis kivételt teszünk *A szegény ördög* című királyszínházi operettel, nem azért, mert szövege *Emőd* Tamás és *Török* Rezső műve a szokottnál mégis csak intelligensebb, hanem azért, mert alkalmat ad a rendezőnek, *Horváth* Árpádnak egy bravuros teljesítményre. Az alvilági jelenetek megoldása dekoráció, térkihasználás és tömeg-mozgás szempontjából tele van rendezői intencióval, az a jelenet pedig, mikor a szoba mindenféle zúgaiból, a padlóból, a galériából vigyorogva kibújnak az ördögök, olyan elmés rendezői ötlet, olyan hiánytalan kivitelben, amilyet ritkán látni színpadjainkon.

Schöpflin Aladár

A RENDEZŐ FELADATA*

Amióta a színháztörténetben a rendező mind nagyobb szerepkörhöz jut, esztéták, írók, rendezők szenvedélyesen vitatkoznak a színház tulajdonképpeni feladatán: legyen-e pusztán a drámaíró kifejezőeszköze, vagy önmaga lehetőségeiből kiindulva, az irodalom terhe alól felszabadultan, önálló színpadművészetet fejlesszen.

Ez a probléma csak azért merülhet fel, mert nincsen meg a drámaíró, színház és közönség egysége. Ha ez az egység megvan, akkor a drámaíró a közönség színházalkotó akaratának hordozója és tudatos kifejezője. A közönségben csak öntudatlanul lappang ez az akarat, nem tudja megformálni, a drámaíró kinyilatkoztatja, átadja a színpadnak, amely megjeleníti és így a néző öntudatlan átlényegülési vágya kielégül.

Mert a színház első és legfontosabb faktora a közönség volt és marad. Ha a színész önmagának szaval, ha az író nem a színpadnak ír, ha a színházból hiányzik a közönség, ebből mindből nem lesz előadás, de, ha valamely embertömeg vallásos mámorában extatikus táncot kezd, ez a jelenség már közelebb áll a színház megnyilatkozási formájához.

Igazán tökéletes találkozás a színház különböző összetevői között csak nagyon ritka jelenség, de ha egyszer jelen van, akkor nincs szükség sem rendezőre, sem önálló színpadművészetre. Ilyenkor a költő szava közvetlenül megtalálja a nézőt. Az attikai tragédia és az Erzsébet-korabeli angol dráma keletkeztek így.

És mi történik a többi korokban, ha a drámaíró elszakadt a közönségtől, ha nem találja meg többé a hangot, melyet az hallani akar? Ilyenkor kell megjelenni a rendezőnek, hogy felvegye a néző, író, közönség közötti közvetítő szerepét, ilyenkor kell kibontakozni a színpad önálló lehetőségeinek, hogy azokkal áthídalja a szakadékot!

A drámaíró tehát csak hálás lehet a rendezőnek, amiért az helyreállítja az eleven kontaktust közte és a közönség között.

Érdekes jelenség, hogy Goethe az első modern értelemben vett rendező az európai színháztörténetben: aki meglátja, hogy színpad és irodalom nem mindig találkoznak, de nem küzd az irodalom elsőségéért. Egy helyütt ezt mondja: «Ich behaupte sogar, dass je mehr das Theater gereinigt wird, es zwar verständigen und geschmackvollen Menschen angenehmer werden muss, allein von seiner ursprünglichen Wirkung und Bestimmung immer mehr verliert. Es scheint mir, wenn ich ein Gleichnis brauchen darf, wie ein Teich zu sein, der nicht allein klares Wasser, sondern auch eine gewisse Portion von Schlamm, Seegras und Insekten enthalten muss, wenn Fische und Wasservögel sich darin wohlbefinden sollen». (Wilhelm Meisters theatralische Sendung. 2. könyv.)

S a Goethe egyéniségöntudata és felülemelkedése kellett ahhoz, hogy saját darabját, a Götzöt színpadra átírja, amikor rendezés közben rájött, hogy nem eléggé színpadszerű.

Mindezt csak azért mondottuk el, hogy nyugtassák meg háborgó lelkűket, akik szentségtörőnek bélyegzik a rendezőt, mert hozzá mer nyulni az író műalkotásához. S nyugodjék meg az író maga is! Ha Goethe sajátkezűleg tudta végrehajtani darabján az ítéletet, akkor törődjék ő is bele a rendező jogába. Hisz ha nem kellene, akkor nem is volna rendező. Mert ez a színházi funkcionárius szükségszerűen fejlődött ki az idő folyamán s ha majd

* Lásd Rédey Tivadar és Kürti Pál vitáját a Nyugat aug. 1-i és szept. 1-i számaiban.

lyet a mai festészet köréből összehozott, éppenséggel nem bizonyította mai művészetünk nagy jelentőségét. A megszokott műcsarnoki társaságot vonultatta fel, amelybe valóban jelentős festőink közül alig néhány vegyült. A többiek, akik a mai élő magyar művészetet képviselik, elmaradtak. Nyilván azért, mert, mint az utóbbi években mindig és különösen a legutóbbi nemzeti kiállítás után, nem akartak az élettelen epigonok és tucatfestőiparosok szürke hadában elmerülni.

Nem sokat használt e kiállításnak retrospektiv része sem. Legfeljebb arra irányította a figyelmet, hogy a Műcsarnok mai urai milyen rosszul festenek s hogy volt olyan idő, amidőn a Városligetben jó művészek is kiállítottak.

Ami a második célt illeti: ez abból a hamis feltevésből indult ki, hogy az úgynevezett *modern* magyar festőket nemzeti jellegű tárgyak és a magyar föld szeretetére kell téríteni! Igazán nem tudom, hogy mennyiben nemzetietlenebb a mai magyar festészet a réginél? Vajjon Szőnyi István zebegényi tájai mennyivel kevésbé a magyar föld szeretetéből fakadnak, mint például Mészöly balatoni képei? Vagy talán a festés modora nem tetszik? Nyilvánvalóan itt lesz a hiba, a mai magyar festők új formavilágot teremtenek maguknak, amely legalább is van annyira magyar, mint Benczur, Lotz, vagy Székely festészete a magaidejében volt, de újsága miatt nem tetszik.

Nagyon kevéssé sikerült a Képzőművészeti Társulat nevelő szerepe. Nevelésre és nevelő célzatok hangoztatására csak annak van joga, akinek van mit továbbadnia. A Társulat pedig ebben az esetben is hasznosan csupán a magyar festészet egykori nagy eredményeit mutogathatta, de a magáéból ezekhez nem volt hozzátennivalója. Ez a múlthoz való menekülés pedig lassanként kezd már kómikussá válni, különösen ha a méltatlan utód folytonosan olyan ősökre hivatkozik, akik nem is az ő, hanem azok ősei, akiket támad, s akiktől még magyarságukat is szeretné megtagadni.

Farkas Zoltán

Október 16 **NYUGAT** **20. szám**

A Nyugat minden közleményéért írója felel. A szerkesztésért felelősek:
BABITS MIHÁLY, GELLÉRT OSZKÁR.
A kiadásért felelős: GELLÉRT OSZKÁR. Kiadótulajdonos:
NYUGAT KIADÓ- ÉS IRODALMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.
Megjelenik minden hó 1-én és 16-án. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Vilmos császár-út 34. Telefon: 16—5—85. Postatakarékpénztári csekkszámla: 32.067
Szerkesztőségi órák: minden csütörtökön 11—1. Kiadóhivatali órák: naponta 9—2.

REMENYIK ZSIGMOND új, kínai tárgyú, szatírikus regénye «*Költő és a valóság*» címen október hó folyamán jelenik meg. Az illusztrált kötet ára P 2.—

NAGY A KERESLET a m. kir. osztálysorsjáték iránt, mert mindenki szeretne nyerni. Azelőtt sokan nem törődtek ezen kitünő állami intézménnyel, ma azonban alig van ember, kinek ne volna sorsjegye. A főárusítók úgy körlevelek, mint hirdetések útján ajánlják sorsjegykészletüket és tanácsos is minél előbb rendelni bármelyik főárusítónál, mert minden egyes sorsjegynek egyforma a nyerési esélye. FŐDOLOG A SZERENCSE ÉS KITARTÁS!

SZÜLE PÉTER FESTŐISKOLÁJA
Andrássy-ut 67. T. 191-55

HYPEROL szájviz-tabletta ideális torok- és szájfertőtlenitő

Hungária Hirlapnyomda R.T., Budapest, V., Vilmos császár-ut 34. Felelős: Schmidek Géza

FILMROVAT

Bingerth János: A magyar filmgyártás erényeiről, hibáiról és perspektivájáról

Az újjászületett magyar filmgyártás vezetőegyénisége Bingerth János. Neve csak ritkán bukkan fel a lapok hasábjain, s most is nagyon szerényen hárítja el a magyar film jelenlegi viszonyaira vonatkozó kérdéseinket; de amikor a Hunnia és a magyar filmgyártók munkáját hozzuk szóba, nagy verv-vel nyilatkozik:

— A magyar filmgyártást nem lehet a külföldiekével összehasonlítani, hiszen legyünk őszinték: a művészeten felül minden filmhez pénz is kell, amit itt nálunk oly nehezen lehet előteremteni. A nagy pénzcsoportok, bankok még mindig nem látnak üzletet a magyar filmben, amely elkészülhetne más verziókban is, ha... És ezen a „há"-n áll most a magyar filmgyártás. Sokan nem tudják, hogy a magyar filmek a körülöttünk levő országok filmjeit, azok művészi, technikai nívóját, sokszorosan túlhaladják, holott a mi filmjeink előállítási költségei 40%-kal alacsonyabbak. Nem beszélve természetesen azokról a filmekről, amelyek esetleg 1,000.000 pengőbe kerültek.

— Nekünk a magyar film rentabilitását 250 hangos mozira kell felépítenünk, amelyek közül egy csomó csak szombaton és vasárnapon játszik. Hol van ez a külföldi moziszámoktól? Kis ország vagyunk, de mégis meg kell találni a módját a magyar filmgyártás erőteljesebb megsegítésének. *Gál* Ernő az újból megindult gyártás egyik főproducere, mindent elkövet a magyar filmekért. Harcol, verekszik és erején felül küzd egy olyan célért (bár nem gazdag ember), amelyből neki anyagi haszna nincsen. Róla kellene példát venni.

— A magyar filmmel kapcsolatban a következő mondanivalóim vannak még:

1. A magyar filmgyártóknak és vállalkozóknak állami támogatásban kellene részesülniök.

2. Emelni kell a magyar filmek eddig elért művészi nívóját, hiszen az egész világot el tudjuk látni művészi produktumainkkal.

3. Fel kell ébreszteni a magyar közönséget! Meg kell értenie mindenkinek, hogy mozilátogatásának pár fillérjéért magyar ügyet szolgál, magyar ipart támogat.

4. Ne nézzenek magyar filmeket igényük felfokozásával, vegyék tudomásul azt, hogy a külföldi film előtt nyitva van az egész világ, mi csak sziget vagyunk a tengerben.

5. A gyártó vállalkozóknak igyekezniök kell olyan újszerű témákat találni, amelyek időszerűségükkel felkeltik a közönség érdeklődését.

6. Meg kell sarcolni a külföldi produktumokat a magyar film javára.

— A Hunnia a magyar állam tulajdona. Ebben a szezónban nyolc magyar és négy külföldi film készül ebben a kis Hollywoodban, ami teljesítőképességünk 95%-át jelenti. Remélem, jövőre még többet dolgozhatunk!

*

A Hunnia filmgyár egész személyzete 11 ember. Igazgatótól portásig. Tizenegy fő. Nincs túltengés, nincs bürokratizmus. Bingerth János hajnaltól éjfélig dolgozik, mindenütt és mindig megtalálható. A magyar filmgyártás jó kezekben van...

Lóránth László.

PETROVICS Elek

12, 17, 23-25, 31-32, 42, 44, 46
64, 65, 66, 84, 86, 88, 92-93, 95, 112-113
117-118, 136, 138-142, 176, 194, 206
208, 210, 211, 212, 222, 225

Oltványi 1991

Budapest, 1990

AACHEN, Hans von **1991**: 11. 47.

ABAKONOWICZ, Magdalena **1990**: 1. 37. 19

ABA-NOVÁK Vilmos **1991**: 2. 30, 33. 3.

ABE, Shuya **1991**: 10. 66.

ÁBRAHÁM Rafael **1991**: 10. 61.

ABRAMOVIC, Mariana **1990**: **1.** 57. **3.** 53.

ABULADZE, Tengiz **1991**: **3.** 27.

ACCONCI, Vito **1991**: **7.** 60-61.

ACZÉL György **1991**: **3.** 69. **7.** 34. **8.** 69

ÁDÁM Kálmán **1991**: **4.** 50.

ADAM, Robert **1991. 3.** 45.

ÁDÁM Zoltán **1990**: **1.** 10. **1991**: **3.** 63.

Furcsa számitások a brüsszeli bridsversenyen

Brüsszel, június 27
(Az Est kiküldött tudósítójának telefonjelentése)

A brüsszeli brids Európa-bajnokságon szereplő favorit csapatok a hatodik fordulóban *kivételesen*

valamennyien győztek.

A *magyar* csapat a *dánokat*, az *osztrákok* a *belgákat*, az *angolok* a *norvégokat*, a *franciák* a *svédeket*, a *hollandok* a *cseheket* és a most már nagycsapat számba menő *juvoszlávok* a *svájciakat* győzték le.

A korábbi fordulók kuszált eredményei jórészt *a Brüsszelben alkalmazott*

szerencsétlen új versenyrendben

lelik magyarázatukat. A belga szövetség — amelynek a hágai vezetőség szabad kezet adott a verseny feltételeinek megállapítására — 32 leosztásos *körmérkőzéseket* írt elő, ahelyett, hogy csoportokon belül

legalább 64 leosztásra

menő reális fordulók alapján rendezte volna a versenyt Az eredmény kiszámítása hallatlanul bonyolult. *Minden leosztást külön értékelnek* és ha a harminckét leosztásból az egyik csapat 16 partiban, a másik csak 10 leosztásban írt többet, — mindegy hány poénnel — akkor *előbb megállapítják a meccspontarányt.* Ez lehet például 16:10, de mert harminckettes alapon kell kifejezni, tehát *19:13.*

A meccspont azonban nem honorálja a »nagy« érdemeket, tehát *a poénkülönbözetet is figyelembeveszik.* Mindkét azonos lappal játszó csapat *összes poénjeit* egymással összehasonlítva, az eredményt

százalékban

fejezik ki. A meccspontokat is százalékba számítják át és *a meccspontok és poének összegezett százalékaránya* adja a végeredményt. Igy azután megtörténhetik, hogy egyik csapat 15 partiban nyert, 16-ban vesztett, egy leosztás azonos, de a poénarány folytán *mégis elveszti fordulóját* mondjuk 47:53%-os arányban. A végeredményt azután

a győzelmi pontok

adják és egyenlő győzelmi pontok esetén a jobb tussarány, vagyis a jobb százalékos eredmény dönti el a helyezést.

Laval erélyesen lép fel Edennel szemben

Párizs, június 27

Az *Echo de Paris* londoni tudósítója jelenti: A francia kormány londoni nagykövete útján kérdést intézett az angol kormányhoz

az angol-német hajóépitési tervezetről.

Az angol külügyminisztérium e kérdésre *kitérő választ adott.* Sir Robert *Vansittart* csupán azt válaszolta *Corbin* francia nagykövetnek, hogy

a kérdést kormánya elé fogja terjeszteni.

A lap értesülése szerint

Laval elégedetlenül fogadta ezt a kitérő választ

és valószínű, hogy *ebben az ügyben erélyesen fog fellépni Edennel szemben.*

Shaw véleménye a szabadságról

London, június 27

G. Bernard *Shaw*, aki nemrég érkezett vissza világkörüli útjáról, a londoni rádióban *előadást tartott a szabadságról.* Felszólította az angolokat, hogy *verjék ki a fejükből azt az ábrándot, mintha ők szabadok volnának.*

— Az angoloknak *fogalmuk sincs a szabadságról,* — mondta — *soha nem is voltak szabadok.* Általában a mai civilizáltabb országokban *alig van szabadság,* az állami törvények elfojtják. Ha valaki panaszkodik, *választójogot adnak neki* s a lapok közlik vele, hogy most már aztán *érezze magát egy demokrata ország szabad polgárának, mert az ő szavazata döntötte el a választást.*

— De nemcsak az államhatalom akadályozza a szabadságot, hanem a mai társadalomban *a munkaadók* is. Munkaadód, ha akaraja, még azt is előírhatja, hogy *milyen színű és szabású ruhát viselj.* Ha akarja, bármely pillanatban kitehet az uccára. Hatalma, melyet fölötted gyakorol, *nagyobb, mint bármely politikai diktátoré.* Egyetlen fegyvered vele szemben *a sztrájk, de ez sem jó fegyver.*

— Időnként felhívják a figyelmünket arra, hogy a gazdag emberek jövedelmük egynegyedét vagy esetleg felét adóban szolgáltatják vissza. Azt azonban elfelejtik közölni, hogy *a szegény ember jövedelmének ugyanilyen vagy még nagyobb hányadától házbér formájában kénytelen megválni.* Irtózatos mennyiségű humbuggal akarják megtéveszteni a rabszolgaosztályt és közben végeredményben *az uralkodó osztályt is becsapják.*

Naponta akaszt a jugoszláv hóhér

Szabadka, június 27

A bánáti Fehértemplom községben akasztották fel *Draxin* Szvetiszláv bandität, aki Mármorák községben *két idősebb leánytestvért meggyilkolt és kirabolt* két évvel ezelőtt. A tárgyaláson a gyilkos váltig tagadott, de a bizonyítékokból kétségtelenül megállapították, hogy ő követte el a gyilkosságot. Az akasztást csak a legnagyobb nehézségek árán sikerült végrehajtani, *alig lehetett Draxint cellájából a vesztőhelyre kivonszolni.*

Amikor már az akasztófa alatt állott és látta, hogy nincs menekülés, az ügyészhez fordult és *csak egy pillanat türelmet* kért. Amikor megkapta, kijelentette, hogy csakugyan ő követte el a rablógyilkosságot, eddig azért tagadott, mert bízott a kegyelemben, most azonban már látja, hogy nincs mentség, így *inkább bevallja bűnét.* Ezután kezdődött az akasztás. Draxin haláltusája 11 percig tartott.

Hart Károly, a jugoszláv állami hóhér Szarajevóból érkezett Fehértemplomba, ahol tegnapelőtt akasztott. Jugoszláviában *majdnem minden napra jut egy akasztás* és a hóhérnak ma délután már Pancsován kell lenni és Bogdanov Béla 34 éves elítélten kell végrehajtani a halálos ítéletet.

— *Én vagyok a legelfoglaltabb hóhér Európában* — jelentette ki Hart az ujságíróknak.

Es a 4. parancsolat?...

Szekszárd, június 27
(Az Est tudósítójának telefonjelentése)

Régóta haragos viszonyban élt *Majsay* István 45 éves jómódú szekszárdi gazdálkodó édesanyjával, özvegy *Majsay* Istvánnéval. Az örökség miatt évek óta pereskedés folyik közöttük.

Ma reggel a gazdálkodó kileste, amikor édesanyja egyedül maradt otthon, bement hozzá és kulcsot kért tőle. Anyja kiutasította, mire *veszekedés* keletkezett közöttük. *Majsay*

vödröt kapott fel és azzal véresre verte anyját, majd az idős asszonyt a földre teperte, tégladarabbal és baltával agyba-főbe verte.

Majsay ezután az anyját a lovak közé hurcolta, hogy azt a látszatot keltse, mintha a lovak rúgták volna agyon. Reggel nyolc órakor *Majsay* a rendőrségre ment és *anyja ellen feljelentést tett.* Azt állította, hogy *veszekedés közben édesanyja rátámadt, megvágta az ujját.*

Kimondhatatlan fájdalommal értesítjük jóbarátainkat és ismerőseinket, hogy »Mindenünk«

Ormos György

életének 49-ik évében váratlanul itthagyott bennünket.

Ormos Györgyné felesége,
Ormos Lya leánya.

Temetése e hó 28-án ½3 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temető halottasházából.

Részvétlátogatások mellőzését kérjük!

Budapesten, 1935. június 27-én.

Az **Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat igazgatósága, tisztviselői kara** és **műszaki személyzete** fájdalommal tudatja, hogy a társulat titkára

Ormos György úr

ez évi június 27-én 49-ik életévében elhúnyt.

A megboldogult 31 éven át ritka odaadással, páratlan hűséggel és példaadó kötelességérzettel szolgálta a társulat ügyeit. A vállalat egyik legmegbízhatóbb főtisztviselőjét, kartársai pedig megértő és odaadó kollégát veszítenek benne.

A kitünő főtisztviselő és melegszívű kartárs emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

Ünnep a Herman Ottó emléknél

— Az Est tudósítójától —

A Magyar Ornitológusok Szövetsége *Herman* Ottó születésének 100 éves fordulója alkalmából

ma délben 12 órakor kegyeletes ünnepséget rendezett

a Múzeum-kertben a *Hermann* Ottó emlékmű előtt. Az emlékmű

mezei virágokból csokrot helyeztek el,

majd *Szalóky Navratil* Dezső kormányfőtanácsos, a »Hermann Ottó Társaság« elnöke méltatta a nagy tudós érdemeit.

Roosevelt fia kubikos

Washington, június 27

Roosevelt elnök »Nemzeti Ifjúsági Tanács« néven új szervezetet létesített.

Amerika félmillió munkanélküli ifjúnemzedékének támogatására

munkaközvetítés, új munkaalkalmak teremtése, ipari, műszaki, tudományos továbbképzés és iskoláztatás útján. A tanács céljaira az elnök

50 millió dollárt utalt ki

a 4880 millió dolláros közmunkaalapból.

Egyszersmind intézkedett az elnök, hogy legifjabb fia, a tizennyolcéves *John*, aki jelenleg a *Harvard*-egyetem hallgatója,

idei nyári szabadságát a Tennessee-völgyében mint az állami gátépitkezések munkása töltse.

Az elnök fia a munkatáborban fog élni s a többi munkással együtt

ásóval és csákánnyal fog dolgozni.

Fizetést egyáltalában nem kap, *nehogy akár egyetlenegy munkanélkülitől is elvegyee a kenyeret.* Utazási és élelmezési költségeit az elnök fedezi magánpénztárából. Hangoztatta *Roosevelt*, hogy ezzel meg akarja mutatni, hogy

feltétlen hive annak a régi amerikai hagyománynak,

amely szerint az egyetemi diákok *szabadságukat lehetőleg testi munkával töltsék.*

Sportjegyek

a következő sporteseményekre kaphatók *Az Est* erzsébetkörúti jegyirodájában kedvezményes áron:

1. Hungária—Juventus Középeurópai Kupa, Hungária út, vasárnap,

2. Budapest atlétikai bajnokságai, Beszkár-pálya, szombat—vasárnap,

3. III. ker. úszóversenye szombat—vasárnap. (1 P és 50 fill. jegyek!)

Svábhegyi Nagyszálló
Szobák folyó hideg-melegvízzel, magyar-francia konyha. Mindennemű diéta.
Szombaton nagy művészest
Fellépnek többek között: **Beregi Oszkár, Kondor Ibolya** stb. Naponta tánc. Telefon 65-0-97 és 65-4-09

Az „Autó" 600 km-es Jubileumi Túraútján
FIAT
Balilla ELSŐ
úgy az
1.1 literes túrakocsik
mint az
1.1 literes Sportkocsik
kategóriájában
VI., Aréna út 61. Tel.: 988-20

PETROVICS ELEKNÉL A MARGITSZIGETEN

Írta: Szomory

Azt reméltem, valahol egy árnyas fa alatt, egy padon fogom találni ezt a kitünő embert. Sajnos, még az ágyban kell pihennie, — most már rövid ideig, úgy látom. Az ablak tárva ebben a szanatóriumi szobában. Egy öreg fa lombkoronája majdnem felér idáig, az ablak elé, a párkányra. Azt lehetne hinni, ez az ő régi szobája a Múzeumban, a ligeti platánok szomszédságával. A sok virággal s lombkoronával. Holott nem. Ez egy más világ itt. Más atmoszféra. Más környezet. Más képek is a falon, silány kis olajnyomatok — Petrovics számára! Vajjon látja-e ezeket? Azt hiszem, nem. Azt hiszem, nagyon meg volna lepve, ha azt mondanám, hogy fehér ágya fölött, ks színes képek vannak szögelve a falra...

Szelíd és lágy tekintete messze túl ezen a szobán, messze túl a szigeten is, azt a művészi munkáját követi, amelyet még be tudott fejezni, de amelyhez e bús percekben nem tud elmenni, hogy bemutassa... A régi képtár olasz részének rekonstruálása: ez a munka.

— Hosszú évekig tartott. — mondja. — Talán a legtöbb amit akartam, amit szerettem. Minden munkám betetőzése, — teszi hozzá egy olyan mosollyal s olyan megadásos hangon az ágypárnák magasságából, hogy szinte mártiromságnak hangzik... olyan magasról s olyan bánatosan hangzik. — Hát nem lehetek ott, — fejezi be.

— Hát nem. Majd máskor, — mondom, — legközelebb! Türelmesnek kell lenni.

Nem felel, de ahogy elnéz fehér vászonleplei fölött, nyilván arra gondol ami az én érzésem is e percben. Hányan vannak, akik maradéktalanul megtudtak valósítani mindent, akik kövér egészségükben elérték céljaikat s ott lehettek minden ünnepen... Isten kegye az illusztris emberekhez, hogy csak a vágyuk határáig jutnak el. Ez így van egy ősrégi eset óta az Ó-Szövetségben. Az Igéret földjének csak a határáig.

Azontúl, ebben a bús szobában a tárt ablakkal s lombkoronával, mindenről beszélgetünk, — álmokról, magányosságról, multakról, sőt a jövőről is, a Margitszigetről s a kertekről és a fákról, mindenről, ami derű és fény van ezen a világon, csak éppen arról nem, amiről beszélni akartam, amiért idejöttem... Egy szót nem tudok szólani arról a felsőbb határozatról, ami a Petrovics munkáját lezárja, egy árva szót, egy célzást e határozatra. Semmit! Milyen furcsa! Mindenki mással lehet beszélni arról is, ami az élet profán törvénye, mindarról, amit az ár sodor emberek között. Petrovicscsal csak arról lehet beszélni, ami szép. Erkölcsi lényének egész tartalmát és reliefjét nagy vándorútján földi életünkben, a szépség álma és vágya adja meg. Itt Pesten, velünk, a tömegben, a porban és nyomorban, zord házfalak és szörnyű emberek között, a maga külön útját járta a szépségek és remekművek felé, a maga külön útját harcokkal és küzdelmekkel mesteri vásznakért és szobrokért, egy Palma Vecchióért! hogy ezt megszerezze a Múzeumnak. Az ilyen embertől nem lehet azt kérdezni, mint ezt más állami hivatalnoktól, magas rangban: mit szól ahhoz kérem, hogy nyugalomba küldik? Lehet ezt kérdezni egy embertől, aki megkapta ajándékba a Szinyei *Pacsirtá*-ját!? A Greco *Magdolná*-ját!? A Mányoki *Rákóczi*-ját!? A Cézanne *Buffet*-jét s mindent még, amit elfelejtek! Aki megkapta Weiss Fülöptől, egy bankvezértől, ajándékba a Szinyei egyik legszebb képét, a *Szerelmespár*-t! Hát lehet ezt kérdezni egy ilyen embertől, egy ilyen gyüjtőtől, minden szépségnél szebbeket Álmodó-tól?

Nem is kérdeztem. Inkább mást kérdeztem. Azt kérdeztem ha vajjon hosszas betegsége alatt s messze a Múzeumtól, gondolt-e, mit mondjak? — egy Van Dyckre például?

Nem felel, de mintha azt mondaná: Soha nem is gondoltam másra.

— No de egy Courbetra is remélem, Corotra is, Delacroixra? Az ember így egyedül, a hosszú éjszakákban, mire is gondolhat másra, mint a piktúrára?

— Az ember benső látása élesebb és világosabb a nagy magánosságban... a hosszú éjszakákban, ahogy mondod. A képzelete igyekszik visszaadni, amit a valóság elzár előle. Az álom intenzívebb. Azonfelül sok dolgot megért az ember amin alig volt ideje töprengeni idáig. Az ilyen hosszú betegség alatt, testben meggyöngül az ember, de lélekben annál termékenyebb. Meg is szoktam, hogy egyedül legyek. Aki dolgozik, nem is tehet másképp. Annak egyedül kell lenni.

Itt ülök az ágyánál, hallgatom és nézem. Hallgatom halk szavai csöndjét, angyali szerénységében. S megint úgy érzem, mint mindannyiszor a multban, mint legutóbb a Múzeumban is, egy más szobában, egy más ablaknál, más lombkoronák fölött: szeretném jobban megismerni. Emberi lénye, rejtélyesség híján és éppen amiért rejtélyesség híján, valami titkot rejt, amit soha senki nem fog megismerni, úgy érzem. Az ideáljain túl, húszévi munkáján túl, vágyain és álmain túl még van itt egy külön világ, ami az ő legmélyebb lelkének világa. Már nem is merek kérdezni semmit. Még Lorenzo Costáról, még Ferrari Gaudenzióról se semmit. A két szeme könnyel van tele.

— Minden jót! — mondom s megyek.

— Isten veled.

Dr. Kallós Henrik és neje sz. **Sebestyén Ilonka** (Wien) mint szülei és **özv. Sebestyén Lajosné** mint nagyanya a nagy fájdalomtól lesujtva adják hírül, hogy egyetlen drága gyermeküket, életük szemefényét

Klárikát

17 éves korában, 1935 június 22-én, emberfeletti hosszas küzdelem után örökre elvesztették. Temetése 1935 június 24-én volt a Wien melletti Badenben.

Özv. Berényi Bertalanné úgy a maga, mint gyermekei: **Zsófia, Klotild, Leó, Zoltán** és **Andor**, valamint sógornői és az összes rokonság nevében mélységes fájdalomtól lesujtva tudatja, hogy a páratlan nemeslelkű, önfeláldozó gyermek, testvér, sógornő és rokon

Berényi Margit

e hó 26-án a Mindenható kifürkészhetetlen akaratából életének virágzásában elhúnyt.

Temetése pénteken, délután 1/4 5 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Gömbös Miklós bonyhádi tanár elégtételt kapott

Bonyhád, június 27
(Az Est tudósitójától)

Öt évvel ezelőtt a bonyhádi főuccán az éjjeli órákban dr. *Mühl* Henrik bonyhádi orvos, a túladunai pángermán mozgalmak egyik ismert vezetője, inzultálta jákfai *Gömbös* Miklós bonyhádi gimnáziumi tanárt. Az inzultus után *Gömbös* provokáltatta Mühlt, majd *becsületbiróság* ült össze, amely diszkvalifikálta az orvost. *Gömbös* Miklós ezután *bünvádi feljelentést* tett Mühl ellen.

feltünően durva becsületsértés vétsége

címén. *Mühl viszonvádat* emelt.

Tegnap tárgyalta az ügyet a bonyhádi járásbíróság. Reggel nyolc órától este nyolc óráig tartó tárgyalás után dr. *Guttjan* Ignác járásbíró

ítéletében bünösnek mondta ki dr. Mühl Henriket s ezért 150 pengő pénzbüntetésre, valamint az összes költségek megfizetésére ítélte.

Gömböst Miklóst ellenben az ellene emelt viszonvádak alól felmentette.

A járásbíróság ítéletében megállapította, hogy *dr. Mühl Henrik Gömbös Miklós mellett elhaladtában, tehát nem szemben támadt Gömbös Miklósra és vágta őt fejbe. Gömbös visszafordult és visszavágta Mühlt. Mühl elszaladt, Gömbös pedig felháborodottan kiáltotta utána: Gyáva, ütni tudsz, de megállni nem mersz!*

Az ítélet indokolása szerint *Gömbös Miklós jogos önvédelemben cselekedett. Közérdekből és hazafias érzésből járt el Mühl ellen.*

Összkomfort a Nemzetiben

Szóval, összkomfort a Nemzetiben. Fürdőszoba, hall, új szőnyegek, klubülés, pazar kilátás a színpadra és a — repertoárra, amit nem szerviroztak ugyan a tegnapi sajtótájékoztatón a sörrel és pogácsával együtt, de aminek az idejét és a tartalmát előzékeny türelemmel és tárgyilagossággal kell bevárni. Mi csak helyeselni tudjuk, hogy Othello új fürdőszobához jut; de mihez jut a közönség építészetileg — legalább építészetileg — a Nemzeti Színházban. Amelyről most azt mondják, hogy új, pedig sajnos, a régi Népszínházban a régi. Új vezetés a régi színházban. Nem először, nem is másodszor. De épp az a kérdés, hogy a régi színház, a maga régiségében, nem gyűri-e le ezt az új vezetést is, mint ahogy az esztendők folyamán annyi új vezetést gyűrt le. A kérdés az, hogy bármiféle új vezetés ellensúlyozhatja-e azt, hogy a színház — nem új, hogy nem »született« Nemzeti Színház. Persze a legegyszerűbb lett volna magát az épületet elbocsátani — minthogy azonban ez az adott körülmények közt nem lehetséges, lehetségessé kell tenni.

De addig is, amíg ez aktuális lehet, felszínen kell tartani a kérdést és addig is, amíg aktuális lehet, gondoskodni kell arról, hogy a színház akusztikáját megjavítsák. Végre is lehetetlenség, hogy az épület diktáljon — játékstílust és a színész, mint Mikszáth Kálmán a kortesről mondja, »kétezer fül erejéig« eressze ki stentori hangját, csak azért, mert a színház akusztikája hiányzik. Most »új Nemzeti Színházról« beszélnek. De lehet-e új Nemzeti Színházról beszélni, a régi Népszínház épületének akusztikájában. Nagyon szép, ha most ilyen higiénikus reformokról — Othello fürdőszobája — gondoskodnak, de az összkomfort talán a nézőközönség vagy hallóközönség higiénikusabb kiszolgálását is megkívánja? Mikor mutatkozik be az új Nemzeti Színház? Foglalkozni lehet vele. Érdemes. Kell.

Szeretett feleségem, drága imádott anyánk, nagyanyánk, mindenünk,

Venetiáner Dávidné

elhúnyt. Temetése ma, csütörtök délután fél hat órakor lesz az újpesti izraelita temetőben.

Minden külön értesítés helyett.

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Ebben a rovatban a hirdetések ára milliméter-soronként hétköznap 70, vasárnap 80 fillér. A legkisebb hirdetés ára 7, illetve 8 pengő.

Gyomor-, bél- és anyagcserebetegségeknél, vérszegénység, sápadtság és lesoványodás eseteiben reggel éhgyomorra egy pohár természetes **Ferenc József** keserűvíz az emésztőszervek működését hathatósan előmozdítja s így megkönnyíti a tápanyagok vérbejutását. Orvosi szakvélemények hangsúlyozzák, hogy a **Ferenc József** víz úgy felnőtteknél, mint gyermekeknél igen gyorsan, biztosan és mindig kellemesen hat.

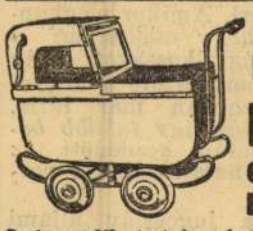

Új modelek! Mérsékelt árak!

MARS GYERMEK-KOCSIGYÁR

Budapest, VI., Andrássy út 36. (Párisival szemben)

ABBAZIA

EDEN és QUISISANA

szállodák részére szobarendeléseket elfogad és felvilágositást ad Sterk Imre az »Égisz« utazási irodában, VI., Andrássy út 29. Telefon **194-93**

Árverési hirdetmény!

Blayer Farkas salgótarjáni rőfös-, divatáru- és készcipőkereskedő kényszeregyességi ügyében az elrendelt likvidáció során nyilvános árverésen eladásra kerül adós cég árukészlete, szállodaberendezése, szálló bérleti joga, kintlevőségei és a berettyóújfalui 1919. sz. tkvi betétben felvett ingatlana **1935. július 5-én d. e. ½ 12 órakor Salgótarjánban, adós cég üzletelepén.** Az eladásra kerülő ingóságok adós cégnél, árverési feltételek és a leltár az Országos Hitelvédő Egyletnél is Budapesten, V., Alkotmány ucca 8. alatt d. e. 10—1 óráig megtekinthetők, ahová ajánlatok 10% bánatpénzzel nyujtandók be.

Felhívás!

Az **Etoile kávéházat** (V., Szabadság tér 17. sz.) átvenni szándékozom. Felhívom üzleti hitelezőit, hogy követeléseiket 3 nap alatt nálam, különbeni kizárás mellett bejelenteni szíveskedjenek.

Mezei László,
V., Szabadság tér 17.

Petrovics Elek

Petrovics Eleket, a Szépművészeti Múzeum főigazgatóját, nyugalomba küldik. Állítólag már utódját is kiszemelte a kultuszminiszter. Megdöbbenve s egyben kissé hitetlenkedve halljuk ezt a hírt. Megdöbbenve, mert Petrovics Elek távozásával szinte pótolhatatlan veszteség érné egyik legjelentősebb kultúrintézményünket, amelyet éppen az ő páratlan hozzáértése, szakavatottsága és művészetszeretete virágoztatott fel, húsz nehéz esztendő során. Olyan válságos időkben, amikor magától az elsorvadástól való puszta megóvás is komoly érdemszámba ment ebben a felelős állásban. De hitetlenkedve is fogadjuk a Petrovics nyugdíjazását ujságoló bejelentést. Egyszerűen azért, mert időelőtti elmenetelére semmi elfogadható okot sem találunk. Igaz, az európai hírű, tudós főigazgató — akinek neve valósággal fogalomként forrott össze a Szépművészeti Múzeum jelen történetével — az utóbbi időben súlyos betegségen ment keresztül. Ám szívós szervezete szerencsésen megbirkózott a rátámadó kórral. Betegágyát felépülve hagyta el s ma már csaknem teljesen egészséges. Fáradhatatlan munkakedvét mi sem bizonyítja jobban, mint a múzeum olasz képgyüjteményének ép most befejezett, gyökeres átrendezése, amiben betegsége sem tudta meggátolni. Első lépése ez annak a generális újításnak, amelynek részletes tervét pár hónap előtt a *Pesti Napló* hasábjain fejtette ki Petrovics Elek. Akárhogy nézzük, a fiatalok közt e pillanatban sehol sem látjuk azt a kimagasló tehetséget, aki olyan hivatottsággal vezethetné a Szépművészeti Múzeum ügyeit, mint ő vezette két évtized folyamán. Nem helytálló így az a feltevés sem, hogy Petrovics nyugalombaküldésével talán valami váratlanul felbukkant, ritka ifjúi érték méltó érvényesülése számára kívánnak helyet teremteni. Miért akarják hát mégis leváltani őt fontos őrhelyéről?

Mindent figyelembe véve és tárgyilagosan mérlegelve, őszintén meg kell mondanunk: helyrehozhatatlan hiba lenne egy ennyire helyénvaló, munkabírása és munkakedve teljében levő, nagyszerű embert csupán azért kimozdítani vezető pozíciójából, mert hivatalos szolgálati idejét már idestova kitöltötte. A paragrafus sohase nőhet az eleven élet fölé. Különösen nem ebben az esetben. Milyen értetlenség és rövidlátás egy Petrovics Eleket, egy ilyen kivételes felkészültséggel rendelkező tudóst, a bürokratizmus általánosító mércéje alá állítani! Igazi művész vagy tudós nem mérhető a nagy átlag, a középszer mértékével. Még abban a tekintetben sem, hogy öreg-e, vagy fiatal? Gondoljuk csak el: micsoda értékektől fosztották volna meg a magyar kultúra kincstárát, ha például egy Apponyit vagy Rákosi Jenőt már hatvankétéves korában »nyugalomba« küldtek volna, azzal a meglepő indokolással, hogy »öreg«, vagy éppen, hogy »kitöltötte szolgálati idejét«. *A tehetségnek nincs »korhatára«*, ezt tessék végre megtanulni. Amíg dolgozni tud, addig tart a »szolgálati ideje«. Ezért nem bírálható el soha egy Korányi Sándor vagy Petrovics Elek működése sem olyan időegység alapján, amely megfelel — mondjuk — egy névtelen miniszteri tanácsos munkateljesítményének mértékéül. Más a mindenkor pótolható hivatalnok és más az egyedülálló, megfelelő utóddal csak ritkán helyettesíthető tehetség. S nem képzelhető el olyan kollektív irányzat, amely a köz kára nélkül lemondhatna az egyéni kiválóság megbecsüléséről.

Ezért kellene ma Petrovics Eleket még akkor is a helyén marasztani, ha ő maga kérné nyugdíjazását. Mert szükség van rá. Nélkülözhetetlen szüksége van az ő válogató, irányító, értékelő és konzerváló munkájára az egész mai magyar művészetnek. Nem szólva külön a háláról, amellyel a Szépművészeti Múzeum európai jelentőségű kiépítéséért minden hivatalos tényező tartozik neki. Hiszen jól tudjuk: a régi és új gyüjtemény megrostálása, átcsoportosítása és gazdagítása, áldozatkész műbarátok szerzése, a Modern Képtár, a »Magyar Luxembourg« életrehívása, a színvonal emelése, mind az ő húszesztendős fáradozásainak eredménye. Aki ezt a maradandó értékű munkát ilyen sikeresen tudta elvégezni a háború, a forradalmak, a gazdasági válság mostoha éveiben, attól még nagyon sokat várhatunk csak kissé is kedvezőbb időkben. Éppen azért nem értjük Petrovics erőltetett, semmivel sem indokolható s még kevésbé menthető nyugdíjba küldését.

Reformok bizonyára szükségesek ma nálunk. De reform csak olyan intézkedés lehet, amely javít és használ. A rossz helyébe jót állít. A legjobbat kevésbé megfelelővel kicserélni — egyedül a *változtatás* kedvéért — egyszerűen botorság. Már pedig Petrovics Elek nyugalomba erőltetése ezt jelentené. Ép azért nem hisszük, hogy bekövetkezzék. Az igazság ugyanis az, hogyha Petrovics Elek nem állana a Szépművészeti Múzeum élén, sürgősen oda kellene hívni őt, nem azon gondolkozni: miképen lehetne elküldeni java ereje és munkakedve teljében, — kiszámíthatatlan kárára egész képzőművészeti életünknek.

ABBAZIA
DR. HORVÁTH
szanatórium és penzió
Személyesen tárgyal: BRITANNIA SZÁLLODÁBAN 11—5-ig. Telefón: 20-6-46

Mussolini és Eden tanácskozásától függ, hogy megjavul-e az angol-olasz viszony?

Szombaton két órán át tárgyalt Eden és Mussolini — Hűvös hangulat fogadta Rómában Edent, aki igyekszik helyreállítani a stresai front egységét — A légi egyezmény és az abesszíniai probléma

Róma, június 24.

(A Pesti Napló római szerkesztőségének telefónjelentése.)

Eden és *Mussolini* ma délelőtti tanácskozásai után megindultak a találgatások és kombinációk arra vonatkozóan, hogy az angol miniszter római látogatása következtében *megjavul-e az angol-olasz viszony, vagy pedig tovább rosszabbodik.* A délelőtti két óra hosszat tartó tanácskozások során Eden informálta Mussolinit az angol-német flotaegyezményről és mint beavatott forrásból közlik, azt a javaslatot terjesztette a Duce elé, hogy *a londoni flottakonferencián a stresai front három állama, Anglia, Franciaország és Olaszország közös tervvel vegyen részt.* Eden elsősorban arról akarja meggyőzni Mussolinit, hogy *az angol-német flottaegyezmény nem áll ellentétben sem a francia-angol tanácskozásokkal, sem a stresai tárgyalások jegyzőkönyvével, sőt egyenesen biztosítani kívánja Eden Mussolinit arról, hogy Anglia továbbra is szigorúan a stresai elv alapján áll.*

Olaszországban ezeket a kijelentéseket *hűvös tárgyilagossággal és a helyzet világos meglátásával fogadják.* Olasz diplomáciai körök hangulatából világosan látszik, hogy a *stresai értekezlet belső értékéről annakidején alkotott pesszimista véleményünk teljes mértékben igazolódott.* Emlékeztetni akarunk csak arra, hogy a tárgyalások befejezése után jelentettük: »*a stresai értekezlet eredménye egy kommüniké*«.

És tényleg, az első vihar hatása alatt a *stresai front igen súlyos sérüléseket szenvedett.* Ezeket a sérüléseket nem lesz olyan könnyű reparálni, ahogy általában hiszik. Olaszországban nem az angol flottaegyezmény lényegét sérelmezik. Illetékes olasz körökben ugyanazt mondják most is, amit a német kötelező katonai szolgálat bevezetése után mondottak, nevezetesen, hogy *a békeszerződéseket feltétlenül revideálni kell, amint ezt Olaszország először hangoztatta.* Az olasz politikai köröknek csak az ellen van kifogásuk, hogy *a revíziókat nem közös munkával, hanem egyoldalúan állapítják meg.*

A lényeget tekintve: általában az olasz körök véleménye, hogy *Olaszországnak nincs sirnivalója amiatt, hogy úgy Anglia, mint Franciaország az Atlanti óceánon és a Keleti meg az Északi tengeren az eddiginél jobban le lesz kötve, ha Németország megvalósítja flottaprogramját* és így vagy nagyobb iramban kezdik meg a flottaépítést, — amit általában nem tartanak valószínűnek — vagy pedig némiképpen csökkentik földközitengeri haderejüket, aminek következtében az olasz flotta erőviszonyai lényegesen megjavulnak.

Mint értesülünk, *illetékes olasz helyen ebből a szempontból nézik a dolgokat és így csak az olasz-francia jóviszony kötelező mértékével támadják az angol-német flottaegyezményt.*

A második kérdéscsoport, amelyről Mussolini és Eden már ma délelőtt tárgyaltak, *a légi Locarno problémája.* Ugy értesülünk, hogy *Eden Rómában meg akarja tárgyalni a légi egyezmény alapvonalait* és az olasz álláspont teljes ismeretével akarja elhagyni az olasz fővárost. Eden előreláthatólag szerdán délben utazik el Rómából, Párizsban okvetlenül megáll néhány órára, hogy tanácskozzék Lavallal. Jól informált római körök szerint ezen a párizsi tanácskozáson Eden informálni akarja Lavalt római benyomásairól és a *francia miniszterelnökkel együtt le akarja rögzíteni a légi Locarno végleges alapvonalait Róma, Párizs és London kívánságainak figyelembevételével.*

A harmadik és külpolitikai szempontból a legérdekesebb kérdéscsoport, amelynek felvetéséről egyelőre csak mint lehetőségről beszélnek hivatalosan, *az olasz-abesszín ellentét megbeszélése.* Érdekes és feltűnő, hogy Edennel együtt érkezett Rómába *Thompson*, a Foreign Offie egyiptomi osztályának vezetője, aki már a hétfő délelőtti órákban érintkezésbe lépett az illetékes olasz szakértőkkel. Úgy értesülök, hogy lord Eden kedden délelőtt az olasz külügyminisztériumban Thompsonnal együtt az abesszíniai kérdésről tárgyal az olasz szakértőkkel és a délelőtti megbeszélések eredményeként délután Mussolinival. Lord Eden kétségtelenül igen nagy diplomáciai sikert aratna, ha rá tudná venni az olasz kormányt, hogy az abesszín kérdésben fogadjon el valami közvetítő megoldást. Általános hangulat szerint azonban erre *igen kevés a remény.*

Ha ez nem sikerülne, úgy Eden arra akarja rábírni az olasz kormány elnökét, hogy *Olaszország vegyen részt az augusztus 25-i népszövetségi ülésen, amelyen az olasz-abesszín ellentéteket tárgyalja a Tanács.* Mint jól informált olasz körökből értesülök, Olaszország csak abban az esetben hajlandó augusztusban Genfbe menni, ha nem kizárólag a népszövetségi alapokmány szokásos 10. és 15. paragrafusai alapján tárgyalnak, *hanem belevonhatják a vitába a revízióról szóló 19., a mandátumokról szóló 22. és a nemzetközi kereskedelmi és ipari szabadságról szóló 23. paragrafusokat is és abesszíniai vonatkozásban ezeket a paragrafusokat megtárgyalhatják.*

Eden lordnak kétségtelenül igen nehéz dolga van Rómában és aligha lesz könnyű siker az olaszországi kirándulás lezárása. *A hangulat hűvös. Igen hűvös.* A diplomáciai tárgyalások fogadtatásain megedzetten, méltán lepődhetett meg Eden azon a kötelezően udvarias fogadtatáson, amelyben az olasz kormány képviselői, Aloisi és Suvich vasárnap este a Termini pályaudvaron őt részesítették. A külpolitikai barométerek nem jósolnak időváltozást a következő 24 órára.

Baros Imre

Mit kínál Anglia — és mit kíván Olaszország?

London, június 24.

Eden római megbeszéléseit illetőleg a Reuter-Iroda római levelezője valószínűnek tartja, hogy Eden hangsúlyozni fogja Mussolini előtt, hogy Anglia a Németországgal kötött tengerészeti megállapodást az európai biztonság és szilárdság ügyével összeférhetőnek tartja és Anglia továbbra is érdeklődik ugyan a közép- és keleteurópai béke fenntartása iránt, de különös súlyt helyez arra, hogy az Angliát oly közelről érintő nyugati légi egyezmény ne szenvedjen halasztást és hogy annak minél gyorsabb megkötése érdekében minden lehető megtörténjék.

Az olasz külügyi hivatal egyik képviselője kijelentette a Reuter-Iroda levelezőjének, hogy *meglepné az olasz kormányt, ha Eden szóbahozná az abesszíniai kérdést. Nincs semmi értelme annak, hogy területi vagy gazdasági engedményeket javasoljanak.* Olaszország addig nem vonja ki csapatait a gyarmatokból, amíg nem kapott biztosítékot abban a tekintetben, hogy Abesszínia nem jelenti többé az olasz érdekek fenyegetését. Ha Eden megígéri, — mondotta az illető személyiség — hogy az angol kormány pártolja azt a megoldást, hogy Olaszország kapjon népszövetségi megbizatást vagy védnökséget Abesszínia felett, akkor az olasz kormány hajlandó erről tárgyalni.

A Star szerint Anglia és Abesszinia rövidesen megállapodást ír alá, amely feljogosítja az angol érdekeltségeket, hogy a Csána-tó vizével rendelkezzenek és gátakat, zsilipeket építsenek, amiért az abesszín kormány 300.000 font sterlinget fog kapni. *Anglia barátságos magatartása a legutóbbi olasz-abesszin vita során bizonyára döntő befolyást gyakorolt e megállapodás ügyében az angol érdekeltségek számára.* Olaszország féltékenységének kímélése céljából az angol kormány egyelőre elhalasztotta az egyezmény formaszerű aláírását.

Párizs és Róma bizalmatlan

Párizs, június 24.

Párizsban nem nagyon bíznak a római angol-olasz megbeszélések sikerében és úgy vélik, hogy Eden körülbelül olyan ellenvetésekkel találja magát szemben, mint aminőket francia részről emeltek.

A Havas-Iroda római tudósítása szerint *Rómában sem nagyon bíznak abban, hogy a megbeszélések eredményt hoznak. Edent hideg udvariassággal fogadták.*

Hivatalos jelentés a tárgyalásokról

Róma, június 24.

A Mussolini és Eden közötti megbeszélésekről a következő közleményt adták ki:

Az olasz miniszterelnök ma délelőtt a Palazzo Veneziában fogadta Eden angol minisztert, akivel szívélyes megbeszélést folytatott. A megbeszélés több mint két óra hosszat tartott. A megbeszélésen szóba került a június 8-iki angol-német haditengerészeti egyezmény, szó volt továbbá a légügyi egyezményre irányuló tervekről és a február 3-iki londoni angol-francia találkozás alkalmából felvetett kérdésekről.

Anglia kész áldozatokat hozni Olaszország javára?

Párizs, június 24.

A *Temps* úgy véli, hogy Anglia az olasz-ethiopiai ellentét elsimítása érdekében *hajlandó lesz áldozatokat hozni.* A kérdés természetesen az, — írja a lap — hogy Rómában és Londonban azonosan értelmezi-e »Olaszország jogos keletafrikai törekvéseit«. Ugy látszik egyébként, hogy Olaszország már határozottan megállapodott keletafrikai politikájára nézve. Ma csupán annyit lehet megállapítani, hogy az angol közvélemény igen nyugtalanul tekint a keletafrikai összetűzés eshetőségei elé és a békés megoldás módját keresi, sőt Londonban azzal is számolnak, hogy Anglia *a megegyezés előmozdítása végett áldozatoktól* sem fog visszariadni.

Petrovics Elek

A Móricka kávéja

*

Mit csinál a jó hazafi a békés időkben? Élvezettel szürcsöli kávéját és teáját — a haza javára. Semmi kétség nem lehet ugyanis az iránt, hogy a kávé és a tea igen jót tesz az államnak; annyira, hogy aki korlátozza az én kávé- és tea-fogyasztásomat, sokkal többet árt az államnak, mint nekem. Miután nem szoktam nagy szavakkal handabandázni, ezt, amit mondtam, be is fogom bizonyítani, — annyira, hogy soraim elolvasása után nem lesz egyetlenegy ember sem, aki azt fogja mondani, hogy nincsen igazam.

A folyó év május 15-től fogva Magyarországba úgynevezett gyarmatárut behozni egyelőre nem szabad. A közgazdaságnak minden olyan reformtudósa (ki eddig a közgazdasági élettől a lehető legtávolabb állott) azt mondja, hogy ez nagyon okos dolog és hogy csak helyeselni lehet ezt a korlátozást, mert a gyarmatárut idegen valután vásárljuk; nagyon bölcsen cselekszik tehát a Nemzeti Bank, mikor könnyen nélkülözhető dolgokra nem engedélyez idegen fizetési eszközöket. Világért sem hallgatom el ezt a fontos érvet és miután én is vagyok olyan jó magyar hazafi, mint kend, illetve kegyed, — én is tudnék úszni a frázisok ama tengerében, melyet úgy hívnak, hogy magyar politika és a lelkesedésnek nekilendülve, én is tudnék szavalni arról, hogy vannak olyan idők, mikor hazafiúi erény reggelire hazai szalonnát kávézni és nem gyarmatárut.

Azonban ha fenékig kimerítjük is a világon a legbölcsebb valuta- és devizapolitika érveinek dús tárházét, még mindig szabad ceruzát és frópapirost fogyasztani és egy keveset számolni, — bár vannak bürokratikus gondolkozású emberek, akik azt a magyart, aki okoskodik és számolni kezd, szívből utálják. Miután az állami és társadalmi rend hatékonyabb védelmét szerencsére úgy csinálták meg, hogy a számolás nem tilos, szabad a nyájas olvasót egy kis számtani szórakozásra meghívnom.

Vegyünk elő négy gyarmatárut: a kávét, a teát, a borsot és a fahéjat. Tavaly behoztak az országba 22.200 mázsa kávét, 2140 mázsa teát, 2737 mázsa borsot és 491 mázsa fahéjat. Ezek rendkívül szerény mennyiségek más civilizált országokhoz képest. Úgy tűnik fel, mintha a bors egy kicsit sok lett volna, de nem sok az se, ha meggondoljuk, hogy bors nélkül hurkát vagy szalámit csinálni tisztára képtelenség. Szóval, a négy legfontosabb gyarmatáruból valóban a minimális mennyiséget hoztuk be, — ennél kevesebbet kizárólag csak a kommün idején élveztünk.

Kifizettünk a felsorolt gyarmatárukért (már amennyiben esetleg adósak nem maradtunk) összesen 1,878.721 pengőt.

Szentigaz, amit erre egy reformtudós mondana: ha az említett gyarmatárukat egy évig nem hozzuk be, akkor ez az 1,878.721 pengő a nemzet zsebében megmarad.

Hát kérem, ez a baj! Sőt az egész magyar nemzetnek az a legnagyobb baja, hogy túltengenek nálunk az olyan rettentően okos emberek, akiknek esze az ilyen igazságokat felfedezi.

Én, mint az ő világuktól legtávolabb álló, de már születésemnél fogva a kereskedelem eszméivel fertőzött ember (ki a leendő rendiség legalacsonyabb kasztjába fogok tartozni), — idejében jártatom a számat és kiabálok:

— Magyarok! Óriási hiba van a kréta körül! Olyan hiba csúszott be a számadásba, amely miatt nyögve bár, de igen sokat fogtok fizetni!

Tudniillik mikor tavaly a felsorolt négyféle gyarmatárura kiadtunk 1,878.721 pengőt, ugyanakkor, ugyanezen áruk után az állam bevett vámokban és fázisadóban 11,617.792 pengőt. Az áruért esetleg adós maradhatok a külföldi nagykereskedőnek, de a vámmal és fázisadóval adósnak maradni nem lehet: az a 11,617.792 pengő feltétlenül befolyt — tavaly.

Nagyon szépen megkérem tehát az összes reformközgazdászokat s a legjobb és legelőkelőbb nemzeti közgazdászokat, hogy ne sajnálják a fáradságot és számoljanak utánam: nem igaz-e, hogy a behozott gyarmatáruért kifizetett összeg minden pengője után minden kockázat és tőkebefektetés nélkül kapott az állam hat pengő tizennyolc fillért nettó?

Egészen biztos, hogy a pénzügyminiszter úrnak ennél sokkal jobb és *még egyszerűbben kezelhető* pénzforrásai vannak, mert ha nem így lenne, akkor a gyarmatáruk behozatalának eltiltásába azonnal beleszólt volna:

— Hohó! Ezt már nem engedem!

No jó, — hiszen én sem vagyok egészen naiv és jól tudom, hogy a gyarmatáruk behozatalának tilalma nem örökidőkre szól, — a tilalmat vissza fogják vonni, talán már holnap, s az állam az importőr minden pengőjén megint keresni fog hat pengő tizennyolc fillért. Egy kukkot se szólok amiatt, hogy »ime, ezért nehéz az életem«, — mert Isten őrizz, hogy egyszer összeadjam, hogy keserves keresetemből nemcsak adókban, hanem az ilyen dolgok miatt egy év alatt mennyit fizetek?

Ha a háborúban a katonának el kell készülve lennie arra, hogy meghal, — mi címen nyavalyog hitvány anyagiak miatt békében a polgár?!

Hiszen nem is panaszkodom én, hanem csak kérdezek. Kérdezni csak szabad? Kérdem tehát, hogy a gyarmatárubehozatal révén május 15-ike óta az állam miért nem keresett egy krajcárt sem, holott minden pengő után a lehető legsimábban bevehetett volna hat pengő tizennyolc fillért? A behozatalra kellett volna 156.310 pengő deviza egy hónap alatt; — ezt a devizát persze nem ingyen kapta volna a magyar kereskedelem, mely az áron és feláron felül vám és fázisadó címén fizetett volna érte 968.149 pengőt.

Majdnem egymillió pengő volt az elmaradt biztos haszon június 15-ig, — azóta jóval meg is haladta a milliót.

Kérem szépen, ezért a millióért, úgy-e, senki sem felelős? Majd befizetjük más címen!

Lehet, hogy erre azt fogják mondani, hogy »vak tűzilárma az egész! Ha most elmaradt a kávé- és teabehozatal, majd behozzuk ezt a mennyiséget a jövő hónapban, vagy őszre!« Dehát ezt a Mórickával sem lehet elhitetni, nemcsak énvelem, mert a Móricka azt mondja erre:

— Bácsi kérem, én a jövő hónapban nem fogok mindennap két csésze kávét reggelizni csak azért, hogy a mult hónapban elmaradt kávéimportot pótoljam... Bácsi kérem, ezt nem engedi a hasam...

Ne félj, Móricka, nincs veszélyben a hasad: amit a kávén és a teán egy téves bankpolitika és helytelen pénzügyi politika révén most veszített az állam, azt a papa a többi adózó polgárokkal egyetemben majd befizeti más címen, — megmaradhatsz továbbra is az egy csésze kávéd mellett. De hogy a papád ehhez mit mond, azt ne kérdezd tőle, mert nem szükséges, hogy káromkodni pont az apádtól tanulj.

Autószerencsétlenség Pilisvörösvár mellett két halálos áldozattal

(Saját tudósítónktól.) Vasárnap délután Pilisvörösvár közelében borzalmas autószerencsétlenség történt. Bécs felől a főváros felé robogott Henry Pierre *Gouyou*, az Agence Radio prágai szerkesztője. Ő vezette az autót, mellette *Zarnba* József sofőr ült. Hátul három hölgy: Gouyouné, *Bachasse-Mararieux* Teréz, a szerkesztő sógornője és Gouyou leánya, Simone *Gouyou*. Pilisvörösváron túl az ujságíró autója a 15-ös kilométerkőnél egy parasztszekérrel találkozott. *Ki akarta kerülni, közben a sikos úton a kocsi megfarolt és háttal a szekér mögött haladó autónak zuhant.* Ezen az autón dr. *Popper* Andor tollnagykereskedő, dr. *Meller* Viktor és Dora de *Riz* ült, a kormánykeréknél *Angyal* József sofőr.

Az összeütközés olyan heves volt, hogy *a csukott prágai autó hátsó része levált, a három hölgy kizuhant, de Popperék autójának utasai is többé-kevésbé megsebesültek.*

Bachasse-Mararieux Teréz mellébe hatalmas üvegszilánk fúródott, Gouyounénak egy eltörött vasalkatrész valósággal amputálta a lábát. Mind a ketten eszméletlenül feküdtek és amikor odaérkezett egy orvos, már látta, hogy *segíteni nem tud rajtuk.*

Az autósok értesítették a pilisvörösvári csendőröket és mivel nem volt más közlekedési eszköz, *parasztszekéren szállították a sebesülteket a Margit-kórházba.* A vármegyei mentők is kivonultak, ők Popper autójának egyik utasát, dr. *Meller* Viktort vitték szanatóriumba lábtöréssel. A Margit-kórházban a két hölgyön segíteni nem tudtak. Mind a ketten meghaltak. A két autó többi utasa csak könnyebben sérült meg, közülök a legsúlyosabb Gouyou állapota, aki bordatörést szenvedett. Vele és leányával nem közölték, hogy a karambolnak milyen súlyos következményei lettek. A főkapitányságon dr. *Gyöngyösy* Zoltán rendőrkapitány vezeti a nyomozást. Kedden fog kiderülni, hogy *véletlen*, vagy pedig a parasztszekér okozta-e a katasztrófát.

Autókarambol Balatonszemesen és az Erdős-Kárpátokban

A balatoni országúton tegnap éjszaka vásári kereskedők kétlovas kocsijába Balatonszemes közelében *belerohant egy személyautó*, amelyet *Bíró* József sofőr vezetett. Két kereskedő: *Scherer* Antal és *Hedrik* Béla súlyosan megsebesült, az autó összetört. — Az Erdős-Kárpátokban rendezett autóversenyen *Vesely* mérnök és utasa, *Mixa* főhadnagy szerencsétlenül járt. Kocsijuk összezúzódott. Ungvárról Vesely fia repülőgépen Prágába sietett orvosért, a vihar miatt azonban kényszerleszállást végzett és közben apja *meghalt.*

A Nobel-díjas dr. Carrel és Lindbergh ezredes feltalálták „az örök élet kamráját"

Szerkezetükben a levágott emberi és állati szervek elevenen maradnak és működnek

Newyork, június 24.

A Rockefeller-féle gyógytudományi intézet jelenti: Dr. *Carrel* és *Lindbergh* ezredes, a híres repülőhős *»Az örök élet kamrája« nevű készüléket szerkesztettek, melyben emberi és állati szervek a testtől való elkülönítés után tetszés szerinti időn át elevenen maradnak és működnek.* A készülék jelenlegi, tökéletesített alakjában 26 sikeres kísérletet folytattak, kísérleti tárgyakul szárnyasokat és macskákat használtak. A szerveket (szív, vese, tüdő, pajzs- és egyéb mirigyek, lép stb.) egy órával a testtől való elkülönítés után a környező erekkel, idegekkel és mirigyekkel együtt helyezték el a 37—38 fok Celsius hőfokon tartott készülékbe, mely lényegileg mint mesterséges test működik és *a Lindbergh által szerkesztett szivattyúval — mely mint mesterséges szív percenként hatvanat ver — mesterséges vérszerű folyadékot tart az erekben körforgásban, egyszersmind oxigén, széndioxid és nitrogén vegyülékéből álló mesterséges levegőt szivattyúzva a »szervezetbe«.* Sikerült például a mesterséges testbe átültetett pajzsmirigyeket húsz napig elevenen és működésben tartani, de a kísérletet még tetszés szerinti időig folytathatták volna. *Alaposan meg lehet figyelni a mesterséges testben az összes életműködéseket,* a mirigyek munkáját, a hormonok készítését, a belső kiválasztást stb. *A tudósok nézete szerint a készülék korszakalkotó fontosságú a gyógytudomány terén* és remélhető, hogy segélyével a legalaposabban lehet majd tanulmányozni a szív- és vesebajokat, cukorbetegséget, rákot, tüdővészt, érelmeszesedést és hasonló betegségeket. Lindbergh ezredes két év óta dolgozik titokban a Rockefeller-intézet laboratóriumában. *A Nobel-díjas dr. Carrel őt tartja a legkiválóbb élettani asszisztensének.*

Chiappe — Párizs városi tanácsának elnöke

Párizs, június 24.

(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

A párizsi városi tanács hétfőn délután elnökévé választotta Jean *Chiappe* volt rendőrfőnököt, akit a Notre Dame des Victoires-negyed minap megválasztott városi tanácsossá. 90 leadott szavazat közül 55 jutott *Chiappe*nak, míg ellenfele, Reymond Laurent 29 szavazatot kapott. Annak a ténynek, hogy *Chiappe* lett a párizsi városi tanács elnöke, ami körülbelül polgármesterségnek felel meg, *politikai jelentősége* is van. Chiappenak tudvalevően tavaly február 6-án, a véres uccai zavargások miatt kellemetlen körülmények között kellett távoznia állásából. Azóta a váltakozó kormányok különböző közigazgatási állásokat kínáltak neki, de Chiappe egyetlenegyet sem fogadott el, mert az volt a szándéka, hogy megfelelő időben politikai tevékenységet akar kifejteni és ezért előre nem akarta lekötni magát. Amikor most kihirdették a városi tanács elnökválasztásának eredményét, a bal- és szélsőbaloldali városi tanácsosok lármásan tüntettek Chiappe ellen. Többen azt kiáltották, hogy Chiappenak börtönben a helye. Az utóbbi napokban *Chiappe ellenfelei nagyon erős mozgalmat indítottak az ellen, hogy a volt rendőrfőnök kerüljön a párizsi községtanács élére.* Ennek következtében Chiappe párbajra hívta ki Godin községtanácsost, aki sértően nyilatkozott róla. Godin azonban nem fogadta el a kihívást. *(T.)*

Chiappe

Ellenforradalmi mozgalom miatt letartóztatták a Kreml őrparancsnokát és az őrség 20 tagját

Moszkva, június 24.

A Kreml őrségének parancsnokát, valamint az őrség 20 katonáját letartóztatták és fogságba vetették. Ezenkívül az egész őrséget leváltották és helyébe a GPU tagjaiból alakított őrséget állítottak.

A régi őrség parancsnokát azzal vádolják, hogy ellenforradalmi mozgalmat szított és hogy szovjetellenes körökkel tartott fenn összeköttetést.

országba. Mostanában gyakran esik szó a magyar történelmi feladatok vizsgálódása közben, a »nagymagyar« és »kismagyar« megoldásokról, mint amelyek a maguk kettősségében végigvonultak az egész magyar történelmen. Nos, azok, akik most elmennek, szellemi kultúrájuk, lelkierejük hatalmas dinamizmusával mindig *a nagymagyar megoldást* választották; ami annál is könnyebb volt számukra, mert hiszen mindnyájan *nagyok voltak és magyarok.* A magyarság életéért, kultúrájáért, teremtő erejéért harcoltak, s ezen a harcon túlmenően: saját személyükben egyben élénk bizonyítékai is voltak ennek a teremtő erőnek.

Bizonyíték voltak és példaadás, — ez hasznos lesz éppen ma, távozásuk előtt, nyomatékosan hangoztatni. Ezek a »nagy öregek«, akik inkább nagyok, mint öregek, most elmennek az úgynevezett közéleti működés területéről, de életük és munkájuk bizonyságtétele itt marad. Utat csinálnak az ifjúságnak, — de az ifjúság lépjen is rá erre az útra. Példaadó életet éltek és alkottak végig, — de ez az élet legyen valóban példaadás azok számára, akik az ifjúság jogán nyomukba lépnek.

Az ifjúság jogán, — szép és öntudatos megjelölés, de mi azt szeretnők, ha nemcsak e jogra hivatkozva, hanem az ifjúság kötelességének új és teremtő lendületével foglalnák el a méltó fiúk az apák helyét.

Fekete felhők a Szuezi-csatorna fölött...

Elzárhatják-e az angolok a közvetlen tengeri utat Kelet-Afrika felé?

Róma, július.

1.

Az angol alsóház minapi ülésén Attlee őrnagy, Kerr és Wilson képviselők interpellációt intéztek a külügyminiszterhez, amelyben megkérdezték: mit szándékozik tenni Anglia az olasz-abesszíniai ellentétek megszüntetésére? Beszédeikben felvetették annak lehetőségét, hogy a Szuezi csatornát az olasz hajók elől elzárják. Eden népszövetségi miniszter válaszában kijelentette, hogy Anglia az 1906-os egyezmény alapján áll, amely Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország között az összes Abesszíniára vonatkozó kérdéseket rendezte, de a Szuezi csatornára vonatkozóan semmiféle választ nem adott. Így az errevonatkozó hivatalos angol álláspontot nem ismerjük. A Népszövetség lezárathatja a csatornát! — mondják az angol nemzetközi jogászok. Semmiesetre sem zárhatja le! — válaszolják az olaszok és úgy látszik, hogy ebben a felfogásukban a francia kollégák és a hivatalos körök egyformán támogatják. Ebben a pillanatban ez a kérdés még csak egyszerű nemzetközi jogi probléma, De tekintve, hogy minden, ami a csatornára vonatkozik elsősorban angol érdekeket érint, könnyen meglehet, hogy a ma még akadémikus vitát holnap már egy sokkal gyakorlatibb vita követi majd, amelyben Olaszország mellett Franciaországnak is ugyancsak a sarkára kell állni, ha nem akarja elismerni a Szuezi csatorna felett a teljes angol fenhatóságot.

2.

Érdekes pikantériája a történelemnek, hogy az angolok, akiknek érdekei a csatorna körül a legnagyobbak, eredetileg nem bíztak Lesseps zseniális tervének megvalósulásában és amikor az építéshez szükséges tőkét össze kellett szedni, az angol állam és a tőkepénzesek csak igen lanyhán fogadták a számukra túl kockázatosnak látszó vállalkozást. A 200 millió frankos alaptőkét legnagyobbrészt franciák és egyiptomiak (elsősorban a khedive) fizették be és az angolok csak akkor jutottak tekintélyesebb részvénypaketthez, amikor az egyiptomi udvarnak sürgős adósságfizetés céljából pénzre volt szüksége. A részvénytöbbség még ma is francia kezekben van. Ami a csatorna üzleti részét illeti, az angolok ok nélkül bizalmatlankodtak. A vállalkozás beütött és az 500 frank névértékű részvények hamarosan 20.000 frankra emelkedtek a tőzsdéken. A Szuez-részvény ma a világ legbiztosabb értékpapírja. Evek óta a névérték felett áll az osztalék, amely ebben az évben 525 frankra rúgott. A csatorna részvényesei nem vesztettek sem az inflációkon, sem a háborús megrázkódtatásokon, sem a krízisen. A csatorna biztos üzlet és hiába jajveszékelnek a hajóstársaságok a horribilis csatornázási díjak miatt: a társaság komoly tarifaleszállításra nem hajlandó. Pedig ugyancsak borsosak. 1934-ben a postahajók tonnánkénti díjszabását 6 aranyfrankról 5.75 aranyfrankra, a teherhajókét pedig tonnánként 3 aranyfrankról 2.875 aranyfrankra szállították le. A 10 aranyfrankos személydíjszabás változatlan maradt. Ha a csatornán áthajózott tonnamennyiségeket összehasonlítjuk, világosan szembetűnővé válnak a csatornához fűződő hatalmas angol érdekek. A mult évben Anglia egymaga 17.23 millió tonnaforgalmat bonyolított le, míg Németország 2.9 milliót, Hollandia 2.55 milliót, Olaszország 2.08 milliót és Franciaország 1.97 millió tonnát (hajót és árut) szállított a csatornán keresztül. Ez év első három hónapjában Anglia mögött az első helyet már Olaszország foglalja el a teljes forgalom 9.59 százalékával.

3.

Ezekből az adatokból érthetővé válik a csatorna szabadságának óriási nemzetközi fontossága. A csatorna jelenti az Indiai óceán és a Távol-Kelet felé vezető legközelebbi utat és Mancini szavaival élve: a Földközi tenger kulcsát. A Szuezi csatornából, Lesseps »fantasztikus« tervéből, valamennyi európai és ázsiai ország életbevágó fontosságú kereskedelmi kapuja lett. Az érdekeltek jó előre látták, hogy elkövetkezhet az az idő, amikor valamelyik nagyhatalom a saját céljaira igyekszik kisajátítani a csatorna mérhetetlen előnyeit és ezért 1888-ban Konstantinápolyban nemzetközi szerződést írtak alá, hogy (mint a szerződés előszava mondja) »olyan végleges irányt biztosítsanak a csatorna vezetésének, amely *minden időben és minden ország* számára garantálja a Szuezi tengerszoros szabad használatát«. A szerződés első pontja a következőket mondja: »A Szuezi tengerszoros minden időben szabad és nyitva marad úgy béke, mint háború esetén a kereskedelmi- és hadihajók számára egyaránt, tekintet nélkül arra, hogy milyen lobogó alatt hajóznak. E célból a magas szerződő felek megállapodnak abban, hogy — sem békében, sem háborúban — semmiféle módon nem zavarják a Csatorna szabad használatát. A Csatorna sohasem szolgálhat blokád céljaira. A 4. paragrafus pedig megszabja, hogy három tengeri mérföld körzetben háború esetén sem szabad hadi- vagy kereskedelmihajóknak a csatornán való közlekedését zavarni, még abban az esetben sem (és a szerződés intencióit csakugyan világosan mutatja ez az akkor igen fontos szakasz), ha a hadviselő felek egyike a Szuezi csatorna területének birtokosa, az Ottomán birodalom lenne. Sőt a 12. szakasz még azt is megszabja, hogy a szerződő feleknek nem szabad olyan nemzetközi szerződéseket kötni, amely a többi hatalom felett különösebb előnyöket biztosítana a Csatorna területén. Arra az esetre, ha bármilyen nézeteltérés támadna a szerződő felek között a csatorna használatára vonatkozóan, úgy a 8. paragrafus előírása szerint az összes szerződött hatalmak Egyiptomban akreditált követeinek tanácsa dönt a felvetődött kérdésről. *Ez a tanács illetékes tehát* — az olasz és francia álláspont szerint — *továbbra is dönteni minden vitás kérdésben, de még ennek sincs joga bármely hatalom elől lezáratni a Csatornát,* miután ilyen intézkedés az alapszerződéssel ellenkezne!

4.

Mit mondanak ezzel szemben az angol jogászok? Hivatkoznak a Népszövetségi Alapokmány 20. szakaszára. Eszerint a tagállamok közt létrejött minden olyan szerződés érvénytelen, amely ellenkezik a Covenanttal. Miután — angol megítélés szerint — az 1888-i szerződés ezek közé tartozik, a Népszövetség Alapokmányának 16. paragrafusa értelmében a szankciók érvénybeléptetése és mértékük megállapítása a Tanács elhatározásától függ. Igen ám, — felelik erre az olaszok — de ha *minden* szerződés érvénytelen, akkor érvénytelenek Angliának a dominiumokkal kötött szerződései, sőt érvénytelenek az összes kölcsönös megsegítési és regionális szövetségi szerződések is! Olasz vélemény szerint a 20. szakasz csak azokra a szerződésekre vonatkozik, amelyek *ellenkeznek a Népszövetség gondolatával.* Már pedig az 1888 i megállapodásról ezt csakugyan nehéz volna megállapítani.

5.

De az olaszok még tovább bizonyítanak. A versaillesi békeszerződés 152. paragrafusa határozottan elismeri az 1888-i paktum érvényességét. Ha tehát a konstantinápolyi szerződés a Covenanttal ellenkezne, úgy miért ismerték el a versaillesi békediktátumban, — amelynek a Covenant egyik fontos alkotó része — mégis teljes érvényességét. A 152. paragrafusban Németország kénytelen volt mindazokat a jogokat, amelyeket az 1888-i szerződésben a török szultán Németországnak engedélyezett, Angliára átruházni. Átruházni pedig csak olyan jogokat lehet, amleyek érvényben vannak. Mindebből következik az olasz vélemény szerint, hogy *a konstantinápolyi paktum érvényben van,* tehát a Csatornát a Népszövetség Tanácsa semilyen indokolással el nem zárhatja, sem az olasz, sem pedig más hajók elől. A Népszövetség Tanácsa sok mindenféle szankciót léptethet érvénybe — mondják olasz részen — a Csatorna lezárásán kívül.

6.

Eddig a jogászi vita, amely ha hivatalos formát öltene, úgy Anglia kétségtelenül alul maradna benne. Érdekes, hogy az Egyiptomból érkező jelentések szerint az arab sajtó azonnal megértette, miről van szó és teljesen az olasz álláspont pártjára állt. A legnagyobb arabnyelvű lap, az El Ballagh naponta vezércikkezik a Csatorna szabadságának biztosításáról. Ezzel szemben: egyiptomi földön a Csatorna bejáratait mégis angol hajók őrzik: Port Saidban és Szuezben erős angol katonaság ügyel a brit érdekek megvédésére: persze nemzetközi felhatalmazás alapján. Angol repülőosztagok tanyáznak a Csatorna mentén, angol légelhárító ütegek gyakorlatoznak, angol fényszórók világítják meg az eget, idegen repülőket vagy kémeket keresve. A nemzetközi jog a Csatorna szabadságának biztosítója, igen derék és bölcs dolog. Csak egyetlen nagy hibája van: nem kötelez! Illetőleg a gyakorlatban csak azokat kötelezi, akik túl gyengék a megszegésével járó következmények elviselésére. A nemzetközi jog szempontjából az igazság olasz részen van és ha mégsem bízunk *egyedül* ennek az »igazságnak« győzelmében, úgy ennek csak az előttünk lefolyt néhány tucat gyakorlati példa az oka. Eden a 7-i beszédben kijelentette, hogy Angliának nincsenek »különösebb« érdekei Abesszíniában. Bonnar Law tizenöt évvel ezelőtt ugyancsak egy interpellációra adott válaszában mondta, hogy »Nagybritannia nem lehet a világ csendőre!«. Nos, ha Angliának csakugyan nincsenek érdekei Abesszíniában, akkor bátran elhisszük, hogy nem vállalkozik majd a nemzetközi csendőr mindig hálátlan szerepére. És ebben az esetben a tiszta, világos és teljesen helytálló olasz jogi álláspont egész bizonyosan *fényes* győzelmet arat majd: a Csatorna nyitva marad!

Barcs Imre

Köszönetnyilvánítás

Mindazoknak, akik drága férjem halála alkalmával részvétükkel felkerestek, köszönetet mondok.

Özv. Stiller Jakabné

Aldott állapotban levő nők, ifjú anyák és többgyermekes asszonyok az enyhe természetes **»Ferenc József«** keserűvíznek már mérsékelt adagokban való használata által is könnyű és híg ürülést, úgyszintén rendes gyomor- és bélműködést érnek el.

Hová utazzunk?

UTAZASI IDENY ALATT

AUSZTRIA 486 oldal, kötve	7.—
FELSŐOLASZORSZÁG 484 oldal, kötve	7.—
SVÁJC 410 oldal, kötve	6.—
FRANCIA RIVIERA 192 oldal, kötve	4.—
DALMÁCIA és a jugoszláv fürdők	2.—
VELENCE és a Lidó	2.—
SEMMERING és környéke	2.—
PRAGA	2.—
POSTUMIA GROTTE	2.—
WIEN és környéke	2.—
KARLSBAD	2.—
ABBAZIA	2.—

Sok képpel és térképmellékletteI

MAGYARNYELVŰ ÚTIKÖNYVEK

Vasárnapi szám — Ára 32 fillér (E)

Budapest, 1935 **86. évfolyam 152. szám** **Vasárnap, július 7**

ELŐFIZETÉSI ARAK:
Egy hóra . . . 4.— pengő
Negyedévre . 10.80 pengő
Félévre . 21.60 pengő

Egyes szám ára
Budapesten, vidéken és a pályaudvarokon 16 fillér
Ünnepnapokon 24 fillér
Vasárnap . . . . . 32 fillér

PESTI NAPLÓ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
VII. ker., Rákóczi út 54.
Telefon: 455—50-től 57-ig
464—18, 464—19.
Jegypénztár, hirdetési-, előfizetési-, utazási- és könyvosztály:
VII., Erzsébet körút 18—20.
Szerkesztőség Bécsben:
I., Kohlmarkt 7.

Akik elmennek...

Scholtz Kornél, Tatits Árkád, Blaha Sándor államtitkár a belügyből, tehát hárman egyetlen minisztériumból, azután Vargha Imre államtitkár a pénzügyből, Szily Kálmán államtitkár a kultuszból, Pétery Ödön osztályfőnök a kereskedelmiből — a friss nyugdíjasok első vonalában. De ugyanide jutottak Petrovics Elek, aki európai érték és fogalom, a Szépművészeti Múzeum éléről, a kitűnő Lyka Károly, aki a képzőművészeti főiskola igazgatója. Bűnük? Betöltötték a hatvanadik évüket. Az egyetemi tanárok közül megy Petz Gedeon, aki európai viszonylatban is kitűnő filológus, Schaffer Károly, a tudós idegprofesszor, Reiner János, évtizedek óta a legnagyobb magyar kapacitás az egyházjog terén, Buday Kálmán, Mihályffy Ákos és Martin Aurél. A hiba amit elkövettek? Betöltötték hetvenedik életesztendejüket, ami meggondolatlanság. És esztendő mulva ugyanez a sors vár Grósz Emilre, aki ma a világon egyike a legnagyobb szemorvosoknak, báró Korányi Sándorra, aki, hogy mit jelent a belgyógyászat terén, senkinek sem kell magyarázni és Kenyeres Balázsra, akik nem okulva a többiek példáján, elszántan és céltudatosan készülnek arra, hogy esztendő mulva hetvenévesek legyenek.

Álljunk meg egy pillanatra. Grósz Emil, Korányi Sándor, Petrovics Elek nyugalomban — valóban ez kell, hogy ára legyen annak, hogy például egyedül a kultuszban százhúsz fiatalember kapott július elsejére új alkalmazást? Hóman Bálint miniszter Az Est-nek adott egyébként nagyon nobilis és szellemes érvekkel szinte túlzsúfolt nyilatkozatában, többek közt a nyugalomba vonulás *jogáról* beszél. A jogot mi is elismerjük. De ami a nyugalomba vonulás *kötelességét* illeti...

És azután lehet még sok minden másról is vitatkozni. Például arról, hogy egy hosszú időt szolgálatban töltött tisztviselőkar működése valóban olyan »merevítő«. Általában egy felületesebb történelemmagyarázat a francia forradalom kitörését, amelynek pedig századokra visszanyúló és a társadalom és gazdaság minden rétegében elgyökerezett oka volt, azzal szokta indokolni, hogy az utolsóelőtti király, XV. Lajos félszázadnál tovább uralkodott és alatta Franciaország megmerevedett és elvénhedt. Hát ami azt illeti, Franciaországnak bizonyára jobb lett volna, ha XV. Lajos ötven év helyett ötven napig sem uralkodik, de a fő baj mégsem a mennyiségben, hanem a minőségben volt. Nem az volt a baj, hogy XV. Lajos öreg, hanem az volt a katasztrófa, hogy XV. Lajos rossz király volt. Mínálunk Ferenc József uralkodott csak mint magyar király negyvenkilenc évig, de ausztriai trónralépésétől számítva hatvanhét teljes esztendőn át. Na és, valóban olyan szörnyű volt-e az a ferencjózsefi korszak? Fehérhajú országnagyjaival, sok évtizeden át kialakult tradícióival, a nagy uralkodó valóban kissé megmerevedett ízlésével és mindent lenyűgöző pátriárkai egyéniségével. Tényleg ott volt a baj, ami Ferenc József halála előtt, vagy ott, ami Ferenc József halála után következett, mikor a monarchia két nagy állama hirtelen megtelt tavaszi megmozdulással, sudárba szökött ifjú ambíciókkal és feszülten fiatal jelszavakkal. Ez nem akar bírálata lenni IV. Károly tiszta és jóhiszemű személyének, csak éppen megkérdezzük, vajjon valóban mindig az öregek jelentik a katasztrófát, az ifjak pedig az országmentést? Mi úgy véljük vannak események, — és ilyen volt a világháború és ilyen a mostani világkrízis — amelyek nem nemzedéki problémák, hanem egyenesen kozmikus karakterűek és tartalmúak. Ami pedig a XV. Lajos példáját illeti, tudunk napnyugaton egy másik országot, ahol egy uralkodó ötven évig ült trónon és ez az ország Anglia és ez az uralkodó Erzsébet királynő volt. Amit pedig ma Anglia jelent, azt igazán két embernek köszönheti. Erzsébetnek és Cromwellnek. Annak az agyonverhetetlen vénasszonynak (helyesebben vénleánynak) és annak a nagy államférfinak, aki utána jött, de nem közvetlenül, mert Erzsébet és Cromwell közé esik a forradalom, az a forradalom, amire a vén Erzsébet alatt még a bolond se gondolt, de ami az ifjú I. Károly alatt jött magától és feltartóztathatatlanul. És még mindig itt van az angol XIX. század, a félszázadnál tovább eltartott viktoriánus korszak. »Csak« éppen olyan miniszterelnökök kormányoztak ez alatt az idő alatt, mint Lord Melbourne, Wellington, Peel, Russel, Palmerston, Derby, Disraeli, Gladstone, Roseberry, Salisbury és ez mind az egyetlen Viktória uralkodása alatt, amely nem ötven évig, de hatvannál is sokkal tovább tartott... Finoman és szerényen a kultuszminiszter úr, aki nevét a magyar kultúra történelmébe nemcsak úgy és nemcsak azzal írta be, hogy kultuszminiszter, azt mondta, hogy nem tartja magát pótolhatatlannak. Az természetesen azt jelenti, hogy senki mást sem tart pótolhatatlannak, viszont ez: hogy *senki sem pótolhatatlan* — olyan mondat, amit Bismarck bukásakor találtak ki. Nahát... Ha valamilyen esemény, éppen a vaskancellár eltávolítása, az ő kancellárnak az új uralkodó által való eltávolítása bizonyította be, hogy igenis vannak pótolhatatlan emberek. Az egész európai külpolitika, de a világ egyetemes sorsa is egészen más vonalat vesz, ha Németország továbbra is ragaszkodik a bismarcki politikához és nincs az ifjú Vilmos császár cik-cakos szeszélyeinek kényre-kedvre kiszolgáltatva. Igenis vannak pótolhatatlan emberek. Pótolhatatlan mindenki, aki egyéniség. Új szépművészeti főigazgatót lehet kinevezni, de új Petrovics Eleket sosem.

Mindez természetesen nem azt jelenti, mintha mi nem szívvel-lélekkel köszöntenők érdemes férfiak előbbrejutását és a helyezetlen ifjúság elhelyezését. De kérdezzük: kell, hogy ez legyen az ára? Néhány új segédfogalmazót valóban csak úgy lehet elhelyezni, néhány diplomás fiatalembert az ő megérdemelt kenyeréhez és megérdemelt íróasztalához hozzájuttatni, ha ennek fejében nyugalomba kell menniök a Grósz Emileknek, a Korányi Sándoroknak, a Petrovics Elekeknek. Akik közül még mindig a Petrovics Elek sorsa a legkeservesebb. Mert Grósz Emil és Korányi Sándor klinika és katedra nélkül is rendelhetnek, gyógyíthatnak és kutathatnak, aminthogy Hültl Hümér is, aki nemrég egy hasonló fővárosi intézkedésnek esett áldozatául, hivatalos kórházi rang és funkció nélkül is Hültl Hümér, de mit csináljon szegény Petrovics? Ő nem rendelhet továbbra is privátim, képtárat nem lehet csak úgy in sich igazgatni és ha eltávolítják őt a gyüjtemények éléről, akkor minden zseníje legföljebb a kritikában fog kimerülhetni.

Helyet az ifjúságnak — ez a mondat nemcsak azért tisztességes, mert egész sereg embernek akar kenyeret juttatni, hanem mert jogaihoz akar hozzásegíteni akkora és olyan értéket, mint az ifjúság. Azonban... Bocsánat, nemcsak az ifjúság jelent értéket, — egy különben, fájdalom, minden nappal csökkenő értéket — hanem a tehetség is. Az ifjúság állapot, sajnos, átmeneti állapot. A tehetség nem állapot, a tehetség adomány és ha mind a kettő, az ifjúság és a tehetség is érték, a kettő közül bizonyára a tehetség az, amely időtállóbb. És ha meg kell menteni az ifjúságot, ugyanilyen jogon meg kell menteni a tehetséget is. Ha nem lehet bűn az, hogy valaki még nincsen harminc, még kevésbé lehet hiba, hogy valaki hatvanon túl is nagyot, teljeset, tökéleteset alkot. Nem szabad büntetni az ifjúságot, de nem szabad büntetni a már megállapodott, levizsgázott, dokumentált tehetséget, nem szabad büntetni a zsenít. Mindenki volt valamikor tizennyolcéves, de nem mindenkiből lesz Grósz Emil. És ha mi is számolunk az idők rendkívüliségével és ha mi sem akarunk kivétel nélkül és mindenkit, aki elmult hatvan, megtartani közhivatalában, azért minden jó érzésünk fellázad egy mindenkit egyformán marasztaló rendelkezés ellen. Csak az utópisztikus gondolkozás képzelheti vagy hirdetheti, hogy minden ember egyforma. Ördögöt vagyunk egyformák. Petőfi és a londiner között talán mégis csak van valami különbség. Igenis vannak kivételes tehetségek és nem lehetnek az idők olyan mostohák, hogy ezekkel a kivételes tehetségekkel ne kelljen elbánni kivételesen. A zseni nem következik egymásra szükségszerűen és rendszeresen. A zseni az szerencse és kivétel. És ha egyszer itt van, akkor meg kell ragadni és dédelgetni kell. Dédelgetni!? Ki kell használni. Kivenni belőle azt ami van. És ahogy van például belterjes mezőgazdálkodás, úgy kell hogy legyen a nemzetek életében belterjes szellemi gazdálkodás is. Elküldeni egy Petrovics Eleket pedig nem takarékosság, hanem pazarlás. Hogyan is mondta Széchenyi? Olyan kevesen vagyunk magyarok, bocsássunk meg a tehetségeseknek is.

Mi is elismerjük, hogy ez a nemzedéki probléma, az ifjúságé mindenekfölött való. Mi is szeretjük ezt a magyar ifjúságot. Hogyis ne szeretnők. A mi vérünk, a mi fiaink és alig van magyar polgári ház, ahol egy fiatalember sorsa és jövendője ne okozna gyakran fejfájásosan álmatlan éjszakákat. Mi nagyon szeretjük ezt a magyar ifjúságot és érzünk magunkban annyi rugalmasságot, hogy bele tudjuk magunkat képzelni az ő helyzetükbe. Nos és éppen így, magunkat a mai ifjúságba beleazonosítva, nem találjuk túlságosan hízelgőnek azt a felfogást, hogy az ifjúság csak így tud helyet foglalni és helyet kapni. Bizonyára nagyon sok mai fiatalember belül tiltakozik az ellen, hogy csak úgy tud érvényesülni, ha számára guillotinszakaszokkal vágnak rendet. Mi valahogy úgy képzeljük, hogy ebben az országban nagyon is elférnek egymás mellett a Korányiak, a Grósz Emilek, a Petrovicsok és az ifjúság. Az az ifjúság, amely ki akar magából termelni Grósz Emileket, Korányiakat és Petrovicsokat és az a Korányi, Grósz és Petrovics, akinek zseníje maga is — ifjúság.

Igen, mi hiszünk a zsenik ifjúságában, amint hogy hiszünk az ifjúság zseníjében is. És ha most a búcsúzás pillanatában visszatekintünk a távozók névsorára, — nem is névsor ez, de: *rangsor* — rezignációnkat némiképp enyhíti a tudat, hogy kultúránk és állami életünk legfontosabb pozícióiból most olyan emberek távoznak, akik ezeket a helyeket szellemük és lelkük egész erejével töltötték ki. Semmiképpen sem akarunk az önimádat magyar hibájába esni ezzel a megállapítással, de valahogyan mégis megnyugtató, hogy Grósz Emil, Korányi Sándor, Petrovics Elek Európát képviselték Magyarországon és még inkább: Magyarországot képviselték Európában.

A nagyok, akik most elmennek, saját képességeik nagyságát egy másik nagyobb közösség nagyságából hozták: Nagy-Magyaror-

PETROVICS Elek

1959 2. 5,6,
3. 68

Új Művészet

PETROVICS Elek

HORVÁTH János: A Rippl-Rónai hagyaték.
= Somogyi Muzeumok Közleményei 9 (1992)
143.p. skk.

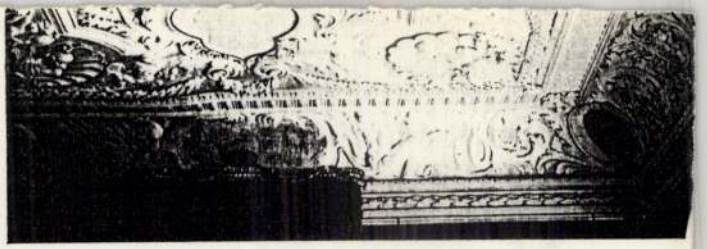

2. Gebsattelbau, 2. Obergeschoß. Eckzimmer, 1696, Raum 6

Petrovics Elek

MARIAY Ödön: Művészeti szemle.
= Napkelet, VII. kat. 1926 91-95. p.

- Nemzeti Szalon, Kéve
- Műcsarnok, Barta Károly által felajánlott díj alkalmából rendezett kiáll. (Lyka, Petrovics, Majovszky, Strobl Alajos rend.)

heti azért azt az úrt, amit a még f-l nem fedezett elemek a Mengyelejev-táblázatban pusztán spekulatív alapon szoktak betölteni. Kellene egy Germain Bazaine-féle autentikus foltfestő? Hogy ilyen sincs igazán? Annyi baj legyen, a pályakezdő *Bak Imrének*, midőn hónapokat időzött külföldön és kreatívan végigutánozta a sóvárgott baloldali képzőművészet tönkretételéért, a negyvenhetes paraszti-népi vonulat eltüntetéséért más párt nyilván máskor fogja benyújtani a maga keresetét. A hatpárti konstelláció illő sorrendjében.

A katalógus tanúsága szerint az interjú-dokumentum gyűjteményből egyebek mellett az alábbi peresíthető károk érték az érdekelteket.

Ami hiányzik: Orosz János: Búcsúzik a lovacska. 1968.

ságukból semmit, ho
duló művészgenerá
odatartani a mikrof
bizonnyal nyafog
mindezt, mert ő mé
ságtalanságára sem
Egyszerűen néma csö
domásul, hogy a pi
szerint kell lavírozn
tenciális megsemmis
re tántorgás és a
muda-háromszögét e

Azért van katarz
is, de nem pontosan
teles panaszok találh
nác — a kötet legjo
szerette „azt a ren
volt, népi kollégist
lett volna festőművé
litikai kampány, eg
megszórt tehetségku
„emeli ki". Kapott a
elején egy hatalmas
bízást Oroszlányban.
ja, horribilis összeg
markát, a mellékdíja
szélve. De nem csin
ideológiai okokból, é
resszív művészéletf
miatt. Nem ellenál
sértődésből. Egyszer
miatt. Az a válság
ami egy esztétikailag
lan — bár keggyel
bízás teljesítésének
ső visszautasítása kö
lyebbről és beljebb
amit a külső hatalo
érhet a leakasztgato
a betiltogatott kiállít
féle nevesíthetetlen
gyűjtésével, a belső
listájával, a Kokas
szeknél az ideiglene
lenség okainak feltá
nál viszont a művé
rajzával ez a tárla
lógus is adós marad
könnyebb hétszer el
elvtárs vagy Aradi
beavatkozásaiból sz
valódi károkat, min
benézni a lényeggel
képtelen hatalmi l
ürült reprezentációs
„negyven év"-nél lé
szebbre nyúló mag
művészetszemlélet, a
télyelvű, az antide
gyományok nem fé
szerspecifikus minde
jelenlétével.

A megszűnt NDK
jolóbb ideológiai m
a sok évszázados nő

Petrovich, Franciscus otwó

Nr. 74

Er ist einer der Gründer der Budaer Zunft im Jahr 1696, nach der Vertreibung der Türken. 1707 wurde sein Sohn Lehrling bei ihm.

Schätze 1991

MÁCS FORDÍTJA MAGYARRA.

VETSÉG KULTÚRÁLIS OSZTÁLYA
GATÁSÁVAL JÖTT LÉTRE.

A KERTÉSZ UTCA SARKÁN TALÁLHATÓ,
ERZSÉBET KÖRÚTTÓL.)

Petrovics Elek: A falusi kadiemlékművek.
Rajzoltatási 1917 73-75.p.
XX. évf.

megkaptuk 15 üvegtokaji
s a másikx és akkor már
és akkor úgy jöttünk át
kezdtek lőni, mi hasra f
terea át melletünk a gép
lékes dolgok voltak. Vag
rokonok, ot behozták , o
valamilyen gyujtóbombát
leégve, az arca, szóval
az embernek a 14-15 éves
utána belekeveredett egy

PETROVICS Elek

A Társadalomtudományi Társaság Pulszky Ágost könyvtárának 1904-ben elfogadott szabályzatában fellállitott könyvtár mellett müködő bizottság tagja Jászi Oszkárral és Wildner Ödönnel.

BATÁRI Gyula: Egy társulati könyvtár sorsa a XX. század elején. = OSZK Évk. 1967 (1968) 436.p.

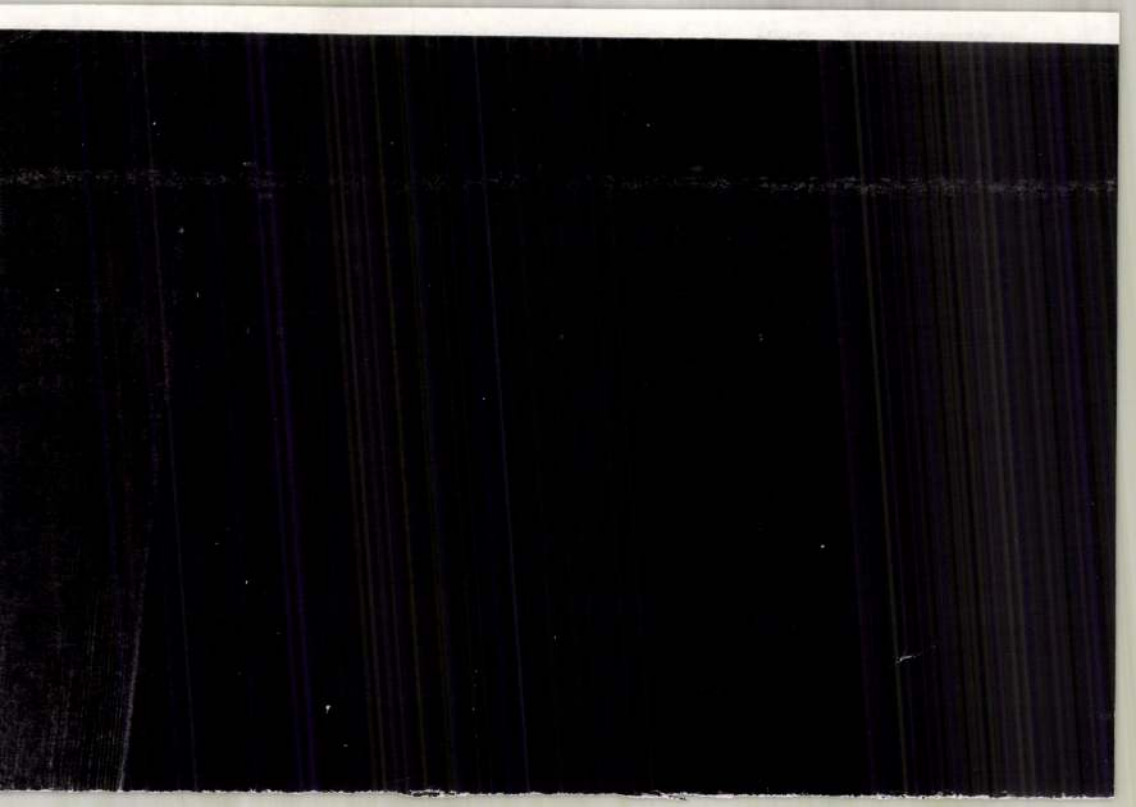

PETROVICS Elek

SÁRMÁNY Ilona: Villa és családi ház : A polgári lakáskultura változásai a századfordulón. Pavilon, 4. 1990 49.p.sk.

Petrovics Elek

N.U.934.III.11.

Petrovics Elek husz esztendeje

A Muzeum Barátok Egyesülete és más művésztestületek is ünnepségre készülődtek. Már szerteküldték a vacsorameghivókat, dr. *Petrovics* Eleket, a Szépmüvészeti Muzeum főigazgatóját akarták ünnepelni, abból az alkalomból, hogy husz esztendővel ezelőtt vette át a Szépmüvészeti Muzeum vezetését. *Petrovics* Elek azonban olyan nyomatékkal kérte barátait és tisztelőit, hogy tekintsenek el az ünnepléstől, amely kötelező volt. Az ő véleménye szerint a mai idők inkább munkára valók, semmint ünneplésre, de egyébként is huszévi müködését sem a maga, sem a köz szempontjából nem tekinti mérföldkőnek.

Az ünneplés tehát elmarad, mert *Petrovics* Elek tulszerény. Ez azonban mit sem változtat azon, hogy huszéves müködése ma már nemcsak mérföldkő, hanem kulturhistóriai érték is, hogy az elmult keserves évtizedek alatt nemcsak konzerválni tudta a gondjára bizott intézmény szinvonalát — már ez is nagy eredmény lett volna —, hanem olyan mértékben fokozta, amely a békeévek szárnyalóbb fantáziáját és jogosabb igényeit is meghaladja.

Petrovics Elek személyében egy halkszavu ember került a magyar képzőmüvészeti kultura legfontosabb vártájára és alig, hogy átvette a vezetést, a müvészet magasabb szférájába is belerobbant a háboru. Aztán még küzdelmesebb, még nehezebb esztendők következtek. A büdzsé csökkent, a mecenások elfogytak, az érdeklődés az élet mindennapi küzdelmei felé terelődött és ezekben az időkben vajjon milyen sors várt a Szépmüvészeti Muzeumra? Hogy mégsem ugy történt, amint várható volt, az *Petrovics* Elek érdeme. A halkszavu, szinte romantikusan finom és előkelő gondolkodásu urról kiderült, hogy tele van alkotó lázzal, zsufolva van cselekvő energiákkal. Felbukkant itt is, ott is, tárgyalt, érvelt, kapacitált, tervezett, gyüjtött, szerzett, ugy játszott a lehetetlenségek billentyüin, hogy...

De nézzük csak:

A sulytalan és hiányos antik szoborgyüjtemény kialakult és kiterjedt egészen az archaikus időkig. A szerény kezdetből kerek egésszé épült ki a közép- és ujabbkori szobrászgyüjtemény is és a Szépmüvészeti Muzeum ma már olyan szobrászati anyaggal rendelkezik, amely, ha nem is egyenrangu, de méltó a nyugati nagy nemzeteknek muzeális anyagához. A régi képtár egyre gazdagodott. *Mainardi*, Palma *Vecchio*, *Pieter de Hooch*, *Van Dyck*, *Grecco*, *Altdorffer*, *Ferrari*, stb., stb. festményei nemzetközi rangra emelték és hézagtalanná tették a régi anyagot. A mult század nemzetközi és magyar festményei is kiegészültek és kicserélődtek. *Munkácsy*, *Paál L.*, *Székely B.*, *Szinnyei-Merse P.*, *Benczur Gy.*, *Ripl-Rónai* legjobb alkotásai ma már a Szépmüvészeti Muzeum magyar termeinek falait ékesitik. Az élő magyar müvészet is olyan képviseletet kapott, olyan tökéletes keresztmetszetben tárult a közönség elé, hogy a Szépmüvészeti Muzeum szinte egyesiti magában a magyar *Louvre* és a magyar Luxembourg jelentőségét és szempontjait. Az uj magyar képtárral megteremtette *Petrovics* Elek azt az áramkört, amely már a muzeum és az élet közvetlen kapcsolata, a müvészi kultura egészséges körforgalma. A magyar festők — és ez éppen a mai válságos anyagi helyzetben nagyon fontos — itthon is megismerhetik *Courbet*, *Delacroix*-ot, *Corot*, *Manet*, *Cezannet*, *Menzelt*, *Puvis de Chavannest* és a nagy modern szobrászokat.

A *Szépmüvészeti Muzeum* ma már nemcsak képtár és állandó szoborgyüjtemény, hanem kaleidoszkopszerüen bemutatta a francia, olasz, német, holland és északi grafikusokat olyan gyüjteményes anyaggal, amelyek nemcsak a közönség, hanem a müvészek számára is tanulságosak és eseményszerüek voltak. Létrejött a müvészeti adattár: az eredeti müvészlevelek és okmányok gyüjteménye. Mint fiókintézetek megszülettek a *Hopp Ferenc keletázsiai müvészeti muzeum* és az Andrássy-uti *Uj Magyar Képtár*. *Petrovics* Elek bevezette az évi Értesitőket. És ennek révén nemcsak feltárta, hanem publikálta is a muzeum anyagát. A *Szépmüvészeti Muzeum Évkönyveit* forrásmunkaként használhatták fel a kutatók, a külföldi muzeumok és könyvtárak. Ezek az

N. U. 934 - III. 11

ELDORADO. (Népszinház-utca 33. Tel.:
dezertőr. (Történet az idegenlégióból). –
rvény előtt. (Irene Dunne). — **Karácson**
zines rajzfilm). — **Hiradók.** — Előadások
étköznap 4. háromnegyed 7 és háromne
akor, vasárnap fél 2 órától folyatólag.
adás mindennap mérsékelt helyárakkal
FESZEK MOZGÓ. (József körut 78. Tel.:
láthatatlan ember. (H. G. Wells regé
gy leány, aki mindent tud. (Dolly H
iradók. — Előadások kezdete hétköznap
mnegyed 7 és háromnegyed 10 órakor,
nepnap fél 2 órától folytatólag. Az első
ndennap mérsékelt helyárakkal. —
előtt 10 és 12 órakor matiné.
GLORIA FILMSZINHÁZ. (Thököly-ut
—00.) **Viktor vagy Viktória?** (Renate
rmann Thimig). — **Egy lány, aki mind**
olly Haas, Harry Liedtke, H. A. Schle
adások kezdete hétköznap 4, háromneg
10 órakor, vasár- és ünnepnap fél
ytatólag.
HOMEROS MOZGÓ (Hermina-ut 7. Tel.
láthatatlan ember. — **A vidám kirá**
nnings). — **Hiradók.** — **Előadások**
5, 7 és fél 10 órakor, vasárnap 2 órá
tólag Az első előadáson mindennap fél
PATRIA MOZGÓ. (Népszinház-utca 13.
—73.) **A láthatatlan ember.** — **Egy le**
ndent tud. (Dolly Haas). — Hiradók.
zdete hétköznap 4, háromnegyed 7 és
ed 10 órakor, vasár és ünnepnap fél
ytatólag Az első előadás mindennap
lyárakkal.
EGYETEMIEK MOZIJA. (Horánszky-
O. S. Jéghegy! (Leni Riefenstahl, Gus
és Ernst Udet). — **Alpesi vihar.**
midt, Theodor Loos, Theo Lingen).
adások kezdete 2 és 4 órakor.

KAMARA keddi HÁROM CSÁSZÁR
premierjére ajánlatos a jegyek
már ma megváltani.

Hangversenynaptár. Vasárnap: VIII. Filharmóniai hangverseny főpróbája a Városi Szinházban, egynegyed 12, (Koncert). — Damith jazzhangversenye, 8, V. (Koncert). — Zeitinger Jenő hangversenye, fél 9, Z. (Szász). — Hétfő: Magyar Szerzőbarátok Országos Egyesületének hangversenye, egynegyed 9, Z. (Rózsavölgyi). — Kedd: Schreiber Annie és Gertler Endre szonátaestje, 8, V. (Koncert). — Koncz János hegedűestje és Kömley Mária dalestje, fél 9, Z. (Koncert). — Szerda: A Budapesti Hangversenyzenekar hangversenye Heifetz Jasa közreműködésével, fél 9, Z. (Rózsavölgyi). — Csütörtök: Barabás Lívia hegedűestje, 8, V. (Koncert). — Péntek: Flay—Waldfogel-koncert, fél 9, Z. kisterem (Szász). — Szombat: Casals Pablo hangversenye, 8, V. (Koncert). — Vasárnap: Jasa Heifetz hangversenye, fél 9, V. (Rózsavölgyi).

dőn 1931 őszén letért az aranyalapról és ezzel a világpiacon a font 32—36 százalékos árfolyamveszteségét idézte elő. Ezzel az eseménnyel *Franciaország* és a frank igen különös — mondhatnók visszás — helyzetbe került. *Franciaország* jelentősége ugyanis a világpiacon valutáris szempontból igen megnőtt. Az angliai bizonytalan helyzet folytán a *Londonból* elmenekült tőkék a *Francia Bank* pincéi felé vették utjukat, frankra és aranyra változtak át és a *Francia Banknak* már eddig is tekintélyes aranyfedezetét 1931 **őszétől 1933 februárjáig 65 milliárdról**

FTSZEITUNG DES PESTER LLOYD
DIENSTAG, 10. AUGUST 1943

Welt-Erdölproduktion im Rückgang

Absatzkrise in Venezuela trotz steigenden Kriegsbedarfs

(W. B.-H.) Eine ebenso eigenartige wie bemerkenswerte Erscheinung ist, daß der Krieg keine Steigerung der Erdölproduktion in den überseeischen Rohstoffländern mit sich gebracht hat, so daß der militärische Verbrauch im wesentlichen durch eine dauernde Einschränkung des zivilen Konsums gedeckt werden muß. Im letzten Jahre ist sogar ein Produktionsrückgang eingetreten, als dessen Ursache vor allem *Transportschwierigkeiten* angegeben werden. Wie die skandinavischen Wirtschaftsblätter aus englischen Quellen berichten, ist die Weltproduktion von 2240 Millionen Faß — je 156 Liter — im Jahre 1941 auf 2040 Millionen Faß gesunken. Am stärksten war der Rückgang mit 54 Millionen Faß oder nicht weniger als 35 Prozent der Landesproduktion in Venezuela, und für Sowjetrußland wird ein Sinken der Erzeugung um 11 Prozent gemeldet. Dagegen hat die Erzeugung synthetischer Ersatzstoffe, in erster Linie von Kohlenbenzin, eine Zunahme aufzuweisen; die Gesamtproduktion wird auf 164 Millionen Faß gegen 136 Millionen im vorhergehenden Jahre geschätzt.

In den Vereinigten Staaten, die etwa 65 Prozent der Weltproduktion von Erdöl erzeugen und unter den gegenwärtigen Verhältnissen den größten Teil davon selbst verbrauchen, gibt es an sich Erdöl genug, aber die Beförderung bereitet zurzeit ungewöhnliche Schwierigkeiten. Die wichtigsten Ölfelder liegen bekanntlich in den Süd- und Südoststaaten der Union, während der Hauptverbrauch in den nordöstlichen Staaten stattfindet. Das Erdöl muß infolgedessen über lange Strecken befördert werden, ein Transport, der vor dem Kriege hauptsächlich mittels Tankschiffen vor sich ging, aber jetzt auf Grund des Tonnagemangels und der U-Boot-Gefahr stark reduziert werden mußte. Die meisten Tankfahrzeuge sind in den Verkehr mit Großbritannien und Nordafrika eingestellt und in weiten Teilen der USA herrscht ein ausgesprochener Ölmangel. Um Abhilfe zu schaffen, wurde eine neue, 2560 Kilometer lange Ölleitung mit einer täglichen Kapazität von 300.000 Faß gebaut. Diese hat die Transportschwierigkeiten zwar vermindern, aber nicht beseitigen können und man rechnet mit einer bedeutend geringeren Zufuhr [illegible] weshalb eine Lockerung der zivilen Konsumrestriktionen nicht in Frage kommt. Die Anlage weiterer Ölleitungen ist mit einem bedeutenden Stahlverbrauch verbunden, und der Bau von Tankkraftwagen in größerem Umfange kollidiert ebenfalls mit dem militärischen Rüstungsprogramm. Nicht nur die Beförderung, auch die *Produktion* selbst bereitet anscheinend wachsende Schwierigkeiten in den USA. Von Marineminister *Knox* wurde in letzter Zeit mehrfach der Befürchtung Ausdruck gegeben, daß die amerikanischen Ölquellen in relativ kurzer Zeit erschöpft seien und sich bereits gegen Ende dieses Jahres eine fühlbare Knappheit an Rohöl geltend machen würde. Aus diesem Grunde bemühen sich die USA, sich neue Ölfelder in fremden Ländern, vor allem in Mittel- und Südamerika, zu sichern.

In *Venezuela*, dem Lande mit der drittgrößten Erdölproduktion und dem größten Erdölexport der [illegible] verhältnisse der [illegible] nen einer Neuregelung ein überaus bedeutender 3.5 Millionen zählt ständig von dieser gig gewesen ist. D hergestellte Prod Prozent der Ausfu tisch die einzige des. Wie *Svensk* führte die Beschä nierien von Aruba im Februar 1942 dem verschärften schen Meer und dampfern, zu so keiten für die Pro die Regierung sich nahmequellen ums ersten Male seit eine Einkommens eine Anleihe auflegte Erdölgesetz enthä Royalties, sowie di tenden Skala für d Konzessionsinhaber nicht voll ausnutz abgaben gezwung wurde das Recht zollfreien Einfuhr hoben, soweit es s für Neuanlagen handelt, schließlich wurde

Italiens Börsen im Juli

Rom, im August

(D.) Die italienischen Börsen haben im Monat Juli ein normales Geschäft aufzuweisen, wenn es auch Tage größerer Spannung gab. Im ganzen haben die politischen Ereignisse, wie die Kämpfe auf Sizilien, und der Regierungswechsel, die Tendenz erstaunlich wenig beeinflußt. Selbst bei den *festverzinslichen Werten* sind die Kursveränderungen überwiegend minimal geblieben, und wenn es bei einzelnen Staatsrenten zeitweise nennenswerte Kurseinbußen gab, so ist das eher auf mangelnde Kurspflege als auf eine entschiedene Baissetendenz zurückzuführen. Pfandbriefe, Kommunalanleihen, und vor allem Industrieobligationen haben im Juli ihren Kursstand, der teilweise nicht unerheblich über Pari liegt, ausgezeichnet zu behaupten vermocht.

Auf dem *Aktienmarkt* haben sich die Umsätze während des größten Teiles des Monats Juli auf einer recht ansehnlichen Höhe gehalten, und erst gegen Monatsende kam es zu einem allgemeinen Stillstand des Geschäftes. Die italienischen Börsen bleiben den [illegible] frage erfreuen. Versicherungs- und Bankenwerte waren gut gehalten. Der Verkehr auf dem freien Markt verlief ähnlich wie auf dem offiziellen Markt, nur daß hier die Umsätze verhältnismäßig niedrig waren.

Kurssteigerung italienischer Aktien an der Schweizer Börse. *(Bern)* Die hiesige Presse hebt die günstige Wirkung der italienischen Ereignisse auf den schweizerischen Geldmarkt hervor. Italienische Aktienwerte konnten in der vergangenen Woche an den Schweizer Börsen bedeutende Kursgewinne erzielen, ebenso auch Aktien schweizerischer Gesellschaften, die in Italien Beteiligungen besitzen. Die bedeutendste Kurssteigerung wurde bei den Obligationen eines italienischen Kraftwerkes verzeichnet, dessen Kurs von 1450 auf 2000 Francs stieg. *(Stefani—MTI)*

Neue Preisverordnungen. Die Sonntagnummer des Amtsblattes veröffentlicht die Verordnung Nr. 175.000/1943 des Ackerbauministers, worin neue Preise für Tiersera, sowie Schädlingstilgungsmittel festgesetzt werden. — In der gleichen Nummer des Amtsblattes erschien die Verordnung Nr. 103.000 des Handels- und Verkehrsministers, worin die Eichgebühren für Stromzähler, sowie Strom- und Spannungswechsler neugeregelt werden. — Eine dritte Verordnung wurde durch den Versorgungsminister unter Nr. 42.728 erlassen; darin wird den privaten Heilanstalten gestattet, nach den Pflegegebühren einen Preisaufschlag von nicht mehr als 20 Prozent zu berechnen.

Die Umsätze der Postsparkasse. Über die Umsätze der kgl. ung. Postsparkasse im Monat Juli liegen die folgenden Angaben vor: Im Einlagengeschäft erhöhten sich die Spareinlagen um 4.1 Mill. P auf 208.7 Mill. P. Die Zahl der Einleger belief sich auf 735.906. Im Scheckgeschäft ging die Summe der Einlagen um 6.4 auf 585.8 Mill. P zurück. Ende Juli betrug die Zahl der Scheckkontobesitzer 51.468. Die Außenstände im Pfandleihgeschäft nahmen im Juli um 1.1 auf 24.1 Mill. P zu.

Ablösung der englischen Kohlengerechtsame. *(Stockholm)* Die englische Regierung begibt eine dreiprozentige Anleihe im Betrage von 35 Mill. Pfund zur Ablösung der Bodenrechte auf Kohlengruben. Das Kohlenrecht ist im letzten Jahr den privaten Inhabern entzogen und für staatlich erklärt worden. Als ersten großen Teilbetrag zahlt die Regierung im Laufe der nächsten Monate zunächst 30 Mill. Pfund aus, wonach eine Restverpflichtung von 25.5 Mill. Pfund verbliebe. Die Ausgabe der Anleihe erfolgt zu einem Kurse von 97.5 Prozent. *(B. É.)*

30

Ein Leben im Dienste der Kunst

Zum siebzigsten Geburtstag von Alexius Petrovics

Es gibt bedeutende Männer der Wissenschaft und Kunst, die von persönlicher Eitelkeit und Geltungssucht getrieben, sich stets weithin sichtbar vor ihren Leistungen aufpflanzen oder auf den Werken, die sie geschaffen haben, wie auf Piedestalen stehen. Sie wandeln wie leibhaftige Denkmäler der eigenen Größe durchs Leben und lassen sich bei jedem Schritt vom Scheinwerferlicht der öffentlichen Aufmerksamkeit bestrahlen. Sie wollen dauernd gesehen und gehört, durch die Vermittlung von Presse, Radio und Wochenschau immer „interessant" und „aktuell" sein. Weit entfernt, eine Sache um ihrer selbst willen zu tun, betrachten sie diese vielmehr als eine Art von moralischer Kapitalsanlage, die sie geschickt und ausgiebig verzinsen lassen.

In äußerstem Gegensatz zu dieser Betriebsamkeit, stellt Alexius *Petrovics*, Kunstfreund von erlesener Feinheit und Bildung des Geschmacks und Kunstgelehrter von hohem Rang, jenen Typ des geistigen Menschen dar, der stets nur die Sache selbst vor Augen hat. Er begeht heute seinen siebzigsten Geburtstag und kann auf ein ergebnisreiches Lebenswerk von vierzig Jahren zurückblicken, das er in unermüdlichem, hingebungsvollem Dienst an der Kunst verrichtet hat. Die Verdienste, die er sich als langjähriger Leiter des Landesmuseums für Bildende Kunst, als Verfasser und Herausgeber von wichtigen Veröffentlichungen über Kunst und als Initiator und Ordner von denkwürdigen Ausstellungen um die Hebung unserer künstlerischen Kultur erwarb, sind unvergänglich. Doch seine Tätigkeit war niemals von den organisierten Geräuschkulissen der Propaganda, der Aktualität und Popularität umgeben. Von schlichtem, fast bescheidenem Auftreten, blieb er persönlich stets im Hintergrund, nur darauf bedacht, die Sache der Kunst und der Künstler, der er sich verschrieb, zu fördern und sie ins rechte Licht zu rücken.

Er ist hierin seinem verstorbenen Freund, dem unvergeßlichen, feinsinnigen und liebenswürdigen Kustsammler Paul *Majovszky* verwandt, der es 1914, als Leiter der Kunstsektion im Ministerium für Kultus und Unterricht durchgesetzt hatte, daß man Alexius Petrovics vo seinem Posten im Ministerium des Innern an die Spitze unseres ersten Kunstmuseums berief. Es war nicht leicht, diese Ernennung zu bewirken, da der neue Museumdirektor kein „Mann vom Bau", sonder Doktor der Rechtswissenschaften war, dem im Ministerium des Innern die Vorbereitung neuer Gesetze oblag. Petrovics scheint es bei seiner ersten Berufswahl ähnlich ergangen zu sein, wie dem Maler Karl *Ferenczy*, von dem er in seiner schönen Monographie folgendes schrieb: „Wie viel andere, die über sich selbst im Unklaren sind, läßt auch er sich an der Budapester Universität als Student der Rechte immatrikulieren . . ." Es bezieht sich wohl auf seine juristische Beamtenlaufbahn, wenn Petrovics rückblickend von Jahren spricht, die er nur „geträumt" hat, zum Unterschied, von den Jahren, die er im Dienste der Kunst erlebte. Allerdings begann sein Dienst an der Kunst schon lange vor seiner Ernennung zum Museumsdirektor, in Form von ausgezeichneten Aufsätzen, mit denen er seit 1903 hervortrat. Majovszky wußte wohl, was er tat, als er Petrovics für diesen Posten empfahl. Er sollte Recht behalten. Nach kurzer Zeit mußten auch die Zweifler zugeben, daß der neue Leiter des Budapester Kunstmuseums seine Sache vortrefflich verstand.

Was die Bestände des Museums an Werken alter Kunst anbelangt, so ließ sich Petrovics bei den diesbezüglichen Neuerwerbungen von der richtigen Einsicht bestimmen, daß die großen und größten Namen bei den zur Verfügung stehenden bescheidenen Geldmitteln zumeist unerschwinglich waren und daß es andererseits wenig Sinn gehabt hätte, gleichsam als Ersatz eine kunstgeschichtlich möglichst lückenlose Repräsentation der Kleinmeister anzustreben und die Sammlungen mit Werken aufzufüllen, die nur für das Studium von Fachgelehrten Interesse haben. Petrovics ließ sich bei seinen Neuerwerbungen alter Meisterwerke nicht von der kunsthistorischen Buchgelehrsamkeit, sondern von seinem sicheren Empfinden für das zeitlos Lebendige und Schöne leiten. Er kaufte mit Umsicht und Geschmack. Ihm ist die Bereicherung des Museums durch Werke von *Altdorfer* und *Riemenschneider*, von Gaudenzio *Ferrari*, *Palma Vecchio* und *Tiepolo*, von *Greco*, Pieter *de Hooch*, *van Dyck* u. a. zu verdanken. Ebenso gehen zahlreiche Ankäufe wichtiger Denkmäler der ungarischen Kunst des Mittelalters auf ihn zurück.

Doch seine besondere Liebe galt vor allem der ungarischen Kunst des XIX. Jahrhunderts und der Gegenwart. Hierin war er neben Größen, wie *Munkácsy, Paál, Székely, Szinyei Merse*, auch auf eine möglichst weitgehende Ergänzung der Bestände durch Werke von weniger hervorragenden Künstlern bedacht, die im Gesamtbild ihrer Zeit gleichwohl einen ehrenvollen und charakteristischen Platz behaupten. Von modernen Meistern, wie *Ferenczy, Csók, Hollósy, Réti, Thorma, Iványi-Grünwald, Fényes, Rippl-Rónai* erwarb er repräsentative Werke. Diesen und den Erscheinungen jüngerer Kunstströmungen räumte er die von ihm ins Leben gerufene Neue Ungarische Bildergalerie (unser „Kronprinzenpalais" und „Musée du Luxembourg") ein. Er war es auch, der die im Besitz des Museums befindlichen Skulpturen als Sammlungen von alter und von moderner Plastik ordnete.

Petrovics verstand es meisterhaft, die Bestände des Museums sorgfältig zu sichten und der Öffentlichkeit in hervorragend geordneten, wechselvollen Ausstellungen vorzuführen. Er blieb auch als Direktor und seit 1921 als Generaldirektor des Museums von dem frischen, ursprünglichen Instinkt des Kunstfreundes beseelt, der sein Amt verantwortungsbewußt, aber auch phantasievoll, als edle Liebhaberei betrieb und auf der ganzen Linie neues Leben in die ehrwürdigen Räume brachte. Um das Interesse am Museum weiter zu fördern und zu verbreiten, begann er 1918 die *Jahrbücher des Ungarischen Landesmuseums für Bildende Kunst* herauszugeben. Es kamen die schweren, wirtschaftlich armseligen, zerrütteten Nachkriegsjahre, doch Petrovics wußte sich zu helfen und dem Museum durch seine liebenswürdige Persönlichkeit, durch seine Begeisterung neue Freunde zu gewinnen, die durch Schenkungen, Leihgaben und Bargeldstiftungen zur Bereicherung der Sammlungen beitrugen. Er war mitten in großzügigen, vielversprechenden Arbeiten der Neuordnung begriffen, als man ihn, zum aufrichtigen Bedauern aller wahren Freunde und Kenner unserer künstlerischen Kultur, 1935 in den Ruhestand versetzte.

Wie sehr diese verfrühte Pensionierung Petrovics im Vollbesitz seiner hervorragenden geistigen Qualitäten und seiner Arbeitskraft traf, ist u. a. an den großartigen Ausstellungen ersichtlich, die er seither in verschiedenen privaten Kunstsalons in die Wege geleitet und geordnet hat. Es genügt, an die herrliche Auswahl französischer Meisterwerke aus ungarischem Privatbesitz, sowie an die Gedenkausstellungen *Ferenczy, Vaszary, Iványi-Grünwald* und an die köstliche Darbietung der Zeichnungen und Aquarelle von *Rippl-Rónai* und *Vaszary* zu erinnern. Die von Petrovics arrangierten Ausstellungen sind stets Ereignisse unseres Kunstlebens. Wie unvoreingenommen er auch die neuere Kunstentwicklung betrachtet, gab er durch die Bereitwilligkeit zu erkennen, mit der er im Frühjahr das Arrangement der bedeutsamen Ausstellung von sechs jungen Künstlern *(Barcsay, Borsos, Dési-Huber, Domanovszky, Gadányi, Pálffy)* übernahm.

Seine rege schriftstellerische Tätigkeit bezog und bezieht sich auch heute zumeist auf die moderne ungarische Kunst, u. a. auf Meister wie Bartholomäus Székely, Karl Ferenczy, Josef Rippl-Rónai, Johann Vaszary. Seine Studien und Abhandlungen zeichnen sich stets durch klassisch abgerundeten, schönen, gedanklichen Aufbau und durch lichtvolle Klarheit, Einfachheit der Sprache aus. Auch in diesen Darstellungen bleibt er persönlich zurückhaltend, in sorgfältiger Erwägung aller Akzente nur auf das Wesentliche und Sachliche des Themas, auf die genaue und eingehende Charakteristik der Künstler und ihrer Werke bedacht. Wie seine Tätigkeit als Museumsleiter, faßt Petrovics auch seine Schriftstellerei als schlichten, treuen und liebevollen Dienst an der Kunst auf. Unter dem Titel *„Samtida Kunst I Ungern"* veröffentlichte er 1934 eine knappe und vorzügliche Darstellung der ungarischen Kunstgeschichte *in schwedischer Sprache*.

Augenblicklich hat Alexius Petrovics eine neue, grundlegende Monographie über den größten Meister des ungarischen Naturalismus, Karl Ferenczy in Vorbereitung. Er steckt auch sonst voller wichtiger und interessanter Arbeitspläne. Er war so liebenswürdig, uns einige davon zu verraten. Wir wollen nicht aus der Schule plaudern und nur von Herzen, zum Wohl der ungarischen künstlerischen Kultur wünschen, daß ihm vom Schicksal die restlose Verwirklichung seiner schönen Pläne gegönnt sei.

Ernst Kállai

Petrovics Elek

Átadták Bécsben a magyar bizottságnak a Magyarországot illető műkincseket

Bécsből jelentik: Az osztrák kormány megbizottai még hétfőn átadták a Bécsben időző magyar bizottságnak azokat a kulturális és műkincseket, amelyeket Ausztria az 1932 november 25-én Velencében kötött egyezmény értelmében Magyarországnak átengedni köteleztetett. Magyar részről az átvételnél *Petrovics* Elek, a Szépművészeti Múzeum igazgatója, *Varju* Elemér, a Nemzeti Múzeum főigazgatója és *Kvapil* Jenő miniszteri tanácsos, a bécsi magyar követség megbizottja működtek közre.

M.H. 933 V/31

M.H.933.V.31.

Petrovics Elek

M.O.934.XII.8.
M.934.XII.8.
Ujság, 934.XII.8.

Jubileumi kiállítás a Műcsarnokban

A Műcsarnokot megfiatalították. A termeket átalakították, falakat törtek, távlatokat nyitottak — talán nemcsak a termeken át, hanem egy reményteljesebb korszak felé is. Korszerű enteriőröket és részben örvendetesen korszerű anyagot is találunk az újjászületett termekben. Mindezt pedig abból az alkalomból, hogy bemutatják a Műcsarnok multját. 40 esztendős jubileumát ünneplik a *Magyar Képzőművészek Egyesületének*, amelynek története szorosan összeforrott a nagymultú kiállítóhelyiség négy évtizedével is.

Az első terem: múzeum. Petrovics Elek rendezte, ő gyüjtötte össze a jubiláló egyesület alapító tagjainak munkáit. Csupa olyan képet, amely nem a Szépművészeti Múzeumba került, hanem a nagyközönség részére nehezebben hozzáférhető magángyüjteményekbe, de valamennyinek helye volna a múzeumban is. A XIX. század magyar festőművészetének legnagyobb nevei vannak itt: *Munkácsy, Lotz, Székely* Bertalan, *Liezen-Mayer, Barabás, Benczur, Roskovics, Hollósy, Ferenczy, Körösfői-Kriesch* és még sok-sok klasszikus név nagy alkotása.

A *szobrász-multból* díszhelyet kapott *Zala* György *Gábor arkangyala* a millenniumi emlékműről. Az első terem dísze *Fadrusz* János Mátyás király feje. És e neves alapítókat méltó mai nemzedék követi. *Medgyessy* Ferenc, *Pátzay* Pál, *Csorba* Géza hozza a legmaibb értékeket a kiállításra. Kár, hogy a festői rész nem jut el a modern törekvések komoly eredményeihez. Az alapitóktól itt lefelé hajlik a vonal, önállótlan követők tömegében nehéz felfedezni a bátrabban szárnyaló tehetségeket. A fiatal *Udvary* Pál és *Istókovits* Kálmán képviseli a legújabbakat, ünnepi anyagot állított ki *Neogrády* László, *Sárkány* Gyula, *Szüle* Péter, *Tornyay János, László* Fülöp pedig Londonból küldött egy új Madonna-képet.

Györgyi Dénes, a tehetséges fiatal építész tervei szerint alakították át a termeket, érthető, ha egy kis részrehajlással pompás helyet csináltak az építészek fotoanyagának. Érdemes volt. Hatalmas fényképekről a mai magyar építészet impozánsan nagyvonalú képe tárul elénk. Igazán nem kell szégyenkeznünk, ha ma, rettenetes nyomorúságunkban ilyen épületeket teremtettünk s ilyen nagyszerű építészeink vannak. Építészvalóságok és építészálmok. *Hajós* Alfréd, *Pogány* Móric, *Györgyi* Dénes, I. *Gyenes* Lajos, *Árkay* Aladár és Bertalan, *Hültl* Dezső monumentális tervei, amelyek közül nem egy világhírű már. Itt van *Tőry és Pogány* Nemzeti Színház-terve és képviselve vannak a legmodernebb villa- és bérházépítő irányok is.

Talán a *művészbéke* útját is egyengetheti egy kicsit ez a kiállítás. (m—l)

a világ minden részéből olyan jelentkezőktől, akik önként hajlandók magukat a kísérletnek alávetni. A legtöbb jelentkező minden ellenszolgáltatás nélkül kész beleegyezni abba, hogy *Cornish* dr. megölje és újból életrekeltse őket. Az egyik csak »ingyen szállást és ellátást« kér, a kísérlet tartamára, egy indus az utiköltség megtérítését Indiából Kaliforniába, két személy ellenben fejenként 300.000 dollárt követel, ami készpénzben az örökösöknek volna előre fizetendő. *Cornishnak eddig egy kutyát sikerült halottaiból feltámasztani,* amelyet a tudós *Lazarusnak* nevezett el. A kutya a kísérlet óta a legjobb egészségnek örvend. *Cornish nem hajlandó élő embereken kísérletezni.*

— **(Okiratot hamisított és csalt egy fővárosi adóhivatalnok.)** Ma délelőtt letartóztatták *Spirk* Gyula 47 éves adóhivatalnokot, aki a IX. kerületi adószámviteli osztályon teljesített szolgálatot. *Közokirathamisítás és csalás* miatt indul ellene eljárás. *Spirk* egyes felektől adószámlájukra jogtalanul mintegy 6000 pengőt vett fel, az összeget *elsikkasztotta.*

— **(A dunaföldvári mammutlelet.)** A dunaföldvári mammutleletnek a szekszárdi vármegyei múzeumban folyó konzerválási munkái során *Csalogovics* József múzeumi igazgatóőr megállapította, hogy a dunaföldvári mammutcsontokkal együtt *egy teljes rénszarvas-csigolyasort is beszállítottak.* Az ősemberek tehát ott nemcsak mammutot, hanem ugyanakkor rénszarvast is zsákmányoltak. Ez a körülmény néhány a paleontológia terén felállított tudományos magyarázatot megcáfolni látszik. Ebben az ügyben egyébként nemsokára Szekszárdra érkezik *Gaál* István egyetemi magántanár, az ismert őslénytani búvár, aki tudományosan fogja a dunaföldvári mammutleletet feldolgozni.

Petrovics Elek dr.

Az osztrákok átadták a magyar mükincseket

Bécsből jelentik: Az osztrák kormány megbizottai hétfőn *átadták a Bécsben időző magyar bizottságnak azokat a kulturális és mükincseket, amelyeket Ausztria az 1932 november 25-én Velencében kötött egyezmény értelmében Magyarországnak átengedni köteleztetett.* Magyar részről az átvételnél *Petrovics* Elek dr. a Szépmüvészeti Muzeum igazgatója, *Varju* Elemér dr. a Nemzeti Muzeum főigazgatója és *Kvapil* Jenő dr. miniszteri tanácsos, a bécsi magyar követség megbizottja müködtek közre.

Hóman Bálint kultuszminiszter intézkedésére az összes átvett tárgyakat, mielőtt beosztanák őket az illető muzeumokba, a Nemzeti Muzeumban külön kiállitás keretében fogják bemutatni, amelynek megnyitását még juniusra tervezik.

M. 933. V. 31.

M. 933. V. 31.

Petrovics Elek

A Bécsből vissza
kiállításának

N.U.933.V.31.

Szerda, 1933 május 31. N.U.

SZINHÁZ, MŰVÉSZET

Kiállításra kerülnek a Bécsből visszakapott magyar műkincsek

Átvettük a bécsi udvari gyüjtemény magyar tulajdonait

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) Bécsből jelentik, hogy azokat a mütárgyakat és kódexeket, amelyeket a bécsi udvari gyüjteményekből Magyarországnak itéltek oda, az elmult napon vette át a magyar kormány megbizásából *Petrovics* Elek, a *Szépmüvészeti Muzeum* főigazgatója, ki, mint ismeretes, a bécsi udvari gyüjtemény mükincseinek ügyében vezette a tárgyalásokat. Az átvételnél megjelentek *Varju* Elemér, *Jakubovich* Emil és *Tóth* Zoltán muzeumi igazgatók, továbbá *Kvapil* Jenő miniszteri tanácsos a bécsi magyar követség képviseletében.

A magyar mükincseket mielőtt elhelyeznék a megfelelő muzeumokba, *Hóman* Bálint kultuszminiszter intézkedésére a *Nemzeti Muzeumban egy külön kiállitás keretében mutatják be.* A kiállitás juniusban nyilik meg. A kiállitás rendezésével a kultuszminiszter egy bizottságot bizott meg, amelynek elnöke *Petrovics* Elek, tagjai pedig *Hoffmann* Edit, *Varju, Jakubovich* és *Tóth* igazgatók.

n agilitása. Az *agrártartozások* rendezése
ntos kérdés és megoldásra vár. Utalt a kon-
étumokra, amelyek ezen a téren történtek.
z az egész kérdés olyan probléma, amely
ıpi keserü gondja a kormánynak. A *külföldi*
rtozások teljesitése sohasem a magyar adó-
kon, hanem a fedezet hiányán mulik.
magyar kereskedelem mindig *a sza-*
dság zászlóját lobogtatta maga előtt
ha mód lesz rá, ismét magasra fogja
nelni a szabadság lobogóját.

A miniszter nagyhatásu beszéde után az
lvözlőbeszédek hosszu sora következett. Ezek
ızött *Halla* Aurél dr. miniszteri tanácsos a

Petrovics Elek

M.933.VI.4.

Budapestre hozták a bécsi magyar mükincseket

Szombaton délelőtt Budapestre érkezett az a szállitmány, amely a bécsi volt udvari gyüjteményből Magyarországnak juttatott mütárgyakat, kéziratokat és fegyvereket foglalja magában. A tárgyakat a Magyar Nemzeti Muzeumba szállitották, ahol az anyagot egy muzeumi bizottság vette át, amely *Petrovics* Eleknek, a Szépmüvészeti Muzeum főigazgatójának vezetésével *Varju* Elemér muzeumi igazgatóból, *Jakubovich* Emil dr. könyvtárigazgatóból és *Hölbigl* József tanár, muzeumi őrből állott. Az át-

M. 933. VI/4

AZ ÜNNEPÉLY RENDJE:

1. ELNÖKI MEGNYITÓ.
2. TITKÁRI JELENTÉS.
3. AZ 1920. EVI SZINYEI-JUTALOM ODAITÉLÉSÉRŐL SZÓLÓ JELENTES; FELOLVASSA LYKA KÁROLY R. TAG.
4. »SZINYEI-MERSE PÁL MÜNCHENI ÉVEIBŐL«, TANULMÁNY; FELOLVASSA MELLER SIMON R. TAG.

A SZINYEI-MERSE PÁL TÁRSASÁG TAGJAI:

Elnök: CSÓK ISTVÁN

Társelnök: PETROVICS ELEK — Ügyvezető: MELLER SIMON

Titkár: JESZENSZKY SÁNDOR — Pénztáros: ZÁDOR ISTVÁN

TISZTELETI TAGOK:

MÚZEUMBARÁTOK EGYESÜLETE

BERZEVICZY ALBERT

DÉRI FRIGYES

BÁRÓ KOHNER ADOLF

RENDES TAGOK:

BASCH ANDOR
CSÓK ISTVÁN
ERNST LAJOS
FALUS ELEK
FÉNYES ADOLF
GLATZ OSZKÁR
BÁRÓ HATVANY FERENC
HERMAN LIPÓT
IVÁNYI-GRÜNWALD BÉLA
JESZENSZKY SÁNDOR
KANDÓ LÁSZLÓ
KOSZTA JÓZSEF
LÁZÁR BÉLA
LYKA KÁROLY
MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV
MAJOVSZKY PÁL
MELLER SIMON
MOLNÁR GÉZA
JÁNOSHALMI NEMES MARCELL
PERLMUTTER IZSÁK
PETROVICS ELEK
PÓLYA TIBOR
RÉTI ISTVÁN
RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
KISFALUDI STROBL ZSIGMOND
SZÉP ERNŐ
SZMRECSÁNYI ÖDÖN
THORMA JÁNOS
VASZARY JÁNOS
VIDOVSZKY BÉLA
ZÁDOR ISTVÁN

PÁRTOLÓ TAGOK:

ELEK ARTHUR

YBL ERVIN

MEGHIVÓ

A SZINYEI-MERSE PÁL TÁRSASÁG

ÁLTAL

1921. ÉVI FEBRUÁR HÓ 2-ÁN DÉLUTÁN 5 ÓRAKOR
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÜLÉSTERMÉBEN

SZINYEI-MERSE PÁL HALÁLÁNAK ELSŐ ÉVFORDULÓJÁN

RENDEZENDŐ

EMLÉK-ÜNNEPÉLYRE

SZINYEI-MERSE PÁL TÁRSASÁG
BUDAPEST, I., ATTILA-UTCA 87

K

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Petrovics Elek

úrnak

VI Andrássy út 41

31025. — Budapest, az Athenaeum nyomása.

Petrovich Elek

8.O.U.933.V.28.

Nyilvános kiállításra kerülnek a Bécsből visszakapott műkincsek

(Saját tudósítónktól.) A velencei egyezmény értelmében részünkre kiadandó műkincsek és muzeális tárgyak átvételére Petrovich Elek és Varju Elemér Bécsbe utaztak, hogy átvegyék a történelmi szempontból számunkra igen nagybecsü műkincseket. Értékes fegyverek, páncélok és tizenhat Corvina van a visszakerülő műkincsek között. Hóman Bálint kultuszminiszternek az a szándéka, hogy a visszahozott műkincseket nyilvános kiállítás keretében fogja bemutatni a nagyközönségnek.

8.O.U. 933 V. 28

†

MAGYARORSZÁG VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERE mélyen megrendülve jelenti, hogy

PETROVICS ELEK

az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum ny. főigazgatója,
a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja, a Kisfaludy Társaság tagja,
a Corvin-koszorú tulajdonosa, stb., stb.

folyó évi július 20.-án elhunyt.

Temetése július 24.-én 11 órakor, a **Kerepesi temető halottasházából** történik, az engesztelő szentmiseáldozat pedig július 27.-én 10 órakor, a Ferenciek belvárosi templomában fog bemutattatni.

A megboldogultban a magyar művészeti kultura és muzeális élet egyik legkiválóbb alakját veszítettük el.

Átfogó szaktudásával, fáradhatatlan agilitásával és soha meg nem alkuvó, puritán, férfias jellemével hosszú évtizedeken át példaadóan szolgálta nemzeti közművelődésünk ügyét.

Budapest, 1945 július 23.

Emlékét hálás kegyelettel őrizzük!

Bagits N. (Buschmann F. utóda) IV., Molnár-u. 37.

Petrovics Elek

Dr. Dercsényi Dezső úrnak

Budapest
Hőgyes Endre-utca 10.

tottam, hogy azt a főigazgatót helyezzék nyugállományba, akivel *mindenki az egész vonalon meg volt elégedve*, aki nagy tapasztalatával párosult tudósi elmélyüléssel és fiatalos munkabírással vezette az ügyeket. *Petrovics Elekre ma nagyobb szüksége volna a magyar kultúrának, mint valaha!*

Dr. Wittmann Ernő ügyvéd-műgyüjtő

Nagy *megbotránkozással* vettem tudomásul, hogy *Petrovics* Eleket *munkaképességének teljében* akkor küldték nyugdíjba, mikor rengeteg tapasztalaton alapult tudása és munkabírása az emberi élet *tetőfokán* állott. *A Szépművészeti Múzeum főigazgatói állása nem olyan állás, melyben érvényesülni kellene a helyet az ifjúság elvének.* Véleményem szerint a főigazgató addig töltheti be pozícióját, míg dolgozni tud. *Különös jutalmat kapott Petrovics az államtól éppen most, mikor a múzeum átrendezésével évülhetetlen érdemeket szerzett.*

*

A Reggel szerkesztősége közli az olvasóval, hogy ötezer aláírást akar eljuttatni a kormányhoz, a legrövidebb időn belül, Petrovics Eleknek a Szépművészeti Múzeum élén való meghagyása érdekében. Az aláírások gyüjtését ma reggel kezdjük meg külön íveken és telefonértesítésre nemcsak aláírásért küldünk ki, vagy jegyezzük azokat elő, de azok számára, akik maguk is hajlandók aláírásokat gyüjteni, íveket is bocsátunk rendelkezésre. Reméljük, hogy a közhangulatnak ez a spontán és hatalmas arányú megnyilatkozása nem lesz hatástalan a kormány elhatározására s a kultuszminiszter úr módot fog keresni arra, hogy e rendkívüli képességű és jelentőségű férfiutól ne fossza meg az intézményt, amely nem tudja őt nélkülözni.

Gömböstől függ, elvállalhatja-e Bornemisza miniszter a reformnemzedék elnökségét

(A Reggel tudósítójától.) A reformnemzedék megalakulásakor *az elnöki tisztséget betöltetlenül hagyták.* Hogy ez miért történt, mind a mai napig nem került nyilvánosságra. *A Reggel* értesülése szerint

a reformnemzedék elnöki tisztségének betöltése Gömbös miniszterelnöktől függ.

A vezetőség ugyanis elhatározta, hogy *az elnökséget Bornemisza kereskedelmi miniszternek tartja fenn.* De egyelőre nem történt döntés arról, hogy Bornemisza, mint a kormány tagja,

elvállalhatja-e és milyen feltételek mellett e tisztséget.

Most *Gömbös* miniszterelnökkel tisztázzák ezt a kérdést és az ő döntése után választják meg a reformnemzedék elnökét.

Illits Hotel Café Restaurant
BELVEDERE
Budakeszi út 10. szám
Az előkelő társaság kedvelt találkozóhelye. Délután és este zene. Tel. 64-0-75. Villamos- és autobuszmegálló: Budagyöngye.

Pesti kis notesz

1.

A kormányzó családjával aligha vacsorázott az elmult tizenöt évben nyilvános étteremben! Pénteken este a Svábhegyi Szanatórium gyönyörű, virágos teraszán terítettek asztalt a kormányzói család számára. A kormányzó pár ugyanis Kenderesről a fővárosba érkezve, meglátogatta *gróf Károlyi Gyuláné Horthy Paulettet*, aki évek óta a forró nyár egy részét a Svábhegyi Szanatóriumban tölti. A családi vacsorán résztvettek a főméltóságú úr és a főméltóságú asszony, Horthy Paulette és férje, gróf Károlyi Gyula és Scholtz szárnysegéd. A szanatórium előkelő vendégei nem tudtak betelni azzal a megejtő látvánnyal, amelyet a teraszról az alkonyati Budapest nyujt millió fényével, reszkető villanylámpák és piros transzparensek hasonlíthatatlan színpompájában. A kormányzó és a kormányzóné kitünően érezték magukat és ismételten kifejezték megelégedésüket dr. Györki Béla igazgató-főorvosnak. Estebédjük a rendes »normál menü«-ből állott, amelyhez egy üveg badacsonyi rizlinget fogyasztottak. Vacsora után családi körben bridzset játszottak. A kormányzói pár későn este, tizenegy óra után távozott a szanatóriumból.

2.

Wolff Károly *Lellén* bérelt egész nyárra villát és családjával együtt szeptemberig itt tölti szabadságát.

*

Abbáziában, a Rezidenz Szállodában már együtt van a magyar és olasz vendégek színejava. Információ: Erényi Béla gyógyszerésznél egész nap. (Károly körút 5. Telefon: 31—6—19.)

3.

Ifjabb Douglas Fairbanks, Douglas Fairbanks és Mary Pickford fia maga is elég nevezetes filmszínész, *a mult héten Budapesten járt.* Mindössze egy napot töltött itt nálunk, nem keresett érintkezést pestiekkel, reggel érkezett és másnap reggel már visszautazott Bécsbe, ahonnan jött. A Margitszigeten lakott.

4.

E héten ünnepelték *Fleissig Sándor ezüstlakodalmát az Angol-Magyar Bankkal.* A bank tisztviselőkara Fleissignek arany töltőtollat és szép albumot ajándékozott, amelynek lapjait az intézet összes tisztviselői aláírták. A legérdekesebb jubileumi ajándék azonban a bank alapítványa Fleissig nevére, *amelynek évi ezerpengős kamatait két olyan kitünő diákfiú vagy leány kapja, akinek apja, vagy anyja az intézet tisztviselője.* Ez a tanulmány-ösztöndíj minden pályára szól, — *egyedül a bankszakmára nem ...*

5.

Ugron Gábor volt belügyminiszter betegen fekszik a Siesta szanatóriumban. Barátait és tisztelőit, akik nagy számban érdeklődnek hogyléte iránt, egyelőre *nem fogadhatja.*

*

Modelljeink kiárusitását megkezdtük. Förstner Növérek, V., Vörösmarty tér 4

6.

Budapest—siófoki motorcsónakverseny lesz július 21-én a Dunán és a Sión, — a Siót ez alkalomból felduzzasztják. A versenyen a magyar versenyzőkön kívül, élükön *Albrecht* főhercegge, — aki a legvakmerőbb motorversenyzők közé tartozik — *külföldiek is vesznek részt: két osztrák, két német, egy francia és egy angol versenyző.*

Biztositsa már most zavartalan nyaralását a Svábhegyi Szanatóriumban
Szobafoglalások telefonon is: 65-4-47.
Subalpin-strandfürdő

7.

Két kis pestszépészeti és idegenforgalmi megjegyzésünk: 1. *Rendezzék a svábhegyi nagyszálloda és szanatóriumi bejáró között lévő teret* úgy *kertészeti*, mint *rendészeti* szempontból. Kertészeti szempontból *virágokat, gruppokat kérünk a sivár földterületre*, rendészeti szempontból pedig kérjük, a hála Istennek, montmartre-szerű színességgel kifejlődőben lévő kis teret — *forgalmi szempontból rendezni egy kicsit.* Össze-vissza, jobbról balra, alulról felfelé, keresztül-kasul hajtanak az autók, keresztez a fogaskerekü, sétálnak az emberek, mind ugyanazon a csöpp területen, bábeli zavar uralkodik az egész svábhegyi »Oktogon«-on ... Külön elkerített gyalogjáró keresztezőket kérünk mindenekelőtt. 2. A margitszigeti strádának a *nagy hotelhez tartó bekanyarodótól a kisszállodáig terjedő része borzalmasabb minden mezei dülőútnál, a legvadonatújabb karosszéria is tönkrerázódik ezen a párméteres területen. Tessék ezt az utat sürgősen megcsináltatni a Közmunka Tanácsnak!* Azonkívül: *kriminális a sziget világítása.* A sárga fénnyel való kísérletezés *egy kis részen bevált, vigyék azt keresztül az egész vonalon, de ezenkívül szaporitsák is a lámpákat.* (Egy kis részt nem bánom, hagyjanak úgy, ahogy van — *a szerelmeseknek ...*)

*

Sugár és Barna cég értesiti az úri közönséget, hogy a japán Shantung selyem és angol lenvászon ruhaanyagok, valamint az amerikai panamakalapok megérkeztek.

8.

Voinovich Géza, a Nemzeti Színház volt kormánybiztosa ezidőszerint *Egerben* tartózkodik. Néhány nap mulva utazik alapi birtokára.

9.

Budapesti társasági körökben bizonyára *nagy feltünést* fog kelteni az a hirünk, hogy *ama régi nevezetes erdélyi származású bárócsalád szeniora* — amely leginkább kedves és bohém temperamentumú *legifjabb sarjának szereplése révén forgott eddig a közérdeklődés színpadán — hatvanéves korában megnősül.* A házasság — ahogy mondani szokás — *újra »be fogja aranyozni a családi címert«* ...

*

Az Országos Magyar Kertészeti Egyesület augusztusban virágkiállitást rendez a Városligetben. Szebbnél-szebb Kanaák, rózsák és dáliák ezreivel fogják elkápráztatni a közönséget ...

10.

Negyedik oklevelét szerezte meg dr. *Berecz* Sándor ujságíró kollégánk: a *bölcsészet doktori, tanári oklevél* és *gyorsirástanári oklevél* után most *jogi doktorrá avatták* s oklevele van mindezeken kívül az *állami sofőriskolától is*, amelyet szintén elvégzett. A kép akkor volna teljes és hatásos, ha kitünő kollégánk mindezek után — *állástalan lenne ...*

11.

Sokan fognak még emlékezni a konjunktúra idők leghíresebb, ifjú fezőrjére, a *karcsu*, feketehajú *Finy* Jenő dr.-ra, aki óriási üzleteket bonyolított le s összeköttetései valóban a legtöbb ajtót kinyitották előtte. Finy Jenő már évek óta eltünt Budapestről, megnősült: *Dicker* József gyönyörű, szőke *Lucy* leányát vette el, azét a Dicker Józsefét, aki az első autókat hozta be annakidején Magyarországra. Finy Jenő most tragikus körülmények között — *meghalt: feleségének gyógyithatatlan betegsége miatt két héttel ezelőtt agyonlőtte magát Nagykőrösön*, ahol patikája volt. A tragédia ezzel még nem teljes: *felesége, aki ugyancsak rajongásig szerette férjét, néhány nappal ezelőtt bánatában — utána halt Finy Jenőnek ...*

*

Bizalmas és kényes ügyekben bel- és külföldön legeredményesebben nyomoz, informál és megfigyel Háczey Pál magánnyomozó. Irodája: VIII., Esterházy ucca 25. Tel.: 345—66.

12.

Három napon keresztül Budapesten tárgyalt dr. H. *Erlanger* a párizsi amerikai filmközpontok megbízásából és utolsó rohamot próbált indítani a rövidesen megjelenő magyar szinkronrendelet ellen s ez ügyben *Tomcsányi* Kálmán miniszteri osztályfőnöknél is járt. A magyarországi amerikai filmesek kivonulással és vállalataik likvidációjával fenyegetőznek a szinkronrendelet életbeléptetése esetén. Egyelőre annyi tény, hogy *új amerikai filmet nem hoznak be Magyarországra.*

13.

A magyar arisztokráciának egyik ismert tagja, *Pongrácz* Marianne grófnő *zárdába vonul.* Az *Orsolya-rend* noviciái közé vétette fel magát.

14.

Mészáros Ervinnel, Budapest és rovatunk népszerű *»kapitányával«*, az ismert *vivóbajnokkal nyomtatott borítékban* levelez Bécsből egyik barátja, gróf *Apponyi* Antal. A boríték nyomtatott címzése ez:

Bajnok
Nemzeti Kaszinó
Budapest
(e.z.)

Rosenberg Alfréd élesen megtámadta a münsteri püspököt

Münster, július 7.

(A Német Távirati Iroda jelentése.) *Rosenberg* Alfréd birodalmi vezető nagy beszédet mondott és részleteket olvasott fel a münsteri püspöknek a westfáliai tartomány elnökéhez intézett leveléből. »Az a hír, — írja a püspök — hogy Rosenberg Münsterben beszédet fog mondani, *a város keresztény és különösen katolikus társadalmában a legnagyobb megütközést keltette.*« A levél végén a püspök kérte, hogy

a kormány akadályozza meg Rosenbergnek belátható időn belül Münsterben való megjelenését.

Rosenberg a levél ismertetése után kijelentette: *Ez az egész pártot és a mai államot kihivó levél mutatja*, mit értenek bizonyos helyeken úgynevezett vallásszabadság alatt.

Sokat beszélnek a külföldön az egyház üldöztetéséről. Maga az a tény, hogy egy püspök ilyen leveleket irhat a Németországot képviselő mozgalom egyik birodalmi vezetője ellen és

nem tartóztatják le,

bizonyítja, mennyire türelmes a nemzeti szocialista állam a keresztény felekezetek képviselőivel szemben.

ABBAZIÁBAN • **HOTEL ATLANTIKA**
a legjobbak egyike. Vezérképviselet, felvilágositás: „Ibusz" Nádor u. 18. Tel. 230-41

Nyaral Ön?
Azalatt javittassa meg zongoráját
MUSICA
RT.-nál
Az ország egyetlen zongoragyára
Erzsébet körút 43
Royal Apollo
Kérjen díjmentes árajánlatot
Előnyös nyári bérletek

SZORÍTSUNK KEZET PETROVICS ELEKKEL!

Falusi magányom íróasztalán gyötrelmes várakozásban több lap kivágást őrzök. Legkorábbi *A Reggel* jelentése: »*Petrovics Elek jobban van és utókúrára kiment a Margitszigetre.*« Az utána következő — ugyan annak a napnak délutánján — már ezt mondja: »*Petrovics Elek nyugalomba vonult!*« A harmadik cikket hoz *a Szépművészeti Múzeum régi képtára gyöngyének, az olasz osztálynak új felállításáról és megnyitásáról.* Ismét mások a későbbi napokból: hogy Petrovics mégis csak megy, — illetve:

menesztik!

Mi ez? Sóhajtottam. Melegre hideg, hidegre meleg. Micsoda *perverz tussokat* rendeznek nekünk az ujságok ebben a tikkasztó kánikulában? Mert — *sokadmagammal* — én se hihettem a hihetetlent! *Hogy oly szerves egység, mint Petrovics és a Szépművészeti Múzeum, ily szervetlenül bomoljék fel.* És nem tudtam feltételezni a lehetetlent, hogy a hangos szavakkal hirdetett *tervgazdálkodás napjaiban ily könnyelmű nonchalance-szal dobjanak felre ekkora szellemi értéket, amit ez a nagyszerű ember — mostani átmeneti testi rokkantsága mellett is intellektusa sugárzó pompájában ragyogva — jelent.* A nyugdíjazás hivatalos magyarázata és indokolása igen logikusan és korrektül hangzik — és mégis *sántít. Mert ily kimagaslóan fontos művészeti intézmény vezetését nem lehet általános érvényű sablonok szerint elbírálni.* És

az irányító egyéniség leváltását — ha nem feltétlenül szükséges — csak akkor szabad elrendelni, amikor a teljes értékű vagy talán még túl is szárnyaló helyettes kéznél van.

Ilyenről egyelőre nem hallottunk! Ennek dacára — úgylátszik — Petrovics leépítése *végleges* és nekünk, becsülőinek és barátainak, nem marad más hátra, minthogy *a távozóval melegen kezet szorítsunk.* A magam részéről ezt úgy intéztem el, hogy *vasárnap dél előtt kimentem a Szépművészeti Múzeumba,* ahol persze személy szerint már nem találtam ott a főigazgatót, de — *ebben a percben — még ott leltem mindent, amit az kétévtizedes munkálkodása közben alkotott.* Eszembe jutott, mily frenetikus örömmel fogadtuk néhányan, szakmabeli tisztviselők, a közénk érkező »dilettáns« igazgatót, akit úgyszólván mi magunk választottunk vezérünkké.

Oh, de régen volt ez! A béke végső napjaiban, amikor erre s amarra titokban már töltögették az ágyúkat. Új direktorunk azonban, mintha megérezte volna az utolsó »békebeli lehetőségek« sürgető hívását és huszáros elhatározással útrakelt *Párizsba,* ahol

a világhírű milánói Crespi-gyüjtemény aukcióján két gyógyörű festményt vásárolt az olasz reneszánsz virágzó korából.

A képek közvetlen a háború kitörése előtt futottak be a muzeumba. Árakkal — tudtomra — a közbejött bonyodalmak miatt az egész háború alatt kénytelenek voltunk tartozásban maradni a hitelt nyujtó párizsi Kleinberger-cégnek.

Ez volt a start. És noha ezután évekig dörögtek az ágyúk és sorban jött a forradalomra ellenforradalom és gazdasági lehetetlenülés: *Petrovics nem csüggedett* és a múzeum köitségvetésének rohamlépésben szűkülő keretei között és azokkal dacolva, *szakadatlan folytatta a kiépítés és gyarapítás munkáját.*

Tudnunk kell, hogy ő még az »ős« Szépművészeti Múzeumot vette át, amely három osztályból: *a régi és modern képtárból és grafikai gyüjteményből állott* és ezek mögött nem volt tulajdonkép egyéb, mint az Országos Képtár, a Nemzeti Múzeum képtára (kiegészítve a Képzőművészeti Tanácsnak a millennium óta folyó vásárlásaival) és a túlnyomórészt még az Esterházy-galériából átvett rajz és metszetanyag. Helyesebben ez volt kiállítva. *A többi a raktárakban szunnyadozott és várta a bátor kezdeményezőt, aki belőlük élvezhető tárakat varázsol.*

Ma már kitűnő ízléssel felállított és gondosan elrendezett antik, középkori, újkori és modern plasztikai termek és csarnokok fogadják a múzeum látogatóit.

Ezeknek a megszervezésében, felállításában és katalógizálásában Petrovics még erősen igénybevette az ezen szakokban kompetens tudományos tisztviselők közreműködését. A *modern képtár* dolgaiban kezdettől teljesen önállóan járt el és amikor a régi képtár osztályigazgatója — ezelőtt kilenc évvel — elhagyta az intézetet, az iniciatívát itt is véglegesen és teljesen magához ragadta és azonnal foglalkozni kezdett ennek a legértékesebb és legfontosabb osztálynak a gyökeres átrendezési és újjáalakítási tervével. Ez volt a legkedveltebb, legdédelgetettebb programpontja. Valahogy úgy érezte, hogy itt tudja *a legkimagaslóbb jelentőségűt adni múzeumának,* amelyet amint megbízták vezetésével, apai szeretettel ölelt magához és ébren és álmában folytonfolyvást felvirágoztatásának gondolatával foglalkozott.

Ez a vonzalom szinte a rajongásig fokozódott és olykor, ha arról volt szó, hogy egy egy szép vagy fontos tárgyat a múzeum részére megszerezzen, szinte *kómikus túlzásokra* ragadta, de viselkedése ennek dacára, sőt: éppen ezért, *csak annál inkább tiszteletet ébresztő volt. Senki nála jobban nem értett ahhoz a mostanában oly fontos és oly lehangolóan nehéz bűvészethez,* hogy

a pénzt adakozásra bírjuk.

Neki jó kedvvel, boldogan adtak a legnehezebb napokban is. Mondjuk, hogy szakmabeliek minden egyébben megkísérelhetnők a vele való versengést: ebben az egyben, *a műpártolók, illetőleg a múzeumbarátok nevelésében, egész bizonyosan reménytelenül mögötte maradnánk. Hogy ez a*

varázsló tudománya

összegszerűen mit jövedelmezett a múzeumnak: azt számítsák ki egy szer a statisztikusok. Ebből a kalkulációból majd ki fog tűnni az az *anyagi veszteség,* amelyre nyugalomba küldésével a spórolás vesszőparipáján lovagló reformkorszak *önönmagát elmarasztalta.*

Beléptem az újra rendezett és tökéletesen átalakított régi olasz képtermekbe és könny szökött a szemembe! A gyönyörű ezüstszürke huzatú falakról legrégibb szerelmeim is kacéran megfiatalodva, friss vonzással tekintenek ránk. És hány új darab a zseniális *Pulszky* Károly olaszországi vásárlásaival szinte kimeríthetetlenül meggazdagult depôt k állományából.

Mily új kincsek, mily érdekes, váratlan, meglepő felfedezések,

mily gondosság és figyelem, a belső és külső összefüggések mily alapos és kimerítő latolgatása a képek egymás mellé, fölé és egymással szembe akasztásában. Mekkora fegyelmezett ökonómia a régi kiállítási anyag sejtezése körül... És mégis. Amint az első (még a főigazgató egészséges napjaiban elrendezett) termekből az utolsók felé haladunk, egyre inkább észrevesszük, ha csak teljesen jelentéktelen kicsinységekben is, hogy a végső simítások, az egészen elhanyagolhatónak látszó és mégis összhatásukban számottevő kiegyensúlyozások itt ott elmaradtak, mert eltüntetésükre

már nem hagytak időt azok, akik nyilván úgy akarták, hogy ez a szép mű, Petrovics múzeális tevékenységének koronája, torzónak maradjon.

Innét felmentem a második emeletre, ahol még mindig látható *az új szerzemények csodálatosan klasszikus sorozata. Aki Petrovicsról végleges ítéletet akar magának formálni, azt sürgősen ide, ezekbe a másodemeleti termekbe invitálom,* arra az előrelátható rövid időre amíg ez az anyag itten egymás mellett szemlélhető. Az itt kiállított együttes sokrétű gazdagsága és minősége *eldönti a vitát,* ha valaki ilyet provokálni merészelne! Uraim, az adott és sajnos még sokáig nem változó körülmények között:

méltóztassék ezt utána csinálni!

Ha sikerül, — bizonyosan: Petrovicscsal együtt — örülni és gratulálni fogunk. De amíg ez bekövetkezik, engedjék meg a kérdést: *ugyan mért volt szükség egy különben is pályafutása célpontja felé közeledő rendkívüli — és mellesleg nem is forradalmi, hanem végső elemzésben nagyon is konzervatív, bár minden igazi művészi kvalitás iránt ösztönösen fogékony — tehetséget elütni attól, hogy élete művét, vagy mint a franciák mondják: oeuvre-jét befejezze?* Nem gondolják, hogy ez a dolog *igen csúnyán fog festeni a jövő tükrében?*

(Szentendrén.)

Pogány Kálmán.

Vélemények Petrovics Elek, a Szépművészeti Múzeum főigazgatójának nyugdíjazásáról

Petrovics Elek merőben *érthetetlen* és *indokolatlan* nyugdíjaztatása *meg döbbenést keltett* nemcsak a képzőművészet, de az egész magyar értelmiség körében. *A Reggel* megkérdezte a művészek, a műgyüjtők társadalmának kimagasló egyéniségeit: *mi a véleményük Petrovics nyugdíjazásáról?*

Vaszary János festőművész

Teljesen *értelmetlenül* állunk *Petrovics* nyugdíjazása előtt. Végtelenül sajnálom, hogy távozik. Remélem és velem együtt minden érdekelt, hogy *ebben a nyugalomban is az ő határtalan nagy szeretete megmarad számunkra, azt nem küldi nyugalomba.*

Dr. Hekler Antal egyetemi tanár

Petrovics Elek egész kivételes képességű vezető volt. *A múzeum fénykora egybeesik az ő működésével! Akkor tette naggyá a műzeumot, mikor minden más kultúrérték a pusztulás felé haladt. Végtelenül sajnálatosnak tartanám nyugdíjaztatását még akkor is, ha bármily okok is kényszerítették volna erre a kormányt. Ropiant kívánatosnak tartanám a magyar szépművészeti kultúra érdekében, hogy valamely mód találtassék Petrovics reaktiválása érdekében.*

Szentgyörgyi István főiskolai szobrásztanár

Legnagyobb megrendüléssel olvastam *Petrovics* Elek nyugdíjazását. Az ő életerős munkabírása még igen sok munka elvégzésére lett volna hivatva! Remélem, hogy ez a nyugdíjazás — *amely feltétlenül idő előtt következett be!* — visszaadja Petrovics Eleket a művészettörténeti irodalomnak, melyen keresztül módja lesz *folytatni irodalmi munkásságát. Az ország nincs abban a helyzetben, hogy Petrovics Elekről lemondhasson!*

Gróh Batthyány Gyula festőművész

Fel vagyok bőszülve! Ilyent még nem hallottam! A szó legszorosabb értelmében *el vagyok keseredve. Megdöbbentő* a kultuszkormány elhatározása, melyel egyik napról a másikra a magyar művészeti vezetők legkitünőbbjét elmozdította helyéről. *Felkérem ezúton azokat az érdekelteket, akik Petrovics Elekhez közel állva tökéletesen ismerték az ő áldásos működését, hogy indítsanak a magyar szépművészet érdekében akciót, melyet én minden további nélkül hajlandó vagyok teljes erőmből támogatni.*

Pásztor János szobrászművész

Nem értem, miért volt szükség Petrovics Elek ilyen meglepetésszerű, egyik napról a másikra végrehajtott nyugdíjazására! *Olyan mult után, mint amilyen Petrovics mögött van, véleményem szerint ennek egész másként kellett volna megtörténni.* Évtizedes szolgálata dacára Petrovics Elek a *ma embere,* éppen ezért eddig megfejthetetlen rejtély »helyet az ifjúságnak« jelszóval való kicserélése.

Balló Ede festőművész

El voltam utazva és hazaérkezésem után *a nyugdíjazásról szóló híreket nem akartam elhinni.* Kizártnak tar-

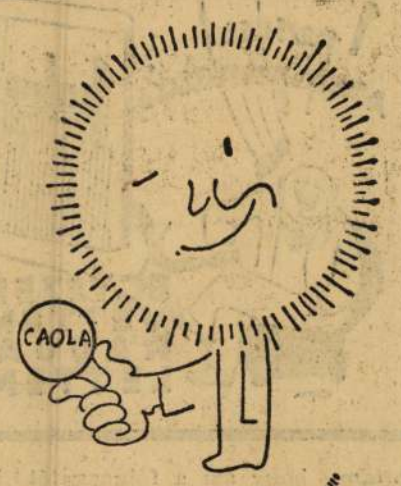

NAPSUGÁR + CAOLA
VITAMINOS KRÉM
tökéletes lebarnulás
A Baeder Caola vitaminos krém megakadályozza a bőr felégését és az ennek nyomán keletkező fájdalmas bőrhámlást. A Caola krém tökéletesen felszivódik, egyenletesen barnítja és bársonysimává teszi a bőrt

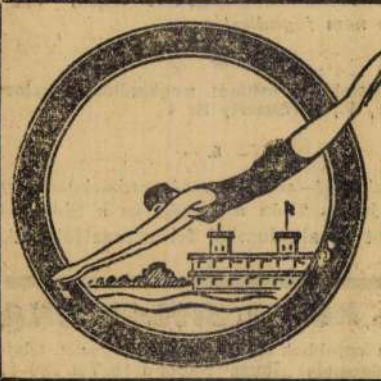
Szabadság!!
A
CSILLAGHEGYI STRANDON
23·5° kristalytiszta forrásvíz, hullámfürdő, versenymedence, gyermekfürdő, óriási homokfürdők, arnyas erdők és parkok — Kitűnő konyhájú étterem
Kombinált-egyek az Ibusz-pavilonokban és trafikokban

Petrovics Elek művészettörténész

Magyar Életrajzi Lexikon

Petrovics Elek (Deregnyő, 1873. aug. 10. -- Bp., 1945. jul. 20.): jogász, művészettörténész, művészeti író, az MTA l. tagja (1924). Jogot tanult. 1896-tól belügymin. tisztv., 1914-től a Szépmüvészeti Muz. ig.-ja, 1921--35-ben főig.-ja. Nevéhez füződik az Uj Magyar Képtár megnyitása. Tagja volt a Kisfaludy Társ.-nak. Főleg a 19. és 20. sz. m. művészetével foglalkozott. Sokat tett Ferenczy Károly és általában a nagybányai iskolák elismeréséért. Széles látókörü, haladó szellemü művészetkritikus volt. 1918-

KSné

-ban meginditotta a Szépmüvészeti Muzeum Évkönyveit, 1922-ben a Müvészeti Pantheon sorozatot. -- M. Jegyzetek müvészetünk történetéhez a XIX. sz. első felében (Bp., 1933); Samtida Konst in Ungarn (Malmő, 1934); Mattyasovszky-Zsolnay László (Bp., 1936); Élet és müvészet (Bp., 1937); Szinyei Merse Pál (Bp., 1941); Vaszary (Kárpáti Aurállal, Bp., 1941); Rippl-Rónai (Bp., 1942); Ferenczy (Bp., 1943). -- Irod. P.E. emlékkönyv (Bp., 1934); Bernáth Aurél: Emlékezés P.E.-re (Magyarok, 1946. 4. sz.).

Az előzetes megbeszélések után úgy határoztak, hogy négy székelyföldi városban rendezzük a művészeti eseményeket, hogy a hosszú elzártság után a székelység minél nagyobb mértékben részesüljön a magyar festészet, szobrászat, művészettörténet, zene, irodalom stb. kulturjavaiból. Így a szokásos párhetes művészeti hetek eseményeit négyszer, négy helyen mutatjuk be, a műsor kilenc hónapra bővült.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter megbízásából a Székelyföldi Művészeti Évet az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács rendezi Marosvásárhely, Székelyudvarhely, Csikszereda és Sepsiszentgyörgy városában. A művészeti év ez év szeptember 16-án kezdődik és 1944. június 5-ig tart. A műsorban kiállítások, hangversenyek, tárlatok, előadások szerepelnek. Az egyes városok a minden városban sorrakerülő művészeti események mellett maguk is rendeznek kiállítást, tárlatot, előadást.

A műsor szerint öt kiállítás vándorol végig a négy székely városon. Egy-egy helyen átlag 4—5 hétig tekintheti meg a városi és a környékbeli közönség. Ezek a kiállítások a következők: a mai magyar festészet és szobrászat kiállítása; Nagy magyar festők című festészeti kiállítás a Szépművészeti Múzeum anyagából. Mindkét kiállítás rendezését *Csánky* Dénes főigazgató vállalta. Az építészeti kiállításokat *Bierbauer* Virgil dr. rendezi. A műemlékek kiállítását a Műemlékek Országos Bizottsága állítja össze. A Néprajzi Múzeum anyagából *Domanovszky* György dr., a múzeum igazgatója rendez népművészeti kiállítást. A művészi fényképkiállítást az Amatőrfényképezők orsz. szövetsége rendezi versenyanyagából.

A felsorolt kiállításokon kívül Marosvásárhelyen a Telekiéka helyiségében könyvkiállítást rendeznek Erdélyi könyvkötések címen. Ugyancsak Marosvásárhely városa és Maros-Torda vármegye oklevélkiállítást rendez a Művészeti Év tartama alatt. A téli hónapokban a Barabás Céh rendez gyűjteményes kiállítást, ezenkívül *Vida* Árpád és *Dósa* Géza munkáiból is rendez Marosvásárhely kiállítást. Csikszereda külön várostörténeti kiállítást tervez, Székelyudvarhely külön néprajzi kiállítást. Sepsiszentgyörgyön pedig *Gyárfás* Jenő műveiből rendeznek gyűjteményes kiállítást.

Az irodalmi műsor tekintetében ez alkalommal nem a megszokott irodalmi esteket rendezi a Tanács, hanem a Művészeti Év irodalmi műsorát az irodalmi decentralizáció szolgálatába állítja. A marosvásárhelyi Kemény Zsigmond társaság kapott megbízást, hogy három másik vidéki irodalmi társaság meghívásával négyszer négy irodalmi előadást rendezzen a négy székelyföldi városban. Így alkalma lesz a Délvidék, a Felvidék és a Dunántúl íróinak, hogy a székely hallgatóság előtt mutatkozzék be a Művészeti Év keretében. A pécsi Janus Pannonius Társaság, a kassai Kazinczy Irodalmi Kör és a zombori Szenteleky Társaság írói és költői szerepelnek ilymódon az erdélyi írókkal tizenhat irodalmi esten.

A kiállításokat, hangversenyeket és tárlatokat vetített képekkel, illetőleg hanglemezekkel kísért előadások egészítik ki. A művészettörténet köréből két előadás szerepel a műsoron. Az egyik a XIX. század magyar festészetét ismerteti, a másik előadás pedig a magyar művészet és Európa viszonyát taglalja. A magyar műemlékek című előadás legjelentősebb műemlékeinket és különösen az elmult húsz esztendő műemlékfeltárási munkálatait mutatja be. Az építőművészet tárgyköréből vett két előadás a szép városi építés és a magyar nemzeti építészet kérdéseit ismerteti. Néprajzi előadásként a népművészet és nemzeti jelleg című előadás szerepel a műsoron. A zenetörténeti előadás a magyar zene helyét taglalja az egyetemes zeneművészetben. Az irodalomtudomány köréből két előadást iktattak műsorba: az egyik a székely rovásírást ismerteti, a másik pedig a trianoni határokon belül virágzott magyar irodalom történetét tárja föl. Az előadásokat végül színháztörténeti előadás egészíti ki. Mind a tíz tervezett előadás négy-négy ízben hangzik el a négy városban, tehát összesen 40 előadást tartanak majd a kérdés felkért legkiválóbb szakértői. Ezeken kívül Sepsiszentgyörgyön külön előadást tartanak az ottani múzeumi anyag ismertetésére a premikénei kulturáról és Háromszék festőművészeiről. Sor kerül ezenkívül két városban egy-egy textilművészeti előadásra is.

A Művészeti Év zenei műsorát változatosan és gazdagon állították össze, mert a rossz közlekedési viszonyok csak ritkán juttatták a székelységet kimagasló zenei eseményhez. A Művészeti Év hangversenyei olyan értékes művészi élményt biztosítanak a székelyföldi városok közönségének, amilyenben eddig nem lehetett része.

A zenei műsor legkimagaslóbb eseménye a budapesti Filharmóniai Társaság marosvásárhelyi hangversenye. E műsoron Beethoven, Bartók és Liszt művei vezetik be a Művészeti Év zenei eseményeit. Ezt követően mind a négy városban még négy-öt hangversenyre kerül sor. Egyiken legkiválóbb operaénekeseink szerepelnek, a másodikon operaénekesnő és hangszerszólista működik közre, a harmadikon kamarazenekar és énekszólószámok szerepelnek; egy alkalommal kamarakórus mutatkozik be. Egy hangversenyen Kodály műveit mutatja be több énekes és szóló hangszerművész. Szerepel a műsorban még orgonahangverseny, h g dűest, zongoraest és régi magyar népi énekek. A műsort végül kiegészíti a marosvásárhelyi Városi Zeneiskola tanárainak hangversenye és a csíksomlyói kegytemplomban tartandó orgonahangverseny.

Az illetékes hatóságokkal karöltve minden előkészület megtörtént arra nézve, hogy a kultuszkormány nagy áldozattal összeállított műsorát a Székelyföld közönségének minél nagyobb része élvezhesse. Nemcsak a népművelési szervezetek, társadalmi egyesületek vesznek részt az előkészítés és rendezés munkájában, hanem az iskolák az eddigieknél szorosabban kapcsolódtak a munkába. Nemcsak csoportos kiállítás-látogatással, hanem pályázatokkal és dolgozatokkal is szolgálni fogják a művészeti események sikerét. Egyes városokban az előadásokat és irodalmi esteket külön megismétlik a helybeli iskolák számára.

A m. kir. vallás- és kozoktatásügyi miniszter még külön is gondoskodik róla, hogy a Művészeti Év minél maradandóbb nyomot hagyjon a városok kulturális életében. Elhatározta, hogy a Művészeti Év alatt felállított szoborművekhez tetemes állami támogatást nyujt. Ennek köszönhető, hogy már mind a négy érdekelt város elhatározta egy-egy szobormű fölállítását és a Művészeti Év tartama alatt történő ünnepélyes leleplezését. Ennek akkor érezzük nagy jelentőségét, ha meggondoljuk, hogy van olyan érdekelt város, ahol ezideig egyetlen szobor sem áll közterületen.

A Művészeti Év részletes műsoráról szeptember hóban egységes műsorkönyv jelenik meg.

(G. M.)

ITALICO BRASS

Augusztus hó elején Velencében 73 éves korában meghalt az egyik legismertebb és legnépszerűbb olasz festő, *Italico Brass*. Hazája legnagyobb balsorsa idején szakadt meg hű olasz szíve. Egészséges, szikár, mosolygó, kékszemű férfi volt, alig látszott többnek jó ötvenesnél. Nem volt más baja, mint a honfibánat. Ecsetjét még öreg korában is frissen forgatta, elismerés és siker koronázta végig működését. Most egy éve, a Biennale olasz csarnokának nagy körtermét díszítette egy kiváló alkotása:

Szépművészet 1943

MŰVÉSZETI ÉLET

PETROVICS ELEK HETVENÉVES

E dátum mellett a hála, a tisztelet és az elismerés szava nélkül senki sem mehet el, akinek köze van a magyar művészi élethez. Petrovics Elek életműve egységes és harmonikus egész. Ha különböző terekenszolgálta is az országot és a közt: negyvenéves koráig a belügyminisztériumban, azután 22 évig, mint a Szépművészeti Múzeum igazgatója, majd főigazgatója, nyugdíjba vonulása után pedig tollal, irányítással, a legnemesebb értelemben vett, éppoly csöndes, mint hatásos agitatórikus munkával a magyar művészi kultúra érdekében. Alapjában véve mindig a művészetnek élt, akkor is, midőn a belügyminisztérium törvényelőkészítő osztályán végzett fontos munkát, s változatlanul a művészet az életeleme azóta is, hogy elérvén a törvényes korhatárt, mint állami tisztviselő, legfőbb művészeti intézményünknek vezetője, nyugdíjba ment. De a nyugállomány nem jelenti nála a nyugalmat, a pihenést. Művészi életünknek változatlanul egyik első vezetője, irányítója, ihletője ő ma is. Értékét és súlyát misem bizonyítja jobban annál, minthogy a főigazgatói íróasztal nélkül is megmaradt magas szellemi polcán. Ha dúskalászú életét három részre osztjuk, talán a harmadikban tudta magát a legteljesebben adni, tudta gazdag gyakorlati tapasztalatainak eredményeit kiérlelni, tanulságait levonni.

Már mint fiatalember, mint belügyi tisztviselő, feltűnt fínom művészi írásaival, amelyeket folyóiratokban tett közzé. Nem volt ú. n. céhbeli tudós vagy kritikus: ennél több, tudása mellett páratlan ízlése, beleélése, írásművészete avatta már akkor kiválasztott egyéniséggé, a jövő hivatott, született vezérévé. Sokak számára meglepetés volt, midőn Kammerer kormánybiztos halála és Térey Gábor interregnuma után a fiatal belügyminisztériumi osztálytanácsost, a nem egy válságon keresztülment Szépművészeti Múzeum igazgatójává nevezték ki. Petrovics mihamar bebizonyította, hogy a választás helyes és szerencsés volt. S igazgatásának több mint két évtizede megmutatta, hogy a múzeumnak zökkenői után és különleges szervezete folytán épp ő reá volt szüksége. Adminisztratív rutinjával, tapintatával éppúgy, mint biztos ítéletével nyugovóra hozta a múzeum hányatott hajóját. Másrészt, a régi művészet zseniális ismerője, Pulszky Károly és elmélyülő tudósa, Térey után a múzeumnak, főkép a képtári résznek égető szüksége volt a modern művészetben járatos, abban benne élő, a művészi körökkel szoros kapcsolatot fenntartó, pártatlan és jóízlésű vezetőre.

Nem tesszük most vita tárgyává, vajjon helyes-e Szépművészeti Múzeumunknak szervezete, amely öt, egymással nem mindig összhangba hozható gyüjteményt zsúfol egybe: az antik gyüjteményt, a régi és a modern képtárat, a metszet- és rajztárat, a szobrászati részt, s ráadásul, a múzeum fogalmán voltaképen kívül eső, muzeálisan alig megemészthető gipszgyüjteményt, amely lidércnyomásként nehezedik a nem épp szerencsés alaprajzú, külsején hibrid neoklasszikus és neoreneszánsz stílű épületre. Hatodikul járul a Tudományos Akadémián elhelyezett ú. n. Történelmi Arcképcsarnok, amely jogilag a Nemzeti Múzeumé, azonban a Szépművészeti Múzeum kezeli. Petrovics e heterogén gyüjteményekben egyensúlyt tudott tartani. Egyiket sem hanyagolta el, több értékes darabbal gyarapította, ami nem volt csekély feladat, ha figyelembe vesszük, hogy igazgatásának egy jó része az első világháború és az azt követő gazdasági depresszió nehéz éveire esett. Ha az állami költségvetés sovány volt, tudott adakozókat szerezni, egész kis mecénási kört szervezett a múzeum köré.

Legnagyobb érdeme az Új Magyar Képtár megszervezése volt, amelynek az Andrássy-úti régi Műcsarnokban külön helyiséget is tudott szerezni. Megteremtette a magyar Luxembourg-ot. Felismerte egy ily gyüjtemény szükségét, nemcsak művészi életünk fejlesztése, de a modern magyar művészet, élő művészetünk lemérése és rendszerezése, hazai és külföldi elismertetése szempontjából is. Modern művészetünk magas színvonala megérdemelte ezt a gyüjteményt, amelyet alapítója különös szeretettel fejlesztett. Petrovics nem volt párt-ember, bár megvolt a művészi meggyőződése. Egyik iránynak vagy épp kliknek sem kedvezett, de minden igaz tehetséget örömmel karolt fel. Az ő idejére esik az antik plasztikai és az újabb rajzgyüjtemény igen jelentékeny fejlesztése, s kiváló — különösen francia — darabokkal gyarapította a modern anyagot. Érzéke volt a múzeumnak nemcsak gyüjtő, hanem feldolgozó, tudományos munkája iránt is. Megindította a múzeum évkönyveinek sorozatát, s hozzáfogott a múzeum tulajdonképeni magvának, legértékesebb részének, a régi képtárnak újjárendezéséhez. Ezt az utóbbi munkáját már nem tudta befejezni. Kiváló ifjabb utódára, Csánky Dénesre maradt, akire Petrovics egy nagy arányban kifejlesztett, minden részében kitűnően működő, nagytekintélyű intézetet hagyott, s aki viszont, a váltógazdaság rendje szerint a szerteágazó múzeumnak megint más részeire, kivált a régi magyar anyag kiépítésére fordítja figyelmét.

Petrovics mint író és kritikus is különleges helyet foglal el művészeti életünkben. Nem írt sokat — vezető adminisztratív munkája erre nem is engedett sok időt —, de amit írt, az gyöngyszeme a magyar művészeti irodalomnak. Nyugdíjba vonulása után tolla mintha szárnyakat kapott volna. Írásait, a széleskörű tudás és európai távlat, a biztos kritikai ítélet mellett ugyanaz a választékos ízlés és fínom, halk hang jellemzi, amely oly vonzóvá teszi szeretetreméltó egyéniségét. Minden során látszik, hogy belső szükségből ír, hogy a művészetet nemcsak érti, érzi, hanem át is érzi. Szívből kívánjuk, hogy még sokáig örvendjen ennek a nagy élménynek s örvendeztesse meg híveit, termékenyítse meg művészeti kultúránkat további munkásságával.

G. T.

SZÉKELYFÖLDI MŰVÉSZETI ÉV
1943. IX. 16.—1944. VI. 5.

A tavalyi nagysikerű kolozsvári művészeti hetek után a kultuszkormány ebben az évben kilencedszer teszi lehetővé egy-egy kulturközpontnak, hogy országos jelentőségű művészeti események részesévé legyen. A visszatért Erdélyben Kolozsvár városa részesült elsőnek ezekben a művészeti ünnepségekben. Már a kolozsvári művészeti hetek alatt szót emeltek a székelység képviselői, hogy az igen kedvezőtlen közlekedési helyzetbe került Székelyföldet is részesíteni kellene a művészeti hetek eseményeiben. A marosvásárhelyi Székely Nép című napilap Tasnádi Nagy Andráshoz, mint az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács elnökéhez írt nyilt levelében a felsorakoztatott érvek között különösen hangsúlyozta a zárt tömbben élő székelységnek a magyar kultúra melegétől való húszesztendős elzártságát. Ilyen előzmények után határozta el a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy az idei művészeti heteket ismét a visszatért erdélyi területen rendezteti meg.

PETROVICS Elek

Ujvány Gábor: Tudomyszemerés – történetkutás – forrásbrikk. Győr, 1996

108,

A templom külsején támasztópillérek. Tornyá
ablakok. A templom egykori falkerítéséből csak a
meg; fakeretén Anno 1611. felirattal.

Nagybiccse R. k. pléb. templom

Egyhajós XVII. századbeli épület, három-hárc
fülkével, korintizáló falpilléreken nyugvó
Főkapuja oszlopos, csigás gyámköves attikás oro
Jehova potens tibi dedico Turzo Georgius istam.
religione dominum audiut hic populus sumn
tonantis, Et non fallacem discarad astra viam. A
kapu belső felén s a mellékkapu melle
szenteltvíztartó kőből, 1629. A főoltár XVI
oszlopos portál alakú, két mellékoltára hasonló, sz
Az orgonakarzat két sor toszkán oszlopon nyugsz

PETROVICS ELEK

Fókusz

A Magyar Nemzet galériája

1938 VIII. 8

Huszonegy esztendeig, 1914-től 1935-ig volt a Szépművészeti Múzeum főigazgatója képünk modellje, Petrovics Elek. Olyan két évtizedben tehát, amikor egyformán nehéz volt az ország és a gondjaira bízott intézmény élete. Ennek ellenére tevékenysége félidejében azt nyilatkozta, hogy az ott eltöltött évek és feladatok adtak életének igazi tartalmat és örömöt. Pedig elég távolról érkezett erre a posztra: mint jogász, a Belügyminisztériumban dolgozott, a művészettel, művészekkel mint amatőr került kapcsolatba; de talán éppen ezért nem veszítette el kedvét és lelkesültségét e foglalatosságban. Irányítása alatt megfontolt vásárlásokkal gazdagította a gyűjteményrészeket, létrehozta a múzeum archívumát, megindította a nemzetközi kutatáshoz elengedhetetlen évkönyvek sorát. A beszűkült lehetőségek között is arra törekedett, hogy a kortárs művészet jelenségeitől se szakadjon el. Legnagyobb érdeme annak a modern magyar gyűjteménynek a létrehozása volt, amellyel tulajdonképpen a Nemzeti Galéria alapjait rakta le. Itthon és külföldön megjelent írásaiban és könyveiben is elsősorban a kortársak népszerűsítésére törekedett, írt Szinyei Merséről, Vaszaryról, Ferenczyről, és igen korán, jó szemmel, arcképének alkotójáról, Rippl-Rónai Józsefről. Élete egyetlen melléfogásának tekinthetjük, hogy az egykor tulajdonában levő Maillol-portrét nagyúri gesztussal a párizsi Modern Művészetek Múzeumának ajándékozta, aminek következtében a két művész barátságának e megható dokumentumát nem láthatjuk a mostani Rippl-Rónai életmű-kiállításon.

ő héten

ntések

lyek közül a piac legjobban talán a kedden megjelenő TVK-, illetve a hét végére várható Mol-számokra kíváncsi. Az is érdekes kérdés, hogy hogyan reagálnak a számokra olyan társaságok részvényeinek árfolyamai, melyek már értéküknek felét-kétharmadát elveszítették az idén, tehát már a várhatóan rossz gazdálkodási adatok is réges-rég „benne vannak" az árfolyamban. Erre a kérdésre főleg a Graboplast és a Prímagáz részvényesei várják a választ. A legnagyobb kérdés mégis az, hogy miután az összes jelentés napvilágra kerül, ki fog vásárolni a piacon. Eddig ugyanis egyöntetű vélemény szerint a gyorsjelentésekkel szembeni várakozások miatt vásárlók álltak a vételi oldalon. **(ács)**

élkül

nyereséget

renciájával szemben. A Skálacsoport részvénystruktúrája idén már csak két sorozatra korlátozódik. A D sorozatú, névre szóló kamatozó részvényből még 9445 darab van forgalomban, a tőzsdén kívüli forgalomban akad néhány brókercég, amely árat jegyez rá. A tőzsdén forgó T papírok árfolyama továbbra is meglehetősen szűk sávba szorult be, az utóbbi hetekben egy kitartó vevő vásárolgatta 1750 forintig, majd a már megszokott és egyensúlyinak tekinthető 1600–1650 forint környékére csúszott vissza a kurzus. Noha a lakosság fogyasztásának növekedése elvben kedvező jövőképet ígér a társaságnak, a második vonalbeli részvényeket sújtó befektetői érdektelenség a Skálát sem kíméli: több mint két éve nincs olyan hír, amely hosszabb távon képes lenne kimozdítani jelenlegi szintjéről a részvényt. **(á. g.)**

Matáv: ötve

Biztos

Az elemzők az év végéig 50–55 milliárd forintra várják a Matáv Rt. idei nyereségét, és a pénteken megjelentetett első féléves számok alapján ez megvalósul, de optimista változatban elképzelhető a 60 milliárdos nyereség is. A tervszámok feltehetőleg már mélyen bevésődtek az elemzők és a befektetők zsigereibe, mert enyhén szólva a 28 milliárd forintos első féléves nyereség nem fordította meg a részvény tőzsdei áresését, és tegnap 0,7 százalékot vesztett árfolyamából, így a hetet 1337 forinton fejezte be a papír. Csak emlékeztetőül: egy hete még 1395 forint volt a részvény BÉT-ára, igaz, akkor még a BUX-index is 8313 pontot állt, egy hét alatt pedig a mutató is öt százalékkal gyengült.

A Matáv az év első felében 52 százalékkal növelte a nyereségét az egy évvel korábbihoz képest, és a 28 milliárd forintos eredmény az 1997-es egész évinek a 77 százaléka. Az árbevétel ennél szerényebb mértékben növekedett, csupán 26 százalékkal, 151,6 milliárd forintra. A nyereségráta 18,5 százalék, az egy részvényre jutó eredmény 52 százalékkal nőtt, a féléves számok alapján 27 forint, ez az amerikai piacon forgó ADR-re vetítve (öt részvény van egy globális letéti igazoláson) 135 forint.

A Mezőg

Az elemzők még év elején abban bíztak, hogy az idei év többek között gépipari társaságok éve lesz, ám ez az első negyedévben nem látszott beigazolódni. Hat hónap elteltével már valamivel biztatóbb a kép, mert a Mezőgép Rt. az első félévben a szezonalitás minden jelét magán hordozva kiemelkedő eredményt produkált, ugyanis az üzemi eredményt és a mérleg szerinti eredményt 59, illetve 68 százalékkal növelte. Az árbevétele 19 százalékkal nőtt (négymilliárd forint), az autóipari részleg az egy évvel korábbi bevételt 75 millió forinttal fejelte meg, míg a mezőgazda-

Petrovics Elek

Szépművészeti Múzeum
főigazgatója.

PETROVICS ELEK KITÜNTETÉSE

A francia kormány *Petrovics* Eleknek, a Szépmüvészeti Muzeum főigazgatójának a francia művészet magyarországi ismertetése és népszerüsitése terén szerzett érdemei elismeréseül a francia becsületrend lovagkeresztjét adományozta.

Magyarság
1935 I. 20

lap-száma	Számlázás

Össze

BI/ .....ügy

.....

A főpénztárkönyvbe bejegyezte:

193 .....

Könyveltetett a folyószámla-könyvben:

193 .....

Könyveltetett .....a könyvben:

193 .....

Petrovics Elek

N.U.934.VI.6.

Szerda, 1934 junius 6. N U.

Petrovics Elek emlékalbum

Dr. *Petrovics* Elek, a Képzőművészeti Muzeum főigazgatója tiltakozott az ellen, hogy igazgatóságának huszadik évfordulóját megünnepeljék. Az ünnepség el is maradt, de munkatársai, barátai és tisztelői mégis csak eseménnyé avatták a néma évfordulót. Hatalmas művészi kiállitásu emlékalbumot adtak ki, amelyben Petrovics Elekről ugyan nem esik szó, de remek tanulmányok kiséretében benne vannak azok a szerzemények és felfedezések, amelyek *Petrovics* főigazgató működését mindennél jobban dicsérik. Ez a diszes album nemcsak annak a bizonyitéka, hogy azokban az időkben, amikor minden züllött és szegényedett, a Szépművészeti Muzeum emelkedett és gazdagodott, hanem bizonyitéka annak is, hogy *Petrovics* Elek különös tehetséggel tudta megválasztani munkatársait és ezzel évtizedekre biztositotta a művészetek legfontosabb nemzeti intézményét, európai szinvonalát és fejlődését.

A bibliofil értékü kötetbe *Somogyi* József a mezopotámiai ásatásokról irt rendkivül érdekes cikket. *Oroszlán* Zoltán a muzeum Szilenosz-szobrocskáinak tipusfejlődését világitja meg, *Hekler* Antal érdekes cikkében bebizonyitja, hogy az eddig ismeretlen művésznek tulajdonitott Giustiliani Athena szobor Myron egyik tanitványának műve. *Felvinczy-Takách* Zoltán a hunnok utján hozzánk jutott edényekről bizonyitja be, hogy feltünő rokonságot mutatnak az Északkinában talált edényekkel. *Gombosi* György a velencei Szent Márk-templom előcsarnokának épitését cikkében a XIII. századra teszi. *Hoffmann* Edit a régi osztrák művészek ismeretlen fontos emlékeiről ir nagyjelentőségü tanulmányt, *Péter* András két siennai trecento rajz eredetét tisztázza, gróf *Zichy* István „A képes krónika" miniatürjei körül támadt homályt oszlatja el. *Balogh* Jolán Agostinio di Duccionak, a kiváló firenzei szobrásznak egyéni művészetét jellemzi érdekes felfedezések keretében. *Meller* Simon a Veronának tulajdonitott műről deriti ki, hogy A. Pollajuolo műve, *Wilde* János a velencei női képmások fejlődését, *Pigler* Andor ókori római irőnak, Valerius Maximusnak munkájáról irt kitünő tanulmányt. *Szentiványi* Gyula a kalandos sorsu Szerelmey Miklós monográfiájához szolgáltat uj ismeretlen adatokat, *Rózsaffy* Dezső pedig Munkácsyt rehabilitálja a XIX. század egyik legnagyobb festőgéniuszává.

A 241 oldal terjedelmü, 149 remek illusztrációval diszes kötetnél méltóbb ünneplésben, maradandóbb elismerésben Petrovics Elek főigazgatónak valóban aligha lehetne része.

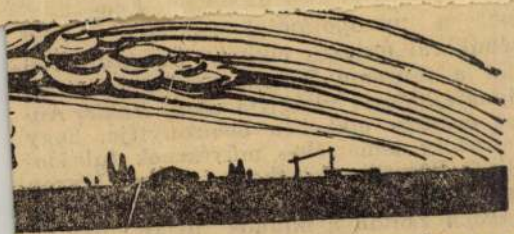

...zdálkodással aszályos ...ető a takarmányinség

az alsódunántuli Zöldmező Egyesület működési területén mintegy *ötvenezer kataszt rális hold kiterjedésü lápterület vár megjavitásra.* Ebben az óriási területben mérhetetlen kincs rejlik. A legkönnyebb munka a többé-kevésbé elgyepesedett és kaszálónak alkalmas lápnak a rendbeszedése. Az első lépés a vizszabályozás, amelynek soha sem szabad vizelrablássá fajulnia, mert ha a viznivót erősen lesüllyesztjük, a felső szint annyira kiszárad, hogy benne jóformán semmiféle növény nem marad meg. A másik igen fontos dolog, hogy a lápot, különösen, ha az ásványi alkotórészekben szegény, *ne használjuk hosszabb ideig szántóföldnek.* A telkesitett láptalaj, amely a telkesités utáni esztendőkben legtöbbször bőséges termeléssel fizet, *könnyen sivataggá válhatik, ha idejekorán nem gondoskodunk annak visszagyepesitéséről.* A lápon nélkülözhetetlen a henger és a műtrágyák okszerü használata. A láza tőzegen csak ugy tudjuk kulturnövényeink, valamint a gyep számára a szükséges nedvességet, a tömött magágyat és a hajcsövességet megteremteni, ha gyakran használjuk a

Petrovics Elek
a művészet és a közgazdaság viszonyáról

Nagy és előkelő hallgatóság előtt tartotta meg kedden este Petrovics Elek gondolatokban bővelkedő és a kérdést minden irányból megvilágító előadását a Cobden Szövetség szemináriumában. Az illusztris előadót Halasi-Fischer Aldón, a szövetség elnöke üdvözölte. Petrovics Elek bevezetőben visszapillantást vetett a művészet és gazdaság viszonyáról a múltban kialakult felfogásokra. A gazdasági viszonyoknak a művészetre gyakorolt hatása sokáig nem részesült kellő figyelemben. Maga Taine, aki különös vizsgálat tárgyává tette a művészet virágzásának okait és feltételeit, nem foglalkozik a gazdasági tényezőkkel. A történelmi materializmus viszont a művészetet úgy fogta fel, mint a kor gazdasági viszonyainak függvényét. Ezzel az egyoldalu, merőben anyagias felfogással szemben hatalmas reakciót jelent napjaink spirituális áramlata, mely módszerének alapjává szellemi tényezőknek, a lelkiségnek történetalkotó jelentőségét tette és a történelmi materializmus felfogását tudatosan felépitett uj módszerrel helyettesitette. Ez a módszer általában véve nem hagyja figyelmen kivül a történeti élet gazdasági jelenségeit sem, de vannak olyan irók is, akik odáig mennek a történelmi materializmus elleni reakcióban, hogy a gazdasági erőket szinte teljesen kizárják a művészetet befolyásoló faktorok közül. Ez a felfogás a maga nemében éppen olyan egyoldalu tulzás, mint a történelmi materializmus álláspontja volt, mely mindent gazdasági okokra vezetett vissza. A művészet nagyobbszerü virágzása bizonyos anyagi jólétet feltételez. A művészet nagyobb mértékben csak ott lendül fel, ahol az ipar és kereskedelem fejlettsége következtében nagyobb művelődési gócpontok keletkeznek. A jobbára szétszórtan élő, földmivelésből élő nép nem tudott virágzó művészeti kultúrát teremteni. Azt persze nem szabad hinnünk, hogy a gazdasági viszonyoknak kedvező alakulásából szükségképpen nagy művészetnek kellene előállania, de az bizonyos, hogy kedvező gazdasági körülmények nélkül nem lehet a művészet nagy virágzását elképzelni. A művészet belső alakulását, irányát és jellemét elsősorban a szellemi áramlatok határozzák meg, de a gazdasági körülmények teremtik meg az anyagi keretet arra, hogy a kor eszméitől megtermékenyült művészi szellem szabadon fejlődhessen és felvirágozhasson. Emellett azonban a gazdasági tényezőknek a művészet szellemére is van bizonyos befolyásuk. Ez különösen a művészet olyan ágaiban mutatkozik meg, amelyeknek bonyolult és nagy anyagi előfeltételei vannak, minő elsősorban az épitészet és a monumentális szobrászat és festészet. Ilyen feladatok elő sem állhatnak, ha hiányzik hozzá a gazdasági lehetőség, másrészt ezek a feladatok nemcsak mennyiségi tekintetben tesznek számot, hanem kihatnak a művészi stilus alakulására is, mert a művészi munkásságot a monumentális felé terelik és a nagyvonaluság irányában formálják a művészek alkotó szellemét. Igy például abban, hogy napjaink festészetével valami töredékesség jár együtt, bizonyára része van annak, hogy hiányoznak a nagy megbizások, *mert azok, akiknek módjuk van áldozni, inkább a régi müvek gyüjtésével foglalkoznak* és keveset törődnek az élő művészettel. A gazdasági hatalom birtokosait — *fejezte be fejtegetéseit az előadó — a művészet sorsáért* felelősség is terheli és semmisem kivánatosabb, minthogy ezt a felelősséget átérezzék és ehhez *képest cselekedjenek.*

Petrovics előadása mély hatást tett a hallgatóságra, amely hosszas ünnepléssel fejezte ki hálaját a kapott tanulságért és élvezetért.

lbe, hogy mi fáradt, elgyötört emigránsok
ıgyunk. A földnek számüzöttjei.

Közöny ur hidegen hallgatta a kérelmet és
lszólitott az utasokat, menjenek vele és
vőződjenek meg, hogy szállodájában egyet-
n üres szobaszem található.

Közöny ur megállott az első emeleten és
y szólt:

— Ezt az emeletet és még kettőt: a *Mult*
kja. A negyedik emeleten lakik: a *Véletlen,*
ellette, egyetlen szobában: a *Szerencse.*
zen tul, egy lefátyolozott nő lakik: a *Bánat.*

A következő emeletet, egy felette népes
alád lakja: a *Szerencsétlenségek.* Egy má-
k népes család: a *Szegénység,* két emeletet
glal el. Ezek fölött lakik: a *Gazdagság,*
ellette: a *Hiuság.* Feljebb, elég szerényen
kik: az *Ész,* szomszédja: az *Okosság.* Ezek
lött, egy óriási apártmánban, a nagyon
zdag: *Ostobaság.* A következő, lelakatolt
ıelet: a *Jövő* lakosztálya. Tovább nincs.
ész vagyunk

— És hol lakik a Szerelem? — kérdezte
Sziv csodálkozva.

— A Szerelem, — felelte Közöny ur — a
szeszélyesebb vendégünk. Nem tart ál-
ıdó lakást. Szereti ha hol ide, hol oda
ghivják. Nemrég az Okosság vendége
lt, most egy Wertheim-szekrényben lakik.

A Sziv elgondolkozott és szomoruan igy
ólt:

— Igazgató ur, mi megelégszünk azzal is,
a pincében kapunk lakást.

— Az más! — felelte Közöny ur és kinyi-
ta a sötét, nyirkos pincét.

És az életnek ez a három, legkedvesebb
ısa: a Sziv, az Illuziók és a Jóság, azóta
pincében lakik.

Magyar Mesterművek

A Pesti Napló húsvéti ajándékalbuma

Alig huszonöt éve csaknem olyan széleskörű és közvetlen érdeklődés mutatkozott nálunk a képzőművészet iránt, mint ma a színház iránt. A festők és alkotásaik határozottan »divatban« voltak. Egy-egy jelentősebb művész tárlatán megjelenni: hozzátartozott a bontonhoz. A napilapok folytatásos tárcákban számoltak be a *Nagybányaiak*, a *Miénk* vagy a *Nyolcak* kollektív felvonulásáról. A legtöbb »tarka krónika« piktorok és szobrászok elmés megjegyzéseivel szórakoztatta a közönséget, az ujsághasábok komolyabb részében pedig szinte hetenként találkozhatott az olvasó termékeny és termékenyítő művészeti vitákkal. Sajnos, a béke aranykorának ezt a kulturális megnyilatkozását a háború barbár vihara egy csapásra elsodorta. S a régi érdeklődés a vérzivatar elvonulása után sem tért többé vissza. Leszámítva a konjunktúra rövid ideig tartó »aranyesőjét«, a képzőművészet Magyarországon mostoha sorsra jutott. A műértők és műpártolók száma erősen megfogyatkozott, a mecénások egyre ritkábbak lettek s a nagyközönség a filmbemutatók kedvéért cserbenhagyta a vernisszázsokat. Holott, egész csodálatos módon, a magyar képzőművészet éppen ezekben a sanyarú időkben — a háborút követő másfél évtized folyamán — váratlanul gazdag és értékes, Európaszerte feltűnést keltő, friss eredményeket kezdett produkálni. Különös jelenség, csodálatos nekilendülés. Nem tudom: van-e olyan üvegházi növény, amely kisebb cserépbe ültetve, dúsabb virágzásnak indul? Kertészek ehhez jobban értenek. Bizonyos azonban, hogy a modern magyar fesztészettel a trianoni határcsonkítás után valami efféle csoda történt. Mintha a szűkebb keretbe szorított nemzeti géniusz minden erejét összeszedte és megfeszítette volna fölényének dokumentálására: a korszerű európai áramlatok termékenyítő hatását szomjas lélekkel befogadó, új magyar piktúra olyan gyönyörű tavaszba színesedett, akár a századforduló táján. Míg az irodalom, zene és színház területén az »utánpótlás« csak részben sikerült, festészetünk etekintetben örvendetes meglepetéssel szolgált. Ma olyan fiatalos hevű, kiváló tehetségű élsereget tud felmutatni, amely méltó közvetlen elődjéhez: a naturalista-impresszionista nagy generációhoz.

Annál fájdalmasabb tünet, hogy a magyar közönség széles rétegeinek közönyét ez az európai viszonylatban is helytálló, magyar festőgárda sem tudta eddig igazán megtörni. Talán csak az utolsó két-három év óta lehet észrevenni némi javulás szórványos jeleit. Az újultságából lassanként felocsudott érdeklődés biztató visszafordulását a méltatlanul elhagyott és elhanyagolt képzőművészet felé. S nyilván nem csalódom, amikor azt hiszem, hogy ez az ébredező érdeklődés most egyszerre szerencsés impulzust, legjobbkor jövő, hatékony megerősítést kap a *Pesti Napló*-nak abban a remek húsvéti ajándék-albumában, amely nemcsak a mai és tegnapi, hanem a századokat átfogó, *egész magyar piktúra legjelentősebb mesterműveit sorakoztatja fel*, pompás mélynyomású és színes reprodukciókban, művészetünk kialakulásának és fejlődésének rendjében, *Petrovics* Elek, a legavatottabb és legélvezetesebb cicerone összefoglaló művészettörténeti bevezetésével és egyes képeket kísérő magyarázó megjegyzéseivel. Ez a negyedrétalakú, művészi kiállítású, értékes kötet — amelyet a *Pesti Napló* ingyen ad minden előfizetőjének — a legszebb misszió betöltésére hivatott. Szétrepülve az országban, minden városban és faluban arra a kultúrfeladatra vállalkozik, hogy a művelt magyar közönség ellankadt érdeklődését felrázza, megalapozza, elmélyítse és újra hozzámelegítse képzőművészetünk multban és jelenben egyformán élő eleven életéhez. Bizonyosra veszem, hogy ebbeli hivatását eredményesen el is végzi, egyrészt újabb érdemekkel gazdagítva nagynevű szerkesztőjének, a Szépművészeti Múzeum nyugalmazott főigazgatójának emlékezetes munkásságát, másrészt tiszta gyönyörűséget szerezve — mint külön kis »házi galéria« — a magyar művészet minden barátjának.

A *Magyar mesterművek* bevezető tanulmányában Petrovics Elek világos, tömör és kifejező képet rajzol a magyar festészet félezredéves történetéről, a 15. század elejétől napjainkig. A gótikától a kései barokkig, vagyis a Zsigmond uralkodásától Rákócziig terjedő három század itt mintegy nyitányként szerepel, míg a meddő 18. századot követő hirtelen kivirágzás — a 19. és 20. század magyar piktúrájának alakulása — adja a főtételt, a könyv tulajdonképpeni anyagát. A kitűnő író már az első rész felvázolásánál éles szemmel különbözteti meg a mohácsi vész választóvonaljelentőségét a magyar festészetben. Előtte művészi terméeikink szervesen nőnek ki a magyar földből. Rajtuk van a magyar szellem és magyar atmoszféra bélyege, még ha festőik idegen származásúak voltak is. A mohácsi széthullás után viszont legjobb mestereink *(Spillenberger, Bogdány, Kupeczky)* elszakadnak a honi földtől s az egy *Mányokyt* kivéve, szellemükben is idegenekké válnak. A török felszabadulás nyomában ezért állt be olyan hosszú szünet a magyar piktúra életében. Az újjáébredést csak a 19. század hozza meg, a nemzeti szellem feltámadásával. Épúgy, mint Csehországban és Lengyelországban, amelynek azonban a festészet terén elért eredményei egyáltalán nem versenyezhetnek a mieinkkel. Ettől kezdve Petrovics rendre jellemzi a magyar fejlődés egymásra épülő szakaszait, a klasszicizmust, a romanticizmust és az érzelmes biedermeiert, a historizmus és realizmus korát, majd rátér a legnagyobb és legjelentékenyebb mesterek — *Munkácsy, Szinyei-Merse, Paál, Hollósy, Ferenczy, Ripp-Rónai* — beható ismertetésére, mindenütt gondosan kiemelve a folyamatos továbbhaladás vonalát. Közben szinte észrevétlenül alakítja ki az olvasó előtt egész piktúránk történelmi fejlődésének rendjét, amelyben végül minden művész az őt megillető helyre kerül, *Markó* Károlytól *Egry* Józsefig, *Brocky* Károlytól *Szőnyi* Istvánig, *Barabás* Miklóstól *Bernáth* Aurélig, *Székely* Bertalantól *Vaszary* Jánosig, *Lotz* Károlytól *Csók* Istvánig, *Mészöly* Gézától *Derkovits* Gyuláig, *Zichy* Mihálytól *Márffy* Ödönig, *Madarász* Viktortól *Berény* Róbertig. Nem igazodik semmiféle iskolás patrónhoz ez a rendszerezés, de éppen azért természetes, könnyen áttekinthető és szinte magától értetődő. Ebben kap aztán megfelelő helyet néhány eddig igaztalanul elhanyagolt, kevésbé ismert festőnk is, mint például *Kozina* Sándor, *Weber* Henrik, *Molnár* József, *Dósa* Géza és *Györgyi-Giergl* Alajos. Az egész tanulmány művészettörténeti irodalmunk értékes gyöngye, amely tele van finom észrevételekkel, egyéni megfigyelésekkel és csirakeltő gondolatokkal. Kiegészíti a kötet végére illesztett *Művészeti kalauz*, amely a lekicsinyített formában közölt száztizenhárom képet mesteri könnyedséggel elemzi, ismerteti és magyarázza. A szép könyvnek ez egyik legnevezetesebb meglepetése. Hasznos és okos újítás, a maga nemében páratlan, úttörő munka, Petrovics Elek nagy felkészültségéhez illő nehéz feladat — tökéletes megoldásban.

A két szövegrész között idő- és fejlődési-rendben sorakozik fel a művészi gonddal kiválogatott és reprodukált hatalmas képanyag, a kötet gerince: *a magyar mesterművek változatos galériája*. Száztizenhárom egészoldalas kép, egyszínű mélynyomásban és három-színnyomásban, az *Athenaeum* fejlett technikájú kivitelezésében. Remekbe készült szemelvénysorozat, amelyre a kiadó, a nyomda és a művészet egyaránt büszke lehet. Az ötszázéves magyar piktúra minden jellemző fordulata híven tükröződik benne, *Kolozsvári* Tamás *Kálváriájától* a különcségeiben is zseniális *Csontváry-Kosztka* Tivadar *Vízparti lovas-csoportjáig*.

Befejezésül még csak annyit, hogy a *Magyar mesterművek* méltó a *Pesti Napló*-nak ahhoz a nemes, művészet-tisztelő hagyományához, amelyet a multban a *Shakespeare-*, *Bánk bán-*, *Zichy-Arany-Album* s legutóbb a *Szépség Könyve* dokumentált. Mindenekfölött pedig méltó *Miklós* Andor továbbélő szelleméhez, amelyet a róla elnevezett alap leghívebben ilyen időálló és mindenkihez szóló, értékes művek megjelentetésével szolgál leghívebben.

Az artisztikus kiállítású, elefántcsontszín vászonba kötött album fedőlapját *Szinyei-Merse* Pál finom színharmóniákat összecsendítő *Hinta* című képének reprodukciója díszíti.

Kárpáti Aurél

MOST JELENT MEG

POZZI

SZÁZADUNK BŰNÖSEI...

„A Háború visszatér" világhírű szerzője szenzációs új könyvében elmondja:

Mi történt 1914-ben??? És — mi történik — ma...

BOLTI ÁRA 6.60

Kapható Az Est könyvkereskedésében, Budapest, VII., Erzsébet körút 18—20 és minden könyvkereskedésben

Dr. Sárga Ferencné lett Darkó Magda

Szombaton volt az esküvő

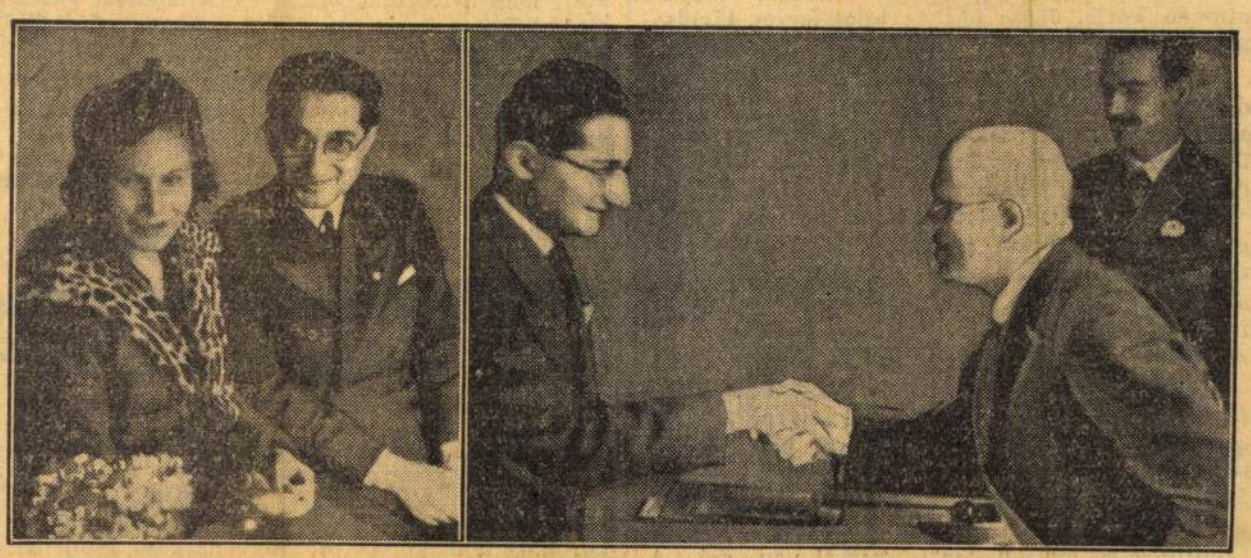

Nagyszombaton délben házasságot kötött Darkó Magda dr. Sárga Ferenccel a IV. kerületi anyakönyvvezető előtt. Az első képen a menyasszony és a vőlegény várja az esketést, a jobboldalin az anyakönyvvezető gratulál Sárga Ferencnek

(Saját tudósítónktól.) Szombat délben 12 órakor happy endhez ért a háromhónapos szerelmi regény: dr. *Sárga* Ferenc MABI-titkár a IV. kerületi anyakönyvvezetőségen *házasságot kötött Darkó Magdával*. A leány szülei csütörtökön az árvaszékhez beadványt intéztek, hogy az árvaszék mint gyámhatóság házassághoz hozzájáruló engedélyét nem fellebbezik meg a főváros közigazgatási bizottságához. Sárga is megnyugodott természetesen az árvaszék végzésében és így *az jogerőre emelkedett*.

A fiatalok beszerezték irataikat és szombat délben elmondták a két igent. Az érdekes esküvőnek nagy közönsége volt, a vőlegény és a menyasszony barátai, barátnői, az elöljáróság és az újvárosháza tisztviselőkara is az anyakönyvvezető termében sereglett össze. A két tanu: dr. *Müller* Tibor és a fiatalok ügyvédje, dr. *Horváth* József volt. A fiatal pár nászútra csak az egyházi esküvő után fog elutazni. *Az egyházi esküvő valószínűleg jövő vasárnap délben lesz* a belvárosi plebániatemplomban.

Epehólyaghurutnál és sárgaságnál, epekő és epehomok eseteiben az otthoni ivókúra úgy válik igen eredményessé, ha a természetes »Ferenc József« keserűvizet reggel éhgyomorra, kevés forróvízzel keverve isszuk. Az orvosok ajánlják.

Fájdalomtól megtört szívvel jelentjük, hogy drága jó Édesapánk, nagyapánk, testvérünk

Csillag Ignátz

e hó 10-én életének 72. évében itthagyott bennünket.

Drága halottunk földi maradványait április 12-én, vasárnap délután ¼4 órakor helyezzük örök nyugalomra az ujpesti izr. temetőben.

Nyugalma legyen békés, emléke áldott.

Gyászolják gyermekei **Csillag László, Csillag Sándor, Braunauer Károlyné** szül. **Csillag Ella,** unokái **Deszberg László, Blum Lászlóné** szül. **Deszberg Margit, Csillag Vera, Csillag Károly, Braunauer Évike, Csillag Zsuzsika,** testvére **Csillag Fülöp,** vejei **Deszberg Dezső, Braunauer Károly,** menyei **Csillag Lászlóné, Csillag Sándorné.**

Pollák Károlyné úgy a maga, mint **László** és **Imre** fiai, valamint menye és unokája nevében fájdalomtól lesujtva jelenti, hogy szeretett férje

Pollák Károly

(Nyitra)

e hó 10-én hosszú szenvedés után elhúnyt.

Temetése e hó 12-én, vasárnap 11 órakor lesz az óbudai izr. temetőben.

A két főfeladat

Irta: Friedrich István

A magángazdaságban kétségtelenül mutatkoznak a javulás jelei. A statisztika erre vonatkozó adatai határozottan örvendetesek. Egyes termelési és foglalkozási ágak tagadhatatlanul prosperálnak. Most már komoly remények vannak arra, hogy a nemzeti munka menetébe egyre újabb és újabb rétegek fognak bekapcsolódhatni.

És ezen múlik minden. Mert ha a mostani nekilendülés csak a birtokban lévőknek és beérkezetteknek jelent több és biztosabb jövedelmet, de nem nyujt új kereseti lehetőségeket és munkaalkalmakat az egzisztencianélkülieknek, akkor egyetemes nemzeti szempontból nem lesz sok hasznunk ebből a konjunktúrahullámból.

A célirányos és céltudatos gazdaságpolitikának csak az lehet a feladata, hogy azt az óriási holttőkét, amit a munkanélküliek képviselnek, minél előbb bekapcsolja a nemzeti munkába. Különösen áll ez a mezőgazdasági munkásság tekintetében, amely borzalmas nyomorúságával és bizonytalan jövőjével az ország legégetőbb problémája.

Éppen a legutóbbi fényes mezőgazdasági kiállítás, amely annyi szépet és jót mutatott be, a kiállított statisztikai táblákon erre vonatkozólag bizony csak nagyon szomorú adatokat tudott elibénk tárni. Annyira szomorúakat, hogy az ember el se tudja képzelni, hogy egy országban, ahol a kultúra és civilizáció sok vonatkozásban nyugateurópai színvonalon mozog, ez az elképesztő tömegnyomorúság miként lehetséges.

A kiállított táblázatok szerint 96 mezőgazdasági munkáscsalád közül csak 82-nek volt baromfia. Hát ez még nem olyan tragikus. De hízó disznója már csak 23-nak volt, 73-nak nem jutott. Tehene csak 14 családnak volt, 82-nek a legfontosabb élelmiszerek egyikét, a tejet vásárolnia kellene, ha volna miből. Anyasertést csak 5 család tudott tartani, 91-nek erre nem jutott a jövedelméből.

Országos átlagban egy mezőgazdasági munkáscsalád évi jövedelme az állattartásból, a statisztikai adatok szerint, összesen 30 pengő. Vagyis havonta 250 fillér. Ami napi 8 fillér keresetet jelent!

De épilyen szomorú az is, amit a táblázatok földműveslakosságunk lakásviszonyairól mondanak. Van ugyanis az országban másfélmillió lakóház, amelyeknek csak 25 százaléka épült szilárd építési anyagból, a többi, tehát 75 százalék, földből és vályogból. Vízvezeték az összes házaknak csak 5 százalékában van bevezetve. 600 ezer háznak nincsen kútja, 91.000 házhoz kilométeres távolságokból kell a vizet hordani.

Ilyen viszonyok között azután nem lehet csodálkozni, ha éppen a rossz lakások miatt orvosaink nem tudják leküzdeni úgynevezett népbetegségeinket. Ahol az összes szobák fele még mindig csak földes, tehát még puhafapadlója sincsen, ott higiénéről alig lehet beszélni. És ezek, a nyugateurópai fogalmak szerint, emberi lakásoknak teljesen alkalmatlan oduk, okozzák azt is, hogy az összes halálozások egynegyedrésze olyan betegségek következménye, amelyek a higiéne hiánya miatt keletkeztek és terjedtek el.

Amit tehát a kiállításon kifüggesztett táblák földművesnépünk kultúrnívójáról elárulnak, mementónak kell lennie a tekintetben, hogy a mi konszolidációnk kérge bizony még nagyon vékony és gyenge. Alatta még nagy kérdések lappanganak megoldatlanul. Mert itt nem kevesebb, mint 3 millió szegény magyar testvérről van szó. A csonka ország lakosságának egyharmadáról. Ennyit tesznek ki a 10 holdon aluli kisbirtokosok, bérlők és földműves napszámosok.

A napszámbérre vonatkozó táblázatok se vigasztalóbbak. 1913-ban még 270 fillért keresett átlagban a mezőgazdasági munkás. 1928-ban 312 fillért. Ellenben 1935-ben már csak 137 fillért. Az asszonyok és gyermekek keresete természetesen még ezeknél is sokkal kevesebb. De hány hónapon át egyáltalában nincsen semmi kereset se. Ugy, hogy megállapíthatjuk, hogy mezőgazdasági munkásságunk nem bírja azt megkeresni, ami legprimitívebb életfenntartási szükségleteinek a fedezéséhez kellene.

Szóval, a magángazdaság mostani javulásával szemben olyan megoldandó problémák tátonganak itt még mint tehertételek, mezőgazdasági népességünk frontján, hogy nézetem szerint nincsen sok okunk arra a derűs optimizmusra, amely a pénzügyminiszter expozéjából kicsendült. Mert hiszen igaz, hogy a magángazdaság megteszi a magáét. Az irányított tervgazdálkodás összes szekaturái és gyötrelmei dacára. Az ezer és ezer nagyságos és méltóságos bürokrata összes drótsövényein átvergődve. Mert, hogy mi az e konszolidált honban a magángazdaság terén a mindennapi kenyeret megkeresni, azt csak az tudja, aki életét nem az állam és közületek nagy fejőstehenének a tőgyeiből lakmározva fütyörészi végig, hanem valamelyik szakpályán robotol.

De itt van a magángazdaság kezdődő konszolidációjával szemben, a mezőgazdasági proletariátus problémáján kívül még egy másik nagy feladat is: államháztartásunk racionalizálása. Ezalatt nem azt értem, hogy az állandóan visszatérő deficitet ilyen vagy olyan finánceműveletekkel teremtsük elő, hanem azt, hogy az államháztartás költségeit le kell szállítani arra a nívóra, amely a dolgozó társadalom teherbíróképességének megfelel.

Nemzeti jövedelmünk felét az állam és a közületek veszik igénybe adók és különféle közterhek címén. Ezt az állapotot nem lehet állandósítani. Pláne akkor, amikor mindezeket kívül és felül az állam külföldi tartozásainak a rendezéséhez mai napig még hozzá se tudott fogni. Amikor évről évre a deficitet csak újabb kölcsönökből tudja fedezni, a függő kölcsönök végösszegét ezáltal folytonosan növelve. Amikor a horribilis nyugdíjterheket nemcsak hogy nem apasztja a kormány, hanem emeli. Ma már 250 millió nyugdíjteher és 400 millió személyi kiadások terhelik dolgozó társadalmunkat.

Az állami apparátus a nemzeti vagyon és jövedelemhez képest túl van méretezve. És sok tekintetben annyira luxuriózus, hogy nincs összhangban nyomorgó néprétegeink életszínvonalával. Túl sokan akarnak nálunk az államból megélni.

Gazdaságpolitikánknak tehát hét főfeladata van. Először összhangba kell hoznia az állam költségvetését a dolgozó teherbíróképességével. Másodszor pedig gondoskodnia kell arról, hogy a magángazdaság emelkedő hozamát ne az állami moloch falja fel, hanem abból nyomorgó népmillióinknak több kenyérkereseti lehetőség és munkaalkalom jusson.

És ha ez a két főfeladat meg lesz oldva, akkor majd beszélhetünk virradatról, hajnalhasadásról, pitymallatról és hasonlókról. Addig azonban, amíg ezekről a kérdésekről még komolyan beszélni sem mernek, legyenek kissé szerényebbek azzal az öndicsekvéssel és melldöngetéssel vezérlő honfiaink.

A török kormány hivatalosan felvetette a Dardanellák megerősítésének kérdését

Genf, április 11.

A török kormány *hivatalosan felvetette a Dardanellák megerősítésének kérdését.*

A Népszövetség titkársága ma délután nyilvánosságra hozta azt a jegyzéket, amelyet a török kormány a tengerszorosokra vonatkozó rendelkezések módosítása ügyében *az angol, francia, olasz, szovjetorosz, japán, bolgár, görög, jugoszláv és román kormányhoz intézett.* A török kormány jegyzékében mindenekelőtt arra hivatkozik, hogy 1923-ban, a tengerszorosok ügyében aláírt egyezmény idején *Európa általános helyzete politikai és katonai szempontból teljesen különböző volt a mostani helyzettől.* Annakidején a szárazföldi, tengeri és légi haderők sokkal kevesebb veszedelmet jelentettek, sőt a hatalmak még ezeket a haderőket is csökkenteni szándékoztak. Azóta azonban a Földközi tengeren egyre növekedett a bizonytalanság és *Törökországot legkönnyebben megtámadható pontján a legnagyobb veszélyek fenyegethetik.* Ma már nem lehet azt állítani, hogy a tengerszorosok biztonságát az eddigi megállapodások alapján biztosítani lehetne.

A török kormány jegyzékében javaslatainak előterjesztése után kijelenti, hogy *hajlandó tárgyalásokat kezdeni* a tengerszorosok védelméről szóló egyezmény aláíró hatalmaival, abból a célból, hogy olyan megállapodásokat létesítsenek, amelyek alkalmasak arra, hogy teljes mértékben megvédjék Törökország felségjogait a Fekete tengeren és a Földközi tengeren.

Game!
Set! Match!
Vége a mérkőzésnek.
„Könnyen nyert" — mondják a nézők. A siker kulcsa az
EMERGÉ tenniscipő.
Az előrelátó, takarékos játékost győzelemhez segíti az EMERGÉ tenniscipő. Kiváló szakemberek úgy tervezték az EMERGÉ tenniscipőt, hogy olcsó ára mellett a legkényesebb igényeket kielégítse. A páratlanul tartós EMERGÉ tenniscipő bordázattal erősített, könnyen hajló felsőrésze légáteresztő, talpa rugalmas. Ne vegye addig kezébe reketjét, amíg nem szerezte be a nélkülözhetetlen EMERGÉ tenniscipőt.
Vigyázz! EMERGÉ védjegy = EMERGÉ minőség!
GYARTJA A MAGYAR RUGGYANTAARUGYÁR

SYLEX
Mi ez?
A legtökéletesebb angol inganyag!
Jobb mint a selyem! Garantált 100%-os nyugatindiai gyapot! Kizárólag: „Style" fehérneműszalónban, IV., Aranykéz u. 7. Tel. 854-15

AJTÓVÉDŐ
elsőrendű kivitelben
Redő I. celluloidárugyár
VIII., Sárkány ucca 5.
Telefon 34-4-90, 41-2-73

BUDA SZENZÁCIÓJA
AZ ÚJONNAN MEGNYÍLT
„DONGÓ"-ÉTTEREM
II., MARGIT KÖRÚT 20.
Gondosan, ízletesen elkészített ételek, uradalmi fajborok. Csapolt sörök! Olcsó árak!
TELEFÓN 57-0-19

Petrovics Elek

Nagyág

dr. Szentiványi Gyula

tiszkár tmk

Bpest

IX. Rákos-utca 10

Műemlékek Orsz. Bizottsága

BUDAPEST

10 f

MAGYARORSZÁG

BUDAPEST
938 JAN. 27, 11

PETROVICS ELEK

hálásan köpöni napraheszült sínes
gratulációját

[illegible]

Petrovics Elek

M. KIR. ERZSÉBET-TUDOMÁNYEGYETEMI

REKTOR

PETROVICS ELEK nagyon
hálásan köpöni részvétének
kifejezést

Petrovics Elek

Lyka Károly:

Petrovics Elek
hiszt évl.
Magyar Művészet

1934. 4. 27.

. — ATHENAEUM

Dr. Michael Joseph Eisler: Kinderzeichnungen von Leopold Gedő 122
In memoriam..... 123
Kunstliteratur 123

ILLUSTRATIONEN:

Gonzales Coques: Die Familie des Antwerpener Bürgermeisters Jacques Van Eyck 98
Gonzales Coques: Detailaufnahmen desselben Bildes..... 99, 102
Vermeer van Delft: Bildnis einer Dame 103
Vermeer van Delft: Detailaufnahmen desselben Bildes..... 105, 106
Anthonie van Dijck: Bildnis eines alten Ehepaares 107
Anthonie van Dijck: Detailaufnahmen desselben Bildes..... 110, 111
Chorgestühl aus der Hl. Aegidius-Kirche in Bártfa. 1520—30. Ung. National-Museum 112
Chorgestühl aus der Hl. Jakobs-Kirche in Lőcse. 1520—30 115
Chorgestühl aus der Hl. Nikolaus-Kirche in Eperjes. 1520—30..... 116
Betstuhl. 1544. Von Johann und Christoph Lang. Késmárk. Schlosskapelle Thököly 117
Chorgestühl. 1542. Lőcse. Jakobskirche.. 117
Detailaufnahmen vom Chorgestühl Corpus Domini in Bártfa..... 118
Chorgestühl. 1597. Bártfa, Hl. Aegidius-Kirche
Kinderzeichnungen von Leopold Gedő 124, 125
Stefan Szőnyi: Doppelbildnis. Ölg. Eigentum des Herrn Dr. Stefan Czigler 126
Stefan Szőnyi: Süschen an der Tür. Ölg. 127
Dr. Franz Medgyessy: Tänzerin. Bronze. Eigentum der Frau Eugen Jakobovits. Titelblatt

< Petrovics Elek >

Elek Artur: < 7. Hetvenedik születésnapja alkalmából. Magyar Csillag 1943. 17. 11.

1030.

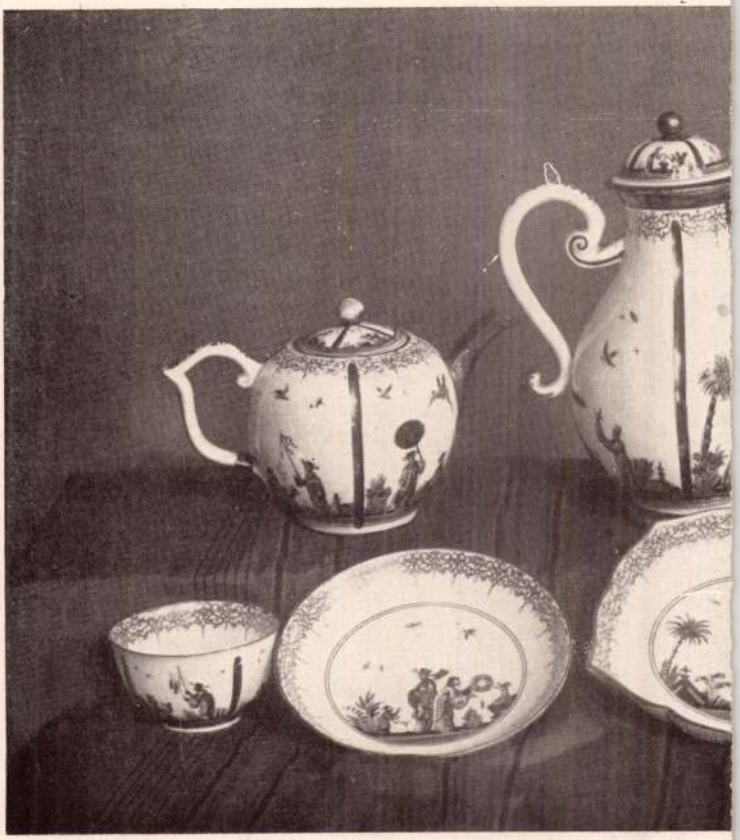

Petrovics Elek, művészeti
író, szül. 1873 VIII. 10 Deregnyőn.
Jogi tanulmányai végeztével 1896-
tól a belügyminisztrimbem mu-
ködött. 1914 az O. M. Szépművészeti
Múzeum igazgatójává. 1921. főigaz-
gatójává nevezték ki. Számos mű-
vészeti cikket ír. P. alapította a 1918
óta szerkeszti a Szépműv. Múzeum
Évkönyvét, 1922. óta a Művészeti
Pantheon c. vállalatot. Önéllő
munkái: Ferenczy Károly (1922), Ujek-
tól és régiekről (1923).

Műv. lexikon 627

(22)

Gondolatok az önkormányzatról

Irta: PUKY ENDRE,
a közigazgatási bíróság elnöke

Az ember kisebb-nagyobb emberi közösségeknek tagja: életét csak közösségekben tudja leélni. Azokhoz a közösségekhez fűzik a legszorosabb kapcsok, amelyek alakulása az emberi természetből szinte önként történik. Ezek a legtermészetesebb közösségek; a vérség kapcsolatán alapuló *család* és a faj, nyelv, történelem és tradíciók ereje által egybekapcsolt *nemzet*. A család és a nemzet tehát az emberi közösségeknek legtökéletesebb, mert legtermészetesebb megnyilvánulásai. De a család kicsiny ahhoz, hogy különböző foglalkozást, társadalmi réteget és ami ezzel jár, különböző életfelfogást, világnézetet és érdeket egyesítsen. Nem adja keresztmetszetben a nemzetet. Nem is ez a hivatása. A társadalom tehát kitermel olyan emberi közösségeket is, amelyek a család és a nemzet között állanak s amelyekben összefutnak az összetartozás nagy családi érzései épúgy, mint azok az erők és törekvések, amelyek a nemzetet (jogi megjelölésben: az államot) mozgatják. Községeknek, városoknak, vármegyéknek hívjuk ezeket az emberi közösségeket, amelyek kicsinyítve tükrözik az állami életet, eleven ízei az állami organizmusnak, bennük éljük a nemzet minden életnyilvánulását, általuk vagyunk mozgatóerői és irányítói a nemzetnek. *A jogos helyi érdekeknek* hordozói és gondozói, olyan helyi vágyak és törekvések istápolói ezek a helyi közületek, amelyeknek megnyilvánulásai jobban lekötik az érdekelt egyént, mint az országosak, vagy inkább: az országosak is csak a helyi érdekeken át érdeklik őt. Ezért érthető, természetes és kívánatos a helyi érdekek fontossága, amelyeknek becsületes és önzetlen szolgálata a *helyi önkormányzat* keretében valósul meg. A helyi önkormányzat vezet a legnagyobb közület: az állam önkormányzatának szolgálatához. Az államnál ez az önkormányzati szervezet maga az *alkotmány*. Önkormányzati életet a nemzet csak alkotmányos keretek közt élhet; *a szabadságjogokat csak alkotmány biztosítja; méltó és önérzetes életet állampolgár csak alkotmányos államban élhet.* Ha van nemzet, amelynek fia átérzi és átérti ennek az igazságnak erejét, úgy a magyar az, amelynek egész lelkülete, nagy tradíciókon kifejlődött gondolat- és érzésvilága nem is tudja az állami életet teljesnek másként elképzelni, mint *alkotmányos szabadságot biztosító önkormányzati életnek.* A »magunk dolgában magunk határozunk« rendkívüli serkentő erő, amely emeli az önbizalmat, növeli az altruizmust, fokozza az áldozatkészséget és a polgári öntudatot.

Puky Endre

Ezért, akit nevelése, multja, meggyőződése és lelki adottsága nem is tenne az önkormányzat fanatikus hívévé, azzá tenné az önkormányzatban rejlő nagy jellemformáló erő. Az önkormányzat minden egészséges állami és társadalmi élet kifejlődésének nagy tényezője és kifejlettségének fokmérője; a *magyar* alkotmányos nemzeti életnek pedig egyenesen alapvető jellemvonása és lényege. Az önkormányzatnak fenntartását a közélet széles területén államférfiúi okosság kívánja, biztosítékainak szaporítása és erősítése egyjelentésű *a közszabadságok alkotmányos biztosítékainak szaporításával és erősítésével.*

Közjogi fejlődésünk egészséges iránya nem lehet más, mint önkormányzati szerveink s ezek közt vármegyéink, városaink és községeink önkormányzatának izmosítása.

Nem megyek Biharfüredre

Én nem készülök Biharfüredre. Igaz, hogy a nyáron lelkesen válaszoltam arra a meghívásra, melyet egy román-magyar írócsoport a két nemzet »kultúrközeledésének« nevében juttatott hozzám. Levelem, mint értesülök, azóta meg is jelent egy kitűnő román folyóirat hasábjain. Ezzel a levéllel ma is teljesen azonosítom magamat. Ma is változatlanul tudok lelkesedni olyan tervért, amely a »szellem hídját akarja verni a népeket elválasztó szakadékok fölött«: hogy az írók hozzák helyre, amit a politikusok elrontottak.

De hát hogyan képzelhető a »kultúrközeledés« két nemzet közt akkor, mikor az egyik nemzet nem engedi be országába a másiknak íróit, akik nyelvük és nemzetük kultúráját viszik testvéreikhez a szomszédba? Sohasem voltam politikus hajlandóságú író s mindig a nemzetek közötti békét és testvériséget hirdettem. Mégis a román kormány megtagadta tőlem a beutazási engedélyt Marosvásárhelyre s nem tartotta kívánatosnak erdélyi felolvasásaimat. Herczeg Ferenc a *Brassói Lapok*-ból úgy értesül, hogy a Biharfüredre való utazásnak nem lenne ilynemű akadálya. A románok készséggel engedélyeznék, hogy összeüljünk a kultúrközeledésről *beszélni*. De mit ér a beszéd, amíg a kulturális együttműködés tényleges lehetőségére nincsen biztosíték, sőt még remény sincs? Enélkül valóban csak üres beszéd marad, vagy ami még rosszabb, politika.

Teljesen egyetértek tehát Herczeg Ferenccel, hogy a biharfüredi értekezlet csak akkor végezhetne hasznos munkát, ha határozottan szembe tudna szegülni a román kormánynak avval az irányzatával, mely a magyar kultúra romániai útjai elé érthetetlen politikai sorompókat állít. Ez az irányzat pedig bizonnyal összefügg a román kormány egész kisebbségi politikájával. Tiltakoznak-e a román írók a kultúra és az európai testvériség nevében ez ellen a ferde kisebbségi politika ellen? Ha igen: a román kultúra nagyszerű érettségéről és szabadságáról tesznek tanubizonyságot, s minden lelkes rokonérzésem az övék. Ha nem: akkor semmiféle biharfüredi találkozónak nem látom értelmét. **Babits Mihály**

A Pista kakas és a sündinnye

Irta: Zilahy Lajos

Hadd mondom el ezt a két parányi kis történetet, mielőtt végképpen elrepülne a fejemből ebben a világtörténelmi szélvészben.

Még a nyáron történt: egy ember várt rám a kertben, kosárral a karján.

— Drága jó nagyságos uram, tessék megvenni ezt a két csirkét. Nagyon ócsón megszámítom.

— Nincs most háztartásunk, kosztot hordatunk.

— Drága jó nagyságos uram, bádogossegéd vagyok, fél év óta nincs munkám.

— Bádogcsirkét árul?

— Jaj, dehogy bádog, a legszebb rántani való...

Vette is már ki a kosárból a két fehér csirkét s ahogy összekötözött lábaknál fogva elém tartotta a halálraítélteket, mindkettőnek a mellére fújt a pihék alá:

— Tessék megnézni, olyan gyengék, mint a harmat!

Az egyik csirke menekülni akart, csipogott és szárnyaival csapkodott. Egész légörvényt kavart, mint valami kis repülőgép légcsavarja. Vízszintes helyzetbe verdeste fel magát, de aztán visszahanyatlott. A másiknak több esze volt, meg se mozdult. Félig elfüggönyözött csirkeszemmel nézett körül függőleges helyzetében.

— Drága nagyságos uram mit csináljak? Csirkét árulok. Tessék elhinni, egy pengőt se keresek naponta. Úgy adjon a jó Isten boldogságot a családomnak. Drága jó nagyságos uram.

— Az egyiket megveszem.

— Meghal a másik bánatában. A csirkék is azt tartják: páros élet a legszebb a világon. Tessék mind a kettőt megvenni. Drága jó...

— Nem, csak az egyiket.

Megkötöttük az alkut. A bádogos eloldotta az egyik csirke lábán a madzagbilincset és letette a földre. A csirke megrázta magát és a következő percben már kapirgálni kezdett.

Akkor mentem nyári szabadságomra. Egy hónap mulva jöttem haza és a kerti ház íróasztala mellett még aznap nekiláttam a munkának.

Egyszer csak, a nyitott ajtón, mint valami álomszerű jelenség, skarlátpiros taréjú gyönyörű szép fehér kakas lépett a szobámba. Én már akkor el is felejtettem a csirkevásárt. A kakas óvatosan beljebb lépegetett és elfordította a fejét, ami kakasnál annyit jelent, hogy figyelmesen rámnézett. Nem mozdultam meg, csak a szemem golyójával, de úgy látszik valami nyugtalanítót fedezett fel rajtam, mert megrebbentette a szárnyát és elinalt.

Egy rendőr lakott akkor nálam, mint házfelügyelő.

— Miféle kakas ez itt?

— Ez kérem a Pista kakas — mondta a rendőrné, aki a kertben gyomlált. — Az a fehér csirke, akit venni tetszett. Pista, gyere csak ide!

Pista odaszaladt és Baginé az ölébe vette. Az asszony úgy tartotta karján a fehér kakast, mint valami nagy eleven virágot. Megsímogatta a fejét.

— Szelíd. Nagyon hallgat a nevire.

Ettől kezdve titokban a legkülönbözőbb kísérleteket végeztem, hogy Pistát én is az ölembe vehessem. Azért titokban, mert nem akartam a rendőrné előtt a tekintélyemet csorbítani. Nekem tudniillik nem sikerült. Fütyültem, suttogtam, pisszegtem, gügyögtem, a nyelvemmel és ujjamal csattingattam, de Pista hátatfordított és gangosan elsétált tőlem.

Esténként, mikor hazajött a rendőr, Pista elébe futott és felrepült az ölébe. Ugyanezt egy másik rendőrrel is megtette, aki néha benézett látogatóba.

Nem tagadom, ez bosszantott egy kicsit. Mért utál engem és mért szereti a rendőröket? Miféle halvány és rejtélyes gondolat, miféle ősi ösztön lakozik egy ilyen kakas szűk kis agyában?

Néha sokáig elnéztem gyönyörű mozgását. Mintha valami tánczenére lépegetett volna, a fej, a nyak és az egész test olyan szépséges, muzsikás mozdulataival, ahogy csak madarak tudnak lépni. Fehér selyemgatyájában, sárkantyús sárga csizmájában, piros taréjcsákóval a fején mintha állandóan palotást lejtett volna Pista.

E szépség mindig megigézett s ilyen pillanatokban éreztem magam közel a titokhoz, hogy a régi egyiptomiak miért költöztették állatok testébe legnagyobb isteneiket, a jókedvű Beszt, a művészet Thot-lúnuszát, vagy az alkotás istenét, Khnemut.

Pista reggeltől estig, de éjszaka is szakadatlanul kukorékolt. Talán sejtett valamit a foglalkozásomról, mert mintha csak engem bosszantott volna. Mint valami őrült rikkancs, betűről betűre ezt sivította:

— Esssti Hirrrlaaap!

Engem nem zavart a Pista éles hangja. Sőt már hozzá is tartozott magányos óráimhoz.

A szomszédom azonban másként fogta fel a dolgot. Levelet kaptam tőle, amelyben barátságunkra hivatkozva, nagyon finoman arra kért, hogy miután nyitott ablak mellett alszik, csináljak valamit a kakassal. A túlságosan udvarias levél sorai mögül nem volt nehéz kiolvasnom az álmatlan éjszakák fogcsikorgató keserűségét.

Kiadtam a parancsot a rendőrnek:

— Pistát el kell tüntetni!

— Mit csináljunk Pistával?

— Nem bánom, akármit csinálnak, én ne lássam itt többet!

Rosszkedvűen mentem el hazulról. Képzeletemben Pista állandóan előttem lépegetett. Arra gondoltam, hogy az állatkertnek ajándékozom. Vagy valamelyik vidéki ismerősömnél internálom. Pista mindenképpen több volt már, mint egyszerű baromfi, — lelke volt, különös élőlény volt, amely egy kakas földi ruházatát hordta.

Aznap este az egész rendőrcsalád a lugasban üldögélt. Ott volt a rendőrkoma is, ingujjra vetkezve a melegben. Üveg bor állt az asztalon. Jóízűen beszélgettek, közben zsíros szájukat a hüvelykujjuk tövivel törölgették. Kakaspörköltet vacsoráztak.

Pistát.

Azok ették meg, akiket legjobban szeretett.

*

Vékony holdfény világította meg az utat

A MIKLÓS ANDOR ALAP AJÁNDÉKA A

PESTI NAPLÓ

MINDEN ELŐFIZETŐJÉNEK

Húsvétkor mindenki megkapja a Pest Napló 200.000 pengős Miklós Andor Alapjának gyönyörű ajándékát, a

MAGYAR MESTERMŰVEK

című díszalbumot. Egyetlen feltétel: a Pesti Napló előfizetője legyen

Az előfizető karácsonyfája

alatt ott kell lennie az ünnepi szám és a Hármaskönyv mellett a Pesti Napló új ajándékának is! — ez volt első elhatározásunk s ezt nyomon követte a második: a 200.000 pengős Miklós Andor Alapból most olyan ajándékot adunk, amelyben minden előfizetőnk részesül, amely ritka nagy örömet szerez s külön, szokatlannabbul emlékezetesse teszi ezt a karácsonyt.

Sok-sok meglepetést, váratlan örömet szerzett már eddig is a Miklós Andor emlékére létesített alap. Versenyek, pályázatok, játékok követték egymást s ezek során eddig

70.000 pengőt

fizettünk ki készpénzben előfizetőink között. Legutóbb negyedévenként 10.000 pengő születésnap ajándékot fizettünk előfizetőinknek.

Most olyan ajándékot helyezünk minden előfizetőnk karácsonyfája alá, amelyben

kivétel nélkül valamennyi előfizetőnk részesül

minden külön feltétel nélkül.

Csak annyi kell hozzá, hogy

a megajándékozottak karácsonytól húsvétig megszakítás nélkül előfizetői legyenek a Pesti Naplónak, vagy pedig ezen bejelentésünktől számítva hat hónapra előfizessenek.

Röviden tehát: előfizetőnek kell lennie annak, aki részesülni kíván — és kivétel nélkül részesülni is fog — abban az ajándékban, amelyre a Miklós Andor Alap ezévi részét fordítja, megtoldva és kiegészítve azt 100.000 pengőre.

Csak egy feltételünk van: az előfizetői minőség.

Ez a páratlan ajándék

egy album. Olyan album, amelyhez fogható nincs a magyar könyv történetében, amelyet csak a Miklós Andor Alap óriási szellemi és anyagi áldozatkészsége és előfizetői iránt való szeretete alkothat meg.

„Magyar Mesterművek"

— ez lesz a címe ennek a remekműnek amelynek létrehozására a modern irodalmi, művészeti és technikai tudás minden pompás eredménye összefog. Hatalmas munka lesz ez: ígéretünk és ambiciónk hogy a legpáratlanabbat adjuk előfizetőinknek, ami a magyar tudástól ma kitelik s ami méltó a Miklós Andor Alap eddigi nagyszerű teljesítményeihez.

Csodálatos finomságú, remek színes és mélynyomású reprodukciókban benne lesz ebben a gyönyörű albumban mindaz a remekmű, amit magyar ecset az úttörő, tapogatódzó kezdetektől egészen a legmodernebb piktúráig kikevert — mindez pedig a legalaposabb, legkomolyabb s mégis a legáttekinthetőbb, ihletett magyarázatok méltó kíséretében. Ebben a kivételes jelentőségű albumban benne lesz mindaz, amit magyar embernek a magyar festőművészekről tudnia kell és mindaz, amit az idegennek, az ámuló és egyre érdeklődőbb külföldnek a magyar festőművészetből meg lehet és meg kell mutatni. A magyar tehetség pompázó, ezerszínű, tündéri kirakata lesz ez az album!

Azt hisszük, elég e bejelentés s még annyi, hogy elárultuk az album szerkesztőjének nevét.

Petrovics Elek

szerkeszti a Pesti Napló előfizetőinek kincses albumát. Petrovics Elek, a Szépművészeti Múzeumnak több mint húsz éven át főigazgatója, a nagyhírű esztéta és képzőművészeti szakértő, akinek ez lesz egyik első nagyszabású munkája, amióta a Szépművészeti Múzeumnak, melyet naggyá és gazdaggá tett, élétől távozott.

Petrovics Elek szerkeszti — mi lesz tehát a Miklós Andor Alap albuma? Szépművészeti múzeum, előkelő, izgalmas és elegáns tárlat — minden magyar házban. És ami a legfontosabb: ingyen — mindenkié!

KARÁCSONYKOR ÍGÉRJÜK, HÚSVÉTKOR ADJUK!

Petrovics Elek

Petrovics Elek

1914

Petrovics Elek. Irta Elek Artur. Nyugat, április 16-ik szám.

A MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA[illegible]

BUDAPEST, VI., ARÉNA ÚT 41. SZÁM.

.....szám.

.....

Petrovics Elek

A SZÉPMŰVÉSZETI MUZEUM ÚJ IGAZGATÓJA. Kammerer Ernő, a Szépművészeti Muzeum eddigi igazgatója súlyos és hosszas betegségére való tekintetből nyugdíjaztatását kérte, aminek megtörténtével a király ennek az országos jelentőségű intézetnek igazgatójává Petrovics Eleket nevezte ki. Ez a kinevezés mindenfelé rokonszenvet keltett, amit az egész sajtó regisztrált, mert Petrovics nemcsak nagyműveltségű, igazán képzett ember, hanem egyúttal kiváló érzékű kritikus és művészeti író, akinek tanulmányait éppen a Művészet olvasói ösmerhetik a legközelebbről. Az általános rokonszenv, amellyel e kinevezést mindenütt fogadták, nehéz feladatok megoldását is várja az új igazgatótól, ami neki remélhetőleg sikerülni is fog.

Művészet 1914. 187. l.

kívül még két gyűjteményt is tartalmazott. Rainerné Istvánffy Gabriella harminc rajzát és festményét és a tavaly elhunyt Braunecker Stina bárónő művészi hagyatékát. Rainerné különösen állatképeivel szerzett magának ismert nevet, egy egész kis állatseregiete van itt is, kutya, macska, bivaly, sas, jó megfigyelésen alapuló képek, hasonló minőségű, nagyobbára délvidéki tájképekkel vegyest. Braunecker Stina bárónő hagyatékát az a mesteri arckép díszíti, amelyet az elhunytról egykoron Lotz Károly festett s amelyet ebben a füzetben mi is reprodukálunk. A művésznő nagyszámú arcképe nem kerülhetett kiállításra, itt inkább tanulmányait és vázlatait látjuk, amelyek egy szelíd temperamentum szeretettel teljes művet.

A kiállítás grafikai része kevés, de jó anyagot mutat. A veszteg Mariskának erőteljes rézkarcai,

Népszava hajókirándulás! Visegrádra! Esztergomba!

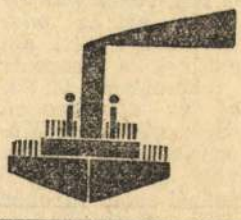

Június hó 30-án a Népszava hajókirándulást rendez Visegrádra és Esztergomba. A jegyek ára: Visegrádra személyjegy oda-vissza 1.80 pengő, 3 személyes jegy ára 5 pengő. Esztergomba oda-vissza személyjegy 2 pengő, 3 személyes jegy ára 5.60 pengő. A hajóra beszállás reggel 7 órától.

Jegyek kaphatók a Népszava kiadóhivatalában, a párttitkárságban (Conti ucca 4) és a Népszava-könyvkereskedésben (Erzsébet körút 35)

— **A kövér csatornaüzlet.** Most jelent meg a Szuezi csatorna rt. jelentése. A francia társaság igazgatóságában *kitűnő politikusok és közéleti vezérek* ülnek. A Marseilleban meggyilkolt Barthou helyébe Weygand tábornok került. Doumergue volt köztársasági elnököt is beválasztották és ez bizonyára jövedelmezőbb állás lesz, mint eddigi pozíciói. Mert a csatorna üzletmenete kitűnő. A tiszta nyeresége 1934-ben 522 millió frankra rugott. Az akadémikusok, a tábornokok és a volt köztársasági elnök bizonyára nem nyomorognak. Hasonló örömteljes jelentés a francia pénzügyi világ számára, hogy a keletafrikai foszfáttelepek kiaknázására alakult részvénytársaság 18 milliós tiszta nyereséggel zárta üzletévét. Azt írja ezzel kapcsolatban *Paul Faure* elvtárs a *Populaire* hasábjain: *„A nyereségek hallatára* a francia parasztok bizonyára örömtüzeket gyújtanak. Ez majd megvigasztalja őket azért, hogy a gabonájukat, az állatjukat, a borukat nem tudják eladni. A tömegek a falvakban és a városokban bizonyára visszaemlékeznek a kövér számok láttára, hogy *apáikat annakidején hogyan szólították fegyverbe és vitték el Afrikába* a francia befolyás kiépítésére és védelmére."

— **5000 KILOMÉTERT TETT MEG LESZÁLLÁS NÉLKÜL A „DÉL KERESZTJE". A „Dél Keresztje" nevű francia vízi repülőgép párizsi jelentés szerint Francia-Guineában Zinguichor mellett leszállott a Casamanze folyóra. A gép leverte az olaszok által 1934 szeptemberében fölállított vízirepülőgép távolsági rekordot. A párizsi lapok szerint ugyanis a „Dél Keresztje" mintegy 5000 kilométert tett meg leszállás nélkül, míg az olasz rekord 4132 kilométer volt.**

— **A Kreml őrsége megbízhatatlan.** Moszkvai jelentés szerint a Kreml őrségének parancsnokát, valamint az őrség húsz katonáját letartóztatták és fogságba vetették. Ezzel egyidejűleg leváltották az egész őrséget és helyébe a G. P. U. tagjaiból alakított őrséget állították. Az őrség letartóztatott parancsnokát azzal vádolják, hogy *ellenforradalmi mozgalmat szított* és szovjetellenes körökkel tartott fönn összeköttetést.

— **A munkanélküli festőmunkások kiállítása megnyílt.** A modern szobafestés és mázolás fejlődésének kitünő eredményeit tükrözi ez a kiállítás, amely egyúttal bizonyságot tesz arról a hatalmas életerőről és arról a nagyszerű szakképzettségről, amely a magyar munkásban él. A kiállítási anyag elsőrangú és ebben nagyrészük van Kutlik Miklós, Paragi László, Valent Mihály, Csillag Dezső, Czumpf Tivadar, Metz György mázolómunkásoknak és Csankó András, Nagy István, Szani Ernő, Bozoki István, Németh József, Porubszky Ernő szobafestőmunkásoknak. Az elért eredményért köszönet és elismerés illeti meg *Herusch* urat, a Technológia igazgatóját, aki lehetővé tette, hogy a munkanélküli festő- és mázolómunkások a szakmai továbbképző tanfolyamon résztvegyenek és Scheumann Gyula és Grün Lajos festő- és mázolómestereket, akik a tanfolyamot vezették.

Akinek gyakran fáj a gyomra, bélműködése renyhe, mája duzzadt, emésztése gyengült, nyelve fehérressárga, étvágya megcsappant, annak a természetes **„Ferenc József"** keserűvíz csakhamar szabályozza a székletétét, rendbehozza az emésztést, élénkíti a vérkeringését és jó közérzetet teremt. (X)

Német vendégeink

Négyszáz német *vasutas* és négyszáz német *jogász* érkezett Budapestre idegenforgalmunk fellendítése érdekében. Akárhonnan jött vendégeket szívesen kell látnunk és egy ország lakosságát nem tehetjük felelőssé az ország politikai rendszeréért.

Ámbár erős a gyanúnk, hogy a négyszázak kiválasztása politikai megbízhatóság szerint történt, legalább is arra mutat *a budapesti ucca megváltozott képe,* amelyet ez a kétszer négyszáz elözönlött, egyszerűen birtokba vett, úgy, hogy kiáltásuktól reng a körút és lépteik alatt csikorog a kövezet.

Legyen szabad annak az aggodalmunknak kifejezést adni, hogy *túlságosan és szemmelláthatóan hazajött* ez a kétszer négyszáz, túlságosagosan úgy érzi magát, mintha itt is a meghosszabbított horogkereszt árnyékában volna.

És hogy illúziója e téren teljes lehessen, a vasutasokat fogadó *magyar vasutas zenekar* nemcsak a német himnuszt, hanem *a Horst Wessel dalt is eljátszotta* a vendégek fogadására, azt a dalt, amelynek egyik sora például így hangzik: *„Ha zsidóvér csöpög a bicskámról..."* A Máv állami szerv. És az állami szervek a kormány kezében vannak. A kormány lelkes támogatói hitközségi elnökök, rabbinusok és zsidó előkelőségek. Támogatják a kormányt egészen a Horst Wessel dalig. Ők bizonyára nem ütköznek meg rajta, engedjék meg, hogy *mi megütközzünk.*

De hogy humor nélkül semmi se történjék, a jogászok viszont *félárjakosztot* kapnak, amennyiben a tiszteletükre rendezett tudományos előadást olyan valaki — egyébként egyik legkitűnőbb magánjogászunk — tartja, aki, — hogyismondjuk csak — haragban van a fajkutató hivatallal.

Matuska a tábla előtt

Megviselt arccal, zavaros tekintettel ül Matuska Szilveszter, az utolsó évtizedek egyik legborzalmasabb bűncselekményének tettese a bíróság előtt. A mellette ülő két fegyőr józan nyugalma még jobban kiemeli az izgó-mozgó ember beteges nyugtalanságát. Szemben vele a fellebbviteli bíróság, Kállay Miklós táblai tanácselnök és bírótársai, hátamögött újságírók és gyér hallgatóság. Matuska Szilveszter nem szenzáció többé, áldozatai már porladnak és borzalmas tette lassan elhalványodik a mindennapi élet újabb és újabb borzalmas meglepetései mögött.

Az előadó bíró monoton hangon olvassa az iratokat, olvassa egész délelőtt szünetig és szünet után két óráig. A hallgatóság lassan elszállingózik, az újságírók bóbiskolnak, az ügyész aktákat intéz és Matuska — *rettenetesen unatkozik.* Valósággal szenved az unalomtól, pedig mindent elkövet, hogy szórakoztassa önmagát. Először közbe akar szólni, de az elnök leinti. Erre *kezével játszik,* egymáshoz ütögeti, előre-hátra hajlik, közbe szája állandóan mozog, *mintha hangtalanul imádkoznék.* Aztán megigazítja szivarzsebében a zsebkendőt, kabátzsebéből másik zsebkendőt vesz elő és törülgeti izzadó kezét. Meleg van és a tárgyalóterem zárt ablakú helyiségében még fojtottabb a levegő.

A bíró rendületlenül ismerteti az iratokat, időnként nyel egy korty vizet. Matuska új játékot talál ki. A széken combjai alá rakja a kezét és lábait emelgeti, ezt azonban gyorsan megunja. Újra a kezével játszik, majd összeütögeti a bokáját, aztán két lábát egymásra emeli. Valósággal felüdül, amikor a hallgatóság között nagy dörrenéssel lecsapódik egy pad, — végre valami élénkség.

Délután két órakor, amikor befejeződik a táblai tárgyalás első napja, megkönnyebbülten nyújtja oda kezét a fegyőröknek, hogy megbilincseljék. Szívesebben hallja a lánc csörgését, mint a merényleteinek és a törvényszéki tárgyalás iratainak öt órán át tartó egyhangú ismertetését.

*

Hétfőn délelőtt fél 10 órakor kezdte meg a tábla Kállay-tanácsa a törvényszék által az elmúlt év novemberében *22 rendbeli gyilkosság és 14 rendbeli gyilkosság kísérlete büntettének* címén kötél általi halálra ítélt Matuska Szilveszter bűnügyének fellebviteli tárgyalását. A tárgyalás elején a személyi adatok felvétele után dr. *Lévai* Tibor védő hivatkozással arra, hogy a világhírű Wilhelm Stekel professzor véleménye szerint Matuska *kényszerbeteg,* a kényszerbetegség megvizsgálására ellenőrző orvosszakértők kirendelését kérte. Dr. *Auer* György helyettes főügyész *ellenezte* a védő indítványát, amit az elnök *el is utasított.* Ezután dr. *Molnár* Gyula referens bíró megkezdte az iratok ismertetését, ami egészen délután 2 óráig tartott. Két órakor megszakították a főtárgyalást és folytatását kedden reggel fél 10 órára tűzték ki. A keddi nap valószínűleg szintén az iratok ismertetésével telik el.

— **Beiratkozás a debreceni tudományegyetemen.** A debreceni egyetemnek mind a négy karán a rendes beiratkozás az 1935—36. tanév első félévére *szeptember 2-án kezdődik és bezárólag szeptember 16-ig tart.* A fölvételi kérvényeket 50 filléres okmánybélyeggel ellátva augusztus 1-e és 31-e között kell az illető kar dékánjához benyujtani. Utólagos beiratkozásra engedélyt a rektor szeptember 30-ig adhat. Tandíjmentességért és kedvezményért a folyamodványt az illetékes karnál *szeptember 7-ig* kell benyújtani. Postacím: Debrecen 10, Egyetemi Központi Épület.

— **Lelőtte férjét.** Szegeden hétfőn délután Berta Józsefné heves szóváltás után a kezeügyében lévő forgópisztollyal lelőtte férjét, Berta József gépkocsivezetőt. A golyó a férfi bal szemöldöke felett hatolt be a koponyába, megakadt a hátsó koponyafalban és *azonnali halált okozot.* A férjgyilkos asszony Gyergyán János jómódú szegedi szőlőbirtokos és borkereskedő leánya, első férjétől elvált és második férjéhez, a büntetett előéletű gépkocsivezetőhöz *bosszúból ment férjhez,* mert egy szegedi ügyvéd, aki udvarolt neki, nem vette feleségül. Az asszony akkor megfogadta, hogy hozzámegy az első férfihez, akivel találkozik és így akadt össze a gépkocsivezetővel, akivel boldogtalan és tragikusvégű házaséletet élt. A rendőrség a férjgyilkos asszonyt *letartóztatta.*

Négy évvel ezelőtt felmentették, de most bevallotta, hogy gyilkolt

1931 májusában a komárommegyei Mocsa község határában az erdőben hatalmas vértócsában, *átvágott nyakkal* találták Nagy Rozália 22 éves mocsai leányt, mellette pedig Blazsik István mocsai gazdálkodó feküdt, akinek karján az erek át voltak vágva. A leány már *halott* volt, a férfit a győri kórházba szállították, ahol *föl is épült.*

Az orvosi vélemény szerint a leány *nem önkezével* vetett véget életének, a törvényszék előtt azonban Blazsik azzal védekezett, hogy közös elhatározással akartak megválni az élettől, mert nem tudtak házasságot kötni. A bíróság Blazsikot föl is mentette.

Most a gazdálkodó *önként jelentkezett* a csendőrségen, elmondotta, hogy az öngyilkosság meséjéből egy szó sem igaz, *a leányt ő gyilkolta meg.* Szakítani akart vele és ezért határozta el, hogy elteszi láb alól. Blazsikot letartóztatták és a győri ügyészség fogházába kísérték.

— **A nácik sehol sem szeretik a kultúrát.** Bert Brecht világhírű operája, a „Dreigroschen-Oper" bejárta már a világot és a komoly, művészi közönség előtt mindenütt nagy sikere volt. A darabot vasárnap este az egyik zürichi színház is műsorára tűzte és ezt az alkalmat fölhasználták a svájci nácik arra, hogy megmutassák: *kultúraellenességben ők sem állnak hátrább, mint németországi horogkeresztes cimboráik.* Már napok óta készültek a zavargásokra és annak ellenére, hogy a rendőrség nagyarányú elővigyázati rendszabályokat foganatosított, mégsem tudták megakadályozni, hogy a nézőtérre befurakodott nácik büzbombákkal meg ne zavarják az előadást. Az előadást rövid időre félbe kellett szakítani, amíg a rendőrség eltávolította a tüntetőket, akik később a színház környékén gyülekeztek. Amikor a rendőrök szét akarták őket oszlatni, megtámadták a rendőröket. A verekedésben *egy rendőr megsebesült, négy tüntetőt letartóztattak.*

Mindennap adunk kedvezményes jegyet

minden színházba,

sok moziba,

fürdőbe,

uszodába

Mindenféle jegyért forduljon

Kultúrpropaganda jegypénztárunkhoz VII, Erzsébet körút 35

Telefónszám: 30-3-27

— **Új pogányságról** *tartott előadást egy német napimádó wotanista gyűlésen Göring porosz miniszterelnök. Kifejtette, hogy a németség visszatalált a vér ősi szavához és nem tűri többé, hogy vallási viszállyal éket üssenek a német nép közé. Igen, Göringéknek mostanában sok bajuk van az egyházakkal. Egészen úgy nem bánhatnak velük, mint a munkásokkal és a zsidókkal bántak, viszont szorongatják az egyházakat és az egyházak elsáncolják magukat meglevő hatalmi eszközeik mögé. Göringék a vér mitoszával gyújtják lángra Germánia fiait. A láng eleinte az égig hatott, felgyújtott és felpörkölt mindent. Ma már csak pislákol és ma már mindenki tudja, hogy a vér mitosza mese, a véreng zés viszont valóság volt.*

— **Az Országos Ügyvédszövetség debreceni vándorgyűlése.** Hétfőn délelőtt kezdődött meg Debrecenben több mint 600 ügyvéd jelenlétében az Országos Ügyvédszövetség vándorgyűlése. A vándorgyűlésen megjelent *Lázár Andor* igazságügyminiszter is. Beszédében kifejezésre juttatta, hogy az új ügyvédi rendtartás legfőbb vezérlő elve *az önkormányzat tiszteletbentartása* lesz.

— **A Magyarország körüli ötnapos kerékpárosverseny.** Szerdán kezdődik a Magyarország körüli ötnapos verseny, a Tour de Hongrie. Ebben az évben 30 magyar versenyzőn kívül az osztrákok 9 versenyzővel, a csehszlovákok pedig 4 versenyzővel vesznek részt a versenyen. A verseny nemcsak egyéni, hanem csapatverseny is. Négy-négy versenyző alkotja a nemzeti csapatokat s ezek közül az nyeri a csapatversenyt, amely a több mint 1100 km-es utat a legrövidebb idő alatt teszi meg. Az egyéni győzelmet is az a versenyző szerzi meg, aki e nagy távolságot a legrövidebb idő alatt futja le. A magyar válogatott csapat tagjai a következők: A) csapat: Németh Károly (BSE), Liszkai István (Törekvés), Karaki Zoltán (BESZKÁRT) és Éles Ferenc (MKSZ). B) csapat: Mádi Béla (MKSZ), Erős Lajos (BSE), Nótás Károly (Postás), Skvarenyina János (UTE). A résztvevő versenyzők névsora és startszáma: Richard Zumpe 50, Karl Langer 44, Oscar Augusti 67, Josef Genschieder 80, Felix Smrz 81, Karl Hraba 82, Willy Weinberger 83, Josef Sturmvoll 84, Josef Drabek 85 (valamennyien osztrákok). Frantisek Haupt 126, Miloslav Krbec 127, Josef Losek 128, Alois Suchan 129 (valamennyi csehszlovák). Magyar versenyzők: Glöckl Mihály 13, Bencze József 70, Nótás Károly 16, Ritz István 14, Droba Aladár 15, Gere Gyula 60, Nemes István 12, Heigl Gyula 28, Adorján István 27, Szenes Károly 32, Liszkai István 21, Fekete Lajos 5, Makkay Márton 2, Oláh Károly 3, Bognár János 4, Skvarenyina János 33, Szalai Antal 79, Lakatos Nándor 52, Éles Ferenc 25, Karaki Zoltán 17, Köszegi Károly 57, Brummel Ferenc 58, Bruckmann Ferenc 38, Sziklai Géza 43, Németh Károly 6, Erőss Lajos 7, Varga László 34, Gyurkovits János 73, Balogh Ferenc 24, Kovács József 35 és Mádi Béla.

— **Nemzeiközt keskenyfilmverseny Budapesten.** Az első nemzetközi amatőrkeskenyfilmverseny előkészítő munkálatai a befejezés felé közelednek. Eddig az *angolok, amerikaiak, csehszlovákok, franciák, hollandok, németek, olaszok, osztrákok, spanyolok* és *svájciak* jelentették be részvételüket. A végleges jelentkezés határideje július 15-ike, a filmek beküldésének határideje *augusztus 1.* Pályázati feltételeket szívesen küld az érdeklődőknek az Amatőr Mozgófényképezők Egyesülete (VIII, Rákóczi út 19, félemelet 16). A pályadíjnyertes legjobb hazai és külföldi amatőrfilmeket augusztus 14-től 20-ig mutatja be az egyesület a nagy nyilvánosság előtt.

— **Eltűnt gimnazista.** J. Gy. volt kormánybiztos a főkapitányság központi ügyeletén hétfőn este bejelentette, hogy 15 éves *fogadott* gimnazista fia a mult héten hétfőn reggel eltávozott hazulról és azóta nem adott életjelt magáról. A fiú apja 15 évvel ezelőtt kivándorolt Amerikába és csak azzal a kikötéssel egyezett bele abba, hogy J. Gy. örökbe fogadja, ha a fiúnak 14 éves korában megmondja, hogy ki az igazi apja. A fiúnak, bár elmúlt már 14 éves, nem akarták ezt megmondani, mert nem akarták megbolygatni lelki életét. A fiú azonban megsejtett valamit, addig faggatta őket, amíg kénytelenek voltak közölni vele a helyzetet. Az érzékenylelkű fiú búskomorrá vált, ki kellett venni az iskolából, magántanuló lett és J. Gy. *attól tart, hogy eltűnése is meghasonlott lelki életével van összefüggésben.* A rendőrség a fiú felkutatására **nyomozást indít.**

Autószerencsétlenség Pilisvörösvárott, két halálos áldozattal

Vasárnap este Pilisvörösvár közelében, a bécsi országúton autószerencsétlenség történt, amely

két halálos áldozatot

követelt. *Gouyou Henrik Pierre,* az „Agance Radio" prágai szerkesztője csukott személyautón Bécs felől a főváros irányába tartott. A gépkocsit Gouyou vezette, mellette *Zarnba József* sofőr ült, a kocsiban foglaltak helyet *Gouyou felesége, Simone* leánya és sógornője, *Bachasse Mararieux Therese.* A 15-ös kilométerkő közelében Gouyou ki akart térni egy parasztszekér elől, *az út azonban a szemetelő esőtől síkossá vált és a gyors fékezés következtében a kocsi megfarolt, keresztbe állt, teljesen elállta az úttestet és belevágódott egy budapesti személyautóba, amelyben dr Popper Andor tollnagykereskedő és dr Mellér Viktor és egy francia nő, Dora de Riz ültek.* Popperék gépkocsiját Angyal József sofőr vezette. Az összeütközésnek olyan nagy volt az ereje, hogy *a csukott prágai autó teteje teljesen levált, a kocsi hátsó üléseiről a nők kizuhantak.*

Gouyounénak egy eltört vasalkatrész valósággal amputálta a lábát és Bachasse Mararieux Therese mellébe az ablaküveg szétzúzott üvegéből kardalakú darab fúródott. A szerencsétlen két nő a helyszínen meghalt.

Gouyou súlyos *bordatörést* szenvedett, leányának nem történt különösebb baja, Zarnba sofőr kisebb sérülésekkel menekült. A budapesti gépkocsi utasai közül Mellér az ütődés következtében előre esett és *lába eltörött.* Gouyout, leányát és a sofőrt a Margit-kórházban, Mellért a Pajor-szanatóriumban ápolják.

A halálos áldozatokat követelő pilisvörösvári autókatasztrófa újra ráterelte a figyelmet az országutak mentőszolgálatára.

A szerencsétlenséget a csendőrőrmester az országos mentőegyesület *kispesti állomásának* jelentette, amely azonban *belügyminiszteri tilalom* következtében *a városon kívül nem teljesíthet szolgálatot.* A csendőrt a kispestiek a központhoz utasították, ahonnan négy percen belül kivonult a gépkocsi egy orvossal és két ápolóval. *A fölösleges telefonálgatás késedelmet okozott,* mert a telefonkönyvben az országos mentőegyesület száma *csak hosszadalmas kutatás után lelhető föl.* A vármegyei mentők kérésére a postaigazgatóság megígérte, hogy a póttelefónkönyvben pótolja a hiányokat.

Az országutak mentőszolgálatának teljesebb kiépítése

a szerencsétlenség tanulsága szerint is elodázhatatlanul szükséges.

Szakszerűség címén — tagjai a törvényhatósági bizottságnak

A „Magy. Táv. Iroda" jelenti: A belügyminiszter a főváros törvényhatósági bizottságának szakszerűségi képviselőit névszerint a következőkben jelölte meg: dr Ferenczy Tibor, az államrendőrség budapesti főkapitánya, dr Csilléry Béla pénzügyigazgató, dr Papanek Ernő, a fővárosi számszék igazgatója, dr Pintér Jenő budapesti tankerületi főigazgató, dr Nagy Zsigmond tanfelügyelő, dr Rakovszky Iván, a Közmunkatanácsnak elnöke (helyettese: dr Czabalay Kálmán, a Közmunkatanács alelnöke), báró Korányi Sándor egyetemi tanár, az Országos Közegészségügyi Tanács elnöke, (helyettese: dr Bakay Lajos egyetemi tanár, az Országos Közegészségügyi Tanács alelnöke), dr Huszár Aladár, az Országos Társadalombiztosító Intézet elnöke, (helyettese: dr Horváth István, az Országos Társadalombiztosító Intézet alelnöke), Megay Meissner Ernő budapesti kerületi gazdasági főfelügyelő.

Anglia válasza a francia kérdésekre

(Párizs, június 24.) Ma érkezett Párizsba az angol kormány válasza a német-angol tengerészeti megbeszélésekre vonatkozó június 17-i francia kérdésekre. A jegyzék igen rövid. A jegyzékben az angol kormány rámutat arra, hogy a washingtoni szerződés lejártával az év végén célszerűnek mutatkozik tengerészeti értekezlet megtartása. Francia politikai körökben utalnak arra, hogy a francia kormány a haditengerészeti kérdésben visszavette cselekvési szabadságát és hajlandó az év végére tervezett általános értekezleten résztvenni, de *eziőszerint nem bocsátkozhatik a német-angol egyezménnyel kapcsolatos megbeszélésekbe, mert kétoldali jellegénél fogva még közvetve sem adhatja ahhoz megerősítését.*

(*) **„Bulyba Tárasz" — a Hortobágyon.** *Gogoly világhírű kozákregénye, a „Bulyba Tárasz" július első felében megelevenedik — a Hortobágyon. Az egyik francia filmvállalat ugyanis itt készítteti el Gogoly regényének filmváltozatát. A filmben szereplő 600 kozák lovas és 50 menyecske Debrecenből és környékéről kerül ki. Már meg is jelent Debrecenben a felhívás, hogy jól lovagoló gazdaifjak és ökrösszekerekkel bíró gazdák jelentkezzenek — filmre. „Bulyba Tárasz" idegenforgalmat is jelent Debrecennek, mert a felvételekhez 50—60 fönyi rendező és színészgárda, valamint 40 fönyi technikai személyzet utazik le és előirányzat szerint közel egymillió pengőt áldoznak a filmre.*

— **Lezuhant a turista repülőgép — három halott.** Párizsból jelentik: Macon közelében egy francia turista repülőgép nem sokkal fölszállás után *lezuhant.* A repülőgép vezetője és két utasa, akiknek ez volt első repülőútjuk, *meghalt.*

A M. F. T. R. „Erzsébet Királyné" társashajóutazásai:

A rendkívül nagy érdeklődésre való tekintettel, amely az „Erzsébet királyné" hajóutazásai iránt megnyilvánul, a MFTR a következő újabb társashajóutazásokat rendezi:

1. Június 27—30-ig. Filléres hajó Wienbe és Pozsonyba. Egységes menetdíj 12.80 P. Wienben hotelszállásolás és teljes ellátás 30.— P. Csak szoba reggelivel napi 9—12 P.

2. Július 1—7. Társasutazás a Wachau-on át a Felső-Dunára Passauig. Részvételi díj 65.— P-től.

Ugyanekkor olcsó utazási lehetőség Pozsonyba és Wienbe egységes 12.80 P menetdíjjal. A wieni hétnapos tartózkodásra olcsó hotelellátás.

3. Július 8—15. Társasutazás az Al-Dunára a Vaskapun és a vadregényes Kazánszoroson át Rustsukig. Részvételi díj 86.— P-től.

4. „Egyheti ideális nyaralás a Dunán" 112—130 P összköltséggel. Július 1—7. és 8—15. között.

Jegyek kaphatók Kultúrpropaganda jegypénztárunkban, Erzsébet körút 35. szám

— **Petrovits Elek nyugalomba vonul?** A legszélesebb körökben a legnagyobb meglepetés erejével hatott az a hír, hogy Petrovics Elek, a Szépművészeti Múzeum kiváló főigazgatója a közeli napokban nyugalomba vonul. Mindenki, aki ismerte ennek az ízig-vérig kultúrembernek működését, azt az *odaadást,* amellyel hivatásának élt, azt a *megértést,* amellyel a magyar művészet fiatal tehetségeit is fölkarolta és azokat az *alkotásokat,* amelyekkel a Szépművészeti Múzeumot európai színvonalra emelte, csak a legnagyobb sajnálkozással fogadja a távozásáról szóló híreket.

— **A professzionista válogatottak keretének kijelölése.** Dr Dietz Károly szövetségi kapitány hétfőn este összeállította azt a professzionista labdarúgó válogatott keretet, amely június 30-án *Amszterdamban* a holland válogatott, július 3-án pedig *Hágában* a városi válogatott ellen játszik. A keret a következő: kapusok: Pálinkás (Szeged) és Vági (Kispest); hátvédek: Vágó (Bocskai), Miklóssi (Szeged), Sternberg (Újpest) és Győri (III. ker. FC); fedezetek: Palotás (Bocskai), Szücs (Újpest), Borsányi (Újpest) és Sáros (Phöbus); csatárok: Markos (Bocskai), Vince (Újpest), Sztancsik (Budai 11), Nemes (Kispest), Mester (Szeged) és Serényi (Kispest). A válogatott keret csütörtökön délután ½6 órakor a Hungária úton edzést tart. A csapat pénteken reggel utazik el Budapestről.

— **KISIKLOTT A VONAT — KILENC UTAS MEGHALT.** Moszkvából jelentik: Az Orenburg—Omszk közötti vonalon kisiklott egy személyvonat. Kilenc utas meghalt és több utas súlyosan megsebesült. A szerencsétlenséget a vasúti személyzet gondatlansága idézte elő. A vonalat egy napra elzárták a forgalomtól.

— **Szökés közben agyonlőttek egy fegyencet.** Francsics János gazdalegényt halálosvégű kocsmai verekedés miatt háromévi fegyházra ítélték. Francsics büntetésének kitöltésére Hartára került és *a telep gazdaságában* dolgozott. Alkalmas pillanatban Francsics kísérletet tett a szökésre, az egyik őr azonban észrevette, amint futva menekült a bokrok között. Utána vetette magát és a hivatalos tájékoztatás szerint többször felszólította megállásra. Francsics továbbmenekült, mire *az őr kétszer utánalőtt.* A második golyó Francsics *fejét találta és végzett vele.* Francsics meghalt. A fegyintézet igazgatóságának megállapítása szerint a fegyőr szabályszerűen használta a fegyverét.

Nyomor, nyomor, nyomor

Tóth József *72 éves nyugdíjas* Pestszentlőrincen a Brassó ucca 23. számú házban lévő lakásán *fölakasztotta magát* és mire rátaláltak, már *halott* volt.

Sarok Gyula *építésvezető,* aki a Wesselényi ucca 63. számú házban lakik, az Erzsébet körút 45. számú ház előtt a 12-es jelzésű *autobusz elé vetette magát.* A vezető még idejekorán fékezett. Amikor megkérdezték az életuntat, hogy miért akart meghalni:

— *Mert rosszul ment nekem...*

Horváth Ferenc 54 éves *kereskedő,* aki a Szigony ucca 27. számú házban lakik, *nyakára kötelet hurkolt, annak a végéhez súlyos követ erősített és a Lánchídról a Dunába akarta vetni magát.* Már a híd korlátjára mászott, amikor két fiatalember visszarántotta.

Ménesi Zsófia *háztartásbeli,* aki a Váci út 127. számú házban lakik, nyomora miatt a Margit rakpartról a *Dunába ugrott.* Kimentették.

Fleischmann György *tisztviselő,* aki a Váci út 98. számú házban lakik, a Szondy és Bajza ucca sarkán megmérgezte magát, amint mondotta, *nyomora miatt.* — Babik Péter 18 éves *szobafestőmunkás* a Lipótkörút 1. számu ház előtt *nyomora miatt megmérgezte magát.* — Pesti Magda 18 éves háztartásbeli leány a Bécsi út 176. számú kápolnában szerelmi bánatában *megmérgezte magát.* A mentők az életuntakat a Rókus-kórházba szállították.

N. E. 17 éves *bőrdíszítő tanoncnő* a Magdolna ucca 12. számú házban *ismeretlen méreggel,* — Leget Emil 32 éves *napszámos* a Marosújvári ucca 20. számú házban *heresóval,* — Peyer Gizella 22 éves *háztartási alkalmazott* a Városligetben *aszpirinnel,* — Zsolnay Eszter 20 éves *munkásnő* a Tengerszem ucca 8. számú házban *heresóval megmérgezte magát.*

1943

Magyar Csillag

16. SZ. Szabó Zoltán: Az első háborús remekmű. *Radnóti Miklós:* Fr. Jammes és R. M. Rilke versfordítások. *Nagy István:* Vallásvizsga (elb). *Sárközi György:* Versek. *Jankovich Ferenc:* Moliere «Tartuffe»-jéből. *Vikár Béla:* Hangsúly és ritmus. *Vidor Miklós:* Versek. *Nagypál István:* Az Edeszek (elb). *Illyés Gyula:* Versek. *Makay Gusztáv:* Szentéleky Kornél irodalmi levelezése. *17. SZ. Reményik Zsigmond:* Bölöni Farkas Sándor. *Vas István:* Vers. *Dudás Kálmán:* Vers. *Kádár Erzsébet:* Kegyetlenség (elb). *I. Gyarmathy Erzsébet:* Vers. *Elek Artúr:* Petrovics Elek. *Földeák János:* Vers. *Ottlik Géza:* Az önszemüveg (elb). *Gulyás Pál:* Versek. *Máté Iván:* Vox clamantis in deserto. *Illyés Gyula:* Vers. *Farkas Zoltán:* Nemzetibb képzőművészetet?! *Gábor Ignác:* Az Edda és a magyar ritmus. *Kolozsvári Grandpierre Emil:* Pongyolaság, mint eszmény. *Thurzó Gábor:* E. Th. A. Hoffmannról. *Rónay György:* Féja Géza magyar irodalomtörténete.

2. SZ. *Bacsó Nándor dr.:* Marcz
† 1871—1943. *Cholnoky Jenő*
megnyitó. *Láng Sándor dr.:* Jé
gyás Budakeszi határában. *Sé*
A Sárköz morfológiája. *vité*
dr.: Főtitkári jelentés.

Magyar Statis

5—6. SZ. — A
nyanyelvi és nemze
népszámlálás nem
ásra vonatkozó
Gazdaságok h
isztika tükr
vi népszá
ltalános
ülkere

Petrovics Elek

B.H.931.V.6.
M.H.931.V.6.
U.N.931.V.7.
8 O.U.931.V.6.
Ujság.931.V.6.
M.931.V.6.
M.O.931.V.6.

Magyar művészképmások a Szépművészeti Múzeumban

A *Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesülete Petrovics* Eleknek, a Szépművészeti Múzeum főigazgatójának kezdeményezésére a múzeum második emeletének néhány termében magyar művészképmásokból igen szép kiállítást rendezett. Az anyag bemutatásánál nem törekedtek a teljességre, hanem arra, hogy csak kiváló, vagy jellemző alkotásokat, festményeket, rajzokat, szobrokat mutassanak be. A gyüjtemény gerince a XIX. századi anyag, míg a megelőző korból alig egynéhány arcképpel találkozunk. A most élő mestereink közül csak egy-kettőt ért a megtiszteltetés, hogy képmásuk a galériába bejuthasson.

Az anyag főképpen két forrásból származik. Az egyik nevezetes rész a Szépművészeti Múzeumból és a Történelmi Arcképcsarnokból való, a honnan *Petrovics* Elek főigazgató bocsátotta rendelkezésre, a másik pedig *Ernst* Lajos ismert kiváló kulturhistóriai gyüjteményének letéte. Ehhez járult még a Budapest fővárostól és a magánosoktól kölcsönzött néhány alkotás. Petrovics főigazgató rendezte a kiállítást is az Ernst Lajos által átadott gyüjtemény kivételével, melyet maga a tulajdonos rendezett.

A kiállítás művészileg legfontosabb darabjai nagyobbára már régi ismerőseink, de így egymás mellett tanulságosan illusztrálják a magyar művészképmás fejlődését. A legrégibb darab *Mányoki* Ádám önarcképe (fekete krétarajz) 1693-ból. XVIII. századi *Orient* József hasonló technikájú önarcképe és *Kupeczky* János szintén sajátmagát ábrázoló, nagy olajfestménye. *Balassa* Ferenc önarcképe (1820) olyan finom, mint egy Füger-portré, mellette *Grimm* Rudolf saját képmása pedig telve van a romantika drámai feszültségével. Szépek a mult század elejéről való miniatürök, különösen *Kozina* Sándor önarcképe. Alig ismert kitünő önarckép *Gerhardt* Alajos alkotása. *Székely* Bertalan, *Munkácsy* Mihály, *Madarász* Viktor, *Pállik* Béla, *Gyárfás* Jenő és *Ferenczy* Károly sokszor méltatott portréi most is a kiállítás legerőteljesebb darabjai közé tartoznak. Érdekes, hogy nem a hivatásos arcképfestőktől származnak a legművészibb képmások. *Mészöly* Géza önarcképe is kiváló bizonyíték erre. Festői kvalitásai mellett lélektanilag is érdekes dokumentum *Csontváry Kosztka* M. Tivadar festménye, amelyen a zavaros lelkü, zseniális művész egy ablak előtt festette le önmagát. *Ligeti* Miklós szobrászi oeuvrejének legszerencsésebb korszakába tartoznak az itt ujból bemutatott, impresszionista jellegű művészfejek. Csak a legjobb, Rippl-Rónai arcképe hiányzik még közülük. A Szinyei Merse Pált ábrázoló herma eleven és nemes egyszerre. Épp így csupa élet *Deák-Ébner* Lajos feje liptóujvári *Ströbl* Alajostól. *Fényes* Adolfnak a vidéki *Illés* Antalt ábrázoló festménye valóságos zsánerkép.

Úgy tudjuk, hogy őszig marad nyitva a kiállítás, amely azonban megérdemli, hogy kellően fejlesztve állandó kiegészítője legyen a Szépművészeti Múzeum magyar képgyüjteményének. Mindenesetre köszönet illeti a Művészeti Múzeumok Barátainak Egyesületét, hogy az ajándékok mellett ilyen kiállítással is áldozott a magyar művészeti kulturának.

Y. E.

zsó, *Sziklai* József, *Lalabár* Árpád és *Békássy* Istiván játsszák. Az előadást *Tihanyi* Vilmos rendezi és *Nagypál* Béla vezényli.

* **(Ötvenéves az „Ahol unatkoznak".** Az Országos Szinművészeti Akadémia szerdán vizsgaelőadást tart a Kamaraszínházban: *Pailleron* híres vígjátéka, az *Ahol unatkoznak* kerül színre ez alkalommal, amelyet éppen *ötven esztendővel ezelőtt mutattak be Párizsban.* A Comedie Francaise — mint *Párizsból* jelentik, díszelőadásban ünnepelte meg a nevezetes jubileumot. A darab ötven év óta állandóan műsoron van és minden egyes szerepéért a színház legjelesebb tagjai vetélkednek. Különös, hogy mikor ötven évvel ezelőtt tomboló sikerrel bemutatták, a két legjelesebb francia kritikus, *Sarcey* és *Weiss* egybehangzóan megállapitották, hogy tíz év mulva senki sem fogja érteni a darab sikerét, annál is inkább, mert senki se fogja érteni a darab tartalmát. A sikert szerintük *Pailleron* egyedül az aktuális vonatkozásoknak és a társaságbeli karikaturáknak köszönheti. Ma senki sem tudja, milyen szereplő személyek portréi a darab szereplői és a közönség mégis kitünően mulat a színházban. Nem első esete annak, hogy a legkitünőbb kritikusok tévednek és nem is az utolsó.

* **(A Magyar Nippon-Társaság estje a japáni festőművészeti kiállitás alkalmából.)** A Nemzeti Szalonban rendezett japáni festőművészeti kiállítás megnyitása alkalmából a *Magyar Nippon Társaság* a Fészek Klubban estélyt adott, melyre a japán kiállítási bizottság elnökén, *Yashiro Yukio*, a japáni festőművészeti akadámia tanárán és az itt tartózkodó japáni művészeken kívül nagy és előkelő közönség jelent meg. Többek között *Simonyi-Semadam* Sándor ny. miniszterelnök, vitéz *Csécsi-Nagy* Imre altábornagy, *Fellner* Frigyes dr. egyetemi tanár, vitéz *Galánthay Glock* Tivadar tábornok, *Bozóky* Dezső dr., a folyamőrség orvosfőnöke, *Szentgáli* Antal, a Közmunkák Tanácsának v. alelnöke, *Gömöry-Laiml* László dr. külügyminisztériumi miniszteri tanácsos, *Felviczi Takács* Zoltán muzeumigazgató egyetemi magántanár, *Huczin Ya* professzor és még számosan. *Szentgáli* Antal, a Magyar Nippon Társaság nevében köszöntötte a kiállítás japáni kormánybiztosát és a japáni festőművészeket, kiknek nevében *Yashiro Yukio* hosszabb beszédben válaszolt. Elmondotta, hogy Berlinben találkozott *Takamatsu* császári hercceggel és feleségével, akik európai benyomásaikról beszélgetve, mint *legszebb élményükről emlékeztek meg az elmult hónapban Budapesten töltött napokról* és arról a meleg fogadtatásról, mellyel a magyar közönség fogadta őket. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után *Mezey* István dr. a Magyar Nippon Társaság igazgatója, szólalt fel. Végül *Gy. Nagy* Zsigmond festőművész, a spanyol Akadémia tagja, a magyar festőművészek üdvözletét tolmácsolta japán kartársaiknak.

Petrovics Elek

A mücsarnok akt-kiállitása

A Képzőmüvészeti Társulat Barna Károly fővárosi mübarát szerencsés ötlete és dicséretes áldozatkészsége révén az akt-kiállitás megrendezésével ritka müvészi eseménnyel szolgál a magyar közönségnek. A kiállitás ugy anyagának gazdagságával, mint a kezdeményezés ujszerüségével magasan felülemelkedik átlagos mükiállitásaink szokott nivóján és jelentőségén. Az akt-kiállitás képanyagát nemcsak modern mestereink szolgáltatják, de fölvonulnak azon a Szépmüvészeti Muzeum és legkiválóbb mügyüjtőink feltevőrzött kincsei: a mult század második felének immár klasszikussá vált nagymesterei.

A szobrászati rész ellenben teljesen modern. A szokatlanul nagyszámu plasztika — mintegy 150 szobormü 440 katalogusi szám között — szinte szenzációja a kiállitásnak, mert a nagy mennyiség mellett itt a minőség is, mintha egyöntetübb volna és szokatlanul nagyszámu az egészen elsőrendü alkotás.

Mielőtt a káprázatosan gazdag anyagot sorra vennénk, a sok jó közül a legjobbaknak legalább egy részét kiemeljük — kötelességünk néhány megjegyzést előrebocsátani.

Mint mindég, ugy ezuttal is lesznek olyanok, akik a kiállitás anyagát hézagosnak s önkényesen összeállitottnak fogják itélni. Tényleg sok jeles név vagy teljesen hiányzik, vagy gyengébben van képviselve, mint ahogy kivánatos volna. Megállapithatjuk azonban, hogy a feladata magaslatán álló rendezőség mindent elkövetett, hogy a kiállitás a lehetőség határain belül teljes és egységes képet adjon. Csakis külső körülményeken mult, ha ezt a célt — amennyiben egyáltalán elérhető — teljesen megvalósitaniok nem sikerült. Ösmerve a leküzdött nehézségeket, a legteljesebb elismeréssel adózhatunk a rendező képzőmüvészeknek, a zsürinek, különösen pedig *Petrovics Eleknek* és *Strobl* Alajosnak, akik a kép- és szoboranyag elrendezésének kényes kérdését szuverén biztossággal oldották meg.

Ezuttal ugyanis különösen nehéz volt az ábrázolások azonos tárgya folytán ugy rendezni el a müveket, hogy azok kölcsönösen kiemeljék s ne „üssék“ egymást.

Az első teremben Benczur, Székely Bertalan és Zichy Mihály vonulnak fel, ugyanitt láthatjuk azonban Molnár József két vásznát és Borsos József egy akt-kompozicióját s Brocky Károly három pompás vásznát. Benczur Gyula Nárciszát és ösmert Bacchansnőjének vázlatát és a tükörbe néző nőt külön ki kell emelnünk. Székely Bertalan müvészi fejlődésének három mértföldkövét jelzi kiállitott Lédája, Forrása és Japán nője, mely utóbbi általános feltünést fog kelteni. Meg kell még emlitenünk, Gyárfás Jenő Caravaggio modorában festett megrázó realizmusu férfi-aktját, a korán elhunyt Benczur-tanitványnak, Komlóssy Edének bravuros fekvőaktját, Paczka Ferenc kiváló nagy vásznát: Emese álmát, Zichy Mihály grandiózus kompozicióját, a Hulló csillagokat s légies Auroráját.

A második nagyteremben mindjárt feltünik Tardos Krenner nagyméretü compositioja. Itt látjuk *Glatter* Gyula félhomályból elővillanó női aktját, *Éder* Gyula három kvalitásos munkáját, *Szüle* Péter fél-aktját, *Kövesdy* Géza két pompás képét. Igen jó kvalitást képviselnek még *Kövér* Gyula, *Mihalovics* Miklós, *Brüll* Aladár, *Huber* István és *Kallós* Árpád, — bár e két utóbbin Ferenczy hatása megtiehetősen érezhető. + A legfiatalabbak közül itt van *Gaál* János kivételes képességet elárulo, egyáltalán nem sablonos női-aktja. Mint értesülünk, az illető Bosznay István tanitványa s csak most végzi az Akadémiát. Mindenesetre a jövő egyik legbiztatóbb tehetségét látjuk benne.

A harmadik teremben legerősebben *Ferenczy* van képviselve, de itt látjuk *Csók* hires Vampir-jait is és a mester még három nagyobb vásznát, melyek azonban kevésbé mutatósak. *Vaszary* Jánostól is látunk régibb és ujabb keletü müveket. Nem tagadhatjuk, hogy régibb müvei: a Tükör előtt és szürke tónusu Fürdés után cimü régebbi munkái nekünk rokonszenvesebbek. Ugyanebben a teremben néhány válogatott szobormü is talált elhelyezést, ezek közt *Pásztor* János müvészi vonalu, kiegyensulyozott és megkapó hatásu Elüzöttje.

A szobrok nagytermében *Pásztor* János, *Kisfaludy-Strobl* Zsigmond, *Gách* és *Borsi* dominálnak egészen elsőrangu alkotásaikkal, melyek közt ugyancsak nehéz volna kvalitásbeli különbségeket tenni. Nekünk különösen Kisfaludy-Strobl Tavasz cimü márványkompozicióját és merész egyensulyu Ad asztra müvei és fésülködő Vénusza tetszettek legjobban. *Borsi* Jenő Csók cimü szobra, *Horváth* Géza Fiam-ja és *Szödy* Aurorá-ja a jó anyagból is kitünnek.

Az ötös számu oldalteremben *Lányi* Dezső kollekcióját, különösen az Anya, Kőhordó és Gyermekek cimü kutcsoportja a müvész legszebb alkotásai. Ugyanitt ismét *Pásztor* János bronzja: az Ivónő tünik ki finom arányaival.

De térjünk vissza a festészeti anyaghoz s kezdjük az első jobboldali termen: Lotz Károly 18 — nagyobbrészt magántulajdonban lévő és igy kevésbé ösmert remekeivel. A következő teremben is Lotz Károly istenáldotta nagy művészetének kisebb igazgyöngyeit bámulhatjuk. Liezen-Mayer Sándor, Székely és Szinyey ugyancsak kisebb méretü képei mellett. Itt van Markó Károly két heroikus tája, az előtérben miniatürszerü finom kidolgozásu akt-csoportjaival és Than Mór Fürdő nője — e regi mester igazán kiváló müve.

A következő kisteremben *Vaszary Csók, Iványi-Grünwald, Hermann* Lipót, *Mihalkovics* és *Rippl-Rónai* kisebb méretü kompozicióí foglalnak helyet és képeznek szerencsés átmenetet a legfiatalabb müvészi törekvések harcosainak ezt követő terméhez. Igen tanulságos és természetes, hogy a legujabb generáció is képviseltette magát ezen a kiállitáson. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az elmult magyar virágzási periódus legnagyobb mestereinek szomszédságában ezek az uj irányok alig tudnak érvényesülni. A fiatalok közt többféle forradalmi irány van képviselve. Mig *Lamperth* József és *Kmetty* János kubisztikus törekvéseket árulnak el, addig a többiek inkább az expresszionizmus hivei.

Mindkét irányzatban azonban közös dogma a természet és a nagy mesterek hagyományaitól való eltávolodás. Hisszük, hogy a törekvéseik őszinték. Nem hisszük azonban, hogy elveik következetes keresztülvitele előbbrevinné a müvészetet. *Korb* Erzsébet, *Szőnyi* István és *Patkó* Károly bizonyára tehetséges emberek, egyéniségük azonban tulságosan alá van rendelve stilusuknak, amely merőben nemzetközi és immár akadémiai sablonná emel bizonyos kötelező elrajzolásokat, a perspektiva mellőzését és konvencionális szinezést.

A baloldali melléktermekben kevesebb az elsőrendü anyag. Mégis kitünik a 10-ik teremben *Kaczián* Aladár nagyméretü szürke vászna, mely hatásában igen dekorativ. E terem egyik ékessége még *Kálmán* Péter női aktja.

A kézi rajzok, vizfestmények, és olajvázlatok termében igen erősen van képviselve Benczur, Lotz, Székely és Zichy. Kiváló érdekességü Brocky három rajza. Szinyey egy ceruzarajza és a korán elhunyt nagytehetségü Hegedüs László egy muzeális értékü női-aktja. Sajnos, hogy a rézkarcoknak igen kevés hely jutott s az ujabb generáció nagyszámu európai hirü reprezentánsa szóhoz sem jutott. Itt csak *Prihoda* István elegáns aktját, *Bizó* Ilona és *Komjáthy-Wanyerka* jó minőségü karcait emlithetjük. A 12-ik teremben két kép emelkedik ki: *Gábor* Móric pompás kis női aktja és *Hegedüs* László Szent Családja.

A baloldali külső teremben kisebb bronzok dominálnak. *Szentgyörgyi* István lenellettszerüen finom női aktjaiból mutat be egész kollekciót. Egyes darabjai, mint a Leány a teknősbékával, vagy Cigás fiuja tökéletes müremekek. Itt látjuk még *Petri* (Pick) Lajos néhány sikerült szobrátés a, sajnos, igen kevés müvel képviselt *Lux* és *Sidló* egy-egy remekbekészült szobrocskáját. Végül megjegyezzük, hogy Zala mester és Strobl Alajos érthetetlen távolmaradását igen fájlaljuk.

D. A.

MA

* **Hangversenyek.** Az elmult hé
versenyei közül a Budapesti Ének- é
kar Egyesület hangversenyét kell
nünk, amelyen *Lichtenberg* Emil kar
zetése alatt Mendelssohn Paulus or
volt müsoron. A szólórészeket *Kárm*
Havas Gyöngyi, Groenen I., Győry
Gábor énekelték. Az összevágó elő
megérdemelt szép sikere volt. —
Zsámboki második kvartett-delutánjá
D-dur, Beethoven cisz-moll négy
Kabos Ilonka közremüködésével a
zongoraötöst játszották. A kitünő
mely mind tehnikailag, mind kicsisz
játék tekintetében magas szinvonalu
végzett, a legjobb uton van, hogy v
ziciót foglaljou el müvészi életünkbe
Székesfővárosi Zenekar, ez az egyr
fejlődő fiatal zenekar legutóbbi ha
nyét magas szinvonalu magánszámok
tették. Sz. *Mihó* Ida az Adam-Mozart
variációkat énekelte a mü ciméhez
Mind az ő énekét, mind pedig *Szab*
hegedümüvésznő élvezetes hegedüjáté
ből tapsolták. — *Eisner* Bruno zongoraest-
jének a Hindemith szvit volt legnagyobb ér-
dekessége, egyébként szolid készültségén ki-
vül semmi különösebbet nem állapithattunk
meg róla. — *Országh* Tivadar hegedümü-
vész, a székesfehérvári zeneiskola kitünő
igazgatója komoly müsorával, magával ra-
gadó müvészi temperamentumával nyerte

szolamat *Honti József* játszotta.

* **Rózsavölgyi hangversenyei:**

Zsolt Nándor a Budapesti Filharmóniai Társaság zenekarát vezényli hétfőn, december 7-én (Z., fél 9 órakor). Müsor: Duprè Cortege et Litanie, Antalffy-Zsiross Dezső orgonamüvész, Csajkovszky: V. szimfónia, Strauss Richárd: Halál és megdicsőülés, Weber: Freischütz-nyitány.

A Budai Dalárda december 8-iki zenekari estjére csak tizezerkoronás kistermi jegyek kaphatók.

Fráter Loránd nótaestje december 11-én.

S. Schmidt Böske—Hódossy—Hoffmann-trióest december 12-én.

Szatmári Tibor zongoraestje december 13-án.

Balázs Árpád magyar nótaestje december 15-én.

Waldbauer—Kerpely dec. 16-án: Brahms: c-moll zongoratrió Hoehn Alfréddel, Beethoven nagy F-dur és Weiner esz-dur kvartettek.

Roth Ernesztin Beethoven-estje december 17-én, Beethoven születésnapján.

Gombosi Ottó dr.—Bálint Alice—Hannover György barokk zeneestje december 18-án.

Hoehn Alfréd zongoraestje december 19-én.

Antalffy-Zsiross Dezső orgonamatinéja december 20-án népszerü helyárakkal.

Weisz Margit Beethoven-estje december 20-án.

A Palestrina-kórus karácsonyi estje december 26-án.

Sonkoly István hegedüestje január 9-én.

Stefániai Imre zongoraestje január 12-én.

Godowsky Lipót, a zongora nagymestere, január 15-én.

Eisenberger Severin zongoraestje január 23-án.

* **Bódiss Sándor** tanár *A magyar impresszionista festészetet* (nagybányaiak) ismerteti szerdán délután fél 4 órakor az *Urániában*.

* **Cholnoky Jenő dr.** egyetemi tanár *A világ fővárosai* cimü ciklus keretében *Moszkvát* és *Szentpétervárt* ismerteti csütörtökön délután fél 4 órakor az *Urániában*.

* **Bognár Cecil dr.** egyetemi magántanár *A telepátiáról és spiritizmusról (A lelki élet rejtelmes jelenségei)* tart előadást szombaton délután fél 4 órakor az *Urániában*.

* **A „Miámi" hete** lesz a *Fővárosi Operettszinház* jövő hete is. *Petráss Sári, Honthy* Hanna, *Fejes* Teri, *Halmay, Tolnay* és *Ujváry* felléptével minden este a nagyszerü *Jacobi*-operettet adják. Vasárnap délután mérsékelt helyárakkal az *Orlovot* játsszák.

a Városi Szinházban.

* **Lypkovska Lydia — Városi Szinház — december 11 és 14-én.** Lypkovska Lydia, a pétervári cári Opera világhirü énekesnője lesz vendége a Városi Szinháznak e hó 11-én, pénteken és 14-én, hétfőn. Lypovska, ki még legkedvesebb emlékében él a pesti közönségnek, pénteken a *Traviatát*, hétfőn pedig a *Bohémélet Mimi*-jét énekli Hogy a nagy élvezetet igérő esték mindenki részére hozzáférhetők legyenek, a Városi Szinház igazgatósága a helyárakat 12-től 98 ezer koronáig állapitotta meg. Jegyek válthatók mától

* **A „Leányálom" első délutáni** előadása lesz kedden a *Városi Szinházban*. Mérsékelt helyárak.

* **Ma, vasárnap délután** mérsékelt helyárakkal a *Nóta vége* (Honthy Hannával) és az óriási sikerü *Strauss*-operett, a *Rikett* kerül szinre a *Városi Szinházban*.

Sziget Club

nyilvános üzemének

jégpályája

Szent Margit-szigeten
MAC pálya mellett
megnyilt

(délelőtt 10 órától) este 9 óráig

Ötórai tea

Parisien Grill

néger jazz-bandja

Jól fütött földszinti helyiségekben

arácsc

tált, jó árut adun

Vászonosztály

A Mücsarnok akt-kiállitása a legnagyobb müvészi esemény

A meztelen emberi test az ábrázoló müvészetnek *legteljesebb és leggazdagabb* témája. Ebben együtt van minden, amit színnel és vonallal kifejezni lehet és minden, amiből kifejező eszközöket stilizálhat magának a müvész. *Az aktba a leghidegebb tudás és legforróbb intüició kell,*

az akt meztelensége meztelenül megmutatja a müvész minden kvalitását

és a meztelen test puritán őszinteségében a müvész legrejtettebb motivumai, a dolgokról, azok egymáshoz és a természet mindenségéhez viszonyitott értékéről vallott legegyénibb meghatározásai kétségtelen bizonyossággal *leleplezödnek.* A müvészt és korát legteljesebben az akt ismerteti és ha most kimegy az ember a *Mücsarnokba* — még aki csak azzal a várakozással megy is, hogy ott sok pucér asszonyt fog szemlélhetni —, ott

föltárul előttünk Magyarország egész müvészi kulturája

és lehetetlen, hogy akár a legkietlenebb erénycsősz és a legcinikusabb kéjelgő is tragikus megrendülést ne érezne, amidőn egy gyönyörü világ reménytelen végét szivében megsejti. Mert ez igazán gyönyörü világ, *a magyar müvészet egészének képe, amely soha ily áttekinthető és világos nagyságában meg nem mutatkozott.* A Mücsarnok kiállitásáról nem lehet ujságcikket irni, erről a magyar müvészet hatalmas monografiáját irhatja csupán az arra hivatott. *Petrovich Elek* bravuros rendezésében a *Benczur—Lotz—Székely Bertalan*-generáció klasszikus virágzásától az epigonok elkallódásán, *a nagybányai realizmus és az ujjongó inpresszionizmus* jelenségein át a mai idők lázas forma és kompozició viharáig jóformán minden megmozdulás eltéveszthetetlen rendben sorakozik és a festői és szobrászi erők olyan dusgazdag tevékenységét látjuk *ebben dokumentálva, ami Magyarországot a legszebb*

Mert ez a világ *meg van ölve,* ez a kép egy lezárt és folytatástalan élet képe és

ez a kiállitás halottasszobája egy fényes kulturának,

hiszen eltömödtek az erek, amelyeken éltető nedvek ömlöttek ebbe az életbe és elszikkadtak az erők, amelyek ezt a csodálatos világot épitették. Ezt a lealkonyult Magyarországot hasonlitsuk a most fölhajnalodóhoz, ha kétségbe akarunk esni és sirni akarunk véres könnyeket. *Nem az anyagi elszegényedés, nem a rossz valuta és nem a gazdasági válság mered ránk müvészetgyilkoló rémségként a mai Magyarországon, hanem*

a lelkek csüggedt szegénysége, a jelszavak terméketlensége, a politika és bürokrácia balkáni léhasága,

a kisüst és a gumibot, a mohó emberevés és a tehetetlen gyülölet nyomorusága, ami fagyos pusztaságot teremt ott, ahol tegnap ez a meleg és pompás világ virult. Ezután már nem lesz ilyen élet hazája Magyarország és meddő szikben sorvadnak el a magok, amelyeket a tegnap dusgazdag virágzása hullatott. Vajjon igy van-e ez és a siralomház szuggesztiója csakugyan a halál valóságából ered? A tehetségesnek nincs jövője és csakugyan ugy van, hogy *még csak a lelki egységet se tudjuk mi, ittmaradottak föntartani* azokkal, akik ott élnek elszakadtan, ahonnét, ugy látszik, minden tehetség ideáramlott: Erdély és a Felvidék és a Bánát remek vidékein? Most még csak egy reménységbe kapaszkodhatunk: *ha ezt a kiállitást minden magyar ember megnézi, ha zsufoltak lesznek a termek és a rengeteg néző rádöbben, hogy milyen erősek, milyen nagyok vagyunk és mit kell megmentenünk, hogy élhessünk emberi életet, — ha megmozdul a publikum és érezhetjük, hogy*

az anyagi romlásból kulturképes és kulturvágyas magyarság fog föltápászkodni,

akkor várhatunk ujjászületést egy átmeneti kor keservei után. De csak az egész magyarság akaratából és a most vezető vezetők és most tomboló ideálok és a most pusztitó épitők dacára, csak akkor, ha az ittmaradt magyarság csakugyan nem steril maradványa a széttört egésznek, *hanem itt is él az a lélek, amely az egész magyarság müvét megteremtette* és e termő vágyak erősebbek a szanálásnál, a leépitésnél és a kortesek pálinkamámoránál és ha van itt a lelkekben kultura, amely áttöri a hóditó silányak által közénk vont falakat és az itthon meggyült erőket szétárasztja egy igazi, irredenta forró és visszahóditó, éltető és csiráztató áramában.

Márkus László

KÖZGAZDASÁG

Minek, kinek?

(A Reggel tudósitójától.) Az egész világsajtót bejárta ez év őszén a büszke hir, hogy a szanálási tervezetben előirt költségvetési hiány helyett, a magyar állam pompás gazdálkodásának és a gazdaság megerősödésének eredményeképen *harmincmillió aranykorona fölösleg mutatkozott* a szanálási periódus első esztendejének végén. A szakértők körében ezt az eredményt ugyan gyanakvó fejcsóválással fogadták, amint erről e sorok irójának személyesen volt módjában meggyőződnie, mert a tapasztalat szerint az inflációs gazdálkodás mindenütt *sulyos megrázkódtatással* járt, még a sokkal tőkeerősebb Németországban és Ausztriában is s igy joggal tételezték föl Genfben, hogy

a kincstár gyarapodása nálunk is a lakosság jólétének rovására történt.

A magyar adópolitika azonban, minden kritika ellenére, tovább haladt a megkezdett uton, *az egyetlen engedmény, amelyet tengernyi nyomdafesték elhasználása után elértünk, az volt, hogy a forgalmi adót három százalékról kettőre szállitották le.* E leszállitás ellenére *az egyenes adók behajtása körül m szeliden és minden fölösleges erőszak sével járnának el az adóhivatalok.* B ügyminiszter budgetbeszédében határo félreértést nem türő szavakkal jelen hogy a sulyos gazdasági válságon a szérői azzal is igyekszik enyhiteni, adóhátralékok behajtását *nem fogja kolni.* A miniszter szava azonban, ugy nem jut el a végrehajtó közegekig, adóhivatalok megkergült kerék módjár elszabadulva görög a lejtőn, a minis széd elhangzása óta

mindenütt ujraéledt buzgalommal hozzá az adóhátralékok behajtásá

Komoly fölindulással kell tiltakoznun len, hogy nemcsak az adóhátralékokat a kényszerkölcsön hátralékait is kim igyekeznek behajtani. *Szüksége van a államnak, amely milliós fölöslegekkel a kényszerkölcsön hátralékaira?* Arra szerkölcsönre, amely *a korona stabilizá céljait szolgálta, amikor a korona stabil és a devizaforgalom is fölsz*

Kabát és bélés plüsök 140 cm széles, fekete, drap és tigrismintáju szinekben 175, 250
Sottisch szövött flanellek, remek minták 32
Pötyökök, ruha- és kosztümkelmék 120, 145, 175, 250

Petrovics Elek
Szépmüv. Muzeum igazgató

Mjság
1935 VII. 6

PETROVICS LEVELE

Irta Márai Sándor

A Szépmüvészeti Muzeum távozó igazgatója, Petrovics Elek, levélben köszöni meg a sajtónak azt a támogatást, melylyel többévtizedes munkájában segitségére volt: s ez a levél, csendes és nobilis szükszavuságában, előkelő tartózkodásában tagadhatatlanul „régi stilus". Ez a levél nem reklamál és nem csodálkozik. Senecai bölcsesség és tartózkodás árad a bucsulevél soraiból; a távozó Petrovicsnak stilusa és jelleme nem engedi meg, hogy számonkérjen valamit azon a rendelkezésen, mely őt, a tudása, tekintélye delelőjére ért férfit, eltávolitja munkaköréből. Nem ez a pillanat, mikor Petrovics érdemeit méltatni kell; ez a nagy tudós és szervező, e nagy megértő és bátoritó csak hivatalából távozik, de megmarad a magyar müvészet számára megfigyelő, buzditó és ellenőrző szerepkörében; a magyar müvészet nem vesztette el Petrovicsot, csak az intézmény, a Szépmüvészeti Muzeum szegényedett el egy zseniális vezetővel.

Petrovics nem kérdi a nyilvánosság előtt, miért kellett elhagynia az intézményt, melyet becsülettel, tehetséggel és hüséggel szolgált, melynek „sorsa az ő sorsa volt", — de a nyilvánosság, a magyar kultura minden hive és munkása nyugtalanul kérdi: miért megy el hát ez a nemes és tiszta, makulátlan hüségü és pótolhatatlan tehetségü ember? S akadnak, akik félvállról kérdik: mit akar még Petrovics? Megőrzi rangját, cimét, megkapja tisztes nyugdiját, nem sujtja különösebb méltánytalanság, miért ne menjen hát? Azt hisszük, jogunk van a hallgató Petrovics helyett is felelni; igen, kötelességünk felelni, mert Petrovics távozásával nem egy iróasztal cserél gazdát, hanem a magyar képzőmüvészet vesziti el leghivatottabb patronusát. Petrovics elmegy s nincs más büne, mint a fokozott felelősségérzet, a kérlelhetetlen mesterségbeli lelkiismeret, az elvállalt feladathoz való hüség büne; elmegy s helyet csinál valakinek, aki talán nem is kevésbé odavaló, csak éppen nem bizonyitotta még be ugy és annyira a magyarság és Európa előtt odavalóságát, mint ahogy bebizonyitotta Petrovics... Céloznak arra, hogy beteg és kimerült; az igazság, hogy Petrovics valóban sulyos beteg volt a télen, de kórágyáról is intézte a Muzeum ügyeit, betegen is gondoskodott a Szépmüvészeti Muzeum egyes osztályainak átszervezéséről, hősies kötelességteljesitéssel ügyelt a gondjaira bizott intézményre; s az igazság, hogy szerencsésen meggyógyult s a közeljövőben, teljes szellemi és testi épségben, átvehette volna hivatalát. Miért megy el hát ez az európai tekintély, hol vétett a magyar müvészet ügye ellen, melyre felesküdött, melynek élete legjobb évtizedeit adta, — miért megy el viszonylag fiatalon, egészségesen, abban a korban, mikor minden érett férfinak ambiciója, hogy betakaritsa munkája termését, megadja a végső simitást élete müvének? Ismerünk-e tisztább, nemesebb becsvágyat, mint egy-egy ilyen Petrovicsét, aki nem pályázott soha cimre, rangra, zsirosabb karéj kenyérre s nem akart élete hátralévő éveiben egyebet, mint tökéletesiteni müvét? Nem, Petrovics nem akart mást, csak dolgozni, — nem ismert másféle szempontot sokévtizedes munkájában, csak a magyar müvészet nemzeti és európai minőségének dokumentálására alkalmas szempontokat. Mit akart még az élettől, munkakörétől? Cimet, dotálást, uj méltóságokat? Nem akart semmit, csak a munkát.

Mégis, el kell mennie. Gyatra vigasz, hogy csak egy „állást" hagy itt, csak félreáll. A kipróbált ember elmegy s kapjuk helyette az igéretet. A távozó, félreálló Petrovics felé fordulunk és kérjük: kényszerü szabadságát ne töltse tétlenül. A magyar müvészet egyik dicsőséges etappe-jával összeforrott Petrovics Elek neve; s ez időben különös szükség van az iró-Petrovics szavára, kritikájának tekintélyére, magyarságának és európaiságának nemes és mértéktartó szempontjaira. Kérjük, hallassa továbbra is ellenőrző, megállapitó szavát; életét a kötelesség jegyében töltötte el s maradjon hüséges hivatal nélkül is ahhoz a szerepkörhöz, amelyre tehetsége, tudása és jelleme kötelezik: a magyar müvészet áramlatainak és jelenségeinek megfigyelő és ellenőrző szerepköréhez. Ez az előkelő jellem mindig csak az eredményt nézte s nemes rezignáltsággal bizonyára beletörődik, mikor látnia kell, hogy nagy munkájának gazdag eredményeit mások takaritják be. De a magyar közvélemény többet és mást is lát Petrovics Elek távozásában, mint egy megüresedett iróasztal körül lezajlott szerepcserét. Nyugtalanul nézünk a távozó után és kétségekkel kérdezzük: csakugyan olyan gazdagok vagyunk zsenikben és tehetségekben, hogy nélkülözni tudunk egy Petrovics Eleket?

a főmagánvádló és vevő részéről használt iratban nem indokolt semmiségi panasz folytán nyilvános tárgyaláson vizsgálat alá vette és meghozta a következő ítéletet: A m. kir. Curia a védő semmiségi panaszát elutasitja, a főmagánvádló semmiségi panaszának azonban helyt ad: a kir. itélőtábla ítéletének a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezését a II. Bn. 28. §-a alapján megsemmisiti és az elsőfoku bíróság ítéletének fogházbüntetést kiszabó rendelkezését hatályába visszaállitja. A Bp. 479. és 480. §-ai értelmében kötelezi a vádlottat, hogy a mai tárgyaláson felmerült ügyvédi képviseleti költség cimén Warga László főmagánvádlónak 40 (negyven) pengőt a jelen itélet jogerőre emelkedésétől számitott 15 nap alatt végrehajtás terhbe melleti fizessen meg. Az elsőfoku itéletben a St. 40. és 42. §-ai alapján kimondott fokozatos vagyoni felelősség a most megitélt bünügyi költségre is kiterjed. Indokolás. A kir. itélőtábla itélete ellen a főmagánvádló képviselője a vádlott terhére semmiségi panaszt jelentett be a II. Bn. 4 §-ának alkalmazása miatt, fogházbüntetés kiszabása végett. A vádlott védője pedig semmiségi panaszt jelentett be a Bp. 385. §-ának 1/a. pontja alapján a bünösség megállapitása miatt. A vádlott védekezésére tekintettel a kir. Curia megállapitja, hogy a védő a Bv. 16. §-ának nem alkalmazása miatt érvényesiti semmiségi panaszát. Minthogy azonban a valóság kérdésében lefolytatott bizonyitás eredményeként a kir. itélőtábla azokat a tényeket fogadta el valónak, hogy Warga László

főmagánvádló neve alatt megjelent városrendezési ügyvéd mind a főmagánvádlótól és nem Lichtmann Győzőtől eredtek és hogy Lichtmann Győzőnek e tervek megalkolásában semmiféle szerepe nem volt, mert a nevezett a városrendezési ügyosztályban önálló tervezői munkát nem végzett, hanem csupán másolói, rajzolási teendőket teljesitett; továbbá, hogy a főmagánvádló amennyiben valamely tervnek megalkotásában az ügyosztály valamelyik tagjának jelentős szerepe volt, azt a tervet az ügyosztály illető tagjának aláirásával is ellátva adta ki az ügyosztályból. Ezek a tények megcáfolják a vádbeli cikkben foglalt azoknak a tényállitásoknak a valóságát, amelyek az olvasó előtt a főmagánvádlót akként tüntetik fel, mint aki Lichtmann Győző sérelmére szerzői jogbüntetést követett el. Minthogy ezek szerint az alsófoku bíróságok helyesen állapitották meg, hogy a vádlottnak a vádbeli tényállitások valóságát bizonyitania nem sikerült, — a védő semmiségi panaszát a Bpn. 36. §-ának első bekezdése értelmében el kellett utasitani. Ellenben a főmagánvádló semmiségi panaszát a kir. Curia alaposnak találta és a büntetés kiszabására nézve az elsőfoku itéletet hatályába visszaállitotta, mert, tekintettel a vádlottnak hasonló cselekmények miatt büntetett előéletére — a vádlott javára a II. Bn. 4. §-ának alkalmazását és fogházat helyettesitő pénzbüntetés kiszabását nem találta indokoltnak. Budapest, 1935. évi április hó 9. napján. Töreky Géza dr. s. k. másodelnök, Csengey Miklós dr. s. k. előadó, Slavek Ferenc dr. s. k., Kvassay Gyula s. k., Szolnok Jenő dr. s. k. A kiadmány hiteléül: Kovács Matild kir. curiai főtiszt.

---

nem ők voltak a gyilkosai! — ellenkezett áltan. — Hiszen Smith bünössége kétségtelen osodott a tárgyaláson.

felsóhajtott. Lehetetlen megmondani az igu- den áron el kell vinnie Cecilyt ebből a ház- ia nem napokba kerülne, amig meggyőzné et tévedéséről.

n rendezte az egészet. Dickson főzte ki a i tudom. Esküszöm, hogy igy van. Nem té-

elhallgatott, hogy időt engedjen a lánynak, os szózuhatagot bocsátott rá.

elfedezte Dickson aljasságait és más vég- t irni, hogy ne ő legyen a gyámod. Dickson lőzte. Én voltam ártatlan oka az egésznek. lt, hogy te hozám jössz feleségül, ő és cin- tervüket. Valószinüleg azért, mert ... noha gyok egészen bizonyos ... apád nagy va- rád, amelyet az én őrzésemre bizott. Most a kezembe, de holnap már meg lesz. Az a menj Carsidehez feleségül, aki igy könnyen d. Ezért kellett engem is félre tenni az ut- csak az elmult hetek eseményeit. Nem kö- ent, hogy Carside nyakába varrjanak?

ideig hallgatott.

Dickson az utóbbi időben nagyon rajta nél előbb feleségül menjek Carsidehez.

od! És mindenképpen azon igyekeztek, hogy mekkora gazember vagyok.

határozottan mondták ... olyan határozot- lte Cecily. — És ma este ... idehozták azt a ert, a te hasonmásodat, Derek. Azt mondta, sodott.

visszatartotta a lélegzetét. Nincs más hátra, a csalást. Cecily kissé huzódozni fog, vé- négis megteszi, amire kérni fogja.

nár tudod, hogy nem én voltam. Mit szólt or észrevetted a csalást?

ember Dicksont is becsapta. Mr. Dickson on meghökkent, amikor kijelentettem, hogy em te vagy. Egészen fel volt háborodva.

nt nem csaphatja be senki, aki hozzám ha- nyire meglepő is ez a hasonlatosság. Külön- on jól ismer engem.

kozasra tudja birni a művészet barátait. Nemcsak azokat a gyűjtőinket, akiket ő maga egyesített a Művészeti Muzeumok Barátainak Egyesületében, hanem távolabbi tisztelőinek és hiveinek sorát is.

Aki a gyűjtők pszichológiáját ismeri, jól tudja, hogy a közintézményeket iránt való adakozó kedv felszitásában mekkora a részesannak, aki az intézmény élén áll. A gyűjtő sohasem a személytelen muzeumra testálja

Petrovics Elek Szépmüv. Muzeum igazgató

Az egész művészvilág megmozdul Petrovics Elek érdekében

Katasztrofálisnak tartják nyugdijazását. A gyüjtők külön mozgalma. Küldöttség keresi fel Hóman minisztert

Napok óta járja a suttyó hir mindenhol, ahol művészetről szó esik, hogy Petrovics Eleket, a Szépművészeti Muzeum főigazgatóját nyugalomba *kényszeriti* fölöttes hatósága. Az *Ujság* szántszándékkal nem vett tudomást a szállongó hirről. Képtelenségnek vélte a feltevését is annak, hogy Hóman Bálint közoktatásügyi miniszter, a történetiró és maga is muzeumi igazgatóságból felemelkedett államférfiu, aláirjon olyan okiratot, amely megfosztja kulturéletünket egyik legjelentősebb tényezőjétől. Amig a hir hivatalos megerősítése a szemünk elé nem kerül, addig továbbra is kételkedők leszünk és el nem hisszük, hogy bármiféle bürokratikus ürügy elég erős legyen ilyen *katasztrofális* elhatározás kierőszakolására.

Ujság 1935 VI. 2

Halálra ítélte a

Büntetőjogilag beszámithatón merénylőt. Matuska

Szerdán délelőtt tizenegy órára tüzte ki a tábla *Kállay*-tanácsa az itéletet Matuska Szil-

Ábla is Mathiskát

ak mondták ki a bíatorbágyi nem kért kegyelmet

való tudat és akarat. Egyébként is négy esztendő óta van letartóztatásban és sem az

esetének. A bizottság nem adta tudomásul a többség a miniszter óhaját tudomásul vette.

Példátlan az a megdöbbenés, amelyet a kósza hír fővárosszerte okozott. Petrovics Elek személyét társadalmunknak ugyszólva minden rétegében a legmelegebb szeretet és ragaszkodás övezi. Érdemeiről nem egyszer megemlékezett lapunk és nem egyszer mél tatta páratlan arányu tevékenységét kultu rális életünkben. Huszonegyévi igazgatói működésével megalkotta a muzeumvezető ideálképét. A háboru évében vette át a Szép művészeti Muzeum vezetését és az ország legnagyobb megpróbáltatásainak évtizedei ben jelentékeny módon meggazdagitotta a muzeumban feltárolt művészeti kincset. Ugyszólva a semmiből milliós értékeket va rázsolt elő, vagy mentett meg a nemzeti kul tura számára. A magyar művészetért és jö vendő történetéért annyit tett, amennyit előtte soha senki. Uj muzeummal gazdagi totta meg a nemzet vagyonát, amikor meg alkotta az Andrássy-uton az Uj Magyar Kép tárat. S a reá bizott Szépmüvészeti Muzeu mot, amelynek osztályai még jórészt kiépi tetlenek voltak, mikor az intézet vezetését elvállalta, teljes egésszé fejlesztette. Az ő alkotása a régi és a modern szobrászat osz tálya s az ő irányitása idején készült el az ókori szobrászat osztálya is, a gyönyörü ter-

hagyatékát vagy ajánlja fel adományát, ha nem a vezetőjében megszemélyesitett intézménynek. Az a sok adomány azért, amit Petrovics muzeumának megszerzett, mind az ő személyéhez füződött ajándék, amely az ő közbenjötte nélkül valószinüleg másfelé ment volna.

Nagyon érthető, ha éppen azok körében, akik Petrovics közvetitésével pártfogói voltak az ország első művészeti muzeumának, kinos érzéseket keltettek a szállongó hirek. Értesülésünk szerint, nagy megmozdulás készül kulturális életünk legkiválóbb képviselői közöttPetrovics visszatartása érdekében. Társadalmunk legelőkelőbbjeinek és leghozzáértőbbjeinek az a meggyőződése, hogy Petrovics a maga helyén pótolhatatlan. Nincsen senki sem az idősebbek, sem az ifjabbak nemzedékében, aki azon a fontos őrhelyen csak megközelitőleg is olyan szolgálatokat tudna tenni művészeti életünknek, mint Petrovics Elek.

Fel nem tehető, hogy ezt maga Hóman miniszter is ne tudná. S elhatározására akkor más magyarázat nincsen, mint hogy miniszertanácsi határozat kényszere alatt járt el ugy, ahogy eljárt. De Petrovicsról még sem mondhat le a muzeum. Perovicsra ott megkezdett munkák bétetőzése vár és megéreft terveknek megvalósitása. Az elkövetett méltánytalanság bizonyos mértékig jóvá volna tehető azzal, ha — mint arra már van precedens —, *Petrovics külön megbizást kapna a muzeum további vezetésére.*

Példátlan az a megdöbbenés, amelyet a kósza hir fővárosszerte okozott. Petrovics Elek személyét társadalmunknak ugyszólva minden rétegében a legmelegebb szeretet és ragaszkodás övezi. Érdemeiről nem egyszer megemlékezett lapunk és nem egyszer méltatta páratlan arányu tevékenységét kulturális életünkben. Huszonegyévi igazgatói működésével megalkotta a muzeumvezető ideálképét. A háboru évében vette át a Szépmüvészeti Muzeum vezetését és az ország legnagyobb megpróbáltatásainak évtizedeiben jelentékeny módon meggazdagitotta a muzeumban feltárolt müvészeti kincset. Ugyszólva a semmiből milliós értékeket varázsolt elő, vagy mentett meg a nemzeti kultura számára. A magyar müvészetért és jövendő történetéért annyit tett, amennyit előtte soha senki. Uj muzeummal gazdagitotta meg a nemzet vagyonát, amikor megalkotta az Andrássy-uton az Uj Magyar Képtárat. S a reá bizott Szépmüvészeti Muzeumot, amelynek osztályai még jórészt kiépitetlenek voltak, mikor az intézet vezetését elvállalta, teljes egésszé fejlesztette. Az ő alkotása a régi és a modern szobrászat osztálya s az ő irányitása idején készült el az ókori szobrászat osztálya is, a gyönyörü terrakotta-gyüjteménnyel egyetemben.

meg a hetedik kötete, magáért beszélő tanuságaképpen Petrovics fáradhatatlan szerkesztői munkájának, amelyet a hosszas betegség sem birt félbeszakitani.

Mindezt évről-évre csökkenő dotációból kellett meggyőznie. Hogy megegyőzte, a csodák-csodája. Az a különleges tehetség kellett hozzá, amely Petrovics Eleket minden más muzeumvezetőtől megkülönbözteti s amely arra képesiti, hogy valahányszor muzeumának érdekei szükségessé teszik, önkéntes adakozásra tudja birni a müvészet barátait. Nemcsak azokat a gyüjtőinket, akiket ő maga egyesitett a Müvészeti Muzeumok Barátainak Egyesületében, hanem távolabbi tisztelőinek és hiveinek sorát is.

Aki a gyüjtők pszichológiáját ismeri, jól tudja, hogy a közintézmények iránt való adakozó kedv felszitásában mekkora a része annak, aki az intézmény élén áll. A gyüjtő sohasem a személytelen muzeumra testálja jeinek az a meggyőződése, hogy Petrovics a maga helyén pótolhatatlan. *Nincsen senki sem az idősebbek, sem az ifjabbak nemzedékében, aki azon a fontos őrhelyen csak megközelitőleg is olyan szolgálatokat tudna tenni müvészeti életünknek, mint Petrovics Elek.*

Fel nem tehető, hogy ezt maga Hóman miniszter is ne tudná. S elhatározására akkor más magyarázat nincsen, mint hogy miniszertanácsi határozat kényszere alatt járt el ugy, ahogy eljárt. De Petrovicsról mégsem mondhat le a muzeum. Petrovicsra ott megkezdett munkák befejezése vár és megérett terveknek megvalósitása. Az elkövetett méltánytalanság bizonyos mértékig jóvá volna tehető azzal, ha — mint arra már van precedens —, *Petrovics külön megbizást kapna a muzeum további vezetésére.*

Petrovics Elek Képzőm. Múzeum igazgató

Az egész művészvilág megmozdul Petrovics Elek érdekében

Katasztrofálisnak tartják nyugdijazását. A gyüjtők külön mozgalma. Küldöttség keresi fel Hóman minisztert

Napok óta járja a suttyó hir mindenhol, ahol művészetről szó esik, hogy Petrovics Eleket, a Szépmüvészeti Muzeum főigazgatóját nyugalomba *kényszeriti* fölöttes hatósága. Az *Ujság* szántszándékkal nem vett tudomást a szállongó hirről. Képtelenségnek vélte a feltevését is annak, hogy Hóman Bálint közoktatásügyi miniszter, a történetiró és maga is muzeumi igazgatóságból felemelkedett államférfiu, aláirjon olyan okiratot, amely megfosztja kulturéletünket egyik legjelentősebb tényezőjétől. Amig a hir hivatalos megerősitése a szemünk elé nem kerül, addig továbbra is kételkedők leszünk és el nem hisszük, hogy bármiféle bürokratikus ürügy elég erős legyen ilyen *katasztrofális* elhatározás kierőszakolására.

Ujság 1935 VII. 2

Halálra ítélte a t

Büntetőjogilag beszámithatón merénylőt. Matuska

Szerdán délelőtt tizenegy órára tüzte ki a tábla *Kállay*-tanácsa az itéletet Matuska Szil-

Petrovics Elek

N.U.934.III.11

Évkönyvek kiállításban és cikkeiben oly magas szinvonaluak, hogy előkelő szerepet töltenek be a müvészeti irodalomban is.

A keserves husz esztendőnek ezek a gyakorlati eredményei — dióhéjban. De mennyi tudás, mennyi lelkesedés, mennyi munka, mennyi diplomáciai tehetség kellett ahhoz, hogy mindez az álmok világa helyett valósággá váljék. A halkszavu *Petrovics* Elekben azonban még ezenfelül is maradt kedv és energia arra, hogy vezető tényezője legyen az egész magyar képzőművészeti életnek. Ő rendezte meg a nagy Retrospektiv Kiállitást, a Ferenczy emlékkiállitást, a Magyar Táj- és Zsánerkiállitást és legutóbb a Deák—Ébner emlékkiállitásnak müvészeti cikkeket irt, amelyek mindig az esszé szinvonalán mozogtak. Egyik legnagyobb értéke volt a Gyüjtemény Egyetemnek, előadója a Kisfaludy Társaság Gregus-bizottságának, alelnöke a *Szinnyey Merse Pál Társaságnak*, barátja és támogatója minden szépre és jóra törekvő müvészeti megmozdulásnak, nagykövete a müvészbékének. Megalapitotta a *Muzeumbarátok Egyesületét*. Szugeszciójának hatása alatt a legkritikusabb időkben is támadtak mecenások, akik rendelkezésre bocsájtották azokat az anyagi eszközöket, amelyeket az elszegényedett állam nem nyujthatott. Felujitotta azokat a nemzetközi kapcsolatokat, amelyek a háboru folytán megszakadtak. És mindezt mindig halkan, valami olyan finom gráciával, annyi hivatásszeretettel és olyan szerénységgel, hogy már életében szinte legendás alakja lett ezeknek az eldurvult, tülekedő időknek.

Ha *Petrovics* Elek szerénysége tiltakozik is az ünneplés ellen és ha az elmult huszesztendős munkásságát nem is tekinti mérföldkőnek, az mit sem változtat azon, hogy ez az elmult husz év *igenis az*, sőt egyik legszebb mérföldköve a magyar Szépmüvészeti Muzeum történetének és az egész magyar képzőmüvészeti kulturának. Ezt meg kellett mondanunk.

(m. v.)

N. U. 934. III. 11

...ről csinálnak. *A rendező természetesen a kancellár szavai után azonnal intézkedett, hogy az egyenruhákat megfelelően javítsák ki.* Ezzel a kedves és érdekes intermezzoval végződött a kancellár mütermi látogatása. A film felvételeinek befejezése után *Dollfuss* kancellár egyenes kérésére zártkörü bemutatót rendezett a gyár, amely levetitette az osztrák kormányfő előtt *A három császárvadászt*. A kancellár annál a jelenetnél, amelyet az ő utmutatása szerint dolgozott át

Egy francia lapszerkesztő feleségének és sógornőjének halálos autókatasztrófája Pilisvörösváron

Pilisvörösvár közelében vasárnap este halálos autószerencsétlenség zajlott le. Bécs felől robogott Budapest felé csukott gépkocsin Henry Pierre *Gouyon*, az *Agence Radio* prágai szerkesztője. Az autót maga Gouyon vezette s mellette ült *Zarnda* József, a lengyel származású hölgy, Dora *de Riz* ültek. Ezt a sége, leánya és sógornője, Therese *Mararieux* foglalt helyet. Pilisvörösváron túl a 15. kilométerkőnél Gouyon ki *akart kerülni egy parasztszekeret és közben összeütközött egy budapesti személyautóval*, amelyben dr *Propper* Andor, dr *Mellér* Viktor és egy francia származású hölgy, Lora *de Riz* ültek. Ezt a gépkocsit *Angyal* József sofőr vezette.

Az összeütközés következtében a *prágai autó teteje teljesen szétroncsolódott és a hátsó ülésről a nők kizuhantak. Gouyon felesége és sógornője néhány perc alatt belehaltak szörnyű sérüléseikbe.* A sebesülteket a csendőrség intézkedésére egy teherautóra helyezték és a később kiérkező országos mentők vitték be azután a budapesti Margit-kórházba. *Közel egy órába került, míg a vármegyei mentők kiérkeztek.* Előbb ugyanis a pesti mentőket hívták, de a pesti mentők közölték, hogy nekik a főváros határán túlra nem szabad kivonulniok. Ezután fordultak a vármegyei mentőkhöz és huzavona után végre Kispestről indult útnak egy mentőautó.

Gouyon szerkesztő is súlyosan megsérült és súlyos sebesülést szenvedett a leánya is. A budapesti gépkocsi utasai közül dr *Meller* Viktor sérült meg legsúlyosabban, *a jobblábát törte.*

A kórházban Gouyont már kihallgatta a rendőrség. Elmondotta, hogy 20—25 kilométerre lehettek Budapesttől, amikor szembejött vele egy parasztszekér. *Ki akarta kerülni és csak azután vette észre, hogy a szekér mögül egyszerre előbukkan egy autó. Hirtelen fékezett, de a kocsi a sikos úttesten farolni kezdett és elkerülhetetlenné vált a karambol.*

A főkapitányságon dr *Gyöngyösy* Zoltán rendőrkapitány vezeti a vizsgálatot a halálos autószerencsétlenség ügyében. Gouyon szerkesztő, aki bordatörést szenvedett, már valamivel jobban érzi magát és javult az állapota leányának és *Zandra* sofőrnek is.

— **Ha az arcszíne fakó, szürkéssárga** és tekintete bágyadt, ha szomorú, hangulata nyomott és nehéz álmok gyötrik, ha a bél túlságos rothadási folyamatai, gyomorfájás és epepangás kínozzák, olyankor tanácsos néhány napon át reggel éhgyomorra 1—1 pohár természetes **„Ferenc József"** keserűvizet innia.

Matuska Szilveszter, a biatorbágyi merénylő a tábla előtt

A tábla *Kállay*-tanácsa hétfőn kezdte tárgyalni *Matuska* Szilveszternek, a biatorbágyi merénylőnek bűnpörét. Matuskát tudvalevőleg huszonkétrendbeli gyilkosság és tizenkétrendbeli gyilkosság kísérletének bűntette címén kötél általi halálra ítélte a budapesti törvényszék.

A táblai tárgyaláson három fegyőr vezette be az erősen megbilincselt *Matuska* Szilvesztert, akiről a tárgyalás megnyitása után az elnök utasítására levették a bilincseket. Monoton hangon adta meg a válaszokat Matuska a személyi adatait tudakoló kérdésekre s mikor az elnök azt kérdezte tőle, hogy mennyi iskolát végzett, *büszkén válaszolta, hogy tanító.*

Röviddel a tárgyalás megnyitása után *Lévay* Tibor védő a vádlott eltávolítását kérte, mert bizalmas indítványt akart tenni. Matuskát *Kállay* Miklós tanácselnök néhány pillanatra kivezettette. Lévay ezután azt kérte, hogy a vádlott ősz óta fokozódó idegességére való tekintettel orvosszakértőt rendeljenek ki a tárgyalásra. *Auer* György helyettes főügyész ellenezte a védő indítványát, amit a bíróság el is utasított. Ezután *Molnár* Gyula referensbíró megkezdte az iratok ismertetését. Az iratok ismertetése során Matuska egyre nagyobb idegességet mutatott. *Izgett-mozgott a helyén, hajlongott és többször közbeszólt.*

Az elnök délben 12 órakor szünetet rendelt el, majd tovább ismertették a bűnügy iratait. Amikor Matuska serdülő koráról volt szó az iratokban, az elnök zárt tárgyalást rendelt el és azon folytatták az akták felolvasását.

Délután 2 órakor *Kállay* Miklós tanácselnök félbeszakította a főtárgyalást és folytatását kedd délelőtt féltízre tűzte ki. *Matuskát* a fegyőrök újból megbilincselték és visszakísérték a törvényszék fogházába. *Szerdán valószínűleg ítélethozatalra kerül a sor.*

A felsőház hétfői ülésén elfogadta a költségvetést

Az új tejrendelet legközelebb a 33-as bizottság elé kerül

A felsőház hétfőn délelőtt folytatta gróf **Széchenyi** Bertalan elnöklésével a költségvetés vitáját.

Horthy István félreértett szavainak magyarázata címén kért szót és hangsúlyozta, hogy *Rapaich* altábornagy működése iránt mindig elismeréssel adózott és *Denk* lovassági tábornokról is a legjobb véleménnyel volt.

Mészáros István a mezőgazdasági munkások nehéz helyzetével foglalkozott, helytelenítette a telepítést a mai súlyos viszonyok között, mert ez csak nehezebbé tenné a mezőgazdasági munkások helyzetét.

Bittner János azt hangoztatta, hogy a lakosság fogyasztóképességét fokozni kell munkaalkalmak teremtésével. A közüzemek nagy kárt okoznak a magángazdaságnak és ezért lebontásukat erélyesen kell végrehajtani.

Verebély Jenő kimutatta, hogyha a költségvetés megmaradt volna a *Smith* Jeremiás által előírt keretben, akkor tíz év alatt négy és fél milliárd maradhatott volna az adózók, az ipar és a kereskedelem zsebében.

S. Bálint György a túladóztatás ellen szólalt föl és hangoztatta, hogy a kisgazdáknak már nem elegendő az injekcióval való segítség, hanem gyökeres revízióra van szükség, hogy talpraállhassanak.

Fabinyi Tihamér pénzügyminiszter válaszolt ezután a költségvetés általános vitája során elhangzott fölszólalásokra. Mindenekelőtt kijelentette hogy *a költségvetés világos, őszinte és korrekt.* Levonja a helyzet következményeit és szépítés nélkül állítja be a helyzetet. Ez az őszinteség természetesen magával hozza a hiány nyilt feltárását. Az aggályok nem is annyira a hiány irányában nyilvánulnak meg, mint inkább abban az irányban, hogy a bevételek túlbizakodóan volnának előírva, tekintettel a közbejött mezőgazdasági elemi csapásokra. Kijelenti, hogy a hiány éppen a takarékosság következménye. Az utóbbi években a takarékosság volt a főszempont és ennek, valamint egyes beruházásoknak az elmaradása következtében a nemzet szempontjából fontos vagyoni állagot is pusztulással fenyegetnek meg. Elkerülhetetlenné vált tehát, hogy ezek pótlására bizonyos rendkívüli kiadásokat állítsanak be. A hiány emelkedése ilyen tételekre vezethető vissza.

A bevételeket a legreálisabban állították be. 1935—36-ra 10 millió pengővel kevesebb bevételt írtak elő, mint amennyi az 1933—34. évre elő volt irányozva. A közbeeső 1934—35. év eddigi 11 hónapjában 11 millió pengővel több folyt be, mint az 1933—34. évben. Ez az adat is bizonyítja, hogy a bevételeket reálisan irányozták elő. A MÁV bevételei a folyó évben csökkentek, éppen a rossz termés folytán. Az állami gépgyárak bevételei viszont igen lényegesen emelkedtek. A vámbevétel a folyó költségvetési év 11 hónapjában több, mint amennyit 1934—35-ben előírtak. *A beruházások terén is érvényesül az óvatosság és a takarékosság. Beruházások nélkül azonban a mai gyenge magángazdaságot nem lehet átsegíteni a nehézségeken.* A beruházásokat csak ott lehet teljesíteni, ahol a fedezet előteremthető és csupán produktív célokról lehet szó. A beruházások egy részét a MÁV leromlott kocsiparkjának feljavítására fordítják, további részét a távirda-központra, a telefónkészülékek feljavítására, a vízmunkálatokra, a dunai hajópark és az MFTR reorganizációjára fordítják. Óva int mindenkit attól, hogy a földpengővel kapcsolatban jelszavakkal dobálózzék, felhigítást vagy devalvációt követeljen.

A pénzügyminiszter ezután az adókérdésről nyilatkozott. *Elismerte, hogy az adóteher valóban rendkívül nagy, az adójövedelmekre azonban szükség van.* Az új adóösszeállítás az ősz végén meglesz és akkor számos részletkérdést javítanak. A nagy kaoszt egyszerűsítik és arányosabbá, igazságosabbá teszik az adórendszert. Az egyes adópanaszokkal kapcsolatban a miniszter kijelentette, hogy *a kereseti és jövedelmi adó késedelmi kamatjának leszállítását nem helyezheti kilátásba.* Teljesen egyetért abban, hogy a külföldi adósságok ügyét kívánatos lenne véglegesen rendezni. Ehhez azonban mindkét fél egyező akarata szükséges. A gazdaadósságok ügye kétségkívül lényeges kérdés, a kormány idejében meg fogja tenni a szükséges intézkedést. Ami a pengő ügyét illeti, a kormány nem tér el attól az alapelvtől, hogy *a pengő belső vásárlóértékének fenntartására feltétlenül szükség van.* A devizarendszer komplikált kérdés, elismeri, hogy megvannak a nehézségei és ami lehetőség kínálkozik a könnyítés tekintetében, ott a kormány minden lehetőt megtesz. A pénzügyminiszter végül kijelentette, hogy a földművelési tárca 30 millió pengős dotációján kívül a mezőgazdaságnak 80 millió pengő összeg jut a költségvetésen kívül.

A pénzügyminiszter felszólalása után a költségvetést *általánosságban elfogadták,* ezután áttértek a részletes vitára.

Szontagh Jenő a miniszterelnök pénteki felszólalásával polemizált és kijelentette, hogy az ellenzékieskedést nem őszi sportszerűen, mert a kormány legtöbb javaslatát változatlanul elfogadja. Ezután a határon túl élő kisebbségek ügyét tette szóvá, majd arról a jelenségekről beszélt, amelyek a Magyarországon élő németajkú magyar polgárokkal kapcsolatban észlelhetők az utóbbi években. Megállapítja, hogy a németajkú magyar polgárokat, ha csak szórványosan is, bizonyos izgatottság fogta el, amelynek gyökerét mesterségesen kívülről szították. Romlott a helyzet, amióta Németországban nemzeti szocializmus van. Kijelentéseit nem érti a német kormány és Németország ellen, rá kell azonban mutatnia egy különös jelenségre. Van Németországban egy egyesület a külföldön élő németség részére, amely évenként nagygyűlést tart. Az idén *Königsbergben* tartottak gyűlést, amelyen *Russt* miniszter, aki Budapesten is járt, beszédében kijelentette, hogy *az idegenben élő német nem külföldi, hanem német marad, bárhol éljen is.* Reméli, hogy a kormány megtalálja a módot, hogy a nemzeti öncélúságnak megfelelően járjon el ebben a kérdésben.

Marschall Ferenc földművelésügyi államtitkár azt fejtegette, hogy a mezőgazdasági munkásság nehéz helyzete okozati összefüggésben áll a mezőgazdaság általános nehéz helyzetével. A tagosítást meglehetősen nagy összeggel kívánja előmozdítani a kormány. Az államtitkár ezután bejelentette, hogy *az új tejrendelet valószínűleg e héten a 33-as bizottság elé kerül, a rendelet országos érdekeket szolgál.* Jobb árakat kíván biztosítani a termelőknek, de ugyanakkor a fogyasztók helyzetén is javít.

A felsőház ezután részleteiben is elfogadta a költségvetést és vita nélkül elfogadta a 33-as bizottsági és a beruházási javaslatot is. Az ülés félháromkor véget ért. A legközelebbi ülést a jövő héten tartják.

Francia frontharcosok Németországban, német frontharcosok Angliában

Stuttgartból jelentik: Szombaton este érkezett meg az első nagyobb frontharcos-csoport Franciaországból. A csoport 44 francia hadirokkantból áll, akik egy hétig lesznek Stuttgartban *Bosch* Róbert nyugalmazott őrnagy vendégei. A csoport résztvevői a tüdőbeteg frontharcosok nemzeti egyesületének tagjai.

A kehli hídon történt szívélyes üdvözlés után előbb Baden-Badenbe mentek, majd Wildbad-fürdőre, ahol a közös reggeli folyamán *Oberlindober*, a birodalmi hadirokkantak vezére a volt német frontkatonák és hadisérültek nevében üdvözölte a bajtársakat a másik lövészárokból.

A francia hadviselt tiszteletére adott ebéden a német frontharcosok nevében Oberlindober mondott pohárköszöntőt. Üdvözölte a francia frontharcosokat és annak a kívánságának adott kifejezést, hogy a legközelebbi évek során minél szélesebb alapon építsék ki a béke hídját a francia és német, német és angol, valamint a többi országbeli frontharcosok együttműködésével.

A francia frontharcosok nevében *Raynaud* mondott köszönetet a meleg fogadtatásért.

Londonból jelentik: Hétfő este érkezett Angliába a német frontharcosok képviseletében 29 német frontharcos, mint az angol frontharcosszövetség (British Legion) vendége.

A Victoria-pályaudvaron az angol frontharcosok vezetősége fogadta a német vendégeket. A német frontharcosok kedd délelőtt megkoszorúzzák az angol háborús emlékművet és kedd este visszautaznak Németországba.

Dr Peltzer Ottót, a volt világrekorder német középtávfutót másfélévi fogházra ítélték

Európa atlétikájának éveken át egyik legkiválóbb tagja volt dr *Peltzer* Ottó, a kitűnő német középtávfutó, aki nemcsak hazájában, de egész Európában hosszú időn keresztül nem talált legyőzőre. *Budapesten* is többször indult versenyen s úgy elsőrangú szereplésével, mint kedves modorával a legjobb emlékeket hagyta hátra. Sportkarrierjének tetőpontján állott akkor, amikor az Egyesült Államokban *Nurmival* és *Vidével* vívta nagy hármas harcát, amelyből világrekorddal került ki győztesként. Az évek múlásával természetesen dr *Peltzer* is veszített kitűnő képességeiből, de azért még mindig megjelent egyes német versenyeken és még mindig elég jó eredményeket ért el.

Érhető ezek után, hogy az egész európai sporttársadalomban a legnagyobb feltűnést keltette az a hír, amely szerint *Peltzer* öngyilkosságot követett volna el. Német illetékes helyről — mint most *Berlinből* jelentik — megcáfolják *Peltzer* öngyilkosságának hírét. Tény, hogy dr *Peltzer* a moabiti fegyházban van vizsgálati fogságban, de nemhogy öngyilkos lett volna, de még öngyilkossági kísérletet sem követett el. Dr *Peltzer* felett, aki nem politikai természetű ügyből kifolyólag került vizsgálati fogságba, már ítélkezett is a német bíróság, amely őt a jó erkölcsökbe ütköző cselekményekért másfélévi fogházbüntetésre ítélte.

A MAGYAR HIRLAP 3-napos, olcsó társasutazása

SIÓFOKRA

junius 28-tól—junius 30-ig **P 20-tól**

(penzió kategória szerint)

BALATONLELLÉRE

junius 28-tól—junius 30-ig **P 21-től**

(penzió kategória szerint)

HÉVIZRE

junius 28-tól—junius 30-ig

P 22·50

Indulás junius 28-án, péntek d. u 2 óra 45 perckor Budapest déli p.-u.-ról különkocsiban fentartott ülőhellyel.

Érkezés Siófokra 5 óra 23 perckor, Balatonlellére 6 óra 14 perckor. Visszaindulás vasárnap, 30-án esti órákban különkocsiban fentartott ülőhellyel.

Az árban bentfoglaltatik az oda- és visszautazás költsége, valamint kifogástalan elhelyezés és ellátás elsőrangú penziókban.

Jelentkezéseket csak junius 26. déli 12 óráig van módunkban felvenni.

Mindennemű felvilágosítás és prospektus személyesen, telefónon vagy levélileg a **Magyar Hirlap utazási osztályában,** V, Nádor-u. 18. (Máv. hiv. Menetjegyiroda — IBUSz) Tel. 23-0-41 és a Magyar Hirlap kiadóhivatalában, VI, Aradi-u. 10. Tel. 10-6-06

PETROVICS ELEK NYUGALOMBA VONUL

Csók István nyilatkozata a Szépművészeti Múzeum húsz nagy évéről

A magyar művészet világát és az egész kulturális életet súlyosan érinti az a hír, hogy több, mint húszesztendős nagyvonalú tevékenysége után *Petrovics* Elek, a *Szépművészeti Múzeum* főigazgatója nyugdíjazását kérte. A két évtized, amelyet *Petrovics* töltött a *Szépművészeti Múzeum* élén, nem csupán ennek a nagy kulturális intézménynek életében jelent korszakot, de az egész magyar művelődéstörténetnek kivételesen szép fejezete. Tehát azt kell remélni, hogy *Petrovics* Elek nem fog egészen visszavonulni és tiszta judíciumának, tiszta egyéniségének befolyása tovább is érvényesül majd a magyar kultúrpolitika területén.

Csók István, a nagy magyar festő a következőket mondotta *Petrovics* Elek visszavonulási szándékának hírével kapcsolatosan:

— Amennyire lesújt *Petrovics* Elek távozásának híre, olyan jól esik leírni azt, amit mindenki tud, mindenki érez, aki vele csak egyszer is találkozott: *„voilà un homme!"* Vagy, ahogy a német mondaná: *„Er hat sein Herz am rechten Fleck!"* — *Tisza* István „ráhibázott" a legszerencsésebb megoldásra, mikor ezt az igazi embert ültette igazi helyére. Mert ki hitte volna húsz év előtt, hogy a belügyminisztérium ritka tekintélyű kodifikátora valójában nagyszerű műértő? Aki hibátlan fogékonyságú, tévedéstelenül éles szemű ítélőbírója a szépnek. Akinek keze alatt soha nem is álmodott nívóra fog emelkedni a Szépművészeti Múzeum. Amit ő tett — pusztán akaraterővel s becsületes jószándékkal nem lehetett volna megtenni. Ide olyan valami megmagyarázhatatlan *plusz* kellett, az idegeknek, az intuíciónak, az ízlésnek és tapasztalásnak olyan kiegyensúlyozott együttese, mely csak a „választottaknak" adatik. Igy lehet csak ennyire kivételes eredményekhez eljutni.

— Még mennyit ajándékoztak volna lelkes gyüjtőink szuggesztív hatása alatt a Szépművészeti Múzeumnak! Mert ahhoz értett ám igazán, hogy kell egy műtárgyat úgy megszerezni, hogy az ajándékozó még boldognak is érezze magát mellette. El is neveztem őt — maga is megmosolyogta — a „nagy ajándékoztatónak"! Nos, ezúttal tegye meg nekünk, sokunknak, mindnyájunknak, hogy most az egyszer ő ajándékozzon. Ajándékozzon meg bennünket — de minél előbb — önönmagával! Lássuk őt csakhamar régi erejében, egyéniségének teljes szeretetreméltóságában közöttünk.

Egy játékos, aki nyer...

Izgalmak, rejtélyek és vizsgálat egy szerencsés lóversenyfogadó körül

A budapesti főkapitányság és a Magyar Lovaregylet állítólagos turfcsalási ügyben folytatott nyomozást. A feljelentés szerint *egy szervezett társaság megvesztegette az alagi istállófiúkat, akik egyes lovak formájáról és a hajnali próbák eredményéről értesítettek egyes személyeket, akik azután az esélyes lovakat megfogadták és ilyen módon nagy összegeket nyertek.*

A kondícióhírek elsősorban a bukmékereket érintették érzékenyen, akiknek *feltűnt, hogy egy játékos az idei versenyévadban tizenhét fogadása közül tizenötöt megnyert.* A bukmékerek, akik természetszerűleg arra vannak berendezkedve, hogy a közönség veszítsen náluk, anélkül, hogy ők a kockázat legkisebb részét is vállalnák, a nyomozás segítségére siettek és a vizsgálat folyamán könyveik kimuttaása szerint közölték a nyomozó hatóságokkal, hogy az utóbbi időben *kik voltak a fogadók, akik náluk nagyobb összegeket nyertek.*

Ezen az alapon folytatódott azután a nyomozás, amelynek központjába *Dévény* Ármin gépészmérnök került, aki most egy erzsébetköruti társaskörnek a játékmestere. *Dévény* Ármin valóban összeköttetésben állott olyan egyénekkel, akik versenyistállókban vannak alkalmazva és ezek az egyének különböző kondícióhíreket közöltek az alagi istállókból Dévénnyel.

A rendőrség azonban nem tudott megállapítani olyan adatokat, amelyek szerint Dévény a vele összeköttetésben lévő zsokékat és istállófiúkat *megvesztegette volna* és így a nyomozást természetesen *megszüntették.* A Magyar Lovaregylet ettől függetlenül a maga hatáskörében tovább folytatja a vizsgálatot, mert a Lovaregylet versenyszabályai értelmében minden alkalmazott köteles titokban tartani az egyes versenyekben induló lovak formájáról és tréningeredményeiről szerzett értesüléseit.

A lóversenyvisszaélésekkel kapcsolatban olyan hírek terjedtek el, hogy *a rendőri vizsgálat Hajdu Dezső istállótulajdonos feljelentésére indult meg.* Ezzel szemben *Hajdu* kijelentette, hogy a feljelentést *nem ő tette,* hanem más, aki hónapokkal ezelőtt észrevette, hogy a tréningekről olyan hírek szivárogtak ki, amelyekről a be nem avatottak csak visszaélés révén szerezhettek tudomást. *Hajdu* szerint feltehető, hogy az, aki a kondícióhírekért pénzt adott, esetleg rávette a versenyüzem alkalmazottait arra is, hogy a hajnali próbákon *az esélyes lovakat tartsák vissza,* úgyhogy maga a ló tulajdonosa sem alkothatott tiszta képet a paripa tulajdonképpeni képességeiről. Ezzel érzékeny veszteség érte az istállótulajdonosokat, akik évente egy versenylóért háromezer pengő tartásdíjat is fizetnek.

Ezzel szemben az ügy másik érdekeltje, *Dévény* Ármin gépészmérnök kijelentette, hogy *csak egyes lovak egészségi állapotáról kapott időközönként híreket.* Szerinte egyes urak, akik az utóbbi időben sokat veszítettek balul sikerült fogadásokon, úgy látszik, azért jelentették fel, mert az idei versenyévadban több fogadást megnyert. *Összesen 5000 pengőt nyert össze,* de ez az összeg is barátaiból és ismerőseiből álló konzorcium tagjai között oszlott meg. Semmiféle bűnös üzemet nem folytatott sem ő, sem társai és *az istállófiúktól csak kondícióhíreket kapott.* A Lovaregylet nem tett feljelentést ellene, a rendőri vizsgálat pedig teljesen tisztázta *Dévényt,* aki a feljelentés miatt *hatóság előtti rágalmazás címén pört indít a feljelentők, egyelőre ismeretlen tettesek ellen.*

Dévény Ármin kijelentette továbbá, hogy a lóversenyüzemi fogadásokat feltétlenül meg kell reformálni. Jelenleg az a helyzet, hogy *a bukmékerek 70—80 százalékos haszonnal dolgoznak és a fogadókat senki és semmi sem védi a bukmékerek „uzsoraoddszai" ellen.* A bukmékerek annyira berendezkedtek már arra, hogy minden esetben nyerniök kell, hogy ha egy játékosnak sikerül nagyobb összegű tétet nyernie a bumékerfogadásokon, akkor ez már annyira feltűnik, hogy bűncselekményt sejtenek a lóversenyjátékos szerencséje mögött.

A lovak kondíciójáról és más tréninghírekről egyébként a lóversenyszaklapok *hosszú tudósításokat közölnek* és ilyenformán a sporthirlapírókat is az a veszély fenyegeti, hogy egyesek részéről rendőri feljelentésben lesz részük. Ilyen körülmények között a nagyobb fogadók a jövőben messze elkerülik majd a bukmékerirodákat, mert egyik sem akar rendőri felügyelet mellett játszani.

A Lovaregyletnek most már minél előbb közbe kell lépnie, hogy *a bukmékerfronton rendet teremtsen.* A lóversenyüzemet komoly veszély fenyegeti, ha a jelenlegi bukmékerek továbbra is minden komoly ellenőrzés nélkül folytathatják káros működésüket. A bukmékerek hamis favoritokat kreálnak és ezáltal félrevezetik a közönséget és olyan lovakat neveznek ki favoritnak, amelyeknek *semmi esélyük nincs.* Az egyes futamokban a mezőnyök nagyságára való tekintet nélkül „pari" és „reás" favoritokat csinálnak, úgyhogy *a közönség gúnyos kacajjal fogadja, amikor a versenypályán megafónok kihirdetik a bukmékeroddszokat.*

Az a feljelentés, amely egy olyan játékos miatt történt, aki nyert, alkalmat ad arra, hogy úgy a Magyar Lovaregylet, mint az illetékes hatóságok erélyes lépésre határozzák el magukat, hogy a magyar lóversenyüzem megvédése érdekében *a bukmékerkérdés megoldásával rendet teremtsenek a versenypályákon.*

600 km-s jubileumi turauton
3 Opel startolt ért célhoz
hegyen-völgyön 73 km átlagsebességgel szériakocsikkal
General Motors Opel a megbízható autó

Lindbergh ezredes mesterséges szívet talált fel

A Rockefeller-intézet jelentése Lindbergh és dr Carrel Nobel-díjas tudós készülékéről, amely korszakalkotó a gyógytudomány terén

Londonból jelentik: A Rockefeller-féle gyógytudományi intézet jelenti: Dr *Carrel* és *Lindbergh* ezredes, a híres repülőhős, „Az örök élet kamrája" nevű készüléket szerkesztettek, melyben

emberi és állati szervek a testtől való elkülönítés után tetszésszerinti időn át elevenen maradnak és működnek.

A készülék jelenlegi, tökéletesített alakjában 26 sikeres kísérletet folytattak, kísérleti tárgyakul szárnyasokat és macskákat használtak. A szerveket (szív, vese, tüdő, pajzs- és egyéb mirigyek, lép stb.) egy órával a testtől való elkülönítés után a környező erekkel, idegekkel és mirigyekkel együtt helyezték el a 37—38 fok Celsius hőfokon tartott készülékben, mely lényegileg mint mesterséges test működik és a *Lindbergh* által szerkesztett szivattyúval — *mely mint mesterséges szív percenkint hatvanat vert — mesterséges vérszerű folyadékot tart az erekben körforgásban, egyszersmind oxigén, széndioxid és nitrogén vegyülékéből álló mesterséges levegőt szivattyúzva a „szervezetbe".* Sikerült például a mesterséges testbe átültetett pajzsmirigyeket húsz napig elevenen és működésben tartani, de a kísérletet még tetszésszerinti ideig folytathatták volna. Alaposan meg lehet figyelni a mesterséges testben az összes életműködéseket, a mirigyek munkáját, a hormonok készítését, a belső kiválasztást, stb.

A tudósok nézete szerint a készülék korszakalkotó fontosságú a gyógytudomány terén

és remélhető, hogy segélyével a legalaposabban lehet majd tanulmányozni a szív- és vesebajokat, cukorbetegséget, rákot, tüdővészt, érelmeszesedést és hasonló betegségeket.

Lindbergh ezredes két év óta dolgozik titokban a Rockefeller-intézet laboratóriumában. A Nobel-díjas dr *Carrel Lindbergh* ezredest tartja legkiválóbb élettani asszisztensének.

Összeütközés Hitler-ifjúság és katolikus ifjak között

Württembergben betiltották az egyházi gyülekezést

Königsbergből jelenti a *német távirati iroda:* A *Preussische Zeitung* jelentése szerint a keletporoszországi Braunsbergben

kisebb összetűzés támadt a Hitler-ifjúság és az ottani katolikus ifjak között.

A lap az incidensről a többi között ezeket a részleteket jelenti:

Mint a birodalom többi részében, Braunsbergben is megülték a német ifjúság ünnepét. A városkában felvonultak a Hitler-ifjúság tagjai. A felvonulás során kisebb összetűzés támadt a Hitler-ifjúság felvonuló tagjai és a katolikus ifjúság tagjai között. Az eddigi jelek szerint az incidenst a katolikus fiatalság kihívó magatartása idézte elő. *Siemers* atya, a braunsbergi katolikus fiúotthon vezetője is beavatkozott a cívódásba, anélkül, hogy ennek szüksége fölmerült volna és botjával helybenhagyott néhány Hitler-ifjút.

— Mivel — a lap jelentése szerint — a tömegen nagy izgalom vett erőt, *Siemers atyát védőőrizetbe vették.* Este a tömeg tiltakozó tüntetést rendezett a katolikus fiúotthon épülete előtt.

A lap ezután orvosi bizonyítványok másolatait mellékeli, amelyek szerint a Hitler-ifjak a botütések következtében jelentékeny sérüléseket szenvedtek.

Stuttgarti jelentés szerint a württembergi belügyminiszter a rend és nyugalom helyreállítása érdekében további intézkedésig

betiltott minden egyházi gyülekezést és felvonulást.

A rendelet szerint a tilalom alól mentesek a régi egyházi szokásjog alapján elrendelt körmenetek és zarándokutak, zárt karácsonyi ünnepélyek és karácsonyi játékok. A rendelet indokolásában megállapítja a belügyminiszter, hogy az utóbbi időben az ilyen egyházi gyülekezéseket propagandacélokból profanizálták olyan módon, hogy azokat sporthelyiségekben és szórakozóhelyiségekben tartották meg.

Nyaraljunk Mátrafüreden

A „TANITÓK HÁZA" és dependance: nyilvános szálloda, penzió és étterem BOTFALVAI (Wickl) PÁL vezetésével
A tölgyfaerdő közepén modern 43 szoba, minden szobában folyóvíz. Elsőrangu magyar-francia konyha. Napozó terrasz. Előzékeny kiszolgálás. Teljes napi penzió az előszezonban P 5.—, főidényben P 6-tól. Ezen árakhoz külön 10%-os kiszolgálási dij fizetendő.

ANNA-MARIA SUBALPIN ÜDÜLŐ
A tölgyfaerdő közepén épült modern villában az uri közönségnek minden igényt kielégítő nyaralást biztosit. Teljes komfort. Érdeklődés: Brück Miklós, Gyöngyös.

Dr Porges Elemér és Dr. P. Moser Ilona orvosok MÁTRAI GYERMEKÜDÜLŐ-je
Subalpin klima, 3 holdas parkos orvoskuria. Saját strand. Tornaszerek. Orvosi és női pedagógiai vezetés. Prospektus: Mátrai Gyermeküdülő, Mátrafüred.

KUNETZ OSZKÁR Mátrafüredi Üdülőháza Pesti sor 95. Telefon 12
400 m. magasságban, tölgyfaerdő közepén, legmodernebb villában kényelmes összkomfortos szobákkal. Elsőrangu ellátás. Fürdőszobák. Fekvőcsarnokok!

NAGY-PENZIÓ ÉS NYILVÁNOS ÉTTEREM, Pesti sor 57
A fenyvesek között, a legszebb helyen ujonnan épült, modern villában, 28 hófehéren butorozott szoba. Folyóviz! Fürdőszoba! Kitünő magyar konyha. Diétás is.

POGÁNY-PENZIÓ
Modern villában, 25 folyóvizes szoba, a Mátra legszebb helyén, árnyas 3 holdas parkban, saját stranddal, elsőrangu ellátást biztosit. Napi penzió az előidényben P 5.—, főidényben P 6-tól.

ZSIVKOVICS CSALÁDI PENZIÓ
A legszebb magaslati fekvéssel (400 m). Az erdő közepén teljesen por- és szélmentes helyen, elsőrangu ellátás, feltétlen nyugalom.

A Vatikán lapja az esztergomi ásatásokról

Rómából jelentik: Az *Osservatore Romano,* a Vatikán hivatalos lapja, hosszú cikket közöl Dominico *Gulizia* tollából, amelyben részletesen ismerteti az esztergomi ásatások történetét és annak rendkívüli jelentőségét a magyar kultúrtörténet szempontjából.

Petrovics Elek
(1873 – 1945)
1914 és 1935 között a Szépművészeti Múzeum igazgatója,
majd főigazgatója

„A Szépművészeti Múzeum nemcsak képek és szobormüvek gyüjteménye, hanem egyúttal tükörképe egy férfiúnak, aki újjáteremtette és európai jelentőségüvé alakította hazánk e legnagyobb szabású müvészeti kincstárát. Emléke Petrovics Elek kitartásának, erélyének, magas szintű müvészeti szemléletének, tudásának és szeretetének.... E rendkívüli munkásság és ennek rendkívüli eredményei mindenestől az ő egyéniségéhez kötődnek. Ilyesmihez már nem elég a nagy tudás és kiváló érzék, ehhez több kellett; fanatikus szeretete intézetének és a magyar müvészeti kultúrának. Nincs is senki ebben az országban, aki ezért többet és jobbat tett volna, mint ő."

Lyka Károly: Petrovics Elek és a Szépművészeti Múzeum újjászületése (1935)

Temetésének (1945. július 24. 11 óra) 61. évfordulóján
a Szépművészeti Múzeum és a Nemzeti Kegyeleti Bizottság
méltó síremléket állít Petrovics Elek
eddig egyszerű sírhanttal megjelölt nyughelyén.

A Szépművészeti Múzeum és a Nemzeti Kegyeleti Bizottság
tisztelettel meghívja Önt

Petrovics Elek

a Szépművészeti Múzeum egykori főigazgatója síremlékének felavatására
2006. július 24-én 11 órára.

Helyszín:
Kerepesi temető
34-es Művészparcella 2. sor 46-os sírhely

Beszédet tart:
Dr. Gedai István, a Magyar Nemzeti Múzeum nyugalmazott főigazgatója,
a Nemzeti Kegyeleti Bizottság elnökhelyettese
Dr. Baán László, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója

kép: Rippl-Rónai József: Petrovics Elek és Meller Simon /részlet/

MEGHÍVÓ

125

A PETRÓ-GYŰJTEMÉNY
REMEKEI

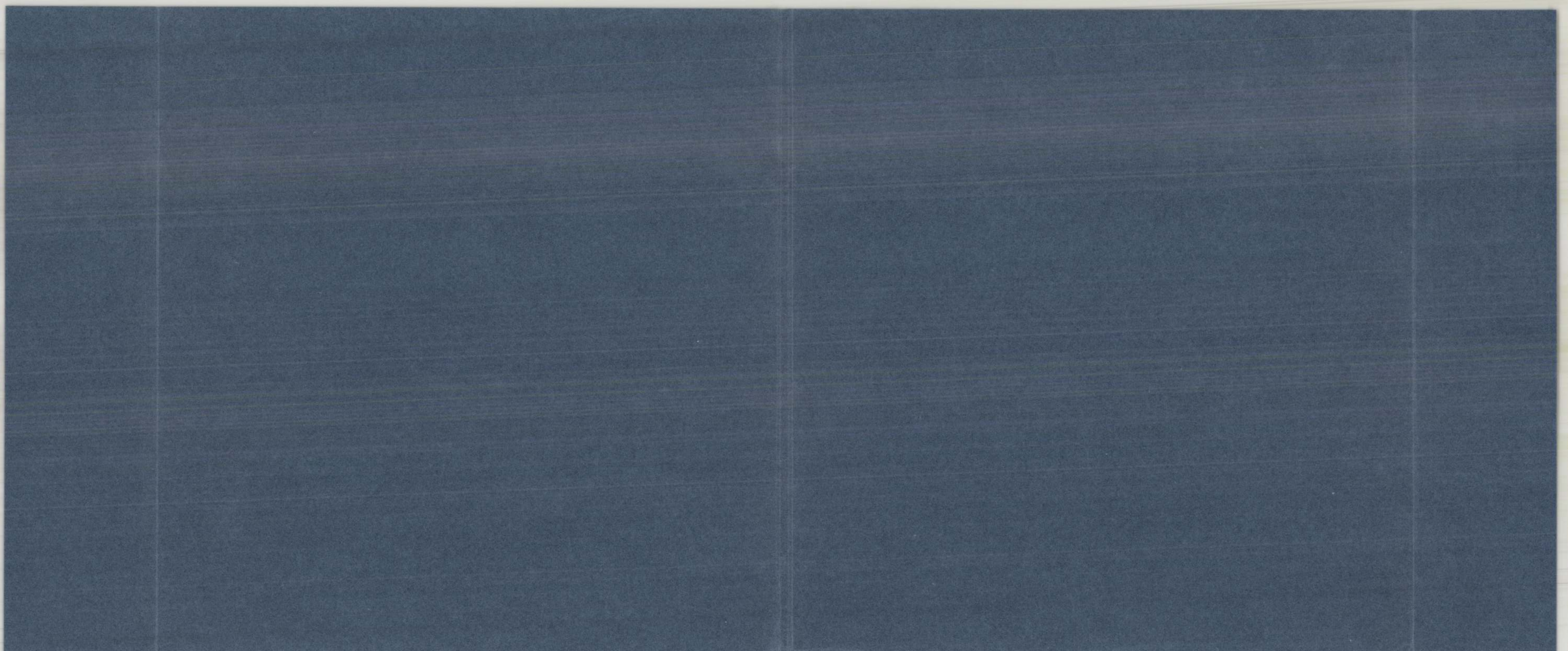

MISKOLC
1977

HERMAN OTTÓ MÚZEUM KÉPTÁRA

A PETRÓ-GYŰJTEMÉNY REMEKEI

PETRÓ SÁNDOR 1907–1976

A magyar műgyűjtés történetének egyik fontos személyisége volt dr. Petró Sándor, akinek gyűjteményét örököse, Balázs Ernőné Petró Mária Miskolc város és Borsod megye közönségének adta át.

Petró doktor nem volt gazdag család sarja, nem nevelkedett fényes lakásban. Amit elért, szakmájában és a művészet gyűjtése területén is, saját erejéből érte el. Kérlelhetetlen józansága a mi fogalmaink szerinti realitásérzéket sokszorosan felülmúlta: az értékek pontos kiszámítója, a szívós céltudatosság és a társadalom számára is hasznos önzés megtestesítője volt.

Dr. Petró Sándor apja nyomdász volt. Az Orvostudományi Egyetemet Debrecenben végezte. Mindig kitűnő tanuló volt. Az egyetemen alaposan megismerte választott hivatásának, az orvoslásnak elvi és gyakorlati alapjait. Ezenkívül példás szorgalommal tanulta a nyelveket. Öt világnyelven olvasott és beszélt, ami egyaránt megkönnyítette szakmai munkáját és a világban való tájékozódását. Nemcsak a hivatásával kapcsolatos problémák vonzották, hanem a régi orvosokhoz hasonlóan az emberi élet és tevékenység egész szövevényének áttekintése is izgatta. Ez az igénye vezette az irodalom, a zene és a képzőművészet megismeréséhez, s ezzel magyarázható szinte szenvedélynek nevezhető utazási kedve.

Mindig megtalálta azokat az embereket, akik emberi és szakmai vonatkozásban elősegíthették kibontakozását.

A műgyűjtés iránti készséget Leszih Andor, a Borsod-Miskolci Múzeum igazgatója fejlesztette tanácsaival. A harmincas évek végétől számítható Petró Sándor műgyűjtő tevékenysége. Kezdetben a Miskolcon alkotó művészek munkái érdekelték, de élve a lehetőségekkel megszerezte más magyar művészek munkáit is. Gyűjteménye az ötvenes évekre kiterebélyesedett: ekkor tűzte ki célul, hogy a nemzeti művészet kezdeteitől, tehát II. Rákóczi Ferenc idejétől kezdve a magyar festészet minden jelentősebb személyiségétől szerez egy-egy jellemző alkotást. A kitelepítések idején sok művet mentett meg az elkallódástól.

Az ötvenes évektől a Petró-gyűjtemény a magyar művészet fontos tanulmányi anyagává vált; a szakemberek számára egyenesen nélkülözhetetlen kollekcióvá fejlődött. Petró nem rejtette el kincseit, szívesen kölcsönadta azokat a műveket, amelyeket hazai vagy külföldi kiállításokon való bemutatás céljából igényeltek tőle.

Gyűjteményének fejlesztése nagyrészt orvosi tevékenységén alapult. A belgyógyász szakvizsga mellé megszerezte a gyermekgyógyászati és a sportorvosi szakképesítést. Megtanulta a röntgendiagnosztika módszereit, röntgenkészüléket vásárolt, kis laboratóriumot fejlesztett ki, s ily módon kompletté tette magánrendelőjét. Népszerű és keresett orvos lett. Hírneve nemcsak azon alapult, hogy számos fárasztó utánjárástól kímélte meg betegeit – hiszen minden fontosabb vizsgálatot azonnal, személyesen végzett el –, hanem azon is, hogy pácienseivel igen jó kapcsolatokat tudott kiépíteni. Emberismerete, intuíciós képessége hozzásegítette, hogy betegei titkolt „bajaira" rátapintson: emiatt „csodadoktor" hírébe került. Orvosi tudásával, emberismerő képességével sohasem élt vissza, így érdemelte ki a kiváló és érdemes orvos kitüntetést és hatvanéves korában a Munka Érdemrend arany fokozatát.

Orvosi munkája gyakran egész napját igénybe vette, de pihenésképp néhány percre vissza-visszavonult lakásába, műgyűjteménye kincsei közé. A hét végét rendszerint Budapesten töltötte, kis lakása volt a Lukácsfürdő közelében, itt tartotta legkedvesebb képeit, Ferenczy Károly, Egry József, Gulácsy Lajos és Csontváry Kosztka Tivadar műveit, valamint több mint félszáz műtárgyat. Műgyűjteményének zömét (mintegy 350 képet és szobrot) azonban miskolci lakása őrizte. Ez a lakás érdemes az emlékezetre, hiszen még a régi, félig-meddig kisvárosi Miskolc egyik jellemző épülete volt. Mivel ennek a háznak a hangulata a műtárgyak elszállításával örökre elveszett, érdemes feljegyezni az itt szerzett élményeket.

A Hunyady utca tizenkettő szám alatt található dr. Petró Sándor háza. Magas bázisra épült földszintes ház, hatalmas vaskapuval, a felvidék jellegzetes „duffart"-jával. Kis kert, az udvaron vidékies nyugalmat árasztva. Hátrébb egy nappalra elkerített részben volt található a gyűjteménye őre, egy hatalmas dobermann kutya. Csabai Kálmán ezzel a régi detektívregényekből ismeretes állattal együtt festette le Petró Sándort. Nemcsak a kutya félelmetes megjelenése volt az oka, hogy a Petró-gyűjteményt nem volt könnyű felkeresni. Egykori tulajdonosa elfoglalt ember volt, de ha levélbeli kérés vagy telefonbeszélgetés alapján hozzájárult a látogatáshoz, szívélyes házigazdának bizonyult.

Puritán, célszerű ember benyomását keltette. A gyűjtemény látogatója előtt nem játszotta az orvost. Ha fehér köpeny volt rajta, üdvözlés előtt levetette. Mindig ápolt volt, jólöltözött, modora előzékeny, vagy inkább sportszerű. Nem csinált titkot abból, hogy kiismerés céljából megfigyelte a látogatót, ám eljárása mindig fair volt, mert ő sem hárította el a valódi, lényegbe vágó kíváncsiságot. Állta a próbát. Sokszor látszott fáradtnak, ilyenkor ábrázata maszkszerűnek tűnt. Nem volt könnyen hozzáférhető, a betegeivel szemben kiművelt tapintatát nem vitte át látogatóira: józan és keményen ítélkező volt, egészen a kegyetlenségig. Ha nem érezte partnerének a látogatót, szemmel láthatólag unatkozott. A frázisok és a szentimentális kifakadások könnyen felingerelték. Ebben az esetben hamarosan véget vetett az együttlétnek.

Műtárgyairól szívesen beszélt, készségesen tartotta nélkülözhetetlen kézi reflektorát, hogy a falakat borító képek közül kiemeljen egyet-egyet. Gyakran tette próbára látogatóinak művészi fogékonyságát és ismereteit. Ebből a célból egyetlen műtárgyra sem helyezett névcédulát. A látogató esetleges tévedését nem tartotta végzetes bűnnek, szívesen kiigazította azt. Műtárgyait nem fetisizálta, ismerte értékeiket, fogyatékosságaikat. Szerette az idő múlásának nyomát a képeken, ezért a műtárgyait csak végső esetben adta restaurátor kezébe. Petró doktor az értő műbarát kiváló példája volt. Nem vagyongyűjtés szándékával gyűjtötte a képeket, hanem mert szerette és átélte a képzőművészeti alkotásokba rejtett üzeneteket. Ez az oka annak, hogy bár megtanulta a művészettörténetet, mégsem úgy beszélt a művészetről, mint a bennfentesek.

Elsősorban a kép mondanivalója érdekelte, a különleges és sajátos művészeti lelemény, és másodsorban vette tekintetbe a történeti értéket. Éppen ezért figyelemesen meghallgatta a látogató megjegyzéseit, nem egyszer azzal a céllal, hogy ami megjegyzésre való azt elraktározza. Nem volt dilettáns, nem akart második szakmaként művészettörténész lenni: nem volt félresikerült, pályatévesztett ember. A művészet nagyszerű értője és ismerője volt, aki szuverén módra állt a művek elé, s nem óvatosan összekuporgatott véleményekből ügyeskedte ki ítéleteit. Az aktív műélvezés mestere volt: a műtárgy értése nála elválaszthatatlanná vált a műtárgy birtoklásától.

Valóságos és biztos művészettörténeti tudása volt, ami azonban csak részben származott könyvekből. Ismereteinek jelentős része a műtárgy megszerzése körüli tapasztalatokból alakult ki. Néhány hamis kép megvásárlása árán szerezte ezeket. Volt hamis Kosztája, Gulácsyja, Mednyánszkyja, Rippl-Rónaija. A tévesen vásárolt képek egy részén nem adott túl, mert nem az eredetiséget tartotta kizárólagos értéknek, hanem a festői minőséget is elismerte: Így történt, hogy a Diener Dénes Rudolf féle Rippl-Rónai „másolatokat" az eredetiekkel együtt tartotta.

Az egykori lakás berendezése jól tükrözte tulajdonosának jellegzetességeit. A képek szinte elözönlötték a szobák falait. Dr. Petró hangulati és történeti szempontok figyelembevételével alakította ki a szobák gyűjteményét. A lakás előszobájában rövid rápillantást igénylő egyszerűbb, de dekoratív képek sorakoztak. Innen nyílt az ebédlő. Az ebédlő szívélyességét reformkori festményekkel, biedermeier bútorokkal, szép szőnyegekkel és egy kellemes meleget árasztó búboskemencével fokozta. Ebben a szobában helyezte el a szelence és miniatúra gyűjteményét tartalmazó vitrint: ebéd utáni kávéra várva szívesen mutogatta artisztikus kincseit.

A könyvtárszobában a gyűjtemény különleges kincsei, Paál László, Szinyei Merse Pál, Mészöly Géza, Munkácsy Mihály, Benczúr Gyula, Liezen-Mayer Sándor és Székely Bertalan művei kaptak helyet. A hálószobába vezető folyosón álló polcokra helyezte azokat a képeit, amelyeket leakasztott a szobák faláról, vagy eladásra, cserére tartogatott. A hálószoba néhány meghitt méretű műtárgya a tulajdonos érzelmi világáról vallott: Csontváry Keresztrefeszítettje, Gulácsy kis képei a fantáziák világába vezették.

A szalon a gyűjtemény másik fénypontja, a magányosok: Csontváry, Rippl-Rónai, Mednyánszky művei mellett a nagybányaiak alkotásai. A rendelőben az élő és a közelmúlt magyar művészete. Petró doktor betegjei vizuális művelésével is törődött. A várószobában sokféle nézegetnivaló: mindenki megtalálhatta az ízlése szerinti képet.

A gyűjtemény egy jóízlésű, áldozatkész és az esztétikum közegében élni akaró ember életművének egy része, most a miskolci Herman Ottó Múzeum kezelésébe került. A gyűjtemény zártsága és sajátos jellege a múzeumi körülmények között elvész ugyan, de értékei megmaradnak, és közkinccsé válnak, vagy ahogy Petró Sándor mondta egy televíziós interjú során: az ő gyűjteménye beömlik a nagy képóceánba.

* * *

A muzeológia eszközeinek és módszereinek finomodásával egyidejűleg a magán-műgyűjtés jellege is sokat változott. Igényes műgyűjtő profilozott gyűjtemény kialakítására törekszik, s elutasítja magától a mindenbe belekóstolgató tervszerűtlenséget. A gyűjtés modern formái nálunk a két világháború közti időben alakultak ki. Ebben az időben kétféle gyűjteménytípus terjedt el, az egyik típusra az átfogóbb, történeti szemlélet a jellemző, a másik típust a speciális nézőpontok, ízlésbeli sajátosságok határozzák meg. Az első típusba tartozik a magyar tárgyú gyűjtemények közül a Wolfner-gyűjtemény, amely eddig a legszebb történeti gyűjteménynek tekinthető. Ugyancsak fontos gyűjtemény volt a Kohner- és a Beczkói-Bíró-gyűjtemény. A Wolfner-gyűjtemény legszebb darabjai a második világháború kitörése előtt szerencsére múzeumba kerültek, a Kohner-gyűjtemény nagy része megsemmisült, a kisebb jelentőségű Beczkói-Bíró-gyűjtemény volt az egyetlen, amely szinte sértetlenül köztulajdonba került. A speciális tárgyú műgyűjtemények kialakítására nagy hatással volt az ún. Gresham csoport, amely szinte nevelőtestületévé vált az olyan

műgyűjteményeknek, mint a Radnay, Fruchter, Szilágyi és Köves. Ezek a gyűjtők egy-egy művész, illetve csoport monografikus gyűjtésére törekedtek.

A második világháború után formálódott két legjelentősebb gyűjtemény Dr. Tompa Kálmán és Dr. Petró Sándor kollekciója. Tompa dr. a XX. századi művészetre specializálta magát, kitűnő színvonalú gyűjteménye a Pécsi Modern Képtárba került, s az ott kiállított magyar anyag gerincét adja. Dr. Petró Sándor gyűjteményének jellege és színvonala tekintetében a Wolfner-gyűjteményhez mérhető, azzal a különbséggel, hogy Munkácsy nem szerepel jelentőségének megfelelően, és Szinyei Merse megjelenése is valamival halványabb. Ezt a két hiányosságot bőven kárpótolja a Petró-gyűjtemény sok más kiválósága, elsősorban a kiemelkedően gazdag Paál László, Gulácsy és Egry kollekció, valamint a Borsos Miklós művek számszerűleg is igen gazdag sorozata.

Az említett művészek alkotásainak bősége sajátos karaktert ad a Petró-gyűjteménynek. A kollekció ugyanis Mányokitól a Gresham csoport korosztályáig majdnem teljesen átfogó képet ad két és fél évszázad magyar festészetéről, de ezen belül a gyűjtő személyes ízlésének megfelelően egyes művészek alkotásai különös hangsúllyal vannak jelen. Ilyen sajátos módon találkozik a Petró-gyűjteményben a történeti folyamat bemutatására vonatkozó objektivitás a gyűjtés személyes vonzalmaival, elfogultságaival. Mint minden közgyűjteménybe került kollekció, a Petró-gyűjtemény is elveszítheti az idők folyamán sajátos egyéni zamatát, s összeolvadva a múzeum gyűjteményeivel új formációk alakulásában vesz részt, ha közelesen nem sikerül önállóságát biztosítani.

E tény megfontolása ad különös hangsúlyt ennek a kiállításnak, amelynek a helyszűke miatt nem is lehet célja a Petró-gyűjtemény egészének bemutatása, erre a Budapesti Műcsarnok tudna csak elegendő helyet biztosítani. A mostani bemutatóval a Herman Ottó Múzeum a nagy gyűjtő előtti tiszteletét kívánja leróni olyanformán, hogy kiemeli a gyűjtemény jellegzetességeit, a Petró dr. által egyénileg képzett gyűjteményi hangsúlyokat.

A kollekció legrégibb darabja Mányoki Ádám (1673–1757) Férfiarcképe. Az első számottevő újkori magyar festő legismertebb műve kenyéradó gazdájának, II. Rákóczi Ferencnek a portréja. Körülbelül ezzel az alkotásával egyidőben készült a Petró-gyűjtemény Férfiarcképe, mely puritán eszközeivel jól szemlélteti a magyar művészetbe szinte előzmény nélkül belerobbanó nagyszerű tehetség emberábrázoló képességét, póztalan barokk realizmusát. Mányoki kortársa Bogdány Jakab (1660–1724) a hazai viszonyok elől menekülve Angliába jutott, ahol elismert csendéletfestővé vált. Éppen ellentéte Mányokinak, a tárgyak zsúfolása, a formák és színek dinamikus kavargása jellemzi képeit. Ugyancsak Angliában élt a reformkor egyik legnagyobb festőtehetsége Brocky Károly (1807–1855). Roppant készsége volt a régi velencei mesterek stílusának életrekeltéséhez. Anyagszerű hatásokra törekvő, csillogó színei, opálos női aktképei a múlt század első felének egyik legnagyobb koloristájává teszik. Jó hazafi volt: megfestette az 1848–49-es szabadságharc több vezetőjét és magyartárgyú történelmi képet is komponált. A Petró-gyűjteményben levő nagyméretű, mitológiai tárgyú képe egyedülálló. Brocky munkái közt a francia klasszicizmus befolyását mutatja.

Az ugyancsak külföldön, Itáliában élő id. Markó Károly (1791–1860) és köre is képviselve van a Petró-gyűjteményben. Az alakuló magyar nemzeti művészet gyöngyszeme Barabás Miklós (1810–1898) egyik fő műve a Dégenfeld család, mely a polgári eszményítés kissé naiv eszközeivel, az önmagába visszahajló formák akkurátus izolációjával mutatja be témáját. Jóval festőibb Borsos József (1821–1883) Női arcképe, mely a hagyomány szerint Szinyei Merse Pál sógornőjét, a későbbi Szirmay Alfrédnét ábrázolja. A gyűjtemény érdekességei közé tartozik, hogy Szinyei Merse Pál festette Szirmay grófnő arcképe itt található, jól reprezentálván, mit változott a magyar festészet szemlélete húsz év alatt.

Petró Sándor szeretettel kutatta fel nemzeti művészetünk úttörőinek műveit, szinte minden ismertebb művész szerepel egy-két művel a gyűjteményben. Az akadémizmusba hajló romantika mesterei, így Székely Bertalan (1835–1910), Benczúr Gyula (1844–1920), Zichy Mihály (1827–1906) is színvonalas alkotásokkal szerepelnek. Munkácsytól azonban megfelelő minőségű festményt nem tudott szerezni. Néhány évvel halála előtt fedezte fel a nagy mester Tájkép várrommal című eddig csupán reprodukcióból ismert tájképét, amely a bibliai kompozíciók festése idején készült, nagyvonalú, erőteljes alkotás.

Paál László (1845–1878) művei a Petró-gyűjtemény legnagyobb kincsei közé tartoznak. Paál pantheisztikus természetszemlélete, a motívumok hű lefestésén átcsillanó festői indulata, tragikus magányérzése és az elmúlás melankóliájában megszólaló férfias lírája a gyűjtemény minden darabjából kiérződik. Paál László tragikumával szemben Mészöly Géza (1844–1887) a nosztalgiába átcsapó realitásszemlélet megtestesítője. Ezüstös tónusai, etnográfiai pontossággal megfestett figurái az elveszett magyar ősvilág hangulatát idézik.

Szinyei Merse Pál (1845–1919) a modern magyar festészet előfutára, aki akadémikus neveltetése ellenére a franciás artisztikus festői analízishez érkezett el. A Petró-gyűjtemény két kiemelkedő Szinyei festménye Gróf Szirmay Alfréd és felesé-

gének portréja. Szinyei Merse gyakran időzött a Miskolc közelében levő Szirmabesenyőn, több tájképet is festett a Sajó partján, ezek azonban elpusztultak. A huszadik századba való átmenet korának érdekes személyisége, a világ szenvedéseire oly ébren figyelő Mednyánszky László (1857–1919): stilizáló, expresszív hatású naturalizmusának értékes alkotásai a Petró-gyűjteményben is megtalálhatók.

Századunk magyar művészetének nyitányát a nagybányai művésztelep működése adta. A vezéregyéniség kezdetben Hollósy Simon (1857–1918) volt, gyújtó hatású, lázongó egyénisége új utat mutatott a Münchenben tanuló fiataloknak. Különösen korai műveinek volt nagy hatásuk, mert az ún. finomnaturalizmus, tehát egy festői izgalmakat kínáló és hangulati értékekben gazdag piktúra kialakítója volt. Nagybányai, majd técsői tartózkodása idején Monet impresszionizmusához közeledett. A Petró-gyűjteményben mindkét korszakának egy-egy jelentős alkotása található. A nagybányai festészet másik vezéralakja Ferenczy Károly (1867–1917) az esztétikai igényesség és a morális emelkedettség képviselője volt. Értékes vázlatai közül kiemelkedik a gyűjteményben levő Háromkirályok c. kompozíciós terve, amelynek jelentőségét az a körülmény is növeli, hogy a végleges kompozíció festékhiba következtében megfeketedett, s így alig élvezhető. Ferenczy a lefestő naturalizmustól távolodva mitológiai tárgyú kompozíciók kialakításával kereste a modern ember érzésvilágának kifejezését. Ennek szép példája a gyűjteményben levő, befejezetlennek tűnő Tékozló fiú, mely a kortárs francia művészet hangvételére emlékeztet. A francia igazodást három dunántúli művész, Csók István (1862–1961), Rippl Rónai József (1861–1927), és Vaszary János (1867–1939) műveiben jelentkezik. Mindegyikük jellemző alkotásokkal reprezentálja tehetségét a gyűjteményben. Csók István Manet hatását közvetítő képe látható, Vaszary könnyed rögtönzésével bűvöl el, Rippl-Rónai kaposvári korszakának elején keletkezett dekoratív alkotásai láthatók.

A velük párhuzamosan alakuló irányzatok képviselői nem szerepelnek jelentőségüknek megfelelően a Petró-gyűjteményben, Kivétel Rudnay Gyula (1878–1957), akinek Mulató társaság c. művében az archaizáló kompozíció ellenére sok eredeti és modern festői gesztus rejtezik. Nagy István (1873–1937) tanulmánya és Tornyai János (1869–1936) plain-air képe érdemel említést.

A századelő két nagy magányosa, Csontváry (1853–1919) és Gulácsy (1882–1932) Petró gyűjteményében kiemelt hangsúllyal szerepel, Csontváry beleérző monumentális ereje, a hangsúlyozás érdekében megvalósított rajzbeli, kolorisztikus és strukturális deformációi pregnánsan megnyilvánulnak a Petró-gyűjteményben. Az Öreg halász fanyar bölcsessége, az Itáliai táj nosztalgikus szépsége, vagy az éjjeli fényben mesepalotává változó Keleti pályaudvar a Petró-gyűjtemény legfőbb kincsei közé tartoznak. Ugyancsak ez mondható el Gulácsy Lajos műveinek gazdag kollekciójáról. Gulácsy férfiportréja a dekadens életérzés és az ámuldozó léleklátás remeke.

A modern kor arculata nem rajzolódik ki hibátlanul a Petró-gyűjteményből. A nyolcak expresszionista csoport tagjai közül Márffy Ödön (1878–1959) szerepel színvonalas művekkel. A konstruktivista törekvéseket Kmetty János (1889–1975) nagybányai tájképe reprezentálja magas színvonalon. A Gresham csoport tagjaitól nem sikerült igazi remekművet szereznie, kivéve Egry Józsefet (1883–1951), akinek a gyűjteményben levő féltucat munkája közül is kiemelkedik a Kikiáltó, egy fanyar önarcképszerű alkotás, mely a művészsors kegyetlenségét fejezi ki.

A két világháború közti időszak művészei közül Petró a már említetteken kívül Aba-Novák Vilmost (1894–1941), Czóbel Bélát és Derkovits Gyulát (1894–1934) értékelte nagyra. Czóbel Béla (1883–1976) szentendrei tájképe a természeti látvány vízióvá való átköltésének remek, Petró portréja érdekes lírai vallomás. Derkovits korai művei kitűnően szemléltetik stílusának alakulását. Proletáranya (Terhes asszony) Derkovits kései remekei közé tartozik: a nyomor apoteozisa, melyet átszó a szebb jövőbe vetett hit. Az avantgarde törekvéseket, ha hézagosan is, de kielégítően reprezentálja a gyűjtemény. Ide tartozik Gadányi Jenő (1898–1960) Csendélete, Kassák Lajos (1887–1967) Kompozíciója, Moholy Nagy László (1895–1946) (egyesek által kétségbevont szerzőségű) kompozíciója.

Az élő magyar művészet képviselői csak kis számban szerepelnek a gyűjteményben. Kivétel Borsos Miklós (1906) szobrászművész, akinek látásmódja, művészetfelfogása igen közel állt Petróhoz. Itt látható a műgyűjtőről készült portré, az immár klasszikus értékké vált Barcsay-szobor és mintegy száz érem, melyek Borsos kiapadhatatlan fantáziájáról tanúskodnak. A szoborkollekciót Stróbl Alajos (1856–1926), Vedres Márk (1870–1961), Medgyessy Ferenc (1881–1958) és Ferenczy Béni (1890–1967) alkotásai teszik gazdagabbá.

A Petró-gyűjteménynek ezúttal csak a legértékesebb darabjait mutatja be a Herman Ottó Múzeum. Reméljük, hogy mielőbb mód nyílik arra, hogy az egész gyűjtemény állandó kiállítás formájában Miskolc és az egész ország művészetszerető közönségének rendelkezésére álljon. Ehhez azonban elsősorban megfelelő épület, valamint további tudományos kutatás, meghatározás és szakszerű műtárgyrestaurálás is szükséges.

Végvári Lajos

DIE MEISTERWERKE DER PETRÓ-SAMMLUNG

Die bedeutende und wertvolle Kunstsammlung des Miskolcer Arztes Dr. Sándor Petró gelangte nach dessen Tode im Jahre 1976 in den Besitz des Miskolcer Herman-Ottó Museums.

Diese Sammlung wird in der Geschichte der ungarischen Kunstsammlungen als eine der schönsten registriert, sie umfasst zweihundertfünfzig Jahre ungarischer Kunst und repräsentiert viele ausgezeichnete ungarische Kunstwerke.

Dr. Petró stellte seine Sammlung mit grossem Sachverständnis zusammen. Nicht sein Vermögen, sondern sein Kunstverständnis, seine Ausdauer und Geschicklichkeit waren dabei ausschlaggebend.

Dr. Petró wurde 1907 als Sohn eines Druckers in Miskolc geboren. Früh verwaist, wurde er während seiner Schul- und Universitätsjahre von der Gewerkschaft der Druckereiarbeiter unterstützt. Auf der Universität zeichnete er sich durch grossen Fleiss, durch besondere Hingabe an den gewählten Beruf und durch seine Fremdsprachenkenntnisse – er sprach fünf Weltsprachen – aus. Er war als Internist, Sport- und Kinderarzt tätig. Zur Befriedigung seines Wissensdranges bereiste er fast die ganze Welt.

Anfangs interessierten ihn die Arbeiten Miskolcer Künstler, schon sehr bald steckte er sich ein sehr grosses Ziel: eine umfassende Sammlung der neuzeitlichen ungarischen Kunst zusammenzustellen. Bei dieser Absicht wurde er auch von lokalpatriotischen Überlegungen geleitet, denn in seiner Geburtsstadt hatte die Bildende Kunst so gut wie keine Vergangenheit, und auch die Sammlung des Museums war – Bildende Kunst betreffend – nicht sehr reich.

Die Sammlung zeigt in homogener Qualität die neuere Geschichte der ungarischen Malerei. Von Künstlern, die dem Sammler menschlich nahestanden, kaufte er auch mehrere Werke.

Den Anfang der Sammlung bilden die Arbeiten Ádám Mányokis (1673–1757), der Maler am Hofe von Ferenc Rákóczi II. war. Von den Meistern des XVIII–XIX. Jahrhunderts, die ins Ausland verschlagen wurden, sind die Arbeiten von Jakab Bogdány (1660–1724), Károly Markó (1791–1860), Károly Brocky (1807–1855) von Bedeutung. Auch die grossartigen Werke von László Paál (1846–1879), dem grössten Maler der Barbizoner Schule, sind in der Sammlung vertreten. Der hervorragende Meister der Jahrhundertwende ist der Impressionist Károly Ferenczy (1862–1917). Lajos Gulácsy (1882–1932), der in eine Traumwelt flüchtende Künstler, ist mit vielen bedeutenden Werken vertreten. Das konsternierende Genie der modernen ungarischen Malerei, Tivadar Csontváry Kosztka (1853–1919) schafft mit seinen überwältigenden Phantasien Meisterwerke der Einsamkeit und der pantheistischen Hingabe. Von den Vertretern der neuesten ungarischen Malerei werden József Egry (1883–1951), inspiriert von der magischen Atmosphäre des Plattensees und Gyula Derkovits (1894–1934), der klassische Meister der sozialistischen Kunst, besonders hervorgehoben. Sándor Petró sammelte mit grosser Leidenschaft Plaketten von Miklós Borsos.

Diese Ausstellung vermittelt einen Eindruck von den fast fünfhundert Kunstwerken.

Lajos Végvári

LES CHEFS-D'OUVRES DE LA COLLECTION PETRÓ

Le cabinet de tableaux particulier du docteur Sándor Petró, médecin de Miskolc fut transféré après *sa mort dans le Musée* Otto Herman à Miskolc.

Cette collection est une des plus belles, tenues en évidence par l'historie des collectionneurs d'objets d'art hongrois. Elle embrasse deux et demi siècles de l'art hongrois et on y trouve plusieurs chefs-d'oeuvre de l'art national. C'est avec une grande compétence professionnelle que le docteur Sándor Petró forma sa collection. Les facteurs les plus importants en étaient son orientation, ses renseignements, sa persévérérance et son habitud et non sa fortune matérielle..

Né en 1907 à Miskolc où son père était imprimeur typographe, il devint orphelin de bonne heure. Pendant ses études de lycée et d'université, il fut soutenu par le syndicat typographique. A l'Université il se fit remarquer par son zèle, son dévouement extraordinaire pour sa vocation choisie et par sa connaissance des langues. Il en parlait cinq de rayonnement mondial. Il fonctionnait comme médecin sportif, spécialiste des maladies internes et pédiatre. Pour compléter ses connaissances il parcourut presque toute la Terre.

Au commencement il fut intéressé par les oeuvres des artistes de Miskolc, mais bientôt il prit pour but la création d'une collection qui comprendrait tous les grands noms de l'art hongrois du temps moderne. Dans cette intention il fut animé d'un sentiment du patriotisme du terroir aussi: sa ville natale ne possédait guère des traditions d'art et au point de vue de l'histoire d'art la collection du musée local, elle aussi, était assez pauvre.

L'importante collection de Petró fut ouverte bien volontiers devant le public et les chercheurs y étaient toujours bien vus.

La collection présente proportionnellement bien l'histoire de la peinture hongroise au temps moderne. Il y a pourtant des artistes qui sont tout près à la personnalité du docteur Petró, de ceux il achète plusieurs tableaux.

Dans le temps la collection commence par la présentation de l'oeuvre d'Ádám Mányoki (1653–1757) peintre de la cour de Ferenc Rákóczi II. Parmi les maîtres qui vivaient à l'étranger aux XVIII–XIXe siècles, les tableaux de Jakab Bogdány (1660–1724), Károly Markó (1791–1860) et Károly Brocky (1807–1855) sont importants. Une collection tres remarquable du plus grand peintre de Barbizon, László Paál (1846–1879) se trouve aussi dans le cabinet particulier. Le maître éminent du tournant du siècle est l'impressioniste Károly Ferenczy (1862–1917). L'art fuyant au monde des rêves de Lajos Gulácsy (1882–1932) y est représenté par plusieurs tableaux importants. Le génie bouleversant de la peinture hongroise moderne est Tivadar Csontváry Kosztka (1853–1919) dont les fantaisies fascinantes sont les chefs-d'oeuvres de la solitude et de la ferveur panthéistique. Parmi les peintres contemporains hongrois c'est surtout József Egry (1883–1951) qui fut inspiré par l'atmosphère féerique de lac Balaton et le maître classique de l'art socialiste: Gyula Derkovits (1894–1934) qui sont bien représentés. En outre, Sándor Petró collectionnait avec ferveur les médailles de Miklós Borsos.

Notre exposition n'offre qu'un échantillon de la collection qui comprend près de 500 pièces.

Lajos Végvári

ABA NOVÁK VILMOS (1894–1941):

1. Laura (Kék kalapos nő) — fa, temp. 100x63 cm

ÁMOS IMRE (1907–1944):

2. Szentendrei táj — p. akv. 35x55 cm

BARABÁS MIKLÓS (1810–1898):

3. Romok a római Campagnaban — p. akv. 9,5x31,5 cm
4. Dégenfeld család — p. o. 48,5x38 cm

BENCZÚR GYULA (1844–1920):

5. A művésznő álma — v. o. 90x112 cm

BERÉNY RÓBERT (1887–1953):

6. Csendélet — v. o. 57,5x70,5 cm

BERNÁTH AURÉL (sz. 1895)

7. Gombás csendélet — k. kréta 32,6x53,3 cm

BIHARI SÁNDOR (1855–1906):

8. Naplemente — f. o. 17x21 cm

BOGDÁNY JAKAB (1660 k. –1724):

9. Csendélet — v. o. 73,5x97,5 cm

BORSOS JÓZSEF (1821–1883):

10. Férfiarckép — p. akv. 22,5x16,5 cm
11. Női képmás (Marie) — f. o. 33x25 cm

BROCKY KÁROLY (1807–1855):

12. Tanulmányfej — színezett p. ceruzarajz 17x13 cm
13. Ceres és Triptolemos — v. o. 139x119 cm

CANZI ÁGOST ELEK (1808–1866)

14. Női arckép — p. akv. 28x29,5 cm

CZIGÁNY DEZSŐ (1883–1937):

15. Önarckép — v. o. 55x43 cm

CZÓBEL BÉLA (1883–1976):

16. Kertrészlet — v. o. 59x72 cm

CSONTVÁRY KOSZTKA M. TIVADAR (1853–1919):

17. Dalmát vidék — v. o. 40x27 cm
18. Olaszországi táj (Mandulavirágzás) — v. o. 43x51,5 cm
19. Keleti pályaudvarral éjjel — v. o. 44x65 cm
20. Keresztre feszített Krisztus — v. o. 18x37 cm
21. Öreg halász — v. o. 59,5x45 cm
22. Házak — k. o. 38x51 cm

CSÓK ISTVÁN (1865–1961):

23. Fekvő akt — v. o. 35x44 cm

DERKOVITS GYULA (1894–1934):

24. Anyaság — temp. ezüst prof. p. 113,4x44,5 cm
25. Vitorlások a vizen — k. o. 42x38 cm

DÉSI HUBER ISTVÁN (1895–1944):

26. Sakkozó — k. o. 98x65 cm

DONÁT JÁNOS DÁNIEL (1744–1830):

27. Férfiarckép — v. o. 70x60 cm

ENDRE BÉLA (1870–1928):

28. Kukoricás — v. o. 60x80 cm

EGRY JÓZSEF (1883–1951):

29. Cirkuszi kikiáltó — k. o. 48x64 cm

FERENCZY KÁROLY (1862–1917):

30. Háromkirályok (tanulmány) — v. o. 26,5x60,5 cm
31. Lovasok az erdőben — v. o. 53x66,5 cm
32. Tékozló fiú (vázlat) — v. o. 138x185 cm

GADÁNYI JENŐ (1896–1960):

33. Csendélet — k. o. 70x83 cm

GULÁCSY LAJOS (1882–1932):

34. Játék a templomkertben — k. o. 40x50 cm
35. Fellázadt játékszerek — k. o. 76–57 cm
36. Sárga kabátos férfi — k. o. 54,7x33 cm
37. Tavasz — k. o. 54x43,5 cm
38. Fiatal lány arcképe (Emília) — f. o. 36x22,5 cm
39. Négyalakos kompozíció — k. o. 32x50 cm
40. Rokokó társaság — v. o. 22x28 cm

GYÁRFÁS JENŐ (1857–1925)

41. Tanulmányfej — v. o. 55x45 cm

GYÖRGYI GIERGL ALAJOS (1821–1863):

42. Női arckép — o. v. 60x46 cm

HOLLÓ LÁSZLÓ (1877–1976)

43. Szénahordás — p. o. 22,5x31 cm

HOLLÓSY SIMON (1857–1917):

44. Az ország bajai — v. o. 65x109 cm

KASSÁK LAJOS (1887–1967):

45. Kompozíció — v. o. 41x48,5 cm

KMETTY JÁNOS (1889–1976):

46. Nagybányai utca templommal — v. o. 100x60 cm

KORB ERZSÉBET (1899–1925):

47. Áhitat — v. o. 63x48 cm

KOSZTA JÓZSEF (1861–1949):

48. Női akt — v. o. 117x66 cm

LATKÓCZY LAJOS (1822–1875):

49. Vadász képmása — p. akv. 26,5x20,5 cm

LIEDER FRIGYES (1780–1859):

50. Férfiarckép — p. temp. 18,5x16 cm

LIEZEN-MAYER SÁNDOR (1839–1898):

51. Vénus és Tannhauser — k. o. 48,5x43,5 cm

LOTZ KÁROLY (1833–1904):

52. Múzsa — v. o. 100x58,5 cm

LYKA KÁROLY (1869–1965):

53. Tenger csónakokkal — v. o. 26,5x40 cm

MADARÁSZ VIKTOR (1830–1917):

54. Női képmás — v. o. 37,5x30 cm

id. MARKÓ KÁROLY (1791–1860):

55. Táj mitológiai alakokkal — k. o. 27,5x39,5 cm

MÁNYOKI ÁDÁM (1673–1757):

56. Donát Gábor festő arcképe — v. o. 50,5x45,5 cm

MÁRFFY ÖDÖN (1878–1959):

57. Akt a szabadban — k. o. 47,5x31,5 cm

MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ (1852–1919):

58. Katonai tábor — k. o. 70,5x100 cm
59. Vízparti táj — k. o. 40x57 cm

MÉSZÖLY GÉZA (1844–1887):

60. Parasztember korsóval — f. o. 28,2x20,8 cm
61. Szántódi átkelés — f. o. 26,4x53,3 cm
62. Fürdőház a Balatonon — v. o. 33x59 cm
63. Balatonpart Akarattyánál — v. o. 24,5x54 cm

MOHOLY NAGY LÁSZLÓ (1895–1946):

64. Kompozíció — v. o. 80x75 cm

MUNKÁCSY MIHÁLY (1844–1900):

65. Várrom — v. o. 65x81 cm

NAGY BALOGH JÁNOS (1874–1919):

66. Szobasarok kályhával — v. o. 27x21,5 cm
67. Önarckép — v. o. 46x38,5 cm

NAGY ISTVÁN (1873–1937):

68. Esernyő — p. kréta 50x68,5 cm

NEMES LAMPÉRTH JÓZSEF (1891–1924):

69. Szakállas férfi — k. o. 50x40 cm

PAÁL LÁSZLÓ (1846–1879):

70. Fontainebleau-i erdő — k. o. 112,5x88,5 cm
71. Erdő széle — v. o. 74x100 cm
72. Napsütés az erdőben — v. o. 54x65,5 cm

PAIZS GOEBEL JENŐ (1896–1944):

73. Cigarettázó férfi (Önarckép) — p. akv. 48,5x37 cm

PERLMUTTER IZSÁK (1866–1932):

74. Tenger — v. o. 35x53 cm

PERLROTT-CSABA VILMOS (1880–1955):

75. Párizsi utca — v. o. 60x49 cm

RÉTI ISTVÁN (1872–1945):

76. Felsőbányai táj — v. o. 46x46 cm
77. Pásztorlányka

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927):

78. Szép tájék a Pyrenékben — k. o. 70x97 cm

RUDNAY GYULA (1878–1957):

79. Mulató társaság — v. o. 42,8x55,3 cm

STERIÓ KÁROLY (1821–1862):

80. Lovasok — p. akv. 30x39 cm

SZÉKELY BERTALAN (1835–1910):

81. Női arckép — k. o. 52,5x39 cm

SZINYEI MERSE PÁL (1845–1920):

82. Szirmay Alfréd arcképe — fa, o. 33,3x26,2 cm
83. Szirmay Alfrédné arcképe — fa, o. 33,3x26,2 cm
84. Lila virágos rét — v.o. 60x70 cm

SZŐNYI ISTVÁN (1894–1960):

85. Delelő — v. o. temp. 100x130 cm

THAN MÓR (1828–1899):

86. Búcsúzkodás — v. o. 72x62 cm

TIHANYI LAJOS (1885–1938):

87. Önarckép — v. o. 39,5x30 cm

TORNYAI JÁNOS (1869–1936):

88. Őszutó — k. o. 35x50 cm

VAJDA LAJOS (1908–1941):

89. Fej — p. quache 63x45 cm

VASZARY JÁNOS (1867–1939):

90. Jelenet — v. o. 55x68,5 cm

WEBER HENRIK (1818–1866):

91. Önarckép — v. o. 78x62 cm (ovális)

ZICHY MIHÁLY (1828–1906):

92. Kozákok — p. akv. 14x16,5 cm

BECK Ö. FÜLÖP (1873–1945):

93. Szittya lovas — bronz, 22 cm

BORSOS MIKLÓS (sz. 1906):

94. Barcsay Jenő arcképe — bazalt, 33,5 cm
95. Szabó Lőrinc — vörösrézplakett, 22 cm

FERENCZY BÉNI (1890–1967):

96. Aranykor — bronz, 47 cm

KISFALUDI STROBL ZSIGMOND (1884–1975)

97. Törölköző — fehér márvány 43 cm

MEDGYESSY FERENC (1881–1958):

98. Tánc — bronzrelief, 35x72,5 cm
99. Faun és nimfa — bronzrelief, 46x40 cm
100. Női akt — márvány, 28 cm
101. Gondolkodó — terakotta, 38 cm
102. Ülő kislány — terakotta, 61 cm

PÁSZTOR JÁNOS (1881–1945):

103. Ivó nő — bronz, 66 cm
104. Hősi emlék — bronz, 22 cm

PÁTZAY PÁL (sz. 1896):

105. Fésülködő nő — bronz, 22 cm

STRÓBL ALAJOS (1856–1926):

106. Anyánk — bronz, 49 cm

TELCS EDE (1872–1848):

107. Toronyépítő — bronz, 42,5 cm

VEDRES MÁRK (1870–1961):

108. Lábát törlő fiú — bronz, 20 cm
109. Emberpár — bronz, 35,5 cm

VILT TIBOR (sz. 1905):

110. Magány — bronz, 33 cm

ZALA GYÖRGY (1858–1937):

111. Férfiportré — bronz, 70 cm

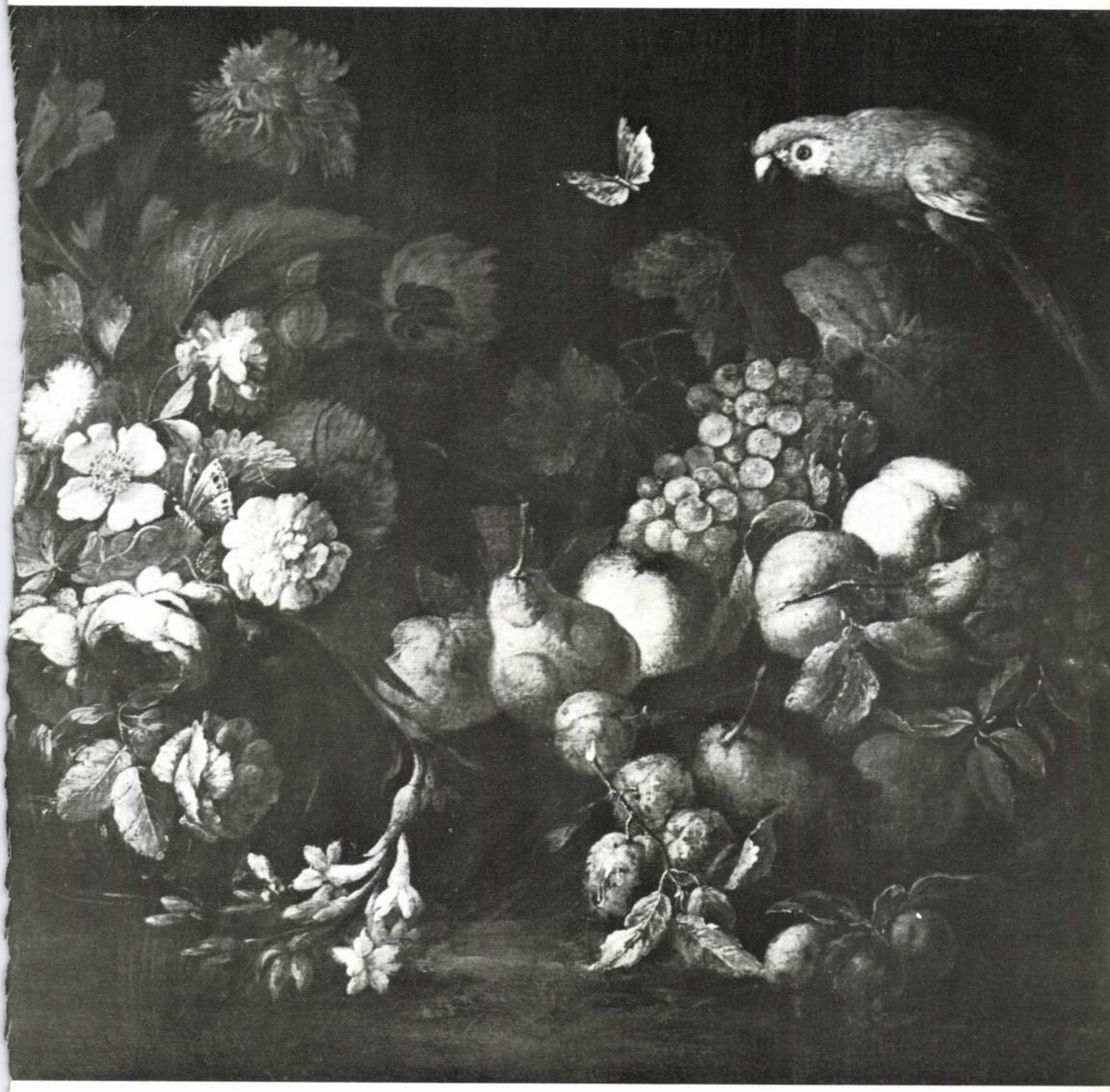

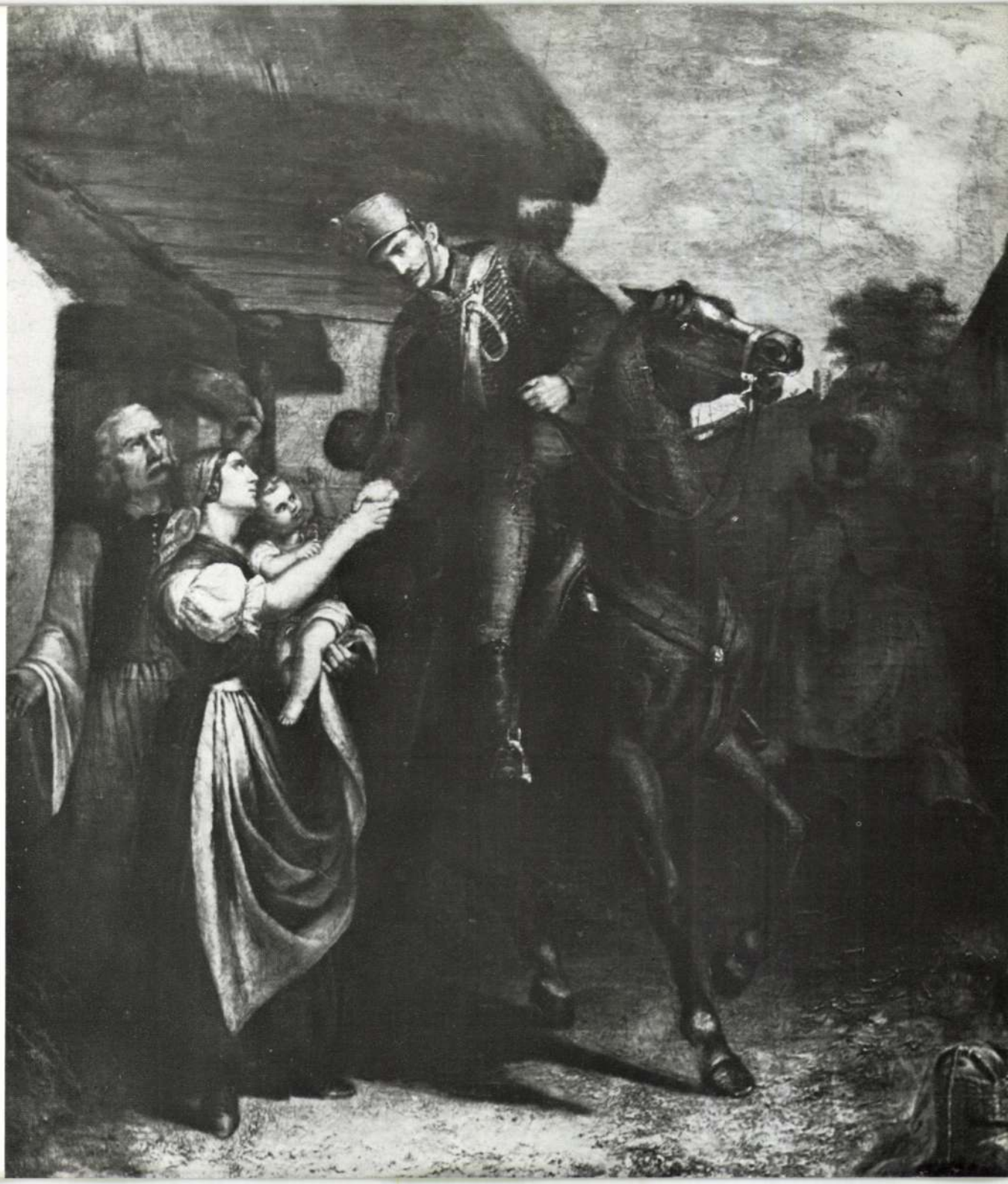

1

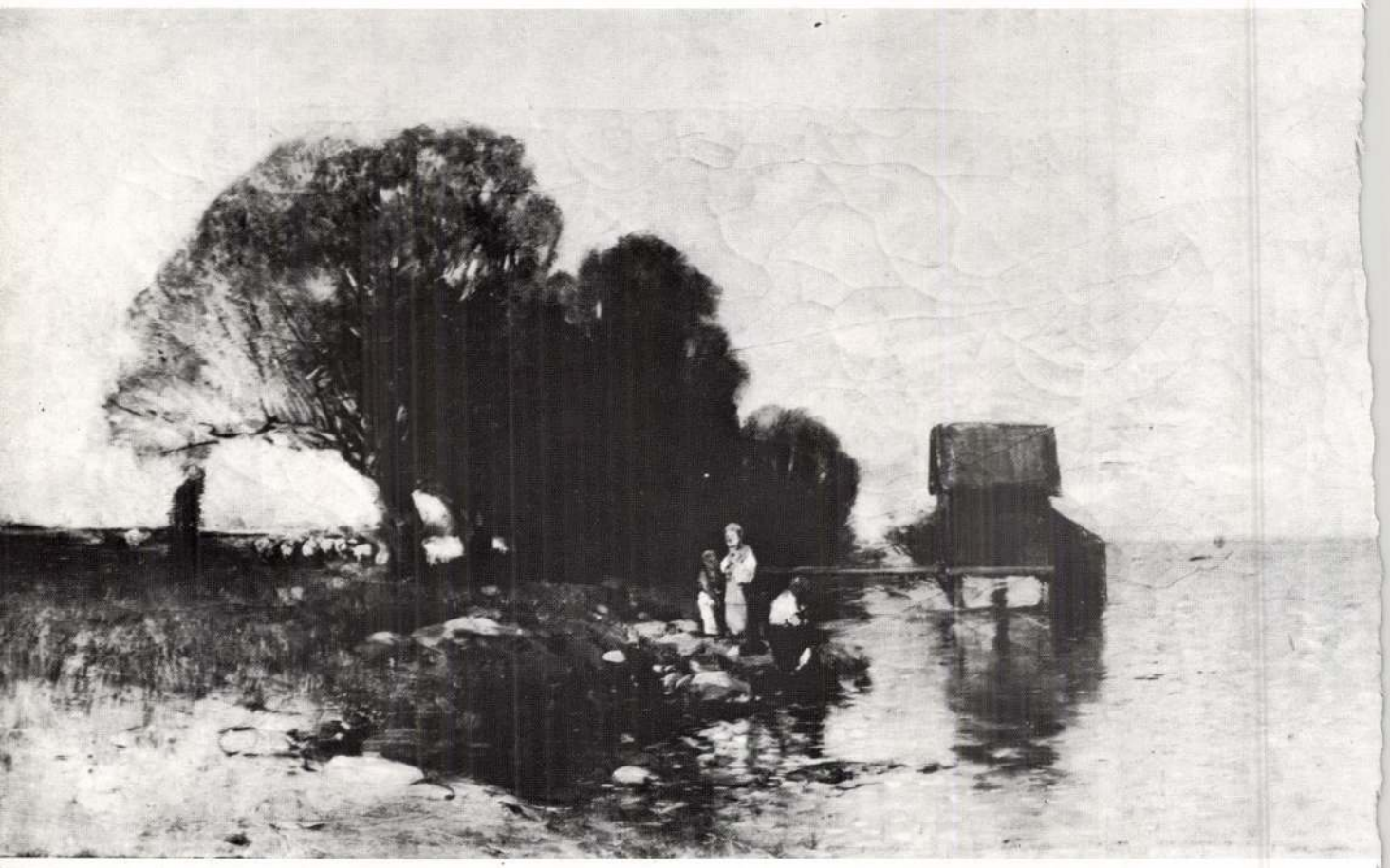

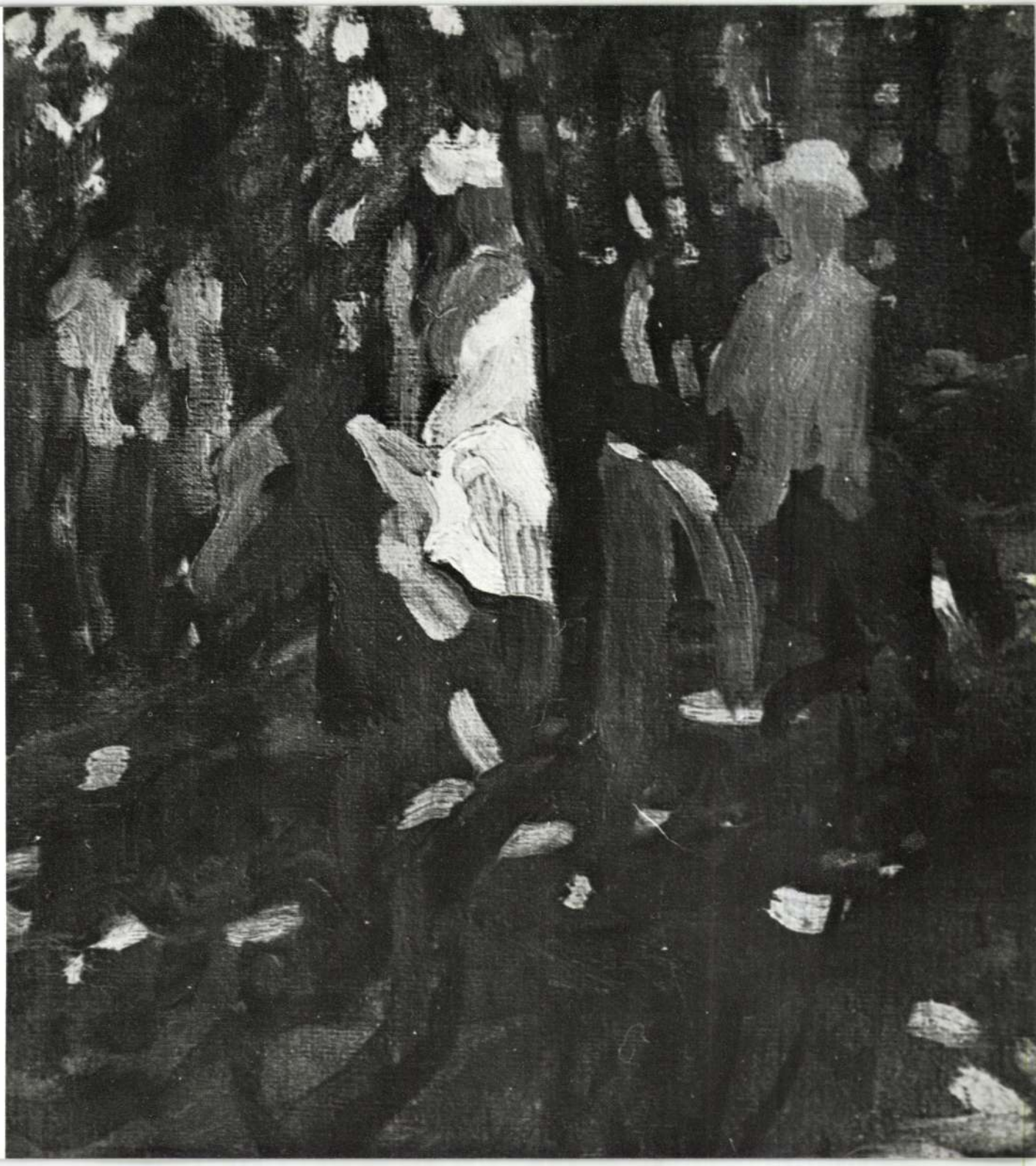

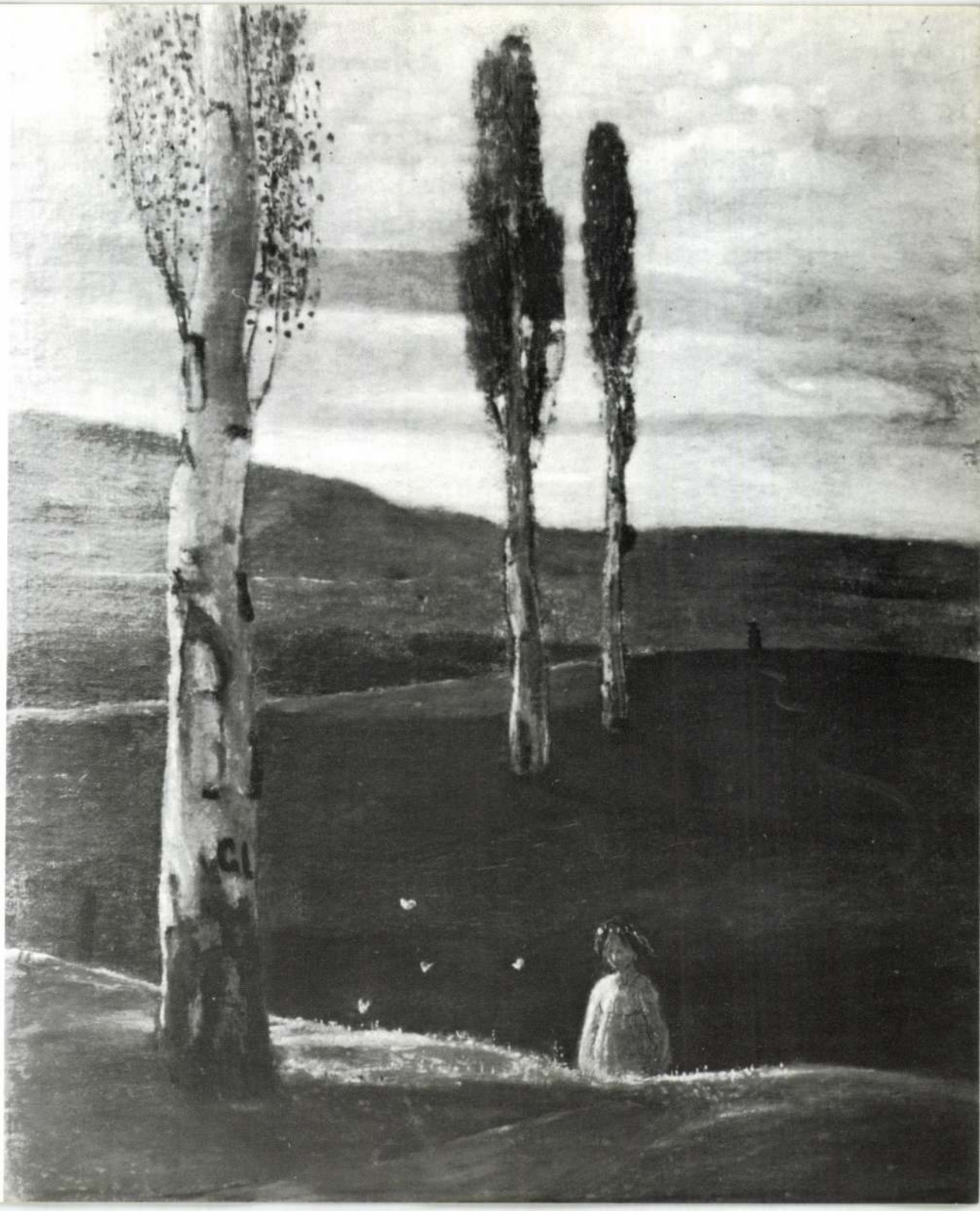

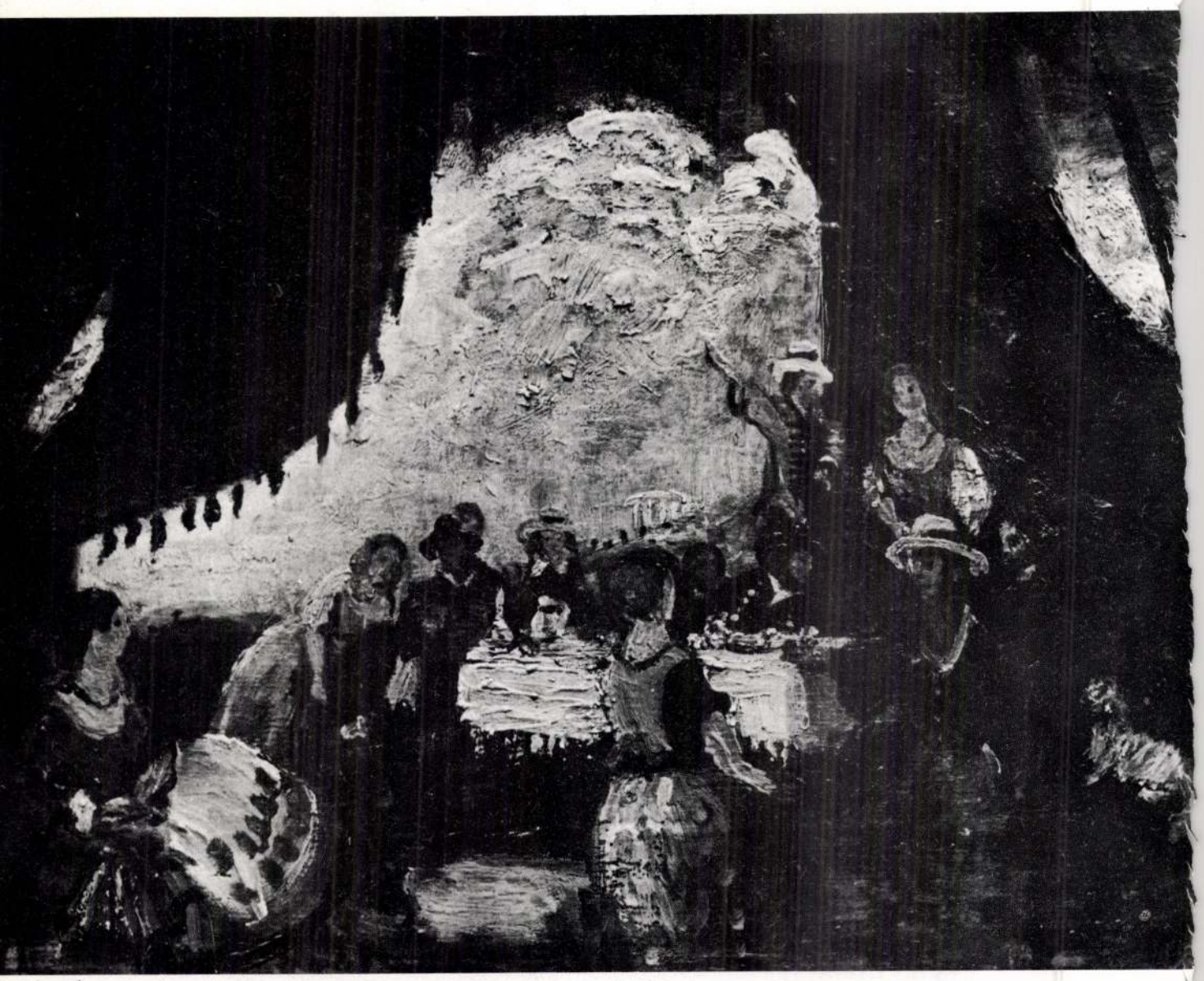

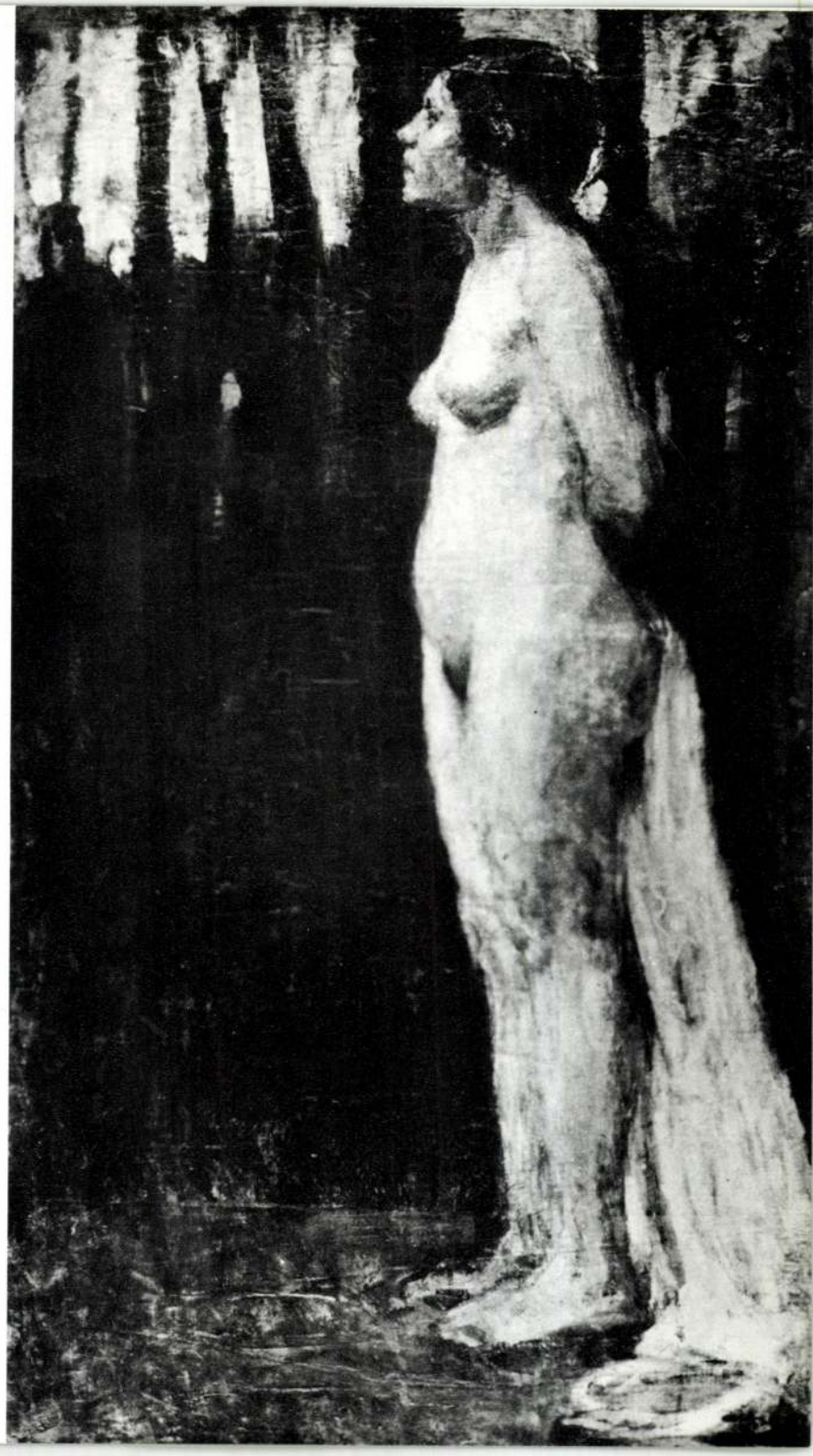

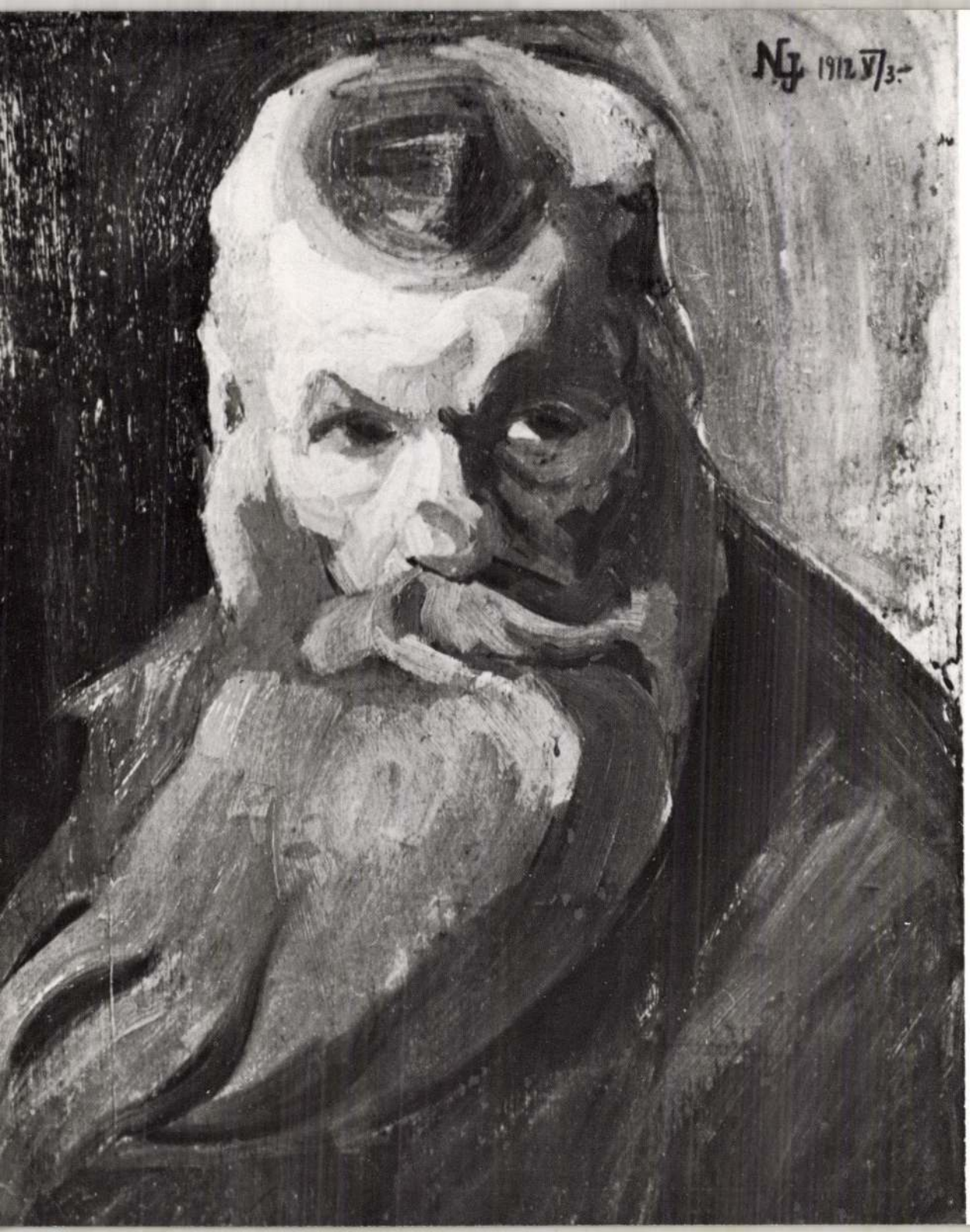
NJ 1912 V/3.-

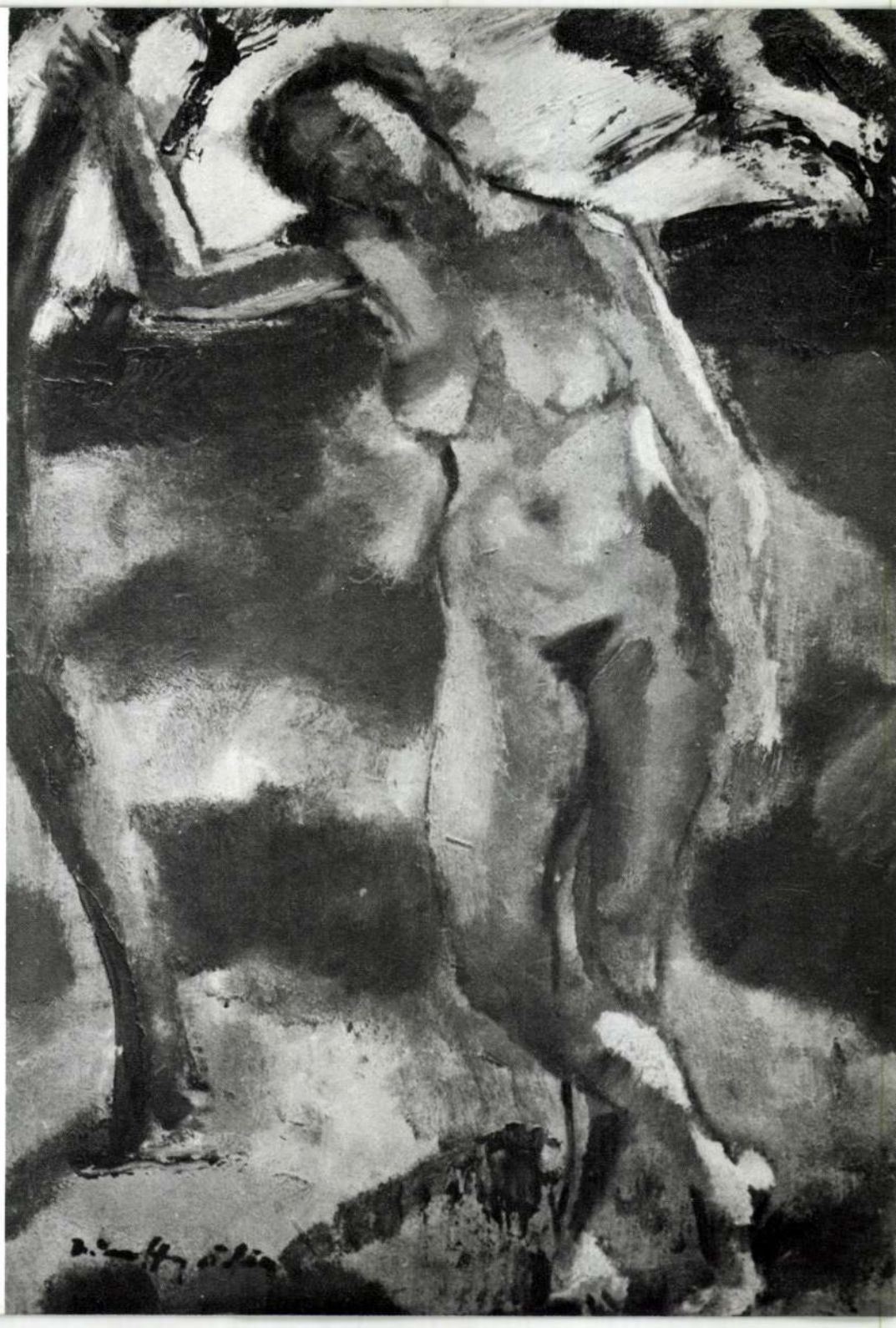

1

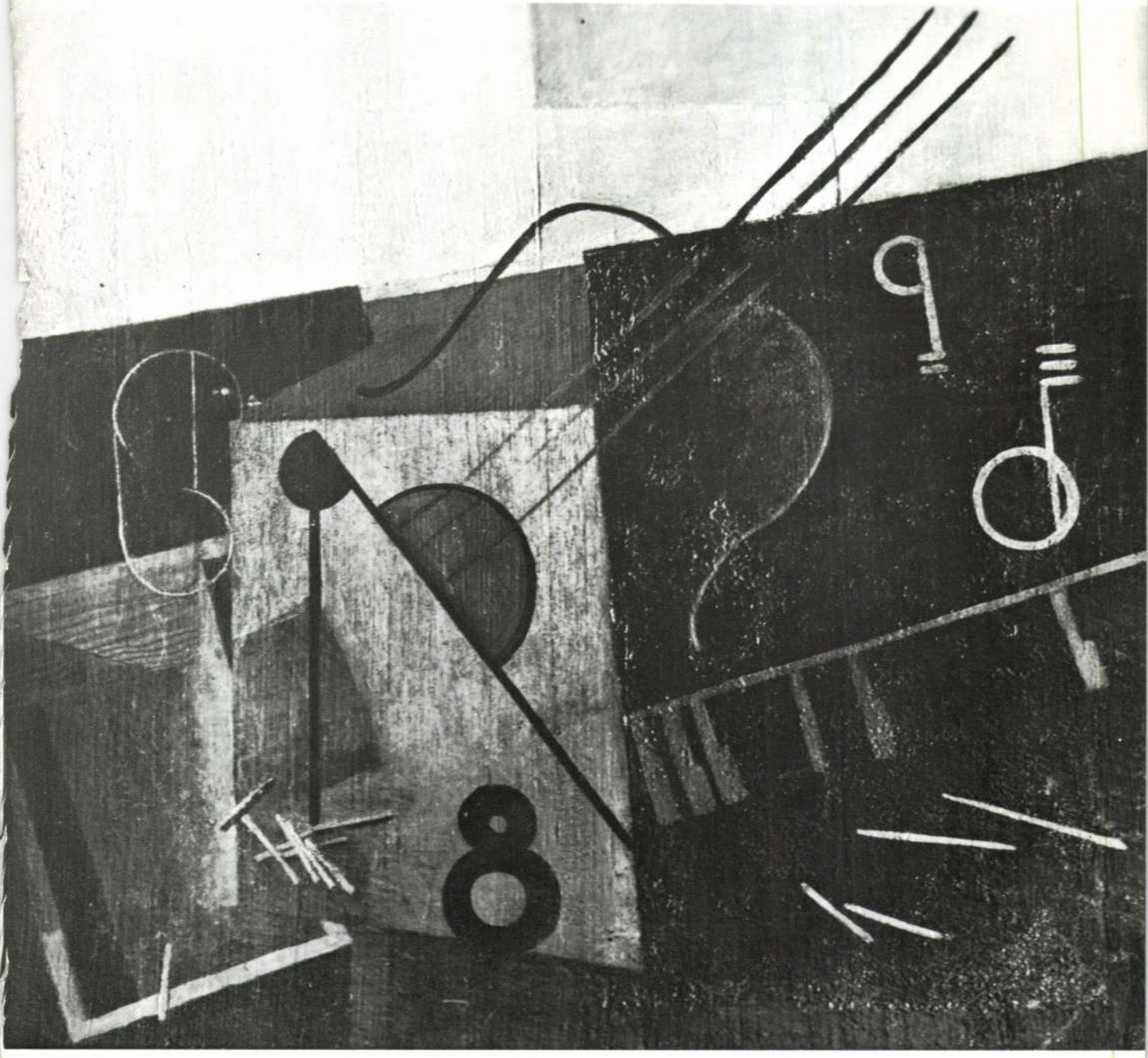

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI MÚZEUMI IGAZGATÓSÁG. A KIÁLLÍTÁS KÉSZÜLT A HERMAN OTTÓ MÚZEUM KÉPTÁRÁNAK DR. PETRÓ SÁNDOR GYŰJTEMÉNYÉBŐL. A KIÁLLÍTÁST RENDEZTE ÉS A KATALÓGUST TERVEZTE: DOBRIK ISTVÁN, KAMARÁS JENŐ. SZERKESZTETTE: DOBRIK ISTVÁN, FÉNYKÉPEZTE: KAMARÁS JENŐ. FELELŐS KIADÓ: DR. SZABADFALVI JÓZSEF.
BORSODI NYOMDA 77 5905 2000 FELELŐS VEZETŐ: KILIÁN BÉLA

PETROVICS Elek

1. Bóka László: Petrovics Elek. in: Válogatott tanulmányai. Bp. 1966 1021-1022. p.

PETROVICS Elek

barátságukra, és munkásságára emlékezik

GRÁBER Margit: Fanyar emlékek. Uj Irás 1989.2.sz. 33-49. p.

-

zövetségi jelenetekkel. Szilassy
körül

Augsburg, 1730 körül

g, XVIII.sz.első fele(?)

ország, 1700 körül

ország, XVII.sz.eleje, függesztője

ág (?), XVIII.sz.közepe

li üdvözlet-jelenettel. Joh.Kilian,
örül

IB mester, Augsburg, 1676

ester, Augsburg, Sopron,evangélikus

:.; T.L.; P.E.

PETROVICS ELEK

Hoffmann Edith árnyékrajzolata róla: közölve:
Uj Irás, 1987. 7. sz.

ogatást élveznek az ugyancsak nagy
építkezések. A jezsuiták , pálosok,
iták, trinitáriusok stb. széles
ségüket, új templomokat, kolostoro-
újjáépitik /Szakolca, Sasvár,
an a rendhez tartozó mestereket,
foglalkoztatnak /Christoph Tausch,
stb./. Számos fontos, nagyhatású
it azonban sajnos mindmáig nem sike-
ni /pesti pálos, pozsonyi trinitárius

gfelelően az építkezéseknél mind
hoz a hazai mesterek. Egy részük
munkaalkalmat követve külföldről
szok: mint Venerio Ceresola,
sztrákok, s igen gyakran morvák,
s, Kayr Mátyás.

PETROVICS Elek

A püspöki értekezlet 1930. márc. 3-án az Országos Egyházkormányzati Tanács tagjává választja

ld. A püspöki Kar tanácskozásai.
3k. 1984. 163. p.

intézetekkel /Történettudomány
együttmüködésnek is.

Az Országos Müemléki Felügy
való folyamatos együttmüködés
megállapodásán alapult. E teki
feladatok megoldásán / amilyer
és restaurálásának irányitása,
restaurálások tudományos előké
való részvétel/ kivül az OMF t
több oldalról kétségbe vont sz
státusának elméleti támogatása
kutatási munkamegosztás, egymá
dokuemtációcsere is eleven, er

- A közgyüjtemények a Kutatóc
tényanyagbeli hátországát jele
által kezdeményezett kutatások
története munkálataiban, külsé
ha egyes elmaradásokban, egyes
munkáinak késében érezhetők is
és átalakulóban lévő struktura
szempontjából változatlanul a
országos gyüjtemények /Magyar

Petrovics Elek, művészettörténész

Bánk Ernő, a két évtizede elhunyt festőművész életművének legszebb darabjaiból nyílik kiállítás a Bpesti Történeti Múzeum kamaratermében. – a művész egyik lányával Verával beszélget Szatmári Ilona. – Egyik fűrés csendélete: a „Krumplis" csendélet 1926-ban készült, sok kiállításon vett részt és annak idején Lyka Károly és Petrovics Elek méltatásban részesítette. (Amlitvef.

Jó reggelt!

1984. IX. 28. Kossuth 4.25

Petrovics Elek

Petrovics Elek (1873–1945): művészettörténész. 1914–35 között a Szépművészeti Múzeum kiváló szervezőképességű és ízlésű igazgatója volt.

Mihályfi Ernő:Müvészek,barátaim Bp.1977 Corvina

Petrovics Elek, művészettörténész

A Szépművészeti Múzeum megnyitása idején még mutatkozott némi esély a felzárkózásra, a 20-30-as évek ~~végén~~ művészetpolitikája azonban gondosan vigyázott arra, nehogy az esélyből valóság váljon. Ezért menesztette Hóman Bálint – írja Szabad népnek szabad művészetet! Ismű ikkében Kállai Ernő – az ugyancsak fontolva és óvatosan haladó, de a modernek elől azért mereven el nem zárkózó finom kultúrájú Petrovics Eleket a Szépművészeti Múzeum éléről, hogy helyébe egy hatodrangú festőt, Csánky Dénest ültesse, aki a Modern Képtárat egy műcsarnoki brakat szinvonalára sülyesztette.

P. Szabó Ernő: Gondolj Miro fiataljaira!
Magyar Ifjúság, 1982. ján 1. 19. old.

Petrovics Elek, művészettörténész

Rippl-Rónai József festőművész 1927-ben halt meg. A temetésen a gyászbeszédet Petrovics Elek mondta. Gyászbeszéde pedig előrevetítette: „Mi pedig csodálkozva nézzük, hogyan indul meg új és igazi élete..."

Hordányi Barna: Rippl-Rónai — a miénk.
Somogyi Néplap, 1981. júl. 5.

Petrovics Elek, művészettörténész

Idősebb pályatársa és egykori főnöke volt Petrovics Elek Pogány Kálmánnak.

Szabó Júlia: A direktórium elhőke: Pogány Kálmán.
Kritika, Budapest, 1979. 3.

PETROVICS Elek művészettörténeti

táblarai

Angyal Dávid naplófeljegyzései

Századok 2001/3. 697. rl.

Hunkóc, Gör.kath.templom.
1915.k.
pozitív:1025 (11,5x17cm) celloidin

Hutás, Gör.kat.templom összképe.
1915.
pozitív: (?), 9x12 cm, (?)
brómezüst, 9x14 cm, 29042
548.szám. Képeslap, a Sárosvármegyei h

Hutás, Gör.kat.templom. Összkép
1904 k.
pozitív: celloidin, 11,5x17 cm, 3291

Hutás, Gör.kat. templom. Összkép.
1904.k.
pozitív: celloidin, ( ), NM 10389

Hutás, Gör.kat. templom. Összkép
1915.k.

Petrovics Elek

müvészetet az emeli ki és teszi maradandóvá.
hogy az élő müvészetért harcolt.most hetvenedik
születésnapját ünnepli.Kb tiz-tizenöt évv el
ezelőtt kiállitást rendezett a Mücsarnokban.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 245.o.

Petrovics Elek — művészettörténész

Megtisztelő feladat várt a művészeti múzeumokra a felszabadulás után, hiszen közkincsé kellett tenni értékeit, a társadalmi ízlést alakító erővé kellett válnink. Már 1919-ben, a Tanácsköztársaság hónapjaiban előadásokat szerveztek, de utána nem folytathatták munkájukat. A legjabb kutatók befelé fordultak, s feldolgozásaikkal igyekeztek szolgálni a hazai múzeológiát. —,—

Szentlebeky Tihamér: A szépművészeti Múzeum, Népművelés, 1977. 11.

Petrovics Elek dr. művészettörténész.

Kisnyei-Marse Társaság Társelnöke.

Magy v Nemzet.

1945. VII. 5. I. 52.

(: Hir :)

ed de'g

Petrovics Elek

B.H.934.III.11.

* (Petrovics Elek jubileuma.) Március 20-án lesz húsz esztendeje, hogy *Petrovics Elek*et, a *Szépművészeti Múzeum* főigazgatójává kinevezték. Ebből az alkalomból a *Magyar Múzeumok Barátainak Egyesülete*, a *Szinyei Társaság* és Petrovics Elek baráti köre ünnepi lakomát óhajtott rendezni március 20-án, a Gellért-szálló dísztermében. *A lakoma azonban Petrovics Elek határozott kívánságára elmarad*, a Szépművészeti Múzeum kiváló főigazgatója, aki a legnobilisabb és legszerényebb emberek egyike nem óhajtja magát ünnepeltetni, elvonul a nyilvános méltatás elől csöndes múzeumi dolgozószobájába, hogy tovább folytassa fontos kulturmunkáját, amelynek eredménye a Szépművészeti Múzeum európai vonatkozásban is első rendű ujjászervezése. Petrovics Elek egyébként a képtár teljes átrendezésével foglalkozik most és a tavasz végén előreláthatólag már be is mutathatja munkájának eredményét a közönségnek.

Petrovics Elek

A Magy.Képzőm.Egy.alapitó tagjainak műveiből rendezett retrospektiv kiáll.anyagának összeválogatásáért és rendezéséért, az egyesület diszoklevelével tüntették ki.

N.U.934.XII.22.

MDK

Petrovics Elek

Hatvany Ferenc: Kesztyüs lány /1909/.
" " Sárga barackok tányéron.
Kernstok Károly: Fiuakt.
Kacziány Ödön: Lussinpiccolo éjjel.
André Lothe: Ülő női akt tollrajza.c.képeket hagyományozta a Muzeumnak.

Radocsay Dénes: Petrovics Elek hagyatéka.

Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts. Bp.1947.No 1. 32-33.l.

Petrovics Elek

Székely Bertalan jellemrajzához. Irta Petrovics Elek. /Különlenyomat a Budapesti Szemle 1936. évi számából./ Magyar Művészet 1936. 122.l.

MDK

Petrovics Elek

Művészet 1936. I. 33.1.

MDK

Petrovics Elek
hagyatéka a Muzeumnak:

Rippl-Rónai József tussal rajzolt Női félaktja.
Hatvany Ferenc ceruzarajza Fekvő női akt.

Radocsay Dénes: Petrovics Elek hagyatéka.

Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.
Bp.1947.No.1. 32-33.l.

MDK

Petrovics Elek

Lotz Károly: Mezei ut c.akvarellje.
" " : Muzsa c. ceruzarajza.
Székely Bertalan: két gouache technikával készült Léda-tanulmánya.
Fenti képeket hagyományozta a Muzeumnak.

Radocsay Dénes: Petrovics Elek hagyatéka.

Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.
Bp.1947.No.1. 32-33.l.

MDK

Petrovics Elek

A Szépmüv.Muz. volt főigazgatója kép- és rajzgyüjteményét a Szépmüv.Muz.-ra hagyta.
A régi képtár gyüjtm.három festménnyel gazdagitotta:
/Albert Bouts?/ kisméretü, fára festett Vir doloruma.
/Gaudenzio Ferrari/: Az oltáriszentség imádása.
/Santacroce/:Szent Jakab diadalivben c.kép 1520.

Radocsay Dénes: Petrovics Elek hagyatéka.

Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.
Bpest.1947.N° 1. 32-33.l.

MDK

Petrovics Elek Szépm.Muz.főig.

Értékes irodalmi tevékenységet fejt ki.
Szerkesztője az Orsz.Magyar Szépmüv.Muz.
évkönyveinek.
Nagyobb müvei: Ujakról és régiekről, Ferenczy
Károly, stb.
A Müvészeti Lexikonnak munkatársa volt.
A Magy.Tudományos Akadémia levelező és a
Kisfaludy-Társaság rendes tagja.

Rát Str. 871.1.

MDK

Petrovics Elek Szépm.Muz.főig.

A zemplénmegyei Deregnyő községben sz.1873-ban.
1914-ben lett a Szépm.Muz.igazgatója.
1921-ben lett a " " főigazgatója.
A Szépmüv.Muz.átrendezése,
az Uj Magyar Képtár létesitése,
számos igen értékes alkotás megszerzése, az
ő érdeme.

Rát Str.871.l.

MDK

Petrovics Elek /1874-1945/

Deregnyőn /Zemplénmegye/ született.
Jogi tanulmányokat végzett.
1914-ben a Szépm.Muz.igazgatója.
1921-ben a " " főigazgatója.
1935-ben ment nyugalomba.
Petrovics E. vezetése idején a gyüjtemények igen jelentékeny darabokkal szaporodtak.

G.: In memoriam.
Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.
Bp.1947.No.1. 34-35.l.

MDK

Petrovics Elek /1874-1945/

Irodalmi munkássága:
Mattyasovszky Zsolnay László /1936/.
Élet és müvészet /1937/.
Vaszary /Kárpáti Auréllal, 1941/.
Szinyei Merse Pál /1941/.
Rippl-Rónai /1942/.
Ferenczy /1943/.

G.: In memoriam.
Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.
Bp.1947.No.1. 34-35.1.

MDK

Petrovics Elek /1874-1945/

Irodalmi munkássága:
Charles Ferenczy /1930/,
Jegyzetek müvészetünk történetéhez a XIX.század első felében /1933/.
Székely Bertalan jellemrajzához /1936/,
Samtida konst in Ungarn /Malmő,1934/.
Magyar mestermüvek /1936/.

G.: In memoriam.

Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.
Bp.1947.No.1. 34-35.l.

MDK

Petrovics Elek /1874-1945/

Irodalmi munkássága:
Meginditotta a Szépmüvészeti Muzeum Évkönyveinek pompás sorozatát.

G.: In memoriam.

Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.
Bp.1947.No.1. 34-35.1.

MDK

Petrovics Elek
hagyatéka:
Munkácsy: Interieur olajvázlata/1885/
Rippl-Rónai József: Karácsony /1903/.
Ferenczy: Tavasz táj /1905/.
Mattyasovszky Zsolnay László:Gyümölcsök delfti tálban c.képek jutottak a Muzeum tulajdonába.

Radocsay Dénes: Petrovics Elek hagyatéka.

Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.
Bp.1947.N° 1. 32-33.l.

Petrovics Elek MDK

Elek Artur:Petrovics Elek c.cikke

Magyar Csillag 1943 16.sz.

Petrovics Elek MDK

Méltatás a Szépm.Muz.igazgatójává történt kinevezése alkalmából.

Krónika

Magyar Iparmüvészet,1914,182 l.

MDK

Petrovics Elek

munkaterülete a mükritikai essay."Élet és művészet" c.könyve.

Schöpflin Aladár cikke:Szemle

Budapesti Szemle 1938 febr. 239 l.

MDK

Petrovics Elek /1874-1945/

Irodalmi munkássága:

Tanulmány Altdorfer Kálváriájáról, megjelent:
Jahrbuch der Preussischen Kunstsammlungen, 1923.
Önnállóan megjelent munkái:
Ferenczy Károlyról /1922/,
Ujakról és régiekről /1923/,
Ferenczy Károly /1930/.

G.: In memoriam.
Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts.
Bp.1947.No.1. 34-35.l.

MDK

Petrovics Elek

A Szinyei-Társaság kiáll. Pest 1942. febr. 5.

MDK

Petrovics Elek

A Szinyei-Társaság reprezentativ kiállitása.
Pesti Napló 1937. okt. 17. 12.l.

Mdk.

Pétrovics Elek

Kis Ferenczy Károly mutatott be a művészek szélesebb köreinek. Szinyei javaslatára került a Szépművészeti Múzeum élére. Csak a Múzeumnak élt, s igyekezett kitölteni Pulszky által meggyabott nagyvonalú keretet.

Demeter Imre: A Feszék

Budapest 1962, 116–117. l

Petrovics Elek MDK

Müvészett rténeti bevezetést irt a Pesti Napló husvéti ajándékalbumába.

Magyar Mestermüvek,Kárpáti Aurél cikke

Pesti Napló,1936 ápr.12.,12 l.

Petrovics Elek MDK

Müvészi reformok.(Kenstock Károly,Lehner Ödön, Rippl-Rónai,Vedres Márk a Szépm.Muz.uj igazgatójaról.)Irta Bölöni György.A Vilag,1914 ápr.12.

Müvészet,1914, 286 l.

MDK

Petrovics Elek

Kisfaludi Strobl Zs. a Madách-szoborpályázat nyertese. Pesti Hirlap 1938. okt. 19. 7.l.

MDK

Petrovics Elek

Kisfaludi-Strobl Zs. Madách szobrát állitják fel a Döbrentey-téren. Nemzeti Ujság 1938. okt. 19. 13.l.

MDK

Petrovics Elek

Muzeum igazgatóságának méltatása.

Elek Artur: Petrovics Elek és a magyar müvészet

Ujság 1935.jun.25. 3-4.l.

MDK

Petrovics Elek

A Műcsarnok táj- és életképkiallitasat Petrovics Elek, a Szépművészeti Muzeum igazgatója rendezte. A kiallitasra kilencszáz műalkotás gyült egybe.

Budapesti Hirlap, 1926. dec.19. 20.1.

MDK

Petrovics Elek

20 éve került művelődésünk egyik fontos őrhelyére a Szépművészeti Múzeum élére Petrovics Elek.

Lyka Károly: Petrovics Elek húsz éve.

Magyar Művészet 1934. 4.sz. 97.l.

MDK

Petrovics Elek

tb. tag

A "Kéve" Müvészegyesület tisztikara és tagjai.Kéve XX. kiáll. 1929.

Petrović Elek. 1930

Bronz. – 47 cm.

Szépm. M. talaj'd.

MDK

Petrovics Elek

A Magyar Képzőm. Orsz. Szöv. Pentelei Molnár J. elhalt nagynevü festőmüvészünknek... Képzőmüvészet 1934. 77.l.

MDK

Petrovics Elek

F. Gachot: L'exposition rétrospective des oeuvres de Didier Rózsaffy. Nouvelle Revue de Hongrie. 1939. máj. 472,473.l.

MDK

Petrovics Elek

A Szinyei Merse Pál Társaság tagjai 1940.

MDK

Petrovics Elek

Petrovics E.: Emlékezés Szinyei Merse Pálról. Uj Idők 1922. dec. 17. 420-421.l.

MDK

Petrovics Elek

Farkas I.:A halhatatlan törzsvendég.Lechner Ödön és müvész asztaltársasága. Pesti Hirlap 1936. máj. 21. 11.l.

MDK

Petrovics Elek

Munkácsy Mihály emlékezet. Magyar Müvészet 1925. 1. sz. 55.l.

MDK

Petrovics Elek

/e.e./: A Szinyei Merse Pál Társaság Barátainak Köre. Magyar Művészet 1925. 1. sz. 56.l.

MDK

Petrovics Elek

"Élet és művészet" c. munkájáért Greguss-érmet kapott

Művészet 1915. 5.1.

gában és Párizsban végezte. Művészete
atására az impresszionizmushoz áll
ből vett életképeket, tájképeket és

arest, 1896. okt. 12.-- /: román
, Rómában és Párizsban tanult. A fa-
tikai karikaturákat, szatirikus raj-
ciókat készit. 1963-ban retrospektiv
stben.

tei /Szeged, 1882. máj. 1.-- /:
ben Hollósyval Simonnál, majd Párizs-
előbb szülővárosában élt, később a
~~[illegible]~~ Eleinte impresszionis-
sóbb áttért egy kötöttebb, enyhén sti-

MDK

Petrovics Elek

Magyar Müvészet 1926. 47.l.

MDK

Petrovics Elek

A Szinyei Merse Pál Társ. Értesitője. 1927. febr. 3. sz.

MDK

Petrovics Elek

Petrovics E.: Wolfner Gyula képgyüjteménye. Magyar Müvészet 1925. 6. sz. 301-308.l.

MDK

Petrovics Elek

Petrovics E.dr.: A Szépmüvészeti Muzeum modern magyar szobrai. Magyar Müvészet 1926.

MDK

Petrovics Elek

Petrovics Elek: A Szépművészeti Múzeum Átrendezett Olasz Képei. c.irasa lenti lapban.

Magyar Művészet, 1935. 7-8.sz. 249-250.l.

MDK

Petrovics Elek

Művészeti irodalom. Magyar Művészet 1925. 1. sz.
58.l.

MDK

Petrovics Elek

Petrovics E.: A nemzeti stilus és Thoroczkay-Wigand.
Pesti Napló 1939. jun. 4. 7.l.

MDK

Petrovics Elek

Bajor Gizi képet árul. Hid. 1941. jan. 17.
4. sz. 7.l.

MDK.

Petrovics Elek

Kapcsolatai Farkas Zoltánnal

Müvészet 1965 7.lap 29.

Petrovics Elek

K

Művészi reformok (Kernstock K., Lehner Odön, Rippl-Rónai, Vedres Márk a Szépművészeti Múzeum új igazgatójáról). Irta Bölöni György. A Világ, április 12.

1914.

(Művészet 1914. 286 l.)

innes ccd.

Orsónehezék, őskori IX. 103.

Ephorus Alek.

A Szépművészeti Múzeum fő-igazgatóságának rendezésében nyílt meg 1931-ben Mihálka Pál első önálló kiállítása

Dévényi Ivan: Mihálka Pál

Látóhatár 1971/1-2 159 old.

Petrovics Elek

Petrovicsot kérték fel a Mücsarnokban a Magyar Képzőművészek Egyesületének rendezzen kiállitást Néhány évvel később, az első Nemzeti Kiállitást rendezte Petrovics ugyanott.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 246.o.

Petrovics Elek, művészettörténész

1867. máj. 7-én született Iványi Grünwald Béla festőművész, alakját, egyéniségét, festői munkálkodásának közvetlen élményét még ma is sokan őrzik emlékezetükben s ezt Petrovics Eleknél szebben talán senki sem fogalmazta meg: „... művésznek a javából való volt, embernek szelíd, jóságos, halk és kedves...".

Napló (Veszprém), 1977. máj. 7.

Petrovics Elek

monográfiát irt Mattyasovszky-Zsolnairól, Rippl-Rónairól. Most Ferenczy Károlyról szóló monográfián dolgozik.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 248.o.

Petrovics Elek, művészettörténész

1914-ben az európai látókörű Petrovics Elek kap megbízást a Szépművészeti Múzeum vezetésére. Ő szervezi meg 1927-ban a Régi Műcsarnok épületében a Szépművészeti fiákintézményeként működő Új Magyar Képtárat, amely a nagybányaiak fellépésétől követi nyomon a magyar művészet útját.

Tasnádi Attila: Új magyar képtár.
Népszava, 1976. nov. 26.

Petrovics Elek

leó életrajz

Ki - Kicsoda?

643. l.

Müemlékek Országos Biz

Sor szám	Név	Rangfokozata
1.	Dr. Gerevich Tibor	elnök
2.	Dr. Szentiványi Gyula	

Petrovics Elek

Élet és művészet c. könyvének (Bpest, 1937) ismertetése Farkas Zoltán tól.

MAGYAR MUVESZET

1937. 198, 199. l.

Petrovics Elek

Koszta József képeinek vásárlói között van Szinyei Merse Pál, Petrovics Elek, Beczkoi Biró Henrik és a festő-mügyűjtő Hatvany Ferenc is.

Dévényi Iván: Koszta József

Látóhatár 1970/9-10 948.old.

Petrovics Elek muzeológus. (Sz. 1873, Deregnyő)
Ernst Endre: A Szinyei Társaság és müvész-
tagjai, 1926. 45-46, 69, 11, 69, 70 l.

ó Mese Pál

Mészáros. Irodalmi működése.
[képmásával]

Euer Hochgeboren Herr Baron!

Die mir gütigst von Euer Hochgeboren gesandte Nachricht habe dankend erhalten, und sandte mit gleicher Post Euer Hochgeboren Wunsche entsprechend bewußtes Aquarell an die Müemlékek Országos Bizottságnak.

Der Preis desselben ist Kronen 300. Bács bietet noch einen historischen Bau, das ist der alte Theil

Petrovics Elek

1914

Petrovics Elek. Jeltelen cikk. A Hét, április 5.

A Szépművészeti Múzeum jövője. Jeltelen cikk. Az Ujság, április 12

1914.

(Művészet 1914. 286.)

Országos Levéltár IX. 101.

Petrovics Elek

Káplár Miklós mostoha
szár esztendeje

Magyar Nemzet 1987. 11. 12.

Petrovics Elek
Szinyei Társaság tiszteleti tag
Szinyei Társaság nyolcadik kiállitása
1942. január

Petrovics Elek. [illegible] Petrovics Elek

A Szépmüvészeti Muzeum modern magyar szobrai /Magyar Müvészet/ Einige Worte über die Ung. Kunst /Deutsche Illustr.Rundschau Berlin/. A Szép müvészeti Muzeum modern szoborgyüjteményének katalógusa /Szépmüv. Muz.kiadv.1926/.

A Szinyei Társaság rendes tagjainak 1926. évi müvészi és irodalmi müködése.

Jeszenszky: Szinyei Társ.Ért.1927.II.

77b; 78a; 80b; 81a; 84a; 85b; 87a; 89a; 93a; 94a; 97a; 97b; 98a; 98b; 99b; 100a; 100b (2); 101a; 102b; 103a; 104a; 104b; 105b; 106b; 108a; 108b; 109b; 110b; 111a; 111b (2); 112a; 112b (2); 113a; 113b (2); 114a; 114b; 115b (3); 116b; 117b; 118a; 119b; 120a; 120b; 121a; 121b; 122b; 123b; 124b; 125a; 125b; 126a; 127b; 128a; 128b; 129a; 131b; 132a; 135a; 136b; 137a (2); 138a; 140a; 142b (2); 143a; 144a; 144b; 145a; 145b; 146a; 146b; 147a; 147b; 148a (2); 148b (3). Összesen 156 kisebb iniciálé van a kódexben.

21b lap: Egy miniatura (185×140 mm) a *Három királyok imádása* jelenetét ábrázolja. A keret a két hosszanti oldalon hullámvonalban, felül középen félkörívben megtörik. Oldalt barna trónuson, fehér párnán, vörös köpenyben, kék ruhában ül Mária, ölében a kis Jézussal. Lába alatt kék párnás, piros zsámoly. Fején aranykorona, amely alól sárga árnyékolású fehér kendő omlik alá. A barnahajú kis Jézus sötétkék ruhában, jobbjával áldást oszt. Mária feje fölött két csomóra kötött vörös lepel csüng. Az előtérben, oldalnézetben a hosszú hajú s szakállú király rózsaszín ruhában, kék palástban, térdét meghajlítva, balkezével megemeli arany koronáját. Hátsó lába áttöri a keretet. A mögötte álló két király zöld ruhában s vörös, illetve barna köpenyben, arany koronával a fejükön, arany kelyheket tartanak, s az egyik vörös szakállas arcát a feje fölött levő csillag felé fordítja, miközben jobbjával a csillagra mutat. A miniatura felső szélén a keretből két oldalt egy-egy pirostetős épülettöredék emelkedik ki. (337. kép.)

MDK

Petrovics Elek,

a kiáll. bizotts. tagja.

A M.Kir. Vall.és Közokt.Min. ált.rend. Nemz. Képzőmüv kiáll. bizotts. tagjainak névsora. 1933.ápr.19.-máj.2
Kat.

Petrovics Elek
Szinyei Társaság tiszteleti tagja
Szinyei Merse Pál Társaság VII. kiállitása.
Nemzeti Szalon, 1940. jan.febr.

MDK

Petrovics Elek

az anyag összegyüjtésében és elökészitésében résztvett, mellyel a Szinyei Társ. szerepelt a londoni Royal Academy-ben rendezett nemz.közi kiállitáson.
A magyar kollekció Bradfordban is bemutatásra került.

A Szinyei Társaság londoni kiállitása.
Magyar Müvészet. /?/.Müvészeti Élet. 1925. 433.l.

Petrovics Elek ~~festőművész~~ művészete
Szinyei Társaság alapitó rendes tagja
Szinyei Merse Pál Társaság VII. kiállitása.
Nemzeti Szalon, 194o. jan.febr.

A kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor prímás vásárolta 1884. — Keresztény Múzeum Esztergomban. Egyházművészeti Lap, V., 1884., 363. l.

MAGYAR SZOBRÁSZ, 1480 körül

Szent János-tál (173. kép)

Fa, átm. 32 cm.

A garamszentbenedeki plébánia templomából. Divald: Csúcsíveskori szárnyasoltárok Bars és Túróc vármegyében. A M. Mérnök- és Építész-Egylet Közl., XLV., 1911., 539—540. l. (Képe 538. l.) — Divald: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. II. füzet. Bp. 1911., 40. l. (Képe 39. l.) — Haiczl Kálmán: A garamszentbenedeki apátság története. Bp. 1913., 144. l. (Képe mellékleten.) — Gerevich PA, 218. l.

MAGYAR SZOBRÁSZ, 1500 körül

Szent Anna harmadmagával

Polikrom fa, 40 cm.

Az Ipolyi-gyüjteményből.

Gerevich PA, 218. l. (Képe 218. l.) — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 12. szám. — Gerevich IPGY, 89. l. — A Műgyüjtő, V., 1931., 4. l. (Kép.)

NÉMET SZOBRÁSZ, 1500 körül

Szent püspök könyvvel

Petrovics Elek,

MDK

ö gyüjtötte össze a jubiláló egyesület alapitó tagjainak munkáit. A XIX. sz. legnagyobb nevei vannak képviselve a kiállitáson, mely egyben a kiállitó Mücsarnok négyévtizedével összeforrott müvészi esemény.

A Magyar Képzőművészek Egyesülete 40 éves.

/m-i/:
Jubileumi kiállitás a Mücsarnokban.
Magyarország. 1934 dec. 8 . 8.1.

Petrovics Elek

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács
külföldi kiállitási bizottságának tagja volt.

M.929.XII.19.

Petrovics Elek, MDK

szakértö keze válogatta össze és rendezte el az
elsö terem muzeális anyagát.
Az átalakitott Mücsarnok szerencsésen ad he-
lyet a kiállitásnak.

K.A.: A Képzömüvészek Egyesületének jubiláris kiélli-
tása.
Pesti Napló. 1934 dec. 8. 12.1.

MDK

Petrovics Elek, a Szépmüv. Muz.
föigazgatója

diszoklevelet kapott, a Magy.Képzömüv.Egy. alapitó egykori tagjainak müveiböl rendezett retrospektiv kiáll. anyagának gondos összeválogatásáért.

Kitüntetések a Mücs. kiállitásán. /Jub.kiáll. a Magy.Képzömüv.Egy./ - Nemz.Ujság 1934 ded.22. 11.1.

Petrovics Elek

M. Szongi Arany: P. E. emlékezete.

Magyar Nemzet, 1967. VII. 25. 4. o.

Petrovics Elek

Műcsarnok reprezentatív kiállításán szerepelt.

PN.932.II.20.

Petrovich Elek.

Az Ady-emlékpályázat
zsüritagja.

Pesti Napló, 1928. febr. 12.

Petrovics Elek

építész 1918-ban részt vett a Nemzeti Tanács irodalmi és művészeti szakosztályában

Dr. Bacsa Géza: Művelődésünk a magyar Tanácsköztársaság idején. Bp. 1964.
445.o.

MDK

Petrovics Elek

az alábbi kiállitás biráló bizottságának tagjává választották

A varsói kiáll. előkészületei. Épitő Ipar - Épitő Művészet 1927. márc. 15. 44.l.

Petrovich Elek.

Az Ady Endre-síremlékmüpályázat
zsüritagjának delegálták

Magyarság, 1927 dec 18.

Petrovics Elek.

Az Ady-emlékpályázat
bizottsági tagja.

Magyarság. 1928. febr. 17

Petrovics Elek.

Az Ady – síremlékpályázat
zsüri – tagja.

Magyarság, 1928. febr. 12.

Petrovics Elek

Szépmüv. Muzeum
ny. főigazgatója

— **Petrovics Elek meggyógyult.** Örömmel jelentjük a hirt, hogy Petrovics Elek, a Szépmüvészeti Muzeum nyugalmazott főigazgatója, immár teljesen kigyógyult sulyos és hosszas betegségéből és vidéki pihenéséből a napokban visszaérkezett a fővárosba. E hó 25-én tartja a Magyar Tudományos Akadémia Székely Bertalan emlékének szentelt ülését és azon Petrovics Elek méltatja képirásunk e nagy képviselőjének müvészetét.

Magyar
1935-XI. 16

Petrovics Elek

A akadémiai bíráló
bizottságának tagja.

Nagyvárad 1925 XII. 16

MDK

Petrovics Elek

Képzőművészet 1931. 41. sz. 146.1.

MDK

Petrovics Elek

Petrovics E.: Iparművészetünk sorsa.
Magyar Iparművészet 1922. 5-7. sz.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41.

szövarch. 24.1.ó

Petrovics Elek.

Szerepe a magyar mügyüjtés fejlesztésében.

Wertheimer Adolf:mügyüjtőkről és müpártolókról.
jegyezte:Somogyi Árpád.1951.

MDK

Petrovics Elek

Képzőművészet 1931. 41. sz. 146.l.

MDK

Petrovics Elek

Kelety Gusztáv siremlékének felavatása. Müvészet 1917. 94-96.l.

Petrovics Elek, MDK

rendezte a Vaszary -kiállitást és irta a katalógus elöszavát."A magyar festészet erője.derüje és temperamentuma sugárzik öntudatosan, dinadalmasan Vaszary János minden müvéből".

Almásy
Gróf Teleki Éva müvészeti intézete .-Vaszary kiáll.
Magyar Kulturszemle. 1940. 3.sz. 72.l.

MDK

Petrovics Elek

Petrovics E.: Wolfner Gyula képgyüjteménye. Magyar Müvészet 1925. 6. sz. 301-308.l.

MDK

Petrovics Elek dr.

Pályázat. Magyar Művészet 1926. 5. sz. 304.l.

Petrovics Elek MDK

Müködéséről,uj szerzeményeiről

Pogány Kálmán:Szoritsunk kezet...

A Reggel 1935 jul.8. 5 l.

MDK

Petrovics Elek

Elek Artur: Thorma János meghalt /1870-1937/.
Ujság 1937. dec. 7. 8.l.

MDK

Petrovics Elek

A Műcsarnokban rend.akt-kiáll.-nak a kép- és szoboranyágát rendezte.

D.A.: A műcsarnok akt-kiáll.

Magyarság, 1925.dec.6. 21.l.

Petrovics Elek,
a Szépmüvészeti Muzeum föigazgatója

a francia müvészet magyarországi ismertetése és népszerüsitése terén szerzett érdemeiért ill. elismerésül a francia becsületrend lovagkeresztjét kapta.

Petrovics Elek kitüntetése.
Képzömüvészet.1935. 81.sz. 33.l.

Petrovics Elek MDK

Felirata a Közoktatásügyi miniszterhez az Erzsébet királyné szoborra gyüjtött pénz felhasználásáról
1919. jan. 30.
23.o.

Felterjesztése a közoktatásügyi népbiztossághoz a magyar forradalmárok emlékeiből rendezendő kiállitás céljaira kiadandó képek ügyében.
1919 ápr. 19.
112.o.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960.

MDK

Petrovics Elek

Elek Artur:Az ujabb magyar müvészet a Szépm. muzeumban. Nyugat. 1920. aug. 818 l.

MDK

Petrovics Elek

Petrovics E.: A Szépmüv. Muz. modern magyar szobrai. Magyar Művészet 1926.

Petrovics Elek MDK

Csók Istvánnyilatkozata P.nyugalombavonulásáról

P.E.nyugalomba vonul

Magyar Hirlap,1935 jun.25. 5 l.

MDK

Petrovics Elek

A vallás-és közokt. min. vásárlásainak kiáll. a Szépm. Muzeumban. Szépművészet 1941. 2e5.l.

Petrovics Elek dr. MDK

A Nemzeti Szalon államositása esetén megalakulandó intéző szerv tagjául ajánlják. 1919 jun 27.

128.o. /166.66/

Petrovics Elek

MDK

építész

A Nemzeti Tanács meghívására 1918 dec 23-án össze-
jött Irodalmi és Művészeti Szaktanácsnak tagja.

9.o.
M.T. Képs. 1. Bp. 1960. 9.o.

Petrovits Elek

MDK

A felosztatott Műemlékek Országos Bizottsága ügyeinek vezetésével megbizott Dr. Éber László a Közoktatási Népbiztossághoz irt feliratában /1919 jun 18/ a műemléki tanács elnökévé P e t r o v i c s Elek, helyettesévé Lessler Manó, a a műemléki hivatal ügyvivő épitészévé d r L u x Kálmánt kéri és az 1894 óta a bizottság szolgálatában álló S z t e h l o Otto [illegible] másodépitészi állásának megszüntetését kéri/de Sztehlo [illegible] tiszteletdiját távábbra is tartsa meg/.

106.-107.o.

M. T. Képz. Él. Bp. 1960.

MDK

Petrovics Elek

Művészkörökben nagy meglepetéssel fogadják a Madách-emlékmü döntését. Uj Magyarság 1938. okt. 19.
6.1.

Hivatkozási szám:

Előadójuk:

KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK
MŰCSARNOK
BUDAPEST XIV., DÓZSA GYÖRGY ÚT 37

Telefon:
Titkárság: 228-406
Művészeti csoport: 424-915
Propaganda csoport: 429-335
Gazdasági csoport: 224-801

Ikt. sz.:

Előadó:

Kelet:

Melléklet:

Tárgy:

Ahogy a rádió és a sajtó is hirül adta, Bernáth Aurél gyüjteményes kiállitása, mely a mult év októberében csak három napig volt nyitva, ujra megtekinthető az Ernst Muzeumban. /VI. Nagymező-u. 8./

Mivel, ennek ellenére sok érdeklődő fordul hozzánk, hogy a Bernáth-kiállitás valóban megnyilt-e, szükségesnek tartjuk ezuton is felhivni szives figyelmét e jelentős kiállitásra.

A kiállitás 1957. április 22-ig marad nyitva, naponta - hétfő kivételével - 11-19 óráig.

Budapest, 1957. március 20.

1956. IV. 10 000 pld. — 562000 Pátria ny. (o)

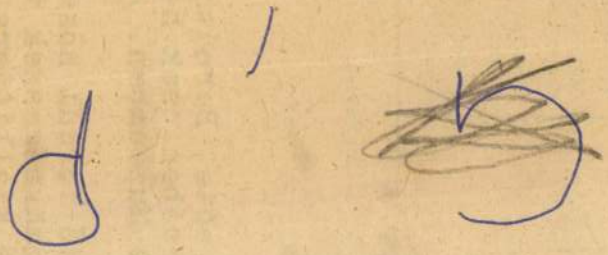

Klembala
rendere

Petrovics Elek dr.

N.U.934.XII.12

— **Jubiláris kiállítás a Mücsarnokban.** A *Magyar Képzőművészek Egyesületének* negyvenéves jubiláris kiállításáról már beszámoltunk, de a torlódó események közben nem foglalkozhattunk vele a megérdemelt részletességgel. A dr. *Petrovics* Elek főigazgató ragyogó rendezésében bemutatásra kerülő retrospektiv részből *Barabás* Miklós, *Zempléni* Tivadar, *Vágó* Pál és *Tölgyesi* Artur muzeális értékü képei mellett meg kell emlékeznünk néhai *Tóth* László két igénytelennek látszó, de festői értékekben gazdag olajfestményéről. A többi teremben a már emlitetteken kivül *Balló* Ede remek portréjáról, *Bosznai* István tájképeiről, *Benkhardt* Ágost, *Reiner-Istvánffy* Gabriella „Évájáról" és *Szentgyörgyvári* Gyenes Lajos finom tájképéről és szinpompás csendéletéről, *Szánthó* Mária kompozicijáról, vitéz *Bajor-Bayer* Ágost, *Márton* Ferenc és *Avedik* Félix grafikáiról kell még külön is megemlékeznünk. A szobrászanyagban külön méltatást érdemel *Martinelli* Jenő nemes felfogásu, plasztikai értékekben gazdag „Hajnal" cimü szobra és *Lányi* Dezső karakterisztikus bronz portréja.

N.U. 934 - XII. 12

látszik, voltak már tapasztalat
téren...

— Emlékszel, mikor elmentünk a L
piknikre, Nemóban? — kezdte Angela.

— Cicely, az a butaság arról a kis
amely mindent kifecseg, nálunk szóról-s
zolódott — panaszkodott Ursula. — Miró

PETRÓ-GYŰJTEMÉNY

MISKOLCI KÉPTÁR 1970

MISKOLCI
KÉPTÁR

BORSOS MIKLÓS: DR. PETRÓ SÁNDOR. 1966.

PETRÓ-GYŰJTEMÉNY

MISKOLCI KÉPTÁR 1970

A katalógust
Írta és összeállította:

DR. BODNÁR ÉVA
BORBÉLY LÁSZLÓ

A kiállítást rendezte:

DR. BODNÁR ÉVA
BORBÉLY LÁSZLÓ
KAMARÁS JENŐ

A fényképeket készítette:

PETRÁS ISTVÁN
ZILAHY ISTVÁN

Másfél évszázaddal ezelőtt 1818-ban jelent meg a Tudományos Gyűjteményben Almássy Balogh Pálnak, a polihisztor orvosnak az értekezése a művészet becséről, arról, hogy a gyűjtés milyen hatással van a lélekre: „. . . amely ember a képírást kedveli, bizonyára nem durva . . . . az igaztalanokat megveti, jószívű, barátaihoz nyájas, embertársain segíteni kívánó, lakására nézve csinos, foglalatosságát szerető, jóítéletű, egyszóval: organumra nézve finom és jeles érzékenységű szokott lenni . . . " Almássy Balogh Pálnak, — akinek arcvonásait kora legtehetségesebb szobrásza, Izsó Miklós véste márványba, — a művészet formáló erejéről vallott, elgondolkoztatóan igaz sorait a műgyűjtés történetét vizsgálva a múlt és jelen tükrében egyaránt jelentős tényezőként tarthatjuk számon.

Miskolcon, ebben a történelme során elsősorban ipari-kereskedelmi központtá nőtt városban a műgyűjtésnek jóformán alig van múltja. Bár némi gyökerei kétségtelenül voltak, de a gyűjtés főként a régi családi vonatkozású műtárgyak megbecsülésére korlátozódott. A miskolci múzeum képzőművészeti anyagának létrejötte is a Borsod-Miskolczi Közművelődési és Múzeum Egyesület szerény lehetőségei mellett történt, alapját nem valamilyen neves egyházi, vagy magángyűjtemény képezte. Az 1906-ban és 1910-ben rendezett Felvidéki Vándorkiállítások lelkes szervezőjének Balogh Bertalannak, vagy az 1919-ben alapított helyi művésztelepnek hatására kétségtelenül kerültek jó festmények a miskolci polgárok lakásaiba, de számottevő műgyűjtés a legújabb időkig nem alakult ki.

A város egyetlen, komoly nagy értékű magángyűjteménye dr. Petró Sándor, a Munkaérdemrend arany fokozatával kitüntetett érdemes orvosé. Miskolcon született és egyetemi tanulmányait, külföldi utazásait kivéve élete, gyógyító munkássága itt folyt és folyik, eltéphetetlen szálak kötik szülővárosához. Édesapja nyomdász volt, a betűnek, a könyvnek, a grafikának a szeretetét már, mint gyermek magába szívta. Gimnazista kora óta rendszeresen bejárt a múzeumba s a művészettel való foglalkozás örömét, a gyűjtés első csíráit a múzeum igazgatója, Leszih Andor, akinek működése fél évszázadon át összeforrott a múzeummal, plántálta belé. A legelső képet is tőle kapta ajándékba. Először kis grafikákat, majd éppen Leszih Andor ösztönzésére, mis-

kolci vonatkozású festményeket, emlékanyagot gyűjtött. Mintegy négy évtizedes műgyűjtői tevékenysége során alakult ki több ezer darabot számláló, különböző műfajú, a képző- és iparművészetet egyaránt felölelő értékes, változatos, válogatott, gazdag gyűjteménye.

Dr. Petró Sándor tudományos alapossággal alakította ki képzőművészeti gyűjteményét. Célja az volt, hogy a magyar festészet és szobrászat fejlődését a barokk kortól kezdve, mintegy a legújabb időkig bemutassa. Ennek érdekében tanulmányozta a hazai művészet alakulását, minden jelentős mesterünktől szerzett legalább egy-egy alkotást, sőt néhány számottevő művészünket egész kis kollekció reprezentálja. A gyűjtemény számos olyan múzeális értékű festményt foglal magába, amely képtáraink állandó kiállításainak is dísze lehetne. A gyűjtő kétségtelen érdeme, hogy kallódó, lappangó műveket is felfedezett és megszerzett. Gyűjteménye nem pusztán művek egymás mellett álló sorozata, hanem céltudatos gyűjtése folytán a magyar festészet fejlődését, különböző korszakait, és irányzatait érzékelteti.

A Petró-gyűjtemény egyik legkorábbi képe Mányoki Ádám férfiportréja, amelyet 1750 táján festett Drezdában, a szász választófejedelem udvarában, érdekessorsú festőtársáról Donáth Gábor Ambrosiusról. A XIX. század első felét, reformkori művészetünket id. Markó Károly, Brocky Károly, Barabás Miklós, Borsos József egy-egy értékes alkotása mutatja be. A kor kedvelt családi portréi sorában is figyelemre méltó Barabás Miklós képe a Degenfeld családról. Kazinczy meghívására Bécsből Pestre telepedett Donáth János férfiportréja, a szintén osztrák származású Canzi Agost 1848-ban festett női arcképe és a Miskolcon élt Latkóczy Lajos vadászképe teszik változatossabbá a reformkori képmásokat. Zichy Mihály aquarellje, Brodszky Sándor, Keleti Gusztáv tájképei a romantika jelentkezését, Than Mór életképei, Lotz Károly Muzsá-ja — a bécsi Rahl iskola hatását példázza. Történelmi festészetünk neves mesterei Székely Bertalan, Benczúr Gyula, Wagner Sándor, Liezen-Mayer Sándor néhány szép képpel jellemzik a müncheni akadémiával, a historizmussal való kapcsolatunkat.

Munkácsy Mihálynak egy fiatalkori, 21 éves korában Békéscsabán festett díszmagyaros férfi arcképét őrzi a gyűjtemény, melyről tévesen sokáig azt tar-

tották, hogy Táncsics Mihályt ábrázolja. Paál László realisztikus szépségű fontainebleau-i erdőrészleteire figyelhetünk fel, a hazai paysage intim mesterének, Mészöly Gézának is több vonzó alkotását találjuk meg itt. Egyik legszebb Mészöly-kép a sajókazai Radvánszky hagyatékból származó Fürdőház a Balatonon című, melyet finom, gyöngyházszínű, parás megfestése folytán méltán idézhetünk Corot képeivel együtt. Szinyei Merse Pál-művekben is gazdag a gyűjtemény. Az 1897-ből származó két kitűnő családi portrét Szirmay Alfrédről és feleségéről, szül. Probsztner Máriáról festette, aki Szinyeinek sógornője volt, s hat évvel azelőtt a Majális habos, fehérruhás nőalakját is róla készítette. Most azonban nem a ruhára, inkább az arcra fordította minden figyelmét. „Ezekre az árnyékos, okos szürke szemekre, amelyek olyan élesen figyelnek és fényük mégis szinte könnyes, az érzékeny finom orra, és szájra. A cseppet sem keskeny s mégis átszellemültnek ható arcot egyszerűen fésült rozsdabarna haj övezi, melyben magától értődő természetességgel simul bele egy színes virágcsokor," — e szavakkal jellemezte Hoffmann Edit, Szinyei kitűnő monográfusa, e csodálatosan finom női arcképet. Szinyei késői korszakának egyik szép tájképét a Lilavirágos rétet is itt találjuk.

A nagybányai művésztelep alapítóját, Hollósyt opálosan csillogó, szűrt fényű, gazdag festőiségű zsánerképe, Ferenczy Károlyt nagyobb kompozícióihoz készített nagyszerű vázlatainak sora, valamint dekoratív stilizált csendéletei képviselik. Rippl Rónai-nak barátjánál, Aristid Maillolnál töltött kedves emlékű tartózkodását idézi Szép tájék a Pyrenékben című festménye, melyet „nagyvonalúsága és mélyen hangolt színessége" folytán Petrovics Elek, a Szépművészeti Múzeum egykori főigazgatója is sokra becsült.

A gyűjtemény értékes részét képezi a századelő szuggesztív erejű nagy látnokának, Csontváry Kosztka Mihály Tivadarnak jónéhány alkotása, olyanok is, amelyeket még a nagyközönség nem láthatott, sem az 1962-es brüsszeli, sem az 1963-as belgrádi, székesfehérvári és budapesti Csontváry kiállításokon nem szerepeltek. Kiemelkedő helyet foglal el a gyűjteményben Gulácsy művészete is, képeiből álomvárosának Nakonxipánnak a hangulata árad, mint a Veronai séta, a Játék a templomkertben finom, halktónusú alkotásaiból. A

szolnoki, az alföldi művészek Koszta, Tornyai, Nagy István tömör és súlyos szavú stílusát egy-két jó kvalitású mű mutatja be. A magyar avantgarde, a Nyolcak művészcsoportjának minden tagja szerepel a kollekcióban. Derkovits Gyulát, akinek a művészetében a leghaladóbb eszmei törekvések modern festői formában nyertek kifejezést, két korai képe mellett 1933-ból való érzelmi és festői szépségekben gazdag műve, a Proletáranya képviseli. Dési Huber Sakkozó-ja a mester önarcképsorozatából való. Egry fény- és színköltészetéről, Szőnyi sajátos líraiságú tájairól, Bernáth Aurél festészetéről néhány kitűnő kép vall. Czóbel Béla érzékletesen kezelt, tónusgazdag portréját a gyűjtőről festette.

Szobrászatunk legjelesebb mestereinek néhány jellegzetes alkotása egészíti ki a gyűjteményt, főleg a XX. századi anyagban törekedett teljességre, hogy képzőművészetünk összképét jól érzékeltesse. Beck Ö. Fülöp, Ferenczy Béni, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Medgyessy Ferenc, Mikus Sándor, Pátzay Pál, Vilt Tibor ismert jelentős munkái mellett a legnagyobb hangsúlyt Borsos Miklós művészete kapta, itt olyan egyedi műve is megtalálható, mint a Barcsayról bazaltba faragott klasszikus szépségű feje. Dr. Petró Sándor arcvonásait Borsos Miklós 1966-ban karakterisztikus portrében örökítette meg.

A Petró-gyűjtemény anyagát először hét évvel ezelőtt a Herman Ottó Múzeumban láthatta egy kisebb válogatásban Miskolc közönsége, melyet a múzeum fiatalon meghalt munkatársával, dr. Zsadányi Guidóval rendeztünk. Most a Miskolci Képtár összes termében az azóta is állandóan bővülő, számos jelentős alkotással gyarapodott s mindinkább teljesebbé vált gyűjteményt tekintheti meg az érdeklődő, s tanulmányozhatja a XIX—XX. századi hazai művészetet. A kiállítás előkészítése során dr. Petró Sándorral gyűjteményéről, a műgyűjtésről beszélgetve ars poeticáját talán így sommázhatnók: a kiegyensúlyozott élethez, a boldogsághoz olyan környezetet kell teremteni, amely kölcsönösen hat és formál. A műtárgyakkal, a festményekkel való együttélés, s azokban való állandó elmélyedés és annak lehetősége olyan élményt teremt, amely harmóniát biztosít . . .

Bodnár Éva dr.

Vor anderthalb Jahrhunderten im Jahre 1818 erschien in der Wissenschaftlichen Sammlung eine Abhandlung des Polihistorikers und Arztes Pál Almássy Balogh über den Wert der Kunst, darüber, welche Wirkung das Sammeln auf die Seele hat: „. . . jener Mensch, der die Malerei gerne hat ist gewiss nicht grob . . . er verachtet die Ungerechten, ist gewöhnlich gutherzig, liebenswürdig zu seinen Freunden, wünscht seinen Mitmenschen zu helfen, in Zezug auf seine Wohnung nett, seine Beschäftigung liebend, von guter Urteilskraft, mit einem Worte: in Bezug auf seine Natur von feiner und besonderer Empfindlichkeit . . ." Die zu tiefen bedanken anregenden wahren Zeilen über die bildende Kraft der Kunst des Pál Almássy Balogh — dessen Gesichtszüge der talentierteste Bildhauer jener Zeit Miklós Izsó in Marmor gemeisselt hat — können wir die Geschichte des Sammelns von Kunstwerken prüfend im Spiegel der Gegenwart und der Vergangenheit als wichtigen Faktor in Evidenz halten.

In Miskolc, dieser im Laufe der Geschichte aus einem vorwiegend Industrie- und Handelszentrum herangewachsener Stadt hat das Sammeln von Kunstwerken sozusagen überhaupt beinahe keine Vergangenheit. Obwohl es dort zweifellos einige Wurzeln hatte, beschränkte sich das Sammeln hauptsächlich darauf, dass die im Familienbesitze stehenden Kunstwerke in Ehren gehalten wurden. Das Material an bildender Kunst des Museums von Miskolc ist durch den Volksbildungs- und Museumverein von Borsod-Miskolcz unter bescheidenen Mäglichkeiten entstanden, seine Grundlage bilden keine bekannten kirchlichen-oder privaten Sammlungen. Dem Einflusse des begeisterten Organisators der „Oberungarischen Wanderausstellungen" des Jahres 1906 und 1910, Bertalan Balogh oder jener der 1919 gegründeten örtlichen Künstlerkolonie ist es zu verdanken, dass gute Bilder in die Häuser der Miskolczer Bürger gelangten, aber bis zur neuesten Zeit entwickelte sich keine Sammeltätigkeit.

Die einzige, bedeutende und wertvolle Kunstsammlung der Stadt ist jene des Dr. Sándor Petró, des „verdienten" Arztes. Er ist in Miskolc geboren, mit Ausnahme seiner Universitätstudien und seiner Auslandsreisen spielten und spielen sich sein Leben seine ärztliche Tätigkeit hier ab, unzerreissbare

Bande knüpfen ihn an seine Geburtsstadt. Sein Vater war Drucker, und er saugte schon als Kind die Liebe zu den Büchern, zur Graphik in sich auf. Schon als Gimnasiast besuchte er regelmässig das Museum und die Freude an der Beschäftigung mit der Kunst, die ersten Keime zur Sammlung wurden in seine Seele von dem Direktor des Museums, Andor Leszih, dessen Tätigkeit ein halbes Jahrhundert lang in inniger Verbindung mit dem Museum stand, gestreut. Auch sein erstes Gemälde erhielt er von diesem als Geschenk. Vorerst sammelte er kleine Graphiken, dann, eben auf Anregung des Andor Leszih, Bilder und Gegenstände die in Verbindung mit Miskolc standen. Im Laufe von etwa vier Jahrzehnten Sammeltätigkeit enstand eine sowohl alle Zweige der bildenden Künste als auch des Kunstgewerbes-umfassende, wertvolle, reiche Sammlung von mehreren Tausend Stücken.

Dr. Sándor Petró stellte seine Sammlung von Kunstwerken mit wissenschaftlicher Gründlichkeit zusammen. Sein Ziel war den Fortschritt der ungarischen Malerei und Bildhauer-Kunst vom Barokk bis ganz zu den heutigen Zeiten zu veranschaulichen. Im Interesse dessen studierte er die Gestaltung der nationalen Kunst, er verschaffte sich von jedem der bedeutenden ungarischen Meister wenigstens eine Schöpfung, einige unserer angesehenen Künstler sind sogar durch eine ganze, kleine Kollektion vertreten. Die Sammlung umfasst zahlreiche Gemälde von so hohem musealischen Wert, dass sie auch den ständigen Austellungen unserer Museen zur Zierde gereichen würden. Unzweifelhaftes Verdienst des Sammlers ist, dass er auch verlorengeglaubte und verborgene Kunstwerke aufgefunden und erworben hat. Seine Sammlung ist nicht eine Reihe nebeneinander stehender Werke, sondern, durch die bewusste Sammelweise derselben, versinnlicht sie uns die Entwicklung der ungarischen Malkunst, ihre verschiedenen Epochen und Richtungen.

Eines der frühesten Gemälder der Petró-Sammlung ist das Männerbildnis von Ádám Mányoki, das dieser um 1750 in Dresden am Hofe des sächsischen Kurfürsten von seinem Malerkollegen, Ambrosius Gábor Donáth, der ein interessantes Schicksal hatte, anfertigte. Die erste Hälfte des XIX Jahrhunderts, die Kunst unserer Reformzeit ist durch je eine vertwolle Schöpfung von Károly Markó d. Älteren, Károly Brocky, Miklós Barabás, József Borsos ver-

treten. Aus der Reihe der zu jener Zeit beliebten Familienbilder ist eines der Familie Degenfeld von Miklós Barabás bemerkenswert.

Das Männerbildnis des auf Kazinczy's Einladung aus Wien nach Pest übersiedelten János Donáth, das im Jahre 1848 gemalte Frauenportrait von Agost Canzi der ebenfalls aus Österreich stammte, und das Jagdbild von Lajos Latkóczky der in Miskolc lebte, gestalten die Reihe der Portraits aus der Reformzeit abwechslungsreicher. Beispiele für das Auftreten der Romantik sind die Aquarelle von Mihály Zichy, die Landschaften von Sándor Brodszky und Gusztáv Keleti, und für den Einfluss der Wiener Rahl-Schule die Genrebilder von Mór Thán, die Muse von Károly Lotz. Einige schöne Gemälde von Bertalan Székely, Gyula Benczur, Sándor Wagner, Sándor Liezen-Mayer, namhafte Meister unserer historischen Malerei sind karakteristisch für die Verbindung mit der Münchener Akademie, mit dem Historismus.

Die Sammlung hütet ein Männerbildnis in ungarischer Paradetracht das Mihály Munkácsy in seiner Jugendzeit mit 21 Jahren in Békéscsaba gemalt hat, von welchem Viele irrtümlischerweise glaubten, es sei ein Portrait von Mihály Táncsics. László Paál-s Wald von Fontainebleau realistischer Schönheit kann unsere Aufmarksamkeit erregen, auch finden wir hier mehrere anziehende Schöpfungen des heimischen Meisters der intimen Landschaft, Géza Mészöly Eines der schönstein Mészöly-Bilder, „Badehaus am Balaton" stammt aus dem Nachlasse Radvánszky von Sajókaza, durch seine feine, perlmutterfarbene, verschleierte Maltechnik ist es dazu würdig, zusammen mit den Werken Corots erwähnt zu werden. Die Sammlung ist auch reich an Werken von Pál Szinyei Merse. Die aus dem Jahre 1879 stammenden beiden Portraits malte er von Alfréd Szirmay und seiner Gattin geb. Maria Probsztner, die seine Schwägerin war, und von der er schon sechs Jahre vorher die weibliche Gestalt in dunftigen weissen Kleide seines Gemäldes, „Maifest" gemalt hatte. Jetzt hat er seine Aufmerksamkeit nicht dem Kleide sondern eher dem Gesichte zugewendet: „diesen beschatteten, klugen, grauen Augen, die so scharf beobachten können und deren Glanz trotzdem fast tränenhaft ist, dieser feinen empfindlichen Nase und diesem Mund. Das durchaus nicht schmale aber trotzdem durchgeistigt wirkende Gesicht ist von kupferbrau-

nem Haar umrahmt, in welches sich mit Selbsverständigkeit ein bunter Blumenstraus schmiegt." Mit diesen Worten karakterisierte Edit Hoffmann, Szinyei Merse-s Monografin, dieses wunderbar feine Frauenbildnis. Wir finden hier auch eine der späten Landschaften Szinyei Merse-s, die Wiese mit lila Blumen.

Das opalglitzernde, malerische Genrebild vertritt Simon Hollóssy der Begründer der Kolonie von Nagybánya; Károly Ferenczy wird von einer Reihe zu seinen grösseren Werken angefertigten prächtigen Studien, sowie von seinen dekorativen stilisierten Stilleben vetreten.

Ein „Schöne Gegend in den Pyrenéen" benanntes Bild von Rippl-Rónai erinnert an dessen angenehmen Aufenthalt bei seinem Freunde, Aristid Maillol; auch Elek Petrovics, der seinerzeitige Generaldirektor des Museums der Schönen Künste, schätzte dieses Gemälde wegen seiner Grosszügigkeit und seiner Farbentiefe hoch.

Einen wertvollen Teil der Sammlung bildet eine ziemliche Anzahl von schöpfungen des grossen Sehers von suggestiver Kraft Mihály Tivadar Csontváry-Kosztka, auch solche sind darunter die das grosse Publikum noch nicht sehen konnte, denn in keiner der Csontváry-Austellungen weder in der von 1962 in Brüssel, noch in der von 1963 in Belgrád, Székesfehérvár und Budapest stattgefundenen, waren sie vorhanden. In der Sammlung nimmt auch die Kunst Gulácsys eine hervorragende Stelle ein. Aus seinen Bildern strömt die Stimmung seiner Traumstadt Nakonxipan, z. B. aus den zarten, sanftgetönten Schöpfungen: Spaziergang in Verona und Spiel in Kirchengarten. Je ein Werk von guter Qualität zeigt uns den Styl von gewichtigem Ausdrucke der Künstler aus Szolnok, aus der Tiefebene, Koszta, Tornyai, István Nagy. In der Sammlung ist jeder einzelne Meister der ungarischen Avant-garde, der Achter-Künstlergruppe vorhanden. Gyula Derkovits, in dessen Kunst die fortschrittlichste ideelle Bestrebungen in moderner malerischer Form Ausdruck fanden, ist, ausser von zwei Werken aus früherer Zeit, durch ein aus dem Jahre 1933 stammenden an malerischer Schönheit reichem Werk, die Proletarmutter vertreten. Der Schachspieler von Dési Huber ist ein Bild aus der

Serie seiner Selbstbildnisse. Einige ausgezeichnete Gemälde zeugen von der Licht- und Farbendichtung Egry's von der eigenartigen Lyrik der Landschaften Szőnyi's, von der Malkunst Aurel Bernath's. Béla Czóbel hat in seinem Porträt den Sammler abgebildet.

Einige charakteristische Schöpfungen der bedeutensten Meister unserer Bildhauerkunst ergänzen die Sammlung. Der Sammler strebte hauptsächlich nach Vollständigkeit des Materials aus dem XX. Jahrhundert, um das Gesamtbild unserer bilden Kunst zu veranschaulichen. Neben bekannten und bedeutenden Werken von Fülöp Ö. Beck, Béni Ferenczy, Zsigmond Kisfaludy Strobl, Ferenc Medgyessy, Sándor Mikus, Pál Pátzay, Tibor Vilt bekam die Kunst von Miklós Borsos die grösste Betonung, man kann hier solche individuelle Werke von ihm finden, wie den in Basalt gehauenen Kopf von klassischer Schönheit Barcsay's. Die Gesichtzüge des Dr. Sándor Petró wurden von Miklós Borsos in 1966 in einem charakteristischen Porträt verewigt.

Das Material der Petró Sammlung kannte das Miskolcer Publikum zum ersten Mal vor sieben Jahren im Herman Ottó-Museum in einer kleineren Auswahl besichtigen, welche Austellung wir mit dem jung verstorbenen Mitarbeiter des Museums, Dr. Guido Zsadányi veranstalteten. Jetzt kann die ganze, auch seither ständig anwachsende, immer bedeutender werdende Sammlung in sämtlichen Sälen der Miskolcer Bildergalerie von jenen besichtig werden, die sich dafür interessieren und die heimische Kunst des XIX. XX. Jahrhundets. studieren möchten. Nachdem wir im Laufe der Vorbereitung der Ausstellung mit Dr. Sándor Petró über seine Sammlung, über das Sammeln von Kunstwerken sprachen, können wir seine ars poetica vielleicht folgendermassen zusammenfassen: zu einem ausgeglichenen Leben, zum Glücklichsein muss man eine solche Umgebung schaffen, die wechselseitig wirkt und formt. Das Zusammenleben mit Kunstgegenständen, mit Gemälden und die ständige Vertiefung in dieselben schaffen ein Erlebnis, das die Harmonie sichert.

Dr. Éva Bodnár

A kiállított művek jegyzéke

Rövidítések

1918. k.	1918. körül (évszám után k.)
o. v.	olaj, vászon
o. p.	olaj, papír
o. k.	olaj, karton
o. temp.	olajtempera
akv. p.	akvarell, papír
J. j. l.	jelezve jobbra lent
J. b. l.	jelezve balra lent
J. j. f.	jelezve jobbra fent
J. b. f.	jelezve balra fent
J. j. k.	jelezve jobbra középen
J. n.	jelezve nincs
J. t.	jelezve a talapzaton
J. h.	jelezve hátul
J. l.	jelezve lent

FESTMÉNYEK

ABA NOVÁK VILMOS (1894—1941)

A budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult 1912—14-ig, majd 1928-tól Rómában volt ösztöndíjjal. Mozgalmas, színes, nagy tömegeket mozgató expresszív erejű kompozícióival és monumentális freskóival tűnt ki. 1961-ben a Magyar Nemzeti Galéria emlékkiállításon mutatta be életművét. — A Petró-gyűjteményben levő Laura c. képe, mely régebben Lázár Béla műkritikus tulajdonában volt — Aba Novák egyik főműve.

1. Cirkusz
   o. fa, 30x40 cm
   J. j. l.

2. Laura (Kékkalapos nő). 1930.
   temp. fa, 100x63 cm
   J. b. l.: Aba-Novák

BARABÁS MIKLÓS (1810—1898)

Kolozsvárott, Nagyszebenben helyi mesterektől, majd Bécsben az akadémián tanult, Itáliában 1834—35-ben volt tanulmányúton. Elsősorban maga képezte magát. 1837-től Pesten élt. Kora legismertebb és legkeresettebb arcképfestője, a magyar életkép-festészet megteremtője, történelmi képeket is festett. Főművei: Vásárra induló román család (1843), Liszt Ferenc arcképe (1846), A Lánchíd alapkőletétele (1842), Bittó Istvánné arcképe (1874). A Petró-gyűjteményben levő aquarell itáliai útjának emlékét őrzi. A Degenfeld arcképről pedig önéletrajzában, képei jegyzék szerinti felsorolásában tesz említést.

3. Romok a római Campagnaban.
   1835.
   aquarell p. 9,5x31,5 cm
   J. j. l.: Barabás

4. Degenfeld család 1854.
   o. p. 48,5x38 cm
   J. j. l.: Barabás M. 850.

BENCZUR GYULA (1844—1920)

A XIX. századi magyar történelmi festészet egyik legjelentősebb alakja. Tanulmányait Münchenben végezte, majd a müncheni akadémia tanára lett, 1883-ban a pesti mesteriskola igazgatójának hívták haza. A velencei mesterek színgazdag, dús festőiségének hatása művészetében mindvégig megmaradt. Főművei: Hunyadi László búcsúja (1867), Vajk megkeresztelése (1875), Budavár bevétele (1896). Történelmi művein kívül számos portrét festett családja és az arisztokrácia tagjairól. A Petró-gyűjtemény Benczur képe aktábrázolásainak sorában kiemelkedő remekmű.

5. A művésznő álma. 1867.
   o. v. 90x112 cm
   J. j. l.: 1864.

BENKHARD ÁGOST (1882—1961)

A Mintarajziskolában Zemplényi Tivadar, Nagybányán Hollósy Simon tanítványa volt. 1922-től 1937-ig a Képzőművészeti Főiskola tanára, majd rektora. Döntő szerepe volt a miskolci művésztelep létrehozásában. Több, a nagybányai iskola stílusában festett plein air táj- és életképét, arcképét őrzi a Nemzeti Galéria és a Herman Ottó Múzeum. 1955-ben volt gyűjteményes kiállítása Budapesten a Csók Galériában.

6. Tájkép. 1924.
   o. v. 79,5x89 cm
   J. j. l.: Benkhard, Miskolc, 1924.

BERÉNY RÓBERT (1887—1953)

Budapesten, majd 1905-ben a Julian Akadémián Párizsban J. P. Laurens-nél folytatta a tanulmányait. 1910-ben a Nyolcak művészcsoporthoz csatlakozott, 1919-ben a Magyar Tanácsköztársaság Művészeti Direktóriumának tagja, ezért emigrációba kényszerül, s 1926-ig Bécsben és Berlinben élt. 1947-től a budapesti Képzőművészeti Főiskola tanára, 1950-ben Munkácsy-díjat, 1951-ben Kossuth-díjat kapott. 1963-ban emlékkiállítása volt a Magyar Nemzeti Galériában.

7. Csendélet
   o. v. 57,5x70,5 cm
   J. n.

8. Út kékruhás nővel.
   o. v. 72,5x59,5 cm
   J. j. l.: Berény

BERNÁTH AURÉL (sz. 1895.)

A nagybányai művésztelepen 1915—1916-ban Réti István és Thorma János tanítványa volt, 1922-től 1926-ig Németországban élt. 1923-ban szerepelt először Berlinben kiállításon. 1945 óta a Képzőművészeti Főiskola tanára Budapesten. 1948-ban Kossuth-díjat, 1950-ben Munkácsy-díjat nyert, és a Magyar Népköztársaság kiváló művésze címet. Művészetelméleti és önéletrajzi írásai az irodalomban is jelentős helyet biztosítanak számára.

9. Pihenők.
   o. v. 100x80 cm
   J. b. l.: B. A.

10. Gombás csendélet.
    kréta, k. 32,6x53,3 cm
    J. j. l.: Gombát vettél,
    gombát adok, ki a boldogabb?
    B. A.

BIHARI SÁNDOR (1855—1906)

Bécsben és Párizsban tanult. Munkácsy festői elveit Deák-Ébner közvetítésével ismerte meg. 1885-től többnyire az Alföldön dolgozott, a szolnoki művésztelep egyik alapító tagja volt.

Plein air tájvázlatai és aprólékos műgonddal készített életképei a kilencvenes években váltak népszerűekké.

11. Naplemente. 1892.
o. fa, 17x21 cm
J. j. l.: Eisenstadter Olga
k. a.-nak emlékül
Bihari Sándortól 1892.

BOGDÁNY JAKAB (1660 k.—1724)

Bécsben, majd Amszterdamban tanult. 1690 táján Angliában telepedett le. A holland csendéletfestők mellett az angol virágfestő Monnoyer és az állatképfestő F. Barlow hatott rá. Dús virág-, gyümölcs- és színes madaras csendéletei a legelőkelőbb angol magángyűjteményeknek éppúgy a legféltettebb darabjai közé tartoznak, mint Szépművészeti Múzeumunk Régi Magyar Osztályának. A Petró-gyűjtemény csendélete feltehetően a festőtől származik.

12. Csendélet.
o. v. 73,5x97,5 cm
J. n.

BOLDIZSÁR ISTVÁN (sz. 1892)

Nagybányán Thorma Jánosnál a Képzőművészeti Főiskolán Réti Istvánnál, majd Münchenben tanult. Nyaranként Nagybányán festett, részt vett a művésztelep kiállításain. 1924 óta Budapesten él. Tájképein a nagybányai iskola felfogása érvényesül. 1941—1949-ig a Képzőművészeti Főiskolán tanított. Gyűjteményes kiállítása 1960-ban volt a budapesti Csók Galériában.

13. Semmelweis Ignác.
o. v. 50x50 cm
J. J. L.: Boldizsár

BORSOS JÓZSEF (1821—1883)

Pesten és a bécsi akadémián tanult, majd 1842-től F. G. Waldmüller magániskoláját látogatta. A bécsi biedermeier festészet hatott művészetére. A kor legkitűnőbb arcképfestője Barabás Miklós mellett. Életképei is nagyon kedveltek. Főművei: Zitterbarth Mátyás képmása, a Nemzetőr, Leányok bál után, Galambposta. 1862-ben Pesten fényképészeti műtermet nyitott, majd mint a „Szép Juhászné"-hoz címzett vendéglő kocsmárosa fejezte be életét. Regényes életrajzát Csathó Kálmán írta meg.

14. Férfiarckép. 1845.
aquarell, p. 22,5x16,5 cm
J. j. l.: Borsos J. 845.

15. Női képmás. (MARIE). 1857.
o. fa, 33x25 cm
J. j. l.: Borsos J. 857.

BROCKY KÁROLY (1807—1855)

A múlt század első felének egyik legjelentősebb mestere. Bécsben tanult, majd a velencei mesterek hatására fejlesztette tudását, néhány hónapot Párizsban töltött, s innen egy angol főúr meghívására Londonba került. Az angol udvari- és pénzarisztokrácia arcképfestője lett, számos műve ma is angliai magángyűjteményekben, a londoni British Museumban, a Victoria and Albert Museumban található. Az 1848—49-es szabadságharc után Londonba emigrált magyarokat támogatta, a szabadságharc két jelentős alakjának, Mészáros Lázárnak, Kmetty Györgynek portréját meg is festette. Főművei: Anya és gyermeke, Pihenő Psyché, Sárgaruhás nő, Ébredés stb. a Magyar Nemzeti Galériában. — A Petró-gyűjteményben levő Ceres és Triptolemos mithológiai témájú festménye utolsó korszakából való, a finomrajzú tanulmányfej pedig feltehetően az eperjesi evangélikus templom oltárképéhez készült.

16. Tanulmányfej. (Az eperjesi oltárképhez.) 1847.
ceruzarajz, színezett p. 17x13 cm
J. n.

17. Ceres és Triptolemos.
1850—55 között.
o. v. 139x119 cm
J. n.

BRODSZKY SÁNDOR (1819—1901)

Orvosnak készült, 1814-ben a bécsi akadémiára iratkozott be, majd Münchenben fejezte be tanulmányait. 1856-ban Pesten telepedett le. A romantikus tájfestők modorában tiroli, svájci tájakat, de főként hazánk festői vidékeit, a Balatont és környékének szépségét örökítette meg.

18. Tájkép fával.
o. fa, 16,5x22,7 cm
J. n.

CANZI ÁGOST ELEK (1808—1866)

Stuttgartban, majd Párisban Ingresnél tanult. 1840-ben Bécsbe, 1846-ban Pestre költözött. Elsősorban arcképfestő volt. Széchenyi, Vörösmarty arcképét litografálta, genre képei közül legismertebb a „Váci szüret."

19. Női arckép. 1848.
aquarell, p. 38x29,5 cm
J. b. l.: Aug. Canzi 1848.

CZIGÁNY DEZSŐ (1883—1937)

Münchenben, Párizsban, Nagybányán, Berlinben tanult. A Nyolcak művészcsoport tagja. 1919-ben mint emigráns Párizsban élt, 1927-ben tért haza. Tájképeket, csendéleteket, portrékat festett konstruktív felfogásban. 1943-ban emlékkiállítása volt Budapesten.

20. Önarckép.
o. v. 55x43 cm
J. n.

21. Táj.
o. v. 33,5x44 cm
J. b. l.: Czigány

CZÓBEL BÉLA (sz. 1883)

1902—1906 között nyaranta Nagybányán, 1902—1903-ban Münchenben, 1903—1904-ben Párizsban, a Julian Akadémián tanult. 1905-ben a Fauves-csoport tagjaival együtt állított ki a Salon d'Automne-ban. a MIÉNK, majd a Nyolcak csoport alapító tagja. Hosszú ideig Párizsban élt, a felszabadulás óta nyaranta a szentendrei művésztelepen, telente Párizsban dolgozik. Tájképeket, életképeket, portrékat fest posztimpresszionista stílusban, a párizsi iskola oldott festőiségével. Gyűjteményes kiállítása volt New Yorkban, Párizsban (1958, 1961), Budapesten (1958). Kossuth-díjas, kiváló művész.

22. Kertrészlet.
o. v. 59x72 cm
J. j. l.: Czóbel

23. Petró Sándor arcképe. 1967.
o. v. 70x50 cm
J. j. l.: Czóbel

CSONTVÁRY KOSZTKA MIHÁLY TIVADAR (1853—1919)

Mint gyógyszerész kezdte pályáját, csak 41 éves korában kezdett festeni, Münchenben, Párizsban tanult 1896—1897-ben. Hatalmas méretű „természetes nagyságú" tájképeket fest, beutazva nemcsak hazánk, hanem Itália, Dalmácia, Libanon, Szíria tájait is. 1905-ben, 1908-ban és 1910-ben mutatta be Párizsban, Berlinben, Budapesten műveit. De csak halála után ismerték fel különleges, expresszív erejű műveinek értékét. 1948-ban Párizsban, 1958-ban és 1962-ben Brüsszelben, 1963-ban Belgrádban és Székesfehérváron, majd Budapesten volt nagysikerű emlékkiállítása. A Petró-gyűjteményben Csontváry művészetét gazdag anyag képviseli, néhányat ezek közül most először láthat a nagyközönség.

24. Dalmát vidék. 1897—98 k.
o. v. 40x27 cm
J. n.

25. Olaszországi táj
(Mandulavirágzás). 1901—2.
o. v. 43x51,5 cm
J. n.

26. Keleti pályaudvar éjjel. 1902.
o. v. 44x65 cm
J. n.

27. Öreg halász. 1902.
o. v. 59,5x45 cm
J. n.

28. Keresztre feszített Krisztus.
Töredék a passióból. 1903.
o. v. 18x37 cm
J. n.

CSÓK ISTVÁN (1865—1961)

1882—1885 között a budapesti Mesterrajziskolában Székely Bertalan, Lotz Károly tanítványa. 1885—1887 Münchenben, 1888—1889 Párizsban tanult. 10 évet élt Párizsban. 1920—1932 között a budapesti Képzőművészeti Főiskola tanára. Számos díjat nyert külföldön és itthon. Kétszeres Kossuth-díjas és a Magyar Népköztársaság Kiváló művésze. Gyűjteményes kiállítása 1954-ben és 1965-ben volt Budapesten. Fő művei: Árvák, Szénagyűjtők, Műterem, Züzü a kakassal, Keresztapa reggelije stb.

29. Feleségem.
o. v. 67,5x97 cm
J. j. l.: Csók I.

DEÁK-ÉBNER LAJOS (1850—1934)

1868—1873 között Münchenben tanult. 1873-ban Párizsba ment, rövid ideig Munkácsy mellett dolgozott, majd Barbizonban telepedett le. Színkezelésére nagy hatással volt F. Millet és Bastien-Lepage „finom naturalizmusa". 1874-től nyarait a szolnoki művésztelepen töltötte. Ebben az időben festette legjobb, közvetlen hatású realista hangvételű népi életképeit. 1887-ben a Női Festőiskola igazgatója lett. A századforduló táján több freskómegbízatást kapott. 1918-ban volt gyűjteményes kiállítása az Ernst Múzeumban.

30. Évődés. 1880 k.
o. fa, 15,8x13,2 cm
J. b. l.: Ébner

DERKOVITS GYULA (1894—1934)

Mint asztalos, minden előtanulmány nélkül kezdett rajzolni, 1918—1919-ben Kernstok Károly szabadiskolájában tanult. 1918-ban már belépett a Kommunisták Magyarországi Pártjába. A Tanácsköztársaság idején a nyergesújfalui művésztelepen végre anyagi gondoktól mentesen dolgozhatott. 1922-ben állított ki először. 2 évet Bécsben dolgozott. Alkotásaiban a proletariátus életét örökítette meg. Mondanivalója kettős: az ember szenvedése, magánya jelenik meg alakjaiban, de ugyanakkor a konkrét társadalmi valóságra is utal. 1934-ben, 1948-ban, 1954-ben emlékkiállítása volt. 1948-ban „post mortem" Kossuth-díjjal tüntették ki. Hollandiában, Olaszországban mutatták be műveit. 1965-ben a Magyar Nemzeti Galériában emlékkiállítása volt. Fő művei: a 12 lapból álló „1514" Dózsa fametszetsorozat, Halottsiratás, Menekülők, Híd télen, Kenyérért, Végzés, Kivégzés, Vasút mentén, Nemzedékek, Anya stb. A Petró-gyűjteményben levő Proletáranya is egyik kiemelkedő remekműve.

31. Kézimunkázó nő. 1923.
o. temp. k. 45x34 cm
J. j. f.: Derkovits

32. Anyaság (Proletáranya). 1933.
temp. ezüst prof. p.
113,4x44,1 cm
J. f. b.: Derkovits

DÉSI HUBER ISTVÁN (1895—1944)

Eredetileg ezüstműveskénť kezdte pályáját, majd esti iskolában fejlesztette rajztudását. 1930-ban állított ki először. A Szocialista Művészcsoport alapítója, figurális kompozícióival és fametszeteivel a munkásosztály ügyéért harcolt. 1958-ban „post mortem" Kossuth-díjjal tüntették ki. Halálának 20. évfordulója alkalmából a Magyar Nemzeti Galériában emlékkiállítása volt. Fő művei: Déli pihenő, Guberáló, Viharmadarak. — A Sakkozó, mely a Petrógyűjteményben szerepel, önarckép.

33. Sakkozó. 1932.
o. k. 98x65 cm
J. n.

DONÁT JÁNOS DÁNIEL (1744—1830)

Az osztrák származású festő művészeti tanulmányait Bécsben végezte. 1810-ben végleg Pestre költözött. Oltárképei és mitológiai tárgyú kompozíciói mellett klasszikus stílusú arcképei jelentősek. Leghíresebbek: Kazinczy Ferenc, Virág Benedek stb. portréja.

34. Férfiarckép. 1823.
o. v. 76x60 cm
J. j. l.: Donat Academicus
Viennensis pinxit 1823

EDVI ILLÉS ALADÁR (1870—1958)

1888-tól 1893-ig a Mintarajziskolában, 1893—1895 között Párizsban a Julian Akadémián tanult, majd Angliában tanulmányozta az angol vízfestészetet. Finom, bensőséges, realisztikus akvarell- és olajtájaival 1891-től szerepelt hazai kiállításokon. 1903-tól a Képzőművészeti Főiskola tanára volt. Munkácsy-díjas, érdemes művész. Gyűjteményes kiállítása 1958-ban volt a Nemzeti Szalonban.

35. Boci.
o. karton, 21,5x28 cm
J. n.

EGRY JÓZSEF (1883—1951)

A modern magyar festészet egyik legeredetibb és drámai erejű képviselője. 1904-ben Münchenben, 1905-ben Párizsban, a Julian Akadémián tanult, 1906—1908-ban a budapesti Képzőművészeti Főiskolán. 1909-ben rendezte első kiállítását. 1912-ben egy műbarát támogatásával hosszabb tanulmányutat tett Belgiumban, 1918-tól haláláig a Balaton mellett Keszt-

helyen és Badacsony-Tomajban élt, rövid budapesti és külföldi tartózkodásoktól eltekintve. A természet és az ember örök viszonya, a Balaton fény- és atmoszférikus jelenségei — váltak művészetének fő problémájává. — A Petró-gyűjteményben levő Cirkuszi kikiáltó — Egry oeuvre-jének egyik kiemelkedő jelentőségű alkotása.

36. Szajna-part.
o. k. 46x55 cm
J. j. l.: Egry József

37. Cirkuszi kikiáltó. 1929.
o. k. 48x64
J. j. l.: Egry József Badacsony

38. Badacsony. 1930 k.
temp. o. pasztell, k. 77,5x60 cm
J. j. l.: Egry József Badacsony

FERENCZY KÁROLY (1862—1917)

A XX. századi magyar festészet egyik legjelentősebb mestere, a nagybányai művésztelep egyik vezető alakja Münchenben, Nápolyban, Párizsban tanult. Először Szentendrén (1889—1892), majd Münchenben (1893—1896), 1896-tól Nagybányán élt, csak 1905-től, mikor a budapesti Képzőművészeti Főiskola tanárává nevezték ki, töltötte a teleket Budapesten. Az ember és természet mély összeforrottsága jellemzi művészetét. Fő művei: Madárdal, Három királyok, Márciusi este, Október, Napos délelőtt, Testvérek, Női akt vörös háttérrel stb. — A Petró-gyűjtemény Ferenczy Károly oeuvre-jének jeles alkotásait és szép vázlatait, tanulmányait őrzi.

39. Három királyok, 1898.
tanulmány (Fejek és kezek)
o. v. 26,5x60,5 cm
J. n.

40. Verocchio-szobor és alabástrom-tál. 1904.
o. v. 60x68 cm
J. n.

41. Lovasok az erdőben. 1906.
o. v. 53x66,5 cm
J. n.

42. Tékozló fiú (Vázlat). 1908.
o. v. 138x185 cm
J. n.

43. Bazsarózsák (Georginák). 1911.
o. v. 54x65 cm
J. j. l.: Ferenczy Károly

GADÁNYI JENŐ (1896—1960)

A Képzőművészeti Főiskolán Vaszary János növendéke volt, majd Párizsban volt tanulmányúton. Első önálló kiállítását 1927-ben rendezte. Először a Nyolcak és a Ma köré csoportosuló konstruktív festők felé fordult, majd Matisse, Picasso, Braque hatását ötvözte fantáziadús, egyéni hangú művészetébe.

44. Csendélet. 1943.
o. k. 70x83 cm
J. j. l.: Gadányi Jenő 943.

GLATZ OSZKÁR (1872—1958)

Münchenben Hollósy Simonnál, majd 1890-től a müncheni akadémián és Párizsban, a Julian Akadémián tanult. A nagybányai iskola alapítása idején hosszabb időt töltött a művésztelepen. 1914—1938 között a Képzőművészeti Főiskola tanára volt. A korai, nagybányaias hangvételű tájképek után népviseletbe öltözött falusi alakok, női portrék, gyermekképek foglalkoztatták. Kossuth-díjas, kiváló művész.

45. Játszó gyermekek, 1920 k.
o. v.
J. b. l.: Glatz

GULÁCSY LAJOS (1882—1932)

Tanulmányait a budapesti Iparrajz Iskolában kezdte. 1903-tól szerepelt rendszeresen kiállításokon. 1907-ben, 1912-ben volt önálló kiállítása. Hosszú időt töltött Itáliában és Párizsban. Festményei álomvilágba, olasz kisvárosok költői hangulatába, képzelet-városkájába Nakonxipan-ba visznek. Rokokó hangulatú légies figurái álomvilágban mozognak. A hazai szürrealizmus egyik őse. A Petró-gyűjtemény Gulácsy eddig nagyrészt ismeretlen festményeit őrzi, melyek közül ötöt mutatunk be a kiállításon.

46. Cilinderes férfi.
o. v. 19x9,2 cm
J. n.

47. Játék a templomkertben.
o. k. 40x50 cm
J. j. l.: Gulácsy

48. Veronai séta.
o. v. 79x35 cm
J. b. l.: Gulácsy

49. Sárga kabátos férfi.
o. k. 54,7x33 cm
J. j. l.: Gulácsy L. Genua

50. Játékok lázadása.
o. k. 76x57 cm
J. j. l.: Gulácsy

HOLLÓSY SIMON (1857—1917)

A nagybányai művésztelep alapítója és vezető mestere. A XIX. századi naturalizmus és realizmus egyik legjobb képviselője. Budapesten, Münchenben tanult, majd Münchenben magániskolát nyitott, köré csoportosult az újat akaró festőgárda. 1896 nyarán fiatal művészbarátaival, tanítványaival Nagybányára utazott, megvetve ezzel a Nagybányai-művésztelep alapjait. Fő műve: Tengerihántás, az Ország bajai — amely utóbbinak egyik változata a Petró-gyűjteményben található, — Parasztudvar szekérrel, Zrínyi kirohanása (vázlat), Rákóczi-induló.

51. Az ország bajai. 1893.
o. v. 65x109 cm
J. j. l.: Hollósy 1893.

HRADIL ALAJOS (sz. 1887)

Művészcsaládban nőtt fel, Halász Hradil Elemér és Rezső festő, illetve szobrászművészek testvére. Tanulmányait Münchenben végezte. A Petró-gyűjtemény restaurátori teendőit évek hosszú sora óta lelkiismeretesen és kitűnő érzékkel végzi.

52. Miskolci udvar.
kréta, p. 55x44,5 cm
J. j. l.: Hradil Alajos

KELETI GUSZTÁV (1834—1902)

Keleti Károly festő fia. Mint jogász és nevelő kezdett el festeni, Bécsben, Münchenben tanult. 1870-ben festette a Száműzött parkja c. művét (Magyar Nemzeti Galéria), amely romantikus tájképfestészetünk jellegzetes alkotása. A Képzőművészeti Társulat megalapításában és a művészi oktatás megszervezésében nagy szerepe volt.

53. Hegyi táj.
o. v. 124,5x103 cm
J. j. l.: Keleti

KERNSTOK KÁROLY (1873—1940)

Münchenben Hollósy magániskolájában tanul, majd Párizsban Bougereau-nál. A Nyolcak művészcsoport alapítója. A Magyar Tanácsköztársaság idején 1919-ben a Művészeti Direktórium tagja, ezért emigrációba kényszerült. 1926-ig Berlinben élt. 1928-ban gyűjteményes kiállítása volt Budapesten. Tájképeket és figurális kompozíciókat festett. Fő művei: Agitátor, Lovasok a vízparton, Szilvaszedők, Zivatar, Utolsó vacsora.

54. Fürdőzők.
o. v. 59x73 cm
J. b. l.: Kernstok Károly

KMETTY JÁNOS (sz. 1889)

A miskolci születésű művész a két világháború közötti haladó festőnemzedék jelentős alakja. Budapesten tanult, majd 1910-ben Párizsban folytatta tanulmányait. Csendéleteket és figurális kompozíciókat festett kubista stílusban, kontúrosan hangsúlyozva a formák térbeli elrendezését. 1917-től állít ki rendszeresen. Az Aktivisták művészcsoport egyik alapítója. A Budapesti Képzőművészeti Főiskola tanára volt. Kossuth-díjas, érdemes művész.

55. Nagybányai utca templommal.
o. v. 100x60 cm
J. j. l.: Kmetty

56. Gyümölcsök kék tálban.
29x44 cm
J. j. l.: Kmetty

KORB ERZSÉBET (1899—1925)

A Képzőművészeti Főiskolán Réti István tanítványa volt. 1924-től Olaszországban dolgozott. 1925-ben Rómában volt kiállítása. Az Ernst Múzeum 1927-ben állította ki műveit. Főleg akt-kompozíciókat festett szimbolikus tartalommal — Szőnyi korai stílusára emlékeztető modorban. A Petró-gyűjteményben levő festmény a Nemzeti Galéria állandó kiállításán szereplő nagyméretű, megegyező című olajképének vázlata.

57. Áhítat. 1923.
o. v. 63x48 cm
J. j. l.: Korb

KOSZTA JÓZSEF (1861—1949)

A budapesti Iparrajziskolában, 1892—1897-ben a müncheni Akadémián, 1897—1901-ig Benczúr Mesteriskolában tanult, nyaranta Nagybányán. Első önálló kiállítása 1917-ben volt. Nemzeti festészetünk legjellemzőbb sajátosságai öltenek testet Koszta Józsefnek, a régi magyar népi cserepek zománcos tüzére emlékeztető művészetében. A Szentes-környéki tanyák gazdag színvilága és paraszti népe kel életre műveiben. 1948-ban Kossuth-díjjal tüntették ki.

58. Női akt.
o. v. 117x66 cm
J. b. o. Koszta J.

KOVÁCS MIHÁLY (1818—1892)

Pesten, Bécsben, Rómában tanult. Oltárképeket, arc- és történelmi képeket festett. Külföldi képtárokban olasz, spanyol, németalföldi mesterek alkotásairól számos másolatot készített. Hagyatékát (128 festményét) felesége az egri Érseki Líceum képtárának ajándékozta, amely ma az egri Dobó István Vármúzeum Képtárában található.

59. Fürdőző nők. 1850.
o. v. 97,5x71,5 cm
J. j. l.: Kovács Mihály 1850

LATKÓCZKY LAJOS (1822—1875)

Bécsben Karl Rahl iskolájában tanult, később Münchenben, Párizsban és Itáliában járt. Az 1850-es évek végén Pesten állított ki. Az 1860-as évek elején Kolozsvárott, Kassán dolgozott, majd 1865 körül Miskolcon telepedett le és itt élt haláláig. Elsősorban arcképeket festett, melyeket aprólékos, gondos kidolgozás jellemez. Több képét a Herman Ottó Múzeum őrzi.

60. Vadász képmása. 1852.
aquarell, p. 26,5x20,5 cm
J. b. l.: Latkóczy 1852.

LÁSZLÓ (LAUB) FÜLÖP (1869—1937)

Pesten Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa volt, majd Münchenben tanult. Eleinte Batien-Lepage-i „finom naturalizmus" stílusában festett életképeket, 1894-től kezdve csak portrék foglalkoztatták. Könnyed, nagyvonalúan megoldott, bámulatos technikájú arcképei Európa-szerte keresettek voltak, de Amerikából is számos megbízást kapott (Rooseveltet is lefestette). 1914-től angol állampolgár és a londoni Royal Art School tanára volt.

61. Kocsmasarok. 1888.
o. v. 33,5x22 cm
J. j. l.: LAUB 888.

LIEZEN-MAYER SÁNDOR (1839—1898)

A bécsi képzőművészeti akadémián és Münchenben — többek között Pilotynál — tanult. 1883-tól a müncheni akadémia tanára volt. Többnyire történelmi kompozíciókat festett, melyek megjelenítési módjukban atmoszférikusabbak, festőibbek Piloty munkáinál. Kisebb méretű képei, vázlatai frissek, finom szín- és formaérzékre vallanak.

62. Vénus és Tanhäuser. 1880 k.
o. k. 48,5x43,5 cm (tondo)
J. n.

LOTZ KÁROLY (1833—1904)

Először Marastoni Jakab pesti festőiskolájába járt, majd Bécsben Rahl mesternél képezte magát. A tájkép, arckép és a monumentális festészet volt életművének uralkodó műfaja. Tájképeiben a magyar Alföld és népének élete jelenik meg. Legfontosabb falképeit a Nemzeti Múzeum, Operaház, a Magyar Tudományos Akadémia, pécsi székesegyház és a Kuria (jelenleg Magyar Nemzeti Galéria) épületében festette.

63. Múzsa.
o. v. 100x58,5 cm
J. j. l.: Lotz Károly

ID. MARKÓ KÁROLY (1791—1860)

A magyar tájképfestészet első nagyhatású iskolát teremtő mestere. Először mérnöknek készült. 1818 után Pesten, 1822-től a bécsi akadémián festő tanulmányokat végzett. 1832-ben Olaszországban telepedett le, Rómában, Pisában, Firenzében, majd Firenze mellett Villa Appeggiben élt. Számos tanítványa, követője volt, jóformán mindegyik honfitárs-művész felkereste, aki Itáliába elkerült. Olasz követői is voltak szép számban. Bár élete nagy részét külföldön töltötte, a hazai művészeti élettel kapcsolatba maradt. 1840-től a Magyar Tudo-

mányos Akadémia tagjává választotta. A Pesti Műegylet kiállításaira küldte hazai képeit. 1853-ban Pestre látogatott, ahol lelkesen ünnepelték. Fő művei: Visegrád, Szent Hajdan gyöngyeitől, Tivoli vidéke, Halászok, Alföldi táj stb.

64. Táj mitológiai alakokkal. 1838.
o. k. 27,5x39,5 cm
J. b. l.: C. Markó 1838.

MÁNYOKI ÁDÁM (1673—1757)

A barokk arcképfestészet kiemelkedő mestere. Hamburgban tanult, Berlinben a porosz udvar számára dolgozott, majd Rákóczi Ferenc fejedelem udvari festője lett. Rákóczi 1709-ben tanulmányútra Hollandiába küldte, a szabadságharc összeomlása után, mikor Rákóczi Lengyelországba menekült, Mányokit is magához hivatta Danzigba. (Gdansk) Ott festette a fejedelem ismert kitűnő portréját. Rákóczi mielőtt Párizsba emigrált, lengyel főurak pártfogásába ajánlotta Mányokit, akit Erős Ágost szász választófejedelem és lengyel király fogadott szolgálatába. Drezdában a szász udvar festőjeként élt haláláig. Közben 1724-ben és 1730-ban hazalátogatott, és itthon számos portrét festett magyar főurakról.

65. Donat Gábor festő arcképe.
1750 táján
o. v. 50,5x45,5 cm
J. j. a.: Mányoki pinx.

MÁRFFY ÖDÖN (1878—1959)

1902—1906-ban Párizsban az École des Beaux Arst-ban és a Julian Akadémián tanult, 1906-ban a Salon d'Automneban állított először ki. 1907-ben hazaköltözött, s ugyanebben az évben önálló kiállításon mutatkozott be. 1908-ban a MIÉNK (Impresszionisták és Naturalisták művészcsoport) és a Nyolcak alapításában vett részt. Tájképeket, portrékat festett. Legfontosabb kiállításai: 1928-ban New York és Washington, 1958-ban Budapest és Varsó.

66. Kikötő.
aquarell, p. 38x47,5 cm
J. b. l.: Márffy Ödön

67. Önarckép.
o. v. 61x50 cm
J. j. l.: Márffy Ödön

68. Csinszka
o. v. 62,7x79 cm
J. j. l.: Márffy Ödön

MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ (1852—1919)

A századforduló idejének kiemelkedő jelentőségű mestere. Rövid ideig a müncheni és párizsi akadémián tanult, 1897-ben Párizsban volt az első gyűjteményes kiállítása. Festmé-

nyein jellegzetes hazai tájakat, az alföldet és szülőföldjét, a Magas-Tátra vidékét örökítette meg. Szinte egész Európát bebarangolta. A szerencsétleneknek és az élet elesettjeinek döbbenetes erejű ábrázolója. 1914—1918-as világháborúban, mint hadifestő járta be a különböző frontokat.

69. Erdő tavasszal.
o. v. 41x33,5 cm
J. n.

70. Vízparti táj.
o. k. 40x57 cm
J. b. l.: Mednyánszky

71. Útonálló (színvázlat).
o. k. 50x33 cm
J. j. l.: Útonálló színvázlat
Mednyánszky

MÉSZÖLY GÉZA (1844—1887)

A hazai tájkép festészetében a paysage intime — a bensőséges tájábrázolás — finom hangú képviselője. A bécsi akadémián tanult Münchenben, Párizsban, és otthon dolgozott, de külföldön is hazai témákat festett. Az Alföld, a Tiszatáj, majd a Dunántúl és főleg a Balaton környéke ihlette alkotásokra. A Petró-gyűjteményben néhány fontos és plein air törekvéseit is jellemző festménye található.

72. Parasztember korsóval.
o. fa, 28,2x20,8 cm
J. j. l.: Mészöly G.

73. Szántódi átkelés. 1876.
o. fa, 26,4x53,5 cm
J. j. l.: Mészöly G. 76.

74. Fürdőház a Balatonon, 1885 k.
o. v. 33x59 cm
J. n.

75. Balaton-part Akarattyánál.
o. v. 24,5x54 cm
J. l. k.: Mészöly

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ (1895—1946)

A Budapesten megkezdett jogi tanulmányait félbeszakítva a MA köréhez csatlakozott. A Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe emigrált. 1923-tól 1928-ig a weimári, majd a dessaui Bauhaus tanára volt. Hitler uralomra jutása után Angliába, később, 1937-ben az Egyesült Államokba költözött, ahol megalapította Chicagoban a New Bauhaus-t. Realistaként indult, de Bortnyik és Kassák hatására figyelme a konstruktivizmus felé fordult. A legkülönfélébb anyagokkal kísérletezett, rajzai és festményei mellett a tiszta forma- és térviszonyokat tükröző plasztikai konstrukció, fotogramjai nemzetközileg elismertek, hatásuk az ipari formatervezésben is jelentős volt. 1970 márciusában nyílt meg gyűjteményes kiállítása a New York-i Guggenheim Múzeumban.

76. Kompozíció „8". 1920 k.
o. v. 80x75 cm
J. j. f.: Moholy Nagy

77. Kompozíció „10". 1920. k.
o. v. 85x62 cm
J. b. l.: M. N.

MOLNÁR JÓZSEF (1821—1899)

Velencében, Rómában és Münchenben tanult. Művészete a romantikus tájképfestészet jegyében alakult. 1853-tól Pesten élt és az elnyomatás éveiben történelmi festményeivel és hazai tájábrázolásával is festészetünk nemzeti törekvéseit szolgálta. Fő művei: Várakozás, Dezső vitéz önfeláldozása, Fürdő leányok.

78. Tájkép folyóval.
o. fa, 9,5x25,5 cm
J. b. l.: Molnár J.

MUNKÁCSY MIHÁLY (1844—1900)

A legnagyobb magyar festő, akit már életében világhír övezett. Szülei korai halála után Miskolcról nagybátyjához került Békéscsabára, gyámja asztalosinasnak adta. Festeni Szamossy Elektől tanult, Pesten Ligeti Antal vette pártfogásába. 1865-ben a bécsi, később a müncheni akadémián folytatta tanulmányát. 1869-ben Düsseldorfba költözött és itt festette első világsikert elért művét, a Siralomház-at (1870), melyet a párizsi Szalonban aranyéremmel tüntettek ki. 1871 őszén Párizsban telepedett le, s bár élete legnagyobb részét itt töltötte, mégis műveinek tárgyát, legmélyebb tartalmát hazai ifjúkori élményei adták: Tépéscsinálók (1871), Éjjeli csavargók (1872), Búcsúzkodás (1873), Köpülő asszony (1873), Poros út (1874). Később műkereskedői megrendelésre szalonképeinek sorozatát festette. Kiemelkedő remekműve: Milton (1878), Krisztus Pilátus előtt (1881), portréi sorban: Liszt Ferenc (1886), Haynald bíboros (1887), tájképei közül: Gesztenye-sor, Colpachi park, utolsó éveinek nagyméretű művei: Honfoglalás (1893, Országház), Ecce Homo (1895, Debrecen, Déri Múzeum), Sztrájk (1895, Magyar Nemzeti Galéria). A magyar nép sorsának, az emberi lélek mélységeinek megrázó erejű tolmácsolója.

79. Díszmagyaros férfi képmása.
1865.
o. v. 65,6x52,5 cm
J. j. l.: M. de Munkácsy
(feltehetően későbbi jelzés)

NAGY BALOGH JÁNOS (1874—1919)

Mint szobafestő kereste kenyerét. Reménytelen nyomorgások közepette tengette életét, rendes tanulmányokban alig volt része. 1898-ban a budapesti Iparművészeti Iskolán, 1899-ben Münchenben tanult. Hosszú sorát festette az önarcképeknek, kihasználva a legolcsóbb modell lehetőségét. Többnyire kisméretű képeket készített. 1922-ben és 1959-ben volt emlékkiállítása.

80. Szobasarok kályhával.
o. v. 27x21,5 cm
J. n.

NAGY ISTVÁN (1873—1937)

A modern magyar festészet realista és konstruktív irányának egyik legegyénibb magyar képviselője. Budapesten, Rómában, Párizsban tanult. Többnyire pasztell tájképeket festett az erdélyi hegyvidékről és az Alföldről, valamint paraszti ábrázolásokat. Élete utolsó esztendeit Baján töltötte. 1949-ben emlékkiállítást rendeztek műveiből Budapesten, 1964-ben Baján, 1968-ban a Magyar Nemzeti Galériában.

81. Táj esernyővel.
kréta, p. 50x68,5 cm
J. n.

NEMES LAMPÉRTH JÓZSEF (1891—1924)

A Képzőművészeti Főiskolán Zemplényi Tivadarnál, Nagybányán és Párizsban tanult. 1920-ban Berlinben volt kiállítása, 1920—1922-ben Stockholmban élt. Felfokozott színerejű, határozott konstrukciójú táj- és aktképeinek expresszivitása, belső dinamizmusa a Fauves-ok és a die Brücke-csoport munkáival mutat rokonságot. A századelő magyar avantgarde-jának egyik legegyénibb hangú alakja. Műveiből 1963-ban rendezett emlékkiállítást a Magyar Nemzeti Galéria.

82. Szakállas férfi. 1912.
o. k. 50x40 cm
J. j. f.: N. J. 1912 V/3.

PAÁL LÁSZLÓ (1846—1879)

XIX. századi tájképfestészetünk kiemelkedő mestere. Aradon Böhm Pálnál, 1864-től a bécsi akadémián tanult. 1870-ben egykori iskolatársa és barátja, Munkácsy hatására Düsseldorfba ment. 1872-ben Barbizonban telepedett le. A korai alakos stúdiumok után kizárólag tájképeket, erdőrészleteket festett. Művészete a korai barbizoni mesterekéhez kapcsolódott. A hetvenes években készült képeit a Munkácsyéhoz hasonló tragikus hangvétel, szenvedélyes ecsetkezelés, a sötét tónusok közül elővillanó fények alkalmazása jellemzi.

83. Fontainebleau-i erdő.
1875. k.
o. v. 112,5x88,5 cm
J. j. l.: László de Paál

84. Erdő széle.
o. v. 74x100 cm
J. b. l.: L. de Paál

PERLROTT-CSABA VILMOS (1880—1955)

Budapesten, Nagybányán, Kecskeméten és Párizsban tanult, hosszabb ideig Matisse tanítványa volt. 1906-ban állított ki először a Salon d'Automne-ban. Korai képein Cézanne és az

analitikus kubizmus hatása érvényesült. 1911-es spanyolországi útja után az expresszionizmus felé fordult, művészetében a francia iskolát a magyar expresszionizmus és a plein air festés hagyományaival kívánta ötvözni.

85. Párizsi utca. 1910 k.
o. v. 60x49 cm
J. j. l.: Perlrott Csaba

PÓR BERTALAN (1880—1964)

Festő és grafikus. A Nyolcak művészcsoport tagja. Főleg monumentális feladatok kompozíciós problémái foglalkoztatták. A Tanácsköztársaság legszebb plakátjait készítette. 1919—1948 között emigránsként Csehszlovákiában, később Franciaországban élt, a Szovjetunióban is hosszabb időt töltött. 1948-tól élt Budapesten. Munkácsy- és Kossuth-díjas.

86. Marhapásztor. 1926.
aquarell, p. 8,5x17 cm
J. j. l.: Pór 1926.

RÉTI ISTVÁN (1872—1945)

A budapesti Mintarajziskolában, majd Münchenben Hollósy Simonnál, később a párizsi Julian Akadémián tanult. 1893-ban állított ki először. A nagybányai művésztelep egyik alapítója. Mint pedagógus és művészeti író is kiemelkedő jelentőségű. 1913—1938-ig a budapesti Képzőművészeti Főiskola tanára és rektora. Portrékat, tájképeket és figurális kompozíciókat készített. A Magyar Nemzeti Galéria 1957-ben emlékkiállítást rendezett műveiből.

87. Felsőbányai táj.
o. v. 46x46 cm
J. n.

RIPPL RONAI JÓZSEF (1861—1927)

1884-ben Münchenben, majd 1887-ben Párizsban tanult. Először Munkácsy műtermében dolgozott, majd a Nabis művészcsoporthoz csatlakozva alkotta dekoratív, a vonal szerepét hangsúlyozó síkszerű fekete—fehér tónusú képeit. 1899-ben néhány hónapot barátjánál Maillol-nál Banyuls sur Mer-ben töltött. 1902-ben hazaköltözött szülővárosába, Kaposvárra. A kisváros életét, otthonát, környezetét friss, eleven színhatású képein örökítette meg, 1907-től stílusa „mozaikossá" válik. Öregkorában gazdag sorozatát festi finom pasztell portréinak. 1952-ben a Fővárosi Képtár, 1961-ben születésének százéves évfordulóján a Magyar Nemzeti Galéria emlékkiállítást rendezett műveiből. A Petró-gyűjteményben levő Szép tájék a Pyrenékben Banyuls sur Mer-ben készült, az ott töltött idő emlékét őrzi.

88. Szép tájék a Pyrenékben. 1899.
o. k. 70x97 cm
J. j. l.: Rónai

89. Kerti jelenet.
kréta, k. 24,5x40,5 cm
J. j. l.: Rónai

RUDNAY GYULA (1878—1957)

Münchenben, Nagybányán, majd Párizsban tanult. Az 1900-as évek első évtizedében Hódmezővásárhelyen dolgozott — Tornyaival kötve barátságot, majd élete végén ismét az Alföldön, Baján telepedett meg. Művészete Munkácsy és Goya hatására alakult. Az első világháború szörnyűségeit több képe idézi. A budapesti Képzőművészeti Főiskola tanára 1924—1947-ig. Kossuth-díjas és érdemes művész. 1969-ben a Magyar Nemzeti Galériában emlékkiállítása volt.

90. Mulató társaság. 1925.
o. v. 42,8x55,3 cm
J. j. l.: Rudnay 1925.

SZEMLÉR MIHÁLY (1833—1904)

Marastoni Jakab pesti iskolájában, majd a bécsi akadémián tanult. Itthon 1854-ben szerepelt először, Hunyadi János halála című képével a Pesti Műegylet kiállításán. A hetvenes évektől kezdve aprólékosan kidolgozott, gondosan részletező tájképeket, kedélyes életképeket festett. Kiállított munkája a Magyar Nemzeti Galéria hasonló című, 1868-ban festett történelmi képének korábbi változata.

91. Gara Miklós megvédi Mária és Erzsébet királynőket. 1862.
o. v. 41,8x63 cm
J. j. l.: Sz. M. Velencze 1862.

SZÉKELY BERTALAN (1835—1910)

A XIX. századi magyar festészet egyik kiemelkedő alakja. Kolozsvárott, Bécsben tanult, 1859-ben Münchenben az akadémián Piloty tanítványaként dolgozott, majd Pesten a mintarajztanoda tanára, később igazgatója lett. Történelmi témájú képein a szabadságharc bukása miatt érzett nemzeti fájdalomnak adott hangot: II. Lajos holttestének megtalálása, Dobozi Mihály és hitvese, Egri nők, V. László és Czillei, Thököly Imre búcsúja stb. Arcképei, életképei és tájképei is számottevő helyet biztosítanak számára festészetünk fejlődésében. 1870-es évek után a falfestés — pécsi székesegyház, Mátyás templom stb. — vált művészetének központi kérdésévé. Művészetelméleti és pedagógiai munkássága is nagy jelentőségű. A Petró-gyűjtemény szép női portréjának változata az MNG-ban van.

92. A nő élete c. sorozatból.
o. k. 34,5x43,5 cm
J. n.

93. Női arckép. 1880 k.
o. k. 52,5x39 cm
J. n.

SZINYEI MERSE PÁL (1845—1920)

A szabadtéri úgynevezett plein air festészetnek nemzetközi viszonylatban is egyik legkorábbi és legnagyobb mestere. 1864-től a müncheni akadémián H. Anschütz, Wagner Sándor, majd K. Piloty tanítványa. 1869-ben A hinta és a Ruhaszárítás c. képeiben, 1873-ban festett főművében, a Majális-ban a francia impresszionistáktól teljesen függetlenül oldott meg olyan festői problémákat, mint francia kortársai. A Majális sikertelen fogadtatása után jernyei birtokára vonult vissza, alig festett, főleg családja tagjait: Lila ruhás nő (1874), — gróf Szirmay Alfréd és felesége arcképeit (1879), mely utóbbiak a Petró-gyűjteményben vannak. 1882-ben megújult munkakedvvel festette Bécsben a Pacsirtá-t, de az elmaraszta lóbírálatok miatt újból visszahúzódott. Csak 1896-ban aratott osztatlan sikert a Majális a millenniumi kiállításon: számos elismerésben részesült itthon és külföldön egyaránt.

94. Szirmay Alfréd arcképe. 1879.
o. fa 33,3x26,2 cm
J. b. o.: Szinyei Pál

95. Szirmay Alfrédné arcképe. 1879.
o. fa, 33,3x26,2 cm
J. b. l.: Szinyei 1879.

96. Lilavirágos rét. 1900. k.
o. v. 60x70 cm
J. b. l.: Szinyei

SZŐNYI ISTVAN (1894—1960)

A modern magyar művészet egyik kiemelkedő alakja. 1914—1922-ig a budapesti Képzőművészeti Főiskolán Ferenczy Károly és Réti István voltak a mesterei. 1920-ban volt első önálló kiállítása. Számos díjat nyert: aranyérmet 1935-ben Brüsszelben, 1936-ban Bécsben. 1938-tól a Képzőművészeti Főiskola tanára volt. Kossuth-díjjal é kiváló művész címmel tüntették ki. Élete nagyrészét Zebegényben töltötte és a festői Dunatáj s a falusiak hétköznapja elevenedik meg alkotásaiban. Főművei: Zebegényi temetés, Eladó a borjú, Szürke a Duna, Este, Kerti pad.

97. Domboldal.
o. temp. v. 49x69 cm
J. j. l.: Szőnyi I.

98. Delelő. 1945.
100x130 cm, o. temp. v.
J. j. l.: Szőnyi I. 1945.

THAN MÓR (1828—1899)

1846-tól Pesten Barabás Miklósnál tanult. A szabadságharc alatt a csatákat vízfestményeken örökítette meg. 1851-től Bécsbe az akadémiára és Rahl magániskolájába járt. 1858—59-ben Rómába ment tanulmányútra. Párizsban a francia romantikával ismerkedett meg. A magyar történelmi festészet egyik jellegzetes és markáns egyénisége volt. Portréi és életképei a társadalmi problémák iránt is fogékony megfigyelőre, jó karakterérzékre vallanak. A hatvanas évektől kezdve monumentális, dekoratív freskók festése is foglalkoztatta. Hosszabb

itáliai távollét után 1890-ben a Nemzeti Múzeum képtárának őre, 1896-ban az Országos Képtár igazgatója lett.

99. Búcsúzkodás.
o. v. 72x62 cm
J. n.

THORMA JÁNOS (1870—1937)

A budapesti Képzőművészeti Főiskolán Székely Bertalan, Münchenben Hollóssy Simon tanítványa, majd Párizsban tanul. A nagybányai művésztelep alapítója és haláláig ott élt. Nagyméretű történelmi kompozíciókat, életképeket, tájképeket festett. Főművei: Aradi vértanúk, Talpra magyar, Október elseje, Kocsisok között, Tavaszi táj.

100. Kertrészlet.
o. k. 26,7x40 cm
J. b. l.: Thorma

TIHANYI LAJOS (1885—1938)

Rövid ideig az Iparrajziskolában és Nagybányán tanult. A Nyolcak csoportjának egyik alapító tagja volt, majd a Ma folyóirat köré tömörülő Aktivistákhoz csatlakozott. Főművei: portréi, melyeken a sajátos kubista ábrázolási mód az expresszionizmus dinamikájával, belső feszültségével ötvöződik. A huszas évek végén végleg letelepedett Párizsban és ettől kezdve többnyire nonfiguratív képeket festett.

101. Önarckép.
o. v. 39,5x30 cm
J. n.

TORNYAI JÁNOS (1869—1936)

Az alföldi festészet egyik legjellegzetesebb egyénisége. Tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Főiskolán, majd Párizsban folytatta, legnagyobb hatással Munkácsy festészete volt rá. Szülővárosában, Hódmezővásárhelyen telepedett le, és a város kulturális életének felemeléséért harcolt. Az alföldi szegényparasztság életének, környezetének szuggesztív erejű megszólaltatója, festészetünk nemzeti sajátosságainak kifejezője. Élete végén a szentendrei művésztelepen töltött néhány hónapot. Főműve a Juss, melynek témája élete végéig foglalkoztatta. Egyik szép korai változatát őrzi a Petró-gyűjtemény. Legfontosabb alkotásai: Gémeskút, Bús magyar sors, Bercsényi, Szobabelső.

102. Juss. (Vázlat) 1910. k.
o. v. 51x73 cm
J. j. l.: Tornyai

103. Őszutó. 1910. k.
o. k. 35x50 cm
J. n.

VASS ELEMÉR (1887—1957)

Az Iparművészeti Iskolában Pap Henriknél tanult. 1919 után Olasz- és Franciaországban élt. 1925-ben jött haza Budapestre, innen 1935-ben tíz évre Zebegénybe, majd Tihanyba költö-

zött. Itt a korábbi, divatos művésznő-képek és szürkés tónusú — Szőnyi és Berény hatását tükröző — tájképek után, erőteljes koloritú, rálátásban festett. Matisse műveire emlékeztető csendéleteket alkotott. 1957-ben Budapesten a Csók Galériában volt kiállítása, 1966-ban Veszprémben rendeztek emlékkiállítást képeiből.

104. Virágcsendélet. 1955.
gouache, p. 55x44,5 cm
J. b. l.: Vass E. 1955.

VASZARY JÁNOS (1867—1939)

A budapesti Képzőművészeti Főiskolán Székely Bertalan tanítványa, 1887-től a müncheni akadémián, majd a párizsi Julian akadémián tanult. A kortárs francia művészek Matisse, Dufy és Van Dongen hatását ötvözte szellemes, bravúros pikturájába. 1906-ban volt első önálló kiállítása. Figurális kompozíciókat, tájképeket, városképeket festett. 10 éven keresztül a budapesti Képzőművészeti Főiskola tanára volt. Számos külföldi kiállításon díjat nyert. 1960-ban a Magyar Nemzeti Galéria emlékkiállításon mutatta be műveit.

105. Jelenet
o. v. 55x68,5 cm
J. n.

106. Kalapos nő.
o. v. 40x60 cm
J. n.

WÁGNER SÁNDOR (1838—1919)

Pesten Weber Henriknél, majd Bécsben és a müncheni akadémián Piloty osztályán tanult. 1866-tól a müncheni akadémia tanára volt. Nagyméretű történelmi kompozíciói a Piloty-féle tárgyiasság és anyagszerűség jegyében születtek. Gyakori hazalátogatásának élményeit közvetlenebb hangú, plein air szemléletű, kisméretű zsánerképekben örökítette meg. Főműve: Dugovics Titus önfeláldozása, Izabella királyné búcsúja.

107. Delelő ökrök.
o. v. 44,5x55 cm
J. b. l.: Wágner S.

ZICHY MIHÁLY (1827—1906)

Pesten Marastoni Jakabnál, Bécsben Waldmüllernél tanult. 1848—1874 között és 1881-től haláláig Oroszországban élt, mint cári udvari festő. Közben néhány évet Párizsban és Budapesten töltött. Korán a drámai romantika felé fordult, de későbbi festményei is elnyomásellenes, politikai és erkölcsi célzatú alkotások. Legmaradandóbbak fölényes biztonságú, ritka kifejezőerejű, finom körvonalakkal megoldott, lágy tónusú rajzai, akvarelljei, Madách-, Petőfi- és Arany-, Puskin-, Lermontov-illusztrációi.

108. Kozákok. 1860.
aquarell, p. 14x16,5 cm
J. b. l.: Zichy 1860.

SZOBROK

BECK Ö. FÜLÖP (1873—1945)

Az Iparművészeti Iskolában kezdte tanulmányait. 1893-ban Párizsba került, ahol Ponscarme, a modern éremművészet egyik úttörő mestere tanította. 1896-ban jött haza. Ő az első magyar szobrász, aki túlhaladt a naturalista és impresszionista formálásmódon, s 1912 után Hildebrandt elveinek felhasználásával a statikus-monumentális zártság lett szobrainak fő jellemzője. Mint az új magyar éremművészet megteremtőjét tartjuk számon. Kissé szecesszsiós, súlyos belső feszültségű kisplasztikái és szobrai Bourdelle és Mestrovic drámaiságára emlékeztetnek.

109. Szittya lovas. 1913.
bronz, 22 cm
J. t.: Beck

BESZÉDES JÁNOS (1874—1922)

Budapesten Mátrai Lajosnál tanult, majd Münchenben és Párizsban képezte magát tovább. A francia térképészeti intézet munkatársaként bejárta a francia gyarmatokat. Lesimított felületű, kissé akadémikus felfogású, néprajzi jellegű kisplasztikái ismertek.

110. Nő korsóval
bronz, 32,5 cm
J. t.: Mester Beszédes

BORSOS MIKLÓS (sz. 1906)

Autodidaktaként itthon, majd Olasz- és Franciaországban képezte magát. 1941-től a KUT tagja volt. 1946-tól 1960-ig az Iparművészeti Főiskolán tanított. Szobrait kőbe, bazaltba, márványba faragja, közismertek jellegzetes rézdomborításai, kevés vonallal megoldott, érzékletes grafikái. Összefogott, a bazalt vagy márvány rusztikusan megmunkált felülete által gyakran megrázó hatású portréi mellett tiszta plasztikai formákat tartalmazó elvont megoldásokat is szívesen alkalmaz. 1959-ben a carrarai nemzetközi szobrászati díj első fokozatával tüntették ki. Kossuth- és Munkácsy-díjas művész.

111. Tűz. 1942.
vörösrézdomborítás, 34x44 cm
J. j. l.: Borsos Miklós 1942.

112. Barcsay Jenő arcképe. 1942.
bazalt, 33,5 cm
J. hátul: Borsos M.

113. Szabó Lőrinc. 1963.
vörösrézplakett, 22 cm
J. l. B. M.

114. Ülő nő. (A pestszentlőrinci napóra modellje.) 1963—64.
bronz, 18 cm
J. l.: B. M.

115. Petró Sándor arcképe. 1966.
márvány. 34 cm
J. l.: B. M.

FERENCZY BÉNI (1890—1967)

1907—1910 között a nagybányai festőiskolában, 1908—1909-ben Firenzében, 1910-ben Münchenben, 1911-ben Párizsban Bourdellenél, a következő évben Archipenkónál tanult. 1919 után Bécsbe, majd Moszkvába emigrált és csak 1935-ben tért haza. 1945—1950 között a Képzőművészeti Főiskolán tanított. A korai kubista kísérletek után a szervezett kompozíció, a realisztikusabb ábrázolás felé fordult — Despiau és Maillol példáját követve. 1932 óta érmék, plakettek készítésével is foglalkozott. Plasztikáival egyenrangúak karakteres, érzékletesen megoldott rajzai, akvarelljei. Munkáit 1959-ben a Nemzeti Szalonban, 1963-ban Bécsben, 1965-ben Hágában mutatta be. Kossuth-díjas, kiváló művész.

116. Aranykor. 1959.
bronz, 47 cm
J. n.

KISFALUDI STROBL ZSIGMOND (sz. 1884)

Kossuth-díjas, kiváló művész. Az Iparművészeti Iskolán Mátrai Lajos és Loránfi Antal, a Szobrászati Mesteriskolán Strobl Alajos tanítványa volt. Tanulmányait Bécsben és Párizsban fejezte be. Tematikailag igen sokoldalú. Emlékművek, portrék, akt-tanulmányok, kisplasztikák sorakoznak oeuvrejében. Tetszetős aktszobraival és elsősorban kiváló karakterérzékéről tanúskodó — Rodin példáját követő — frissen mintázott portréival nemzetközileg is egyik legismertebb és legfoglalkoztatottabb szobrászunk.

117. Törölköző. 1922.
fehér márvány, 43 cm
J. n.

118. A vándor Petőfi. 1949.
bronz. 29 cm
J. t.: Strobl

MADARASSY VALTER (sz. 1909)

Munkácsy-díjas szobrász és éremművész. Az Iparrajziskolán, az Iparművészeti Főiskolán, majd a Képzőművészeti Főiskolán tanult, Szentgyörgyi István és Reményi József növendékeként. Szobraiban és kisplasztikáin a klasszikus hagyományok egyik legszínvonalasabb képviselője. Kisplasztikákon és plaketteken kívül köztéri szobrokat és épületdíszítő lemezdomborításokat is készít.

119. Fürdés után, 1954.
bronz, 21,5 cm
J. n.

MEDGYESSY FERENC (1881—1958)

Orvosi diplomát szerzett, majd 1903—1907 között Párizsban először festői, később szobrászi tanulmányokat végzett. Korai munkáit is a tiszta körvonal, zártság, egyszerűség jellemzi. Legnagyobb művei, mint a Magvető, a Déri Múzeum négy — Párizsban aranyérmet nyert — bronzszobra, akt- és lovasszobrai a két világháború között születtek. Hasonlóan egyszerű térképzés, monumentális tömbszerűség jelentkezik domborművein is. Számos külföldi országban szerepelt. Gyűjteményes kiállítása 1956-ban volt a Műcsarnokban. Kossuth-díjas művész.

120. Tánc. 1912.
bronzrelief, 35x72,5 cm
J. j. l.: Medgyessy F.

121. Női akt
márvány, 28 cm
J. t.: MF

122. Faun és a lány. 1923.
bronzrelief, 46x40 cm
J. j. l.: Medgyessy

123. Gondolkodó
terakotta, 38 cm
J. t.: Medgyessy

MIKUS SÁNDOR (sz. 1903)

Kossuth-díjas, kiváló művész. Tanulmányait Pátzay Pálnál kezdte, majd önállóan képezte magát. 1927-től 1930-ig Olaszországban járt tanulmányúton. Lágy mintázású, klasszikus hangvételű, harmonikus portréi és kisplasztikái mellett monumentális emlékművei, köztéri szobrai jelentősek. Utoljára 1961-ben volt Budapesten önálló kiállítása. 1960-ban a New York-i, brüsszeli világkiállításon és a Velencei Biennálén szerepelt. 1949 óta a Képzőművészeti Főiskola tanára.

124. Anya gyermekével
réz, 14 cm
J. t.: Mikus

125. Jutka ugrálókötéllel. 1956.
bronz. 30 cm
J. t.: Mikus

PÁSZTOR JÁNOS (1881—1945)

Az Iparművészeti Iskolán tanult Mátrai Lajosnál, majd Párizsban, a Julián Akadémián. Első sikereit közvetlen hatású népi zsánerszobraival aratta. Akadémikus felfogású aktjaival számos hazai és külföldi kitüntetést szerzett. A huszas évek végétől főleg mint emlékműszobrász dolgozott.

126. Ivó nő. 1918.
bronz, 66 cm
J. t.: Pásztor J. 1918.

127. Hősi emlék
bronz, 22 cm
J. n.: Pásztor

PÁTZAY PÁL (sz. 1896)

Kossuth-díjas, kiváló művész, a Képzőművészeti Főiskola tanára. 1912—13-ban a Képzőművészeti Főiskolán Radnai Bélánál tanult, de elsősorban autodidaktaként fejlesztette tudását. 1928—1930 között római ösztöndíjas volt. Korai szobrai még az expresszionizmussal mutatnak rokonságot, de csakhamar a klasszikus harmónia vált fő eszményévé. Kiegyensúlyozott, nyugodt alaphangú, finom felületkezelésű alakjai, kisplasztikái, monumentális emlékművei egyaránt kiválóak.

128. Fésülködő nő. 1919.
bronz, 22 cm
J. t.: Pátzay

STRÓBL ALAJOS (1856—1926)

1876—1880 között a bécsi képzőművészeti akadémián K. Zumbuschnál tanult. A korai patetikus, érzelmes, akadémikus művek után túljutott az eklektika és a szecesszió fázisain is. Második, huszadik századi korszakában a nemes arányok, a festői, mégis konstruktív felfogás, gazdag lélekrajz jellemzi alkotásait. A hetvenes évektől haláláig a legfoglalkoztatottabb emlékmű-szobrászunk volt. 1885-től a Képzőművészeti Főiskolán tanított.

129. Anyánk. 1884.
bronz, 49 cm
J. hátul: Stróbl A. 1884.

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN (1881—1938)

Az Iparművészeti Főiskolán és Brüsszelben van der Stappernél tanult. A hildebrandi elvek alapján főként klasszicizáló aktokat és portrékat mintázott, de számos vidéki hősi emlékművet is készített.

130. Nő teknősbékával
bronz, 31 cm
J. t.: Szentgyörgyi

TELCS EDE (1872—1948)

Bécsben, az akadémián E. Hellmernél, majd három évig Zumbusch mesteriskolájában tanult. A tízes években készült munkáit a magyar szecesszió legszebb emlékeiként tartjuk számon.

Emlékművei — melyek közül kiemelkedik kecskeméti Kossuth és városligeti Alpár Ignác szobra —, karakteresek, biztos felépítésűek, zárt körvonalúak. Egész életében foglalkoztatta az éremművészet. Tiszta, világos szerkezet, arányos térkitöltés, biztos emberábrázolás jellemzi ezeket. A Nemzeti Galéria 1963-ban emlékkiállítást rendezett műveiből.

131. Toronyépítő. 1924.
bronz, 42,5 cm
J. t.: Telcs E.

VEDRES MÁRK (1870—1961)

Kossuth-díjas, kiváló művész. Müncheni és párizsi tanulmányai után 1902—1914 és 1925—1934 között Firenzében élt. Meghívott művészként résztvett a Nyolcak kiállításain. A korai, Rodin példáját követő szobrok után klasszikus szerkezetű műveket alkotott. Később — átmenetileg — a kubizmussal rokon megoldások foglalkoztatták. Hazatérése után elvontabb formákkal a test szerkezetét, az egyensúly törvényeit, a térbeliség problémáit igyekezett szobrain, domborművein megoldani. 1962-ben a Nemzeti Galéria emlékkiállítást rendezett alkotásaiból.

132. Lábát törlő fiú. 1902. k.
bronz, 20 cm
J. hátul: Vedres Márk

133. Emberpár. 1903.
bronz, 35,5 cm
J. t.: Vedres Márk

VILT TIBOR (sz. 1905)

Munkácsy-díjas művész. Tanulmányait az Iparművészeti és a Képzőművészeti Főiskolán végezte, majd 1928—31 között római ösztöndíjas volt. Az Európai Iskola vezéralakja, az európai avantgarde irányok egyik legegyénibb magyar képviselője. A római iskola neoklasszicizmusa után a harmincas évek közepétől a drámai mozgás, az expresszív felületkezelés vált művészete fő jellemzőjévé — társadalomkritikai tartalommal gazdagodva. Legújabb művei elvont, erőteljes plaszticitású, statikus formák, de a tárgyakat megjelenítő, a pop art-hoz közelálló objektív plasztika is foglalkoztatja. Gyakran szerepel külföldi kiállításokon; 1966-ban Párizsban, 1967-ben Bécsben, 1968-ban a Velencei Biennálén mutatkozott be nagyobb anyaggal.

134. Magány. 1945.
bronz, 33 cm
J. n.

KÉPEK

ID. MARKÓ KÁROLY: TÁJ MITOLÓGIAI ALAKOKKAL. 1839.

SZINYEI MERSE PÁL: SZIRMAY ALFRÉD ARCKÉPE. 1879.

SZINYEI MERSE PÁL: SZIRMAY ALFRÉDNÉ ARCKÉPE. 1879.

SZÉKELY BERTALAN: NŐI ARCKÉP. 1880 k.

MÉSZÖLY GÉZA: FÜRDŐHÁZ A BALATONON. 1885 k.

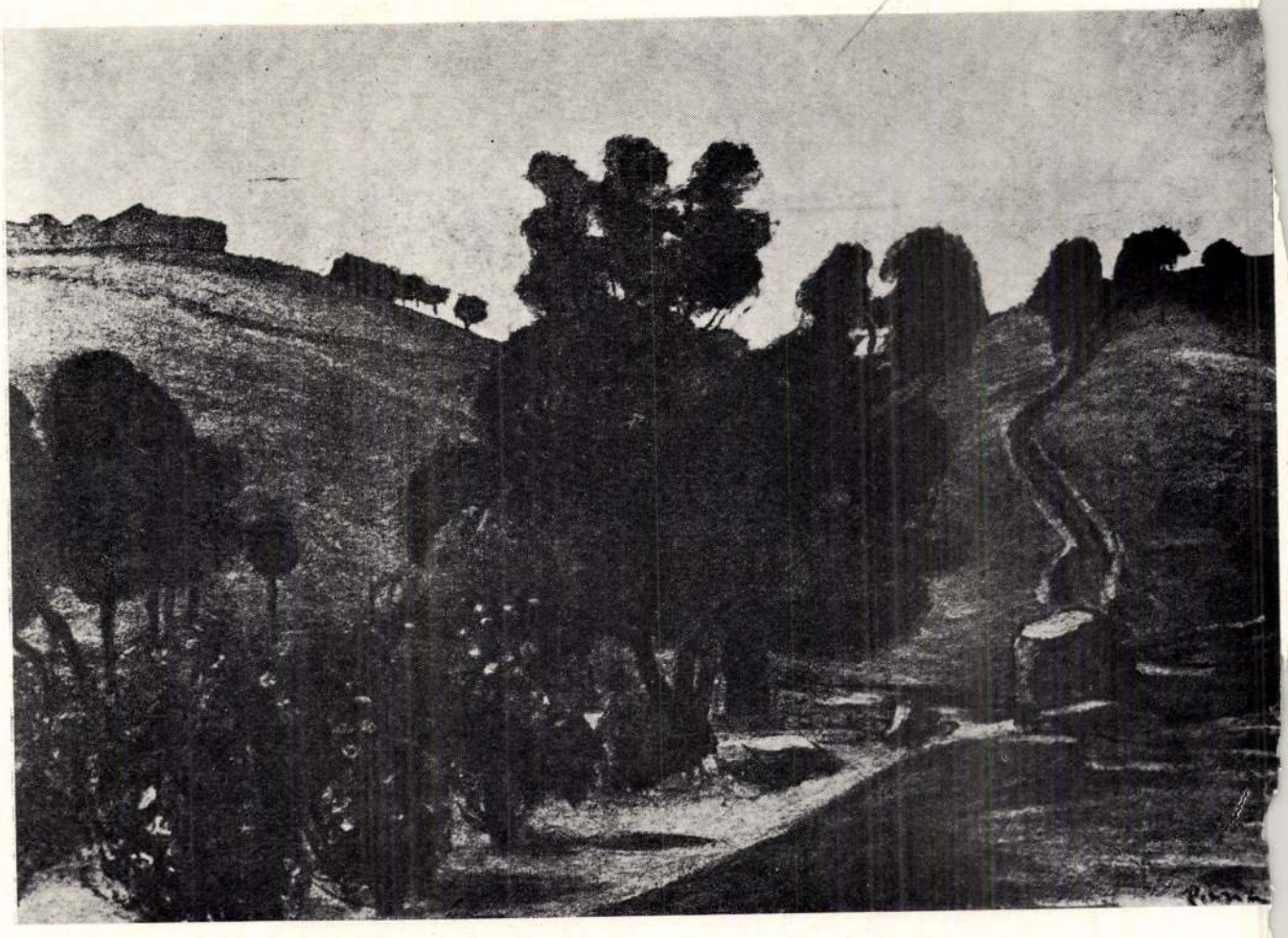

RIPPL RÓNAI: SZÉP TÁJÉK A PYRENÉKBEN. 1899.

FERENCZY KÁROLY: VEROCCHIO-SZOBOR ÉS ALABÁSTROM-TÁL. 1904.

CSONTVÁRY: OLASZORSZÁGI TÁJ (Mandulavirágzás). 1901—1902.

CSONTVÁRY: ÖREG HALÁSZ. 1902.

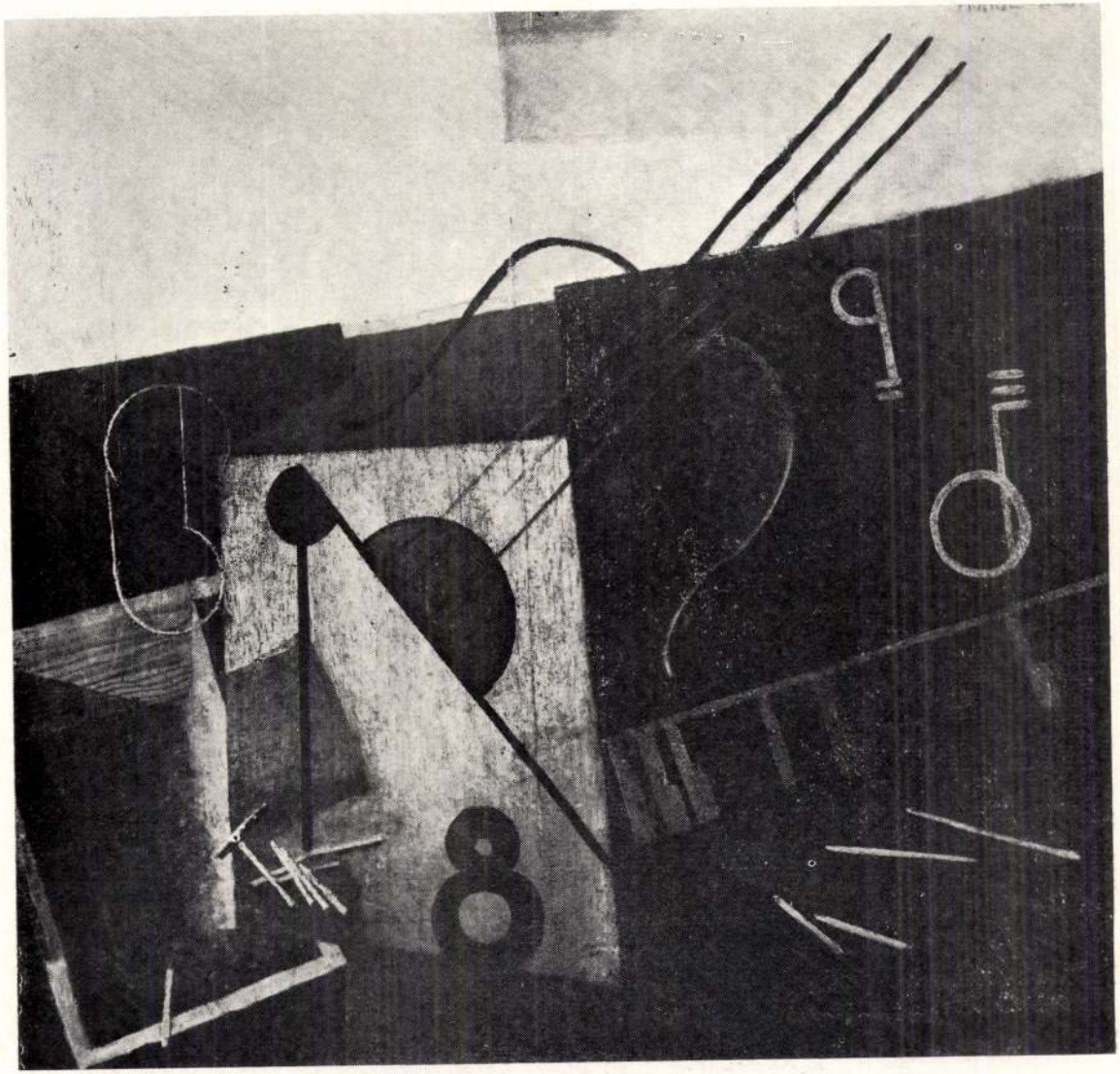

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ: KOMPOZÍCIÓ 8. 1920. k.

ABA NOVÁK: LAURA. 1930.

DÉSI HUBER ISTVÁN: SAKKOZÓ. 1932.

DERKOVITS GYULA: ANYASÁG. 1933.

EGRY JÓZSEF: BADACSONY. 1930. k.

EGRY JÓZSEF: CIRKUSZI KIKIÁLTÓ. 1929.

SZÖNYI ISTVÁN: DELELŐ. 1945.

CZÓBEL BÉLA: PETRÓ SÁNDOR ARCKÉPE. 1967.

VEDRES MÁRK: EMBERPÁR. 1903.

PÁTZAY PÁL: FÉSÜLKŐDŐ. 1912.

MEDGYESSY FERENC: TÁNC. 1912.

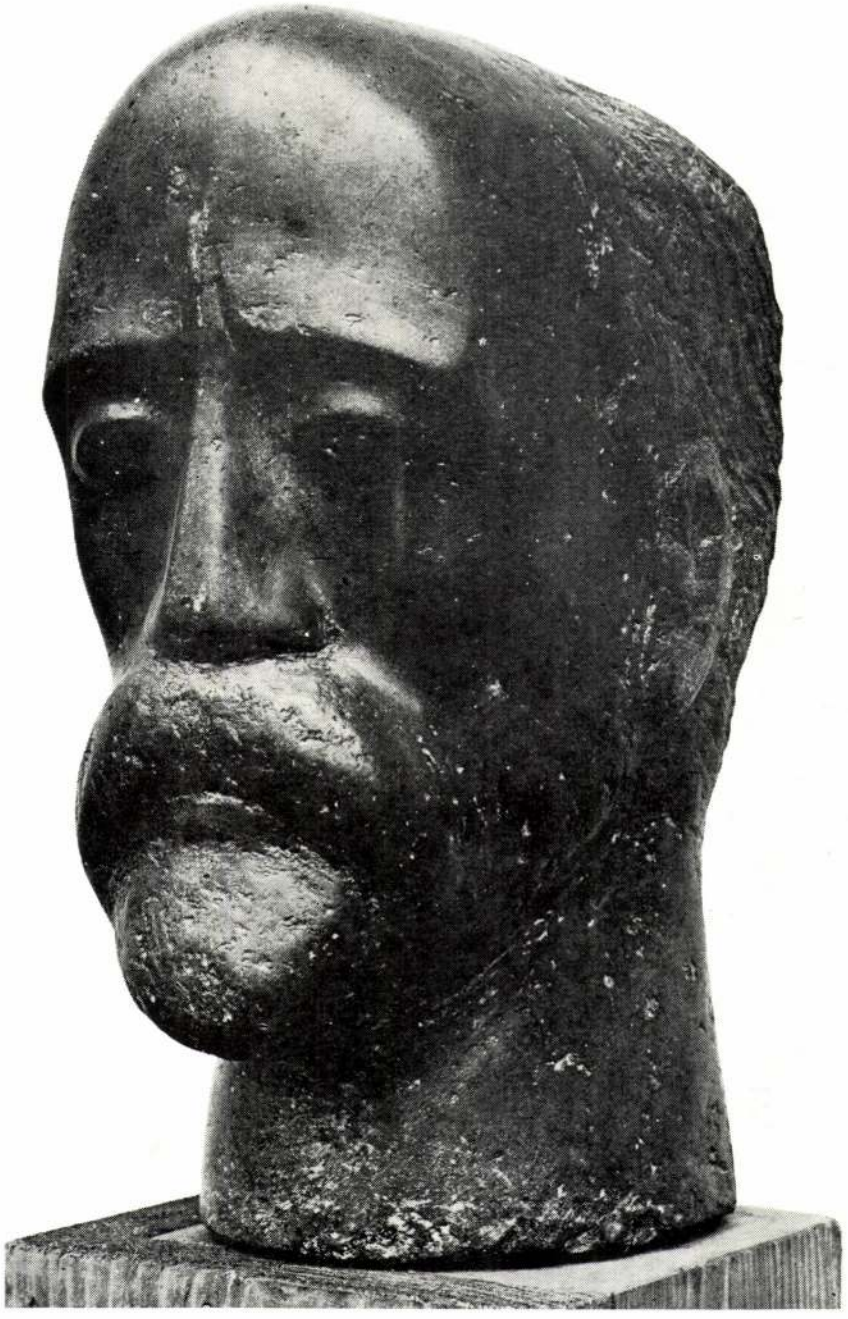

BORSOS MIKLÓS: BARCSAY JENŐ. 1942.

FERENCZY BÉNI: ARANYKOR. 1959.

MIKUS SÁNDOR: JUTKA UGRÁLÓ KÖTÉLLEL. 1956.

Felelős kiadó: Czeglédy Ilona

Borsod megyei Nyomdaipari Vállalat, Miskolc

70 — 3140 — 1000 Felelős vezető: Szemes István